De Belgische Illustratie. Jaargang 4

bron
De Belgische Illustratie. Jaargang 4. De Belgische Illustratie, Antwerpen 1871-1872

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_bel014187101_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl *digitale* bibliotheek voor de Nederlandse letteren

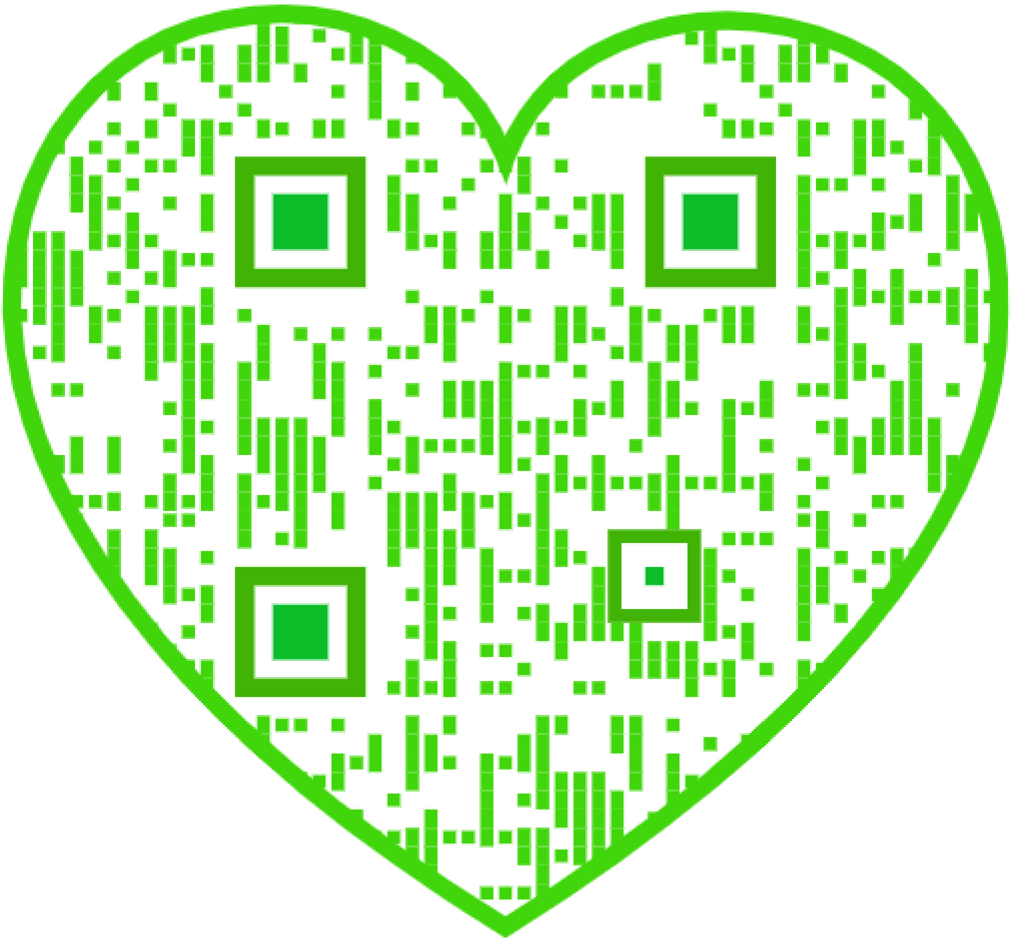

Inhoud.

	Bladz
Aan den Lezer.	1.
SCHETSEN, NOVELLEN, LEGENDEN.	
Abraham à Santa Clara. (Pater)	88, 128, 208, 264, 304
Appelvrouw. (De oude)	377
Armoede. (De)	130
Bedelaar. (Een zonderlinge)	190, 194
Beeldstormer en zijne dochter. (De)	155, 163, 170, 177, 190, 195, 202, 211, 218, 226, 234, 242, 250
Bekeurd	258
Beleg van Parijs. (Herinnering aan het) Paarden naar het slachthuis gevoerd	80
Bezoek. (Het)	202
Bezoek aan de puinhoopen van Parijs. (Een)	2, 15
Biddende vrouw. (De)	328
Blind. (Eene kerstvertelling)	126, 130
Blinde mandenmaker (De)	352
Boschbrand	385
Brand der Tuilerieën. (De)	19
Bij 't uitgaan der school	248
Christelijk handwerk in de gilden (Het)	99
Catacomben. (Een blik in de)	58, 66
Doodkist, naar eene schilderij van Wiertz. (De)	41
Doodvonnis. (Een)	346, 353
Doorn in den voet. (Een)	355
Eerste sneeuw. (De)	97
Elp Verren.	302
Eigen Huis. (Een)	307, 314, 322, 330, 338
Frederik de Groote en de Boer	201
Garribaldi	319

Gefopt	250
Geschil. (Een ernstig)	281
Gestrande schip. (Het)	386
Gevecht met een wilde	371
Gevleugelde huisarmen	114
Gezicht op de Schelde nabij Gent	348
Goed hart. (Een),	67, 62, 75, 82, 94
Graaf van Saksen. (De)	349
Hachelijk oogenblik. (Een)	112
Herinneringen van een aalmoezenier	366, 370
Herberg. (De ouderwetsche)	256
Hoe aardig soms een dubbeltje rollen kan	334, 342
Hoop. (De)	51
Horloge van den Emigrant. (Het)	382
Huiselijke vertellingen	391, 394
Huwelijksaanvraag. (De)	194
Kegelspel. (Het)	337
Kermis (Op de)	233
Kind was betooverd. (Het)	143, 146, 150
Leeuwen- en panterjacht	396
Lot uit de loterij. (Het)	258, 266, 274, 282 290, 299
Lustig gezel. (Een)	306
Maanlicht op Zee	362
Maria Magdalena	57
Matathias den hoefsmid. (De legende van)	42, 50
Melancholie	242
Melkmeisje. (Het vlaamsche)	250
Misdaad en Christelijke liefde	166, 179
Missie van Singapore. (De)	238
Muzikant. (De rondreizende)	298
Mijn vriend Kees	259
Naprater. (De)	344
Nieuwe schoenen	290
Nieuwsgierige. (De)	379

Opkomst der zon	320
Op leven en dood	266
De Palmtak	254
Paolo en Francesca di Rimini.	170
Parelvangst in de Golf van Californië. (De)	222
Porallée. (De legende der)	86
Postwagen door fransche bandieten aangevallen. (Een)	19
Reddingsboot. (De)	345
Reis door het leven. (De)	183
Rusttijd. (De)	26
Reisavontuur. (Een)	394
Rivier in het bosch. (De)	290
Sacramentsdag en de zieke. (Heilig)	358, 363
Schilder. (De kleine)	355
Schipbreuk	378
Schoorsteenveger. (De)	278
Slachtoffers der internationale. (De)	38
Spelende kinderen	146
Steenkolen. (De)	327
Storm. (De)	337
Straatveger. (De zwervende)	193
Straatzanger. (De)	82
Strand. (Het)	321
Struikroover en de bediening (De)	390
Sijmens en zijne dochter (Mijnheer)	46, 51
Tocht door de bergen. (Een)	162, 170
Tocht op het meer van Genezareth. (Een)	90
Tweegevecht. (Het)	210
Tweemaal voor een dubbeltje	355
Twee hazen. (De)	395
Uitstapje van Jeruzalem naar Bersaba (Een)	206
Van den drup in den regen	185
Vendeesch hoofdman. (Een)	162

Verborgen wijnvaten. (De)	326
Verlatenheid	363
Vertroosting	146
Visschershut (De)	280
Voddenmarkt, (Op de)	27
Voltaire op de pijnbank	118
Vos. (De)	97
Vossenjacht. (Op de)	322
Vreeselijke omhelzing. (Een)	102, 114
Watermolen. (De)	
Werking van een slecht boek (De)	331
Wonderdaden van een paard. (De)	361, 371
Zandverkooper. (De brusselsche)	330
Zeemanshuisgezin. (Een)	3, 9, 19

LEVENSSCHETSEN.

Belgisch ministerie. (De leden van het)	314
Bresciani. (Pater Antonio)	74, 83
Chambord. (De graaf de)	216
Clara. (De H.)	355
Don Carlos	400
Dijck. (A. van)	288
Guibert. (Monseigneur)	96
Hendrik Conscience	312
Hugo de Groot	24
Johan de Witt	48
Lacordaire. (Pater)	98
Lavallière. (De hertogin de)	306
Maagd van Orleans. (De)	43
Olivaint en zijne gezellen. (Pater)	186
Pius VII	134, 138, 150
Planchat	109
Rogier Tichborne	224
Rooij. (Pater J. van)	246

Rubens 387
Ruyter. (Michiel Adriaansz. de) 120
Schliemann. (Dr. Heinrich) 360

GODSDIENST.

Elias door een engel gespijsd 66
Heiligdommen van de H. Maagd 351, 355
Tocht der Wijzen. (De) 154

LAND- EN VOLKENKUNDE,

Albaneesche Vrouw. (De) 154
Amsterdam. (De beurs te) 14
Bayard (De rots) bij Dinant 298
Beersel. (Het kasteel van) 218
Blinde bedelaar in Spanje. (De) 363
Bosniërs. (De eenvoudige leefwijze der) 311
Bretagne. (De korenoogst in) 242
Brug der Zuchten. (De) 114
Brugge 113
Chaleux. (De rotsen van) 80
Coliseum. (Het) 209
Freiburg. (Gezicht op) 210
Gaesbeek 349
Gastein 146
Gent. (Een stadsgezicht te) 122
Grenada. (De Leeuwenhof te) 274
Kairo. (Kooplieden van) 249
Kortrijk. (De torens van Broel te) 313
Kozakken. (Wendren van) 80
La Roche. (Gezicht in het bosch van) 372
Londen. (De Theemskade te) 89
Londensch melkvrouwtje 58
Luik. (De steenen brug te) 241

Lyon. (De kerk van O.L.V. van Fourvières te)	2
Mézières (De Cathedraal van)	226
Mont-Cénis. (De Tunnel in den)	90
Montjardin. (Het kasteel van)	81
Muhl. (Aan de oevers van de)	381
Museum Wiertz	225
Neurenberg	218
Neurenberg (Het graf van den H. Sebaldus te)	31
Ostende. (De garnalenkoopvrouw van)	234
Père-Lachaise	186
Rome. (Het Karthuizersklooster te)	90
Rome. (De St. Pietersstoel te)	65
Rome. (De Triumfboog te)	137
Rumeensche roovers	138
Rumenië. (Prins Karel van) op jacht	234
Scheveningen. (Bij)	314
Spitsbergen. (IJsschollen bij)	43
St. Pietersberg bij Maastricht	298, 306
Toulouse. (De Cathedraal van).	65
Trier. (De witte poort te)	329
Vianden. (Gezicht op)	290
Zwarte Woud. (Het duivelsdal in het)	81

NATUURKUNDIGE WETENSCHAPPEN.

Bijziende. (De)	397
Verziende. (De)	396
Vuur (Het)	14, 18, 34

NATUURLIJKE HISTORIE.

Elft (De)	168
Hond (De)	153

Kat. (De)	169
Legerworm. (De)	138
Papegaai. (De)	184
Vliegende Honden	130

MUZIEK.

Kerstlied	105

POEZIE

Aan een moeder bij het afsterven van haar wichtje	319
Afschaffer. (Een)	64
Bezoek van een ‘negentigjarige’ in de amsterdamsche burgemeesterkamer. (Laatste)	322
Biddende Zuster. (De)	122
Bierproef te Munchen. (De)	392
Dienst van God. (De)	199
Dronkenmanspraatje	217
Duivelswiel te Engelen	375
Geboorte des Heeren. (De)	122
Grootmoeder	144
Heeren worp bij de Forsietes-bron. ('s)	303
Honora patrem	263
Isabella's bewaarengel.	195
Kinderspelen	136
Kruislied.	266
Middeleeuwsche legenden.	79, 95, 183, 343 103
Pelgrim. (De)	296
Priesterlijke onschuld. (De)	310
Triomf der martelaren. (De)	407
Virgo fidelis	338
Voor u mijn leven	387
Wapen van Lotharingen. (Het)	399

Wraak des Hemels. (De) 334

KUNST EN KUNSTBESCHOUWING.

Aartsengel Gabriël. (De) 185
Afneming van het kruis. (De) 268
Bierdrinker. (De) 34

Brug over den Moerdijk. (De)	273
Christus aan het kruis	265
Drie studenten. (De)	257
Geeseling van Christus, naar del Piombo. (De)	97
Goede raad, naar J.B. Madou. (Een)	183
Graflegging van Christus. (De)	272
Huishoudster, naar Petrus van Schendel (De)	50
Jesus en de bekoorder	34
Koopvrouw in Oranjeappelen. (De)	57
Kudde van het dorp. (De)	193
Madonna en het kind, naar Carlo Dolci. (De)	183
Madonna, naar Sasso Ferrato. (De)	201
Marie Touchet	240
Margareta. (De H.)	274
Metzu. (Een schilderstuk van)	258
Merlijn de toovenaar in de grot	282
Molière in den kleermakerswinkel	34
Onthoofding van den H. Joannes	186
Ostade. (Een schilderstuk van A. van)	322
Pietà van Michel Angelo. (La)	80
Poelier, naar Petrus van Schendel. (De)	14
Premieplaat. (Onze)	409
Profeeten. (De)	160
Rembrandt's Moeder	17
Rookers en drinkers, naar A.v. Ostade	50
Venetiaansche vrouw. (De)	329
Vóór het schot. (Het oogenblik)	337

GESCHIEDENIS.

Amerikaanschen oorlog. (Eene episode uit den)	210

Boudewijn van Vlaanderen te Constantinopel	2
De inquisitie	225
Aankomst te Dordrecht	402
Blauwen toren te Gorkum. (In den)	402
Intocht in den Briel	403
Jacob van Artevelde	282
Man met het ijzeren masker. (De)	34, 88, 66, 74
Napoleon I in zijn jeugd	350
Ontdekkingsreizen naar de Noordpoolstreken	286, 294
Opkomst en verval van Paraguay	147, 154
Overwinning. (De)	406
Plaats der marteling. (De)	407
Praag	161
Revolutiedagen van 1792. (Terugblik op de)	18, 26, 35
Schip tusschen de ijsschotsen. (Het)	376
Tornooien. (De)	115, 122

STATISTIEK.

Aanleg der spoorwegen in Engeland. (Kosten van)	32
Boomwoloogst in de Vereenigde Staten	48
Engelsche dagbladen	200
Fransche kroondiamanten	32
Schuldenbedrag van verschillende landen	34

Inhoud der gravuren.

Aankomst der martelaren te Dordrecht	404
Aanval op den postwagen (Een)	20
Aartsengel Gabriël. (De)	185
Afschaffer. (De) door B.v.M.	64
Abraham à Santa Clara (Pater)	83, 128, 176, 208, 244, 304

Afneming van het kruis, naar Daniël Da Volterra. (De)	268
Albaneesche vrouw. (De)	156
Armoede. (De)	133
Beersel. (Het kasteel van)	220
Bekeurd	260
Beleg van Parijs. (Herinnering aan het) Paarden naar het slachthuis gevoerd	77
Belgisch ministerie. (De leden van het)	317
Bezoek. (Het)	205
Biddende vrouw. (De)	328
Bierdrinker, naar Jan Steen. (De)	33
Bierproef te Munchen. (De)	392
Blauwen toren te Gorkum (Inden)	401
Blinde bedelaar, naar Ortego. (De)	364
Bloementafelje (Een model voor een)	32
Brand der Tuilerieën	21
Brug der zuchten (De)	117
Brugge	113
Brug over den Moerdijk. (De)	273
Bijziende. (De)	397
Cathedraal van Sevilla	409
Chambord. (De graaf de)	216
Christus aan het kruis, naar A. van Dyck	265
Clara, naar F.D.Y. Marquès. (De H)	357
Coliseum te Rome. (Het)	209
Don Carlos	400
Doodkist, naar eene schilderij van Wiertz (De)	41
Doorn in den voet. (Een)	360
Drie studenten. (De)	257
Duivelsdal in het zwarte woud. (Het)	81
Duiven. (De)	200
Dyck. (A. van)	288
Eerste sneeuw. (De)	101
Elft. (De)	168

Elias door een engel gespijsd	69
Frederik de Groote en de Boer	204
Gaesbeek	349
Garnalenverkoopster. (De)	236
Gastein	148
Geboorte des Zaligmakers. (De)	124
Geeseling van Christus, naar del Piombo. (De)	97
Gefopt	253
Geschil. (Een ernstig)	281
Gestrande schip. (Het)	385
Gevangenis der inquisitie te Barcelona. (De)	228
Gevangenis van Jacob van Artevelde te Gent, (De)	284
Gevecht met een wilde	369
Gevleugelde huisarmen	116
Gezicht in het bosch van La Roche	372
Gezicht op de beurs van Amsterdam	12
Gezicht op de stad Praag	161
Gezicht op Freiburg	212
Gezicht op de Schelde nabij Gent	348
Gezicht op Vianden	293
Goeden raad. (Een)	181
Graaf Boudewijn van Vlaanderen beklimt de muren van Constantinopel	5
Graaf van Saksen. (De)	349
Graflegging, naar A.v. Dyck. (De)	272
Graf van den H. Sebaldus te Neurenberg. (Het)	28
Grootmoeder	144
Guibert. (Mgr.)	96
Hendrik Conscience	312
Herodias draagt het hoofd van den H. Joannes	192
Hertogin de Lavallière. (De)	308

Hoe men schilder wordt	353
Hond, naar eene schilderij van Wiertz. (De)	153
Hoofdkerk van Mézières. (De)	229
Hoofdkerk van Toulouse (De)	68
Hoop. (De)	53
Hugo de Groot	24
Huishoudster van van Schendel. (De)	52
Huurkoetsier. (De)	152
Huwelijksaanvraag	197
Intocht in den Briel	405
Jeanne d'Arc	45
Jean Simon	336
Jezus en de bekoorder	40
Jongen sta vast of je raakt van de been	217
Johan de Witt	48
Karthuizersklooster te Rome. (Het)	92
Kat, naar eene schilderij van A. Cooper. (De)	169
Kegelspel. (Het)	341
Kerkhof Père-Lachaise. (Het)	189
Kerk van Onze Lieve Vrouw van Fourvières (De)	4
Kermispret. (De)	233
Kerstnacht. (De)	125
Kinderspelen	136
Kooplieden van Kaïro	249
Koopvrouw in Oranjeappelen (De)	60
Korenoogst in Bretagne (De)	245
Kroningsinsigniën van het duitsche rijk	232
Krupp-Kanon. (Het)	56
Kudde van het dorp. (naar van Marcke (De)	193
Legerworm. (De)	141
Leeuwenhof te Grenada. (De)	277
Leonardus Vechel	408

Lustig gezel. (Een)	309
Maanlicht op Zee	361
Madonna. (De)	201
Madonna en het kind, naar Carlo Dolci. (De)	177
Man met het ijzeren masker. (De)	37
Margareta. (De H)	376
Maria Touchet	240
Melancholie	244
Melkmeisje. (Het vlaamsche)	252
Melkvrouwtje. (Het)	61
Merlijn de toovenaar in de grot.	285
Moedertje, naar eene schilderij van Rembrandt. (Het)	17
Molière in den kleêrmakerswinkel	36
Mont-Cénis. (Tunnel van den)	93
Montjardin. (Het kasteel van)	84
Muhl. (Aan de oevers van de)	381
Museum Wiertz. (Het)	225
Naprater. (De)	344
Neurenberg	221
Nieuwe schoenen	289
Nieuwsgierige. (De)	380
Of het ook lastig is 't iedereen naar den zin te maken	104
Opkomst der Zon. (De)	320
Ouderwetsche herberg. (Een)	256
Op leven en dood	269
Paolo en Francesca di Rimini.	173
Papegaai. (De)	181
Pelgrim. (De)	296
La Pietà van Michel Angelo	80
Poelier (De)	13
Prins Karel van Rumenië op jacht	237
Profeeten. (De)	160
Rechts of links	129

Reddingsboot. (De)	345
Reis door het leven (De)	180
Reizende muzikant (De)	301
Reuzenhond (De)	413
Rivier in het bosch. (De)	292
Rogier Tichborn	224
Rookers en Drinkers, naar A.v. Ostade	49
Rots Bayard bij Dinant. (De)	300
Rotsen van Chaleux. (De)	76
Rubens	388
Rumeensche roovers	140
Rusttijd, (In den)	25
Ruyter. (Michiel Adraa sz. de)	120
Stadsgezicht te Gent. (Een)	121
Scheren der paarden. (Het)	368
Scheveningen. (Bij)	316
Schilderstuk van Metzu. (Een)	261
Schilderstuk van A. van Ostade (Een)	325
Schilderstypen	8, 16
Schipbreuk	377
Schip in den storm. (Een)	9
Schip tusschen de ijsschotsen. (Het)	376
Septembermoord te Parijs. (De)	29
Spelende Kinderen	145
Steenen brug te Luik. (De)	241
Stephenson. (George)	72
St-Pietersberg bij Maastricht. (De groote ingang van den)	297
St.-Pietersberg bij Maastricht van binnen gezien. (De)	305
St.-Pieterstoel te Rome. (De)	65
Straatveger. (De)	196
Straatzanger, naar v.d. Vinne (De)	85
Strand. (Aan het)	321
Theemskade te Londen. (De)	89

Tocht der Wijzen. (De)	157
Tocht door de Bergen. (Een)	164, 172
Torens van Broel te Kortrijk. (De)	313
Triomfboog. (De)	137
Tijdens den storm	337
Tweegevecht. (Het)	213
Twee hazen	393
Tweemaal voor een dubbeltje	356
Uitdaging. (De)	373
Uitgaan der school. (Bij 't)	248
Van den drup in den regen	188
Vendeesch hoofdman een soldaat ondervragende (Een)	165
Venetiaansche vrouw. (De)	329
Verlatenheid	365
Vertroosting	149
Verziende. (De)	396
Visschershut. (De)	280
Vliegende honden	132
Vóór het schot (Het oogenblik)	340
Voor u mijn leven	389
Vos. (De)	100
Vossenjacht. (Op)	324
Vrouw van den Zeeman. (De)	1
Watermolen. (De)	384
Wedren van Kozakken	73
Witte poort te Trier. (De)	332
IJsschollen bij Spitsbergen	44
Zandverkooper. (De brusselsche)	333
Zouden onze voorouders er zoo uitgezien hebben?	412

[Nummer 1]

Aan den lezer.

Wij mogen het zeggen, de *Belgische Illustratie* is een boek der huiskamer geworden, men kan er zich allerwege van overtuigen. Dat ook was het doel, toen wij die onderneming aanvingen: wij wilden eene goede vlaamsche lectuur leveren, welke door prachtige gravures opgeluisterd, geschikt was om menige fransche uitgaaf in dien aard, doch dikwijls verpestend voor den huiselijken kring, te verdringen. In dat doel, wij herhalen het, zijn wij ten eenemale gelukt.

In een ontelbaar aantal huisgezinnen is de *Illustratie,* in den vollen zin des woords, eigen geworden en zal zij, onder een zedelijk oogpunt reeds veel goeds hebben gesticht.

Noblesse oblige zegt het aloud en gekend spreekwoord, en die woorden moeten wij in zekeren zin ook op ons zelf toepassen. Het groot getal inschrijvers legt ons den plicht op, het tijdschrift immer, zoowel in tekst als in gravures, te verbeteren en op de hoogte des tijds te houden.

Bij eene vergelijking tusschen den eersten jaargang van de *Illustratie* en wat zij in den laatsten tijd aanbood, zal het ieder in het oog moeten vallen, dat wij, vooral op het gebied der kunst, met groote stappen zijn vooruitgegaan. Wij hebben de voornaamste buitenlandsche teekenaars en graveurs zich aan onze onderneming zien verbinden, en zijn daardoor in staat geweest de beste voortbrengselen van dien aard onzen inteekenaren aan te bieden.

Thans echter hebben wij het voorrecht te kunnen zeggen dat ons tijdschrift met den nieuwen jaargang ook een nieuw tijdperk gaat intreden. Na drie jaren van rustelooze nasporingen en proeven op het gebied der kunst is het gelukt een punt te bereiken, dat tot dusverre onbereikbaar scheen. Ten gevolge eener nieuwe uitvinding zal onze *Illustratie* voortaan gravuren, platen en ook fotografieën bevatten, zooals in geen enkel werk van dien aard geleverd kunnen worden.

Men neme slechts dit eerste nummer in handen en zal zich overtuigen, dat de platen alles leveren, in teekening, gravuur en druk, wat de kunst leveren kan. Men mag ze naast welkdanige *Illustratie* ook leggen en iedereen zal met ons bekennen, dat zij den toets alleszins kunnen doorstaan.

Welnu, deze voortreffelijkheid zal nog worden te boven gegaan, als ons nieuw systeem teenemaal in werking zijn zal.

Niet alleen gravures vormen het tijdschrift; de tekst speelt daarin eene aanzienlijke rol. Ook deze zal zich in belangrijkheid en verscheidenheid uitbreiden. Daargelaten een aantal wetenschappelijke land- en volkenbeschrijvende artikels, deels ter uitlegging der platen, zullen wij eene

DE VROUW VAN DEN ZEEMAN.

grootere plaats inruimen aan de novellen, die door onze lezers met zooveel genoegen gelezen worden.

Bij de schrijvers die ons van tijd tot tijd met de inzending hunner schoone novellen vereerden en die aan hunne medewerking getrouw blijven, hebben wij nu een anderen naam te voegen, die der *Illustratie* is toegetreden, dien van Hendrik Conscience, welke reeds in deze eerste aflevering zijne medewerking bewijst.

Wij hebben dus in novellisten wat België en Nederland verdienstelijk heeft en weinige tijdschriften kunnen zich beroemen daarin zooveel verscheidenheid van voorraad te bezitten als wij.

Alle die verbeteringen bestaan niet in woorden, maar zullen daadzakelijk zijn. Het eerste nummer bewijst het; de volgende zullen nog meer de verbetering en de volharding in die baan doen blijken. Met die elementen hopen wij eene nieuwe en krachtvolle belangstelling bij het publiek op te wekken en zijn wij zeker het getal inschrijvers nog te zien aangroeien.

De kerk van O.L.V. van Fourvières (Lyon.)

Het heidendom moge zich op zijne antieke monumenten beroemen, in alle landen, welke aan de heerschappij van het kruis werden onderworpen, heeft de christelijke kunst gedenkwerken opgericht die, hoog in de wolken het teeken der verlossing verheffend, als zoovele getuigen zijn van de vruchtbaarheid der roemrijke vereeniging van kunst en geloof.

Wil men eenig bewijs van den invloed door den godsdienst op de bouwkunde uitgeoefend, men bedenke, dat er in Frankrijk vóór de revolutie van 1793 niet minder dan 30,000 kerken waren, bovendien 1500 abdijen, 8500 kapellen, 2800 priorijen, 1,700000 klokketorens, zonder nog van zoovele kloosters, bisschoppelijke paleizen en godshuizen gewag te maken.

Welke heerlijke monumenten zich hieronder bevinden moge de nevenstaande afbeelding getuigen van de Notre-Dame te Lyon. Gelegen op Fourvières, 't welk een heerlijk gezicht op de sneeuwtoppen van den Montblanc biedt, levert zij voor de duizenden bedevaartgangers, die het zich aldaar bevindende miraculeuze Maria-beeld bezoeken, het treffendst bewijs wat de kunst vermag welke door het geloof wordt geïnspireerd.

Boudewijn van Vlaanderen te Constantinopel.

De welsprekende predikingen van Fulco van Neuilly, die op last van Paus Innocentius III, gelijk een andere Peter van Amiens, de fransche, belgische en italiaansche edelen tot herovering van Jerusalem opriep, hadden wel niet de bevrijding der heilige stad ten gevolge, maar zij riepen een vierden kruistocht in 't leven, welke door de inneming van Constantinopel en de stichting van een nieuw westersch rijk in die stad, eene eeuwig gedenkwaardige plaats bekleedt in de geschiedenis van 't heldentijdperk der Christenheid. De kruisridders, waaronder vooral Boudewijn, graaf van Vlaanderen, en Theobald van Champagne uitschitterden, hadden te Compiègne het besluit genomen, om zich over zee naar Palestina te begeven op schepen door de republiek van Venetië te verschaffen. In 1202 zeilde de vloot met het leger uit en nam hare richting naar Egypte, waarvan de onderwerping onmiddellijk den grond moest leggen

tot de bevrijding van het heilige land. Doch het overlijden van den graaf Theobald van Champagne belette de kruisridders de verbintenissen na te komen die zij met Venetië aangegaan hadden. De Venetiërs en kruisridders heroverden intusschen de aan den koning van Hongarije overgegeven stad Zara, en 't was hier dat de grieksche vorst Alexis, zoon van den onttroonden keizer Isaak II, hunne hulp kwam inroepen en hen deed besluiten naar Constantinopel te gaan, om de rechten van Alexis te handhaven. Doch de grootsche onderneming ging met buitengewone bezwaren gepaard; twee zijden der in de gedaante van een driehoek gebouwde stad werden door de zee zelve verdedigd en de derde, welke met het vaste land in verbinding stond, was zoo versterkt, dat zij onneembaar scheen. Toch overwonnen de kruisridders al deze moeilijkheden, en de Grieken boden van zelf aan, de eischen der kruisvaders in te willigen en den onttroonden Isaak in zijne waardigheid te herstellen. Verraad en volksoproer deed de Grieken het verdrag schenden; de wettige vorsten werden van het leven beroofd en de oproerling Mursuphulus tooide zich met het purper der grieksche keizers. Met verdubbelden ernst werd thans door de kruisvaders de strijd hervat en den 12 April 1204 bezweek de grieksche keizerstad na herhaalde bestorming. Het verraad, door de bewoners der stad gepleegd, en het gebrek aan tucht, door de langdurige moeilijkheden onder de troepen der belegeraars veroorzaakt, deed de inneming van Constantinopel met gruwelen gepaard gaan, welke den roem van dit heldenfeit voor een groot gedeelte verduisteren. De geschiedenis echter spreekt de aanvoerders en vooral den graaf Boudewijn van Vlaanderen vrij van alle schuld aan deze ongeregeldheden, en ‘hij, die door Venetianen en Franken eenparig tot eersten keizer van het nieuw gestichte latijnsche keizerrijk werd verkoren,’ zegt een beroemd geschiedschrijver, ‘heeft zich bij de inneming den onvergankelijken roem van een waar christenheld waardig gemaakt.’ Onze gravure stelt den heldhaftigen graaf van Vlaanderen voor op het oogenblik dat hij de wallen der stad beklommen heeft en zijne ridders aanspoort zijne voetstappen te volgen.

Een bezoek aan de puinhoopen te Parijs.

De zucht naar het avontuurlijke, naar grootsche of ook wel verschrikkelijke indrukken, is den meesten menschen ingeboren. Ook ik voelde mij daardoor aangedreven om op een zekeren avond, dat ik te Rijssel mijne zaken had afgedaan, een kijkje te gaan nemen te Parijs, de verwoeste wereldstad, reeds vroeger door mij in hare détails bezocht en bewonderd. Ik wilde weten hoe Parijs, eertijds zoo prachtig en weelderig, er thans wel zou uitzien nu de communards nog zoo kort geleden het van zijne schoonste sieraden hadden beroofd.

De dubbele hoop van groote krijgsbedrijven te hooren, vol van franschen bluf en overdrijving, maar in aangrijpende en wegslepende taal verhaald, en de typen, door Horace Vernet en David zoo meesterlijk geschilderd, eens in *naturâ* te aanschouwen, deed mij bij voorkeur eene plaats vragen in een militairen trein, waarmeê eene massa soldaten zouden vervoerd worden, die te Versailles garnizoen moesten gaan houden.

Maar hoezeer vond ik mij te leur gesteld! Ik zocht typen van edelen moed, van echte *bravoure,* en ik vond typen van verlaging en ontadeling, zooals ik ze mij nooit had durven voor den geest brengen. Wat ik zag waren dronken soldaten, van een gemeen uiterlijk, die niets en niemand eerbiedigden, die voor niemand, het allerminst voor hunne officieren, eenig ontzag hadden. Wat mijne ooren trof was slechts in staat om afschuw en verachting in te boezemen, zoo liederlijk was de taal, zoo waarlijk duivelachtig gemeen waren de liederen, welke ik gedurende zooveel tijds moest

aanhooren. Mijn eenig genoegen, bij al die verlaging, - en welk een genoegen! - bestond in het afluisteren van het gesprek, door een drietal manschappen gehouden, die minder verdierlijkt waren dan hunne kameraden. Hun gesprek liep over een krijgsbedrijf der Pruisen, die met bewonderenswaardige juistheid drie batterijen achtereenvolgens gedemonteerd hadden. Wanneer ik echter zeg dat hunne manieren minder onbeschaafd waren dan die hunner makkers, dan verzoek ik evenwel te gelijk daarbij in het oog te houden dat deze schatting slechts *betrekkelijk* waar is. Men kan er over oordeelen uit een enkelen volzin van dat gesprek, welken ik hier weêrgeef: ‘Les Prussiens, ces bougres de cochons, tirent bien le canon.’ (De Pruisen, die varkensschoften, weten goed met het kanon te schieten.)

Dit waren zoo omtrent de beschaafdste woorden die ik vernam gedurende de reis van Rijssel naar Douay. Ik had er genoeg van en bereidde mij op voorhand om in Parijs alle denkbare verwoestingen te zien, want wat kon de eigenlijke heffe des volks, die een ongeregeld leger gevormd had, in hare losbandigheid niet hebben uitgevoerd, wanneer het geregeld leger reeds tot zulk een trap van verlaging was afgedaald. Ik zocht te Douay een ander compartiment in den trein op, en had het geluk plaats te vinden in een, dat slechts door een officier bezet was. Na eenige plichtplegingen en een kort gesprek over onverschillige zaken, vertelde hij mij dat hij in Silezië krijgsgevangen was geweest en thans in Frankrijk terugkeerde om zijne plaats in het leger weder in te nemen. Wij spraken genoegelijk totdat wij het station van St. Dénis bereikten; hier zagen wij voor het eerst pruisische soldaten op fransch grondgebied, die daar met de meeste kalmte, met het geweer op schouder, over het perron op en neêr wandelden en bij de scheldnamen en verwenschingen der fransche soldaten zich hielden alsof zij niets hoorden. Dit gezicht deed den officier pijnlijk aan; een traan glinsterde in zijn oog; hij balde de vuist en sprak mij toe met beklemde woede in de stem: ‘Monsieur, nous aurons bientôt notre vengeance; elle sera terrible, car ils nous ont fait horriblement souffrir. (Mijnheer, wij zullen ons weldra wreken en onze wraak zal vreeselijk zijn, want zij hebben ons verschrikkelijk doen lijden.) Middelerwijl klonk het lied der soldaten: ‘Marchons, ça ira, du sang prussien nous ferons du boudin,’ alsof de Pruisen wel zoo genegen waren om zonder weêrstand van hun bloed beulingworst te laten maken. De schildwacht scheen altijd doof; regelmatig als de slinger van een uurwerk deed hij zijn vast getal schreden op en neêr.

Weinig of geene sporen van den oorlog ziet men te Saint Dénis. Omstreeks zeven uur waren wij te Parijs; in mijn hôtel wilde ik eerst uitrusten. Ik sliep, maar mijn slaap werd gestoord door akelige droomen van moorden, branden, fusilleeren en nog honderd afschuwelijkheden meer. Toen ik wakker werd berouwde het mij dat ik de reis aanvaard had; om eenige lucht te scheppen opende ik de deur en plaatste mij op het balcon. Mijne treurige gedachten waren weg, want

ik zag weêr den prachtigen koepel der Invaliden, wiens goud in de zonnestralen glinsterde; ik bedacht hoe ik daar reeds eens, tijdens de tentoonstelling van '67 had gemijmerd bij het graf van hem die Frankrijks heerschzucht ten top voerde, en toch met al zijn genie diens vernedering niet had kunnen voorkomen. Nu kwam diezelfde man mij voor als de indirecte oorzaak van de rampen welke het schoone land, het schoonste der wereld, hadden getroffen. In mijn geest aanschouwde en herlas ik het opschrift in gouden letteren boven zijn grafgesteent gebeiteld: ‘Je veux que mes cendres reposent au bord de la Seine, au milieu de ce peuple français que j'ai tant aimé,’ (ik verlang dat mijne asch zal rusten aan de oevers van de Seine, te midden van dat fransche volk, dat ik zoo zeer bemind heb) en zijne liefde tot dat volk was mij niets anders meer dan zijne heerschzucht, welke zich van dat volk bediende om hare oogmerken te volvoeren. Voor mij was Frankrijks grootheid vernietigd, zijn roem in rook vervlogen, zijn monumenten in puinhoopen omgekeerd, en dit alles had Frankrijk, - zoo mijmerde ik, - te danken aan de nakomelingschap van den man, wiens gebeente rust onder den gouden koepel der Invaliden.

Ik werd uit deze mijmering gewekt door het gewoel en de drukte beneden mij in de straat. Ik liet nog eens mijn oog gaan over het panorama dat zich voor mijne voeten uitstrekte; ik zag de boulevards Poissonnière, Montmartre, St. Dénis en St. Martin, opgevuld met puinhoopen en de sporen der misdaden en verwoestingen, maar niet in rouw gehuld. Neen, zij waren in feesttooi, versierd met vlaggen, bezet met een eindelooze reeks van rijtuigen, omnibussen, en tallooze wandelaars. Dit feestelijk aanzien was in tegenspraak met de droevige werkelijkheid; ik was te Parijs, de stad der wispelturigheid, waar men lacht wanneer men heete tranen behoorde te weenen. Verstrooid ging ik naar beneden. In de groote zaal vond ik de meesteres van het hôtel, die mij allervriendelijkst tegenlachte met de woorden: ‘Bonjour, Monsieur. Monsieur, vient voir nes ruines? Ah! elles sont magnifiques!’ (Goeden dag, Mijnheer. Mijnheer komt onze puinhoopen zien. O zij zijn prachtig.) - Hebt gij u ooit ontevreden van eene plaats verwijderd, waar men uw gevoel beleedigd had, om weêr dadelijk eene nieuwe, en nog pijnlijker beleediging te gemoet te gaan?.... Dat gebeurde mij hier. Ik kon niet antwoorden, en verwijderde mij dus met haastigen stap.

Ik had maar eenige schreden te doen om dat *prachtige* voor mij te hebben. De poorten van St. Dénis en St. Martin waren aan alle kanten doorschoten; van de beelden, die haar versieren, waren armen en beenen door de bommen afgeslagen, nabij de laatste der twee poorten lagen het Théatre St. Martin en de meeste aangrenzende huizen in de asch. In den omtrek waren alle spiegelruiten der winkels met geweerkogels doorboord; de kleine ronde openingen en de kleine sterretjes daaromheen waren er de sporen van. Het *Café Parisien,* het schoonste koffiehuis van geheel Parijs, droeg overal de sporen van den broederstrijd, welke hier vooral hardnekkig en verwoed moet zijn geweest; ik telde daar meer dan twintig spiegels welke door de kogels doorboord waren, en vond de vergulde plafonds, het prachtige fijne schilderwerk, de beelden en ornamenten zeer beschadigd.

Van daar langs het plein en de kazerne du Chateau d'Eau zag ik duizenden sporen van den broedermoordenden strijd. De muren van de kazerne hadden een voorkomen gelijk aan het gezicht van iemand die de pokziekte heeft doorstaan; de schoone fontein en de huizen in dien omtrek zijn zwaar geteisterd door de bommen en als geblakerd door de petroleum. Alles wat ik daar zag was verwoesting en puinhoopen; het verdroot mij die langer te aanschouwen, dus keerde ik op mijne schreden terug en sloeg den

weg in naar de Madelaine, die kerk, beroemd om haar prachtigen stijl. Ik hoopte daar althans minder sporen van verwoesting te vinden. Maar helaas, ook hier was alles hetzelfde; verwoesting, puinen, ziedaar wat er overgebleven was van al dien rijkdom, van die pracht van weleer.

De hoofdgevel der Madelaine is met witte punten door de geweerkogels overdekt. Een kogel schijnt door de deur gedrongen te zijn en zoo in den koepel de hand van een beeld beschadigd te hebben. In de Rue Royale, welke op het plein der Madelaine uitloopt zag ik eene menigte huizen door brand in puinhoopen herschapen, tal van anderen door bommen beschadigd.

De grootste verwoesting heeft plaats gehad aan en om het Stadhuis, dat prachtstuk van renaissance-stijl, en in de Rue de Rivoli, in de Avenue Victoria en de Rue St. Martin, waar de huizen, prachtig en groot als waren het paleizen, meest allen in puin liggen. Het schoone beeldwerk van Jean Goujou, Mansard en andere meesters der beeldhouwkunst, die het Stadhuis met hunne kunststukken verrijkt hadden, de geschilderde plafonds, van de hand der eersten onder de nieuwere schilders, alles, alles is een puinhoop. Van het Stadhuis bestaan nog eenige verkoolde muren. Met een waarlijk duivelsche tronie schijnt de Commune daar nog in haar werk, het werk der vernieling, van het Vandalisme, om te zwerven. Huiveringwekkend is daar de aanblik, en het weinige dat onbeschadigd overbleef, verhoogt nog den afschuw welken men gevoelt voor de brandstichters, die uit louter vernielzucht, een der schoonste monumenten in een puinhoop hebben omgekeerd, waarin vergulde plafonds en trappen, koepels van glas en zink, brokstukken van beelden en ingevallen muren verward en verbroken door elkander liggen.

De Notre-Dame, het onvergelijkelijk schoone monument van middeleeuwschen bouwtrant, heeft gelukkig niets geleden. Het was mij een ware troost eindelijk mijn oog eens te laten rusten op een kunstwerk dat niet beschadigd was. Het aanschouwen van die verwoesting alom en overal vermoeit het gezicht, en men haakt naar het oogenblik, waarop het oog zich daaraan kan onttrekken. Daar aanschouwde ik nog eens het grafgesteent en het beeld van dien martelaar van zijn herderlijken plicht, van Mgr. Affre, waarnaast weldra een nieuw zal verrrijzen tot aandenken aan het nieuwe martelaarschap van een herder, van Mgr. Darboy. Ik herinnerde mij daar tevens hoe die kerk van Parijs sinds de revolutie van '89 rijk is aan martelingen en lijden voor hare eerste herders. Immers in 1793 stierf Mgr. Juigné op het schavot; in 1815 moest Mgr. Maury naar Rome vluchten; in 1830 zag Mgr. Quélen zijn paleis door de opstandelingen geplunderd; in 1848 viel de reeds genoemde Mgr. Affre op de barricade, welke hij beklom om het woord van den God des Vredes aan de strijders te gaan verkondigen; zijn laatste woord zegt het ons wat de martelaar beoogde: ‘que mon sang soit le dernier versé,’ (mocht mijn bloed het laatste vergoten bloed zijn); in 1857 werd Mgr. Sibour vermoord door den plichtvergeten Verger, terwijl nog kort geleden Mgr. Darboy werd geofferd aan de woede der ontketende hel.

Ik wandelde verder, naar het paleis van Justitie, een puinhoop gelijk aan dien van het Stadhuis. Wonderlijk schoon verhief zich het torentje der Sainte Chapelle (heilige kapel) uit het midden dier puinen; het schoone architecturale monument, met zijn spitse fleurons en vergulde ornamenten was als door een wonder gered; rondom was alles verbrand, alles in puin gestort.

(Wordt vervolgd.)

Een zeemanshuisgezin
Zedenschets door Hendrik Conscience.

I.

In eene benedenkamer van een huisje der Winkelstraat, te Antwerpen, zat Anne-Mie, de arme weduwe van den schipbreukeling Jan Boots, te arbeiden aan het vermaken en lappen van beschadigde graanzakken.

Het kamerken getuigde, door zijne droeve ledigheid, van de ellende der bewoners. Het gansche huisraad bestond er uit een paar kreupele stoelen, eene houten bank en eene tafel. In een der hoeken bevond zich eene alkove of ingemaakte bedstede, die met blauwgestreepte gordijnen was gesloten. Eenige ontkleurde of versleten kleedingstukken, hier en daar aan den wand hangende, lieten vermoeden dat deze alkove de gewone slaapstede van kinderen moest zijn.

Anne-Mie was gedurende zes weken zeer ziek geweest. Zij had nauwelijks kracht genoeg terugbekomen om op hare beenen te staan; en de doorschijnendheid harer uitgemergelde wangen, en de waterachtige glinstering harer diepgezonken oogen konden doen vreezen, dat de dood haar nog beloerde.

Zij moest in wegvoerende gedachten verslonden zijn, want terwijl zij arbeiddeschudde zij dikwijls het hoofd, of slaakte een diepen zucht. Soms zwom haar oog in teruggehouden tranen, soms vonkelde in haren blik een genster van liefde of van geestdrift. Maar wat haar zelve scheen te verrassen, was eene zenuwachtige ontsteltenis, welke haar bijwijlen eensklaps het hoofd deed omkeeren en haar verbaasd rondom de kamer deed kijken, als meende zij iemand te hooren.

Voor de derde maal werd zij dus in hare mijmering gestoord door geheimzinnige klanken, die ongetwijfeld uit haar eigen hart ontstonden.

Zij sloeg zich de handen aan de slapen, en morde verschrikt:

‘Zijne stem! Mijn naam! Anneken-lief! Ach, zoo noemde hij mij telkens als hij vroolijk was.... en hij was het schier altijd, de goede.... Barmhartige God, bescherm mij: mijne hersens zijn nog zoo ziek!’

Dezelfde ontroering trof haar voor de vierde maal.

‘Alweder!’ mompelde zij met klimmenden angst. ‘Bid voor mijne ziel, zucht zijne stem! Zou zijn geest onzichtbaar nevens mij staan? Wie weet? Op dezen dag!’

Zij stond op, ging traag en wankelend naar eenen hoek en opende de deur, die ingang gaf tot een tweede, nog kleiner kamerken.

Hier insgelijks was eene ingemaakte alkove. Aan den wand, boven een knielbankje, hing een kruisbeeld van zwart hout, en daarnevens, naar den kant van het bed, aan eenen nagel, een matroozenhoed of *zuidwester* van geteerd zeildoek.

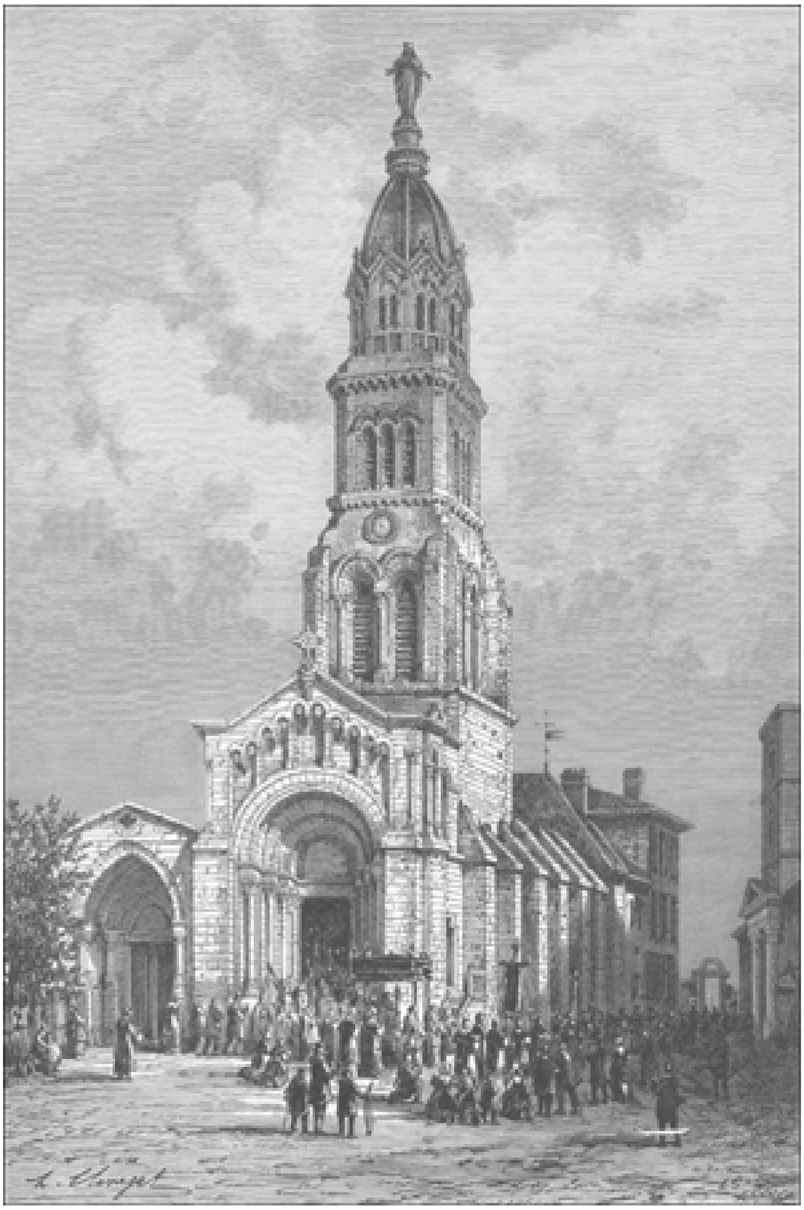

DE KERK VAN ONZE LIEVE VROUW VAN FOURVIERES (LYON).

GRAAF BOUDEWIJN VAN VLAANDEREN BEKLIMT DE MUREN VAN CONSTANTINOPEL.

De vrouw liet zich op het bankje nederzakken, hief de armen tot een kruisgebed in de hoogte, verroerde de lippen en prevelde stil, terwijl zij den smeekenden blik ten hemel hield gericht.

Zoo opstrevend tot God en met het vuur der begeestering in de oogen, scheen de arme weduwe nog begaafd met zekere schoonheid. De dalende zon, door het venster dringende, schoot roode avondstralen op hare bleeke wangen en sierde haar met den frisschen blos der maagdelijke levenslente; de tengerheid harer leden, de dunheid harer kleeding, de opgeschotenheid harer gestalte: alles in haar werkte mede, om haar het voorkomen der jeugd en de verloren bevalligheid terug te geven. Ja, ja, Anne-Mie moest vroeger een lief meisje geweest zijn!....

Terwijl zij, sedert eene lange wijl, in vergetelheid zat te bidden, verscheen er iemand in de deur van het kamertje, die, het hoofd schudde en haar medelijdend beschouwde, doch haar niet in haar gebed stoorde.

Het was een klein oud vrouwtje, gansch krom gegroeid en met eenen hoogen schouder; maar hare oogen waren nog levendig en op hare lippen stond als een glim van innige goedheid ingedrukt. Zij hield eenen draagkorf aan den arm.

De weduwe moest haar gebed geëindigd hebben; want zij maakte een kruis, stond op en keerde zich om. Hare oogen stonden nog vol tranen.

'Anne-Mie, Anne-Mie, gij doet niet wel,' zeide het oud vrouwtje berispend. 'Daar gaat gij nu, zoo gansch alleen, voor het kruis zitten krijschen. Zeker, kind, bidden is zalig; maar gij kunt zulke ontsteltenis niet verdragen. Wilt gij weder ziek worden.... sterven misschien? Denk toch aan uwe arme kinderen!'

'Ach, Trientje-lief, wees toch niet verstoord op mij,' smeekte de weduwe, terwijl zij in de voorkamer ging. 'Ik kan er niet aandoen; er gebeurt iets in mij, dat onbegrijpelijk is. Elk oogenblik hoor ik zijne stem mij roepen bij mijnen naam; daar straks zelfs smeekte hij mij, voor zijne arme ziel te bidden....'

'Zwijg toch, Anne-Mie, met die bijgeloovigheden; want terwijl gij zoo spreekt, siddert alles aan uw lijf. Het zijn de zenuwen, omdat gij nog zoo zwak zijt van die leelijke koortsen. Maar zit neder. Ik heb hier iets voor u, dat u niet weinig zal versterken.'

Zij haalde een steenen potje uit den korf en zette het op de tafel.

'Zie, dit zal uwe zenuwen stillen' ging zij voort. 'Warme soep, met een stuk vleesch er in. Ik heb ze voor mij gekregen bij Mr. Joris, den koopman; maar gij begrijpt wel, Anne-Mie, voor wie ik ze vroeg.'

'Wel, wel, gij goedhartig Trientje, hoe zal ik van mijn leven uwe liefde kunnen erkennen!' zuchtte de weduwe. 'Zonder u, zonder uwe hulp, was ik al weken dood en begraven.'

'Toe, toe, zoovele woorden niet; hier is een lepel, begin maar eens gauw te eten!'

De weduwe nuttigde een gedeelte der soep, zij hijgde, en de lach der genieting blonk op haar gelaat, als zonk haar inderdaad met het voedsel nieuwe levenskracht in den boezem.

Eensklaps hield zij op met eten, en zeide:

'Ik heb genoeg, Trientje; laat mij nu het potteken wegzetten tot den avond.'

'Neen, neen' riep de oude vrouw. 'Zoo niet! Gij wilt mij weder bedriegen, en de soep voor uwe kinderen besparen? Zij hebben het niet noodig; zij zijn gezond en hunne maag kan zwaarderen kost verdragen.'

‘Och, als 't u belieft, Trientje! Ons arm Mieken wordt bleek, en Rozeken is flauw van den honger.’

‘Grillen zijn het, die ge verkoopt, Anne-Mie; uwe kinderen blozen gelijk appelen. Wilt ge mij doen gelooven, dat ge genoeg hebt aan vijf of zes lepels soep? Gij zult ze uiteten, geheel en al, of ik word kwaad op u en ik loop er mede weg. Begint gij te eten, of niet’

‘Als gij het dan toch zoo wilt!’ zuchtte de weduwe, den lepel grijpende.

Toen zij de soep en het vleesch had genuttigd, zeide zij, met stralende oogen en de hand over hare borst wrijvende:

‘Hemel, Trientje-lief, dat is toch goed, zulke krachtige soep! Mij dunkt dat ik zoo maar seffens zou kunnen uitgaan en eene gansche vracht mosselen voeren. Dank, dank, God zal het u loonen, Trientje. Nu ga ik haastig voort aan het vermaken van die zakken; ik win er maar eenige centen daags mede; maar alle baten helpen, niet waar? Zit gij ook nog een oogenblikje. U te zien alleen maakt mij gelukkig.’

‘Gij spreekt van mosselen, Anne-Mie?’ riep de oude vrouw juichend. ‘Welnu, ik heb goed nieuws voor u. Jufvrouw Dooms heeft mij beloofd, dat ze mij drie gulden zal voorschieten op de kant, die ik verleden week op mijn kussen heb gezet. Zoohaast gij kunt uitgaan, zal ik de drie gulden gaan halen, en daarmede zult gij weder mosselen en garnalen kunnen koopen, en geld winnen voor u en uwe kinderen, evenals te voren. Nelis, de wagenmaker, zal u eenen kruiwagen verhuren tegen vijf centen daags.’

‘Ach, engel-lief, dat ge mijne eigene moeder waart, ge zoudt mij niet meer liefde kunnen bewijzen. Hoe heb ik het toch aan u verdiend?’

‘Kom, kom, wij zijn immers altemaal christen menschen, Anne-Mie? en de eene moet de andere helpen. Wanneer denkt gij sterk genoeg te zijn, om uit leuren te gaan, al was het in den eerste maar des avonds met garnaat?’

‘Binnen vijf of zes dagen misschien. Indien de huisbaas mij nog eene week of twee uitstel wil geven; anders zal het slecht vergaan met ons....’

‘Hij zal wachten, nu hij ziet dat gij geneest; wees daar zeker van.’

‘Hij is zelf schier arm, Trientje. De man heeft het ook bitter noodig en gij weet het wel, Zaterdag laatst heeft hij nog gedreigd, ons met geweld op straat te doen zetten. Hadde ik nog iets te verkoopen of te verpanden; maar alles wat eenige waarde had is weg.’

‘Ik zal baas Nasselman morgen eens gaan spreken. Wees gerust, van dien kant hebt gij niets te vreezen.... Maar, zeg eens, Anne-Mie, waar zijn uwe kinderen?’

‘Onze Jan is op zijnen winkel, bij Mr. Joos, den zeilmaker, gij weet het immers wel?....’

‘Ja, maar Mieken en Rozeken?’

Ik heb de kinderen naar de Predikheerenkerk gezonden, om daar voor het Heilig Graf te bidden. Trientje, het is vandaag de verjaardag van zijn vertrek - 15 April. - Zie daar, op den dorpel dier deur, gaf hij mij den afscheidskus, en hij drukte mij zoo geweldig en zoo koortsig in de armen, alsof hij toen reeds in zijn hart gevoelde dat het voor eeuwig zou zijn...... voor eeuwig, eilaas!.... Ik volgde hem in stilte en buiten zijn weten... Uren lang was hij reeds vertrokken en nog zat ik, met mijn kind aan de borst gedrukt, hem na te staren...

‘Alweder tranen in uwe oogen!’ riep de oude vrouw.

‘Neen, het is gedaan, Trientje; ik gevoel mij nu veel sterker. Het was Gods wil en wij moeten ons onderwerpen’.

‘Het is nu zeven jaar geleden, niet waar?’

‘Acht jaar, Trientje - lief, - van 1860. - Mij dunkt het was gisteren!’

‘En zijt gij zeker dat hij verdronken is?’

‘Geheel zeker, Trientje. Het heeft in al de gazetten gestaan, dat de engelsche driemaster *Milton* met man en muis is vergaan, aan een eiland dat Borneo heet.’

‘Welk gedacht van uwen man, zoo maar in eens op de groote zee naar het ander einde der wereld te varen! Ik begrijp het niet, Anne-Mie. Zijt gij wel overtuigd dat hij u gaarne zag.’

‘Och, er was geene bravere ziel, geen beter hart, twintig uren in het ronde! Zijne vrouw en zijne kinderen waren zijn lust en zijn leven. Het is voor ons, dat hij is op zee gegaan, en ik ben er de onschuldige oorzaak van. Toen ons huisgezin zoo spoedig aangroeide en ik begon te zien, dat de daghuur, welke mijn man op de scheepstimmerwerf verdiende, niet toereikend was om mijne kinderen behoorlijk groot te brengen, wenschte ik in de buurt een ander huis te huren en daar een winkeltje van kruidenierswaren en groentens te houden; maar hoe wij poogden te sparen, wij verloren de hoop, ooit geld genoeg bijeen te krijgen om een winkeltje te kunnen oprichten. Het gebeurde dan, dat mijn man op eenen engelschen driemaster aan het timmeren was en met den kapitein sprak; - want Jan Boots had aan de werf wat Engelsch geleerd. De kapitein, die haast naar Londen zou vertrekken, om van daar voor maanden lang in zee te steken, deed mijnen man het voorstel, om als matroos-timmerman de reis op zijn schip te doen. De huur, welke hem werd aangeboden, was zoo hoog, dat ik en de kinderen van de vooraf betaalbare helft konden leven totdat hij zou wederkomen, en de andere helft zou voldoende zijn tot het openen van het winkeltje, waarvan wij zoo lang droomden. Geloof mij, Trientje, ik heb alles gedaan wat ik kon, om hem te wederhouden; maar de overtuiging dat hij het geluk zijner kinderen ging verzekeren, maakte hem onoverwinnelijk. Och mijn arme, mijn goede Jan, hij heeft zijne liefde betaald met zijn leven!..... Geef geene acht op mijne tranen..... Het is alweder gedaan.’

‘En er heeft in de gazetten gestaan, dat uw man verongelukt is?’ vroeg de oude vrouw.

‘Ja, in al de gazetten. Mathijs de loods heeft mij een gazet voorgelezen en daarin stond dat het schip vergaan was met man en muis.’

‘En gij twijfelt niet aan zijnen dood?’ morde het oude vrouwtje op zonderlingen toon.

‘Maar, o hemel, Trientje-lief, waarom vraagt gij mij dat zoo vreemd?’ riep de weduwe verwonderd.

‘Het is onbegrijpelijk, Anne-Mie. Dezen nacht heb ik, uren lang, van uwen man gedroomd, en hij heeft levend voor mijne oogen gestaan?’

‘Och, sukkel, gij hebt hem nooit gezien. Hoe zoudt gij hem kunnen kennen?’

‘Ja, gij hebt gelijk, Anne-Mie, en toch heb ik hem dezen nacht gezien en gesproken.’

‘Ach, Trientje, spot met zulke dingen niet!’

‘Gij zult er misschien mede lachen, Anne-Mie; maar uw man was koning bij de zwarte mannekens, op een eiland, en hij droeg eene gouden kroon, en aan zijne armen en beenen glinsterden breede banden, ook van goud, en op zijne bloote borst hing eene groote ketting van diamant..... maar de anderen hadden hem ook zwart gemaakt, opdat hij niet te veel tegen hen zoude afsteken. Toen hij mij zag - hoe hij mij kende, dat weet ik niet - zeide hij: Trientje Spas, als ge mijne Anne-Mie ziet, zeg haar dat ze nog wat geduld moet hebben, want eer het jaar om is, ben ik te huis Vindt ge dat niet wonderlijk?’

De weduwe aanschouwde eene wijl met opgespalkte oogen hare oude gezellin; maar dan schudde zij, droef glimlachend, het hoofd en morde:

'Wel, Trientje, gij zijt nog lichtgelooviger dan ik! Bemerkt gij niet, dat uw droom niets anders is dan het vertelsel, dat onze Jan gisteren in uwe tegenwoordigheid aan zijne zusterkens heeft verteld? Daar kwam insgelijks een matroos in, dien de zwarte mannekens koning van een eiland hadden gemaakt.'

‘Zie, zie toch! Inderdaad, ik was het vergeten!’ zuchtte Trientje half beschaamd. ‘De sukkelachtigheid van den ouderdom. Alles verslijt door den duur van tijd; de mensch ook, en ik gevoel wel, Anne-Mie, dat Trientje Spas al verre sleet is; maar wat wilt ge er aan doen? Er is niets eeuwig dan God alleen..... Nu loop ik gauw naar boven; de avond valt; ik ga mijn lampken aansteken en mijn kantje voortwerken. Hou maar goeden moed; het zal nog beter gaan dan wij meenen.’

‘Dag, Trientje-lief, dag, gij goede engelbewaarder!’ riep de weduwe haar achterna, terwijl zij eenen nieuwen zak greep, om haar naaiwerk voort te zetten.

Anne-Mie gevoelde zich versterkt niet alleen door het genoten voedsel, maar meer nog door de aanmoedigende vooruitzichten, welke het oude Trientje in haar had opgewekt.

Gedurende hare erge ziekte had haar liefderijk moederhart zoo dikwijls gebloed bij de angstwekkende gedachte, dat zij sterven zou en dat hare hulpelooze kinderen dan in de diepste ellende zouden vervallen. Ja, zij had ze, in hare ijlkoorts, zien dolen als verloren schapen en haar de handen zien uitsteken om een stukje brood! Nu toch - meende zij - had de barmhartige God dien smartkelk van hare lippen weggenomen. Hare krachten herstelden, Trientje zou voor haar drie gulden ontleenen..... Ach, zij zou weder als te voren met mosselen en garnaat leuren, en zoo genoeg winnen om met hare kinderen door het leven te sukkelen!’

Twee kleine meisjes traden op dat oogenblik, hand aan hand, in de kamer en liepen met open armen tot de weduwe.

‘Ha, daar zijt ge, deugenietjes!’ riep zij vroolijk. ‘Gij hebt u zeker de oogen uit den kop gekeken naar al de schoone dingen, die er op den Calvarie-berg staan?’

‘Neen, moeder-lief’, zeide het oudste meisje ‘wij zijn altijd op de knieën blijven zitten voor het Heilig Graf.’

‘Ja, en voor de zieltjes, die daar in het vagevuur staan te branden, och arme!’ zuchtte het jongste kind.

‘En hebt gij goed gebeden, kinderen?’

‘Ja, moeder, wel honderd Vader-Onzen.’

‘Ach, moederken-lief, geef mij eenen boterham’! smeekte het kleinste meisje ‘ik heb zulken honger’!

‘Maar, Rozeken, waarom blijft gij ook zoo lang weg? Ik geloof het wel, dat gij honger hebt..... Zit neêr, kinderen, gij gaat uw avondeten krijgen.’

Zij trad in de andere kamer en keerde evenras weder met een roggebrood en een groen potje.

Terwijl gretige blikken en bevende handen tot haar opgeheven waren, sneed zij van het brood twee zware kanten, bestreek deze met een weinig gesmolten vet, strooide er eenige korrels zout over, en reikte ze den kinderen toe.

Met den glans van het innigste genot in de oogen, begonnen de meisjes het zwarte brood te verslinden. Zij schenen de gansche wereld te hebben vergeten; want hoe hunne moeder ook poogde hunne drift te matigen en hen waarschuwde dat zij zich zouden verslikken, zij hoorden haar in den eerste niet. Slechts toen hun honger een weinig was gestild, vertraagden hunne bewegingen en aten zij wat rustiger.

Daar het bijna donker was geworden, ontstak de weduwe een klein petrolielampken en hernam haren arbeid, onderwijl met zelfvoldoening op hare twee meisjes starende. Mieken, het oudste, was blond als hare moeder; Rozeken was een zwarte krullebol,

als haar vader-zaliger. Op beider gelaat was de armoede onmachtig gebleven; zij bloosden frisch, en warm bloed sierde hunne lipjes met het koraal der gezondheid.

Nauwelijks hadden de kinderen hun avondmaal genuttigd, of Mieken haalde uit eenen hoek eenige einden touw, en begon deze uiteen te trekken, om tot pluk (werk) voor de kalfateraars te dienen. Daarmede kon men ook al eenige centen in de week verdienen.

Rozeken hielp haar aan het werk; maar van tijd tot tijd nam zij iets, als eene vormelooze pop, van den grond en drukte deze gedaante, onder het murmelen van stille liefdewoorden, menigen kus op het voorhoofd.

Eensklaps rees er een twist tusschen de kinderen op; maar dewijl zij zeer zacht spraken, verstond hunne moeder niet, waarover zij dus aan het krakeelen waren.

'Nu, nu, wat beteekent dit? gij gaat toch niet boos op elkander worden' zeide de weduwe. 'Zusterkens moeten elkander altijd gaarne zien.'

'Het is niet waar, moeder!' riep Rozeken met verontwaardiging.

'Wat is er niet waar, kind?'

'Wel, moeder, Mieken zegt dat vader in het vagevuur zou kunnen zijn. De menschen, die daar zoo leelijk branden, hebben kwaad gedaan..... en vader heeft immers nooit kwaad gedaan, moeder?'

'Kwaad'? mompelde de weduwe, de schouders ophalende. 'Alle menschen zondigen nu en dan. God alleen weet het, kind.'

'Ja, maar, moeder, zoo moogt ge niet spreken!' riep Rozeken verstoord. 'Vader is in den hemel; gij hebt het zelf wel honderdmaal gezegd.'

'Zeker, ik geloof het ook, kind; want hij was toch zoo goed van harte en hij beminde ons als het licht zijner oogen; maar.....'

'Daar hoor ik onzen Jan'! zeide Mieken.

'Ha, hij zal weer vertelsels vertellen!' juichte Rozeken. 'Van den Kabauterberg en van het betooverd schip!'

In den gang weerklonken de galmen van een lied, en men kon tot in de kamer de woorden er van verstaan:

'Onvermoeibaar sterk,
Altijd moedig aan 't werk,
't Zij op zee of aan wal,
Vroolijk overal,
En drinkend een glaasje jenever of bier,
Vol plezier,
Dat zijn de jongens van 't schippers-kwartier!'

Een jongen van ongeveer vijftien jaar, maar tamelijk struisch voor zijnen ouderdom, kwam juichend in de kamer getreden. Hij had eene schotsche muts op, droeg een blauw vest met koperen knoopen en eene zeildoeken broek vol vlekken van teer en pik; zoodat hij geheel het voorkomen had van een jongen matroos.

'Moeder, moeder, gauw een boterham!' riep hij 'want indien gij wist hoe mijn beer danst! Ik had bijkans goesting om in de kasseien te bijten; nondekeu!'

'Foei, Jan, wat is dit nu? Gij vloekt!' morde de weduwe, terwijl zij het brood bergde.

'Neen, moeder' bemerkte de jongen 'dit is niet gevloekt; het is zoo een woord om al iets te zeggen.'

'Neen, neen, ik wil zulke leelijke woorden niet hooren. Gij moet die slechte gewoonte afleeren, Jan.'

'Nu, moeder-lief, als het u plezier kan doen; gij weet wel, eh? het is mij genoeg.'

Hij kreeg zijnen kant roggebrood en bekeek hem half treurig.

'Moeder, moeder' gromde hij 'gij hebt mijnen boterham weder van buiten tegen den vetpot gestreken, eh?..... maar, in Gods naam, gij hebt het zelf niet breed. Ik zal mijne oogen toenijpen en droomen dat er een vinger dik boter op ligt.'

'Jan, jongen, heb nog wat geduld: binnen eenige dagen ga ik weder uit leuren met mosselen en garnaat.'

'Zie, zie, dit ging ik nog vergeten!' riep de jongen, iets uit den zak van zijn vest halende. 'Ik heb een tente-zeil naar de engelsche stoomboot moeten dragen, en de hofmeester, de kok, gij weet wel, Adriaan van den Kauwenberg, heeft mij eene zeebeschuit gegeven. Zie eens hoe wit! Van zuivere tarwe..... Och, dit is zoo goed, moeder!'

'Welnu, gij zegt dat gij vergingt van honger, waarom hebt ge de beschuit niet opgegeten?'

'Ik? Hola! Ik was zoo blij als een kermisduivel toen ik ze kreeg, omdat ik wist, moeder, dat gij, die ziek zijt..... Daar, neem ze; eet er van en leg de rest voor u weg tot morgen.'

'Ach, moeder, geef mij een stukje!' smeekten de meisjes.

Met eenen traan van ontroering in de oogen, brak de weduwe de beschuit in vier deelen, gaf er een aan elk der meisjes en reikte er insgelijks een tot Jan. Maar deze weigerde volstrekt.

'Die slok-oppen!' morde hij, de meisjes verstoord beziende. 'Dat bloost gelijk krieken, en dat neemt onze arme moeder het stuksken beschuit uit den mond!'

'Neen, Jan, beschuldig uwe onnoozele zusterkens niet' zeide de weduwe, 'zij hebben van den ganschen dag nog niets gekregen dan wat roggebrood. Mijne ziekte heeft ons wel diep verarmd; maar het zal beter gaan, zoohaast ik sterk genoeg ben om mosselen te voeren.

'Mosselen voeren? Ach, moeder, gij kunt u nauwelijks recht houden. Waarom laat gij mij niet op de stoomboot gaan? Dan zou ik wel viermaal meer trekken, dan ik nu als zeilmakers-leerjongen verdien.'

'Op zee? Gij, Jan, op zee? o Kind, kind, spreek daar niet meer van!'

'Het is maar van hier tot Londen.'

'Neen, zwijg, gij doet mij beven.'

'Ja, moeder, ik begrijp het wel; het is omdat mijn vader op zee is verongelukt; maar weet ge wat de kok van de stoomboot daarop antwoordt. Hij zegt dat men veel vervaarder zou moeten zijn van op een bed te slapen, aangezien dat er veel meer menschen op hun bed sterven dan op zee. Adriaan heeft mij van daag al weder gevraagd, of ik bijkok op zijne stoomboot wil worden. Hij ziet mij gaarne; hij is de beste vriend van mijnen vader geweest. Buiten een goed maandgeld, zegt hij, valt er nog drinkgeld af, en van tijd tot tijd wat overschot van de tafel, dat ik dan zou medebrengen voor u en voor mijne zusters. Het is toch wel schoon, moeder.... en op de zee, o dat is zulk vermakelijk leven!'

'Jan, kind-lief, zie gij doet mij de tranen in de oogen komen' klaagde de weduwe. 'De gedachte alleen, dat gij van uw leven met een schip zoudt kunnen vertrekken, doet mij sidderen en maakt mij ziek. Ach, zwijg toch, om Gods wil, van zulke schrikkelijke dingen!'

'Als u dit plezier kan doen, moeder, gij weet wel, eh? Het is mij genoeg; ik spreek er niet meer van.... Maar dat ik vervaard ben van het water, geloof dit niet. Ik vervaard, vervaard, sapermille!'

'Foei, alweêr zulk leelijk woord!' berispte de weduwe.

‘Hola, het is mij ontsnapt; ik kon er niet aandoen.... Maar, moeder, Tist Snoeck van onzen winkel zegt dat het liedje van het schipperskwartier geheel lang is. Als vader-zaliger mij op zijne knieën liet rijden zong hij er immers niet meer van dan ik er van ken?’

‘Ja wel, kind, maar ik heb er ook niet meer van onthouden.’

‘Kom, Jan, zit hier wat neder bij ons, en vertel ons van het betooverd schip!’ smeekte Mieken.

‘Ja, Jan-lief, of van het spook uit de Krabbenstraat. Och, ik zal u zoo gaarne zien!’ riep Rozeken.

(Wordt vervolgd.)

Schilders-typen.
I.

SALON-SCHILDER.

PORTRET-SCHILDER.

GENRE-SCHILDER.

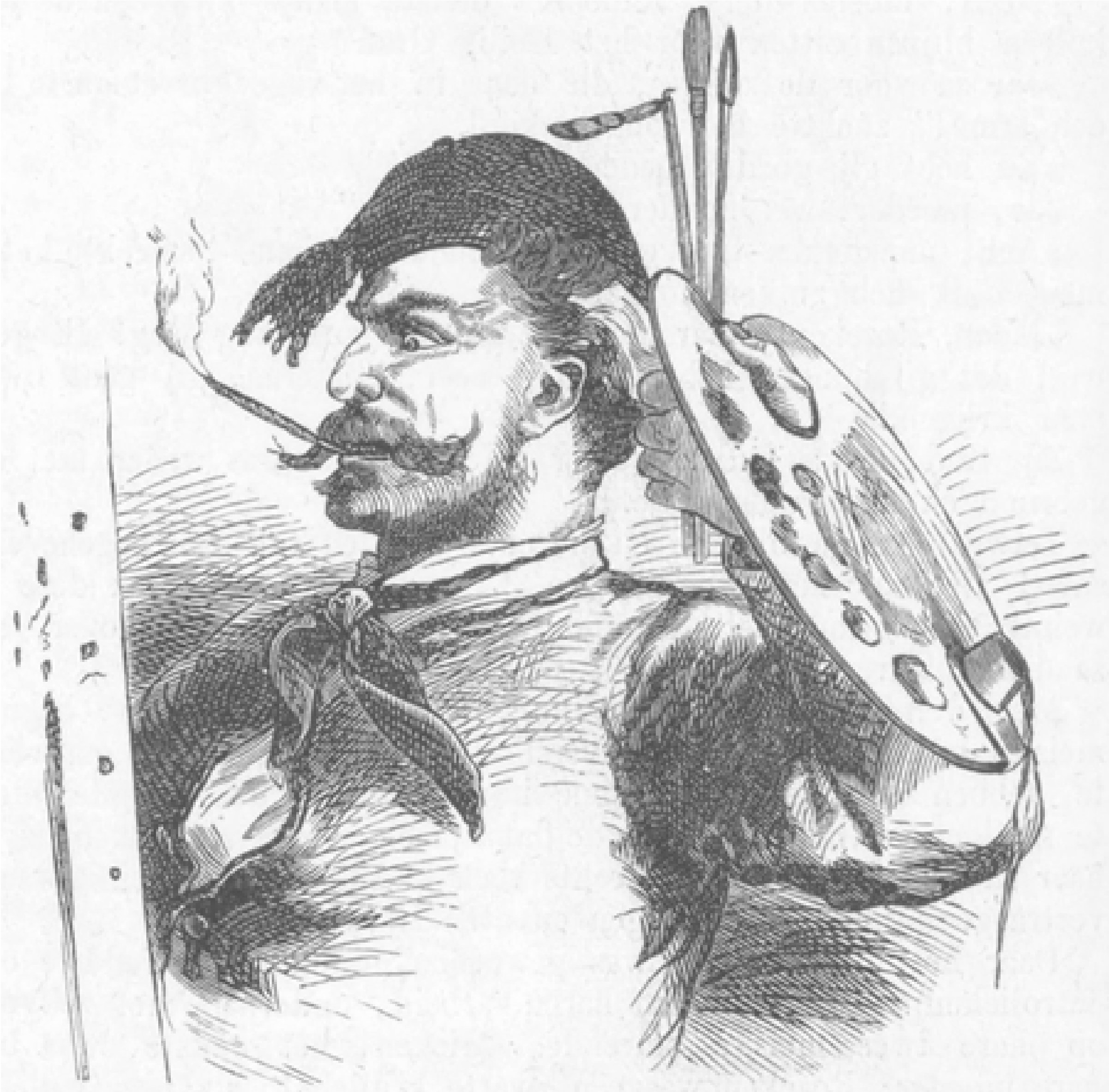

VELDSLAGEN-SCHILDER.

REBUS N°. 1.

Aan deze rebus is verbonden een PRACHTIGE GROEP IN GEDREVEN ZILVER, voorstellende DE HOOP. Dit kunststuk, ter waarde van fr. 1000.00, zal eene hoogte hebben van 23 centimeters behalve het voetstuk.

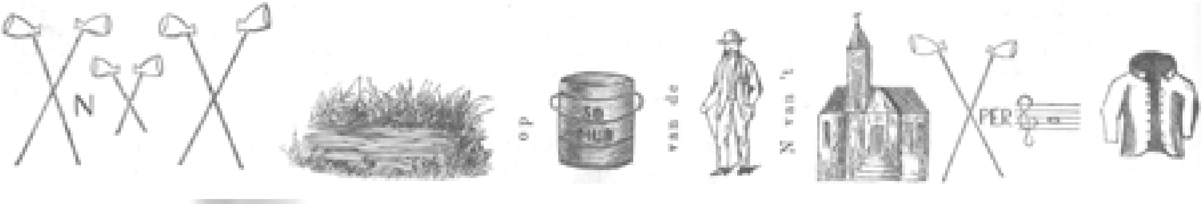

Tot meerder gemak en ter besparing van tijd meenen wij bij de inzending der oplossingen van de figuurlijke raadsels de volgende bepalingen te moeten maken;

wij verzoeken onze geachte lezers hierop acht te willen geven, daar wij ons verplicht zien elke oplossing af te wijzen, welke daaraan niet voldoet.

Ten eerste. Iedere oplossing moet *franco* worden toegezonden.

Ten tweede. Iedere oplossing moet op het adres voorzien zijn van het woord REBUS.

Ten derde. Heeren inzenders worden in hun eigen belang verzocht bij de oplossing van een Rebus geen andere zaken, hetzij ILLUSTRATIE, hetzij iets anders betreffende, toe te voegen of in te sluiten, dewijl de brieven, met het motto REBUS geteekend, niet eerder geopend worden dan eenige dagen vóór het verschijnen der volgende maandelijksche aflevering.

[Nummer 2]

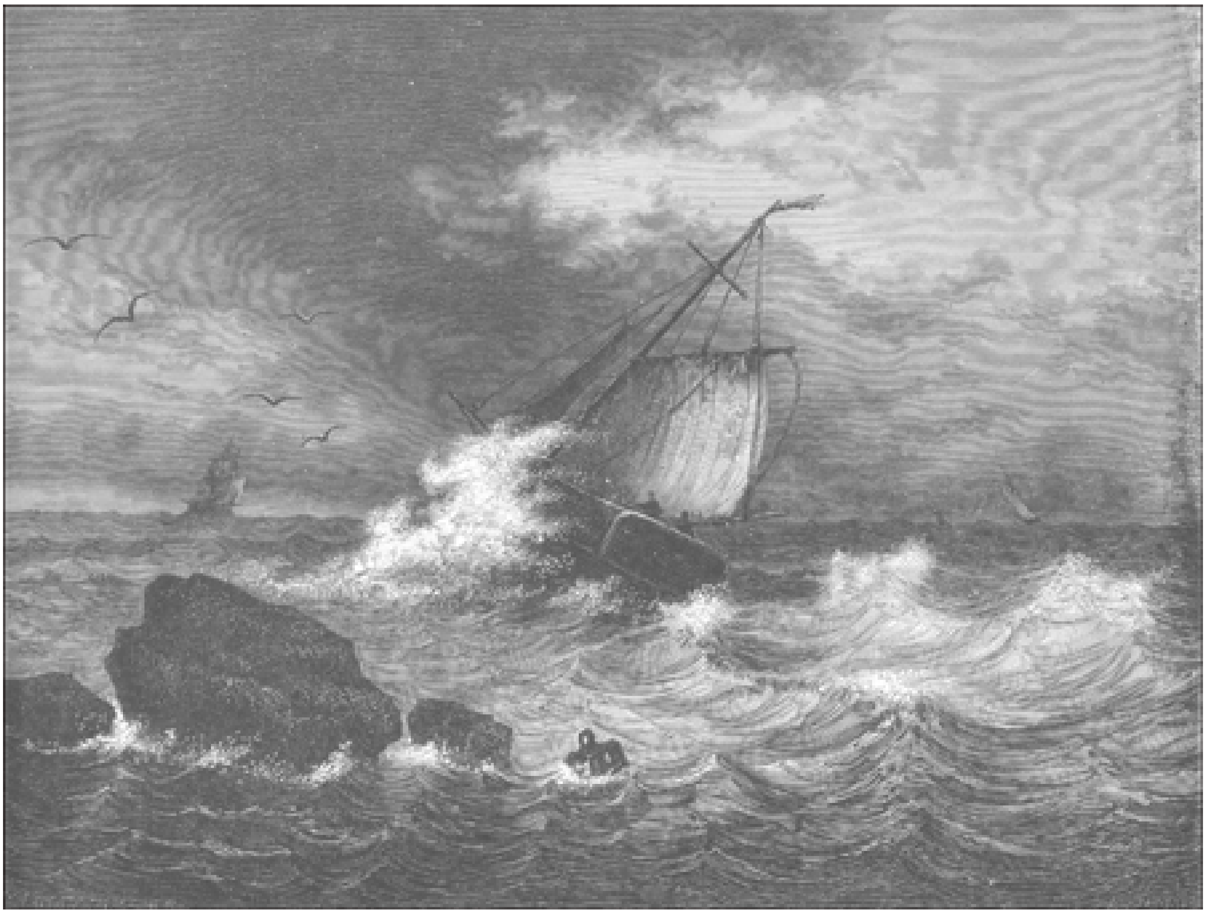

EEN SCHIP IN DEN STORM.

Een zeemanshuisgezin.
Zedenschets door Hendrik Conscience.

(*Vervolg.*)

'Van vertellen gesproken' zeide Jan, zich nederzettende 'gij moet weten, moeder, er is een nieuwe gast op onzen winkel. Hij heet Kobus Pekbroek en hij is met eenen amerikaanschen driemaster zoo verre, zoo verre op zee geweest, dat hij het einde van de wereld heeft gezien. Die kan vertellen, vertellen, dat ge uren lang met den mond wijd open zoudt staan luisteren. Hij is met zijne kameraden, in het land van

de zwarte mannekens, op eenen berg geweest, zoo hoog dat zij hunne handen in de wolken hebben gewasschen. Zij waren heel dicht bij de maan geraakt en meenden altijd hooger te klimmen, om eens te zien wat daar omgaat; maar het werd daar zoo sakkers koud.... hola! zoo schrikkelijk, wil ik zeggen - dat zij heel gauw naar beneden moesten vluchten; want het puntje van hunnen neus en de lellekens van hunne ooren waren al bevrozen.'

'Kom, kom, die Kobus schiet met spek' lachte de weduwe. 'De matrozen weten al veel dingen te vertellen, waar ge geen woord van moogt gelooven.'

'Het zou niet waar zijn, moeder? Wel hij heeft het zelf gezien; hij was er bij. En dat is nog niets; hij heeft al andere avonturen gehad, waar het haar u zou van te berge rijzen, indien gij ze hem hoordet uitleggen.'

'Och, Jan, vertel er nog wat van!' bad Mieken.

'Als 't u belieft, Jan: ik geef u morgen vroeg de helft van mijnen boterham,' zeide Rozeken.

'Ha wel, zusterkens, zet uwe ooren wijd open en luistert', begon de jongen, met alle soorten van bewegingen en gebaren. 'Kobus was op zee met zijn schip. Het had fel gestormd, de golven slingerden het heên en weêr, alsof het elk oogenblik in de diepte zou wegzinken; met nog twee andere schepen hadden ze den weg verloren en wisten niet meer waar ze waren. Reeds sedert drie weken hadden ze nog niets gezien dan water en wolken. Dat was me goed. - Maar eensklaps bemerken zij een groot eiland; ze varen er met een boot naar toe, en wandelen eenen tijd er op rond, om eene goede plaats te zoeken waar ze hun schip konden vast maken. Ze brengen een touw aan wal en een langen paal. Daar beginnen ze met eenen ijzeren hamer op den paal te slaan, en staan verwonderd te kijken, omdat de paal door den grond gaat als door boter.... maar, o hemel, bij den tienden slag laat het eiland eenen zoo schrikkelijken schreeuw dat de hemel er van davert en de grond begint te rollen en te schokken, dat Kobus en zijne makkers het onderste boven tuimelen en door de baren in de zee worden gespoeld.... Want wat zij voor een eiland hadden genomen, was een visch, van duizenden voeten lang: eene Krak of eene Krake geheeten - dit weet ik niet goed meer....'

'Ay mij!' zuchtte Rozeken bevend. 'En was Kobus dood?'

'Nog niet, zusterken. Hij zwom met zijne kameraden naar de boot; maar hij was de achterste, en de anderen die eerst in de boot geraakten, verlieten hem in het water en vaarden naar het schip....'

'Slechte menschen!' morde Mieken.

'Ja maar, zusterken, God strafte ze toch. Nauwelijks waren ze op het schip, of de Krak, - die zich wilde wreken over den paal, dien ze in zijn lijf geslagen hadden, - kwam terug onder het schip, en hij sloeg er met zijnen staart zoo sterk tegen, dat het naar omhoog in de lucht vloog en wel vier keeren rondtuimelde eer het weder terug op het water viel.'

'Och arme, die ongelukkige matrozen!' klaagde Rozeken. 'Zij zijn altemaal verdronken, niet waar, Jan?'

'Gij zult het gaan hooren, zuster. Kobus lag nog te plonsen in de zee. Daar ziet hij opeens den Krak komen aangezwommen, met een open bakhuis, zoo groot als de borgerhoutsche poort, en tanden! tanden gelijk kapmessen! Kobus maakt een kruis en leest eenen Vader-Ons; maar dit hielp hem bitter weinig, want de visch slokte hem op gelijk wij eene versche mossel....'

'Kom, Rozeken, gij moogt niet gaan krijschen' zeide het oudste meisje. 'Kobus is niet dood; want anders kon hij het immers aan onzen Jan niet vertellen?'

'Hoe is hij dan uit dien leelijken visch gekomen?' weende het ontroerde kind.

'Dat is nog het aardigste van al' hernam de jongen. 'Kobus zat nu in den visch, en het was er zoo groot en wijd in dien buik, dat hij er kon rechtstaan of zitten, volgens zijne goesting. In den eerste weende Kobus en hij dacht aan zijne vrouw en aan zijne kinderen, en hij knielde neder en riep om hulp tot God; maar als hij nu al veel tranen had gestort en lang getreurd en gebeden, begon hij zich fel te vervelen. Dan schoot

het hem te binnen, dat hij tabak en pijp in zijnen zak had. Hij nam een fosforsteksken, ontstak zijne pijp en begon te rooken gelijk eene fabriekschouw. Nooit van zijn leven had het hem beter gesmaakt. - Dat was me goed. - Ja, maar hij dacht er niet aan, dat de visch den tabak niet gewoon was en zeker van den rook misselijk zou worden. Inderdaad, daar begon de Krak zich te wringen, te keeren, te spartelen en te springen, en geweld met zijn ingewand te doen gelijk iemand die krampen aan de maag krijgt. Kobus rolde eenigen tijd in den buik van den visch over en weder, totdat hij eindelijk, gelijk eene bom uit een kanon, in de lucht werd gespuwd, juist boven den grooten mast van zijn schip. Zeker hadde hij in het vallen hals en beenen gebroken; maar hij bleef met zijnen eenen voet en met den kop omlaag in het touwwerk hangen. Zijne kameraden....'

Het woord verging den jongen op den mond en hij keek verrast naar de deur, waar een man was verschenen. Dit onverwacht bezoek moest noch de weduwe, noch haren kinderen aangenaam zijn; want allen schenen door schrik of droefheid getroffen.

De man was zeer nederig gekleed en scheen een oude matroos te zijn. Hij had slechts eenen arm; de rechter mouw van zijn vest was tegen zijnen schouder opgeplooid.

Bij zijne intrede ontstaken zijne oogen en beefden zijne lippen van gramschap. Tot op een paar stappen naar de weduwe vooruitkomende, riep hij op barschen toon:

'Ah sa, vrouw Boots, het is er mede gedaan, hoort ge? Gij hebt mij nu lang genoeg voor den zot gehouden, en gij zult mij betalen, seffens betalen, of morgen vroeg doe ik u, met uwe klikken en klakken, op de straat smijten. Ja, ja, gij moogt uwe handen uitsteken en 'och heer, och arm!' roepen, zooveel ge wilt; ik ben doof, onverbiddelijk als een steen! Geld moet ik hebben, geld!'

'Ach, Baas-lief, wacht nog eene week!' smeekte de weduwe. 'Ik zal binnen twee of drie dagen uit leuren kunnen gaan, en, wees zeker, wat ik win is voor u, tot den laatsten cent.'

'Het is al zes weken hetzelfde!' riep de huisbaas, ten gronde stampend. 'Uit leuren gaan, gij? Wel, mensch-lief, hoe kunt ge zoo spreken? Gij geraakt nog niet tot aan den hoek, of ge zinkt ineen van zwakheid. Altemaal woorden. Geld, klinkend geld zult ge mij geven, dezen avond, of de duivel zal de keers houden. Gij vliegt op de straat, zeg ik u!'

'Om Gods wil, Baas, spreek toch zoo kwaad niet. Zie eens hoe gij mijne arme kinderen doet beven!.... Rozeken, krijsch zoo bitter niet..... en gij, Jan, wat zit gij daar leelijke gezichten te trekken? Hoû u stil!'

'Het is gelukkig dat ik nog niet groot genoeg ben' morde de jongen binnensmonds, 'of ik zou anders mijne moeder zoo leelijk niet laten *affronteeren.* Wel, wel, ik trok hem, sapermille, zijnen anderen vleugel ook af!'

'Zwijg, kwade jongen!'

'Ja, moeder, als het u plezier kan doen; ge weet wel, eh?.... maar, maar!.... Nu, ik, ik blijf stom als een visch.'

'Dat is altemaal niets', riep de aangejaagde man. 'Tranen en gebeden zijn nutteloos. Geld moet er zijn!'

'Maar gij zijt toch ook een christen mensch, Baas', zeide de weduwe met opgeheven handen. 'Kan ik nu met mijn onnoozele kinderkens, en ziekelijk, als ik ben, op de steenen gaan slapen? Heb nog ééne week geduld. Gij weet dat ik eerlijk ben. Reeds tien jaar woon ik in uw huis, - en heb ik u niet altijd nauwkeurig betaald?'

'En de laatste zes weken? en de nieuwe week?'

‘Ik zal ze mettertijd ook wel betaald krijgen. Zie toch in, dat ik sedert den ongelukkigen dood van mijnen man, gewerkt heb als eene slavin om mijne kinderen groot te brengen, en wees een beetje barmhartig voor eene arme moeder!’

De man scheen door de smeekende bede der weduwe getroffen, en schudde twijfelend het hoofd; doch hij stond eensklaps tegen zijn eigen ontroering op, en riep:

‘Niets, geen medelijden: betalen of verhuizen, morgen vroeg!.... Ja, vrouw Boots, ik weet wel dat gij ongelukkig zijt; maar ik mag het niet weten en ik moet mijn hart toenijpen met geweld. Ben ik rijk? Ik heb twaalf francs inkomen in de week: nog minder dan een sjouwerman aan de werf verdient. Mijne vrouw is kindsch en half lam; ik ben gebrekkelijk en kan niet werken. Sedert vijftien dagen lijden wij honger en eten wij droog brood, omdat gij ons niet betaalt. Dit kan toch niet zijn; neen, het mag niet zijn. Wij moeten het kruis van een ander niet dragen.... Ja, wees zeker, vrouw Boots, al kroopt gij op de knieën door uwe tranen, ik zou u evenwel niet aanhooren; want mijne onnoozele vrouw, och arme, is ongelukkiger nog dan gij!’

‘Nondekeu!’ schreeuwde de jongen, eensklaps opspringende ‘dit heeft lang genoeg geduurd! Al moest ik duizendmaal van de visschen opgevreten worden, gij zult er uitscheiden van mijne moeder te *trêteren,* of!....’

En hij liep, met de armen zwaaiende, tot voor den huisbaas, stelde zich in eene koddig stoute houding, en zeide:

‘Zoo, zoo, baas, gij zoudt ons op de straat doen smijten?.... Laat mij eens begaan, moeder.... Welnu, neen, wij verhuizen niet!’

‘Ga slapen, kwade straatjongen’, morde de man met minachting. ‘Hoe zoudt gij mij beletten, u te doen verhuizen?’

‘Hoe? *Ik* zal u betalen!.... En wat hebt gij dan nog meer te zeggen?’

‘Gij mij betalen? Hoe langer hoe schooner!’ schertste de huisbaas lachende. ‘In 't jaar Een, als de uilen preêken, zeker?’

‘Neen, dezen avond nog, of morgen vroeg, op zijn laatste. De engelsche stoomboot ligt juist aan wal. Ik word koksjongen; Adriaan heeft mij tien francs op de hand beloofd, en ik trek alle maanden....’

De weduwe, die met diepen angst het inzicht van haren zoon had geraden, was opgesprongen en legde hem nu de hand op den mond.

Hij worstelde om te kunnen spreken, en riep met onderbroken woorden:

‘Ja, moeder, nu is het gedaan: ik ga op zee..... op zee..... en ik zal geld winnen..... voor u en voor dien brutalen vent daar, en.....’

‘Foei, Jan, zwijg, zwijg!’ zeide Anne-Mie ‘de man is in zijn volle recht; gij zijt van uw verstand, ongelukkig kind!’

‘Dat is gelijk, moeder, ik ga op zee, zeg ik nog eens, en ik blijf er bij, en moest ik vergaan of verzinken, welnu, 't is ook goed. Voor mijne moeder wil ik het wagen. Ja, sapperkokernoten, morgen ben ik kombuisjongen op het stoomschip van Adriaan!’

De weduwe sloot haren zoon met eenen angstschreeuw in de armen.

‘Och, Jan-lief’, zuchtte zij kermend, ‘doe mij niet bezwijken van schrik! Denk aan uwen vader en aan zijn ongelukkigen dood. Zie mijne tranen. Kom, wees braaf, heb medelijden met uwe zieke moeder; ga, zit neer op uwen stoel en blijf stil, ik bid u!’

De jongen door de ontsteltenis zijner moeder overwonnen, keerde met tragen stap naar de tafel weder, nog onderwege in zich zelven morrende:

‘Als het u pleizier kan doen; ge weet wel, eh?..... Was ik maar wat grooter!’

Anne-Mie wendde zich tot den huisbaas, en smeekte zijne vergiffenis af voor het stout gedrag haars zoons; maar den man stonden de tranen in de oogen en hij antwoordde zonder gramschap:

'Ik ben niet kwaad op uwen jongen, Anne-Mie. Er zit een goed hart in die borst; ik wenschte dat hij mijn zoon was..... Maar dit

alles doet er niets toe. De nood, de bittere nood dwingt mij; ik kan niet anders. Geld, of morgen op de straat!'

De weduwe schouwde hem eene wijl angstig in de oogen.

'Het zij dan zoo!' mompelde zij, eenen diepen zucht slakende. 'Het wreede lot ontneemt mij ook dit laatste pand! - Wacht, baas, ik zal u iets op afkorting geven.'

Zij ging in het andere kamertje, en keerde weder met eenen gouden ring in de hand, dien zij den man toereikte.

Met tranen in de oogen, zeide zij:

'Baas, dit is mijn trouwring; het eenigste wat ik nog op aarde bezit. Liever dan deze herinnering op te offeren, hadde ik u van mijn bloed in betaling gegeven; maar gij zijt ook ongelukkig. Verkoop den ring; hij is toch wel acht francs waard...,. en ter naaste week zal ik u ter hand stellen wat ik met leuren kan winnen.'

De man schudde het hoofd en bleef een oogenblik zwijgend.

'Neem den ring maar, Baas' zeide de weduwe zeer kalm en in schijn vastberaden. 'Het zal u toelaten, mij nog wat uitstel te gunnen.'

Maar de man dreef hare hand terug, terwijl hij ontroerd mompelde:

'Anne-Mie, vrouw-lief, gij meent dat ik een kwaad hart heb, eh? Ja, ik was hier gekomen met het vast besluit, niets, niets meer te aanhooren; maar uwen trouwring wil ik toch niet. Doe mij eene belofte. Ik gun u nog eene week - al moet ik er honger om lijden - maar verzeker mij oprecht, dat gij dan zult verhuizen zonder tegenspreken, indien gij mij niet ten minsts vijf francs op afkorting kunt geven.'

'Ja, ik beloof het u, baas.'

'Goeden avond dan, Anne-Mie; ik hoop dat God medelijden zal hebben met u en met ons.'

'Dank, dank, goede mensch! Wij zullen voor u bidden.'

De weduwe, verlost van den schrik die haar sedert eenige dagen had gemarteld, zette zich bij de tafel neder en hernam haren arbeid; zij troostte hare meisjes, en berispte Jan met woorden, die meer liefde en bewondering dan verstoordheid ademden.

'Ja, kinderen', zeide zij eindelijk, 'ik gevoel mij sterk. Morgen reeds zal ik beginnen te leuren, en ik zal geld winnen zooals te voren.'

'Mag ik dan medegaan, moeder?' vroeg Mieken. 'Ik zal u helpen.'

'En ik ook, eh, moeder?' smeekte Rozeken.

'Ja, kinderen, gij moogt alle beide medegaan; het zal eene wandeling voor u zijn. Indien gij nu maar gingt slapen?'

'Och, moederken-lief, het is nog zoo vroeg', mompelde Mieken. 'Nog één vertelseltje, een klein maar!'

'Neen, een lang', verbeterde Rozeken. 'Toe, Jan, van het boerinneken in den Kabauterberg.'

'Maar hoe is het dan verder afgeloopen met Kobus Pekbroek?' vroeg het oudste meisje. 'Hij is juist blijven hangen aan den mast van zijn schip met den kop omlaag.'

Jan schikte zich goed op zijnen stoel, en antwoordde:

'Wel, zijne kameraden kwamen hem verlossen en daarmede was het gedaan; - maar als ge meent dat Kobus geene wonderlijke dingen heeft beleefd, dan zijt ge mis. Luistert goed. Kobus was eens met ditzelfde schip op de zee, verre, verre van hier, toen er des nachts een groote stoomboot onverwachts hun tegen het lijf liep. Het schip verzonk seffens, en als Kobus weêr boven kwam, zag hij niets meer dan

een kiekenkot, dat daar lag te drijven. Hij ging er te peerd op zitten, en zoo vlotte hij wel zes weken lang op de zee, zonder ander eten dan de doode kiekens uit het kot, welke hij met haar en pluim moest verslinden om niet van honger te sterven. - Dat was me goed. - Maar op zekeren nacht, - het was schoon weder, en hij had juist zijne pijp aangestoken om een paar trekjes te doen - toen hij eensklaps, op drie of vier stappen van zijn kiekenkot, eene zeemeermin zag bovenkomen.'

'Wat is dit voor een beest, Jan?' onderbrak het jongste meisje.

'Dit is eene watervrouw, Rozeken, met groen haar en eene visschenstaart..... En die begon zoo schoon en zoo liefelijk te zingen, dat Kobus bijkans van zijn zelven geraakte. Als zij hem in slaap kon krijgen, dan was hij verloren. Kobus wist het wel; maar hoe hij met de vuisten op zijn voorhoofd sloeg en in zijne beenen neep, om wakker te blijven, hij viel toch in slaap.....

'Ongelukkige Kobus!' zuchtte een der kinderen. 'Nu zal hij zeker dood gegaan zijn.'

'Gij moet zwijgen, Rozeken. Laat mij voortgaan of ik geraak er af. Weet ge waar Kobus was, toen hij wakker werd? Hij lag in de armen der zee-meermin, die hem eene flesch azijn onder den neus hield, om hem te doen bekomen; en hij was onder de zee, in een groot paleis, altemaal van goud, van kristal en van diamant! De meermin zeide hem, dat zij eene betooverde koningsdochter was, en dat zij met Kobus wilde trouwen, als hij haren bewaker kon overwinnen en haar verlossen. Haar bewaker was een zeekreeft, zoo lang als eene brik en zoo dik als een olifant; en hij had zeven nijpers, - gij weet wel, zeven scharen! - zoo groot, dat hij er wel een kalf kon mede aan tweeën knippen. - Dat was me goed. - Maar, om het kort te maken: de meermin gaf Kobus een scherp zweerd, en hij moest tegen den kreeft vechten, zoolang totdat hij al zijne nijpers zou afgekapt hebben, want eerder kon de kreeft niet sterven. Kobus die gaarne de man van de koningsdochter zou geworden zijn, nam het aan; maar daar zag hij van verre iets komen gezwommen, als eenen berg van rood krijt, met zeven nijptangen, die open en toe gingen en knarsten, kletterden, dat het vuur er uit sprong. Kobus begon te beven van schrik en verborg zich achter eene rots van kristal; maar de kreeft had hem geroken en schoot brieschend op hem los. De arme Kobus liep van rots tot rots en schreeuwde moord en brand van vervaardheid; totdat de kreeft hem eindelijk bij het kruis van zijn broek kreeg en hem achter de rots uittrok.....'

'Ay mij, ay mij!' riep Rozeken. 'Neen, zoo mag het niet gaan. Kobus moet het leelijke beest doodslaan.'

'Ik griesel over geheel mijn lijf,' zuchtte Mieken, 'Arme Kobus!'

'Gelukkiglijk scheurde het kruis uit zijne broek', hernam de jongen lachend, 'en hij vluchtte weder achter de rots. Maar dit *affront* maakte hem kwaad; hij hief zijn zweerd in de hoogte, hij liep, hij sprong rondom de kreeft en mikte zoo goed, dat hij den dwingeland van de zeemeermin zijnen grootsten nijper afsloeg..... En dat was er een van de zeven!'

'God zij geloofd!' morden de meisjes.

De jongen zette zijn verhaal voort en beschreef het schrikkelijk gevecht met uitnemende schilderachtigheid. Hij sloeg met de armen in het ronde, hij knarste op de tanden, hij woelde op zijnen stoel, hij stak, hij hakte, met zooveel drift en vuur, dat het zweet hem op het voorhoofd stond.

Maar het duurde zoolang, dat bij den vijfden nijper zijn jongste zusterken met het hoofd op de tafel lag ingesluimerd, en de verteller zelf van tijd tot tijd begon te geeuwen.

De weduwe onderbrak zijn verhaal, en zeide:

'Komt, kinderen, wij moeten vroeg opstaan en ik heb rust noodig, om morgen sterk te zijn. Wij gaan te bed.'

'Och, moederken-lief, nog twee nijpers, dan is de kreeft dood!' smeekte Mieken.

'Neen, neen; Jan zal het morgen voortvertellen. Op, gauw! Maak Rozeken wakker.'

Zij vatte de lamp en ging, door hare kinderen gevolgd, in de andere kamer. Daar knielden zij allen eenige oogenblikken voor het kruisbeeld, en legden, na hun stil gebed, een kus op den rand van den zuidwester.

'Goeden nacht, moeder', zeide de jongen, haar omhelzende.

De weduwe sloot haren zoon in de armen, en murmelde op den toon der liefde en der moederlijke fierheid:

'Slaap wel, Jan, slaap wel, mijn goed, mijn braaf kind!'

De jongen ging in de voorste kamer, waar zijn bed stond.

Een oogenblik daarna blies vrouw Boots het lampken uit.

II.

Op den ijzeren weg van Rotterdam naar Antwerpen, zat een man gansch alleen in een vak van de tweede klas.

Hij scheen een matroos te zijn, die, voor dit reisje over land, zijn zondagspak had aangetrokken; want, ofschoon nederig van stof en vorm, waren zijne kleederen zeer zindelijk. Naar zijn diep verbruind gelaat te oordeelen, kwam hij uit Indië, of uit eene andere heete landstreek.

Nevens hem, op de bank, stond een vierkant voorwerp, dat met lijnwaad was bedekt en eene vogelkooi scheen te zijn.

Eene innige blijdschap moest den man ontroeren. Zijne oogen glansden, een zoete lach zweefde op zijne lippen, en nu en dan stak hij de handen uit, als wilde hij iemand omhelzen. Ja, de spoorwegtocht was te traag voor zijn ongeduld: soms stond hij op en trappelde met de voeten, als kon dit zijne vaart bespoedigen.

Evenwel, wanneer hij weder op de bank was gezeten, kwam bijwijlen een kommervol gepeins zijne ziel verontrusten. Dan plooiden zijne wenkbrauwen zich hoekig en werd zijn blik treurig; maar welhaast schudde hij het hoofd met kracht; de heldere glimlach verscheen weder op zijnen mond en hij hief den blik ten hemel, als om God voor eene weldaad te danken.

Men had te Esschen stil gehouden. Toen het sein tot het vertrek werd gegeven, sprongen twee nieuwe reizigers in het vak, en zetteden zich neder over den matroos, dien zij eene wijl stilzwijgend bezagen.

Deze lieden waren ongetwijfeld beestenkooplieden of vetweiders; althans hun fijne blauwe kiel en de mispelaren stok met lederen snoer, die hun aan den pols hing, lieten zulks vermoeden.

Zij begonnen weldra samen te kouten; doch om niet door den matroos verstaan te worden, spraken zij zeer stil.

Eensklaps bezagen zij den zeeman vragend en verwonderd.

Waarom riep hij *Anneken-lief?* Was hij bij drank of scheelde het hem in de hersens?

De matroos scheen met hunne verwondering te lachen.

'Gij droomt luidop, kameraad', zeide een der kooplieden. 'Uw Anneken zal toch zeker hier op de heide, langs den ijzeren weg niet loopen?'

'Het is mijn Jacko, die wakker wordt' antwoordde de matroos, terwijl hij het lijnwaad van de kooi ophief en eenen schoonen kakketoe of paarlkleurigen papegaai toonde.

Zoohaast had de vogel het heldere licht niet gezien, of hij zette zijne kuif omhoog en riep met eene grove mannenstem:

'Dag, Anneken-lief!.... Hier is Jan!'

'Schoone vogel; hij klapt waarlijk als een mensch,' zeide een der kooplieden. 'Wilt gij hem verkoopen?'

'Verkoopen? Nog voor geen vijftig pond sterling.'

'Ik begrijp het,' schertste de koopman. 'Matroosje heeft dien vogel uit Oost-Indië medegebracht voor zijn Anneken-lief?'

‘Ja, ja, mijnheer,’ antwoordde de matroos, met zonderlinge fierheid in de oogen, ‘maar mijn Anneken-lief is mijne vrouw, - mijne goede, brave Anne-Mie - en mijn hart klopt in mijn lijf van ongeduld, om haar in de armen te drukken; want het is acht jaar, acht jaar lang, dat ik haar niet meer heb gezien! Ach, wat moeten mijn kinderen groot geworden zijn! En mijn Jan, die snaak van een jongen, moet al sterk genoeg zijn om op zee te gaan.... en mijn Mieken en Rozeken, de kleine krullebol! Wat zullen ze staan zien! Zij moeten gelooven dat ik dood ben. Acht jaar zonder iets van mij te hooren! God weet wat hun lot is geweest gedurende dien tijd. Als ze maar gezond zijn....’

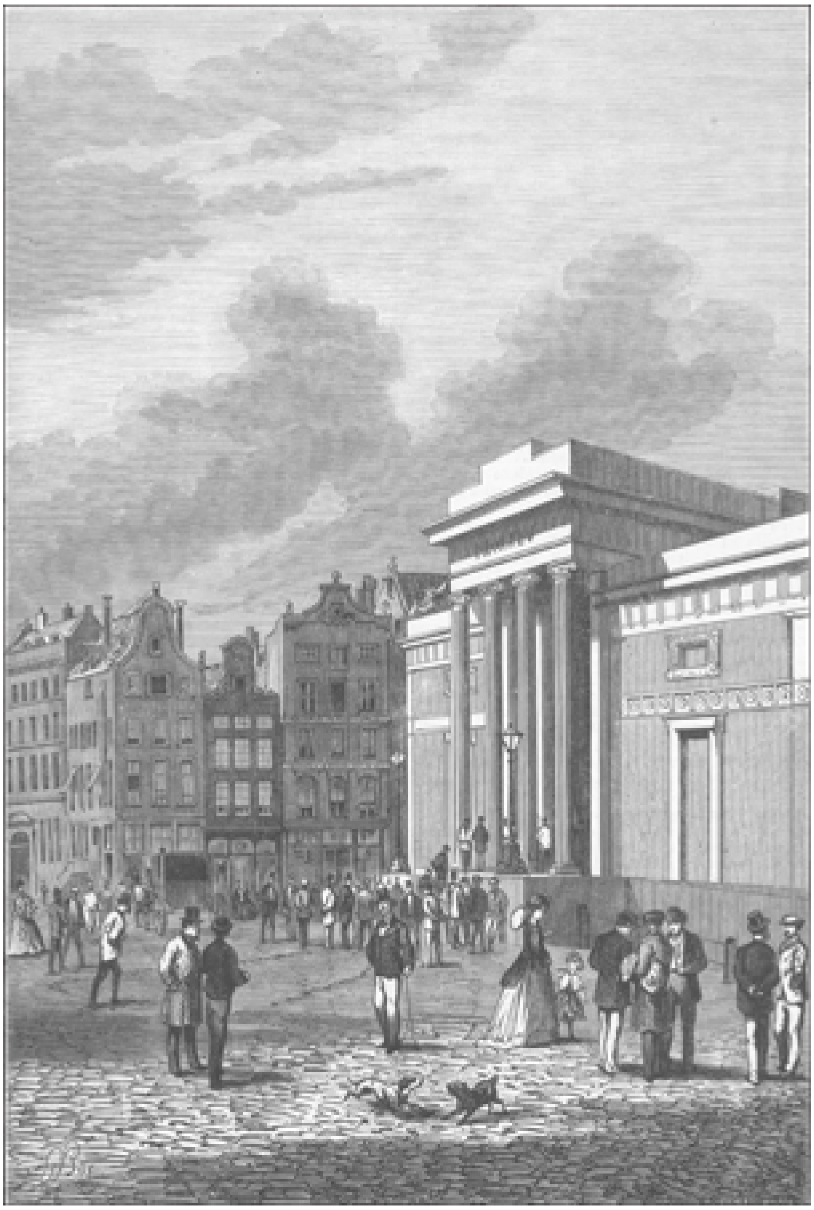

GEZICHT OP DE BEURS VAN AMSTERDAM.

‘Ja, dit is de vraag’ bemerkte de koopman, die tot dan alleen het woord hem had toegestuurd. Op acht jaar sterven er zoovele menschen; en tegenwoordig, met die leelijke ziekten van cholera, typhus en pokken, is men niet zeker meer van den dag

van morgen. Mijn naaste gebuur heeft zoo zijne vrouw en drie kinderen verloren op zes maanden tijd.'

Uit des zeemans borst welde eene holle zucht op en hij boog het

hoofd zeer diep, als poogde hij den angst te verbergen, die hem eensklaps had getroffen.

'Kom, vriend, gij moogt zoo het ergste niet gelooven' zeide hem de andere koopman met medelijden. 'Waarschijnlijk zult gij uwe vrouw en kinderen gezond vinden. Zulke ongelukken, als dat waarvan mijn kameraad u sprak, zijn slechts uitzonderingen.'

DE POELIER, NAAR PETRUS VAN SCHENDEL.

'Ach, ik dank u, mijnheer' mompelde de matroos. 'Indien gij wist, wat goed gij mij doet!'

'Maar,' vroeg de eerste koopman, 'hoe komt het dan, dat gij, die uwe vrouw en kinderen schijnt te beminnen, hen gedurende acht jaren zonder tijding van u hebt gelaten? Dit is toch, dunkt mij, geen groot bewijs van genegenheid?'

'Hoe zou ik het gedaan hebben? Ik heb bijna zeven jaar gevangen gezeten op het eiland Borneo! Wij hadden schipbreuk geleden, en de Wildemannen verkochten mij als slaaf aan eenen koning in het binnenland.'

'Dit alles is wel, kameraad, maar indien uwe vrouw, u dood wanende, eens met eenen anderen man was getrouwd? Men heeft het nog meer gezien.'

(*Wordt vervolgd*)

De beurs te Amsterdam.

Geruimen tijd was Amsterdam de groote koopstad van Holland, waar de handel uit alle oorden der wereld zich vereenigde en toch miste het eene der meest noodzakelijke vereischten eener handelsplaats: een beurs-gebouw. De samenkomsten der kooplieden hadden meestal plaats op een pleintje aan de oostzijde van de Nieuwe Brug, 't welk thans nog onder den naam van Platjes- en Schippersbeurs bekend staat.

Eerst den 29 Mei 1608 werd aan het noordeinde van het Rokin de eerste steen gelegd van een beurs-gebouw, hetwelk eindelijk den 1 Augustus 1613 zooverre voltooid en in gereedheid was, dat men er de eerste bijeenkomst kon houden. Dit gebouw werd vijf en vijftig jaar later in 1668 aanmerkelijk verfraaid en vergroot; het was toen 71 el lang en 39½ el breed en besloeg een groot vierkant plein omgeven door breede gaanderijen, wier verwulfsels op 46 pilaren rustten. Scheuren in het muurwerk en verzakkingen, die het gebouw met instorting dreigden, waren oorzaak dat men het in 1837 moest afbreken en tegenover het paleis op den Dam eene noodbeurs moest oprichten.

De nieuwe beurs, waarvan nevenstaande gravure eene afbeelding aanbiedt, werd vervolgens in 1842 gebouwd en den 10 September 1845 had in tegenwoordigheid van koning Willem II de plechtige opening van dit gebouw plaats. Het bevindt zich aan het zuideinde van het Damrak met het front naar den Vijgendam, 't is onder den grond geheel overwelfd en rust op 3,469 palen, elk van ongeveer 16 el lengte; op 78 el lengte en 39½ el breedte beslaat de inwendige ruimte eene oppervlakte van 2833 vierkante ellen. De voet is tot eene aanmerkelijke hoogte met blauw arduin bekleed en het metselwerk in ïonischen en dorischen stijl opgetrokken. Het prachtige peristylium is meer dan 17 el hoog en bestaat uit 14 gegroefde ïonische zuilen, waarvan 4 het front versieren.

Een zonderling schouwspel heeft gedurende de eerste week der kermis op de beursruimte plaats. De woelige amsterdamsche jeugd heeft alsdan namelijk het recht op deze plaats ter deeg huis te houden; vroeg in den ochtend reeds krioelt het er van de amsterdamsche knapen, die er hun vermaak in stellen, daar eene trommelmuziek te maken, dat hooren en zien vergaat. Eene legende zegt dat dit voorrecht aan de jeugd der hoofdstad van Holland werd toegestaan, nadat zekere Balthasar Paul in 1622 het snoode voornemen had gevormd, om de beurs, wanneer de kooplieden aldaar zouden vergaderd zijn, in de lucht te doen springen. Een weesjongen moet echter in tijds dezen toeleg hebben bekend gemaakt en uit erkentelijkheid voor deze

ontdekking werd het ten eeuwigen dage aan zijne makkers veroorloofd in de kermisweek op de beursruimte vrij hof te houden.

De poelier, naar Petrus van Schendel.

Petrus van Schendel, die voor korten tijd te Brussel in den ouderdom van 65 jaren overleed, werd te Breda geboren en is een der meest populaire en beroemde schilders.

De verschillende effecten van het licht voort te brengen was zijne hoofdstudie en 't is hierin vooral, dat hij zich tot een voortreffelijk meester heeft weten te vormen. Gelijk andere schilders de natuur nabootsen in hare kleurenpracht, en de liefelijke vriendelijkheid van een landschap of den woesten toestand des Oceaans naar het leven trachten te schetsen, zoo heeft van Schendel door eene langdurige proefneming de verschillende effecten van het licht op de daad weten te betrappen.

Wel heeft de kritiek hem eene zekere eentonigheid in zijne schilderijën en eene te groote eenvoudigheid in de keuze zijner compositiën verweten, maar toch is het ontegensprekelijk, dat het grootste aantal zijner penseelvruchten meesterstukken zijn van opvatting en uitvoering.

Het nevenstaande tafereel, dat een poelier voorstelt, bij het schijnsel eener kaars, is een zijner beste scheppingen.

De schilderstukken van van Schendel waren zoowel in den vreemde als in zijn vaderland zoo zeer gezocht, dat hem volstrekt de tijd ontbrak om aan al de aanvragen, die men hem deed te kunnen voldoen. De beminnelijkheid van zijn karakter en omgang had hem overigens vooral te Brussel zoo bemind gemaakt, dat zijn verlies niet slechts als kunstenaar maar ook als vriend door velen ten zeerste betreurd werd.

Het vuur.

Het vuur in zijn wezen, in zijne eigenaardige verschijnselen en in zijn algemeenen oorsprong te beschouwen, ziedaar eene drievoudige taak, welke wij op ons namen en wier slotsom wij onzen lezers wenschten mede te deelen. Zoo vragen wij ten eerste: wat is het wezen van het vuur? Zonder nu bepaald te beweren dat wij deze vraag op eene alleszins afdoende, of boven alle bedenking verheven wijze zullen beantwoorden, meenen wij toch met het nieuwe systeem der ethertrillingen, eene hypothese bloot te leggen, welke niet alleen alle mogelijke waarschijnlijkheid voor zich heeft; maar ook volkomen overeenstemt met elke bekende waarneming, terzelfder tijd dat zij in hare gevolgtrekkingen, op de schitterendste wijze door de ondervinding gestaafd wordt.

In deze hypothese nu stelt men als feit voorop, dat tusschen alle weegbare lichamen, in de ruimte verspreid, en tusschen al hunne deeltjes in, zich een ondeelbare vloeistof bevindt, ether genaamd, welke in beweeglijkheid en veerkracht de lucht verre overtreft, schijnbaar geene zwaarte heeft en door hare fijnheid niet is waar te nemen.

Volgens die vooronderstelling kunnen wij wederzijdsche punten van vergelijking vinden in een brandend lichaam en een geluidgevende klok. Beider moleculen of deeltjes komen in trilling door eene van buiten werkende kracht. Even als nu de geluidgevende klok door de trillende beweging harer moleculen in de lucht, waarvan zij omgeven is, snelle golvingen te weeg brengt, welke zich voortplanten, en het zintuig van ons gehoor aandoen; zoo ook brengt het brandend lichaam in den ether veel snellere trillingen te weeg, welke zich op hare beurt voortplanten tot de zintuigen van het gezicht en van ons gevoel. Gelijk dus het geluid, dat ons treft, zijn oorzaak

vindt in het breken der luchtgolvingen tegen het orgaan van ons gehoor, zoo ook hebben de warmte, welke wij gevoelen, en het licht, dat wij zien, hun oorzaak in de ethergolvingen tegen de organen van ons gevoel en van ons gezicht.

Vuur en geluid zijn dus objectief (d.i. op zich zelven of uit hun aard) niet anders als moleculaire bewegingen, welke door een lichaam, dat men brandend of geluidgevend noemt, veroorzaakt worden, en op hare beurt golvingen in de ethervloeistof, of in een tusschen gelegen gelijkvormig lichaam, tot ons overbrengen.

Derhalve zijn licht, warmte en geluid geene zelfstandigheden, maar slechts wijzigingen eener zelfstandigheid. Een brandend en geluidgevend lichaam zijn slechts middelpunten van trilling.

Beschouwt men deze theorie op zich zelve, dan wordt het reeds zeer waarschijnlijk, dat zij om hare eenvoudigheid, den natuurkundige eene met de rede overeenkomstige verklaring zal geven, voor de talrijke verschijnselen, welke de werking van het vuur te weeg brengt. 't Is hier de plaats niet dit door een al te omvangrijk onderzoek te bevestigen, nogfans zullen wij aantoonen, hoe de ondervinding voor ons is om de voornaamste gevolgtrekkingen dezer theorie te staven.

Zoo wij dus aannemen dat het vuur slechts eene beweging is, dan mogen wij met reden besluiten, dat het aan beweging zijn ontstaan te danken heeft en zelf ook in staat is beweging voort te brengen. Dit nu juist is het, wat de eenvoudigste feiten ons zoo duidelijk aantoonen.

Wij kennen tweeërlei soort van beweging: beweging der massa's, beweging der moleculen. Beide bewegingen verschillen van elkander, zonder onderling in strijd te zijn. Beide kunnen dan ook gelijktijdig in één en hetzelfde lichaam zijn, zonder dat zij zich in één en dezelfde beweging oplossen ofwel elkander vernietigen.

Er is b.v. beweging der massa in een klok, wanneer zij schommelt en moleculaire beweging, wanneer de klepel er tegen aan slaat; dan toch komen hare gezamenlijke metaaldeelen in trilling. Proefondervindelijk nu weten wij, dat elke beweging, wordt zij door een lichaam gestuit, er warmte in voortbrengt. Doe een krachtigen slag op een aambeeld, en er is een moleculaire beweging in, die zich aan lucht en ether mededeelt. Het oor hoort den klank, en de hand, op het aambeeld gelegd, gevoelt warmte. Waarom dit? Omdat de moleculaire beweging van het aambeeld, door zijne natuurlijke traagheid gestuit, er warmte in veroorzaakt.

Een locomotief is in snelle vaart; om haar tegen te houden, worden de raderen met kracht door stalen veêren gedrukt, en plotseling flikkeren er talrijke vonken. Waarom? Eene krachtige wrijving stuit op eens de beweging der massa. Wanneer de meteoorsteenen, welke zich met de verbazende snelheid van 50 kilometers in ééne seconde voortbewegen, de atmospheer onzer aarde doorklieven, dan brengt de weêrstand alleen der lucht, welke deze snelheid matigt, hen tot een hoog gloeienden toestand, en zij veroorzaken het zoo veelvuldig verschijnsel der vallende sterren. Om dezelfde reden gloeit ook een kogel, met de ons bekende kracht uit een zwaar kanon geworpen, wanneer hij in zijn vaart op de blindeering van een oorlogschip stuit.

De H. Apostel Petrus verkondigt ons dat op den dag des Heeren alle elementen door het vuur vernietigd, of ten minste van gedaante zullen veranderd worden. Zal het daarom noodig zijn dat het vuur van den hemel nederdaalt, om geheel de aarde in een vuurbol om te keeren? Neen; laat de beweging der aarde en der hemellichamen slechts één oogenblik gestuit worden, en alle elementen zullen versmelten en tot damp overgaan

Men heeft inderdaad berekend, dat de aarde, zoo de kracht, waardoor zij in hare baan wordt voortgedreven, door een plotselingen schok gestuit werd, tot verscheiden duizenden graden zou verhit worden; en haar dan noodzakelijken val op het zonnelichaam, zou alleen een hitte te weeg brengen, gelijk aan die van 1600 gloeiende bollen van steenkool, welke, ieder afzonderlijk, in omvang, aan de aarde zouden gelijk zijn.

De wet derhalve, welker bestaan wij aldus bevestigd zien, is zoo algemeen dat zij geene enkele uitzondering toelaat, noch eenig geval, waarin er geene evenredigheid is tusschen het voortgebrachte vuur en de gestuite beweging.

Beschouwen wij verder hoe het vuur van een lucifer of van een kaars, van hout of steenkolen, van onze gewone haarden, of het meer krachtige vuur, dat de verschillende deelen van een machtig werktuig moet bezielen, eindelijk hoe het zoo verslindend vuur der hoogovens en der gieterijen wordt ontwikkeld en onderhouden, dan zullen wij altijd een brandstof en een verbrander, welke men aan eene wederkeerige en voortdurende reactie onderwerpt, als eindtermen vinden. De brandstoffen zijn phosphorus, zwavel, zuivere of met waterstof verbonden kool. De verbrander is overal het werkzame element van onzen dampkring, dat zuurstof genoemd wordt. Waarin nu bestaat de reactie tusschen deze verschillende zelfstandigheden? Het is eene ware beweging door onderlinge aantrekking, welker oorzaak nog in het duistere ligt. Door deze beweging trachten verschillende grondstoffen zich onderling met zeer groote snelheid te verbinden, totdat zij, met elkander vereenigd, eene nieuwe zelfstandigheid vormen, welke het product der verbranding is.

Ziedaar dan de wijze waarop eene gestuite beweging, in de lichamen en de alles doordringende ethervloeistof, moleculaire trillingen te weeg brengt, welke het wezen van het vuur uitmaken.

Derhalve is door de ondervinding bewezen, dat beweging warmte, en omgekeerd dat warmte beweging veroorzaakt. De locomotief, het stoomschip, de groote werktuigen onzer fabrieken worden allen door het vuur gedreven. De vreeselijke losbarstingen onzer artillerie zijn uitwerkselen van het vuur.

Men verandert even gemakkelijk beweging in warmte, als warmte in beweging; en wat meer is, indien men met nauwkeurigheid al de warmte verzamelt, welke uit eene gestuite beweging ontstaat, dan bevindt men dat zij juist gelijk is aan die, welke noodig is om dezelfde beweging voort te brengen.

Kan men derhalve twijfelen, of het vuur, dat altijd uit beweging voortkomt en wederom in beweging voortgaat, zelf iets anders is dan beweging, en vindt de trillings-theorie niet een vasten grondslag in het feit zelve der voortbrenging van het vuur?

(Wordt vervolgd.)

Een bezoek aan de puinhoopen te Parijs.

(*Slot.*)

De Seine volgende kwam ik aan de Tuileriën en de Place de la Concorde, waar mij weêr een tooneel van schrikbarende verwoesting wachtte. Het geheele paleis ligt in asch; slechts zwart gebrande muren, verminkte beelden zijn overig. Ik zag daar nog het opschrift, dat op alle openbare gebouwen, zelfs op de kloosters, geschreven

stond: ‘Democratische, Onverdeelbare Republiek. Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap’; het was een schandmerk, eene veroordeeling van de volks-souvereiniteit, daar op die ruïne geschreven.

Men zou het kunnen aanmerken als een wonderlijk spel, misschien wel als een bijtende satyre van het noodlot, dat het plein gewijd aan de eendracht en de verbroedering van alle Franschen - de Place de la Concorde - juist het tooneel is geweest van den verwoedsten strijd van Franschen tegen Franschen, en dat op en om dat plein de meeste sporen van de verbittering en de vernielzucht, waardoor zich een burgeroorlog bij voorkeur kenmerkt, zijn achter gebleven. Zoo zou men kunnen denken, wanneer men zich de aanklacht niet herinnerde, nog kortelings door een franschen schrijver in het midden gebracht, toen hij er op wees dat in Frankrijk gedurende de laatste tijdperken van zijn bestaan alles slechts logen was. Die Franschman noemde Frankrijks grootheid, Frankrijks kracht, Frankrijks roem, zelfs Frankrijks eendracht een logen, en deze logens, zegt hij, hebben plaats gemaakt voor eene bittere onttoovering, voor eene treurige werkelijkheid, welke niets overlaat dan berouw en leedgevoel. En zoo was het ook; verbaasd staarde geheel Europa op die puinen, toen het fransche volksleven, als een vermolmd en ondermijnd gebouw instortte.

Toen ik op de Place de la Concorde tusschen die opeenhooping van puinen rondwandelde, zag ik daar de marmeren leeuwen, die eenmaal het plein tot sieraad verstrekten; door de bommen waren deze zinnebeelden van Frankrijks fieren moed en sterkte in de borst getroffen; zij lagen nu daar als zinnebeelden van den verwoedsten broederstrijd welke ooit gevoerd werd. Reeds is het gezegd dat dit plein aan alle kanten door ontzaglijke puinhoopen omgeven is. Men ziet daar de uitgestrekte ruïne van het Palais d'Orsay, de vergaderplaats van den Conseil d'Etat (Raad van State) en de Cour des Comptes (Rekenkamer); links de ministeries van Marine, Oorlog en Financiën, het Palais Royal en de bibliotheek van het Louvre, allen in puin. Met smart rust het oog op al die ruïnen en denkt men aan de schatten welke daar verloren gingen. In de bibliotheek van het Louvre verbrandden niet minder dan 120,000 boekdeelen, waaronder een aantal kostbare werken, zooals de *Fleurs et Arbustes* (bloemen en heesters) van Duhamel, eens door Karel X voor 80,000 fr. aangekocht. Ook in de straten, die op dit plein uitloopen, treft men schier bij iederen stap puinhoopen aan; daar vindt men o.a. de verbrande voorraadschuren (greniers d'abondance) waarin voor 40 millioen fr. aan granen vernield werd.

Het gezicht van al die puinhoopen in de groote stad, welke ik eenmaal als de wereldstad had bezocht en bewonderd, was mij ondragelijk geworden. Ik wilde dat smartelijk schouwspel ontvluchten en nam dus plaats in een *bateau-omnibus* langs de Seine naar Saint-Cloud. Heerlijk was het weder, bijzonder voor een riviertochtje op eene stoomboot. Maar de prachtige Juni-zon bescheen slechts ruïnen en sporen van verwoeden strijd. Talrijke verwoeste villa's, fabrieken en landhuizen vormden het treurige panorama, dat zich langzamerhand voor mijne oogen ontrolde en dat bij iederen slag der machine, welke ons voortdreef, somberder en droeviger werd, om eindelijk bij onze aankomst te Saint-Cloud zijn toppunt van akeligheid te bereiken.

Parijs, het moderne Babel van weelde en zedeloosheid, was veroordeeld om in alles gestraft te worden: in zijne monumenten, in zijne gebouwen, in zijne kunstschatten, ook en vooral in zijne uitspanningsoorden, in die plaatsen waar het zich het meest had bezondigd. Saint-Cloud was een dier plaatsen, het was op vele tijden van het jaar een oord van uitspattingen van allen aard, het moest vallen. Saint-Cloud werd tot puin geschoten en verbrand, niet door de kogels en bommen

van de Pruisen of der oproerige communisten, maar door de brandgranaten, op bevel der fransche regeering zelve afgeschoten. Zoo werd alles te Saint-Cloud in een puinhoop omgekeerd, waar niets ongedeerd bleef dan het kerkgebouw, dat daar tusschen al die puinen zijn torenspits nog ongeschonden verheft, als een sprekend bewijs van de straf welke het stadje heeft getroffen. Ook het eenmaal zoo prachtige kasteel van Saint-Cloud is, zooals de stad zelve, niets meer dan een ontzaglijke puinhoop.

Mijn bezoek aan Saint-Cloud, wiens ruïnen tegen den berg, waarop het gebouwd was, liggen opgestapeld, had mijn ontsteld gemoed geen afleiding kunnen geven. Ik verliet het dus en nam plaats op den spoortrein naar Versailles. Hier was alles drukte en beweging, wat geen geringe tegenstelling vormde met hetgeen ik tot nog toe meestal gezien had. Vooral was het er eene ongekende beweging onder de soldaten, die daar bij duizenden dagelijks aankwamen, om na hun terugkeer uit de krijgsgevangenschap naar hunne garnizoenen te worden opgezonden, ofwel te Versailles te blijven om het gouvernement te steunen en de troepen, welke Parijs hadden ingenomen, te gaan vervangen.

Een indruk te Versailles opgedaan, wil ik hier in het bijzonder mededeelen, omdat hij mij een opmerking deed maken, welke geheel en al natuurlijk is, al is zij dan ook niet in alle deelen gerechtvaardigd. Ik stond voor het kasteel der fransche koningen en herlas, wat ik tijdens de tentoonstelling reeds eenmaal had gelezen, het opschrift, in gouden letters op de beide zijvleugels van het monumentaal gebouw geschreven: ‘A toutes les gloires de la France.’ Ik herinnerde mij dat in '67 die ‘gloires’ mij oneindig veel grooter voorkwamen dan thans; zelfs de letters van het gouden opschrift schenen mij klein en nietig, en reeds was ik in mijn gemoed bezig met eene beschuldiging van jalousie, van misplaatste ijverzucht jegens de Pruisen te formuleeren, als hadden zij de letters, die mij eens zoo grootsch, zoo majestueus waren voorgekomen, met opzet verkleind en ingekrompen. Nog bij tijds bedacht ik mij echter; ik beschouwde het opschrift nog eens met alle aandacht en kwam tot de ontdekking dat niets veranderd was. Het opschrift en zijne letters waren wel het opschrift en de letters van voor vier jaren; niets was er veranderd dan mijne schatting van de fransche ‘gloires,’ welke in dat tijdsbestek zoo veel gedaald waren. Ik had mij hier op eene onrechtvaardigheid betrapt jegens Frankrijks groote mannen; ik had er mij zelven de bekentenis van gedaan en toch kon ik bij mijn bezoek aan het paleis en de tuinen dat vooroordeel niet van mij verwijderen. Het bleef mij bij en ik moet bekennen dat het mij was als waren de marmeren beelden van Frankrijks krijgshelden minder groot en oorlogzuchtig dan vroeger, en als was de groote Lodewijk XIV tot eene ongekende kleinheid en nietigheid afgedaald.

Wederom ging ik naar Parijs terug en wel langs het dorpje Sèvres met zijne wereldberoemde fabriek, welke verschillende sporen van fransche en pruisische brandgranaten droeg. Alvorens de poort binnen te gaan, bezichtigde ik nog de uiterste verdedigings- en aanvalswerken der Franschen en der Pruisen, waar zich reeds eenige nieuwe huizen lieten zien. Men wees er mij een aan dat door de Pruisen was vernield geworden en later, herbouwd, nog eens door de communisten was verwoest; een ander droeg in sierlijke nissen vijf bommen, als herinneringsteekenen aan het dubbele beleg der stad. Maar veel talrijker waren er de huizen in puin dan in herbouw; eene gansche straat zag ik nog welke door de granaten van den Mont-Valérien en door die der communisten verwoest was. Zoo was het te Neuilly, Passy, Anteuil, Grenelles en zoo veel andere wijken. Men moet in het oog houden dat de grootste verwoestingen

door de kogels der Franschen zelven zijn aangericht; de schade door de pruisische bommen te weeg gebracht is bij de andere betrekkelijk gering te achten.

Mijn bezoek aan het kerkhof ‘Père Lachaise’ en aan de hoogten of buttes van Mont-Martre en Chaumont had ik tot het laatste bewaard. Eerst wilde ik, om zoo te zeggen, het leven der commune bestudeeren

in hare gruwelen en verwoestingen en haar later volgen tot op de plaats waar zij in de stuiptrekkingen des doods machteloos was neêrgezegen.

Behalve op de plaatsen waar de batterijen der opstandelingen gestaan hebben, heeft Père Lachaise weinig geleden; de meeste monumenten op dien uitgestrekten doodenhof waren ongeschonden. De Buttes Chaumont geven de sporen aan van een verwoeden en hardnekkigen strijd; de Rue des Buttes, welke daaraan grenst, ligt geheel en al in de asch. De Mont-Martre, het tooneel van het begin en ook van het einde van den burgeroorlog, biedt meer verwoestingen aan. Ik bezocht daar een mijner vrienden, een Hollander, sinds jaren te Parijs woonachtig, en hoorde uit zijnen mond een relaas van den strijd, den doodstrijd der commune. Het is mij ondoenlijk, zijn verhaal in het breede weêr te geven; ik zal slechts gewagen van de woede der soldaten, aan razernij gelijk, die niets spaarden, niets ontzagen. Alles wat in de straten gezien werd, werd neêrgeschoten, onverschillig of het mannen, vrouwen of kinderen waren. De straten waren letterlijk doorweekt van bloed en bezaaid met lijken van vrouwen, in de uniform der nationale garde gestoken, van grijsaards, van jongelingen, van kinderen en militairen, want ook menig soldaat vond hier den dood. Een verschrikkelijk uur moet het voor de bewoners geweest zijn toen, na de nederlaag der commune, de soldaten de deuren opensloegen om huiszoeking te doen, want alles, een wapen, een nummer van *Père Duchesne* of *le Cri du Peuple* was genoeg om den bewoner voor een communard te doen doorgaan, die gefusilleerd of minstens gevangen genomen moest worden. Mijn vriend verzekerde mij dat hij den laatsten

Schilders-typen.
II.

LANDSCHAP-SCHILDER.

HTSTORIE-SCHILDER.

BEESTEN-SCHILDER.

BIJBEL-SCHILDER.

[Vervolg Een bezoek aan de puinhoopen te Parijs]

nacht der commune lang in het geheugen zou houden. Den akeligen schijn der brandende stad, welke een zoo hel licht afwierp dat men even gemakkelijk als op klaarlichten dag een brief kon lezen, het donderen van het kanon, het onafgebroken geknal der geweerschoten, het vloeken en tieren der strijders in de straten, het gekerm der gewonden en stervenden, het angstgeschreeuw der ongelukkigen die gefusilleerd werden, dit alles had hij in dien nacht gezien en gehoord. Nooit had hij zich zoo iets kunnen voorstellen.

Als men eerst al deze verwoestingen, door de commune aangericht en veroorzaakt, in oogenschouw heeft genomen en daardoor zijn overkropt gemoed met afschuw vervuld gevoelt jegens die onmenschen, voor wie niets heilig, niets onschendbaar was, dan stuit men op een ander raadsel in deze stad, welke zoo rijk aan raadsels is. Men zou wanen dat de helft, ja een tiende gedeelte van dit alles genoeg moest zijn, om de commune voor altijd te doen veroordeelen, om een haat en afschuw tegen

haar te verwekken, groot en diepgeworteld genoeg, om tot buitensporigheden naar eene andere zijde te doen overhellen. Nogtans niets van dat alles. Gehaat en verafschuwd zijn slechts de Pruisen, geenszins de communisten; genen worden beschouwd als de schuld van alles, dezen worden verontschuldigd, als hadden zij slechts in een oogenblik van overspanning gehandeld - c'était dans un moment d'exaltation; - ofwel men gaat zoo ver de schuld te werpen op de regeering, op het keizerrijk, op iedereen, behalve op de mannen der commune. ‘Ils les ont poussé à bout,’ hoorde ik een heer in allen ernst verklaren, en een ander durfde in het midden brengen dat de Tuileriën waren verbrand geworden, om zekere geheime papieren van het keizerrijk te vernietigen, en het paleis van het Legioen van Eer om de sporen van een aantal valsche benoemingen uit te wisschen.

[Nummer 3]

Rembrandt's moeder.

De beroemde hollandsche schilder Rembrandt is een dier geniën, die het groteske met het ironische verbinden, die de kunst ten volle verstaan om door hunne kleur-schakeeringen, als door de melodische tonen eener geheimnisvolle muziek in verrukking te voeren, ja die door hunne in volle stroomen ruischende harmonie de meest betooverende uitwerking te weeg brengen.

HET MOEDERTJE, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN REMBRANDT.

Die wonderlijke afwisseling van licht en schaduw, die zijne kunstvoortbrengselen zoozeer kenmerkt, vertoont zich ook in ruime mate in zijn leven.

Geboren te Leiden den 15 Juni 1601 was hij de zoon van een welgezeten molenaar Harmens Gerrits en diens echtgenoote Cornelia van Zuidbroek. De kleine Paulus zou volgens het verlangen zijns vaders Dominé worden en werd daarom op de latijnsche school te Leiden gedaan. Doch de latijnsche verbuigingen schenen den knaap zoo weinig poëtisch toe, dat hij de school verliet en er met geen middel was terug te brengen. Hij had meer liefhebberij in het teekenen van molens en koppen en bracht het zonder meester zoover dat hij van een rijk ingezetene voor een portret honderd gulden kreeg. Hierdoor aangemoedigd ging hij op vier-en-twintig-jarigen leeftijd naar Amsterdam, begon zich geheel en al aan de schilderkunst te wijden, en verruilde zijn familienaam met dien van Rembrandt d.i. de roodharige. Van stonde af aan trok hij aller oogen op zijne meesterstukken en zijne werkzaamheid wekte de algemeene verbazing. Na met een meisje uit Leeuwarden, Saskia Uilenburg, gehuwd te zijn verkeerde hij beurtelings in de grootste weelde en armoede en overleed na al

het zoet en bitter der wisselingen van 't levenslot te hebben onderstaan den 8 October 1669 te Amsterdam, alwaar men hem in 1852 een gedenkteeken heeft opgericht.

Het aantal zijner historische schetsen, portretten, genre-stukken, landschappen en huiselijke tafereelen is zeer groot.

Ook als kopergraveur heeft hij wereldberoemdheid, en in zijne gravuren schittert de harmonie, warmte, poëzie en de humor zijner schilderstukken.

Zijne uitstekendste proeven van schilder- en graveerkunst zijn na zijn dood soms voor de fabelachtigste prijzen verkocht, en de voornaamste museums van Europa gaan er trotsch op voortbrengselen van den grooten hollandschen kunstenaar te bezitten.

Het glanspunt van Rembrandt's werken en leven valt in de jaren 1640 tot 1650. In het begin dezer pe-

riode (1639) werd het met ongemeene kracht en waarheid gemaalde beeld der oude vrouw met saamgevouwen handen vervaardigd, hetwelk als ‘Rembrandt's moeder’ bekend staat en in bijgaande gravure is weêrgegeven.

Het vuur.

(*Vervolg.*)

Wij kunnen dus gevoegelijk zeggen dat het vuur, uit zijn aard de bijzondere toestand is van een lichaam, waarvan de moleculen of deeltjes in een zeer snelle trilling zijn. Die toestand nu veropenbaart zich op tweeërlei wijze, nl. door licht en warmte. Men zou dus ook in een meer dagelijksche taal en onafhankelijk van elk systeem, de voorgaande bepaling door de volgende kunnen vervangen: het vuur is de bijzondere toestand van een lichaam, waardoor het licht en warmte uitstraalt. Verwijlen wij nu eenige oogenblikken bij dat tweevoudig verschijnsel, altijd bij het vuur waar te nemen.

Is een lichaam in trillenden toestand en deelt het door middel van den ether zijne trillingen mede aan het zintuig van ons gevoel, dan worden wij warmte gewaar. Doch bedriegen wij ons niet: al doet zich een lichaam ook niet als warm aan ons voor, wij moeten toch aannemen dat het warmte heeft; voorzeker een bewijs van de ongenoegzaamheid onzer zintuigen, wanneer er sprake is van absolute warmte! Een zeer eenvoudige proef zal dit ten duidelijkste staven: dompelen wij eenigen tijd onze rechterhand in lauw en onze linker in bevroren water; houden wij ze daarna beiden in water van gewone temperatuur, dan zullen wij bevinden, dat, alhoewel dit water toch altijd één en denzelfden warmtegraad heeft, het nogtans ons gelijktijdig als warm en als koud voorkomt, al naarmate wij onze linker- of rechterhand raadplegen. Hieruit zien wij dat alle lichamen, op zich zelven genomen, warmte hebben; ofschoon de hoeveelheid dier warmte zeer verschillend is, alsmede dat de deeltjes der lichamen altijd in een toestand van min of meer sneller trilling verkeeren. Letten wij op het verschil van hetgeen wij, bij het aanraken der lichamen, gevoelen, dan bevinden wij dat zij ons slechts als warm voorkomen, in zooverre hunne inwendige warmte die van ons eigen lichaam overtreft. Is hunne warmte gelijk aan de onze, dan worden wij, bij hunne aanraking, noch koude noch warmte gewaar; is zij minder dan houden wij die lichamen voor koud. Zooals wij zagen, is warmte eene waarneembare eigenschap van het vuur, dat wil zeggen: elk lichaam, dat brandt, heelt eene temperatuur, hoog genoeg voor ons om zijn warmte te kunnen gevoelen, en wij kunnen dit dagelijks, in de chemische reactiën der verschillende brandstoffen, die wel is waar tot gewone, maar niet noodzakelijke oorzaak hunner verbranding, de zuurstof van den dampkring hebben.Voortdurend bewijst ons dan ook de warmte de nuttigste diensten. In de praktijk verwaarloost men wellicht te veel de zoo eenvoudige middelen om het warmtegevend vermogen onzer vuurhaarden te benuttigen. Veel warmte gaat verloren, wijl men niet indachtig is dat hare dienstige hoeveelheid in een brandend lichaam, afhankelijk is van de min of meer snelle trilling zijner moleculen, en dat bij gevolg, al wat die trilling kan sterken of verzwakken, ook het warmtegevend vermogen vermeerdert of vermindert. Die snelheid nu der moleculaire trillingen is afhankelijk van de mindere of meerdere gretigheid, waarmeê een lichaam zich met de zuurstof verbindt. De voortgebrachte warmte-hoeveelheid is dus ook afhankelijk van den aard der brandstof. Een gelijk gewicht droog hout, kool, gewoon

gas, waterstofgas, elk afzonderlijk brandende, geven warmte-hoeveelheden, die zeer van elkander verschillen. De kool geeft twee- en een half-, het gewone gas vier- en de waterstof achtmaal meer warmte dan het drooge hout.

Een ander, niet min krachtigen invloed oefenen die lichamen uit, welke niet geschikt zijn om aan de reactie deel te nemen, en daarom werkelooze bestanddeelen genoemd worden. Onbrandbare of toevallig niet brandende stoffen, ter verbranding werkelooze oorzaken, welke zij ook zijn mogen, zijn zij in al te groote hoeveelheid opeengestapeld, hun rol is altijd dezelfde, en gemakkelijk na te gaan. Door hunne traagheid of werkeloosheid beletten zij de volheid der moleculaire bewegingen van die lichamen, welke daadwerkelijk tegenwoordig zijn; nemen daarenboven de warmte, welke deze ontwikkelen, in zich zelven op en stellen aldus een dubbele oorzaak van het verlies, dat een vuurhaard in zijne werking ondergaat.

Waterstof en zuurstof, in onderlinge aanraking gebracht, vereenigen zich. Geschiedt deze vereeniging onder den invloed van een of ander brandend lichaam, dan zal de snelheid der moleculaire trillingen zoodanig vermeerderen, dat de vereenigde gassen weldra een temperatuur verkrijgen, die wel is waar nog niet volkomen gemeten, maar ten minste meer dan van 5000 graden is. Voegt men er echter een werkeloos gas bij, zooals stikstof, dan zal dit, zonder iets meê te deelen, ten koste van hen beiden, zich verwarmen, en wel zoodanig dat hunne temperatuur 1500 à 1600 graden niet zal te boven gaan. Om dezelfde reden geeft ook vochtig hout, twee- of driemaal minder warmte dan droog hout; het water immers van het eerste verbruikt om tot damp over te gaan een groot gedeelte der warmte van den vuurhaard. Neemt men in aanmerking, dat het water èn de helft van het gewicht van vochtig hout uitmaakt, èn zeer veel warmte noodig heeft om te verdampen, vervolgens dat onze haarden gewoonlijk slechts het derde gedeelte van de voortgebrachte warmte uitstralen, dan zal men gemakkelijk inzien, hoe wij met zeer vochtig hout te verbranden, zelfs niet de minste warmte gewaar worden.

Het tweede kenmerk, waardoor brandende lichamen zich onderscheiden, is het licht, en juist dit is het, wat meer nog dan de warmte onze aandacht op den eigenaardigen toestand dier lichamen gaande maakt. Het licht is uit zijn aard niet van de warmte onderscheiden. Beiden zijn ether-trillingen, welke, uit een brandend lichaam ontstaan, in snelheid verschillen. De snelsten brengen licht, en een aandoening op onze oogen voort; de minder snelle, warmte en een aandoening op ons gevoel; zoodat bij het vuur, tusschen licht en warmte, dezelfde verhouding bestaat, als bij het geluid, tusschen een hoogen en lagen toon.

Om eenig denkbeeld te geven van de onbegrijpelijke snelheid, waarmede moleculen en ether, door een lichaam, dat licht en warmte uitstraalt, in beweging geraken, kunnen de volgende opgaven dienstig zijn.

Uit de minst betwistbare beginselen dezer theorie volgt, dat het gemiddeld aantal trillingen 700 millioen in een duizendste seconde bedraagt; voor de heetste lichamen klimt het in dezelfde tijdruimte, tot ongeveer een billioen. Dit licht, zooals wij zagen, met de warmte uit één en dezelfde oorzaak ontstaan, doet zich, al naar de drievoudige soort van lichamen, die op 500 à 600 graden gehouden het altijd uitstralen, ook op drieërlei wijze aan onze oogen voor. Is namelijk het lichtend voorwerp blijvend, zij het dan vast of vloeibaar, dan zal ook het licht blijvend zijn, en er heeft een gloeiing plaats, wier intensiteit overeenstemt met de mindere of meerdere temperatuurs-verhooging. Bij 600□ is die gloeiing rood, bij 1000□ wit, bij 1500□ schitterend wit; platina tot 2000□ verhit vloeit, en heeft dan een violetkleurige gloeiing.

Is het lichtend voorwerp gasvormig, en bij gevolg uit zijn aard in beweging, dan is ook het licht in beweging, en wij zien een vlam, welke dus niets anders is dan: een gloeiende gasstroom, door de verbinding harer bestanddeelen voortdurend op genoegzaam hooge temperatuur gehouden. Immers vermindert men de temperatuur eener vlam, door er koud gas of metaalgas in te brengen, welke, met de vlam in aanraking, op hetzelfde oogenblik een gedeelte harer warmte tot zich nemen, dan zien wij ook de vlam zelve ophouden; integendeel zal elk gas, - hetzij uit zich zelf, hetzij door de nabijheid van een gloeiend lichaam, genoegzaam verwarmd, - een vlam worden. Hierin vindt men ook de verklaring voor het verschijnsel der lichtkringen om elk lichaam, dat op een genoegzaam hooge temperatuur wordt gehouden. Men verlieze echter niet uit het oog dat zuivere gassen, tot welke temperatuur ook gebracht, wegens de weinige brandbare stof, welke zij bevatten, altijd slechts een zeer gering lichtgevend vermogen hebben.

Het licht doet zich eindelijk aan ons voor op een derde wijze, welke de beide vorigen met hunne voordeelen in zich vereenigt. Dit is nl. dan het geval, wanneer het lichtgevend voorwerp is samengesteld uit een vluchtig en een blijvend lichaam. Het vluchtige of gasvormige tot de vereischte temperatuur gebracht, is de vlam, het blijvende lichaam stellen die duizenden fijne deeltjes van vaste lichamen voor die in de vlam aanwezig, en tot hare temperatuur gebracht, haar lichtgevend vermogen aanmerkelijk vermeerderen. Dit alles zien wij verwezenlijkt in het kaars-, lampen gaslicht. De vaste kooldeeltjes in het inwendige der vlam, steeds van 1000 graden warmte, komen tot de witte gloeihitte, en verbinden zich daarna in de buitenste, meer heete randen der vlam, met de zuurstof der lucht.

Wil men dus op kunstmatige wijze aan een zeer heete vlam, welke b.v. ontstaat uit verbinding van zuur- en waterstof, buitengewoon lichtend vermogen geven, zoo brenge men in dezen, uit zich zelf zwak gloeienden gasstroom, een of ander vast lichaam, waarvan de moleculen, op eens tot de hoogste gloeiing gebracht, een licht uitstralen, dat met het electrisch, en bijna met het zonlicht kan vergeleken worden.

(*Slot volgt.*)

Terugblik op de revolutie-dagen van 1792.

't Is inderdaad een opmerkenswaardig verschijnsel in de wereldgeschiedenis, dat op sommige tijden en plaatsen de koning der schepping als 't ware aan dezelfde ziekte schijnt onderhevig te zijn, waarmeê de olifanten in Indië en de honden bij ons gedurende de zomermaanden soms worden geplaagd. De vlagen van dolheid, welke zich dan bij den mensch openbaren, zijn echter van dien aard, dat zelfs het voorrecht van met rede begaafd te zijn hem beneden het redelooze gedierte verlaagt.

Belangrijker nog dan de studie eener steeds wederkeerende en lichamelijke epidemie is het, de verschijnselen na te gaan dier zedelijke kwaal, en dit vooral, wanneer men hare verwoestingen en razernij heeft bijgewoond of de uitbarsting der ziekte op nieuw kan vooruitzien en berekenen.

Versch in 't geheugen ligt een ieder het bloedig bedrijf van 't vreeselijke treurspel, nog zoo kort geleden in het middenpunt der moderne beschaving ten tooneele gebracht, en de processen, welke thans tegen de communalisten te Parijs worden gevoerd, herinneren ons de gruwelen

der revolutie-dagen, die den 18 Maart dezes jaars een aanvang namen en met bloedroode letters in de geschiedenis der eeuwen zullen gegrift staan. Ach, terwijl men een muilband zoekt en de belhamels van 't oproer gelijk een dollen hond volgens de voorschriften der rechterlijke macht dood schiet of onschadelijk tracht te maken, wordt door zoovelen de eigenlijke oorzaak der zedelijke krankheid over 't hoofd gezien en met huivering stelt men zich de vraag: is hij voor goed verdwenen, de onheilwekkende held, die zulk een verschrikkelijke ofschoon slechts voorbijgaande rol heeft gespeeld?

Blikt rondom u met welk een fanatisme de Mammon of het geld als de nieuwe godheid wordt vereerd, hoe men de genietingen der aarde als de eenige zaligheid aanprijst en met welk een haastige en waanzinnige woede die dorst wordt gelescht om het leven te genieten, alsof de dood in 't eerstvolgend uur voor eeuwig de borrelende bron van genot zal opdroogen; ziet, hoe men met dit doel alleen voor oogen hier interesten en kapitalen opeenstapelt en ginds wanhopend de handen uitstrekt niet slechts naar gelijkheid van rechten, maar ook naar gelijkheid van genot; overweegt, hoe twijfelgeest, verachting der zedelijke kracht van 't gezag en laatdunkendheid gelijk een kanker in de verschillende schichten der maatschappij voortwoelen, en hebt gij met verontwaardiging hare werking gadegeslagen in de salons en weelderige lustoorden der grooten, daalt dan af in de werksteden der fabriekarbeiders, hoort hunne liederen en gesprekken, terwijl de dreunende hamer de ijzeren vonken in 't ronde doet spatten, en wanneer gij er wellicht niets anders ziet dan gloeienden hartstocht en vlammen, dan vermoedt gij door dat alles gewis niet zonder reden voor de toekomst een ontzettenden wereldbrand.

Neen, de verschrikkelijke antagonist der godsdienstige en maatschappelijke orde is niet verdwenen; hij leeft en bereidt zich voor op een herhaalden bloedigen tweekamp. Onder den naam van communisme bewaart hij als 't ware zijn vreeselijk incognito en maakt zijne propaganda zoowel onder hen, die daar rondfladderen onder de schitterende kristallen kroonen der vorstelijke kabinetten, als bij de wanhopige slachtoffers van het pauperisme, die op een ellendig strooleger uitgestrekt liggen op verborgen, dompige dakzolders en in vunzige kelders, in die catacomben, waar, onder dood en verrotting, hun een nieuw leven toelacht.

Meer dan anders is het thans de tijd den blik naar dien vreeselijken antagonist te richten, nu hij nog onlangs de vlammenstroomen der vrijheidslust zoo ontzettend deed woeden. Meer dan anders is het thans de geschikte tijd om de oogen te openen.

De gruwelen, in naam der vrijheid door de omwenteling gepleegd, bewijzen het overtuigend, wat der maatschappij te duchten staat, wanneer de omverwerpings-ideeën, welke thans nog door sommigen als een voorrecht van de aristocratie der beschaving worden beschouwd, overgaan tot het algemeen eigendom des volks, en wanneer het ruwe plebs, het Jan-Hagel, eveneens den spot begint te drijven met God, godsdienst en zedelijkheid.

Ook de esprits-forts en de galante hofwereld der achttiende eeuw, achtten het eens als een bijzonder voorrecht van beschaving en verlichting, wanneer zij aan hunne philosophische maaltijden en petits-soupers bij waskaarsen en girandolen alles loochenden en lasterden wat heilig is, en verachtend blikten zij neêr op de onwetendheid hunner bedienden, die achter hen stonden en zooveel moeite hadden om den geest hunner godslasteringen en de arglistige fijnheid hunner zedelooze

kwinkslagen en grappen te begrijpen. Maar toen na de omwenteling van 't jaar '89 het verachte gemeene volk diezelfde bevoorrechte en groote heeren aan den lantaarn hing, toen zagen zij bij dat lantaarn-licht, te laat gewis, de zaken veel helderder dan vroeger.

Het volk had ook grappen leeren maken en wel zeer zonderlinge. Het richtte eene revolutionaire rechtbank op in de hoofdstad en veertig of vijftig duizend revolutionaire comité's door het geheele land; het maakte eene wet op de verdachten, welke een ieder alle veiligheid van leven en vrijheid ontnam en de onschuldigsten aan de willekeur van booswichten overleverde; dagelijks hotsten de karren over de straatsteenen, zwaar bevracht met priesters, adellijken, meisjes, jongelingen, krachtige mannen, grijsaards, moeders en kinderen, die hun bloed gingen storten, als rooden wijn voor de scherpe vrouw, La Guillotine geheeten. Het hoofd van den koning, van zijne gemalin, van duizenden en duizenden werd afgeslagen en door den beul met voldoening aan het volk vertoond, en de tafelbedienden, portiers en knechts van vroeger juichten bij de vertooning der hoofden hunner meesters; in plaats van de wulpsche liederen, welke zij eens in de salons hunner vroegere meesters hadden gehoord, zongen zij het vrijheidslied, de *Marseillaise*, en in stede van de wellustige dansen hunner meesters en meesteressen, dansten zij de *Carmagnole*. De vrijheidsboom moest met bloed worden gedrenkt! Toen den 2 September van 't jaar '92 de kerkers zoodanig met gevangenen waren opgevuld dat er bijna geen plaats meer overig bleef, gingen de dronken moordenaars van gevangenis tot gevangenis om door een afschuwelijke slachting ruimte voor anderen te maken. Jubelend togen zij als waanzinnigen door de straten, vrouwen droegen juichend de ledematen der gevallen offers op pieken en zetten er hunne tanden in.

(*Wordt vervolgd*)

Een postwagen door fransche bandieten aangevallen.

De lezer, die de nevenstaande gravure beschouwt, kan met recht den wensch uiten, dat hij nooit op reis in een postwagen eene dergelijke ontmoeting moge krijgen. En gelukkig voorzeker zijn dergelijke avonturen in den tegenwoordigen tijd nog al iets, waar men buiten kan blijven.

Niet zoo gemakkelijk echter ging zulks gedurende de tien jaren der omwenteling van 1789 tot 1799 in Frankrijk. In tallooze benden zwierven de vrijheidsmannen en bandieten rond en boden den vreedzamen reiziger tegen wil en dank: vrijheid, gelijkheid en broederschap of den dood aan; en met het laatste geschenk waren zij nog veel vrijgeviger dan met de drie eerstgenoemden.

Zij, die noodzakelijk op reis moesten gaan, waren dus genoodzaakt, zich tegen zulke ontmoetingen zooveel mogelijk te wapenen, en van daar dat dan niet zelden een strijd op leven en dood plaats greep, verwoed en vreeselijk, gelijk die van den postbeambte tegen zijne belagers, zoo meesterlijk door den beroemden Pannemaker in deze houtgravure, naar eene teekening van Neuville, weêrgegeven.

De brand der Tuileriën.

Iedereen kent de Tuileriën, het prachtige paleis der fransche hoofdstad, door Philibert Delorme op last van Catharina de Medicis gebouwd, hetwelk de laatste regeerende souvereinen van Frankrijk zoo langen tijd tot verblijf strekte, waarin door een

Lodewijk XIV en Napoleon zoo menigmaal over het lot van Europa werd beslist en hetwelk met het stadhuis bij elke omwenteling als installatie-oord der nieuwe regeeringen diende.

De woelingen, aan welke Parijs in den loop der tijden herhaaldelijk ter prooi was, waren oorzaak, dat het prachtig staatsgebouw niet zelden aan de woeste aanvallen der opgeruide menigte was blootgesteld, en 't is bijna niet te zeggen, hoe dikwijls de Tuileriën werden geplunderd. Doch steeds schenen deze rampspoeden slechts in staat, om het gebouw met meer luister te doen herrijzen, tot nu eindelijk den 24^{n} der maand Mei de demagogie het barbaarsche besluit nam, om door hare pétroleurs en pétroleuses de Tuileriën in de asch te leggen, meenende door de vernieling van dit kunstwerk eene rechtmatige wraak op zijn vroegeren bewoner te kunnen nemen.

Bedenkt men, dat dit paleis drie honderd meters lang was, dat zijne verschillende zalen bijv la Salle des maréchaux, de troonzaal, de galerij van Diana, le Pavillon de l'Horloge en de Flora met de kostbaarste portretten, meubels en versierselen prijkten, dan kan men zich licht den ontzettenden indruk verklaren, welke het eerste bericht der algeheele verwoesting van dit grootsche gebouw in de Nationale Vergadering te Versailles en vervolgens in Frankrijk en geheel Europa te weeg bracht.

Van het gansche reusachtige paleis zijn niets dan puinhoopen en eenige brokstukken van muren overgebleven. De tegenwoordige regeering echter schijnt op voorstel van Emmanuël Arago het plan te hebben opgevat om het gebouw in zijn vroegeren luister, doch tot eene andere bestemming te herstellen.

Een zeemanshuisgezin
Zedenschets door Hendrik Conscience.

(*Slot.*)

De matroos aanschouwde hem met scherpen blik en met eenen ongeloovigen spotlach op de lippen.

‘Mijne Anne-Mie, de moeder van mijne kinderen, met eenen andere trouwen?’ riep hij. ‘Wel, wel, ik zou eerder gelooven dat de Schelde is uitgedroogd!’

‘Nu, het is mogelijk, dat gij gelijk hebt, vriend. Maar wat is er - nu twee jaar geleden - hier in Antwerpen gebeurd? Er was zoo eene matrozen-vrouw - zij woonde in de Winkelstraat....’

‘In de Winkelstraat?’ gromde de matroos verschrikt.

‘Zooals ik u zeg, kameraad.’

‘Ik heet Jan Boots. Niet waar, mijnheer, van mijne vrouw spreekt gij niet?’

‘Haar naam is mij onbekend.’

‘En zij is hertrouwd?’

‘Haar man was nog maar eenige jaren weg,’ vervolgde de koopman. ‘Zij had van hem niets anders gehoord, dan dat het schip, waarop hij voer, ergens in Oost-Indië met man en muis was vergaan. In stede van haar leven lang te treuren, heeft zij eenen anderen man gekozen en is er mede getrouwd.... He, he, mijn kameraad, wat doet gij? Pas op, om Gods wil, of mijn mispelaar verbrijzelt u het hoofd!’

En terwijl de verschrikte koopman dit zeide, sprong hij in dreigende houding op.

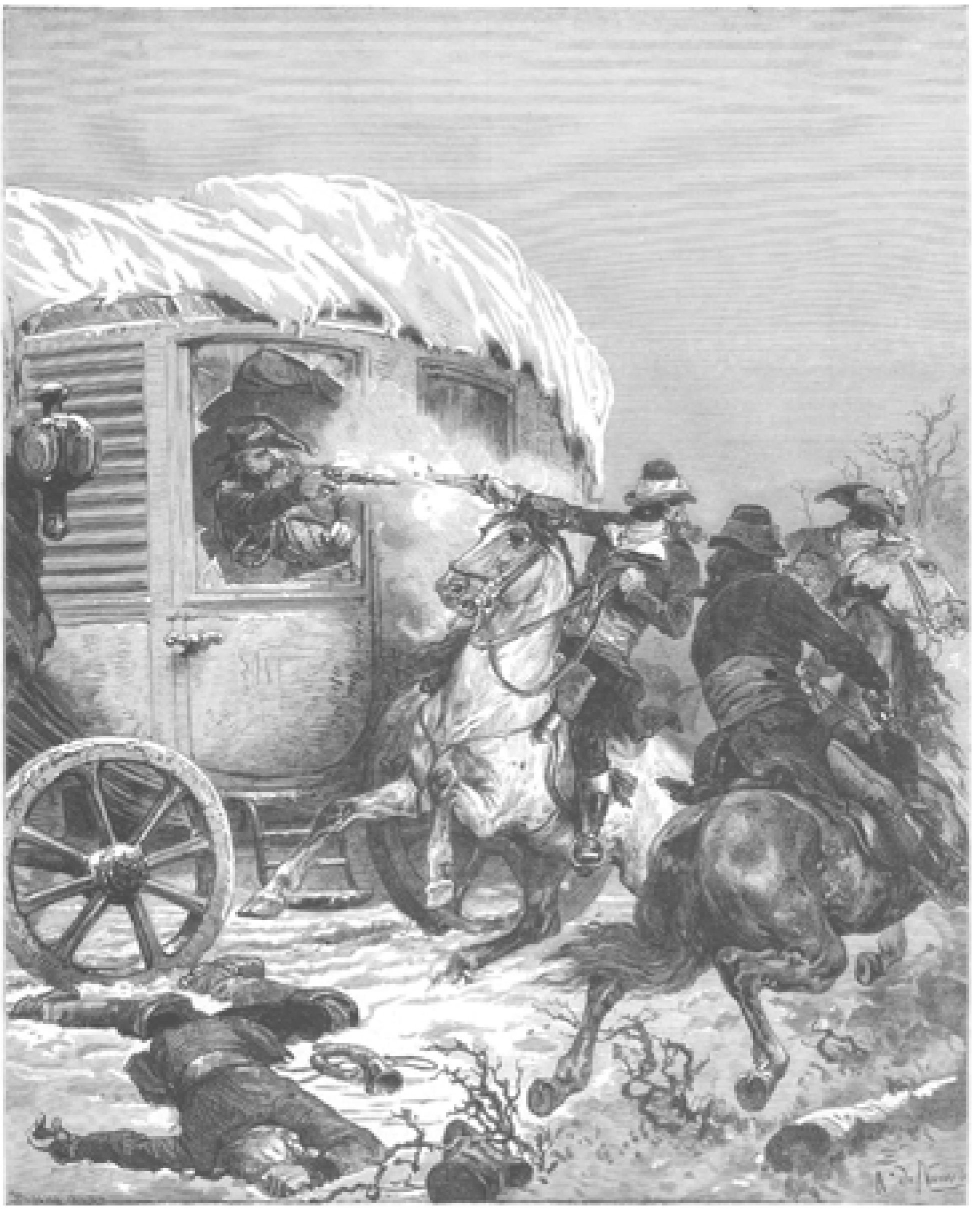

EEN AANVAL OP DEN POSTWAGEN.

BRAND DER TUILERHëN.

De matroos had zijne hand in den zak gestoken en een groot mes, met lederen scheede, voor den dag gehaald. Zonder acht op de kooplieden te slaan, beproefde hij den punt van het mes op zijnen vinger, stak het schrikkelijk wapen weder in den zak, en staarde mompelend ten gronde.

De kooplieden aanzagen elkander angstig, doch spraken niet meer.

Men hield welhaast stil te Capelle. De kooplieden, verheugd omdat zij aan het gevaarlijk gezelschap van den verbolgen matroos konden ontsnappen, sprongen van den trein, die onmiddellijk zijne vaart hernam.

Jan Boots wrong eenigen tijd zijne leden krampachtig ineen; terwijl tranen in zijne oogen blonken, gromde hij:

‘In de Winkelstraat! Eene matrozenvrouw! Ach, het is niet mogelijk. Mijne Anne-Mie! Zoo goed, zoo liefderijk, zoo getrouw!.... En indien het eens waar was, o hemel? Ik zou dus acht jaar lang gezucht hebben naar het oogenblik, dat ik haar weder aan mijn hart zou mogen drukken; ik zou den dood tienmaal in de oogen gezien hebben.... om haar met eenen anderen man getrouwd te vinden? Zij zou mijne kinderen eenen stiefvader gegeven hebben? Schandelijk, gruwelijk!.... Neen, neen, mijn Anne-Mie zag mij te gaarne.... Wie weet, wie weet?’

Hij haalde weder zijn mes uit en aanschouwde het langen tijd met zinneloozen lach. Eindelijk ontspierde zijn gelaat, en hij morde zuchtend terwijl hij over zijn voorhoofd wreef.

‘Zulk gepeins zou mij zinneloos maken. Bloed? Waarom? De man is onschuldig.... Ik zou mijne kinderen met eeuwige schande beladen.... Eilaas, er blijft mij niets meer over, dan weder op zee te gaan, nooit meer terug te keeren, en te varen, te varen totdat God mij ergens in verre streken laat sterven!’

Tranen rolden hem van de wangen; maar hij kwam in opstand tegen zijn eigen verdenken, sloeg zich krachtig met de vuist op de borst en riep toornig:

‘Maar, Jan Boots toch, wordt gij dol of dom? Zult gij, op het enkel woord van eenen onbekende, uwe goede Anne-Mie gaan bekwaam achten tot zulke daad? Herinner u hare belofte, hare liefde, hare tranen....’

‘Dag, Anneken-lief!’ riep de papegaai.

‘Ja, ja, Anneken-lief’, herhaalde Jan Boots. ‘Nog heden zal ik haar zoo noemen! Ik voel haar trouw en beminnend hart reeds tegen het mijne kloppen. En mijne kinderen, mijne goede kinderen, mij dunkt, zij rijden op mijne knieën, en zij kussen en zij streelen mij, zooals den avond voor mijn vertrek!’

Hij strekte de armen uit en lachte met oogen, die straalden van geluk en teederheid.... Maar eene wijl daarna versomberde weder zijn gelaat, en, het hoofd buigend, mompelde hij verschrikt:

‘Het was in de Winkelstraat; eene matrozenvrouw! O, mijn God, moest die moordpriem mij door het hart, waarom zou ik blijven leven?’

Hij zonk weg in pijnlijke overwegingen, waaruit hij eenige oogenblikken daarna werd opgewekt door den roep der treinwachters, die de reizigers verwittigden, dat men te Antwerpen was aangekomen.

Jan Boots greep de vogelkooi en sprong ten gronde. Door zijn angstig ongeduld gedreven, liep hij tusschen de menigte, zonder op iets acht te slaan, en richtte zich stadwaarts.

Eenige minuten later stapte hij over de Ossenmarkt en bereikte de Winkelstraat.

Hij stapte in eenen gang en klopte aan een deurtje ter linkerzijde.

Niemand antwoordde hem; maar de deur zwichtte voor eenen druk van zijnen schouder, en hij trad in de kamer, welke hij vroeger had bewoond en waar hij zoovele gelukkige dagen tusschen zijne vrouw en kinderen had gesleten.

Hijgend en met de hand op zijn kloppend hart geslagen, stuurde hij eenen langen, tragen blik op alles wat hem omringde. Wel zag hij tegen den wand kinderkleedjes en eenen vrouwen-halsdoek hangen; wel stond er voor het bed een paar versleten schoenen, die zichtbaar eenen minderjarigen jongen toebehoorden; maar niets, niets verraadde er de tegenwoordigheid van eenen man.

Een schreeuw van blijdschap ontsnapte hem; hij zette de vogelkooi op de tafel en met den lach des geluks op het gelaat sprong hij naar den wand, raakte de kleederen met bevende handen en mompelde gansch buiten zich zelven:

'Neen, neen, dank, o God, het was niet waar! niemand deed mij hier vergeten! Arm is zij, ik bemerk het wel; zij heeft geleden; maar zij bleef mij trouw. Ha, dit is een jakje van mijn Mieken! Dit is een rokje van mijn lief Rozeken! Die versleten jongensschoenen, van mijnen Jan! Zij leven allen, God heeft ze mij bewaard.'

En hij zoende de kleederen en drukte de schoenen op zijn hart, totdat hij, onder zijne ontsteltenis bezwijkende, zich op eenen stoel liet zakken en in stilte de handen ten hemel hief.

Lang bleef hij niet zitten. Hij stond op en trad in het andere kamertje.

Daar evenwel trof hem een geweldige slag; hij deinsde met het haar te berge achteruit en bulderde binnensmonds, met de oogen op de alkove gericht:

'Haar bed? Haar mantel?.... en, en daarbij een zuidwester, een mannenhoed? Ach, zij heeft mij vergeten, verraden! Ik ben haar niets meer!'

Maar een nieuw gepeins vloog hem door den geest; hij greep den zuidwester, paste hem op zijn eigen hoofd, wierp hem toornig ten gronde, en bulderde in de uiterste wanhoop:

'Vermaledijding! hij is van mijnen jongen niet: een hoofd nog grooter dan het mijne! Wat gedaan? Mijn mes? Neen, neen, vluchten wij. Moest ik haar zien, haar en haren man, ik deed een dubbel ongeluk!.... en mijne onschuldige kinderkens, och arme!'

Hij hoorde een gerucht op de trap en keek in de hoogte.

'Iemand komt; zij misschien!' morde hij. 'Haastig weg van hier....'

Maar daar werd de deur geopend. Een oud vrouwtje trad in de kamer en aanzag hem met verwondering.

'Wie zijt gij?' riep de matroos. 'Wat doet gij hier?'

'Ik heet Trientje Spas en ik woon daar boven op de kamer', was het antwoord.

'Dan kent gij mijne vrouw?'

'Uwe vrouw, Lieve God in den hemel! dan zijt gij Jan Boots? - Of ik Anne-Mie ken? Wel, ik ben hare beste vriendin.'

'Zij is hertrouwd, niet waar?'

Trientje schudde ontkennend het hoofd.

'Niet? Ho, heeft zij dan ter zelfdertijd haren plicht van vrouw en van moeder vergeten? Een man woont hier in huis en zij is niet hertrouwd? En zulk voorbeeld geeft zij aan mijne onnoozele kinderen!'

'Welke man? Wat wilt gij zeggen?' vroeg het oude vrouwtje verbaasd.

De matroos stampte met den voet op den zuidwester, en gromde:

'Daar, daar ligt het teeken harer schande!'

Den hoed oprapende, zeide Trientje met verontwaardiging:

‘Die Zuidwester? Het is Jan Boots, die bij zijn vertrek hem heeft vergeten. Anne-Mie heeft hem tot aandenken nevens het kruis gehangen....’

‘He, ha, wat zegt gij daar?’ zuchtte de matroos, met zinneloozen lach en bevend achteruit deinzende.

‘En zie, Jan Boots, zie, op den rand aan den hoed, die geschifte plaats. Daarop legden elken avond, na een gebed ter uwer gedachtenis, uwe vrouw en uwe kinderen eenen liefdekus, met hunne lippen hebben zij den hoed versleten....’

De matroos sprong met eenen blijden schreeuw op haar toe, sloeg zijne struische armen haar om den hals, drukte haar tegen zijne borst, zoende haar in verdwaaldheid en murmelde onduidelijke woorden van dankbaarheid en geluk.

Zijne armen ontspanden echter even ras; hij scheen onder zijne hevige ontroering te bezwijken. Wankelende ging hij tot eenen stoel en liet hijgend zich er op nederzakken.

‘Ha, gij hebt wel ongelijk, vriend’ zeide Trientje Spas, ‘uwe eerlijke vrouw te verdenken. Zij is de deugd en de braafheid zelve en, er is geene moeder op aarde die hare kinderen beter grootbrengt, alhoewel zij arm is en soms honger lijdt. Gij zult het zien, man, wat zij van uwe kinderen heeft gemaakt. Gisteren nog is uw Jan op zee willen gaan, uit liefde tot haar.... om geld te verdienen en de huishuur te kunnen betalen.’

Jan Boots sprong recht.

‘De huishuur betalen? Zij zijn arm?’ riep hij. ‘Ha, ha, ik ben ook niet rijk: wij zullen moeten werken; maar ik heb toch wat geld, en mijne goede. Anne-Mie zal haar winkeltje hebben! Waar is mijne vrouw? Ik wil haar seffens zien!’

‘Zij is uit leuren gegaan met mosselen; en Mieken en Rozeken zijn met haar.’

‘Langs welken kant? Zeg het mij, ik bid u; ik loop haar te gemoet; want ik heb de koorts van ongeduld.’

‘Ja, vriend, het is mij moeilijk, u dit te zeggen. Ik weet, ten naasten bij, welke straten zij door loopen, doch.... Beter: blijf gij hier zitten; gij zijt te ontsteld en zoudt haar zeker missen. Laat mij haar gaan zoeken. Ik zal ze van uwe blijde terugkomst verwittigen, mij haasten naar den winkel, waar uw zoon als zeilmakersjongen werkt.’

‘Neen, ik heb geen geduld; zelf wil ik gaan.’

‘Let op, man, wees verstandig’ zeide Trientje zeer ernstig. ‘Indien gij dan onverwachts aan uwe vrouw u toondet, zij zou zekerlijk onder hare geweldige blijdschap bezwijken en op de straat kunnen achteroverslaan. - Zij meent dat gij dood zijt, och arme! Ik zal het haar stillekens en allengskens wijsmaken. Dit is voorzichtig, niet waar?’

‘Gij hebt gelijk; gij zijt goed als een engel,’ antwoordde de matroos. ‘Ga, loop spoedig; ik tel de minuten!’

Trientje verliet in allerhaast de kamer.

Eene wijl bleef Jan Boots, met de oogen ten hemel, verslonden in de beschouwing van het eindelooze geluk, dat God, na zoo veel lijden, hem nu liet genieten; maar hij stuurde welhaast zijnen blik onderzoekende rondom het vertrek, en bemerkte in eenen hoek de vormelooze pop van Rozeken.

Hij nam ze in de hand en morde:

‘Arme kinderen, daar spelen ze mede! Zij lijden somtijds honger! Hemel, ik die na acht jaar van zoo verre terugkom, heb geen ander geschenk medegebracht dan eenen papegaai. Nu, het is nog tijd: op eenige minuten ben ik terug!’

Deze laatste woorden sprekende, zette hij de vogelkooi in de alkove, achter de gordijnen, en liep ten huize uit.

Nauwelijks kon hij uit de straat zijn of Anne-Mie kwam met eenen kruiwagen binnen de kamer. Op hare beenen wankelend, voerde zij

den kruiwagen tot in eenen hoek, en zette zich dan bij de tafel neder, gansch afgemat en mismoedig; ja, zij gaf in den eerste niet de minste acht op de woorden harer beide meisjes, die haar door streelingen poogden te troosten.

Anne-Mie schudde intusschen het hoofd met eene uitdrukking van diepe hopeloosheid; maar na eenige oogenblikken te hebben gehijgd, zeide zij treurig:

'Ach, kinderen-lief, wij zijn wel ongelukkig! Daar heb ik nu den ganschen morgen straat in straat uit met mijnen wagen voortgesukkeld. Het is bijna middag, en ik heb nog de helft der mosselen niet verkocht. Ik kon niet meer, eilaas! Zij zullen bederven; en, instede van iets te winnen.... Neen, kinderen, laat mij een beetje gerust; gij zijt braaf, maar ik moet wat stil zijn.'

De meisjes schoven ter zijde op haar bankje en eerbiedigden de droefheid harer moeder, die het hoofd op de hand legde en in smartelijke gedachten wegzonk.

'Dag, Anneken-lief!' riep de papegaai, achter de gordijn der alkove.

'Alweder die stem in mijn hart!' zuchtte Anne-Mie, met eenen bitteren glimlach op de lippen. 'Pijnlijk bedrog mijner zieke hersens!....'

'Moeder er heeft iemand u geroepen' zeide Mieken.

'Ja, van buiten aan de deur, geloof ik' voegde Rozeken er bij.

'Wat? hoe? gij hebt het ook gehoord?' kreet de weduwe, met de hevigste ontsteltenis opspringende. 'Kinderen, kinderen, het is niet mogelijk! Die stem? Het is de stem uws vaders. Aan de deur, zegt gij?'

En, door hare kinderen gevolgd, meende zij naar buiten te loopen; maar eer zij de deur bereikten, hoorden zij weder achter haren rug den roep:

'Dag, Anneken-lief!'

Zij keerden zich om en keken verbaasd naar alle zijden, totdat de woorden 'Hier is Jan!' hun in de ooren klonken.

'Moeder, moeder, daar in de alkove!' murmelden de kinderen, die, door deze geheimzinnigheid verschrikt, bevend achteruit deinsden.

'O, mijn God,' kermde Anne-Mie met de handen in de hoogte, 'zijn wij krankzinnig?'

Zij deed eenige stappen naar de alkove; maar dan aarzelde zij en bleef staan. Zij was bleek en sidderde. Haren moed echter te zamen rapende, sprong zij vooruit, schoof de gordijn weg en hief het lijnwaad op, waarmede het haar onbekende voorwerp was bedekt.

'Een papegaai!' mompelde zij, terwijl zij de kooi op de tafel bracht. 'Wat beteekent dit? Onbegrijpelijk raadsel!'

'Och, wat schoone vogel, moeder!' riep Mieken.

'Zie, zie, hij zet zijne pluimen omhoog', juichte Rozeken, 'en hij wil een pootje geven. ô, Dat is aardig!'

'Dag, Anneken-lief!' riep de papegaai met eene grove mannenstem, die geweldig in het hart der weduwe moest hergalmen; want zij viel neder op eenen stoel en bleef zonder spreken en met wijdgeopende oogen ten gronde staren, als poogde zij de geheimenis te doorgronden, die haar van hoop en van angst schier deed bezwijken.

Daar klonk weder de groet 'Dag, Anneken-lief!' haar in de ooren; maar het was ditmaal de papegaai niet, die had gesproken!

Zij stond op en keek naar de deur. Een man, die met allen haast eenen korf ten gronde zette, sprong in de kamer en liep juichend en met open armen tot de weduwe; zij vloog met eenen zegevierenden schreeuw aan zijnen hals. Zij had slechts de kracht

om te murmelen: ‘Jan, Jan, o wat is God barmhartig en goed!’ en bezwijmde, met het hoofd rustende op zijne borst.

Hij droeg haar op eenen stoel, en drukte haar de handen en riep haar bij haren naam, totdat zij onder zijne liefderijke zoenen ontwaakte.

Dan sprong Jan Boots naar zijne kinderen, greep ze insgelijks in de armen en kuste zich moê op de blozende wangen.

Welke woorden zij dan altegader wisselden, tusschen handdrukken, lachen en tranen, dit ware moeilijk te zeggen; want in hunne opgevoerdheid, in hun uiterst geluk, spraken zij lang verward en onduidelijk, totdat Jan Boots, op een gezegde zijner echtgenoote, juichend antwoordde:

‘Ja, mijn Anneken-lief, ik weet alles. Gij zijt eene brave vrouw, eene goede moeder, en gij hebt mijne kinderen in eer en deugd grootgebracht. Gij zijt arm, gij hebt geleden; maar wees nu blijde, uw verdriet is gedaan! Ik heb wat geld: honderd twintig pond sterlings; het is wel drie duizend francs. Gij zult uw winkeltje hebben; gij zult als bazin achter den toog staan; ik zal werken, ieverig werken; wij zullen een schoon leven hebben, onze kinderen zullen naar de school gaan..... en wij zullen het einde van ons geluk niet meer kennen.’

Het eenig antwoord, dat Anne-Mie hem op deze glanzende tijding wist te geven, was eene nieuwe omhelzing en het storten van blijde tranen op zijne borst.

Hij rukte zich los, en zeide:

‘Ik zou het nog gaan vergeten, dat ik iets voor u heb medegebracht!’

Hij haalde den korf bij, en gaf aan elk zijner kinderen eene pop met gekroezeld haar en prachtige kleederen. Mieken en Rozeken stonden zoodanig verbaasd over het kostelijk geschenk, dat zij elkander gapend en sprakeloos aanstaarden, als konden zij hare oogen niet gelooven.

Onderwijl was Jan Boots bezig met een gouden kruis en gouden ketting aan den hals zijner vrouw te hangen, en hij bezegelde dit teeken zijner liefde met eenen langen zoen.

‘Dit is nog niet alles!’ riep hij, zich tot den korf buigende. ‘Het moet kermis zijn vandaag. Hier heb ik twee flesschen wijn: rooden en witten, boterkoeken, hesp, gerookte tong en lekker suikergoed, voor het laatste maar niemand mag er aan komen voor dat onze Jan terug is.....’

‘Hier is Jan! Hier is Jan! Hoerah!’ schreeuwde iemand, die bij de deur zijnen hoed in de hoogte wierp. ‘Vader, vader! sapermille, wie had het van zijn leven gedacht of gehoopt!’

En met eenen sprong hing hij aan den hals zijns vaders, die hem in zijne armen drukte, en met tranen uitriep:

‘Jan, Jan, mijn jongen. Zie, ik geloof waarlijk dat een mensch van geluk zou kunnen sterven. Schei uit, kind; want, hoe sterk ik ook ben, ik zou, mij dunkt, van mij zelven vallen. Ja, ja, kind-lief, ik weet wel dat gij mij gaarne ziet..... Kom nu maar gauw bij de tafel..... Wat zijt ge toch een groote, knappe jongen geworden!..... Wij gaan een glas wijn drinken op mijne gelukkige terugkomst..... En daar, die brave vrouw, die engel, welke mij zulken zoeten balsem in den boezem goot, zal met ons vroolijk zijn. O, kon ik ze beloonen voor hare goedheid!’

‘Gij kunt het Jan’ bemerkte Anne-Mie. ‘Trientje Spas heeft mij bemind en geholpen als eene zuster, toen ik arm was. Nu een beter leven ons toelacht, laat ze mijne zuster blijven. Dat zij met ons wone in ons nieuw huis!’

De matroos greep de hand van het oude vrouwtje, die met den jongen was binnengekomen.

‘Bij ons wonen, van ons huisgezin zijn, gaat u dit, gij goed Trientje?’ vroeg hij.

‘Zoo veel geluk verdien ik niet’ murmelde het oude vrouwtje.

‘Welaan, het is wel!’ juichte Jan Boots. ‘Zit dan maar neder bij de tafel; gij verlaat ons niet meer..... Ik schenk rood voor ons en wit voor de kinderen. Daar zijn koeken, hesp en gerookte tong; ieder kiest naar zijnen lust. Nu het glas omhoog!’

‘Moeder, moeder!’ riep de jongen. ‘Zouden wij nu gaan eten zonder bidden? Op den dag, dat God.....? Wel, sappermille!’

‘Jan, mijn jongen, dat is braaf van u!’ mompelde de matroos, diep ontroerd. ‘Ja, ja, danken wij den Heer van hierboven, die u en mij heeft beschermd.’

De anderen hadden reeds de handen gevouwen en het hoofd gebogen.

Toen het kort doch plechtig gebed was geëindigd, hieven allen hun glas op en dronken den welkomsteug op des vaders blijde terugkomst, waarna zij met lust van de lekkere spijzen begonnen te eten.

De papegaai, die het zag en hoopte een beetje te krijgen, deed niets dan roepen:

‘Dag, Anneken-lief? Hier is Jan!’

Mieken en Rozeken gaven den vogel zooveel, dat haar vader hem weder in de alkove moest zetten, uit schrik dat men zijnen reisgezel door overmaat zou doen sterven.

Toen hij weder bij de tafel was teruggekeerd, vroeg de jongen:

‘Maar, vader-lief, hoe komt het toch, dat gij zoo acht jaar zijt weg gebleven, zonder dat wij iets van u hoorden? Gij hebt zeker schrikkelijke avonturen op zee gehad?’

‘Niet vele avonturen, mijn jongen’, antwoordde Jan Boots, ‘maar een is genoeg om eenen mensch in het ongeluk te dompelen. Wij waren met ons schip naar Hong-Kong gevaren. Op den terugtocht overviel ons een ijselijke storm, die ons op de kust van Borneo sloeg en ons schip tegen de rotsen verbrijzelde. Van mijne kameraden weet ik niets: zij zijn waarschijnlijk verdronken. Ik zwom aan land, en viel, na lang dolen, in de handen van inlanders, die mij gebonden over berg en dal medevoerden en mij eindelijk, als slaaf, aan een koningje van het binnenland verkochten. Daar had ik het niet geheel slecht; maar ik werd nauw bewaakt, en aan terugkeeren, honderden en honderden uren verre door schrikkelijke wildernissen, daaraan kon ik niet denken. Het is nu omtrent een jaar geleden, mijn koning was in oorlog geraakt tegen eenen anderen koning van dit land. Ik heb die mannen daar, zoo ik best kon, den oorlog geleerd; ik heb hun wapens gemaakt, en zooveel gedaan dat mijn koning zijne vijanden volledig overwon. Hij, die in den grond een goede vorst was, heeft uit dankbaarheid mij toegelaten naar huis weder te keeren. Hij gaf mij leidsmannen, om mij naar de zeekust te brengen, en schonk mij een doosje met kleine diamanten, welke ik te Londen voor honderd vijf en twintig pond sterlings heb verkocht.... Maar ik zal u daar morgen en overmorgen en later zoo veel van vertellen, kinderen, dat gij het, op den duur, nog beter zult weten dan ik. - Komt nu eens altemaal bij mij. Ik weet nog, hoe ik hier op dezelfde plaats zat, den avond voor mijn vertrek, en zoo wil ik nu nog eens zitten. Hier, Mieken en Rozeken elk op eene knie en paardje rijden; mijn Anneken-lief in mijnen rechter arm en mijn brave Jan in mijnen linker arm.... Zie, zie, dit is een onuitsprekelijk geluk! Zoo zou ik willen zitten tot mijnen laatsten snik. Nu, als vroeger, de paardjes laten springen en het aardig liedeken erbij gezongen!’

En, door allen begeleid, zong hij, buiten zich zelven van zoete vreugde:

‘Onvermoeibaar sterk,
Altijd moedig aan 't werk,
't Zij op zee of aan wal,

Vroolijk overal,
En drinkend een glaasje jenever of bier,
Vol pleizier,
Dit zijn de jongens van 't Schipperskwartier!'

Hugo de Groot.

Holland's dichter, Vondel, schreef eens onder de beeltenis van Hugo de Groot, zijn vriend en tijdgenoot:

> ....‘dit 's de Foenix, Huig de Groot,
> Wiens wijze Majesteit bekoort den wereldkloot.
> Wie vraagt nu, wat Cefis of Delfis eertijds zeide?
> Een delfsch orakel meldt meer wijsheid dan die beide.’

En als de dichter der Hollandsche Natie zich de vraag heeft gesteld:

‘Bij wien, De Groot, zal ik u vergelijken?’ antwoordt hij in de vervoering van geestdrift, dat ‘elk beeld hem te kort schiet en bezwijken moet voor den glans van dat machtige hoofd, 't welk, als de Atlas, des hemels welving torschte, en dat hij het niet waagt den lof te bezingen van hem, die reeds als jongeling, alwat de oudheid en de wetenschap der aarde wist, in zijn schrander brein had vergaard, voor de orakels van wiens mond eens geheel Europa knielde en de zon zegende die op Neêrlands bodem straalde.’

Na zulke getuigenissen is het voorzeker overbodig nog iets meer tot lof te zeggen van den wereldberoemden hollander, wiens beeltenis nevenstaande gravure weêrgeeft. Uit het veel bewogen leven van den uitstekenden geleerde willen wij slechts de hoofdzakelijkste feiten aanstippen.

HUGO DE GROOT.

Hugo de Groot of Grotius werd in 't jaar 1583 te Delft van eene aanzienlijke familie geboren. Zijn vader was burgemeester dezer stad en curator der universiteit van Leiden. Uitmuntende aanleg en volhardende studie schonken den jongen Hugo reeds in zijne jeugd eene wetenschappelijke vermaardheid. Nauwelijks acht jaren oud maakte hij reeds goede latijnsche verzen en toen hij den leeftijd van 15 jaren had bereikt, verdedigde hij eenige wijsgeerige, wiskundige en rechtsgeleerde vraagstukken en zulks met een talent, dat hem de algemeene toejuiching ten deel viel. Een jaar later vertrok hij met den hollandschen gezant Oldenbarneveldt naar Frankrijk, waar hij bij Hendrik IV om zijne wetenschap en zijn innemend karakter in hooge achting geraakte. In zijn vaderland teruggekeerd, hield hij op zeventienjarigen leeftijd zijn eerste pleidooi en verkreeg later de betrekking van advokaatfiskaal-generaal, terwijl hij in 't jaar 1613 te Rotterdam als raadspensionaris werd aangesteld. In dien tijd werd Holland door twee partijen, die der Remonstranten en Contra-Remonstranten, verdeeld. Grotius verdedigde de partij der eersten, waarbij zich zijn vriend Oldenbarneveldt bevond. Beiden werden door dien partijstrijd in moeielijkheden gewikkeld, ten gevolge waarvan Barneveldt in 1618 onthoofd en Grotius tot

levenslange gevangenis op het slot Loevenstein werd veroordeeld. Zijne gemalin, die de toestemming had om hem boeken te bezorgen, zond hem deze in een groot koffer, en door middel hiervan gelukte het den grooten staatsman uit de gevangenis te ontsnappen. Na nog eenigen tijd rondgedoold te hebben, vluchtte hij naar Frankrijk, waar hem door Lodewijk XIII een jaargeld werd toegestaan van 3000 livres; doch daar hij Richelieu niet genoeg vleide, wist deze zijne verwijdering wederom te bewerken. Dewijl hij in Holland zijne oude vijanden terugvond, vertrok hij naar Zweden, waar hij de raadsman werd van koningin Christina, die hem als gezant naar Frankrijk zond. Na deze waardigheid elf jaren te hebben bekleed, vertrok hij naar Stockholm, vroeg zijn ontslag aan koningin Christina en stierf op den terugkeer naar zijn vaderland te Rostock in den ouderdom van 63 jaren. Zijn lichaam werd naar zijne geboortestad, Delft, overgebracht, waar hem door de dankbare nakomelingschap in 't jaar 1777 een gedenkteeken werd opgericht. Grotius paarde aan de schitterendste gaven van geest de meest innemende en beminnelijke eigenschappen van hart, en ofschoon hij het katholiek geloof niet omhelsde, toonde hij echter in zijn leven en werken zulk eene voorliefde voor de Katholieke Kerk, dat zijne vijanden deze tot een hunner vinnigste verwijten tegen den beroemden man maakten.

Allerlei.

Gelijk meer gebeurt, was ook onlangs de spoortrein van B.... naar U...... zoo vol, dat er schier geen plaats openbleef. Reeds was het teeken van vertrek gegeven toen een bejaarde dame met haar kleinzoontje in een waggon trad, welke reeds tien personen bevatte. Een galante heer, die de verlegenheid der dame bemerkte, deed het voorstel aan de reizigers om inschikkelijk te zijn en wat op te schuiven; en ofschoon allen nu zeer gedrongen zaten, kreeg toch de oude dame een plaatsje.

'Wees zoo goed, madame', ging de galante heer voort, 'mij te vergunnen, om dat lieve jongetje op mijn knie te nemen.' En met veel genoegen natuurlijk werd dit verzoek door de dame toegestaan.

Men sprak over de kostbaarheid van den tijd en de duurte der levensmiddelen, over de verbinding der volken en het verdwijnen der afstanden, over iemand in Amerika, die zijn hoofd buiten het raampje stak en bij die gelegenheid zijn neus verloor, over den vooruitgang en eindelijk ook over zakkenrollers. De kleine jongen op den schoot van den galanten heer vond het laatste onderwerp vooral zeer interessant.

'Ja, Willem,' zegde deze tot den knaap, 'als ik een zakkenroller was, dan had ik je beursje al lang uit je zak kunnen halen, zonder dat ge het zoudt gemerkt hebben.'

'Daar ben ik bang genoeg voor geweest,' hernam het naïve kind, 'en daarom heeft zeker grootmama u ook altijd zoo goed op de vingers gekeken.'

Een niet onaardige vondst.

In Bengalen heeft men in de gewelven der bank onlangs eene aanzienlijke vondst gedaan, bestaande in een millioen ponden sterling in goud. Deze schat was het eigendom van den naob Nazim van Bengalen, die hem veertien jaren geleden aldaar gestort had bij gelegenheid van den opstand der Sepoys. Als deze som tegen zes procent ware uitgezet, zou zij aan intrest op intrest nog met een millioen zijn vergroot.

Schuldenbedrag van verschillende landen.

De schuld van Frankrijk, met inbegrip der oorlogscontributie, bedraagt ongeveer 22,488 millioen francs, die van Engeland 18,500, van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika 11,900, van Rusland 9352, van Oostenrijk (met inbegrip van Hongarije) 8272, van Italië 7700, van Spanje 5274, van Duitschland (met inbegrip van Pruisen) 3780, van Nederland 1918, van Turkije 1890, van Pruisen 1548, van Portugal 1140, van België 668, van Saksen 406, van Denemarken 346, van Wurtemberg 312, van Baden 398 millioen francs.

Gedroogd vleesch in Engeland.

In Engeland gebruikt men eene zeer eigenaardige vleeschsoort, welke aldaar uit Brazilië en La Plata wordt aangevoerd. Dit vleesch is afkomstig van ossen en koeien, wordt in dunne sneden in de lucht gedroogd en draagt in Spaansch-Amerika den naam van Tasajo. Het is niet meer geschikt om gebraden te worden, maar men kan er eene heerlijke, krachtige en voedzame bouillon van trekken; gekookt is het zeer goed van smaak. De prijs is maar de helft van dien van versch vleesch, zoodat het een uitmuntend voedingsmiddel is. De mindere klasse had er echter geruimen tijd een vooroordeel tegen, totdat de meer gegoede klasse het zich begon aan te schaffen en dit voorbeeld ook spoedig werd opgevolgd. Al wie door de Alpen heeft gereisd kent insgelijks deze vleeschsoort, welke aldaar deels ruw, deels gekookt verbruikt wordt.

In Australië moet men ook een middel gevonden hebben, om het vleesch zoodanig in te zouten, dat men het vrij van alle bederf naar Europa kan overvoeren.

[Nummer 4]

De rusttijd.

Verkwikkende rusttijd, te midden der drukkende hitte van de hondsdagen, wie vermag uwe bekoorlijkheid door het koude proza weêr te geven?..... Rust en vrede schenkt gij aan al de bewoners van het wereldrond, aan allen die vliegen, kruipen, draven of wandelen op aarde, aan menschen en dieren. Gewis, de dieren weten uwe zaligheid nog wel zoo goed als de heeren der schepping te waardeeren. Als wij, menschen, de bezigheden des daags achter den rug hebben, zetten wij ons neêr en gaan zitten praten en rooken; de dames halen den trekpot of de koffiekan voor den dag; de mannelijke sekse gaat, om iets te doen, de dagbladen lezen, billarten en een glas bier drinken; doch de dieren gunnen ons gaarne al deze pret, de rust is hun hoogste genot na den strijd, de karweien en aardsche beslommeringen welke iedere dag medebrengt. 't Is van deze poëtische voorstelling, dat ons de schilder Arnold door zijn schilderstuk, getiteld: ‘de rusttijd,’ een zeer bevallig beeld heeft gegeven. Vreedzaam zitten de hond en de kater neven elkander, het gemeenschappelijk genot heeft al de ingeboren ijverzucht doen afleggen, de hond snorkt, de kater spint, en de goedaardige knol snuift als het ware de baspartij in dit zonderlinge trio. En toch welk een harmonie is er in dit snorken, spinnen en snuiven! De drie sybariten van het dierenrijk schijnen zooveel en nog meer genot van hun rusttijd te hebben dan de heidensche dichters die het ‘dulce otium’ en ‘de siesta’ door hunne lofgedichten vereeuwigden. De van tevredenheid stralende physionomieën der dieren schijnen een zoölogische illustratie te zijn der woorden van den grooten dichter: ‘Siesta, rusttijd! gij komt gelijk het geluk, het liefst ongevraagd. Gij weet den knoop te ontwarren der ernstige gedachten, gij vermengt alle beelden van vreugd en smart, stort in ons hart den vreedzaam en zacht vlietenden stroom der inwendige harmonie en, verzonken in een gelukkige bewusteloosheid, zijn wij van de aardsche zorgen ontheven.’

Terugblik op de revolutie-dagen van 1792.

(*Vervolg*)

Tot zulke practische gevolgtrekkingen kwam het volk door de beginselen van atheïsme en verachting van alle gezag, wekle door de voorname en beschaafde wereld dier eeuw als de edele en kostbare vruchten van den boom der kennis waren gezaaid en voortgeplant.

Ook voltairiaanschen spot en kwinkslagen had het volk geleerd. Doch het paste zijn kortswijl niet slechts toe op al wat heilig is, maar ook met betrekking tot de guillotine waren de boertige bemerkingen aan de orde van den dag. Die vreeselijke, verplaatsbare machine, met zak en mes, was het voorwerp eener onuitputtelijke jokkernij. ‘De guillotine,’ zegde men, ‘was voor de rijken, die veel last van hoofdpijn hadden, het beste middel tegen die kwaal. Bovendien was zij voor elegante heeren en dames een onfeilbaar middel om geen grijze haren te krijgen. Aan zeer fijn beschaafde personen, die het onfatsoenlijk achtten een gezonde frissche gelaatskleur te hebben, verschafte zij een uitmuntende gelegenheid om zonder blanketsel op eens doodsbleek te worden. Als nationaal scheermes werd het tevens den aristocraten aanbevolen, daar men er niet slechts den baard, maar ook tegelijkertijd het hoofd meê kon afscheren. Eigenaardig was het verder, dat het nooit stomp werd, al had het

ook al eens op een morgen twee en twintig levende en twee doode aristocraten in even zoovele minuten tijds het hoofd afgeslagen. Wijders, hij, dien de guillotine een kus gaf, keek door het venstertje en niesde in den zak. Het was een grappig werktuig en wist iedereen den mond te stoppen, den welsprekende deed het zwijgen, den onschuldige en machtige velde het neder en vernietigde al wat schoon en goed was.'

Ziedaar het bloedige verlossingswerk van het woord der revolutie, waarvan Mirabeau door de donderslagen der welsprekendheid de voorlooper was, hetwelk door de stormen van het terrorisme gepredikt en door het vuur van den krijg bevestigd en voortgeplant, de maatschappelijke toestanden van Europa en van geheel de wereld van een scheurde en den weg baande tot al de revolutionaire woelingen der latere tijden.

Voorzeker de fransche beau-monde dacht er eenige jaren vóór de uitbarsting der omwenteling van '89 niet aan, dat het volk, op dusdanige wijze de atheïstische en immoreele beginselen zijner eeuw in toepassing zou brengen, maar toch is het gewis, dat reeds toen in de fransche bosschen de boomen groeiden, welke door den houthakker: het Noodlot, waren voorbestemd om omgehouwen en tot planken gezaagd te worden, waaruit de vreeselijke revolutionaire slachtbank en de roode lijkwagens zouden worden getimmerd.

Om den drukkenden finantieelen nood eenigszins te verhelpen, beriep in 1789 de fransche koning Lodewijk XVI afgevaardigden der standen naar Versailles. De minister van finantiën Necker, een vriend der nieuwe philosophische beginselen en een eerzuchtige slaaf der volksgunst, wist den koning over te halen, om aan den derden stand (den stand namelijk der burgers) het dubbele aantal afgevaardigden toe te staan, zoodat deze 600 leden zou tellen, terwijl de adel en de geestelijkheid slechts te zamen genomen een gelijk getal afgevaardigden konden verkiezen.

Er verschenen 598 afgevaardigden van den burgerstand, slechts 270 adellijken en 280 afgevaardigden van de geestelijkheid. De derde stand, die door de finantieele uitputting, de ongelijke verdeeling der belastingen, door afkeer van den adel en van de geestelijkheid en door de opruiingen der vrijdenkers zich zeer tot ontevredenheid geprikkeld gevoelde, verlangde steunende op zijne meerderheid van 38 stemmen dat er eene enkele Kamer zou worden gevormd en dat de stemming niet volgens de standen maar volgens personen zou plaats hebben.

De burgerstand wendde zich 'in naam van den God des vredes' tot de geestelijken en het gevolg hiervan was, dat eenige geestelijken en adellijken tot de partij der burgers overgingen. Toen de houding van den derden stand immer dreigender werd, beval de koning de toenadering der tot nog toe achtergeblevene afgevaardigden, en zoo werd de nationale vergadering gevormd. De bedoelingen der volksleiders kwamen echter weldra aan het licht; men legde de hand op de kerkelijke goederen, een gewapende volkshoop voerde in 1789 den koning naar Parijs; in Februari 1790 werden alle geestelijke orden opgeheven, de adel en geestelijkheid werden van al hunne voormalige rechten beroofd; den 1 October 1791 werden alle priesters, die den eed aan de nieuwe constitutie weigerden, met deportatie bedreigd, en de koning, die zijne toestemming aan de besluiten der Wetgevende Vergadering weigerde, moest zelf zulks van af 13 Aug. 1792 met de gevangenisstraf boeten.

Intusschen was ook de buitenlandsche oorlog uitgebroken, Pruisen en Oostenrijk poogden met vereenigde kracht de gruwelen in Frankrijk te weren en den koning te redden. En toen de aantocht der verbondenen in Parijs weêrklonk, hadden de verschrikkelijke moordtoonelen der maand September van het jaar 1792 plaats, welke

met bloedroode letters voor eeuwig in de geschiedrollen der wereld zullen geboekt staan.

't Was Zondag, de tweede dag van Herfstmaand. Door de gansche stad weêrklonk de alarmklok en van alle kanten werd de kreet herhaald: ‘Te wapen! Naar de grenzen! Naar Verdun, hetwelk door de Pruisen bezet is!’

De geheele bevolking stormde gewapend naar het veld van Mars; de op moord en roof beluste belhamels mengden zich onder de geestdriftige en opgeruide menigte en wisten door hunne redevoeringen de opgewonden volksdriften tot hunne bloedgierige oogmerken op te zweepen.

‘Onze wreedste en gevaarlijkste vijanden,’ zoo riepen zij, ‘zijn niet vóór Verdun. Zij zijn te Parijs in de gevangenissen. Het zijn de priesters en koningsgezinden. Zij hebben heimelijk het vaderland, onze vrouwen en kinderen aan den buitenlandschen vijand verkocht. Geeft hun de welverdiende straf! Snelt naar de kerkers! Vermoordt de gevangenen!’

Weldra weêrklinkt van mond tot mond de kreet: ‘Wraak en moord aan de gevangenen!’ Als tijgers en hyeenen blikken vrouwen en mannen in het rond, dorstende naar het bloed der ongelukkige slachtoffers. Er worden vaten met rooden wijn aan die vrouwen en mannen rondgedeeld, en juichend zwaaien zij de wapens ten hemel, stellen feestdronken in, stormen dansend en alles medesleepend, gelijk een vreeselijke waterhoos, door de straten. Sabels, pieken, knodsen slingeren hunne ontbloote armen; roodgeverfd door hartstocht, wijn en bloed zijn hunne gelaatstrekken, hunne handen, zelfs hun ongekamd hoofdhaar, en toch herhalen zij aanhoudend den kreet: ‘meer wijn en bloed!’

Zij, die over deze slachtingen het bevel voeren, dragen den naam van rechters of van *Pouvoir Exécutif*. Aan de deur van iedere gevangenis zitten zij ten getale van twaalf rondom eene tafel, overdekt met sabels, glazen, flesschen, pijpen, papieren. Dienaars, wier bloedige armen den ongelukkigen reeds het lot voorspellen, dat hen verbeidt, slepen en sleuren de gevangenen naar deze woestaards, die hen bespotten en brullend gelijk monsters en brandend van bloeddorst onder den kreet: ‘Leve de Natie!’ gedurig nieuwe slachtoffers eischen. Doch weldra schijnt aan de moordenaars ook deze vorm van rechtspleging nog te langzaam.

Vier rijtuigen, door eene wacht van Marseillanen begeleid, voeren zestien priesters langs de straat Dauphiné. Te midden der bespottingen en godslasterende kreten van het grauw heeft een der priesters den moed, om de moordenaars aan de gerechtigheid des hemels te herinneren. Dit wordt het sein tot den aanval; alom weêrklinkt de kreet: ‘moord aan de priesterhonden, dood aan de aristocraten!’ Tegelijk werpt de razende volksmenigte zich op de weerlooze gevangenen in de rijtuigen, het bloed gudst uit onderscheidene wonden. Een jongeling waagt het een woord van medelijden voor de ongelukkigen te doen hooren. Zijn bleek gelaat en ten hemel gericht oog verraadt de edele bedoeling zijns harten en wekt voor een oogenblik deelneming. Doch weldra wordt de stem van 't geweten bij de snoodaards gesmoord. Met wonden overdekt roept nog de jongeling: ‘genade, vergiffenis!’, doch een doodelijke slag velt hem ter neder.

Intusschen vervolgen de rijtuigen hunnen weg naar de Abdij, ofschoon een derzelve niets dan lijken medevoert. Men werpt de dooden op straat. De twaalf overigen klimmen af; twee van hen worden reeds, terwijl zij uit de wagens stijgen, vermoord. De overigen worden de gevangenis binnengeleid. Nauwelijks is echter door de daar aanwezige rechtbank met de ondervraging een begin gemaakt, of een aantal gewapenden dringen door vensters en deuren, maken zich van de gevangenis

meester en zonder eenig verhoor beginnen zij hunnen moordlust te voldoen.

Slechts twee priesters blijven er nog overig. Een van dezen is de abbé Sicard, waardig navolger van den beroemden L'Epée, den weldoener der doofstommen. Als onbeëedigd priester in hechtenis genomen, hadden zijne kweekelingen echter niet nagelaten de vrijheid voor hunnen vader af te smeeken, doch steeds had de Nationale Vergadering de voldoening hunner beden uitgesteld. Thans schijnt ook voor hem het laatste uur te hebben geslagen. Zijne beulen zien in hem slechts den koningsgezinde en den priester, terwijl zelfs het weldadige vernuft van den grooten man voor deze barbaren eene misdaad te meer schijnt. Reeds zijn de sabels opgeheven boven het hoofd van den priester, als een zijner vrienden, Monnot, hem erkent.

‘Houdt op!’ roept deze met donderende stem den moordenaars toe, ‘gij wilt een man vermoorden die niets dan weldaden aan het vaderland bewees. Als gij bloed wilt zien stroomen, welaan doorboort dan liever deze borst. Maar mijn vriend zult gij niet genaken, tenzij over mijn lijk!’

De welsprekendheid der vriendschap verteedert en overreedt voor een oogenblik zelfs deze bloedhonden; de woorden van Monnot, met al het vuur en de kracht eens edelen hartstochts uitgesproken, schorsen de woede der aanvallers, zij verlaten hunne prooi en terwijl zij hunne slagen naar andere ongelukkigen richten, wijkt Sicard in het vertrek der rechters, waar hij op een der openstaande stoelen plaats neemt; te vergeefs zoeken hem andere moordenaars; behendig ontduikt hij alle verdere nasporing, schrijft zelf zijn naam op de lijst der vermoorden en weet door de vlucht zich te redden.

Buiten de Abdij staat een ter dood veroordeelde grijsaard; in zijn jeugd heeft hij trouw aan het koninklijk vorstenhuis van Frankrijk gezworen; met den voet op den rand van het graf blijft hij zijn eed gestand. Zijn naam is Cazotte. De moordbijl is reeds boven zijn hoofd opgeheven. Daar nadert zijne dochter, eene fiere maagd van ongeveer twintig jaren, zij omarmt den grijsaard, bedekt hem met haar lichaam, en zich tot de beulen wendend smeekt zij hen om in de plaats van haar vader te sterven.... Neen, nooit is het menschelijk hart zoo bedorven, dat het geheel gevoelloos is voor de bede der zelfopofferende liefde; zelfs in het hart der beulen weêrklinkt voor een oogenblik de stem der menschelijkheid, de moordbijl ontvalt hunne handen.... en vader en dochter verlaten ongedeerd dien kring van moord, misdaad en ellende.

(*Wordt vervolgd.*)

Op de voddenmarkt.
Uit de herinneringen van den Ouden Valentijn.

Zeker engelsch schrijver - mijn geheugen weigert mij op 't oogenblik zijn naam te noemen - beweert, dat men onmogelijk het karakter eener vrouw kan leeren kennen, wanneer men haar niet onder de meest verschillende omstandigheden des levens gadeslaat; b.v. als zij uitgelaten vroolijk en buitengemeen droefgeestig is; als zij aan de speeltafel zit en als zij kousen stopt; in den schoonmaaktijd en bij gelegenheid van een *picknick;* als zij een nieuw kleed door hare vriendinnen laat bewonderen en op het oogenblik dat zij de rekening der modiste ontvangt, enz. enz.

Ofschoon men die raadgevingen niet geheel in den wind mag slaan, kan ik het mijner lezeressen niet kwalijk nemen, dat zij dien schrijver een pedant heer noemen

en voor zijn spionneer-stelsel den neus optrekken, want behalve dat hij zeer eenzijdig te werk gaat, zal het nog de vraag zijn, of hij zijne wijze lessen schreef in den schoonmaaktijd of na een prettige *picknick.* Wil men eerlijk zijn dan moet men bekennen dat niet alleen de vrouw maar schier alles door de omstandigheden geregeerd wordt. De meest geliefde poes van tante Barbara wist indertijd wel allerlei kopjes te geven wanneer de melkkan op de tafel kwam, doch zij bromde vrij vinnig tegen de meesteres als zij een haringkop of muis machtig geworden was.

Men meene nu niet dat ik aanrakingspunten zoek tusschen verwende katjes en de wijze lessen van den Engelschman, want ik had even goed kunnen vertellen hoe humeurziek de groote olifant in *Artis* te Amsterdam is, of hoe Napoleon I door een bot mes in eene stemming kon worden gebracht, die zijne gansche omgeving deed beven. Ik heb slechts willen zeggen, dat men, bij alles wat men gadeslaat, de omstandigheden in aanmerking moet nemen. Alexander Dumas bezocht eens in het voorjaar ons land. Na zijne terugkomst in Frankrijk schreef hij, dat de koeien in Nederland met paletot's aan in de weide liepen; wellicht stellen zich de Franschen nu onze heerlijke runderen voor met bouffantes om. Zoo komt men door eenzijdigheid tot scheve gevolgtrekkingen.

Doch niet slechts menschen en dieren, maar ook landen en steden zijn afhankelijk van de omstandigheden. Iemand die genoodzaakt werd gedurende den Winter te Scheveningen te wonen, waar in den Zomer duizenden menschen hun genot zoeken, zou zich een banneling noemen. Wanneer de blâren vallen zal niemand het Baarnsche Bosch of de Haarlemmer Hout een lustoord noemen. De stad 's-Hertogenbosch blijft zich zelfs zoo weinig gelijk, dat eens twee vreemdelingen, die haar ieder onder verschillende omstandigheden bezocht hadden, een weddenschap aangingen; de een noemde haar een landstad, omgeven door onafzienbare groene weiden, de andere een havenstad. Zij hadden beiden gelijk, want des Winters staat het water tot voor de poorten. Tegenwoordig gaan des Zondags duizenden menschen met de pleiziertreinen naar Utrecht. Wanneer er geschreven stond: ‘zes dagen zult gij werken en alle uwe werken doen, maar den zevenden dag zult gij u naar alle windstreken laten stoomen,’ zou men bij het tegenwoordige geslacht op nauwgezetheid kunnen bogen, zoo hoog is de manie voor pleiziertreinen geklommen. Als men nu de menschen, die des Zondags de hoofdstad van het Sticht bezocht en daar gewandeld of een *picknick* gehouden hebben, hun gevoelen over die stad vraagt, krijgt men gemeenlijk ten antwoord: Utrecht is eene fraaie stad, maar erg stijf, de menschen zien er lui en slaperig uit. Dit laatste is nu wel niet waar, maar het neemt niet weg, dat Utrecht des Zondags werkelijk een zeer ernstig, ik zou haast zeggen, een puriteinsch aanzien heeft. Wanneer de menschen uit alle rangen en standen, onder het voortdurend gelui der klokken, statig naar de kerk gaan, heerscht overal onverstoorbare rust; er ligt geen strootje op de straat; het ratelen van een kar zou een pijnlijk gevoel veroorzaken; men hoort alleen het geluid der voetstappen; het gekraai van een haan klinkt zelfs vreemd en vreeselijk hard in de ooren; er komt geen enkele plooi in al die deftigheid en het schijnt dat de domtoren veel hooger en breeder is dan gewoonlijk. Als Alexander Dumas de stad op zulk een tijdstip had bezocht zou hij in vollen ernst geschreven hebben: Utrecht is eene stad van renteniers en luilakken.

Hoe geheel anders zag het echter daar den vorigen dag uit. In plaats van de doodsche stilte heerschte er eene drukte, eene bedrijvigheid als men zelden elders in ons land aantreft. Op Zaterdag is te Utrecht alles reeds vroeg in den morgen op de been. De winkelier maakt uitstallingen op zijne stoep, vol lokkebroodjes voor den voorbijganger, want er wordt weekmarkt gehouden en duizenden koopers en

verkoopers komen de stad binnen. Schier alle pleinen worden door den handel in bezit genomen, de rustige wandelaar komt overal in onaangename aanraking met karren en boeren, die niemand ontzien. Langs alle barrières ziet men onafzienbare treinen wagens de stad binnen trekken, geladen met koorn, kaas en boter, die tastbare bewijzen van Vondels lofdicht aan Utrecht:

> 'Hier zwelt de korenaar,
> Daar d'uyer vet van room.'

Op die karren, met ferme paarden bespannen, zitten de boerinnen met hunne dochters, rijk met goud en juweelen uitgedost, want de boterhandel wordt door haar niet aan vreemde handen toevertrouwd. Die boter, sierlijk opgemaakt in stukken van een half kilo, wordt in fraaie tobben, bekend onder den naam van vloten, naar de markt gebracht, en is daar voor elke huismoeder te koop. Tegenwoordig heeft Utrecht eene overdekte botermarkt; doch is die verandering ook eene verbetering te noemen, eene verfraaiing is zij in geen geval, want de weekmarkt heeft daardoor iets verloren, wat men schilderachtig zou kunnen noemen. Vroeger werd namelijk botermarkt gehouden op twee bruggen, in verschillende gedeelten der stad. Daar werden kleine overdekte kraampjes opgeslagen, waarin de boerinnen met hare dochters, juweelen en boter pronkten; zij moesten eene zekeren tol betalen, naar de hoeveelheid boter, die zij ter markt brachten, aan de vrouw die het beheer had over de kraampjes en die gemeenlijk naar de brug werd genoemd, waar zij haren schepter zwaaide. Zoo zag men eertijds voor een huis in de Smeesteeg een bord met het volgende opschrift:

> 'Hier woont de smeebrugsvrouw:
> Op God is haar betrouw',
> Als yder haar wat gunt
> Dan kan zij 't ook wel houw'.'

Er steekt niet zeer veel poësie in deze variante op het spreekwoord: 'de zegen komt van God, de gunst van goede menschen,' doch zij doet duidelijk zien, dat men vroeger gehecht was aan de spreuk: 'de vreeze des Heeren is het beginsel der wijsheid.' De smeebrugvrouw is reeds lang dood. Kwam ze eens terug, zij kon zich zeer ergeren, niet slechts om het verdwijnen der botermarkt, maar ook omdat in hare buurt tegenwoordig een schoolgebouw staat, met een steen in den gevel, waarop ieder voorbijganger kan lezen: 'De vreeze des Heeren is het beginsel der *wetenschap*.' Zulke vervalsching van de H. Schrift door en in de school kende men in haar tijd evenmin als de vervalsching der boter.

Ik zou nu kunnen vertellen hoe des Zaterdags de Neude de stapelplaats is van granen, hoe zich op dat plein en in de huizen met luifels

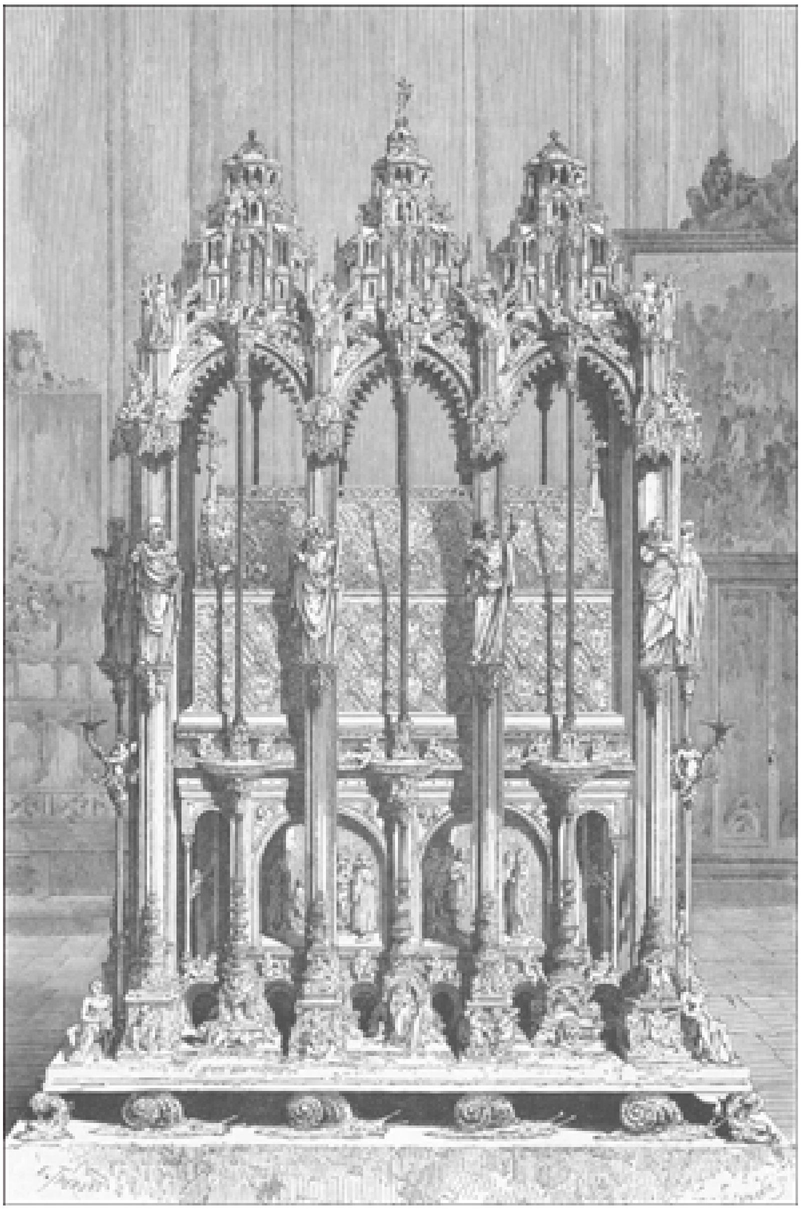

HET GRAF VAN DEN H. SEBALDUS TE NEURENBERG.

DE SEPTEMBERMOORD TE PARIJS.

duizenden menschen bewegen, zoodat men daar een voortdurend gegons hoort als in een reusachtigen bijenkorf. Doch ik heb de pen niet opgenomen, om eene beschrijving te geven van de utrechtsche weekmarkt, maar alleen om een voorval mede te deelen, dat daar vele jaren geleden heeft plaats gehad en waarvan de bijzonderheden mij nog levendig voor den geest staan.

De stad Utrecht heeft in de laatste jaren eene groote verandering ondergaan; zij heeft haar gebied buiten de oude grenspalen uitgestrekt en breidt hare armen zoo ver uit, dat zij spoedig enkele buitenwijken aan het hart zal kunnen drukken. Getuigen aan de eene zijde hooge schoorsteenen en het voortdurend gebons en geklepper van steeds toenemende nijverheid; aan de andere zijde verrijzen lusthuizen tot een soort van waarborg dat de stad den naam van Hollands Tivoli, haar door koning Lodewijk geschonken, zal blijven handhaven. De verandering is echter zoo groot dat nog kort geleden een inboorling, die eenige jaren in het buitenland had doorgebracht, bij zijne aankomst zijne geboorteplaats niet herkende. Er lag weemoed op zijn gelaat, toen hij dit zeide, en het moet dan ook eene treurige gewaarwording te weeg brengen, wanneer men herinneringen, die men vele jaren lang met voorliefde heeft gekoesterd en gekweekt, eensklaps ziet uitwisschen, zooals een schoolknaap zijne teekening op de lei. De man knipte een traan weg, doch nauwelijks was hij de Marie-plaats genaderd of zijn gelaat helderde op. Het was Zaterdag en alles stond, lag en hing daar nog even bont door elkander, als vóór vijfentwintig jaren.

Inderdaad, de vooruitgang van onzen tijd, die alles wat niet plooien rekbaar is, wat niet met de mode meê wil, onder den voet haalt, schijnt geen invloed te kunnen uitoefenen op de weekmarkt, welke jaar in jaar uit op dat plein wordt gehouden. Zonderlinger mengelmoes van koopwaren, dan men daar vereenigd vindt, is onmogelijk denkbaar. Er is vleeschmarkt, botermarkt, kaasmarkt, groentenmarkt, kippenmarkt duivenmarkt, enz. Men vindt er vogels van allerlei soort: wachtels die zoo luid slaan of zij een hamertje in de keel hebben, kanaries die trillers maken zoo mooi en lang dat de diva Patti er jaloersch op zou kunnen worden en putters die met bijzondere vaardigheid hun emmertje uit de bron ophalen. Dan zijn er boekenstallen, voorzien van testamenten, gezangen en traktaatjes voor orthodoxe liefhebbers, kramen met reusachtige messen, die even als sabels in scheden steken, nog andere kramen, die voorzien zijn van alles wat in een huishouden noodig of nuttig kan worden geacht, kooplieden, die een poeder verkoopen, waarmede men in een oogenblik kan verzilveren, anderen die het geheim bezitten om zwarte tanden hagelwit en rood haar koolzwart te maken, enz. enz.

De voornaamste plaats wordt echter ingenomen door de zoogenaamde ‘Voddenmarkt.’ In bonte mengeling liggen en hangen daar allerlei kleedingstukken door elkander, veel bonter dan de standen zich in de samenleving vermengen. De waaier der adellijke dame komt in onmiddellijke aanraking met de zware katoenen parapluie van eene waschvrouw; naast de schoenen met spijkers, die in staat zijn om een limburgschen voerman te doen watertanden, staan verkleurde dansschoenen, die, wie weet hoe menigmaal, beenen in beweging en hoofden op hol brachten.

‘t Is mij altijd voorgekomen dat zoo'n ‘Voddenmarkt’ de geschiedenis van onderscheidene geslachten duidelijker en leerzamer doet kennen dan zij in eenig boek geschreven kan worden. Ziet eens die lange reeks van rokken, jassen, japonnen en mantels, die daar zonder nadenken over de lijn zijn gehangen of naast elkander

op den grond uitgespreid liggen; welke herinneringen zijn niet aan die kleedingstukken verbonden!

Die zwarte rok daar, die nog kaler en valer zou schijnen, wanneer de uitdrager hem niet door middel van een borstel had verjeugdigd, hij is kennelijk in dagen van weelde en geluk gemaakt, want in de panden zijn nog overblijfselen van zware zijde te vinden. Kon hij spreken, hij zou wellicht vertellen welke vreeselijke lotgevallen hem te beurt vielen sinds hij door een student werd gedragen, die hem voor een bagatel aan een jood verkocht, om zijne beeren in bedwang te houden; hoe hij daarop een minvermogend kantoorklerk tot bruîgomsrok diende, die hem moest verpanden, toen zijne vrouw hem twee kinderen te gelijk schonk; hoe hij na een jaar arrest aan het zwervend leven werd verbonden van een pikeur uit een honden- en apenspel, om, na nog lang tot tafelbediende te zijn verlaagd, eindelijk in den droevigen toestand te geraken, waarin wij hem aantreffen. Mij dunkt ik lees dat alles in dien rok, en toch doet hij nog pogingen, om zijn fatsoen te houden, even als menschen, die, aan lager wal gekomen, in het openbaar hun best doen om er zoo fashionabel mogelijk uit te zien.

En dan die zware duffelsche jas; hij is kennelijk van een conducteur eener diligence, want waartoe zouden anders die groote binnenzakken van zeemleder gediend hebben? De voerman, die hem aanpast, schijnt ook van dat gevoelen te zijn, want hij kijkt met welgevallen naar de binnenzakken en neemt de maat eens met zijn groote lederen portefeuille. ‘Hij is zwaar,’ zegt de voerman. Hoe ondragelijk zwaar zou die jas echter niet zijn, wanneer al het leed er aan kleefde eener weduwe met vijf kinderen, die hem moest verkoopen, nadat haar man in een stormachtigen nacht van den bok gevallen en aan de gevolgen daarvan overleden was. En de jas van den braven huisvader, die op zijn sterfbed nog bad voor vrouw en kinderen, hangt naast den blauwen rok met blinkende knoopen van den wereldling, die zich uit verveling een kogel door het hoofd heeft gejaagd.

O, er valt op de ‘Voddenmarkt’ zoo veel te leeren, althans op te merken. Ziet gij dat verflensde barège kleedje, met die slap neêrhangende strooken? Het steekt erbarmelijk de mouwen omhoog, als smeekte het om ontferming. Geen wonder! ik herinner mij nog zeer goed hoe bol die strooken op het water dreven toen de eigenares eene poging deed om zich te verdrinken. Wat werd die japon bewonderd, toen zij voor de eerste maal op het bal schitterde. Zulk een schitterend leven duurt echter niet lang, want overmatig genot doet spoedig verflensen; in twee lange nachten ging hare schoonheid voor altijd onder; zij ging gescheurd en besmeurd over in handen van iemand, wier schoonheid evenzeer verflensd, wier ziel besmeurd was; zoo was zij in het water en eindelijk op de ‘Voddenmarkt’ gekomen.

Wat zou niet veel gezegd kunnen worden van dien vuilen, vunzigen, witten hoed, die zoo lang van het eene koffiehuis naar het andere gedragen werd, die zooveele halve nachten naast het triktrak-bord en bij het billard gestaan of in het café chantant geschitterd heeft, tot zijn eigenaar naar Harderwijk vertrok; doch er zou geen einde komen aan onze opmerkingen, want het getal voorwerpen van de ‘Voddenmarkt’ is ontelbaar en elk voorwerp heeft zijne geschiedenis.

Het is vele jaren geleden, dat ik vaak op die markt rondslenterde, om de geheime geschiedenis dier voorwerpen te ontsluieren en de koopers, die daar kwamen, gade te slaan, en ik heb mijn tijd nooit betreurd, want men kan er een schat van menschenkennis en levenswijsheid opdoen.

Zoo wandelde ik weder eens volgens gewoonte rond. De wachtels klopten met hun hamertje, de kanaries trillerden, de wonderdokters prezen met schorre keel hun

tandtinctuur en haarolie aan en aan de Mariepomp stond een orgel, waarop eindeloos het lied werd opgedreund van een drievoudigen moord, welks bijzonderheden op ijzingwekkende wijze waren afgebeeld op een zeil, dat hoog in de lucht naast den orgelman aan een paal prijkte.

Daar zag ik eene vrouw met een knaapje van ongeveer acht jaren op de ‘Voddenmarkt’ komen. Zij droeg een vuurrooden shawl met veelkleurigen rand, die zeer verschoten was, een zijden japon die eens zwart geweest was, doch thans zeer veel aanleg had om koffiebruin te worden en een hoed, die het minst verkleurd was op de plaats waar, waarschijnlijk in betere dagen, eene groote veêr had geprijkt, waarvan geen spoor meer te vinden was. Toen die dame zoo tusschen de voorwerpen van vroegere weelde rondliep, kwam de gedachte bij mij op of zij ook de beschermgodin van de ‘Voddenmarkt’ zou kunnen zijn, want nooit had ik zulk eene merkwaardige type van vervallen grootheid gezien. Het knaapje aan hare zijde had een versleten blauw katoenen hesje aan, dat slap langs zijne magere leden fladderde, als een natte vlag om een paal. Men behoefde niet te vragen wat beiden naar de ‘Voddenmarkt’ dreef, want de schoenen van het kind, die blijkbaar aan een ouderen broeder hadden behoord, zagen er uit alsof zij door de ratten afgeknaagd waren en leverden op meer dan eene plaats het bewijs, dat kousen bij hem tot artikelen van weelde behoorden. ‘Hierheen, mama,’ sprak hij, de dame met de hand voorttrekkende door het labyrinth der *garde-robe*-ruïne. Daar stond de collectie laarzen, schoenen, muilen en pantoffels; want het schoeisel had zijn eigen departement. Er waren schipperslaarzen, rijlaarzen en laarzen met gele kappen, everlaste damesschoenen met rosetten en lange linten, die als zwachtels om het been werden gekruist, zooals destijds de mode was, vetlederen schoenen met riemen, muilen met groene hakjes en kinderschoenen in allerlei afmetingen. Zij stonden in gelederen geschaard als de militairen bij eene parade. De meesten getuigden van een lange en afmattende loopbaan, velen waren echter door eene losbandige levenswijze voor hun tijd oud geworden, zooals ook wel bij menschen het geval is. Op de keper beschouwd bevonden de meesten zich in een betreurenswaardigen toestand, doch de kunstvaardige hand van den eigenaar had ze met een zwart blanketsel tijdelijk verjeugdigd, ongeveer zooals de tooneelspeelsters dit doen, wanneer zij moeten optreden.

Het kennersoog van den uitdrager had aldra de behoefte van het knaapje onderschept, fluks een stoel gereed gezet en wilde reeds beginnen met een der schoenen uit te trekken, toen de dame zijne hand terugtrok en met het rood der schaamte op de magere wangen zeide: ‘Laat dat maar..... ik kan op het oog wel zien welke schoenen hem passen.’

‘Zoo, zoo! hm, hm!’ antwoordde de koopman, die in de oude schoenen, al waren zij ook maar half bewoond, iets zag, dat hem voldoende opheldering schonk.

Er werd nu gezocht en gemeten, geeischt en gedongen, doch het scheen dat de dame de waarde der schoenen te gering achtte, want zij weigerde aan de eischen van den uitdrager te voldoen en ging zich verwijderen, ten spijt van het knaapje dat zijne tranen nauwelijks kon bedwingen.

‘Zij wil niet bijten,’ zeî de koopman tot zijne vrouw, middelerwijl hij de schoenen weder netjes in het gelid plaatste.

‘Ik denk dat haar wieken te kort zijn,’ antwoordde de vrouw, uit een zilveren doos, met groot genot en niet weinig omslag, een snuifje nemende. ‘Hoeveel heeft ze geboden?’

‘Twaalf stuivers.’

‘Och, geef ze maar, wij hebben van daag nog geen handgift in de schoenen gehad en dien armen jongen is het huilen nader dan het lachen.’

'Weg dan maar,' zeide de koopman, en zijn hand voor den mond brengende, riep hij: 'jufvrouw!.... hei,.... jufvrouw!'

't Is weggegeven,' sprak hij, toen de dame teruggekomen was, 'maar men moet al eens zien wat voor vleesch men in de kuip heeft, en die arme jongen gaat me aan het hart.'

De dame scheen te ontstellen, want zij sloeg hare hand aan de leuning van den stoel. Toen haalde zij een oud beursje te voorschijn en telde den koopman langzaam het geld in de hand. Het was alsof zij met elken cent een droppel bloed verloor, zoo pijnlijk vertrok zij haar gelaat.

'Dankje wel.... verslijt ze met gezondheid,' sprak de uitdrager, toen de laatste cent in zijne hand overgegaan was.

Het knaapje droeg zegevierend de schoenen onder den arm en huppelde naast de moeder voort. 'Zie eens, mama,' zeide hij eensklaps, 'dat gelijkt net het doosje van onze Mimi.' Hij wees op een werkdoosje van geel satijnhout, sierlijk met honderden stalen puntjes gemonteerd, die nu echter door den roest al hun vroegeren glans hadden verloren.

De dame verbleekte toen zij het doosje zag en stak er krampachtig de handen naar uit, toen de uitdrager reeds weder naast haar stond en vroeg:

'Hebt ge daar zin in jufvrouw?'

'Maak het eens open,' sprak zij, hem het doosje met bevende handen toereikende.

'Van binnen is er niet veel meer aan te zien,' antwoordde hij, ''t is een leeg huis, de meubels zijn er uit.'

'Neen, daar.... daar!' hernam zij gejaagd, in het deksel wijzende.

'Daar..... daar is niets.'

'Zou ik mij vergissen,' riep de dame, en nogmaals nam zij het doosje in hare bevende handen, drukte op een kleine stalen veer, en ziet, nu vertoonde zich een heerlijk miniatuur-portret van een aanvallig meisje van omstreeks tien jaren.

Er ontsnapte een luide gil aan de borst der vrouw. 'O, mijn kind, mijn arm kind!' zoo kreet zij, en drukte het portret aan hare lippen.

'Is dat uw kind?' vroeg de uitdrager verbaasd.

'Ja, mijn kind, mijn ongelukkig kind.'

'Wilt ge het doosje koopen, ik zal het je heel goedkoop geven,' hernam de uitdrager, die door medelijden getroffen werd.

'Koopen?' herhaalde zij op hartverscheurenden toon.... 'koopen...? O, mijn God, ik kan *niets* koopen.'

Zij zonk jammerend, met het doosje in de handen, op de knieën. Men hoorde nog een diepen zucht en toen viel zij bewusteloos op den grond.

Er kwam veel volk bijeenloopen, zooals dit gewoonlijk gaat en de gekleurde vesten, de buizen en broeken, die daar lagen, hadden het hard te verantwoorden.

Het knaapje beefde in zijn schamel kieltje; het sprak herhaaldelijk zijne mama aan; doch zij hoorde hem niet, het kuste haar de handen en wangen, doch zij was en bleef gevoelloos.

'Daar hebt ge een kwartje,' sprak de uitdrager tot een paar mannen die tot bij hem doorgedrongen waren, 'brengt die jufvrouw naar de *Hoenderkooi*,[1] ik zal het wel goed maken, want zij zullen hier alles nog kort en klein trappen.'

1) Een logement aan de Marieplaats.

De bewustelooze vrouw werd naar de *Hoenderkooi* gebracht en daar zeer menschlievend verpleegd, tot zij in staat was naar hare woning terug te keeren.

Wie was de dame met den rooden shawl en de zijden japon?

Ik schrijf eene ware gebeurtenis en mag dus geen namen noemen. Wat ik van hare lotgevallen kan mededeelen, heb ik uit haar eigen mond vernomen, nadat de christelijke liefde haar uit dien ellendigen toestand had gered, waarin zij verkeerde op het oogenblik dat ik haar voor de eerste maal op de 'Voddenmarkt' ontmoette.

Er was een tijd geweest, dat zij benijd werd door de dwazen, die wanen dat het hoogste geluk in aardsche grootheid bestaat. Zij was rijk en woonde op de keizersgracht te Amsterdam. Haar huis wemelde van dienstboden en wanneer zij in haar rijtuig zat, had zij een gegallonneerden knecht voor en achter zich. In de eerste jaren van haar huwelijk was zij werkelijk gelukkig, doch haar echtgenoot, die eene aanzienlijke betrekking in de maatschappij bekleedde, was naar de speeltafel gelokt en vond daar zijnen ondergang. De speelduivel is een kwelduivel, die nooit iemand met rust laat, geeft men hem een vinger, hij neemt de geheele hand. Zij die winnen, meenen dat de fortuin hen niet meer zal verlaten, zij die verliezen, worden door eene koortsachtige drift aangespoord, om het geleden verlies te herstellen. Dit laatste was hier het geval; onze speler verloor en waagde steeds hoogere sommen. Zijn vermegen verminderde met den dag en daar hij in dezelfde weelde bleef voortleven maakte hij schulden. Zoo ging zijn fortuin verloren en toen hij eindelijk niets meer bezat dan schijngrootheid, vergreep hij zich aan hem toevertrouwde gelden, en werd van speler een misdadiger.

Toen de misdaad aan het licht kwam, bleek het dat de vroeger zoo vermogende man zijn huisgezin in de diepste ellende had gestort; tegelijk met den gerechtsdienaar, trad ook de armoede over den drempel. De bezittingen werden verkocht, de equipage, de gegallonneerde rokken verdwenen en de arme vrouw verliet met hare kinderen de stad, waar haar nu nog slechts bespotting en hoon ten deel vielen. Behalve het knaapje, dat wij hebben leeren kennen, bezat zij nog twee zonen en eene dochter, die midden in hunne ontwikkeling genoodzaakt werden, door eigen arbeid hun brood te verdienen. Ik heb ze gekend toen zij de deuren der boekverkoopers plat liepen, om voor weinige centen prenten te kleuren; die kinderen der weelde hadden niets geleerd, dat hun brood kon verschaffen. De dochter borduurde voor winkeliers die haar karig betaalden. Zij tobde zich dag en nacht af, en bezweek eindelijk onder vermoeidheid en verdriet.

Toen was het dat de dame met den rooden shawl het hoogste toppunt van ellende bereikte. Langzamerhand ging alles wat nog eenige waarde had, naar de bank van leening of naar den uitdrager en van daar naar de 'Voddenmarkt.' Ik heb het zolderkamertje gezien waar zij woonde; er waren slechts twee stoelen en een oude tafel meer voorhanden, al het overige was verkocht om den honger te stillen, die dagelijks met vernieuwde woede terugkwam. Zoo hoog was de nood geklommen dat medelijdende doch behoeftige buren dagelijks van hun nooddruft iets afzonderden, toen zij gewaar werden dat de dame met den rooden shawl de aardappel-schillen van anderen bijeenzamelde, om ze te koken en te eten.

Was het wel te verwonderen dat elke cent, dien zij uitgaf om haar jongste zoontje van het noodige schoeisel te voorzien, haar een droppel bloeds kostte?

Het gebeurde op de 'Voddenmarkt' bracht echter een gunstige wending in haar lot. De arme dochter die onder de smart en de ellende bezweken was, kon niet weder in het leven teruggeroepen worden, doch de zoons werden door invloedrijke menschen

op een kantoor geplaatst, waar zij ten minste zooveel konden verdienen om hunne moeder en zichzelven het dagelijksch brood te verschaffen.

Ongeveer een jaar na het voorval op de 'Voddenmarkt' heb ik de vrouw voor het laatst gezien; zij droeg nog de roode shawl, had het doosje harer dochter bij zich en zag er welgemoed uit. Zij bracht aan allen, die haar hadden bijgestaan, een dankbaar afscheidsbezoek en vertrok met hare kinderen naar Overijssel, waar haar, door tusschenkomst van bloedverwanten, eene betere toekomst verbeidde.

Het is nog niet lang geleden, dat ik mij op een Zaterdag te Utrecht op de Marieplaats bevond. Alles was daar nog als vóór vele, vele jaren. Ik hoorde de wachtels slaan en de kanaries hunne trillers maken; de orgels dreunden het moordlied van Troppmann, op de 'Voddenmarkt' stonden de laarzen en schoenen in het gelid, en de jassen, rokken en mantels hingen daar nog altijd in dezelfde bonte mengeling van voor vele jaren, alsof zij door den tooverstaf van de honderdjarige slaapster uit 'Moeder de Gans' waren aangeraakt. Ik dacht aan de dame met den rooden shawl, aan de verschrikkelijke lotgevallen, waarvan zoovele oude kleêren en andere voorwerpen konden spreken, aan den speelduivel, den drankduivel en nog andere duivels, die aan de 'Voddenmarkt' zulk een groot contingent leveren, en het kwam mij voor dat de engelsche psycholoog wel eens kennis had mogen maken met de 'Voddenmarkt,' de schatkamer van die duivels, alvorens zijne ervaringen over de geheimen van het vrouwelijk gemoed in het licht te geven.

Het graf van den H. Sebaldus te Neurenberg.

In nevenstaande gravure is het beroemde grafmonument voorgesteld door den kunstenaar Peter Visscher vervaardigd. Het bevindt zich in de groote kerk van den H. Sebaldus te Neurenberg, welke ofschoon thans voor den protestantschen eeredienst bestemd, toch nog voor een groot gedeelte het katholieke karakter harer stichting heeft behouden. Hoe veel belangrijks dit kerkgebouw ook aanbiedt, niets is der bezichtiging zoo zeer waardig als het wonder van kunst, de graftombe van den H. Patroon der stad, den H. Sebaldus, door Peter Visscher van 1506 tot 1519 ontworpen, gebeeldhouwd en in brons gegoten.

De met goud en zilver beslagen kist, waarin de relikwiën rusten van den Heilige, staat in een sierlijk gothiek tempeltje, welks voet met basreliefs is bewerkt, die de wonderen en verschillende voorvallen uit het leven van St. Sebaldus in herinnering brengen. Bij den eersten aanblik wordt het oog bijna vermoeid door den overvloed van allerlei christelijke en mythologische gedaanten en voorstellingen, engelen, apostelen, kerkvaders, faunen, sirenen, leeuwen, dolfijnen en andere bestaande en denkbeeldige wezens. Doch bij nadere beschouwing wordt men in verrukking gebracht door het groote en grootsche dier bonte menigte van gestalten en geheimzinnige figuren; met den wellust, welken slechts het ideaal der kunst kan verwekken, rust het oog op de overheerlijke beeldjes der Apostelen, welke de kolommen dragen en bewondert de afzonderlijke deelen van het monument, welks kunstenaar onder den bescheiden vorm van een eenvoudig werkman op een der uiteinden is afgebeeld.

Allerlei.

Een model voor een bloementafeltje.

De ondervinding leert dat gebrek aan versche lucht de bloemen in de huiskamer minder welig doet tieren en dikwijls maar al te spoedig verwelken, zoodat een minnaar van bloemen zijn lievelingsplant niet aan de proef zou durven blootstellen, hoe gaarne hij haar ook tot sieraad van zijn bloementafel zou willen doen strekken. Voor een gedeelte althans zou men dit bezwaar kunnen voorkomen door de aanwending van een bloementafeltje, zooals bijgaande gravuren er een te zien geven. Zulk tafeltje, dat door zijne sierlijke bewerking vrij aanspraak mag maken op eene eervolle plaats onder de meubels, heeft als bloemendrager dit voordeel op zijne gelijken, dat het van eene fontein voorzien is, die steeds eene behoorlijk frissche lucht onderhoudt en zoodoende bevorderlijk is aan den groei der plant.

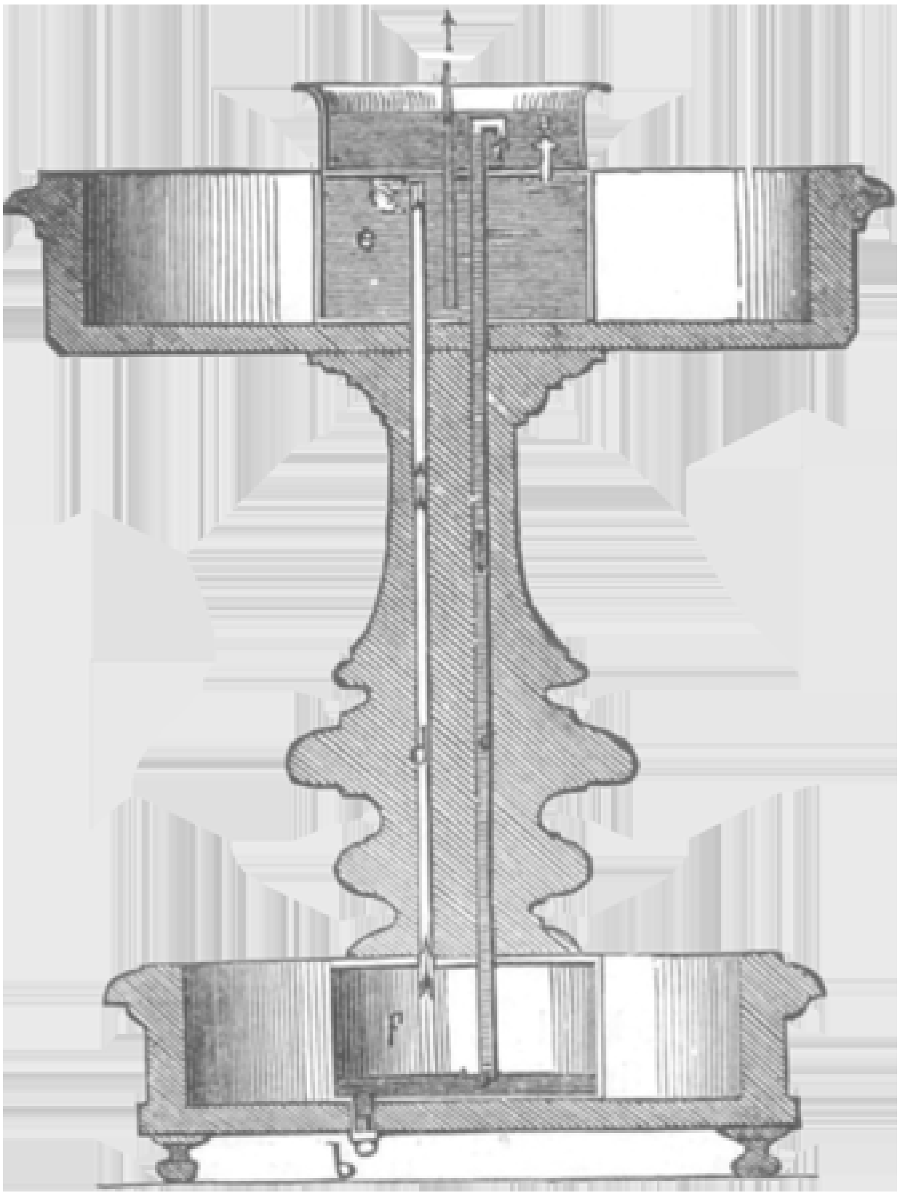

De voorbeeldige student.

Een vermaard professor van een onzer universiteiten had de taak op zich genomen, om de ontwikkeling van een zijner leerlingen, die tot eene hem bevriende familie behoorde, met meer dan gewone zorg te behartigen. Deze taak was zoo heel licht niet, want, om de waarheid te zeggen, de jonge student, ofschoon hij vele goede eigenschappen had, miste er echter ééne, die hem noodzakelijk was om een geëxamineerd verdediger der onschuld te worden: in de studie namelijk had hij evenveel liefhebberij als een dief in het hangen, en liever zat hij drie uren aan de flesch dan een kwartier bij zijn boeken.

Het zweet parelde den professor op het geleerde voorhoofd, wanneer hij er aan dacht, hoe het verloren schaap tot de kudde weder te voeren en hoe den jongeling er toe te brengen, dat hij op zijn studeerkamer bleef en meer bij de bronnen der wijsheid dan bij de altaren van Bacchus vertoefde. Een gelukkig toeval bracht hem licht in de duisternis. Op zekeren dag namelijk hangt tegenover de woning van den professor een bordje met het opschrift: ‘cubiculum locandum, een kamer te huur.’

‘Eurêka, ik heb het gevonden,’ roept de professor uit. ‘Dat is juist een goede woning voor mijn beschermeling, want nu kan ik zonder moeite mij verzekeren, dat hij aan zijn boeken blijft zitten.’

Zoo gezegd, zoo gedaan. De kamer werd gehuurd en de vruchten van bekeering des jongelings brachten weldra den professor, die voortdurend het oog op diens studeervertrek had, tot de innigste zelfvoldoening. De student scheen een geheel ander mensch te zijn geworden. Diep in den nacht flikkerde in zijn vertrek nog immer zijn studeerlamp en tusschen een hoop folianten en bergen van wijsheid zat in onbewegelijke houding de waarlijk voorbeeldige studiosus. De professor liet niet na de ouders van den jongeling met dezen gelukkigen ommekeer hartelijk geluk te wenschen en het natuurlijk gevolg hiervan was dat papa en mama niet slechts met woorden en brieven, maar ook met een ruimer zakgeld de naarstigheid van hun lieveling beloonden.

Nu gebeurde het op een avond dat de professor iets nieuws in 't oude romeinsche recht ontdekte en dat zijn hart hierdoor zoo zeer was vervuld, dat hij zich gedrongen voelde om terstond zijne ontdekking aan zijn jongen vriend mede te deelen. Het uur der spookverschijningen was daar; de klok had reeds twaalf geslagen.

De professor belt aan, klimt de trap op, klopt aan de kamer, maar de jongeling, dien hij eenige oogenblikken geleden van uit zijn venster nog zoo onbewegelijk in zijne studiën had verdiept gezien, schijnt niets van het kloppen te vernemen. Eindelijk opent de professor de deur.

‘Karel, Karel!’ roept de professor, ‘vergun mij slechts een enkel oogenblik u in uwe studiën te storen.’ Maar hoe ook de geleerde heer schreeuwde, Karel bleef steeds onbewegelijk.

Vol ongerustheid nadert de professor den voorbeeldigen student, tikt hem op de schouders, schudt hem heen en weêr, en wat ziet hij?.... Een ledepop!

Nieuwe Stoommachinen. De Zonmachine.

Onder deze benaming verstaat men een toestel, welke door de warmte der zon, als drijfkracht aangewend, in beweging wordt gebracht. De uitvinder heeft in eene mededeeling dienaangaande verklaard, eene dusdanige machine in werking te hebben, die meer dan 150 slagen deed in eene minuut, en een nog grooter resultaat te hebben verkregen dan 489 kubieke duimen verdamping op een vierkanten voet. Het zou zeker geen geringe stap voorwaarts zijn op het gebied der uitvindingen, enkel door middel van water en zonnewarmte eene stoomkracht te verkrijgen, die boven al de tot dusverre uitgevondene in zoo aanzienlijke mate uitmunt.

Een amerikaan Benjamin Franklin uit Westmoreland in Pensylvanië heeft eene nieuwe soort van stoommachine uitgevonden, welke enkel berust op middelpuntvlietende kracht en alle wrijving bijna geheel ter zijde stelt. Om dezelfde paardenkracht te ontwikkelen, heeft men bij deze machine slechts het vierde gedeelte van den tot dusverre gevorderden stoom noodig en verkrijgt niettemin 150 omwentelingen per minuut. Zij condenseert haren gezamenlijken stoom, waaruit reeds eene groote bezuiniging voortspruit, en kan om den eenvoud harer samenstelling voor een vierde gedeelte der kosten van andere machinen van dien aard worden vervaardigd, terwijl er niet zoo dikwijls voor ongelukken te vreezen is.

De kosten van aanleg der Spoorwegen

in Engeland bedragen 502,262,887 p. st., die der Spoorwegen van de Vereenigde Staten van Amerika 408,245,154 p. st., van Frankrijk 315,322,978, van Rusland 289,681,243, van Pruisen (den Noord-Duitschen Bond) 169,537,869. Van Engelsch-Indië 78,377,748, van Italië 76,516,154, van Spanje 73,487,585, van Oostenrijk 65,474,400, van Zuid-Duitschland 56,982,836, van België 36,439,772, van Canada 33,000,000, van Griekenland 1,000,000, van Egypte 9,032,776, van Turkijë 2,987,310 p. st.

Een onloochenbaar bewijs.

Gedurende de groote krijgsgebeurtenissen bij Metz zegde een geneesheer van een der hollandsche ambulancen tot een fransch soldaat, die er op tegen had eene pijnlijke operatie te ondergaan: ‘mijn vriend, uw toestand is kritiek, de wonde aan uw hoofd is zoodanig, dat men de hersenen kan zien.’ ‘Is dat werkelijk zoo, dokter?’ hernam de Franschman. ‘Ach, doe mij dan het pleizier en zend mijn hersens aan mijn oom Gerrit. De man zit er goed bij, maar heeft mij nooit iets willen geven, omdat hij

zegde, dat ik geen hersens en geen verstand had. Als hij dus ziet dat hij zich vergist heeft, komt hij wellicht tot andere gedachten.'

Fransche kroondiamanten.

Volgens een bestaanden inventaris van de fransche kroondiamanten was de waarde van deze als volgt:

Van de diamanten fr. 16,730,403, van de paarlen fr. 996,700, van de gekleurde steenen fr. 360,604, van de kleinoodiën fr. 5,834,490, te zamen dus fr. 23,922,197. Deze inventaris werd opgemaakt door de heeren Brion, Christin en Delattre, die bij decreet van 26 Mei en 22 Juni 1792, als gedeputeerden in de constitueerende Nationale Vergadering, tot kommissarissen ad hoc benoemd waren, zoodat men met grond kan aannemen, dat deze kroondiamanten sinds dien tijd tot eene drievoudige waarde zijn gestegen. Zij bestonden uit: 9547 diamanten, 513 paarlen, 230 robijnen, 71 topazen 150 smaragden, 134 saphiren, 3 ametysten, 8 syrische granaten en 8 gekleurde steenen. Bovendien bestond die inventaris nog uit een tweede gedeelte, dat juweelen, bergkristallen, gegraveerde steenen, schilderijen en andere voorwerpen van kunst en smaak bevatte. Deze schatten kwamen later in het nationale museum en vormen thans eene der heerlijkste galerijën van het Louvre.

[Nummer 5]

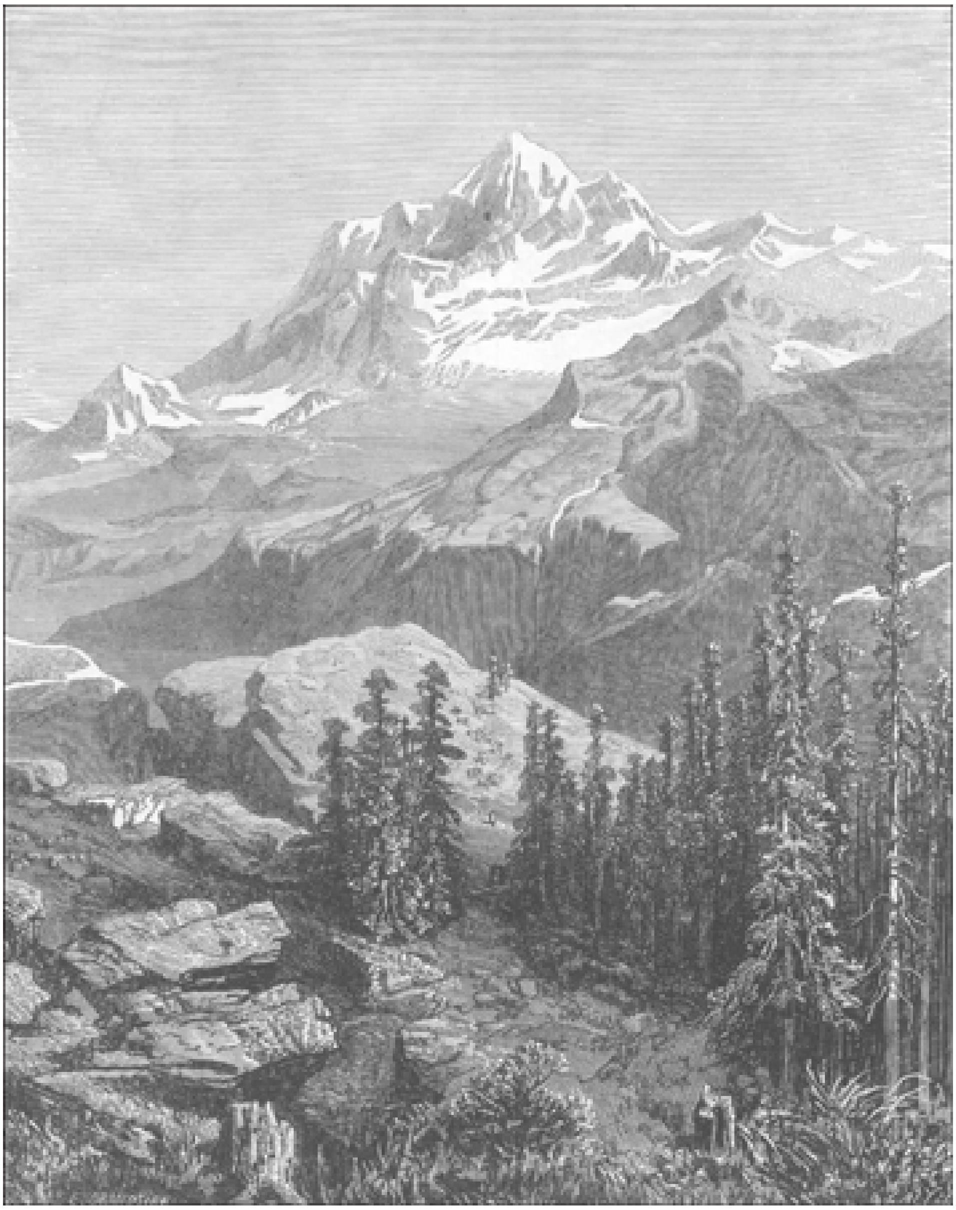
DE BERG GAURISANKAR.

Onze gravuren.

De berg Gaurisankar werd reeds vroeger door den engelschen reiziger Waugh onder den naam van den berg Everest beschreven; de voorstelling die de derde gravure van dit nommer er van geeft, hebben wij aan een der schoonste teekeningen van de natuuronderzoekers Herman en Robert Schlagintweit te danken.

't Was van af de spits der Singalila, die Népaul van Sikkim scheidt, dat Herman de afmeting en teekening van dezen bergtop wist tot stand te brengen, welks hoogte op acht duizend acht honderd veertig meters d.i. vier duizend en dertig meters meer dan de Mont-Blanc geschat wordt.

Op eenigen afstand van deze reusachtige hoogte ligt eveneens in Sikkim de bergtop Kanchanjunga die zich tot eene hoogte, van acht duizend vijf honderd twee en tachtig meters verheft.

Deze twee bergtoppen zijn de hoogste die men tot dusverre op de oppervlakte der aarde gemeten heeft.

Om zich deze verbazingwekkende hoogte door vergelijking beter te kunnen voorstellen, voegen wij hier de hoogte bij van eenige der meest verhevene punten der aarde. De Dhawalagiri in Nepaul telt 8187 meters, de Jawahir evens in Nepaul 7848, de Ibi-Gamin in Gorkwal 7700, de Tchoumalari in Boutan 7250, de Chaborazo op de Andes van den Equator 6549, de Sierra Nevada de Santa Marta in Nieuw Grenadië 6006, de Cayambe op de Andes van Peru 5954, de Pococatepetl in Mexiko 5400, de Mauna Roa op de Sandwich's eilanden 4838, de Mont-Blanc 4810.

De teekening van De Neuville, door Pannemaker gegraveerd, welke wij op bl. 36 onzen lezers aanbieden, is niets anders dan eene parodie op hetgeen wij nog dagelijks in alle modewinkels onder de oogen hebben. Er zijn altijd eene menigte koddige scènes geweest, wier bevalligheid aan de teekenstift van den karikatuurschilder of aan de pen van den humorist stof leverden; zoo heeft ook altijd het genie van karakterschilders er zich op toegelegd om datgene waar te nemen, wat rondom hen plaats greep en om de natuur op heeter daad te betrappen. Wij betwijfelen het of Molière juist wel met de teekenstift in de hand zal hebben plaats genomen in den winkel van den kleêrmaker. Dat wapen is overbodig in de geestige compositie van De Neuville, maar behalve dat zijn de typen goed gekozen en geven zij een nauwkeurig beeld van de elegante heeren van het hof van Lodewijk XIV, waar de geniale schrijver van de *Femmes Savantes* de schets vond voor een aantal personages, wier schilderingen hem allen even goed gelukten. De sombere menschenhater Poquelin die zoovele tranen stortte, terwijl hij gansch Parijs deed lachen, en die de ongelukkigste dichter was van zijn tijd, is in waarde gebleven ondanks den duur der eeuwen, omdat hij aan de wereld de getrouwe afbeelding heeft gegeven van zijne misdaden en gebreken. Over honderd jaren zullen zijne voortbrengselen nog even goed worden gewaardeerd als op het tijdstip, toen zij 't eerst in het licht verschenen. Het zijn geen schilderingen, altoos veranderlijk naar deze of gene periode der geschiedenis, maar het zijn gelijkende portretten van den mensch, die niet verandert en wiens driften en zwakheden dezelfde zijn sinds het begin van zijn bestaan. Wat er toen omging in den kleêrmakerswinkel wordt tegenwoordig verteld en uitgekraamd in de clubs of bij den fashionablen coiffeur en de best gelukte trekken van de comedie's van den dag zijn die, welke de schrijver op ‘hooren zeggen’ in zijn

aanteekenboekje heeft neêrgeschreven. Kleed de pronkers der XVIIe eeuw eens in een kostuum naar de mode onzer dagen en gij hebt de modellen die geposeerd hebben voor onze tegenwoordige zedenprekers.

'De man met het ijzeren masker', ziedaar de benaming, waaronder een staatsgevangene bekend staat, die onder de regeering van Lodewijk XIV eerst in de citadel van Pignerol, daarna op het slot van 1'Isle de Sainte-Marguerite in Provence en vervolgens naar de Bastille vervoerd werd.

Een geheimzinnige sluier ligt over het leven en de lotgevallen van dezen zonderlingen man uitgespreid. Een gelijktijdig geschiedschrij er verhaalt hieromtrent het volgende:

Weinige maanden na den dood van kardinaal Mazarin had er een voorval plaats, dat zonder weêrga is in de geschiedenis. Op allergeheimzinnigste wijze namelijk bracht men op het kasteel van l'Isle de Sainte-Marguerite een gevangene van een buitengewoone hooge gestalte, in de kracht en den bloei der jeugd, en met een zeer edel en schoon uiterlijk bedeeld.

De gevangene droeg een masker, waarvan de kinband met stalen veeren was voorzien, zoodat hij in staat werd gesteld om met het masker voor 't gezicht te kunnen eten. De dood was zijne straf indien hij het waagde zich van het masker te ontdoen.

Hij vertoefde op genoemd eiland, totdat een officier, met name St. Mars, die het vertrouwen des konings genoot en tot gouverneur van de Bastillle benoemd werd, hem in 1699 uit zijne gevangenis van St. Marguerite naar die der Bastille vervoerde. Vóór zijn vertrek ontving hij een bezoek van den markies de Louvois, die hem met alle onderscheiding behandelde en een langdurig onderhoud met hem had.

De onbekende werd op de Bastille met de grootst mogelijke zorg en voorkomendheid bediend, bewoonde een rijk gemeubileerde kamer, kreeg spijs en drank naar verkiezing en bracht den tijd veelal door met op de gitaar te spelen.

Een geneesheer der Bastille, die den zonderlingen man meermalen in zijne ziekte bezocht, getuigt dat hij nooit zijn gelaat gezien heeft, ofschoon hij meermalen zijne tong en 't overige gedeelte van zijn lichaam onderzocht: 'Hij was bijzonder wel gemaakt van lichaamsbouw,' zegde de geneesheer; 'zijne huid had eene eenigszins bruine tint; de klank zijner stem was welluidend en belangwekkend,' nooit beklaagde hij zich over den toestand, waarin hij zich bevond of sprak hij een woord wat eenig licht over zijn zonderling leven had kunnen verspreiden.'

Hij overleed in 't jaar 1704 en werd 's nachts in parochiekerk van den H. Paulus begraven.

Dat de gevangene een voornaam man schijnt geweest te zijn blijkt uit het volgende: op zekeren dag namelijk grifte de gevangene zijn naam met een mes op een zilveren bord en wierp dit vervolgens door het venster naar een bootje, dat toevallig voorbij voer. De visscher, aan wien de boot toebehoorde, haalde het bord uit het water en bracht het bij den gouverneur.

'Hebt gij gelezen, wat er op dit bord stond?' vroeg hem deze ontsteld, 'of hebt gij het aan iemand anders vertoond?'

'Ik kan niet lezen,' antwoordde de visscher, 'ik heb het zoo even gevonden en kon het dus onmogeljk aan iemand anders laten zien.'

De visscher werd intusschen in verzekerde bewaring gehouden, totdat de gouverneur de volkomen overtuiging had dat hij niet lezen kon en dat het bord door niemand anders was gezien. 'Ga,' zegde hij hem toen, ''t is uw geluk dat gij niet

lezen kunt, uwe onwetendheid heeft u het leven gered.' In een volgend nummer zullen wij nader op den 'man met het ijzeren masker' terug komen.

De gravure: 'Jezus en de bekoorder' (zie bladz. 40) is aan de prachtuitgave ontleend van 't beroemde werk van Thomas à Kempen: 'de navolging van Jezus Christus,' door Joseph von Führich geïllustreerd.

Joseph von Führich, den 9 Februari 1800 te Kratzau in Bohemen geboren, moet met recht na den dood van Overbeek de grootste meester der religieus-romantische school genoemd worden.

Zijn penseel bijna uitsluitend aan de verheerlijking van Christus en het Christendom wijdend, munt hij uit zoowel door het echt katholieke zijner opvatting als door den edelen rijkdom zijner voorstelling, en zijne voortbrengselen dragen niet slechts den stempel der kunst maar zijn tevens de stichtende uitdrukking van een innig vroom en christelijk gemoed.

Het vuur.

(*Slot*)

Wij hebben den aard van het vuur leeren kennen, met de tweevoudige hoedanigheden, waarmeê het zich altijd aan onze zintuigen voordoet, nu blijft ons nog over den algemeenen en laatsten oorsprong van het vuur te bepalen. Hiertoe hebben wij ons slechts te herinneren, dat licht en warmte, altijd van het vuur onafscheidelijk, uit het plantenleven voortkomen, en dat tot het leven en den groei der planten de werking der zon noodzakelijk vereischt wordt. De zon is bijgevolg de algemeene en laatste oorsprong van het vuur.

Koolstof, waterstof en zuurstof zijn de drie enkelvoudige stoffen, waaruit bijna uitsluitend alle planten bestaan. Deze moeten derhalve om te groeien, die verschillende bestanddeelen in zich opnemen. Van het onontbeerlijke water krijgen zij de daarin vereenigde waterstof en zuurstof. De koolstof nemen zij uit de lucht, onder den vorm van koolzuur, in hare poriën op en verzamelen die in hare bladeren, als in een voorraadschuur. Dit koolzuur echter kan zijne koolstof niet aan de planten afstaan, zonder dat de zon zijn elementen, koolstof en zuurstof, uit hunne verbinding oplost. En, let wel, niets is in staat die werking der zon te vervangen. Derhalve is deze werking der zon, die door hare stralen plaats vindt, even noodzakelijk voor het leven der planten, als de lucht voor den adem der dieren. Menigvuldig zijn de proeven ter staving van dit onloochenbaar feit; men denke slechts hoe spoedig een plant, van licht beroofd, aan 't kwijnen gaat, hoe zichtbaar alsdan haar doodstrijd wordt, wat zij al niet doet om dien te boven te komen; naar alle zijden wendt en keert zij zich om zoo mogelijk eenigen lichtstraal op te vangen, en mocht deze bij geval een of andere opening den doortocht geven, dadelijk richt zij hare loten en twijgen daarhenen, buigt zich vaak in de meest ongewone bochten en kronkelingen, om door zijn invloed haar reeds wegstervend leven te behouden en te vernieuwen.

Maar zelfs de warmte- en lichtbronnen, die de volmaaktste industrie ons kan verschaffen, hebben het leven der planten en bijgevolg het licht der zon tot laatsten oorsprong. Zoo het hout dat in onze haarden brandt, de olie, die onze lampen voedt. Mocht men echter de bemerking maken, dat b.v. eene bougie hare zelfstandigheid aan het dierlijk leven ver-

schuldigd is, dan nog vragen wij of men zich het dierlijk leven, onafhankelijk van het leven der planten, kan voorstellen.

Het licht en de warmte, voortgebracht door overhaling en verbranding van steenkool, die meest vruchtbare onzer warmtebronnen, veronderstellen ook eene zeer groote werkzaamheid in het plantenleven, en dus alweder den invloed van het zonnelicht. Wij danken het dezer brandstof, door Gods Voorzienigheid sedert eeuwen en eeuwen in den boezem der aarde zoo ruimschoots neërgelegd, dat wij ons nu nog verlichten en verwarmen, door middel van het zonnelicht, dat reeds vóór duizenden jaren onze aarde bescheen.

Heeft zelfs de electriciteit, die in lichtend vermogen als 't ware met de zon wedijvert, hare krachtige uitwerking aan hetzelfde zonlicht, als laatsten oorsprong, niet te danken? Hoe toch zouden wij een krachtigen galvanischen stroom kunnen opwekken, zoo niet de steenkolen ons waren geschonken, om het zink, een noodzakelijk voedsel voor dien stroom, uit zijne metaalaarde los te maken?

Maar gij brengt wellicht tegen dit alles in, dat men ten minste door gestuite beweging warmte en zelfs licht kan voortbrengen. Doch het bewogen voorwerp of de beweger, hebben zij hun bestaan niet aan de planten en derhalve ook aan de zon te danken? Misschien zult gij het stroomend water als beweger aannemen? Maar hoe zou het water kunnen stroomen, zoo niet de zon door hare warmte de verdamping veroorzaakte, die de vorming van wolken ten gevolge heeft? Uit die wolken nu stort een overvloedige regen op de toppen der bergen neder, terwijl de vereeniging der beken, aldaar gevormd, in onze vlakte het aanzijn geeft aan die krachtige stroomen, waaruit wij nut en voordeel weten te trekken. Of wilt gij liever de luchtstroomen aanwenden? Ook zij zouden de wieken onzer molens niet doen draaien, noch de zeilen onzer schepen doen zwellen, zoo niet de zon door hare warmte die veranderingen van evenwicht te weeg bracht, waaraan de wind zijn oorsprong verschuldigd is.

Derhalve is de zon door hare werking, tegenwoordig of reeds verleden, het eenig beginsel van beweging, de eenige oorzaak van het vuur. Geplaatst in het midden van dien onmetelijken cirkel, dien wij ons planetenstelsel noemen, is zij de levensbron van het heelal, onuitputtelijk in vruchtbaarheid, en waar zonder ophouden eene algemeene beweging van warmte, licht en leven uit voortvloeit, zulk eene harmonische eenheid in de rijkste verscheidenheid van al het geschapene te weeg brengend, dat zij alleen in den lofzang, door alle onbezielde schepselen hunnen Schepper ter eere gezongen, de schoonste tonen en verhevenste accoorden hooren doet.

Terugblik op de revolutie-dagen van 1792.

(*Slot.*)

Doch zeldzaam slechts zijn de gevallen, waarin de stem der menschelijkheid hare rechten te midden der uitspattingen van bloeddorstige razernij deed gelden. In den kerker La Force zat de weduwe van den prins van Lamballe, eertijds de vertrouwelinge der koningin, die zij ook in den rampspoed niet verliet en tot in den Tempel vrijwillig gevolgd was. Doch de onmenschen misgunden der vorstin den troost der trouwe vriendschap en mevrouw de Lamballe werd met eenige andere vrouwelijke hovelingen naar de gevangenis La Force gesleept.

Den eersten nacht der moordtooneelen bleef zij intusschen gespaard. Wie schetst echter den nacht, die op dezen noodlottigen dag volgde, toen het bloed der vermoorden voor den drempel harer gevangeniscel stroomde en ieder oogenblik haar eenzelfde lot voorspelde?

Twee mannen treden in den vroegen ochtend hare cel binnen en spottend vragen haar de booswichten 'of zij soms niet liever van verblijf zou willen veranderen en geen lust heeft om de afgeslagen hoofden van eenige harer vrienden en vriendinnen in de Abdij te gaan zien?'

Vol waardigheid blikt de edele vrouw de snoodaards aan en weigert op hunne helsche spotternij antwoord te geven. Hierdoor nog meer verbitterd, grijpen de ellendelingen haar bij den arm en sleuren haar onder allerlei spotredenen en beleedigingen naar de noodlottige gerechtskamer, waar twee leden van den raad der gemeente, met den driekleurigen sjerp omhangen, hunne afschuwelijke vonnissen over de gevangenen uitspreken.

Het gezicht der beulen, wier handen, gelaat en kleederen met bloed zijn bevlekt, de hartverscheurende jammerkreten der ongelukkigen, die op straat worden vermoord, de reeds ondergane mishandelingen hadden haar schier geheel tot zinsverbijstering gebracht. Zij hoort bijna niets van de vragen, die haar de zoogenaamde rechters voorstellen. 'Ik heb niets te antwoorden,' zegt zij eindelijk, 'een weinig vroeger of later te sterven is mij onverschillig. Ik ben tot alles bereid.'

'Wijf, als je niets te antwoorden hebt, dan hebt je ook geen tong en geen kop noodig,' voegt haar de voorzitter met een grijnzenden lach toe. 'Ter dood veroordeeld, naar de Abdij!'

De beulsknechten duwen en stuwen de prinses uit de rechtskamer, doch nauwelijks is zij op straat gekomen of een sabelslag treft haar het hoofd. Men dwingt de edele vrouw over lijken te stappen en door plassen bloeds te waden; uitgeput door de mishandelingen en het bloedverlies struikelt zij over een lijk en zinkt half bewusteloos ter neder. Een helsch gelach rijst onder de moordenaars op en een hunner klieft met een bijl haar het hoofd van den romp. De schaamte bloost en de menschheid gruwt bij de herdenking der mishandelingen, op het lijk der vermoorde gepleegd en de verminking der ledematen, waarvan de geschiedenis der meest barbaarsche en wilde volken ter nauwernood een gelijksoortig voorbeeld heeft opgeleverd. Het hart en het afgeslagen hoofd der prinses werden als in zegepraal langs de straten rondgevoerd en de gevangen priesters en koningsgezinden, die men op den weg tegenkwam, werden gedwongen het te aanschouwen en te groeten, nadat een onmenschelijke paruikenmaker aan de haren een bevalligen zwier had gegeven.

'Laat ons priester- en aristocraten-bloed drinken!' zoo klinkt de dolle kreet; en joelend en zingend trekken de moordenaars naar de kweekschool van St. Firmin; kamers, zolders, kelders niets blijft onnagespoord, honderden priesters worden aan den moordlust ter prooi geofferd; ieder offer is een nieuwe prikkel; de menigte is afgemat van het moorden en toch blijft haar bloeddorst onverzadigd; levend en dood werpt men de slachtoffers uit de vensters; pieken en zwaarden zijn gereed, om hun den laatsten snik te doen geven of hunne lijken nog afschuwelijker te verminken.

Allervreeselijkst was de slachting in het hospitaal van Bicêtre. Er zijn geschiedschrijvers die het aantal vermoorden in deze gevangenis alleen op 6000 stellen. De pieken, sabels en geweren waren niet voldoende voor den moordlust der wreedaards; men nam zijn toevlucht tot het kanon, men zag het tot dusverre in de wereldgeschiedenis ongehoorde feit dat de gevangenen met de vertwijfeling der wanhoop hunne kerkers en kluisters verdedigden; hoe grooter de rij der rampzaligen

was, die het kanon wegmaaide, des te luider weêrklonk aan de uiteinden het vreugdegejuich der bloeddorstige vrouwen en mannen; en toen het aan eenige gevangenen, met wonden overdekt, na een hardnekkigen wederstand, gelukt was in de kelders te ontvluchten, deden de wreedaards deze door pompen onder water loopen en beroofden de overblijvenden aldus van het leven.

Zulke gruwelen werden in den naam der vrijheid gepleegd. Pethion, de maire van Parijs, juicht de moordenaars toe en zegt hun: 'burgers, met wijsheid en waardigheid hebt gij u van uwe taak gekweten!' Billault Varennes, omhangen met den driekleurigen sjerp, treedt de verminkte lijken met voeten en roept: 'burgers in naam der vrijheid zij u hulde en dank gebracht! Gij hebt de vijanden van uw vaderland getuchtigd en verdient de grootste belooningen. Denkt er aan, dat de schaarschheid der geldmiddelen ons belet uwe verdiensten naar eisch te vergelden. Neemt het weinige, dat wij u bieden, als een blijk onzer hulde! Elk, die in de gevangenissen meê gearbeid heeft, zal een bon van een louis ontvangen, betaalbaar bij de gemeente-kas.' De bons zelven werden geteekend door Tallien en Mehée, en de moordenaars der duizenden slachtoffers gingen met de hoofden der verslagenen in de hand om hun schandloon van den maire Péthion te erlangen.

Men meene niet dat Parijs alleen het tooneel dier bloeddorstige razernij was; over geheel Frankrijk verspreidde zich de dolzinnige moordlust gelijk een vreeselijke epidemie. De September-moorden van Parijs, hoe wreed en afschuwelijk, zijn wellicht nog zelfs niet te vergelijken bij hetgeen later te Lyon, te Atrecht enz. plaats greep. De bloeddorst, die o.a. in Kamerijk en Atrecht de menigte bezielde, ging alle voorstelling te boven. De gezworenen van het gerechtshof beroemden er zich openlijk op, dat zij hunne vrienden dagelijks een schotel met afgehouwen hoofden konden voorzetten. Vrouwen wieschen zich de handen met het bloed, dat van het schavot stroomde, en riepen uit: welk een schoone tint geeft het bloed aan de handen. Men weigerde de manden, waarin men de afgehouwen hoofden vergaarde, met leder te laten bekleeden, om het vermaak te genieten van het bloed er uit te zien druipen. Er werden banken voor toonkunstenaars bij de schavotten geplaatst om gedurende de strafoefeningen muziek te maken.

Zelfs onschuldige kinderen werden niet gespaard. Verplaatsen wij ons aan de oevers der Loire; daar gebeurde het, dat op één dag zes honderd kinderen aan de golven werden prijs gegeven; een ander maal werden ongeveer vijfhonderd kinderen, waarvan het oudste nauwelijks veertien jaren telde, ter strafplaats geleid, om door den kogel vermoord te worden. Nooit was er zulk een aandoenlijk en ontzettend schouwspel. De kleinheid hunner gestalte stelde de onschuldige slachtoffers bijna buiten het bereik van 't vuur; zij verscholen zich tot in de gelederen hunner beulen, zij hieven hunne kinderlijke blikken vol onschuld en schrik tot hunne moordenaars, doch niets maakte indruk op de woestelingen, zij vermoordden de kleinen aan hunne voeten. Eenigen nemen de vlucht, het moordend schroot stuit hunnen loop; anderen wederom worden door ruiters achtervolgd en neêrgesabeld. Een soldaat, die nog een menschelijk hart toont te bezitten, valt bij dit schouwspel in bezwijming; zijn medelijden wordt hem als eene misdaad aangerekend, en de kogel is onmiddellijk zijne straf. Een officier waagt het voor een paar onnoozele kleinen genade te smeeken; hij wordt tusschen zijne onschuldige beschermelingen geplaatst en te gelijk met hen neêrgeschoten.

Ontelbare gruwelen zouden wij hier nog kunnen bijvoegen uit dat vreeselijke tijdperk, waarin het monster der omwenteling zich tot taak stelde het bloeiende fransche rijk tot op de helft zijner bevolking te verminderen, en door de omverwerping

van alle goddelijk en menschelijk gezag het volk tot dien waanzinnigen en vertwijfelingsvollen vrijheidslust voerde, waarin het, gelijk een dronkaard naar wijn, steeds naar meer bloed en gruwelen dorstte.

MOLIÈRE IN DEN KLEÊRMAKERSWINKEL.

DE MAN MET HET IJZEREN MASKER.

De herinnering aan de bloedige dagen der fransche revolutie bewijst het, wat der maatschappij te duchten staat, wanneer de zoo gevierde beginselen van atheïsme en zedeloosheid uit de boudoirs en salons naar de woonsteden der armen worden overgebracht en in plaats van door de verfijnde reukwerken der zoogenaamde beschaafde wereld geparfumeerd te zijn, naar fabriekslucht en brandewijn beginnen te rieken.

De drakentanden, die door de omverwerpings-ideeën der vorige eeuw zijn gezaaid, treden ook thans weder als geharnaste strijders uit den grond te voorschijn; en het voorloopige debut, dat deze acteurs der moderne tragedie dit jaar te Parijs hebben opgevoerd, bewijst dat de uitbarsting der bandelooze hartstochten steeds diezelfde teekenen van bloedige en verwoestende razernij behoudt, welke de moorddagen der eerste fransche omwenteling kenmerkten.

De slachtoffers der internationale. Eene bijdrage tot de geschiedenis van den dag, door den Ouden Valentijn.

Het ging avond worden - Zaterdag-avond. Liesbet, de vrouw van den fabriek-arbeider Heijermans, was den ganschen dag en vooral in de laatste uren rusteloos werkzaam geweest, want des Zondags mag er geen stofje in haar huis te vinden zijn; dan houdt zij rustdag, in zoover dit voor eene moeder van drie kinderen in dien stand mogelijk is.

De ruwe tafel waarop het dagelijksch brood wordt geschaft, is helder geschuurd; zij ligt nu vol kousen, broekjes, buisjes, japonnetjes en andere kleedingstukken, die alleen des Zondags het daglicht zien. Het moederlijke oog moet nog inspectie houden over die voorwerpen, want al worden zij zuinig bewaard, zij hebben hunne beste dagen gehad, en hier of daar kan allicht een haak of oog, knoop of band ontbreken.

Voor het kleine venster hangen schoone onder-gordijntjes in stijve plooien, aan den boven- en onderkant door een draad vastgebonden; zij zien er uit als een waaier in rust, want eerst den volgenden morgen zullen zij de volle vrijheid krijgen, om zich dan langs het gansche raam uit te spreiden, als een pauw zijn staart.

't Is zeer goed te zien dat het weekloon van den huisvader niet groot kan zijn, want nergens ziet men het geringste voorwerp van weelde, doch er heerscht orde en zindelijkheid, die twee groote dammen tegen verarming. Liesbet is een der weinige vrouwen uit dien stand, die, zooals men het wel eens noemt, twintig centen uit een dubbeltje kunnen kloppen, dat wil zeggen: die door spaarzaamheid en overleg eene zekere welvaart om zich weten te verspreiden, al zijn de middelen waarover zij te beschikken hebben zeer gering. Zoo komt het dan ook dat op het kastje een ferm stuk spek staat en dat de oude vrouw, die in een hoekje zit, tuinboonen dopt voor het zondagsmaal. Hoeveel moest er niet gedurende de week op allerlei kleinigheden bezuinigd worden om die buitengewone uitgaven te kunnen bestrijden. Liesbet deinst echter voor geene moeielijkheden terug, want zij wil dat haar man, die hard moet werken, den rustdag behagelijk in den schoot van zijn huisgezin kan doorbrengen en geene verstrooiing in herbergen of kroegen behoeft te zoeken, om daar veel meer te verteren dan de gansche Zondagsweelde kost.

De twee kinderen, die daar op den drempel zitten, schijnen moeders geaardheid te hebben geërfd. Het meisje, ongeveer zes jaren oud, speelt met eene pop met één arm en een vormloozen kop, waarop geen kleur meer te vinden is. Welk eene zorg wordt niet besteed om dat leelijke ding netjes aan te kleeden, met een japonnetje vol lintjes, strikjes en een schoon mutsje op; want morgen is het Zondag en dan gaat zij met haar lieveling wandelen. Zij laat de pop aan het kleinste zusje zien, dat in de wieg naast haar zit, en de kleine schatert het uit. Een jonger broêrtje is bezig met op de lei een groot gebouw te teekenen, met hooge schoorsteenen; het moet de fabriek voorstellen, waarop zijn vader werkt. Daaronder staat eene spreuk, die hij van zijne moeder heeft geleerd: 'Zuinigheid met vlijt bouwt huizen als kasteelen.'

Het is een heerlijk huiselijk tafereel dat wij voor ons zien; door het penseel of de photographie weêrgegeven, zou men het in zijn kamer hangen en er onder schrijven: '*Het ware geluk*'

'Moeder,' zeide het meisje, dat met hare pop op den arm binnen kwam, 'ik hoor de klok op de fabriek luiden; zou vader nu al te huis komen?'

'Gij bedriegt u, Leentje,' antwoordde Liesbet, op de hangklok ziende, 'het werk kan Dog niet afgeloopen zijn.'

't Is toch zoo, moê,' hernam het kind, 'en zie maar, de schoorsteenen rooken ook niet meer; mag ik vader te gemoet gaan?'

De moeder ging naar buiten, en hoorde nu ook de klok luiden. 'Gij hebt gelijk,' zeide zij, 'doch dat luiden zal wel iets anders beteekenen, want het duurt nog wel een uur alvorens het werk afgeloopen is.'

Het uur was voorbij doch men hoorde geen klok luiden; wel vernam men in de verte een geluid als van eene joelende menigte en nu en dan luide kreten. Andermaal was een uur verstreken en nog kwam de huisvader niet opdagen. Liesbet had reeds lang hare bezorgdheid verborgen gehouden, om hare moeder niet te verontrusten, doch nu kon zij zich niet langer inhouden en zeide half vragend: 'Waar mag Koenraad toch blijven!'

'Hij zal zich hier of daar opgehouden hebben,' antwoordde de oude vrouw op geruststellenden toon.

'Maar dat doet hij zelden en zeker nooit op Zaterdag-avond,' hernam Liesbet.

'Wellicht is hij even de *Zwaan* binnen gestapt,' sprak de moeder; ''t is nog niet lang geleden dat het werkvolk daar nog eens getrakteerd is.'

Liesbet schudde ongeloovig het hoofd. 'Koenraad weet zeer goed dat ik hem op Zaterdag-avond altijd wacht met een halve kruik bier en een schoone pijp,' antwoordde zij, 'dat is hij sinds jaren gewoon, en wanneer er iets in de *Zwaan* te doen was, zou hij wel eerst te huis gekomen zijn.'

Weder hoorde men een groot gejoel, doch nu meer in de nabijheid, en eenige oogenblikken later zag Liesbet eene menigte arbeiders aankomen; Koenraad was bij hen. Zij zagen er allen zeer opgewonden uit; sommigen riepen: hoezee! anderen vloekten en velen liepen gearmd, zoodat een aantal menschen hunne huizen verlieten om te zien wat er gaande was. Voor de deur van Liesbet's woning namen zij onder vele handdrukken afscheid van Koenraad, die, als altijd, met een opgeruimd gelaat binnenstapte.

''t Is wat later geworden, Liesbet,' sprak hij, 'doch er heeft ook iets bijzonders plaats gehad.'

'Is er in de *Zwaan* getrakteerd?' vroeg zij met bezorgdheid, want haar man had een hoogroode kleur en was blijkbaar zoo bedaard niet als hij zich uiterlijk toonde.

‘Ook al,’ antwoordde hij, ‘doch dat is eigenlijk de zaak niet; ik zal het u maar in eens zeggen: wij hebben het werk gestaakt.’

Liesbet werd nog bleeker en sloeg de handen voor de oogen als zag zij een afgrond voor zich.

‘Is dat zoo verschrikkelijk?’ vroeg Koenraad.

‘Zou het niet verschrikkelijk zijn,’ antwoordde de vrouw; ‘staat dan onze gansche toekomst daarbij niet op het spel? Kunnen wij zonder werken leven?.... Ach, Koenraad, zulke onbezonnenheid ben ik van u niet gewoon; men heeft u zeker verleid.... O, mijn God, wat zal er van ons geworden!’

‘Wees bedaard, vrouw,’ hernam Koenraad, ‘over een dag of wat zult gij wel anders spreken, want ons loon zal verhoogd worden, dat zult gij zien.’

Liesbet schudde ongeloovig het hoofd.

‘Twijfelt gij er aan?’ vroeg Koenraad. ‘Weet ge dan niet dat de heeren ons noodig hebben, dat zij alleen door ons werk millionairs geworden zijn?’

‘Maar zullen zij zich daarom laten dwingen? hebben zij geen geld genoeg om de fabriek voor eenigen tijd te sluiten? Waar moeten wij dan van leven?’ vroeg Liesbet.

‘Dat zullen zij niet,’ antwoordde Koenraad; ‘doch al ware dit ook het geval, mijne handen zijn er goed voor, ik kan overal mijn brood verdienen.’

‘Men moet geen oude schoenen wegwerpen vóór men nieuwe heeft,’ sprak Liesbet.

‘Ik weet dat ook wel,’ hernam Koenraad, die een weinig wrevelig werd, ‘maar ik zie niet in dat men zich daarom moet laten trappen en afbeulen. Het loon is veel te laag, daar klaagt de gansche wereld over en als nu de gelegenheid wordt geboden om dat schandelijk misbruik maken van onze krachten een einde te doen nemen, kan men die toch niet voorbij laten gaan. Het zou mij voor het overige ook al zeer weinig baten wanneer ik niet met den grooten hoop meêging. Doch ik zal je vertellen wat er gebeurd is, dan kunt ge er beter over oordeelen. Het duurt al weken lang, dat ons volk ontevreden is, omdat de aanvragen om hooger loon altijd worden geweigerd. Daar men wel wist dat ik de kat de bel niet zou aanhangen, want ik ben nooit ontevreden geweest, al zijn de verdiensten niet groot, heeft men mij niets van de plannen gezegd. Dezen middag brak echter de bom los. Het bleek toen dat de meesten overeengekomen waren, om het werk te staken, als nog heden de patroon geen ander tarief maakte. Twee uit ons midden zouden het voorstel doen. Ik zeî dat ik mij daarmede niet kon vereenigen. Wel stemde ik er in toe, dat men een voorstel aan den patroon zou doen, doch zonder bedreiging van werkstaking; dat vond ik eene beleediging die een arbeider niet betaamde.’

‘Dat was braaf gesproken, Koenraad,’ zeide Liesbet; ‘ik wist wel dat gij aan zulk een complot niet zoudt deelnemen.’

‘Laat mij toch uitspreken,’ hernam Koenraad niet zonder verlegenheid. ‘Tegen zes ure gingen twee onzer kameraden naar het kantoor met het

voorstel om het loon met tien procent, dat is een dubbeltje op elken gulden, te verhoogen en den werktijd met een uur te verminderen. Toen er een weigerend antwoord volgde, maakten zij bekend dat de arbeiders het werk zouden staken tot zoolang aan het billijk voorstel gevolg werd gegeven. De patroon sprak eerst van de onmogelijkheid om het loon te verhoogen, omdat de prijzen der artikelen zeer laag en de grondstoffen duur waren, en toen dit niet hielp werd hij kwaad en noemde ons ondankbaren en ontevredenen, die zich door allerlei gespuis en door slechte dagbladen lieten opruien, en hij eindigde met te zeggen, dat hij liever de fabriek voor altijd wilde sluiten dan zich door opruiers te laten dwingen.

'Toen die boodschap in de fabriek kwam, ontstond er groot rumoer, want er zat bij velen reeds een borrel in. Sommigen wilden de boekhouders te lijf, die kwamen om de gemoederen tot bedaren te brengen, anderen riepen dat men den boel in brand moest steken, en zoo kwam het dat de fabriek een uur vroeger dan gewoonlijk gesloten werd.'

'Dan heeft Leentje toch gelijk gehad,' sprak Liesbet. 'Maar zeg mij eens: wie waren de twee belhamels die naar het kantoor zijn gegaan?'

'Jan Hoonert en Piet Vlijmers.'

'Ik dacht het wel; men vindt gemeenlijk de meeste ontevredenen onder drinkebroêrs en menschen die hun plicht niet doen. Die twee zitten altijd in de kroeg en verlangen alleen hooger loon en meer vrijen tijd, om 's avonds wat langer in *de Zwaan* te kunnen doorbrengen. De een is ongehuwd en de ander heeft kind noch kraai; als *wij* dus met het weekgeld kunnen rondspringen, hebben zij geen reden tot klagen. 't Is goed dat gij er buiten gebleven zijt, want nu zal de patroon kunnen zien dat wij met zulke menschen niets te doen willen hebben.'

'Ik ben nog niet aan het einde,' hernam Heijermans. 'Gij hebt mogelijk hier wel kunnen hooren hoe onstuimig het toeging toen het werkvolk de fabriek verlaten had. Ik werd tegen wil en dank *de Zwaan* binnengedrongen; daar werd braaf gedronken, want niemand behoefde te betalen; hoe dat kwam weet ik niet. Er zaten twee vreemde heeren, die zich in het gesprek mengden en ons aanraadden niet toe te geven. Zij noemden de fabrikanten uitzuigers, die het bloed en zweet van den werkman in weelde verbrasten. Er werd nu besloten dat nogmaals twee onzer naar den patroon zouden gaan; zij werden echter slecht ontvangen en kregen tot antwoord dat de fabriek Maandag gesloten zou zijn, wanneer niet de grootste helft der arbeiders zich schriftelijk verbond, om gedurende een half jaar niet van loonsverhooging te spreken.

'Dat was olie in het vuur; allen die zich in *de Zwaan* bevonden zwoeren dat zij geen hand meer aan het werk wilden slaan alvorens aan hunne eischen gevolg was gegeven. Toen stonden de twee vreemde heeren op. Zij verklaarden diep bewogen te zijn met het ongelukkig lot van den werkman. Wanneer de werklieden wilden toetreden tot de vereeniging, waarvan zij gevolmachtigden waren, zou ieder hunner wekelijks eene behoorlijke toelage ontvangen tot zoo lang de fabriek weder geopend werd. Dat was het eenige middel, zeiden zij, om den fabrikant te dwingen zijne medemenschen niet langer als slaven te behandelen.

'Er ging een oorverdoovend gejuich op toen dit voorstel gedaan werd en allen die in *de Zwaan* waren verklaarden zich bereid om het lidmaatschap der arbeiders-vereeniging te aanvaarden.'

'En hebt gij ook geteekend, Koenraad?' vroeg Liesbet met bezorgdheid.

‘Wat moest ik doen,’ antwoordde Heijermans; ‘ik kon toch alleen niet tegen den stroom roeien.’

‘O, mijn God! dat zal ons ongeluk zijn,’ zuchtte Liesbet; zij bracht haren zakdoek voor de oogen en snikte luid.

‘Gij hebt zeer dwaas, gij hebt onverschoonbaar gehandeld, Koenraad, sprak de oude vrouw, die zich tot dusverre nog niet in het gesprek gemengd had. ‘De vreemde heeren daar gij van spreekt, zijn lieden zoo als men ze in alle landen vindt, die er op uit zijn om den werklieden het hoofd op hol te brengen en dan in troebel water te visschen. Als gij gehoord hadt hoe treffend de kapelaan laatst daarover sprak toen hij hier was, zoudt gij u niet zoo lichtelijk hebben laten verleiden. Gij hebt jaren lang bij den patroon gewerkt en de zegen Gods rust op uw huis en nu gaat gij met vreemdelingen, fortuinzoekers, zeker menschen die geen godsdienst bezitten, samenspannen tegen den man, die u brood heeft verschaft. Dat is slecht, dat is onchristelijk.’

Heijermans gevoelde zich niet op zijn gemak; hij was overtuigd dat de oude vrouw gelijk had en het deed hem in de ziel leed dat Liesbet zoo beangst was. ‘Gij weet zeer goed, moeder,’ sprak hij, ‘dat ik nooit ontevreden ben geweest, al moest ik ook voor weinig loon hard werken, maar kon ik anders handelen? De fabriek staat stil daar kunt gij op rekenen, want er zijn er geen twintig die zich zullen onderwerpen en voor zulk een getal kan het werk niet aan den gang gehouden worden. Al degenen die dus niets van de vereeniging willen weten, zitten de volgende week reeds op zwart zaad. In elk geval geloof ik goed gehandeld te hebben met het aanbod aan te nemen, want wordt de fabriek weder geopend dan krijg ik mijne plaats zoo goed terug als de anderen, blijft zij gesloten dan zal ik toch elders een goed heenkomen moeten zoeken. Morgen zal eene vergadering in *de Zwaan* plaats hebben, waarbij die twee vreemde heeren tegenwoordig zullen zijn. Ik kan de kat eens uit den boom zien en dan nog altijd doen wat ik wil; gij weet zeer goed, Liesbet,’ vervolgde hij, zijne vrouw de hand reikende, ‘dat ik een afschuw heb van Jan Hoonert en de andere drinkebroêrs, die hunne vrouwen en kinderen verwaarloozen, doch om mij alleen zal de fabriek toch niet geopend blijven.’

‘Dat weet ik wel, Koenraad,’ sprak Liesbet, ‘maar het spreekwoord zegt: waar men meê verkeert, wordt men meê geëerd. Gij had u moeten verzetten tegen de schandelijke opruiingen van die vreemdelingen, dat had een goeden indruk gemaakt. Ik zou wel eens willen weten wat het medelijden beteekent dat die vreemdelingen stellen in lieden die zij nooit gezien hebben. Menschlievendheid noemen zij het, maar als zij over zooveel geld te beschikken hebben, waarom gaan zij dan niet zelven fabrieken oprichten, waarin de arbeider tegen hooger loon kan werken?’

‘Zoo is het, Liesbet,’ sprak de oude vrouw, ‘zij hebben oogmerken die het daglicht niet kunnen verdragen en om die oogmerken te bereiken, ruien zij het werkvolk op dat zij bestemd hebben om voor hen de kastanjes uit het vuur te halen. Koenraad zal dus verstandig handelen, wanneer hij morgen uit *de Zwaan* verwijderd blijft en zich met die vreemdelingen geheel niet inlaat.’

Koenraad kon er weinig op antwoorden, want hij had een eerlijk hart.

Er heerschte eene treurige stemming in de woning, die er anders op Zaterdag-avond zoo vroolijk, zoo frisch uitzag. Het bier en de nieuwe pijp bleven onaangeroerd en toen Liesbet het jongste kind op haar schoot nam, welde een traan in haar oog en een zucht uit haar borst op, want zij dacht met bezorgdheid aan de toekomst.

Den volgenden dag had de bewuste vergadering in *de Zwaan* plaats, waarbij de twee vreemdelingen het hoogste woord voerden. Zij spraken over de rechten van den mensch, over het recht van den werkman op een gedeelte van de winst der fabrikanten, over de bekrompen godsdienstige begrippen die tot slavernij des geestes voerden, waarvan door de rijken misbruik werd gemaakt om de werklieden als lastdieren te bezigen. De werkman, zoo zeide zij, had evenveel recht op aardsch genot als ieder ander en hij behoefde slechts het juk af te schudden, dat hem op de schouders was gelegd, om zich dat genot te verschaffen. De humaniteit bood hem de behulpzame hand daartoe, want de humaniteit maakte geen onderscheid tusschen Christen, Jood, of Heiden; zij kende in den werkman slechts den mensch die verdrukt werd naar lichaam en geest, en ten einde aan die slavernij een einde te maken waren in naam der humaniteit allerwege vereenigingen opgericht met het doel om den werkman in zijne rechten te herstellen, om te zorgen dat hij van zijn arbeid kon genieten.

Die toespraken werden met een luid gejuich begroet. Er werd nu nogmaals besloten dat de werkstaking zou worden voortgezet tot zoolang de fabrikant genoodzaakt zou zijn aan de eischen der arbeiders gehoor te geven.

Het was drie maanden later en weder Zaterdag-avond. De klok der fabriek luidde, de stoomwerktuigen hadden hun eindeloos gebons gestaakt en men zag uit de schoorsteenen de laatste rookwolken verdwijnen, doch in de woning van Heyermans vond men bier noch schoone pijp, want de vader werd niet verwacht. De deur bleef gesloten, de kinderen mochten niet op den drempel zitten, want het zou kunnen gebeuren dat de voorbijganger hen met verachting aanzag. De oude vrouw lag op stroo; haar hart was gebroken onder het leed van den laatsten tijd en Liesbet, de brave vrouw, de teedere moeder, de zorgelijke huisvrouw, geleek nog slechts op de schaduw van hetgeen zij vroeger was. Men zag geen spek op de kast, er waren geene tuinboonen te doppen, maar met karige hand werd den kinderen een sneedje droog roggebrood toegediend, dat wie weet hoeveel tranen der moeder bevatte.

Wat was er gebeurd?

De *Internationale* had eene brave vrouw vermoord, een werkzaam huisvader op de bank der beschuldigden gebracht, eene moeder met hare kinderen in de diepste ellende geworpen, in één woord: zij had het schoone tafereel verwoest, dat wij in onze huiskamer wilden hangen met het onderschrift '*Het ware geluk.*'

Wat sinds drie maanden gebeurd is kan met weinige woorden verhaald worden, al heeft het ook een eindeloozen nasleep van jammeren.

De werkstaking had weêrklank gevonden in de nabuurschap. De fabrikanten beraadslaagden met elkander; zij kwamen overeen om de dagloonen geheel af te schaffen en een verhoogd tarief te maken voor de werkzaamheden, ten gevolge waarvan de toestand van den vlijtigen werkman veel verbeterd zou worden. Dit voorstel vond ingang bij Heyermans en vele anderen, doch de meerderheid verwierp het en de hoofden der arbeiders-vereenigingen hitsten de meest kwaadwilligen op om onverzettelijk bij hunne eischen te blijven. Waarom zouden zij ook toegeven, de *Internationale* voorzag immers in de behoeften der werklieden en de fabrikanten zouden toch eens voor zulk eene geestkracht moeten buigen.

Zoo ging eene maand voorbij. Het werkvolk werd losbandig en bracht halve dagen in de kroegen door; de *Internationale* verminderde hare bijdragen tot ondersteuning, de fabriek bleef gesloten, de arbeiders kregen berooide hoofden en in de huisgezinnen heerschten twist en tweedracht. Op eens ontstond het gerucht dat de fabriek geopend werd; werklieden uit den vreemde zouden de kwaadwilligen komen vevangen. Zoodra

Heyermans dit vernam, begaf hij zich naar zijn voormaligen patroon. Hij wilde hem vertellen hoe hij zijns ondanks was medegesleept, hij wilde

zich beroepen op zijn onbesproken gedrag, doch werd niet toegelaten; men duwde hem toe dat hij bij de *Internationale*, die hem zoo lang den kost had gegeven, werk kon gaan zoeken.

Hij keerde met gebogen hoofd naar huis terug en zag nu ook den afgrond, welke zijne vrouw reeds op den eersten dag zoo deed ontstellen.

Nog eene week later hield de ondersteuning der *Internationale* geheel op. Er hadden toen samenscholingen plaats, en de hulp der militaire macht moest worden ingeroepen, want de nieuwe arbeiders van de fabriek werden mishandeld. Koenraad nam daar echter geen deel aan; hij verliet zijne woonplaa's om elders werk te zoeken, doch werd overal afgewezen; niemand wilde arbeid geven aan hen die aan de werkstaking hadden deelgenomen.

Met het hart vol droefheid en kommer kwam bij terug. Wie zou voortaan zijne vrouw, zijne kinderen en zijne oude moeder onderhouden? Hij vloekte de *Internationale*, verwenschte zich zelven, en was schier wanhopig. Daar ontmoette hij, niet ver van zijne woning, Jan Hoonert, die als gewoonlijk halt beschonken was. Dat was een

dergenen die hem in het verderf hadden gestort. Ofschoon zijn bloed kookte wilde hij hem vermijden, doch Jan Hoonert sprak hem op smalenden toon aan, verweet hem dat hij genadebrood was gaan smeeken en noemde hem een lafaard. Toen vloog het bloed hem naar de oogen, hij zag niets meer om zich heen, doch zijn ijzeren vuist daalde met zooveel kracht op den dronkaard neêr, dat deze met een akeligen kreet op den grond viel en voor dood weggedragen werd.

Koenraad mocht de woning niet terugzien waar hij vroeger zooveel gelukkige jaren had doorgebracht. Toen zijne vuist den doodelijken slag had toegebracht, was hij schier bewusteloos blijven staan en verweerde zich niet toen men hem geboeid naar de gevangenis bracht.

En wat zal voortaan het lot zijn van het eertijds zoo gelukkige huisgezin? Dat is God alleen bekend. Heijermans is een eerlijk man, doch hij heeft zich in drift aan de wet vergrepen; zijn naam staat op de rol der misdadigers, hij verteert van smart bij de gedachte aan den verlaten toestand van zijne vrouw en kinderen, van zijne oude moeder; de eenige troost die hem overblijft is dat hij geen moordenaar is, want het slachtoffer zijner drift was wel zwaar getroffen maar is niet bezweken. Wie weet hoe lang het nog duurt alvorens hij zijn vonnis ontvangt, want onzerechters gaan langzaam te werk, zij schijnen er geen besef van te hebben hoe pijnlijk de onzekerheid is van hen die zich in voorarrest bevinden.

En hoe lang zal Koenraads straftijd duren? Een jaar? zes maanden? Wie zal in dien tijd zijn ongelukkig gezin brood verschaffen? Doch al wordt hij ook slechts tot weinige maanden tuchthuisstraf veroordeeld, de rampzalige keert met een vloek beladen in de maatschappij terug; hoe zal hij, de werkstaker, de veroordeelde, gelegenheid vinden om brood te verdienen voor zijn gezin?

Ziedaar slechts één voorbeeld uit velen, uit duizenden. En dat is het werk der *Internationale*, die overal waar zij haren giftigen adem laat gaan, de bloesems van huiselijk geluk doet verdorren. Want het zijn niet slechts de puinhoopen van Parijs die tegen haar getuigen; zij brengt duizenden hoofden op hol, zij dompelt duizenden huisgezinnen in armoede en ellende; onder het voorwendsel dat de fabrikanten zich verrijken ten koste van het bloed en zweet der arbeiders, weet zij den werkman dienstbaar te maken aan hare goddelooze plannen, die niet minder beoogen dan de omverwerping der maatschappelijke orde. Men susse zich niet in slaap door de gedachten dat de onzinnige denkbeelden der Communisten geen ingang zullen vinden, de *Internationale* waakt en werkt; zij werkt midden onder ons, ook zonder zich kenbaar te maken, en wanneer wij de oogen daarvoor gesloten houden, zouden wij wel eens kunnen ontwaken wanneer het te laat is.

REBUS No. 2.

Aan deze rebus zijn als prijs verbonden: ‘DE OORLOG’ en ‘DE VREDE,’ twee prachtige staalgravuren, naar teekeningen van GUSTAVE DORÉ, in lijst gevat. Grootte der gravuren: 63 bij 48 centimeters.

[Nummer 6]

De doodkist, naar eene schilderij van Wiertz.

DE DOODKIST, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN WIERTZ.

Onder onze beroemdste schilders van den laatsten tijd bekleedt de historie-schilder, Antonius Josephus Wiertz, eene eerste plaats. Uit onbemiddelde ouders te Dinant, in het jaar 1806, geboren, bezocht hij reeds op veertienjarigen leeftijd de bekende schilder-academie van Antwerpen, waar hij onder de leiding van van Bree de eerste stappen zette op de roemrijke baan welke hij later bewandelen zou. Hij won daar in het jaar 1832 den grooten prijs van Rome, waaraan eene tegemoetkoming verbonden is voor eene vijfjarige studie in de hoofdstad der christenwereld. Zijn eerste voortbrengsel te Rome, 'de strijd om het lijk van Patroclus,' deed hem algemeenen bijval verwerven, zóó zelfs dat de beroemde Thorwaldsen verklaarde, dat sinds Rubens geen krachtiger schilderstuk op doek was gebracht. Op de tentoonstellingen van schilderijen te Antwerpen (1837) en te Brussel (1839) was steeds dezelfde bijval aan zijne werken verzekerd; te Parijs daarentegen werd van zijn arbeid weinig notitie genomen, en Wiertz, de ijverige navolger van

Rubens, den koning onzer schilders, moest hier ondervinden dat de fransche romantische school hem vijandig was en zou blijven.

Na zijn eerste werk schiep hij nog eene menigte schilderstukken, meest allen van kolossalen omvang. Zijn immer stijgende roem deed onze regeering besluiten om hem een werkplaats te doen bouwen, geheel berekend op de grootte zijner stukken, welk besluit het ‘Museum van Wiertz’ in de hoofdstad deed verrijzen.

Na het jaar 1853 ontleende Wiertz zijne scheppingen aan de dagelijksche toestanden van het menschelijk leven, dat hij deels in zijn donkerste schaduwzijden, deels in de edelste neigingen verpersoonlijkt op het doek bracht. Zoo schiep hij die talrijke schilderstukken, nu eens van een zachten, vroolijken en luimigen aard, dan weder eens droevig, ernstig of ironisch, welke de bezoekers van zijn museum wel niet altijd bevredigen, maar hen toch met eerbied vervullen voor den altijd origineelen kunstenaar. Tot dit tijdstip behooren zijne: *levend begraven*, *de tegenwoordige tijd voor de menschen der toekomst*, *Napoleon in de onderwereld*, *de belgische dames*, *het wederzien in den hemel*, *de Christus en de strijd der partijen*, en eindelijk ook: *de doodkist*, welk laatste voortbrengsel door onze gravure wordt voorgesteld. Het onderwerp van den schilder is ontleend uit die bange dagen, toen de vreeselijke cholera alom hare verwoestingen aanrichtte. Een vader is aan vrouw en kinderen door de vreeselijke plaag ontrukt en nauwelijks heeft zijn gezin hem uit dit leven zien verscheiden of reeds wordt zijn stoffelijk overblijfsel op bevel der wet aan het sterfhuis ontvoerd. Dat de schilder ten volle gevoeld heeft hoeveel overmaat van droefheid, hoeveel wanhoop het gebroken hart van moeder en kinderen vervulden, kan blijken uit een enkelen oogopslag op onze gravure geworpen.

De dood verraste den kunstenaar in het midden zijner plannen en droombeelden van volmaaktheid op kunstgebied. Hij stierf den 18 Juni 1865 en bestemde bij uiterste wilsbeschikking zijne nagelaten schilderstukken tot het vormen van een staatsmuseum, welke bepaling in het jaar 1867 werd uitgevoerd.

De legende van Matathias den hoefsmid. Op nieuw verteld door J. van den Bosch.

In de eerste dagen van het Christendom woonde er op een dorpje in de omstreken van Damascus in Syrië een zekere smid, met name Matathias.

De wonderwerken, waardoor de apostolische leer werd verbreid, de predikingen van den grooten apostel Paulus, die van een vervolger der Kerk de onverschrokken kampvechter en verdediger van den nieuwen godsdienst was geworden, het voorbeeld van honderden bekeerlingen uit de nabijgelegen steden en dorpen, dat alles had ook onzen smid overgehaald, om het heidendom vaarwel te zeggen en zich onder de banier van het kruis te scharen.

Met de kracht, waarmeê hij op een stuk oud ijzer hamerde, bestreed hij ook in 't begin zijner bekeering zijne hartstochten; doch die vurige ijver hield niet aan. Niet, dat het hem aan geloof ontbrak; daarvoor had de man te veel gezond verstand. Maar toch, den ouden mensch, dien hij met het heidendom voor goed scheen uitgetrokken te hebben, begon hij ten minste van tijd tot tijd wel weêr eens uit de oude kleêrenkast te halen, en er was vooral één gebrek, dat hij niet goed scheen te kunnen afleggen:

de gewoonte namelijk van te liegen en, wanneer hij gelogen had, den vader der logen als getuige der waarheid in te roepen.

Nu gebeurde het op een zekeren keer, dat de twee apostelen Sint Jacobus en Sint Andreas toevallig weder in deze streken het evangelie kwamen prediken en bij de smederij van Matathias afstapten, om hunne ezels te laten beslaan.

‘Rijk zijn wij niet, zooals ge weet,’ voegde hem de apostel Andreas toe; ‘geld of schatten dezer wereld kunnen wij u niet geven. Maar wilt gij, terwijl gij ons een dienst bewijst, drie geestelijke gaven van ons erlangen, welaan, goede smid, dan hebt ge maar te spreken.’

Matathias deed natuurlijk zijn best, om zich van den hem opgedragen last zoo goed mogelijk te kwijten, en dat hij met het aanbod der apostelen goed in zijn schik was, laat zich begrijpen. De ondervinding had hem geleerd, dat men 't ijzer moet, smeden, als het heet is, en daarom bedacht hij zich ook niet lang om zijne wenschen aan de apostelen voor te stellen.

‘Ik heb daar een aambeeld liggen,’ zeide hun Matathias, ‘waarop alle luilakken van den omtrek komen zitten buurten en mij van mijn werk houden. Hen wegjagen, kan ik meestal niet om niet mijn beste klanten te verliezen. Nu zoudt gij mij een pleizier doen door mij de gunst toe te staan, dat, wanneer iemand op dat aambeeld gaat zitten, hij er niet van op kan staan zonder mijne permissie.’

‘Dat is een zonderlinge vraag,’ riep Sint Andreas uit, ‘maar welaan, daar ik u een gave beloofd heb, zij uw wensch u toegestaan.’

‘Ten tweede,’ zoo ging de smid voort, ‘ziet gij daar ginds bij dat tolhek dien heerlijken kersenboom. Nu zou men licht kunnen denken, dat ik aan kersen geen gebrek zal hebben; maar jawel, daar zorgen de jongens uit de buurt voor. Om hun het stelen af te leeren, zou ik graag hebben, dat al wie in den boom kloutert, er niet uit kan zonder mijne toestemming.’

‘Ook deze wensch zij u toegestaan,’ hervatte Sint Jacobus.

‘Welaan nu nog ééne vraag,’ zeide de smid. ‘Hier heb ik een beurs; er is in mijn leven al zeer veel geld in geweest, maar het slimme van de geschiedenis is, dat het er niet altijd in is gebleven. Meermalen gebeurde het mij dat de een of andere gedienstige vriend haar leeg heeft gemaakt. Om dit in 't vervolg te voorkomen, wilde ik u verzoeken, dat al wat er eens in deze beurs is gekomen, er niet uit kan, wanneer ik zelf zulks niet goed vind.’

Sint Jacobus stond terstond ook dit verzoek aan den hoefsmid toe, en nadat de apostelen hem vooral hadden op 't hart gedrukt om hunne gaven niet te misbruiken, vervolgden zij hunne reis.

Eenigen tijd na dit bezoek gebeurde het, dat Matathias's middags een glaasje meer dronk dan gewoonlijk en hierdoor te laat aan 't middagmaal kwam; zijne vrouw was hierover alles behalve gesticht en verweet hem in hevige bewoordingen, dat hij weêr zijn geld aan sterken drank had uitgegeven.

‘Wat aan sterken drank? Ik heb zelfs geen droppel gezien.’

‘Geen droppel gezien? Net, of wij dat niet beter kunnen ruiken.’

‘Je kunt praten, wat je wilt vrouw,’ viel haar Matathias in de rede, ‘ik zeg je nog eens, dat ik niet geproefd heb, en als 't niet waar is wat ik zeg, dan mag de duivel mij halen.’

De smid wist heel wel, dat deze uitdrukking in den mond van een christen niet past; hij meende ze ook zoo kwaad niet, maar zij was hem als eene slechte gewoonte van vroeger bijgebleven, die hij niet makkelijk scheen te kunnen afleggen. De duivel echter nam de zaak geheel in ernst op en hield den smid aan zijn woord. Verkleed

als een deftig reiziger met een stok in de hand, trad hij 's avonds in de smederij en zeide, terwijl zijne oogen als vurige kolen flikkerden:

‘Matathias, ge hebt van middag gevraagd, dat ik u zou komen halen; welaan hier ben ik, wees zoo goed mij te volgen.’

‘Wien heb ik de eer te spreken?’ vroeg de smid met bevende stem.

‘Ik ben de duivel.’

‘Hemel! Erbarming!’ riep Matathias uit.

‘Kom, kom! Geen gekheid. Je gaat meê,’ hervatte de duivel.

Als een helder licht schitterden thans eensklaps aan Matathias de geschenken voor den geest hem door de apostelen gegeven.

‘Ge schijnt bijzonder veel haast te hebben,’ voegde hij na eenig peinzen Satan toe. ‘Ge zult mij toch wel eerst even toestaan dat ik mijn vrouw goeden dag zeg. Wees zoo goed en ga zoolang op dit aambeeld zitten, ik ben aanstonds weêrom.’

De duivel zette zich op het aambeeld neder en na weinige oogenblikken kwam ook de smid in de smederij terug.

‘Kom, wij zullen nu maar stilletjes aan opstappen,’ zeide de smid glimlachend tot zijnen rustenden metgezel.

Satan beproefde van het aambeeld op te staan, maar te vergeefs.

‘Oude, wat trekt je leelijke gezichten. Haast je wat. 't Wordt al mooi donker. Ge moet daar niet op uw gemak blijven zitten en mij zoolang laten wachten.’

De duivel maakte allerhande grimassen om maar los te komen; nu eens beproefde hij zulks ter rechter dan weder ter linker zijde; op 't eene oogenblik schoof hij naar voren dan weder naar achteren, maar in hoevele bochten en wendingen hij zich ook verwrong, al zijne moeite was te vergeefs; meêdoogenloos bleef hij aan 't aambeeld gekluisterd gelijk een gevangene in 't ijzeren dwangbuis. Het zweet stond in groote droppels op zijn voorhoofd, het schuim der woede kwam hem op de lippen, hij raasde, tierde en schreeuwde, maar dat alles scheen nergens toe te dienen, dan om Matathias van vergenoegen in de handen te doen wrijven en hem hoe langer hoe vroolijker en opgeruimder te maken. Eindelijk smeekte Satan, met tranen als oliekoeken in zijn groote vurige oogen, van toch te mogen weggaan. De smid begreep ook dat zulks beter was om geen nachtrumoer te hebben en aan de buren geen ergernis te geven; het verzoek werd toegestaan, mits de vorst der hel zou beloven om, als hij vrij zou zijn, alleen weg te gaan en wel nog veel gauwer dan hij gekomen was.

Satan gaf hierop zijn woord en bracht zijne vorstelijke belofte met eene getrouwheid ten uitvoer, die men te vergeefs bij vele vorstelijke verdragen van latere eeuwen zou zoeken. Snel gelijk een pijl uit den boog verdween hij uit Matathias’ oog en liet den smid met vrede.

Het gebeurde bleef intusschen niet zonder leering voor den ouden leugenaar en geruime tijd ging er voorbij, eer hij weder van zijne geliefkoosde verwensching gebruik maakte.

Op zekeren dag dat hij door het veld kuierde, kwam hij een houd tegen, die een patrijs in zijn bek droeg. Den jachthond zijne prooi te ontnemen en de patrijs in zijn zak te steken, was voor Matathias het werk van een oogenblik.

Een poos daarna kwam een jager bij hem en vroeg of hij geen patrijs had gezien, die hij zoo even met zijn kruisboog had geschoten.

‘Wat praat gij van een patrijs?’ antwoordde Matathias. ‘'t Is al zooveel jaren geleden, dat ik eens een patrijs onder mijn oogen heb gehad, dat ik bijna niet meer weet hoe hij er uitziet.’

‘Hoe is 't mogelijk?’ hernam de jager. ‘Mijn hond moet er u noodzakelijk meê zijn tegengekomen.’

‘Kerel, ik heb geen patrijs gezien, zeg ik u nog eens,’ herhaalde de oude zondaar, ‘en de duivel hale mij, zoo ik het lieg.’

Na deze woorden liet hij den jager aan zijn lot over en ging naar de keuken, om de patrijs door zijn vrouw te laten braden. Doch zijne echtgenoote, die het gesprek had afgeluisterd, weigerde het gestolen wildbraad klaar te maken en liep haastig de deur uit om het den eigenaar weder te geven.

Nauwelijks was zij uit het huis, of de duivel verscheen aan Matathias met een nog veel woester uiterlijk dan de vorige maal.

‘Gij hebt mij weder geroepen,’ sprak hem Satan toe, ‘hier ben ik; doch, weet wel, dezen keer zult ge mij niet beet hebben. Uwe vrouw is thans niet 't huis, ge behoeft haar bij gevolg niet goeden dag te zeggen. Dus voorwaarts, marsch!’

‘Nu, als 't niet anders zijn kan, vooruit dan maar,’zeî de smid.

‘Wezenlijk, nu begint ge mij te bevallen,’ sprak de duivel op meer zachtzinnigen toon. ‘Thans zie ik, dat gij inschikkelijk en verstandig begint te worden.’

‘Dunkt je niet, dat het drommels heet is?’ vroeg de smid toen zij eenige schreden waren voortgegaan.

‘Heet? 't Is zoo heet, dat ik bijna niet gapen kan,’ hernam zijn metgezel. ‘Geloof mij, als iemand in zulk een hitte zoo'n reisje gemaakt heeft als ik, dat hij er dorst bij krijgt.’

‘Nu, dorst behoeft ge hier niet meer te lijden dan ge wilt,’ hernam de smid; ‘kijk, vlak voor ons daar staat een kersenboom met de mooiste kersen van de wereld; als ik zoo vlug was als gij, dan zat ik al lang in den boom om mij er eens ter deeg aan goed te doen.’

‘Dat is waarlijk een kostelijke inval,’ hernam de duivel. ‘Ik wil u terstond toonen, dat ge zulks aan geen doove gezegd hebt.’

‘Ga je gang maar,’zeî de smid, ‘maar eet al de kersen niet alleen op; toon dat je dankbaar zijt en gooi er mij eenige naar de laagte.’

Satan bedacht zich niet lang en zat in een oogwenk boven in den boom; hij at eerst de grootste en mooiste kersen zelf op en wierp vervolgens eenige takken omlaag naar den eigenaar van den kersenboom.

Toen hij aan de kostbare vrucht volkomen zijn dorst meende gelescht te hebben, klouterde hij naar beneden; alles liep heel wel af, tot hij aan den laatsten tak was gekomen, doch toen hij hier zijn voet op had gezet, was 't hem onmogelijk dien er weder van los te krijgen.

‘Wat voert ge nu daar boven weêr uit?’ riep hem Matathias toe. ‘Ik zie je geen kersen meer plukken en ge blijft daar maar aan den tak hangen, net of wij niets anders meer te doen hebben. Komt ge er af, ja of neen?’

Een gebrul, als ooit door een wild dier werd aangeheven, dat door jagers belaagd werd, was 't eenige antwoord, 't welk hij van den duivel ontving.

‘Doe nu zoo raar niet!’ riep de smid, in zijne vuist lachend. ‘Ge maakt een leven als een dronken vent. Wat moeten de buren wel denken?’

De duivel ging voort met zich gelijk een aal in allerlei bochten te draaien en te wenden; nu eens trachtte hij omhoog te springen gelijk een woedende tijger zich op zijne prooi werpt, dan weder zonk hij schier bewusteloos neder en spartelde gelijk een kabeljauw, die op sterven ligt; de takken en zelfs de stam van den boom boog en kromde zich in allerlei richtingen en uit de borst des Satans rees onder vreeselijk

zuchten van afmatting en vermoeienis een rookwolk, zooals de smid nog nooit uit zijn smidsoven er een had zien opstijgen.

‘Ik geloof, dat ge voornemens zijt van nacht in dien boom te blijven logeeren; nu ik gun u de pret en wensch je een aangename nachtrust,’ zeide Matathias, terwijl hij aanstalten maakte om weêr huiswaarts te keeren.

‘Ik bid en smeek u,’ riep de duivel uitgeput van vermoeienis; ‘laat mij uit den boom; ik beloof u andermaal ongedeerd te laten naar huis gaan, indien gij mij van deze vreeselijke foltering bevrijdt.’

Matathias, die niet van straatgerucht hield, stond den duivel gereedelijk zijn verzoek toe en met beschaamde kaken maakte deze zoo gauw mogelijk dat hij wegkwam.

Matathias wist zich uit het gebeurde eene nuttige leering te verschaffen, en er verliepen ruim twee jaren, dat hij niet alleen zich van elken leugen onthield, maar ook in de verste verte elke uitdrukking vermeed, die maar eenigszins op zijne geliefkoosde verwensching scheen te gelijken.

(*Slot volgt.*)

IJsschollen bij Spitsbergen.

Wie kent de lotgevallen niet van de nederlandsche noordpoolvaarders, zoo meesterlijk door Helmers en Tollens bezongen? Wie herinnert zich niet de vreeselijke en indrukwekkende tooneelen, waarvan zij getuigen waren in de nabijheid dier groep van eilanden in 't kille Noorden, waar ‘de wintervorst zijn zetel heeft opgeslagen.’

‘t Was in een dier stoute en gevaarlijke ondernemingsreizen, dat het eiland Spitsbergen ontdekt werd. In 1596 namelijk werd door Jacob van Heemskerk en Jan Cornelisz. Rijp met twee schepen op nieuw eene reis ondernomen tot het vinden van den noordoostelijken doortocht naar Oost-Indië. Na eerst het Bereneiland ontdekt te hebben, 't welk later door den Engelschman Bennet, Cherry-island genoemd is, stevenden beide schepen in noordwestelijke richting en ontwaarden den 17 Juni een land, dat geheel met ijsbergen bedekt scheen; zij voeren, voor zoo ver 't ijs zulks toeliet, langs de kust van 't eiland en gaven het den naam van Spitsbergen.

De heldhaftige noordpooltochten van vroegeren datum zijn in lateren tijd door vele reizigers herhaald, zoodat thans de natuurlijke gesteldheid van Spitsbergen als tamelijk bekend mag beschouwd worden. De kolossale ijsmuren, welke de noordpoolvaarders boven de masten hunner schepen zagen uitsteken en door hen met den naam van ijsbergen werden bestempeld, zijn bevonden werkelijk bergen of zoogenaamde gletschers te zijn, welke uit dezelfde grondstof bestaan als de heuvelen en bergen, die zich op 't land zelve verheffen. Deze gletschers namelijk ontstaan door eene opeenhooping van sneeuw; de ijsklomp, welke hierdoor wordt gevormd, is tengevolge der uitzetting en inkrimping der ingesloten lucht voortdurend in toestand van beweging. Op Spitsbergen breiden de gletschers zich na korten of langeren tijd tot in zee uit. Soms storten de kolossale ijsklompen bij gedeelten ter neder om onder het water te verdwijnen en kort daarop weder te voorschijn te treden. De val dier ijsklompen verwekt een geraas als dat van den donder en na den val ontstaat zulk een beweging in zee, dat het water ver over den oever wordt voortgezweept. Het schouwspel, dat dit drijfijs aanbiedt, is buitengewoon grootsch en indrukwekkend; meermalen zijn de grotten, door de golven in de reusachtige ijsgevaarten uitgeboord, prachtig gekleurd, en de ijsmassa, door de hooge zee in beweging gebracht, biedt alle schakeeringen tusschen het helderste azuur en het onberispelijkste wit.

De Maagd van Orleans.

Jeanne d'Arc, bijgenaamd: de Maagd van Orleans, werd in 1410 van arme ouders te Domrémy bij Vaucouleurs geboren. In 't verborgen leven, dat zij tot aan haar achttiende jaar als herderin leidde, omstraalden vroomheid en zedigheid haar hart met zulk een glans van godsvrucht en deugd, dat zij de uitstekendste gunsten des hemels, ja, voor haar zelve de martelaarskroon en voor haar vaderland redding en vrijheid verwierf.

't Was een rampvolle tijd voor het zwaar beproefde Frankrijk; bijna geheel het land was in de macht der Engelschen, zoodat de fransche koning Karel VII bij zijne komst op den troon van zijn rijk niets meer bezat dan Orleans en eenige steden aan de Loire. Na een zevenjarigen strijd scheen echter ook dit weinige reddeloos verloren en de nabijzijnde val der stad Orleans voorspelde den Engelschen de heerschappij over het geheele rijk. Door de hand der jeugdige herderin van Domrémy werd Frankrijk van den afgrond gered.

Reeds geruimen tijd was het godsdienstige meisje door hemelsche genaden voorgelicht omtrent hare verheven roeping; bespotting en veelvuldige moeilijkheden van verschillenden aard strekten slechts om de zuiverheid harer oogmerken te louteren en nog meer te doen uitschitteren, zoodat zij eindelijk in 't begin van 1429 verlof bekwam om zich naar Chinon tot den koning te begeven. Terstond bij hare aankomst herkende zij den vorst hoewel hij zich verborgen hield tusschen zijne hovelingen, verhaalde hem wat de Moeder Gods haar geopenbaard had en kondigde hem aan, dat zij hem naar Rheims ter krooning zou voeren.

Na zorgvuldige beproeving werd haar de aanvoering eener fransche legermacht toevertrouwd; zij verkreeg eene wapenrusting, een zwaard, dat men op hare aanwijzing in eene kerk vond en een vaandel met leliën bezaaid en versierd met de beeltenis van den Zaligmaker en de namen van Jezus en Maria.

Aan 't hoofd harer troepen reed zij den vijand te gemoet; den 4^n Mei greep zij een der sterkste verschansingen van de Engelschen aan en veroverde deze in weêrwil van den hardnekkigsten wederstand. Bij de bestorming der sterkte Tournelles, werd de heldhaftige jonkvrouw aan den schouder gewond; onmiddellijk echter sprong zij weder te paard en trok zegevierend de verschansing binnen; zij vermeesterde achtereenvolgens alle sterkten, welke in de macht des vijands waren en den negenden dag, nadat Johanna was aangekomen, braken de Engelschen de belegering der stad op, welke reeds zeven maanden geduurd had.

Terstond daarop gaf zij aan hare troepen het bevel, om naar Rheims op te rukken ten einde den koning te doen zalven. Om daar te komen moest men tachtig mijlen ver trekken door een land, hetwelk eene vreeselijke overmacht van vijanden bezet hield. Doch de moed der heldhaftige maagd kende geen hinderpalen. Onder bestendige voordeelen en zegepralen trok zij immer voorwaarts, nam in eene schitterende overwinning te Patay den engelschen bevelhebber Talbot gevangen, veroverde de verloren steden en trok zegevierend de stad Rheims binnen, waar koning Karel VII den 17 Juli 1429 gezalfd werd.

Thans verlangde Johanna tot haar vorig leven weder te keeren, zeggende dat hare roeping volbracht was, zij liet zich echter overhalen om aan het hoofd des legers te blijven. Bij een uitval uit de stad Compiègne viel zij in de handen der Engelschen, werd van de eene gevangenis naaide andere gesleept en eindelijk den 14^n Juni 1431 te Rouaan als ‘toovenares en ketterin’ levend verbrand.

Vijf en twintig jaren na haren dood verklaarde Paus Calixtus III het proces als valsch, en werd de heldhaftige jonkvrouw als onschuldig en rechtgeloovig in hare eer hersteld.

IJSSCHOLLEN BIJ SPITSBERGEN.

JEANNE D'ARC.

De bezielde gloed van geloofskracht, vaderlandsliefde, en vrouwelijke heldhaftigheid, waardoor de daden der Maagd van Orleans uitschitteren, hebben haren naam door de beeldende kunsten, fraaie letteren en poësie aller landen vereeuwigd en nog in 1820 is hare gedachtenis te Domrémy door een marmeren borstbeeld vereeuwigd.

Mijnheer Sijmens en zijne dochter. Eene Amsterdamsche Geschiedenis.

Op een' kouden, nevelachtigen herftsavond stond de rijke koopman Sijmens op de stoep zijner prachtige woning in de bocht van de Heerengracht te Amsterdam, en bracht de bel met veel heftigheid in beweging. Ik moet beginnen met te zeggen dat hij in eene onaangename stemming verkeerde, en daar ik niet gewoon ben aan mijne verhalen een' bijsmaak van geheimzinnigheid te geven, omdat de gezonde lezer zoodanigen kost niet behoeft, wil ik de oorzaak van zijn misnoegen maar aanstonds aan den dag brengen: hij had duizend guldens verloren. Niet aan de beurs of in handel en wandel, waar hij in de gelegenheid zou zijn om het verlorene tienvoudig terug te krijgen, maar uit een' zijner zakken, en zoo als hij meende, bij het verrichten van eene daad van menschlievendheid.

Op het Koningsplein had hij tegen zijne gewoonte eene erbarmelijk gekleede vrouw een dubbeltje gegeven, en om gemakkelijker in zijnen zak te komen, zijn' overjas ontknoopt. Bij die gelegenheid moest de goed gevulde *portefeuille* met de onbegrijpelijke geschiktheid waarmede horologiën, armbanden, ringen en andere voorwerpen van waarde in zulke gevallen verdwijnen, uit de engte in de wijde wereld geraakt zijn.

Sijmens was natuurlijk, zoodra hij dit bespeurde, teruggekeerd om zooveel mogelijk voetstap voor voetstap denzelfden weg te volgen, doch zonder eenig gevolg. De schemering was bereids ingevallen, en ofschoon het donkere leder zeer gemakkelijk op de heldere straatsteenen te onderscheiden moest zijn, bespeurde hij niets. De oude heks, zoo als Sijmens de vrouw noemde aan wie hij een dubbeltje had geschonken, was weg. Zij had waarschijnlijk den onverhoopten rijkdom met het armzalige dubbeltje grijnzend in den zak gestoken, ‘doch ik zal haar wel krijgen, ik zal haar wel krijgen,’ bromde Sijmens. In weêrwil van zijn vermoeden liep hij nog eenige malen denzelfden weg heen en weêr, voelde en tastte in al zijne zakken en in de voering van zijn jas en keerde toen, na een half luide verwensching geuit te hebben en met het voornemen om onmiddellijk eene advertentie in het *Handelsblad* te doen plaatsen, naar zijne woning terug.

Het was hem dus te vergeven, dat hij luider dan gewoonlijk belde.

Zijn huisknecht had hem niet half zoo lang voor de deur laten staan als wij, en ik geloof zelfs geen vierde gedeelte zoo lang, indien ten minste de lezer geen overspringer of bladverslinder is, zoo als men er velen vindt. Desniettemin werd de knecht ontvangen met de onvriendelijke woorden: ‘Heeft niemand meer ooren hier in huis? Hoe lang moet ik wel in den regen staan?’

Doch het is maar een huisknecht, en die wordt er voor betaald om de luimen van zijn' heer ongekrenkt te verdragen, en daarom hopen en gelooven wij dat hij deze rhetorische vragen, waarop geen antwoord verwacht werd, wel bij zijne koude kleêren zal hebben laten afzakken. ‘De dikke is van daag brommig!’ met dit vriendelijk

bericht verhoogde hij de onpleizierige stemming van de keukenmeid, die heden het eten buitengewoon lang warm had moeten houden.

Mijnheer Sijmens wierp zijn' *parapluie* toornig in eenen hoek, in plaats van hem behoorlijk in den staander te zetten, en strompelde daarop, zonder zijne voeten af te vegen, zonder zich van hoed of overjas te ontdoen, met harde stappen de prachtige trap op naar de *belle étage*, die met een' helderen looper bedekt was.

Hij had in den letterlijken zin des woords wel geene kromme beenen, maar toch een ietwat sabelvormig been. Doch dat is voldoende om aan zijn' gang iets ongelijkmatigs te geven, en bij zijn plomp lichaam, zijn dik hoofd met kleine oogen, zijn geblaas en gesnuif, wanneer hij driftig of haastig is, heeft hij in zijne bewegingen eene ongemeene overeenkomst met een' rhinoceros. Plof, plof!.... zijne voetstappen zijn zelfs in weêrwil van het zware tapijt, hoorbaar. De *vestibule* is verkwistend verlicht, de sierlijke lantaarn, die heldere stralen op den marmeren vloer en de wanden werpt, toont ook smerige voetstappen aan, die bij de huisdeur beginnen en eerst op de helft van de trap langzaam verdwijnen. Het is nog al troostelijk dat mijnheer Sijmens des noods een' nieuwe *parapluie* kan koopen, wanneer deze door het onstuimig wegwerpen beschadigd mocht zijn, en dat hij zelf in de beurs moet wanneer er een nieuwe ganglooper noodig is. Op den keper beschouwd behoeft hij ook in zijn eigen huis zijne laarzen niet af te vegen, wanneer dit zijne onpleizierige stemming eenige verlichting kan verschaffen.

Doch hij diende toch wel vriendelijk te zijn jegens zijne goede vrouw en lieve dochter. Hoe kunnen die het helpen, dat hij met de duizend guldens zijne gemoedsrust verloren heeft? Hebben zij niet met het geduld dat de taaiheid van gutta-percha overtreft, tot op slag van zessen met het *diner* op den huisvader gewacht, terwijl de jonge spruit, Maurits, door overdreven klachten over honger, een paar beschuitjes met kaas verorberd heeft? Leggen zij thans niet bereidwillig boek en borduurwerk ter zijde, om den binnentredenden heer en gebieder met een' vleienden blik en een vriendelijk woord als ter vergoeding voor zijne inspannende bezigheden te ontvangen?

Nu moet ik, om der waarheid hulde te doen, bekennen dat een gedeelte van den tijd heden buitengewoon aangenaam verkort was geworden. De jonge dokter Long, door zijn' ouden collega Lever, die zich aan de praktijk ging onttrekken, als opvolger aanbevolen, had een eerste bezoek gebracht, dat zeer te goeder uur was, aangezien mevrouw Sijmens aan eene nieuwe ongesteldheid leed.

Wat bij Protestanten een nieuwe, nog ongehuwde predikant voor het vrouwelijke deel eener gemeente is, is een jong geneesheer voor de schoone helft zijner *clientèle*, van welken godsdienst ook. Hij is iemand wiens inkomsten de verstandige huismoeders tamelijk nauwkeurig schatten, wiens uitzichten zij beoordeelen en ook in zekere mate bevorderen kunnen. Daar hij als het ware een algemeen eigendom is, en zelfs in elk huisgezin waar men zijne diensten verlangt, eene soort van recht op vertrouwelijkheid heeft, durft bijgevolg ook eene jonge dame zich vrijmoediger over zijn voorkomen en geheel zijn' persoon uitlaten, dan dit met andere jonge mannen het geval zou zijn. Nadat Dr. Long afscheid genomen had, maakten mama en dochter van die vrijheid ruim gebruik.

‘Doctor Lever bevalt mij toch beter,’ sprak mevrouw.

‘Hoe kunt gij dat zeggen, mama?’ riep de schalksche Anna, die zich schadeloos wilde stellen voor een bedeesd zwijgen gedurende het bezoek. ‘Die oude pruik met zijne snuifdoos, en dokter Long met zijn geestig gelaat - vindt gij niet dat hij een prachtig profiel heeft? - en zijne oogen.... nu, hij heeft nog geen' bril noodig, zoo als zijn oude collega.’

‘Kind, kind, leg mijne woorden toch niet voorbedachtelijk verkeerd uit,’ zeide mama. ‘Van zijn uiterlijk spreek ik niet, en het is goed dat niemand uw geklap daarover hoort. Ik weet echter niet of hij mijne kwaal wel zoo goed begrijpt en inziet.’

‘Maar hij heeft u toch nauwkeurig ondervraagd en onderzocht.’

‘Ja, maar ik kan niet zeggen dat mij dit juist zoo goed bevalt. Dokter Lever zag met één' oogopslag wat mij deerde.’

‘Eten wij nog niet?’ riep Maurits, die te vergeefs de kat over een' stok wilde doen springen.

‘Gij ziet dat papa nog niet te huis is.’

‘Als ik groot ben, zal ik ook zoo lang uitblijven,’ hernam het verwende zoontje.

‘Daarvoor kende dokter Lever u ook reeds dertig jaren,’ vervolgde Anna, hare moeder beantwoordende; ‘wees er voorloopig maar mede te vreden, dat de jonge man met zooveel omzichtigheid te werk gaat.’

‘Ja, hij moet een schitterend examen afgelegd hebben, en is van eene goede familie uit Groningen; de Hope's en de Tedema's hebben hem ook reeds genomen. Maar dokter Lever verklaarde mij alles nauwkeuriger.’

‘Hij praatte genoeg om er hoofdpijn van te krijgen, al had men er nooit iets van geweten.’

‘Maar ik weet toch gaarne hoe de dokter over mijn' toestand denkt. Dokter Lever wist ook een heel aardig gesprek te voeren.’

‘En waarover sprak de oude heer Lever dan gewoonlijk?’ vroeg Anna? ‘Met papa over effecten, met u over de valsche tanden van mevrouw Tedema, en tegen mij zeide hij altijd slechts: ‘Dag, Naatje, dag kind!’ alsof ik nog zoo'n klein ding was als vóór achttien jaar, toen hij mij vaccineerde. Wat daarentegen dokter Long zeide, had ten minste betrekking op zijn vak: hij vroeg of onze slaapkamers aan de tuinzijde lagen, naar de uitdamping der grachten, en...

‘Gij hebt goed afgeluisterd,’ merkte mama op, niet zonder te doen blijken dat dit haar een weinig ergerde. ‘Dan,’ zoo vervolgde zij, ‘is hij mij ook wel wat jong.’

‘Des te ijveriger zal hij zijn, en iedereen moet beginnen met ondervinding op te doen.’

Mama meende dat het niet noodig was dat *zij* juist daartoe haar lichaam leende, en dat was het verstandigste wat men in verscheidene uren van haar had gehoord.

‘Neen, wanneer ik eenmaal, God beware mij! ziek mocht worden, geef mij dan geen ouden dokter,’ zeide de schoone voorspreekster van den heer Long, die er nu juist niet uitzag alsof zij binnen kort geneeskundige hulp noodig zou hebben. ‘Voor een beetje hoofdpijn of verkoudheid - mama wierp haar lang geen' malschen blik toe - weet ik even goed raad als de oudste professor, en ten slotte betere en nieuwere middelen; in het ergste geval kan men er altijd nog oude pruiken bijroepen, maar dan weet de een er zoo min wat aan te doen als de ander.’

Juist toen dit niet zeer vleiende oordeel haren mond ontvlood, werd de deur wijd opengeworpen en kwam de oude heer Sijmens binnen.

De vriendelijke lezer zal wel begrijpen, dat hij niet zooveel tijd noodig had gehad om van de huisdeur naar de eetzaal te komen, ofschoon hij in eene zijkamer snel eenige regels geschreven en door den kruier naar het bureau van het *Handelsblad* gezonden had; doch daar hij in zijne tegenwoordige stemming altijd nog vroeg genoeg aankomt,

ofschoon de pendule op den marmeren schoorsteenmantel zoo even reeds zes uren heeft geslagen, heb ik hem voorbedachtelijk zoolang laten wachten.

'Goeden avond, papa!' riep Anna hem met haar helder stemmetje te gemoet, terwijl zij haar borduurwerk op de tafel legde.

Een onaangenaam gebrom van den tweebeenigen rhinoceros was het eenige antwoord.

'Wat is dat laat geworden van daag!' sprak mevrouw in hare onschuld.

'Laat?.. Waarom hebt gij dan niet gegeten, als de tijd u te lang viel? Mij dunkt dat het hier nog al uit te houden is in den *fauteuil*, de stoof onder de voeten, het vuur voor den neus... middelerwijl ik buiten in weêr en wind mij moet afbeulen!' - Hij had moeten zeggen met het grootste gemak van de wereld duizend guldens verloor.

Mevrouw Sijmens was eene verstandige echtgenoote, die wist dat men de woorden van een' man die met bezigheden overladen is, niet op een goudschaaltje wegen, maar zijne kwade luimen met geduld en zachtzinnigheid bejegenen moet. Zij legde bedaard haar' blauwen bril als bladwijzer in het boek en nam plaats aan de tafel. Anna was niet zoo geduldig en zachtzinnig uitgevallen, doch zweeg vooralsnog en haalde alleen maar met wat pikante overijling haar album onder den vochtigen overjas weg, dien haar vader wrevelig op een' stoel had geworpen.

'Wat knabbelt gij daar?' riep de heer Sijmens zijn' veelbelovenden zoon toe, die de laatste stukjes beschuit uit zijne holle hand als uit een' trechter in den mond liet glijden. 'Kunt gij niet wachten tot er getafeld wordt?.. Dat eeuwig gesnoep!'

Maurits was wel een vertroetelde knaap, doch schrander genoeg om te begrijpen dat een onbeleefd antwoord op dat oogenblik geheel niet te pas kwam.

'Eten wij dan van daag geheel niet? Ik meen dat het waarlijk laat genoeg is!' riep de huisvader, die er niet meer aan scheen te denken dat hij een oogenblik te voren zijn' zoon van ongeduld had beschuldigd.

'Gij weet dat Martha gewoonlijk de aardappelen overhangt, wanneer zij hoort dat gij te huis komt,' sprak mama goedhartig.

'De soep ook?' vervolgde hij op denzelfden sarrenden toon. 'De soep kon toch reeds lang hier zijn!' Dit zeggende rukte hij met zooveel geweld aan het schelkoord, dat hij het handvatsel in de vingers hield.

Anna kon haar lachen niet bedwingen. 'Niet zoo heftig, papa!' riep zij op plaagzieken toon, 'ik hoor Manus reeds in den gang.' De kleine oogen wierpen haar van ter zijde een' grimmigen blik toe, doch papa waagde het niet iets te zeggen. Hij was eigenlijk wat vreesachtig voor zijne dochter, en kwelde hij somwijlen zijne goede vrouw, hij werd daarvoor wederkeerig door zijne dochter gekweld. Buitendien had Anna ook gelijk; want Manus trad reeds met de soepterrine de kamer binnen.

Nu was erwtensoep juist de lievelingskost niet van den stamhouder Sijmens, vooral niet na het gebruik van beschuitjes met kaas; hij bracht een paar lepels aan den mond, trok een vies gezicht en legde den lepel naast zijn bord neder.

'Waarom eet gij niet, Maurits?' vroeg mama knorrig; want zij kon dat op hare beurt ook worden, en duldde in allen gevalle van den knaap geene onordelijkheden aan tafel.

De jongen wierp glurend een oog op zijn' vader, die juist met een vreeselijk ernstig gelaat den derden lepel soep in den mond schoof, en antwoordde toen; 'de soep is aangebrand.'

'Inbeelding!' riep de moeder, 'wilt gij wel terstond...'

‘De jongen heeft gelijk,’ riep papa triomfeerend. Zijne oogjes vonkelden van wrevel, en ook hij legde den lepel neder. ‘De jongen heeft waarachtig gelijk, de soep is aangebrand!’

‘Wellicht een zweem van rook...’

‘Goed! wij weten er niets van, Maurits, de soep is *niet* aangebrand, de rook is er maar ingeslagen... ik eet er echter geen' lepel meer van.’

Dit gezegd hebbende schoof hij zijn bord vooruit en zette een gezicht alsof hij voor een martelaar wilde doorgaan. Zijn wakker zoontje volgde het voorbeeld, maar zag er veel vroolijker uit.

‘Zoo iets kan zoo licht gebeuren... en Martha heeft heden zoo lang...’

De vredelievende vrouw maakte eene beweging met de hand en onderdrukte de zeer passende maar op dat oogenblik ontijdig aangebrachte verontschuldiging. - ‘Zal ik eens bellen? er zal nog wel *bouillon* zijn.’

‘O neen,’ zeide de heer Sijmens met de grootste zelfverloochening; ‘het heeft niets te beteekenen, het komt er voor mij niet op aan.’

Het moet gezegd worden dat zijne tong in den regel niet fijn genoeg was om een' lichten graad van rook te proeven, zoodat hij dan ook den eersten lepel met het grootste welbehagen had gebruikt; hij was na de groote inspanning buitengewoon hongerig en zou zijn verdriet gaarne in den volsten zin des woords *vergeten* hebben; doch wie anderen wil kwellen, moet er zelf meê in deelen, hij bleef bij zijn zeggen en stak verder geen' mond meer aan zijne lievelingssoep. Zijne liefdevolle dochter gebruikte er des te meer van, zij verlangde, den kwaadgeluimden papa ten trots en mama tot troost, nog een tweede bord.

‘De erwten zijn van daag heel malsch,’ zeide zij, alsof er geen enkel woord over aanbranden gerept was. ‘Papa, mag ik u nog om een beetje soep verzoeken?’

Er volgde weder een toornige blik, doch ofschoon zij haren vader het postje harer moeder opdroeg, waagde hij het niet er zich aan te onttrekken.

Als om zich te troosten schonk hij een glas bordeaux in en ledigde het in éénen teug, doch zeide aanstonds daarop:

‘De wijn smaakt weder naar de kurk.’

‘Wij gaan immers van avond naar het Park?’ vervolgde de onverbiddelijke Anna, zonder op dit *intermezzo* acht te geven. Dat was te veel.

‘Naar het Park?’ herhaalde papa barsch, ‘ga naar de keuken, daaraan doet gij beter; ga naar de keuken, dewijl uwe moeder toch te veel aan het sukkelen is om zich over de huishouding te bekommeren.’

Niet alle vrouwen zouden deze uitvallen zoo geduldig verdragen hebben als de hierin zeer verstandige mevrouw Sijmens. Zij wist dat haar oude rhinoceros eigenlijk op den keper beschouwd zoo kwaad niet was, en in tijd van nood zelf ‘door weêr en wind’ gestrompeld zou zijn om dokter Long of Lever bij haar ziekbed te halen. Zij kon nog te meer daarom zwijgen, wijl zij eene wakkere voorvechtster aan hare dochter had. Noemde deze onder vier oogen de ongesteldheid der moeder ‘een beetje hoofdpijn,’ in het bijzijn van papa was dat geheel wat anders.

‘Mama is ongesteld en bestuurt niettemin haar huishouden zoo goed als ééne vrouw in Amsterdam. Zelve te koken, dat behoeft zij niet - en ik ook niet; dat veroorlooft ons onze positie, papa!’

‘Positie.... Wat weet gij van positie?’ spotte papa, vol verdriet aan de verloren duizend guldens denkende. ‘Gij zult nog eens blijde zijn....’

Het laatste van dezen zin ging in een onduidelijk gebrom verloren, wijl juist Manus met het overige van het maal verscheen; doch ook dit vond geene genade in de oogen

van den ‘dikke.’ Van de kippen was de eene ‘taai als zoolleêr,’ en werd teruggeschoven als niet eetbaar; van de andere zeide hij ‘het riekt.’

‘Gij hebt gelijk papa, het riekt zeer lekker,’ zeide Anna, en gaf er de bewijzen van dat het boutje haar voortreffelijk smaakte. ‘Wilt gij wel zoo vriendelijk zijn mij de augurken eens aan te geven, papa?’

Papa zag haar nijdig aan, doch sprak geen woord en bleef aan zijne vaan getrouw: hij at er niets van. Ditmaal volgde hem zijn zoon Maurits niet.

De brusselsche spruitjes ‘zwommen in het water’, de bloemkool was te flauw, enz. Bij het gereed maken van de salade was de huisvader zoo onhandig, dat de peper in zijn' neus drong, zoodat hij onophoudelijk aan het niezen en proesten bleef en dien arbeid aan zijn vrouw moest overlaten. Het was eenmaal vol rampen. Nog vóór hij zou gaan proeven, of er ook op de salade iets viel aan te merken, kwam Manus binnen met de boodschap, dat er een jongen was die hem verlangde te spreken.

‘Kunt gij niet vragen wat hij verlangt?’ snauwde de heer Sijmens.

‘Dat wil hij mijnheer zelven zeggen.’

‘Hoe heet hij dan?’

‘Gerrit Mook, van den Achterburgwal.’

‘Loop naar de maan... ik ben aan het eten.’

Doch nauwelijks waren hem die woorden ontvallen, of er schoot eene gedachte door zijn hoofd. Met groote overijling sprong hij op zijne ongelijke beenen en stapte voorbij den verwonderden Manus naar de voordeur.

Voor wij hem volgen, moeten wij eerst eens naar dien jongen omzien.

Het is een slechte wind die niemand wat goeds aanwaait. Dezelfde *portefeuille*, wier verlies den vrede in het huis van den heer Sijmens verstoorde, had onder een ander, zeer schamel dak vreugde en hoop opgewekt. Een arme jongen die voor zijne zieke moeder naar den dokter geloopen was, trapte midden op den Dam op een' ledigen tabakszak en bespeurde onmiddellijk dat er nog iets anders onder verborgen was. Hij bukte haastig, en hoe klopte zijn hart toen hij eene *portefeuille* opraapte.

Want reeds op den Dam en niet eerst op het Koningsplein was de niet zorgvuldig in den zijzak geborgen, maar achteloos tusschen jas en vest gestoken *portefeuille* op den grond gevallen. Zoo dwaselijk zijn in zoodanige (ook wel in andere) gevallen onze gevolgtrekkingen: prijsbare milddadigheid was hier geene oorzaak van het verlies geweest.

Het werd reeds donker, en de lantaarnen waren bereids ontstoken. Desniettemin kon men de enkele gestalten onderscheiden, die ijlings in den regen over den Dam voortsnelden; doch Gerrit zag niemand denkend of peinzend over het plein gaan of zich hier of daar bukken, en de agent van politie, die in zijn' korten mantel voor de Kalverstraat op en neêr ging, scheen blijkbaar van het verlies ook niets te weten. Toen stak Gerrit na een kort beraad de brieventasch in zijn' zak en rende spoorslags en in de grootste opgewondenheid naar den Achterburgwal, naar het armoedige kamertje zijner moeder.

De oude weduwe lag met de koorts te bed; eene goedhartige buurvrouw reikte haar een kopje thee toe, de tweede verwaterde *editie* van bladen die door eene rijke familie reeds afgetrokken en toen aan de schoonmaakster gegeven waren.

‘Drink nog een kopje, jufvrouw Mook, zij is kostelijk en zal u goed doen,’ sprak zij opbeurend.

Doch vrouw Mook ontving ook een ander, minder aangenaam bezoek, namelijk van haren robusten huisbaas Dirks. Deze wierp haar een' hoogst onvriendelijken blik toe en bromde: ‘Ziek zijn, dat kan iedereen, maar betalen, dat is de kunst! Maak maar

dat gij spoedig weêr op de been komt, want wanneer ik Maandag mijn geld niet heb, zal ik je wel beenen maken, hoor je!'

(*Slot volgt.*)

Johan de Witt.

Zelden, wellicht, nooit verkeerde Holland in zulk een treurigen toestand als gedurende het jaar 1672: van buiten werd het van alle kanten door machtige vijanden bedreigd, inwendig heerschte wantrouwen van het volk in zijne regenten en verdeeldheid tusschen deze laatsten onderling. Toch is er in de geschiedenis dier dagen geen bladzijde zoo droevig als die, welke ons de gruweldaad meldt door het opgeruide grauw tegen den grooten staatsman gepleegd, wiens beeltenis wij in nevenstaande gravure aanbieden en die zelfs door zijne vijanden als ‘een der onsterfelijkste mannen zijner eeuw en een der getrouwste dienaren van zijn vaderland’ is geprezen.

Johan de Witt was de zoon van Jacob de Witt, burgemeester van Dordrecht en werd aldaar in 1625 geboren. Na zich in verschillende vakken, als rechtsgeleerdheid, wiskunde en godgeleerdheid, bekwaamd te hebben, deed hij ter volmaking zijner verkregen kundigheden eene reis door verschillende landen van Europa. In zijn vaderland teruggekeerd werd hij weldra in zijne vaderstad Dordrecht tot pensionaris benoemd en bij het overlijden van den raad-pensionaris Pauw werd hem, ofschoon nog geen acht en twintig jaren oud, de laatstgenoemde betrekking opgedragen in welke hij dertig jaren lang de leiding van de Vergadering der Staten van Holland had en zich in 't bestuur een roem verwierf zoo als slechts aan weinige staatslieden te beurt viel.

JOHAN DE WITT.

Zijn vlug verstand, vaardig oordeel, wegslepende welsprekendheid, ongemeene schranderheid in 't uitvorschen van geheimen en buitengewoon beleid in staats- en regeeringszaken, deden hem door vriend en vijand als het orakel der hooge staatsvergaderingen beschouwen. Vooral in zaken van finantieel aanbelang ontwikkelde hij een bijzonder doorzicht. De geschiedschrijver Temple getuigt nooit iemand gekend te hebben, die in 't opsporen van geldelijke hulpmiddelen zoo zeer bedreven was.

Van natuur en door opvoeding een aanhanger der gematigde republikeinsche grondbeginselen, haatte hij alle uiterlijke praal, en zijne eenvoudige levenswijze toonde zich in de soberheid zijner maaltijden en in de verwijdering van alles, wat maar den schijn van weelde kon doen ontstaan.

Nooit heeft men iets in zijne woorden of geschriften kunnen aanwijzen, wat op hem den minsten blaam van mangel aan vaderlandsliefde zou kunnen werpen. De geschiedschrijver Burnet noemthem: ‘een oprecht openhartig man, wiens eenige geveinsdheid bestond in de kunst van stilzwijgen, welke hem zoo tot eene gewoonte was geworden, dat het moeielijk viel te beslissen, of hij met voorbedachtheid of uit

gewoonte zweeg.' Na den dood van den grooten staatsman, werden terstond al zijne papieren en brieven in beslag genomen, ten einde een onderzoek in te stellen of er ook iets kon gevonden worden, 't welk zijne nagedachtenis tot oneer zou strekken. Toen echter een van hen, die met dit onderzoek belast waren, gevraagd werd wat hij in de Witt's papieren had gevonden, antwoordde deze: 'wat zouden wij gevonden hebben? niets dan eerlijkheid!'

Zijn beleid en schranderheid redde zijn vaderland meermalen te midden van het meest dreigend gevaar. Zoo wist hij langen tijd de verraderlijke plannen van Lodewijk XIV te verijdelen, en toen deze in 1668 het masker afwierp, wist de Witt in den ongelooflijk korten tijd van vijf dagen een drievoudig verbond tot stand te brengen tusschen Engeland, Zweden en de Republiek tegen Frankrijk.

Het jaar 1672 naderde met al zijne vreeselijke rampen. Men wierp de schuld van den benarden toestand op het bestuur van de Witt. Volksmenners ruiden de menigte op; wilde het land weder vrij worden, zoo zegde men, dan moest: 'Oranje boven, de Witt er onder! Die 't zoo niet wil, dien sla de donder!'

Johan de Witt, beseffende, dat hij bij den omkeer van zaken zijn ambt van raad-pensionaris niet kon blijven bekleeden, legde deze zijne waardigheid neder. Zijn broeder Cornelis, ruwaart van Dordrecht, ondervond weldra een nog krachtiger bewijs van 't wisselvallige der volksgunst. Hij, die het vaderland de uitstekendste diensten bewezen had en, onder anderen, bij den tocht naar Chattam en den slag bij Solebay als afgevaardigde was tegenwoordig geweest, werd door zekeren barbier, Willem Tichelaar, van een moordaanslag op den prins beschuldigd. Hij werd op de gevangenpoort te 's Gravenhage gevangen gezet; geen beul, geen foltertuig, noch pijnbank waren machtig genoeg om eenige bekentenis aan zijn mond te ontwringen, welke de minste smet op zijne blanke deugd kon werpen; toch werd hij van zijn ambten en waardigheden ontzet en veroordeeld om uit het land gebannen te worden.

Na de uitspraak van dit vonnis ging de gewezen raad-pensionaris zijn broeder in de gevangenis bezoeken. Doch nauwelijks was hij daar gekomen of de gevangenis werd door het gepeupel bestormd, de deur der gevangenis werd opengebroken, de dolle hoop stoof er in en sleurde de broeders onder de gruwelijkste mishandeling naar buiten, ten einde hen op het 'Groene Zoodje', de gewone strafplaats, te vermoorden. Doch daartoe had de woede geen geduld.

De ruwaard viel 't eerst onder de kolfslagen en sabelhouwen der moordenaars. De gewezen raad-pensionaris mocht slechts eenige oogenblikken zijn broeder overleven, om, zoo 't mogelijk is, op nog barbaarscher wijze door pieken, pistoolschoten, kolfslagen en bijlen met wondenoverdekt, tusschen de poort en het 'Groene Zoodje' ontzield neêr te zijgen.

Nog was de volkswoede niet voldaan. De lijken werden naar de strafplaats der misdadigers gesleept en, met kogels doorboord, aan den galg gehangen. De afzichtelijkste gruwelen hadden tot aan het vallen der duisternis plaats; de verschillende ledematen van den 'Verrader lange Jan' werden aan stukken gesneden en aan de omstaanders geveild en verkocht, ja, gelijk van Lennep zegt: 'verbeten en verscheurd door wreede wolventanden werden zij, die schier twintig jaar als halve Goôn waren vereerd, gediend, gevreesd door al de Nederlanden.' Zoo viel op den 20 Aug. 1672 de groote staatsman, wiens verdiensten het dankbare geslacht nimmer mag vergeten!

Allerlei.

Giftig papier.

Het gebeurt zeer dikwijls, dat kinderen papier in den mond steken en dit kauwen. Hoe nadeelig dit in sommige gevallen zijn kan, blijkt uit eene bevinding van Vohl dievan een rosékleurig papier spreekt, dat zeer veelvuldig in den handel voorkomt. Dit papier wordt gemaakt van eene mindere papiersoort, welke eene vuilwitte kleur heeft. Om deze kleur weg te nemen worden er verschillende andere kleuren aangebracht, terwijl men, om de rosékleur te verkrijgen, arsenikhoudende overblijfsels gebruikt van fuchsinekleuren. De aanwezigheid van arsenik (rottenkruid), het zij dan ook in kleine hoeveelheid, kan voorzeker niet anders, dan allernadeeligst werken op de gezondheid bij het kauwen van dusdanig papier.

Boomwol-oogst in de Vereenigde Staten.

De oogst van den boomwol of het katoen in de Vereenigde Staten bracht in het jaar 1865-66 op: 2,193,987, in 1866-67: 2,019,744, in 1867-68: 2,595,933, in 1868-69: 2,439,039 balen. Het gemiddelde dezer cijfers deed bij dezelfde verhoudingen voor den oogst van 1869-70 een cijfer verwachten van ongeveer 2,750,000 balen. Hoezeer deze verwachting werd overtroffen, kan men nagaan bij het cijfer van 3,155, 000 balen welke de oogst heeft opgeleverd. Dit bedrag is vóór den oorlog slechts vijfmaal overtroffen namelijk in 1852-53, toen de oogst 3,262,882, in 1855-56, toen hij 3,527,845, in 1858-59, toen hij 3,851,481, in 1859-60, toen hij 4,669,770 en in 1860-61, toen hij 3,656,086 balen bedroeg.

[Nummer 7]

ROOKERS EN DRINKERS, NAAR A. VAN OSTADE.

Rookers en drinkers, naar A. van Ostade.

Adriaan van Ostade, ofschoon van geboorte een Duitscher, wordt daar hij zijne opvoeding in Holland genoot onder de meesters der hollandsche schilderschool geteld, en de overeenkomst in humor, en de keuze van tafereelen, die zijne schilderstukken met die van onzen landgenoot Teniers aanbieden, heeft hem den bijnaam van: ‘den hollandschen Teniers’ verworven.

Geboren te Lubeck in 't jaar 1610 begaf hij zich als kind reeds naar Holland, waar hij Frans Hals en later Rembrandt tot leermeesters in de schilderkunst had. Bij den eerstgenoemde kwam hij in kennis met den schilder Adriaan Brouwer, die zijn boezemvriend en raadgever werd.

Door zulke meesters op den weg der kunst voorgelicht, vestigde hij zich te Haarlem, waar hij zich door het luimige en natuurlijke zijner voortbrengselen weldra een grooten naam verwierf.

Landelijke dansplaatsen, hoeven, stallen, boerenwoningen en herbergen, waarin eenvoudige landlieden, tabaksrookers, drinkebroêrs en met alledaagsche bezigheden zich onledig houdende boerinnetjes, als 't ware het levende huisraad vormen, ziedaar gewoonlijk de tafereelen door het penseel van van Ostade geschetst. Doch de goede luim en natuurlijkheid, die uit deze eenvoudige tooneelen den beschouwer toespreken, geven aan zijne schilderstukken iets aantrekkelijks, 't welk als het beste bewijs der voortreffelijkheid van het penseel des kunstenaars kan gelden. Van dien aard is ook het tafereel der nevenstaande gravure: ‘de rookers en drinkers,’ dat als een zijner voornaamste voortbrengselen geprezen wordt.

De legende van Matathias den hoefsmid.
Op nieuw verteld door J. van den Bosch.

(Slot.)

Na verloop van dien tijd vierde hij zijn zilveren bruiloft; bloedverwanten en vrienden schaarden zich 's middags aan den feestdisch, om in gepaste vroolijkheid den heuglijken jubeldag van den hoefsmid te vieren; lustig ging de beker rond en Matathias liet niet na aan zijn gasten een goed voorbeeld te geven. Doch, zooals 't meer gaat, ging het ook hier: ‘wanneer de wijn is in den man, dan is de wijsheid in de kan.’ Door de verschillende toasten, begon de tong van den smid van lieverlede wat losser en losser te worden; de goede voornemens geraakten uit zijn herinnering, hij begon allerlei histories van zijn jonge dagen te verhalen en vertelde o.a. dat hij, toen hij acht jaar oud was, eens vijf wolven met den kop tegen den muur had gesmeten.’

‘Kom, nu zijt ge weêr aan 't spek schieten,’ bemerkte een der gasten.

‘Als hij vijf muggen tegen den muur had gegooid, dan zou ik het gelooven,’ zeide een ander.

‘Wat! zoudt ge mij niet gelooven?’ riep de jubilaris, terwijl hij den beker omhoog hief. ‘Als 't niet waar is, wat ik u vertel, dan mag de duivel mij halen.’

Eenige oogenblikken later klopte de meid aan de deur en zeide dat er een lang en mager heer was met een niet zeer christelijk voorkomen, die mijnheer Matathias een oogenblikje wenschte alleen te spreken.

De smid ging de kamer uit en zijne verbazing bij het zien van den vorst der duisternis was zoodanig, dat hij op eenmaal nuchteren werd.

'Ho, smid, thans fopt gij mij niet meer. Ik heb je nu beet, en of ge hoog of laag springt, van loslaten is voortaan geen sprake.'

Terwijl hij deze woorden sprak, nam Satan Matathias onder den arm en sleepte hem zonder verdere plichtplegingen te maken, een goed eind buiten zijn huis de straat op.

Toen zij op deze manier bijna een half uur lang hadden voortgehold, vroeg de smid aan zijn metgezel of hij het niet verstandiger oordeelde, wanneer zij wat langzamer aanstapten.

'Dat kunnen wij nu wel doen,' hernam Satan. 'Wij zijn thans ver genoeg van uw huis, waar gij mij tweemaal zoo leelijk hebt beet gehad. Doch, man, dat zal ik je wel inpeperen; daar ben ik niets bang voor, en ik ben ook volstrekt niet meer bang, dat gij mij nu zult ontloopen.'

'Hoe zoudt ook gij voor zoo iets kunnen vreezen? Wat vermag ik zwakke sterveling tegen u? Ja, ik voel het maar al te zeer, dat ik in uwe handen of liever in uwe klauwen onmogelijk weêrstand kan bieden. De roem uwer macht is over de geheele wereld verspreid.'

Deze vleiende woorden waren als honig zoo streelend voor den boozen geest, wiens hoofdkwaal van oudsher de hoovaardij was; met een grijnzenden glimlach van vreugde en ijdel zelfbehagen antwoordde hij:

'Ja, ik ben machtig en de geheele wereld beeft voor mij.'

'Is 't waar,' vroeg de smid, 'dat gij ook de macht hebt om u in alle mogelijke gedaanten te kunnen veranderen?'

'Wel wis en zeker,' antwoordde Satan, 'ik kan in een oogenblik tijds van kleeding, van ouderdom en van gedaante verwisselen.'

'En kunt gij u werkelijk dan op eens zoo groot en zoo klein maken als ge maar wilt?' ging de smid voort.

'Wel, dat zou ook wat. Twijfelt gij er soms aan?'

'Ik kan het bijna niet gelooven. Ik zou het ten minste wel eens willen zien, dat gij op eens zoo lang werdt als ginds die eikenboom.'

Op hetzelfde oogenblik begon de duivel zich uit te rekken; hij werd al grooter en grooter tot hij eindelijk zoo lang was als de nabijstaande eik; daarna hernam hij eensklaps zijne vorige lengte.

'Kunt ge u ook wezenlijk daarentegen zoo klein maken als een hond?' vroeg vervolgens de smid.

Aanstonds begon de gedaante des duivels in te krimpen en zijn hoofd en ledematen waren weldra niet grooter dan die van een poedel.

'Verbazend, dat is kras,' ging de looze smid voort. 'Zoudt ge nu nog kleiner kunnen worden, bij voorbeeld nog kleiner dan een muis, zoodat ge zonder moeite in deze beurs zoudt kunnen kruipen.'

De duivel door de eigenliefde verblind, merkte den valstrik niet, die hem gelegd werd, en na zich zoozeer verkleind te hebben als hem gevraagd was, kroop hij in de beurs. Matathias sloot terstond daarop zijn beurs, stak deze in zijn zak en keerde vervolgens naar zijne gasten terug juist alsof er niets gebeurd was.

Op 't oogenblik dat hij binnen kwam, waren deze juist aan het dobbelen; onze smid was ook aanstonds van de partij; maar het toeval wilde dat hij ook terstond moest betalen, de beurs werd voor den dag gehaald; doch nu herinnerde hij zich dat er niets dan een kleine duivel in zat.

'Ik zal u morgen wel betalen,' zeide hij tot den winner.

'Wel, waarom nu niet?' hernam deze. 'Je beurs is nog goed genoeg gespekt, laat mij maar eens voelen!'

De duivel werd op zeer gevoelige wijze door den winner geknepen en de pijn, die hem dit knijpen veroorzaakte, deed hem een schril geschreeuw aanheffen.

'Wat hoor ik? 't Is juist of er een pas geboren kind krijt.'

''t Is geen kind.... 't is de duivel maar'....

En tegelijk met deze laatste woorden legde de smid zijn beurs op tafel, alsof hij iedereen uitnoodigde om den duivel een behoorlijk aantal knepen toe te deelen. De gasten gingen werkelijk een voor een de beurs aan het knijpen en betasten, en de duivel kreeg het hierdoor natuurlijk zoo benauwd, dat hij zijne pijnlijke gewaarwordingen op steeds luidere wijze kond gaf.

'Doe de beurs open, ik stik, ik smoor,' riep eindelijk Satan; 'ik beloof u, Matathias, dat ik u met rust zal laten, als gij mij nu slechts de vrijheid wedergeeft.'

'Maar wie praat er dan toch in die beurs?' riepen de gasten als uit eenen adem.

'Wel, zooals ik u gezegd heb,' antwoordde de smid, 't is de duivel en niemand anders die zich door mij als een verwaande gek deerlijk bij den neus heeft laten nemen.'

Vervolgens vertelde hij aan zijne vrienden het gebeurde in al zijne bijzonderheden; allen hadden er schik in en schaterden het uit van lachen; en toen eindelijk Satan van den smid de toestemming had gekregen om uit de beurs te kruipen en zijne vorige gedaante had hernomen, werd de vorst der hel zoo uitgejouwd en uitgefloten, dat hij van verlegenheid ter nauwernood de deur wist te vinden.

'De grap is heel goed afgeloopen,' zeide Matathias, 'maar zij had ook anders kunnen uitvallen; in allen gevalle moeten wij voor 't vervolg oppassen, want daar Satan nu mijn drie kunsten kent, kunnen wij hem zeker niet meer daarmede beet krijgen.

De oude hoefsmid heeft werkelijk onder dit opzicht woord gehouden; hij wachtte zich met zorg om slechts iets te zeggen, wat naar een leugen of naar zijne vroegere onchristelijke verwensching geleek; hij leefde nog vele jaren bemind en geëerd door iedereen uit den omtrek en zelfs nog vele eeuwen nadat hij overleden is, wordt de naam van Matathias den hoefsmid geroemd als van iemand die den duivel te slim was.

De huishoudster, naar Petrus van Schendel.

In een onzer vorige nommers hebben wij reeds het kunstenaarstalent van den beroemden bredaschen schilder Petrus van Schendel besproken.

De nevenstaande gravure, die naar een der beste stukken van denzelfden kunstenaar genomen is, moge op nieuw zijne meesterlijke behandeling in het schetsen van tafereelen uit het dagelijksch leven en de fijnheid zijner schakeering van licht en schaduw doen uitkomen.

De schilderij onder den titel van: 'De huishoudster' bekend, stelt eene dame voor, die eenig gevogelte bekijkt, 't welk bij het schijnsel eener kaars op eene avond-markt aan eene tafel hangt uitgestald.

Gelijk in de andere voortbrengselen van Van Schendel, is 't ook hier de bevalligheid des eenvouds die dit tafereel zoo aantrekkelijk maakt, en niet ten onrechte heeft een fransch kunstrechter van dien nederlandschen schilder gezegd: ‘Van Schendel is daarom zoo verrukkend, wijl hij nooit op stelten loopt, om grooter te schijnen, dan hij werkelijk is.’

De hoop.

Immer hoopt en haakt de mensch naar verbetering: spelend reeds blikt het kind naar de vriendelijk stralende ster der hoop, haar tooverglans voert het hart van den jongeling in verrukking, de grijsaard die den voet in 't graf zet, blikt vervuld van zoete verlangens opwaarts, nieuw leven en kracht bieden hem hunne koesterende stralen.

De heidensche fabelleer verhaalt, dat, toen uit het noodlottige geschenk van Pandora zich alle rampen en kwalen over het aardrijk verspreidden, één artsenij-middel, als gunst der goden, den mensch ter leniging zoo veler rampen overbleef, namelijk de hoop.

Wisten aldus door deze symbolieke voorstelling zelfs de heidenen den zegenenden invloed der hoop onder bloot menschelijk opzicht te waardeeren, hoe verheven en machtig moet dan de goddelijke gave niet zijn, die de gezellin is van het geloof en de liefde?

De twijfelgeest onzer eeuw voert tot de vertwijfeling; ook aan den rand van dien afgrond vertoont zich de hemelsche maagd met het kruis en biedt hare reddende hand!

Mijnheer Sijmens en zijne dochter.
Eene Amsterdamsche Geschiedenis.

(Slot.)

Dat was de suiker in de thee, want de arme weduwe had geen andere. Een hevige aanval van hoesten verhinderde haar iets op die onvriendelijke taal te antwoorden, en Dirks was juist voornemens om brommend de kamer te verlaten, toen zich haastige schreden op de trap lieten hooren, en Gerrit ijlings de kamer binnentrad.

‘Wat is er, wat deert u?’ riep zijne moeder ontsteld.

‘Ik heb iets gevonden.... daar!’ kuchte hij en slingerde de *portefeuille* op de tafel.’

Dat was onvoorzichtig. Dirks schoot er als een gier op los, en had de *portefeuille* geopend, alvorens Gerrit dit verhinderen kon. Zoo als hij daar zat met zijne morsige, van schraapzucht bevende handen, met den hatelijken grijnslach rondom de dikke lippen, met den stekeligen baard, het roode haar en de kleine gieroogen, - zag hij er op een haar uit als een schurk.

‘Groote goedheid!’ riep de buurvrouw en zette haar kopje thee op de tafel.

De weduwe richtte zich in het bed op, en Gerrit zag met angstig kloppend harte minder naar de banknoten dan naar de vingers van rooden Dirks. Had hij zijn' mond maar gehouden tot de man uit de kamer was! Thans moest hij toezien hoe deze haastig het eene papiertje na het andere ontvouwde.

Er waren slechts weinig muntbilletten van tien gulden, het waren meest bankbriefjes van grooter bedrag.

‘Gij zijt een gelukskind, Gerrit,’ riep Dirks; ‘er zijn op den kop duizend guldens. Waarop trakteert gij heden avond? Jufvrouw Mook, gij kunt zoolang ziek zijn als het u belieft, en mijne vrouw zal u komen oppassen... Duizend guldens!’

‘Maar dat geld komt ons niet toe...’

‘Gekheid! niemand weet er iets van.’

‘Duizend guldens!’ riep de weduwe.

‘Duizend guldens,’ herhaalde de buurvrouw. ‘Groote goedheid!’

‘St... St.!’ fluisterde Dirks. ‘Schreeuwt zoo niet, laat Gerrit liever eens vertellen hoe hij er aan gekomen is.’

Dit geschiedde, en toen het afgeloopen was, zag de huisbaas het gezelschap met een' leepen glimlach aan, terwijl hij vergenoegd de handen wreef. ‘Best, voortreffelijk best!’ fluisterde hij, ‘en luistert nu naar 'tgeen ik u zal zeggen. Geen woord geklapt, hebt gij mij begrepen? Geen woord!’ Hij trok de borstelige wenkbrauwen te zamen en herhaalde met een zeer wijs gezicht: ‘Geen woord! Ik kan zwijgen, en *die* daar, zoo ik hoop, ook. Ik zeg dit maar in uw belang, beste jufvrouw Mook. Ik wil niets hebben dan de huur, die mij toekomt-wil ik u maar terstond vier gulden van dat muntbillet teruggeven?’

‘Neen, neen,’ riep Gerrit angstig; ‘geef al het geld hier!’

‘Denkt gij dat ik u wil bestelen?’ bromde Dirks verachtelijk, terwijl hij het bundeltje papier den jongen toeschoof. ‘Ik kan wachten, doch niet later dan tot Maandag! Geef dat eene muntbillet die andere daar als eene pleister op den mond - gij behoudt toch nog genoeg. En denk eens na, Gerrit! nu behoeft gij niet meer voor een paar ellendige kwartjes in de week bij dien photograaf op te plakken; gij kunt thans leeren schilderen en krijgt een' eigen jas aan het lijf, en uwe moeder kan zoo veel vleesch eten als zij lust... Gij hebt uwe fortuin gemaakt! Wat zegt gij er van, jufvrouw Mook?’

De arme weduwe was door de onverwachte gebeurtenis en door de spraakzaamheid van den huisbaas als verbijsterd, zoodat zij bij hare kortademigheid in de eerste oogenblikken geen woord kon antwoorden. Gerrit, die dit voor besluiteloosheid aanzag, stond in dien tusschentijd den grootsten angst uit dien een kind kan lijden: hij wist niet wat hij van zijne moeder moest denken.

‘Moeder,’ riep hij met bevende stem, middelerwijl hij de weder gevulde *portefeuille* sloot; ‘gij meent toch ook niet...?’

‘Dat gij het geld moet teruggeven, ja, dat meen ik wel!’ sprak de weduwe, die haar' zoon zeer goed begreep, en zij lachte en weende, toen Gerrit haar met een verlicht gemoed in de armen vloog. De *portefeuille* hield hij overigens zorgvuldig vast.

‘Domoor!’ bromde de roode Dirks; ‘heeft men ooit zulk eene ezelachtigheid gehoord? Teruggeven, teruggeven! Aan wien wilt gij het teruggeven? Hebt gij daaraan wel gedacht?’

‘Men kan het laten omroepen of aan het bureau van politie afgeven,’ sprak de weduwe, meer tot haar' zoon dan tot Dirks. Doch Gerrit kwam nogmaals van het bed tot dicht bij het licht, en deed de *portefeuille* andermaal open. Hij had zich niet vergist, er stond, ofschoon ook half verbleekt, met gouden letters een naam in.

‘M. Sijmens,’ spelde Dirks, wien hij het voorhield. ‘Nu, gij zoudt wel een dubbele ezel moeten zijn om het *hem* terug te geven. Maurits Sijmens! De rijke Sijmens van de Heerengracht! Die merkt het niet eens dat hij die papieren verloren heeft! (Dirks, Dirks, hadt gij den rhinoceros maar hooren hoesten en proesten!) Weet gij wel dat hij millionair is? Hij heeft met zijne vrouw alleen een half millioen getrouwd. Het zou zonde en schande zijn om uwer moeder dat geld te onthouden en het hem terug te brengen!’

‘Het zou zonde en schande zijn vreemd goed te behouden, en ik ga het terstond terugbrengen,’ sprak Gerrit vastberaden, terwijl hij zijne pet opzette.

‘Wees toch niet zoo voorbarig,’ sprak Dirks; ‘de man is thans aan het eten en niet eens voor u te spreken. Als gij het al wilt teruggeven wacht dan toch tot het in de courant staat.’

‘En waarom? Ik weet nu immers wien het toebehoort.’

‘Dat zal ik u zeggen,’ antwoordde de geslepen Dirks. ‘Laat u toch raden van menschen die ouder en wijzer zijn dan gij en het goed met u meenen. Sijmens stelt in allen gevalle eene goede belooning voor den “eerlijken vinder”, zoo als het heet; men moest liever zeggen voor den onnoozelen hals. Deze belooning behoeft gij u niet te laten ontgaan - of zijt gij daartoe ook te fijn?’

Neen, dat was Gerrit niet, en hij dacht er dan ook een oogenblik over na.

‘Ja, daarin heeft baas Dirks wel gelijk,’ zeide de buurvrouw, zich in het gesprek mengende; ‘dat kunt gij licht meênemen, Gerritje!’

De knaap zag haar diepdenkend aan.

‘Ik kan dat geld zoolang voor u bewaren,’ sprak Dirks; doch die bereidwillige aanbieding was een valsche zet. De zorg die met het bezit in 't algemeen, de verantwoordelijkheid die aan vreemd geld verbonden is, viel thans loodzwaar op het jonge hart, en Gerrit sprak vastberaden:

‘Neen, ik breng het nog dezen avond weg. Als de heer Sijmens er ons iets voor wil geven, zal hij het heden ook wel doen.’

En uit vreugde dat haar de kwellende onzekerheid bespaard werd, zeide Jufvrouw Mook: ‘Ga, lieve Gerrit, wellicht brengt gij de zes gulden voor de huur mede terug.’

‘Zes gulden!’ riep Dirks verachtelijk. ‘Zes gulden voor duizend! Dan moest hij wel de smerigste jood uit Amsterdam zijn.’

‘Hij is geheel geen jood,’ wierp Gerrit hem toe, die zich hoe langer hoe meer over den verleider ergerde.

‘Hij zou smeriger moeten zijn dan de smerigste jood.’

‘Ik ken Joden die beter zijn dan menig Christen,’ viel de knaap hem driest in de rede; ‘van wien anders heb ik dezen jas dan van den goeden heer Ossenkop?’

‘Laat mij toch uitspreken, jongen! Wanneer Sijmens u niet minstens vijf-en-twintig gulden geeft, dan is hij een smeerlap! Een knecht die voor zijn’ heer eene rekening betaalt, ontvangt van den handwerksbaas of winkelier een percent tot ‘fooi’.

‘Dat is waar’, sprak buurvrouw ‘zooveel guldens, zooveel centen.’

‘En hier is het nog wat anders. Hij moet u vijftig guldens geven, en wanneer gij wilt wachten, kunnen wij het morgen in het *Handelsblad* nazien. Ik wil een schurk zijn zoo het niet heet: ‘honderd gulden belooning.’

Bij het noemen van zulk eene groote som draaide den armen jongen alles voor de oogen, doch hij ging niettemin naar de deur.

‘Wacht nog wat!’ riep de roode huisbaas, om zijn laatste troef uit te spelen. ‘Wanneer gij niet wachten wilt, houd dan ten minste dadelijk honderd gulden van de som binnen: zij komen je eerlijk toe, zeg ik je. Doe het overige geld in een papier met vijf lakken er op en geef dit aan de huisdeur af. Dat noem ik eerlijk en verstandig handelen.’

‘Dat noem ik stelen!’ sprak Gerrit en keerde zich om ten einde het huis te verlaten.

‘Ga dan in 's duivels naam!’ riep Dirks hem achterna, ‘en wanneer ik Maandag mijn geld niet heb, zult gij wel moeten oprukken, of gij wilt of niet.’ Hij schoof Gerrit ter zijde, sloeg de deur achter zich toe en strompelde de trap af.

‘Ga in Gods naam!’ sprak de weduwe zuchtend; ‘ach, als de heer Sijmens eens wist hoe arm wij zijn!’

De goede jongen ging en hield op den ganschen langen weg met de linkerhand krampachtig den zijzak van zijn jas vast, waarin de kostbare inhoud geborgen was. Duizend schoone verwachtingen, duizend vroolijke gedachten gingen hem door het hoofd; hij droomde in zijne opgewektheid de schitterendste luchtkasteelen. De heer Sijmens was onge-

DE HUISHOUDSTER, NAAR VAN SCHENDEL.

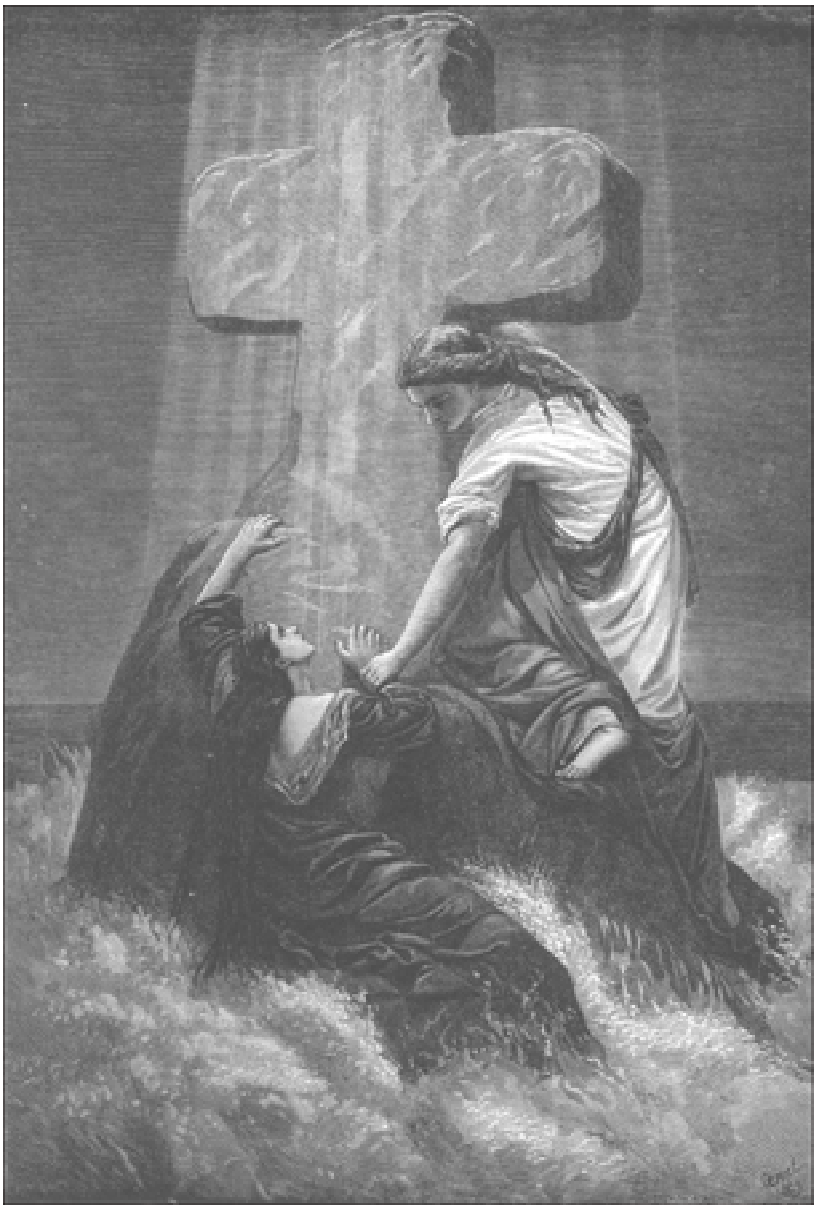

DE HOOP.

twijfeld een even vriendelijk man als de goede heer Ossenkop. Wanneer hij hem eens vijf-en-twintig, zoo hij hem zelfs vijftig gulden gaf!.. Hij bleef tusschen deze beide sommen wankelen: het was hem onmogelijk eene andere, niet genoemde som aan te nemen, en honderd was naar zijn bescheiden oordeel veel te veel - dus vijftig of vijf-en-twintig. Daarvan konden zij eerstens de huur betalen, dan eenige 'zaakjes' uit het pandjeshuis halen en eindelijk den naderenden winter minder zorgelijk te gemoet gaan. Doch de heer Sijmens zou ongetwijfeld ook naar zijnen toestand vragen, wellicht aan zijne moeder werk geven en er goed voor betalen; - wellicht zou hij zijne teekeningen willen zien en die natuurlijk voortreffelijk vinden; want hij zou ongetwijfeld zelf een kunstkenner zijn en een kabinet bezitten. Hij zou Gerrit ondersteunen tot hij, Gerrit Mook, een groot schilder en een rijk man geworden was en met zijne moeder in een huis woonde, zoo als datgene waar hij met bevende hand naar de schel greep.

Tingelingeling! De deur ging open en Manus zag met argwaan de sobere gestalte aan, die van opgewektheid en koude bevend, in de lange vochtige jas voor hem stond.

De geëerde lezer ziet thans, met vreugde over zijne scherpzinnigheid, dat hij hiervoren juist geraden heeft welke jongen den heer Sijmens wilde spreken.

Het onderhoud duurde niet lang, en even zoo snel als het afliep, stapte de huisvader weder naar de eetzaal terug. Doch zijn dik gelaat zag er honderd percent of, om nauwkeuriger te zijn, duizend gulden vergenoegder uit.

'Waarom zijt gij niet voortgegaan met eten, lieve vrouw?' sprak hij op den toon van een zacht verwijt. Allen kwamen onmiddellijk tot de overtuiging dat de wind naar het Zuiden gedraaid was.

'Het smaakt ons beter wanneer gij er bij zijt, Sijmens,' zeide zijne betere helft, in hare grootmoedigheid zijne vroegere barsche uitvallen vergetende.

'Nu, dan er maar dapper op los gegaan!' vervolgde hij, terwijl hij eene geduchte portie nam. 'Gij hebt de salade weder voortreffelijk gereed gemaakt; nog slechts een droppeltje azijn, lieve Anna.'

Zijne dochter reikte hem het kristallen fleschje toe en vroeg tevens: 'Wat kwam die jongen doen, papa?'

Sijmens had liefst geheel van zijn verlies gezwegen en zeide ontwijkend: 'Het was een arme jongen.'

'Zoo, en wat wilde hij?'

'Hij heeft mij iets gebracht. Nog een stukje ham, Maurits? Zij is zoo malsch dat zij als het ware op de tong smelt.'

'Ja, schier zoo malsch als het kipje,' voegde zijne kwelgeest er bij.... Wat heeft hij u gebracht?'

De vader wierp Anna een schuinschen blik toe en zou haar gaarne een grof antwoord hebben gegeven, doch hij waagde er zich niet aan. Er zweeft eene betooverende bekoorlijkheid rondom jonge en brave meisjes, die vrienden en verwanten zekeren eerbied inboezemt, met uitzondering alleen van een ongemanierden broeder in de vlegeljaren. De geur der onschuld, welke op de volle wangen, en de nu eens half omsluierde dan weder helder geopende oogen rust, bezit bij al de zachtheid en teederheid eene machtige tooverkracht; ook hij die ruw en onstuimig is, vermijdt het dat de fraaie hand zich toornig verheft, de wangen dikwijls in gloed, de oogen in vuur geraken. Diana, die zich tot Endymion neigde, kan ook vreeselijk

zijn, zoo als Akteon ons leert, en wij gevoelen dat er iets van haar en van de strenge Pallas-Athene in elk jong meisje ligt. Ofschoon de heer Sijmens de firma Pallas-Athene geheel niet en Diana alleen als hondennaam kende, gevoelde hij niettemin dat tusschenbeide met zijne dochter niet te schertsen viel, en toen zij dus zeer duidelijk vroeg: ‘Wat heeft hij u dan gebracht?’ antwoordde hij:

‘Ik had mijn *portefeuille* laten liggen.’

‘Waar, in de societeit?’

‘Neen, neen.... daar niet.... Vrouw, geef mij nog een sneedje brood.’

‘Waar dan?’

‘Op den Dam,’ zeide de oude heer half binnensmonds.

Anna brak in een' luiden lach los, en een lach, een lach...., men zou er de onschuldige oorzaak voor hebben willen zijn om zoo iets te hooren.

‘Wat kan men toch in zijn leven al niet verliezen, papatje!’ zeide zij. En wat was er al zoo in die *portefeuille?*

Sijmens moest tegen wil en dank lachen en antwoordde:

‘Daar gij het nu toch schijnt te willen weten, duizend guldens.’

‘Dat is waarlijk veel. Hebt gij daarom straks gevast, om u zelven eene boete op te leggen? Nu is mij uwe kwade luim verklaarbaar; wij vergeven papa zijn knorren, niet waar, mama?’

‘Ik verheug mij dat alles weder zoo goed terecht gekomen is,’ sprak de goede vrouw, terwijl Maurits van de algemeene opgeruimdheid gebruik maakte om een extra glas wijn meester te worden’

‘En wat zal die arme, eerlijke jongen in zijn schik zijn!’ riep Anna.

Papa zeide niets.

‘Niet waar, papa? Wat zal hij blij zijn?’

‘Natuurlijk... een zuiver geweten...’

‘Is een zacht hoofdkussen! Dat weten wij; maar dat meen ik niet. Gij hebt toch wel getoond een echt *gentleman* te zijn?’

‘Ik ben geen *gentleman,* maar een eenvoudig burger.’

‘Gij hebt hem toch eene belooning gegeven?’ riep Anna schierdreigend.

‘Wel, natuurlijk! Meent gij dat ik hem met ledige handen zou wegzenden? Maar het is nog juist tijd om naar het Park te gaan... Maakt gij u ook gereed, lieve vrouw?’

‘Wat hebt gij hem dan gegeven?’ vervolgde de onverbiddelijke, wier argwaan zich door deze afwending niet liet misleiden.

‘Moet gij dit volstrekt weten? Kunt gij ook anders niet slapen?’

‘t Zou mij niet mogelijk zijn.’

‘Welnu, - een gulden!’ antwoordde hij met eene soort van vertwijfeling. ‘Zooveel heeft hij zijn leven op één dag nog niet verdiend.’

‘Een gulden?’ herhaalde Anna, terwijl zij opstond en zich tegenover haren vader posteerde, die haar voorbeeld volgde. ‘Een gulden.... Gij schertst, lieve vader! Voor duizend guldens slechts een' enkelen?’

‘En is dat dan niet genoeg voor een loopje van den Dam naar hier?’

‘Voor dien weg tienmaal genoeg, maar voor de treffende eerlijkheid, voor de roemrijke overwinning over de verzoeking honderdmaal te weinig! Maar gij wilt mij plagen, papa? Gij hebt hem honderd guldens gegeven, niet waar?’

‘Kind, kind, smijt toch zoo niet met cijfers om u heen; gij weet niet hoeveel honderd guldens waard zijn.’

‘Laat papa toch met rust!’ sprak mevrouw Sijmens vermanend; ‘hij moet weten wat hij doet.’

Mevrouw verstond de groote kunst om te zwijgen, zoo als wij gezien hebben, en zachtzinnig te antwoorden; zij was voor haar gezin wat de olie is voor de verschillende deelen eener machine, en haar roem mag niet verkort worden.

Wie zulk eene vrouw heeft bekomen mag den Hemel wel dankbaar zijn. Maar zwijgen is toch altijd slechts eene negatieve deugd, en olie maakt soms vlekken. Anna bezat eene nog betere eigenschap; zeker was zij een bedorven kind en niet eerbiedig; maar zij kon ter rechter tijd spreken, goedkeuren, afkeuren, vleien, kwaad worden, al naar het te pas kwam, en was vóór alles onvervaard.

‘Laat papa met rust,’ had de goede moeder gezegd, doch Anna schonk hieraan geen gehoor.. Zij vatte haren vader, die te vergeefs het hoofd zocht af te wenden, bij de beide schouders. ‘Papa,’ sprak zij, ‘zie mij eens goed in de oogen... mag dat zóó blijven?’

Hij wist niet of hij knorren of lachen zou.

‘Ik ben er dikwijls verwonderd over dat er nog zooveel eerlijkheid onder arme menschen bestaat; maar als gij zóó doet, zal er spoedig niets meer van te vinden zijn. Ik zou u wel eens willen zien als gij uitgehongerd waart en duizend gulden op de straat vondt!

‘Uitgehongerd... wat gezegde! Het brood is goedkoop genoeg sedert de belasting op het gemaal opgeheven is; ik betaal immers twaalfhonderd guldens equivalent!’

‘En verhaalt ons dat minstens eens in de week. Hebt gij zulke doodarme menschen wel eens goed gadegeslagen? Wat zou er van komen, wanneer zij eens redeloos wierden in hunne vochtige verblijven, in de kille kelders, in de koude dakkamertjes, met lompen aan en hondenvoedsel in het lijf?’

Mama schudde het hoofd.

‘Zij bestormen uwe paleizen, ook onze woning; zij halen u den zalm en de faisanten voor den neus weg, zij drinken uwen bourgogne. Zij rooken uwe havana-sigaren, vernielen en verbranden alles, en bedreigen ten slotte uwen hals, papa!’

‘Kind, kind,’ sprak de moeder, ‘wat eene onbetamelijkheid!’

‘En uw' hals, mama, en mijn mooie kopje ook. 't Is immers al meer gebeurd!’

Op dat oogenblik trad Manus binnen met een papier in de hand. ‘Men heeft het mij aan het bureau van het *Handelsblad* teruggegeven, zeide hij.’

‘Wat?’ vroeg Anna met geestdrift.

‘Niets, niets!’ zeide de heer Sijmens, terwijl hij de hand uitstak.

Doch Anna was hem te vlug; zij rukte den bediende het papier uit de hand en trad er mede bij het licht. Zij las: ‘Verloren, gaande van de Beurs naar de Heerengracht, enz. De eerlijke vinder zal honderd gulden tot eene belooning hebben.’ Dirks kende de wereld.

‘Dat is heerlijk!’ jubelde en schaterde Anna, zoo luidruchtig als een kanarievogel dat kan doen. ‘Hier hebben wij zwart op wit! O, ik ken mijn' ouden, lieven papa wel! De gulden was maar een godspenning. Ik bid u, laat mij den armen jongen de rest zelve overhandigen. Dat zult gij mij wel toestaan, niet waar?’

Onze koopman zocht er zich nog uit te redden, doch zonder eenig vooruitzicht op een' goeden uitslag.

‘Papa,’ riep Anna dreigend, ‘zoo gij niet dadelijk ja zegt, brom ik acht dagen lang.’

‘Nu *ja!*’ sprak de heer Sijmens met meer nadruk dan noodig was:

Weinig menschen bezitten de gaaf een onaangenaam verzoek met lieftalligheid toe te staan., ofschoon men, wanneer eenmaal het gebraad weggeschonken is, toch gemakkelijk de saus op den koop kan toegeven. Gelukkig nam Anna het in dit geval

zoo nauw niet, zij viel haar vader om den hals, kuste hem vijf-, zesmaal recht hartelijk en haalde toen schertsend de noodlottige *portefeuille* uit zijn' zak.

'Wat wilt gij?' riep hij; 'waarom zoo haastig?'

'Ik wil den armen jongen het geld zelve brengen!'

‘Gij?.. van avond nog?’

‘Waarom niet? Ik ken overigens jufvrouw Mook; zij naait voor de Hope's, ik heb haar daar wel eens gezien. Haar' braven jongen ken ik echter niet, en wil het genoegen van hem te zien niet langer uitstellen. Gaat gij meê, papa?’

‘Ik moet nog eerst... maar laat Manns met u gaan.’

‘Ook goed, maar dan wat gauw.’

Zij vouwde eenige muntbilletten in de aankondiging, wipte even de zijkamer binnen en keerde kort daarna reisvaardig terug.

‘Manus! riep zij den huisknecht toe, die bezig was met de tafel af te nemen,’pak die taaie kip in een papier en neem dan ook die flesch bordeaux maar meê - hij smaakt toch naar de kurk - en een pakje thee, maar gauw wat!’

Deze toespelingen waren niet zeer edelmoedig, doch ik heb ook niet beweerd dat Anna een engel was.

‘Goeden avond, papa! dag lieve moê!’

Daar zeilt het weg het trotsche fregat, in het ruischende zijden kleed, machtig, prachtig en wonderbaar! En ofschoon de rhinoceros bedenkelijk het hoofd schudt, toch verheugt hij er zich inwendig over zulk eene dochter te bezitten.

De arme Gerrit was in eene halve verdooving naar huis geloopen. Hij kon het nog maar niet begrijpen: *voor duizend guldens maar één,* Hij dacht aan de spotternijen van Dirks, aan de verwondering van de buurvrouw, aan zijne eigene verwoeste verwachtingen en aan zijne arme zieke moeder. Hoe gelukkig gevoelde hij zich nog eerst een kwartier geleden; hoe neêrslachtig, verward en moedeloos was hij thans! Op den hooggestegen vloed der vreugde was eene afschuwelijke ebbe gevolgd, die een naakt, onvruchtbaar strand met slijk en zeegedrochten achterliet. Te braaf om haat en nijd in zich voedsel te geven, maakte de knaap onwillekeurig vergelijkingen tusschen het schitterende paleis en het ellendige dakkamertje; tusschen het glimlachen van den heer Sijmens en de teleurstellingen zijner moeder; tusschen het spotgeld dat hij had ontvangen, en de som welke Dirks hem in het verschiet had gesteld.

Ja, mijnheer Sijmens, een goed geweten is een zacht hoofdkussen voor den gelukkige, die na de vrijwillig doorgestane inspanningen van een fijn *souper* het met wijndampen vervulde hoofd bevredigd nederlegt. Het is gemakkelijk zich in zijne deugd te hullen, wanneer men zich tevens in een fijne en warme overjas tegen de koude kan beschutten. Doch bij eene ontevreden maag helpt een zacht hoofdkussen weinig, en wanneer een sneeuwstorm door de gaten en lompen speelt, stijgen in de borst van hem die er zich in gehuld ziet, wel eens twijfelingen op, ‘of de mantel der deugd wel het meest geschikt is in onze ruwe hemelstreek. Verre van mij dat ik den trots eener eerlijke armoede, van ongekrenkte eer, den gloed eener vrije, onbesmette ziel zal verloochenen; zij bestaan en kunnen, God zij dank! wind en storm, koude en miskenning, zelfs beschimping en smaad verduren en trotseeren, doch waarom moet de stoomketel altijd tot berstens toe gevuld zijn? De mensch heeft gedurende zijn leven toch genoeg door te staan, dat men hem niet voor altijd kreupel behoeft te maken. Een storm van tijd tot tijd maakt den eik krachtig, maar wanneer hij voortdurend in het ijs staat, verstijft hij; hij heeft niet minder lentelucht en zonneschijn noodig dan de teedere roos. Wees in uwen kring, lezer, eene zon, en verwarm en koester wat zich tot u wendt. Geef lofspaken met een’ glimlach om den mond, en deel het loon met open handen uit.

‘Welnu, Gerrit?’ vroeg de moeder vol verwachting.

‘Hoe is het gegaan?’ vroeg de buurvrouw.

‘Vijftig of honderd?’ vroeg Dirks, die uit nieuwsgierigheid weder boven gekomen was.

Gerrit beet zich op de lippen en bracht slechts met moeite de woorden voor den dag: ‘Weest maar niet zoo voorbarig... hij heeft mij niets meer gegeven dan een’ gulden!’

‘Een gulden!’ riepen allen als uit één' mond, en zij staarden den armen Gerrit vol verbazing en met eene soort van misnoegen aan, als hadde hij iets slechts bedreven.

‘Een heelen gulden!’ herhaalde Dirks honend... ‘ha, ha! Doch loontje komt om zijn boontje, domoor, eigenzinnige ezel!’

‘Wees bedaard,’ sprak Gerrit; ‘gij hebt hier niets te schelden, ik verdraag dat niet.’

Het deed hem goed dat hij tusschen toorn en weemoed het eerste kon kiezen.

‘Die woekeraar!’ schreeuwde Dirks, zijne aanvallen op een ander punt richtende; ‘die bloedzuiger! Gij hebt hem toch den gulden voor de voeten geworpen?’

‘Hoe is het toch gekomen?’ sprak de moeder zuchtend; ‘vertel het eens.’

‘Hoe zou het gekomen zijn?’ sprak Gerrit geërgerd. ‘De bediende liet mij in den gang staan en wilde mij in het begin geheel niet bij zijn' heer aandienen.’

‘Hebt gij hem gezegd wat gij kwaamt brengen?’ vroeg Dirks.

‘Neen, ik zeide alleen dat ik mijnheer moest spreken. Toen ging hij dan ook eindelijk, en kort daarop kwam de heer Sijmens de trappen af. Hij scheen alreeds te weten wat mijne begeerte was. ‘Gij brengt mij waarschijnlijk iets, mannetje?’ zeide hij vriendelijk. ‘Ja wel, mijnheer,’ sprak ik, hem de *portefeuille* gevende. ‘Mooi, mooi!’ zeide hij, ijlings het papier naziende; ‘uwe moeder heeft het waarschijnlijk op het Koningsplein gevonden?’‘Moeder ligt te huis ziek,’ hernam ik; ‘ik heb de *portefeuille* op den Dam gevonden.’‘Op den Dam?’ zeide hij; ‘ei, ei, op den Dam! Juist, juist... zeer juist;’ hiermede meende hij dat het geld er prompt was. ‘Gij heet Gerrit Mook?’‘Ja wel, mijnheer.’‘Gij zijt een brave jongen, Gerrit; blijf zoo, dan zal het u nimmer slecht gaan in de wereld - dit zeggende zocht hij in zijne *portemonnaie* - en ik dank u wel. Adieu Gerrit!’ en toen ik in mijne hand zag was er een gulden in.

‘Groote goedheid!’ riep de buurvrouw; ‘dat had ik nooit of nimmer kunnen denken.’

‘Ik wel,’ sprak Dirks, ofschoon hij eene onwaarheid zeide.

‘Haddet gij maar tot morgen gewacht!’ zuchtte de weduwe. ‘Waarvan zullen wij nu onze huur betalen?’

De goede vrouw vergat dat zij zelve haren zoon had aangespoord om het gevondene ijlings terug te brengen. Kommer en verdriet maken ons licht onrechtvaardig. Doch de kwellingen zouden nu toch eindelijk ophouden.

Er werd beneden geroepen; er zweefde en ruischte iets op de smalle trap naar boven; er werd geklopt, en Anna trad als eene zon het armoedige kamertje binnen. Ja, als eene zon. Haar zijden kleed was als eene wolk om haar heen gespreid, haar gelaat door den snellen gang in de herfstlucht met een gloeiend rood gekleurd, hare groote oogen wierpen stralende blikken in den kring.

‘Goeden avond, jufvrouw Mook!’ riep zij liefderijk. ‘Ik feliciteer u met uw’ braven zoon! (Zij reikte de zieke de hand). Dat is hij dus?’ vervolgde zij, hare linkerhand op Gerrits flinken krullebol leggende, en zijn gelaat zachtkens naar het licht keerende. De warme aanraking doortintelde hem, en zijne bleeke wangen werden ook rood.

Gerrit had een bleek, maar fijn en schoon gelaat, slechts wat vermagerd en jonger van uitzicht dan gemeenlijk een' knaap van veertien jaren. Anna zag hem nadenkend

in de eerlijke bruine oogen, en toen toegevende aan een' plotselingen inval, trok zij hem naar zich toe en kuste hem op het voorhoofd.

‘Mijn vader had niet veel tijd en was verstrooid,’ sprak zij, eenigszins beschaamd over hare overijling, ‘hij heeft zich vergist (die ongeoefende leugenares!) en verzocht mij jufvrouw Mook dit briefje te geven.’ De weduwe hield vol verwondering het toegevouwen papier in de hand.

‘Hij had reeds vooraf zooveel voor den eerlijken vinder bestemd. Doch wat u betreft, Gerrit, voor u kunnen wij wellicht nog iets anders doen. Wat voert gij uit? Gij gaat toch niet meer school?’

‘Ik werk bij een' photograaf.’

‘Zoudt gij geen' lust hebben op een kantoor te komen?’ De knaap zag zijne moeder vragend aan.

‘Ach, jufvrouw Sijmens,’ zeide deze; ‘hij heeft andere gedachten: hij zou graag schilder worden.’

‘Schilder? Heeft hij aanleg daartoe?’

‘Laat de jufvrouw uwe teekeningen eens zien.’

Gerrit haalde met een kloppend hart zijne schetsen. Anna zag ze met opmerkzaamheid door en sprak:

‘Hoor eens, Gerrit, ik schilder ook een beetje en geloof dat deze dingen aardig, heel aardig zijn. Doch om schilder te worden, om dien naam te verdienen, daartoe behoort heel wat. Ik weet niet of gij aanleg daartoe bezit. Hebt gij morgen den tijd?’

‘Met dit mistige weêr kan ik wel een uurtje uitbreken,’ zeî Gerrit, die nauwelijks wist of hij waakte of droomde.

‘Kom dan ten twee uur bij mij, dan krijg ik les van mijnheer Hilverdink.’

‘O, ik heb zijne landschappen zoo dikwijls bewonderd,’ zeide de knaap. ‘Het Italiaansche Strand op de tentoonstelling was zoo mooi.’

‘Dit stuk is in mijn bezit, en gij kunt het morgen zien. Breng dan uwe teekeningen mede, dan kan die heer er over beslissen, en wanneer hij ja zegt, zullen wij zien wat er aan te doen is. Gij zult aan mij altijd eene goede vriendin hebben. Gerrit, wie weet of er nog niet eens een Ruisdael uit u groeit!’

Dat was eene schoone profetie... wie zou er niet aan gelooven? Anna vervolgde:

‘Nu moet ik weg; doch kom eens binnen, Manus! Hier is eene flesch wijn, jufvrouw Mook, om op de gezondheid van den jongen Ruisdael te drinken, en nog een en ander.’

Met Manus was ook dokter Long binnengekomen, die persoonlijk een drankje bracht. ‘Ik zie dat een betere arts mij is voor geweest,’ sprak hij glimlachend en verzocht toen Anna haar naar huis te mogen vergezellen.

Daarvoor was nu eigenlijk Manus; maar op een' langen weg is een beschaafd heer aangenamer dan een zwijgende knecht. Zij verlieten dus te zamen de dankbare weduwe, den bedwelmden Gerrit, den verbluften Dirks en de verwonderde buurvrouw, en wandelden naar de bocht van de Heerengracht.

Ik behoef den lezer bijna niet te zeggen, dat sedert dien avond dokter Long huisarts werd bij de familie Sijmens; - waartoe voerde Anna ook anders den schepter? Of hij in nog nadere betrekkingen met die familie zal komen, of Gerrit een tweede Ruisdael zal worden, - dat zijn vragen die men nog niet met zekerheid kan beantwoorden; doch bij alle respect voor den aanleg van den eerlijken knaap, zou ik liever op het eerste eene weddenschap aangaan dan op het tweede.

Allerlei.

Het Krupp-kanon.

Nevenstaande gravure biedt eene afbeelding van het in de laatste tijden als verwoestingswerktuig zoo zeer beruchte Krupp-kanon. De afbeelding werd genomen naar een der stukken, behoorende tot de kustbatterij, waarmede de ingang der bocht van de Oostzee, op anderhalve mijl afstands van Kiel, wordt verdedigd.

De uitvinder van dit reusachtige kanon is Frederik Krupp, eigenaar van een uitgestrekte staalfabriek te Essen, 't welk door Krupp's vader in 1827 slechts met twee arbeiders werd begonnen doch weldra, vooral toen de zoon er de leiding van had overgenomen, zich tot een buitengewonen bloei verhief. Na onvermoeiden arbeid en rusteloos nasporen gelukte het den zoon stuklampen van gegoten staal in buitengewonen grootte te vervaardigen, zoodat hij op de wereldten toonstelling van Londen in 1851 een stutklamp van 45 centenaars leverde, terwijl tot dusverre zelfs een klomp gegoten staal van 20 centenaars bijna iets ongehoords was. Hierdoor opende zich voor de ontwikkeling zijner industrie een geheel nieuwe baan. Krupp breidde zijne fabrieken hoe langer hoe meer uit en gedurende het jaar 1865 wist hij in zijne werkplaatsen te Essen alleen aan meer dan 9000 arbeiders werk te verschaffen.

In het jaar 1846 vatte hij het plan op tot de uitvinding der kanonnen, welke naar zijnen naam zijn genoemd en waarvan hij op de tentoonstelling te Londen de eerste proeven leverde. Pruisen's koning heeft niet nagelaten door eeretitels zich voor de diensten aan hem door den vervaardiger van het moordwerktuig bewezen, erkentelijk te toonen, doch de brieven van adeldom, hem door koning Wilhelm aangeboden, heeft de groote industrieel geweigerd.

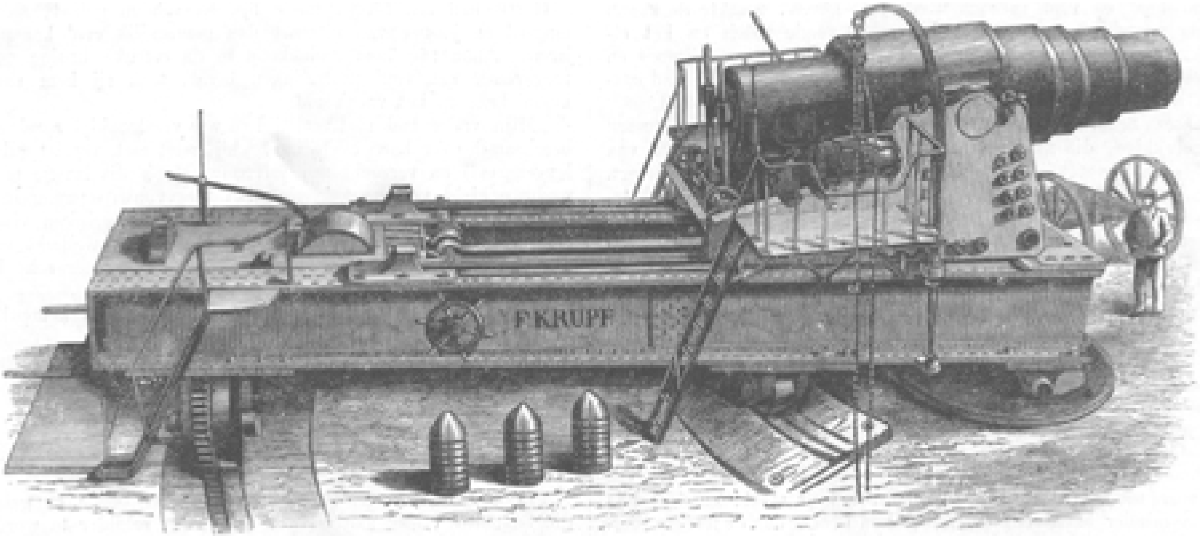

Het kanon op onze gravure voorgesteld is een zes en negentig ponder. De loop, welke twintig voet lang is, heeft in 't midden 3¾ voet in doorsnede, terwijl de ziel, dat is de inwendige holle ruimte, 9 duim diameter heeft.

De laatste getuige.

De president der rechtbank te C.... was een driftig en opvliegend man. Op zekeren dag zond de koopman L.... zijn knecht tot hem, om hem tot het middagmaal uit te noodigen, doch daar het dicht bij negen ure was en de president zich altijd op dat uur naar het gerechtshof begaf, werd aan Jan uitdrukkelijk bevolen zich te spoeden, om den president nog te huis te treffen. Deze verpraatte echter zijn tijd en spoedde zich diensvolgens, om berispingen van zijn heer te ontgaan, naar het gerechtshof, waar hij, daar de president reeds begonnen was aan de getuigen het gewicht van den eed voor te houden, onder de laatsten van hen plaats nam. Toen daarna de getuigen naar de voor hen bestemde kamer werden geleid, trad de knecht naar den president toe en begon: ‘Mijnheer de president’ - ‘Nu moogt ge hier nog niets zeggen:’ viel deze hem in de reden, ‘begeef u naar de getuigenkamer. Later zal men u wel roepen.’ - ‘Maar, mijnheer de president.’-‘Niets, niets, gerechtsdienaar voer den man weg.’ En of Jan al riep, dat hij heel iets anders had te zeggen, het hielp niets, hij moest zich getroosten te wachten tot hij als getuige zou worden opgeroepen. Dit gebeurde echter zoo spoedig niet, want daar hij niet op de lijst stond was hij van zelf de laatste en moest nog buitengewoon worden aangemeld. Nu, meende Jan, zou het spoedig afloopen, doch voor den rechter gekomen, vorderde deze, wat Jan ook te vertellen had, dat hij eerst eed zou doen van de waarheid te zullen zeggen; hij moest verder zijn naam, ouderdom, stand enz. opgeven en mededeelen wat hij van de zaak wist. ‘Van de zaak,’ zegt Jan, na den eed tegen wil en dank afgelegd en de overige vragen beantwoord te hebben, ‘weet ik niets, maar mijnheer L.... laat u tegen heden middag ter tafel noodigen.’ Er ging een algemeen gelach onder de menigte op, dat den president geheel van zijn stuk bracht. Een oogenblik staart hij den knecht verbaasd aan, vervolgens zegt hij dood bedaard: ‘Goed, ik zal komen.’ Daarop wenkt hij met een hoofdknik den advocaat, en de zaken hernemen haar gewonen gang.

Verstrooidheid.

De geleerde S. te Dresden was somtijds geheel afgetrokken en verstrooid en gaf daardoor niet zelden gelegenheid tot de belachelijkste voorvallen. Zoo begaf hij zich eens naar den schouwburg en zegde tot zijne bedienden, dat hij eerst na afloop der voorstelling terugkwam. Na de eerste acte herinnert hij zich eene zaak van aanbelang vergeten te hebben en spoedt zich dienvolgens naar zijne woning, om ze aldaar te regelen. De bediende, die hem uithoofde der duisternis niet herkende riep hem bij het openen der deur toe: ‘Mijnheer is niet thuis.’ - ‘Hm! hm!’ gromde de man, ‘dat spijt mij zeer’, en hij keerde naar den schouwburg terug.

Een gelijkend portret.

‘Mijnheer’, sprak een boer tot een photograaf, ‘ik wilde wel mijn portret laten maken.’ - ‘Zeer goed, mijnheer. Gelieve te gaan zitten.’ - ‘Maar gij staat immers voor de goede gelijkenis in?’ - ‘Wel zeker vriend.’ - ‘Voor hoeveel jaren?’ - Voor vele jaren; zelfs als gij oud zijt zullen uwe kleinkinderen nog zeggen: zie, zoo was grootvader toen hij jong was.’ - ‘Maar als ik de pokken eens mocht krijgen hoe zult gij dan Voor de gelijkenis in staan?’ - ‘Dood eenvoudig vriendje, dan brengt ge mij uw portret en ik maak er putten in.’

Het vorig jaar beter.

Een reizend toonkunstenaar gaf een concert, maar droeg zijn solo zoo slechts voor dat het publiek in den hoogsten graad zijne ontevredenheid te kennen gaf. - 'Het vorig jaar heeft hij het beter gemaakt,' zegde een toehoorder. - 'Hoe is dat mogelijk,' bemerkte zijn buurman, 'het vorig jaar was hij in het geheel niet hier.' - 'Juist daarom,' was het antwoord.

De snuifdoos.

Een voornaam persoon wenschte aan een artiste een geschenk te geven. Hij koos hiertoe eene snuifdoos uit; maar voor hem het geschenk te bezorgen, wilde hij weten, of de kunstenaar wezenlijk er gebruik van maakte en zond hem daarom met de doos een bediende, om zulks te vragen. 'Zie eens, kan mijnheer u hiermede dienst doen?' - 'Ja zeker', hernam de artiste, 'de doos is mij zeer aangenaam, maar doe mij nu ook het pleizier ze naar den Berg te brengen en mij het geld, dat men er voor betalen wil, te geven.'

Een kleinigheid.

'U heb ik alles te danken wat ik weet,' sprak een student tot zijn professor, toen hij de Academie verliet. - 'Och' antwoordde deze zeer beleefd, 'spreek mij niet van zoo'n *kleinigheid.*'

[Nummer 8]

Onze gravuren.

Maria Magdalena, de boetvaardige zondares, is het heiligenbeeld, dat herhaaldelijk en bij voorkeur door het penseel der groote schilders tot het voorwerp hunner meest beroemde scheppingen werd uitverkoren. En geen wonder! Het leven der heilige boetelinge weêrkaatst de bekoorlijkste en meest verhevene schoonheid van 't Christendom; de gloed der goddelijke liefde en oneindige barmhartigheid, het wonderbare licht der goddelijke genade en haar bezielende invloed op het menschelijk hart, stralen ons op de meest treffende wijze uit het leven der groote heilige tegen.

Haar zijn vele zonden vergeven, omdat zij veel bemind heeft. Als zij balsem en tranen op de voeten van den Heiland uitstortte was er in den hemel grootere blijdschap over hare boetvaardigheid dan over negen en negentig rechtvaardigen, die geene boetvaardigheid van noode hebben; die zonder zonde is, moge haar met steenen werpen, zij heeft het beste deel uitverkoren, hetwelk haar nimmermeer kan ontnomen worden; aan het kruis staat zij naast de moeder der smarten en den apostel der liefde; weenend zoekt zij bij het graf haren Heiland: 'Heer, zoo gij Hem weggedragen hebt,

zeg mij waar gij Hem gelegd hebt.' Ook in de gedaante des hoveniers herkent zij terstond haren Meester; in de omhelzing van het kruis vond zij de vreugd en den vrede, dien de wereld haar niet konde schenken.

Ziedaar verschillende gedachten, welke ons uit het beeld der heilige, gelijk dit door den schilder Ary Scheffer in bijgaande gravure is voorgesteld, toespreken.

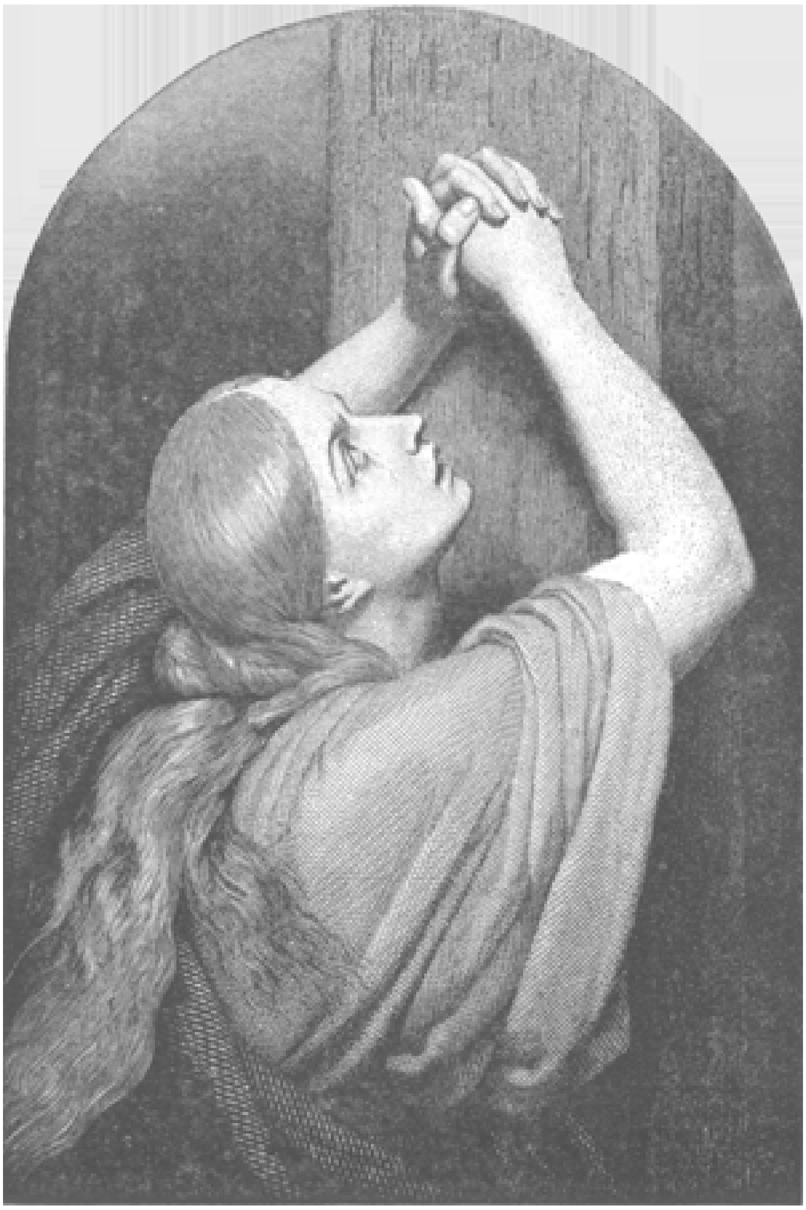

DE H. MARIA MAGDALENA AAN DEN VOET VAN HET KRUIS.

De gravure 'de koopvrouw in oranjeappelen' en 'het melkvrouwtje' zijn beiden naar schilderijen vervaardigd van den Engelschman T. Faed, een schilder, die van eenvoudig fabrieksarbeider een der voornaamste kunstenaars van Groot-Brittanje is geworden. Deze meester is thans een man van ongeveer zestig jaren, maar men kan zeggen dat zijn talent nog den vollen bloei en de kracht van het jongelingsleven schijnt te bezitten. Vooral munt hij uit in de voorstelling van typen uit het volksleven van zijn vaderland; en de natuurgetrouwe waarheid, waarmede hij de schijnbaar onbeduidendste kentrekken weet weêr te geven, getuigt van eene bewonderenswaardige gave van opmerken en grondige levenskennis.

De 'koopvrouw in oranjeappelen' is eene dier typen. Uit Ierland afkomstig, reizen deze meisjes

gedurende eenigen tijd van 't jaar door de voornaamste steden van Engeland en niet slechts de oranjeappels welke zij aanbieden, maar ook het eigenaardig voorkomen en de kleederdracht der verkoopsters wekt steeds de aandacht des vreemdelings.

De volgende afbeelding stelt eene andere type voor van het londensche volksleven: ‘het melkvrouwtje.’ - In de voorsteden van Londen zijn ruim 25000 koeien, die de hoofdstad van ongeveer honderd millioen liters melk per jaar voorzien. Deze wordt aan de afzonderlijke huizen door meisjes bezorgd. Een strroohoed, een blauw gekleurde halsdoek en een sneeuwwitte voorschoot over een kleed van donkere stof gedragen, maken haar kenmerkend costuum uit en den koperen emmer, welke haar aan den arm hangt, draagt zij met een zekere fierheid als was hij van goud, waarvoor hij in glans werkelijk bijna niet behoefd onder te doen.

De man met het ijzeren masker.

In een vroegere aflevering hebben wij in het kort het gebeurde met ‘den man met het ijzeren masker’ verhaald, thans willen wij onderzoeken in hoeverre dit verhaal waarheid bevat, en de beste bron, welke wij hiertoe vinden, is het *Dagboek van Dujonca,* denzelfden van wien madame de Sevigné in hare brieven gewag maakt en die als officier op de Bastille woonde, toen de onbekende gevangene er kwam. Ziehier wat Dujonca in zijn *Dagboek* over hem mededeelt:

‘Donderdag, 18 September van het jaar 1698, 's middags ten drie ure is de heer de St. Mars gouverneur der Bastille voor de eerste maal hier aangekomen, na het bestuur der eilanden Ste Marguerite en St. Honorat te hebben neêrgelegd; bij hem in zijn wagen zat een gevangene die vroeger te Pignerol was geweest en dien men altijd een masker deed voorhebben.’

In hetzelfde *Dagboek* lezen wij, dat deze gevangene, toen hij uit den wagen was gestegen, aanstonds naar den Tour de la Basinière werd geleid, om er tot aan den avond te vertoeven.

Dujonca verhaalt verder, dat hij zelf om negen ure 's avonds den gevangene uit dezen toren naar de derde kamer van den Tour de la Bertandière bracht, welke kamer op last van St. Mars eenige dagen vóór de aankomst van den onbekende zeer rijk gemeubileerd was; dat hij, bij 't geleiden van den gevangene uit den eersten toren naar den laatstgenoemde vergezeld werd door zekeren Rosarges, die ook met St. Mars was medegekomen en wien de taak was opgedragen om den gevangene te bedienen en te verplegen, terwijl spijs en drank hem door den gouverneur werden gegeven.

Uit een en ander blijkt derhalve 1° dat aan Rosarges met uitsluiting der gewone bedienden van de gevangenis de verzorging van den gevangene was toevertrouwd; 2° dat hij niet in eene gewone gevangeniscel, maar in een rijk gemeubeleerde kamer woonde, welke reeds verschillende dagen vóór zijne aankomst was ingericht; 3° dat hem op bijzondere wijze zijn voedsel werd toegediend en dat hij ofwel te zamen met den gouverneur dineerde, ofwel dezelfde spijzen als deze ontving; anders immers is er geen beteekenis te hechten aan Dujonca's woorden: ‘dat spijs en drank den gevangene door den gouverneur werden gegeven;’ want zoo men dit bericht in letterlijken zin uitlegt dan bevat het niets bijzonders, daar er geen gevangenen waren, aan wie spijs en drank niet door den gouverneur werden gegeven; dit gebruik bestond

reeds van af den tijd van Lodewijk XI, gelijk o.a. verhaald wordt in de *Observations de M. Godefroi, sur l'histoire de Charles VIII.* Dujonca heeft dus hiermeê willen te kennen geven, dat de gevangene, ook ten opzichte zijner voeding, bijzondere voorrechten en onderscheidingen genoot, welke de overige gevangenen niet deelden.

In hetzelfde *Dagboek* wordt de dood van den zonderlingen man met het masker aldus verhaald:

‘'s Maandags, den 19 November 1703, is 's avonds omstreeks tien ure de onbekende gevangene gestorven, die altijd een masker van zwart fluweel droeg en die door St. Mars van 't eiland Ste Marguerite was medegebracht en door dezen geruimen tijd werd gevangen gehouden. 's Morgens gevoelde de gevangene zich, toen hij uit de H. Mis kwam, eenigszins ongesteld. Hij had den vorigen dag bij onzen aalmoezenier, den eerw. heer Giraut, zijne biecht gesproken. Door den dood verrast, kon hij bij zijn sterven niet meer de H. Sacramenten ontvangen. Hij werd Dinsdag den 20 November 's namiddags om vier ure op het kerkhof der kerk van St. Paulus, onze parochiekerk, begraven; zijn begrafenis kostte veertig livres.’

Van al, wat er geschreven is over den man met het ijzeren masker, moet zeker elk geschrift, wat waarheid en zekerheid betreft, voor het gezag van dit *Dagboek* onder doen. 't Is een authentiek stuk eigenhandig door een ooggetuige geschreven en waarin hij zonder andere bedoeling dan die welke men bij het opmaken van een *Dagboek* kan hebben, datgene aanteekent, wat hij persoonlijk zag en ondervond.

Uit het bericht door Dujonca over het overlijden van den gevangene medegedeeld blijkt dus: 1° dat de man met het ijzeren masker vroeger op de citadel van Pignerol tijdens het bestuur van St. Mars in verzekerde bewaring heeft gezeten; 2° dat hij van daar naar 't eiland Ste Marguerite vertrok toen St. Mars aldaar kommandant werd; 3° dat het niet in 1699 maar in 1698 was dat hij met St. Mars naar de Bastille verhuisde; 4° dat hij niet in 1704 stierf, gelijk gewoonlijk aangegeven wordt in de geschriften die over den man met het ijzeren masker handelen, maar den 19 November 1703.

Wij kunnen hier bijvoegen, dat de herinnering aan de gezegde feiten nog geheel levendig was bij al de officieren, soldaten en bedienden der Bastille, toen Launay, die er later geruimen tijd gouverneur is geweest, eene plaats ontving in den generalen staf van het garnizoen. Hij verhaalt, dat men er zich meermalen nog over de lotgevallen van den zonderlingen gevangene onderhield en dat hij door velen die hem met zijn masker gezien hadden, wanneer hij over de open plaats liep om naar de Mis te gaan, had hooren zeggen dat men na zijn dood strenge bevelen gaf om alles te verbranden, wat hij in zijn gebruik had gehad, zooals linnen, kleederen, beddegoed, lakens, dekens enz., ja dat de muren zijner woonkamer op nieuw gepleisterd en gewit werden; zoo zeer vreesde men dat er ergens eenig briefje verborgen of eenig teeken door den gevangene zou gemaakt zijn, waardoor diens ware naam kon bekend worden.

(Wordt vervolgd.)

Een blik in de catacomben.

Er zijn twee steden, wier namen slechts behoeven genoemd te worden, om in ieder christelijk gemoed een soort van heimwee te doen ontstaan, een vurig verlangen om de plaatsen te zien, welke die namen ons voor den geest roepen. Wie onzer ondervindt niet telkens den invloed dier tooverkracht, als hij Jeruzalem, als hij Rome hoort noemen! En is het wonder, dat gevoel van heimwee, hetwelk zich meester maakt van onze ziel? Neen! of is gene niet de geboortegrond, deze de bakermat van ons

heilig geloof en in zooverre ons aller geestelijke geboorteplaats? Zij zijn de steden van het Verbond, het tooneel van de wonderwerken Gods. De geschiedenis der verlossing verkondigt de eene, de geschiedenis der Kerk of der verlosten de andere. Als moeder en dochter zijn zij onafscheidbaar verbonden.

Jeruzalem's eeuwig gedenkwaardige heuvel aanschouwde het allerheiligste offer van den Godmensch en werd door zijn Bloed gewijd tot het altaar der verlossing; - de heuvelen van Rome zagen den marteldood van duizenden en duizenden van Christus' edelste ledematen, en het bloed der Martelaren, dat hun grond doorweekte, wijdde ze tot het Hoogaltaar der Kerk. Aan Golgotha's voet werd na 't volbrachte offer het H. Lichaam des Verlossers in de rots begraven; - de lichamen der H. Bloedgetuigen werden aan de voeten der Zevenheuvelenstad in de rotsholten der catacomben ter ruste gelegd. Drie dagen bleef het Lichaam des Heeren in de stille groeve, en verrees op den derden dag; - ook de Kerk, zij verborg zich drie eeuwen lang in de stille, onderaardsche doodenstad, en kwam er toen uit te voorschijn om de paasch-, de overwinningsbanier des Kruises over den aardbol te zwaaien. De ontzegelde rotskloof te Jeruzalem, het ledige graf met de zweetdoeken is voor altoos een getuigenis geworden voor het groote geheim der Verlossing; - de op nieuw geopende catacomben van Rome met de schatten harer heilige overblijfselen en gedenkteekenen zijn een onwederlegbaar getuigenis der oorspronkelijke Kerk, eene kostbare erfenis voor de laatste geslachten. Zij zijn in zekeren zin oudchristelijke archieven der kerkelijke geschiedenis; in grafsteden en gangen, op muren en gewelven vertoonen zij in voor ons oog levendige, frissche kleuren het treffende beeld van het geloof en de liefde der apostolische Kerk.

Die zich met de romeinsche catacomben bezig houdt, wordt meer dan eens aan de opgravingen van Pompeï herinnerd. Beiden trekken de opmerkzaamheid der beschaafde wereld tot zich, hoewel veelal van zeer verschillende kringen. Kon de onderzoeker der profane oudheid zich vroeger slechts moeilijk en gebrekkig uit onvolledige aanteekeningen der klassieke schrijvers en half vergane monumenten, een beeld van het leven der vorige eeuwen vormen, Pompeï doet voor onze oogen plotseling eene stad der oudheid uit een 1800jarigen slaap opstaan en schudt de asch af, waaronder zij bedolven en begraven lag. t Is alsof voor haar de tijdwijzer eeuwenlang heeft stil gestaan en eerst nu weêr in bebeweging is gebracht.

Wij zien het wagenspoor de straten doorgroeven, de winkels en ma-

gazijnen met koopwaren, de kelders met wijnkruiken, de wijken der krijgslieden met wapenen, de woningen met allerlei huisraad opgevuld. Bijna ieder huis draagt den naam des bewoners, ieder publiek gebouw een opschrift zijns stichters. Tempelgoederen, badbenoodigdheden, keukengereedschap, toilet-behoeften - alles staat ongeschonden op zijne plaats; een altaar van Isis is zelfs nog met de overblijfselen van een halfverbrand offer bedekt. Ja, de ongeveer 600 geraamten, die tot nu toe zijn opgegraven, schijnen levende spookgestalten te zijn. Hier staat een schildwacht, nog met helm en harnas bekleed en het zwaard in de rechterhand; daar in den Isis-tempel houdt het geraamte eens afgodspriesters kostbare voorwerpen, een ander nog het offermes in de hand. Als door een teoverslag hebben we het leven der ouden weêr tastbaar voor onze oogen. Maar toch is het geheele oord zoo huiveringwekkend, zelf een reusachtig geraamte, een verblijf des doods. En was het slechts de tijdelijke dood, die ons daar aangrijnst! Helaas! een geheel andere dood jaagt daar den christelijken bezoeker eene koude rilling door de leden! De ketting aan de huisdeur, waaraan, even als een hond, de wachthoudende slaaf lag geklonken; de geraamten van gladiatoren in het amphitheater, waaruit de ratelende donder en de vuurregen van den Vesuvius de toeschouwers plotseling verjoeg; de afschuwelijke afgodsbeelden, die men overal ontmoet, vooral echter de stuitende, walgelijke schilderingen, de teekens der verontzedelijking op de muren der straten, tempels en woningen, zelfs in de grafsteden der dooden, - dat alles doet u huiveren tot in het merg uwer beenderen.

Tusschen Pompeï en de catacomben van Rome, welk een verschil! Daar duisternis en troostelooze vertwijfeling, hier het heldere licht des geloofs en de hoop des Hemels! daar wreedheid en zonde, hier slechts bloesems van de reinste liefde en deugd; daar in de stad der levenden slechts een geestelijke dood, hier in de stad der dooden slechts een hemelsch leven.

Eene hevige uitbarsting van den Vesuvius begroef de stad met hare Sodomitische gruwelen reeds in het jaar 79 onzer tijdrekening, zoodat men niet hopen mocht, sporen van eene prediking der Apostelen daar te vinden. Evenwel heeft men er gevonden.

Men heeft voor een paar jaren een gebouw opgegraven, dat reeds van buiten een geheel raadselachtig opschrift draagt. Op de muren der binnenzaal heeft men onder andere inkrabbelingen ook de volgende spotschriften ontdekt: ‘Een muilezel onderwijst hier muggen!’ - ‘Hartelijk gegroet van den leugenaar, vriend der waarheid! Wees steeds gegroet van den leugenaar!’ En dan twee beteekenisvolle woorden, welke over dien spot en over de bestemming van het gebouw licht verspreiden: *‘audi christianos,’* ‘hoor, wat de Christenen leeren!’

Naar het vermoeden van Rossi bevinden we ons in eene vereenigingsplaats der Christenen. De Apostelen bezochten, bij hunne komst in eene stad, gewoonlijk eerst de Synagoge en zochten dan eene woning op, waar zij hen, die begeerig waren de leer des heils te vernemen, ontvingen en onderrichtten. Zulk eene woning moet bovengenoemd gebouw zijn geweest.

Het bestaan eener Joden-Synagoge in Pompeï is door een opschrift geconstateerd. Evenzoo blijkt uit de *Handelingen der Apostelen,* dat Paulus, die in 't jaar 68 als gevangene in de niet ver van daar liggende havenstad Puteoli landde, daar eene christelijke gemeente vond, bij welke hij zeven dagen vertoefde. Bestond toen reeds die gemeente in Pompeï? Was het den Apostel vergund, ze te zien en te troosten?

Wij weten het niet. Slechts dit is met waarschijnlijkheid aan te nemen, dat de vervolging van Nero in 't jaar 67 ook haar getroffen heeft, en dat die gedenkwaardige plaats van bijeenkomst, waar de Blijde Boodschap verkondigd, misschien het Lam Gods op het altaar geofferd werd, later een voorwerp van beschimping is geworden voor de Heidenen, die toen op de muren dien bijtenden spot en op den buitenmuur met groote letters het ironisch opschrift geschreven hebben: ‘Hier is voor luiaards geen plaats, ga voorbij, talmer!’

Welk eene beteekenis krijgen hier voor de christelijke oudheidkunde die weinige door eens vijands hand geschreven woorden! En wat zouden we niet geven, mochten we er slechts een enkel woord vinden door een Christen ter neêr geschreven! Welaan, treedt dan het heiligdom der catacomben binnen en beschouwt daar den rijkdom van oirkonden, gedenkteekenen en herinneringen uit de eerwaardige christelijke oudheid. Zij geven ons onweêrlegbare getuigenissen van het katholiek geloof; zij doen ons een blik slaan in het openbare leven der Kerk, zoowel als in de meest teedere verhoudingen en betrekkingen van het leven der eerste Christenen.

Hoogst interessant zou het dus zijn, eene wandeling te ondernemen door die onderaardsche gangen en daar die grafschriften, monumenten en symbolische voorstellingen der christelijke oudheid als getuigen op te roepen tegen de aanvallen, welke ons H. Geloof nog steeds heeft te verduren, ze als bewijzen aan te voeren voor het geloof der oudste Christenen in zeven H. Sacramenten, in de voorspraak der Heiligen, in het primaat van den Roomschen Opperpriester, in één woord in alles, waarin ook wij ons geloof en onze hoop stellen. Gaarne hadden wij dan ook, aan de hand van den Benedictijner pater Maurus Wolter, die ons ook de stof tot dit opstel heeft geleverd, met u dien tocht ondernomen om de uitspraken dier eeuwenoude getuigen te verzamelen, te onderzoeken, te toetsen en te bevinden, dat zij eenparig de belijdenis afleggen:

‘Wij gelooven in eene Heilige Roomsch Katholieke Kerk!’

Hoogst interessant zou het wezen, als we dan als slotsom van ons onderzoek de hoop mochten uitspreken: als uit de duisternis der onderaardsche doodenstad en uit den purpergloed van het bloed der Martelaren reeds eenmaal de zon des Christendoms schitterend is opgestegen over het romeinsche wereldrijk, kunnen dan niet de weder geopende martelaarsgraven op nieuw een helder licht verspreiden en met eene stilwerkende, maar veroverende kracht de overwinning der waarheid en des Kruises bevorderen? Het moet echter blijken, dat eene dergelijke studie minder geschikt is voor ons blad waarom wij onze lezers ook niet tot zulk een gezamenlijk onderzoek durven uitnoodigen. Alleen willen we een blik in die gedenkwaardige plaatsen werpen om een enkel woord over hare beteekenis, haar aanleg en doel te zeggen en het verder aan ieder in het bijzonder overlaten, zich een vertrouwden gids te kiezen, om de schatten dier heiligdommen en détail te bestudeeren. Hem, die zulk eene bedevaart nog niet heeft ondernomen, durven wij daartoe gerust aansporen en opwekken, overtuigd als wij zijn, dat ze hem een wezenlijk genot zal verschaffen.

Wat zijn de catacomben, en waartoe dienden zij? Verplaatsen we ons naar Rome in de dagen van zijne vroegere grootheid, zoo omstreeks in de tweede of derde eeuw. Daar zien we ze voor onze oogen liggen, de machtige stad, de beheerscheres der wereld, met hare anderhalf millioen, meest heidensche inwoners. De zon zendt hare gouden stralen van den azuren hemel neder en tal van zuilen, tempels en paleizen, van basilieken en mausoleeën, van thermen, theaters en lusttuinen baden zich in den schitterenden lichtstroom. Alle schatten der aarde, alle voortbrengselen der kunst zijn hier als in een reuzenbekken samengevloeid. Maar al dat goud en marmer, die

grootsche, verblindende pracht - 't is slechts een glanzend vernis op een onmetelijk graf. Hoewel koningin der wereld, is zij toch, die stad, de diepgezonken, smadelijk onteerde slavin van 't ongeloof en de boosheid. De vijand der menschheid is als 't ware mensch geworden en troont daar op den onneembaren burg, omringd door evenveel vazallen als er afgodsbeelden van de tempels en binnen de paleizen nederzien. Rome, het hart van alle politieke macht, is het hart van alle zedenbederf geworden. Van alle rijken en landschappen trekt het de levenssappen tot zich om ze, in gif verkeerd, weêr tot aan de uiterste grenzen der aarde te doen uitstroomen. Zou de menschheid ten onder gaan, de vorst der duisternis kon zich geen gunstiger operatie-punt voor het werk der verwoesting kiezen. Zou zij gered worden, ook de eeuwige Barmhartigheid moest hier den strijd beginnen. En zij heeft dien begonnen. In Rome's stadsgebied, onder de groene velden der rustige Campagna, arbeidden in stille groeven honderden vlijtige handen en werkten daar aan een doolhof van loopgraven. Het waren de strijders van Christus, die de heidensche hoofdstad met de catacomben, als met een gordel van vestingwerken omringden.

In deze verschanste legerplaatsen oefenden en rustten zij zich ten strijde uit; van daar trokken zij vol moed naar het slagveld des martelaarschaps. En was Je zege, de palm der overwinning behaald, dan droeg men de lijken der helden als tropeeën in de catacomben terug en begroef ze met de insigniën en werktuigen van hun lijden. Hun bloed echter werd een zaad, dat steeds nieuwe scharen van christen strijders voortbracht, tot dat de vaan des Kruises, door keizer Konstantijn's hand geplant, zegevierend op de muren wapperde en Rome het hart eener nieuwe wereld werd, waaruit slechts stroomen van geloof en liefde in alle aderen der menschheid vloeiden.

Dat is de historische beteekenis der catacomben; beschrijven we nu in 't kort haar aanleg.

De onderaardsche begraafplaatsen van Rome, eerst sedert de 16e eeuw catacomben genoemd, zijn uitsluitend van christelijken oorsprong.

Zij breiden zich als een gordel, tusschen den eersten en derden mijlpaal, voor de muren van Rome uit. Op of liever in erfgronden van voorname christen familiën aangelegd, werden ze wel naar die grondbezitters of ook wel naar daar begraven Martelaars genoemd. Zij vormen, overeenkomstig het aantal titels of parochiën van Rome, 26 en als men er de kleinere, na Konstantijn uitgegravene, bij telt, 40 afzonderlijke groepen of netten van onderaardsche gangen, die uit eene vulkanische grondsoort, den korreligen tufsteen, regelmatig en loodrecht zijn uitgehouwen, zich bijna als de paden van een labyrinth doorkruisen en doorgaans in meer verdiepingen, zelfs tot vijf, boven elkander loopen. De gangen of straten, galerijen genoemd, hebben langs de wanden aan weêrszijden van onder tot boven horizontale insnijdingen. Dat zijn de grafnissen, Loculi, waarin de christelijke overledenen, dikwijls veertien boven elkander, zonder onderscheid van rang of stand, rustten. Geen duimbreedte van de nis, geen voetbreedte van den wand is ongebruikt gelaten; toch heeft ieder, groot of klein, zijn ‘nieuw in de rots uitgehouwen graf, waarin nog niemand gelegen heeft.’ De galerijen zijn, bij eene hoogte van 7 tot 15 voet, zoo smal, dat zelden twee personen naast elkander kunnen gaan; daarentegen zijn ze zoo lang, dat, kon men alle gangen tot één brengen, men een weg van bij de 300 uren lang zou krijgen, waarop men een vijf millioen graven zou kunnen tellen. Het uitgraven dezer doodenstad met al de grafsteden en kapellen is het werk eener gilde of broederschap van ware volgelingen van Tobias, Fossores, d.i. gravers genoemd, die door een soort van kerkelijke wijding of zegening tot dien arbeid van opoffering werden uitgerust en versterkt.

(Slot volgt.)

DE KOOPVROUW IN ORANJEAPPELEN.

HET MELKVROUWTJE.

Een goed hart.
Zedenschets door Hendrik Conscience.

I.

Op eenen namiddag der maand Januari 1847 stapten twee jongelingen, zingend, schuifelend en vol levenslust, over de baan die van Ninove naar Brussel leidt.

Zij konden nauwlijks den ouderdom van zestien jaar bereikt hebben, en hadden geheel het voorkomen van atheneum-studenten die de vrijheid van den Zondag te baat nemen, om het schoolstof van hunne schouders te schudden en hunne vleugelen in lucht en ruimte uit te slaan.

De een, rijzig van gestalte en wel iets mager, had levendige, zwarte oogen en fijne wezenstrekken die overweging en diepte van gevoel lieten vermoeden; de ander was gezet, met blozende wangen en doffen blik; hij kon niets worden dan een onbeduidend mensch die weinig gerucht in de wereld zou maken en nimmer veel kwaad noch veel goed zou doen.

Het weder was zeer koud; aarde en beken waren sedert vele dagen met een dikke ijskorst bedekt; maar dewijl de zon den ganschen dag had geschenen en nu nog als een roode vuurbol in het Westen gloeide, had de prachtige winterdag op het gemoed der jongelieden opwekkend gewerkt, en zij lachten en jokten van uitspattende levensblijheid.

Misschien was eene bijzondere omstandigheid niet vreemd aan deze vroolijke gemoedsstemming: het was niet lang na den eersten Januari, en onze jongens hadden waarschijnlijk nog eenige franken van hun Nieuwjaar op zak. Dit zet wonderlijk veel opgeruimdheid bij, vooral in de eerste jaren der jeugd, wanneer men gevoelt dat men nog niet geheel een man is, doch snakt om het te kunnen schijnen.

Op een goed half uur gaans van Brussel, kwamen zij aan eene bekende herberg.

‘Frans, hebt gij geen dorst?’ vroeg de een.

‘En gij, Victor?’ antwoordde de ander.

‘Ik nog niet.’

‘Ik evenmin.’

‘Indien wij toch maar een glas bier dronken, voor den dorst die komt?’

‘Bah, ja, het kan er nog wel af.’

Was het niet reeds een mannendaad in eene herberg te treden en daar op den toon van bevel te mogen roepen:

‘Bazinne, twee glazen bier!’

Ook stapten de lichtmoedige gezellen met opgeheven hoofd de kamer binnen, en drukten zeer stout hun verlangen uit, terwijl zij bij eene tafel plaats namen.

Er zaten nog vier andere personen rondom de kachel; een hunner las met luider stem een artikel in een dagblad, zijne lezing soms onderbrekende door uitroepingen van medelijden en treurige ophelderingen.

Er was spraak in het artikel van den ijselijken hongersnood in Vlaanderen, tengevolge der aardappelziekte en het volledig stilstaan der weverij. Al de middelen der Vlaamsche Gemeenten waren uitgeput; en de arme menschen, stervend van gebrek, vloden bij duizenden naar andere gewesten des lands, om er eene bete broods te vinden; maar dewijl de dure tijd overal grooten nood veroorzaakte, werd den ongelukkigen werklieden van Vlaanderen de toegang tot steden en dorpen ontzegd.

Zij dwaalden dus hulpeloos rond, totdat uitgeputheid of ziekte ze verarmde, en voor velen de dood een einde aan hunne ellende kwam stellen.

De gevoelvolle taal des lezers wekte de aandacht der beide jongelieden op. Bovenal scheen Victor met innige deelneming toe te luisteren.

De lezer ging dus voort:

'Het is te koud, niet waar? Hier, in de stilte des doods, beklemt het hart zich met afgrijzen en schrik. - Wij zijn in het rijk des hongersnoods.

Ziet gij ginds die half naakte menschenschimmen bij hoopen over de velden dwalen? Hoe machteloos slepen zij hunne stramme leden over de sneeuw! Een onuitsprekelijke pijn doorwoelt hun ingewand; hun oog is zonder leven, zij hebben honger en zoeken voedsel. Daar valt er een, die niet meer zal opstaan, - nog een, nog meer! De hoopen verminderen; zij zaaien hunne lijken langs de baan; - niemand ziet om naar den gevallen broeder, want ieder gevoelt insgelijks de ijskoude des doods op zijn verengden boezem drukken. - De hongersnood geeselt die levende geraamten voort; zij bukken het hoofd nog dieper in de wanhoop, en dwalen sprakeloos verder - altijd verder, - misschien totdat de laatste gevallen zij..... Richt uw oog voorbij gindsche boomen. Ziet gij daar die bewegende grauwe vlekken op de sneeuw? Het zijn dieren die eene prooi zoeken, niet waar? - Neen, neen, menschen zijn het: vrouwen en kinderen, die kermend over het rapenveld kruipen en hunne magere vingeren ten bloede krabben, om aan den bevrozen grond nog een uur levens te ontrukken. Hier ook liggen er reeds ontzield, met het logenachtig voedsel in de verkrampte vuist.....

Daar, vóór ons, schiet een kerkje zijn blauwe torenspits hemelwaarts. Het is een dorp, befaamd om de werkzame nijverheid zijner inwoners. Weinige jaren geleden galmde, in elk zijner hutten, het gerucht des arbeids en de heldere zang der levensvreugd..... Nu zwijgt er alles: men zou zeggen dat de bewoners in eenen diepen slaap verzonken liggen. - Dwaling! Daarbinnen, achter deze stomme muren, zitten ook van die geraamten, met wanhoop in elkanders oogen te staren en sprakeloos wachtend op den roep van God!

Open eene deur, - kies toch niet - de hongersnood verschoonde hier niemand.... Zie, daar, op zijn verbrijzeld getouw, zit de vlaamsche werkman. Nevens hem, op wat stroo, ligt het lijk van zijn oudste zoontje, - een ander kind omvat zijne knieën en smeekt om voedsel; wat verder zit de moeder; zij drukt haren zuigeling tegen de borst en bevochtigt zijne dorre lippen met hare tranen. Arme vrouw! haar moeder hart bloedt; want zij ziet de oogen van haar kindje breken, en zij gevoelt dat het in hare armen sterven gaat! Wee! wee, te midden van het stomme huisgezin staat een afgrijselijk spook te lachen: de onverbiddelijke dood, die loert en wacht!......'[(1)]

Toen de lezer tot deze plaats van het dagbladartikel was gevorderd, werd hij eensklaps onderbroken door de intrede van een luidruchtig gezelschap, waaronder velen zijner vrienden, die hem vroolijk de handen drukten.

Het dagblad werd ter zijde gelegd en men sprak lachend van min droeve dingen.

Een der jongelingen stond op, en zeide tot zijn gezel:

'Kom, Frans, vertrekken wij, of het zal geheel donker zijn eer wij te huis geraken. Ik weet niet, het lachen dezer lieden snijdt mij door het hart.'

Buiten de herberg, en na dat zij eene wijl stilzwijgend hadden voortgestapt, bemerkte de ander:

(1) Zie *Redevoering uitgesproken te Antwerpen op het groote muziekfeest ten voordeele der slachtoffers van den hongersnood in Vlaanderen* (1847)
Volledige werken van Hendrik Conscience, aflevering 34. Van Dieren en Cie., Antwerpen 1858.

‘Victor, hoe zijt gij nu op eens zoo treurig geworden? Zeker, het lot der arme menschen in Vlaanderen is wel beklagelijk; maar wij kunnen het toch niet verhelpen.’

‘Ach, indien ik rijk was!’ zuchtte Victor. ‘Welk geluk zou ik hebben in goed te doen en onze ongelukkige broeders van Vlaanderen ter hulp te vliegen!’

‘Dit zou moeilijk zijn!’

‘Met geld kan men alles, Frans. Ik kocht in Brussel een grooten wagen; ik laadde hem vol eetwaren; ik trok er mede naar Vlaanderen, naar de omstreken van Thielt, van Deerlijk, waar men zegt dat de grootste ellende heerscht. Daar zou ik, van hut tot hut, de stervende huisgezinnen gaan opzoeken, en als een troostengel de hopelooze lieden toeroepen: ‘looft God en weest blijde: hier is leven!’

‘Gaat gij nu krijschen, Victor?’

‘Ik kan aan zooveel lijden niet denken, zonder mij diep ontroerd te voelen.’

‘Maar waart gij nu ook al rijk, wat zou het helpen? Uit al de steden des lands zendt men groote sommen naar Vlaanderen; de kooplieden op de Beurs van Antwerpen, hebben op eenen enkelen dag voor tachtig duizend francs ingeteekend; het Staatsbestuur komt de armste gemeenten ter hulp.... en dit alles belet niet, dat er nog honderd duizenden menschen honger lijden; - wat zoudt gij dan wel met uwen enkelen wagen kunnen verrichten?’

‘Het is waar!’ zuchtte Victor als ontgoocheld’ de mensch is onmachtig tegen de ijselijke plaag!’

Maar een oogenblik daarna voegde hij er met kracht bij:

‘Nogtans om duizenden menschen te redden, moet men beginnen met eenigen. O, kon ik er slechts tien van den hongerdood bevrijden, ik zou er gelukkig om zijn mijn leven lang!’

‘Maar wij kunnen het niet, en hebben dus ongelijk te treuren. Laat ons van wat anders spreken.... Is het waar, dat uw vader zijne plaats op de fabriek te St. Gilles gaat verlaten?’

‘Ja, Frans, het is waar; met het einde der maand, wordt hij facteur bij den rijken koopman Greps, in de Vlaamsche Straat. Hij is zeer tevreden; zijn nieuw bureel zal dicht bij Molenbeek en bij ons huis zijn, en hij trekt wel vijfhonderd franken meer. Gij moest eens zien, hoe blijde mijne moeder is! Ja, want de zaken in haren winkel gaan sedert den duren tijd niet al te wel, en zij meent dat het mijnen vader niet onmogelijk zal zijn, ten naasten jaar mij als leerling-klerk op het kantoor van mijnheer Greps te doen aanvaarden.’

‘Gij weet wel, Victor’, zeide de ander ‘dat mijn vader voornemens was, mij *Commis-Voyageur* te maken? Dit is nu veranderd: mijn oom de veearts, zou wel willen dat ik naar de Hoogeschool ging, om doctoor te worden. Hij zou de kosten mede helpen betalen. Ik heb niet veel

lust in dien stiel. Nacht en dag zieken bezoeken en menschen zien sterven! niets hooren dan kermen en klagen!'

'Ware ik in uwe plaats, Frans, ik zou het met blijdschap aanvaarden. Zieken genezen, lijdenden troosten, wat is er schooner en edeler op de wereld?'

Zoo stapten zij voort, koutende over het een en ander, zonder evenwel nog de vroolijke gemoedsstemming van vroeger terug te vinden.

De zon was intusschen achter den gezichteinder weggezonken, en een grijze mist kondigde het vallen van den avond aan.

Zij konden nog een vierendeel uurs van de voorstad Molenbeek verwijderd zijn, toen Victor met verrassing zeide:

'Frans, Frans, zie eens, daar voor ons, nevens de baan!'

'Wat meent gij?'

'Die vrouw met hare kinderen.'

'Welnu, het is eene boerin die wat rust.'

'Rust men zoo op den bevrozen grond? Neen! het zijn arme menschen; zij hebben koude. Hoe ze daar ineengekrompen zitten! Mij dunkt ik zie ze beven.'

De beide gezellen gingen voort en naderden allengs de nedergezeten vrouw.

Het moest eene moeder zijn; want zij hield een jongsken van drie of vier jaar op haren schoot en tegen hare borst gesloten, terwijl een meisje van elf of twaalf jaar met haar blond kroezelkopje tegen haren schouder scheen te slapen.

Het kleedsel dezer lieden, alhoewel zeer nederig en ontoereikend tegen de gure koude, weerde de gedachte af, dat zij bedelaars konden zijn. Ook aarzelde Victor om hun het woord toe te sturen, en hij zou misschien zonder spreken zijn voorbij gegaan; want de vrouw hield den blik neêrgeslagen en de kinderen roerden zich niet; maar toen hij zag dat uit de oogen der moeder stille tranen rolden, bleef hij staan en vroeg, met eene stem die ontroerd was door medelijden:

'Vrouw, waarom weent gij?'

Een droef schudden des hoofds en een diepe zucht was het eenig antwoord dat hij bekwam. Indien de vrouw hulp behoefde, gevoelde zij wellicht dat zij deze niet kon verhopen van jongens, die nauwelijks de kinderjaren ontgroeid schenen. Misschien was zij gansch moedeloos.

'Zeg het mij toch', hernam Victor schier smeekend. 'Ik zie wel dat gij ongelukkig zijt.'

'Ja, ja, ongelukkig, rampzalig, verlaten van God en van de menschen!' zuchtte de vrouw.

'Maar, vrouw-lief, gij kunt toch niet met uwe arme kinderkens hier op den bevrozen grond blijven zitten?'

Deze vraag bekwam weder geen ander antwoord dan een pijnlijken zucht en nieuwe tranen.

'Ongetwijfeld had de jonge, zoete stem van Victor opwekking in het hart van het kleine meisje geschonken; want zij scheen uit hare sluimering te ontwaken, en aanschouwde de onbekende met eene soort van blijde verbaasdheid. Het arme kind was schrikkelijk vermagerd, zijne ingevallen wangen waren wit en bloedeloos en zijne blauwe oogen schenen weg te duiken in het vocht dat haar glans verdoofde; maar ondanks die geraamtemagerheid en die spookachtige bleekheid, was het kind nog aangrijpend schoon, en de dankbare blik zijner weifelende oogen, de stille

glimlach op zijne fijne lippen, waren zoo bekorend en zoo roerend, dat Victor tot in het diepste der ziel er door werd getroffen.

Hij herhaalde daarom zijne vraag met meer aandringend medelijden in de stem:

'Maar, vrouw, gij kunt hier toch den ganschen nacht niet blijven zitten. Gij zoudt bevriezen!'

'Schenkt God ons, na de rust, eenige krachten, dan zal ik ergens bij eenen boer gaan aankloppen en smeeken om in de schuur te mogen slapen; maar die aalmoes werd mij reeds zoo dikwijls geweigerd!'

'Komt gij uit Vlaanderen, vrouw?'

'Ja, mijnheer. Ik hoopte in Brussel hulp te vinden; de stadswachten hebben mij van de poort verdreven en mij tot buiten Molenbeek geleid. Na eene lange droeve reis, zonder ander eten dan een stukje droog brood, zitten wij hier, uitgeput en hopeloos.....'

Victor stak de hand in zijn zak als om zijn geld te betasten of te tellen, en zeide dan, de vrouw de hand toereikende:

'Kom, moederken, gij moet opstaan; ik ben maar een jongen en heb niet veel geld; maar ik zal u toch helpen.'

'Ach, mijnheer', zuchtte de vrouw, 'ik weet niet wat gij voor ons wilt doen; maar wees in alle geval duizendmaal bedankt voor uwe barmhartigheid.'

Frans neigde zich over den schouder van zijnen vriend en fluisterde iets aan zijn oor. 'Hoe?' wedersprak hem Victor 'wij zouden eene arme moeder met hare bibberende kinderen van honger laten sterven of van koude laten bevriezen? En wij hebben geld, al is het maar weinig!.... Neen, neen, vrouw, gij zult hier niet blijven, en gij zult eten, dezen avond!'

Frans, die tot dan geen deel aan het goede werk had genomen maar nu misschien berouw over zijne koelhartigheid gevoelde, holp de vrouw zich oprichten, en zeide murmelend dat zijn vriend gelijk had en men zijnen evennaaste niet zoo wreed mocht laten lijden, wanneer men, met eenen enkelen frank misschien, hem uit den nood kon redden.

Zij waren nu in de baan getreden en keerden het aangezicht naar Brussel. Dit scheen de twijfelende vrouw te verschrikken.

'Naar Brussel?' mompelde zij 'men zal mij weder verjagen!'

'Ja, naar Brussel, moeder', antwoordde Victor, 'ten minste naar Molenbeek. Vrees niet; ik weet daar eene afspanning, waar men zeer goedkoop de lieden herbergt. Gij zult er eten en slapen: zooveel geld heb ik wel. Wees getroost, moeder, het is slechts tien minuten van hier.'

'Als het maar voor eenen nacht is, dan wil ik de helft betalen!' riep Frans.

'Doet met ons volgens uw goed hart', zeide de vrouw. 'Wij kunnen u slechts zegenen voor de weldaad; maar, wees zeker, er is een God in den hemel, die u de schuld der arme moeder zal betalen.'

Zij begaven zich op weg.

Victor had het kleine meisje bij de hand gevat. Na het kind eenige troostende woorden te hebben toegestuurd, vroeg hij naar haren naam.

'Ik heet Mietje Corebloem, mijnheer' antwoordde het meisje met een liefelijk, zilvertonig stemmeken.

'Mietje Corebloem? Dit is een fraaie naam; en gij zijt wel een schoon kind, met die hemelblauwe oogjes en dit blonde krulhaar', zeide Victor streelend, ongetwijfeld om het meisje tot moed en vertrouwen op te wekken.

‘Gaan wij eten krijgen, mijnheer?’ vroeg het kind. ‘Zullen wij mogen slapen? In een bed?’

‘Ja, in een zacht bed, en gij zult zooveel mogen eten als gij wilt.’

‘Soep?’

‘Ja, soep.’

‘En vleesch ook, mijnheer?’

‘Vleesch ook.’

‘Warm?’

‘Zeker, warm.’

‘En zal moeder, en zal mijn broêrken, ook vleesch krijgen?’

‘Natuurlijk, Mietje, gij zult al te zamen eten.’

‘Och, God, mijnheerken-lief dat zal goed zijn! Was vader nu ook met ons!’

‘Waar is uw vader?’ vroeg Victor.

De stem van het kind veranderde geheel van toon; het antwoordde treurig:

‘Vader is dood.’

‘Sedert lang?’

Mietje Corebloem telde op hare magere vingerkens, en murmelde:

‘Een, twee, drie, vier,..... vijf dagen, mijnheer.’

Slechts vijf dagen!..... eilaas, was de vader van dit ellendig huisgezin een slachtoffer van den hongersnood geworden?

De gevoelige jongeling durfde het kind deze vraag niet toerichten. Om eene afleiding te vinden, keerde hij het hoofd om naar de moeder, en zag dat zij met Frans eenige stappen achteruit was en moeilijk en wankelend scheen te gaan.

Tot haar naderende, zeide hij:

‘Vrouw, dit kind weegt u te zwaar. Kan het niet wat loopen?’

‘Het arme lam slaapt, mijnheer’ antwoordde zij. ‘Het is een beetje ziek.... van vermoeidheid; wij zijn op de been sedert het krieken van den bitteren, langen dag.’

‘Kom, geef mij het kind; ik ben sterk, ik zal het dragen!’ riep Victor, ondanks haren tegenstand den dierbaren last haar ontnemende.

Het jongsken opende de oogen niet, en meenende ongetwijfeld dat het nog immer door zijne moeder werd gedragen, legde het zijne armkens om Victors hals en hield, als met liefde, hem nauw omstrengeld.

Wat zonderling gevoel van fierheid deed het hart van den goeden jongeling nu kloppen! Hij had de overtuiging, dat hij een edel werk pleegde, en was gelukkig en achtte zich rijk als een koning.

Ook ontstelden, noch beschaamden hem de nieuwsgierige of schertsende blikken van eenige voorbijgangers. Het was nu toch schier avond, want men kon van verre reeds zien, dat de gaslantaarns in de straten van Molenbeek ontstoken waren.

Het meisje kwam weder nevens Victor, vatte zijne hand, met eene soort van smeekende teederheid, en vroeg nog eens:

‘Och, mijnheerken-lief, wij zullen warm vleesch krijgen, niet waar? Seffens, eh? Ik heb zulken honger!’

‘Ja, ja, Mietje, wees maar blijde: seffens, onmiddellijk.’

De vraag van het meisje deed eensklaps eene nieuwe gedachte in hem ontstaan. Indien hij deze lieden in eene herberg bracht, zouden zij wellicht nog lang op een avondmaal moeten wachten; want het was Zondag en de herbergen krielden waarschijnlijk van volk.’

Zich naar zijnen vriend keerende, zeide hij hem, met halve stem en in de fransche taal:

‘Wanneer men ongelukkigen wil helpen moet men het breed en uit ganscher harte doen. Wij hebben ginder te Dilbeek een goed stuk hesp gegeten; ik heb geen honger meer. Mijn noenmaal staat op onze kachel nog te wachten. Ik ben wel van zin, deze arme menschen naar ons huis te leiden en ze mijn noenmaal voor te zetten. Zoo zouden zij waarlijk warm voedsel krijgen, zonder zelf een oogenblik te moeten wachten.’

‘Doe het niet’, morde Frans, ‘wat zou uwe moeder wel zeggen, wanneer zij u zoo onverwacht met eenen ganschen troep onbekenden in huis zag vallen?’

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Les in de wellevendheid.

Een jager vond er zijn vermaak in om de opbrengst zijner jacht gedeeltelijk aan zijne vrienden ten geschenke te zenden en gebruikte daartoe altijd denzelfden jongen, die geregeld overal een fooitje kreeg, behalve bij éénen heer, dien hij dus het minst gaarne bezocht. Op een keer moest hij daar weder heen met een haas. Toevallig opende de heer zelf de deur, de knecht wierp den haas naar binnen, zeggende op den onvriendelijksten toon: 'Een haas.' Daarop liep hij hard weg, doch de heer riep den jongen terug om hem over zijne onbeschoftheid eens goed onder handen te nemen. Hij raapte den haas op, en ging zelf naar buiten, om den knaapte leeren, hoe hij zich te gedragen had. De heer belde en de knaap opende de deur. 'De complimenten,' zoo begon de heer, 'van mijnheer N.... en hier is een haas, dien mijnheer......' Maar de knaap liet hem niet uitspreken, en in zijn vestzak tastende, viel hij hem in de rede met de woorden: 'Dank u, hier is een halven franc voor uwe moeite.' De knaap keerde huiswaarts met het eerste fooitje van dien heer in zijn zak.

Warm bij eene strenge koude.

In een koffiehuis bevond zich onlangs een persoon, die tijdens den fransch-pruisischen oorlog te Parijs was en over al hetgeen hij gezien en ondervonden had, niet uitgeroepen kon komen. 'Mijnheer,' ondervroeg hem een der aanwezigen die zijn gebluf moede was, 'Mijnheer, gij weet zooveel moois van Parijs, dat gij mij ook wel de reden zult kunnen zeggen, waarom de Franschen in December het bij eene koude van vele graden zeer goed konden uithouden, terwijl de Duitschers bevroren.' De bluffer zweeg eerst eenige oogenblikken, en zegde toen, dat hij daarop het antwoord moest schuldig blijven. 'Mijnheer,' zoo was de oplossing, 'eenvoudig wijl de Franschen van binnen zonder *vorst* en van buiten rondom in de *moffen* zaten.'

Zeer doelmatig.

Een berlijnsch koopman in antiquiteiten gaf onlangs aanleiding tot een zeldzaam straatrumoer. Hij bewoonde de tweede verdieping eener woning wier trap zeer bouwvallig was. Nu had onze lastige huurder een ladder geplaatst tegen een der ramen van de verdieping, welke hij bewoonde en daarboven een aanplakbillet bevestigd met groote letters, waarop hij zijne geëerde klanten verzocht langs dien weg zijn winkel te komen bezoeken, aangezien de trap voor hen noodlottig zou kunnen worden. Het gevolg hiervan was, dat zich zulk eene tallooze menigte voor de woning verdrong, dat de politie zich naar binnen begaf om zich van den toestand te vergewissen. Nu verklaarde de huurder, dat reeds een bouwkundige commissie de trap had onderzocht en bouwvallig verklaard, doch dat de eigenaar nog nalatig was gebleven om haar te doen herstellen. Het gevolg hiervan was dat hij spoedig in het bezit kwam van een nieuwe trap, waarvoor de politie den eigenaar op hare wijze had verzocht te zorgen.

In de twee bavianen,

was het zonderlinge uithangbord van een handelshuis te Parijs. Een vreemdeling die het las trad in den winkel en vroeg den patroon: ‘Mijnheer, zou ik uw compagnon eens mogen zien?’ - ‘Ik heb geen compagnon, mijnheer, ik drijf alleen mijne zaken.’ - ‘Dan staat er ook een leugen op uw uithangbord. Daar leest men: “In de *twee* bavianen.”’

Een kostbaarkermisbed.

Een heer begaf zich naar New-York ter bijwoning van een volksfeest in deze voornaamste stad van Amerika. Hoe hij echter in de stad rondliep, nergens kon hij nachtlogies bekomen, daar alles reeds lang te voren besproken was. Eindelijk toch vond hij, half wanhopig, een onderkomen, doch een bed.... daaraan viel niet te denken. Hij ontving enkel het aanbod om te logeeren op een matras, welke men ten dien einde op het billart zou leggen. Er was weinig keus en het aanbod werd dus gretig aangenomen. Maar niet gering was zijne verwondering toen den volgenden morgen de logementhouder hem acht uren billartspel volgens nachttarief in rekening bracht. De man weigerde te betalen en gaf de zaak over aan den rechter. Deze was eerst in het onzekere hoe de zaak te klaren, doch eindelijk stelde hij den klager de volgende vraag: - ‘Heeft de herbergier de ballen ter uwer beschikking gelaten?’ - ‘Die zaten in de zakken,’ was het antwoord. - ‘Dat is eene omstandigheid,’ hervatte de rechter, ‘welke allen twijfel opheft. Wijl hetbillart voorzien was van de ballen, ontbrak er niets aan en hebt gij een billart en geen bed gehuurd.’ Op grond daarvan werd de man veroordeeld om acht uren slapend billartspel te betalen.

Een klein verschil.

Onlangs vroeg iemand aan een officier, die heel veel en lang had gesproken over een kruppkanon, welk verschil er wel was tusschen zulk een kanon en een rooden neus. Op zoo'n vraag was de geleerde niet voorbereid; hij legde dan ook zijne onkunde openhartig bloot. ‘Wel’, zegde de ander, ‘het kruppkanon komt van Essen,[(1)] het andere van drinken.’

Een afschaffer.
Door B.v.M.

(1) *Essen* beteekent in het Duitsch *eten,* maar is de naam van het stadje waar de beroemde fabrieken van Krupp zijn opgericht.

Ja, hier is het Zwaantje -
die leelijke kroeg,
Waarin ik mijn boêltje
het keelgat door joeg.
Verduiveld, zoo'n kroeg is
de bron van veel kwaad!
Jenever, nog zweer 'k je
een eeuwigen haat!

Ter weêrga! voor 'n maand nog
zoo'n dweil en zoo'n lap -
En nù al zoo deugdzaam,
is dat reis niet knap?...
Wat maakt het, eens even
naar binnen te gaan?...
'k Sta vast in mijn schoenen,
ja, dààr ken je op aan!

Kast'lein, wel hoe maakt je 't?
hier zie je me weêr;
Maar weet, ouwe jongen,
'k ben de oude niet meer!
Schenk in dus een glaasje...
jenever... neen bier!
Bier, zeg ik! - Bier, hoor je!
ha! mooi zoo - geef hier!

Hê!... bier!... 't is toch larie!...
smaakt mislijk en naar...
Een mensch wordt er ziek van...
gauw één borrel klaar'! -
Ja kom, nóg zoo'n wipper,
op één kan 'k niet staan! -
Nog één - goeie dingen
zijn driemaal gedaan.

Maar nù is 't genoeg, hoor!
neen, nù houw ik op!
Nog ééntje?... 'k Sla liever
met vuisten mijn kop!
Mijn *afschaffer-zaken*
wat stonden ze goed!
Maar zwak is de mensch - en
jenever smaakt zoet!

[Nummer 9]

Onze gravuren.

Het schitterendste kleinood, de parel der beroemde St. Pieterskerk te Rome, is het graf of de Confessio van den H. Petrus in het pauselijk hoogaltaar. Het prachtige praalgraf, dat de asch dekt van den armen visscher uit Galilaea, draagt den naam van Confessio, d.i. belijdenis, dewijl de apostelenvorst door zijn dood een zoo schitterende belijdenis van het katholiek geloof heeft afgelegd.

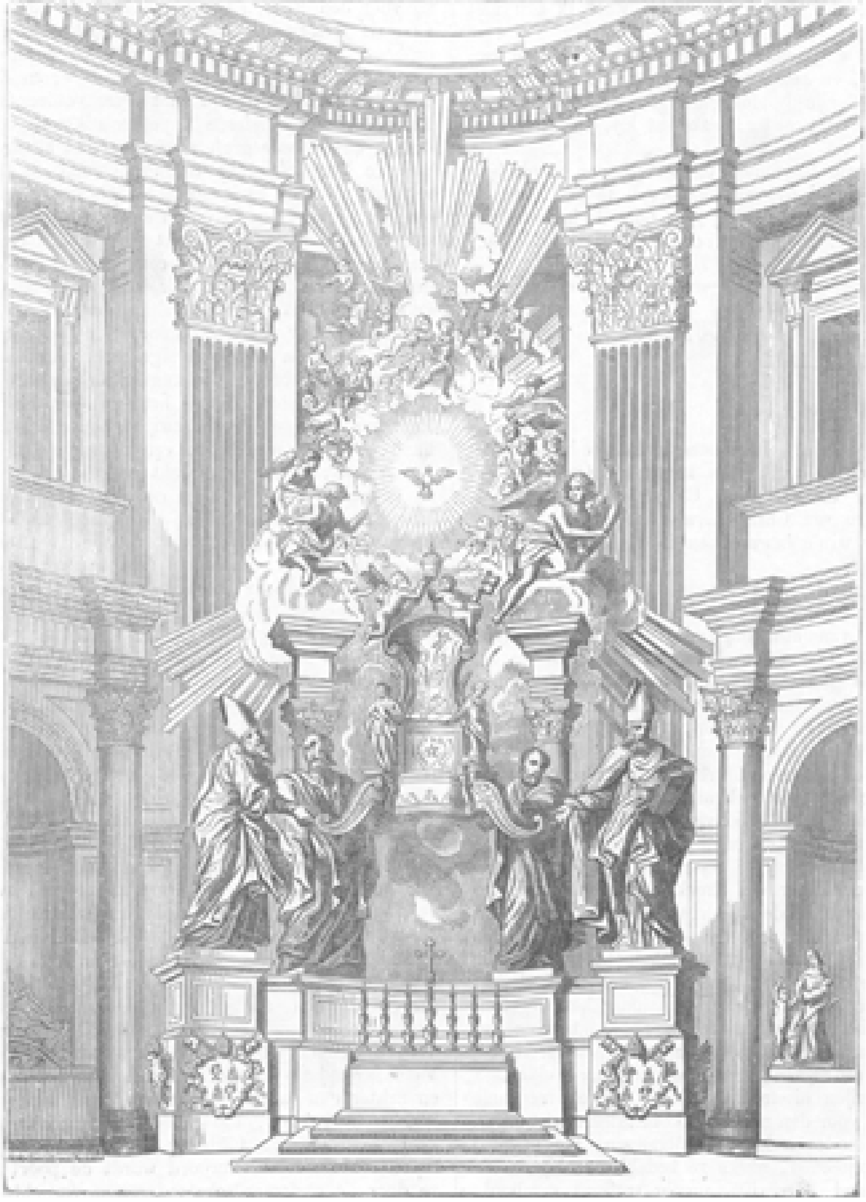

DE ST. PIETERSSTOEL TE ROME.

Midden in het groote schip der kerk bevindt zich onder den grond eene crypte of onderaardsche kapel, versierd met marmeren en verguld bronzen beeldwerken; zij wordt door honderd en twaalf lampen verlicht, welke dag en nacht branden en is omgeven door eene kostbare balustrade.

De groeve is bijna geheel open, met uitzondering van de plaats waar de asch van den martelaar rust en waar zich vroeger een oratorium verhief, doch welke thans door een gewelf overdekt is. Op dit gewelf is 't hoofdaltaar der basiliek opgericht; slechts de Paus of een speciaal daartoe gemachtigde kardinaal mag hier het heilig Mis-offer opdragen en de H. Vader staat, wanneer hij er celebreert, met het gelaat naar het volk gericht volgens 't oud gebruik der eerste christen-kerk. Boven dit altaar verheft zich op vier bronzen kolommen een bronzen verhemelte, dat eene hoogte heeft van zeven en tachtig voet en van welks kostbaarheid men zich eenig denkbeeld zal kunnen vormen door te bedenken dat het goud, gebruikt om de kolommen en het verhemelte te vergulden, eene waarde had van vier honderd duizend francs. Dit verhemelte werd door Bernin onder de regeering van Paus Urbanus VIII opgericht

en het beeld- en loofwerk, waarmeê de bronzen kolommen bedekt zijn, mogen meesterstukken in de kunst genoemd worden.

Voor de omringende balustrade liggen den ganschen dag door de geloovigen neêrgeknield om de voorspraak in te roepen van den vorst der Apostelen en met vertrouwen blikken zij omhoog naar de woorden op den onderrand der koepel gegrift: ‘gij zijt Petrus en op deze steenrots zal ik mijne Kerk bouwen.... en ik zal u de sleutelen van het rijk der hemelen geven.’

De kathedraal van Toulouse, ook wel de kerk van den H. Stephanus genaamd, is gelijk men uit de teekening zal ontwaren, die de gravure op pag. 76 aanbiedt, een monument van eigenaardigen bouwtrant. De gevel bestaat uit verschillende, geheel heterogeene deelen; het portaal, dat van de vijftiende eeuw dagteekent, was vroeger met verschillend beeldwerk versierd, hetwelk tijdens de fransche revolutie werd vernield en waarvan slechts nog eenige ruïnen overig zijn; een groote rozet bevindt zich boven den spitsboog van den ingang. De klokketoren der kerk heeft een zekere merkwaardigheid, omdat hij vroeger eene reusachtig groote klok bevatte, die door de revolutie-mannen van 1792 werd gesmolten, om er groote stuiverstukken van te vervaardigen.

De algemeene indruk, welken de onregelmatige bouwtrant der kerk maakt, is intusschen geheel in overeenstemming met dien, welken de aanblik van Toulouse zelve aanbiedt, daar deze stad een der meest eentonige en onregelmatig gebouwde steden van Frankrijk is. De straten zijn er uitermate slecht gepla-

veid, eene omstandigheid, waarbij de schoenmakers het beste varen, daar de bewoners op de scherpe en hobbelige straatkeien nog al menig schoeisel verslijten.

Om op de cathedraal terug te komen, deze is van binnen even zonderling als van buiten Men zal er zich een denkbeeld van kunnen vormen, wanneer men zich voorstelt, dat het koor eene kerk op zich zelf uitmaakt, welker middellijn in tegenovergestelde richting van die der hoofdkerk is. Het koor is van zeventien kleine kapellen omgeven en is uit zulk een grove steensoort samengesteld, dat het bijna 't uiterlijk van een rots heeft.

De kerk is te midden eener groep bouwvallige en onoogelijke huizen gelegen. Doch niettegenstaande dit alles, biedt het geheel toch een pittoresken aanblik, te meer daar de zonderlinge bouwtrant zoo juist in overeenstemming is met de ouderwetsche stad, die ten minste het voorrecht heeft, van niet die vervelende en als 't ware meetkunstig inge richte straten te vertoonen, welke onder het tweede keizerrijk in de meeste steden van Frankrijk ontstaan zijn.

De wonderwerken van den profeet Elias hadden den toorn der goddelooze Jezabel opgewekt en toen Achab haar mededeelde hoe de godsgezant de Baal's profeeten had gestraft, zwoer zij wraak te zullen nemen. Elias was genoodzaakt te vluchten, God verliet hem echter in zijne verlatenheid niet en zond een engel naar de woestijn, om hem te spijzigen.

In de gravure op pag. 69 is door de teekenstift van Doré deze verschijning voorgesteld. Slechts de eenvoud, waarmeê dit tafereel in de H. Schriftuur is afgemaald, kan ons de geniale opvatting van den kunstenaar doen waardeeren.

‘Elias ging’, zoo verhaalt het H. Boek, ‘een dagreis in de woestijn, en kwam, en zat onder een jeneverboom, en hij bad dat zijne ziel sterve, en zeide: Het is genoeg, neem nu, Heer! mijne ziel, want ik ben niet beter dan mijne vaderen.

En hij legde zich neder, en sliep onder eenen jeneverboom: en zie, toen roerde hem een engel aan, en zeide tot hem: sta op, eet!

En hij zag om, en zie, aan zijn hoofdeneinde was een koek op de kolen gebakken, en eene flesch met water; alzoo at hij, en dronk, en legde zich wederom neder.

En de engel des Heeren kwam ten andere male weder, en roerde hem aan, en zeide: sta op, eet! want de weg zoude voor u te veel zijn.

‘Zoo stond hij op, en at, en dronk; en hij ging door de kracht dezer spijs, veertig dagen en veertig nachten tot aan den berg Gods, Horeb.’

Een blik in de catacomben.

(*Slot.*)

Waartoe dienden nu de catacomben? Hare oorspronkelijke bestemming blijkt ons duidelijk uit de oude christelijke benaming Coemeterium, rustplaats. Zij dienden om er de overleden Christenen te begraven, wier lichamen men als ledematen van Christus, als tempels van den H. Geest, ook na den dood beter wilde bewaren en in eere houden, dan bij de Heidenen gebruikelijk was.

Als een zaad werden ze den gewijden grond toevertrouwd, om eenmaal heerlijk op te bloeien. 't Waren eigenlijk geen dooden, slechts slapenden, die als in een zaal uitrusten van hun dagwerk, tot het morgenrood aanbreekt en het bazuingeschal hen zal wekken. Verplaatsen we ons voor een oogenblik in zulk eene plaats. Zie! daar is

juist een tweespan, een soort van vat trekkend, den donkeren ingang eener uitgegraven zandgroeve binnengereden. Het is de lijkwagen, een noodhulp in de bange dagen der vervolging. De fossores, in hunne eigenaardige dracht, wachten den nieuwaangekomene en nemen vol eerbied het lijk in ontvangst.

Het is niet, zooals het tusschenbeiden ook al gebeurde, eenigen tijd in kalk gehuld, verborgen gehouden; - zóó van de bloedige gerechtsplaats hebben de trouwe wachters het opgenomen en zich gehaast om den kostelijken buit in de schatkamer bij te zetten. Met eene lamp licht een grijze fossor de dragers voor naar een hoek der groeve, vanwaar een geheime trap hen naar beneden in de doodenstad voert. Hier wordt het stoffelijk omhulsel van den kampvechter voor 't geloof door den bisschop en de geloovigen plechtig begroet en de lijkstaatsie zet zich in beweging. Door de stille ruimte klinkt zacht, als 't lied der gelukzaligen, het psalmgezang der geloovigen. Hoort, hoe geheimzinnig het wegsterft in de galerijen! De toortsen in de handen der pelgrims ontsteken aan de glinsterende roode tufsteenwanden duizenden en duizenden sterretjes, die vurig opflikkeren en weer verd wijnen, terwijl de graven, welke zich aan beide zijden in eindelooze rijen uitstrekken, met hunne vreedzame bewoners eene eerewacht vormen voor den nieuw aankomenden medeburger. En schijnt het niet alsof zij een leven hebben ontvangen, die graven? Die gele tegel- en witte marmersteenen, welke ze bedekken, schijnen wel transparanten; en menig roerend opschrift, menig treffend symbool, kunsteloos door des fossors hand aangebracht, spreekt van hemelschen vrede, van vertrouwen en vreugdevolle verwachting. Rondom die steenen afsluitingen blinken ons, als een krans, tal van herinneringsteekens te gemoet. Hier schittert een muntstuk, eene schelp of camée, daar een fonkelend edelgesteente met gouden versieringen. Ginds omgeven zegelafdrukken met godsdienstige spreuken den eenvoudigen grafsteen en de plaats waar een bloedgetuige de stille kluis bewoont, daar prijkt het edelste juweel, een fleschje van glas, aarde of onyxsteen met het kostbare martelaarsbloed, niet zelden door een brandend lampje beschenen.

Reeds is de lijkstoet menige galerij doorgegaan. Zoo dikwijls hij eene andere binnentreedt, begroet hem, als een stille wachter, uit eene in de rots uitgehouwen nis, een lampje, dat nu eens met een zinnebeeld versierd, dan eens zelfs in den vorm van eene duif, een visch of een scheepje gemaakt, zijn sober licht vroolijk in den rijken glans der toortsen mengt. De rustplaats is bereikt, 't Is ditmaal niet een eenvoudig graf in eene der lange graven-galerij en uitgehouwen. Als onderscheiding voor den martelaar hebben de fossores een arcosolium (eeregraf) bereid, dat als een sarcophaag van den grond op uit de rots is uitgewerkt, waarover eene nis zich zacht heênwelft. Het lijk wordt door de dragers neêrgezet. Het is, naar het voorbeeld van het lichaam des Zaligmakers, ‘met kostbare specerijen gezalfd en in fijn lijnwaad gehuld.’ Eene liefderijke hand plaatst het nog een lauwerkrans om het hoofd en de dienstdoende hoogepriester verricht de zegening. Daarop wordt het in het graf neêrgelaten; daarnaast plaatst men een fleschje met het bloed, dat getuigenis voor Christus heeft gegeven, en eene vaas, die met haar welriekenden damp, een zinnebeeld van den geestelijken geur, graf en kamer vervult. En het graf dient dadelijk tot tombe, de marmerplaat, die het sluit, tot altaarsteen, waarop de bisschop het offer des Nieuwen Verbonds opdraagt tot lof des Allerhoogsten, ter eere van den in den Hemel gekroonden Heilige.

De catacomben, eigenlijk als rustplaats voor de ontslapen broeders en zusters aangelegd, kregen echter door de tijdsomstandigheden nog eene andere bestemming. In de dagen der vervolging namelijk werden zij voor den Paus, de geestelijkheid en

voor enkele leeken, die bijzonder door de Heidenen gehaat en vervolgd werden, plaatsen van tijdelijk oponthoud, voor de geloovigen in 't algemeen plaatsen van godsdienstige bijeenkomst. Voor dit laatste doel waren de kamers, d.i. familie- en martelaars-graven weldra niet meer voldoende. Men groef in de rotsen bepaalde, lijk versierde kapellen uit met een arcosolium of een afzonderlijk boven eene graftombe opgericht altaar. Daar naast of er achter was de bisschoppelijke troon geplaatst en langs de wanden de steenen zitplaats voor de geestelijkheid. Als credenz-tafel dienden aan den muur aangebrachte nissen of ook wel vooruitspringende platte steenen. Tegenover de mannenkapel bevindt zich in den regel die der vrouwen aan de andere zijde der galerij, en eene buis of opening in het gewelf, luminare genaamd, die van de beide kapellen uitgaande, zich boven den gang vereenigt, dient tot verversching der lucht. Soms is er nog eene derde ruimte, zonder sieraden, door eene opening met het presbyterium verbonden, waarin de boetelingen en catechumenen hunne plaats vonden om de onderrichtingen te kunnen bijwonen.

In deze crypten nu was het, dat van Petrus af tot aan Marcellus en Eusebius menige Paus dikwijls gedurende een langen tijd, zijn verblijf hield; de H. Paus Gajus, een eigen neef van den bloeddorstigen keizer Diocletiaan, vertoefde er acht volle jaren. Hier onderwezen en doopten zij de geloovigen, wijdden de priesters en regelden de kerkelijke tucht. Van hier uit bestuurden zij de gansche kudde van Christus, vaardigden hunne herderlijke brieven uit, verrichtten alles, wat het hoogepriesterlijke en apostelambt hun oplegde. Van hieruit lieten zij de geloovigen, gesterkt met het Brood der Engelen, naar de strijdplaats des martelaarschaps gaan en gingen ten laatste zelf ook om voor Christus te sterven. De eerbied voor de graven en de vrees, zich in die onbekende doolhoven aan gevaren bloot te stellen, maakten die onderaardsche toevluchtsoorden veilig voor de vijanden van den christelijken godsdienst. Toch worden ons nog enkele gevallen genoemd, waarin bij uitzondering deze necropolis zelfs geen veiligheid meer aanbood. Zoo werd de H. Emerentiana in eene crypte gesteenigd, de H. Candida door een luminare geworpen en eens eene geheele schare van Christenen bij het graf der H. Martelaren Chrysanthus en Daria, levend onder 't puin begraven.

Evenzoo werd in 't jaar 261 de H. Paus Sixtus II, toen hij met vele geloovigen in de catacomben de H. Geheimen vierde, met vier diakenen gedood, terwijl kort daarvoor een anderen Paus hetzelfde lot had getroffen, 't Was de H. Stephanus I. Op keizerlijk bevel in den tempel van Mars gesleept, ontkomt hij als door een wonder aan de handen zijner beulen en verschuilt zich met de geestelijkheid in de catacombe van Callistus. Een geruimen tijd oefent bij hier in vrede zijn herdersambt te midden der zich om hem scharende kudde uit. Op een zekeren avond - na een drukkenden, zoelen Augustusdag - was den geloovigen weder eene godsdienstige bijeenkomst aangesegd. Wie zich toen op den Appischen Weg buiten de stad bevond, kon van tijd tot tijd dan enkele, dan tot kleine groepjes vereenigde gestalten haastig door de duisternis zien sluipen en achter den muur van een afgelegen, alleenstaand landhuis verdwijnen. 't Zijn Christenen, die in het Coemeterium van Lucina, een zijtak van de catacomben van Callistus, naar de nachtelijke godsdienstoefening ijlen. Op het bekende wachtwoord wordt de poort geopend en zwijgend treden ze door de onderaardsche spaarzaam verlichte gangen voort. Zij zijn ter bestemde plaatse aangekomen. De vrouwen, diep gesluierd, wenden zich links, den groet der wachthoudende matrone zachtjens beantwoordend.

De mannen gaan de rechter zijkapel in, welker ingang door een geestelijke bewaakt wordt. Symbolische schilderingen, waaraan het zachte licht der lampen eene eigenaardige bekoorlijkheid schenkt, versieren gewelven en muren. Alles ademt eerbied en ingetogenheid. Op den achtergrond verheft zich boven het graf eens martelaars het eenvoudige altaar, waarop de diaken de H. Vaten reeds in orde brengt. De binnenkomende geloovigen leggen in eene nis hunne offergaven, brood en wijn, neder en wachten staande het begin van den H. Dienst, terwijl de geestelijken in het presbyterium plaats nemen. De eerwaardige gestalte van den II. Stephanus, op een marmeren zetel tronende, maakt het middelpunt van ‘tgeheel uit. Met een zoeten, vaderlijken blik overziet hij de kleine schare en verheft zich van zijn troon. Hij opent zijn mond, en als een zachtvlietende stroom vloeien woorden van vrede, opwekking en aanmoediging in de harten der geloovigen. Dan treedt de hoogepriester naar het altaar en begint, naar het volk gekeerd, de heilige Geheimen. Welk een hemelschen glans verspreidt zich over zijn gelaat als hij de handen smeekend opheft! Wat schitterend vuur straalt uit zijne in eene heilige verrukking vervoerde oogen, als hij het Lam Gods voor zich liggen ziet! Is het de nakende zaligheid, waarvan een geheimzinnig voorgevoel den eerwaardigen grijsaard overmeestert?

Op eens weêrgalmen de wanden van 't gekletter van wapenen; ziet, daar dringt het licht van fakkels uit de naaste galerij. Daar nadert eene gewapende bende - 't zijn de gevreesde keizerlijke soldeniers. Het luminare heeft hun den klank der heilige gezangen toegevoerd en de schuilplaats verraden. Wild en woest komen zij aangestormd. Maar, als door eene hoogere macht getroffen, blijven zij roerloos bij den drempel staan. De H. Paus volbrengt het offer, bidt voor de vervolgers en eerst nadat hij weêr op zijnen troon zich heeft neêrgezet, vallen zij met hunne zwaarden op hem aan en de opperpriester wordt onder hunne moorddadige handen nu zelf een glorierijk slachtoffer.

De catacomben, in de stormen der volksverhuizing door de Barbaren beroofd en verwoest, in den loop der tijden zelfs door instorting en overstrooming grootendeels met puin en aarde opgevuld, geraakten geheel in minachting en waren ten tijde van den Malthezer Antonio Bosio (1593) onbekend, vergeten. Met dezen geleerde, den Columbus van het onderaardsche Rome, begon eene reeks van ernstige nasporingen, welke de belangstelling voor deze gedenkteekenen der eerste Kerk weder opwekten en den grond voor eene wetenschappelijke studie legden.

Voor onze eeuw echter, en meer bepaald voor de glorierijke regeering van onzen grooten Pius IX was de roem weggelegd, aan die nasporingen eene vlucht te geven, welke de stoutste verwachtingen verre overtreft. Bijna gedurende het vierde eener eeuw heeft onze grootmoedige opperpriester geene offers gespaard om uitgravingen te laten verrichten, die den wijdvermaard en de Rossi in staat stelden, in klassieke werken een overvloed van allerbelangrijkste ontdekkingen op te teekenen, en met dat bijeengebrachte materiaal een volkomen wetenschappelijk gebouw op te richten.

Die liefde voor, die aanmoediging en bescherming der wetenschappen schittert óók als eene kostbare parel aan de onvergankelijke kroon, die zich Pius in zijn 25jarig pausschap heeft verworven. God geve, dat zij zijn eerbiedwaardig hoofd nog vele jaren versiere, dat de dag weldra aanbreke, waarop hij als koning in zijne staten hersteld, de onderzoekingen en opgravingen kan doen hervatten, welke nu door de verraderderlijke overweldiging zijner vijanden onderbroken zijn.

De man met het ijzeren masker.

(*Vervolg:*)

Launay verhaalt verder, dat de inspecteur van politie d' Argenson op zekeren keer de Bastille bezocht en dat deze, toen hem verschillende officiers omtrent den vroegeren zonderlingen bewoner der gevangenis ondervroegen, antwoordde: 'de ware naam en lotgevallen van dien man zullen nooit aan het licht komen.'

Deze voorzegging is tot dusverre door de ondervinding bewaarheid, en in spijt van al de geschriften, welke de geschiedenis van den man met het ijzeren masker hebben behandeld, is zijn leven en ware naam nog immer een raadsel.

Onder de menigvuldige nasporingen omtrent den geheimzinnigen persoon, noemen wij op de eerste plaats de '*Mémoires secrets pour servir à l'histoire de Perse';* in dit werk worden onder bedekte termen verschillende bijzonderheden behandeld der regeering van Lodewijk XIV, die er onder den naam van Chaabas, koning van Perzië, wordt aangeduid. De schrijver van dit boek is van meening, dat de 'man met het ijzeren masker' de graaf de Vermandois was, die, naar men zegt, eerst op 't eiland St. Marguerite en vervolgens op de Bastille gevangen werd gezet wegens eene beleediging, den Dauphyn, den eenigen zoon van Lodewijk XIV, aangedaan.

Een ander schrijver die zich met de geschiedenis van den 'man met het ijzeren masker' heeft onledig gehouden, is de schrijver la Grange de Chancel, die langen tijd op het eiland Ste Marguerite als gevangene vertoefde en door verschillende nasporingen tot het besluit kwam dat de geheimzinnige man met het masker niemand anders was dan de hertog de Beaufort.

Een derde merkwaardig schrijven van denzelfden persoon bevat een brief, geschreven op het kasteel van Patteau. De briefsteller verdiept zich niet in gissingen omtrent den waren naam van den zonderlingen gevangene, maar tracht slechts door bewijzen de feiten te staven, die wij reeds boven hebben medegedeeld.

De in Frankrijk zeer bekende schrijver de St. Foix heeft een werk uitgegeven, waarin hij beproeft het bewijs te leveren, dat de 'man met het ijzeren masker' noch de hertog de Beaufort, noch de graaf de Vermandois is geweest, maar dat hij niemand anders was dan de hertog de Montmouth, natuurlijke zoon van Karel II, die door alle geschiedschrijvers gezegd wordt den 15 Juli 1685 te Londen onthoofd te zijn.

't Is werkelijk opvallend, hoe al deze verhalen in vele bijzonderheden met elkaâr verschillen. Sommige beweren dat de gevangene een krachtig man was in den bloei zijner jaren, anderen zeggen dat zijn hoofdhaar reeds geheel en al, hetzij door den last van den ouderdom of van den tegenspoed was vergrijsd; de een beweert dat hij een ijzeren masker, de ander dat hij een masker van zwart fluweel droeg, enz.

Wat er ook van al deze bijzonderheden zij, uit hetgeen wij gezegd hebben blijkt, dat er vooral drie gissingen bestaan omtrent den waren naam van den 'man met het ijzeren masker'; volgens de eerste is hij de hertog de Beaufort, volgens de tweede de graaf de Vermandois, volgens de derde de hertog van Monmouth, natuurlijke zoon van Karel II, koning van Engeland, geboren te Rotterdam in 't jaar 1649.

Onder de verschillende redenen, welke ons beletten om omtrent deze drie meeningen te beslissen, behoort vooral de onzekerheid, waarin wij verkeeren ten opzichte van het jaartal, waarin de gevangene naar de citadel van Pignerol werd gevoerd, die zeker zijne eerste gevangenis was. Indien hij er in 1661 weinige maanden na den dood van kardinaal Mazarin heen gezonden werd, kan hij onmogelijk de hertog de Beaufort geweest zijn, die eerst in 1669 verdween; noch de graaf de Vermandois, die omstreeks 't jaar 1685 na het beleg van Kortrijk het openbare leven

verliet; noch eindelijk de hertog de Monmouth, die eerst in 1685 te Londen in den kerker werd gevangen gezet.

Maar daar het jaartal 1661 waarop men de komst van den gevangene in de citadel te Pignerol stelt, zelf onzeker is, zoo kan men ook hieruit niets met zekerheid tegen de aangevoerde meeningen besluiten.

(Wordt vervolgd.)

Een goed hart.
Zedenschets door Hendrik Conscience.

(*Vervolg*.)

Victor meende op zijne koele bemerking te antwoorden, maar de vrouw zeide hem zeer ernstig:

'Mijnheer, gij hebt een edel gemoed, en ik zegen u uit den grond van mijn hart; maar mijnheer heeft gelijk: gij zoudt om onzent wil kunnen berispt worden. Leid ons liever naar eene herberg.'

'Zoo, vrouw, gij verstondt wat wij zeiden?' morde Frans?

'Ja, mijnheer, in mijne kinderjaren heb ik nog te Rijssel gewoond.'

'Kom, kom,' riep Victor 'gij kent mijne moeder niet! Gaat gij naar de herberg, iedereen zal u bekijken, en wie weet met welke onverschilligheid men u zal onthalen. In ons huis gloeit de kachel; daar wacht u vriendschap en gulhartigheid, wees zeker.'

Het kleine meisje streelde weder zijne hand, als om hem aan te moedigen. Het gepeins van bij eene gloeiende kachel te zitten, lachte het kind ongetwijfeld toe.

'Ja, Mietje,' zeide hij, 'gij zult eens zien, wat dikke, lekkere, vette soep mijne moeder weet te koken, - en daarbij malsch ossenvleesch en patatten, gestoofd met peterselie, zwemmend in de saus, op zijn Brusselsch, dat gij er u vingeren en duimen zult van aflikken.'

Mietje Corebloem begon van vreugde te huppelen, als hadde zij lust om te dansen. Dan gevoelde Victor dat het arme kind, door vermagering licht geworden was als een pluim en hij het wel aan de hand in de hoogte zou hebben kunnen steken.

Tot de moeder, die nog eenigen weêrstand bood, zeide hij:

'Neen, vrouw, wees niet ongerust. Gij moet mij laten doen. Mijn opzet maakt mij gelukkig; belet mij niet het uit te voeren.'

'Het zij zoo!' zuchtte de vrouw. 'Verhoede God, dat u om onzentwille iets onaangenaams geschiede!'

Op een boogscheut verder, eenen winkel wijzende, zeide Victor:

Zie daar, dat verlichte raam, waar die linten en die vrouwenmutsen hangen, dat is mijns vaders huis.

Alhoewel die winkel zeer klein scheen, was het huis echter tamelijk hoog; maar zoo als het in de volkrijke steden de gewoonte is, de ouders van Victor verhuurden een gedeelte der verdieping bij kwartieren. Anders hadden zij zeker de zware huispacht niet kunnen dragen.

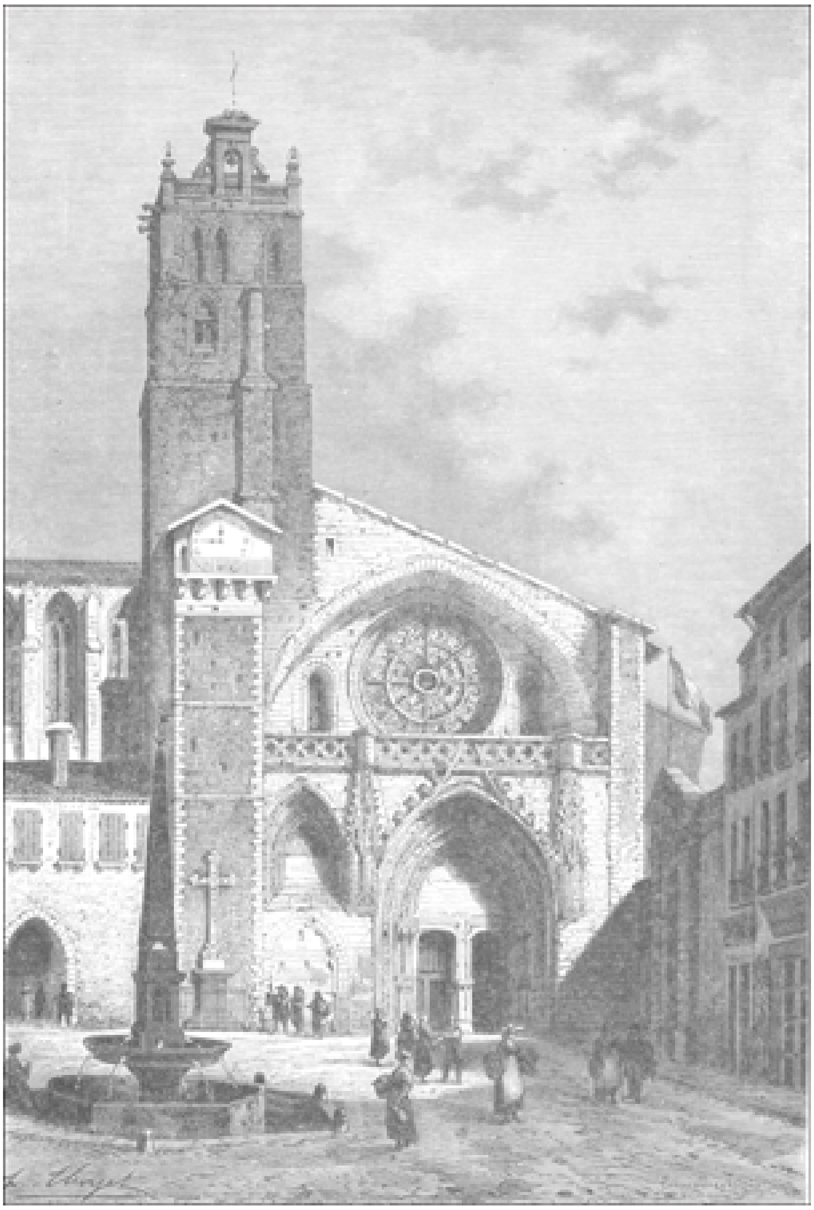

DE HOOFDKERK VAN TOULOUSE.

ELIAS DOOR EEN ENGEL GESPIJSD.

'Tot dezen avond, Victor,' mompelde Frans, zijnen vriend de hand drukkende. 'Ten negen ure in de maatschappij van Gymnastiek. Men gaat een voorzitter kiezen. Laat niet na te komen.'

Hij groette insgelijks de vrouw, en verwijderde zich, misschien innerlijk verheugd, een zoo zonderling gezelschap te mogen verlaten.

'Ik meende eerst dat die jonge heer uw broeder was', bemerkte de vrouw.

'Neen, hij is mijn vriend..,.. kom, neem nu uw kind weder op den arm, ik ga u voor; wees zonder vrees.'

De arme lieden stapten door eenen kleinen winkel van lint en ellengoed, en volgden schuw en bevend hunnen jongen leidsman, tot in eene achterkamer waar een meisje, insgelijks slechts twaalf of dertien jaar oud, bij de gloeiende kachel zat.

'Dat is mijn zusterken', zeide Victor.

'En zich tot het kind wendende, vroeg hij:

'Claratje, waar is moeder?'

'Moeder is boven', was het antwoord.

'Des te beter; roep haar niet en maak geen gerucht..... zet u neder, vrouw; kom bij de kachel, Mietje. Hier is een stoel;.... niet zoo dicht, gij zoudt u branden. Steek van verre uwe handjes uit.'

En als hij de vrouw en het meisje goed bij de warme stoof gezeten zag, ging hij ter kamer uit, terwijl hij nog murmelde:

'Ik zal nu mijne moeder gaan roepen en haar zeggen, hoe ongelukkig gij zijt. Zij zal u vriendelijk onthalen, wees er zeker van.'

De kleine Clara en Mietje Corebloem bezagen elkander van verre, zeer aandachtig doch sprakeloos.

Het jongetje, dat op zijns moeders schoot zat, was getroffen geworden door den smakelijken geur der twee of drie potten, die op de stoof stonden te dampen. De vrouw voelde zelve haar ingewand van knagenden eetlust verkrimpen; met grievend harteleed weêrhield zij haar hongerig kind, dat zijne handjes aan de kokende potten wilde slaan.

Daar kwam Victor met zijne moeder beneden; de arme vrouw stond op en boog, na eene vreesachtige groetenis, het hoofd als een schuldige.

Moeder Leemans was wel een goedhartig mensch, maar toch had zij het van wege haren zoon, vreemd en onvoorzichtig gevonden, onbekende menschen - grove bedelaars misschien - in haar huis te brengen. Zij bezag daarom zeer mistrouwend de vrouw, zonder spreken.

Victor stiet haar tegen den arm en fluisterde smeekend:

'Kom, moeder-lief, wees edelmoedig: maak ze niet beschaamd!'

'Vrouw, gij zijt van Vlaanderen, niet waar?' vroeg moeder Leemans, bijna op een toon van koele onverschilligheid.

'Ja, mevrouw', was het antwoord 'van Deerlijk, bij Haarlebeke.'

'Is het waar dat gij sedert vele dagen honger lijdt?'

'Wij hebben niets genuttigd, mevrouw, dan hier en daar een stukje droog brood. Van dezen morgen zijn wij op weg; wij bezwijken van vermoeidheid.'

'Maar gij zijt getrouwd. Waar is uw man?'

De arme vrouw borst los in tranen, en antwoordde tusschen verdoofd snikken:

‘God heeft mijnen ongelukkigen man naar den hemel geroepen. Hij is dood, mevrouw; dood van wanhoop en ellende. Eilaas, eilaas, nu ben ik alleen en door geheel de wereld verlaten!’

De tranen der bedrukte vrouw troffen moeder Leemans diep. Zij naderde tot haar, greep haar de hand en zeide op een geheel anderen toon:

‘Kom vrouw-lief, stort zulke bittere tranen niet. Wij zijn allen sterfelijk. Hoop nog op betere dagen..... Ik zal de tafel gereed maken en u en uwe arme kinderkens wat goeden zondagschen kost voorzetten. Het is het noenmaal van mijnen zoon; maar hij heeft reeds gegeten.’

‘Uw zoon heeft een gouden hart’, murmelde de ongelukkige. ‘O, mevrouw, hoe moet gij God zegenen!’

Victor had reeds het ammelaken over de tafel gespreid, en liep als eene vlijtige dienstmeid over en weder met borden, lepels en vorken. Hij nam de dampende soep van de kachel, en riep vroolijk uit:

‘Neen, moeder, vraag niets meer: straks, als hun honger wat gestild is. Nu, aan tafel! aan tafel!’

Moeder Leemans, nu haar mistrouwen was vergaan, begon vermaak in het goede werk te vinden. Zij wilde het jongetje op den schoot hebben en het voeden, om de vermoeide moeder de vrijheid harer bewegingen te gunnen.

Victor schoof Mietje Corebloem met haren stoel voor de tafel en blies op hare soep, om ze te verkoelen; en toen hij vleesch had opgediend, sneed hij het op Mietjes bord aan kleine stukken, onderwijl haar allerlei aanmoedigende woorden toesturende, tot zoo verre dat hij het meisje aan het lachen kreeg, en zij hem vrij en liefderijk in de oogen keek, als ware hij haar een oude vriend geweest.

Toen de maaltijd ten einde liep, begon moeder Leemans weder met de vrouw te kouten en haar te vragen, hoe het kwam dat zij op de baan naar Ninove, uitgehongerd en verlaten, met hare kinderen zoo treurig was gezeten.

‘Ach, mevrouw’, kreeg zij ten antwoord, ‘er zijn in Vlaanderen duizenden arme menschen, nog ongelukkiger dan wij. Daar sterven er van gebrek en uitgeputheid, die nooit te voren arm zijn geweest. Wij woonden te Deerlijk en leefden weltevreden met ons lot. Mijn man was wever, en daarbij speelde hij nog de viool op feesten en kermissen. Hadden wij niets te veel, wij kwamen toch eerlijk aan ons brood. Dan zijn de patatten gansch mislukt en de weverij in Vlaanderen zoo stil geworden, dat er nergens nog een slag werk te vinden was. Op eenige maanden was alles verteerd en liepen er duizenden hongerige menschen rond, zonder dat de gemeente of de burgers nog iets konden doen om hun ter hulp te komen. Te Deerlijk en in de omstreken heerschte bovenal de ijselijkste ellende..... en de armste lieden moesten elders bijstand zoeken, wilden zij niet van honger sterven. Zoo vertrok ik insgelijks met mijne kinderen en mijnen man. Hij hoopte in de omliggende steden een aalmoes te bekomen met op zijn viool te spelen; maar steden en dorpen konden hunne eigen armen niet helpen, en verjaagden alle vreemde bedelaars of weigerden hun volstrekt den minsten bijstand. Hier en daar toch, bij eenen medelijdenden pachter, kregen wij een stukje brood. Zoo hebben wij zes weken lang gedwaald en honger geleden, slapende in eene schuur of in eenen stal, soms bevrozen tot in het gebeente. Mijn arme man is ziek geworden van ellende, van wanhoop. God heeft hem geroepen. Hij ligt op het kerkhof, te Papignies, in het Walenland. Het is zes dagen geleden; ik heb mijne tranen moeten terugdringen in mijn brekend hart, om elders hulp voor mijne kinderkens te zoeken. Zoo ben ik allengs Brussel genaderd, met de hoop dat in de rijke stad wel hulp zou te vinden zijn voor eene arme, stervende moeder; maar men

heeft mij weggejaagd en teruggedreven tot op de ninovesche baan..... Ik heb uitgeput mij nedergezet; - ik hoopte dat de rust mij krachten genoeg zou leenen, om ergens onder een afdak of tegen een graanmijt eene schuilplaats te zoeken, toen de goede God eindelijk mij eenen engel toezond, om mij en mijne kinderen te redden, - te redden van den dood misschien. Die engel, mevrouw, is uw zoon; wees zeker, op mijn sterfbed zal nog zijn gezegende naam met mijnen laatsten snik ten hemel stijgen.'

De vrouw had gedurende dit verhaal menigen stillen traan uit hare oogen gevaagd; ook Victor en zijne moeder waren tot weenens toe ontroerd geworden; doch nu begon de jongeling luid op te spreken en door aanmoedigende uitroepingen tegen zijne ontsteltenis te worstelen.

Toen moeder Leemans het verlangen uitdrukte, om te weten waar de arme vrouw voornemens was morgen te gaan, en of zij eenige hoop had op bijstand van magen of vrienden, bleek uit het antwoord, dat zij te Rijssel eenen broeder had, die eerste violist was bij het groot theater aldaar. Deze zou zijne zuster zeker niet in den nood laten; maar het was zoo eindeloos verre; en om dien afstand te voet met hare kinderen af te leggen, dit was geheel onmogelijk.

'Moeder, weet gij niet hoeveel op den ijzeren weg de reis in de derde klas tot Rijssel wel kan kosten?' vroeg Victor.

'Neen, mijn zoon: het moet nog al veel zijn toch.'

'Daar is niet aan te denken', bemerkte de arme vrouw met eenen zucht, 'voor ons drieën, wel zeker twaalf franken.'

'Twaalf franken!' morde Victor, het hoofd schuddend. 'Het is gelijk, gij zult morgen naar Rijssel, op den ijzeren weg!'

'Wat wilt gij doen?' vroeg zijne moeder verwonderd. 'Waar meent gij de twaalf franken te vinden?'

'Mijn spaarpot.'

'Zoo, dan ben ik nieuwsgierig; vindt gij daar nog de helft van twaalf franken in, dan zal het alles zijn.'

'Laat mij maar begaan, moeder; het is mijne zaak. Ik ga ten negen ure naar onze maatschappij van Gymnastiek. Daar tel ik vrienden, die ook een goed hart hebben en beter bij kas zijn dan ik. God weet, kom ik van daar niet terug met nog wat reisgeld, met een appeltje voor den dorst. Zie, moeder, ik ben zoo gelukkig, eh, dat ik waarlijk met dit arm lief Mietje zou kunnen aan het dansen gaan!'

Maar Mietje hoorde hem niet meer; het kind, door het sterke voedsel, door de warmte en de afgematheid loom geworden, was stillekens ingesluimerd, met de pop op den schoot, die de kleine Clara haar had gegeven.

Het jongetje sliep insgelijks.

'Mevrouw', zeide de moeder der kinderen, 'indien mijnheer uw zoon nu de goedheid wilde hebben, ons naar de herberg te leiden. Wij zijn zoo schrikkelijk vermoeid en snakken naar een beetje rust.'

'Zeker, zeker,' antwoordde Victor, 'komt maar met mij..... Eh, Mietje Corebloem, word wakker: gij moet gaan slapen in een goed warm bed!'

Het kind sprong glimlachend van zijnen stoel en vatte Victors hand, gereed om hem te volgen.

Zij waren allen bijna tot aan de deur genaderd, toen moeder Leemans hen eensklaps wederhield, en overdenkend zeide:

'Wacht eens wat! Naar de herberg gaan slapen! Wie weet zijn de bedden wel zacht! Misschien is het maar koud, in eene kamer waar nooit vuur heeft gebrand.... Indien mijn man te huis was! Nu kan het, eilaas, niet zijn....'

‘Moeder, moeder, blijft bij uwe goede gedachte!’ kreet Victor met blijdschap in de oogen. ‘Ik weet waar vader is; ik zal tot hem gaan en het hem zeggen. Meent gij, moeder, dat hij u zal af keuren, omdat gij barmhartig en goed zijt voor ongelukkige menschen?’

‘Neen, neen, ik weet het wel’ antwoordde zij glimlachend, ‘vader en zoon gelijken daarin elkander. Welnu, ziehier wat ik voor heb. Daar achter, in onze keuken, heeft schier den ganschen dag vuur gebrand; het is er warm. Ik zal er met eenen stroozak en eene matras, een goed bed leggen, en daarop zult gij slapen, zacht en gerust. Wacht hier nog eenige oogenblikken.’

Zij liep even ras ter kamer uit, en hoorde dus de zegeningen der ontroerde moeder niet.

Deze begon Victor met dankzeggingen te overladen en herhaalde hem veelmalen, dat zij nooit zijne uiterste liefdadigheid zou vergeten. Hij mocht wel verzekerd zijn, dat God hem daarvoor zou loonen; want ongetwijfeld was de vader der onnoozele lammekens, die hij wellicht van den dood had gered, in den hemel reeds bezig met voor den weldoener zijner kinderen te bidden.

Maar de jongeling weerde hare betuigingen af, zeggende dat hij geen ander loon behoefde dan het geluk van hen allen nu versterkt en blij te zien.

Eene wijl daarna opende moeder Leemans de deur der keuken, en riep:

'Komt, komt, het bed is gedekt.' Terwijl de vrouw naar de keuken stapte, met haar slapend jongsken op den arm, liep het kleine meisje tot Victor, greep zijne beide handen, en hem dankend in de oogen ziende, stamelde zij:

'Slaap wel, mijnheer Victor; ik zal toch nog een goed gebedeken voor u lezen, eer ik mijn oogen toedoe.'

'Slaap wel, Mietje Corebloem', antwoordde de jongeling, tot tranen toe ontroerd.

Toen allen in het bed warm ondergedekt waren, en vrouw Leemans terug in de kamer trad, sprong Victor haar aan den hals en riep uit:

'Moeder, moeder, gij zijt toch een edele vrouw; ik moet u daarvoor eenen goeden, langen kus geven!'

'Nu, nu, schei uit, gij verworgt mij bijna!'

'Dank, dank voor uwe liefdadigheid, moeder!.... Ik loop nu naar vader, en dan naar onze maatschappij van Gymnastiek. Zie, moeder, geloof mij of niet, maar mij dunkt dat ik wel een millioen rijk ben!'

'Ach, ge zijt een zot.... een brave, goede zot. Loop nu maar gauw, opdat gij vader nog in het Leeuwken vindet.'

Des anderendaags, in den vroegen morgen, nadat het arme huisgezin nog aan warme koffie en vette boterhammen zich had vergast, brachten Victor en zijne moeder hunne beschermelingen naar den ijzeren weg; en het was ender de dankbetuigingen van den eenen kant en de gelukwenschen van den anderen, dat de trein zijne vaart begon.

Van verre klonk nog het zilvertonig stemmeken:

'Dag, dag, mijnheer Victor!'

En de jongeling antwoordde ontroerd:

'Vaarwel, vaarwel, God bescherme u, Mietje Corebloem!'

II.

Victor Leemans dacht nog lang aan de arme vlaamsche vrouw en aan Mietje Corebloem. Deze herinnering verzwakte echter met den tijd, en drie of vier jaren later, was hij het schier geheel vergeten, dat hij eens zooveel geluk had genoten met aan onbekenden goed te doen.

Ook legde het lot den jongeling al te vroegtijdig het gewicht der mannelijke plichten op de schouders. Nauwelijks kon hij den ouderdom van twintig jaren bereikt hebben, of zijn vader werd hem door eene ziekte ontrukt.

Dewijl het winkeltje zijner moeder op verre na geene winsten genoeg opleverde, moest Victor door zijnen arbeid de kosten van huur en huishouden helpen dragen en, zooveel mogelijk, de opvoeding zijner zuster verzekeren.

Of hij, die zoo edelmoedig was geweest jegens vreemden, deze heilige zending met vlijt zou pogen te vervullen, daaraan was niet te twijfelen.

Niet alleenlijk kweet hij zich zoo ijverig van zijne plichten op het bureel van den heer Greps, maar hij zocht tevens anderen schrijfarbeid, om buiten tijds nog wat geld te winnen.

Gedurende de twee eerste jaren na den dood des vaders, was de toestand van het huisgezin Leemans zeer moeilijk, en wel dikwijls hadden moeder en zoon des avonds hand in hand gezeten, elkander tot hoop en tot vertrouwen in eene min bittere toekomst aanmoedigende, ofschoon de stille tranen in hunne oogen getuigden dat zij terugschrikten van de dreigende ellende.

Maar, God lof, zij worstelden er gelukkig door; want naarmate de jaren verliepen zag Victor zijn loon als klerk vermeerderen, en werd zijne zuster Clara eene werkzame en behendige kleêrmaakster.

Dan kwam er zekere welstand in het huishouden. Konden zij niet veel ter zijde leggen, zij hadden toch genoeg.

En was daarbij de overtuiging van den vervulden plicht, was daarbij hunne wederkeerige genegenheid hun geen onuitputtelijke schat van geluk en levensblijheid?

Nog eene andere zon had den weg gevonden om het nederige huisgezin met een nieuw en glanzend licht te bestralen. De eerste genegenheid, die kuische bloem der ziel, was in het hart van Victor ontloken!

Toen hij nog een kleine jongen was en ter gemeenteschool ging, had hij wel dikwijls met de kinderen van een groenselier (groenteverkooper) in eenen hof gespeeld, langs wiens boorden, tusschen koolen en selderplanten, ook wel rozen en violen geurden.

Van dien tijd zijns levens was hem slechts de herinnering bijgebleven, dat daar een klein meisje woonde, met bloemige wangen en groote bruine oogen, dat zoo hard kon loopen en altijd zoo uitermate vroolijk danste en sprong! Hij was het evenwel nog veel minder vergeten, dat zij liefst met hem speelde en hij ook zoo gaarne in den wijden, groenen hof met Christientje Verdonk rondhuppelde!

De tijd had het aandenken dezer kindervreugden in hem zeer verzwakt, en wanneer hij nu weder bijgeval op een koffie in de gebuurte, zijne oude speelgenoote terugvond, had hij in den eerste moeite om ze te herkennen, want Christina Verdonk was nu eene schoone, frissche vrouw geworden, vroolijk nog, maar ingetogen en zedig,

Wonder is het toch niet dat de vonk, die sedert de kindsheid rustend hem in het harte lag, nu opvlamde en zijn hoofd met droomen voor de toekomst vervulde.

Weldra was de wederzijdsche bekentenis gewisseld, en dewijl zij het hunnen ouders niet lang verborgen hielden, bemoeiden de beide moeders zich met de zaak, en werd er tusschen hen erkend, dat Victor en Christien als voor elkander waren geboren.

Wel bezaten de Verdonks niets meer dan hunne dagelijksche winst en hadden zij veel moeite om met hunne talrijke kinderen door de wereld te geraken; maar Christina was eerlijk, goedhartig en gezond en zou eene voorbeeldige huisvrouw zijn. Dit was toch, vooral in den tegenwoordigen tijd, niet te misprijzen.

Victor Leemans won nu reeds twee duizend franken en hij was nog maar zeven-en twintig jaar oud. De toekomst beloofde hem dus de middelen, om zijne vrouw en zelfs de kinderen - die God hem zou gunnen - een gelukkig lot te verzekeren.

Vrouw Leemans, uit moederlijke baatzucht, trok wel wat tegen; maar er werd eindelijk beslist, dat Victor en zijne bruid - indien hij waarlijk met Christina trouwde - het bovenste gedeelte van het huis zouden bewonen. Zoo zou vrouw Leemans, wel verre van de tegenwoordigheid haars zoons te moeten derven, eene dochter te meer krijgen, die zij wel teederlijk zou beminnen.

Een onverwachte tegenslag kwam het geluk der jonge lieden dwarsboomen. Mijnheer Greps, de patroon van Victor, verloor veel geld op de Beurs, en werd daarenboven door een bankroet te Keulen zoo erg getroffen, dat zijn handelshuis moest gesloten worden. Maar Victor bekwam na vier maanden, op de aanbeveling van mijnheer Greps, eene andere, even voordeelige plaats in een der grootste handelshuizen van Brussel. Alhoewel de familie Leemans door deze lange onderbreking van Victor's jaarwedde, in hare geldmiddelen was achteruitgeraakt, werden de jonge lieden ongeduldig.

Men was nu in Februari van het jaar 1857. Met Paschen, of weinige dagen daarna, zouden zij trouwen.

Rijke lieden, in zulke omstandigheid, gaan in twee, drie magazijnen, en kiezen of *commandeeren* in korten tijd geheel eenen prachtigen huisraad; maar met kleine burgers, die over weinig geld beschikken, gaat het zoo niet. Deze doen als de vogels der velden, die zingend en juichend, strooiken voor strooiken en pluimken voor pluimken, hunne woning en de wieg hunner kinderen te zamen brengen. Nu wat stoelen op eenen koopdag, dan eene tafel op de groote markt, dan een stukje hier en een stukje daar, de vrienden helpen ook al wat door kleine geschenken.... en zoo versiert zich eindelijk het aanstaande verblijf van twee gelukkige zielen geheel.

Het was een Zaterdag.

Clara Leemans zat in de kamer, achter den winkel, druk aan nieuw linnen te naaien; zij had geen geld om haren broeder geschenken te doen, maar zij schenkt hem haren arbeid tot diep in den nacht, en ijverde om venstergordijnen, handdoeken, ammelakens en wat meer in linnenwerk tot een net huishouden behoort, voor de verloofden gereed te maken.

Droomde zij misschien roosvervige droomen bij het liefdewerk? Zij glimlachte toch somwijlen zoo helder, alhoewel haar nu en dan een zucht ontsnapte....

Vrouw Leemans liep over en weder, van de keuken naar den winkel. Nu bleef zij voor hare dochter staan, en zeide verstrooid:

'Weet gij, Clara, wat mij nog het meest in het hoofd speelt? De bruiloft.'

'Hoe, moeder? De bruiloft zal immers wel zeker gehouden worden na Paschen?'

'Ja maar, kind, dit is het niet: ik meen het feest, het noenmaal. In mijnen tijd was dit niet moeilijk. Een goede soep, ossenvleesch met spruiten, gebraad met patatten, een malsch kieken en wat lekkernij,... daarmede was het gedaan. Nu zijn de menschen zoo nederig niet meer: er is nu geene bruiloft zoo gering, of er komen tien of twaalf gerechten op tafel, met fransche namen die een christenmensch niet kan uitspreken.'

'Maar, moeder' bemerkte het meisje 'gij hebt, van hier tot Paschen, immers tijd genoeg om daaraan te denken. Onze gebuur, de tafeldienaar Volders, zal ons daarover in een paar minuten al zeggen wat wij moeten weten.'

'Ja maar, kind, ik ben vervaard van Volders. Hij dient niets dan rijke menschen, en is die fransche kost gepeperd op de tafel, hij is nog meer gepeperd in onzen zak. Een mensch mag niet hooger springen dan zijn stok lang is, of hij valt op zijnen neus. Gij lieden zijt jong en zegt lachend: 'schep maar op, moeder, eens goed leven is niet altijd ellende, maar zoo maakt de bakker zijn rekening niet.'

(*Wordt vervolgd*.)

Stephenson.

Waartoe een vaste wil en onvermoeide arbeidzaamheid den mensch, ook al is hij arm en in nederigen stand geboren, brengen kan, leert ons de geschiedenis van den man, wiens portret wij in nevenstaande houtsneê onzen lezers aanbieden. Stephenson was arm, zonder wetenschappelijke opleiding, zonder voorspraak en toch, gewapend met een gezond begrip, met zijn ijzervasten wil, wist hij zich tot den hoogsten rang der engelsche industrieelen, tot een geëerbiedigde hoogte onder de engelsche ingenieurs op te voeren.

George Stephenson werd in het jaar 1781 geboren te Wyglam, een klein dorpje op eenige mijlen afstands van het engelsche fabriekstadje Newcastle, dat in dien tijd zelf nog maar om zijne rijke kolenmijnen bekend was. Zijne ouders waren behoeftige werklieden en brachten hun leven grootendeels door in de kolenmijnen, zoodat zij zich weinig, of misschien beter gezegd, in het geheel niet bemoeiden met hun kind, dat, van alle opvoeding en leiding verstoken, in het wild opgroeide.

Om zijn eigen levensonderhoud te vinden werd het kind schaapherder en verhuurde zich als zoodanig aan de landbouwers van den omtrek. Toen, in de nachtelijke uren, die hij vaak onder den blooten hemel moest doorbrengen, begon er in het binnenste van dat kind eene zucht naar kennis, naar vooruitgang teontwaken en hij zelf schreef op lateren leeftijd die in zijn binnenste ontluikende zucht toe aan de beschouwing van den prachtigen sterrenhemel met zijn verwonderlijke regelmatigheid in de beweging, door hem zoo vaak uren lang bewonderd.

GEORGE STEPHENSON.

Op veertienjarigen leeftijd werd Stephenson stoker aan de stoommachine eener fabriek. Hier bepaalde hij zich echter niet bij zijn moeilijken arbeid; als stoker wilde hij zijn dienst doen, maar met dat alles wilde hij nog veel meer den gang der machine, de beginselen, waarop alles rust, het geheele samenstel kennen. Steeds was zijn oog op de beweging der raderen, op het verband tusschen de verschillende deelen gevestigd en, waar hij ook op eene moeilijkheid stuitte, nooit gaf hij het op. Wanneer hij alles had begrepen, zocht hij naar nieuwe moeilijkheden, om ook die te kunnen oplossen.

Zoo was de jeugdige stoker weldra even goed bekend met de machine, welke hij bediende, als de machinist zelf; dit bewees hij door eens geheel alleen en zonder eenige aanwijzing de gansche machine uiteen te nemen, de onderdeden te zuiveren en te herstellen, en ze na volbrachtenarbeid in hare vroegere volmaaktheid te doen werken. De stokersjongen was van toen af reeds een der bekwaamste machinisten geworden, en het werd de gewoonte, om bij herstellingen of bij het schoonmaken der machines zijn hulp in te roepen. Zijn ijver en bekwaamheid trokken de aandacht

en de goedkeuring zijner patroons tot zich, en brachten hem stap voor stap verder in de loopbaan, welke hij tot de zijne had gemaakt.

In zijn strijd tegen de bezwaren, welke zich op zijn weg voordeden, had hij de voordeelen leeren schatten welke eene wetenschappelijke opvoeding aanbrengt, en nu was hem niets meer ter harte, dan in dit voorrecht, waarvan hij zelf verstoken was gebleven, zijn zoon Robert te doen deelen. Dewijl zijne gewone middelen hem niet veroorloofden de kosten daaraan verbonden te bestrijden, verdubbelde hij zijn arbeid, en niet zelden vond men hem nog in den morgen aan zijn bezigheden, waaraan hij geheel zijne nachtrust had opgeofferd. Deze offervaardigheid van den vader werd door den zoon met een onvermoeiden ijver en toeleg beloond, welke hem de schoonste uitkomsten deed verkrijgen en aan den vader de verzekering gaf dat zijn zoon den roem van zijn naam nog zou verhoogen.

De wetenschappelijke opleiding van den jongeling werd later verzekerd door eene premie van 1000 guinjes (ruim *fr.* 24,000), welke de vader gewonnen had door het samenstellen eener veiligheidslamp voor de mijnwerkers, en welke hij geheel aan de opvoeding van zijn zoon ten koste legde.

Stephenson, de vader, is vooral bekend om de gewichtige verbeteringen, welke bij aan de locomotief en aan de spoorbanen zelf bracht. Hij was de eerste, die de voorkeur gaf aan de geslagen rails boven de gegoten; op de locomotief, die bij zijn optreden als ingenieur nog verre van de volmaaktheid was, welke zij thans heeft bereikt, paste hij verschillende verbeteringen toe, welke zoowel de vrucht waren van eigen uitvinding als van de studiën van anderen. Over het algemeen kan men hem gerust als den uitvinder beschouwen der eerste locomotief, welke aan een snel vervoer van reizigers of koopwaren werd dienstbaar gemaakt. Vóór zijn tijd had men wel locomotieven maar deze dienden slechts om de kolenwagens te trekken en konden zich niet dan zeer langzaam voortbewegen.

Onder zijne leiding werd de eerste spoorweg, die voor het publiek verkeer werd opengesteld, de lijn van Stockton naar Darlington, aangelegd en voltooid.

Stephenson mocht nog de vruchten van zijn werken en ijveren inoogsten, want bij zijn dood, die op den 12 Augustus 1848 voorviel, zag hij zijn werk genoegzaam tot volmaaktheid gebracht, door toedoen vooral van zijn zoon, Robert Stephenson, den zoon voor wiens opvoeding hij als vader zich eenmaal zulke zware offers had getroost.

Allerlei.

Eene zonderlinge vischvangst.

Naar men aan een zekere courant *'Slovenski Narod'* heeft bericht, is het Zirknitzer Meer dit jaar uitgedroogd, en heeft dit aanleiding gegeven tot eene levendige concurrentie. Alles wat loopen kon, begaf er zich heên, om visschen te vangen of uit het slik op te graven. Het was drie jaren geleden, dat het meer nog eens zonder water was geweest, zoodat er eene buitengewone menigte visschen aanwezig was. Bij de duizend centenaars, alleen aan snoek en zeelt, werd er gevangen. De heer Krosovic, die de visscherij had gepacht, heeft met een kruisnet nog zeventien centenaars opgevischt. De rijkste vangst geschiedde echter in Reseta, waar men snoeken ving, die twintig ponden zwaar waren. Men vindt er ook verscheiden soorten van watervogels, welke hunnen buit betwisten aan kinderen, die overal de achtergebleven visschen zoeken en in hunne zakken bergen.

Voor het gebouw der tentoonstelling.

Bij de laatste tentoonstelling van schilderstukken te Gent, kwam een boer met zijn vrouw aan den ingang van het tentoonstellingsgebouw en wilde zijn toegangskaart aan den portier afgeven, maar deze wilde de kaart niet aannemen, ‘want’ zegde hij, ‘het gebouw is van daag gratis voor het publiek geopend.’ - ‘Dat spijt me,’ zegde de snuggere boer tot zijn ega, ‘dat onze kaart van daag niet goed is, morgen moeten wij thuis zijn en zullen dus de tentoonstelling niet kunnen zien,’ en met spijtigen blik bleef hij nog een wijl staan staren naar de menigte, die binnenging zonder eene kaart af te geven en ging eindelijk heên.

Waar de liefdegiften

in den fransch-duitschen oorlog dikwijls gebleven zijn, kan men uit de volgende voorbeelden leeren. Onlangs maakte eene firma in Weimar bekend, dat zij eene groote partij hemden en kousen had ontvangen, welke als liefdegiften naar Frankrijk gezonden en van daar teruggekomen waren, en dat zij de kousen voor drie grosschen het paar zou verkoopen. Eveneens werden pelterijen, hemden en kousen aan verschillende winkels ten verkoop aangeboden en aan eenigen ook werkelijk van de hand gezet. In het feestnummer van het Leipsiger ‘*Tageblatt*,’ bij gelegenheid van den verjaardag der overgave van Sédan, las men de volgende advertentie: ‘Zoo even ontvangen: de tweede groote bezending van fijne wollen hemden, alsmede 10,000 paar fijn gebreide wollen sokken. Verkoop *en gros* en *en détail* tegen spotprijzen. Zij zijn grootendeels bestemd geweest voor liefdegiften en door mij in de vorige week van een internationaal depôt aangekocht. Louis Guttmann, Leipzig, Ridderstraat 37., 2 Fr. N.B. Het is geen commissiegoed, maar van de allerfijnste kwaliteit en tegen 50 procent beneden inkoopsprijs.’

[Nummer 10]

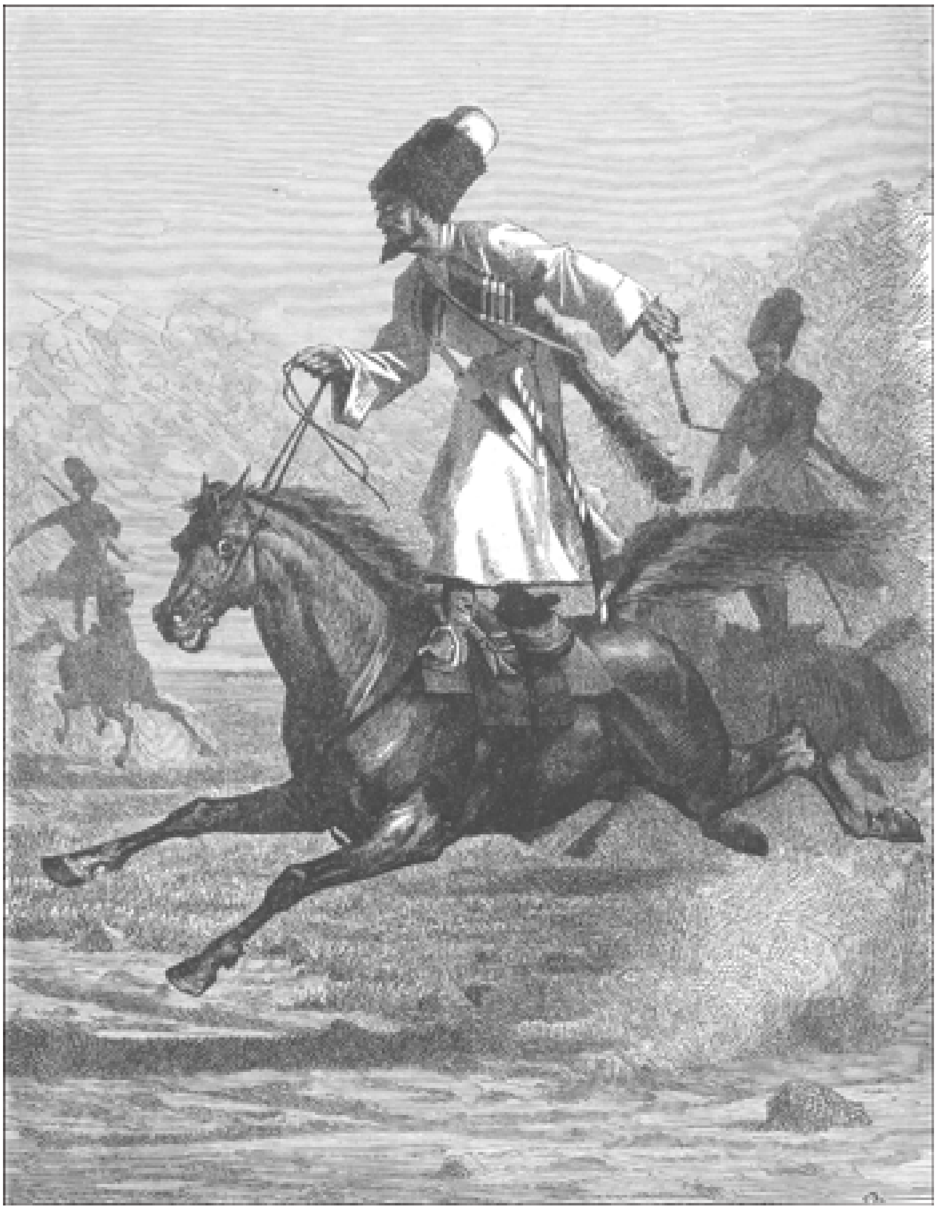

WEDREN VAN KOZAKKEN.

De man met het ijzeren masker.

(*Slot.*)

La Grange de Chancel, die den gevangene voor den hertog van Beaufort houdt, haalt verschillende beweegredenen aan, welke Lodewijk XIV zouden hebben bewogen, om den hertog tot zulk eene lange en strenge gevangenschap te veroordeelen en zoo vreemde voorzorgsmaatregelen te nemen om diens waren naam te verbergen; deze beweegredenen waren volgens hem: de weêrspannige geest van dezen hertog en de gunst, waarin hij bij het volk stond, het deel, dat hij nam aan al de bewegingen welke er te Parijs plaats hadden ten tijde der Fronde, zijne waardigheid van admiraal, waardoor hij in staat was de plannen van den minister Colbert met betrekking tot het departement van Marine te verijdelen, enz.

Saint-Foix wederlegt met zeer veel grond al deze aangevoerde redenen en doet vooral uitkomen dat Lodewijk XIV in 1669 te zeer in Frankrijk bemind en vereerd werd, om bevreesd te moeten zijn voor de wederspannigheid van een man der geheel overwonnen partij van de Fronde.

De redenen, welke men aangeeft om den gevangene als den graaf de Vermandois te doen beschouwen, zijn evenmin doorslaand. Volgens sommigen was deze graaf een beminnenswaardig jongeling met uitmuntende hoedanigheden van geest en hart begaafd, die aan 't hof des konings in hooge gunst stond, volgens anderen misbruikte hij de voorrechten, welke hem door Lodewijk XIV werden toegestaan, door een zeer losbandig en ongeregeld leven. Mlle. de Montpensier verhaalt in hare *Mémoires*, dat hij wegens zijne uitspattingen van het hof werd verwijderd, dat hij daarna zeer ingetogen leefde en zich tijdens het beleg van Kortrijk bij het leger begaf; voor zijn vertrek keerde hij nogmaals naar het hof terug, waar 't hem door den koning verboden was te verschijnen. Bij deze gelegenheid schijnt hij in drift ontstoken den Dauphin eene beleediging te hebben aangedaan. Men zegt verder, dat de koning hem tot straf in de gevangenis deed werpen, maar tevens om de zuster en de moeder van den jongeling geen leed te berokkenen, verlangde dat de grootste geheimhouding zoude in acht worden genomen omtrent de begane misdaad en de straf, die er het gevolg van was.

Zij die van meening zijn, dat de hertog van Monmouth de ‘man met het ijzeren masker’ was, hebben op de eerste plaats te bewijzen, dat deze hertog niet in 1685 te Londen onthoofd werd, gelijk tot dusverre alle geschiedschrijvers beweerden, en dat een ander persoon edelmoedig genoeg was om zich in diens plaats ter dood te laten brengen. Men moet dan bovendien vooronderstellen, dat de gerechtsdienaren en soldaten, die hem naar het schavot brachten, misleid zijn of valschelijk beweerden, dat de ware hertog van Monmouth was onthoofd; deze vooronderstelling alleen is echter zoo ongerijmd, dat zij alle verdere betoogen voor deze meening reeds bij voorbaat als zonder waarde doet verwerpen.

Behalve de drie genoemden, worden nog de namen van verschillende andere min of meer bekende historische personen aangegeven, om den geheimzinnigen sluier op te lichten, welke de geschiedenis van den ‘man met het ijzeren masker’ bedekt. Het *Journal Encyclopédique* bijv. beweert, dat de gevangene niemand anders was dan de secretaris van den hertog van Monmouth, den graaf Girolamo Magni, die op last van Lodewijk XIV heimelijk zou zijn weggevoerd, omdat hij door toevallige

omstandigheden te zeer in 's konings geheimen was ingewijd en diens plannen poogde te dwarsboomen.

Weder anderen hebben de geheimzinnige gebeurtenissen in een nog geheimzinniger kleed gehuld en verhalen dat de ‘man met het ijzeren masker’ een tweelingbroeder of wel een oudere broeder van Lodewijk XIV was, die door Frankrijk's beheerscher in boeien was geklonken opdat hij zijne rechtmatige aanspraken op den franschen troon niet zou doen gelden. Anderen eindelijk beweren dat de geheimzinnige gevangene het kind was van Mazarin en Anna van Oostenrijk en dat deze bastaardzoon een buitengewoon misvormd gelaat had; door hem gevangen te houden en met een masker zijn gelaat onkenbaar te maken zou de ontaarde vader gepoogd hebben zijne eigene misdaad te bedekken.

In dit labyrinth van meeningen is 't ongetwijfeld uiterst moeielijk de waarheid op te sporen; volkomen zekerheid bestaat omtrent den waren naam van den ‘man met het ijzeren masker’ tot dusverre niet; wij houden 't er intusschen voor dat de bewering het meeste grond heeft, welke den geheimzinnigen gevangene als den graaf de Vermandois, den natuurlijken zoon van Lodewijk XIV en de hertogin de la Vallière beschouwt. Het schijnt meer dan waarschijnlijk bewezen, dat deze jongeling geruimen tijd een zeer losbandig leven leidde en slechts door de strengste maatregelen kon gedwongen worden, om zijne ergerniswekkende uitspattingen te matigen en zijn beleedigend en onstuimiggedrag, vooral ook jegens den Dauphin, te verbeteren. Zijne moeder, de hertogin de la Vallière, deed later als Carmelitesse in 't klooster te Parijs, de strengste boetvaardigheid voor de wandaden harer jeugd en zegde, toen zij 't overlijden van haren zoon vernam, dat zij minder den dood dan de geboorte van haar kind had te betreuren. De eerbied en genegenheid, welke de koning haar bleef toedragen, het berouw, dat ook hij later over zijn losbandig verleden gevoelde, ziedaar bijzonderheden, die wellicht het geheimzinnige leven, dat de gevangene der Bastille veroordeeld was te leiden, eenigszins vermogen te verklaren.

Pater Antonio Bresciani.
Door B. van Meurs, Pr.

Tien jaren zijn er vervlogen sedert den dood van den geleerden en deugdzamen priester, die de letterkunde van Italië en de katholieke jongelingschap ten duurste aan zich verplicht had - en nog leeft hij in de dankbare herinnering van allen, die hem persoonlijk of uit zijne voortreffelijke werken hebben leeren kennen[1]

Pater Antonio Bresciani de Borsa aanschouwde het eerste levenslicht te Ala, eene kleine en schilderachtige stad van het italiaansche Tyrol, den 24 Juli 1798. Zijn vader, Leonardo Bresciani de Borsa, was gesproten uit een oud adellijk geslacht, en zijne moeder, de gravin Victoria Alberti, was de dochter van Cornelia Fregoso, eene afstammelinge van de beroemde Dogen van Genua. Meer nog dan door den glans van adeldom, muntten beiden uit door de schittering hunner deugd.

Antonio was het eerste kind, waarmede God den echt dier vrome ouders zegende. Als eerstgeborene en ook om de aantrekkelijke hoedanigheden van lichaam en geest, die van jongs af in hem uitschenen, was hij de lieveling zijner moeder en de bevoorrechte zijns vaders, en beiden beloofden zich voor hun zoon de heerlijkste toekomst. Onder hunne oogen lieten zij hem opvoeden door een vromen en geleerden

(1) Bij sommigen zelfs scheen hij niet alleen in de herinnering maar ook in de werkelijkheid nog te leven; immers voor weinige weken kwamen eenige nieuwsbladen ons met de tijding van zijnen *tweeden* dood verrassen.

geestelijke; deze onderwees zijnen talentvollen en ijverigen leerling in al de kennis en wetenschap, die aan een adellijk jongeling voegen, en kweekte in hem, op merkwaardige wijze, dat gevoel voor het schoone, dien letterkundigen smaak, welken men in Bresciani zoozeer heeft bewonderd en geprezen.

Hier is de plaats om uit zijne jeugd een voorval te vermelden, dat niet zonder invloed is gebleven op den lateren kampvechter voor de zaak des Christendoms en der Katholieke Kerk. Ik geef het woord aan Bresciani zelve.

‘De jaren mijner eerste jeugd vielen in een tijd van onafgebroken oorlogen tusschen de Franschen en Duitschers. Op zekeren dag moest een fransch officier, die in het huis mijns vaders ingekwartierd was, optrekken naar de bergpassen der Alpen, waar de beide vijandelijke legers handgemeen waren geworden. De Franschen bezweken voor den aanval der Hongaren; vele duizenden hunner bleven op het slagveld, en de overigen trokken terug. Hunne vlucht geschiedde met zulk eene overhaasting, dat zij de gewonden ter nauwernood naar eene veilige plaats konden overbrengen, en onze stad bleef in de macht der overwinnaars. De officier, die in onze familie huisvesting had gehad, was onder het getal der gesneuvelden; mijn vader die in zijn kamer een koffertje had gevonden, vreesde dat de Hongaren daarin een beweegreden zouden zien om ons te bemoeilijken, en nam het bijgevolg in beslag. In dit koffertje was, onder meerdere voorwerpen, nog een ander klein koffertje met ivoor ingelegd. Dit bevatte een linnen voorschoot, een zilveren troffel, een hamertje, een driehoek, een passer en liniaal, benevens een dolk; nog waren daarin eenige medailles met schoone beeltenissen versierd.

‘Terwijl ik nu, met de nieuwsgierigheid van een kind, al die voorwerpen beschouwde en ze een voor een in de hand nam, tikte mijn moeder mij eensklaps op de vingers en sprak: ‘dat zijn verboden dingen, die moogt ge niet aanraken!’ De toon van hare stem, haar bang gelaat, de zucht dien zij daarbij slaakte, dat alles bracht een gevoel van ontsteltenis in mij te weeg, waarvan de indruk mij immer is bijgebleven.

‘Eenige jaren later trachtten eenige listige lieden mijne jeugd te verschalken, en door alle mogelijke kunstgrepen mij tot het bezoeken eener vrijmetselaarsloge over te halen. Wijl zij bemerkt hadden, dat ik zeer levendig van aard en volijverig voor de studie was, poogden zij mij door de zucht naar roem te verlokken. ‘Gelukkige jongeling’, zeiden zij, ‘in uwe aderen stroomt het zuiverste bloed der republikeinen. Uwe voorvaderen hebben gedurende meer dan twee eeuwen de zaak van het volk tegen de tirannie der edelen met leeuwenmoed verdedigd. Gij kunt dus voor koningen geen hart hebben!’ Op zekeren dag hoorde mijn vader zulk een gesprek tegen mij voeren, hij fronste de wenkbrauwen en zweeg. Doch toen ik hem 's avonds goeden nacht ging wenschen en zijn zegen vragen, gebood hij mij naast hem te gaan zitten; hij keek mij met een streng en ernstig gelaat aan, en sprak: ‘mijn zoon, indien de liefde eens vaders het kwaad niet belet, dan hangt gij thans boven een afgrond van verschrikkelijke onheilen. Dat ijdel gesnap, waarmede men uwe ooren streelt, smeedt de rampzaligste plannen tegen uwe ziel, uwe eer en uw leven - drie kostbare goederen, welke gij van God en deels ook van mij ontvangen hebt, en die gij met alle kracht moet trachten te behouden. Gij zijt jeugdig, gij zijt vurig, zonder ondervinding en vol zelfbetrouwen, en juist daardoor zijt gij des te gemakkelijker te vangen in de verraderlijke strikken, die men u spant. Zij die u vleien, zijn er op uit om de vurigheid van uw karakter te misbruiken en u aan de *vrijmetselarij* te verbinden. Maar weet gij wel, wat dat voor genootschappen zijn? Weet gij wel, wat al samenzweringen er gesmeed worden onder die schoonklinkende woorden van vriendschap, philantropie, wetenschap en vaderlandsliefde? Ik zeg u alleen, dat in die geheime genootschappen

gij gedwongen wordt om door afschuwelijke eeden uw geloof te verzaken, uw geloof, dat ik voor u bij uwen heiligen doop heb bezworen; gij zult

uwen God stellen achter Satan, dien gij zoo plechtig verzaakt hebt; - gij zult de heilige vrijheid uwer ziel ten offer brengen aan onbekende tyrannen, die u onder den kreet van vrijheid de afgrijselijkste bevelen zullen opleggen. Indien gij u aan zulke menschen aansloot, zoudt gij uwe heiligste verplichtingen van zoon, van burger en van christen met voeten treden. Inaien gij u onder de leden van die goddelooze en misdadige secte liet opschrijven, haaldet gij over u de verontwaardiging van den almachtigen God, den ban van de H. Kerk en den vloek van uwen vader. Ja, zoo een mijner kinderen ooit vrijmetselaar of *carbonaro* wordt, dan vervloek ik hem!' En bij het uitspreken dezer vreeselijke woorden staarde hij mij aan met een vertoornd gelaat, en hij hief zijne hand omhoog als wilde hij zijne bedreiging met ten eed bevestigen. 'Ach, mijn vader!' riep ik uit..... toen gaf hij mij een teeken zijnertoegenegenheid en nam afscheid van mij.'

Nog stelde de voor het welzijn van zijn kind bezorgde vader zich hiermede niet tevreden; door toedoen van een zijner vrienden wist hij heimelijk toegang te verkrijgen tot de verborgen plaatsen, waar de leden der vrijmetselaarsloge zich verzamelden; daarheen voerde hij zijnen zoon, en bracht hem op nieuw de boosheid van die geheime genootschappen onder 't oog.

Wij weten, hoe Bresciani later als een der geduchtste bestrijders der *franc-macons* en *carbonari* optrad, en hoe hij toen voor duizenden jongelingen deed wat zijn vader eens voor hem gedaan had.

Toen Antonio den ouderdom van 16 jaren bereikt had, vertrok hij naar Verona, de vaderstad zijner familie, en legde zich daar gedurende twee jaren toe op de leer der welsprekendheid. De kennis zijner schoone moedertaal ging hem boven al aan het harte; hij bestudeerde ijverig de groote italiaansche schrijvers en trachtte zich hunnen stijl eigen te maken.

Op 't einde zijner studiën voelde hij zich geroepen tot de Societeit van Jezus; doch wijl hij de groote moeilijkheden voorzag, waarmede hij in de opvolging van zijn roep zou te strijden hebben, legde hij zich voorloopig op de godgeleerde studiën toe, en ontving het H. Priesterschap. Kort daarop werd hij benoemd tot professor in de letterkunde aan het lyceum te Verona, waar hij zijn hem aangeboren genie volgde, en zich met hart en ziel overgaf aan de schoonheden der grieksche en romeinsche auteurs en vooral der italiaansche schrijvers.

(*Wordt vervolgd.*)

Een goed hart.
Zedenschets door Hendrik Conscience.

(*Vervolg.*)

'Och, moeder', morde het meisje, 'waarom zoolang op voorhand grommen en u bedroeven? Dat zal immers altemaal wel van zelf gaan?'

'Van zelf kind? Er gaat niets van zelfs. Ik schiet er van wakker in mijnen slaap. De bruiloft, het stadhuis, de kerk, de koetsen. Geld, overal - veel geld. En de trouwkleederen.... de trouwkleederen bovenal.... en daarbij onze Victor, die van geluk blind is en maar koopt, koopt, alsof het geld op zijnen rug groeide. Wees zeker, Clara, wij zullen een lang gezicht trekken, als de kat met de rekening zal op de koord komen....'

‘Zwijg nu toch daarvan, moeder’, zeide hare dochter, lachend opstaande ‘daar zie ik Christina in den winkel. Hare moeder is met haar; zij zijn alweder gansch beladen met potten en pannen. Christina laat het niet koud worden,..... de gelukkige!’

Inderdaad, eene jolige maagd, met bloemige wangen en sterke leden, trad binnen, gevolgd door eene bejaarde vrouw, op wier gelaat eenvoudige goedheid uitblonk.

Beiden droegen verschillige voorwerpen, die tot het gerief eener welingerichte keuken behooren, meest blikken goed, gansch nieuw en glanzend als zilver.

Zij legden groetend hun last op de tafel, en Christina omhelsde juichend Victor's moeder, terwijl Clara insgelijks zich aan den hals van Christina's moeder wierp..... oprechte, zoete liefdebeloften voor de toekomst.

Dan begon tusschen deze vier vrouwen een redetwist over elk voorwerp. Dit kostte zooveel; dat was nieuw van vorm en goed vertind; dit zou men hier en dit daar in de keuken zetten. Beter ware het, meende moeder Leemans, het al te zamen, met nog andere verglaasde potten, op een rek te zetten, dan zou het den bezoekers zoo schoon in de oogen blikkeren!

Wat die eenvoudige lieden zeiden, was niet veel bijzonders; maar onder elk harer woorden lag eene zoete hoop verborgen. Ieder wilde zijnen zeg over de gewichtige zaak hebben. Zij spraken eindelijk allen te gelijk en lachten en juichten, dat men, van in den winkel, wel zou gedacht hebben dat er twintig vrouwen in de kleine achterkamer aan het kouten waren.....

Eensklaps werd het zeer stil; slechts het blijde woord: ‘Victor! Victor!’ ontsnapte den mond der meisjes.

Victor was nu een schoone jonge man, met rijzige gestalte en heldere, zwarte oogen, wier stille, fiere blik deed vermoeden dat de vroegtijdige ondervinding des levens hem gemoedssterkte had gegund, zonder zijne aangeboren gevoeligheid te hebben verstompt; zelfs in den glimlach, die nu op zijne lippen kwam zweven, lag iets ernstigs.

Hij trad binnen, en legde een groot papieren pak op de tafel. Dan omhelsde hij onder het murmelen eener vroolijke groetenis, zijne beide moeders, en drukte met teederheid de handen dergenen, die hij tot nu toe nog zijne beide zusters kon noemen.

De meisjes, nieuwsgierig over den inhoud van het pak, dat hij had medegebracht, rukten zich los en riepen:

‘Victor, Victor, wat hebt gij daar? Wat is er in dit pak?’

‘Ja’, zeide de jongeling, met geheimzinnigen lach naar de tafel gaande ‘dit zal ik u eens gaan toonen; maar niet verschieten, Christina; want het is iets dat u eenen fellen slag voor het hoofd zal geven.’

‘Kom, kom, hier is een mes; snijd de koordjes maar door!’ riep Clara met koortsig ongeduld.

‘Neen, neen, zusterken-lief, zoo niet: koordjes komen ook in een huishouden te pas. Ik zal de knoopen wel los krijgen.’

Daar rukte Victor het pak open en hij spreidde, met eenen zegevierenden lach, twaalf zilveren lepels en twaalf zilveren vorken over de tafel uit. De glans dezer voorwerpen was zoo hevig, dat Clara zich de oogen wreef.

Allen hielden eene wijl stilzwijgend den strakken blik op den wonderlijken schat gevestigd, terwijl de jongeling haar zeide:

‘Het is een huwelijksgeschenk van Frans Strooband. Gij weet wel van mijn ouden schoolkameraad aan het Atheneum. Het is een zonderlinge jongen; maar hij vergeet toch zijne vrienden niet.

Die lepels en die vorken zullen schitteren op onze bruiloft! Tot dan moeten ze in de kist.......?

'Moeder, moeder toch', morde Clara, 'houd er uwe handen af: gij hebt in de keuken gewerkt.'

'Maar, kind, waar hebt gij dien schat gehaald? Ik zou er nauwlijks durven mede eten. Het is voor *millionairs*!' riep vrouw Leemans met de handen in de hoogte.

'Zilver? altemaal zilver?' mompelde Christina's moeder. 'Wel, jongen, als ik er iets van ken, dan is daar wel voor vier of vijfhonderd franken!'

'Kom, kom' zeide Victor 'ik wil u niet langer bedriegen. Het is geen louter zilver. Men noemt dit *Ruolz*; het is slechts verzilverd; maar nu gebruiken de rijke lieden ook bijna niets anders meer.'

'Ach, het is toch schoon!' juichte Christina, de handen wrijvende. 'Laat het ons maar gauw in de kist gaan leggen. Wij zullen dit keukengoed insgelijks naar boven dragen.'

Zij wist wel waarom zij dit zeide. Boven stond al de bijeengebrachte huisraad; zoo kon men dan te zamen, voor de honderdste maal, dien rijkdom in oogenschouw nemen.

Allen gingen uit de kamer en naar boven.

Op het verdiep gekomen, wilde Christina eerst een tafellaken op de mahoniehouten tafel uitspreiden, en de verzilverde vorken en lepels nevens witte borden leggen, om eens het uitwerksel der glinsterende voorwerpen te zien. Men moest haar daarin toegeven, ach, het was zoo prachtig! Wat zouden de genoodigden, op de bruiloft, verwonderd staan kijken!

Eindelijk geraakten de lepels en vorken toch in de kist. Dan begon men, volgens gewoonte, het staande uurwerk en de groote lampen op de schoorsteenplaat te verschuiven, tafel, kasten en stoelen te verzetten; en men stapte achteruit, om te zien hoe de nieuwe schikking stond, en men beproefde weder eene andere en de moeders en Clara twisttenmet vreugde en met vuur, terwijl Victor de gelegenheid waarnam, om aan het oor zijner verloofde te zeggen:

'Christina-lief, hoe kreupel sukkelt de tijd vooruit! En dan nog die lange, droeve Vasten! Ach, was het reeds Paschen, niet waar?'

De maagd antwoordde niet; maar een zonderlinge glimlach van geluk zweefde op hare lippen......

'Ach, ach, daar hoor ik mijne soep overkoken!' riep moeder Leemans eensklaps. 'Wij vergeten den tijd. Ik haast mij naar beneden, om de tafel gereed te zetten. Vrouw Verdonck, gij blijft met ons eten: gij hebt het gisteren beloofd. Geene tegenspraak, ik heb er een beetje naar gekookt. Nu is het te laat om te weigeren.'

Een kwart uurs daarna zaten zij allen bij den gullen disch. Voor dat zij den lepel in de soep zouden leggen, zeide vrouw Leemans stil en plechtig:

'Kinderen, bidden wij uit ganscher harte. God laat ons zoo gelukkig zijn!'

'Onder het nuttigen der eenvoudige doch smakelijke spijzen, koutte men van niets dan van de bruiloft, en men cijferde en men berekende, en, ofschoon de geldquaestie wel nu en dan een zwart wolkje door den hemel dreef, bleef de zon der zielsblijheid het liefderijk huisgezin onverduisterd bestralen, omdat Victor de opkomende nevels telkens verdreef, door haar de hoop te geven dat zijne jaarwedde welhaast zou vermeerderd worden. Moesten zij nu bij den meubelmaker en bij den behanger eenen tijd lang in het krijt blijven staan, zij zouden dit op een of twee jaar door sparen wel vereffend krijgen.

De jongeling, terwijl zijn patroon ter Beurs was, mocht naar huis komen; maar hij moest, na anderhalf uur rust, weder naar zijn bureel, en nu zou het zeker dwaas zijn, zich aan nalatigheid schuldig te maken.

Daarom, na zijne verloofde nog eenige woorden in het oor te hebben gefluisterd en zijne moeder te hebben omhelsd, greep hij zijnen hoed en sprong met lichte stappen de straat in.

Hoe gelukkig was hij! Hoe wreef hij zich de handen, terwijl zijne lippen blijde woorden murmelden! Wat benijdelijk leven lachte hem toe!

Op het bureel, waar hij nu eene plaats bediende, waren vele kler-

DE ROTSEN VAN CHALEUX. (LUXEMBURG)

HERINNERING AAN HET BELEG VAN PARIJS. PAARDEN NAAR HET SLACHTHUIS GEVOERD.

ken, en wel de helft trok een aanzienlijker jaarwedde dan hij. Er was dus middel om te verhoogen, indien men zich de welwillendheid van den patroon en van den meester-klerk waardig maakte. Met onophoudende vlijt, nauwkeurigheid en trouw, zou hij zeker daarin gelukken. Wel verscheen Mr. Groothans, de patroon, zeer zelden op het kantoor, en kon men moeilijk zich door hem doen onderscheiden. Hij was ook zoo uiterst koel en weinig spraakzaam met de klerken; maar nu toch - pas twee dagen geleden - had hij Victor Leemans in zijn kabinet doen roepen. Hij had hem gezegd dat zijn vorige patroon, Mr. Greps, hem nog eens in zijne bijzondere gunst had bevolen. Daarop had hij Victor Leemans ondervraagd over zijne familie en over zijne bekwaamheid, en had hem eenige aanmoedigende woorden toegestuurd..... Welke belofte voor de toekomst!

Dit gepeins deed eenen helderen glimlach op des jongelings lippen ontstaan, en hij stapte met nog meer haast vooruit. Wel zag hij, op den toren eener kerk, dat het nog te vroeg was; maar hij was van meening, dat het niet schaden kon, zelfs eene overdreven nauwkeurigheid te toonen.

Toen hij op zijn bureel was getreden en sedert een paar minuten zich daar gansch alleen bevond, kwam een knecht hem melden, dat hij in het kabinet van Mr. Groothans moest gaan.

'Weet mijnheer dan dat ik reeds hier ben?' vroeg hij verwonderd.

'Het moet zijn; hij heeft gezegd: roep den klerk die op het kantoor gekomen is.'

Victor haastte zich naar het kabinet. Daar vond hij zijnen patroon, met het oog op eenen brief en in gedachten verdiept. Slechts toen de jongeling zijnen groet luider herhaalde, hief de patroon het hoofd op, en zeide:

'Ha, gij zijt het, mijnheer Leemans? Des te beter..... Kom nader. Ziehier een mandaat van zes duizend franken, dat gij op de Nationale Bank zult gaan ontvangen. Neem dit papier. Deze somme zult gij, zonder eenig tijdverlies, gaan betalen bij den heer Deroeck, lakenkoopman in de Hoogstraat. Hij heeft het flerecijn en kan zijn huis niet verlaten; hij is een mijner goede vrienden, stel het geld aan hem zelven ter hand, en, zooveel mogelijk, zonder dat anderen zijner huisgenooten weten wat gij ten zijnent komt doen. Hier is eene kwijtschelding, welke hij zal onderteekenen. Ik meen op uwe bescheidenheid te mogen rekenen. Hebt gij mijne inzichten begrepen?'

'Ja, heer, goed begrepen.'

'Welnu, ga, vervul uwe boodschap, en breng mij dan, even bescheiden, de kwijtschelding hier terug.'

Victor, gelukkig en gevleid over dit bewijs van vertrouwen, verliet het bureel en meende zich naar de Bank te spoeden, maar reeds in de eerste straat sloeg iemand hem op den schouder en riep hem toe:

'Eh, eh, Victor, hoe loopt gij u zoo buiten adem? Is er ergens brand in de stad?'

'Frans, mijn vriend, wederhoud mij niet,' antwoordde de klerk. 'Ik moet eene haastige boodschap volbrengen.'

'Waar gaat gij naar toe?'

'Naar de Bank.'

'Welnu, ik vergezel u een eindje; ik kan zoo groote stappen maken als gij.'

Zij begaven zich vooruit, en wisselden eenige woorden over den tegenwoordigen toestand van Victor en over zijn huwelijk, dat nu voor vast na Paschen zou gevierd worden.

Dan zeide Frans Strooband:

‘Men ziet u nergens meer, Victor; het is alsof gij uit de wereld waart. Gister avond nog heb ik in den Muntschouwburg mij de oogen uit den kop gekeken, of ik u nergens zou ontwaren. Ik was zoo ontroerd over het onuitsprekelijk talent der italiaansche zangeres, dat ik mijne bewondering in iemands boezem moest overstorten. Weet gij nog, hoe wij vroeger te zamen redeneerden over de beste kunstenaars van de Munt? Het is lang geleden; maar ik herinner het mij nog telkens met genoegen.’

‘Zingt er eene italiaansche kunstenaresse op de Munt?’

‘Hoe, Victor, gij weet het niet? De Signora Fioraliso, eene parel van eene vrouw: schoon als een droom en zingend als een hemelsche nachtegaal. Zij zal slechts viermaal optreden en vertrekt onmiddellijk naar Londen. Heden is de tweede vertooning. Gij moet de Signora Fioraliso zien en hooren. Kom dezen avond; gij zult gelukkig zijn en mij bedanken.’

Victor verontschuldigde zich, door te zeggen dat hij over dien avond onmogelijk kon beschikken; maar misschien morgen, indien het zijn kon, de Signora Fioraliso zou gaan hooren. Hij was er toch niet zeker van; want alleen wilde hij er niet gaan, en het geld was hem eene uiterst kostelijke zaak.

Op den hoek eener straat, drukte Frans hem de hand en wenschte hem vaarwel, na hem nog met geestdrift te hebben aangeraden de vertooning van den Muntschouwburg bij te wonen, vooraleer de uitmuntende milaansche zangeres Brussel verliet.

Victor had wel aan andere dingen dan aan zang en zangeressen te denken. Hij vergat onmiddellijk de aanbeveling zijns vriends, en bespoedde dusdanig zijnen stap, dat hij een paar minuten daarna de Bank bereikte.

Voor het venstertje, waar hij het beloop van zijn mandaat te ontvangen had, stonden wel tien of twaalf personen, even haastig als hij waarschijnlijk, want zij verdrongen elkander op zulke wijze, dat men wel moest opletten, wilde men niet langen tijd de laatste blijven. Nog immer kwamen er nieuwe personen bij.

Ondanks zijne ingetogenheid drong Victor vooruit en weêrstond met kracht aan den druk dergenen, die eerder dan hij het venstertje poogden te naderen. Zijn patroon had hem haast aanbevolen, en het lag den jongeling aan het hart, zijne boodschap nauwkeurig te volbrengen.

Hij kreeg eindelijk zijne beurt, en ontving, in verwisseling van zijn mandaat, zes bankbriefjes van duizend franken elk, die hij in zijne brieventasch verborg.

Dan, van zijne ongerustheid verlost, begaf hij zich naar de Hoogstraat, waar hij door eenen knecht in het kabinet van Mr. Deroeck werd geleid. Hij vond dezen met eenen omwonden voet voor eene tafel gezeten.

‘Gij komt van wege Mr. Groothans?’ vroeg hem de koopman.

‘Ja, mijnheer.’

‘Hebt gij geld voor mij?’

‘Zes duizend franken. Gelief deze kwijtschelding te teekenen en ik stel u de som ter hand.’

‘Die goede vriend Groothans! betuig hem, bid ik u, mijnen innigsten dank.’

Mr. Deroeck nam eene pen en meende te teekenen; maar daar hoorde hij een hollen zucht uit eenen benauwden boezem opstijgen, en hij keek den klerk van Mr. Groothans verwonderd aan.

Deze, bleek als een doode, telde en hertelde met bevende handen eenige bankbriefjes, schudde zijne brieventasch geheel ledig, tastte in al zijne zakken, mompelde en zuchtte en scheen waarlijk door een ijlkoorts aangegrepen.

‘Welnu, welnu, wat geschiedt u? Wat hebt gij?’ vroeg de lakenkoopman.

Maar Victor, als hoorde hij deze vraag riet, ging met immer geweldiger ontsteltenis in zijne zonderlinge gebaren voort.

'Spreek dan! Wat gebeurt er?' herhaalde Mr. Deroeck.

'Mijn God, o mijn God!' riep Victor. 'Vijfduizend, vijfduizend slechts.... er ontbreekt een briefje van duizend franken!'

'En waar hebt gij het gelaten? Verloren.'

'Ik weet het niet, mijnheer. Men heeft mij in de Bank wel zeker zesduizend franken betaald.'

'Men zal u een briefje te kort gegeven hebben;'

'Ach, neen, neen, ik heb ze tweemaal geteld!'

'Ja, het gebeurt wel meer dat in de Bank zich sluwe gauwdieven bevinden, die in een oogwenk een bankbriefje weten weg te nemen, zonder dat het iemand bemerke.'

Weder begon Victor met nieuwe aangejaagdheid in zijne zakken te tasten, en als een zinnelooze op den grond te zoeken en rondom het kabinet te kijken. Eindelijk slaakte hij eenen scherpen zucht, als scheurde het hart hem in den boezem, en de handen ten hemel heffende, riep hij uit:

'O, God, wees mij barmhartig! Wat gedaan? wat gedaan?'

'Dit verlies brengt mij in eene groote verlegenheid', zeide de koopman. 'Ik had volstrekt zesduizend franken noodig; maar ik zal evenwel de vijfduizend franken nemen en u daarvan eene kwijtschelding geven.'

'Wat gedaan? wat gedaan?' herhaalde Victor op den toon der vertwijfeling.

'Het is uwe zaak', kreeg hij ten antwoord.' Gij moet ze met uwen patroon afdoen.... Geef hier de vijfduizend franken, daar is uw kwijtbrief.... Laat mij nu alleen; ik heb zeer haastig werk.'

De arme Victor verliet het huis van Mr. Deroeck, stapte langen tijd door de straat zonder te weten waar hij ging. Alles draaide voor zijne oogen; hij wankelde, hij was duizelig als een dronken mensch. Duizend franken verloren! zijn gevoel, zijne denkkracht, gansch zijn wezen was verslonden in dit enkel gepeins.

Het gebouw zijner toekomst ingestort! al zijne droomen vernietigd!

Van hoe weinig hangt toch het geluk des menschen af! Nauwlijks twee uren geleden, dat hij den hemel voor zich geopend zag; het leven lachte hem toe als eene bron van onverstoorbaar genoegen: in het verschiet zweefde voor zijn gezicht zijn eigen beeld, zittend nevens eene teedere moeder en eene beminde zuster.... Verder nog, in de onduidelijke toekomst, had hij zelfs eene jonge vrouw gezien, die een lachend kindje hem te kussen bood, het zoete, het heilige woord *vader* had in zijn oor geruischt!

En nu had het wreede lot op al die kaartenhuisjes geblazen: daar lag zijn geluk in gruis!

Zonder dat hij er bewustheid van had, brachten zijne beenen hem in de Bank en voor het venstertje, waar hij zijn mandaat had uitgewisseld. Alles was stil en eenzaam rondom hem; de bureelen schenen ledig.

Evenwel een klerk, wiens aandacht door zijne zonderlinge gebaren was opgewekt geworden, opende het venstertje en vroeg hem.

'Wat zoekt gij daar? Hebt gij iets verloren?'

Met tranen in de oogen gaf Victor hem kennis van zijn ongelukkig wedervaren.

'Ja, dit gaat ons niet aan', antwoordde de klerk zeer koel. 'Kwaamt gij ons zeggen, dat wij u te veel gegeven hebben, wij zouden u evenmin aanhooren. Hebt gij dan de ontvangen briefjes niet geteld?'

'Ja, ja, nauwkeurig geteld!'

'Wel waarom komt gij dan hier zoeken?'

En het venstertje werd weder gesloten.

Met hangend hoofd en verbrijzeld hart ging Victor uit de Bank, en sukkelde, half dood van schrik en schaamte, naar de woning van zijnen patroon, waar hij aan de huisdeur belde, om niet door het bureel te moeten gaan.

Toen hij bevend het kabinet binnentrad, vroeg hem Mr. Groothans:

'Is mijne boodschap volbracht? Was Mr. Deroeck tevreden?'

'Ach, mijnheer, wees medelijdend voor eenen ongelukkigen jongeling!' antwoordde Victor smeekend; 'indien uwe welwillendheid mij ontbreekt, is er geene hoop meer voor mij....'

'Wat beduiden die wonderlijke woorden?' mompelde Mr. Groothans op strengen toon, daar hij voorzag dat zijne boodschap niet naar behooren was vervuld geworden.

In weinige woorden, doormengd met gebeden en tranen, verhaalde Victor, hoe hij duizend franken had verloren, en daarom eene kwijtschelding van slechts vijfduizend franken kon overreiken. Hij hoopte dat Mr. Groothans hem zou verontschuldigen; hij wilde de duizend francs teruggeven indien hem daartoe een enkel jaar tijds werd vergund. Elke maand zou hij een gedeelte afkorten.

Toen hij zijn verhaal geëindigd had en op eenige vragen van zijnen patroon had geantwoord, stond hij daar sidderend en met smeekende handen op zijn vonnis te wachten.

Mr. Groothans schudde ontevreden met het hoofd, staarde hem schérp in de oogen en zeide dan zeer streng:

'Ik ken u niet, mijnheer, en heb u slechts aanvaard op aanbeveling van Mr. Greps. Wel wil ik aan uwe eerlijkheid gelooven; maar niets zegt mij dat mijn betrouwen gegrond is In dezen tijd van geldverkwisting en losse zeden worden vele jongelieden....'

'Heb deernis met mij, mijnheer! ach, ik ben een eerlijk man!'

'Het zij zoo; ik herhaal u, dat ik geneigd ben u te gelooven; maar diezelfde taal voerde mij - het is nauwelijks een jaar geleden - zekere Barthold Loons, die beweerde op bijna gelijke wijze, eene som van vierduizend franken te hebben verloren. Ik geloofde het, en heb hem tijd geschonken.... om mij te betalen, meent gij? Neen, om mij nog meer te bestelen.... Waarom die kreet van wanhoop? Ik beticht u niet.... Die Barthold Loons is uit het land gevlucht, en men heeft later bevonden, dat hij mijn geld met verachtelijke vrouwen heeft verkwist.'

'Genade, genade mijnheer!' kermde Victor. Ik ben ongelukkig; maar de hemel zij mij getuige, dat ik liever zou sterven dan oneerlijk eenen enkelen cent mij toe te eigenen.'

'Goed, goed ik geloof u; maar dit zeide de snoode Berthold Loons insgelijks. Ziehier mijne voorwaarden. Ik geef u drie dagen, om mij de luizend franken terug te brengen. Nu moogt gij op het bureel niet meer verschijnen. Brengt gij ze terug, dan kunt gij weder uwe plaats op het bureel hernemen. Brengt gij ze niet terug, dan zal ik gedwongen zijn, eene klacht bij het gerecht tegen u in te dienen. Ik ben reeds eens te snood bedrogen geworden.'

'Mijnheer, ô mijnheer, gij veroordeelt mij tot de schande, tot den dood!' riep Victor, terwijl hij zich geknield ten gronde liet zakken. 'Mijne moeder is arm; duizend franken zijn voor mij een onvindbare schat!'

‘Spaar mij dit gekerm’, wedervoer de patroon onbewogen. ‘Gij hebt mijn laatste, mijn onveranderlijk woord. Ga nu heen!’

Maar de verdwaalde jongeling, van angst zinneloos, kroop op de knieën voort en hief de bevende handen smeekend in de hoogte.

‘Nu, mijnheer, vertrekt gij? Moet ik dienstboden roepen?’ vroeg Mr. Groothans met de hand aan de belkoord.

Victor, door eenen doodelijken schrik getroffen, sprong recht, slaakte eenen schreeuw en vluchtte ten huize uit.

Dat de voorbijgangers op de straat bleven staan om hem na te kijken; dat de jongens hem met vingeren nawezen, dit bemerkte hij niet. Hij legde zich de handen aan het hoofd, als hadde hij eenen pijnlijken slag op de hersens ontvangen; hij morde hoorbaar en waggelde over en weder, gansch verzonken in de beschouwing van zijn akelig lot.

Slechts toen eenige burgers, uit medelijden, hem wederhielden, om hem te vragen wat hem deerde en hunne hulp hem aan te bieden, kwam hij eenigszins tot zelfsbewustheid, en hij bedwong zijne wanhoop en zijne gebaren, om zich niet langer ten schouwspel der lieden te geven.

Eilaas, wat ging hij nu beginnen? Hoe ontsnapt aan den kolk derschande, die als de muil van een schrikwekkend monster hem aangrijnsde, en dreigde hem en zijn huisgezin te verslinden?..... Eeneaanklacht bij het gerecht? De procureur des konings, het tribunaal, deveroordeeling, de gevangenis? Akelige spoken, die van zijn bloedend hart hadden bezit genomen en het kneedden en het versmachtten, en het vezel voor vezel verscheurden! Hij, een verkwister, een bedrieger, een dief?.... Zijne moeder, zijne zuster, zijne verloofde, ô God!

Zoo onmatig had de vertwijfeling zijne zinnen geschokt dat hij, in zijne woning tredende, zonder eenige voorzorg de droeve tijding in al hare akeligheid mededeelde, alhoewel de moeder van Christina er zich nog bevond.

Het was voor de ongelukkige vrouw Leemans als een donderslag, die haar verpletterde. Met eenen grievenden gil viel zij achterover op eenen stoel, en bleef daar bleek en roerloos liggen.

Clara, terwijl zij, door Victor en vrouw Verdonck geholpen, hare moeder uit de bezwijming poogde op te wekken, vervulde de kamer met kreten van schrik en wanhoop.

De jongeling gevoelde dan dat hij wreed en onvoorzichtig was geweest, met zoo, onvoorbereid, eene zwakke vrouw den ijselijken slag te hebben toegebracht. Hij alleen was hier man en, hoe gefolterd en moedeloos ook, hij mocht het zonder schuldige lafheid niet vergeten.

Zoohaast was zijne moeder niet tot zich zelve teruggekeerd, of hij poogde haar door min sombere vooruitzichten te troosten; maar de hopelooze vrouw vergoot eenen vloed der bitterste tranen; terwijl Clara niet ophield van kermen en zuchten.

‘Waar halen wij duizend francs? Op drie dagen! Wij zijn bedorven, onteerd, verloren! Eilaas, eilaas, sterven ware ons een geluk! Wij bedriegers, dieven? Wij dieven, ô God!’

Door het tooneel dezer eindelooze smart tot plichtbesef geroepen, greep Victor de handen zijner moeder en zeide schier bedaard:

‘Nu, moeder-lief, ween zoo bitter niet: uwe tranen doorboren mijn hart. Wij hebben ongelijk; alles is niet verloren. Arm zullen wij worden voor eenigen tijd; maar onze eer, onze goede naam toch kan gered worden. Aanhoor mij! Ik begeef mij naar mijnen vriend Strooband; kan hij niet veel hij zal mij toch eenige hulp schenken. Van daar

loop ik naar mijnen vorigen patroon, M. Greps, en verder naar mijnen peter, den timmerman; zelfs, moet het zijn, naar de fabriek, waar mijn vaderzaliger heeft gewerkt. Ik ken nog vele andere lieden, die geld bezitten en mij achten, zoo zal ik de duizend franken wel bijeenkrijgen. Dan behoud ik mijne plaats op het bureel van Mr. Groothans; dan, moeder, dan blijft onze goede naam ongeschonden. Het is niets dan tijd verloren voor mij en Christina. Wij zullen ons geduldig onderwerpen aan Gods wil.'

Hij bemerkte aan den verhelderden blik zijner moeder, dat deze voorspellingen eenen straal van hoop haar in den boezem deden dringen.

'Ik ga, ik vlieg!' riep hij. 'Blijft getroost en treurt niet meer, voor dat wij den uitslag mijner pogingen kennen.... Maar tot u, moeder Verdonck, tot u allen, richt ik eene innige bede: Christina wete nog niets van het erge voorval! Niemand zegge er haar een woord van. Misschien zal het dus mogelijk zijn, haar den akeligen slag te sparen. Gij belooft het mij? Welnu, ik ga, met hoop en met moed!'

Was de jongeling oprecht? Geloofde hij waarlijk aan het gelukken zijner pogingen?..... Het was althans met eenen glimlach op den monden eenen blik van vertrouwen in de oogen, dat hij zijnen hoed greep en zijne woning verliet.

(*Wordt vervolgd*.)

Midden-eeuwsche legenden,
Door G. van G.

1.
De donder.

Sint Pieter stond met mannenhand
Te keglen aan het visschersstrand;
De Heer, die riep hem aan zijn zij;
Hij kwam, en hoorde hoe dat hij
Aan 's Hemels poorten eens zou staan
Met gouden sleutelgordel aan. -
Sint Pieter was wel zeer verblijd,
Maar voelde toch een stille spijt,
En zucht: 'of ik een enklen dag
Daar boven nog eens keglen mag?'
De Heer hem schouderkloppend zeî:
Kom, Vriendje, reken maar op mij:

Als het daarboven holt en bolt,
Dat zijn geen wolkén, die men rolt;
't Is Petrus, die aan 't keglen gaat
En vonken uit zijn laarzen slaat.

2.
Sneeuwvlokjes.

'Is dat des Hemels Koning daar!
Ik herder slaap op geitenhaar,
En hij! hij slaapt op enkel stroo!!
'Ach! gaat het in den Hemel zoo!'
Zoo sprak verbaasd met droeve stem
Een herdertje te Bethlehem.

‘O wacht’, zeî d' Engel, wacht tot gij
Eens woont op wolken aan Zijn zij;
Dan slaapt g' op veertjes heel den nacht
Als zilver wit, als dons zoo zacht,
En schudt zoo haast het Kerstmis luidt
Als nu op aard uw bedjen uit.
De vlokjes vallen lachend neêr,
Het onschuldskleed dekt land en meer
En d' aarde slaapt bevrijd van nood
Zoo als het kind in moeders schoot.’

Onze gravuren.

Die de dagen van Neêrlands herstelling in 1815 heeft beleefd, weet wat een Kozak is. De jongeren van jaren zullen uit de gravure op pag. 73 al licht kunnen besluiten, dat dit soort van menschen juist niet tot het schoonste ras schijnt te behooren. En in waarheid, over 't algemeen is een echte Kozak een beetje mooier dan een aap.

Ter aanvulling van deze definitie voegen wij er bij, dat het woord Kozak van turksch-tartaarschen oorsprong is, en in deze talen zooveel als een vlugge, licht gewapende roover beteekent, en dat onder deze benaming de verschillende volksstammen van 't russische rijk bekend staan, die de boorden der rivieren de Don en Ukraine of Dnieper bewonen.

De Donsche Kozakken ontstonden uit eene vermenging van Slaven en Tartaren, die in de 15de eeuw aan den Don hunne woonsteden kozen en zich vervolgens onder Ruslands bescherming stelden. Een deel van hen onderwierp in 1581 Siberië aan den

russischen Czaar; een andere hoop sloeg zich aan de Wolga neder, een derde aan de Terek, een vierde aan den Oeral.

De Kozakken der Ukraine of van den Dnieper, ook Malorosinen genoemd, vormden zich uit de Russen, die zich in de veertiende eeuw bij den inval der Polen in Rood-Rusland aan den Don terugtrokken. Tot deze behooren de Saporozen, de Kozakken aan de Zwarte Zee of Tsjernomorskische Kozakken en de Kozakken aan den Bog.

Ontembare moed, met de grootste koelbloedigheid gepaard, kenmerkt het karakter van den Kozak en hunne wilde ruiterbenden, die van kindsbeen af den dood leeren verachten, waren immer de hechtste steun der russische legers en de schrik hunner vijanden.

Gelijk de storm der woestijn naderen de Kozakken; met bliksemend zwaard en speer kennen zij geen gevaar; in stormgalop snellen zij voort met gevelde lans bij het snuiven der rossen; waar hunne wapens blinken, moet alles buigen. Rook, vuur en vlam teekenen hunne voetstappen, en gelijk 't in een hunner liederen heet, ‘salpeter is 't element van de zonen der Ukraine, aan dorpen en kasteelen ontsteken zij hunne pijp en de vlammen der instortende daken dienen hun tot verlichting.’

De grot van Chaleux is te midden eener reeks van rotsen gelegen in het dal der Lesse, eene rivier welke nabij het dorp Patisseul in belgisch Luxemburg haren oorsprong neemt en een gedeelte der provincie Namen doorstroomt.

De boorden der rivier met bosschen, rotsen en lachende dorpen omzoomd, zijn niet slechts merkwaardig door hare bekoorlijke ligging, het natuurschoon dat zij aanbieden, is ook voor de wetenschap niet zonder belangrijkheid. De verschillende aardlagen, in de onderaardsche grotten door den stroom der rivier gevormd, bieden den onderzoeker de meestwetenswaardige bijzonderheden met betrekking tot de geologie en de kennis der voor-historische tijden. Vooral zijn aldaar door onzen jeugdigen belgischen geoloog Dupont en den geleerden professor der leuvensche Universiteit van Beneden onder dit opzicht zeer merkwaardige ontdekkingen gedaan.

De derde gravure biedt een tafereel uit de treurige en onvergetelijke dagen van den franschpruisischen worstelstrijd, toen tijdens de belegering van Parijs het edele dier, door de pen van Buffon zoo welsprekend beschreven, beurtelings tot spijs van het kanon en tot voeding der hongerige menigte strekte.

Van 't slagveld naar de ambulans, van daar naar de omnibus of naar den lijkwagen, ziedaar de dagelijksche taak, welke het paard in die vreeselijke dagen had te vervullen: vond het niet den dood op het slagveld aan de zijde zijns meesters, dan was het slachthuis zijn loon voor bewezen diensten.

Te Sédan werden de paarden bij duizenden verzwolgen door de golven der Maas; te Straatsburg, Metz, Parijs waren zij de meest gezochte lekkernij ook zelfs voor den rijken ruiter, dien zij vroeger met zooveel trots bij de tonen der militaire muziek wisten te dragen; met hunne meesters deelden velen gevangenschap, vernedering en onspoed, ja zoo de dieren kondenspreken, zij zouden wellicht nog romantieke geschiedenissen ten deze kunnen vertellen.

La Pietà van Michel Angelo is een der prachtigste standbeelden in de beroemde Sint-Pieterskerk te Rome. Het stelt den gestorven Heiland voor in den schoot der Moedermaagd rustend. Ofschoon door den kunstenaar reeds in zijne jeugd

vervaardigd, draagt het werk geheel en al den stempel van het grootsche en geniale, dat den onsterfelijken meester kenmerkt.

REBUS No. 3.

Aan deze rebus is verbonden: *Provinciale Atlas van het koningrijk der Nederlanden*, in linnen band.

Oplossing van Rebus I. Groote stelen en kleine stelen, groote stelen meer. Op last van de heeren van 't stadhuis, groote stelen per abuis.

[Nummer 11]

Onze gravuren.

De bekende badensche stad Freiburg verlatende in de richting van het Zwarte Woud, hetwelk, om de waarheid te zeggen, op verre na zoo akelig, donker en zwart niet is, als zijn naam of de schrikkelijke voorvallen aanduiden welke de verbeelding er heeft doen plaats grijpen, doorsnijdt men eene wèl bebouwde en aangename vallei, die allengs tot een meer bergachtig terrein voert en de nabijheid van het Schwarzwald verraadt. Kersen- en noteboomen worden schaarscher. Hier en daar vertoont reeds een denneboom zijne duizenden naalden, terwijl eene beek, welke zoo even nog zachtkens voortgleed, min of meer begint te bruisen, ja te woelen en weldra den naam van bergstroom verdient. Deze streek wordt door de bewoners het Paradijs genoemd.

HET DUIVELSDAL IN HET ZWARTE WOUD.

Plotselinge veranderingen, indien men zelf daarin niet betrokken is en welke zich enkel tot de buitenwereld bepalen, zijn niet zelden welkom. Zulk een verrassing treft den reiziger bij het verlaten van genoemd Paradijs. In een oogwenk heeft de geheele omgeving een ander aanzien verkregen. In plaats van de ruime en heldere vallei waar bijna niets den blik deed stuiten, vindt men een engen en donkeren doortocht, waar bergkloven en spitsen het gezicht belemmeren en breede schaduwen werpen. Zoek er de lachende boomvruchten niet meer tusschen het volle gebladerte, noch het frisch groene tapijt; steenbrokken is 't eenige bijna, wat uw oog bespeurt en een hooge, puntige rots schijnt u den weg te versperren.

Zulks zou inderdaad het geval wezen, indien het Duivelsdal, op nevenstaande gravure voorgesteld, er niet ware om den toegang tot het Zwarte Woud te verschaffen. De weg, welken men tot nu toe gevolgd heeft, slingert door de rots, welke zich daar goedwillig heeft gespleten. Die plek wordtde Hertesprong genaamd. Eenjager, zoo verhaalt de legende, een hert achtervolgende, stortte evenals het opgejaagde wild, hetwelk door zijne honden tot den rand der steile helling was gedreven, met zijn paard in de diepte. De ruiter werd echter wonderdadiglijk gered; een machtige hand

deed hem ongedeerd uit den afgrond stijgen en als herinnering aan dit feit ontstond denaam van Hertesprong. De geheele bergpas of vallei, is onder dien van Duivelsdal bekend. Het is vooral de overgang uit het helder en vroolijk landschap in eene sombere, eenigszins doodsche engte, welke het schrikkelijke, indien men er zulks in vinden wil, van die passage uitmaakt.

Onze gravure, welke het Duivelsdal te zien geeft toont genoegzaam aan, dat er niet zooveel vreeslijks in dien toegang tot het Schwarzwald ligt. Het viertal personen, welke zich juist op het oogenblik der teekening daar bevonden, toonen in hunne houding hoegenaamd geen schrik noch angst; zelfs de kleine, welke zich aan moeders arm vastklemt en eenigszins schuw omkijkt, geeft niets om het akelige van het dal, maar schijnt alleen bang te zijn voor den hond.

Krijgskundig beschouwd mag deze pas wel gevaarlijk genoemd worden. In 1700 durfde de beroemde fransche generaal Villars, door de keizerlijken achtervolgd, dit bijzonder strategisch punt niet passeeren. Hij zag in, dat weinige manschappen, de hoogten bezettende, een leger zouden kunnen verpletteren en dat zijne soldaten een roemloozen dood onder rotsblokken en door het lood van onzichtbare vijanden zouden vinden. Lachende gaf hij zijne vrees te kennen en op de benaming van Duivelsdal zinspelende, zegde hij tot zijne officieren: ‘Je ne suis pas assez diable pour cela:’ ‘Ik ben daarvoor (voor het passeeren van dat Duivelsdal) niet duivelsch genoeg.’

Een zijner landgenooten, de generaal der groote republiek, Moreau, schrikte echter voor dit dal niet terug en trok bij den terugtocht, die hem beroemd maakte, de schrikkelijke vallei door.

Zeldzaam vindt men eenig kasteel, hetwelk op zulk eene bekoorlijke en indrukwekkende omgeving kan roemen als het slot Montjardin, 't welk zich te midden der Ardennen in de beroemde vallei van Amblève verheft.

Het kasteel Montjardin gelijk het door de gravure op pag. 84 is voorgesteld, is niet van zeer hooge oudheid; het dagteekent zijn bestaan hoogstens eerst sedert vijf eeuwen. Niet verre van het tegenwoordige kasteel stond weleer een ander slot, welks bestaan tot een zeer hooge oudheid opklimt, doch waarvan thans bijna alle sporen verdwenen zijn. Aan de verwoesting van dit eerste Montjardin is een dramatische legende

verbonden die ons door den schrijver van ‘het Dal der Amblève’ tegelijk met eene legende van Porallée wordt meêgedeeld. Onder deze laatste benaming staat namelijk een uitgestrekte streek gronds bekend, welke door eene der bezitsters van Montjardin aan de bewoners van eenige dorpen, ten gevolge eener miraculeuze gebeurtenis, werd gegeven. Daar deze legende van Porallée in dit nommer afzonderlijk wordt medegedeeld, meenen wij niet beter te kunnen doen dan onze lezers naar dit verhaal te verwijzen.

Een der vele naar het buitenland verdwaalde voortbrengselen der nederlandsche schilderschool wordt in nevensgaande gravure weder onder de oogen van de landgenooten des schilders gebracht. De straatzanger, zooals hij daar staat afgebeeld, is door het penseel van den nederlandschen schilder Jan van der Vinne gemaald.

Jan van der Vinne, in 1663 te Haarlem geboren, wijdde niet zijn gansche leven aan de kunst, maar werd later koopman. Gedurende zijn kunstenaarsloopbaan heeft hij verscheidene stukken, echter meestal teekeningen geleverd, welke van ruime fantasie en gemakkelijke opvatting getuigen. In sommige opzichten de evenknie van den meer bekenden Filip Wouwerman, streeft hij hem vooral eenigszins ter zijde, wat gloed en voorstelling betreft. Van der Vinne was een meester in het schetsen van wedrennen, jacht- en krijgstooneelen. Ook in het genre van landschappen muntte hij op zijne wijze uit. Er ligt in sommigen zijner tafereelen ook iets Jan-Steen'sch, dat niet minder dan de aardigheden van genoemden kunstenaar tot lachen dwingt. Hij hield meer van teekenen dan van schilderen. De straatzanger is door hem op hout geschilderd: het is maar een paneeltje van geringen omvang.

De in lompen gehulde straatzanger toont door zijne houding en blik genoegzaam aan, dat hij daar niet staat, om het oor van de voorbijgangers en van de bewoners der naburige huizen op vroolijke muziek en zang te vergasten; maar dat hij zich volkomen bewust is, hoezeer het vervelend gedoedel zijner lier, dat als muziek moet gelden en de oude overbekende liedjes die hij onvermoeid opdreunt, slechts dienen om de milddadigheid der hoorders te wekken. Hij lacht dan ook niet zooals de kleine guit, die met den triangel gewapend en met een zotskap gesierd, geen begrip kan hebben van de stemming des ouden, wien hij zoo hard mogelijk helpt lawaai maken. De knaap weet misschien ook wel, dat hun muziek niet ten genoege van het publiek kan zijn; maar hij doet het voor zijn eigen plezier en dat is hem, op 't oogenblik, genoeg om een vroolijk gezicht te zetten. Van het pijnlijk vroolijke, dat men anders niet zelden bij zulke straatmuzikanten vindt, is hier geen zweem. De kleine is met zijn triangel en zotskap ingenomen, hij denkt wellicht aan den tijd, waarop ook hij een lier zal mogen hanteeren. De grijsaard heeft genoeg ondervonden. De toekomst en het verledene, de grijze en de knaap spelen hier, elk op zijne wijze.

Een goed hart.
Zedenschets door Hendrik Conscience.

(*Vervolg.*)

III.

Een half uur later zat vrouw Leemans met hare dochter in de achterkamer bij de tafel, waarop eenige juweelen van geringe waarde lagen uitgespreid: twee paar gouden oorbellen, drie ringen, een halsketting en een zilveren uurwerk.

Zij weenden niet meer. De hoop dat Victor de reddende hulp zou vinden, had hun ongetwijfeld een weinig moed gegeven; maar eene andere reden nog had hun gedwongen, hunne tranen te bedwingen of te verbergen. Elk oogenblik kwamen er in den winkel lieden, die moesten geriefd worden. Gevaarlijk en pijnlijk was het, ontwijkend te moeten antwoorden aan de buurvrouwen, welke hun naar de reden hunner droefheid vroegen.

Eilaas, zij waren evenwel nog diep ongelukkig, en angstig klopte hun het benauwde hart. In de vooronderstelling dat Victor slechts gedeeltelijk in zijne poging zou kunnen gelukken, hadden zij al hunne nederige juweelen - zelfs den trouwring der moeder uit de kast gehaald, en meer dan een half uur gewikt, geschat en opgerekend, wat deze wel konden waard zijn, indien zij ze verkochten. Hoe zij ook de vermoedelijke opbrengst er van poogden te overdrijven, zij erkenden eindelijk met moedeloos gezucht, dat men voor alles te zamen, in oud goud, hun niet veel meer dan honderd franken zou geven.

Zij hadden even de juweelen terug in de kast gelegd, en zaten nu treurig bij de tafel, worstelende tegen hunne opwellende tranen, toen Victor met schijnbaar helder gelaat en glimlachend in de kamer trad.

'Welnu, welnu,' riep men hem toe, met den glans der hoop in de oogen.

'Het gaat wel, moeder' antwoordde hij.

'Ach, God zij geloofd? Hebt gij de duizend franken gevonden?'

'Nog niet geheel; maar morgen ongetwijfeld. Ik heb toch reeds twee honderd franken in mijn brieventasch.'

'En morgen zult gij het overige krijgen?'

'Waar is moeder Verdonk?' vroeg de jongeling met kommer.

'Zij is naar huis gegaan.'

'Hemel! zij zal Christina van het ongeluk spreken!'

'Neen, zij heeft beloofd te zwijgen. Nu vertel ons hoe gij gevaren zijt. Gij moet goed nieuws hebben, want gij schijnt blijde.'

'Ja, moeder-lief, ik heb goede hoop, ik ben bijna zeker dat ik morgen de duizend franken zal kunnen teruggeven dan blijf ik mijnen post bij Mr. Groothans behouden.'

'En wie zal u helpen?'

'Frans Strooband. Hij leende mij reeds de tweehonderd franken over welke hij kon beschikken. Hij zal morgen bij zijnen oom de overige acht honderd franken gaan halen. Wij mogen niet twijfelen, of hij ze zal bekomen, zegt hij; zijn oom is rijk en edelmoedig..,. en, moest de goede Frans eene geschiedenis uitvinden en zich zelven van de eene of andere dwaasheid beschuldigen, hij zal mij morgen redden.'

'O, de edelmoedige jongeling!'

'En uw peter en Mr. Greps, wat zegden zij?'

'Bij hen ben ik niet geweest; het was onnoodig.'

'Inderdaad, hoe minder lieden er van weten....'

'Nu, moeder-lief,' zuchtte Victor, zich krampachtig het voorhoofd wrijvende 'nu smeek ik u, mij een weinig te laten rusten. Mijne hersens zijn zoo vermoeid, dat ik er gansch duizelig van ben. Een beetje stilte zal mij zoo goed doen!'

'Rust, rust, mijn zoon' antwoordde vrouw Leemans, 'Ik begrijp het wel: zulke ontsteltenissen! Wij zullen zwijgen.'

De jongeling schoof zijnen stoel tot tegen den wand en zette zich daar neder, met het hoofd op de hand, als iemand die wil slapen.... maar het was welhaast genoeg aan de rimpelingen zijner wangen en aan het stuipachtig trekken zijner leden zichtbaar, dat hij nog immer ter prooi was aan eene hevige zenuwontsteltenis.

Geen wonder toch; de arme jongeling, uit vrees van zijne moeder weder dadelijk te verschrikken, had gelogen en haar eene vaste hoop op redding gegeven, terwijl hij zelf aan de diepste wanhoop was overgeleverd.

Al de personen bij wie hij om hulp was gaan smeeken, hadden hem met ijdele woorden afgewezen, hetzij omdat zij onmachtig waren, of omdat zij hun geld niet wilden wagen. Een of twee hadden zelfs den schijn gehad, aan Victor's eerlijkheid te twijfelen.

De jongeling, gefolterd door dit verdenken, had tot bezwijkens toe aan den bitteren kelk der vernedering en der schaamte gedronken.

Een eenige was edelmoedig met hem geweest: zijn vriend Strooband had hem alles gegeven wat hem, als student, van zijn maandgeld overbleef, en nu zou de goede Frans bijna drie weken zonder geld moeten blijven of schulden maken. Van zijn oom was er slechts spraak geweest, om te bevestigen dat deze door geene gebeden hoegenaamd zich zou laten overhalen om honderd franken meer te verleenen, dan de hulp die sedert jaren onveranderlijk was vastgesteld.

Victor zat dus daar onzeggelijk lijdend, gansch hopeloos en met schrik vooruitblikkend in eene duistere toekomst, waarin hij niet alleen zijne liefde en zijn levensgeluk vernietigd zag, maar waaruit zelfs de gevangenis en de schande hem aangrijnsden.

Het hart eener moeder ziet zoo klaar! Ook begon vrouw Leemans te vermoeden, dat haar zoon de schrikkelijke waarheid haar had verborgen. Zij zweeg evenwel en verkropte in stilte en met geweld de tranen die uit haren benauwden boezem wilden opstijgen.

Clara hield insgelijks het oog kommervol en medelijdend op haren broeder gevestigd. De pijnlijke stilte werd eensklaps door een zacht geklop in den winkel onderbroken.

‘Clara, ga eens vóór,’ zegde de moeder. ‘Er is iemand. Het is eene dame; spoed u.’

Het meisje liep naar den winkel. Daar stond eene prachtig gekleede jufvrouw, van eene opmerkelijke schoonheid, vergezeld door eene andere jufvrouw, die eene lederen reistasch aan de hand droeg en waarschijnlijk eene dienstmeid was.

‘Wat belieft u mevrouw?’ stamelde Clara onthutst. - ‘Linten?’

‘Gij heet Clara Leemans, niet waar?’ vroeg de dame.

‘Om u te dienen, mevrouw.’

‘Gij hebt eene moeder..... en eenen broeder die Victor heet?’

‘Ja; verlangt mevrouw hen te spreken?’

‘Waar zijn ze?’

‘Daar achter, in de kamer’ antwoordde Clara, verbaasd over den zonderlingen toon dezer vragen.

Maar de juffer deed een teeken tot hare dienstmeid, en stapte toen naar de kleine glazendeur, opende ze en trad in de kamer vooraleer Clara hare moeder kon verwittigen. Bij de verschijning der rijke dame stonden vrouw Leemans en haar zoon met eerbied op en buigden diep.

De dame, met een stralenden lach van vriendschap op het gelaat, zag hen zwijgend aan.

‘Wie hebben wij de eer in ons huis te ontvangen?’ murmelde moeder Leemans.

‘Ik ben de signora Fioraliso; gij hebt wel zeker van mij hooren spreken?’ antwoordde de dame.

‘De beroemde zangster van den Muntschouwburg? O ja!’ riep Victor op een toon van bewondering en ontzag.

‘Hoe, gij kent mij niet meer?’ kreet de dame eenigszins verdrietig.

Victor, zijne moeder en zijne zuster schudden eenparig het hoofd. Zij hadden nooit, meenden zij, nog de eer genoten, de haar onbekende dame te zien.

‘Mijn naam is Maria Fioraliso’ zeide deze. ‘Weet gij, wat het italiaausche woord *Fioraliso* beteekent? In het fransch *bluet*; in het vlaamsch *Korenbloem*.’

‘ô, God, is het mogelijk? Gij zijt Mietje Corebloem!’ galmde de jongeling.

‘Ja, Victor Leemans’ antwoordde de dame, hem de handen grijpende ‘ik ben het kind dat gij van den hongerdood hebt gered: ik ben Mietje Corebloem. Ach, daar staat nog de stoof, die mijne verstijfde leden heeft ontdooid; daar de tafel, waarop mij kracht en leven werd geschonken, daar, achter die deur, lag het bed, waarop ik zoo zoet van den hemel en zijne engelen droomde.... Kom, vrouw Leemans, laat mij nu den kus wedergeven, dien gij zoo liefderijk het arme kind, bij den ijzerenweg tot vaarwel op het voorhoofd hebt gedrukt!’

En zij wierp zich aan den hals van Victor's moeder en kuste haar met innige teederheid.

Allen sprongen bij dit tooneel tranen van ontroering in de oogen.

Nadat deze aandoening een weinig was bedaard, vroeg vrouw Leemans:

‘En leeft uwe moeder nog.’

‘Ja, zij bewoont te Florence een klein landgoed; zij is tevreden, maar kan niet wel tegen het reizen.’

‘En uw broêrtje?’ -

‘Die is met haar gebleven; hij is al zeer bedreven in de muziek en zal, hoop ik, een uitstekend kunstenaar worden. Dit alles zijn wij u verschuldigd.’

(*Slot volgt.*)

Pater Antonio Bresciani.
Door B. van Meurs, Pr.

(*Slot.*)

Zijn verlangen om God in de orde van den H. Ignatius te dienen, nam intusschen zóó sterk toe, dat hij meende zijn besluit, zonder langer uitstel, te moeten uitvoeren. De moeilijkheden echter, welke zich tegen deze uitvoering, deels van den kant zijner familie, deels van hooggeplaatste personen, opdeden, waren grooter en heviger dan hij verwacht had; hij wist deze dan ook niet anders te overwinnen dan door de vlucht naar Rome te nemen, waar hij den 21 November 1824 in het noviciaat trad. Deze onverwachte gebeurtenis verdubbelde den wederstand; er werd besloten het uiterste te wagen om zoo mogelijk nog een keer aan de gedane zaak te geven; gelukkig echter kwam keizer Frans I zich stellen als scheidsrechter ten gunste van pater Bresciani; een keizerlijk schrijven veranderde den tegenstand in toestemming.

Van 't jaar 1828 af tot 1848 was het leven van Pater Bresciani eene aaneenschakeling van de zwaarste werkzaamheden, welke meest allen de opvoeding der jeugd ten doel hadden. Hij bestuurde achtereenvolgens de collegies van Turijn, Genua, Modena en de Propaganda te Rome. Terwijl hij in deze laatste bediening werkzaam was, wijdde hij zich vol opofferende naastenliefde toe aan de verpleging van typhus- en cholera-lijders.

Ten gevolge hiervan werd hij zelf in de lente des jaars 1835 door de besmettelijke ziekte aangetast. Wel haalde hij het van den dood op, maar hij bleef vijf maanden ter prooi aan de hevigste pijnen in hart, maag en ingewanden. De winter van 1836

bracht beterschap aan, doch in 't voorjaar werd zijn toestand, hoezeer niet gevaarlijk, toch allersmartelijkst. Na eenige tusschenpoozing wederom tijdens den winter, verhief zich de kwaal in de lente van 1837 met nieuwe kwaadaardigheid. Te vergeefs werden verandering van lucht, zeebaden en allerlei. geneesmiddelen beproefd; zoo het lijden week voor één dag, was het om 's anderendaags te ondragelijker weder te keeren. In Modena voegde zich bij die kwaal een kwaadaardige uitslag, en eindelijk brak het koud vuur uit in de ingewanden, zoodat de lijder, nu volgens de getuigenis der geneesheeren aan drie doodelijke ziekten ter prooi, weldra op het uiterste kwam.

De geneesheer des huizes verlangde een *consult* met een professor der Hoogeschool, en er werd besloten aanstonds tot eene aderlating over te gaan. Na de lating kwam de stervende weêr bij kennis; men herhaalde ze later nog eens, doch tegen den avond was zijn toestand weêr dezelfde. De geneesheeren verklaarden hem voor verloren. Van de honderd gevallen, zegden zij, komt er nauwelijks één boven op.

Terwijl pater Bresciani zoo te Modena stervend, zonder hoop, nederlag, kreeg hij zijne gezondheid onverwacht terug door een blijkbaar wonder, dat toegeschreven werd aan de ingeroepen voorbede van den eerbiedwaardigen pater Jozef Pignatelli, in 1811 in geur van heiligheid gestorven. Zie hier een uittreksel uit het actestuk, door pater Bresciani eigenhandig opgesteld:

‘Ik bleef worstelen met den dood; de geneesheeren hadden alle hoop verloren. In den ochtend van 27 November werd eene derde lating beproefd, doch het bloed had zijne gewone vloeibaarheid reeds verloren.

‘Pater Belli, die tegen den avond weder voor verergering van mijn toestand vreesde, raadde mij vol vertrouwen mijne toevlucht tot Pater Pignatelli te nemen. Ik had nooit om mijne genezing gebeden. In de volkomenste overgeving berustte ik in Gods heiligen wil; 't was mij zoet den Heer het offer van mijn nietig leven te brengen, zoowel omdat de oorzaak van mijn dood in liefde school, als dewijl ik in de Sociëteit van Jezus mocht sterven. Pater Mozzi zegende mij dan met een *reliquie* van Pater Pignatelli, en ik ontving dien zegen met innige godsvrucht.

‘De avond was kalm; maar 's nachts, - of ik waakte of sliep, weet ik niet-verscheen Pater Pignatelli aan den rechterkant van mijn bed. Hij was lang van gestalte, zijn gelaat langwerpig en spits, de kleur van zijn vleesch blank als linn n. Vriendelijk en welgemoed staarde bij mij een poos aan, en sprak: ‘God heeft uw leven in mijne en uwe handen gesteld’ - benevens eenige andere woorden, die ik hier niet herhaal. Op die tijding verhief ik het hoofd - slapend of wakend, ik weet het niet - en het op de borst nederbuigende, stelde ik mij geheel in Gods hand en zeide: ‘Niet mijn wil geschiede, Heer!’ Gods dienaar glimlachte vriendelijk en verdween, maar zijn beeld staat onuitwischbaar in mijn geest geprent.

‘'s Morgens vonden de geneesheeren mijn toestand aanmerkelijk verbeterd; zij zagen elkander aan en zeiden: ‘er is bijna geen koorts meer te bespeuren.’ Twee dagen later was ik zoo volmaakt gezond als nu, de uitgeputheid tengevolge der ziekte er buiten gerekend. Het wonderbaarste van alles is, dat de dertig doodelijke wonden op mijn lichaam in die twee dagen verdroogden en dicht gingen. De pijnen hielden op, het gelaat herkreeg de levenstint; krachten, lust en helderheid van hoofd, alles keerde met wonderbare snelheid terug. Ziedaar, hoe God zijn grooten dienaar Pignatelli heeft willen verheerlijken; Hij zij er voor geprezen en geloofd!’[1)].

Nu kon Pater Bresciani weder zijn onderbroken arbeid aanvangen en dien nog 25 jaren voortzetten; gedurende dien tijd evenwel werd hij nog zeer dikwijls door God

1) Zie het belangwekkend en schoon geschreven *Leven van P. Pignatelli door W. van Nieuwenhof S.J.* te Leiden bij J.W. van Leeuwen 1870.

met ziekten en lijden bezocht. Het eerste werk, waaraan hij de hand sloeg, was de *Raadgevingen van Tionides*, een boek dat hij vóór zijne ziekte te Rome had begonnen. Daarin geeft hij voor jongelingen van hoogeren stand zeer schoone en degelijke lessen en wenken om de reinheid van zeden en de waarheid des geloofs te bewaren in 't midden eener zinnelijke en ongeloovige wereld. Er ademt een frissche maagdelijke geur uit die *Raadgevingen*, geschreven met al de kracht en sierlijkheid der taal. Eene natuurlijke vroolijkheid is de grondtoon van het boek; terwijl eene afwisseling van aneedoten, portretten, dialogen en beschrijvingen de lezing aangenaam en boeiend maakt; te vergeefs zal men elders naar een panorama zoeken als Bresciani ons hier geeft van de borromeïsche eilanden. Geen wonder dat dit boek den grootsten opgang maakte; het beleefde in Italië alleen bij de 40 uitgaven, en werd in de voornaamste europeesche talen overgebracht. De *Raadgevingen van Tionides* werden spoedig door nog andere werken gevolgd, welke eveneens een grooten bijval vonden, en zeer veel nut stichtten.

Nadat Pater Bresciani op verschillende plaatsen in Italië en vooral in Piëmont met den grootsten ijver werkzaam was geweest, en duizende zielen op den weg des geloofs en der christelijke godsvrucht geleid had, keerde hij in 1846 naar Rome terug tot groote vreugde van zijne oude vrienden en der romeinsche jeugd. Toen in 1848 en 1849 de heilige stad door de politieke stormen geteisterd werd, was hij gedwongen zich te verbergen, want op den Jezuïet Bresciani hadden de vijanden der Kerk het bovenal gemunt. Hij had een schuilplaats gezocht binnen de muren van het klooster *St. Girolamo della Carità*, en wijdde zich daar in stilte aan zijn geliefkoosde studiën; dààr ook voltooide hij de twee deelen van zijn werk: *Het eiland Sardinië*.

Toen de storm der revolutie tot bedaren gekomen was, werd Pater Bresciani in 1850 naar Napels geroepen om medearbeider te worden aan het beroemde tijdschrift de *Civiltà Cattolica*, hetwelk door Pius IX was opgericht tot verspreiding en verdediging der goede beginselen op 't gebied van den godsdienst en van de wijsbegeerte niet slechts, maar ook op dat der schoone letteren. Pater Bresciani, aan wien het gebied der schoone letteren was opgedragen, begon eene reeks van romantische verhalen welke de bewondering van vriend en vijand wekten. De *Jood van Verona* opende die reeks. Men zegt dat de taal in dit boek zoozeer de gewone maat overtreft, dat men zich zelven afvraagt, of Bresciani in zijn *Jood van Verona* een woordenboek voor Italië geschreven heeft. Daar is geen kunstterm van krijgsdienst of jachtvermaak, van mannenof vrouwencostuum, hetwelk niet ter rechter plaats wordt aangebracht. Landtafereelen uit Italië en Zwitserland; scènes uit het volksleven met zijn eigenaardige spreekwijzen; de schittering van een volksfeest, het gewoel van den strijd, de afschuwelijkheid van een slagveld-alles wordt ons op meesterlijke wijze geschilderd, als zagen wij het voor onze oogen plaats grijpen. Het schijnt ongeloofelijk, en toch is het waar, dat de liefelijkste en schoonste plaatsen uit den *Jood van Verona* door hem geschreven zijn onder de vreeselijkste pijnen, welke zijn ziekelijk lichaam in dien tijd aanhoudend folterden en uitputten. In denzelfden toestand van lijden schreef hij nog: *De romeinsche republiek*, *Ubaldo en Irene*, *Don Giovanni*, *Mathilde van Canossa, Ingelberg van Denemarken* en andere romantische verhalen.

In 't begin van 1861 beraamde hij het plan van zijn *Oderik*, *de pauselijke Zouaaf*, doch hij stond in twijfel of hij de uitwerking er van zou ondernemen; hij meende de gevorderde inspanning niet te kunnen uithouden. Maar de gedachte van nog op eenige wijze de heilige zaak van den Paus te dienen, en iets bij te brengen tot vereering der helden die daarvoor en voor Christus hun bloed vergoten, - ontstak

in hem zulk een ijver, dat hij, zijne lichaamszwakte overwinnend, dit werk begon en ook gelukkig voltooide. Hij zeide, dat hij op de bres wilde sterven, en daarom, ofschoon hij door de verschrikkelijkste pijnen aanhoudend gefolterd werd en schier een lijk was, begon hij nog met nieuwen moed zijn verhaal: *De verdediging van Ancona*. Hiervan evenwel vermocht hij slechts de inleiding af te maken; zijne toenemende ziekte noodzaakte hem, voortaan allen gezetten arbeid te staken.

Nu had hij een geheim voorgevoel, dat zijn einde nabij was; dikwijls sprak hij daarover schertsend met zijne vrienden en medebroeders. Den korten tijd, die hem nog overbleef, wilde hij echter niet nutteloos voor den dienst van God laten voorbijgaan; daarom moest de nieuwe uitgaaf van den *Pauselijken Zouaaf* onder zijn oog geschieden; hij zelf zag de proef na, voegde er eenige opmerkingen bij, en schreef voor het werk eene Toewijding aan den H. Petrus. Hij was er innig over verheugd, dat hij eenige dagen vóór zijnen dood de correctie nog had kunnen ten einde brengen - 't was ook de Benjamin van al de kinderen zijns geestes.

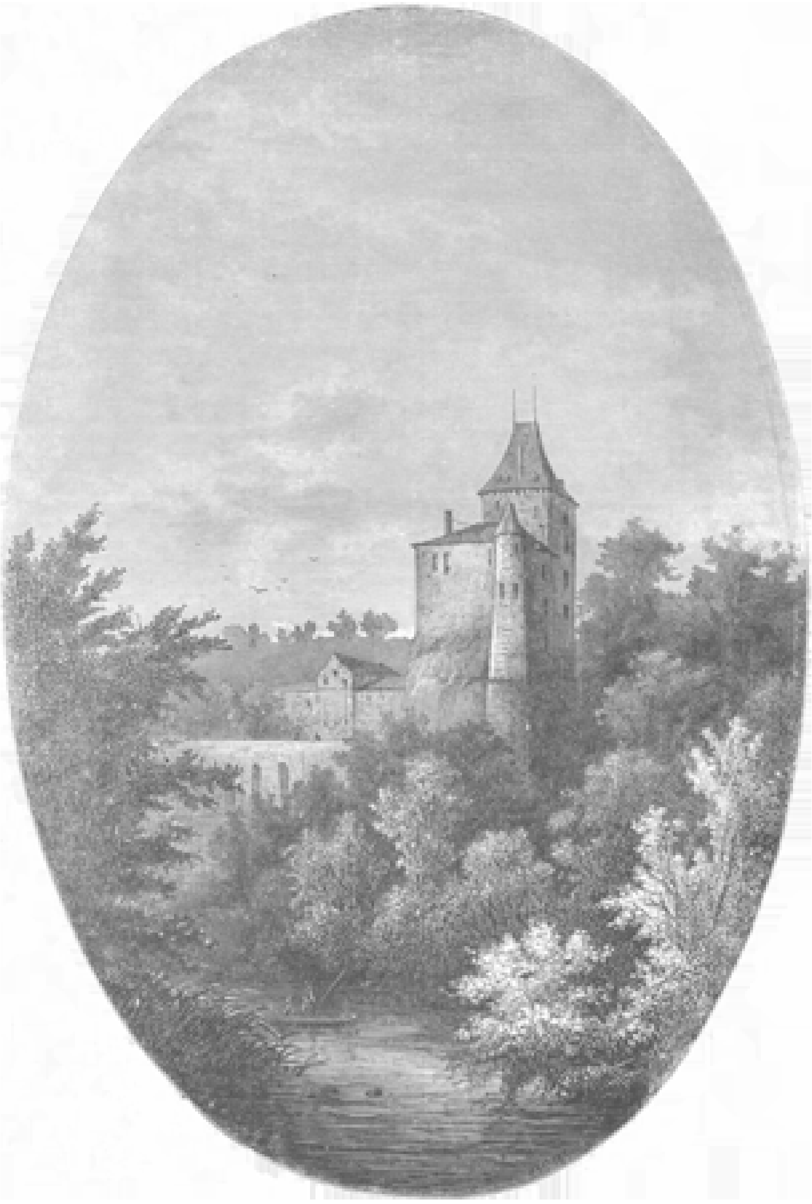

HET KASTEEL VAN MONTJARDIN.

In die laatste ziekte leed Pater Bresciani zoo ontzettend, dat men hem dikwerf over zijn gansche lichaam zag sidderen; zijne haren rezen te berge, zijn gelaat vertrok onder de smarten, maar nauwelijks waren deze een weinig gestild of zijne gewone vroolijkheid keerde terug, en hij was dan te moede alsof bij niets geleden had. Bij de groote deelneming, welke hij in de laatste dagen van alle zijden ondervond, had hij ook den troost, dat Z.H. Paus Pius IX, hem meermalen zijnen zegen geliefde te schenken, en dan stortte de afgematte strijder der

Katholieke Kerk zijn gevoel van eerbied en dank zóó uit, alsof hij zelf dien aan de voeten van den H. Vader nederlegde.

Hoe meer de kwaal zijn lichaam sloopte, des te meer schitterde de reinheid van zijne schoone ziel. Toen hij schier geen enkel woord meer spreken kon, onderhield hij zich innig met God en Zijne heilige Moeder; dikwerf herhaalde hij de woorden: *intra tua vulnera absconde me*, 'verberg mij binnen uwe H. Wonden,' en dit waren ook de laatste klanken, die zijne stervende lippen bewogen. Hij ontsliep zacht en rustig in den Heer den 14 Maart 1862, in den ouderdom van ruim drie en zestig jaren.

DE STRAATZANGER, NAAR VAN DER VINNE.

Zijne uitvaart werd door eene groote menigte godvruchtig bijgewoond. De baar, waarop zijn lichaam alsof het zachtkens sliep nederlag, werd door het volk met bloemen overdekt, en men had moeite hem aan de vrome hebzucht te onttrekken, want eenigen sneden haren van zijn hoofd, anderen stukjes van zijn kleed. Waarlijk, hij was bemind bij God en menschen!

Kort na zijne teraardebestelling werden de *jongelingen van Rome* door middel van aanplakbilletten uitgenoodigd om in de kerk van St. Lorenzo in Lucina voor den beroemden en dierbaren overledene eene plechtige Requiem-Mis bij te wonen. De bloem der romeinsche jongelingschap vulde de prachtig versierde kerk, en bewees er eene laatste schitterende hulde aan de nagedachtenis van den hartelijk geliefden vriend der jeugd, het sieraad der italiaansche letterkunde, en den moedigen verdediger van den H. Stoel.

De legende der Porallée.
Naar het Fransch door J. van den Bosch.

I.

Te midden der eeuwenoude rotssteenen, lommerrijke bosschen en bekoorlijke tuinen van 't wonderschoone dal der Amblève ligt het slot Montjardin. De tegenwoordige bouw dagteekent zijn ontstaan eerst van het midden der voorgaande eeuw; doch vroeger stond in de nabijheid een kasteel van denzelfden naam, dat reeds in de geschiedenis der dertiende eeuw genoemd wordt en een voornaam leengoed uitmaakte der graven van Luxemburg.

Bijna geen puinhoopen zelfs bewaren de herinnering aan den eertijds zoo krachtigen bouw; de krijgsroem, weelde, avonturen, de namen zelfs zijner bewoners zijn met de muren, welke van zooveel lief en leed konden getuigen, schier spoorloos verdwenen; uit den vloed des tijds werd echter, gelijk de bevoorrechte ark, eene daad van liefde gered; zij doet den naam der burgvrouw Reyne-Blanche en dien van haar dienaar Emprardus-li-Brackneu onuitwischbaar in de geheugenis der dankbare bewoners van het dal der Amblève voortleven.

Emprardus was jager op het slot; goedhartig en menschlievend van inborst voelde hij deernis met het lot der lijfeigenen, uit wier volksklasse ook hij was geboren. Zijne meesteres Reyne-Blanche leefde te zeer vervreemd van hare onderhoorigen, om hun toestand te kennen of er een medelijdend hart voor te hebben; ofschoon nog jong, was zij zelfs niet vrij van de hardvochtigheid der geldzucht en liet met gestrengheid hare leenroerige rechten gelden.

Met innig leedwezen zag het de trouwe jager aan, dat honderden zijner medemenschen geen plekje van den grond bezaten door hun zweet en tranen besproeid, ja, dat zij daarentegen onder de veelvuldigste en drukkendste lasten moesten gebukt gaan. Meermalen bezocht hij de hutten der armen om hen tot overgeving en moed aan te sporen. De liefde, die hem al de lieden uit den omtrek toedroegen en het vast betrouwen, dat God zijne pogingen niet zonder vrucht zou doen blijven, deden hem met te meer ijver zich van dien liefdeplicht kwijten.

De bewoners der landstreek hadden eene bijzondere devotie tot den H. Petrus, aan wiens vereering de kapel was gewijd der priorie van Aywaille, door Notger, bisschop van Luik omstreeks 't jaar duizend op aanzoek van den H. Odilon, abt van Cluny, gesticht. 't Was aan den voet van 't outer dezer kapel, dat zij dagelijks goddelijke vertroosting mochten putten, en Emprardus vond er behagen in om zich onder de ongelukkigen te mengen en zijne gebeden met de hunne te paren tot inroeping der goddelijke barmhartigheid.

Op zekeren avond dat hij van zijn gewoon bezoek aan de kapel te Montjardin terugkeerde, zag hij een in lompen gehuld grijsaard op een steen aan 't eind van den weg gezeten; zijn kaal hoofd en grijze baard gaven den oude in weerwil zijner armoedige kleeding iets eerbiedwaardigs. De aanblik van den vermoeiden grijsaard kon den jager riet onverschillig laten. Hij naderde den onbekende en bood hem de gastvrijheid aan in het huisje dat hij in de nabijheid van 't kasteel bewoonde.

Het voorstel werd aangenomen, doch de oude man bewaarde voortdurend zulk een zonderling stilzwijgen dat het de verwondering van zijn gastheer zou hebben

gaande gemaakt, indien deze zulks niet als het gevolg had beschouwd der uitputting voortspruitende uit zijn hooge jaren en de vermoeienis der reis.

Toen de jager den volgenden morgen was opgestaan vond hij den grijsaard nog in diepen slaap. Hij wilde zijne rust niet storen en na op zijn tafel wat brood en melk te hebben gezet, ging hij uit om zijn gewone bezigheden te verrichten.

Toen hij eenige uren later weder t'huis kwam, was de grijsaard verdwenen.

Hij deed bij verschillende lieden van het kasteel navraag omtrent den onbekende en vernam tot zijne groote verwondering dat de man verlangd had Reyne-Blanche te spreken met wie hij lang alleen was gebleven Hij vermoedde, dat de grijsaard aan de burgvrouw eene zeer droevige tijding had gebracht, want na zijn vertrek had men niet slechts een zonderlinge neerslachtigheid op haar gelaat bespeurd, maar een tijd lang had zij zelfs in stilte zitten weenen. Zij was bovendien meermalen door den dag buitentijds naar de kapel gaan bidden, wat zij anders nooit gewoon was te doen.

Wat den vreemden bezoeker betreft, deze was den heuvel afgedwaald en tusschen de dichte rijen boomen der vallei uit het gezicht verloren.

Tegen het vallen van den avond deed Reyne-Blanche Emprardus bij zich ontbieden. Hij vond haar geheel in 't zwart gekleed; hare blonde haarvlechten waren zorgvuldig verborgen onder een zijden net 't welk haar hoofd omsloot en 't geen aan haar wezen eene uitdrukking van ingetogenheid bijzette, waardoor de somberheid nog werd verhoogd, die op haar gelaat lag uitgespreid.

De goede jager kon zijn ontroering niet verbergen, toen hij zijne meesteres zoo in 't oog vallend veranderd zag van hetgeen zij anders placht te zijn.

‘Emprardus’, zeide zij, ‘gij waart de vertrouweling van mijn echtgenoot Ulric, gij hebt mij altijd getrouw gediend, gij zijt een man van jaren en ondervinding: ik wil 't u niet verheelen, dat ik door eene geheimzinnige, openbaring heden onderricht ben dat ik zonder het te weten een misdaad begaan heb, die zwaar op mijn geweten zal drukken, zoo God mij zijne hulp niet verleent. Daarom moet ik door het verrichten van een goed werk zijnen bijstand trachten in te roepen en ik heb besloten niets te verzuimen, waardoor ik genade in zijne oogen kan verdienen.’

Een levendig gevoel van blijdschap en vertrouwen werd door deze woorden in de borst van Emprardus gewekt, want de gedachte rees bij hem op, dat thans voor de lijfeigenen het uur van een beter en gelukkiger levenslot moest zijn aangebroken.

‘Edele vrouwe’, zeide hij, ‘Gods barmhartigheid is groot, en 't is u zoo makkelijk deze te verkrijgen.’

‘Ik weet dit, Emprardus,’ hernam de burgvrouw, ‘en van af morgen zal ik mij met u hiertoe aan 't werk zetten.’

‘Denk er aan,’ viel haar de trouwe dienaar in de rede, ‘van hen, die niets bezitten en gezondigd hebben, vordert God slechts een oprecht leedwezen over hunne zonden, maar van de rijken en machtigen dezer aarde eischt hij bovendien, dat zij van hunne schatten aan de armen mededeelen, die zijn Zoon steeds getoond heeft met zoo bijzondere voorliefde te beminnen.’

‘Wat wilt gij hiermeê zeggen?’ vroeg de burgvrouw.

‘Gij hebt zoovele ongelukkige lijfeigenen, edele vrouwe, zoovele rechten met betrekking tot hen, waarvan gij eenigermate afstand kondt doen en zoovele landgoederen waardoor gij de armen gelukkig kondt maken.’

Dit antwoord scheen Reyne-Blanche niet te hebben verwacht; de gedachte dat zij hare onderdanen, op welke zij met zooveel onverschilligheid neêrzag, goed moest doen om zich de gunst des hemels te verwerven, kwetste hare eigenliefde. Haar gelaat werd nog somberder dan te voren en in ernstig gepeins verzinkend zeide zij:

‘Neen Emprardus, ik heb een ander plan. Het goede werk, dat ik mij voorgenomen heb, is het stichten eener kapel daar ginds aan den voet van den berg, en bovendien wil ik een bedevaart doen naar O.L. Vrouw van Chièvremont bij Luik. Niemand echter mag er iets van weten, waar ik heenga; gij alleen zult mij vergezellen. Zorg er voor dat mijn klepper morgen vroeg in tijds is opgetoomd en wek mij in de vroegte, zoodra de leeuwerik zijn eerste gezang heeft doen hooren.’

II.

Emprardus keerde huiswaarts met de droevige stemming van iemand, welke voor een oogenblik zijne vurigste wenschen meende verwezenlijkt te zien en nu op eens al zijne hoop voelt verdwijnen.

‘Mijne meesteres,’ zeide hij bij zich zelf, ‘is te zeer ontsteld om haar waar belang te beseffen door de kwade tijding, welke haar de grijsaard gebracht heeft, dien ik den vorigen nacht bij mij heb gehuisvest. De ondankbare! hij is van mij weggegaan, zonder mij zelfs goeden dag of een enkel woordje tot dank te zeggen. Wanneer zij vervolgens van haar bedevaart uit Chièvremont terugkomt, zal zij hiermeê meenen genoeg te hebben gedaan om God te verzoenen, haar geweten zal tot rust wederkeeren en de lijfeigenen van het kasteel zullen in denzelfden bedroevenden toestand blijven, in welken zij thans verzuchten. O! moge de heilige Petrus, onze beschermheilige, ons genadig wezen!’

Emprardus kon den ganschen nacht niet in slaap komen en den volgenden morgen was hij voor dag en dauw weder op.

Na de noodige toebereidselen voor de reis te hebben gemaakt, achtte hij het zijn plicht Reyne-Blanche te gaan wekken, die echter tot zijne verwondering reeds lang bij de hand was.

Toen hij haar zijne verbazing er over te kennen gaf dat zij reeds zoo vroeg was opgestaan, antwoordde hem de burgvrouw op schertsenden toon:

‘Waarlijk, Emprardus, gij zijt niet meer de wakkere jager van vroeger. Eertijds waart gij reeds lang vóór dat de zon aan den hemel was op het veld. En nu komt gij zelfs tegen afspraak te laat om mij op te roepen, de leeuwerik heeft beter dan gij opgepast en mij door zijn gezang in tijds gewekt.’

‘Zulk een verwijt had ik niet verwacht, edele vrouwe,’ hernam Emprardus. ‘Integendeel vreesde ik te vroeg bij u te komen. Want,

geloof mij, het zal nog wel een half uur aanloopen alvorens de leeuwerik zingt.'

'Wat praat gij nu?' hervatte Reyne-Blanche eenigszins verstoord, 'ik zeg u, dat ik den leeuwerik reeds lang heb gehoord en dat hij mij uit den slaap heeft gewekt.'

'Onmogelijk, edele vrouw. Ik ben zeker van 't geen ik zeg. En ik zou zeer goed er meê in mijn schik zijn, indien ik al het land rijk was dat ik nu nog aanneem te doorloopen vóór de ochtendvogel zich doet hooren.'

'Welaan,' hernam Reyne-Blanche lachend, 'dat land wil ik u gaarne ten geschenke geven. Ga maar vast op den loop.... maar neen, mijn goede Emprardus, ik wil niet, dat gij u voor niets moede maakt. Want werkelijk, ik zeg 't u nogmaals, gij vergist u.'

'Vergeving, edele vrouw,' antwoordde de jager. 'Gij hebt gezegd, dat gij mij het land ten geschenke wilt geven, hetwelk ik kan doorloopen vóór de leeuwerik gehoord wordt. Ik wil het beproeven. Gij moogt thans uw woord niet meer intrekken.'

'Mijn woord intrekken! Neen, daar is geen spraak van en dit te meer, daar ik overtuigd ben, dat het mij toch niets kan kosten. Als gij dus lust hebt, ga dan maar aan 't loopen Intusschen zal ik het ontbijt gebruiken. Vergeet echter niet, dat gij zelf den tijd bepaald hebt, waarover gij kunt beschikken en dat, wanneer het half uur is verstreken, gij weder hier moet zijn.'

'Ik ga,' riep Emprardus als buiten zich zelven van vreugde, 'en ten teeken van de plaatsen die ik doorloopen heb, zal ik overal takken in den grond steken van de struiken waar ik voorbij kom.'

De goede jager haastte zich te vertrekken en hoopte bij zich zelf door hard te loopen lichtelijk zooveel gronds te kunnen verdienen, dat hij er eenig goed meê doen kon.

Nauwelijks was hij buiten de omheining van het kasteel als hij eensklaps den geheimzinnigen grijsaard weder voor zich zag staan, welken hij twee dagen te voren gehuisvest had. De oude man lachte hem vriendelijk toe, nam hem bij de hand en zeide:

'Kom, mijn zoon, God zal u begeleiden, want uwe goede bedoelingen zijn Hem bekend.'

Na deze woorden omvatte hij den jager nog vaster en beiden, de grijsaard en Emprardus, snelden voort met de vlugheid der vogelen, zoodat hunne voeten schier de aarde niet raakten.

Zij legden aldus op wonderbare wijze zulk een weg af dat de jager er zelfs geen oog op kon houden, maar eene omstandigheid, die hem niet ontging, was deze, dat er bij tusschenpoozen groene takken uit den hemel vielen en zich van zelf in den grond stelden gelijk bakens om den weg te wijzen, of gelijk de blijvende getuigen van den weg, dien zij hadden afgelegd.

Emprardus bevond zich eindelijk weêr op de plaats van waar hij was uitgegaan; hij zag vervolgens zijn geleider eensklaps in de wolken verdwijnen, eene hemelsche muziek weerklonk door het luchtruim en een engelenkoor herhaalde den lofzang: 'glorie aan God en aan den heiligen Petrus, den beschermheilige van Aywaille! Geluk en zaligheid aan Emprardus, omdat hij medelijden heeft gehad met zijne broeders en arme medemenschen!'

Toen Emprardus weder bij Reyne-Blanche kwam, was er ter nauwernood een half uur verstreken na 't oogenblik dat hij haar had verlaten en de leeuwerik deed zijn eerste gekwinkeleer hooren.

De burgvrouw zag nu duidelijk in, dat zij zich vergist had en daar zij niet meer kon twijfelen aan 't wonder hetwelk had plaats gehad, ontbood zij haren geheimschrijver en liet door hem eene acte opmaken, waarbij aan Emprardus het eigendom werd afgestaan van al de landerijen, welke hij zou bewijzen te hebben doorloopen.

'Edele vrouwe', riep hij in de vervoering der vreugde uit, 'uwe bedevaartstocht is nu overbodig geworden... De gebeden, welke thans voor u ten hemel zullen worden gezonden, zullen op u voor immer Gods gunsten doen nederdalen. Gij zult het ondervinden....'

Onuitsprekelijk was de verbazing van Reyne-Blanche, toen het zonneklaar bewezen werd dat haar jager in den tijd van minder dan een half uur meer dan vijf duizend bunders had doorloopen.

Zij begreep dat zulk een feit slechts door bovennatuurlijke hulp kon plaats hebben en zij aarzelde dan ook geenszins om 't geen zij hem beloofd had ten uitvoer te brengen.

De vurigste wensch van den edelmoedigen jager was verwezenlijkt door de wonderdadige hulp van den H. Petrus, die zonder twijfel zijne voorbede bij God had doen gelden ten gunste der lijfeigenen van Montjardin wegens de bijzondere godsvrucht, waarmede zij den grooten heilige vereerden.

De jager gaf de landerijen, welke hem te beurt waren gevallen, ten geschenke aan de bewoners der dorpen Aywaille, Songuez, Remouchamps, Henoumont, Sur-la-Heid, Playe, Secheval, Nonceveux, Sedoz, Quareux en Florzé; hij maakte bij deze dotatie slechts de voorwaarden, dat op dit grondgebied nooit eenig gebouw zou opgericht worden en dat men elk jaar in de kerk van Songuez eene H. Mis zou lezen voor de rust zijner ziel.

Ziedaar het trouwe verhaal van den oorsprong der uitgestrekte landerijen in het dal der Amblève, die onder den naam van Porallée bekend staan en wier opbrengst nog ten huidigen dage mildelijk voorziet in de behoeften der afstammelingen van de vroegere lijfeigenen in de omgeving van Montjardin.

De gouddelvers.
Naar Emanuel Geibel, door P. Br..., Pr.

Drie ruwe gezellen scheepten zich in,
Hen dreef de begeerte naar goud en gewin;
Drie wilde genooten, door 't zonvuur verbrand,
Met ruwheid en woestheid tot eenigen band.

Zij delfden bij dag en zij delfden bij nacht
In 't stroombed de groeve, in de bergen de schacht,
En hardden het uit onder regen en zon,
Geen dorst of geen honger, die ooit hen verwon.

En eindelijk, eindelijk na maanden vol zweet,
Daar zien ze in de diepte, en ontsnapt hun een kreet,
Daar gloeit uit het donker 't hun schitt'rend te moet,
Als straalde er het oog van een slang aan hun voet.

Zij hieven het goud uit zijn donkere krocht-
Ter nauw hun drievoudige kracht het vermocht-
En toen zij het wogen, toen jubelden zij:

‘Nu zijn wij geborgen, gelukkig zijn wij!’

Zij lachten en sprongen en kraaiden het uit,
En dansten gearmd om hun glinstronden buit,
Zij knielden in 't ronde en zij kusten 't metaal,
Aanbaden den goudklomp met ijlende taal.

En: ‘eind'lijk begint ons genieten;’ sprak Tom;
‘De tijd van ons zweeten en zwoegen is om;
Sam, spoed u! schaf vurigen wijn, schaf ons spijs,
En feestdag gehouden op lustige wijs!’

Met bevende leden, de goudkoorts in 't bloed,
Daalt Sam naar het dorpje in het dal aan hun voet;
Daar doolden gedachten van 't hoofd naar zijn hart, -
Hij dacht ze nog nimmer zóó helsch en zóó zwart.-

En de anderen staarden in 't zonlicht, dat zonk,
Beproefden 't metaal en het gloeide en het klonk;
‘Dat goudbrok is fijn,’ zoo sprak Will, die 't vast deelt,
‘'t Is jammer wij krijgen maar 't derde gedeelt‘!’

‘Gij denkt?’... ‘Wel, nu ja! ik denk, makker, dat... zie
't Is beter te deelen in twee dan in drie.
Maar als eens’... - ‘Als wat eens?’ -Nu, stellen wij, man,
‘Sam was er eens niet’.... - ‘O! zekerlijk dan’....

Toen zwegen zij lang. Het zonnelicht glom
En speelde om den goudklomp. Weêr fluisterde Tom:
‘Gij ziet daar dien afgrond?’ - De weêrvraag: ‘Waarom?’-
‘Zijn bodem is donker, de boomen zijn stom!’-

‘Versta ik u goed?’ - ‘Maar wat vraagt gij dan nog,
Wij dachten het beide en wij willen het toch!
Één krachtige stoot en een graf daar beneên,
En alles is over, wij deelen alléén!’

Weêr zwegen zij beide. Het zonlicht vergrauwt,
Een helroode schijn als van bloed ligt op 't goud.
Daar kwam hij getreden, hun jonger genoot,
Wien 't zweet langs de bleeke gelaatstrekken vloot.

‘Nu hier met den korf! Onze kelen zijn droog!’-
Zij aten en dronken met gulzigen toog.
‘Wees lustig, o broeder! uw druifsap is goed,
Het jaagt als een vuurvlam door merg en door bloed!

Kom, doe ons bescheid!’ - ‘Ik dronk reeds beneên;
Nu vallen mij de oogleên van slaap overeen;
Ik vlij mij hier neêr.’ -‘Goede rust! wenschen wij,
En neem dezen stoot en nog dezen daarbij!’-

Hun dolkmessen dropen van 't rookende bloed
Hij wankelde neêr in den plas aan hun voet;
Nog eens hief hij hooger zijn doodsbleek gezicht:
‘Heer, God in den hemel! Gij, Gij houdt gericht!

Om 't glinsterend goudbrok vermoordet gij mij,
Wee u! ja, wee u! ook uw dood is nabij!

Ook ik, ook ik wilde dien rijkdom alleen....
Reeds tintelt het gif u door merg en door been!'

Pater Abraham à Santa Clara.
De eerroovende narrin.

‘Orator eximius, morum censor acerrimus, uitstekend redenaar, en zeer scherp zedenrechter,’ ziedaar de lof door een tijdgenoot aan den beroemden Pater Abraham à santa Clara gegeven. En gewis, ofschoon zijne letterkundige voortbrengselen soms niet van den wansmaak zijner eeuw zijn vrij te pleiten, zoo zal men toch zelden bij eenig kanselredenaar zooveel oorspronkelijkheid alsmede rijkdom van gedachten en beeldspraak, gezonde levensbeschouwing, zedelijken ernst, humor en satire met innige godsvrucht en waren zielenijver vereenigd vinden.

Ulrich Megerle, zoo luidt eigenlijk de familienaam van den beroemden redenaar, werd in 1642 te Krähenheimstellen in Baden geboren. In 1662 trad hij in de orde der Augustijnen, deed zijne studiën te Weenen en werd aldaar priester en doctor in de theologie. Zijne welsprekendheid schonk hem weldra zulk een roem, dat keizer Leopold I hem in 1669 naar het hof te Weenen beriep en als hofredenaar aanstelde. Pater Abraham liet zich door deze hooge betrekking niet weêrhouden om zoowel aan de rijke, als aan de armere standen met kracht de waarheid te verkondigen, en de wijze, waarop hij zulks deed, getuigt van een diepe menschenkennis, zeldzame gave van opmerken, buitengewone geestigheid en ware apostolische onafhankelijkheid van alle menschelijk opzicht.

Weg zwaard, weg dolk, weg moordgeweer,
Gij treft slechts't lijf, mijn tong treft de eer,
Zij leeft in schenden, last'ren, smalen.
En moet mijn kunst onmachtig falen
In de eer te ontrooven naar mijn zin,
Dan blaast het mij de duivel in.

Veel van hetgeen P. Abraham gezegd heeft, gold niet voor zijn tijd en zijne omgeving alleen, maar is tevens geschikt om overal en door een ieder behartigd te worden. 't Is daarom, dat wij van tijd tot tijd eene bloemlezing uit zijne werken willen geven.

Gedachtig aan de gebruikelijke etiquette meenen wij aan de dames de eer te moeten geven van het eerst de waarheid uit den mond van P. Abraham te vernemen en beginnen dus deze bloemlezing met zijne verhandeling: ‘de eerroovende narrin.’

‘De H. Paulus werd eens in den hemel verrukt, maar ik met mijn gedachten in de hel, alwaar ik vele en zeer verschillende personen vond.

‘Onder anderen kwam ik in een straat, welke de Vrouwenstraat werd genoemd, alwaar ik veel oude en jonge vrouwlui vond. Een van haar sprak hebreeuwsch, ik geloof dat het de hoovaardige Jezabel was, eene andere, waarschijnlijk jufvrouw

Drabomira, sprak boheemsch, een derde was in 't grieksch aan 't jammer-klagen: dat kan de schoone Helena wel geweest zijn. Van daar kwam ik in de snijdersstraat, die zoo groot was, dat ik er mij in 't eerst zeer over verwonderde; doch later viel mij in, dat er snijders van allerlei. slag zijn als, kleerensnijders, stroosnijders, glassnijders, beurzensnijders en opsnijders ook veel. Hoe stond ik te kijken, toen ik vernam, dat al de bewoners van deze groote, lange, wijde, breede straat eerafsnijders waren; en het spijtte mij zeer, dat er zooveel van dit slag onder de vrouwen gevonden worden. De boosaardige Delila moet wel een scherpe schaar gehad hebben, toen zij den tot nog toe onoverwonnen Samson het haar en hiermede ook zijn kracht afsneed, scherper echter is de tong eener eerroovende narrin: *hare tong is een scherp zwaard*. Ps. LVII: 5. Zulk eene onbeschaafde vrouw ontneemt niet alleen de kracht, maar ook de eer en het leven. *De goede naam*, *het leven en de goederen der menschen gaan gelijken gang*. Zoo is, volgens de uitspraak der godgeleerden, de geringste eerroof een veel grooter kwaad dan een gewone diefstal, omdat hij welke den goeden naam ontsteelt, veel meer schade doet dan een gelddief, zooals ook de wijze Salomon bevestigt als hij zegt; *Een goede naam is beter dan rijkdom*. Prov. XXII: 1. Even als alle narrinnen in haar doen en laten onvoorzichtig zijn en alles zeggen hetwelk haar voor den mond komt, zoo spreken ook de eerroovende narrinnen zonder er over te denken of het haar evenmensch schadelijk of voordeelig is. ‘Ei vrouwtje,’ zegt er een op de vleeschmarkt ‘nu zal dat lekker eten en drinken bij buurvrouw ook wel gedaan zijn, want haar dochter gaat trouwen, en bij den bruidegom zit 't er ook niet dik, wij kennen hen immers wel. Nu het meisje is 't niet kwalijk te nemen. Zij wou ook wel eens graag trouwen. Het zal me een huishouden zijn, want onder ons gezegd, ze kan voor haar eigen nog geen zout in de pap verdienen. Maar zou zij dat nu nog wel hebben? 't Gaat allemaal zoo makkelijk niet. Trouwen is houwen. En wat is het niet een dure tijd tegenwoordig! Ja, lieve buurvrouw, hoe zullen zij de huishuur en de belasting betaald krijgen. Ik geloof verder dat het jonge paar heel goede menschen zijn, *maar*... onder ons gezegd, het zijn opmakers, de vader van 't lieve bruidje heeft nooit gedeugd, de moeder ook niet, en de appel valt nooit ver van den boom.’

‘O eerroovende narrin! ‘onder ons gezegd’ zoo zegt gij. Beeld je maar niet in, dat uwe woorden door uwe buurvrouw zullen verzwegen worden. Geloof het vrij, wat uw kameraadje van daag weet, dat weet overmorgen de geheele stad? Zoo komen de leugens in de wereld. O dwaasheid!

> Bitterder dan gal of roet,
> Is het last'ren van de vrouwen
> Bij het bitter dat zij brouwen.

‘Vooral wanneer de vrouwen aan 't eten of drinken zitten, dan is haar mond in de weer, dan gaat er wat in en uit. Wat komt er aan zoo'n maaltijd al niet kijken? Is het braadworst? Neen. Pasteien? Neen. Gebraad? Neen. Spekstruif? Neen. Visch of vleesch? Neen, neen dit alles niet. Wat dan? Ik zal het u zeggen. Wanneer de vrouwen eten of drinken, dan komen er gewoonlijk vlekken uit haar mond. - Vlekken? Ja vlekken. O hoevelen snijden de eer af, waaruit vlekken, geen kleedervlekken, maar schandvlekken voortkomen. O eerroovende narrin!

‘Daar is een zeker kruid, hetwelk men ossentongen noemt; dat is goed en heilzaam. Ook is er een ander kruid, hetwelk men hertentongen noemt; dat is goed en heelt de wonden, maar eerafsnijdende vrouwentongen maken wonden, vooral bij 't eten en drinken, als't hoofd zwaar en 't hart licht geworden is. In elken evenaar is in het midden eene tong; doch deze zal nooit naar den lichtsten kant overhellen; maar de

lastertongen van vrouwen zijn van geheel anderen aard en natuur; deze tasten gemeenlijk diegenen aan, welke een klein gebrek hebben. Zoo iemand moet duchtig bij haar door den hekel. O gij, eerdieven en eerroofsters, gewetenlooze narrinnen, trekt eerst den grooten balk uit uw eigen oog, eer gij naar den splinter van eens anders oog ziet; ja, ik zou wel wenschen, dat gijlieden met narrensnoeren gemuilband werdt en daarmede zoo lang moest loopen, tot ge wat beters van uw naasten hadt te spreken. En hoewel ik weet dat deze mijn hartelijke wensch omtrent u niet kan worden vervuld, wijl men geen muilbanden genoeg zou kunnen vinden, wil ik u nogtans, schoon ik geen profeet ben, prognostiseeren en voorzeggen, dat gij den eeuwigen vloek niet ontgaan zult, want aldus zegt Lyranus Gap. 28. Eccles: Oorblazers en eerroovers zullen van God vervloekt en verdoemd worden.

'Hoe vele duizenden menschen zijn erwegens het eerrooven ter helle gedoemd! De eerroovende narren en narrinnen zijn den Heere een gruwel. Nadat de koning der Ammonieten aan de gezanten van David den baard half had doen afscheren, waren deze zoo beschaamd, dat ze om die reden te Jericho bleven en niet eerder onder het volk durfden verschijnen, dan toen hunne baarden weder waren aangegroeid. Destijds hield men veel van groote baarden, maar tegenwoordig plaagt men de baarden meer dan de boer zijn koren plaagt; ja, zij die zoo kaal zijn als een schilders penseelstok, pronken juist het meest met hun baard. Eenigen laten onder hun neus alleen twee vlokjes staan, zoo klein en onbeduidend, dat men bijna zou denken dat het twee muggen waren, die zich onder dat vuile dak geretireerd hebben. O wereld, wat zijt ge onzinnig en dwaas! De gezanten van David schaamden zich, omdat hunne baarden half waren afgeschoren, maar bedenk nu eens hoe hard en smartelijk het moet vallen aan hen, wier eer ontroofd en geschonden wordt door eene lasterende vrouwentong. Een baard kan weder aangroeien, maar de eerlijke naam, wanneer keert die terug? Derhalve kan ik zulke slechtse en eerroovende narrinnen, wier tanden zulke harde beten toebrengen, voor hare booze, listige tanden geen beter recept voorschrijven, dan dat, waarmede God bedreigt al de zondaren, die ter helle dalen. 'Aldaar zal zijn geween der oogen en knarsen der tanden. Narrinnen, let er wel op!'

[Nummer 12]

Onze gravuren.

DE THEEMSKADE TE LONDEN.

De Theems, Londen's rivier, had tot voor weinige jaren geen kade. Lang reeds was de dringende behoefte aan de insluiting der oevers, voor zoover zij zich in de stad uitstrekken, gevoeld; niet alleen om verfraaiing der stad, maar vooral ook om een gezonder atmospheer te verkrijgen, dan die, welke door de uitwasemingen van den door de rivier bespoelden omtrek ontstond. Niet vóór 1862 werd door het parlement besloten, dat het plan tot het aanleggen van kaden langs den Theems ten uitvoer zou worden gebracht. Dan, ook nu duurde het nog geruimen tijd, eer het publiek gewaar werd, dat de onderneming krachtig werd doorgezet, en er gingen niet weinig klachten op over de schijnbare onverschilligheid aangaande een zoo noodig en dringend werk. De voorbereidende werkzaamheden waren echter op zoo groote schaal begonnen, dat er aan spoed niet te denken viel en de nu gedeeltelijk bekroonde pogingen om de verbetering en verfraaiing van de Theemsoevers, daar zij nu eenmaal aangevat waren, tot stand te brengen op eene wijze welke de groote

hoofdstad tevens tot sieraad zou verstrekken, was eene verontschuldiging voor het uitstel.

Dat gedeelte van de kade, hetwelk op de gravure wordt voorgesteld, zal wel, indien het werk gansch voltooid is, een der schoonste gezichtspunten opleveren. Het is de ruimte, tusschen de Westminster- en Waterloo-brug, welke hier wordt voorgesteld; niet juist zoo als zij zich thans vertoont, maar zoo als zij zich ongetwijfeld eens voor het reeds lang gewacht hebbende publiek moet opdoen.

De tuinen van Whitehall Place, het bosch van Northumberland House, het Adelphi-terras, waaraan wellicht moeite noch kosten zullen gespaard worden om door hangende lusthoven, breede en sierlijke trappen, en verrassende mengeling van bouwstijl als een nabootsing van de beroemde tuinen van Semiramis te geven; Somerset House, waarvan de aanblik nu reeds zoo prachtig is, dat alles zal de talrijke bezienswaardige gedeelten van die Londensche buurt met zoovele verrassende gezichtspunten vermeerderen.

De spoorbaan zal ongemeen ruim worden zelfs daar, waar het terrein er zich minder toe schijnt te leenen. Een reeks kolossale lantaarnen, op breede voetstukken geplaatst, en elk met een bronzen leeuwenkop versierd, zullen langs de kade, niet ver van de rivier aangebracht worden, terwijl doorloopend kettingwerk in dezelfde richting wordt gespannen. Breede trappen, sommige uitgehouwen, anderen vooruitspringende, met standbeelden en kolommen, zullen den toegang tot de rivier verleenen; waar geen landingsplaats is, zal eene schoone balustrade den buitenkant vormen. De trappen bij het Adelphi-terras zullen 60 voet in de wijdte meten. Zoo was het plan en de uitvoering zal daaraan wel beantwoorden.

Tot zoover, wat de verfraaiing betreft; het nut, dat deze nieuwe kade aanbrengt, zal wel van meer belang voor de Londenaars wezen. Eene aanmerkelijke ruimte voor passage is daardoor gewonnen. De niet zelden gestremde beweging in de drukke, op de rivier uitloopende straten, kan nu door de ruimte welke de kade aanbiedt, meer regelmatig en gemakkelijk worden. *And last not least*, de terreinen, welke nu en dan onder water stonden en ongezonde dampen verspreidden, zijn in aangename, gezonde wandelwegen veranderd geworden.

Het werk, voor zoover het toen deze gravure gemaakt werd, ondernomen was, strekte zich uit van de Blackfriars tot de Westminster-brug. De groote steenkolenwerven, welke sedert het bouwen van magazijnen bij de stations, niet meer onontbeerlijk zijn, worden aangekocht om plaats te maken voor de kade, zooals deze reeds gedeeltelijk afgewerkt is.

De Theems zal dus, aan zijne oevers binnen Londen, een geheel ander aanzien krijgen, vooral, wanneer de onooglijke, verward dooreenstaande huizen en loodsen, in het midden der stad, gelijk bereids de werven, gansch en al weggeruimd zijn. De Theems zal dan met andere grootsteedsche rivieren, wat ruimte en sierlijkheid van kade betreft, genoemd worden.

Terwijl thans de italiaansche regeering de kloosters te Rome aan smaad en ontwijding prijs geeft en die eerbiedwaardige gebouwen als onnutte overblijfsels van een vroeger tijdperk tracht te verwijderen, moge de gravure op pag. 92 de herinnering verlevendigen aan de heugelijke wereldtentoonstelling van katholieke kunst en nijverheid, verleden jaar in 't Karthuizer-klooster te Rome gehouden.

't Was namelijk de zuilengang van het Karthuizer-klooster op de gravure voorgesteld, die tot locaal der groote expositie ingericht was. Van welke eene uitgestrektheid dit klooster moet zijn, blijkt hieruit, dat het voor de duizenden bezoekers en de uitgestalde voorwerpen van katholieke kunst en industrie overvloedige ruimte aanbood.

De zuilengang welke honderd marmeren kolommen telt, is door den beroemden Michel Angelo ontworpen. De kunstenaar plantte er met eigen hand rondom een fontein op de binnenplaats vier cypressen, waarvan er nog drie in leven en bloei zijn en de herinnering verlevendigen aan den genialen bouwmeester.

De boring van een onderaardschen weg door de Alpen, welke een kolossale afsluiting tusschen Frankrijk en Italië vormen, werd in 1856 aangevangen en is na zestien jaren van onverdroten inspanning thans voltooid. De bekrooning van dit reuzenwerk, de plechtige opening van den tunnel door den Mont-Cénis had op 17 Sept. dezes jaars plaats. De totale lengte van de onderaardsche baan is twee en een halve mijl; men doorstoomt den berg in 21 minuten. De reizigers, die zich in den eersten trein, welke van Bardonnèche in Piëmont naar Modane in Savooie, door den tunnel snorde, bevonden, waren zeer tevreden over hunnent ocht, zij hadden noch over hitte, noch over rook of gebrek aan lucht te klagen. Het initiatief tot het boren van dezen grensweg tusschen Italië en Frankrijk werd door het piëmonteesche gouvernement genomen; Frankrijk had zich verbonden de helft der kosten te dragen.

Bij de openingsplechtigheid, waarbij de italiaansche ministers presideerden en ook een paar fransche ministers tegenwoordig waren, verscheen insgelijks de beroemde de Lesseps, ontwerper van het Suez-kanaal, die andere, gelukkig bekroonde onderneming, welke met den Mont-Cénis-tunnel den grooten handelsweg uit Noordelijk Europa naar Indië zoo verbazend verkort.

Het geheele werk van de boring des tunnels, waarvan het oorspronkelijk plan door een belgisch ingenieur de heer Maus, en een piëmonteesch geoloog, de heer Sismonda ontworpen werd, is uitgevoerd onder de leiding van een Piëmontees, de heer Grattoni, hoofd-ingenieur, die het genoegen heeft gesmaakt het einde van den kolossalen arbeid te aanschouwen. Zijne vroegere medewerkers, de heeren Sommeiller, Savooiaard, en Grandis, een Piëmontees, waren vóór de voltooiing gestorven. Wel verdient ook de naam genoemd te worden van een aannemer van wegen, de heer Médail, uit Bardonnèche, die het eerst, reeds in 1832, het plan voor een gewonen weg in dezelfde richting door den berg loopende, opvatte en tien jaren later aan de Kamer van Landbouw en Koophandel te Chambéry voorlegde. Aan den piemonteeschen minister van Openbare Werken, Paleocapa, moet, tegelijk met den beruchten Cavour, de verdienste der onderneming worden toegeschreven. Het werk is door piëmonteesche werklieden verricht.

Onze gravure stelt een der uitgangen van den Mont-Cénis-tunnel voor, van den kant van Piëmont, niet ver van de stad Bardonnèche, op het oogenblik, dat de locomotief uit den berg komt stuiven en een schel gefluit aan het tallooze toegestroomde publiek verkondigt, dat de reizigers die nog geen kwartier geleden, in Savooie zich bevonden, in Piëmont gearriveerd zijn.

De wanden en het gewelf van den tunnel, die naar het midden van den berg aan weerszijden eenigszins oploopt, zijn van steen; de uitholing of boring is van beide kanten begonnen. Het nieuwe van de uitvoering lag in de aanwending van samengeperste lucht als beweegkracht voor de werktuigen der boring. Toen de beide afdeelingen arbeiders elkander halfweg ontmoetten in het laatst van het vorige jaar,

was er slechts een niet noemenswaard verschil in de middelpuntslijnen van de twee tunnels, die toen één vormden. Deze juiste en nauwkeurige aaneensluiting in het midden van den berg, zonder dat men door loodrechte uitholingen gemeenschap met de oppervlakte kon hebben, is een bewijs hoe ver men het in die soort van werken reeds gebracht heeft.

De feestelijke opening van den tunnel, waarbij, zooals gewoonlijk, tal van redevoeringen werden gehouden, gaf den franschen minister van Buitenlandsche Zaken der tegenwoordige republiek, de Rémusat, aanleiding om ook de politiek ter sprake te brengen en met veel ophef te gewagen van de opperbeste verstandhouding tusschen de beide landen, thans stoffelijk zoo nauw vereenigd en ook, volgens hem, op staatkundig terrein min of meer samengaande. Die redevoering des ministers, waarin hij van den tunnel gewaagde als van eene opening, waardoor Frankrijk en Italië elkander de hand reiken, bezorgde den scherpzinnigen franschen schrijver Louis Veuillot, stof om geheel iets anders van die opening, in betrekking tot de politiek te zeggen. In plaats dat er zoo gereedelijk een broederhand zou doorgereikt worden, meende Veuillot, dat indien Frankrijk eens een kijkje ging nemen door den tunnel, om te zien hoe het aan den anderen kant toeging, het weinig lust zou gevoelen om nader kennis te maken met de mannen, die daar in de politiek hun rol spelen. Het is te hopen, dat Frankrijk en Italië eens, en hoe eer hoe beter, gerust door den tunnel mogen kijken, zonder te vreezen dat de overzijde een onaangenaam gezicht oplevert.

Een tocht op het meer van Genezareth.
Een bladzijde uit het dagboek eens Priesters.

Het was op een Zaterdagavond in de laatste dagen van April toen wij van Nazareth naar Tiberias reden, eene stad in de geschiedenis van onzen Goddelijken Verlosser en Zijne Apostelen beroemd en gelegen aan het meer van denzelfden naam, dat nogtans in het heilig Evangelie het meest onder den naam van Galileesche Zee of het meer van Genezareth voorkomt. Onze weg voerde ons eerst over den Thabor of den Berg der Verheerlijking, dien we in een paar uren bestegen. 't Is een bekoorlijke berg met hoog opgeschoten gras, bloemen en allerlei soort van klein eikgeboomte bedekt. Op zijn ruime kruin heeft men het prachtigste gezicht, en op dat plateau zou heel goed eene stad kunnen worden aangelegd, zooals men er dan werkelijk ten tijde van Flavius Josephus en van de Kruisvaarders eene vesting en twee kloosters vond, een grieksch en een latijnsch, waarvan de ruïnen nog aanwezig zijn. De Jordaan met zijn groene oevers lag vóór ons; de Galileesche Zee glinsterde als een zilverwit laken en verder weg zagen wij den grooten Hermon met zijn sneeuwtop.

Nadat wij onder de ruïnen van Thabor in eene soort van crypte op de plaats der Verheerlijking het heilig Misoffer opgedragen en toen een

sober ontbijt genomen hadden, daalden wij den berg weêr af naar onze paarden, welke we bij eene steile rebelling, om ze niet noodeloos te vermoeien, hadden achter gelaten en reden toen westwaarts. Na een paar uur rijdens kregen we de helling van den berg der Acht-Zaligheden in 't gezicht, dien we links lieten liggen, en later ook weêr de schoone spiegelvlakte van de Galileesche Zee. Wij konden een luiden juichtoon niet onderdrukken, toen wij het water voor ons zagen, dat eens den Zaligmaker had gedragen. De vlakte, waarover wij in opgewekte vreugde reden, bood ons eene afwisseling van bloemrijke gras- en koornvelden aan; wij hadden echter nog een tamelijk eind wegs af te leggen, voor we de oevers van het meer van Tiberias bereikt hadden. Wij bemerkten onze tenten; die we, terwijl wij ons op den Thabor hadden opgehouden, vooruit hadden gezonden, als kleine stippen aan den rand van het meer en voor en na eenige huizen, die we eerst voor visschershutten hadden gehouden, maar die zich langzamerhand tot eene voor Palestina aanzienlijke stad ontwikkelden. Het was Tiberias, de oude stad van Herodes, welke hij hier ter eere van Tiberius had gesticht, de stad der Bohemonds en Tancredo's, inderdaad nog eene schoone stad tot 1837, toen zij door eene aardbeving werd verwoest. Hier was het, waar de Heer op den oever stond en Petrus zijn net cp het strand trok, dat met 350 groote visschen was gevuld. Hier was het, dat de Zaligmaker tot Petrus sprak: ‘Simon, Jona's zoon, bemint gij Mij?’ en daarop: ‘weid Mijne schapen.’ De latijnsche en grieksche Katholieken hebben op die plek eene kleine bidplaats gesticht onder de zorg van een Franciscaan en eindelijk na vele moeielijkheden hun oud recht gehandhaafd, dat hun lang betwist was geworden. Onze tenten stonden op de helling bij het oude slot, eigenlijk op de esplanade tusschen 't kasteel en de stad, op eene vlakte hellende naar het meer. De zon was nog niet onder; we brachten daarom den pater curator in St. Pieter nog een bezoek. Toen we bij onze tenten teruggekomen waren, was de avond reeds gevallen. De sterren schenen liefelijk aan den helderen hemel; de frissche zeelucht waaide ons na den heeten dag eene aangename koelte toe. En met welke gedachten wandelden we langs den oever of staarden wij op de schoone blauwe golven van een meer, dat het tooneel van zoovele en heerlijke wonderen des Heilands was geweest! Alle plekken om ons heen waren beroemd in de gewijde geschiedenis.

Voor ons de heerlijk blauwe zee, op wier wateren de Goddelijke Verlosser eens had gewandeld; achter ons de bergen der Acht-Zaligheden en van de Vermenigvuldiging der Brooden; links Bethsaïda en ginds Capharnaüm, de stad des Zaligmakers. De bergen aan dezen en genen kant, de kristallijnen wateren van een der schoonste meren, die men in de wereld vindt, verkondigden eenmaal de waarheden des Evangelies met zulk eene macht, dat daaraan zelfs zijne bitterste vijanden niet konden weêrstaan. De doodelijke stilte om ons heen maakte de schoonheid en bekoorlijkheid der omgeving nog indrukwekkender. Den nacht van Zaterdag op Zondag brachten we zonder eenige verstoring in onze tenten door, en toen we den volgenden ochtend op het altaar des heiligen Petrus, op de plaats waar de Goddelijke Verlosser den eersten zijner leerlingen de zorg voor Zijne schapen had toevertrouwd, de heilige Mis opgedragen en de naaste omgeving van het wondervolle meer van het terras der franciscaner statie in oogenschouw genomen hadden, besloten we ter eere van den Zaligmaker en Zijne Apostelen, visschers op het meer van Genezareth, een tocht over de zee te doen. Daaraan waren evenwel eenige zwarigheden verbonden.

't Was een heete dag, de zon brandde gloeiend boven onze hoofden; wij konden 't van vermoeidheid en afmatting nauwelijks uithouden. Een groot gedeelte van 't gezelschap kon daarom ook niet tot eene onderneming besluiten, aan welke buitendien nog door andere omstandigheden hinderpalen in den weg werden gelegd. Er was namelijk aan het geheele meer slechts eene enkele boot te verkrijgen, een zwak, gebrekkig en daarbij klein vaartuig, dat ons niet eens alle zestien kon bergen, bovendien eerst voor de vaart in orde gebracht moest worden en slechts door het voortdurend uitscheppen van het steeds op nieuw indringende water drijvend kon worden gehouden. Toch meenden we eene onderneming te moeten wagen, welke wij als eene der schoonste herinneringen meê naar het vaderland terugbrach ten. 't Kan ongeveer twaalf uur op den middag zijn geweest, toen we reisvaardig waren en van wal staken. Ons eerste doel zou het in de H. Schrift zoo beroemde Capharhaüm zijn, hoewel men tegenwoordig niet eens meer bepaald kan zeggen, waar de plaats heeft gelegen. Er heerscht daaromtrent eene drievoudige meening. Wij voeren naar den noordwestelijken hoek van het meer, ongeveer twee tot drie uur om een voorgebergte heen. Het meer was kalm en effen als een spiegel; de hitte der lucht werd door de koelte van het water getemperd. Wij kwamen echter door de gebrekkige roeiriemen uiterst langzaam vooruit. Ik leefde met mijne gedachten geheel in zalige herinneringen en stortte de gevoelens van mijn hart nu in mijne moedertaal, dan in een latijnsch lied uit. De bemanning van het kleine vaartuig bestond uit twee Israëlieten van Tiberias als gezagvoerders en vier Arabieren als matrozen. De laatsten gaven nu ook weldra een gezang ten beste, dat wij reeds in Egypte hadden leeren kennen en een soort van maatslag voor de roeiers is. Het verblijf in het kleine vaartuig, waarin nauwelijks plaats om te staan was, en waaruit het water voortdurend moest worden geschept, was alles behalve gemakkelijk, onze Arabieren waren intusschen goedaardige menschen en onze Israëlieten waren zelfs duitsche landgenooten, zooals ik later, toen we in nood waren, zou gewaar worden. Ik schoof me daarom op het verdek tusschen de roeiers en den stuurman in en liet mijne blikken gaan over het helder blauwe meer met zijn doorschijnend water en naar de steile oevers links en rechts, het vaderland van den heiligen Petrus en die visschers, welke hier hunne netten hadden gewasschen en eenmaal de geheele wereld in het scheepje zouden opnemen, dat toen nog zoo nietig en onbeduidend daarheen dobberde. Hier was elke voetbreedte zoo te water als te land geheiligd. De eersten en voornaamsten onder de Apostelen behoorden hier te huis en waren er tot visschers van menschen verklaard geworden. Petrus had hier zijne opperste zending, zijn primaatschap, ontvangen, en de Goddelijke Heiland had hier tot verbazing Zijner leerlingen over de wateren van een meer gewandeld, dat in een storm vreeselijk woest en wild, bij stil weer evenwel spiegelglad, rijk aan kostelijken visch was en een levendig strand met zulke schoone oevers had als eenig ander meer ter wereld. Wij voeren voorbij de ruïnen van Bethsaïda, de geboorteplaats van den heiligen Petrus en merkten later ook nog dicht aan 't meer een puinhoop, dien men algemeen voor de overblijfselen van het oude Capharnaüm houdt, maar welke nu nauwelijks toegankelijk zijn. Toen we hier aan land gingen, zagen we op het omliggende gebergte een troep ruiters, welke allerhande gedachten bij ons opwekten. Onze bezorgdheid bleek dezen keer evenwel ongegrond te zijn; want het waren duitsche reizigers onder 't geleide van eenige Arabieren, welke het meer van den oever in oogenschouw namen.

Dat, wat men op de plaats waar wij ons bevonden, voor de ruïnen van Capharnaüm aanziet, is niets dan een onbeduidende puinhoop, geheel met wild struikgewas begroeid en bijna ontoegankelijk, omdat het ondoordringbaar is. Men loopt gevaar

elk oogenblik in een kuil te vallen of zelfs met wild gedierte in aanraking te komen. Terwijl wij hier in de brandende zon omdwaalden, gingen onze schippers op de vischvangst. Weldra keerden zij terug met manden vol heerlijke visschen, die ons levendig aan de voorstellingen op de doeken van Raphaël herinnerden. Het meer van Genezareth is rijk aan visschen; vooral vindt men die gezochte soort er veelvuldig, welke onder den naam van Petrusvisch bekend is. Deze hebben ongeveer den vorm van een karper, het vel van eene zeelt en den rug van een baars; 't is een zeer smakelijke en gezonde, of zooals de hier wonende Christenen zich uitdrukken, gezegende visch. Ik had mij reeds des ochtends, toen mij van afmatting niets smaakte, laten overreden er iets van te gebruiken en bevonden, dat zij hun goeden naam wel verdienen. Gedurende mijn geheel verblijf in Palestina heb ik niets verkwikkender genoten. Later, toen wij reeds afgevaren waren, herhaalden de visschers hunne vangst voor onze oogen; zij begaven zich te water en wierpen hunne netten aan den oever op troebele plaatsen uit. De vangst was weêr even rijk; zij kwamen met volle manden in de schuit, waar zij de springende visschen uitschudden.

Terwijl nu onze visschers gevischt en sommigen onzer om de ruïnen van Capharnaüm omgedoold hadden, waren anderen zich gaan baden. Een onzer was zelfs ver weg gezwommen naar den kant van de monding des Jordaans, dien hij in de verte volgens zijn zeggen gezien had. Hij keerde terug met een heerlijk bloeienden oleandertak in den mond. De oleander is een der schoonste sieraden van de Galileesche Zee, die hier groeit als de wilg bij ons en waarschijnlijk bij dit meer in den Jordaan oorspronkelijk tehuis behoort. De herinnering aan den Jordaan en aan zijne uitmonding in de Galileesche Zee gaf weldra aanleiding tot levendige debatten. De jongsten van 't gezelschap, alsmede zij, die aan hunne levendige fantasie den vrijen teugel lieten, wilden nu volstrekt daarheen. De anderen, die op goede gronden geenszins geloofden dat die rivier zoo nabij was, hielden den tocht er heen met het oog op ons gebrekkig vaartuig voor zeer gewaagd. Terwijl er nu levendig over gestreden werd: ‘Jordaan of Tiberias?’ zette ik mij aan de riemen en zette koers naar Tiberias. In 't algemeen had ik in geheel Palestina den stelregel gevolgd, voor geen waagstuk, al ware 't ook het grootste, terug te schrikken, als het maar met het hoofddoel van onze reis in verband stond, maar ook er geen te ondernemen, als de bereiking van ons doel er twijfelachtig door zou worden. Dat was nu hier duidelijk het geval. De vaart naar den Jordaan, die altijd nog een heel eind ver, misschien wel twee uur van ons verwijderd was, scheen met het oog op den reeds gevorderden tijd en onze slechte werktuigen niet slechts zeer bedenkelijk, maar zelfs onmogelijk. Weldra zouden we ondervinden, hoe dwaas en onbezonnen het zou geweest zijn, als wij aan 't verlangen der onbedachtzamen hadden toegegeven. Want terwijl ik met alle kracht recht op het vroeger door ons omgevaren voorgebergte aanhield, beduidde mij de kapitein, dat ik den oever langs zou houden. Dat was eene kromme lijn en blijkbaar een veel langere weg, zoodat ik eerst volstrekt niet kon inzien, wat zulks moest beteekenen. De oorzaak lag echter eenvoudig hierin, dat wij maar één roeiriem hadden; de tweede had een breuk, was. slechts zwak vastgebonden en dreigde ieder oogenblik geheel onbruikbaar te worden, in welk geval men hem aan land dan wat herstellen kon, tenzij we ons anders wilden behelpen.

Daar kwam nog eene omstandigheid bij, waarop we in 't geheel niet hadden gerekend. Wij waren met het mooiste weer ter wereld van Tiberias afgevaren. Terwijl we nu tusschen de rotskloven waren ingesloten en de avond al begon te vallen, verhief er zich een kleine bries, die men op het land wellicht nog niet gevoeld zou hebben. Het water begon evenwel al roerig te worden en deed het gebrekkige scheepje wat

HET KARTHUIZERS-KLOOSTER TE ROME.

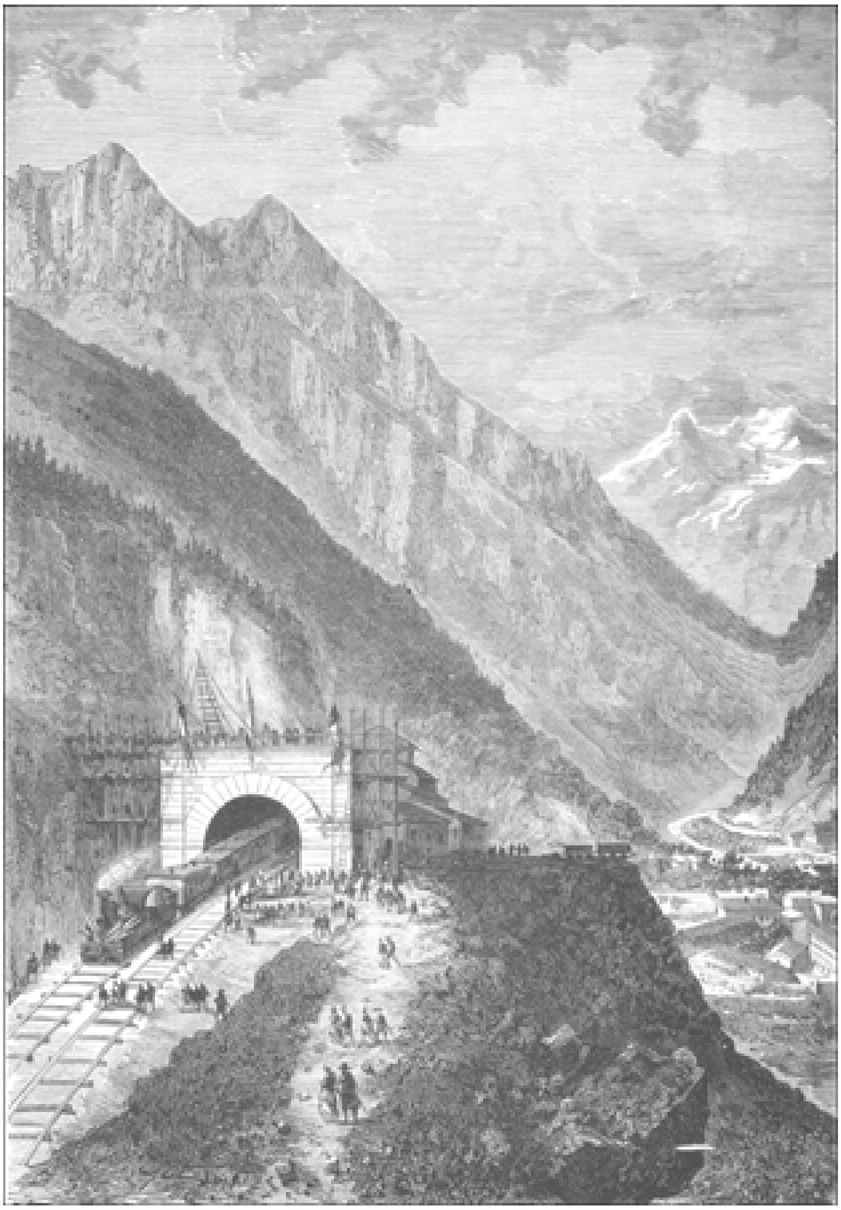

DE TUNNEL VAN DEN MONT-CÉNIS.

veel heen en weêr schommelen. Eerst boezemde ons dit weinig zorg in; met elke minuut werd echter de zaak bedenkelijker. Wij hielden daarom meer op het land aan, om den riem, die nu geheel onbruikbaar was geworden, weder wat saamtebinden of op eene of andere manier te herstellen. Hoezeer wij den wal ook nabij waren, konden we dien toch niet bereiken; ook scheen dit ons om andere redenen minder raadzaam toe. Dewijl het echter op die plaats niet heel diep was, - 't was juist bij den inham die naar Bethsaïda, Magdala en de vlakte van Hittin voert, - ontdeden de Arabieren zich van hunne kleederen, gingen tot aan den hals door het water en trokken en schoven de schuit vooruit. Zoo tobden we gedurende bijna een half uur met groote krachtsinspanning voort. Maar nu werd het water dieper en moesten we naar andere middelen onzien. Wij kwamen den hoek van Bethsaïda om en kregen meteen een gunstigen wind. Ik wilde daar dadelijk partij van trekken; onze gezagvoerders ontraadden zulks echter: het was nog niet te doen. Eindelijk gaven ze toe. Wij heschen het zeil en als een pijl vloog ons bootje over het water. Niet lang duurde het echter of ons zeil viel slap neêr. Wij moesten weêr aan 't roeien; maar wij hadden bijna een uur gearbeid en nog niets gewonnen. De maan scheen helder en rein boven onze hoofden; de sterren schitterden, maar wij waren nog ver van Tiberias. Daarbij moesten wij den volgenden morgen vroeg weêr op reis, en wij zagen er niets anders in, dan wat ons de toeschouwers op de ons omgevende bergen ook te kennen gaven, dat wij den nacht op het meer zouden moeten doorbrengen. Daartoe waren we echter in 't geheel niet voorbereid. Wij waren dun gekleed en in 't Oosten zijn de nachten koud en gevaarlijk. Wij zouden niet eens, al hadden we 't ook kunnen doen, aan land hebben durven gaan wegens de onveiligheid dier streken. Hoe meer we ons nu aftobden, zonder daarom iets vooruit te komen, des te grooter werd onze verlegenheid; ja wij verbeelden ons soms zelfs, dat we nog verder van ons doel afraakten. Nu zagen we in hoe ongelukkig we zouden zijn geweest, als we met ons armzalig vaartuig naar den Jordaan gevaren waren. Wij stonden intusschen niet weinig angst uit. De een zag den andere verlegen aan en menigeen bad, zoo niet met den mond dan toch met het hart, gelijk de Apostelen: ‘Heer, behoed ons, wij vergaan!’ 't Was de eerste Meinacht, de maand van Maria, en wij hieven gezamenlijk de litanie van Lorette aan. Terwijl we zoo in angst en nood ons afsloofden om vooruit te komen en met den eenen roeiriem niet tegen den wind op konden werken en als vastgebonden tusschen twee klippen hingen, zoodat we den moed haast begonnen te verliezen- daar hoorde ik op eens, terwijl ik meende dat, behalve nog een anderen landgenoot, slechts Arabieren, Joden, Franschen en Italianen in het schip waren, onze gezagvoerders eveneens Duitsch spreken en hunne bezorgdheid uitdrukken. Het waren namelijk de zoons van den daar wonenden logementhouder Weissmann, een Jood en geboren Oostenrijker. Klonken mij in de uren des gevaars die vaderlandsche klanken als een liefelijke muziek in de ooren, later vernam ik, dat de Joden in Tiberias, even als in Jeruzalem en Hebron vrij algemeen zich van de duitsche taal bedienen, welke dan ook in de scholen te Jeruzalem onderwezen wordt. Voorts schijnt de Oosterling ook niets gemakkelijker te leeren dan vreemde talen. In de zeeplaatsen verstaan de meeste scheepskapiteins, buiten hunne moedertaal, het Engelsch, Eransch en Italiaansch. Behalve door de Joden hoort men het Duitsch er niet spreken, 't Was reeds diep in den nacht en wij hingen nog altoos als vastgenageld aan onze klippen. Het zeil fladderde om den mast; maar Hij die de winden en de zee gebiedt, redde ook ons uit den nocd. De zee, die pas nog zoo hol stond en de golven hoog opgezweept

en het scheepje heen en weêr geslingerd had, werd weêr stil en glad als spiegelglas. Op nieuw gleed de bo t, hoewel langzaam, vooruit. Wij kregen eindelijk in de verte het licht onzer tenten in 't oog op de hoogten bij Tiberias en gaven onzen vrienden seinschoten, om hen van onze terugkomst te verwittigen. Het meer verscheen ons weêr in al zijne bekoorlijkheid. Bij onze terugkomst in Tiberias hadden we dus het beroemde meer van Genezareth in al zijne verschillende bijbelsche toestanden, gezien: eerst liefelijk en stil, toen in beweging en dreigend; dan in storm en bij stilte, in de heete zonnestralen bij dag en bij nachtelijke koelte, in vreugde en smart; tusschen vrees en hoop en eindelijk in eene gelukkige redding.

Een goed hart.
Zedenschets door Hendrik Conscience.

(*Slot.*)

Nog meer vragen werden de Signora Fioraliso toegestuurd. Om aan de zeer natuurlijke nieuwsgierigheid van allen te voldoen, nam zij eenen stoel en zeide:

Laat ons een oogenblik zitten.... Gij hebt ons de noodige hulp geschonken om naar Frankrijk te gaan. Wij zijn te Rijssel bij mijnen oom gekomen, die, zooals gij weet, eerste viool bij het groot theater was. De goede man heeft ons naar zijn vermogen bijgestaan. Al vroeg won ik zijne bijzondere voorliefde, en hij werd mij een teeder vader. Van hem leerde ik, van kindsbeen af, de muziek: ik werd behendig op de piano, en mijn oom meende dat ik eene veelbelovende stem had. Wij zijn drie jaren later naar Parijs gegaan, waar mijn oom eene plaats in het orkest bij het groot opéra verkreeg. Ik volgde met vlijt de lessen van het Conservatorium, totdat mijn oom mij medenam naar Italië, waar hem, als orkestmeester van een klein theater, eene betere plaats werd aangeboden. Ik leerde, ik arbeidde van den morgen tot den nacht. Wat zal ik u verder zeggen? Mijne stem ontwikkelde zich en ik werd in korten tijd de lievelinge van het publiek. De goede God heeft mij met geld overladen, nu bezit ik roem en eer in overvloed en ik win veel, veel geld.'

Dit laatste gezegde deed eenen bijzonderen indruk op moeder Leemans; zij richtte het hoofd op en opende de lippen, als wilde zij spreken; maar een biddende blik van Victor dreef het woord terug in haren mond.

'Alzoo, gij kendet mij waarlijk niet meer?' zegde de dame met eene zucht. 'Gij had Mietje Corebloem vergeten? Ik moest mij, van wege zulke edelmoedige lieden, daaraan verwachten. Gij herinnert u het goede niet dat gij hebt gepleegd: het is natuurlijk. Ik toch heb ze niet vergeten, de engelen die eene arme moeder en arme hulpelooze kinderen van den hongerdood hebben gered; ik toch heb het nooit in mijn hart miskend, aan wie de gevierde Signora Fioraliso haar geluk en haren roem verschuldigd is en, stemde ik er in toe, mijne befaamdheidbuiten Italië te wagen, het was slechts de hoop van u nog eens te zien, welke mij deze kunstreis deed aanvaarden.'

Zij gaf geen acht op de dankbare woorden, die moeder Leemans en Clara haar toestuurden; maar beschouwde eene wijl den jongeling met verrassende aandacht, terwijl zij als in zich zelve murmelde:

'Mijn levensdroom heeft mij niet bedrogen; zijn gelaat is de spiegel van zijn edel hart.....'

Dan vroeg zij schier plechtig.

'Mijnheer Victor, zijt gij vrij?'

'Vrij? Hoe meent gij het mejuffer?'

‘Zijt gij getrouwd? ‘

‘Nog niet.... eilaas!’

‘Gij zult het wellicht niet gansch gelooven; maar bij elken voortgang dien ik deed; bij elke eerbetuiging die mij ten deel viel, dacht ik aan u. Meer nog dan in het handgeklap van het publiek, zag ik mijne belooning in het gelukkig vooruitzicht, dat ik eens bekwaam zou worden om u de schuld van Mietje Corebloem te betalen. Is de dankbaarheid een gevoel dat men bijna liefde zou mogen noemen, de edelmoed en de weldaad zijn kiemen waaruit de liefde gemakkelijk opgroeit.... Victor, wilt gij mijne band aanvaarden en mijnen roem en mijn fortuin deelen? Ik zal het geluk uwer moeder en uwer zuster verzekeren.’

‘Onmogelijk, onmogelijk!’ zuchtte de jongeling.

‘Dit antwoord scheen de dame te bedroeven. Zij aanschouwde Victor met treurig verwijt in de oogen, en meende gewis hem naar de reden zijner weigering te vragen. Maar nu kwam er eensklaps een jonge maagd in de kamer gestormd. Zonder op iemand acht te slaan, vloog zij den jongeling aan den hals en fluisterde met beklemden angst aan zijn oor:

‘Victor, mijn ongelukkige Victor, o, treur niet, wanhoop niet: God zal ons helpen!’

‘Gij ziet het, mejuffer,’ zegde de jongeling. ‘Er zijn banden, zoo zuiver en zoo hecht, dat ze niet te verbreken zijn. - Mejuffer Christina Verdonk, mijne verloofde!’

‘Ach, het zij zoo!’ riep de dame. ‘Indien ik slechts mag hopen dat gij gelukkig zult zijn. Ik voorzag het, en meende zelfs u getrouwd te vinden. Laat mij, als vriendin, de maagd omhelzen, die gij uwer waardig hebt gekend.’

En werkelijk zoende zij Christina Verdonck, die, verbaasd en half mistrouwend, zich door de onbekende in de armen liet drukken.

‘Luistert’ zegde deze na eene wijl ‘ik ben verplicht, voor heden u te verlaten. Men wacht mij op den Schouwburg. Morgen keer ik weder met mijnen oom. Gij moet komen zien en hooren, wat Mietje Corebloem, dank aan uwe hulp, in de kunstwereld is geworden. Hier zijn vrije toegangskaarten voor alle plaatsen. Gij zult komen niet waar? Uwe tegenwoordigheid is mij meer waard dan die van keizers en koningen.... Ik heb een geschenk, eene kleine herinnering voor mijnen redder medegebracht. Gelieve hij het, tot aandenken aan Mietje Corebloem te aanvaarden.’

Onder het uitspreken dezer woorden stapte zij naar den winkel, doch keerde onmiddellijk weder, met eene vierkante lederen doos in de hand. Dit voorwerp op tafel gezet hebbende, zegde zij:

‘Dit is mijn geschenk voor mijnheer Victor. Opent, bid ik u, de doos niet in mijne tegenwoordigheid. Morgen zal ik, insgelijks geschenken brengen voor u, vrouw Leemans, en voor u, juffer Clara, die mij eens uw schoonste pop tot troost in de armen hebt gelegd en voor u bovenal, mejuffer Christina. Ah, gij zijt mij dierbaar; want uw weldoener heeft u lief en zijn levensgeluk wordt u toevertrouwd.... Nu, vaarwel, tot morgen!’

En onder het uitspreken van dezen groet, verliet zij het huis met zichtbare haast.

Allen blikten haar eene korte wijl verbaasd achterna; maar even ras vestigden zij de oogen met aangejaagde nieuwsgierigheid op de doos.

Vrouw Leemans opende ze, en haalde er een prachtig gouden uurwerk

uit, met een langen zwaren ketting waaraan eenige gesteenten glinsterden.

'Ho, het schoon geschenk! Ach, ach, hoe zwaar! Louter goud! De oogen schemeren er van!' mompelden de vrouwen, terwijl het uurwerk van hand tot hand ging en men het twee of driemaal wilde hebben, om het naar lust te kunnen bewonderen.

'De jongeling, alhoewel hij glimlachte, scheen in gepeinzen verstrooid en deelde niet gansch in de geestdrift der anderen.

'Maar Victor toch' zegde zijne moeder 'waarom zijt gij nu niet blijde over het prachtig geschenk? Het is een schat. Wilden wij het verkoopen, er kwam misschien wel duizend franken van.'

'Verkoopen, het geschenk van Mietje Corebloem verkoopen!' zuchtte hij treurig.

'Ziet, ziet, hier is een brief!' riep Clara, die de dooze in eene hand hield en met de andere haren broeder een klein gevouwen blad papier toereikte.

Victor ontplooide het papier en terwijl de vrouwen hem de woorden uit den mond keken las hij langzaam:

Aan mijne weldoeners,

Mietje Corebloem is u niet alleen het leven, maar tevens haren roem en haren rijkdom verschuldigd. Zij weet niet, hoe dit te erkennen. Aanvaardt toch, uit hare dankbare hand, een klein gedeelte van de vruchten uwer weldaad. Mocht het zijn, dat dit geschenk niet tot 'uw geluk kon bijdragen, doe dan daarmede, in mijnen naam, voor andere arme menschen, wat gij zoo edelhartig voor Mietje Corebloem hebt gedaan.'

Allen bezagen elkander en schenen de verklaring van een wonderlijk raadsel te vragen. Wilde de Signora Fioraliso zeggen, dat men het uurwerk, indien men het niet aanvaardde, tot aalmoezen moest gebruiken? Dit was toch onwaarschijnlijk.

Victor nam de doos uit de hand zijner zuster, bekeek ze in twijfel en lichtte een satijnen middelschot op, dat op den grond der dooze lag... Eensklaps werd hij bleek, en alhoewel een glimlach op zijne lippen stond, beefde hij in al zijne leden.

'Victor, Victor, mijn arme zoon, wat hebt gij?' kermde de moeder.

'O, Groote God, zal ik mijne oogen gelooven!' riep de jongeling, eenige papiertjes uit de doos heffende. 'Ziet, ziet, een bankbriefje van duizend franken! Nog een.... nog, nog! Tien, tien duizend franken!... Ik aanvaard ze van Mietje Corebloem: mijne verlossing, onze eer, ons geluk! Moeder, zuster, nu zijn wij rijk. Christina, lieve, wij trouwen, onmiddellijk, seffens! O, weest blijde! Dankt God! juicht!'

Hij sprong zijne moeder aan den hals, en allen te zamen begonnen elkander te kussen en de handen te drukken. Zij huppelden rondom de kamer en dansten en zongen en jubelden zegevierend, als waren zij met zinneloosheid getroffen.

Vrouw Leemans bleef eerst staan: en riep, boven het gerucht uit:

'O, kinderen-lief, bekent het: heb ik niet honderdmaal u gezegd: eene goede daad vindt altoos haar loon? Ach, de gelukkige doos! Kan het levensgeluk van een gansch huisgezin daarin opgesloten liggen?'

'Wij zijn rijk... rijk!' juichte de jongeling. 'Christina, laat al gauw uw bruidskleed maken! Een nieuw en glansrijk leven opent zich voor ons..... Sluit weg dit geld. Ik neem een briefje: duizend franken.Ik loop naar Mr. Groothans. De schande, de verdenking moet mij van het hoofd. Ik keer seffens weder: trotsch, vrij, gelukkig! Christina, ga roep uwe moeder. Wij zullen blijde zijn, feestvieren en een glas wijn drinken ter eere van den engel, dien God ons toezond O, dank, dank, Mietje Corebloem!... Danst, springt, weest vroolijk totdat ik wederkeer!'

En hij liep juichend ten huize uit.

SLOT

Nog niet lang geleden, ontmoette ik eenen vriend, die in Brussel rondging, om inschrijvingen ten voordeele eener arme zieke weduwe en hare kinderen in te zamelen. Hij was blijde; want zijne pogingen waren buitengewoon gelukt; daarenboven hoopte hij, in zeker huis aan het andere einde der stad, nog eene zeer aanzienlijke hulp voor zijne beschermelingen te krijgen.

Ik vergezelde hem, omdat ik, dien namiddag, niet wist wat beters te doen; en hij vertelde mij veel van eenen koopman, die vroeger eene weldaad had bewezen aan een arm meisje, en haar aldus geholpen had, om eene beroemde zangster te worden. Hij wist de geschiedenis niet geheel; maar dit wist hij voorzeker, dat de koopman *geassocieerd* was, zegde hij, met de zangster, en aan dit feit zijnen spoedigen rijkdom was verschuldigd.

Hij sprak mij met uitbundigen lof van de liefdadigheid des koopmans; maar vooral van de onuitputtelijke edelmoedigheid zijner echtgenoote en zijner moeder, die zelfs zich dankbaar toonden, telkens dat men hunne hulp inriep om ellende en lijden te verzachten. De zuster des koopmans, die getrouwd was met eenen doctor, roemde men als de hulp der armen in hare wijk. De liefdadigheid was dus bij hen eene familiedeugd.

Wij spraken verder over het lofbaar vooruitzicht der zangster, die met haar geld in een eerlijk handelshuis te plaatsen, zich tegen later ongeval een immer aangroeiend fortuin verzekerde. En wij betreurden het dat sommige zorgelooze kunstenaressen, na een kwistig leven en na het verlies hunner stem, van het toppunt der weelde in den kolk der ellende moeten vallen.

Wij waren nog daarover aan het kouten, toen mijn vriend mij een groot huis toonde, en mij zeide:

'Daar moeten wij zijn.'

Wij belden aan, en ik las op de koperen deurplaat:

VICTOR LEEMANS en Cie.

Wij werden door eene meid in eene soort van kleine zaal geleid.

De koopman verscheen onmiddellijk, met eenen minzamen glimlach op de lippen.

Terwijl mijn vriend hem het doel van zijn bezoek uitlegde, werd mijne aandacht opgewekt door een tafereel, dat aan den wand hing. Ik naderde en beschouwde het met nieuwsgierigheid. Dit voorwerp boezemde mij het verlangen in, om iets nauwkeurigers over de geschiedenis van den koopman Leemans te vernemen, en bracht mij zelf op de gedachte, deze eens, onder verbloemde namen, aan mijne vrienden te vertellen.

Het was eene schilderij: een wintergezicht met sneeuw en dorre boomen. Op den voorgrond zaten arme, noodlijdende menschen: eene moeder met twee kinderen. Nevens hen twee jongelingen, die hun eene aalmoes in de hand schenen te leggen. Op den achtergrond, schier wegzwemmend in den purperachtigen winterwasem, zat een engel met een groot boek op de knieën, en deze hemelgeest teekende iets op in het boek, te midden der rechter bladzijde, waarboven in gouden letteren blonk:

DEBET DEUS.

En onder het tafereel stond, in grootere gouden letteren, te lezen:

DEN ARME GEGEVEN, GODE GELEEND.

Midden-eeuwsche legenden,
Door G. van G.

3.
De wolkjes.

‘Mijn schaapjes zijn zoo zoet en rein,
Zij dragen lintjes van satijn,
En belletjes van zuiver goud,
En springen rond in veld en woud.
Uw hemel is wel schoon en goed,
Maar ach mijn schaapjes zijn zoo goed,
Van hen te scheiden doet zoo zeer.’
Zoo sprak Johannes tot den Heer.
En Jesus sprak: ‘gij zult voortaan
Als herder rond de heuvlen gaan;
Uw schaapjes zullen in de lucht
De wolkjes zijn in blijde vlucht,
Die leliewit, met rood omzoomd,
In 't blauwe veld met goud doorstroomd,
Alom in eeuwigduurge jeugd
Verspreiden 's hemels troost en vreugd.’

4.
De wervelwind.

Hij liep, die Judas, naar den stroom
En hing zijn gordel aan een boom,
En sprong al vloekend in de lucht
Al d' englen namen saâm de vlucht.
En uit den grond met woest gebaar
Kwam spottend op der duivlen schaar,
Verdrong zich om s' verraders lijk
En trok het vechtend door het slijk:
Doch toen onstond voor 't eerst alom
Een wind die draaiend scheef en krom,
Vernielt wat op den weg zich vindt
En wordt genoemd de wervelwind.
Die wind ontstaat voordurend daar
Waar zich verdoet een moordenaar;
Want d' englen laten hem alleen
En duivlen vechten om hem heen.

Mgr. Guibert.

Mgr. Guibert is den 13 December 1802 te Aix in het departement van de Monden der Rhône geboren. Geheel zijn leven is een schakel van studie, liefdadigheid en gebed. Zijne zedigheid, welke hem steeds gaarne den achtergrond deed innemen, kon echter zijne onderscheiding niet beletten. Zijne verdiensten, welke niet onopgemerkt konden blijven, maakten hem, ondanks zich zelf, tot een dier personen, welke als schitterende voorbeelden en krachtige leiders werkzaam zijn. Reeds op negen en dertigjarigen leeftijd viel hem de bisschoppelijke waardigheid te beurt. Zijn eerste werkkring als lid der hoogere geestelijkheid werd hem aangewezen in het diocees van Viviers, waar hij gedurende zestien jaren van 1841 tot 1857, tal van weldaden, op stoffelijk, zoowel als op zedelijk gebied verspreidde. Door de geloovigen van zijn diocees hooggeschat en bemind, was hij steeds de ij vervolle en, alles voor allen zijnde, nederige dienaar des Heeren, nooit eigen grootheid zoekende, slechts naar het heil zijner diocesanen trachtende. Zijn vertrek werd dan ook algemeen zeer betreurd en de ondubbelzinnigste blijken van de hem toegedragen innige genegenheid, welke in het hart der hem toevertrouwden zich had geworteld, bestormden hem als 't ware, toen hij tot den aartsbisschoppelij ken zetel van Tours geroepen werd.

MGR. GUIBERT.

Te Tours was en bleef Mgr. Guibert hetwelk hij te Viviers zich getoond had te zijn, dezelfde beminnelijke, offervaardige, studielievende, en van ijver voor het heil der zielen brandende kerkvoogd. Hij was te Tours toen Parijs gedeeltelijk in vlammen opging en een zijner ambtsbroeders aldaar in de vervulling zijner verhevene roeping door ketenen en moordend lood werd gestuit. De mare van dit heiligschennend feit bereikte hem weldra en deed hem des te meer gevoelen, hoezeer de toestand van zijn diocees, wat orde en veiligheid betreft, verschilde met het gevaarlijke en woelige van de hoofdstad des rijks. Echter geen vrees was het, welke hem deed aarzelen, toen hij als opvolger van Mgr. Darboy bestemd werd. Het was zijne bescheidenheid, de kleinachting van zich zelven, welke hem deed terugschrikken voor een ruimer veld van invloed en verantwoordelijkheid, voor eene hoogere en meer schitterende standplaats. Treffend bleek zulks in eene toespraak, welke hij vóór zijn vertrek naar Parijs richtte tot eene vergadering der voornaamste burgers, leden der Vincentius-vereeniging, eene toespraak, welke in bijna alle dagbladen is opgenomen en alle lezers door haren eenvoud en tevens volheid van toon tot bewondering noopt. Mgr. Guibert was nauwelijks te Parijs aangekomen, toen hem nogmaals en meer

werkelijk de herinnering aan het aldaar gebeurde trof; twee dagen na zijne aankomst hadden de begrafenisplechtigheden van zijn vermoorden'voorganger plaats. Dan, noch gevaren, noch treurige voorgevoelens zullen een man als Mgr. Guibert eene schrede minder vast doen zetten op den steeds bewandelden weg. Hij zal ongetwijfeld te Parijs in ruimer, invloedvoller kring zich toonen, zooals Viviers en Tours hem gekend hebben.

Mgr. Guibert verkeert thans in moeilijker omstandigheden dan zijne voorgangers, wier werkkring tijdens eene gevestigde, zij het dan liberale regeering, zich bewoog, terwijl thans na eene schrikkelijke crisis de spanning nog duurt en een onvast, in zijne bevoegdheden kwalijk omschreven gouvernement als in den blinde rondtast om eenigszins tot normaliteit te brengen, wat in het ongelukkige Frankrijk is omgewoeld en dooreengeworpen. Het is te hopen, dat de onverpoosde en belanglooze bemoeiingen, de liefdevolle en krachtige pogingen van Mgr. Guibert op de gemoederen der ontevreden en verleide menigte datgene vermogen, wat de politieke maatregelen van hen, die de leiding der zaken in Frankrijk hebben aangevat, tot nog toe niet uitwerkten.

De tegenwoordige aartsbisschop van Parijs behoort niet tot eene rijke familie; hij is niet zeer bemiddeld, maar weet desniettemin alom zijne weldadige hulp en ondersteuning te doen ondervinden, zoodra zich slechts eene geschikte gelegenheid opdoet. Wie zal ze optellen, die vele onverhoopte en treffende omstandigheden, van welke zijne liefde en zijne dienstvaardigheid terstond gebruikmaakten, om weldoend en bemoedigend tusschen beiden te treden? Hoevele van die aandoenlijke en opbeurende tooneelen van christelijke liefdadigheid, in welke Mgr Guibert als hoofdpersoon optrad, zouden, gelijk de levensbijzonderheden van den beminnelijken Fénélon, een dichterpen tot treffende zangen stof kunnen geven.

Om de karakterschets, hoe onvolmaakt ook, in weinige trekken van den persoon des aartsbisschops gegeven, als door de hand van den prelaat zelf te doen afwerken, worden hier enkele zinsneden uit zijne boven vermelde toespraak weêrgegeven:

‘Ik wist reeds sinds eenigen tijd, dat mijn naam voor den aartsbis- schoppelijken zetel van Parijs genoemd werd, en toen ik zag, dat de zaak een weinig grond kreeg, achtte ik mij verplicht te schrijven en de onmogelijkheid te doen kennen, waarin ik verkeerde, om zulk een post naar waarde te vervullen. Niet dat ik bang was; op mijn leeftijd vreest men niet te sterven; mijn leven behoort overigens der Kerk, en zoo ik het binnen een jaar, binnen zes maanden moet opofferen, ik leg er mij bij neêr. Maar ik zeide tot mij zelven voor God, dat ik onmogelijk geschikt kon zijn, om zulk eene moeilijke taak op mij te nemen, en dat de belangen van Parijs in *mijne* handen slechts ge-plaatst zouden zijn.....

De eerste dagen zal mijne physische en moreele smart haar toppunt bereikt hebben; doch indien ik er aan weêrsta, zal ik nog een tijd kunnen meêgaan en tot brug dienen, om de Parijzenaars uit de hoofdstad naar het paradijs te geleiden. En inderdaad, een bisschop is niets anders; gelijk zijn naam aangeeft: *pontifex*, een man die een brug maakt.’

[Nummer 13]

Onze gravuren.

‘De geeseling van Christus’ is eene schilderij, die Michel-Angelo door Sebastiaan del Piombo deed vervaardigen, na er zelf het plan en de teekening van te hebben

gemaakt. Te zeer overtuigd, dat hij niet in staat was zich met Raphaël te kunnen meten en het moede zijnde, dat deze voortdurend de grootste der schilders werd genoemd, meende Michel-Angelo hem een gevreesden mededinger in den grooten kleurenschilder te stellen. Met dit doel teekende hij in 't geheim het plan der schilderijen, welke aan Sebastiaan del Piombo opgedragen werden, om voor de kerk van St. Petrus in Montorio te vervaardigen, vertrouwende dat Raphaël niet bestand zou zijn tegen een mededinger, die een onovertroffen coloriet aan den stijl en de teekening van Buonarotti wist te paren. En inderdaad, deze eigenschappen zijn, zooveel 't mogelijk is, in de schilderij der ‘Geeseling van Christus’ vereenigd. Het valt echter licht, ook voor 't ongeoefend oog, te onderscheiden, dat onder de uiterlijke vormen van del Piombo een genie van een geheel ander karakter verborgen ligt en dat het ondoenlijk is den meest zachtzinnigen en bloemrijken stijl van den Venetiaan aan de trotsche en geweldige natuur van Michel-Angelo te huwen. Deze tegenspraak is in het schilderstuk der beroemde kunstenaars, waarvan wij in de eerste gravure van ditnommer eene copie bieden, niet te loochenen. Michel-Angelo schijnt zelf het moeielijke zijner verhouding te hebben beseft en van daar wellicht, dat de figuren, die zijn genie anders met meer verhevenheid en ideale kracht zou hebben voorgesteld, in dit beeld meer het gewone en vulgaire schijnen te naderen In weerwil dezer gebreken is de ‘Geeseling van Christus’ steeds als een der voornaamste meesterstukken der kerk van den H. Petrus in Montorio aangemerkt.

Als verguld door de stralen der avondzon glinstert het water van den vijver; gelijk een zilveren spiegel schittert zijne vlakte, over welks kalme helderheid hier en daar ringen zweven als de getuigen van het dartele spel der wilde eenden, die zich in de nabijzijnde biezen verschuilen. 't Is te laat reeds voor het jonge volkje om nog te water te gaan; wee den onvoorzichtigen waard, die het waagt en over den vijver heen kleppert, trotsch gelijk het genet op de rijbaan.

DE GEESELING VAN CHRISTUS, NAAR DEL PIOMBO.

Meer en meer daalt het nachtelijk duister; de egel, 't wezeltje, de veldmuis gaan op avontuur uit; 't is de tijd van leven, lust en gezang voor den nachtvogel. De overige natuur rust en zwijgt.

Hoort! ginds tusschen de heg, die zich bij de glooiing des vijvers verheft, daar ruischt en beweegt zich iets. Bedachtzaam in 't rond glurend sluipt de groote

nachtelijke roover uit zijne veste Malepartus, die zich bij de heg bevindt en oorspronkelijk aan een das of konijn tot woonstede strekte. Want zich zelf een onderaardsche woning te graven, dat

doet de vos niet, daarvoor houdt de sluwe tafelschuimer te veel van zijn gemak. Gedurende een groot deel van den middag reeds heeft Reintje op de loer gezeten; door de kuikentjes, die hij *en passant* wist te kapen, is nog geenszins zijn maag overladen; de zon brandde hem nog te fel om naar meer lekkere boutjes om te zien; als hij veel had moeten loopen, had hij een dorst gekregen, die wellicht slechts door druiven kon worden gestild en.... druiven waren hem te zuur. Om al deze redenen deed hij in zijn koelen bouw liever een dutje; de slaap heeft hem met nieuwen rooflust en annexatie-droomen verkwikt.

O! die domme ganzen en eenden, dat zij daar, juist als Reintje ontwaakt, bij den vijver zoo onbezonnen liggen 't snateren en leven te maken! Met half ontloken oog heeft hij zijn toekomstigen buit reeds geteld; met omzichtigheid en zorg bespiedt en verkent hij het terrein; daarna zijn *plan de campagne* in orde brengende, draagt hij zorg dat hij niet gezien wordt, en dat tevens niets zijn eigen oog ontgaat, want vast staat bij hem de overtuiging: die niet sterk is moet slim zijn.

Langzaam maar zeker, den spitsen zwarten neus snuivend naar het riet gericht, met neêrhangenden kop en gluiperig in 't rond blikkende oogen treedt de nachtdief uit zijn schuilhoek. Zoolang het noodig is, verzuimt hij niet van tijd tot tijd de oogen zoo vroom mogelijk te verdraaien en de zedigheid in gang en uiterlijk te bewaren, opdat 't een of ander onervaren kind van 't woud, dat hem in 't donker mocht gadeslaan, toch niet aarzele hem voor een ziekentrooster of zedenprediker te verslijten. Arme dieren, die zich door zijn masker der vroomheid laten misleiden!: ‘Als de vos de passie preekt, boer, pas op uw ganzen!’

Eindelijk is hij waar hij wezen moet; de buit is in zijn bereik en slechts weinige schreden scheiden den sluipmoordenaar van de argeloos droomende vogels, die tusschen de halmen gebukt rusten. Reintje heeft thans al zijn kracht en sluwheid van noode; want mislukt hem de sprong op den half moerassigen grond of kraakt het te luid in 't licht beweegbare riet, dan ontwaakt de vogel en de avondmaaltijd is verloren.

De sluwe gast is bijna niet meer te herkennen; moordlust en bloeddorst verraadt zijn blik, de spitse en als parelen onder zijn rooden snorbaard glinsterende tanden treden thans als 't ware openlijk te voorschijn, als de belhamels der samenzwering, waarin de oogen, neus, ooren, staart, kortom al de ledematen van den vos gelijkelijk als deelgenooten zijn betrokken.

Op eenmaal waagt de moordenaar den beslissenden sprong; luide en angstvol schreeuwend tracht de eend door 't slaan der vleugelen aan: 't gevaar nog te ontkomen. 't Is te laat! De gauwdief heeft zijn slachtoffer reeds te stevig bij den hals vastgegrepen, en terwijl van alle kanten in de zoo even nog vreedzame schelf het kermend gesnater weêrklinkt der zich verschrikt in 't water plonzende eendenschaar, keert de rustverstoorder, zijn buit tusschen de scherpe tanden meêslepend, met de alles verachtende en boosaardige zelfvoldoening des verstokten zondaars, naar zijne veste Malepartus terug.

Natuurlijk en schilderachtig heeft de duitsche teekenaar Sonderman ons in de gravure op pag. 101 de eerste luchtboden des winters voorgesteld.

't Is met de eerste sneeuwvlokken al juist eender als met vele andere ontmoetingen des levens gelegen: waar de een vaak om lachen moet, zou de ander graag om schreien.

De ronde gezonde schalk, die schoenen en kousen voor het bed laat staan, om naar het raam te klouteren en zich aan de spijlen op te lichten, zijn zusje dat op de knieën naast hem nederzit, de kleine Benjamin op de armen der moeder, vervuld van innige zielsvreugde begroeten zij den lustigen dans der langs het venster dwarrelende sneeuwvlokjes, als waren het blanke hemelboden, wier eenige zending het is hen te vermaken. ‘Als er maar sneeuw genoeg valt, om met sneeuwballen te gooien of een sneeuwpop te maken,’ denkt de oudste van het drietal.

Arme moeder! Ook zij verheugt zich in de vreugd harer kinderen. Hoe vele reden echter heeft zij misschien om met een zwaar hoofd die eerste boden van winterkoude en gebrek te zien neêrdalen.

Pater Lacordaire.

Jean-Baptiste Lacordaire werd geboren den 12^n^ Mei 1805 te Receysur Ource, een dorp van Bourgogne.

Hij was de man dien God had uitgekozen om aan Zijne Kerk in Frankrijk dat gedeelte harer kracht en schoonheid weêr te geven, waarvan zij door het ongeloof wederrechtelijk was beroofd, namelijk de religieuse Orden. De talenten althans, welke hij bezat, en het gebruik dat hij er van maakte, geven alle recht hem als het werktuig der Voorzienigheid te beschouwen. Redenaar, zooals er na Bossuet in Frankrijk slechts weinigen den christelijken kansel beklommen; schrijver, wiens werken een eereplaats in de nieuwere letterkunde innemen; apologist, die zijne hoorders ondanks hen zelven dwong de waarheid te erkennen, 't waren wel teekenen eener verhevene roeping.

De jongelingsjaren van Lacordaire waren gewijd aan de studie der rechtsgeleerdheid en hij slaagde daarin zoo wel, dat hij op 21jarigen leeftijd in de pleitzaal van Parijs als advocaat mocht optreden niet alleen, maar er de bijzondere genegenheid verwierf van den vorst der fransche balie, den onovertroffen Berryer.

Niet lang echter volgde hij die loopbaan; de genade met hare zacht maar onfeilbaar werkende kracht had die groote ziel aangegrepen; door haar bestuurd begon hij zijne godgeleerde studiën in het seminarie van St. Sulpice en werd op den 22^n^ September 1827 priester gewijd. Tot 1830 was hij rector van een huis der Visitatie; maar in dat jaar wierp hij zich op als medehelper van de la Mennais, te midden van den strijd, die toen in Frankrijk op religieus en politiek terrein heerschte. Dit eerste openlijk optreden van Lacordaire moge mislukt genoemd worden, het schaadde hem niet. De veroordeeling van de *Avenir* trof ook hem; maar gelukkiger dan de la Mennais wist hij zich te onderwerpen aan de uitspraken van Rome en hij trok zich terug in zijn vroegere eenzaamheid.

In 1835 eindelijk werd hij door Mgr. Quelen, aartsbisschop van Parijs, geroepen om in de Notre-Dame van Frankrijks hoofdstad Gods woord te verkondigen. Hij begon er dat meesterstuk van christelijke welsprekendheid, zijne *Conferentiën*, en zag zich daardoor in staat gesteld zijn lievelingsdenkbeeld ten uitvoer te brengen: de Kerk namelijk te beschouwen met betrekking tot haren invloed op de wijsbegeerte, politiek, moraal en dogmatiek. Na de Vasten van 1836 verzocht hij echter zijn ontslag als prediker der Notre-Dame, inziende dat zijne krachten niet ontwikkeld genoeg waren om dat reuzenwerk te voltrekken.

Hij begaf zich nu naar Rome om er zijne studiën voort te zetten.

Het was echter niet alleen tot eigen volmaking dat Gods hand hem naar het middelpunt der christenheid heenvoerde. Daar kwam ook zijn neiging tot den

religieusen staat tot rijpheid; hij vond er die religieuse Orden terug, die uit zijn vaderland waren verbannen; hij zag den schitterenden glans waarmeoe zij de Kerk verrijken, erkende hare zedelijke noodzakelijkheid voor het Christendom en vatte terstond het plan op, dat velen als een hersenschim beschouwden, om die religieuse Orden in Frankrijk hare eereplaats terug te schenken.

De abbé Lacordaire trad den 7 Maart 1839 in de Orde der Dominicanen en begon zijn noviciaat in het klooster der Minerva te Rome. Den 22 April 1840 deed hij zijne geloften en van toen af begon hij met taai geduld, onverzettelijke wilskracht, maar ook met voorzichtig beleid, wat alleen goeden uitslag kon doen hopen, zijne moeielijke taak, den strijd op leven en dood met de macht des kwaads.

De fransche revolutie, die niets minder beoogde dan eene algeheele omverwerping van het Christendom, had aan alle religieuse Orden het wettig bestaan op Frankrijks bodem ontzegd. Tegenover dien maatregel van geweld stond wel is waar een artikel van de *Charte*, dat volkomen gewetensvrijheid veroorloofde; maar zulks hielp pater Lacordaire weinig; de gemoederen waren te veel opgewekt, te vijandig gestemd en een wetsartikel kon hem niet vrijwaren tegen het geweld eener opgehitste massa. Hij had behoefte aan een andere, niet in doode letters bestaande, maar meer practische kracht, aan die kracht welke geheel de wereld regeert, *de publieke opinie*. Haar moest hij voor zich winnen, dan was hij meester van het terrein, en 't is hem gelukt, ten volle gelukt. Alvorens in Frankrijk terug te keeren, publiceerde hij zijn ‘Gedenkschrift voor de herstelling der Predikheeren in Frankrijk.’ Dit werk vond bijval en baande den weg aan het ‘Leven van den H. Dominicus,’ dat met algemeen enthousiasme ontvangen werd, en deze lofspraak van de Chateaubriand uitlokte: ‘Het leven van Dominicus vormt eenige der schoonste bladzijden onzer nieuwe fransche letterkunde.’

Grond genoeg meende nu Lacordaire op zijne vijanden gewonnen te hebben om een eersten stap te wagen. De roem zijner Conferentiën van 1835 en 1836, het gunstig onthaal zijner twee laatste werken, die onloochenbaar zijne bedoelingen te kennen gaven, waren genoegzame waarborgen om een goeden uitslag te verhopen.

Den 14^{n} Februari 1841 beklom Lacordaire weêr den kansel der Notre-Dame. Hij zelf heeft het ons in een zijner brieven beschreven. ‘Ik verscheen in de Notre-Dame met mijn geschoren kruin, wit habijt en zwarten mantel. De aartsbisschop Mgr. d'Affre was er tegenwoordig. Martin, minister van Eeredienst, wilde ooggetuige zijn van een feit, waarvan niemand den uitslag kende; verscheidene notabiliteiten hadden zich onder de volksmassa gemengd. Ik had tot onderwerp mijner redevoering: ‘De roeping der fransche natie,’ om zoo de stoutheid mijner verschijning door de populariteit der denkbeelden te dekken. Ik slaagde en twee dagen later ontving ik eene uitnoodiging van den minister van Eeredienst, om bij hem te komen dineeren.’

Lacordaire was behouden. Hij had de banier der religieuse Orden geplant te midden van het vijandelijk kamp; hij had door het stoute en onverwachte zijner bewegingen den vijand verrast, overrompeld; maar wat meer zegt, hij was populair geworden, hij had de publieke opinie bemachtigd.

Terstond keerde nu Lacordaire naar Rome terug om er verdere maatregelen te nemen tot volvoering van zijn plannen. Nadat echter zijne vijanden uit hunne eerste bedwelming waren bijgekomen, keerden zij zich met kracht tegen hem en vroegen in naam van den Staat rekenschap van zijne ‘onwettige’ overwinning. Lacordaire liet hen razen, hij kende nu zijne macht en te bekwamer ure zou hij hen die op nieuw doen gevoelen.

Op het einde van 1841 en 't begin van 1842 predikte hij te Bordeaux, van December 1842 tot Mei 1843 te Nancy. Op beide plaatsen werd hij met enthousiasme begroet. Zoo breidde hij zijne populariteit ook buiten Parijs meer en meer uit en legde vaster grondslagen voor zijn werk; zelfs stichtte hij te Nancy zijn eerste huis. Op het gerucht daarvan begon men van de zijde van het gouvernement hem te bedreigen; dezelfde Martin, minister van Eeredienst, welke hem in 1841 aan zijn tafel had uitgenoodigd, schreef nu brief op brief aan Mgr. Joppé, opdat deze prelaat aan pater Lacordaire verbieden zou zich te Nancy te vestigen. Mgr. Joppé gaf geen gehoor aan dat alles, en pater Lacordaire werkte rustig voort. Nu riep men de dagbladpers te hulp, en de *Patriote* publiceerde de schandelijkste leugens omtrent zijne leerstelsels en zijn persoon, ten einde zoodoende het publiek tegen hem in 't harnas te jagen. Men had zich echter vergist; pater Lacordaire deed eene gerechtelijke aanklacht van eerrooverij tegen de *Patriote*. Beducht voor zulk een geruchtmakend proces bood men hem genoegdoening aan, en op aanraden van den bisschop van Nancy stelde hij zich daarmede tevreden.

Veel had de onverschrokken religieus reeds gewonnen; doch het waren slechts schermutselingen geweest, de beslissende slag moest nog worden geleverd, en gelijk Parijs zijn eerste uitgangspunt geweest was, moest hij daar ook de laatste overwinning behalen. Parijs was het middelpunt, waaruit zijn populariteit zich verspreid had door geheel Frankrijk, Parijs moest ook het brandpunt zijn, waar die stralen zich weêr te zamen trokken.

In 1843 verzocht hem Mgr. d'Affre, aartsbisschop van Parijs, zijne onderbroken conferentiën te hervatten en hij gaf zijn woord. Dat oogenblik was beslissend. Gedurende zes maanden had er de hevigste strijd gewoed tusschen de geestelijke macht en de Universiteit, en Mgr. d'Affre wist zeer goed welke hulp hij had ingeroepen, toen hij pater Lacordaire opriep om zijne conferentiën te hervatten. Het gouvernement verontrustte er zich over; de koning ontbood den aartsbisschop op de Tuileriën en meer dan een uur bleef hij er op aandringen, dat Mgr. d'Affre zijn gegeven woord zou intrekken. De aartsbisschop antwoordde echter met vastberadenheid; ‘pater Lacordaire is een braaf priester, hij behoort tot mijn diocees, hij heeft er met goed gevolg gepreekt, ik heb hem vrijwillig teruggeroepen en hem mijn woord gegeven; nu kan ik, zonder mij zelven voor mijn diocees en geheel Frankrijk te onteeren, dat woord niet meer terugtrekken.’ De koning zegde nu met bitsheid ‘Welnu, mijnheer, bedenk wel, wanneer er een ongeluk gebeurt, staat er geen enkele soldaat ter uwer beschikking.’

Den 3^{n} December 1843 verscheen de Dominicaan op den kansel der Notre-Dame. Alles was in gespannen verwachting; het onmetelijk schip der kerk was te klein om die golvende menigte te bevatten. De aartsbisschop was ten prooi aan een angstige gejaagdheid; een menigte gewapende jongelieden had zich rond den preekstoel geschaard om des noods hun lievelingsredenaar met kracht van wapenen te beschermen. Te midden van die algemeene spanning was Lacordaire alleen, uitwendig kalm en bedaard; hij trad op en een doodsche stilte heerschte: na een langen en doordringenden blik op die opeengepakte menigte te hebben geworpen, waarin vriend en vijand vermengd was, begon hij: *‘Après la bataille d'Arbelles, Darius, roi de Perse,...’* Allen stonden als betooverd, hij liet hun geen tijd om tot zich zelven te komen en bij zijn derden volzin had hij zich, gelijk hij Mgr. d'Affre had voorzegd,

een geheiligde vrijplaats in alle harten verworven. Geen enkele kreet werd er vernomen, niet de minste wanorde vond er plaats; de pers zweeg of was gunstig, zelfs de *Siècle* publiceerde een artikel, dat overvloeide van loftuitingen.

Lacordaire had overwonnen; de religieus kon weêr publiek als religieus op Frankrijks bodem verschijnen en behoefde niet meer te vreezen voor de onrechtmatige toepassing van onrechtmatige wetten; de liefde en achting des volks beschutten hem voor alle vijandelijkheden. Geregeld zette nu Lacordaire zijne conferentiën voort, maar vergat daarbij zijn hoofddoel, de herstelling zijner Orde, niet. Gedurende den winter van 1844 preekte hij te Grenoble en stichtte in dit bisdom zijn tweede huis te Chalais. Op nieuw bracht deze tweede stichting eene hevige sensatie bij het gouvernement teweeg. Het klooster van Chalais was een door de omwenteling omvergeworpen inrichting en die zou nu uit hare asch herrijzen. Brief op brief werd er weder geschreven aan den bisschop van Grenoble, pater Lacordaire wederom bedreigd; doch hij volgde zijn gewone taktiek, werkte rustig voort en niet het minste geweld durfde men tegen hem plegen. Het gouvernement nu inziende dat het vergeefsche moeite deed, gaf zich feitelijk gewonnen en liet verder, uitgenomen eenige hatelijkheden in 1845 tegen de paters Jezuïeten ondernomen, alle religieusen met vrede. Tot 1851 vervolgde Lacordaire zijne conferentiën te Parijs, en toen, als met een voorgevoel dat hij den kansel, dien hij met zooveel luister had omgeven, niet meer zou betreden, nam hij afscheid in die prachtige en genoeg bekende aanspraak: ‘*O*, *murs de Notre-Dame*,’ enz.

De coup d'état van den 2^{n} December 1851 sloot voor hem de deuren van Frankrijks hoofdkerk en hij had er ook geene behoefte meer aan, dat ze voor hem geopend werden. Zijn doel was bereikt; zijne Orde en met haar alle anderen in Frankrijk waren hersteld en in rust en vrede mocht hij de vruchten genieten van zijn vermoeienden arbeid. Hij besteedde zijn laatste krachten om als Provinciaal zijn werk meer en meer te volmaken. In de maand Januari 1861 werd hij lid van de Académie Française; 't was de laatste lauwer aan zijn kroon op aarde. Den 27^{n} Augustus deed hij wegens ziekte afstand van zijn bediening als Provinciaal; den 20^{n} November begon de laatste crisis en ook zijn doodstrijd; zijn laatste uitroep was een kreet van liefde tot God. ‘*Mon Dieu*, *mon Dieu*, *Ouvrez moi! ouvrez moi!’*

Pater Lacordaire stierf den dood der rechtvaardigen op den 21^{en} November 1861, omstreeks 5 uur in den namiddag.

Het christelijk handwerk in de gilden.

Evenmin als men nu nog bij minder beschaafde volken eigenlijk gezegde ambachten vindt, trof men die bij onze voorouders, de oude Germanen aan: bij hen voorzag ieder zelf in zijne geringe behoeften. Alleen de opperhoofden en de voornaamsten des volks hadden op hunne goederen onderhoorigen of lijfeigenen, welke voor hen het land bebouwden en het andere noodige werk verrichtten.

Karel de Groote, die zich aan alles, wat het welzijn zijner onderdanen betrof, liet gelegen liggen, deed veel voor de regeling en verheffing der handwerken. Onder anderen bepaalde hij in 812, dat in alle koninklijke hoofdplaatsen de volgende handwerken zouden worden uitgeoefend: het goud-, zilver- en ijzersmeden, schoenmaken, draaien, wagenmaken, timmeren, visschen, zeepzieden, bierbrouwen, bakken, zadelmaken, looien, kuipen en meubelmaken. De grooten zijns rijks volgden in hunne districten hierin weldra zijn voorbeeld, terwijl van oudsher reeds de kloosters de kweekplaatsen van den handenarbeid waren geweest en het nu nog steeds meer

werden. De monniken oefenden zelven handwerken uit en onderrichtten er de lijfeigenen in.

Eeuwen lang waren de handwerkslieden lijfeigenen, dus niet vrij. Toen zich in den loop der tijden om de koninklijke en hertogelijke woningen, om de bisschoppelijke kerken en kloosters steden begonnen te vormen, vonden de handwerkslieden gelegenheid, behalve tot voordeel hunner heeren en van anderen, voor eigen rekening te arbeiden; en naarmate de steden in aantal van inwoners en in welstand toenamen, des te talrijker werden ook de handswerklieden en des te gunstiger hun toestand. Allengs werd hun arbeid voor de heeren door wetten en verdragen geregeld, van welke verplichtingen zij zich in vervolg van tijd vrijkochten; andere verlichtingen werkten mede, zoodat in de 13^{e} eeuw in de germaansche steden het handwerk over 't algemeen van de boeien der vroegere onderhoorigheid bevrijd was.

Hadden zich reeds vroeger die werklieden, welke hetzelfde ambacht uitoefenden, nauwer met elkander vereenigd, nu vormden zich langzamerhand genootschappen, welke zelve hunne bestuursleden kozen en hun recht krachtdadig wisten te handhaven en te verdedigen tegen ieder dreigend gevaar. Zoo ontstonden de gilden en vereenigingen, alsmede de zoogenoemde gildetucht, welke ieder, die in eene stad eenig handwerk wilde uitoefenen, noodzaakte zich bij het gild aan te sluiten en aan zijne wetten en regels te onderwerpen. De opneming in het gild kon echter, naar de omstandigheden zulks eischten, geweigerd worden. Eerst hadden de gilden alleen in zaken, het handwerk betreffende, later evenwel ook in oneenigheden en twisten der leden onderling, hun eigen recht, waarin noch het wereldlijke, noch het geestelijke gerecht zich mocht mengen. Elk gild had zijne eigene kamer of een dikwijls zeer deftig ingericht huis, waar de leden bijeenkwamen om over de belangen van hun gild te spreken, of ook wel om onderlinge feesten en maaltijden te houden.

In de middeleeuwen toen de steden en daarmeê ook de gilden tot bloei kwamen, was het gildewezen van veel nut. Daardoor vonden bv. de gildebroeders bij de uitoefening van hun werk de noodige bescherming. Opdat ieder lid op een behoorlijk levensonderhoud zou kunnen rekenen, mochten zich in eene stad niet meer dan een bepaald aantal bazen of meesters vestigen. Ieder die zich als zoodanig wenschte te plaatsen, moest zich aan een onderzoek naar zijne bekwaamheid onderwerpen en een *meesterstuk* leveren. Eene commissie van toezicht was belast er voor te zorgen, dat slechts goed, degelijk werk werd afgeleverd; en door de nauwe betrekking waarin toen vele handwerken met de kunst stonden, muntten vele werkstukken door ware schoonheid en fijnheid van bewerking uit.

Van hun begin af en juist voornamelijk in hun bloeitijd stonden de gilden in eene nauwe vereeniging met de Kerk. Ieder gild had zijn eigen Beschermheilige, en in de kerk een eigen altaar, toegewijd aan dien Patroon, wiens feestdag plechtig gevierd werd, terwijl alle andere feesten der vereeniging ook steeds met een H. Mis geopend werden. Vele gilden maakten ook tot kerkelijke of liefdadige doeleinden rijke stichtingen of *fundaties*. Schoon en hoog te roemen is vooral de broederlijke zorg, welke de medeleden van een gild voor elkander hadden. Het was verboden dat de een den ander zijn klanten of gezellen zocht te onttrekken; zieke of zonder eigen schuld tot armoede vervallen meesters, weduwen en weezen van afgestorvenen werden ruim bedeeld en ondersteund: ieder gild was als 't ware ééne groote familie, waarin ieder lid afzonderlijk voor allen opkwam en allen voor één stonden.

In den loop der tijden geraakten de gilden deels door de verandering der staatkundige en maatschappelijke toestanden, deels door eigen schuld, vooral door een al te sterk vasthouden aan de gildetucht, welke in mis-

DE VOS.

DE EERSTE SNEEUW.

bruiken ontaardde, in verval; en hoe het nu met den werkmansstand gesteld is, weet een ieder.

'tIs hier niet de plaats iets over de sociale quaestie, over de rechten Van den vierden stand, te schrijven. Al het goede, wat er over de verbetering van den veelal gedrukten toestand des werkmans en de veredeling van het eerzame handwerk geschreven is, kan in de volgende twee punten worden samengevat: 1. opwekking van den ouden, christelijken, burgerlijken zin en innige aansluiting van het handwerk aan de Kerk; 2. herstelling der christelijke genoot- of broederschappen, der van den geest des Christendoms doordrongen vereenigingen, met behoorlijke inachtneming der hedendaagsche maatschappelijke toestanden.

Eene vreeselijke omhelzing.

Niet ver van Bagnères de Luchon, op de helling van een berg, bevindt zich een gebouw, het 'Hospitaal' genaamd, hetwelk den reizigers, die zich naar Spanje begeven, tut nachtelijk verblijf dient. In het jaar 1841 verhief zich iets hooger dan dit gebouw, eene armoedige tegen de rots staande hut. De muren waren van op elkander gelegde steenen gevormd terwijl het dak uit bladeren en takken Was samengesteld.

Dit schamele verblijf diende aan eenige jagers tot woning; ofschoon men het elken Winter ineen zag storten. Het begin van den herfst is in deze gebergten verschrikkelijk, en op het oogenblik waarop dit verhaal begint, brak er een ontzettend onweder los.

Het was in de maand October; diepe duisternis heerschte alom, de woeste stormvlagen deden de hut op hare zwakke grondslagen schudden. Het binnenste had een vrij schilderachtig voorkomen. In het midden stond een ruwe houten tafel, bedekt met eene groote kan melk, gerookt spek, geitenkaas en maïsbrood. Rechts vertoonde zich in eene wijde opening van de rots, de schoorsteen, terwijl in den haard een boomstam brandde. Rondom het vuur, waarboven een gemzenbout gebraden werd, lagen of zaten op den gron 1 een vijftal bergjagers met bruinwollen mutsen of grauwe hoeden, korte beenbekleedsels van grove linnen stof en grauwwollen kousen. Zij waren voor den storm hierheen gevlucht en wachtten op het maal. Eene toorts van wijnranken wierp haar walmend licht in het vertrek, terwijl de loopen der aan den muur hangende geweren de stralen weêrkaatsten.

Op den achtergrond zat een man in een boek te lezen, die geheel anders als de jagers gekleed was; deze afzondering zoowel als zijn voorkomen, en de eerbiedige taal, waarmede de jagers hem van tijd tot tijd aanspraken, deden vermoeden dat hij een hoogeren stand bekleedde. Het knetteren van het bradende vleesch, het sissen der in het vuur vallende sneeuwvlokken en het doffe rommelen van den in het gebergte van echo tot echo herhaalden donder stoorde alleen de heerschende stilte, tot eindelijk een der jagers het woord opnam en zich tot een zijner makkers wendende, zegde: 'Juan, dus is Baptisto gisteren door dezen vervloekten beer overvallen en verscheurd. Ik zal hem neêrvellen. Waar hebt gij hem gisteren gezien?'

'Nabij de ijsgroeve van den Maladetta' antwoordde Juan.

Pedro (zoo heette de spreker) met drift opstaande, zegde:

'Morgen zal ik hem opsporen en dooden, men zal niet behoeven te zeggen dat dit zwarte vel ons als gemzen doet sidderen.'

'Pedro,' hernam de eerst aangesprokene, 'het sneeuwt nu reeds twee dagen, het gaat slecht in het gebergte, en als Baptisto door den beer overvallen is kunnen worden, zoo geschiedde dit alleen omdat hij van koude verstijfd was. Ik raad u dus morgen niet te gaan, het zou u kwalijk kunnen bekomen.'

Pedro in drift ontstoken, antwoordde: 'En toch zal ik gaan.'

Op dit oogenblik trad hij die in het achterste gedeelte der hut gezeten was tot Pedro en zegde: 'Pedro! hoeveel kinderen hebt gij?'

Hij antwoordde: 'vijf.'

'Nu,' hernam de man, 'dan zult gij morgen niet gaan.'

'Maar'........

'Gij gaat niet!' Deze woorden werden wel is waar zacht doch gebiedend uitgesproken, zoodat Pedro het hoofd liet hangen en zweeg.

'Welnu,' hernam een ander, 'dan komt mij het schot toe, want ik heb vrouw noch kind.'

'Mijn vriend!' hervatte de man met zijne ernstige en bedaarde stem, 'wie woont daar ginds in het dorp in het huis van den smid?'

'Mijne moeder,' antwoordde hij.

'Dan zult gij niet gaan.'

'Maar,' zegde Pedro, 'nu wij weten, waar zich dit helsche dier ophoudt, moet men daar toch gebruik van maken, want de Hemel weet hoevelen er nog in zijne klauwen zullen omkomen.'

'Ik zal het dooden,' was het wederantwoord.

'Gij, heer pastoor!' riepen allen te gelijk.

'Ja, mijne vrienden! Ik ben even zoo goed een bergbewoner als gij; twintig jaren heb ik, vóór ik Gods dienaar. werd, tusschen de rotsen van Catalonië doorgebracht, en hij, dien gij thans pastoor Riego noemt, heette vroeger: 'Riego de Beerenjager.'

Bij deze woorden namen de gelaatstrekken van den pastoor eene wonderlijke uitdrukking van moed en kracht aan. Hij was een man in de volle kracht zijns levens, met een hoog voorhoofd, een arendsneus, zwart haar, lichtblauwe oogen en een door vasten en versterving vermagerd gelaat.

'Ik ben in het gebergte gekomen', hernam hij, 'om het onweder te bewonderen; de Hemel schijnt mijne schreden hierheen gericht te hebben, om u in uwen kommer te troosten en ofschoon ik in geen vijftien jaren wapens heb gedragen, wijl er nooit bloed aan de handen der dienaren Gods mag kleven, zoo zal ik toch trachten te volbrengen wat ik nu beloofd heb; wat ik voornemens ben morgen te doen, heet geen dooden doch alleen u bevrijden van eene vreeselijke plaag, en daar ik mijne bloedverwanten toch moest vaarwelzeggen en ook geene moeder heb, zoo zal ik de taak op mij nemen en het dier met Gods hulp nedervellen.'

'Neem u in acht, pastoor,' riep Juan uit.

'Wees niet bevreesd', antwoordde hij, 'ik zal aan mijne jongelingsjaren denken.'

Een jonge man van nauwelijks twee en twintig jaren, dien zijne kameraden Stephan o noemden, naderde den pastoor en zegde tot hem:

'Broeder, kan ik dan niet met u gaan?'

'Gij, Stephano!' antwoordde hij, 'de heilige Moeder Gods beware mij daarvoor, neen, gij moogt niet mede gaan.'

'Wij allen zullen u begeleiden,' riepen de jagers als uit eenen mond.

'Ik behoef uwe hulp niet mijne vrienden,' hernam de priester, 'doch de nacht breekt aan, gebruikt het avondmaal en legt u ter ruste.'

Stephano herhaalde het verzoek niet.

Na verloop van een half uur legde zich een ieder, in een schapen- of geitenvel gewikkeld, in een hoek der hut ter ruste. Stephano vleide zich voor de deur neder en weldra hoorde men niets anders dan het geruisch der ademhaling. De walmende toorts bleef nog altijd het vertrek verlichten, terwijl de vlammen van het brandende hout wonderlijke lichtspelingen op de uitgestrekte lichamen wierpen. De stormwind begeleidde dit lichte geruisch in de hut, met zijn vreeselijk gehuil. De pastoor alleen sliep nog niet, maar zat tegen den haard geleund, zijn brevier te lezen, terwijl hij nu en dan een blik wierp op de slapende bergbewoners. Na verloop van een uur doofde de toorts uit; weldra was ook het hout in den haard verteerd, zoodat de hut in duisternis gehuld en elk spoor van licht verdwenen was; zelfs de wind bedaarde en alles bleef donker, en zwijgende. Ook de geestelijke, na zich aan God bevolen te hebben, sliep spoedig in.

De pastoor, vreezende dat de jagers hem vergezellen en zich noodeloos in gevaar begeven zouden, stond bij het aanbreken van den dag in stilte op, nam een der geweren en verwijderde zich zonder gehoord te worden.

Hij had de kleeren van een der jagers geleend, wijl zijn eigen gewaad, hem voor het doel in zijne bewegingen zoude hinderen. Een kleine, platte muts bedekte zijn hoofd, aan zijne beenen droeg hij hooge lederen slopkousen, om het lichaam had hij een rooden gordel, waarin een mes met een dikke en acht duim lange kling stak. Hij was niet meer dezelfde. Gewoonlijk ging hij met langzame en vaste schreden, terwijl ieder zijner zich diep in den grond drukkende voetstappen den vastberaden man kenmerkte; doch heden vertoonde zich in hem eene ongeduldige levendigheid. De nieuwe kleeding vertoonde de gespierde leden, welke anders onder zijn priestergewaad verborgen waren. Terwijl hij uit de hut trad, onderzocht hij met de opmerkzaamheid van een oud jager zijne wapens, liet den haan spelen, proefde het kruid, laadde zijn geweer met drie kogels en stond juist gereed zich op weg te begeven, toen hij zijn jongen broeder, in volle jagerscostuum, tien schreden van zich verwijderd zag staan.

‘Wat doet gij daar?’ vroeg hij hem verwonderd.

‘Lieve broeder,’ antwoordde deze, ‘ik wacht op u, omdat ik met u meê wil gaan en volstrekt geen lust gevoel thuis te blijven.’

De priester antwoordde niet terstond, doch na zich een oogenblik bedacht te hebben, zegde hij: ‘Als gij er dan op staat om mede te gaan, welnu in Gods naam, het zij zoo, doch zijn uwe wapens geladen?’

Stephano knikte toestemmend.

‘Hier zijn,’ hernam de priester, ‘een dozijn kogels, neem ze en laat ons gaan.’

Misschien verwondert men er zich over, dat de priester, nadat hij gisteren avond het verzoek had afgeslagen, er nu zoo gereedelijk in bewilligde zijn broeder met zich te nemen. Doch ten eerste kende hij Stephano als een krachtig jongman, ten andere gevoelde hij zich ook sterk genoeg om, ingeval van nood, met Gods hulp wel twee levens te kunnen verdedigen, en eindelijk, daar de gelegenheid zich nu aanbood, scheen het hem goed toe zijnen broeder eens een les te geven, wat gevaar was.

Zoo gingen zij voorwaarts. Het onweder was voorbij, de hemel blauw

en helder en de morgenlucht vervuld met eene frischheid welke de voorbode is van een schoonen dag. Zij namen het voetpad rechts van het Hospitaal en gingen lang zwijgend voort. Somtijds werd de lust tot de jacht geheel opgewekt bij het gezicht van eenen naar buit opvliegenden arend; dan hief Riego de buks op, richtte ze naar den vogel, volgde het dier met zijne oogen en wierp dan plotseling het wapen over den schouder; want hij geloofde het recht niet te hebben, een ander dier als den beer te mogen dooden.

Na een urenlange marsch doorliepen zij de nauwe bergengte, die Spanje van Frankrijk scheidt, en bevonden zich tegenover den Maladetta. De Maladetta is de schoonste ijsberg der Pyreneeën en Maladetta (Vervloekte) de beste naam voor deze plaats. Als een heuvel langzaam afloopend maar glad als een spiegel en rondom door bergen ingesloten, verheft zich de Maladetta, uit een bodemloozen afgrond tot in de wolken. Dezen morgen was de lucht volkomen helder, terwijl de stralen der zon loodrecht op den gletscher neerschietende tegen de sneeuwlagen afbraken of in diamanten kleuren op deszelfs top fonkelden.

Riego wendde zich nu tot zijn broeder en zegde op een bedaarden toon:

‘Wanneer Juan gelijk heeft, dan moet de beer zich ter linker zijde van dit pijnboomenboschje bevinden; om daar te komen zullen wij genoodzaakt zijn den Maladetta te bestijgen, doch zijne gapende afgronden hebben reeds menigen bergbewoner verslonden... Hebt gij de ijssporen en den ijshaak bij u?

‘Ja broeder’, antwoordde Stephano.

‘Maak u dan gereed,’ hernam de priester.

Zij bonden zich nu een acht voet langen strik om het lichaam en bevestigden zich op deze wijze aan elkander, opdat, wanneer een hunner uit mocht glijden, hij, tegengehouden door den strik, van zijn makker teruggetrokken kon worden. Daarna bevestigden zij de ijssporen aan handen en voeten, en begonnen den berg te beklimmen.

Reeds een half uur hadden zij aldus voortgeklauterd en schenen hun doel nabij te zijn, toen plotseling het ijs onder Stephano's voeten wegzonk, en hij met een kreet van ontzetting in een afgrond verdween.

Door hem medegesleept gleed de priester zelf tot aan den rand van den afgrond en ook hij ware er in gestort, zoo hij niet, zijne krachten verzamelende, de sporen zoo diep in het ijs geslagen had, dat hij vóór den afgrond bleef haken. Een zijner handen los te maken, den strik aan te halen en om zijn arm te winden, was het werk van een oogenblik; hij trok zijn broeder nu met alle kracht naar zich toe. Spoedig klemmen zich de vingers van den jongen man aan den rand des afgronds vast. De priester verdubbelt zijne pogingen, Stephano stijgt reeds tot aan de borst. ‘Moed! moed!’ riep de priester hem toe, terwijl al zijne spieren zich tot eene laatste poging samenspanden; Stephano steunde nu vast op zijne ellebogen, en zich opheffende viel hij machteloos op het ijsveld neder. Eenige droppelen brandewijn deden hem weldra tot het bewustzijn wederkeeren. De priester ondersteunde zijn hoofd terwijl de tranen hem langs de wangen vloeiden. Toen nu de jonge man intusschen bijgekomen was, zegde hij tot hem: ‘nu voorwaarts, Stephano, laat ons verder gaan.’

‘Ja, lieve broeder.’ Deze woorden werden met zwakke stem uitgesproken. In weinige oogenblikken waren zijn gelaat, zijne stem en zijn gang veranderd. Stephano had zijne ouders reeds in de wieg verloren. Riego was het die hem opvoedde, met zich naar Frankrijk nam en hem later een kleinen akker kocht. Riego was even goed

zijn vader als zijn broeder en bovendien hadden zijn geestelijke stand, zijn werkzame geest en strenge gelaatstrekken, den eenigszins vreesachtigen eerbied zijns broeders verdubbeld. Aan des jongelings gezichtst rekkingen en zonderlinge bewegingen kon men de verschillende gewaarwordingen zijner ziel bemerken. Hij verbleekte en sidderde op het minste gedruis; want sinds dien vreeselijken val had hij alle geestkracht verloren, en in het aangezicht des doods de vrees leeren kennen. Hij was geen man meer.

De beer liet zich op den Maladetta niet zien, de beide jagers traden daarom door de Port de Pieda de spaansche Pyreneeën in. Welk een treffend schouwspel vertoont zich aan hunne oogen. Vóór zich even als op den achtergrond, zagen zij de toppen der Pyreneeën in duizend verschillende vormen als opeengestapeld, terwijl de verschillende kleuren der rotsen den ouderlingen afstand schenen te bepalen; de eerste waren groen, daarna bruin, vervolgens blauw, dan violetkleurig en allen met sneeuwbou- quetten, gelijk witte van den hemel gevallen rozen bezaaid. Rechts en links verhieven zich twee verbazend hooge rotsen, alsof zij tot eene lijst moesten dienen voor deze ontzaglijke schilderij, terwijl de onbenevelde zon over dit alles hare gulden stralen wierp.

Nauwelijks waren zij Spanje eenige schreden ingetreden toen Riego plotseling bleef staan, en zonder om te zien, zijnen broeder een teeken met de hand gaf, om niet verder te gaan. Hij luisterde aandachtig, legde het oor tegen den grond en hoorde een dof gebrul. ‘Dat is de beer,’ zegde hij zachtjes tot Stephano, ‘van de hoogte kunnen wij hem zien; volg mij.’ Zij klommen nu langs een bijna onbegaanbaar voetpad, tot aan de kruin van den berg; rechts en links gaapten bodemlooze afgronden, terwijl aan de tegenovergestelde zijde zich een ander voetpad bevond, hetwelk tot den naburigen top geleidde.

Na eenige minuten bemerkte de priester een beer van ontzaglijke grootte, die langs de bedding van een bergstroom opwaarts klauterde. ‘Daar is hij! daar is hij!’ riep Riego. ‘Stephano, houd uw buks gereed, hij zal ginds bij de kromming van den weg te voorschijn komen. Wanneer hij daar zijn zal, ziet gij, dáár bij die pijnboomen, dan schiet gij hem in de schouders; mist gij, zoo schiet ik. Ik zal hem.......

Den beer plotseling te voorschijn ziende komen onderbrak hij: ‘Nu Stephano, gij eerst!’

Deze schoot, doch was het omdat het dier te ver verwijderd was, of dat zijn hand beefde, de kogel trof de rots terwijl de steenbrokken tegen het woedende dier aansprongen. Bij dezen knal wendde de beer zich tegen de jagers en snelde op hen aan.

Hij was nog slechts twintig schreden van hen verwijderd, doch gelukkiger wijze voerde de weg door de rotsen en verlengde door zijne veelvuldige krommingen aanmerkelijk den afstand die hem van de jagers scheidde.

Riego greep zijn buks, het schot ging af, doch het ondier had zich toevallig zijwaarts gekeerd; twee kogels misten hun doel; doch de derde trof het zoodanig dat het bloed uit den kop sprong. Het dier stiet een smartelijk gebrul uit en rende op de berghoogte los. ‘Kogels’ riep Riego zonder zich om te wenden, en het oog steeds op den aankomenden beer gevestigd houdende, die door rotsblokken en omgeworpen boomstammen zich den weg versperd zag. Stephano zweeg.

‘Kogels!’ zeg ik u, ‘binnen drie minuten is hij bij ons.’

‘Dan zijn wij verloren,’ kermde Stephano, ‘ik heb geen kogels, zij zijn in den afgrond bij den Maladetta gevallen.’

Men hoorde reeds het brommen van den op hen loskomenden beer.

‘In den afgrond gevallen,’ riep Riego uit, ‘o jammer!’

‘Laat ons vluchten! laat ons vluchten!’ kreet Stephano.

‘Vluchten?’ vraagde Riego verwonderd, ‘waarheen? Op het voetpad vóór ons zouden wij den beer in den muil loopen, en dat wij bestegen is rugwaarts onbegaanbaar. En ware het mogelijk, dan nog zou de beer ons binnen een minuut bereikt hebben.

‘O heilige Moeder Gods!’ bad de jongman zich op de knieën werpende.

De beer vertoonde zich spoedig aan de laatste kromming, welke het voetpad maakte, en vloog pijlsnel op de jagers aan.

‘Welaan, broeder, geen lafheid,’ zegde de priester zeer schielijk doch met eene vaste stem. ‘Nog is alles niet verloren, ons rest nog een vreese ijk middel, waar onze bergbewoners zich soms van bedienen; toon mij uw mes’. Stephano toonde het hem. ‘Het is even lang en breed als het mijne,’ hernam hij. ‘Hoor nu, binnen een minuut zal hij op de hoogte zijn.’

Men hoorde reeds het gekraak der takken die hij onder zijne pooten vertrad.

‘Zoodra hij hier is zal ik met uitgestrekte armen op hem afgaan, dan zal hij zich op mij werpen; ik zal hem ontvangen en omarmen; dan loopt gij spoedig toe, en steekt hem het mes in de linkerzijde, zoo lang, tot hij nedervalt. Vóór alles geen weifelende hand; stoot vast toe. Al ware hij zoo vreeselijk als een leeuw, zoo zal hij mij toch sterk moeten drukken voor hij mij verstikt.’

Deze woorden werden schier op een opgeruimden toon gesproken. Riego scheen bijna gelukkig, terwijl Stephano daar radeloos stond en over al zijne leden sidderde. De beer verscheen. ‘Aan het werk! aan het werk!’ riep de pastoor uit. ‘Verstaat gij wel Stephano? links tusschen de ribben!’ De beer was op het platform gekomen, zijn bloed droop op de steenen af; hij wierp zich voorwaarts. Riego breidt de armen uit; het ondier richt zich op zijne achterste pooten en stort op hem neder, ten einde hem te verstikken. De kamp begon.

‘Broeder! broeder! help!’ En Riego'sstem schalde machtig als de donder.

Stephano echter staat daar machteloos, hij wankelt op zijn voeten, een wolk zweeft voor zijne oogen, hij kan voor-noch achterwaarts, iedere beweging is hem onmogelijk.

‘Kom, broeder, hier, bij mij!’ En Riego's stem werd reeds zwakker. De beer brult vreeselijk, men ziet zijn afschuwelijken kop over de schouders van den priester, hij opent zijn muil, zijne oogen schieten vuurstralen, de pooten zijn diep in de zijden van den priester geslagen, terwijl het bloed over de vreeselijke klauwen vloeit. Het gevecht is reeds eenige oogenblikken begonnen. Nog immer staat Stephano als waanzinnig met de armen uitgestrekt, terwijl hij in het geheel niet van zijne plaats wijkt. ‘Help broeder! kom!’ roept met een doffe stem de kamper, maar luider en schrikkelijker wordt het gebrul van den beer.

Intusschen schijnt deze laatste hulpkreet Stephano uit zijne verdooving te wekken. Hij schudt zich als iemand, die een besluit neemt. Met het mes in de hand werpt hij zich op den beer en stoot het hem in de zijde, doch zijn arm weifelt, hij treft niet diep genoeg. Daar wordt hij door een onwederstaanbaren schrik bevangen, hij werpt het wapen verre van zich en rent als buiten zich zelven het nauwe voetpad af. ‘Broeder! broeder!’ murmelt Riego met verstikte stem, doch helaas! Stephano rent immer voort. De pastoor ziet zich nu met het ondier alleen. Hij wil zijn mes trekken doch dit is tegen den beer geklemd. Daar spant hij tot eene laatste poging al zijne krachten in, stoot het dier tot aan den rand van den afgrond, neemt een zwaai.....de beer valt maar laat niet los en beiden rollen in den afgrond.....

Gedurende de laatste oogenblikken van het gevecht hoorde men eene van verre roepende stem: ‘Moed! Moed!’ terwijl een man met snelle schreden zich naar de kampplaats spoedde. Ademloos en bezweet komt hij aan;..... maar te laat.

(*Slot in n^0*. 15.)

Of het ook lastig is 't iedereen naar den zin te maken.

Ik won maar één ding: wel te weten, dat het nu eens droog weêr bleef, dan kwam mijn hooi dit jaar goed binnen.

't Regent en 't is alle daag een weêr om geen hond de deur uit te jagen; voor iemand die op reis gaat moet het niet te zonnig en ook vooral niet regenachtig zijn.

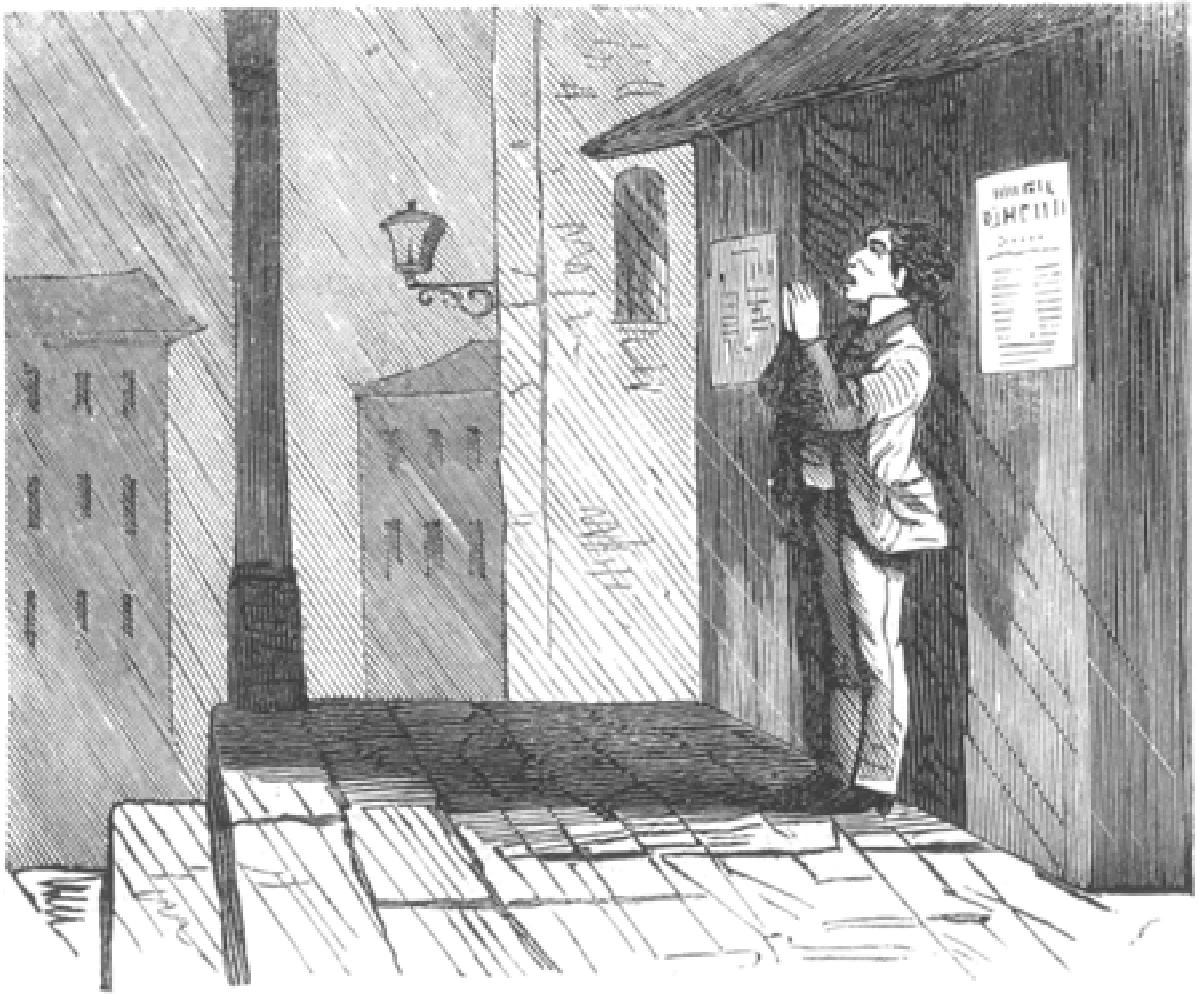

Als 't nu niet vier weken lang regent dat het giet, dan ben ik geruïneerd; het moet zoo'n weer zijn dat de menschen het buiten noch binnen ‘s huis uit kunnen houden en daarom bij mij in de herberg de krant komen lezen en een goede vertering maken.

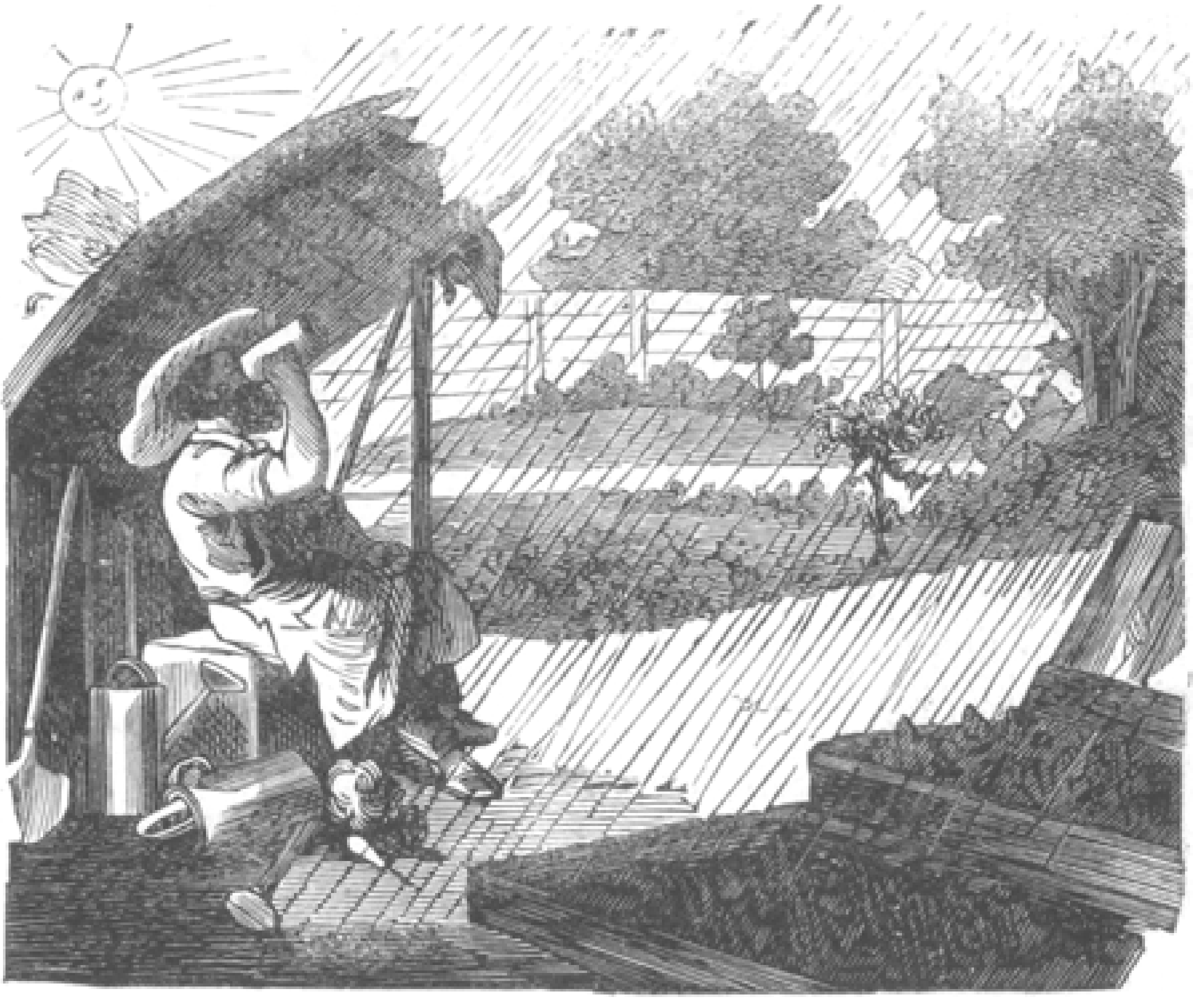

Alle dagen zonneschijn, is nu averechts verkeerd; als er niet een fiksche regenbui komt, dan loopt het met mijn tuinvruchten heelemaal mis.

Voor mijn part wou 'k niets liever dan dat het nu eens goed heet begon te worden; 'k heb eenige tonnen bier opgedaan en om die leêg te krijgen heb ik veel dorst noodig; anders begint het te verzuren.

Donder en bliksem, licht en donker: zoo zou ik 't eigenlijk willen hebben; want 't een is zoowel noodig als 't ander om mijn schilderij naar de natuur te kunnen maken.

[Nummer 14]

MUZIEK
VAN
G.A. HEINZE.
KERSTLIED
1871.
WOORDEN
VAN
Gosw. VAN HEIJST Pr.
Andante Sostenuto
Koor van drie Mannen- of Vrouwenstemmen.
KOOR.
ORGANO
OF
KLAVIER.

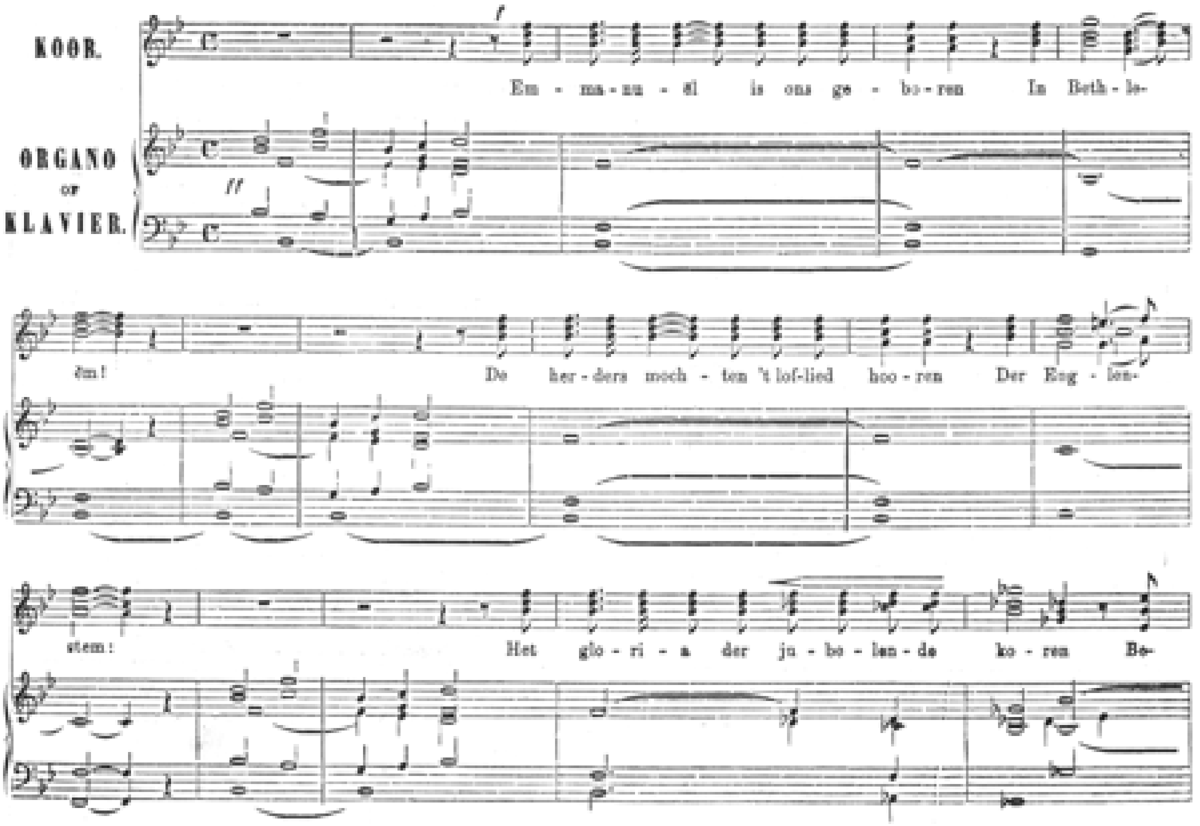

Em - ma - nu - ël is ons go - bo - ren In Beth - le-
ff
ëm! De her - ders moch - ten 't lof-lied hoo - ren Der Eng - len-
stem: Het glo - ri - a der ju - be - len - de ko - ren Be-

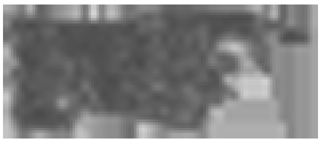De woorden van dit Kerstlied zijn ontleend aan het gedicht van den WelEerw. Heer Gosw. van Heijst Pr., hetwelk wij in ons nommer van Kerstmis zullen opnemen.

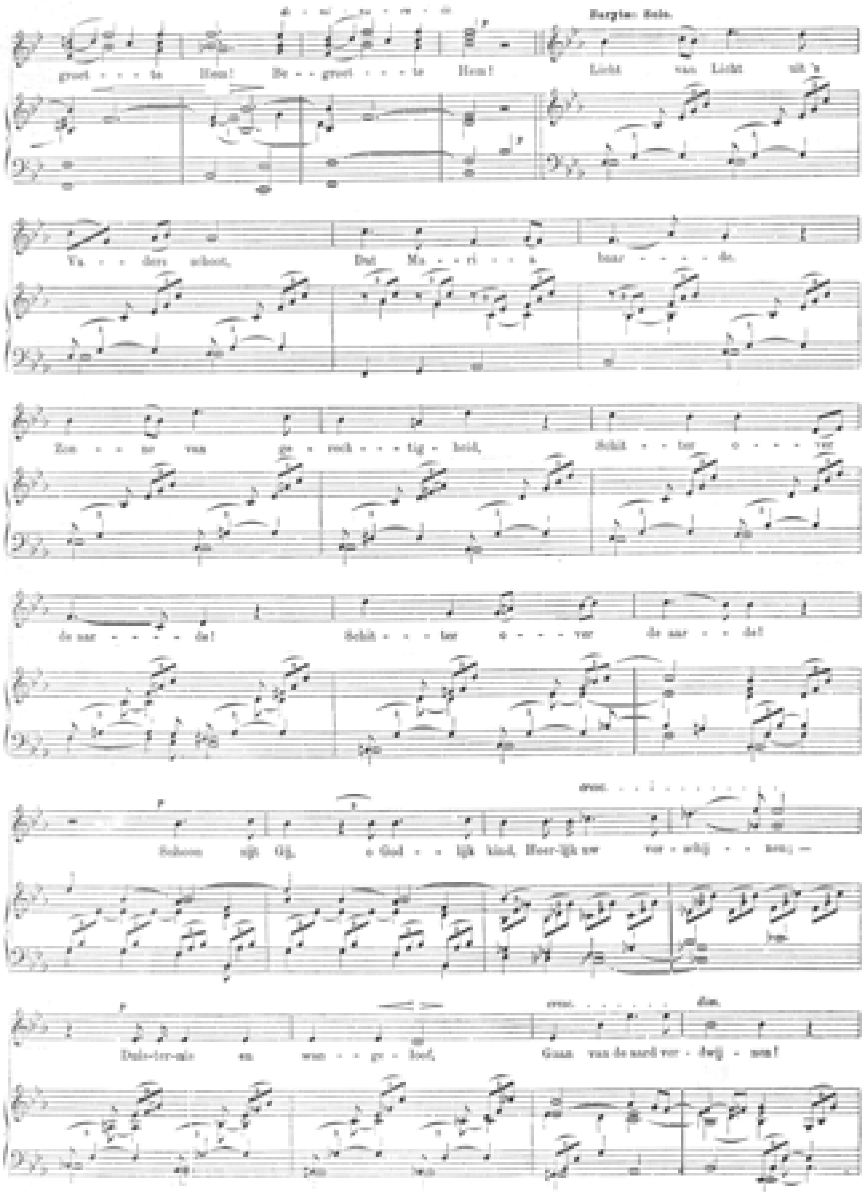

di - mi - nu - en - do.
Baryton Solo.
groet - - - te Hem! Be - - groet - - - te Hem! Licht van Licht uit 's
Va - - ders schoot, Dat Ma - - ri - - a baar - - - de.
Zon - - ne van ge - rech - - - tig - heid, Schit - - ter o - - - ver
de aar - - - - de! Schit - - - ter o - - -ver de aar - - de!
p cresc.........
Schoon zijt Gij, o God - - lijk kind, Heer-lijk uw ver - schij - - nen; -
p cresc....... dim.
Duis-ter-nis en wan - - ge - loof, Gaan van de aard ver - dwij - nen!

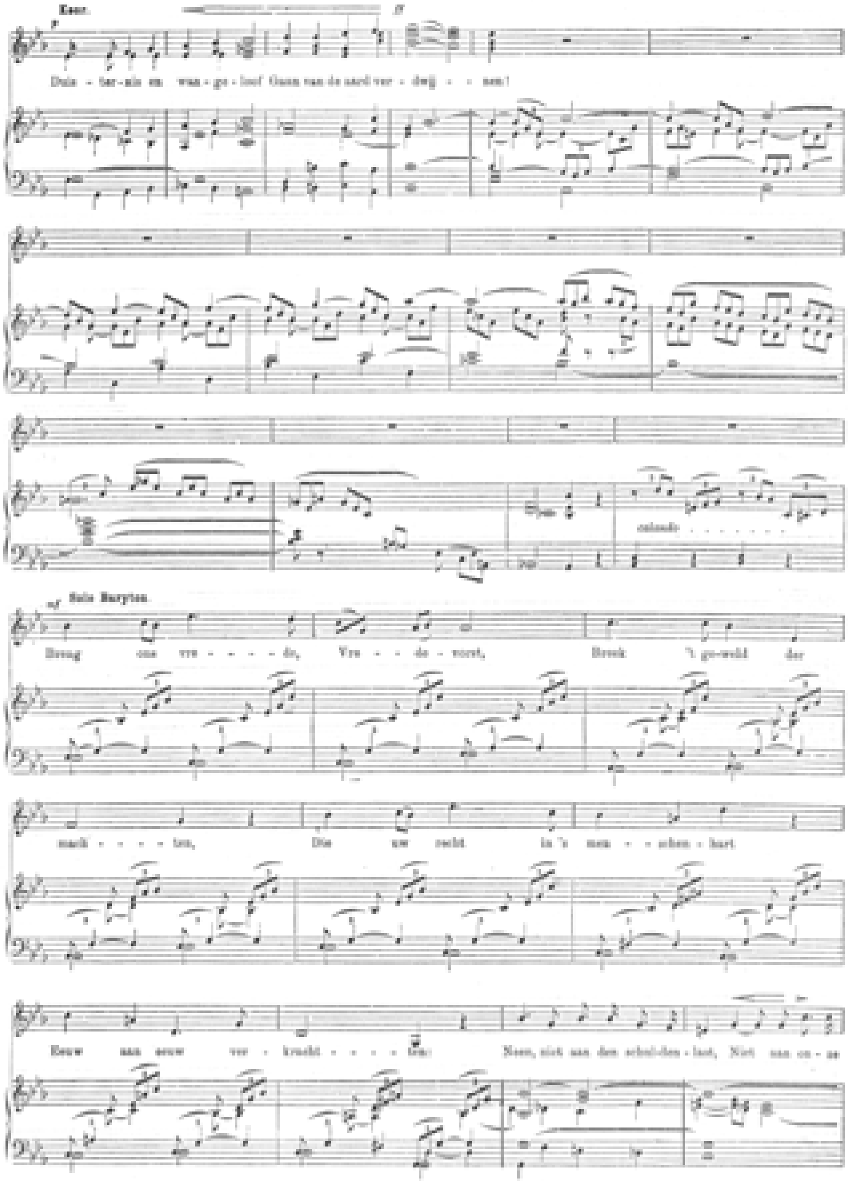

Koor. *ff*
Duis - ter-nis en wan - ge - loof Gaan van de aard ver - dwij - - nen!
Calando.......
mf Solo Baryton.
Breng ons vre - - - - de, Vre - - de - vorst, Breek 't ge-weld der
mach - - - - ten, Die uw recht in 's men - - schen - hart
Eeuw aan eeuw ver - kracht - - - - ten: Neen, niet aan den schul-den - last, Niet aan on- ze

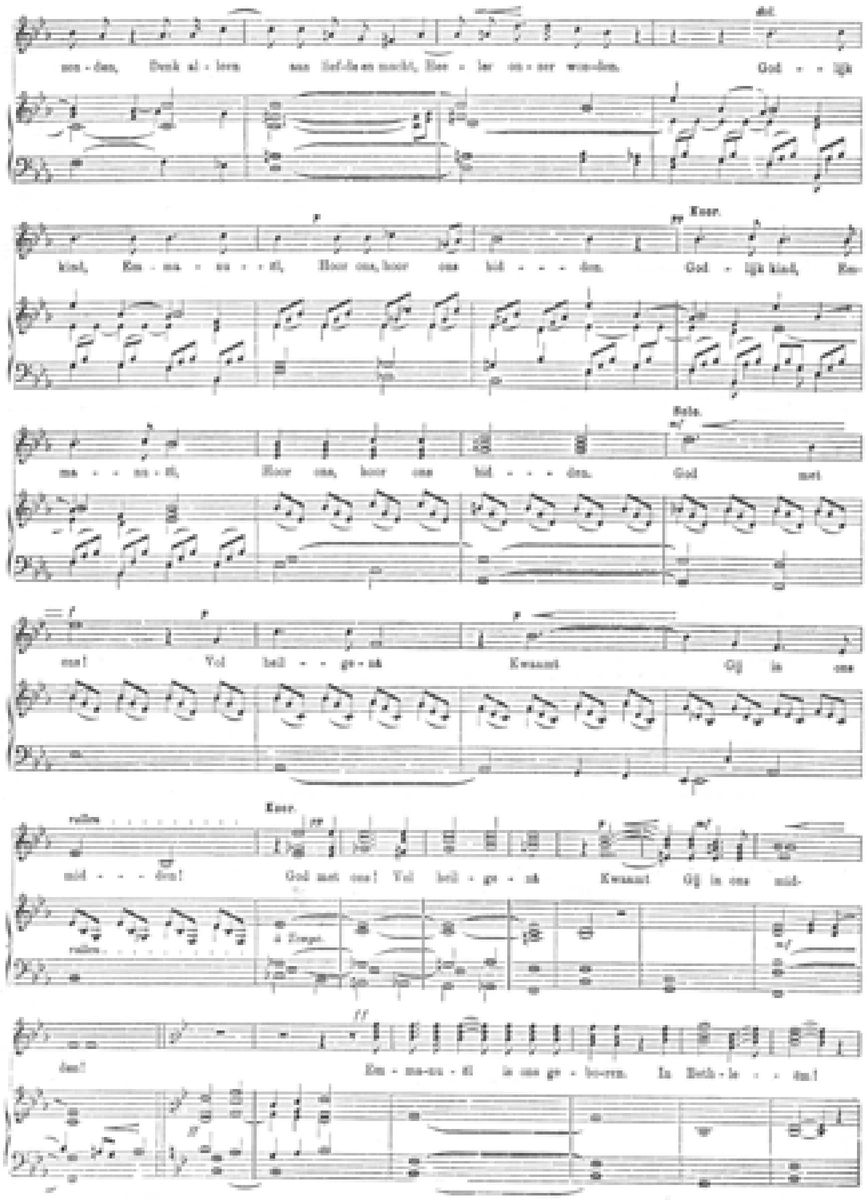

dol.
zon-den, Denk al - leen aan lief de en macht, Hee - ler on - zer won-den. God - - lijk
p pp Koor.
Kind, Em - ma - nu - - ël, Hoor ons, hoor ona bid - - - den. God - lijk kind, Em-
Solo.
mf
ma - - nu - ël, Hoor ons, hoor ons bid - - - den. God met
f p p
Ons! Vol heil - - ge nâ Kwaamt Gij in ons
Koor.
rallen...... pp p mf
mid - - - den! God met ons! Vol heil - ge nâ Kwaamt Gij in ons mid-
rallen......à Tempo. mf
ff
den! Em - ma-nu - ël is ons ge - bo-ren. In Beth - le - - ëm!

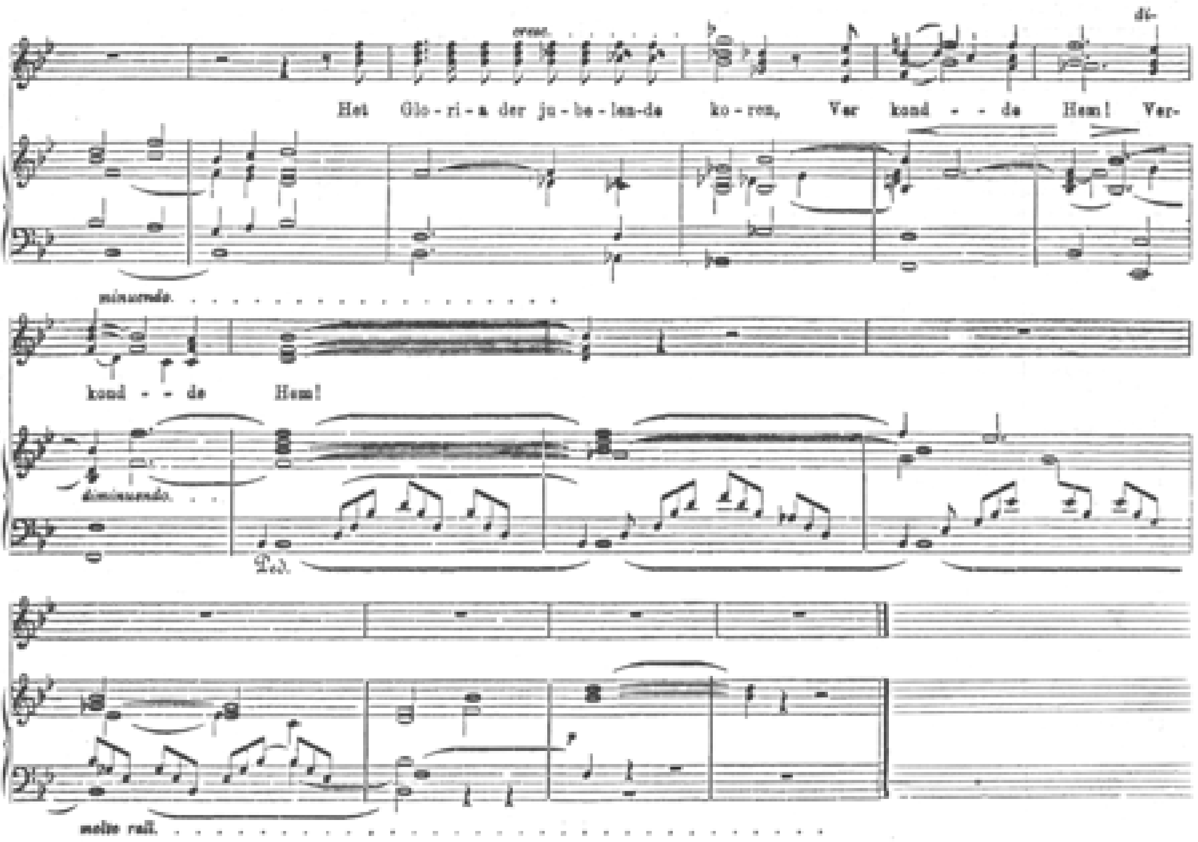

di-
cresc.......
Het Glo - ri - a der ju - be - len-de ko - ren, Ver kond - - de Hem! Ver-
minuendo.......
kond - - de Hem!
diminuendo...
molto rall............

Een slachtoffer der commune.

In Frankrijk, gelijk elders, worden arbeiders- of gezellenvereenigingen aangetroffen, welke onder de leiding van geestelijken staande, de volksklasse op het rechte spoor houden en de verderfelijke werkingen der socialistische bonden tegengaan. Onder de verdienstelijke genootschappen, die zich in Frankrijk het lot van den arbeider hebben aangetrokken en onvermoeid aan de welvaart en het huiselijk geluk, alsmede aan de hoogere belangen van den arbeidersstand, in één woord, aan het welzijn des volks hunne krachten en opofferingen wijden, moet vooral een vereeniging worden genoemd van priesters en leeken, die onder den naam van ‘Broeders van den H. Vincentius’ bekend staat en wier statuten onlangs door den H. Vader zijn goedgekeurd. De leden dier ‘Vincentius-vereeniging’ hebben zich ten taak gesteld, de weezen, handwerksgezellen en arbeiders, te leiden en te ondersteunen; zij bezitten verscheidene ruime en doelmatige gestichten, waaronder b.v. hunne inrichtingen op den boulevard Mont-Parnasse te Parijs, te Metz, Arras en Amiens.

Een der priesters dezer vereeniging was de abbé Planchat, de zielzorger en leermeester der arbeiders in het gesticht St. Anna, te Parijs, dat aldaar voor de armen, de jeugdige en oudere werklieden uit de voorsteden St. Antoine, Menilmontant, Charonne, Belleville enz. gebouwd werd.

De socialistische gruwelen, in de dagen van het schrikbewind der Commune, konden den onverschrokken priester niet terug doen deinzen voor het elk uur dreigend doodsgevaar. Het razende en toomelooze grauw sloeg ook de wreede handen aan den abbé Planchat, die met andere priesters, naar den kerker gesleept, vervolgd en eindelijk vermoord werd.

Marie Matthias Henri Planchat, te Bourbon-Vendée den 2^{en} November 1823 geboren, was de oudste zoon van een rechtsgeleerde, die als raadsheer bij het gerechtshof, te Algiers overleed. Rijk in begaafdheden, wijdde hij zich aan de studie der rechten en zou een schitterende loopbaan als rechtsgeleerde hebben kunnen bewandelen, toen de jeugdige jurist de wereldsche vooruitzichten liet varen en zich in een seminarie aan nieuwe en gansch andere studiën wijdde, dan die welke hij reeds met gelukkigen uitslag had bekroond gezien.

Hij legde zich met onverdroten ijver op zijne nieuwe bezigheden toe; de dagboeken, waarin hij zijne voornemens opschreef, doen zien, hoe verheven hij zijne bediening, de deugden eens priesters, de zorg voor de armen, opvatte; vaak is het den lezer alsof hij een voorbeduiding van den marteldood in die schoone bladzijden ontdekt. Hoe dikwijls roemt de schrijver als het hoogste geluk zich aan den Heiland te kunnen opofferen in den apostolischen arbeid of zelfs in den marteldood! Die geheele opdracht van zich zelf aan God stempelde zich, zooals de directeur van het seminarie St. Sulpice schrijft, op zijn gelaat af, dat van een hemelsche kalmte en helderheid getuigde, gelijk Thomas à Kempis het in deze woorden maalt: 'Wat toch evenaart den blik van de eenvoud! Hoe schoon is de ziel, die niets aardsch begeert!' Hij ging niet groot op zijn zeldzame talenten, noch op het hooge aanzien zijner familie, hij dacht er slechts aan, den Heer in den arme als een waar priester te dienen.

Aldus voorbereid ontving hij den 22^{en} December 1850 de heilige wijding, droeg den volgenden dag zijne eerste H. Mis op en werd den dag daarna lid van de nog zoo kleine vereeniging der Broeders van den H. Vincentius, om als zoodanig in den dienst der armen en arbeiders te leven en te sterven. Reeds, toen hij nog student in de rechten was, had hij zich bij de Vincentianen aangesloten en zijn vrijen tijd aan de zorg voor de armen van zijne buurt besteed, hij werd met het opzicht over de volksbibliotheek belast en vertoonde zich ook geregeld, om een behulpzame hand te bieden, in de Zondagschool. Hij leerde aldus die vereeniging, en haar voornaam doel: bestrijding der onwetendheid en vooroordeelen, welke de armen van den godsdienst vervreemden, gansch en al kennen. Dientengevolge was zijn besluit gerijpt om lid te worden van eene vereeniging, welke destijds slechts vier leden telde; hij was de eerste priester, die er zich bij aansloot. In een der woeligste wijken van Parijs, Grenelle, toenmaals nog tot de stad gerekend, werd aan dit schijnbaar onbeduidend genootschap een huis afgestaan, terwijl hun later verlof gegeven werd een eigen kapel te bezitten. De abbé Planchat vond weldra gelegenheid zijn nuttigen werkkring uit te breiden; hij vestigde een Vincentius-Conferentie, een vereeniging van handwerksgezellen en scholieren, een Catechismus-onderricht voor volwassenen, die hunne eerste H. Communie nog niet hadden gehouden, en eene volks-bibliotheek. De steeds meer zich uitbreidende arbeiderswijk Grenelle bleek een geschikt terrein voor de onverpoosde werkzaamheden van den zorgvollen, jeugdigen priester. Onvermoeid bewoog hij

zich te midden van de werklieden, aanhoorde hunne klachten, deelde in hun vreugd en leed. Met

boeken en andere geschenken beladen, zag hij menige, vroeger nijdig gesloten deur, voor zich opengaan. Heilvolle uitkomsten beloonden zijn ijver. Tallooze jonge lieden, die den godsdienst verwaarloosd hadden, Wérden door hem voorbereid tot het ontvangen hunner eerste H. Communie. Ouderen van dagen naderden tot de H. Sacramenten, waarvan zij wellicht sedert dertig of veertig jaren verwijderd waren gebleven. Menig kerkelijk huwelijk werd gesloten tusschen dezulken, die zich anders tot de burgerlijke echtverbintenis bepaalden.

De aanhoudende, afmattende werkzaamheden en zorgen veroorzaakten den abbé Planchat eene zware ziekte, waarvan hij slechts volkomen genas door eindelijk een zachter klimaat, de verkwikkende lucht van Italië op te zoeken. Na een jaar afwezigheid keerde hij, op nieuw gesterkt, naar zijne arbeiderswijk terug om het door ziekte gestaakte werk met frissche krachten te hervatten.

Hem in zijne vele bemoeiingen te volgen, zou te ver leiden; genoeg zij het te zeggen, dat hij met doorzicht en overleg, de verschillende werkzaamheden regelde en leidde tot een harmonisch geheel van nuttigen invloed en ijverig streven.

Planchat, hoewel groote redenaarsgaven bezittende, predikte echter niet in de kerken, maar leeraarde, om zoo te zeggen, van deur tot deur. Een oude muur diende hem tot kansel en de bekeeringen van lang verdwaalden waren niet weinige.

Hoe trad vooral zijn gezegende werkkring in het licht, bij hachelijke en benarde omstandigheden, bij algemeene rampen, tijdens epidemieën en andere geesels! Hij toonde zich dan vooral een missionaris onder de arbeiders.

In 't jaar 1861 werd hij door zijne overheid naar de stad Arras verplaatst, vanwaar hij twee jaren later naar Parijs terugkeerde, om de zorgen voor de leiding der scholieren en handwerksgezellen in het juist opgerichte huis in Charonne, aan het uiteinde van de voorstad St. Antoine, een der volkrijkste kwartieren, op zich te nemen. In dat gesticht aan de H. Anna gewijd, bevond zich eene fraaie kapel, de noodige zalen en een ruim oefeningsplein voor de jonge lieden. De hoofdbezigheid van den abbé bleef echter het bezoek der familiën in de arbeiderswoningen. Te midden van het straatgewoel, in onbekende gangen, waar zoo menig gevaarlijk en verdacht beroep gedreven werd, zocht hij zijne lieden op.

Weldra zag men vele bekeeringen; tal van jongeren en ouderen naderden voor het eerst tot de H. Tafel in de kapel van het gesticht.

Tijd, krachten, geld, moeite, dat alles offerde hij ten beste der armen op, niets was hem te zwaar, waar het er op aankwam, die armen te redden; in het vinden van gelegenen tijd en hulpmiddelen toonde hij zich een genie. Des daags legde hij zijne bezoeken af, des nachts schreef hij honderden brieven, deels circulaires, waarin om aalmoezen verzocht werd, deels brieven aan de zijner zorg aanbevolen personen of aan diegenen zijner beschermelingen, welke gevaar liepen aan de vereeniging ontrouw te worden. Hij bekende eens aan een zijner ambtsbroeders, dat hij in elf nachten geen oog had geloken; meermalen overweldigde hem de slaap tegen den avond bij een bezoek aan een arme of zieke, en men liet hem dan ongestoord in de zoo lang ontbeerde rust.

Die veelomvattende arbeid was hem nogtans geen beletsel voor zijne geestelijke oefeningen, welke hij steeds bijhield; hij was het zich bewust, dat Gods bijstand hem moest schragen en dat zonder deze zijne lichamelijke krachten bij twintigjarige inspanning bezwijken moesten. Zijne ziel verkwikte zich voortdurend aan de eeuwige bron der liefde.

Zijn werkkring gedurende de acht jaren, welke hij in het gesticht St. Anna doorbracht, na te gaan, is in eene vluchtige schets als deze ondoenlijk; wij zullen enkel het laatste jaar 1870-71 en daarin de commune-episoden beschouwen.

De belegering van Parijs door de duitsche troepen had voor den abbé Planchat eene uitbreiding van werkzaamheden ten gevolge. Zijne belangstelling in het lot van den soldaat, die verre van vrienden en magen, uit de gewone omgeving plotseling weggerukt, in vreemde en gevaarlijke toestanden geplaatst wordt, deed hem aan de troepen, welke uit de departementen naar de hoofdstad waren gekomen, dezelfde zorgen besteden, welke hij tot nog toe bijzonderlijk aan de arbeiders wijdde.

De soldaat, wiens geestelijke belangen in den laatsten grooten krijg werden veronachtzaamd, zoozeer door het fransche gouvernement dat er zelfs talrijke klachten opgingen over het ongenoegzaam getal aalmoezeniers, die door het onverschillig bewind als overbodig schenen beschouwd te worden, leerde toen vooral de priesters en hunne zorgzame belangstelling kennen. De soldaat, door het gouvernement aan zijn ellendig lot overgelaten, vond in mannen als de abbé Planchat, en zoo vele anderen, die voor de arme strijders als vaders en broeders zorgden, de trouwe gidsen naar het beter vaderland, hen terughoudende van de paden, waar de verleiding rondsluipt en waar erger dan lijfsgevaar dreigt.

Groote ijver werd door den abbé Planchat voor de geestelijke belangen der uit de departementen gekomen militairen aangewend. Sommige regimenten van de parijsche bezetting, welke uit Bretagne kwamen, vonden hunne legering in houten barakken op de boulevards. Zij konden daarin slechts den nacht doorbrengen en de soldaten slenterden dus gedurendehun vrijen tijd in de straten en kroegen rond. Het verlangen om aan die anders zoo brave jongelieden een toevluchtsoord in het gesticht St. Anna te verschaffen, deed den ijver en den moed van den abbé ontvlammen. Hij verzocht en verkreeg de goedkeuring zijner overheden alsmede der officieren en stelde toen huis, tuin, oefeningsplaats en kapel ter beschikking van de talrijke regimenten, die gedurende de belegering in de barakken van Charonne en de Bastille elkander afwisselden.

De samenkomsten begonnen op den 28^{en} September. Den 18^{en} October hadden bereids 4000 arme mobielen in het gesticht St. Anna een toevluchtsoord tegen verleidingen van allerlei aard gevonden, terwijl zij als ijverige Katholieken hun troost bij den vromen priester zochten en vonden. Meer dan 3000 biechten en 2600 H. Communiën hadden er in het gesticht St. Anna tijdens het beleg plaats, de militaire H. Missen niet in aanmerking genomen, welke de abbé Planchat in de parochie-kerk van Charonne deed opdragen. De geestelijkheid der genoemde parochie stond den abbé dan ook trouw ter zijde. Men stelle zich de verbazing van de bewoners dier wijk voor, als zij des Zondags in ongelijke massa's, telkens 600 à 800 vreemde soldaten, Bretagners, met hunne officieren aan het hoofd, naar de kerk zagen marcheeren.

Den 19^{en} October bevonden zich 350 mobielen in de kapel, waar de door den abbé ter medewerking uitgenoodigde geestelijken 100 biechten hoorden.

Den 28^{en} October verschenen 700 mobielen uit het departement Aube in de kapel, den 25^{en} dier maand 800, behalve den staf, bij de zielemis, voor den graaf Dampierre opgedragen. Deze trouwe komst der militairen hield eerst op toen die regimenten in een ander gedeelte der stad gelegerd waren en na den grooten uitval der troepen, welke op den 30^{en} October plaats greep.

Behalve tot toevluchtsoord voor de militairen, diende het gesticht ook tot onderkomen voor zwervers, en andere noodlijdenden. Vroolijke spelen en lectuur waren niet buitengesloten en ieder soldaat ontving een tot dat doel uitgegeven boek '*Manuel du soldat'* waarvan 4000 exemplaren werden rondgedeeld.

De ijver der soldaten in het beoefenen hunner kerkelijke plichten, hun treffende godsdienstzin, was als een aanhoudend verwijt aan de clubmannen, die er slechts op uit waren om de religieusen uit de scholen en hospitalen te verjagen en hunne geweren tegen weerlooze priesters en rustige burgers, in plaats van tegen den vijand te gebruiken.

Niet ver van de kapel, waar de soldaten zoo dikwijls heentrokken, bevond zich de vergaderplaats van een socialistische club.

Op het hoogfeest van Allerheiligen, terwijl het gesticht met jonge lieden, hunne ouders en met militairen als overvuld was, stormde eensklaps de portier verschrikt naar binnen met de tijding: 'Men komt mij daar juist aanzeggen, dat de club van den boulevard Charonne bevolen heeft, dit huis te sluiten; er staan twee honderd gewapenden met hun kapitein!'

De priester beval zich Gode aan en trad het gevaar te gemoet.

'Wat verlangt gij, kapitein?'

'Ik wil weten, waarom de mobielen hierheen trekken.'

'Kapitein, kunt gij het kwalijk nemen, wanneer uwe manschappen, als gij hun een order geeft, die uitvoeren? Nu, ik heb de officieren der verschillende mobiele bataljons gesproken en zij hebben hun komst te dezer plaatse goedgekeurd. Gij hebt toch wel van den dapperen kommandant Dampierre gehoord? Gaarne zoudt gij, even als hij, op het veld van eer vallen. Nu is de opvolger van dien held den vorigen Dinsdag naar hier gekomen en heeft achthonderd zijner manschappen meêgebracht, om een zielmis voor den graaf Dampierre bij te wonen. Hij heeft dit huis, de speelzalen, de oefenplaats en het overige gezien en gezegd: 'Ik ben blij, dat mijn mannen hierheen komen.'

'Overdag kan er dat door, als gij 't goedvindt. Maar wat voeren zij toch in uwe kapel uit om zes uur 's avonds?'

'Zij komen om te bidden, te zingen, een toespraak te hooren, in plaats van op slechte plaatsen om te dwalen. Hunne chefs zijn daarover gesticht. Daarbij, ook manschappen van de nationale garde wonen onze vergadering bij; zij zullen u, wat wij u zeggen, bevestigen.'

'Uwe toespraken mogen aan de chefs der mobielen bevallen, ons bevallen zij echter niet, want in uwe huizen vindt men overal het opschrift: Koning, godsdienst, vaderland!'

'Wij hebben den 4_e^n September vóór al het andere, gezongen: 'Heer zegen de republiek!'

'Dat hebt gij met den mond, maar niet met hart gezongen; vroeger zongt gij wel: 'Heer! zegen den keizer!'

'Even als gij, in het Te Deum op den 15^{en} Augustus.'

Een der mannen uit de bende, een nationale garde viel den kapitein in de rede met: 'Een kogel voor dien paap!'

'Hebt gij dan niemand in uwe ambulances noodig, als gij gewond ligt?'

'De seminaristen zijn reeds allen op de vlucht, wij zullen ze wel verder wegjagen. Hebben wij geen vrouwen genoeg om ons te verplegen?'

'Zwijg,' beval de kapitein 'en gij, abbé Planchat, weet dat wij noch generaal Trochu, noch de chefs zijner mobielen erkennen.'

'Wie is dan de regeering?'

‘Wij,’ riep een smoordronken nationale garde die zich nauwelijks op de beenen kon houden.

‘Uw regeering is zeer waggelend, ik neem daarvan geen lastgeving aan.’

Bij deze woorden sloot Planchat met vastheid de deur voor den neus des kapiteins, die toch eensklaps van zijn stuk scheen geraakt, en met uitzondering van een dozijn geweerdragers door zijn andere manschappen reeds in den steek was gelaten. Later in den dag vernam Planchat, dat die kapitein een ongeregeld leven leidde en den volgenden dag een burgerlijk huwelijk zou aangaan; ook had Planchat twee jaren geleden

den tienjarigen zoon van dien clubman bij de ‘Broeders’ ter school gezonden. De priester ging dus den volgenden morgen vroeg naar zijne woning en sprak hem aldus toe:

‘Gij wildet mij gisteren een slechten dienst doen, nu zal ik u eens een goeden dienst bewijzen. Gij wilt van daag een burgerlijk huwelijk aangaan, 't Kan goed voor u zijn, maar misschien hebt gij daarbij niet aan de Kerk gedacht. Ik bied u mijn kapel voor dezen avond aan, voor de noodige bevoegdheden en dispensatiën zal ik zorgen.’

‘Mijnheer de abbé, dat ik gisteren bij u was, gebeurde alleen, wijl men mij daartoe gedwongen had. Ik ben gedoopt, ik heb mijn eerste H. Communie gehouden. Wat ik ken, dat heb ik van de schoolbroeders geleerd. Gij ziet, ik ben zoo vreeselijk niet, als waarvoor gij mij aanziet, ik neem uw aanbod aan.’

‘Geeft gij mij uw woord?’

‘Van ganscher harte.’

En inderdaad, Woensdag den 9^en^ November 1870, ten zeven ure s avonds, werd het huwelijk van den kapitein in de kapel door Planchat voltrokken, de echtgenoote van den kapitein ontving des anderendaags de H. Communie tijdens de Mis van den abbé.

Dan, niet alle club-mannen van Charonne waren als de kapitein gestemd. De woede der drijvers onder hen werd door de houding van den hoofdman nog aangestookt en gevoelde zich ontvlamd door de koenheid en de onverschrokkenheid van Planchat. Daar zij tevergeefs beproefd hadden den priester vrees aan te jagen, wachtten zij het oogenblik af, dat zij ongestraft met geweld zouden kunnen te werk gaan.

Toen op den 18^en^ Maart 1871 het oproer zich tot beheerscher der stad opgeworpen en de gevestigde macht verjaagd had, ging de schaamteloosheid en de woestheid der socialistische club-mannen zoover, dat zij geweld gebruikten tegen het weldoende en bescheiden werk van het gesticht St. Anna. Een bende oproerlingen brak het gesticht binnen onder het leugenachtig voorwendsel een bewaarplaats van chassepot-geweren, waarvan er daar 4000 voorhanden zouden wezen, op te sporen; zij doorzochten het gebouw van boven tot beneden, ja zelfs het zand van het oefenplein. Zij vonden vier houten geweren! Tien dagen later, op 28 Maart, een Dinsdag, liet een afgezondene van het 74e bataljon der oproerlingen, die zich ‘gefedereerden’ noemden, het huis omsingelen en vorderde de brieven op, welke tusschen den abbé en de regeering van Versailles zouden gewisseld zijn. Deze overrompeling was even vruchteloos als de eerste, de brieven van den abbé Planchat konden hem onmogelijk tot mikpunt van eenige verdenking hoegenaamd maken.

Zulke huiszoekingen, van ruw geweld en bedreigingen vergezeld, werden herhaald; het gesticht St. Anna moest vijf van die omwoelingen doorstaan, en deze waren zoodanig, dat men meende: de abbé zou wel tot het staken van zijn gewone werkzaamheden besluiten en zijn ijver, althans voor een zekeren tijd, matigen. Hij dacht zelfs daaraan niet.

Het hoogfeest van Paschen naderde. De abbé Planchat handelde als gewoonlijk om de handwerksgezellen en leerlingen op het groote feest voor te bereiden. Hij verzocht priesters om in het gesticht te prediken en biecht te hooren en begaf zich naar de huizen der ouders, wier kinderen niet meer geregeld verschenen, om hen aan te manen hun kroost naar de oefeningen te begeleiden. De politieke beroeringen tegengaande, welke ook onder de bewoners van zijne wijk met de gewone

uitspattingen dreigden, was zijn eenig streven hen door den godsdienst te vrijwaren tegen het begaan van buitensporigheden.

Evenals in de dagen van kalmte en rust, begonnen de oefeningen in de kapel van 't gesticht op Palmzondag den 2^{en} April en duurden voort, elken avond tot Woensdag in de Goede Week. Steeds was de kapel gevuld door eene schaar van geloovigen in aandacht en gebed, terwijl daarbuiten het gehuil en de verwenschingen van het oproer en het schrikbewind bulderden. De dagen van ellende en gruwel waren over Parijs gekomen. Sinds den avond van Palmzondag waren de vervolgingen tegen de priesters, welke naar den kerker gesleept werden, aangevangen; de aartsbisschop en zijne vicarissen waren in den kerker.

Op Witten Donderdag, den 6^{en} April, werd in 't gesticht St. Anna een zoogenaamde order voor abbé Planchat gebracht, inhoudende, dat er een gevangenneming aldaar zou bewerkstelligd worden. Tevergeefs trachtten hem de overige priesters te bewegen zich in een nabijgelegen schuiloord terug te trekken, dat hem dringend werd aangeboden. Maar hij wees dit voorstel van de hand met de enkele bemerking, dat hij twee personen verwachtte, die bij hem zouden biechten. Ten 2 ure des namiddags, toen hij wilde beginnen met aan de moeders der kinderen, die hunne eerste H. Communie zouden ontvangen, de daartoe bestemde feestkleederen uit te reiken, verschijnt een commissaris van het schrikbewind, een revolver in de vuist geklemd houdende en vergezeld van zijn insgelijks gewapenden secretaris.

Het gesticht is omsingeld, de abbé Planchat wordt als gevangene behandeld; de commissaris, die, ‘uit voorzorg’ den revolver bij zich steekt, voert hem weg. De wereldlijke directeur van het gesticht wordt eveneens gevankelijk weggebracht, te midden van drie nationale garden, naar de wachtpost in de ‘rue des Amandiers;’ maar na eene opsluiting van vier uren weder in vrijheid gelaten. De abbé Planchat, naar het politie-bureau in de ‘rue des Cendriers’ gevoerd, moet een vormelijk verhoor ondergaan en wordt vervolgens naar de mairie van het 20e stads-district gezonden in het midden van nationale garden. Gevankelijk door de straten geleid, (het was op den avond van Witten Donderdag,) worden hem door mannen, vrouwen en kinderen welke hij steeds diensten had bewezen, smaad- en scheldwoorden toegeslingerd. Een der kinderen zou zelfs met een stok naar hem geslagen hebben. Het arme slachtoffer, wiens marteling een aanvang nam, zweeg, schreed met gebogen hoofd tusschen de woeste en razende bende voort, biddende voor de ongelukkigen.

Op de mairie aangekomen, werd hem een kleine zaal, naast den wachtpost als nachtverblijf aangewezen. De felle koude belette hem in te slapen en een medelijdend officier liet hem in de kamer, waar de soldaten bijeen waren. Ook hier moest hij ondervinden, welke dagen van ellende aangebroken waren, schimp en smaad wachtten hem. Het brevier was de eenige troost, welken hij vond. Eerst des morgens bracht de knecht van het gesticht hem een mantel en eenig voedsel. Maar ook deze wordt aangegrepen en beide worden naar de wacht in de ‘rue des Amandiers’ gebracht. Onderweg bestormde hem nogmaals het gepeupel met scheld- en schimptaal, en een vrouw, een toekomstige petroleuse wellicht, riep: ‘Schiet ze neer! Die hebben ons verkocht en verraden!’ Een straatjongen wierp hen met slijk.

Dit gebeurde op Goeden Vrijdag. Men doet Planchat in eene huurkoets klimmen en, terwijl gewapende nationale garden mede in het rijtuig hebben plaats genomen, draaft men naar de prefectuur van politie, alwaar hij met 25 andere priesters gekerkerd wordt. Dat alles was volgens de bevelen van het schrikbewind, dat zich ten taak gesteld had de priesters te vervolgen, de kerken te ontheiligen.

De met Planchat gevangen genomen geestelijken vonden later bijna allen den dood door de handen der moordenaren.

Nauwelijks aangekomen zijnde, biechtte de abbé bij pater Chauveau en stelde zijn brevier ter beschikking van de overigen, die daarvan beroofd waren. Tot grooten troost was het den armen gevangenen aldus een brevier terug te erlangen en nog grooter vreugde voor Planchat, dat hij hun daarmede kon dienen. Kort daarop wordt ieder in een afzonderlijke cel gevoerd. Hunne cellen zijn slechts vijf meters lang en ruim twee en een half meter breed; van boven bevindt zich een dicht betralied venstertje, dat nauwelijks het noodige licht doorlaat, voorts ziet men er een in de muur bevestigd ijzeren bed zonder dek, een stoel zonder leuning, een tafeltje, een blikken kan, enz. Bij het aanbreken van den dag komt een cipier binnen, draait het gas uit, en gaat weêr heen om water te halen; tegen zeven uren wordt als door eene scheur een stuk brood binnengeschoven, te acht uren brengt men soep en te drie uren vleesch met groente. Dit was het dagelijksch onderhoud voor den abbé Planchat en zijn lotgenooten tot den 13^{en} April, Donderdag na Paschen. Op dezen dag werd hun aangekondigd, dat zij naar de gevangenis Mazas zouden overgebracht worden. Zij moesten gevangenwagens bestijgen, wat hun zeer smartte, zooals blijkt uit het verhaal van hen, die aan den dood ontsnapt zijn. Ieder hunner werd geplaatst in een hok, waar noch beweging mogelijk, noch versche lucht aanwezig was. Een half uur liet men hen hierin verwijlen, zonder de schuiven te openen; eenige priesters waren bijna gestikt, en aan het gesmeek om lucht werd door de wreedaards die in de nabijheid stonden, geen gevolg gegeven.

In de gevangenis Mazas werden zij zeer lastig gevallen en gekweld met allerlei formaliteiten. Eindelijk van kerker tot kerker gevoerd, sloot men hen in de voor hen bestemde cellen op, waar zij geen enkel naricht ontvingen en hunne lotgenooten zien noch spreken konden. Slechts mochten zij van eene soort van bibliotheek gebruik maken en onder begeleiding, van de wacht een uur wandelen op een zeer beperkt plein.

De abbé Planchat was opgesloten in cel No. ll van de derde afdeeling en moest daar 38 dagen en nachten overbrengen. Hoe droevig en pijnigend zijn lot was, leide men slechts hieruit af, dat zij de H. Mis niet openlijk konden opdragen, daar aan al deze priesters verboden was, de H. Mis te lezen in de kapel welke zich in de gevangenis bevond. Daar het hun toegestaan werd spijs aan te nemen door medelijdende personen gezonden, namen zij deze gelegenheden te baat om zich hostiën te verschaffen.

Wat de behandeling der gevangenen betreft, deze was hier, gelijk reeds aangaande hun toestand in de cellen van de prefectuur der politie, werd beschreven.

Naar luid der mededeelingen, welke na den dood der gekerkerden nog konden bekomen worden, was onder hen eene zeldzame overgeving in den wil Gods, een diepe ootmoed en onverstoorbaar geduld heerschende en scheen in al hunne woorden en handelingen uit. Elk, hoe smartvol oogenblik ook, werd door hen benut, zij baden en lazen en overwogen. Zoo bereidden zij zich voor tot den dood, tot den marteldood, dien zij met dezelfde gerustheid tegemoet gingen als ware er sprake van Catechismus te houden of eenig andere verrichting hunner heilige bediening uit te oefenen. Gelijk bekeld is werden tijdens die schrikkelijke dagen de aartsbisschop. Tal van geestelijken en religieusen door de commune-mannen gruwzaam vermoord. Ook de abbé Planchat viel als slachtoffer der commune. Ook hij was een der martelaren, die tijdens het jongste schrikbewind een roemrijken dood vond.

Zooals uit de verzamelde brieven blijkt, waren de laatste oogenblikken van den abbé Planchat, die door koorts als uitgeteerd was, meer nog aan de belangstelling voor de hem dierbaren dan aan eigen leed gewijd. Aldus eindigde een leven, zoo rijk aan verdiensten en zoo droevig, zoo heerlijk tevens gesloten. Zijn leven en dood vullen een heerlijke bladzijde in de kerkelijke geschiedenis van onzen tijd.

Een hachelijk oogenblik.

Ongeveer twaalf jaren geleden, stond niet ver van 't fort Lincoln, in den amerikaanschen staat Texas, een eenzaam huis, slechts bewoond door een forsch gebouwden Beier met zijne vrouw en twee kinderen. Mijne werkzaamheden hadden mij naar bovengenoemd fort geroepen en op aanraden mijner vrienden had ik door bosschen en prairieën een korteren weg genomen, welke mij toevallig langs de woning van dien Beier voerde. Vermoeid van den langen weg en door honger en dorst gekweld, steeg ik van mijn muilezel af en trad de omheining van het huis binnen. Met de gastvrijheid den Duitschers zoo bijzonder eigen, leidde de goede man mij zijn huis binnen, waar ik in den kring zijner kleine familie eenige aangename uren doorbracht. Bij deze gelegenheid vertelde hij mij het gevecht met de slang, dat ik den lezers zooveel mogelijk, met dezelfde woorden zal trachten mede te deelen.

Het was op een Zondag-morgen in de maand Augustus. Wij zaten hier op de bank voor het huis, en ik las mijne vrouw een brief voor van haar broeder uit Duitschland, dien ik een paar dagen geleden had ontvangen. Onze kinderen, een jongen en een meisje, speelden verstoppertje rondom het huis, en van tijd tot tijd hoorden wij hen luid lachen als de een den ander gevonden had. Na nog eenigen tijd over den toestand van onzen broeder gesproken en den brief in de kamer gelegd te hebben, vroeg mijne vrouw mij of ik even naar de kinderen wilde zien, daar ze in eens zoo stil geworden waren, wat gewoonlijk een teeken was dat zij iets deden wat niet goed was. Waarschijnlijk waren zij naar de schuur gegaan, om de eieren op te zoeken die de hoenders gedurende de week gelegd hadden, want dit was gewoonlijk hun Zondagswerk. Ik riep hun bij den naam maar kreeg geen antwoord. Daarop ging ik naar den stal om te zien of zij soms het paard en den muilezel aan 't voederen waren, doch alles tevergeefs. Met kloppend hart keerde ik naar de kamer terug, waar mijne angstige vrouw mij opwachtte. Zij las mijne bezorgheid op mijn gelaat en vloog, zonder mij verder aan te hooren, het smalle voetpad af, dat naar de rivier leidde, zuchtend en schreiend. ‘De kinderen zijn in het water gevallen.’ Ik volgde haar op den voet en zoo't in het zand naar eenig voetspoor, maar tot hiertoe was er niets te vind n.

Was het ook mogelijk dat de Indianen de kinderen geroofd hadden, wat in deze streken niet tot de zeldzaamheden behoort? Deze gedachte maakte mij duizelig. Zonder aan wapens of andere verdedigingswerktuigen te denken, ijlde ik het bosch in, gevolgd door mijne vrouw, die onophoudelijk de kinderen bij hun naam riep, nu en dan stil bleef staan, zuchtend en de handen wringend. In plaats van alle paden voorzichtig te volgen om het voetspoor der Indianen te ontdekken, vlogen wij zonder overleg in alle richtingen door het bosch heen, terwijl ik nu eens in een dicht struikgewas sprong, waar ik de Indianen hoopte te vinden, dan weêr in een boom klauterde, om den geheelen omtrek te overzien. Alles tevergeefs, nergens kon ik eenig spoor der arme kleinen ontdekken en bevend en sidderend over mijn geheele lichaam, bleef ik staan en sloeg de handen aan mijn brandend voorhoofd. Alles wat mij nog overbleef, was: mijn paard zadelen om naar den naast bijgelegen post te rennen, en daar van de overheid mannen te vorderen, om de Indianen, de roovers mijner kinderen, te vervolgen. Doch ook van dezen kant was weinig heil te verwachten, daar de Indianen waarschijnlijk reeds buiten ons bereik zouden zijn. Plotseling hoorde ik achter mij een sterk, doordringend geschreeuw, ik keerde mij

om, en met bevende stem riep mijne vrouw mij toe; 'ik heb een geluid gehoord dat niet anders dan van onze kinderen kan komen.'

Voor ik nog was teruggekeerd, had zij zich, afgaande op dat zwakke geluid, te midden der struikgewassen geworpen, en aan mijn oog onttrokken. Met de uiterste inspanning van krachten, baande ik mij een weg door de dicht bewassen doornehagen en was nauwelijks eenige schreden vooruit gegaan, toen op nieuw een ijselijk geschreeuw mijne ooren trof. Onbesuisd stortte ik mij in het doornige kreupelhout. Als een wanhopige sloeg ik rondom mij heen, zonder te letten op mijn bloedend gezicht, ontvleeschde handen en verscheurde kleederen. Eindelijk kwam ik te recht op een voetpad, en volgde toen de richting vanwaar het geschreeuw gekomen was.

'Margareta! Margareta! waar zijt gij? Geef mij toch antwoord!' zoo schreeuwde ik, bleef toen staan luisteren en riep nog luider, maar alles tevergeefs. Hijgend en als buiten adem zette ik mijn loop voort, totdat ik, uitgeput van vermoeienis, gedwongen was langzaam vooruit te gaan en eindelijk op een open plek kwam, dat geheel vrij was van boomen en struikgewas. Ik zal juist in het midden geweest zijn en wilde nogmaals mijne vrouw bij haar naam noemen toen ik plotseling, als van den donder getroffen, onbewegelijk bleef staan en op een schouwspel staarde, dat mij het bloed in de aderen deed stollen.

Op tien passen afstands van mij, stond mijne vrouw, den rug naar mij gekeerd, met de handen krampachtig haar hoofd omklemmende, en als aan den grond vastgenageld.

Voor haar lag een bruin geschubde ratelslang, die den spitsen kop met de gloeiend roode oogen hoog ophief, terwijl de giftige tong tusschen de tanden heen en weêr speelde; achter haar stonden onze arme kleinen die met zichtbaar welgevallen de schoone kleur der slang aanschouwden zonder de oogen een oogenblik van haar af te wenden. In de eerste oogenblikken kon ik niet van mijne plaats en slechts na eenigen tijd kreeg ik het gebruik mijner ledematen terug. Juist toen ik op het punt stond naar mijne vrouw te snellen, bereidde zich het ondier tot den sprong voor; daarover verschrikt, zonk zij bewusteloos ineen. Gelukkig was zij een paar schreden achteruit gegaan, voordat zij neêrstortte en ontkwam zoo den giftigen beet van het woedende dier, dat ratelend op haar aanvloog. Op dit oogenblik trad ik vooruit, en stelde mij tegenover de sissende slang, wier woede nu van mijne vrouw en kinderen op mij overging. Maar wat te beginnen tegen dat reusachtig monster? Ik had geen wapens, zelfs geen mes bij mij en stond daar weerloos tegenover een gevaarlijken vijand. Onwillekeurig bukte ik naar den grond, greep een tamelijk harden tak, die toevallig in mijne nabijheid lag en plaatste mij voor mijne vrouw, die tot nu toe nog geen teeken van leven gegeven had. Met nieuwe woede zweepte de slang met haar langen staart het gras, terwijl hare oogen vonken vuur uitschoten.

Intusschen had ik mijne tegenwoordigheid van geest teruggekregen, en terwijl ik mijn rechter arm ophief om het dier een geweldigen slag toe te brengen, riep ik mijne kinderen toe: 'Loopt zoo hard als ge kunt, naar huis, om de bijl te halen.'

Ditmaal was het voor de kinderen een geluk dat wij ze reeds van hun vroegste jeugd af, aan de stipste gehoorzaamheid gewend hadden, want zij vlogen over de open ruimte naar het bosch, als zat hen een dolle hond achterna.

De eerste slag, dien ik het woedende dier op den kop toebracht, scheen het een oogenblik te bedwelmen, want 't lag gedurende eenige oogenblikken onbeweeglijk op het gras uitgestrekt. Hiervan maakte ik gebruik, om mijne vrouw van den grond op te beuren en haar in veiligheid te brengen, doch op hetzelfde oogenblik trekt de slang het lange lichaam in geweldige krommingen te zamen en heft eensklaps den

kop weêr in de hoogte, terwijl hare kleine oogen nog onheilspellender fonkelen. Met scherpen blik volgde ik al hare bewegingen, gereed, om haar, wanneer zij zich gereed maakte tot een tweeden sprong, den kop te verpletteren of ten minste den aanval af te weren. Ik wist wel dat van mijne behendigheid en kracht mijn leven en dat van mijne vrouw afhing; daarom dan ook had ik besloten mijn leven zoo duur mogelijk te verkoopen.

Sissend en schuifelend vloog de slang op mij aan, doch het taaie stuk hout, waarmede ik haar verwelkomde, scheen haar niet bijzonder te bevallen. Herhaalde malen richtte zij zich op haren staart op, maar telkens volgde een zwaarder slag. Nog niet gezind, den strijd op te geven, viel zij mij steeds met minder hevigheid aan, en scheen het er op toe te leggen, mij af te matten, ten einde mij met verdubbelde woede te bespringen. Wel namen mijne krachten zichtbaar af, wel gevoelde ik de krachteloosheid van mijn arm en kon tusschen de elkander al sneller en sneller opvolgende sprongen ter nauwernood adem halen, maar de gedachte aan vrouw en kinderen gaf mij nieuwe krachten.

Wilde ik als overwinnaar uit het gevecht terugkeeren, dan was het zaak daaraan zoo spoedig mogelijk een einde te maken. Derhalve ging ik in plaats van mij te verdedigen, aanvallenderwijs te werk, stormde met inspanning van al mijne krachten op de slang in en bracht haar slag op slag toe, die zoo goed troffen, dat het ondier den bloedenden kop liet hangen en met het verlies van een oog, langs den grond zocht weg te kruipen. Ofschoon ik reeds begon te wankelen, gaf ik haar nog eenige slagen en wilde naar mijne vrouw, van wie ik mij in het heetst van het gevecht eenige schreden verwijderd had, terugkeeren, toen juist mijne kinderen met de bijl kwamen aanloopen. Door hun luid geschreeuw en gejubel over den dood der slang, ontwaakte mijne vrouw uit hare bezwijming en hief zich onder het uitspreken van een dankgebed van den grond op.

Na te huis eenige ververschingen en rust genoten te hebben, gingen wij 's namiddags de slang halen. Zij was ongeveer twaalf voet lang en had vijftien ratels. Dáár in die kast staat ze nu en dient slechts als overwinningstropee en als middel tegen de ongehoorzaamheid mijner kinderen.

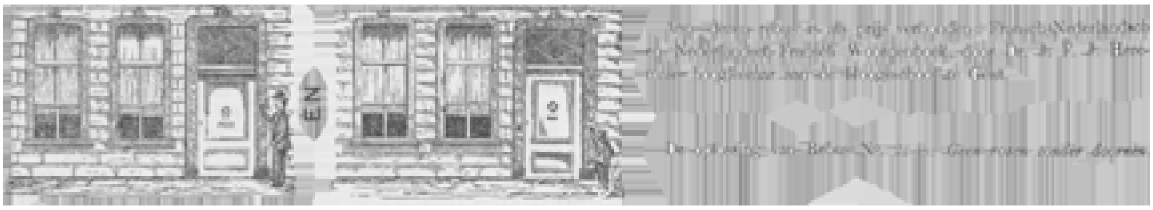

REBUS N°. 4

Aan dezen rebus is als prijs verbonden: Fransch-Nederlandsch en Nederlandsch Fransch Woordenboek, door Dr. J.F.J. Heremans hoogleeraar aan de Hoogeschool te Gent.

De oplossing van Rebus N°. 2. is: *Geen rozen zonder doornen.*

[Nummer 15]

Onze gravuren.

Brugge, de hoofdstad onzer belgische provincie West-Vlaanderen, deelt in zeker opzicht het lot van Venetië; stil en bijna onbeduidend kan haar tegenwoordig bestaan worden genoemd; ‘vreedzaam en als 't ware ingesluimerd,’ gelijk een dichter van haar zegt, ‘groeit thans het gras in hare straten en de echo is verstomd,’ doch de roem harer vroegere grootheid verdwijnt nimmer en door honderden herinneringen heeft zij recht op de schoonste bladzijden wellicht onzer vlaamsche geschiedenis.

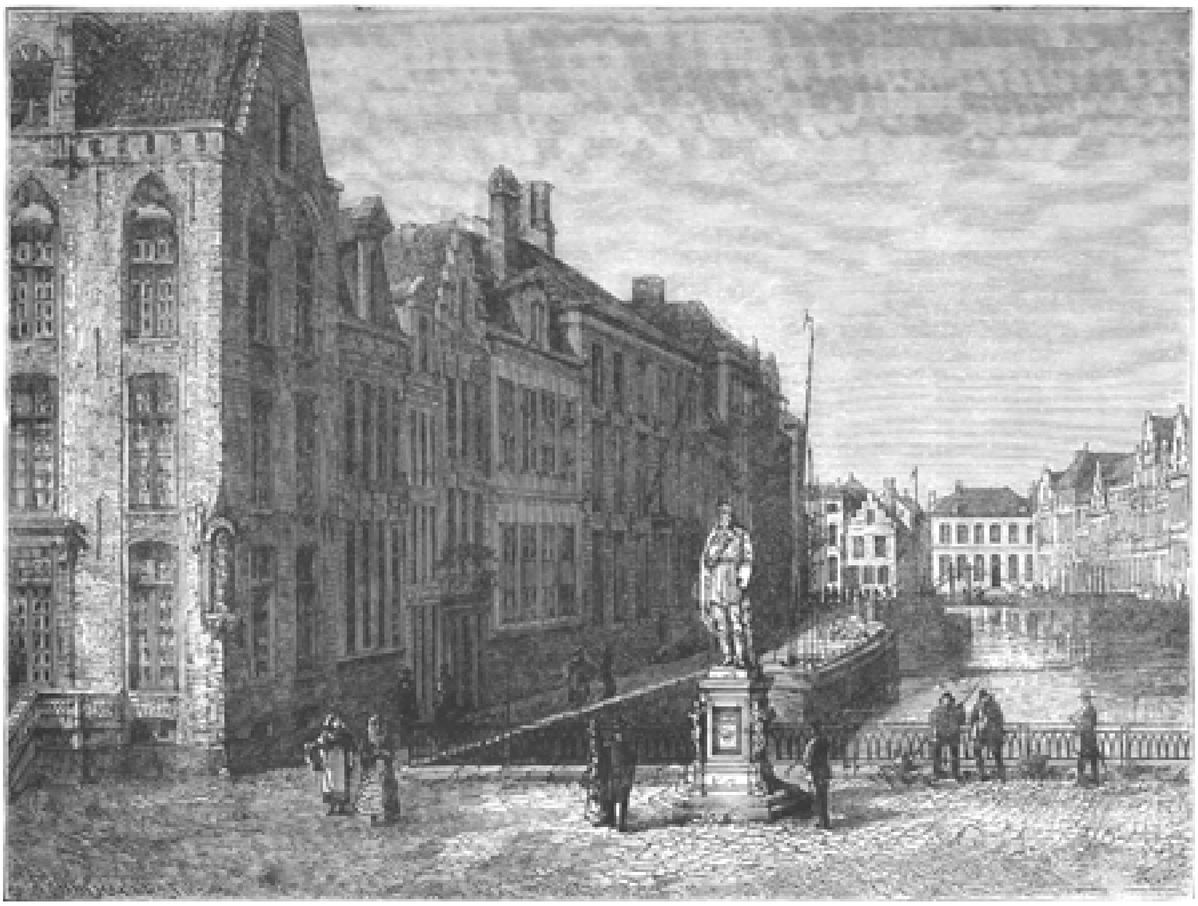

BRUGGE.

De stichting van de stad der 52 bruggen dagteekent reeds van de derde eeuw. Slechts twee mijlen van de zeekust gelegen, was zij in de twaalfde en dertiende eeuw het Venetië van 't Noorden en door drie kanalen met de zee vereenigd, schonk zij aan meer dan 200,000 inwoners een welig en overvloedig handelsbestaan; de hertogen van Bourgondië kozen haar tot hunne bevoorrechte hoofdplaats. Zij was het glorierijke land van Jan Breydel en Peter de Koninck en bevat de grafstede van Karel den Stoute. Van Eyck en Hemling verrijkten haar met hunne onsterfelijkste kunstgewrochten; hare trotsche gebouwen en kerken getuigen hoe haar bloei met dien van den godsdienst en het Catholicisme gepaard ging, terwijl in de kapel van het H. Bloed sinds meer dan 700 jaren het kostbaarste kleinood der wereld: de bloeddruppelen van het Lichaam

des Zaligmakers rustte, haar in 't jaar 1150, gelijk de traditie zegt, door Diederik van den Elzas geschonken.

De gravure op de eerste bladzijde van dit nommer stelt het academieplein voor met het marmeren standbeeld van Jan van Eyck door Calloigne opgericht. Het academie-gebouw in den gothieken stijl der 14e eeuw vervaardigd, wordt het Poortershuis genaamd. Rondom dit gebouw verheffen zich eene reeks particuliere woningen wier bestaan reeds van de 15e of 16e eeuw dagteekent en wier sierlijke, spits toeloopende bovengevels liefelijk door de heldere wateren worden weerkaatst van het kanaal, waar de goedmoedige Bruggenaar in zijne uren van vrijen tijd zich zoo gaarne met hengelen vermaakt.

't Is een landelijke gewoonte in Zweden en Noorwegen, om bij 't naderen van het feest der Geboorte des Heeren, ook voor de hongerige vogeltjes een Kerstboom op te richten, bestaande in een langen staak, aan welks spits schooven haver of bosjes koren zijn gebonden, om hen tot den maaltijd uit te noodigen en aldus ook de vogels in de vreugde van het Kerstfeest te doen deelen. Vooral de jeugd neemt een bijzonder aandeel bij deze feestviering van het medelijden, en schept er behagen in de arme vogels het lied van den zweedschen dichter toe te zingen:

‘Komt vogeltjes tot ons gerust
En eet u dik naar hartelust,
Komt koorn en haver pikken!
Want buiten in het vrije woud
Daar is het nu te guur en koud,
Daar valt niets meer te bikken.’

In onze gewesten hebben wij het in de mededeelzaamheid nog niet zoover gebracht, om deze ook tot onze ‘gevleugelde huisarmen’ uit te strekken, en voorzeker, indien de plicht der liefde gedurende den winter des te beter jegens onze arme verlatene evenmenschen behartigd wordt, dan zal de Hemel 't ons niet euvel aanrekenen, zoo er ook al de vogeltjes op overschieten.

Toch biedt het gewis een innemenden aanblik, wanneer het teêrgevoelige kind, gelijk in Spechts' bekoorlijk beeld der gravure op pag. 116 voor zijne gevleugelde gasten de tafel dekt en hun de blijken van zijn goedhartige inborst doet ondervinden. Voorzeker het kleine huismoedertje heeft recht, dat zij voor hen een lekkeren maaltijd bereidt met raapzaad, hennep en broodkruimeltjes; wanneer de sneeuwvlokken niet meer zullen vallen en de lentetijd is genaderd, dan zingen haar diezelfde vogels een concert van dank en liefde, en vroolijk met de lachende natuur zal zij er over jubelen, dat het ook door haar toedoen was, dat de Winter zoovele zangers niet heeft gedood.

Gelijk de bloem van geur is doortrokken, zoo schijnt ook de poësie met den naam van Venetië vereenzelvigd te zijn. Zij lacht u toe uit haar blauwen hemel, die van rozenwolkjes gloeit, uit het vriendelijk golfgeruisch, dat hare straten doorstroomt. De wildbewogen zee rondom hare muren, hare paleizen en monumenten met oostersche pracht uit de schatten van Griekenland, Azië en Palestina opgericht, de geschiedenis harer vervallen grootheid, dat alles doet u de geheimzinnige en plechtige tonen der poësie vernemen, wier tragische klanken u wellicht nergens zoozeer als uit: ‘de Brug der Zuchten’ toespreken.

‘Ponte di Sospirio, de Brug der Zuchten,’ ziedaar den kenschetsenden naam der vreeselijkste plaats van gerechtigheid en van de somberste herinneringen. Zelf een meesterstuk van kunst, in 't bekoorlijkste gedeelte der stad bij de Kerk van San-Marco en het Palazzo Ducale gelegen, was zij meerdere eeuwen den Venetiaan een huiveringwekkender schrikbeeld dan een moordschavot.

Bij deze brug, in gindsche kamer met marmeren traliën, vergaderden in 't donkere van den nacht de tien gemaskerde rechters; hunne namen, hun uiterlijk, hunne wetten en vonnissen waren een geheim.

Uit de gevangenis van het Palazzo Ducale werd de veroordeelde naar de Brug der zuchten gevoerd. Verborgen onder een dikken muur opende zich ter hoogte van 't water een kleine poort, waaruit de lijkboot te voorschijn trad om den veroordeelde op te nemen. Voor 't laatst blikte hij naar den met sterren bezaaiden hemel en ademde de welriekende lucht in der omringende tuinen, voor 't laatst hoorde hij het lustige golfgeklots door de roeispaan der vroolijke gondels bewogen, de dansen en vreugdekreten, het levendig gewoel der stad, de gezangen en muziektonen uit de nabijgelegen paleizen weerklinkend, in één woord hij zag en hoorde al de gelukkige teekenen van 't leven en de vrijheid.

Langzaam gleed vervolgens de bloedroode boot met zijn gemaskerde roeiers over den stillen waterspiegel, tot zij de kleine boetkapel naderde, die de laatste bede des veroordeelden ontving. Als hij dit gebouw was voorbijgevaren, werd de ongelukkige met een steen aan den hals in 't water geworpen waar het, volgens een uitdrukkelijke verordening, ‘aan de visschers verboden was hunne netten te werpen.’

Eene vreeselijke omhelzing.

Slot.

Op denzelfden morgen waarop deze gebeurtenis plaats had vierde men feest in het dorp waar Riego pastoor was.

Men kwam van den maïsoogst tehuis. Een geheele trein boerenwagens met koren beladen en door ossen voortgetrokken, bewoog zich schokkend op den hobbeligen straatweg. Met den stok in de hand wakkerden de vroolijke landlieden hunne lastdieren aan en voerden de wagens naar eene verbazend groote schuur wier openstaande deur naar eene ruime binnenplaats voerde. Hier ontvingen de jagers van den vorigen avond, nu weder boeren geworden, den oogst in manden, en ontlaadden die in een hoek van den dorschvloer, terwijl vrouwen en kinderen op de opeengehoopte maïs zittende het koren uitpelden, de peulen welke den armen in den winter tot brandstof dienen, wegwierpen en hun lichten arbeid met gezang begeleidden. Te vier uren waren alle werkzaamheden afgeloopen. De eigenaar van de schuur schonk den arbeiders een halve ton wijn, terwijl de dorschvloer spoedig in een danszaal herschapen was. Te midden der algemeene vreugde zat een jong man in den donkersten hoek van het vertrek; hij scheen treurig en tegelijkertijd vergramd te zijn, doch wanneer men sprak over den moed dien de pastoor getoond had, en van het ter zijner eere bereide feest, dan wendde hij het hoofd af, en zijn gelaat nam eene treurige, bijna wilde uitdrukking aan. Spoedig echter verviel hij op nieuw in zijne mijmeringen.

De eerste dans was geëindigd, de jongelieden naderden hem zonder dat hij het bemerkte, men vormde een kring om hem en den maïshoop waarop hij zat. Plotseling werd hij door een rondom hem losbarstend geschater uit zijne overdenkingen gewekt.

‘Nu Echabon,’ zoo sprak een uit de menigte hem toe, ‘waar denkt gij toch aan, wat scheelt u?’

Hij staarde den spreker aan en zeide als een uit een diepen slaap ontwaakte mensch: ‘Wat wilt gij?’

‘Wij verzoeken u’ hervatte de eerste spreker, ‘dat gij ons een gedicht maakt op het heldhaftig gedrag van den pastoor, waarmede wij hem bij zijn tehuiskomst kunnen vereeren.’

‘Ik heb van daag geen lust, gedichten te maken,’ gaf hij norsch ten antwoord en verviel op nieuw in zijne sombere overdenkingen.

De jongelieden ziende dat niets hem kon bewegen aan hunne vreugde deel te nemen, verlieten hem en de dans begon op nieuw. Plotseling richt Echabon zich op, zijne gelaatstrekken veranderen, zijne lippen trillen, terwijl hij de oogen op de deur gevestigd houdt. Deze wordt zachtjes geopend en Stephano, treedt met gebogen hoofd binnen. Allen loopen hem te gemoet en roepen om strijd.

‘Waar is pastoor Riego?’

Stephano zwijgt. ‘Spreek waar is hij?’

‘Dood!’ zegde hij met eene gesmoorde stem: ‘wij waren op den Maladetta en daar verdween hij in den afgrond.’ Vertwijfeling teekent zich op aller gelaatstrekken. Plotseling dringt een man door de verzamelde landlieden heen en zich met geweld een doortocht banende staat hij spoedig in hun midden. Het was Echabon. Hij treedt op Stephano toe, grijpt hem bij den arm en ziet hem strak in het gelaat.

‘Gij liegt,’ buldert hij woedend. De boeren staren ontsteld de beide mannen aan, terwijl Stephano de oogen ter aarde richt.

‘Gij liegt’, zeg ik u nogmaals: ‘Pastoor Riego is wel dood, dat is waar, doch niet omdat hij in de ijsgroeve gestort is, maar omdat hij door den beer verstikt is geworden.’

‘Ja’, zegde hij, zich tot de verschrikte toeschouwers keerende, ‘pastoor Riego heeft met den beer lijf tegen lijf gevochten en zijn broeder heeft hem niet verdedigd.’ De boeren maakten dreigende gebaren. ‘Bovendien had hij een mes bij zich.’ Het gemor werd luider. ‘Het mes heeft hij op den grond geworpen en zich verwijderd, ja, hij is weggeloopen. Allen weken nu van Stephano terug. ‘Vijftig schreden’ vervolgde de spreker, ‘was ik nog slechts van hem verwijderd, en riep hem toe: blijf! blijf!, doch hij snelde in dolle vaart weg en hoorde mij niet eens.’

‘Herkent gij dat?’ vraagde hij, aan Stephano een bebloede muts toonende. ‘Zie dit is alles wat er van uwen broeder overgebleven is toen hij op de rots omkwam. En gij waagt het ons te naderen? gij wilt met ons aan dezelfde tafel zitten? Weg, weg met u!’ Bij deze woorden sloeg hij hem in het gelaat, altijd woedend herhalende: ‘weg, weg met u!’

De door het verhaal van Echabon in gramschap ontstoken landlieden wierpen zich nu op den ongelukkige die zich wilde verwijderen, toen de deur op nieuw geopend werd, en een met bloed bedekte man binnen trad. Een algemeene kreet ontvlood aan de verzamelde landlieden: ‘Riego! Het was werkelijk pastoor Riego. Men week onwillekeurig achteruit. De pastoor echter hield Stephano tegen en zeide: ‘blijf mijn kind.’ Stephano zonk op zijne knieën. Een doodsche stilte heerschte in den geheelen kring; allen stonden met open mond, stom en onbewegelijk. Eindelijk naderde Echabon den priester en vraagde diep geroerd:

‘Waart gij het dan niet, die met den beer worstelde?’

‘Gij ziet wel, dat ik het was,’ antwoordde de pastoor met kalmte terwijl hij op zijne bebloede kleeding wees.

‘Maar zijt gij dan niet in den afgrond gevallen?’ hervatte Echabon.

‘Zeker! doch God heett mij bewaard. Eenige voeten beneden den

rand bleef ik met mijnen gordel aan een vooruitsekend rotspunt hangen, terwijl de beer, die mij in den val losgelaten had, alleen in den afgrond viel.

Hoe langer Riego sprak, hoe meer de landlieden van den schrik bekwamen. Zij omringden hem nu alsof zij hem bedanken wilden, dat hij zoo wonderdadig aan het gevaar ontkomen was. Stephano kuste zuchtend zijne hand en snikte: ‘Mijn broeder! mijn broeder!’ - ‘Wat beteekende deze opschudding bij mijn intrede?’ vraagde de priester gestreng. ‘Waarom wildet gij dezen jongeling verstooten?’

‘Waarom!’ riep Echabon heftig uit, ‘omdat hij een lafaard is!’

‘Deze jongeling is geen lafaard’ hernam de priester ernstig; ‘hij is bevreesd geweest. Deze vrees heeft hem overvallen, omdat hij eenige oogenblikken te voren den dood nabij was. Wie uwer durft beweren dat hij in zijne plaats anders zou gehandeld hebben, en wie waagt het hem te verjagen, wanneer ik hem vergeef en aan mijn hart druk?’ De priester omhelsde zijn broeder. Deze weinige woorden deden de opschudding bedaren. Riego vervolgde:

‘Echabon kom hier!’

Deze trad nader.

‘Geef Stephano de hand.’ Hij aarzelde. Nogmaals herhaalde de priester deze woorden, tot Echabon eindelijk aan het verzoek voldeed. Spoedig naderden nu ook de overigen om zich met Stephano te verzoenen. Allen bewonderden de liefde van den vreedzamen priester.

‘Laat ons gaan,’ hernam de pastoor, ‘opdat het feest weder kunne beginnen, en gij dichter,’ sprak hij lachend tot Echabon, ‘gij zult, hoop ik, den dood van den beer bezingen.’ Daarna verwijderde hij zich met Stephano, terwijl de landlieden verheugd over het behoud van hunnen herder, hunne blijdschap in zang en dans lucht gaven.

De tornooien.

De tornooien of steekspelen, die echt ridderlijke uitspanning, waarbij onze gymnastiek kinderspel is, waren een dier eigenaardigheden van een tijd, welke driehonderd jaren ongeveer geleden, zijn kring heeft gesloten, toen een nieuwere gang van zaken in de maatschappij begon. Met de eigenlijke ridders verdwenen ook de ridderlijke spelen. Dan, niet enkel als spel, niet alleen als ontspanning of lichaamsoefening; maar ook als een vergoeding voor het wezenlijk vechten, toen eene liefhebberij bij uitnemendheid, moesten de tornooien dienen. Zij werden dan ook soms tamelijk ernstig opgenomen en zelfs als eene soort van instelling volgens vaste bepalingen geregeld.

Omtrent het ontstaan der tornooien heerscht veel verschil van gevoelen. Rixner laat in zijn *Thurnierbuch* het eerste tornooi ten jare 938, te Maagdenburg plaats vinden. Anderen schrijven de invoering aan Hendrik den Vogelaar (919-936) toe; doch het schijnt dat de tornooien reeds vroeger, onder den tweeden stam der frankische koningen bekend waren; want Nithar maakt gewag van een tornooi te Straatsburg, in 842, ter gelegenheid der bijeenkomst van Karel den Kale met Lodewijk den Duitscher, gehouden.

Oude kronijken hebben, alhoewel ten onrechte, Godfried, heer van Preully, die in 1066 het leven verloor, als uitvinder der tornooien genoemd, maar hij schijnt enkel aanspraak te kunnen maken op de eer van de regelen, die bij steek- en renspelen in

't oog moesten worden gehouden, te hebben bijeenverzameld en tot een geheel gebracht.

De oorzaken van het ontstaan der tornooien waren vooral de langdurige oorlogen der middeleeuwen, alsmede de roemzucht welke de natiën bezielde, en den oorlogzuchtigen geest onderhield die o.a. aanleiding gaf tot het instellen van steekspelen (*Joûtes*)

In die tijden en omstandigheden, werden de meesten der spelen, die lichaamsoefening en militaire opleiding ten doel hadden, als eene noodzakelijke voorbereiding ter verdediging des lands beschouwd.

Het boogschieten (*le tir de l'arc*, *de l'arbalète*) werd voornamelijk door de fransche koningen Karel IV (1322-1328) en Karel V (1364-1380) aangemoedigd door openbare belooningen toe te wijzen aan diegenen die het meest in deze oefeningen uitmuntten.

Behalve genoemde oefening bestonden er tal van andere, zoo als het jagen, ringsteken, het kaats-, bal-, malie-, biljart- en kegelspel, die alle bij uitnemendheid geschikt waren tot militaire opleiding en lichaamsoefening, ter verkrijging van behendigheid in den wapenhandel, vlugheid der ledematen, juistheid en vaardigheid in het mikken, enz.

Voorts was er nog een soort van steekspel in zwang, hetwelk *jeu de la quintaine* genoemd, zonder het minste gevaar, eene uitspanning verschafte, zelfs als nuttig voor de ridders beschouwd, doch eigenlijk voor de jonge schildknapen die zich in den wapenhandel moesten oefenen, bestemd.

Dit spel bestond daarin, dat men met de lans een houten borstbeeld in den ren moest treffen. Dit beeld dat op eene spil draaide, stelde een ridder voor die met de eene hand een stok en in de andere een zak of mand met zemelen of meel hield.Indien men nu in plaats van juist het midden van het beeld te treffen op een der zijden stiet, zoo draaide de figuur zich om en gaf aan den onhandige een stokslag of wel bepoeierde hem uit den zak met zemelen of meel, onder het algemeen gelach der omstanders.

De tornooien werden in verscheiden landen fransche gevechten genoemd, omdat ze als in Frankrijk uitgevonden beschouwd werden. Eergierigheid spoorde de ridders der verschillende landen aan om proeven van dapperheid en behendigheid te geven, welke destijds nergens beter aan den dag konden worden gelegd, dan bij deze plechtige gelegenheden; niet slechts om de achting der koningen, prinsen en grooten, echte beoordeelaars der ware dapperheid, te verdienen, maar ook het verlangen om uit de handen der vorstelijke of adellijke dames, die nooit nalieten deze oefeningen bij te wonen, eene gunst of prijs te erlangen, die dan ook door haar zeer bereidvaardig tot loon van den moed werd geschonken.

In de luisterrijkste riddertijden, gaf men den naam van tornooi aan alle zoodanige wedrennen en militaire gevechten die tot uitspanning en volgens zekere regels werden gehouden.

In de zoogenaamde tornooien met stompe wapens (*à armes courtoises ou armes graçieuses* ook *armes de parade* genoemd,) waren de lansen zonder ijzer en de degens zonder scherpte of punt en na elken lansstoot keerde de ridder zich om, ten einde in het terugkomen den stoot te hervatten.

Dit kan aanleiding gegeven hebben tot de benaming van tournooi, ontleend aan het fransche woord *tourner*.

Onder de gevechten, welke in de tornooien gebruikelijk waren, onderscheidde men vooral: 1° het eigenlijk steekspel wanneer slechts twee ridders, te voet of te paard tegen elkander instormden om eene lans te breken. 2° Een spiegelgevecht,

dat eene belegering voorstelde en *combat à la foule* of *trépignée* genoemd werd. Dit werd gevoerd door twee groepen of hoopen ridders en schildknapen, goed gewapend en dooreen geplaatst, die zich beijverden om op elkander eenig voordeel te behalen. 3° De *quadrilles* waarbij men, in escadrons verdeeld, vocht. 4° De wapenpas, *pas d'armes*, waarneer de strijders zich in twee partijen verdeelden, ter voorstelling eener verdediging van eene brug, van een engen weg (*défilé*) of eenig ander strategisch punt. Kortom, eene voorstelling waarbij men alle middelen in het werk stelde om moeielijke en belangrijke positiën op den gewaanden vijand te bemeesteren.

Onder al deze gevechten was het eigenlijke steekspel (*joúte*) het meest belangwekkend, hierin vocht man tegen man. Elke ridder zat op een pronkpaard, dat met een rijk dekkleed overtogen was, de strijdtuigen der ridders waren allerschitterendst, de wapenrokken met blazoenen bedekt en de schilden met vernuftige zinspreuken en zinnebeelden versierd. Op een gegeven teeken stormden zij met gevelde lans op elkander in om hunne tegenpartij uit het zaal te lichten.

Dan, gelijk met alles, sloop ook bij de ridderspelen misbruik in; sommigen wilden niet enkel schijngevechten, zij wilden bloed, gevechten op leven en dood, en de algemeene vorsten der geloovigen, de Pausen, wier oordeel ook in louter wereldsche zaken werd ingeroepen, verboden ten strengste die soort van gevechten. Aan hunnen invloed alleen is het te danken dat ook de tornooien, zoowel als andere instellingen dier tijden, over 't algemeen niet weder aan den vervlogen tijd der barbaren herinnerden.

De gevechten op leven en dood (*combats à outrance*) kwamen desniettemin allengs in zwang en werden, ondanks der Pausen verbod, zelfs door de vorsten uitgelokt en aangemoedigd. Het is te betreuren, dat de tornooien soms werkelijk ontaardden in gevechten, waarin men met scherpe wapens vocht, zoo als: snijdende en stekende degens, en gescherpte strijdbijlen, waarbij het bijgevolg te doen was, om bloed te vergieten of den dood aan te brengen.

De Kerk heeft echter ook' hierin, zooals overal waar misbruiken plaats hebben, niets onbeproefd gelaten om die bloedige tooneelen uit te roeien. Door de Pausen werden ze ten strengste verboden, insgelijks door het Concilie van Lateranen in 1180 te Rome gehouden, onder het pontificaat van Alexander III.

Innocentius III vernieuwde dit verbod en Clemens V vaardigde in de maand October 1313, tijdens de regeering van Filips den Schoone, eene bulle uit, waarbij deze soorten van gevechten op straf van excommunicatie verboden werden. Maar zoo hevig was de hartstocht tot die gevechten, dat noch ban, noch bulle sommige edelen weêrhield, aan die veroordeelde gevechten deel te nemen. Zelfs waren er ridders, die rondreisden om de roekeloozen waar zij die mochten vinden, tot dit gevecht (*d'armes à outrance*) uit te dagen. Anderen maakten een uitdagingsschrijven openbaar.

De geschiedenis heeft ons een merkwaardigen uitdagingsbrief bewaard, welke Jan, hertog van Bourgogne in 1414 deed afkondigen; hij is vooral om den zonderlingen inhoud onze aandacht waardig.

‘Wij Jan, hertog van het Bourbonneesche’ zoo luidt die circulaire, ‘verlangende de luiheid te ontwijken en onze eer door de krijgsoefeningen te bevorderen, ten einde een goeden naam en genegenheid van de (zeer) schoone, waarvan wij dienaars zijn te verwerven, zoo hebben wij onlangs de belofte gedaan om, met 16 andere ridders en schildknapen, elk een gevangenisketen aan het linker been te dragen (hangende bij de ridders aan een gouden keten en bij de schildknapen aan een zilveren) en dat wel op iederen Zondag, gedurende twee jaren, beginnende met den Zondag na de dagteekening der tegenwoordige brieven, ten ware wij een dergelijk getal

onberispelijke ridders en schildknapen vonden, die gezamenlijk met ons te voet op leven en dood wilden vechten; elk gewapend met een harnas naar goedvinden, dragende lans, bijl, degen en dolk, onder voorwaarde dat zij, die van onze zijde overwonnen worden, zullen volstaan of zich vrij

GEVLEUGELDE HUISARMEN.

DE BRUG DER ZUCHTEN.

kunnen koopen door aan ieder onzer een ijzeren keten, gelijk aan dien welken wij dragen, te geven, terwijl die van de andere zijde welke overwonnen zullen worden hunne vrijheid kunnen afkoopen door een gouden armband aan de ridders en een zilveren aan de schildknapen te geven.'

Dergelijke uitdagingsbrieven werden dikwijls afgekondigd. Onder de regeering van Hendrik VI, koning van Engeland, liet een ridder van Arragon, te Londen afkondigen, dat hem bevolen was, te vechten op leven en dood tegen elken ridder of schildknaap en zulks voor de eer en den dienst van den koning van Arragon en Sicilië, zijn meester. Daar hij in Frankrijk niemand had gevonden, die met hem in het strijdperk wilde treden, was hij naar Engeland overgestoken om in deze zijne onderneming te slagen, onder voorwaarde dat de overwinnaar tot teeken zijner overwinning den helm en den degen van den overwonneling mocht medenemen.

Een engelsch schildknaap beantwoordde die uittarting, en het gevecht had in tegenwoordigheid van den koning plaats.

Toen keizer Maximiliaan voor de eerste maal de volksvergadering van het duitsche rijk te Worms presideerde, verscheen aldaar een befaamde ridder Borri, door sommigen Burke genoemd. Hij was door den koning van Frankrijk gezonden, om zich met een der duitsche ridders te meten. Te dien einde hing hij onder de vensters van het hotel, dat hij betrokken had, zijn degen op en liet door zijn wapenheraut afkondigen, dat zoo er een duitsch ridder met hem *à outrance* op leven en dood wilde vechten hij den strijd aannam onder beding dat de overwonneling zich als gevangene van den overwinnaar zou overgeven, en den losprijs, eens ridders waardig, zou betalen. Ofschoon er aan het hof des keizers en der prinsen zich tal van dappere ridders bevonden, was er niet een enkele te vinden die zich met dien beruchten vreemdeling wilde meten.

Eindelijk besloot de keizer, om de eer der natie niet op het spel te zetten, zelf de uitdaging aan te nemen, door zijn schild en wapens van Oostenrijk en Bourgondië naast die van den franschen ridder op te hangen. Men kwam overeen dat het gevecht na verloop van negen dagen zou plaats hebben. De gestelde tijd verstreken zijnde, traden zij in het strijdperk, elk met een lans en degen gewapend. Onder trompetgeschal vielen zij elkander aan, en met zulk geweld, dat beider lansen op hunne borstharnassen braken. Oogenblikkelijk trokken zij den degen en na eene poos gevochten te hebben, bracht de vreemde ridder den keizer zulk een geweldigen slag toe dat zijn wapentuig doorkliefd werd. De keizer verre van zich daardoor te laten ontmoedigen, verdubbelde zijne pogingen, vloog op zijnen tegenstander aan, bracht hem slag op slag toe en deed hem eindelijk neêrtuimelen. Hierop bekende de vreemde overwonnen te zijn en gaf zich als gevangene aan den keizer over.

Daar prinsen en grooten bij gelegenheid van een gelukkig voorval tornooien gaven, en deze dan zeer schitterend waren, zoo moest de eene of andere groote stad, als het tooneel van den strijd gekozen worden, om al de grooten en ridders met hun talrijk gevolg te huisvesten en het noodige voor de paarden, die men medebracht, te verschaffen. In Duitschland was een graaf verplicht minstens 6 paarden mede te brengen, een baron 4, een ridder van het keizerrijk 3, een eenvoudig edelman 2. Men begrijpt welk een talrijke stoet er aldus gevormd werd.

In een tornooi te Heidelberg had de keurvorst van den Paltz 280 personen in zijn gevolg en even zoo vele paarden, de hertog Otto van Beieren meer dan 250 paarden,

de hertog George van Beieren 723, de markgraaf van Brandenburg 806, de markgraaf van Baden 100; daarenboven waren er nog op dit tornooi 800 rossen, die niet tot de stoeterij van die edelen behoorden.

Ten einde de ridders in de gelegenheid te stellen een dergelijk feest bij te wonen, doorliepen, eenigen tijd vóór den bepaalden dag, herauten de verschillende provinciën met het geblazoeneerde schild van den heer voor wien de bekendmaking geschiedde, en noodigden op gebruikelijke wijze aldus de liefhebbers uit: ‘Heeren ridders en schildknapen, die door de fortuin begunstigd, de overwinning door uwe wapenfeiten erlangt, wordt in den naam van den goeden God en de H. Moeder aangekondigd, het groote steekspel dat door den geduchten en grooten heer, waarvan gij hier de wapens ziet, zal ondernomen en beschermd worden, welk steekspel voor een iegelijk toegankelijk en waar heldenroem voor ijzer en staal te koop zal zijn.

‘De eerste dag zullen er .... plaats hebben. Het is niet geoorloofd, zooals dan ook loyalen ridders past, het paard der tegenpartij te slaan of aan de tegenpartij slagen of kneuzingen op aangezicht of ledematen toe te brengen, noch iemand te achtervolgen na den genaderoep.’

‘De prijzen zullen bestaan in, enz.

Zoodra nu de ridders ter aangeduide plaats verschenen, hingen zij hunne schilden en wapenen op, ten einde de scheidsrechters in staat te stellen ze behoorlijk te onderzoeken en te oordeelen of er geene redenen bestonden om den een of anderen de eer te ontzeggen van aan zulk een gevecht deel te nemen.

In geval den tornooiers een laffe daad of misdrijf ten laste werd gelegd, was dit voldoende om in het strijdperk niet toegelaten te worden.

De rechters bleven ook niet in gebreke op den dag van het tornooi de wapens der kampioenen te onderzoeken om zich te overtuigen dat zij niet moorddadig waren.

Wat de toegezegde prijzen betreft, den eersten dag werd b.v. aan den overwinnaar in het lans- en degenstooten te paard, een vederbos en een gouden geëmailleerden armband overhandigd; den tweeden dag was de prijs voor den dapperste in het lansvechten te voet: een rubis en een zilveren zwaan, den volgenden dag voor eenig bijzonder hachelijk gevecht, eene volledige wapenrusting en een parade- of statie-paard met gulden schabrak.

Behalve de rechters (zegsmannen) was er een wapenkoning die den strijd bestuurde, ceremoniemeesters die de vechtenden hunne plaatsen aanwezen en herauten die het teeken van begin en einde gaven.

Er bestonden voor de tornooien verschillende statuten en reglementen, wier handhaving den wapenkoning werden toevertrouwd. Zoo mocht men in de tornooien *à armes courtoises* geene gevaarlijke stooten of slagen toebrengen, enz. En toch met de beste verordeningen gebeurden er ongelukken, zoo door de hevigheid des gevechts, als door haat of naijver der kampers. Een merkwaardig voorbeeld hiervan is het tornooi van Valencia, alwaar Willem de Zwijger en de hertog van Alva elkander eene beleediging toevoegden en vervolgens een lanssteek toebrachten, die den grond legde tot hunne latere vijandschap. Men denke daarbij aan de zware of lompe wapentuigen waarmede de ridders beladen waren; een val van het paard bleef bijna nooit zonder noodlottige gevolgen. Men verhaalt dat er in een tornooi, in 1240, te Neuss gehouden, 60 man door het stof gestikt dood bleven; in een tornooi te Darmstadt schoten 17 Franken en 9 Hessen er het leven bij in.

Eenige vorstelijke en andere aanzienlijke personen verloren ten gevolge van dergelijke spelen het leven, zoo als: de broeder van den bisschop van Luik, die door

den graaf van Holland Dirk IV, in 1048 in een tornooi bij ongeluk werd doodgestoken; Hendrik III graaf van Leuven, verloor in een steekspel te Doornik, in 1095, het leven.

Floris hertog van Henegouwen en Filips graaf van Bologne en Clermont, verloren het leven in een steekspel, te Corbie, in 1223.

Jan I, hertog van Brabant, vond ten gevolge van een steekspel den dood in 1294, nadat hij 70 tornooien had bijgewoond.

Dus de vorsten zelven, keizers, koningen, enz., namen deel aan die spelen.

De grieksche keizer Emmanuel Comnenius kampte te Antiochië met twee fransche ridders; Eduard, koning van Engeland, vocht in een tornooi te Châlons. Hendrik II werd te Parijs in een steekspel door den hertog van Montgomery in 1599 doodelijk gekwetst.

Het waren niet slechts koningen of vorsten die tornooien deden afkondigen, de grooten van het hof, ja zelfs de eenvoudigste ridders, hadden hiervoor zulke voorliefde dat zij een groot gedeelte van hun inkomen daartoe bestemden.

Ook gebeurde het wel eens dat een vermogend opperleenheer de dapperste ridders uitnoodigde tot een tornooi om aan den overwinnaar de hand zijner dochter te schenken.

Het tornooiveld werd gewoonlijk in de nabijheid van eene groote stad gekozen alwaar zich eene rivier en een woud bevond. Het moest zoo ingericht zijn dat de stad, een der grootste zijden uitmaakte, en het woud de andere; aan de twee uiteinden waren barrières geplaatst. Er bevonden zich bepaalde ingangen door welke de ridders in het kampveld traden om zich, vóór het gevecht, elk onder zijne banier of vaandel in slagorde te stellen, enz. Op den bepaalden dag van een groot tornooi kwamen de schildknapen reeds vroeg in den morgen, op het rijguur (*à l'heure du lacet*) in het verblijf van den ridder. Nadat deze zijn malienkolder had aangetrokken, begaf hij zich in de tooikamer (*la salle des atours*) alwaar mantels, hermelijn, gordels, veeren, geelkoperen lichte helmen, hoofdwrongen, vaantjes en duizenden andere krijgstooiselen op marmeren tafels en prachtige stoelen verward onder elkander lagen.

Inmiddels doet zich het klaroengeschal hooren, de klokken weergalmen, en vervullen de luchtruimte met hunne plechtstatige tonen. De herauten roepen naar alle kanten de tornooiers te wapen, op.

(Wordt vervolgd.)

Voltaire op de pijnbank.

Het is bekend dat de godloochenaar Voltaire langen tijd doorbracht aan het hof van den koning van Pruisen, bekend onder den wijdschen titel van Frederik den Groote. Daar vond hij een ruim veld voor zijn haat tegen het Christendom, dat hij gezworen had te zullen uitroeien. De hovelingen, die in hem den gunsteling des konings zagen, wedijverden om hem te behagen, zij roemden zijne geestigheid, en wanneer aan den koninklijken disch de hoofden door den wijn verhit waren, vloeiden de lippen over van de grootste godslasteringen.

Twee jaren lang bestond eene innige vriendschap tusschen den koning van Pruisen en den zoogenaamden kluizenaar van Ferney; hun grootste genoegen bestond in het bespotten van God en godsdienst. Voltaire, die wist dat Frederik zeer gevoelig was voor vleierijen, noemde zijn gekroonden geestverwant den ‘noordschen Salomon,’

wiens woorden en geschriften van de grootste wijsheid getuigden. Het bleek echter dat

Voltaire de toegenegenheid van zijn koninklijken begunstiger misbruikte met staatkundige complotten te smeden en zich in een poel van zedeloosheid te dompelen, die 's konings naam schandvlekten. Frederik sloeg geen geloof aan de beschuldigingen, die tegen Voltaire werden ingebracht; doch toen het hem eindelijk bleek dat er samenspanningen in zijn eigen paleis werden gesmeed, verbande hij hem uit zijne staten. Voltaire moest binnen vier dagen Pruisen verlaten en werd gelast vóór zijn vertrek den sleutel van kamerheer des konings, zijn ridderorde en een bundel gedichten des konings, die niet voor de openbaarheid bestemd waren, af te geven.

Voltaire voldeed aan het bevel en vertrok haastig, doch nam de genoemde voorwerpen mede om zich op zijn voormaligen vriend te kunnen wreken. Hij begaf zich naar Frankfort en gaf daar eene bijtende satire in het licht onder den titel van: ‘Het bijzonder leven des konings van Pruisen.’

Dat was te veel. De ‘noordsche Salomon’ ontstak in woede, zwoer Voltaire geducht te straffen en ging daarbij op de volgende wijze te werk, zooals uit vertrouwbare bronnen wordt medegedeeld door den gunstig bekenden schrijver Conrad von Bolanden.

Er werd een majoor, die wegens zijn ruwheid bekend was, naar Sanssouci, 's konings paleis, ontboden.

‘Kent gij persoonlijk den philosoof Voltaire?’ vroeg de oude Frits.

‘Ja, majesteit!’

‘Kent gij hem goed, is er geen vergissing in zijn persoon mogelijk?’

‘Neen, majesteit. Voltaire gelijkt sprekend op een aap; ik geloof niet dat er een mensch te vinden zal zijn die met Voltaire kan worden vergeleken.’

Frederik ging naar zijne schrijftafel en nam een verzegeld papier en een open bevelschrift in de hand.

‘Majoor,’ zegde hij op strengen toon, ‘gij begeeft u onmiddellijk naar Frankfort, alwaar de menschelijke aap, Voltaire genaamd, zich op dit oogenblik bevindt. Gij moet vier flinke knapen medenemen die den stok weten te hanteeren; zij moeten Voltaire vijf en twintig stokslagen toedienen, omdat genoemde Voltaire een bundel gedichten van mij heeft gestolen. Van de goede ontvangst der stokslagen zal Voltaire eene behoorlijke quitantie aan u ter hand stellen. De sleutel van kamerheer en de ridderorde moeten insgelijks afgeleverd worden. Hier is een volmacht en hier zijn de instructiën voor mijn resident te Frankfort, met wien gij terstond bij uwe aankomst in verstandhouding moet treden. Hebt gij mij begrepen?’

‘Volkomen, majesteit! Veroorloof mij echter, majesteit .... hoe heb ik mij te gedragen, wanneer Voltaire den diefstal loochent?’ - ‘Daarin is voorzien,’ antwoordde de koning. ‘In zoodanig geval heeft mijn resident bevel, Voltaire zonder omstandigheden in hechtenis te doen nemen en van de stad Frankfort zijne uitlevering te verlangen.’

Van zulk een onweêrsbui, als op Sanssouci broeide, had de kluizenaar van Ferney niet gedroomd.

Eens des morgens bewoog zich eene schaar gewapende mannen door de straten der stad Frankfort, die de opmerkzaamheid der bewoners tot zich trok. Aan de spits ging eene korte, gedrongen gestalte met ruwe gelaatstrekken en een grimmigen snorbaard; het was de bekende majoor; aan zijne zijde bevond zich een politie-beambte. Op hen volgden agenten van politie en vier reusachtige soldaten; zij droegen een bank en vier kolossale stokken. Men brak zich het hoofd over het

doel dezer expeditie en vele nieuwsgierigen volgden de mannen, die in een hotel verdwenen.

De kamerheer van Voltaire meldde zijn gebieder dat een beambte der politie hem onverwijld wenschte te spreken. Voltaire wist niet wat dit bezoek te beduiden had en trad nieuwsgierig de spreekkamer binnen. Daar zag hij de bank, de stokken, de pruisische uniformen, en de stereotype verwaande glimlach verdween van zijn gelaat om voor uitdrukkingen van angst plaats te maken.

De majoor trad hem trotsch onder de oogen.

‘Op bevel van zijne majesteit den koning van Pruisen,’ sprak hij op ruwen toon, ‘moet gij onmiddellijk den bundel gedichten afgeven, dien gij van zijne majesteit den koning hebt gestolen. Insgelijks de ridderorde en den gouden sleutel.’

Voltaire deed alsof hij zeer verwonderd was.

‘Heb ik u goed verstaan? Gij spreekt van gestolen zaken?’

‘Zeker .... en gij zijt de dief! Maak dus maar geen complimenten en geef terug wat gij gestolen hebt.’

‘Wie zijt gij, mijnheer? Op wiens bevel komt gij hier?’

‘Dat kunt gij hierin lezen,’ antwoordde de barsche majoor, Voltaire het bevelschrift overhandigende.

‘Het koninklijk bevelschrift is behoorlijk in orde,’ zegde Voltaire.

‘De ridderorde en den gouden sleutel zal ik u ter hand stellen, opdat de koning deze aan iemand kan schenken, die volgens zijn oordeel meer waardig is ze te dragen. Wat gij echter onder den bundel gedichten verstaat is mij onverklaarbaar.’

‘Loochent gij de gedichten gestolen te hebben?’

‘Ik verzoek den majoor,’ sprak Voltaire met gekunstelde verontwaardiging, ‘den naam van een eerlijk man niet met een diefstal in verbinding te brengen.’

‘Praatjes! Zeg mij kort en goed: hebt gij de gedichten gestolen of niet?’

‘Neen!’

‘Goed .... dan neem ik u in hechtenis. Gij gaat met mij naar Sanssouci, waar u die praatjes wel afgeleerd zullen worden.’

‘Ik sta onder bescherming van de vrije stad Frankfort;’ sprak de Franschman. ‘Mijnheer de commissaris van politie, gij zult mij weten te beschermen tegen pruisische geweldenarijen.’

‘Het doet mij leed,’ antwoordde de beambte, de schouders ophalende. ‘Op verzoek van zijne majesteit den koning van Pruisen heeft de raad der stad uwe uitlevering bevolen, voor het geval dat gij de ontvreemde gedichten niet wilt teruggeven.’

Voltaire werd lijkbleek en liep in groote opgewektheid in de kamer heen en weêr. De majoor volgde vol argwaan de bewegingen van den Franschman, vooral wanneer deze dicht bij een deur kwam. Hij vreesde waarschijnlijk dat de Philosophische Raton zou willen ontvluchten.

‘Waartoe al die grimassen?’ riep de majoor ongeduldig. ‘Maak wat voort, opdat wij klaar komen.’

‘Ik heb over de zaak nagedacht en nu is het mij voorgekomen dat de verdenking zijner majesteit niet gansch ongegrond is,’ antwoordde Voltaire. ‘Ik herinner mij thans dat bedoelde gedichten, mij door den koning ter inzage gegeven, in der haast bij mijne boeken zijn ingepakt. Het koffer, waarin zij liggen, bevindt zich echter nog te Leipzig.’

‘In dit geval blijft gij zoo lang in arrest, tot het koffer hier zal zijn aangekomen,’ antwoordde de majoor. ‘Dat is dus afgehandeld, doch nu komt de eigenlijke hoofdzaak,’ en bij die woorden scheen er leven te komen in de metalen gelaatstrekken

van den officier. ‘Ingevolge verder bevel des konings moet ik u vijf en twintig stokslagen doen toedienen, na afloop waarvan gij mij daarvan een behoorlijke quitantie zult ter hand stellen.’

Voltaire staarde den spreker met wijdgeopende oogen en verstijfde lippen aan.

‘Stokslagen? Vijf en twintig stokslagen, ... aan mij? Zijt gij wel bij uw zinnen?’

‘Volkomen,’ klonk het antwoord. ‘Voorwaarts, jongens! .... aan het werk.’

De bank werd midden in het vertrek geplaatst. De twee stokdragers stelden zich aan beide zijden der brits, de beide anderen naderden Voltaire met alles behalve vleiende gebaren.

‘Terug!’ riep de philosoof ontsteld; ‘Ik ben Franschman; waagt het niet mijne natie te beschimpen.’

‘Kom, kom! geen complimenten,’ sprak de majoor glimlachend; ‘doet uw plicht, mannen, en geeft hem zijn portie.’

Het was te vergeefs dat Voltaire zich verweerde; ijzeren vuisten pakten hem aan als tangen. Hij protesteerde luide - tot men hem op de bank had geworpen. De stokken werden opgeheven en kwamen vrij onzacht op het slachtoffer van 's konings wraak neder. De philosoof schreeuwde luidkeels, doch de goed geoefende prügelaars voltrokken met de uiterste nauwgezetheid het allerhoogste bevel.

Voltaire kromde zich in allerlei bochten toen hij van de bank opstond. Hij sprak geen woord, maar zijn gelaat was geheel misvormd door woede en smart.

‘Schrijf nu de quitantie,’ sprak de majoor, ‘doch denk er wel aan dat er geen gekheden in mogen voorkomen. Zij moet in behoorlijken vorm zijn en hoffelijk, zooals in een geschrift voor zijne majesteit den koning betaamt; zoo niet, dan krijgt gij er nog vijf en twintig bovenover heen.’

Voltaire zette zich aan de tafel en schreef; achter hem stond de majoor, met achterdocht elk woord lezende dat uit de pen vloeide.

‘Ik ondergeteekende beken hiermede door mijn onderschrift, op bevel van zijne majesteit den koning van Pruisen, Frederik II, bijgenaamd den Groote, te Frankfort vijf en twintig stokslagen te hebben ontvangen, dewijl ik de uitstekende poësie des konings bij mijn vertrek van Sanssouci per abuis heb medegenomen.’

F.M. AROUET DE VOLTAIRE.[1)]

Voltaire bleef in arrest tot aan de aankomst van het koffer. De raad van Frankfort stond hem eerst toe om, tegen eene schriftelijke belofte, zich vrij in de stad te mogen bewegen. Toen de philosoof desniettemin de vlucht nam, werd hij door de soldaten achterhaald en door tien grenadiers streng bewaakt, tot de ontvreemde gedichten terug gegeven waren.

Zoo verhaalt genoemde duitsche schrijver de vernedering welke Voltaire te Frankfort heeft ondergaan en waarover zijne vereerders van vroegeren en lateren tijd het stilzwijgen bewaren. Het is te begrijpen dat de ‘groote philosoof’ niet naliet zijn voormaligen vereerder en vriend den ‘noordschen Salomon’ in zijne geschriften te hekelen, en Frederik de Groote bleef hem in dit opzicht niets schuldig. In een zijner brieven schreef hij hem later o.a. ‘wanneer gij ook voor uwe geschriften standbeelden verdient, om uwe daden zijt gij rijp voor galg en rad.’[2)]

't Is later gebleken, dat de haat tegen het Christendom zegevierde over den persoonlijken haat; er kwam eene verzoening tot stand, waarschijnlijk omdat Frederik Voltaire noodig had voor zijne plannen, doch hij heeft hem niet weder in zijne nabijheid geduld.

1) Zie Stark, bladz. 43.
2) *Oeuvres de Fréderic II.*

Michiel Adriaanszoon de Ruyter.

Een der grootste mannen uit het heldentijdperk der nederlandsche geschiedenis is voorzeker de bekende zeeheld de Ruyter, die van zeer gering tot zeer hoog opklom, tijdens eene republiek, waar familieregeering bijna alle schitterende en ook winstgevende loopbanen voor hen, die niet tot de naastbestaanden en vrienden der besturende rijke familiën behoorden, gesloten hield. Niet dat de Ruyter vreemd bleef aan den invloed der partijen; zijn voornaamste mededingers ondervonden het, maar wilden gaarne zijne verdiensten en uitstekendheid erkennen. In een tijd, welke door de Nederlanders zooveel roem, zoowel te water als te land, zag behalen, was hij, de vroegere touwslagersjongen, de vlootvoogd geworden, die met de meeste lauweren zich kranste. Slaan wij een vluchtigen blik op den levensloop van dien Nederlander.

In 1607 te Vlissingen geboren werd de Ruyter, als jongen, bij een ambacht geplaatst, dat met zijn aard en aanleg in 't geheel niet strookte; hij kon zich niet bij het rad, dat hij dagelijks met weerzin moest draaien, langer ophouden, dan de eerste plicht der gehoorzaamheid hem gebood en toen hij kans zag om de lijnbaan voor altoos te ontloopen, ging hij, echter zonder raadpleging en slechts zijn trek naar zee volgende, dienst nemen op een schip, waar hij, de jeugdige en eenvoudige matroos alras gelegenheid vond te toonen, dat het matrozenpak eens door rijker uniform zou vervangen worden. Die matroos zou eens den admiraalstitel voeren.

MICHIEL ADRIAANSZOON DE RUYTER.

Om zijn ijver, onversaagdheld en spoedig verkregen tact, door zijne oversten als een veelbelovend zeeman geacht en bevorderd, streefde hij weldra zijns gelijken voorbij, evenaarde de hooger geplaatsten en zag zijne talenten en vlijt bekroond door erkenning van verdiensten en ongehoopte bevorderingen. Niet alleen als zeeman, als kundig vaarder en koene trotseerder der omstandigheden werd hij geacht en gezocht; ook als metgezel in den gewonen dagelijkschen omgang was men ingenomen met den bescheiden, welwillenden en flinken de Ruyter. Als matroos en als vlootvoogd was en bleef hij de eenvoudige, degelijke Michiel. De glans van eer en grootheid heeft hem, zooals Brandt ons verhaalt, nooit eenige verblinding aangejaagd. In zijn voorspoed bleef hij nederig, dankbaar jegens zijn vroegere begunstigers, eerbiedig jegens zijn meerderen, beleefd in den omgang met zijns gelijken, voorkomend en spraakzaam bij zijne minderen. Zoo won hij de genegenheid van allen die hem leerden kennen en een ieder werd het duidelijk, dat hij wel van stand maar niet van aard had verwisseld. Hij was zoo vrij van het gewone gebrek der parvenu's, dat toen er vloten van een honderdtal schepen en duizenden matrozen en soldaten onder zijn gebied stonden, hij voor zich slechts een enkelen bediende verlangde en allen nasleep van

dienaren of ijdel praalvertoon vermeed. Hij vertelde dikwijls in gezelschappen, zelfs in het bijzijn van de grootste personnages, hoe hij touwslager had kunnen worden in plaats van vlootvoogd, als hij maar in de vlissinger lijnbaan zijn fortuin had gezocht. Hij stoorde zich weinig aan den roep, die hem overal vooruitging en 't was hem voldoende, volgens zijn zeggen, als hij de hem opgedragen orders goed mocht uitvoeren, al sprak ook niemand lof daarover. Zijne verheffing en welslagen schreef hij noch aan zich, noch aan zijne beschermers, maar aan Gods zegen toe en dit vertrouwvol en dankbaar opzien naar Boven bleek vooral bij beslissende feiten, bij zijne zoo vermaard geworden zeeslagen. Vóór het aangaan van den strijd bad hij vurig om 's Hemels bijstand, in 't volle bewustzijn, dat hij zonder die hulp niets vermocht. Hij bleef dan ook in het heetst van het gevecht koelbloedig en gaf bedaard, vol vertrouwen, de noodige bevelen of hielp ze even kalm uitvoeren. Van nature had hij een weerzin van den oorlog en hij voerde dien met een vredelievend gemoed, den overwonnen vijand zooveel mogelijk sparende en zelfs weldoende. In zake van godsdienst was hij tegen alle spotternij of waanwijze laatdunkendheid; zijne moraal was geen onafhankelijke; hij was zoowel een goed echtgenoot en vader als groot zeeheld.

Het portret, dat hier den lezers in zijne trekken den persoon, zooals hij door Brandt beschreven wordt, doet erkennen, kunnen wij niet beter dan met de eigen woorden van dien schrijver, toelichten. Na opgemerkt te hebben, dat de Ruyter, van middelbare gestalte, gezet, vlug, gezwind en sterk was, gaat hij aldus zijn portret malen. ‘Zijn voorhoofd was breed, en zijn aanschijn blozend en hoogrood van kleur. In zijn doordringende oogen scheen de schranderheid van zijn geest uit te blinken, dezelve waren bruin, en ook haar en baard, eer het door ouderdom grijs werd. Hij droeg dikke opstaande knevels, op zijn oud zeemansch. zijn wezen en gelaat was aanzienlijk, daar zich iets strengs, doch met vriendelijkheid gemengd, in vertoonde hetwelk seffens ontzag en liefde baarde. Gezond was hij van aard, maar in zijne jonkheid eens vergeven, bij ongeluk, door het eten van een venijnigen visch, waarvan hij eenige beving in de leden behield, tot het einde van zijn leven toe....’

Wat de taalkennis van de Ruyter betreft, hij had, ten gevolge van zijne vele reizen, verscheidene talen als ter loops aangeleerd, als Portugeesch, Spaansch, Fransch en vooral het Engelsch en het Iersch. Een sterk geheugen had hem hierin ten dienste gestaan.

Toen de republiek als zeemogendheid meer en meer gold, was het de Ruyter, aan wien de expeditiën vooral werden toevertrouwd en die nu gelijk vroeger, blijken gaf van zijn beleid en schranderheid, ook als bevelvoerder, als verantwoordeliik vlootvoogd.

De oorlogen, welke in 't midden der zeventiende eeuw tusschen de republiek en Engeland ontstonden, gaven aan den reeds bekenden de Ruyter een ruim vooruitzicht op verdere onderscheiding. De bekende zeeslag van vier dagen en de vermaarde tocht naar Chattam, bij welke stoute onderneming de verbaasde Engelschen, zich, in eigen land be stookt zagen, verhoogden niet weinig zijn nu gevestigden roem.

Noord- en Oostzee, Middel- landsche Zee en Oceaan zagen de nederlandsche vlag triumfeerend wapperen en waar de Ruyter haar ontplooide, daar ook verspreidde de faam van het kleine, doch machtige rijk, wiens kleuren zij toonde, ontzag en schrik onder de oorlogvoerenden, die een zeestrijd aanvaarden, of daartoe genoodzaakt werden.

Waren er velen in de Nederlanden, die groot gingen op den roem, door de hollandsche zeesoldaten bij zoovele verschillende gelegenheden bevochten, toch

waren er ook ontevredenen genoeg, die meer winst met minder roem, even gaarne en liever, hadden zien verwerven. Hun streven toch was in een bijzonder practische richting geraakt en de aard der Nederlanders bracht het mede. Zoo had men te klagen gehad over onwilligheid in de zorg voor het zeewezen, daar de handeldrijvende natie hare gewone winsten door de altijd voortwoedende oorlogen niet onderbroken of vernietigd wilde zien, zoo gebeurde het, dat de liever in vrede hunne zaken afdoende burgers soms kortaf weigerden iets meer op te brengen voor het onderhoud en de versterking van eene vloot, wier geduchtheid roem verwierf, maar ook den strijd mogelijk maakte. Er was, om deze en andere, vooral staatkundige redenen, nu en dan zelfs gebrek aan kruit en lood, terwijl daarenboven enkele scheepsbevelhebbers, eene andere partij dan die van het bewind toegedaan, zich buiten gevecht hielden of met opzet te laat verschenen. Bij zulke omstandigheden, in uitrusting en slagvaardigheid gedwarsboomd en verlegen gelaten, en dan nog op de trouw van alle strijdgenooten niet kunnende rekenen, waren vooral energie, tact en onversaagdheid vereischten om geen nederlagen te beloopen, en meer nog, om overwinningen te bevechten. Het is vooral in deze opzichten, dat een de Ruyter, de Trompen en anderen getoond hebben hun roem als zeehelden te verdienen.

De laatste zeetocht van de Ruyter, bij welken hem niet meer dan achttien schepen werden verstrekt, en hij nog door den bondgenoot in den steek werd gelaten, eindigde in de Middellandsche zee, waar de held zijn laatste zeestrijd streed. Zijn schitterende loopbaan sloot zich dus voor hem op dat element, hetwelk getuige was geweest van zijne roemruchtige feiten; waarvan nog deze laatste door hem geleverde zeeslag, waarbij hij doodelijk gewond werd, niet het minste is. Hij overleed op het eiland Sicilië, aan de gevolgen der bekomen wonde in den ouderdom van bijna zeventig jaren, op den 29e April 1676.

Het nageslacht zijne verdiensten erkennende heeft, hem ter eere en gedachtenis, een standbeeld opgericht, dat, met volle recht een plaats inneemt onder die gedenkteekenen, welke de herinnering aan groote en verdienstelijke personen tot in de verste tijden doet voortleven.

[Nummer 16]

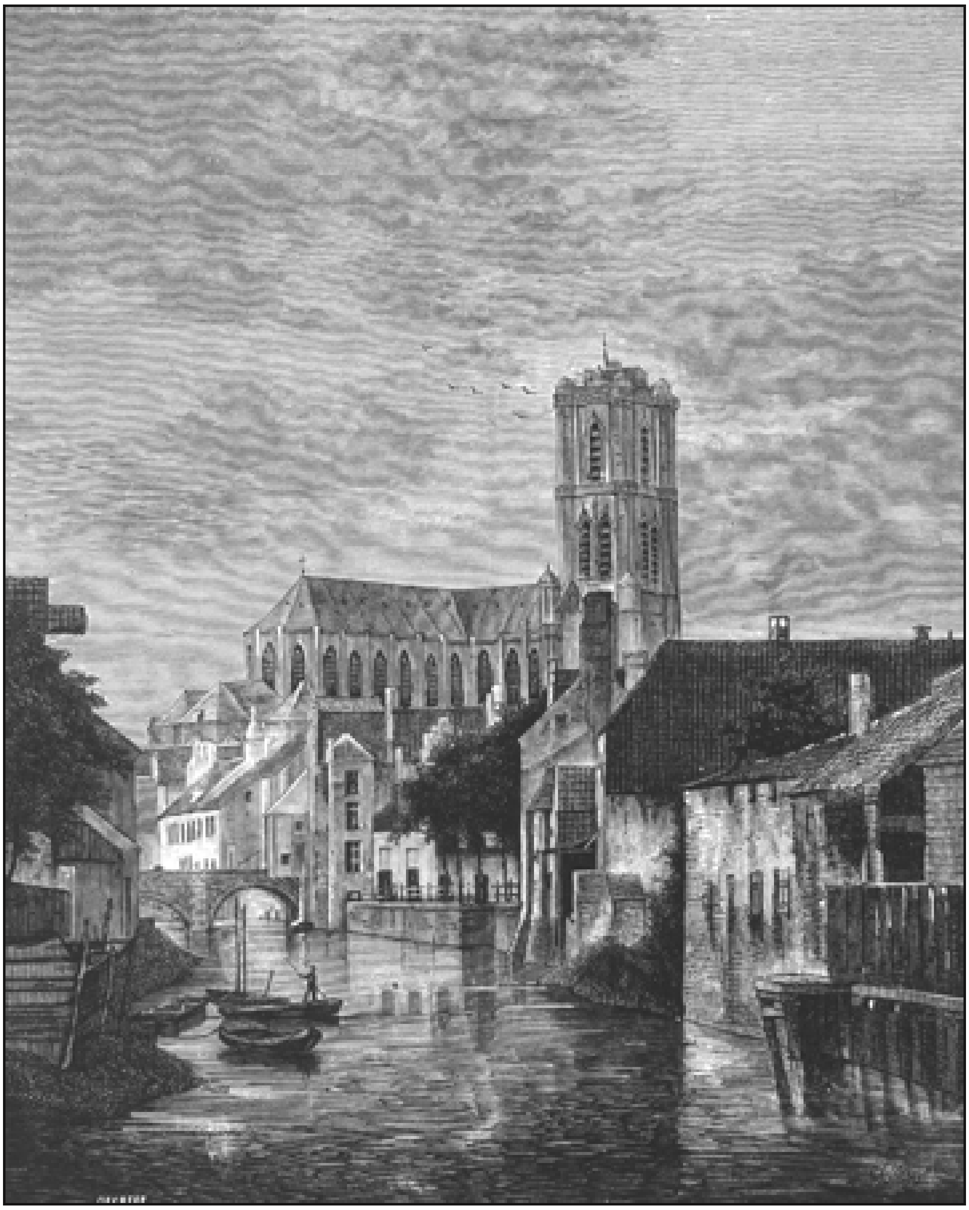

EEN STADSGEZICHT TE GENT.

Onze gravuren.

De stad Gent, de hoofdplaats van Vlaanderen, het geliefkoosde oord van Karel V, bezit eenige kleine bekoorlijke deelen, die 't oog al den wellust eener poëtische groepeering doen genieten. Als zoodanig meenen wij met recht de wandelplaats te mogen roemen, die onder den naam van vischvijver bekend staat en inderdaad voor Gent mag genoemd worden, wat het binnenwater voor Brugge en het groote kanaal voor Venetië is. De naam vischvijver komt daar van daan, wijl de bijgelegen wateren ruimschoots gelegenheid tot visschen aanbieden. De Belgen die van natuur gaarne proza en poëzie vereenigd zien, hebben de bekoorlijke wandelplaats er niet minder lief om, waar zij zoowel het dichterlijke natuurschoon als de prozaïsche liefhebberij van visschen kunnen genieten. Een heerlijk gezicht biedt vooral in deze wandelplaats de kerk van den H. Bavo, die onder de regeering van Karel V voltooid werd en thans nog onder de sierlijkste monumenten der gothieke bouwkunst in België wordt gerekend.

Door Doré's gravure van ‘de Geboorte des Heeren’ en de dichterlijke voorstelling van ‘den Kerstboom’ zij, als naar gewoonte, onze hulde gebracht aan den grooten feestdag, waarop wij de komst van den Verlosser der wereld herdenken.

‘Glorie aan God in den hooge en vrede op aarde aan de menschen, die van goeden wil zijn!’ weêrklonk voor achtienhonderd een en zeventig jaren het loflied der Engelen; betrouwend op deze woorden zullen wij niet beschaamd worden in eeuwigheid.

Herhalen wij met hart en mond de vreugdetonen, door een onzer nederlandsche dichters met zooveel eenvoud en keur van poëzie aan den feestdag van heden gewijd.

Emmanuel is ons geboren
In Bethleëm!
De herders mochten 't loflied hooren
Der Eng'len stem
Het *Gloria* der jubelende koren
Begroette Hem!

Emmanuel, de God der heerlijkheid en macht,
Is als een hulploos kind in Bethleëm verschenen;-
Hij, die den stormwind wekt en breidelt in zijn kracht,
Ligt, zwak en teeder, op een handvol stroo te weenen.

Wat zijt gij schoon, mijn God! wat is Uw liefde groot!
God, dien mijn hart bemint, Gij zijt als kind gekomen,
Gij, die U zelf genoeg, het leven in den schoot
Der schepping dacht en steeds verjeugdigd voort doet stroomen.

Wij vreezen U, o God, als Heer en Hemelvorst,
U, die ons allen eens voor uw gerecht zult dagen!
Wij minnen U, o Kind, aan uwer Moeder borst
En op den arm der Maagd van Nazareth gedragen!

Emmanuel is ons geboren
In Bethleëm!
Het *Gloria* der jubelende koren

Begroette Hem!

Licht van Licht uit 's Vaders schoot,
Dat Maria baarde,
Zonne van gerechtigheid,
Schitter over de aarde!
Schoon zijt Gij, o Godlijk Kind.
Heerlijk uw verschijnen;-
Duisternis en wangeloof
Gaan van de aard verdwijnen.
Breng ons vrede, Vredevorst,
Breek 't geweld der machten,
Die Uw recht in 's menschen hart
Eeuw aan eeuw verkrachtten:
Neen, niet aan den schuldenlast,
Niet aan onze zonden,
Denk alleen aan liefde en macht
Heeler onzer wonden.
Godlijk Kind, Emmanuel
Hoor ons, hoor ons bidden,
God met ons! vol heilgenâ
Kwaamt Gij in ons midden!

Emmanuel is ons geboren
In Bethleëm
Het *Gloria* der jubelende koren
Verkondde Hem!

De tornooien.

(*Slot.*)

Een onoverzienbare menigte beweegt zich in de met bloemen bestrooide straten der stad, welke met draperieën en festoenen behangen zijn. Met het aanbreken van den dag hebben zich reeds duizenden toeschouwers een goed uitzicht op het strijdperk gekozen; de meeste heuvels zijn met paviljoenen en tenten overdekt, waarop levendig gekleurde, breede wimpels, en kransen of slingers van rozen wapperen.

Behalve de paviljoenen der hoofden van het tornooi welke zich in het midden van den zijkant des strijdperks bevonden, was de kampplaats met stalles, amphitheaters, overdekte galerijen, balustrades, loges, door rijke draperiëen en schilden opgesierd, enz. omringd.

De groote masten van afstand tot afstand langs de loopbaan geplaatst zijn getooid met wapenvanen, banieren, en opschriften als deze: Eere den zonen der dapperen, prijs en loon aan den behendigste! Weldra komen de ridders van alle zijden. Zij verwekken de toejuiching der menigte, die wegens de pracht van hun costuum en hun talrijken stoet, opgetogen is. Sommige in het zwart gekleed en overdekt met gebruineerde wapens, komen zonder geleide en blijven ter zijde staan, geene andere beweging is bij hen zichtbaar dan het wiegelen van den vederbos, dat door het stampvoeten en steigeren hunner ongeduldige strijdrossen wordt te weeg gebracht. Hun schild is met een schabrak of paardedek omwonden en hunne wapens, alzoo verborgen, zullen alleen zichtbaar worden door de openingen, welke lans- en degenstoot in deze zullen teweegbrengen; dan eerst zullen de toeschouwers weten welken dapperen ridder zij voor zich hadden.

Onder de kampvechters bieden zich verscheidene groepen in antieke costumen aan, deze onder de benaming van de dapperen van Cyrus, gene onder die van de dapperen van Alexander, van Caesar, ridders van Phoenix, van de salamanders, van den tempel des roems, des geluks, enz.

De meeste toeschouwers verkiezen de dapperen van Artus of van Karel den Groote te zien verschijnen.

Zij dragen de kleuren van Lancelot, Tristan, Roland, Ogier, Renaud en Olivier, met één woord, van al de fabelhelden aan welke de verbeelding eene soort wezenlijkheid toekende en welke sommigen bij het zien der dappere ridders, overwaardig om door deugd en moed de voetstappen hunner vaderen te drukken, meenen als te zien herrijzen.

De menigte die deze aangenomen namen hoort afkondigen, is zoodanig getroffen over de krijgshaftige houding en ontzaglijke gestalten der kampioenen, dat zij zich tot de begoocheling laat medeslepen, om deze strijders in hunne bewondering te verwarren met de helden waarvan de ridderromans van Christiaan van Trooien, D'Anènes le Roi, enz., hun de lotgevallen beschreven hadden.

Het aantal ridders neemt met ieder oogenblik toe, de omtrek der strijdperken is dicht met lansen bezet, waartusschen de banieren en de speervaantjes wapperen.

De toeschouwers, vooral zij die in de galerijen plaats namen, hebben een zonderling overzicht op al die verscheidenheden van helmteekens (*cimiers*): monsters (*chimaera*) wier muil vlammen scheen uit te werpen, wilde zwijns- en leeuwen-koppen, stieren, leeuwen, sphinxen, adelaars, zwanen, centauren, een wildeman met zijn knods, een toren, een gekanteelde sterkte, en duizend andere fantastische beelden, allen van het kostbaarste metaal en met de levendigste kleuren beschilderd; de vederbossen (*panaches*), pluimen (*aigrettes*), gouden korengarven (*gerbes d'or*), rozen- en leliën-kronen, versieren vele van deze helmteekens.

In het gevolg der baanderheeren (*à la suite*) bevinden zich de rechters (*juges-diseurs*) in een lang kleed met eene witte roede in de hand, jonge edellieden (*varlets*) te voet, houden den toom hunner renpaarden om den arm.

Hierop volgen de schildknapen der prinsen in lichte gladde zijden of witte satijnen rokken met zilver afgezet, de blauw zijden mouwen met gouden galons omzoomd, en hunne hoeden met witte en wuivende pluimen overschaduwd. Vervolgens defileeren de pages in de livrei hunner heeren.

Eindelijk verschijnt de koning omringd door de prinsen van den bloede, de hertogen, de groot dignitarissen, de constable, de eereridder, de officiers van de valkerij en de jacht, allen in goudlaken en karmozijn fluweel uitgedost, met de insigniën hunner bediening.

De paarden der hovelingen zijn aan kop en manen met struisveeren bezet, een band met zilveren schelletjes hangt om den hals.

Eensklaps wordt het trompetgeschal herhaald, te gelijk hoort men het luiden der klokken en het geroep van *Montjoie saint Dénis!* De koning met geheel zijn stoet verschijnt. De wapenherauten openen den optocht, zij gaan twee aan twee, dragende den vredestaf (*caducée*) met fluweel, waarop tal van leliën, omslingerd: hunne haren zijn met eiken loofkransen omvlochten, hun costuum dat den vorm eener dalmatica heeft is met gouden galons bezet. Op hunne borst vertoont zich een metalen plaat (*plaque d'émail*) waarop de wapens hunner provincie in kleuren zich vertoonen.

De persoon van den wapenheraut is onschendbaar, de herauten kun-

nen onbeschroomd het slagveld doortrekken, de vijandelijke aanvoerders naderen hen om uit naam der natiën de gevoelens van verbittering of wraak over te brengen, den oorlog, den vrede of een wapenstilstand te verklaren.

De herauten kondigen de tornooien, de ceremoniën. der ambtelijke inwijdingen en groote investituren aan.

Zij wijzen den strijders hunne standplaatsen, zij zijn de regelaars van het voorzitterschap alsmede van de étiquette der hoven, de archivisten, de bewaarders der adellijke documenten, de meesters der blazoenen, de schilders der wapens en de dichters der monumenten en graven. Soms ook de naïeve berijmers van de schitterende wapenfeiten der helden.

Achter de herauten gaat de wapenkoning, bijgenaamd *Montjoie*, door de maarschalken, door de aspirantherauten (*poursuicants*) en *varlets* of jonge edellieden vergezeld.

Niets evenaart de pracht van zijn statie-kleed, zijn wapenrok (*cotte*) is van paars fluweel waarop aan de linkerzijde drie gouden leliën met paarlen geborduurd zijn, en daarboven een scharlaken tuniek met klein *vair*, (wit en grijs pelswerk) en met een breed borduursel van vonkende robijnen versierd.

Op de wapenkoningen volgen de staffiers, (de lijfwacht) in zwarte met paarlen gestikte rokken. Tot hun bediening behoorde het te paardhelpen huns meesters, het dragen van zijn zwaard. Zij werden ook *domestiques d'épée* geheeten.

Achter hen trekken zes witte paarden den zonnewagen door Phaëton bestuurd, en door de dageraad en de vier jaargetijden omringd.

Tal van staffiers in hetzelfde costuum volgen en na hen vertoont zich een veel grootere wagen dan de vorige, deze wordt door stieren getrokken. Bij dit rollend gevaarte waarop rotsen en boomen zich verheffen gaat een troubadour vooruit, die Orpheus met zijne lier voorstelt.

Na dezen verschijnen dertig baanderheeren, elk hunner is door vijftig boogschutters vergezeld, die eene hooge banier, het kenmerk zijner macht, voor zich uit laat dragen; die heeren toch bezitten groote leenen en een aantal vazallen.

De koning is in een tuniek of witten rok getooid die met gouden leliebloemen doorzaaid is, zijn wit paard is met een hemelsblauw fluweelen dekkleed (schabrak) versierd, hetwelk tot op den grond hangt en insgelijks met gouden leliën doorwerkt is.

Bij den koning rijdt een schildknaap, dragende een roode lans met sterren van fijn goud beschilderd, aan welks punt eene vaan wappert, die eveneens met sterren van fijn goud is versierd.

Na den koning daagt de stoet der koningin op, welke door wapendienaren, boogschutters en staffiers gesloten wordt.

De stoet tweemaal het strijdperk rondgetrokken zijnde, plaatst zich een ieder volgens het gebruikelijk ceremonieel.

Alsdan nemen de koning en de koningin plaats in het middelste balkon, daarna treedt de wapenkoning te voorschijn, die luidkeels roept: *Or oyez*, *or oyez*, *or oyez!*

De heeren rechters verzoeken en eischen dat de heeren tornooiers zich niet van scherpsnijdende of stekende wapens mogen bedienen, enz.

Na deze afkondiging laat men echter den tornooiers meer ruimte om zich in orde te stellen, vervolgens houden de kamprechters hun witten stok in de hoogte en roepen: kapt de koorden, en laat die goede strijders passeeren. De met bijlen gewapende

soldaten hakken de koorden door, welke voor iedere rei ridders gespannen waren ten einde hunne paarden te beteugelen.

Nu wordt de trompet gestoken, de barrières geopend en de ridders der twee tegenovergestelde einden van 't strijdperk maken een kruis; de twee drommen komen onder trompetgeschal op elkander aanrennen, ongeveer in 't midden van het strijdperk stooten zij geducht op elkander; de acht lansen vliegen in splinters.

De strijders blijven een oogenblik stilstaan, bezien elkander oplettend door de traliën van hun vizier en verwijderen zich om met andere wapens terug te keeren, die alweêr op het schild of harnas van hun tegenstrever gebroken worden, twaalf maal wordt het strijdperk ter hunner beschikking gelaten en twaalf maal verbrijzelen zij hunne zware lansen alsof het glas ware.

Bij elken terugkeer om ruimte tot den aanloop te nemen groeten zij de dames met gebaar en stem zoo lang zij de tribunes voorbijtrekken. De onderwijzers die met hunne leerlingen tegenwoordig zijn, roepen hunne scholieren: *or à eux*, *or à eux* toe.

Vrienden, bloedverwanten, verklaren zich voor dezen of genen ridder en ondanks de voorschriften sporen en prikkelen zij hem onder het voorbijgaan aan, roepen telkens zijne zinspreuk, zijn wapenkreet, zijne wenschen, zijne heldenfeiten, zijn afkomst en al wat zijnen moed kan ontvlammen.

De aldus aangevuurde dappere overtreft nu zich zelven, acht zich onoverwinnelijk, hij voelt in zich eene kracht ontwikkelen, tot dan toe ongekend. Hij drukt zijn schild tegen de borst, zwaait zijn zwaard, vernieuwt hardnekkiger het gevecht; nu eens voorover op de manen van zijn paard gebogen; dan weder achteroverhellend, vermijdt of brengt hij vreeselijke stooten toe, het oog volgt met moeite zijne snelle bewegingen, en zijn zwaard flikkert en treft op honderde plaatsen, Het strijdperk is met brokstukken bezaaid, vederbossen, sjerpen, halsbanden vallen onder de snijdende kling, weldra zijn de *paladins* of dolende ridders van hunne onderscheidingsteekenen beroofd en behouden niets dan bestoven wapenrustingen. Doch na alzoo eenige uren hunne kracht en vaardig heid aan den dag gelegd te hebben, is het grootste gedeelte der ridders buiten gevecht gesteld en van alle mededingers blijven er maar twee in het strijdperk over, een van beiden zal nu de prijs der overwinning behalen.

De roemrijke uitslag wordt door trompetgeschal afgekondigd, en luide toejuichingen gaan op.

De overwonneling ligt daar nu in 't zand, vernederd en beschaamd zijnen tegenstrever toeroepende hem het leven te benemen.

Maar de edelmoedige overwinnaar brengt den paladijn zijn ros weder en zegt hem met een vriendelijk gelaat: ‘Edele heer, het behaagt God niet zulk een goeden ridder uit het leven te nemen, ik zou het voor de beste *cité* die Karel de Groote bezat, niet doen. Ofschoon het niet naar uwen wensch is uitgevallen, hebt gij toch heden den grooten naam van dappere behaald, ik zeg dit niet om u te prijzen, maar met volle erkenning betuig ik u dat ik de overwinning aan mijne wapenen en paard te danken heb; gelieve dus dezen armband te aanvaarden en dien ter liefde van mij een jaar en een dag te dragen. Dat dit avontuur niets aan uwe vroolijkheid ontneme, morgen zult gij misschien op uwe beurt overwinnaar zijn.’

Het was op zulke wijze dat de hoffelijkheid en edelmoedigheid der ridders hunnen behaalden roem deden hoogschatten en vergeven, zoo dat de overwonnelingen niet slechts kortstondige nederlagen vergaten, maar zelfs getrouwe vrienden hunner tegenstrevers werden.

Zooals reeds gezegd is, werden dusdanige gevechten gedurende eenige dagen op verschillende manieren herhaald, en waren zij allen geschikt om een levendig

denkbeeld van de destijds gevaarlijke krijgsverrichtingen te geven; als de wapenpas, schijnaanvallen op bastions, de inneming pener vesting door beklimming der muren, de verdediging van een bergeas, de overtocht eener rivier, ontmoetingen in een onderaardschen gang en in vele gevallen het gelijktijdig vechten der gezamenlijke ridders, enz. waarbij altijd gelijke toevloed van mededingers, even omslachtig en kostbaar toestel, en gelijke menigte van toeschouwers opgemerkt werden.

Eindelijk nadert het oogenblik om aan den overwinnaar den prijs toe te kennen, en nu rijst de geestdrift.

Wapenherauten en vele veldmaarschalken gaan de gevoelens der toeschouwers, doch vooral der dames inwinnen, daarna brengen zij een onpartijdig bericht aan den vorst die bij het feest voorzit.

Alsdan noemen de rechters den overwinnaar met luider stem, de herauten herhalen zijnen naam of liever zij hernoemen hem; vandaar het woord *renommée*.

Nauwelijks heeft men de roemruchtige namen kenbaar gemaakt of het gelui der klokken, het gedreun der pauken of keteltrommen, het geschal der trompetten, enz., de krachtige stemmen der troubadours of meesterzangers, der *trouvères* of volksdichters, en der minstreelen, de volle tonen der muziek vervullen de lucht met vreugdeklanken.

De weg langs welken de overwinnaar tot de koningin geleid wordt om door haar met den prijs bekroond te worden is weldra door de opstuwende menigte versperd, men verdringt elkander om den held te bewonderen, ieder wenscht hem geluk, juicht hem toe en wil de roemrijke wapens die weldra de gewelven der tempels zullen versieren, aanraken.

Van de balkons doet men uit volle handen bloemen op dezen dappere regenen, die in triomf door de geestdriftige menigte naar het balkon als gedragen wordt.

De koningin neemt alsdan uit de handen van den vorst den eerekrans en geeft hem aan den voor haar neêrgebogen overwinnaar.

Dan zegt de koning tot hem:

Heer ridder (*Sire Chevalier*) voor al uwe opoffering, waarvan ieder onzer ooggetuige is geweest en wijl door uwe dapperheid uwe partij de zege heeft behaald, wordt aan u onder goedkeuring van al de besten en met inwilliging der dames de prijs en lof toegewezen als aan dengene, dien het toekomt.

Na een passend antwoord richt de gelukkige strijder het met lauweren bedekte hoofd op; toejuiching, vreugdegeroep weêrgalmt en de overwinnaar, verrukt en verstomd door dit overmatig geluk, die eenstemmige loftuigingen en eerbewijzen, schijnt onder het gewicht er van te bezwijken. Zij, die dapperen, wier moed honderdmaal met kalme oogen en onveranderd voorhoofd het gevaar en den dood trotseerde, kunnen nu de overmaat van hun geluk niet dragen, deze bezwijmen in de armen hunner schildknapen, gene storten tranen en glimlachen als onnoozele kinderen, werpen zich aan de borst hunner vrienden, hunner landgenooten, omhelzen allen die verlangen hen te zien en aan het hart te drukken.

De troubadours, die zich in de galerijen bevinden, heffen nu een oorlogslied aan.

Aan het gewoel der toejuichingen ontsnapt, legt de ridder zijne verbrijzelde en bestovene wapenrusting af, neemt een bad en een prachtig hofcostuum aangetrokken hebbende, wacht hij de pages af die belast zijn hem naar het koninklijk paleis te geleiden, om naast den koning, aan het gastmaal deel te nemen.

Hoewel nu die dapperen in de schitterende salons van een meer beschaafd en prachtlievend hof in 't bijzonder de meest vleiende loftuitingen ontvingen, terwijl

hun verrassende onderscheidingen te beurt vielen, toch durfden zij, die bewonderde helden, zich niet verheffen; als eene vrees-

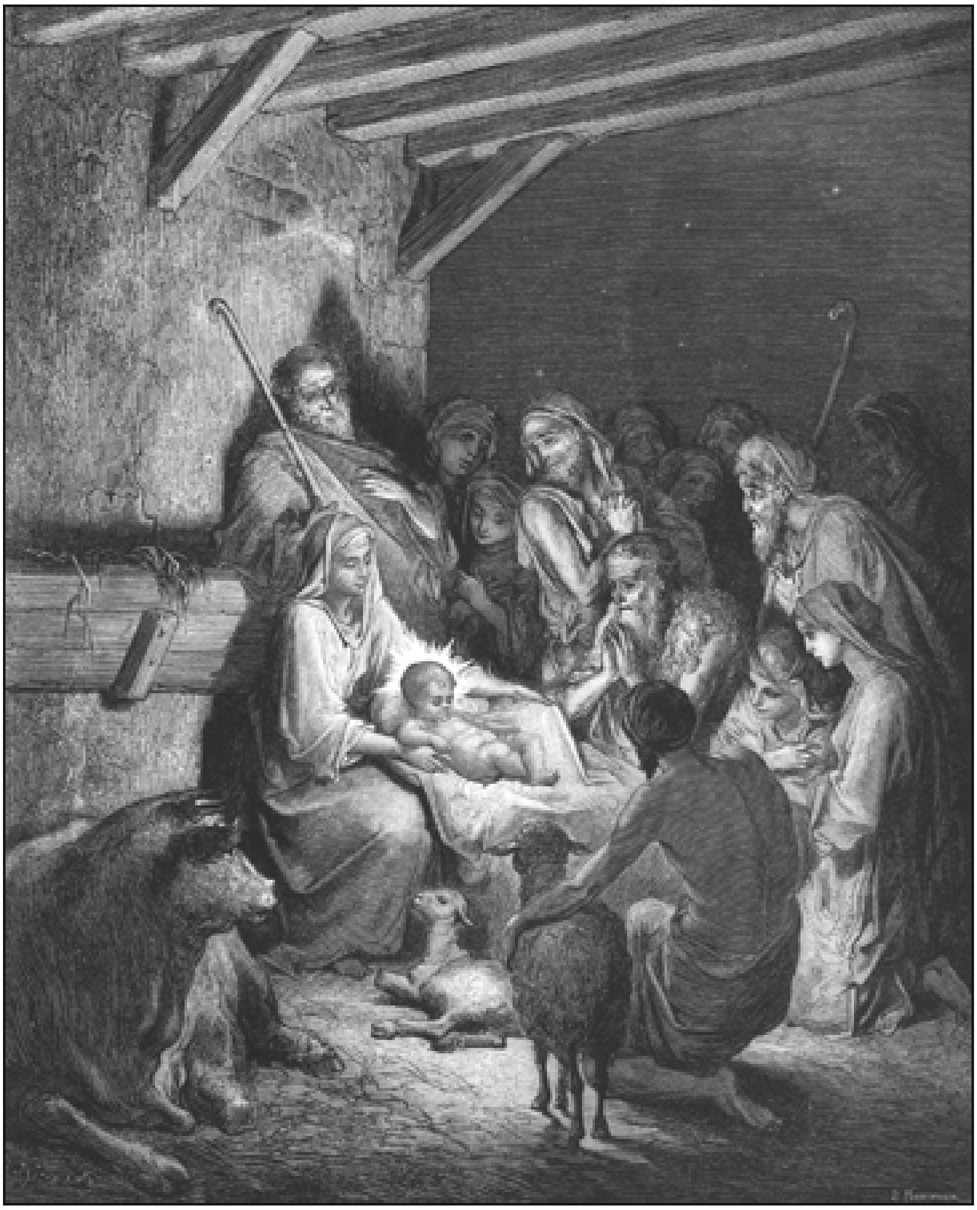

DE GEBOORTE DES ZALIGMAKERS, NAAR GUSTAAF DORÉ.

DE KERSTNACHT.

aanjagende herinnering kwam hun gestadig het spreekwoord voor den geest dat hun zoo menig troubadour herhaald had:

Un chevalier, n'en doutez pas,
Doit férir haut et parler bas.

Een ridder, twijfelt er niet aan,
Betaamt zacht praten en hard slaan.

Na den maaltijd werden de heeren en de dames van het hof alsmede de ridders niet vergeten, het was gebruikelijk dat bij zulke gelegenheden, prachtige geschenken werden gegeven zoo als: eeremantels, livreien, helmen, enz.

Deze feesten werden som ook door quadrilles, waarbij men in verschillende costumen allegorische balletten uitvoerde, besloten.

De hier aangevoerde bijzonderheden van een tornooi met zijne gewone voorbereiding, viering en afloop, zooals ze in hun bloeitijd gehouden werden, zullen wellicht voldoende zijn om den lezer eenig denkbeeld van die uitspanningen der riddereeuwen te geven. Indien de tornooien nog bestonden, zou echter deze beschrijving niet verhinderen, dat er ook tornooiafschaffers, zoowel als kermisafschaffers, opstonden.

Blind.
Eene Kerstvertelling van den ouden Valentijn.

't Zijn heerlijke, onvergelijkelijk schoone dagen, die het Kerstfeest aanbiedt, dagen, die voor ziel en lichaam, voor hart en geest verkwikkend genoemd mogen worden, al heeft ook de natuur een somber aanzien en zucht de aarde onder een lijkkleed. De dichters mogen de Mei-maand bezingen, omdat de natuur alsdan ontwaakt en met een nieuw leven bezield is, op het Kerstfeest ontspruiten de bloemen der bovennatuurlijke orde, bloemen der wedergeboorte, die nimmer verwelken.

Dat erkent, dat beseft ieder, die een christen hart in den boezem draagt. De ruwe zeeman gevoelt zich in eene ongewone stemming, wanneer hij in den Kerstnacht langs de eindelooze zee en op den sterrenhemel staart; de soldaat, die op zijn eenzamen post staat, denkt met weemoed aan den ouderlijken haard, aan den huiselijken kring, die voor hem thans aantrekkelijker is dan ooit.

Waar men ook komt, de wereld heeft gedurende de Kerstdagen overal een geheel ander aanzien. 't Is zelfs of het ongeloof van onzen tijd verstomd staat over den ontzagwekkenden indruk, dien het Kerstfeest biedt; het zwijgt, het sluipt weg in zijne schuilhoeken wanneer de ster van Jacob zich aan het uitspansel van den christelijken jaarkring vertoont. Ook de luidruchtige wereldsche vermaken worden gestaakt, de balzalen zijn ontvolkt, de schouwburgen gesloten, slechts in de hoofdsteden, waar zoovelen wonen of tijdelijk verblijf houden, die geen ander genot kennen dan dat der ongebondenheid of zinsbedwelming, hoort men wanklanken.

Zoo komt het dan ook, dat het verkeer gedurende de dagen, die het Kerstfeest voorafgaan buitengewoon groot is, in weerwil dat het barre jaargetijde weinig uitlokkends heeft; de spoortreinen schijnen alsdan te zwoegen onder het groot getal reizigers, die van Oost en West komen om aan den huiselijken haard of in den gezelligen vriendenkring de feestdagen door te brengen.

't Is thans reeds eenige jaren geleden, dat ik op den dag, dien wij gewoon zijn Kerstavond te noemen, met een reistaschje in de hand, het nevelachtige Amsterdam verliet om de schoonste aller feestdagen in stiller omgeving te gaan doorbrengen. Aan het station van den Rijnspoorweg heerschte buitengewone bedrijvigheid. Omnibussen en vigelanten vlogen ratelend over de hard bevroren straatsteenen, men verdrong elkander aan het bureau en de wachtkamers waren stampvol met menschen, die elkander aan de uitgangen den voorrang betwistten.

Eindelijk werden de deuren der wachtkamers geopend en het reizend en begeleidend publiek stroomde naar buiten en woelde in bonte mengeling dooreen. Men zag er menschen uit alle standen en van elken leeftijd; sommige weenden, andere lachten en schertsten, de meeste drongen echter haastig door de menigte heen en schenen nauwelijks acht te geven op de zware karren met vrachtgoederen, die met eene onstuimigheid over het perron rolden, alsof de voeten der reizigers tegen verminking geassureerd waren.

Dat zijn woelige, zenuwachtige oogenblikken. De locomotief snuift en zucht en gilt schokkend en krampachtig als een monsterachtig dier, dat zijne kluisters wil verbreken, om in dolle vaart alles wat hem in den weg komt te verbrijzelen. De beambten loopen met de vrachtlijsten heen en weêr, de chef ziet op zijn horlogie en laat zijn blik over de gansche uitgestrektheid gaan, als een bevelhebber, wiens troepen op het punt staan van een aanval op den vijand te doen; de conducteurs werpen met veel geraas de portieren dicht, een wachter houdt den klepel der bel in de hand en heeft het oog onafgebroken op den chef gericht, die elk oogenblik het sein tot vertrek kan geven. Dit sein volgt; de bel laat een stootend geluid hooren, daarop volgt een schril en trillend gefluit en dan een snijdende gil, die als de oorlogskreet der wilden ver in den omtrek weêrklinkt. Daar komt het monster in beweging: zijne ademhaling doet den grond dreunen, het stampt, bonst en blaast bij het rekken der ledematen, er komt beweging in de schakels van de keten waaraan zooveel menschenlevens hangen, en daar vliegt eindelijk de trein heen, over de smalle ijzeren staven, dien leiband van het cosmopolitisme onzer eeuw, en na eenige oogenblikken heerscht aan het station eene doodsche stilte; men zou een speld kunnen hooren vallen, op de plaats, waar kort te voren hooren en zien verging.

Doch er is overijling in mijne verbeelding, mijne gedachten gaan sneller dan de locomotief, want het sein is nog niet gegeven, het perron is nog gevuld met menschen, die elkander omhelzen en de handen drukken of, zwaar beladen met koffers en reistasschen, met moeite zich een weg banen naar de geopende portieren.

't Is of het perron een beeld levert van de vreugde en het leed zooals het leven dat aanbiedt. Ginds, bij de derde klasse staan twee bejaarde lieden, man en vrouw, met gelaatstrekken, waarop kommer en verdriet voren hebben geploegd, die waarschijnlijk nimmer zullen verdwijnen. De armen der vrouw zijn samengevlochten om den hals van een jongeling in de uniform van het oost-indisch leger.

De locomotief blaast en snuift van ongeduld. De arme moeder werpt een nijdigen blik op het voertuig, haar hart dreigt van angst ineen te krimpen; doch het is niet de locomotief, 't zijn de zonden en hartstochten, die den geliefden zoon uit hare armen wegvoeren.

Wat al herinneringen stapelen zich opeen onder die laatste omhelzing! Eens was die jongeling de vreugde, de lust zijner ouders, de hoop hunner toekomst, doch de booze wereld verlokte hem, klemde zich aan hem vast, sleurde hem van de eene ongebondenheid in de andere en thans, op den heiligen avond, ziet hij zich

genoodzaakt naar Harderwijk te vertrekken om wellicht zijne ouders nimmer weêr te zien.

Kon de locomotief met den zoon ook maar het verdriet der ouders wegvoeren. Wat treurig Kerstfeest! Als de ster van Jacob verschijnt gaat wellicht voor hen de zon van huiselijk geluk voor altijd onder.

‘Wel Keetje, gaat gij zoo naar huis, kind?’ vraagt eene bejaarde vrouw met een ontzettend grooten witten boezelaar voor, aan een juffertje, dat iedereen terstond voor een kindermeisje moet aanzien.

‘Hé, baker, ben je daar ook,’ klinkt het hartelijk, vroolijk antwoord. ‘Ja, ik ga naar huis; mevrouw had er eerst wel veel tegen, maar mijnheer zeî: laat het kind toch het Kerstfeest bij hare ouders vieren, wie weet, hoe wij op dien dag eens naar onze eigene kinderen zullen verlangen. O, baker, ik ben zoo gelukkig,’ vervolgde zij en kneep van blijdschap de handen van de vrouw met den grooten witten boezelaar, ‘ik ben zoo gelukkig, want moeder is gewoon dat wij samen tot laat in den nacht Kerstliedjes zingen en dan naar de vroegmis gaan; voor geen maand huur zou ik dat willen missen.’

't Was goed, dat de moeder van den koloniaal die woorden niet kon hooren.

Aan het geopend portier der eerste klasse staat eene struische dame, geheel met bont bedekt; zij draagt een bibberend hondje in den arm en haar man, die haar volgt, is beladen met reisdekens.

‘Die hond mag hier niet in, dame,’ zegt de conducteur.

De dame nam den man van het hoofd tot de voeten op. ‘Waar moet hij dan blijven?’ vroeg zij op trotschen toon.

‘In den beestenwagen, natuurlijk. Wees zoo goed hem op het bureau aan te geven, anders is het te laat.’

‘Wat, Bijou, mijn lieve Bijou bij zulk een koû in den beestenwagen,’ antwoordde de dame.’ Maar man, het dier zou 't besterven.’

‘Kan niet helpen, de eene hond is zoo goed als de ander. Ik zou u raden wat voort te maken, dame, gij zult anders niet meer klaar komen.’

‘Maar, Louis,’ hernam zij, zich tot haar man wendende, ‘gij zult 't toch wel met mij eens zijn, dat onze lieve Bijou onmogelijk. in een beestenwagen gestopt kan worden.’

‘Daar is niets aan te doen,’ antwoordde hij, ‘men maakt hier geene uitzonderingen.’

‘Lieve Bijou.... jij in een beestenwagen,’ kermde zij. ‘Waarom moesten wij ook juist nu op reis gaan, midden in den winter!’

‘Och, gij weet immers wel, dat pa daar erg op gesteld is. Kom, wees verstandig, laat mij den hond wegbrengen, anders zullen wij inderdaad te laat komen.’

De dame schonk haar echtvriend een wreveligen blik, kuste het lieve Bijoutje op zijn kouden neus en scheen te gelooven, dat zij een martelares was, toen zij in het rijtuig stapte.

Voor die dame zullen wel geene Kerstbloemen bloeien; er zijn er helaas! meer zoo.

Het werd mijn tijd; ik drong dus door de menigte heen om eene plaats te zoeken.

‘Tweede klas, rooken?’ riep een conducteur, die de hand aan de kruk van het portier hield.

‘Niet rooken,’ antwoordde ik.

‘Niet rooken .... asjeblief meneer!’

Nadat een paar bejaarde dames mij gevolgd waren, zag ik tot mijn schrik eene gansche familie de coupé naderen, waarin ik had plaats genomen. Het waren Joden, oude en jonge heeren, dames en kindertjes; zij drongen met de gewone bedrijvigheid,

den kinderen Israëls eigen, door de menigte en schenen er in te wedijveren, om alles, wat hun nog op het hart lag in de laatste oogenblikken uit te kramen. Ik dacht onwillekeurig aan den doortocht door de Roode Zee; wat lawaai moet daar wel geheerscht hebben!

Evenals in den effecten-hoek op de beurs zich de speculanten rusteloos bij een amerikaanschen spoorweg kunnen bewegen, zoo draaide hier het gansche gezelschap rondom een jong meisje, dat zich naar alle kanten moest wenden om handjes te geven. Zij behoorde blijkbaar tot den deftigen stand en droeg een groote groene klep voor de oogen. 't Bleek dat zij weinig of niets kon zien, want toen allen naar hartelust afscheid hadden genomen, moest men haar naar den waggon leiden.

'Goed getroffen.... er zijn knappe menschen in,' sprak een oud man nadat hij even zijn hoofd door het portier had gestoken.

'Wacht, Roosje, ik zal je helpen,' riep een mager, pedant Joodje, met een zwart kneveltje op de bovenlip en een kolossale diamanten doekspeld op de borst. 'Voorzichtig.... een beetje hooger... zoo, zoo! Och, mijnheer, geef haar een hand asjeblief, ze kan niet zien.'

Ik voldeed bereidwillig aan het verzoek en gaf het meisje eene plaats in den hoek tegenover mij. Eene bejaarde Jodin volgde; daarbij bleef het gelukkig. Het gansche gezelschap groepeerde zich echter rondom het portier en scheen onuitputtelijk te zijn in betuigingen van toegenegenheid.

'Zit je goed, Roos, kindlief?' vroeg eene oude dame. Het meisje knikte.

'Je moet maar goeden moed houden en door 'n zuren appel bijten, kind, dan zal alles wel goed afloopen, want de professor is een knap man.'

'O, ik weet zeker dat het goed zal gaan, ik heb er een voorgevoel van,' antwoordde het meisje; 'daarom ben ik ook zoo verheugd, of ik naar een bruiloft ging.'

'Wie weet hoe gauw we'n bruiloft krijgen, Roos..... begrijp je me?' zeî het pedante Joodje met het zwarte kneveltje, terwijl zijne oogjes nog meer schitterden dan de diamant van zijn doekspeld.

'Ik laat een rosé satijn kleed maken,' zei Roosje, 'een rosé satijn kleedje met een langen sleep en met echte kant gegarneerd. voor de bruiloft van nicht Musquito.'

'Vergeet niet dat ge mij den eersten dans hebt beloofd,' fluisterde het manneke met de doekspeld zijn hoofd gansch door het portier stekende.

'Als je teruggekomen zult zijn.' riep een andere Jood haar toe, die een mededinger scheen, 'gaan we naar het nieuwe ballet op het Leid- sche Plein. Ze zullen daar geven: 'De nimfen in het bad,' 't zal prachtig zijn, hoor ik.'

Het meisje klapte van vreugde in de handen.

'En als het Zomer zal zijn geworden,' riep nu de oude dame weder, 'dan gaan we samen eene reisje maken naar Wiesbaden. Daar kan je eens spelen op de bank; daar is een pracht van toiletten en alle dagen comedie, concert en café chantant.'

'O, hoe heerlijk!' juichte het meisje.

Twee, drie van het gezelschap staken nu hunne hoofden te gelijk binnen de coupé, doch een onmeêdoogend conducteur, maakte aan hunne vervoering een einde door het portier dicht te werpen. 't erug, heeren en dames!' riep hij.

't Mocht niet veel baten, want nu verdrongen de hoofden elkander voor de kleine opening en de toespelingen op allerlei aardsche zaligheden begonnen op nieuw.

'Zou de scherpe buitenlucht geen kwaad doen aan uwe oogen, jufvrouw?' vroeg ik.

'Ik heb 't koud, mijnheer, zeer koud,' antwoordde zij.

Dat was mij genoeg. 'Asjeblief heeren!' sprak ik op bevelenden toon als ware ik mijn gansche leven conducteur geweest, en flap! daar ging het glas naar boven.

‘Zie zoo, dat zal helpen,’ dacht ik, doch een kind Israëls laat zich niet gemakkelijk afschepen. Al de leden van het gezelschap verschenen nu een voor een voor de glasruit, om vriendelijk te knikken of een woordje te zeggen. Het Joodje met de diamanten doekspeld drong in zijne verwaandheid zijn neus zoo plat tegen de ruit dat hij volmaakt op een neger geleek. ‘Als het meisje hem zóó had kunnen zien, zou zij op de bruiloft van nicht Musquito waarschijnlijk wel een ander cavalier wenschen,’ dacht ik. Eindelijk werd nog een kleine krullebol opgenomen en tot voor het portier gebracht en een krijschende stem riep: Izakkie zegt je goeden dag, Roosje!’

‘Dag, beste Izak, dag jongen!’ riep het meisje.

‘Izakkie vraagt,’ zoo vervolgde de stem, ‘of je lekkere theerandjes voor hem zult meêbrengen.’

‘Een grooten zak vol, hoor!’ riep de kleine smulbaard.

‘Ja, ja, een grooten zak vol,’ antwoordde Roosje.

Gelukkig, daar liet zich het schril en trillend gefluit hooren en de locomotief slaakte zijn hartverscheurenden gil - de trein kwam in beweging.

Ik zag nog een aantal handen zwaaien, waarvan het vereerde Roosje niets kon zien, ik hoorde nog roepen: ‘dag, Roosje! goede reis, Roosje! God zegent je, Roosje!’ en toen was het uit.

Hortend en stootend ging de trein over de wissels der gladde baan.

De bejaarde Jodin, die er als een jufvrouw van gezelschap uitzag, zat mij langen tijd aan te staren. Ik kon duidelijk aan haar zien, dat zij gaarne een praatje wilde maken en dacht: ‘maar spreek dan toch een enkel woord, meneer!’ Ik gevoelde echter geen lust om aan haar inwendig verlangen te voldoen; doch niemand is in een coupé van den spoortrein geheel meester van zijne oogen, en zoo kwam het dat ik haar onwillekeurig een oogenblik aanzag. Voor iemand, die het er op gemunt heeft om een gesprek aan te knoopen is zoo iets voldoende, en de Jodin, die al dien tijd hare woorden gereed had gehouden, zooals eene moeder een lepel pap bij een kind, dat niet wil gapen, zeide terstond: ‘Ze houden allemaal zooveel van haar, meneer.’

‘De jonge dame gaat waarschijnlijk een bezoek brengen aan het gesticht voor ooglijders te Utrecht,’ zeide ik.

‘Om u te dienen, meneer,’ klonk het antwoord en meteen ging zij naast mij zitten, waarschijnlijk met het doel, om mij niet zoo gemakkelijk weder los te laten.

‘Zij is ziek aan de oogen,’ vervolgde de Jodin, vertrouwelijk met hare oogen knippende als had zij mij een groot geheim medegedeeld.

't Was geen aangenaam vooruitzicht een uur lang naast eene praatzieke Jodin te zitten, die knipoogde en hare hand reeds op mijn arm legde, waarschijnlijk om nog meer vertrouwelijke mededeelingen te doen.

‘Als ik toch dansen moet, dan liefst met de bruid,’ dacht ik; daarom boog ik mij voorover en vroeg aan het jonge meisje of zij veel pijn had.

‘Pijn heb ik niet, mijnheer,’ antwoordde zij, ‘maar ik kan sinds eenigen tijd niets meer zien. Daarom ga ik nu naar professor Donders; die zal mij wel genezen, want ik hoor dat hij een zeer geleerd man is en met de oogen doet wat hij wil; hij moet wonderen doen.’

‘Ik wensch van ganscher harte, dat gij volkomen genezen zult terugkeeren,’ antwoordde ik.

‘Zou daar dan nog twijfel voor kunnen bestaan?’ vroeg zij en ik zag dat eene lichte huivering door hare leden gleed.

‘Dat is God alleen bekend,’ antwoordde ik. ‘Als menschelijke hulp kan baten zijt gij aan professor Donders zeer goed toevertrouwd, doch wij moeten niet vergeten, dat 't God alleen is, die wonderen wrocht. Ik heb een blinde zuster, die.....’

‘Hebt gij een blinde zuster, mijnheer?’ vroeg zij haastig, ‘blind... geheel blind.... blind geboren?’

‘Zij is het sinds eenige jaren.’

‘Maar waarom gaat zij dan niet naar Donders?’

‘De kunst vermocht niets tegen hare oogziekte; ik hoop dat Donders bij u beter zal slagen.’

‘Maar dat is verschrikkelijk, dat is onuitstaanbaar, mijnheer,’ riep het meisje in vervoering. ‘Blind, altijd en altijd blind, ‘die gedachte zou iemand gek maken. Uwe zuster moet wel zeer ongelukkig zijn, zij moet wel den ganschen dag weenen.’

‘Integendeel, mijne zuster is zeer opgeruimd. Ongelukkig is zij en moet natuurlijk veel ontberen, doch zij draagt haar lijden met geduld en is tevreden in haar lot; zij zou niet willen ruilen met vele menschen, die schatten gouds en goede oogen bezitten; want zij bezit veel grooter schat, namelijk het vertrouwen op God, die haar geduld en lijdzaamheid eenmaal zal beloonen.’

‘Dat begrijp ik niet,’ sprak het Jodinnetje; ‘schatten gouds en goede oogen wat wil men meer op de wereld hebben; men kan dan genieten in het leven, men kan zich verlustigen van den avond tot den morgen. Wat doet uwe zuster den ganschen dag?’

‘Zij neemt deel aan de gesprekken, zij tracht anderen, die zij veel ongelukkiger acht, te troosten; zij breit, laat zich iets voorlezen en bidt zeer veel, wanneer zij alleen is. Ik ben er verzekerd van dat zij heden avond zingt, want het is feest voor ons.’

‘Ik was liever dood, ik was liever een hond,’ sprak zij, terwijl een walgelijke trek om haar mond speelde.

Het meisje zweeg. Ik had geen lust het gesprek weder aan te knoopen, doch de duenna bracht weder hare hand op mijn arm. ‘Ze is nog zoo jong, meneer,’ fluisterde zij, ‘en het valt hard te denken, dat men geheel zijn leven blind zal kunnen zijn.’

‘Zeker dat is zeer ongelukkig, maar zij schijnt te gelooven dat de oogen alleen dienen, om zich te verlustigen in al wat de wereld aan ijdelheid maar kan opleveren.’

‘Hoe kan dat anders, meneer,’ ging de Jodin fluisterend voort, ‘zij is rijk, schatrijk, zij heeft geene ouders, is geheel onafhankelijk en kan tien rijke partijen voor één doen: gij hebt 't wel aan het station gezien, hoe zij wordt aangebeden,’ voegde zij er glimlachend bij.

‘Hoe lang wordt zij reeds door die oogziekte gekweld?’

‘Zij heeft nooit goed kunnen zien, maar sinds eenige maanden zijn hare oogen erg verzwakt.’

‘Maar hoe is het dan mogelijk, dat iemand haar tot vrouw zou kunnen nemen?’

‘Ik zeg u immers, dat zij rijk, schatrijk is. Die haar trouwt kan leven als een prins.’

't Was goed dat wij op dit oogenblik bij het station *Nieuwersluis* aankwamen; want ik walgde van zooveel sensualiteit. Gelukkig kwam een reiziger de coupé binnen, die zich tusschen de bejaarde Jodin en mij plaatste en daardoor aan ons onderhoud een einde maakte.

Ik zat er langen tijd over na te denken, hoe blind het ongelukkige Jodinnetje was naar ziel en lichaam. Op dienzelfden dag, dat de gansche wereld zich voorbereidde tot de komst van Hem, die het licht kwam brengen in de duisternis, opdat wij van kinderen der wereld kinderen Gods zouden worden, ging dat kind der wereld het licht harer oogen zoeken, niet om de ster van Jacob te zien opgaan, maar om zich te

verlustigen in aardsche genietingen, in strijd met den geest van versterving, die Jezus kwam prediken.

Toen wij te Utrecht aankwamen, wenschte ik haar van ganscher harte beterschap, en dat was welgemeend.

(Wordt vervolgd.)

Pater Abraham à Santa Clara.
De ongeduldige nar.

‘Wees welkom, welkom, mijne schoone en edele Patientia! Waarom zijt gij zoo bedroefd en treurig? Waarom ziet gij er zoo somber en melancoliek uit? Is u eenig leed geschied? Kom, zeg mij rechtuit wat u scheelt.’ - ‘Ach, lieve hemel!’ gaf Patientia mij ten antwoord, ‘heb ik geen reden tot klagen? nergens immers kan ik onder dak komen; niemand mag mij meer lijden.’ - ‘Is het mogelijk,’ hernam ik. ‘Aan 't hof, mijne goede, zal men u gaarne ontvangen.’ - ‘Aan 't hof, ja wel!’ antwoordde Patientia, ‘daar ben ik al meer geweest, maar de kamerheer joeg mij op staanden voet de deur uit.’ - ‘Mijne schoone Patientia, is dat werkelijk zoo, welnu, dan weet ik nog een andere toevlucht voor u. Niet ver van hier woont zeker voornaam edelman; die zal met u wel in zijn schik wezen en u helpen, want hij is een braaf en goed man.’ - ‘Ach hemel!’ riep zij, ‘dat heb ik ondervonden. Toen ik mij bij hem liet aandienen, was hij juist bedlegerig en zijne handen en voeten waren even als van een bedelaar met vodden en doeken omwonden.’

Ach! riep hij, wreede podagra!
De drommel haal Patientia!

‘En nauwelijks had hij deze woorden gesproken of zijne bedienden joegen mij met stokken en bezems de trap af en de deur uit.’

‘Wel, mijne schoone Patientia, dat doet mij innig leed; bij de armen, gelijk gij zegt, wil men u niet en de rijken zetten u de deur uit. Met recht moogt gij zeggen:

Eilaas, Patientia, waarheen?
'k Zoek logement, maar vind er geen;
'k Vind nergens heil of mededoogen,
Geen mensch is met mijn leed bewogen.
Nogtans is mijn beroemd geslacht
Van boven hier beneên gebracht,
En echter doet er arm en rijk
Mij niets dan smaad en ongelijk,
Men laat mij als een zwerfster loopen,
Daar is geen troost voor mij te hopen.

O ongeduldige nar, gij wilt niets van Patientia weten en mijmert den heelen dag over allerhande dingen, om maar den honger uwer ontevredenheid te stillen. Welaan, ik zal u eens wat opscheppen. De kost, dien ik u toedien, is geen'melkspijs, maar zij heet: *moet*. Eet maar naar hartelust, met groote pollepels. Want 't is en blijft waar, dat de mensch *moet* en *zal* lijden. Gij moogt willen of niet: Patientia, geduld is overal noodig.

Zoodra de mensch geboren is, moet hij handen en voeten laten boeien, als een dief, die gestolen heeft. Hij moet dikrwijls van de een of andere ongeduldige baker een duw of stoot verdragen, zonder zich te kunnen verweren. In de schommelende wieg moet hij reeds de ongestadigheid van 't menschelijk leven ondervinden. Wanneer hij grooter wordt, moet hij zich gehoorzaam betoonen. Hij moet den wijsvinger van vader en de plak van den meester vreezen. Hij moet iets leeren om aan den kost te komen, en daartoe moet hij alle vlijt besteden. Wat slagen en vlagen, wat zwoegen en ploegen moet hij niet geduldig lijden en verrichten! Tot wasdom gekomen,

overvallen hem ziekten en krankheden, die hij geduldig moet doorstaan. Want wat is de mensch anders dan een gasthuis van ziekten en het mikpunt van alle rampen. De een bedriegt hem van voren, de ander van achteren; de een hier, de ander daar; dus moet hij lijden.

God heeft den mensch van aarde gemaakt, omdat hij de aarde in geduld zou naäarden: De aarde heeft ook veel te verdragen. Zij lijdt soms zóóveel door de hitte der zon, dat zij van dorst den mond wijd open zet. De aarde lijdt van de wolken, die haar dikwijls tegen wil en dank den kop wasschen. De aarde lijdt van den donder, die haar na veel morren en knorren somtijds zoo hard treft dat haar de vonken uit het aangezicht springen. De aarde lijdt van alle vee en dieren, welke zij gestadig den kost moet geven. De aarde moet aanhoudend zulke zware vrachten op den bochel dragen, dat haar de lenden er van kraken. Hoevele bergen en rotsen, torens, en andere zware gebouwen torscht zij geduldig op haren rug! Daarom heeft God ten tijde der schepping den mensch bij voorkeur uit aarde gemaakt, opdat hij, dewijl zijn val aan God bekend was, naar zijne moeder mocht aarden en alle lijden geduldig dragen. Hij nam niet te veel lucht, opdat de mensch in druk en benauwdheid niet in louter zuchten mocht vervliegen. Hij nam niet te veel water, opdat hij in diergelijke gevallen niet in louter tranen mocht wegvloeien. Hij nam niet te veel vuur, opdat de mensch bij den minsten aanstoot niet te driftig of opvliegend mocht worden. Maar God nam het meeste van de aarde, omdat de mensch gelijk deze, gestadig lijden en verdragen moet.

Het is geen Job, dien gij hier ziet,
Neen, denk dit van den zotskap niet.
Gij moet hem voor een ander groeten;
Hij trapt, hij treedt zijn pruik met voeten.
En wat toch meent gij dat hem deert?...
Daar zat een enkel haar verkeerd.

Een zeker voornaam heer wandelde op een winterdag, terwijl de hemel een vriendelijk aanschijn toonde, gevolgd van eenige bedienden en prachtig uitgedoste lakeien over straat. Vol vreugde en hoop, van door zijne beminde, een jonge hofdame, misschien gezien te worden, stapte hij deftig voort, toen hem op eens onverwacht een sneeuwbal in 't gezicht werd geworpen. Dat beviel den edelman alles behalve, en hij vloog op als een vaatje met buskruit. Hij greep naar zijn degen, schold, raasde, tierde en zette een gezicht op, alsof hij het te Keulen hoorde donderen; de drift deed hem op de tanden knarsen, alsof hij Mars een gat in zijn wambuis wilde bijten; kortom tusschen iemand, die razend is en onzen edelman was bedroefd weinig onderscheid. Terwijl hij vol toorn naar den misdadiger zocht, die hem de poets had gebakken, bemerkte hij dat het juist de adellijke dame, zijne beminde, was, die hem den sneeuwbal van

boven uit het venster had toegeworpen. Wie schetst de verandering in de gemoedsstemming van onzen ridder? Het donker onweêr was in één oogenblik van zijn gelaat verdwenen, nu de zonnestralen zijner beminde waren doorgebroken. Hij maakte kushandjes en begon te buigen, als een knipmes. In de overmaat van geluk bedankte hij haar voor den sneeuwbal, welken hij uit haresneeuwwitte handen had ontvangen; het scheelde zelfs weinig, of hij zou den sneeuwbal uit louter liefde hebben opgegeten. Kortom hij hield het thans voor eene allergrootste genade door deze dame geworpen te zijn.

Gelijk deze edelman en niet anders, zoo moet ook gij doen, ongeduldige nar! Treft u eenige wederwaardigheid; verliest gij mogelijk met Jacob eene Rachel, met Job uwe goederen, familie of heerschappij, of met Tobias de gezondheid; wordt gij wellicht bespot gelijk Elisa, in uwe eer aangetast gelijk de vrome Hanna door Eli, valschelijk aangeklaagd, gelijk Joseph; ziet gij niets dan roeden voor u, gelijk de schapen Labans, vindt men bij u niets dan ziekte en miserie, gelijk bij 't badwater te Jerusalem; welaan, gij moet daarover niet murmureeren, knorren, klagen, treuren, vloeken, zweren, steunen, spartelen, werpen, slaan, smijten, kijven, woeden, razen, tieren of stampvoeten! Blik omhoog; daar zult gij zien, dat gij door niemand anders getroffen wordt dan door de allerliefste handen Gods, wiens eenigst doel het is om u langs dezen weg tot Hem te voeren.

Ongeduldige nar, ik wil u een schoon voorbeeld vertellen. Er was eens een juffer, welke van haren man meer slagen kreeg dan een klok, die heele en halve uren en kwartieren slaat, zij kreeg meer ransel dan eten. De man trapte haar erger dan een orgel en hij scheen 't meeste vermaak in haar trembleeren te vinden. 't Was of de vent op St. Gallusdag geboren was, welke in den boerenalmanak met een beer staat gemerkt. De goede vrouw verdroeg al die mishandelingen geduldig en spiegelde zich aan 't voorbeeld van onzen Heer Jesus Christus. Na haar overlijden vond men, dat de vloersteenen, waarop deze dame met hare voeten gezeten had, in diamanten en goud waren veranderd. Aldus toonde God op wonderbare wijze de waarheid der woorden, door Paulus en Barnabas in de stad Derben gepredikt, ‘dat wij namelijk door vele verdrukkingen moeten ingaan in het koninkrijk Gods.’ Let hierop ongeduldige narren en ‘bezit uwe ziel in lijdzaamheid!’

In 't gansche a b c is maar één w. of wee, maar in het menschelijk leven zijn er zeer vele. Wij ondervinden dagelijks dat de vrucht, waarvan Adam in het Paradijs gesnoept heeft, alles behalve gezond geweest is. Daarom ongeduldigen, moet gij goed van het geneesmiddel: *moet* innemen. Gij moet bidden gelijk de H. bisschop Fulgentius en zeggen: ‘Heer, ik bid U hier om geduld en hiernamaals om barmhartigheid en vergiffenis. Amen.’

[Nummer 17]

RECHTS OF LINKS.

Onze gravuren.

‘Rechts of links, wat kiest gij?’ zoo geeft het meisje onzer eerste gravure haren speelgenoot te raden; zij heeft er pret in, de kleine sphinx met de loshangende blonde haren, dat deze vraag den goeden jongen zoozeer in verlegenheid brengt, en hij, de arme misdadiger, staat bij haar raadsel even verbluft en onthutst te kijken, als later wellicht bij de ingewikkelde vraag, waarmeê hem een of ander examinator op de pijnbank zal leggen. Eindelijk, het vergeefsche hoofdbreken moede, besluit hij met geweld den gordiaanschen knoop door te hakken: hij grijpt de hand van 't meisje, opent hare vuist - helaas! 't is juist die, waarin niets is, 't is de leêge.

Til deze teleurstelling niet te zwaar, kleine jongen! Trek het u niet te veel aan, dat uwe vriendin u luidkeels uitlacht, dewijl gij zulk een misgreep begaan hebt. ‘Rechts of links, wat kiest gij?’ diezelfde vraag zal u in uw levenslot later herhaaldelijk nog worden voorgesteld. Pas dan wel op en zorg, dat gij zoo klaar mogelijk uit de oogen ziet. Want lang zoudt gij het betreuren, indien gij in een oogenblik van drift en overhaasting het verkeerde koost en datgene greept, waarin niets is, namelijk: de leêge, ach, de leêge hand!....

Dat er in de natuur vreemde en wonderlijke kostgangers zijn, getuigt ook de diersoort, waarvan de gravure op pag. 132 ons een paar exemplaren te zien geeft.

De vliegende honden zijn vooral in Afrika, Zuid- Azië en den Maleischen Archipel t'huis, en men vindt er in deze streken meer dan dertig verschillende soorten, waarvan de grootste in lengte en omvang met een gewonen bunzing overeenkomen. Zij vliegen er rond in dichte zwermen, gelijk bij ons de bijen en muggen; hunne voornaamste bezigheid bestaat in 't plunderen van vijgeboomen, en bij gebrek van deze stellen zij zich met de vruchten der cocospalmen, wijnranken, en, in tijd van nood, ook met vogeleitjes en het vleesch van kleinere vogels tevreden. In weerwil van de schade, die zij aanrichten, is de Hindoe dwaas genoeg hen als heilige, onschendbare wezens te beschouwen.

Aan 't vrije leven in de warmere luchtstreken gewoon, laten zij zich niet makkelijk naar onze zoölogische tuinen vervoeren, en indien men hierin ook al slaagt, zijn zij zoo schuw en verliezen zij in dezen toestand zooveel van hunne natuurlijke eigenschappen, dat zij ternauwernood kunnen vergeleken worden met hetgeen zij in hunnen oorspronkelijken natuurstaat waren. Slechts gedurende hunne uren van rust, is 't den bezoeker vergund de gedaante dezer zonderlinge wezens gade te slaan en te bestudeeren.

Ook deze hunne manier van slapen is alles behalve alledaagsch; bij afwisseling namelijk hangen zij zich met een poot, hetzij den rechter of den linker, aan den tak van een boom of aan een der spijlen hunner kooi; den anderen poot slingeren zij om den buik, terwijl zij den kop op de borst laten hangen. 't Is in deze evenmin bevallige als gemakkelijke houding, dat onze teekenaar de vliegende honden heeft voorgesteld.

Hoeveel goeds en aangenaams de Winter ook met zich voert, tot zijne naaste omgeving behoort tevens de Armoede met haar gevolg van droefheid, rouw, koude en verlatenheid.

Zij is 't, wier beeld ons de gravure op pag. 133 voorstelt. In rouwgewaad gehuld, doolt de arme vrouw over den met sneeuw bedekten weg. Aan hare borst tracht zij

van hare levenswarmte aan het kind meê te deelen, dat een vader hulpeloos en alleen op de wereld achterliet.

Waar en natuurgetrouw is dit beeld der Armoede; bij duizendtallen doolt de Ellende in 't aardsche tranendal rond.

Wel hem, dien zij 't hart verteedert en tot de medelijdende werken der naastenliefde bereid vindt!

Blind.
Eene Kerstvertelling van den ouden Valentijn.

(*Slot.*)

Het Kerstfeest was voorbij met al zijne bovenaardsche genietingen, met zijne schuldelooze genoegens aan den huiselijken haard. Wij hadden geknield bij de kribbe van Hem, die de duisternis van de aarde deed verdwijnen, die gekomen was als het licht dat allen mensch verlicht en wiens komst werd aangekondigd door de Engelenscharen die juichten: ‘Eere zij God in den hoogste, en op aarde, vrede den menschen van goeden wille.’ Wij hadden gezongen:

‘Zijt welkom, licht der middernacht,
Gij, die ons in 'et duister komt verschijnen
En doet de duisternis verdwijnen,
En licht ons middagklaar met groote kracht!
Zijt welkom, aller levensbron;
Zijt welkom, licht veel meerder dan de zon!
Zijt nog tien duizend malen wellekome,
O licht van licht,
Tot schijn der vrome,
In der nacht gesticht.

Wanneer de mannen der moderne verlichting getuige konden zijn van zulke feestvreugde in kerk en huisgezin, zij zouden ons benijden, zij zouden meer dan ooit gevoelen hoe dor, hoe leêg, hoe koud hun hart blijft bij *hunne* wetenschap, wier licht de oogen van den geest verblindt en het hart koud laat voor de ontzaglijke misteriën, die Gods liefde ons heeft geopenbaard.

En nu terug naar de wereld vol beslommeringen, naar het tooneel waarop het drama des levens wordt gespeeld, waarin iedereen een hoofdrol wenscht te vervullen. Het heugt mij nog goed hoe moedig, of liever hoe driest ik optrad in het eerste bedrijf ‘de Lente;’ hoe ik tintelde van vreugd bij elke toejuiching en gloeide van verontwaardiging wanneer er gefloten werd. Dwazen die wij zijn! Hoe velen heb ik in de verschillende bedrijven in een heldenrol zien optreden, die met gebroken lansen moesten aftrekken of, gevaarlijk gewond, werden weggedragen, om later geheel te verdwijnen of slechts als figuranten dienst te doen. Wanneer het laatste bedrijf ‘de Winter’ aangebroken is, beseft men eerst goed hoe ijdel dat spel des levens is.

Het heerlijk winterweder, dat den glans van het Kerstfeest nog verhoogde, had plaats gemaakt voor sneeuwstormen. De wind huilde tusschen de bladerlooze takken der boomen en joeg de sneeuw dwarrelend over de vlakte. Ik dacht aan het oude Kerstliedje:

‘Het hageld', 'et sneeuwde, de winter was koud;
De rijm lag op de hutten.’

't Scheen of het gewone stadsgewoel uitgestorven was; men hoorde geen ratelende rijtuigen, geen voetstappen van menschen, zelfs de klokken van den ouden Dom, wiens kruin onder een laag sneeuw begraven lag, brachten schier geen geluid voort; 't was of de begrafenis der natuur plaats had.

‘'t Is boos weêr, mijnheer,’ zeî de conducteur van den Rijnspoorweg toen ik in den waggon stapte. De man scheen in twee dagen een grijsaard te zijn geworden, zoo wit was zijn knevel. Zulke menschen spelen waarlijk geen benijdenswaardige rol in het drama des levens.

Het was buitengewoon stil aan het station; ik had mij reeds in mijn reisdeken gewikkeld, denkende alleen te zullen blijven, doch het portier werd nogmaals geopend voor een bejaard priester en op hem volgde ons bekend Jodinnetje, het vereerde Roosje met hare gezellin. Ik wist nu wat haar deerde en stak de handen uit om haar te helpen.

‘Is de operatie reeds afgeloopen, jufvrouw?’ vroeg ik, toen ik haar eene plaats had gegeven.

Zij antwoordde niet, maar ik zag, dat de groene klep zich trillend béwoog en hoorde haar hevig snikken.

De bejaarde Jodin schudde mistroostig het hoofd heên en weêr toen zij mij herkende en riep mij toe: ‘Zij is blind, meneer!’

‘Blind!’ riep ik vol innig medelijden uit, ‘dat is verschrikkelijk.’

‘De professor heeft 't verklaard: zij kan niet genezen, zij zal 't licht niet meer zien, zij zal blind moeten sterven.’

Dat was nog zoo erg niet, dacht ik, als zij maar niet blind moest leven.

‘Huil toch zoo niet, jufvrouw Roosje,’ zoo vervolgde zij; ‘gij zult mijn hart nog breken. Hier is de heer, die bij ons was, als we van Amsterdam vertrokken, je weet wel, die ook een blinde zuster heeft.’

‘Is uwe kwaal inderdaad ongeneeslijk?’ vroeg ik.

Het meisje stak mij de handen toe, doch kon geen woord spreken.

‘Is die jonge dame blind?’ vroeg de geestelijke deelnemend.

‘Dat schijnt zoo, eerwaarde,’ antwoordde ik, ‘zij heeft zich vóór een paar dagen naar professor Donders begeven, doch zijn advies was blijkbaar zeer ongunstig.’

‘Arm kind,’ sprak de priester, ‘zoo jong nog en dan van het gezicht verstoken te zijn.’

‘En zij is zoo mooi en zoo rijk,’ fluisterde de oude Jodin.

‘Gelukkig dat zij vermogen heeft,’ hernam de priester, ‘haar lot wordt daardoor veel dragelijker.’

‘Dat zeg ik ook,’ sprak de Jodin; ‘huil maar niet zoo jufvrouw Roosje, meneer Salomon zal je toch wel tot vrouw willen al zijt ge stekeblind.’

‘Dat is een slechte troost, niet waar?’ sprak ik tot Roosje, ‘gij zoudt mijnheer Salomon beter kunnen missen dan uwe oogen.’

‘O ja!’ zeide het Jodinnetje; ‘ik wensch nu maar dood te zijn.’

‘Dat is verkeerd,’ hernam ik; ‘denk er eens over na hoe velen er in denzelfden ongelukkigen toestand verkeeren, die daarbij doodarm zijn.’

‘Wat baat mij het geld, als ik er niets voor kan genieten, als ik niet in gezelschappen verkeeren, geen concerten of bals bijwonen kan,’ riep zij, en ik zag dat zij bij de gedachte aan die genietingen weder

in geestdrift geraakte, zooals vóór een paar dagen. ‘Waarvoor heb ik geld, als ik niets van de wereld kan zien? Waarvoor ben ik geboren, als ik het leven moet verwenschen? Een dier kan zien, een dier is gelukkig, waarom ben ik niet liever een dier dan een blind mensch?’

Ik zag dat zij de handen samenwrong uit bitterheid over haren toestand.

De priester zette groote oogen op over dien uitval.

‘Gij zijt zeer te beklagen, maar moogt zóó niet spreken,’ zeide hij; ‘een mensch die het gebruik van al zijne zintuigen moet derven, die arm en ellendig is, staat nog eindeloos hoog boven het redelooze dier.’

‘Wat helpt 't of men hooger staat,’ riep het meisje met een scherp joodsch accent, ‘een dier kan ten minste genieten.’

‘Maar er is een leven na dit leven, dat eigenlijk slechts kort duurt;’ hernam de priester; ‘als de dood komt gaat het dier in het niet terug en de mensch kan eens de eeuwige heerlijkheid deelachtig worden.’

‘Denk aan mijne goede zuster,’ sprak ik; ‘wanneer zij niet wist dat er een leven na dit leven bestond, zou zij voorzeker insgelijks ontroostbaar zijn, doch de gedachte dat God haar geduld in het lijden als een offer zal aannemen, dat de mensch verplicht is zich in ootmoed aan den wil der Voorzienigheid te onderwerpen, dit maakt dat zij niet slechts zeer gelaten maar zelfs opgeruimd is en vaak schijnt te vergeten hoe ongelukkig zij eigenlijk is.’

‘Maar ik begrijp dat niet,’ riep Roosje haastig; ‘hoe kan zij opgeruimd, vroolijk zijn, wanneer zij alles, alles wat de wereld biedt moet derven. Zij kan niet naar den schouwburg gaan, zij kan geen ballet zien, zij kan zelfs de kleêren niet zien die zij aan heeft. Wat blijft er dan van het leven over?’

‘Toen zij blind werd,’ hernam ik, ‘toen het licht dezer wereld voor haar verdween, heeft zij God om troost gesmeekt en Hij heeft haar het licht zijner genade en liefde geschonken en, geloof mij, zij zou voor alles wat de wereld kan aanbieden, dat licht niet willen ruilen.’

‘Ik begrijp dat niet,’ herhaalde het Jodinnetje.

‘Toch is het zoo, jufvrouw,’ sprak de priester; ‘moge God geven dat gij dit eenmaal zult leeren begrijpen. Wat baat het of men in 't bezit is van het volle licht zijner oogen, wanneer het stikdonkere nacht is in de ziel.’

En toen begon hij te zeggen dat zulk een stikdonkere nacht den mensch veel ongelukkiger maakt dan hij kan worden door het gemis zijner oogen. Hij besefte volkomen hoe de noodlottige uitspraak van den professor haar had verpletterd, doch die wond zou langzamerhand genezen, wanneer zij trachtte God te vinden. Hij bracht haar onder het oog dat de genietingen dezer wereld, waarnaar zij zoozeer verlangde, voorbijgaan en meestal slechts wroeging of walging achterlieten, hij verzekerde haar nog nooit iemand te hebben aangetroffen die in zijn ouderdom kon zeggen dat de genietingen der wereld hem hadden kunnen bevredigen. Hij wees er op hoe wellicht God haar van het gezicht had beroofd om hare ziel te redden uit den poel der verdorvenheid waarin de wereld verzonken lag. Op dit oogenblik, zou zij dit nog wel niet beseffen, maar wanneer zij eenmaal kalm geworden was en over zijne woorden wilde nadenken, zou er misschien een licht in hare ziel opgaan, veel schitterender, veel kostbaarder dan het licht der oogen.

De waardige priester was inderdaad welsprekend. Hij zeide ten slotte: ‘Wij hebben dezer dagen het feest gevierd der geboorte van onzen Heer Jezus Christus, die God

zijnde, mensch geworden is om ons tot kinderen Gods te verheffen. Hij genas blindgeborenen; Hij was en is nog het ware licht in de duisternis; zoek Hem, mijn. kind, en gij zult het ware licht vinden, want, geloof mij, gij zijt even blind naar de ziel als naar het lichaam; zoo lang gij in dien toestand blijft verkeeren zult gij u rampzalig en ellendig gevoelen, doch hebt gij Hem gevonden, die het leven der ziel is, dan zult gij troost smaken, want Hij heeft gezegd: komt tot mij die belast en beladen zijt en ik zal u verkwikken. Wellicht heeft God u een weldaad bewezen met uwe oogen te sluiten omdat geheel uw hart gehecht is aan de zondige genietingen dezer wereld; want 't is toch zeker niet de bestemming van den mensch dat hij slechts van zijne zintuigen gebruik maakt om voedsel te geven aan genot dat hem hoe langer hoe meer verwijdert van zijn Schepper, aan wien hij eens rekenschap van zijne daden zal moeten geven. Ik zal aanstonds op de plaats mijner bestemming zijn; wellicht zie ik u nimmer weder want mijne jaren spoeden ten einde, doch ik zal God voor u bidden, dat Hij het licht late worden in uwe ziel, opdat uwe droefheid in vreugde verandere.'

De trein stond stil, het portier werd geopend en de priester verliet den waggon, na ons allen vriendelijk gegroet te hebben.

'Wie is die heer?' vroeg het meisje na eenige oogenblikken.

''t Is een leeraar van de roomsche gemeente, een pastoor,' antwoordde hare gezellin.

Zij zuchtte diep en het kwam mij voor dat eene trilling door hare leden voer.

'Hebt ge 't koud, jufvrouw Roosje?' vroeg de Jodin.

'Zeer koud,' antwoordde zij, en het ontging mij niet dat hare stem beefde.

'Bedien u van mijn reisdeken, jufvrouw Roosje,' zeide ik. Zij bedankte vriendelijk, doch ik sloeg de deken om haar rug en wikkelde hare armen en handen er in. 'Blijf nu zoo bedaard zitten,' hernam ik, het is inderdaad koud en gij hebt ook rust en kalmte noodig.'

'Gij zijt wel goed,' sprak zij.

De oude Jodin wilde weder een gesprek aanknoopen, doch ik wenkte haar met de hand dat zij zich stil zou houden om het meisje rust te verleenen. Het kwam mij voor dat de woorden van den grijzen priester vruchtbaarder zouden kunnen zijn, wanneer de ongelukkige blinde gelegenheid had er nog eens over na te denken; dat zij eenigen indruk op haar hadden gemaakt, hiervan was ik zeker.

Toen wij te Amsterdam aankwamen zag ik aanstonds het Joodje met de diamanten doekspeld en nog eenige personen van het gezelschap dat zich daar op Kerstavond bevond. De bejaarde Jodin verliet het eerst de coupé en alvorens de blinde haar volgde stak zij mij de hand toe en vroeg fluisterend: 'Wilt gij ook wel voor mij bidden, meneer?'

't Is thans bijna vier jaren geleden dat ik op Kerstdag bij de eerste H. Mis tegenwoordig was. Het was buiten nacht, maar de kerk was schitterend verlicht. Bij eene der kleine altaren stond eene H. kribbe omgeven door een aantal waskaarsen en knielende geloovigen, die hunne hulde kwamen brengen aan den koning der koningen, aan het vleeschgeworden Woord. De wierookgeuren stegen naar boven en plechtig klonk het *Gloria in excelsis Deo* en toen het H. Misoffer geëindigd was zongen wij allen, die daar vergaderd waren bij de H. Kribbe, met luide stemmen;

'O welk een schitt'ring, welk geflonker
Breekt door 'et donker,
Een licht' dat Jesus' komst vermeldt,
De stem van 's Heeren Engel klonk er,

En van hemellicht verzeld,
Breng dee'z tijding,
Breng deez' tijding
Aan de herders op 'et veld.'

Onwillekeurig kwam mij het blinde Jodinnetje in de gedachten dat ik niet weder had ontmoet, en ik bad nogmaals voor haar tot het goddelijk Kind, tot het 'licht van licht uit 's Vaders schoot dat Maria baarde,' opdat het dag mocht worden in hare sombere ziel.

Toen wij de Kerk verlieten waren de sterren verdwenen en werd de lucht door een licht gele gloed beschenen. Het scheen een heerlijke Kerstdag te zullen worden. Voor mij ging eene gesluierde dame aan den arm eener dienstmaagd. 'Is het al dag, Mietje?' hoorde ik haar vragen.

Die stem had ik meer gehoord, maar waar? Ik zag haar van ter zijde aan, doch kon haar gelaat niet zien.

'Het heeft lang geduurd, jufvrouw,' sprak de meid.

'Och, zeg dat niet,' antwoordde de dame, ''t was zoo verrukkend in de kerk, ik meende de Engelen in de velden van Bethlehem te hooren zingen, 't was mij of ik alles kon zien.'

Wat ik bij die woorden gevoelde, kan ik niet zeggen, want ik was er zeker van dat ik het blinde Jodinnetje voor mij had.

'Jufvrouw Roosje!' zeide ik tamelijk luid.

Zij keerde onwillekeurig het hoofd om en scheen te ontstellen.

'Wie spreekt mij aan?' vroeg zij aan de dienstmeid.

'Kent gij mij niet meer?' vroeg ik; 'herinnert gij u niet.....'

Doch zij liet mij niet uitspreken maar stak mij beide handen toe.

'O, zeker herken ik u' antwoordde zij, mij met warmte de handen drukkende; 'hoe dikwijls heb ik verlangd u te ontmoeten en nu voert God u in dezen heiligen nacht tot mij.'

't Was goed dat zij niet kon zien hoe sommige menschen haar aangaapten. Ik bood haar mijn arm aan en wij wandelden naar hare woning waar ik afscheid nam met de belofte dat ik haar spoedig een bezoek zou brengen. Toen ik weinige dagen daarna aan dat verlangen voldeed, deelde zij mij het volgende mede. Bij hare terugkomst uit Utrecht bleef zij ontroostbaar, ofschoon de woorden van den grijzen priester haar onophoudelijk in de ooren bleven klinken. Men putte zich uit om haar het leven zoo aangenaam mogelijk te maken, om haar den toestand waarin zij verkeerde te doen vergeten, men richtte gastmalen aan waarin de muziek weêrklonk en mijnheer Salomon verkwistte aan haar al zijne vleierijen. Zij was en bleef echter diep ongelukkig en gevoelde daardoor juist nog te meer het gemis harer oogen. Eindelijk bood mijnheer Salomon haar zijn hand aan. Hij wilde zich uit liefde tot haar opofferen, hij wilde haar gelukkig maken. Zij werd met gelukwenschingen overladen en zonder de hulp van God zou zij ongetwijfeld kort daarna gehuwd zijn. Maar de woorden van den grijzen priester waren niet ijdel geweest; zij bad God vurig om troost en licht en Hij verhoorde haar gebed. Het is bekend dat vele Joden dienstboden houden die christen zijn, vooral om de werkzaamheden op den sabbath. Door de beschikking der Voorzienigheid diende destijds bij Roosje een braaf katholiek meisje, dat zij om hare minzaamheid lief had gekregen. Dit meisje zag met deernis hoe hare meesteres in het ongeluk werd gestort, zij wist dat de toekomstige echtgenoot in ongeoorloofde gemeenschap leefde en het schatrijke meisje slechts huwde om zich in weelde te kunnen haden. Op een avond dat Roosje, gedachtig aan de woorden van den priester,

op de knieën lag en God vurig om genade smeekte, knielde ook zij neder, en toen het gebed geëindigd was stortte zij haar hart geheel aan de meesteres uit.

Die tijding trof haar als een donderslag. Eerst kwam hare oude

VLIEGENDE HONDEN.

DE ARMOEDE.

natuur weder boven, zij raasde en tierde en verwenschte zich zelve en alle menschen en toen stortte zij in eene doodelijke ziekte. 't Was op 't ziekbed dat het geheel licht werd in hare ziel; zij brak elk verkeer met hare geloofsgenooten af en liet een priester komen. Van dien tijd af keerde de kalmte in haar gemoed terug en ging zij zich voorbereiden om het Christendom te omhelzen. Het was twee jaren geleden dat zij gedoopt werd; op Kerstdag mocht zij aan die groote genade deelachtig worden.

‘En zoudt gij nu nog liever dood, zoudt gij liever een dier zijn?’ vroeg ik.

Zij sloeg de oogen neder als in de dagen toen zij nog zien kon. ‘Spreek daar niet meer van,’ zeide zij; ‘ik hoop dat God mij die zondige gedachte heeft vergeven. Hoe dwaas is toch de mensch die zich geheel aan de aardsche genietingen hecht en slechts daarin zijn heil zoekt. O ik weet het thans dat men blind kan zijn al bezit men het volle licht zijner oogen; voor alle schatten der wereld zou ik het licht dat ik gevonden heb niet willen afstaan. Weet gij niet waar de priester woont, die mij zoo treffend heeft toegesproken?’ vroeg zij.

‘Ik ken hem niet,’ antwoordde ik.

‘Dat doet mij leed,’ antwoordde zij, ‘ik zou dien waardigen man zoo gaarne mijne dankbaarheid betuigen; maar zoo als God wil, ik hoop hem in den hemel te zien.’

Dat verlangen is spoediger bevredigd dan wij konden vermoeden. De blinde bekeerlinge stierf kort daarna; God heeft haar in zijne goedertierenheid het eeuwige licht geschonken.

Pius VII.

Waar treft men in de wereldgeschiedenis zulke grootsche en edele karakters als onder hen, die tot Opperhoofd der Kerk werden uitverkoren? Waar vindt men liefde en kracht zoo innig vereenigd, als bij den Stedehouder van Christus' Kerk, die den herderstaf zwaait als een schepter, het lot van volken en vorsten besturend? Ja, zij zijn het, de Pausen, die de hoofdrol in de geschiedenis vervullen en zullen blijven vervullen. Zij zijn de Voorzienigheids-personen, wier machtige stem over den geheelen aardbol weerklinkt om de maatschappij, die zoo dikwerf dwaselijk afdoolde, terug te brengen op den eenig veiligen weg. Als priesters, als koningen, als rechters van alle christen volken, hebben zij den grootsten invloed op de wereldgebeurtenissen moeten uitoefenen. Een Gregorius VII, een Innocentius III, een Bonifacius VIII, een Sixtus V, een Pius VII, een Pius IX; zulke namen zeggen genoeg.

Niet een der minst grootsche figuren is het beeld van hem, die als Paus den naam van Pius VII voerde. Wij zullen trachten met eenige lijnen die groote verschijning

uit het begin onzer veelbewogen eeuw onzen lezers weder voor te stellen. Men verwachte echter geen breede schets van de daden en den invloed van dien Paus, wiens levensbijzonderheden te beschrijven boekdeelen zou sischen, terwijl wij daarvan slechts een vluchtig overzicht kunnen geven.

In het jaar 1800, bij den aanvang van onzen veelbewogen tijdkring tot Paus verkoren, in een te Venetië bijeengekomen conclave, was en toonde hij zich de aangewezen persoon, die, boven de omstandigheden en de wisselingen van het oogenblik zich verheffende, pal zou staan te midden van den bruisenden en alles meêsleependen stroom der omwentelingen, pal als de rots. Niet in de Eeuwige Stad, maar buiten Rome werd de driekroon voor den bijna zestigjarigen kardinaal Chiaramonti, die ter eere van zijn voorganger en stadgenoot Pius VI, insgelijks den naam Pius wilde voeren, bestemd, als ware zijne verkiezing eene voorbeduiding, dat hij ook buiten Rome groot zou zijn als bestrijder der revolutie, groot als gevangene.

Gedurende zijn drie en twintigjarig pausschap stond hij als vorst of als gevangene en onttroonde; als hoogvereerde of versmade, onwrikbaar, tegenover de revolutie, welke sinds het laatst der vorige eeuw uit Frankrijk hare verwoestingen bleef aanrichten, en Pius VII, overwinnaar in den bangen en aanhoudenden strijd, mocht door de tot het uiterste bedreigde maatschappij, als redder worden begroet. Hij toch waarschuwde de misleide volken voor de gevierde valsche beginselen, welke onvermijdelijk ten verderve en ondergang leiden en nam die volken in bescherming tegenover hunne verleiders en de dwingelanden, die hen onderdrukten. Tirannie en regeeringloosheid, die beide vijandige verwanten, zij vonden in Pius VII gelijke bestrijding en onverwinbaren tegenstand. Napoleon en de carbonari, het despotisme en het revolutionair socialisme brijzelden hunne krachten tegen den H. Stoel.

Niet alleen de machtigen, ook de zoogenaamde wijzen der wereld trotseerde hij, en, ten spijt eener gefingeerde openbare meening, riep hij wederom de verguisde en belasterde orde der Jezuïeten tot haren vorigen werkkring terug en herstelde die wakkere geestelijke krijgers in de rangen, welke zij met zooveel roem onder de door geloften verbonden dienaren der Kerk hadden ingenomen. Pius VII luisterde niet naar der wijzen hoogklinkende, maar holle woorden en bestreed den overmoed van een verkeerd nationalisme, dat met het denkbeeld van Staatskerken dweepte en den Paus tot naam-Paus wilde maken.

Hij, zelf de vervolgde, trok zich het lot aller vervolgden aan; hij beschermde de volken tegen de gekroonde willekeur en de vorsten tegen den bandeloozen volkswil, hij behoedde den eenvoudige en oprechte voor de schijnschoone en uitlokkende machtspreuken en stellingen der wereldwijzen, in één woord, hij stond als het onverzettelijk baken, dat de veilige haven wees aan de schipbreukelingen in den stroom der valsche meeningen des tijds.

Barnabas Chiaramonti, die als Paus den naam Pius VII voerde, werd te Cesena, eene stad der Kerkelijke Staten, op den 14^{en} Augustus 1742 geboren. Tot den grafelijken stand behoorende, kon echter de grootheid der wereld en de fortuin, die den jeugdigen veelbelovenden Barnabas toelachten, hem niet van zijn roeping tot het nederig en streng kloosterleven terughouden en hij nam, op zestienjarigen leeftijd, het ordekleed van den H. Benedictus aan. De vlugge en talentvolle student, die te Parma zijne eerste studiën verrichtte, werd Benedictijner-monnik.

In 1775, bij de troonsbestijging van Pius VI, bevond zich pater Chiaramonti te Rome, als professor der theologie, in het klooster van den H. Calixtus. De ruime kennis, de grondige studiën, de vele en schitterende talenten van den religieus trokken de aandacht des Pausen, die, hoewel niet gewoon monniken tot eenige waardigheid

te verheffen, eene uitzondering maakte met den Benedictijn Chiaramonti, dien hij tot bisschop van Tivoli benoemde. Deze, zoo onverhoopt tot den kromstaf geroepen, organiseerde zijn diocees met dezelfde onvermoeide zorg, die hem binnen zijn cel en in de studiezaal had beziggehouden, legde zich toe op de verspreiding en vermeerdering van nuttige geschriften, ondersteunde met geldelijke offers en voorname posten de geleerden, die zich aan het onderwijs der jeugd wijdden, maakte de door hem begunstigde wetenschap tot dienaresse van den godsdienst, en toonde zich in de zoo onderscheidene betrekkingen van den bisschoppelijken werkkring steeds den zorgvollen helper van alle hulpbehoevenden. In 1785 werd hij, na op den bisschopszetel van Imola te zijn verplaatst, met het purper bekleed. De nederige, eenvoudige Benedictijn zag zich tot de waardigheid van kardinaal verheven; geenszins zal hij hebben gedacht, dat een nog hooger plaats in de algemeene kerk-hiërarchie hem eens zou worden aangewezen.

De zeventiende eeuw had het grootste, en schijnbaar rustigste gedeelte van zijn loop voltrokken, doch zou, alvorens dien te sluiten, der wereld en vooral het verschrikt Europa omkeeringen, geweldiger dan er ooit waren en tooneelen, welke aan den tijd der barbaren herinnerden, doen aanschouwen. De kreet der ongehoorzaamheid aan alle gezag, de oproerkreet, zoo vaak door de verblinde volken aangeheven, dreunde rond. De revolutie, welke door hen, die door hunne redevoeringen en geschriften de menigte steeds verder op den dwaalweg voortzweepten, was bevorderd en zich niet meer liet toornen, door het plotseling verworpen schijngezag der leiders, holde in dolle vaart bijna alles, wat tegenstand bood, neder en schepte er vermaak in puin op puin te stapelen. De eenige breidel ter beteugeling van de volksdrift was door degenen, die nog invloed op het door hen misleide volk meenden te hebben, dwaselijk verworpen; de waanwijzen, zij hadden den godsdienst zoo noodig en hadden dien trachten uit te roeien. De stroom der omwenteling, uit Frankrijk haren loop nemende, stuwde zijn bloedige golven naar de aangrenzende landen. Italië zag de verschrikking en den druk der maatschappijen weldra binnen zijne grenzen; voor Rome zelfs bleef het geweld niet staande, maar rukte verder; de Pauselijke Staten werden eene romeinsche republiek; de Paus werd in zijn paleis gevangen genomen en op bevel van het fransche volksbewind, zelfs van zijn pauselijken ring beroofd, uit de Eeuwige Stad gebannen. Pius VI werd naar Sienna en vervolgens naar Florence gevoerd, waar hem de insgelijks uit zijn Staten verdreven koning van Sardinië hulde mocht bieden. De Paus zou in Italië niet verblijven; het Directoire vreesde voor de liefde der Italianen tot den dierbaren Opperherder en om de pogingen te zijner bevrijding nutteloos te maken, werd hij naar Grenoble en vervolgens naar Valence gevoerd, waar zijn zoo smartelijk wedervaren des grijsaards laatste krachten brak. Hij overleed in het laatste jaar der droevig heenspoedende eeuw.

Somber en dreigend, als door wolken van revolutie en algemeene verwarring heenbrekende, was de dageraad der negentiende eeuw. Een verkwikkende lichtstraal als altijd opging van het onverdelgbare baken,

dat allen troost en zekerheid aanbiedt. Vóór nog onze eeuw aangebroken was, in het laatst van het eindjaar der vorige, werd aan het gewichtige werk van de keuze des opvolgers van den overleden Paus begonnen; de kardinalen waren na het overwinnen van vele beletselen en moeilijkheden, uit de verwikkeling der gebeurtenissen ontstaan, in conclave bijeengekomen te Venetië. Op 14 Maart 1800 had het conclave beslist en de kardinaal Chiaramonti werd tot Paus verkoren. Hij verklaarde als zoodanig den naam Pius VII, ter gedachtenis aan zijn onmiddellijken voorganger, aan te nemen.

Reeds den 15^{en} Mei verrichtte Pius VII een der plechtigste handelingen van het Pontificaat; hij vaardigde een encyclique uit aan de kardinalen en alle bisschoppen, een schrijven, hetwelk in de toen zoo duistere tijdsomstandigheden bijzonderen troost en bemoediging schonk aan de oprechte, in spanning verkeerende gemoederen.

Hij, even als zijn voorganger, stond tegenover de omwentelingen van een nieuw tijdperk en zijne bezorgde blikken moesten wel vooral gericht wezen op het land, waar die nieuwe phase van het oude verzet tegen gezag en eenheid te voorschijn was getreden, naar Frankrijk. Zich de schriktooneelen aldaar herinnerende, maar tevens den strijd der trouwe geloovigen beschouwende, liet hij in zijne encyclique de volgende woorden van afkeuring en van liefdevolle deelneming hooren:

‘Wij ondervinden een diepe droefheid en een levendige smart als wij onze blikken wenden tot diegenen onzer kinderen, welke Frankrijk bewonen; wij zouden ons leven voor hen willen opofferen, indien onze dood hun heil kon bewerken. Eene omstandigheid vermindert en verzacht de bitterheid van onzen rouw. Het is de kracht en de standvastigheid welke verscheidene onder u getoond hebben en door zoovele personen van elken leeftijd, geslacht en rang zijn nagevolgd geworden; hun moed in het zich niet besmetten met den ongeoorloofden en schuldigen eed, in het blijven gehoorzamen aan de decreten en uitspraken van den H. Apostolischen Stoel, zal eeuwiglijk in ons geheugen gegrift blijven, zoowel als de uit de oude tijden hernieuwde wreedheid, waarmede men die trouwe Christenen vervolgd heeft.’

Het lot der Pausenstad was den Paus tevens eene oorzaak van rouw; Rome, niet meer door de partijgangers der fransche republiek bezet, was toch niet van vreemde troepen vrij. Te Venetië wilde Pius VII niet zetelen, hij verlangde naar Rome en scheepte zich den 6^{en} Juni op een oostenrijksch fregat in, dat te Pesaro landde, van waar Z.H. den weg naar Ancona nam. Hij deed aldaar zijn intocht onder het daveren van het geschut der russische schepen, welke in de haven gestationeerd waren. De russische keizer had bepaaldelijk bevolen, dat men de keizerlijke saluutschoten zou lossen en dus aan den Paus dezelfde eer als aan zijn eigen persoon zou bewijzen. De burgers van Ancona waren, van vreugde opgetogen, toegestroomd en zes honderd hunner, elkander afwisselend, trokken met versierde koorden de pauselijke koets tot voor het paleis van den aldaar wonenden kardinaal, verheugd hun souverein te kunnen verwelkomen. Pius VII haakte naar het oogenblik zijner komst te Rome, waar hij den 3^{en} Juli aankwam en met zulke treffende en roerende blijken van hulde en genegenheid ontvangen werd, dat zelfs de revolutionairen, op het vernemen van een zoodanigen intocht, een hooger denkbeeld moesten opvatten van den invloed, altijd door het hoofd der Kerk uitgeoefend. Op de *piazza del Popolo,* waar een kroon aan een republikeinschen generaal was aangeboden, stond nu een heerlijke triomfboog, welke Z.H. op zijn zegetocht moest paseeren.

Het verblijf van den Paus in hun midden was den Romeinen een voldoende vergoeding voor de geleden onheilen. Weldra zouden zij ondervinden, dat het vaderlijk bestuur van vroeger teruggekeerd was; ook hunne stoffelijke aangelegenheden, zoozeer door de revolutionairen verwaarloosd, werden thans weder behartigd. Al het papieren geld was tijdens de republiek verdwenen, maar eene massa munt van zeer slecht allooi was in omloop gebleven. Deze munt, welke slechts de helft van de waarde der gewone geldstukken had, werd echter als met de vroegere in gehalte gelijkstaande, gewisseld, waardoor een aanmerkelijke schade geleden werd, vooral door de hoogere klassen. Al die lagere munt van geringer gehalte werd nu op last van het pauselijk gouvernement uit den handel geweerd, welke maatregel, zoo weldoende voor het arme volk, het gouvernement anderhalf millioen kostte. De Paus zag met blijdschap, welke gunstige gevolgen die financiëele verordening op de welvaart zijner onderdanen had.

De fransche legerscharen vielen weldra op nieuw in Italië, de slag bij Marengo bracht het bijna geheel onder de wapenen en den invloed van den man, die aan de revolutie zijne grootheid dankte en door de revolutie ze steeds zocht te verhoogen: Napoleon Bonaparte. Verscheidene der bijzonderheden aangaande Napoleon's zeggen en doen, in deze schets voorkomende, alsmede van die, welke op enkele documenten betrekking hebben, zijn ontleend aan historische mededeelingen door den chevalier Artaud, destijds tot het fransch gezantschap te Rome behoorende, in zijne geschiedenis van Pius VII opgeteekend.

Eenige dagen na de schitterende overwinning, door hem behaald, gaf Bonaparte aan den kardinaal-bisschop van Vercelli te kennen, dat het zijn voornemen was met den Paus in vrede te zijn en zelfs met hem te onderhandelen, aangaande den toestand van de kerkelijke aangelegenheden in Frankrijk. Deze verklaring van den eersten consul, te midden van de woelingen des oorlogs afgelegd, werd op zijn verzoek, door den kardinaal aan den Paus medegedeeld.

De Opperpriester antwoordde den prelaat, dat hem geen aangenamer tijding kon gezonden worden dan die, betrekkelijk de goede gezindheid van Napoleon en eindigde zijn brief met de woorden: ‘Gij kunt den eersten consul zeggen, dat wij ons gaarne zullen leenen tot eene onderhandeling, waarvan het doel zoo eerbiedwaardig is, zoo passende aan onze apostolische bediening, zoo overeenstemmende met de inzichten van ons hart.’

Mgr. Spina, aartsbisschop van Corinthe, die Pius VI in zijne gevangenschap had vergezeld, vertrok als nuntius naar Parijs, de heer Cacault een voormalig studiemakker van den eersten consul, werd als gevolmachtigd gezant naar Rome gezonden en toen deze van Napoleon afscheid nam, en hem vroeg, welke gedragslijn hij tegenover den Paus had te volgen, antwoordde de consul op zijne gewone soldatenmanier: ‘Behandel Hem, alsof hij tweehonderd duizend manschappen had.’

Pius VII stond van nu af meer bepaaldelijk tegenover den man, die de revolutie als vertegenwoordigde. Zijn groote figuur in tegenstelling met die van den grootsten veldheer en despoot zijns tijds wordt door de vervolging niet weinig verhoogd.

Napoleon had zich tot nog toe meer als krijgsman dan als staatsman bekend en gevreesd gemaakt; de gelegenheden om in de laatste hoedanigheid zich te vertoonen, waren niet van dien aard geweest, dat zijne staatkunde in het volle licht had kunnen treden. Eerst later bleek het duidelijk, wie hij als monarch, als absoluut vorst was en dat hij de revolutie als zijne slavin had beschouwd, die hem het reuzenwerk, dat hij zich zelf oplegde, moest helpen voltooien.

Als voorstander van en ijveraar voor het Catholicisme in Frankrijk optredende, wilde hij zich de sympathieën der Katholieken, wier steun hij tot uitvoering zijner groote plannen behoefde, trachten te verzekeren. Zoo oordeelt een zijner tijdgenooten, die hem van nabij maar al te wel heeft leeren kennen, aangaande de bedoelingen van Bonaparte.

Die tijdgenoot, wiens gegronde meening wij aanhaalden, en uit wiens gedenkschriften vele der bijzonderheden van deze schets genomen zijn is de kardinaal Pacca, vertrouweling van PiusVII, geruimen tijd eerste minister en lotgenoot des Pausen in diens gevangenschap. Getuige van de meeste feiten, welke hij verhaalt, vrijmoedig schrijver, heeft hij in zijne gedenkschriften nauwkeurige en onpartijdige documenten voor de geschiedenis van het tijdsverloop, waarin die feiten plaats grepen, neêrgelegd.

Over Bonaparte sprekende, zegt hij, o.a., dat deze niet de meening der zich noemende philosofen deelde, dat Frankrijk van Rome moest losgerukt worden, wilde het geluk en macht erlangen. De raadslieden van Bonaparte, zoo heeft men gezegd, drongen meermalen bij hem aan om het fransche rijk aan het gezag van Rome te onttrekken, zooals een Hendrik VIII met Engeland deed, maar hij, inziende, dat de tijden niet meer dezelfde waren, en daardoor, wel verre van zijn doel te bereiken, de haat en de verachting der volken zou inoogsten, verwierp dien raad met verontwaardiging. Tot eersten consul benoemd, vatte hij terstond het werk der onderhandelingen met den H. Stoel aan. Dan, later, trachtte hij een tot nog toe verborgen plan uit te voeren: het erfgoed van den H. Petrus overweldigen en den Paus in Frankrijk laten resideeren, om hem tot zijn dienaar te maken. Van af dat oogenblik zocht hij voorwendsels om met Rome te breken. Hij wierp het masker af.

Pius VII, die wellicht in hem een tweeden Karel den Groote had voorondersteld, zou voortaan strijd te voeren hebben tegen eene politiek, welke alles in 't werk stelde om het Opperhoofd der Kerk te doen buigen voor den wil en de verlangens van een despoot, die den Paus, waartegen hij zijne plannen smeedde en dien hij later vervolgde, als een gansch ander persoon beoordeelde. Pius VII echter toonde, hoezeer de dwingeland zich had vergist. 's Pausen talenten en vastberadenheid, zijn levendigheid van geest, zijn zeldzame onderscheidingsgave, zijn doorzicht, stonden de plannen van den vermetelen Napoleon in den weg. De Stedehouder Gods waakte en bleef waken. Hij steunde op de onfeilbare belofte van den goddelijken Stichter der Kerk en overwon.

In het karakter van Pius VII lag, volgens Pacca, eene opmerkelijkheid, welke als het uitwerksel van zijn te groot wantrouwen aan eigen inzicht, van zijn nederigheid en bijzondere bescheidenheid mag worden aangezien; zijn eerste inzicht in eenige zaak, zijne eerste opvatting van een besluit verrieden een helderen blik in de aangelegenheden en een zeer juist oordeel; wanneer vervolgens een zijner ministers of eenig ander gewichtig persoon, zijne meening kwam bestrijden in een afzonderlijk gesprek en bij hem bleef aandringen, dan liet hij gewoonlijk zijn eigen meening varen om die des anderen, welke niet altijd de beste was, te volgen.

De revolutionaire beginselen, door Bonaparte niet verworpen, omdat zij hem tot zijn doel konden dienen, waren alom overgeplant.

Die revolutionaire principepen vonden een onvermoeid en tot het uiterste onverschrokken bestrijder in Pius VII. Geheel Europa bukte voor den keizer en geweldenaar, doch het Opperhoofd der Kerk, de vorst van de Pauselijke Staten niet.

Men verge hier niet eene uiteenzetting van alle feiten en omstandigheden, welke in de belangrijke periode van de vervolging des Pausen tot zijn schitterende zegepraal

voorkomen; slechts enkele merkwaardigheden kunnen in deze beknopte schets eene plaats vinden.

(*Wordt vervolgd*.)

Allerlei.

Van stapel loopen.

Een jong advocaat in Engeland, die dezer dagen voor 't eerst als zoodanig in een assurantie-zaak zou optreden, begon zijn pleidooi aldus: ‘Het schip Aurora...... het schip Aurora...’ ‘Mijnheer,’ viel de president van de rechtbank den onthutsten advocaat in de rede: ‘dat schip zal vandaag toch niet van stapel loopen; na acht dagen zullen wij nog eens komen zien.’

Ik geloof niets

van al hetgeen, wat ons de priesters over ziel en zaligheid willen op de mouw spelden,’ zeide een verlicht heertje onlangs in een herberg tot een der aanwezigen, ‘ik ben wijzer, ik geloof niets dan hetgeen ik voel en zie....

De andere zweeg, maar terwijl de geleerde heer zijn hoofd omdraaide en vol vuur tegen een derde bezig was zijne geleerdheid uit te kramen, dronk hij heimelijk diens glas uit en zette het vervolgens bedaard op tafel.

Na nog wat gepraat te hebben, kreeg de geleerde weder dorst, doch toen hij wilde drinken, vond hij zijn glas leêg.

‘Wie heeft mijn glas uitgedronken?’ vroeg hij. - ‘Uw glas is niet uitgedronken,’ antwoordde men hem. - ‘'t Is zeker; het stond daar even nog zoo goed als vol.’ - ‘'t Is niet waar.... Immers, hebt gij het wel gezien, dat iemand uw glas uitdronk?’ - ‘Neen.’ - ‘Welnu, dan moogt gij het ook niet gelooven, want gij hebt het zelf gezegd, dat gij niets gelooft dan hetgeen gij voelt en ziet.’

‘Meester’

zeide onlangs een vlugge dertienjarige jongen tot een secondant, ‘'k heb op een boek zien staan: *oeuvre posthume* en weet niet wat dat beteekent, want achter *posthume* staat in mijn dictionnaire alleen: nageboren.’ - ‘Welnu, beste jongen, denk eens na: *un enfant posthume*, is een kind dat na den dood zijns vaders ter wereld komt, dus *une oeuvre posthume* is natuurlijk een werk dat na den dood van den auteur wordt geschreven.’

Voor eenigen tijd

trad een boer een restauratie binnen en zette zich aan tafel. De bediende bood hem de spijskaart aan doch kreeg tot bescheid: ‘Denk je, jongen, dat ik nu zin heb om te lezen, straks als ik gegeten heb, hoor!’

In Amerika zijn

thans de bouwkundigen zoodanig meesters in het verplaatsen van huizen, dat men ten slotte nog van reizende steden zal kunnen spreken. Zoo heeft men onlangs in Californië een huis van 20 bij 45 voet, dat uit zeer hecht en zwaar materiaal vervaardigd is, op een onderstel met wielen weten te zetten. Iedereen lachte aanvankelijk om de onderneming van den architect, want waar moesten de paarden gevonden worden, die sterk genoeg zouden wezen, om deze vracht voort te trekken? Weldra echter werden de spotters beschaamd. Er kwam een straatlocomotief, die het huis met onderstel voorttrok, alsof het een handkarretje geweest ware. De snelheid, waarmeê de logge massa werd voortbewogen, was ongeveer gelijk aan die van een man, die redelijk doorstapt. De geheele tijd, die tot de verplaatsing van het huis was gevorderd, had nog geen vol uur bedragen.

Een heer huurde

een kamer en zeide, om zich te recommandeeren, tot de vrouw des huizes: ‘ik kan u de verzekering geven, jufvrouw, dat overal waar ik gewoond heb, de menschen uiterst bedroefd waren, toen ik vertrok.’ - ‘Toch niet, naar ik hoop, omdat gij hun de huur waart schuldig gebleven,’ antwoordde zij.

Een pruisisch

officier kwam in een restauratie en vroeg, wat een portie beefsteak kostte. ‘Twaalf stuivers, mijnheer.’ - ‘Zoo, en wat kost dan het broodje en de mosterd, die ik er bij moet hebben?’ - ‘Die krijgt u voor niets.’ - ‘Welaan’ zeide de snorrebaard deftig, ‘breng mij dan een broodje met mosterd.’

Kinderspelen.

KINDERSPELEN.

Wij waren nog arglooze kleinen
Beî kinderen, Jan en Cato;
Wij kropen in 't hokje der hoenders,
Verstopten ons onder het stroo.

Wij kraaiden net eender als hanen,
En kwamen er menschen voorbij,
Kiké kikerékie! zij keken
Verwonderd naar haar en naar mij.

De kisten in 't vóórhuis meubleerden
Wij sierlijk met reepen papier;
Wij kropen er in, en wij lachten
Ja, schreiden van louter plezier.

De kat van mijnheer onzen buurman
Bracht meermalen ons een bezoek;
Wij bogen, en negen, en groetten,
Soms scheurde van 't buigen mijn broek.

Wij vroegen mevrouw hoe zij vaarde,
En complimenteerden haar zeer; -
Zoo hielden we ons later bij oude
Vervelende katten wel meer.

[Nummer 18]

Onze gravuren.

De ‘zegeboog van Constantijn’ is een van de prachtigste monumenten der eeuwige stad, hetwelk, gelijk de naam aanduidt, aan den roem van den grooten keizer gewijd is, als een herinnering aan zijne overwinning op Maxentius en Licinius behaald, 't Was omstreeks het jaar 326, dat dit gedenkteeken werd opgericht, of, zooals sommigen met alle waarschijnlijkheid meenen, dat de boog van Trajanus den naam van ‘zegeboog van Constantijn’ aannam.

De boog heeft drie gewelfde poorten en acht zuilen, op welke standbeelden van krijgsgevangen gemaakte koningen geplaatst zijn. Zeven dezer standbeelden van violetkleurig marmer schijnen tot den boog van Trajanus te behooren. Het achtste beeld, dat uit wit marmer bestaat, werd onder de regeering van Paus Clemens XII vervaardigd.

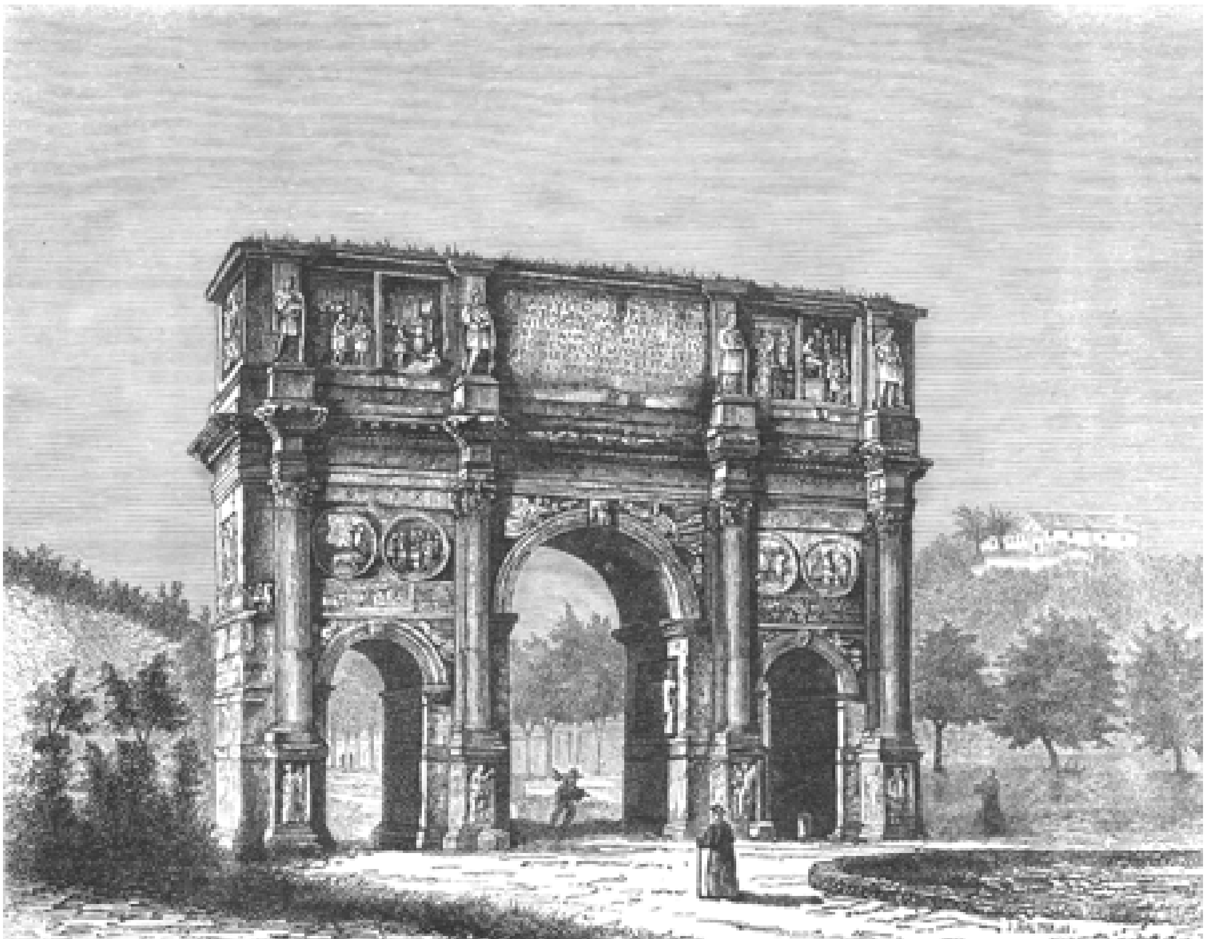

DE TRIUMFBOOG.

Op zekeren dag van 't jaar 1533 vond men 's morgens al de beelden het hoofd afgeslagen. Hij, die dit misdrijf pleegde, was niemand anders dan Lorenzino de Medicis. Machtig door zijne bezittingen en grooten invloed, meende deze ongestraft dien schandelijken diefstal te kunnen begaan, te meer daar hij tot de familie van den Paus behoorde. Clemens VII echter dacht er anders over en veroordeelde den vorstelijken misdadiger tot levenslange ballingschap. Lorenzino slaagde er in, om den buit met zich naar Florence te voeren, waar hij, misschien om zijn naam nog beruchter te maken, zijn neef Alexander, groothertog van Toskane vermoordde. Twee eeuwen later liet Paus Clemens XII volgens antieke modellen de ontbrekende hoofden op nieuw door den beroemden beeldhouwer Bracci bijwerken.

Wat de bas-reliefs betreft, welke het bovengedeelte van den boog ver-

sieren, deze hebben alle betrekking op krijgsverrichtingen van Trajanus. De bas-reliefs der zijgevels, die naar den kant van den palatijnschen heuvel en den Coelius gericht zijn, bevatten gedenkteekenen van de zegepraal door Trajanus op den koning der Daciërs behaald. De overige herinneren aan zijn feestelijken intocht in Rome, aan den koning, die hij over de Parthen deed heerschen, na Parthomasiris onttroond te hebben, eindelijk aan de plechtige offeranden, die Suovelaurilia genoemd worden.

De bas-reliefs, die aan den roem van Constantijn zijn gewijd, hebben wel is waar minder kunstwaarde, doch zijn onder geschiedkundig opzicht zeer merkwaardig. Zij stellen o. a de inname voor van Verona door Constantijn en zijne overwinning op Maxentius behaald.

't Was vooral onder de regeering van Paus Pius VII, dat eenige der kunstwerken van den eereboog, die in den loop der tijden veel van hunne oorspronkelijke waarde hadden verloren, op sierlijke wijze zijn hersteld.

Het land, door de Karpathen en den machtigen arm van den Donau omsloten, was van oudsher de twistappel der keizers van Rusland, Oostenrijk en Turkije. Nog naijveriger dan de godinnen der fabel schijnen de drie machtige heerschers op zijn bezit, en, op hoeveel bloed en verwoesting hun twistgeding Europa ook moog te staan komen, de Rumeniër heeft zijne vrijheid en onafhankelijkheid te lief, om uit vrijen wil aan een zijner naburen de voorkeur te schenken. Bovendien houdt hij zelf meer van nemen dan van geven en heeft weinig reden om jegens zijn lastige grensbewakers dankbaar en inschikkelijk te zijn.

Rooven en smokkelen is zijn geliefkoosd métier; roovers en smokkelaars behooren tot zijne volkstypen; en voorzeker, zoo men de uitmuntende gelegenheid nagaat, die den Rumeniër tot dit onedel bedrijf de karpatische bergpassen aanbieden, zal men zich minder verwonderen, dat ook hier de gelegenheid veelal den dief maakt.

De zonderling gecostumeerde ruiters der gravure op pag. 140 behooren tot de genoemde volksklasse; de kruik, die op een der paarden onder de wollen deken hangt, bevat een hunner meest geliefkoosde smokkelwaren, namelijk bloedechels; overigens zijn zij geenszins kieskeurig in het zoeken naar buit en evenzeer met brood, wol, vleesch, tabak en alles tevreden, wat zij kunnen grijpen en vangen.

Soms zelfs aarzelen zij niet aan de stem der menschelijkheid in de uitoefening van hun bedrijf op de afschuwelijkste wijze te weêrstaan. Hiervan verhaalt de rumenische dichter Kolliac een huiveringwekkend voorbeeld.

In een eenzame, arme hut te midden der Karpathen woonde een verlaten huisgezin. In 't gure van den winternacht lag de vader ziek op een strobed uitgestrekt; moeder en dochter zaten bij het flauwe schijnsel van een nachtlicht aan zijn leger te spinnen. Betere dagen had het drietal vroeger gekend; zij waren zelfs rijk en vermogend geweest, doch al hun bezit hadden zij door de handen van roovers verloren, wat meer is, de twintigjarige zoon, de troost en het liefdepand der ongelukkige ouders, was door de bandieten geroofd en naar een hunner afschuwelijke holen medegevoerd. De dochter heeft door den arbeid harer handen, voor haren zieken, hongerigen en schier van koude verstijfden vader een maaltijd bezorgd en vuur aangelegd. Daar treden eensklaps de woeste roovers de hut binnen; het eten en drinken der armen nemen zij in bezit en bedreigen de ongelukkigen nog bovendien met geweld en mishandeling. Bij hun vertrek voeren zij het meisje met zich mede. Eerst na drie dagen keert de ongelukkige maagd tot hare ouders weder, de vader is van honger en

koude gestorven, de moeder ligt op sterven; haar broeder is verre van haar in den draaikolk des verderfs meêgesleept en oefent wellicht soortgelijke schanddaden op andere ongelukkigen uit. Gansch alleen en verlaten wacht de arme wees de meest onzekere en dreigende toekomst.

De zonderlinge diersoort, in de gravure op pag. 141 voorgesteld, dagteekent haar ontstaan nog niet van langen tijd. Althans, 't is nog geen twee honderd vijftig jaren geleden, dat zij voor 't eerst gevonden of ten minste tot het voorwerp van bespreking en onderzoek werd gemaakt.

De wijze van verschijning en de geheimzinnige levensvoorwaarden van het dier deden het zelfs door velen als een onheilspellend natuurgcdrocht aanzien. In vroegere tijden onbekend, zich slechts vertoonend in 't donkere van den nacht, verraderlijk en gluiperig daarheen sluipend gelijk eene giftige slang, om zich bij dag diep in den grond te verschuilen, dat alles voorzeker was niet geschikt, om het dier door den landman als een welkomen gast te doen beschouwen. Men meende, dat het beest half draak en half worm was, gaf het allerlei schimpnamen als draakslang, oorlogsdraak, legerworm, enz. en de bewoners van het Hartz- en Reuzengebergte voorspelden zich bij zijn verschijning slechten oogst, oorlog en allerlei ongelukken.

De wetenschap heeft in latere dagen door verschillende nasporingen eenig licht over het bestaan van dit geheimzinnig dier trachten te verspreiden; onverklaarbaar intusschen vooral bleef immer het zonderling verschijnsel, dat het dier in verschillende stukken kan gehakt worden en toch het leven behoudt, ja wat meer zegt, dat de verschillende deelen bij elkander gelegd, zich weder samenvoegen en het met leven bedeelde gedrochtelijk geheel van vroeger vormen.

Bij de verschillende sprookjes, die over den legerworm worden verhaald; zij overigens opgemerkt, dat dit dier tot die natuurverschijningen behoort, waarvan een dichter heeft gezegd:

> ‘Veel wordt er van gezegd, men weet er weinig van,
> Want die het heeft gezien, is wel een zeldzaam man!’

Pius VII.

(*Vervolg*.)

Het tijdstip, waarop de schrijver der aan bijzonderheden omtrent dit tijdsverloop zoo rijke gedenkschriften, de kardinaal Pacca, in hoedanigheid van pro-secretaris van Staat de leiding der staatkunde in de pauselijke landen mede aanvaardde, was bijzonder hachelijk en gevaarlijk. Hem werd te midden der benardste omstandigheden de bediening van eersten minister aangeboden, welke aan den niet minder grooten staatsman, den kardinaal Gonsalvi reeds zoo veel roem, maar bovenal zoo veel zorg, kommer en leed had aangebracht; hij aanvaardde ze desniettemin met vertrouwen, echter niet op eigen krachten.

Hoewel men sinds verscheidene maanden te Rome en in de romeinsche provinciën bekend was met het bepaalde plan van Napoleon, om de tijdelijke macht van het Opperhoofd der Kerk omver te werpen, had men toch de uitvoering van dat heiligschendend ontwerp als te verwaten en te gevaarlijk zelfs voor den door Europa gevreesden dwingeland, beschouwd.

Dan, de vijandige intocht der fransche troepen in Rome, in Februari 1808, het planten van acht kanonnen tegenover de hoofdpoort van het Quirinaal tijdens een

plechtige gelegenheid, de indeeling der romeinsche soldaten in de fransche regimenten, de inhechtenisneming en opsluiting van de eerewacht des Pausen, het krijgsgeweld, tegen sommige kardinalen gepleegd, de annexatie van de provinciën Urbino en Ancona bij het koninkrijk Italië, volgens een decreet van den keizer-overweldiger, dat alles deed de weinige hoop der geloovigen op eerbiediging van de tijdelijke macht door den franschen keizer vervliegen.

Hoezeer was de houding van den eersten Bonaparte veranderd en voor allen in een ellendig daglicht geplaatst. Hoezeer waren zijn eigenlijke bedoelingen welke hij reeds tijdens het sluiten van het concordaat met den H. Stoel en bij de willekeurige toepassingen daarvan had laten doorschemeren, nu door hem zelf ontmaskerd. Hij meende zich zelf voortaan genoeg te zijn, de verwatene, die straks ondervinden zou, dat volgens 's Pausen waarschuwing, de Voorzienigheid de millioenen geweren uit de handen zijner soldaten kon doen vallen, en zijn geduchte legerscharen, als zandkorrelen kon verstrooien.

Steeds onbeschaamder was Napoleon in zijne verklaringen geworden; herinnerde hij zich niet meer, hoe hij nog, in 1 804, den Paus verzoekende, hem als keizer te kronen, aan Pius VII zijne gevoelens van gehechtheid betuigde. Osfchoon ook in dien brief, toen aan den Pans gericht, de gewone verwaande toon des Bonaparten heerscht, steekt deze toch gunstig af bij het schrijven, dat hij na den drie-keizeren-slag, zijn overwinning bij Austerlitz, aan den Paus durfde richten en waarin hij, als dronken van de behaalde zege, een kazernetoon voert. Ook zijn bespottelijk decreet, waarbij hij de bovengenoemde pauselijke provinciën annexeerde, toont aan, hoe hoog hij meende gestegen te zijn en hoe diep hij eigenlijk reeds gezonken was.

Beroofd van den steun der gewapende macht bevond zich de pauselijke regeering buiten staat de woelingen van de opstandelingen te keeren. De fransche troepen hadden het kasteel St. Angelo bezet, beschikten over de gevangenissen, en regelden of liever verwarden alles naar goedvinden; de pauselijke linietroepen en garden, hoewel nog steeds hunne soldij uit de pauselijke schatkist genomen werd, mochten den Paus niet meer ten dienste staan; slechts eenige Zwitsers waren ter uitvoering van bevelen hem gelaten. In de provinciën werden de garden schijnbaar in 's Pausen dienst geduld; maar op het minste voorwendsel, werden de officieren afgezet of gearresteerd door de fransche indringers, die zich partij zochten te winnen onder het gepeupel, dat zij heimelijk onder de benaming van burgerwacht aanwierven.

Daarbij hadden de veelvuldige doortochten en het lang verblijf der vreemde troepen in de Kerkelijke Staten waar zij op kosten der pauselijke schatkist huishielden, de financiën uitgeput; de regeering zag zich genoodzaakt tot verkoop van sommige harer goederen en tot het heffen van zware belastingen te besluiten. De meest opbrengende provinciën waren verloren. De regeering was dus in de onmogelijkheid gesteld om de weldadige en heilzame regeling van zaken, welke door de indringers in de war gehouden werden, voort te zetten en dan durfden nog de schaamtelooze omverwerpers verwijtingen richten aan het pauselijk gouvernement over den stand der zaken in de Kerkelijke Staten.

Pius VII, verontwaardigd over de geweldenarijen, waarvan zijne onderdanen het slachtoffer werden, protesteerde luide en plechtig tegen de

overweldiging en de verdere aanmatigingen; zijn stem klonk den duizelenden overwinnaar van medekeizers ontzagwekkend tegen. In een allocutie, door hem in tegenwoordigheid van de niet uit Rome door fransch oorlogsgeweld verdreven kardinalen gehouden, protesteert de in zijn hoofdstad bedreigde Paus-koning, op de plechtigste wijze tegen de verkrachting zijner rechten en het tegen de zijnen gepleegd geweld. Zijn leven zal hij opofferen voor zijn volk. De keizer wordt vermaand zich aan den raad der trouweloozen, die hem ten verderve leiden, te onttrekken en raadgevingen te volgen, welke te zijner redding zijn. Het Opperhoofd der Kerk zich tot den eersten Petrus, den prins der Apostelen richtende, opdat Hij de kalmte aan de zoo door stormen bewogen zee hergeve, geeft vervolgens zijn vertrouwen op den goddelijken bijstand te kennen.

Hij heeft als vertegenwoordiger van den Christus zijn waarschuwende stem doen hooren; hij zal later zich genoodzaakt zien den verachter van die waarschuwing te treffen met den ban, met uitsluiting uit de reien van de kinderen der Kerk.

Het oogenblik naderde, waarop een heiligschendend geweld tegen den Stedehouder van Christus zou gepleegd worden. De Romeinen en de bewoners der Kerkelijke Staten, ongerekend de door de revolutie aangetaste onruststokers, vreesden voor het gevaar, dat hun souverein dreigde, en enkel de gedachte hem te zullen verliezen, deed hen beven. De Paus echter wachtte onbevreesd de gebeurtenissen af.

Het keizerlijk decreet, waarbij de annexatie der Kerkelijke Staten bij Frankrijk werd verordend, was openbaar gemaakt, het geweld zou een wettig gouvernement omverwerpen.

Dat dwangschrift vermocht echter niets op de vastberadenheid en den moed van het Opperhoofd der Kerk, die op den hem toevertrouwden post bleef waken, totdat krijgsgeweld hem gevankelijk wegvoerde.

De aanslagen der goddeloozen tegen den godsdienst en zijne bedienaren, de vervolgingen tegen de Kerk en de schending harer rechten en belangen werden door Pius VII, welke reeds herhaalde malen zijn krachtige stem ten protest had doen hooren, nogmaals aangetoond in de excommunicatie-bulle, door hem uitgevaardigd, waarbij alle aan die aanslagen en vervolgingen schuldige personen en medeplichtigen buiten de Kerk werden gesloten.

De grootheid van geest, de onverschrokken moed en de zieleadel van Pius VII, die hem te Rome deden blijven, slechts voor de geloovigen en niet voor eigen persoon bezorgd, ondanks het meer en meer dreigend gevaar, toonde zich nog in de woorden, welke hij tot den kardinaal Pacca richtte, toen er sprake was van de openbaarmaking van het banvonnis.

De oogen ten hemel slaande, zegde hij: 'Welnu, maak de bulle openbaar; maar draagt wel zorg dat de uitvoerders van uwe bevelen niet ontdekt worden; want zij zouden worden gefusilleerd en ik zou daarover ontroostbaar zijn.'

De gewelddadige aanslag tegen den persoon van den Stedehouder Gods, de gevankelijke wegvoering van Pius VII uit zijn vorstelijk verblijf, was beraamd en zou, uit vrees voor het aan den Paus zoo gehechte romeinsche volk, in den nacht plaats grijpen.

Verscheidene detachementen cavalerie bezetten in den nacht van 6 Juli 1809 de straten welke op het Quirinaal uitloopen en linie-soldaten werden op verschillende punten geplaatst om allen toegang tot het paleis te beletten. Ten 3 ure des morgens rukte een korps infanterie, in de grootste stilte aan en omsingelde het paleis. Aanstonds

vingen nu de sbirren, de gendarmerie en eenige romeinsche verraders de overweldiging aan. De inbrekers zijn weldra met behulp van ladders en bijlen binnengedrongen. Nadat zij door verbrijzeling der deuren zich toegang hadden gebaand, waren zij tot bij de deur der andere zaal genaderd, waarheen de Paus zich had begeven, die inmiddels met onverstoorbare kalmte was opgestaan, en met den kleinen mantel en de stool zich gekleed had. De kardinalen Pacca en Despuig, eenige huisprelaten en verscheidene officieren en beambten van het ministerie van Staat hadden zich insge lijks naar de audientie-zaal begeven.

Pius VII beveelt te openen en zet zich vervolgens voor zijn schrijftafel ongeveer in 't midden van de zaal, de kardinalen plaatsen zich naast den Paus, de kardinaal Pacca ter rechter-, de kardinaal Despuig ter linkerzijde; de prelaten, officieren en ambtenaren scharen zich aan weerskanten. De deur wordt geopend en de fransche generaal Radet treedt binnen, gevolgd door eenige officieren en twee of drie romeinsche verraders. Radet nadert den Paus, blijft tegenover hem staan, terwijl zijn trawanten naast hem blijven. Gedurende eenige minuten heerscht een doodsche stilte, eindelijk geeft de generaal met bevende stem aan den Paus het doel van zijne gewelddadige komst te kennen, waarop Pius VII met vaste stem en op een toon vol waardigheid antwoordt: ‘Indien gij hebt gemeend zoodanige orders van uwen keizer te moeten uitvoeren ter oorzake van den hem gezworen eed, denkt gij dan, dat wij de rechten van den H. Stoel kunnen prijsgeven, waaraan wij door zoovele eeden gebonden zijn? Wij kunnen niet afzien van hetgeen ons niet behoort; het tijdelijk landsgebied behoort der Roomsche Kerk en wij zijn slechts bestuurders daarover. De keizer zal ons in stukken kunnen hakken; maar dat van ons verkrijgen, zal hij nooit. Overigens, na al hetgeen wij voor hem gedaan hadden, moesten wij die behandeling niet van hem verwachten.’

Na nog eenige weinige woorden met den generaal gewisseld te hebben, schreef de Paus eigenhandig de lijst der personen, die hij in zijn gevolg verlangde en daar hij eenige voorwerpen scheen te rangschikken, zeide Radet: ‘Uwe Heiligheid moge overtuigd zijn, dat men niets van zijn plaats zal nemen.’ - Als men aan het leven niet hecht,’ antwoordde hem de Paus, ‘dan is men er verre af aan de goederen dezer wereld te hechten.’

Pius VII, door den kardinaal Pacca vergezeld, en omringd door gendarmes, sbirren, twee of drie romeinsche verraders, ging met moeite over de verbrijzelde deuren en vervolgens over het groote plein, dat reeds door de fransche troepen en de rest der sbirren bezet was, naar de koets van den generaal, welke zij bestegen. Het raam van het portier bij de voor den H. Vader bestemde plaats was nauwkeurig dicbtgespijkerd en een gendarm deed het slot op de beide portieren. De generaal plaatste zich op den bok en gaf het teeken tot vertrek.

Geen tijd tot het maken van eenige reistoerusting werd den kamerheeren gelaten; eenige prelaten, de beambten van het ministerie van Staat en verscheidene dienaren uit het pauselijk paleis volgden een wijle, bleek en ontsteld de koets, maar konden het rijtuig niet naderen.

Langs een grooten omweg buiten de wallen, kwam het rijtuig voor de *porta del Popolo*, welke als alle overige gesloten was. Buiten de poort was op het voorspannen van andere paarden gerekend en terwijl men hiermede bezig was, gaf de Paus den generaal te verstaan, op welk een gewelddadige wijze hij hem uit Rome voerde, zonder gevolg, zonder eenige toerusting. Radet antwoordde dat de personen, die al het noodige moesten medebrengen, dadelijk zouden verschijnen en zond oogenblikkelijk een gendarme af om hen tot spoed te doen aanzetten.

Eenigen tijd later werd door den Paus tot den generaal een luimige opmerking gericht, welke zeer treffend blijk gaf van de ongestoorde kalmte en helderheid van stemming, welke Pius VII in die droevige omstandigheden behield. De Paus vroeg aan den kardinaal, of deze zich van eenig geld had voorzien, waarop Pacca antwoordde: 'Uwe Heiligheid weet, dat ik in uwe vertrekken aangehouden ben en men mij niet heeft toegelaten naar de mijne terug te keeren.' De souverein van Rome en zijn eerste minister trokken toen hunne beurzen en ondanks de treurige reis konden zij zich niet van lachen onthouden bij de bevinding, dat de Paus slechts een muntstuk ter waarde van tien stuivers en de kardinaal niet meer dan zeven en een halven stuiver bij zich had. Pius VII toonde zijn tienstuiversstukje aan Radet en merkte schertsende op: 'Zie, wat mij thans van al mijne tijdelijke bezittingen overblijft.'

Volgens de bevelen, door den eersten minister achtergelaten, werd te Rome eene aankondiging des Pausen tot zijne getrouwe onderdanen in 't openbaar aangeslagen, waarin o.a. deze woorden voorkwamen: 'Wat Ons betreft, Wij vormen slechts één wensch, Wij geven slechts één raad, één bevel aan onze trouwe onderdanen, aan onze dierbare en welbeminde geloovigen der Katholieke Kerk, en wèl, dat zij met vurigen ijver het gedrag der geloovigen van de eerste eeuw navolgen, ten tijde dat de H. Petrus in een engen kerker was opgesloten, en de Kerk aanhoudende gebeden voor hem tot God opzond.'

In de romeinsche Campagna bemerkten de beide doorluchtige reizigers, de droefheid en de ontzetting verspreid op de gelaatstrekken der personen, welke zij te Monterossi ontmoetten. Verscheidene vrouwen, aan de huisdeuren staande, erkenden den H. Vader, begonnen te weenen en te roepen: 'Men voert den H. Vader weg!' De generaal, die voor de gehechtheid en trouw der menigte, op meer bevolkte plaatsen, bevreesd was, verzocht den Paus de stores van het rijtuig te mogen neêrlaten. De Paus gaf zijne toestemming. Wanneer hij nu en dan tot Radet het woord richtte, geschiedde zulks steeds met de waardigheid van een souverein.

Bij hun vertrek uit Radicofani, waar zij den vorigen avond te elf uren waren aangekomen, stond op eenigen afstand een talrijke menigte geschaard. De generaal liet het rijtuig stilhouden en allen naderden om den zegen des H. Vaders te ontvangen. Overal, op hun weg door Toscane en verder werden dezelfde blijken van hulde en genegenheid den doorluchtigen gevangene gebracht, als bevond hij zich op een zegetocht.

Te Florence was de Paus door de vermoeienissen der reis zoo lijdende en uitgeput dat hij, toen een kamerheer van het hof hem in naam der hertogin kwam huldigen, nauwelijks het hoofd een weinig kon opheffen en eenige woorden kon spreken.

Van Alexandria af werd de kardinaal Pacca gedwongen afzonderlijk te reizen; hij zag Pius VII op den Mont-Cénis eenige oogenblikken terug en niet dan bij hun aankomst te Grenoble werd het hem weder vergund het rijtuig, dat den Paus vervoerde, te bestijgen.

De weg was met tal van lieden, uit de naburige streken saâmgestroomd, bedekt en de menigte werd, naarmate de Paus de stad Grenoble naderde, steeds dichter en dringender. Het goede volk knielde reeds in de verte neder om de voorbijvaart des Pausen af te wachten en zijn zegen te ontvangen. Bloemen werden in het rijtuig gestrooid, luide gingen de huldetonen op en men lette niet op het gevaar van door de snel voortrollende koets te worden overreden. Bij de aankomst in de stad waren alle vensters en alle straten met eene door sympathie gedreven menigte bezet en men kon van de aankomst van Pius VII te Grenoble zeggen, hetgeen men van die zijns

voorgangers gezegd had, dat de Paus niet als gevangene, maar als een vader te midden van zijne familie, binnentoog,

Bijna twee weken verbleef de H. Vader te Grenoble. Toen hem door den prefect werd aangeboden de rijtuigen te doen voorkomen, telkens

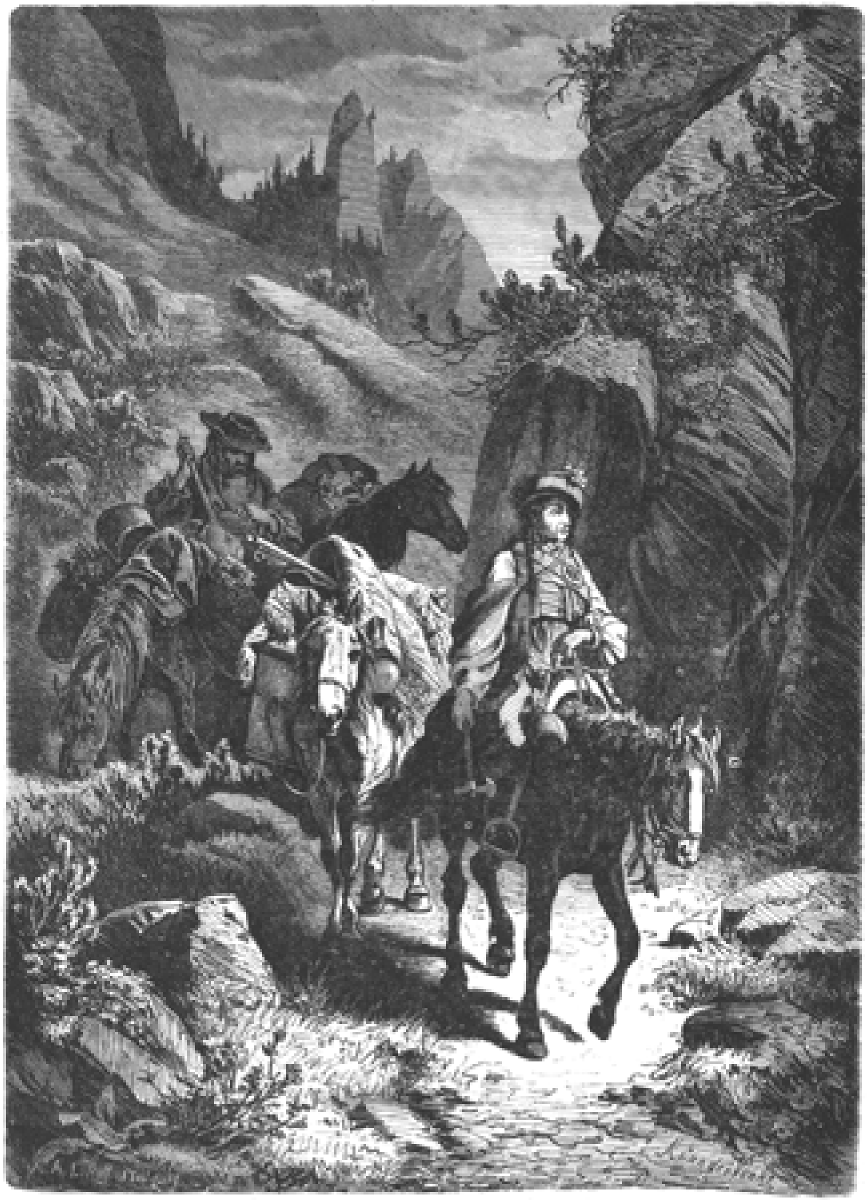

RUMEENSCHE ROOVERS.

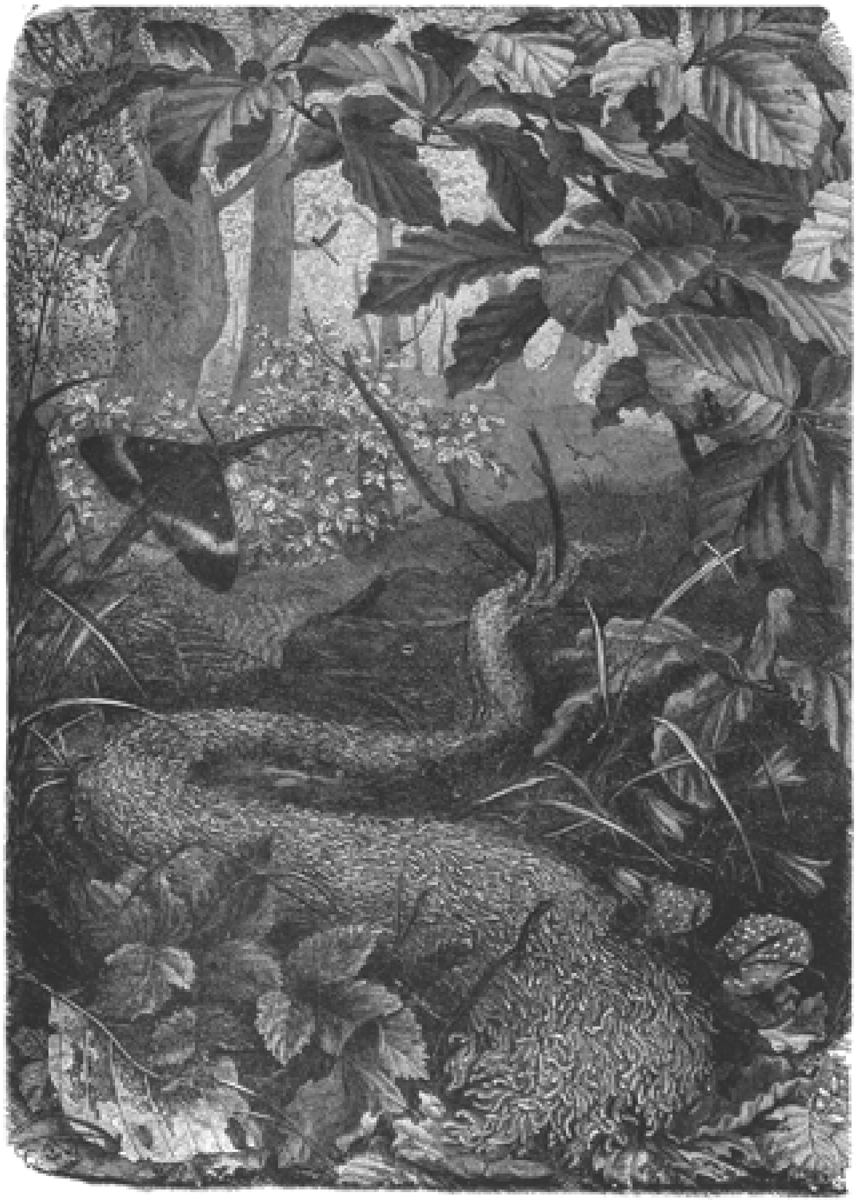

DE LEGERWORM.

als hij eene wandeling verlangde te doen, antwoordde de Paus dat, indien die rijtuigen hem naar Rome moesten terugvoeren, hij gaarne zoude uitgaan, maar dat hij zoolang hij gevangene zou wezen, op die wijze geen wandeling verkoos te maken. De Paus wandelde gedurende zijn verblijf aldaar slechts in den tuin van de prefectuur.

De aandrang van het volk, zijn geestdrift voor den vervolgden kerkvorst was oorzaak, dat het gouvernement, uit vrees voor de gevolgen van zulk een stemming, orders liet geven om Pius VII over Avignen en verder naar Savona in Sardinië te doen reizen. In eerstgenoemde stad was iedereen, zonder onderscheid van stand en leeftijd toegestroomd in de nabijheid van het rijtuig des Pausen, dat tot stilstand gedwongen werd. Aanzienlijke personen kochten voor goud de eer en de vergunning om het portier te naderen. De soldaten konden door hun wapenen het volk met zijn huldebewijzen niet weren. De kommandant gaf zelfs bevel om de stadspoorten te sluiten, wijl dichte stroomen dorpelingen steeds binnentrokken. Geheel Provence vertoonde bij den doortocht des Pausen dezelfde tooneelen. Te Nizza, in Savooie, waarlangs de reis naar Savona liep, werd Pius VII ontvangen door de geestelijkheid in plechtgewaad en de edelen in rijk costuum, terwijl tien duizend personen geknield den zegen wachtten. De Paus deed zijne bewakers door een gebiedend teeken een wijle terugblijven.

Dan, die vertroostingen werden door een tijd van smart en strenge gevangenschap gevolgd. Te Savona, de bestemming der reis, aangekomen, werd hem het bisschoppelijk paleis, dat door den bisschop op last van het fransche gouvernement verlaten werd, tot verblijf, d.i. tot gevangenis aangewezen. Wij zullen de gevangenschap des Pausen in Savona hier slechts aanstippen, en tot zijn verblijf te Fontainebleau overgaan, waarheen de vervolger, die in den zwijmel der veldslagen de wroegingen wellicht tevergeefs zocht te dooven, den Paus in 't midden van het jaar 1812 deed reizen, ondanks de hooge jaren en de ongesteldheid van den zoozeer beproefden Pius VII. De Paus was door ziekte en uitputting tot zulk een gevaarlijken toestand gebracht, dat hij de H.H. Sacramenten der stervenden verlangde. Den avond van denzelfden dag nog zag hij zich genoodzaakt de reis voort te zetten en gedurende vier dagen en vier nachten werd de tocht naar Fontainebleau, om zoo te zeggen, onafgebroken voortgezet. Bij dezen tocht, welke zoozeer bespoedigd werd, vreesde het gouvernement dezelfde huldeblijken en volkssympathieën jegens den Paus als bij de vroegere heenreis en trachtte ze te voorkomen. Gedurende verscheidene weken was hij aldaar, aan het bed van smarten gekluisterd; de haastige en vermoeiende reis had zijne laatste krachten bijna gebroken. Doch, het lichaam mocht lijden en onder den druk der vervolging gebukt gaan, de geest bleef krachtig als te voren.

Een groote vertroosting wachtte den geduldigen lijder; te Savona was hij bijna geheel en la van zijne trouwste vrienden en dienaren gescheiden; te Fontainebleau zag hij de kardinalen Pacca en Gonsalvi wederom aan zijne zijde.

De wreedaardige handelwijze van den keizer jegens het Opperhoofd der Kerk vond weldra de gerechte kastijding; God wreekte den hoon Zijn Stedehouder aangedaan. Hij trof den vermetelen keizer, den veroveraar op de ijsvelden van het rijk, waar honger en koude en vlucht de plaats der gehoopte krijgslauweren innamen.

Eenige maanden na de aankomst van Pius VII te Fontainebleau vond de nederlaag van Napoleon in Rusland plaats en was als de eerste schakel in de keten der nederlagen en vernederingen, die den Bonaparte zouden treffen.

De Paus toonde in de wijze, waarop hij zijn gevangenschap beschouwde, dezelfde souvereiniteits-waardigheid en majesteit, alsof hij inderdaad te Rome zetelde. Gedurende de achttien maanden van zijn verblijf op het kasteel te Fontainebleau, verliet hij de hem aangewezen vertrekken niet, om aldus duidelijk de gevangenschap, waarin hij zich bevond, te constateeren, vooral sedert hem het verleenen van audientiën aan de bewoners der stad was ontzegd geworden.

De tijdingen van de oorlogswisselingen bleven den Paus niet ten eenemale onbekend; hij vernam, dat er tusschen het fransche leger en dat der verbondenen een wapenstilstand gesloten en door de verschillende mogendheden het plan gevormd was een congres te Praag te houden, waarop over den algemeenen vrede zou beraadslaagd worden. Pius VII nam deze gelegenheid te baat om de rechten van den H. Stoel op de Kerkelijke Staten ten aanhoore van gansch Europa te doen gelden. Hij schreef eigenhandig een brief aan den oostenrijkschen keizer, waarin hij plechtig verklaarde, nooit van zijne tijdelijke macht afstand te hebben gedaan en de teruggave zijner souvereiniteits-landen eischte. De oostenrijksche keizer werd door dien brief tevens verzocht te bewerken, dat des Pausen afgezant en vertegenwoordiger op het congres ontvangen werd, ten einde deze aldaar de ontegensprekelijke rechten van den Paus zou doen gelden. In dit schrijven kwamen o.a. de volgende woorden voor:

‘Als Opperhoofd der Katholieke Kerk, in Onze hoedanigheid van souverein des Pauselijken Staats, eischen Wij de teruggave van dien Staat, waarvan men Ons beroofd heeft.......

‘Verre van ooit van Onze tijdelijke souvereiniteit te hebben afgezien, hebben Wij integendeel ten allen tijde en plaatse, luide Onze rechten uitgesproken, die des te wettiger zijn, als gegrond op een bezit van meer dan tien eeuwen, het langdurigste wellicht, dat men kan aanwijzen.

‘Wij eischen ze thans nog; de rechtvaardigheid van Onze zaak, de geheiligde rechten van den godsdienst, die de vrije en onafhankelijke uitoefening van de geestelijke macht in de katholieke wereld vorderen, doen Ons hopen, dat Wij niet te vergeefs dezen eisch zullen doen hooren.

‘De vrije en onafhankelijke uitoefening van dat gezag is voor alle Staten van gewicht en hetgeen Onzen persoon wedervaren is, bewijst meer dan ooit de noodzakelijkheid der onafhankelijkheid van het zichtbaar Opperhoofd der Kerk......

‘Wij eischen dus voor den H. Stoel, de teruggave, niet van Ons eigen erfgoed, maar van dat des H. Petrus; wijl God het slechts aan het Opperhoofd zijner Kerk geschonken heeft, opdat hij, volgens de bekentenis zelfs der aan den H. Stoel minst gunstige schrijvers, vrijelijk, onder dikwijls vijandige of naijverige natiën, de hemelsche macht kunne uitoefenen van de zielen te besturen en aldus onder de geloovigen de katholieke eenheid te bewaren.’

‘Wij zouden Ons in deze omstandigheden gehaast hebben een vertegenwoordiger naar Praag te zenden, om Onze rechten op het congres te verdedigen; doch zoodanig is Onze toestand dat Wij zelfs niet zeker zijn of deze brief U.M. geworde.....’

De brief des Pausen aan den keizer van Oostenrijk werd in eene ander, eveneens eigenhandig schrijven van Pius VII aan den nuntius te Weenen, ingesloten en deze dépêche werd aan den jeugdigen graaf (later kardinaal) Bernetti toevertrouwd, die daarmede naar Maastricht reizende, in naam des Pausen een inwoner dier stad, den heer van der Vrecken uitnoodigde zich naar Weenen, als voor eene handelsreis, te begeven, om de dépêche aan den nuntius ter hand te stellen. Deze zending werd

ondanks de strenge waakzaamheid van het uitgestrekte fransche politie-wezen met goed gevolg volvoerd en de Maastrichtenaar bracht eenigen tijd later het antwoord van den nuntius mede terug.

Het oogenblik naderde intusschen, waarop de gevangenschap des Pausen een einde zou nemen. Napoleon, door nederlagen getroffen en der onttroning nabij, haastte zich het bevel te geven tot den terugkeer van Pius VII naar Rome, alsof het aan den reeds machteloozen en weldra zelf gevangen keizer te danken ware, dat de Paus vrijelijk naar Rome toog. De vredesonderhandelingen te Praag leidden niet tot het eindigen van den oorlog, die nog eenigen tijd voortgezet werd en met de verbanning van Napoleon naar Elba een einde nam. Eenige weken na het vertrek des Pausen uit Fontainebleau zag zich Napoleon gedwongen om van zijn souvereins-rechten afstand te doen in hetzelfde paleis en op de plaats zelve, waar hij Pius VII had willen noodzaken om van de tijdelijke souvereiniteit af te zien.

De Voorzienigheid Gods, die het geschonden recht weder verhief en wreekte, straalt in dit feit voor elk onbeneveld oog.

Alvorens den tocht des Pausen door het zuidelijk gedeelte van Frankrijk en zijn verdere reis naar Rome te schetsen, keeren wij tot het oogenblik terug, waarop hij Fontainebleau zou verlaten. Het was in Januari 1814, dat de gevangenschap van Pius VII eindigde. Op een morgen van die maand zag men twee rijtuigen op het plein van. het kasteel stilhouden. De kolonel, die tot nog toe den post van cipier had moeten waarnemen en den vorigen dag naar Parijs werd ontboden, was teruggekeerd; maar kwam niet dan in den middag de aanwezige kardinalen verwittigen, dat hij hun een tijding had mede te deelen, namelijk 's Pausen aanstaand vertrek. Eenigen tijd later begaf hij zich naar den Paus, om dezen dezelfde tijding te brengen.

Den volgenden dag begaf zich Pius VII, na eene toespraak tot de kardinalen gehouden te hebben, door deze vergezeld, weder naar de kapel, deed een kort gebed en na het in de kerk vergaderde volk gezegend te hebben, daalde hij naar het plein af, waar hij te midden van de zuchten en het gesnik dergenen, die hem omringden, het rijtuig besteeg, nogmaals den zegen gaf en eene reis aanvaardde, welke weder aan den zegetocht herinnerde, die bij zijn komst in Frankrijk den grooten gevangene te beurt viel. Dezelfde heerlijke tooneelen van de treffende manifestatiën der volkssympathiën, die zoo spontaneele blijken van eerbied en genegenheid voor den grijzen kerkvorst, deden zich wederom op.

Toen Pius VII de Rhônebrug passeerde, van Beaucaire naar Tarascon, te midden der juichende en enthousiastische menigte, uit beide steden toegestroomd, wier bewoners schenen te wedijveren, wie de meeste en schitterendste betuigingen van hulde en liefde zouden aan den dag leggen, liet de kolonel zich zoozeer door zijn drift, op het zien van die manifestatiën, medeslepen, dat hij het volk toeriep: ‘Hé, wat zoudt gij toch wel doen, als de keizer hier kwam?’ waarop het volk naar de rivier de Rhône wijzende, zich haastte te antwoorden: ‘Wij zouden hem laten drinken.’ En toen de kolonel, van drift en woede bevende, bedreigingen liet hooren, werd hem door sommigen toegeroepen: ‘Welnu kolonel, hebt gij soms ook dorst?’ Alom, waar de Paus doortrok, was zijne reis eene triumftocht en steeds herhaalde hij, in zijne woorden tot het volk, de vermaning om binnen de perken der gematigdheid te blijven; ook aan de Rhônebrug zeide hij nogmaals, hetgeen hij elders reeds tot het volk had gezegd: ‘Moed en gebed.’

(*Slot volgt.*)

Het kind was betooverd.

De vrouw van den bakker Stein zat met haar jongsten telg, ongeveer vier maanden oud, op den schoot en scheen zeer bedrukt en mistroostig te zijn. Het kind zag er bleek en zwak uit, het trok allerlei leelijke gezichten en gaf zijne moeder zonder eenige complimenten de sprekendste bewijzen hoe slecht hem het eten was bekomen.

‘Arm schaapje,’ sprak de moeder teeder, terwijl zij haren schoot reinigde, ‘wat schort er toch aan, zeg het moeder maar. Och ja,’ zoo vervolgde zij hare alleenspraak, ‘kon hij maar zeggen wat er gaande is geweest, dan zou er nog wel een middel te vinden zijn om hem weêr gezond te maken. Pluis is 't niet, dat is zeker, want nooit heb ik zoo iets gezien en allen die in huis komen halen de schouders op alsof zij willen zeggen: ‘het gaat niet goed met je kind, vrouw Stein, daar steekt wat achter.’

De tranen liepen haar over de wangen; zij gevoelde zich diep ongelukkig, zij zou haar halve leven hebben willen geven om het kind frisch en gezond op haren schoot te zien.

‘'t Wil maar niet veranderen, Stein,’ sprak zij tot haren man, die de kamer binnentrad. ‘Zie dat wormpje eens benauwd zijn, het kwijnt langzaam weg en gaat met elken dag achteruit..... Och, och, dat daar niets aan te doen is.’

En de arme moeder begon weder te weenen.

De bakker slaakte een diepen zucht; hij zag het ook wel, dat zijn kind in een slechten staat was, hij had dit reeds sinds lang gezien, doch zijne vrees verborgen gehouden om zijne vrouw niet te zeer te verontrusten.

‘Dat daar niets aan te doen is,’ herhaalde de moeder. ‘Het jongske van onzen Jochem, dat even oud is, ziet er uit als een appel op den boom, en wat krijgt het voor voedsel? magere pap, waar nauwelijks een scheutje melk in komt, en ik maak de pap zoo heerlijk zoet en doe er nog een klontje boter bij, en ons arm kind wil er niet van groeien of bloeien.’

‘Volg dan nu mijn raad, vrouw,’ antwoordde Stein, ‘*en* laat den dokter komen; die menschen waten er toch meer van dan wij.’

De bakkerin schudde het hoofd. ‘Wat zal de dokter er aan doen,’ sprak zij, ‘het kind kan immers niet zeggen wat hem deert. Neen, neen, geen dokter,’ vervolgde zij. ‘Ik heb daar reeds met menige vrouw van ondervinding over gesproken, maar dan glimlachen zij en halen de schouders op, en gisteren zeî vrouw Broekman, die het kind goed onderzocht heeft, mij dat er heel iets anders achter stak.’

‘En wat zou er dan achter steken?’ vroeg Stein.

‘Je man wil er mogelijk niets van weten,’ zeî vrouw Broekman, ‘want de mannen zijn altijd even stijfhoofdig, maar je kunt er op rekenen, dat het kind door een kwade hand aangeraakt is, dat kan men zien aan het wringen met handen en voeten, en als ik de moeder was zou ik dat oude wijf-je weet wel-zoo dikwijls niet in mijn huis toelaten.’

‘Wie meende zij?’ vroeg Stein.

‘De moeder van onzen Jochem Nu schud maar niet zoo met het hoofd, ik heb 't er al lang niet groot op gehad dat het oude wijf met die katoogen altijd zulke mooie praatjes heeft. Zij komt nooit hier of ze zit met haar leelijke vingers aan de wieg.’

‘Maar vrouwlief,’ sprak de bakker, ‘hoe kunt ge zoo dwaas en zoo liefdeloos zijn. Omdat de moeder van onzen knecht Jochem oud en leelijk is, zou zij een tooverheks moeten zijn? Foei, ik dacht dat ge meer verstand hadt.’

‘En ik zeg je dan, dat zij voortaan met hare vingers van de wieg blijft,’ antwoordde de bakkerin. ‘Het zou de eerste maal niet zijn dat iets dergelijks gebeurt, en of gij nu ook al meer verstand van zieke kinderen wilt hebben dan al de moeders hier in de buurt, ik laat me toch niet uit mijn hoofd praten dat het met ons kind niet pluis is.’

‘Maar des te eerder moet gij den dokter laten komen, die zal ten minste beter dan vrouw Broekman kunnen zien *wat* er achter steekt.’

‘Wat moet een dokter bij zulk een behekst schepseltje uitvoeren? met al zijn pillen en likkepotten komen wij niets verder. Ik zou liever zien dat de pastoor er iets van wist, die kan 't kind zegenen en den kwaden geest bezweren; gij moest het hem eens gaan zeggen, Stein.’

‘Met zulke dingen moet gij bij onzen pastoor niet aankomen, dat weet ge ook wel vrouw,’ hernam Stein; ‘hij zou misschien vragen of ik gek was.’

Daar kon de man wel gelijk in hebben, doch zijne vrouw begon weder te weenen en het zieke kind schreeuwde zoodra het den lepel met lekkere pap in den mond kreeg en het werd den bakker werkelijk benauwd om het hart.

't Was eene zwakheid van den man dat hij, overtuigd van de noodzakelijkheid, niet om den dokter zond tegen den wil zijner vrouw, doch men moet getrouwd zijn om te weten dat dit spoediger gezegd is dan gedaan; in dit geval staan ook meestal de beste stuurluî aan wal. Als eene vrouw, die men lief heeft - en dat was bij Stein werkelijk het geval - zich ongelukkig gevoelt, weent en treurt, doet men al iets tegen zijne overtuiging in. Hij, die nooit aan dat euvel mank heeft gegaan moge den eersten steen op Stein werpen; ik kan het hem best vergeven.

De dokter werd dus niet gehaald en het kind werd met elken dag zieker, de buurvrouwen bleven de schouders ophalen en vrouw Broekman beweerde maar altijd dat het behekst was. De arme moeder werd schier wanhopig van smart, den bakker liep het hoofd om; wel was hij niet te bewegen om naar den pastoor te gaan maar hij begon toch zoete broodjes te bakken en ter liefde zijner vrouw maatregelen te nemen, die hij inderdaad niet kon verantwoorden. Op een avond dat zijne vrouw buitengewoon mistroostig was en hem herhaaldelijk had gezegd, dat een man niet kon beseffen wat een moederhart te lijden had, wist zij het zoo ver te brengen, dat Jochem uit het huis werd verwijderd. Vrouw Broekman had dit noodzakelijk geacht. Jochem werd aan de deur gezet. Dat was meer dan zwakheid van den bakker, het was onrechtvaardig, wreed, onmenschlievend van hem.

Zulk een bijgeloof is afschuwelijk. Wat hadden die arme menschen misdreven dat zij zoo hard behandeld werden? Ik zal het u zeggen lezer: zij behoorden tot eene zoogenaamde tooverfamilie. Wat dat nu voor eene soort van familie is weet ik zelf niet, maar ik heb wel dikwijls ondervonden, dat eene familie die aldus wordt genoemd nog erger wordt veracht en vermeden dan de beul; al de leden hebben den naam dat zij van hunne geboorte af het tooveren even grondig verstaan als de jonge eenden het zwemmen. Daarom moest men, volgens het gevoelen van vrouw Broekman, zich niet slechts voor de oude vrouw maar ook voor haren zoon in acht nemen.

Jochem was verwijderd en de oude vrouw had geene gelegenheid om de wieg aan te raken en toch bleef het kind de lekkere pap verachten en kermde en schreeuwde het nog altijd onder de liefkozingen der moeder.

‘Vrouw,’ sprak Stein eens, nadat hij lang met het hoofd in de hand had gezeten, ‘wij hebben dwaas gehandeld. 't Gansche dorp weet van het geval; sommigen beklagen Jochem's moeder, anderen willen ons brood niet meer eten, dewijl zij vreezen dat hier alles betooverd is; dat komt van 't gesnater van vrouw Broekman, die ons overal in opspraak heeft gebracht. Den dokter wilt gij niet.....’

‘Och neen, och neen!’ kermde de vrouw, ‘dan is ons kind voor goed verloren.’

Stein haalde de schouders op en zuchtte. ‘Welnu,’ zeide hij, ‘laat ons dan God bidden dat Hij ons kind de gezondheid teruggeve, laat ons Jochem en zijne moeder schadeloos stellen voor het verlies van werkloon, wellicht zal God ons gebed verhooren.’

De bakkerin nam dit voorstel gretig aan, want zij was werkelijk eene brave vrouw.

Van dat oogenblik af zien wij 't kleine huisgezin, baas, vrouw en meid elken avond bij de wieg van het kind zitten, eerbiedig een rozenkrans biddend, tot herstel der kleine zieke en ook natuurlijk..... tot afwering van den booze. Vrouw Broekman haalde er de schouders bij op en vertelde het glimlachend aan de buurvrouw, doch daar stoorden zij zich niet aan.

En God verhoorde het gebed; het kind herstelde en de ouders werden genezen van hun ellendig bijgeloof.

(*Slot volgt.*)

REBUS No. 5.

Aan deze rebus is als prijs verbonden:

De drie verschenen jaargangen van de *Belgische Illustratie,* in prachtband.

Oplossing van rebus 3.

In troebel water is 't goed visschen

Grootmoeder.
(Betuwsche tongval.)

Daor krieg ik alweer de Illestraotie,
   Plezier he'k er van iellek keer,
Deur 'n bril zie ik goed nog de printen;
   Maor lèzen, da geet zoo nie meer.

Ons Knillis, de zoon van mien dochter,
   Die krek op z'n grootmoeder staolt,
Die komt alle 's aovonds na schooltied,
   En lèèst wat er ien wordt verhaold.

Dan luester 'k met beide mien ooren,
   En denk: maor waor haol' ze 't van daon?
Dan zie 'k de histories geteikend,
   Krek of ze d'r lèvend op staon.

Dan zeg ik zoo: Knillis, mien jungske,
   Da was wat veur zeventig jaor!
Toen hadden we niks om te lèzen,
   En printen... geen kiek was er naor.

Vier printen van Sint Genoveva,
   Een Kèvelaorsvaontje en een krues,

Een print van mien erste Communie,
't Was àl wat we zagen ien hues.

En nou - groote boeken vol printen,
De muren vol printen, waor 'k zie;
Kiek, daor, tussen Paus en Concilie,
Hangt Grootmoeders pottegrafie!

Een Romsch minsch dorst oudtieds nie kikken
Van Paus noch van Kerrek of Krues;
Toen vreesde iellekeen Griffermeerden
Veul meer dan Françoôsen of Prues.

Zoo 't kerkboek niet krek en allins was
As 'n Biebel of Zallemenboek,
Dorst niemand op straot het te draogen
Dan stil onder veurschoot of doek.

'k Ging, Zondags alleen, naor de Mis toe,
Deur weer en deur wiend, uren ver;
Daor stonden we dan ien een schuurkerk
Da 'j zeggen zoudt: 'n stal is et! dèr!

En nou hebben we eigens een Kerrek,
Zoo schoon zieje'r nergens een staon,
Een toren d'r op met een klukske,
Ons eigen Pastoor en Kaplaon.

Nou heur 'k alle mergens twee Missen;
Mien vaste plaots he'k ien de bank,
En ziet de Pastoor me'r nie zitten
Dan vraogt ie: ‘Is Grootmoeder krank?’

En Zondags, dan zie 'k er mien kienders
En kienskienders rondom me hin,
Dan zingt miene zoon op den urgel:
't Is of ik ien 't Hemeltje al bin!

Wat zin we Romsch-minschen verbéterd,
Zeg 'k zuetjes dan tègen ons Nel;
‘Jao,’ - zeit ze met de eigenste woorden -
‘Jao, Miekemui, dàt zegde wèl!’

B. VAN MEURS.

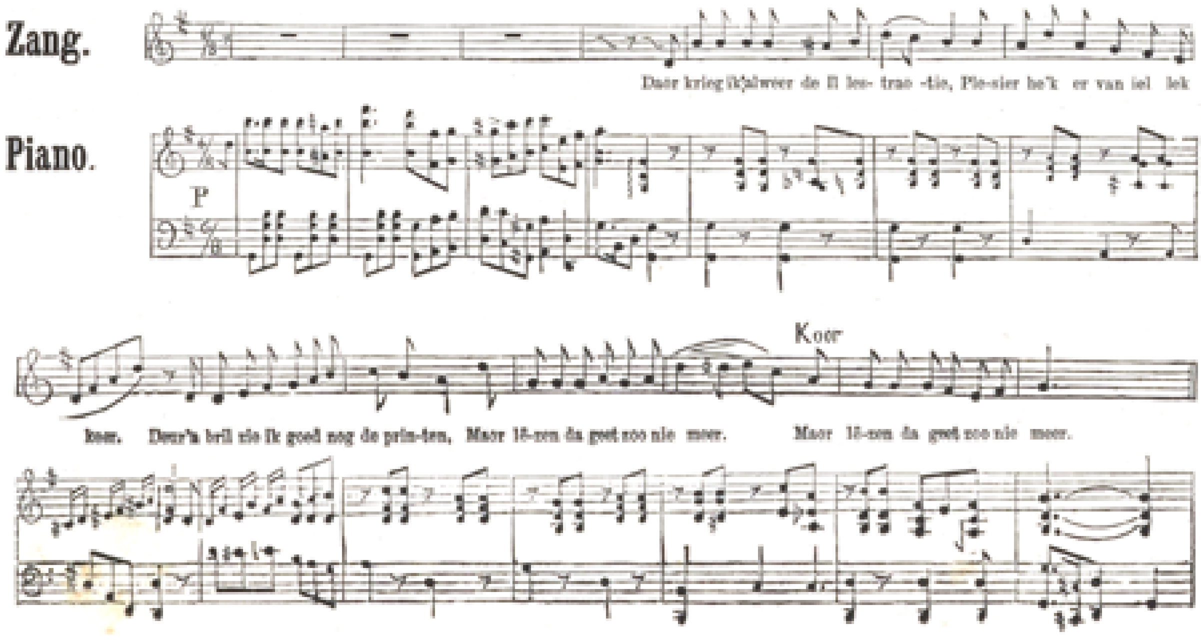

Zang.
Piano.
Niet te vlug solo.
Daor krieg ik alweer de Il les- trao -tie, Ple-sier he'k er van iel lek
P
Koor
Keer. Deur'n bril zie ik goed nog de prin-ten, Maor lê-zen da geet zoo nie meer. Maor lê-zen da geet zoo nie meer.

[Nummer 19]

SPELENDE KINDEREN,

Onze gravuren.

Een houten geweer op den schouder, een blikken sabel aan zijne zijde en een trom voor den buik, - ziedaar het grootste geluk dat een jongen, die nauwelijks in de broek gestoken is, zich kan voorstellen. Hoe komt het toch dat wij als kinderen zoo graag met dat schuldelooze moordtuig pronken? Is het, omdat reeds van kindsbeen vechtlust in ons steekt, of zou de schitterende wapentooi van eene militaire promenade oog en hart betooverd hebben? 't Is niet onmogelijk, dat beide oorzaken onafscheidelijk zijn. Een jongen, die zijne handen niet voelt jeuken bij een vechtpartij moet als een witte raaf beschouwd worden, en zou er wel één te vinden zijn, die voor een kruisvuur met sneeuwballen niet gaarne zijn middagmaal in den steek laat? 't Is ook zeer natuurlijk, dat hij in verrukking geraakt bij de praalvertooning eener wapenschouwing, want zelfs volwassenen zijn daar niet ongevoelig voor; doch dit alles neemt niet weg, dat men tegenwoordig onwillekeurig huivert wanneer men de jongens met zulk moordtuig ziet loopen. Dat exerceeren met houten geweer en blikken sabel is een onschuldig spel, ik weet dat wel, en het kan ook geen kwaad, dat een jongen reeds vroeg leert, hoe hij in zijn leven tegen vijanden te strijden zal hebben, doch de arsenalen van Europa zijn propvol van vrij wat minder onschuldig moordtuig; voor de wapenfabrieken zijn geene handen genoeg te vinden, zoo groot zijn de bestellingen der verschillende mogendheden en het ligt nog zoo versch in het geheugen hoe veel duizenden en duizenden er gevallen zijn, om er niet aan te denken, dat voor menige knaap, die daar nu zoo manhaftig heen stapt, wellicht de kogel reeds gegoten is, die hem in het best van zijn leven den dood zal brengen.

Houten geweren en blikken sabels zijn onschuldig, dat is waar; ik hoor de jongens op de bewaarscholen graag zingen:

> ‘Een sjako, die goed blinkt
> En een houten geweer
> En een sabel, die klinkt,
> Wat wil ik nog meer?’

Doch laat ons met het soldaatje spelen niet verder gaan. Sinds den fransch-pruisischen oorlog is het echter of men onze jongens wil doen gevoelen, dat er niets gaat boven doodschieten en bestormen, of men hen geheel voor het militairisme wil vormen. Men hoort en ziet slechts van belegeringsspelen, van blikken en houten veldslagen en kampen; zelfs liet men dit jaar Sint-Nicolaas zijne geschenken geven in pickelhauben, patroontasschen, mitrailleuses en Krup-kanonnen.

Dat kan toch niet goed zijn, geloof mij. Laat ons de gedachten aan de laatste oorlogen bij hen niet al te levendig houden, want er kleeft te veel bloed aan, te veel staatkunde, die den toets niet kan doorstaan.

Op onze gravure staan drie jongens, die ook soldaatje spelen. Zij zijn Duitschers, zooals men wel ziet. Als men den teekenaar moet gelooven zijn zij bezig met Metz in te sluiten, want zijn onderschrift luidt: ‘*Nu kan Bazaine er niet meer uit!*’ Dat de Pruisen hunne oorlogsbedrijven op alle mogelijke wijzen in het geheugen willen houden is licht te begrijpen; doch onze jongens kunnen waarlijk de pickelhaube en het Krup-kanon wel missen in hunne vorming tot wakkere burgers van het vaderland.

Gastein is de naam van een bekoorlijk dal in 't oostenrijksche hertogdom Salzburg gelegen. In 't midden der vallei stroomt de rivier de Ache, welke verschillende watervallen vormt en in overeenstemming met de verheven pracht der omringende natuur een zeer treffenden aanblik biedt.

De bijzondere geneeskracht, waardoor de wateren van 't gasteiner dal uitmunten, hebben de vallei een der meest gezochte badoorden van Europa doen worden.

Het dorp Gastein, ook wel Hofgastein genoemd, heeft behalve als badplaats ook onder historisch opzicht in de wereldgeschiedenis der laatste jaren een bijzondere vermaardheid gekregen. 't Was hier, dat den 14^{en} Augustus 1865 het verdrag tusschen Oostenrijk en Pruisen werd gesloten, 't welk over het lot van Sleeswijk-Holstein moest beslissen en door den broederkus der twee duitsche vorsten bezegeld, Oostenrijk's val heeft voorbereid. Andermaal kwamen, eenige maanden geleden, de duitsche keizers in deze badplaats bijeen, andermaal omhelsden zij elkander zoo innig als voor zes jaren; of hun geheimzinnige bijeenkomst weder dezelfde treurige gevolgen als vroeger zal na zich slepen, is nog aan de toekomst ter beslissing overgelaten.

Verschillend zijn de wonden, die ons in den levensstrijd worden geslagen, doch wij voelen ze bijna niet, wanneer het lieflijke beeld der vertroosting ons toelacht en met moed en opgeruimdheid aan ons hart geluk en vrede terugschenkt. Nu eens vordert deze taak engelengeduld en hemelsche zelfopoffering, soms ook is een gulle lach, een vertrouwelijk woord, eene oprechte vriendschappelijke handdruk genoeg om den stroom van tranen en droeve gedachten in een oogwenk binnen zijne oevers terug te drijven.

Het troostende meisje, gelijk 't op onze gravure pag. 149 is voorgesteld, heeft zeker wel eens in gevaarlijker wonden den balsem der vertroosting doen vloeien. Hare vriendin is erg bedroefd, zij zal haar dorpje verlaten en tegelijk daarmeê verlaat zij, wie weet wat nog meer. Met neêrgeslagen oogen aan 't einde der bedsponde nevens hare reisbagage gezeten, overweegt zij haar ongeluk. Hare gezellin weet haar echter spoedig al lachende te overtuigen, dat men altijd op de wereld niet zoo kan blijven gelijk men is, en dat er in dat andere dorp waar zij heengaat, ook nog wel goede menschen zullen zijn. Van dit laatste punt vooral schijnt het treurende meisje gemakkelijk te overtuigen, en zoo de teekenaar ons hetzelfde kind een uur later moest voorstellen, wie weet of hij haar geen tranen zou laten schreien van vreugde.

Het kind was betooverd.

(*Slot.*)

't Is de derde avond, dat zij zich in het gebed vereenigd hebben. Dat gebed moet wel ijverig en vurig zijn want zij hooren het niet dat herhaaldelijk op de deur wordt geklopt.

Eindelijk wordt toch de meid opmerkzaam.

‘Er wordt geklopt, geloof ik,’ zegt zij, zich tot den baas wendende. Allen luisteren, doch zij vernemen niets en vervolgen hun gebed.

‘Hoor, daar is het weêr,’ zegt de meid na eenige oogenblikken.

Het gebed wordt nogmaals gestaakt en werkelijk er wordt andermaal en nu veel harder op de deur geklopt.

‘Binnen!’ roept de bakker en aller oogen richten zich naar de deur om te zien, wie nog zoo laat in den avond een bezoek kwam brengen. Verbeeld u echter, lezer, hoe zij ontstelden, toen eene gedaante in een lang wit kleed en met hangende haren aan den ingang der huiskamer bleef staan; niemand vermocht een woord te spreken.

De gedaante in het lange, witte kleed, hief de rechterhand op en sprak: ‘Weest niet bevreesd, ik ben de engel Gabriël, de boodschapper des Hemels. Verheugt u, want ik breng u eene blijde tijding: uwe droefheid zal in blijdschap veranderen, uwe gebeden hebben genade gevonden bij den Heer, uw kind zal gezond worden.’

De bakkerin hief dankend de handen naar boven en zeeg naast de wieg van haar kind neder. Ontsteltenis en vrees boeiden stem en ademhaling der huisgenooten.

Toen naderde de hemelbode de wieg en boog zich over het kind.

‘Dat ik het kind zegene,’ sprak hij de handen opheffende. Daarop schreed hij weder langzaam naar de deur en vervolgde:

‘Juicht, ouders! uw kind is genezen, doch zijt waakzaam opdat u die zegen niet weder worde ontnomen. Zoodra ik deze woning verlaten heb zal de hel al hare krachten inspannen om hare prooi te herwinnen; eerst met klagende stemme, dan met bedreigingen, met geweld en getier zal de heks trachten hier binnen te komen om de kleine andermaal ongelukkig te maken, doch houdt de deuren en vensters gesloten totdat de dag zal zijn aangebroken. Weest echter op uwe hoede en laat u niet verschalken, want wanneer de tooverheks ziet, dat al hare moeite tevergeefs is, zal zij alle booze geesten uit den omtrek oproepen en deze zullen, om u schrik aan te jagen, een groot misbaar rondom uwe woning maken, en gij zult hoefgetrappel en het rammelen van wagens en ketenen hooren. Doch houdt goeden moed, laat uwe woning gesloten blijven tot het aanbreken van den dag, als wanneer de macht der booze geesten verbroken is, en God zal met u zijn.’

Zoo sprak de engel, en toen de goede menschen elkander nog vol verbazing aanstaarden en zich zelven afvroegen of zij waakten of droomden, was hij reeds weder verdwenen.

De bakkerin sloeg een blik vol liefde op haar kind, dat in de wieg lag en gerust sliep; hare oogen schoten vol vreugdetranen en zij riep ontroerd uit: ‘O, goede vrouw Broekman, gij wist het wel, gij hebt toch gelijk gehad.’

Stein stond als versuft. Een engel in zijn huis, dat had hij niet verdiend, dat was hij niet waardig; en toch, met eigen oogen had hij de verschijning gezien en de heerlijke woorden van den hemelbode klonken hem nog als verrukkende muziek in de ooren.

Nog geen uur was er sedert het verdwijnen van den engel verloopen toen er zeer zacht op de deur werd geklopt. De bakkerin werd zoo bleek als een lijk, zij sidderde aan al hare leden. Nogmaals werd er geklopt. Eene klagende stem vroeg zoo weemoedig om binnen gelaten te worden, dat men een steenen hart moest hebben om niet diep bewogen te worden.

'Een knappe vent, die jou hier in krijgt,' riep de bakker, die nog geheel onder den invloed der verschijning leefde, 'ik ken je nu hoor, oude heks.'

'Ach, baas-lief,' klonk het weder buiten, 'laat mij toch binnen, anders moet ik onder den blooten hemel slapen.'

'De bloote hemel is nog veel te goed voor je, in de hel is je plaats,' hernam de bakker die de gedachte niet verdragen kon dat zijn kind ternauwernood den dood ontkomen was.

'Bezondig je niet, man,' sprak de bakkerin, denk dat wij met booze geesten te doen hebben.

''t Is waar ook,' zei Stein en hij ging bedaard zitten.

Andermaal liet zich de stem der oude vrouw hooren. 'Ach, baas, wees toch niet zoo onbarmhartig,' zoo kermde zij, 'geloof mij, ik heb je kind, dat onschuldig schaapje niet betooverd. Ach, laat mij toch binnen, opdat ik mij wat kan warmen, ik ben zoo bitter koud.'

Doch de bakker antwoordde niet meer, en nu begon het schelden, razen en tieren, juist zooals voorspeld was.

Eindelijk ontstond in de onmiddellijke nabijheid van het huis een groot rumoer: men hoorde het paardengetrappel en het gerammel van een wagen; een gesis en gehuil als van vledermuizen en nachtuilen scheen de lucht te vervullen.

Doch de bakker glimlachte en dacht: gij zult me nu niet bang meer maken. De vrouw en de meid zaten met opgeheven handen te bidden.

Tegen drie uren in den morgen begon het rumoer te verminderen en allengs werd het weder rustig. Echter eerst een uur later waagde het de bakker om zich naar de bakkerij te begeven. Hij gevoelde zich zeer verlicht, doch bleef tot het aanbreken van den dag in eene ernstige stemming.

Eindelijk begon het licht door te breken; dat licht was voor hem wel een blijde dageraad, want nu was alle gevaar voorbij; de macht van den booze was verbroken. Desniettemin opende hij slechts aarzelend de achterdeur om uit zijne schuur een nieuwen voorraad meel te halen.

Hij kon in de schemering duidelijk zien, dat in de nabijheid der schuur de grond was omgewoeld; 't was alsof daar eene geweldige worsteling had plaats gegrepen. Het gevaar was voorbij, dat wist hij, en toch ging een huivering door zijne leden.

Die arme bakker, wat stond hij te kijken, zoodra hij zijne schuur was binnen getreden. Al zijne zakken met rogge- en tarwemeel, al zijne aardappelen en zelfs zijn mooi, jong kalf waren verdwenen.

Een oogenblik stond hij als verbijsterd en streek met de hand langs het voorhoofd. Toen schoot een gloeiend rood van schaamte en verontwaardiging over zijn gelaat en balde hij de vuist. 'Die ellendelingen!........ en dat ik mij op die wijze bij den neus moest laten nemen,' dat was alles wat hij zeide.

Vrouw Stein kon niet gelooven dat zij de dupe geweest was van haar dwaas, haar ergerlijk bijgeloof; de arme moeder van Jochem was opschitterende wijze gewroken.

De les was zeer duur, het geneesmiddel kostbaar, doch waarschijnlijk werd er 't leven van het kind door gekocht en zeker is het dat degewetenlooze misleiding de ouders geheel van hunne bijgeloovigheid genas.

Stein was te goed om zijne vrouw met verwijtingen te overladen, en hij moest ook erkennen dat men hem evenzeer had misleid, doch nuwilde hij dan ook dat

onmiddellijk een geneesheer bij zijn kind zou worden gehaald en de bakkerin stemde er in toe.

't Was hoog tijd, zeî de dokter. Hij gaf een drankje en drong er vooral op aan, dat men voortaan geen boter meer zou doen in de pap van het kind. Vrouw Stein vond dit wel zonderling en zou onder andere omstandigheden het voorschrift niet licht opgevolgd hebben, doch haar man wilde nu eens baas zijn en hij had gelijk, want het bleek dat korten tijd daarna zijn kind zoo frisch en gezond was als het jongske van Jochem.

De booze geest van den laster week geheel uit het huis en vrouw Broekman kwam er ook niet meer in. Daarentegen werd Jochem weder in dienst genomen en zijne oude moeder mocht naar hartelust 't kindje streelen en liefkozen. Vrouw Stein gelooft niet meer dat oude, leelijke vrouwen tooverheksen zijn.

Dit alles vertelde mij eene bejaarde vrouw terwijl ik met gespannen aandacht naar haar zat te luisteren.

‘'t Is eene aardige vertelling,’ zeide ik, ‘menigeen zal er echter spijt van hebben dat 't niet anders afloopt.’

‘Dat komt dewijl nog menigeen met hetzelfde bijgeloof behebt is,’ antwoordde zij.

‘Waar hebt gij het verhaal gelezen?’ vroeg ik.

‘Gelezen,’ sprak zij, schier verontwaardigd, ‘ik heb 't zelf bijgewoond, ik was dienstmeid bij bakker Stein, toen het voorval plaats had.’

Of nu alles wel zoo letterlijk gebeurd zal zijn, durf ik niet met zekerheid zeggen, doch ik weet wel, dat het niet kwaad is wanneer liefhebbers van heksengeschiedenissen dit verhaaltje lezen.

Opkomst en verval van Paraguay.

Nog slechts weinige jaren is het geleden, dat de paraguaansche krijg met de verwoesting van het land, den ondergang van het volk en den dood van den president Lopez eindigde. Het was een grootsch maar bloedig schouwspel, dat noodzakelijk eene treurige oplossing moest hebben. Lopez echter, de hoofdpersoon, de president der republiek, kan onze deelneming niet opwekken; hij heeft geoogst wat hij gezaaid had; doch het volk verdient ons medelijden, omdat het opgeofferd werd aan de heerschzucht van één man; het was een beter lot waardig geweest.

Paraguay, een staat in Zuid-Amerika, is gelegen tusschen de twee uitgestrekte janden, Brazilië en de argentijnsche re publiek, en bezit althans naar het zeggen der inwoners, eene uitgestrektheidvan 16,576 vierkante mijlen; de naburige staten echter zijn van eene andere meening en in werkelijkheid heeft Paraguay slechts eene uitgebreidheid van 3,265 vierkante mijlen teelden voor den oorlog hoogst ens 1,338,000 zielen. In vergelijking dus bij de twee bovengenoemde landen is het een nietig landje, dat daarenboven stroomopwaarts een reis van 200 duitsche mijlen vordert om het van zee af te bereiken.

De oorspronkelijke bevolking bestaat uit Guarani-Indianen; daarom ook is hunne taal de algemeen heerschende. De rest bestaat uit een gemengd ras van Mestizen, Creolen enz. Deze laatsten, de zonen des lands, zooals zij zich noemen, gaan door voor blanken, want geen Paraguaan, al stroomt er ook negerbloed door zijne aderen, wil voor een zwarte gehouden worden. Overigens zijn er de negers niet talrijk, daar de slavernij langzamerhand door de Jezuïeten is afgeschaft.

Daargelaten de verschillende stammen, zijn de Paraguanen schoon van vorm en leest, zelfs grooter dan de Spanjaarden. Zij zijn regelmatig gebouwd en vertoonen niets opvallends; hunne gelaatstrekken zijn zacht; in hun gang vindt men niets van de spaansche trotschheid. Door zijn zacht en vroolijk humeur onderscheidt zich de inwoner van Paraguay van den Argentijn; de eerste leeft van den akkerbouw, terwijl laatstgenoemde dien verwaarloost en, om zoo te zeggen, reeds in de wieg op een stuk rauw vleesch kauwt. Alle Paraguanen zijn van nature dapper, volhardend, vol geestdrift en opoffering voor hun vaderland.

Behalve den uitmuntenden tabak en verscheidene andere gewassen bestaat het hoofdproduct van het land uit den paraguaanschen thee. Vóór den oorlog trof men er ook heerlijke oranjeboschjes, olijven, cocospalmen en de aloë, die het land voor den akkerbouw bestemd, omzoomde.

De Guarani's zijn het eerst door de Jezuïeten eenigszins geciviliseerd. De Spanjaarden, aan wie Paraguay vroeger toebehoorde, gaven het in het begin der 17e eeuw over aan de Orde der Jezuïeten, om er naar goeddunken te handelen. Zij alleen wisten met de wilden om te gaan. In plaats van hen te vuur en te zwaard uit te roeien of hen met behulp der spaansche soldaten tot slaven te maken, zooals in de overige spaansche bezittingen, verboden de Jezuïeten aan alle blanken zonder uitzondering den toegang tot het land, omdat het zedelooze leven der spaansche kolonisten de grootste hinderpaal was, om de wilde zonen der wouden tot het christendom te bekeeren. Langzamerhand gelukte het dan ook den Jezuïeten, de rondzwervende Indianen eene vaste woonplaats te doen innemen, hen aan den landbouw te gewennen, en er aldus de beste werklieden van te maken. Tevens werden de Paraguanen voortreffelijke krijgslieden daar zij de onderdanigheid als de voornaamste deugd betrachtten. Het land was uit een wildernis in een lusttuin herschapen, het volk leefde gelukkig en tevreden en het juk der slavernij drukte niet meer op de ongelukkige negers. Dit alles had Paraguay aan de Jezuïeten te danken.

In het jaar 1767 werden zij door een willekeurige handeling van de spaansche regeering uit het land verdreven. Stadhouders werden aangesteld, die de Indianen als lastdieren behandelden. Alles wat in vroegere jaren met zooveel moeite en krachtsinspanning was gewonnen, ging op eenmaal verloren, en het land keerde tot den vroegeren staat van verwildering terug. Intusschen lokte het klimaat en de vruchtbare grond vele blanken naar Paraguay, zoodat het land zich bij het uitbarsten der onlusten in het vroeger spaansche Amerika reeds in 1811 onafhankelijk verklaarde. Vooral trad hierbij op de advocaat Rodiguez Francia, die in 1814 eerst voor drie jaren en later in 1817 voor zijn leven tot dictator werd verkozen. Paraguay verklaarde zich in Zuid-Amerika het eerst tot een onafhankelijken staat.

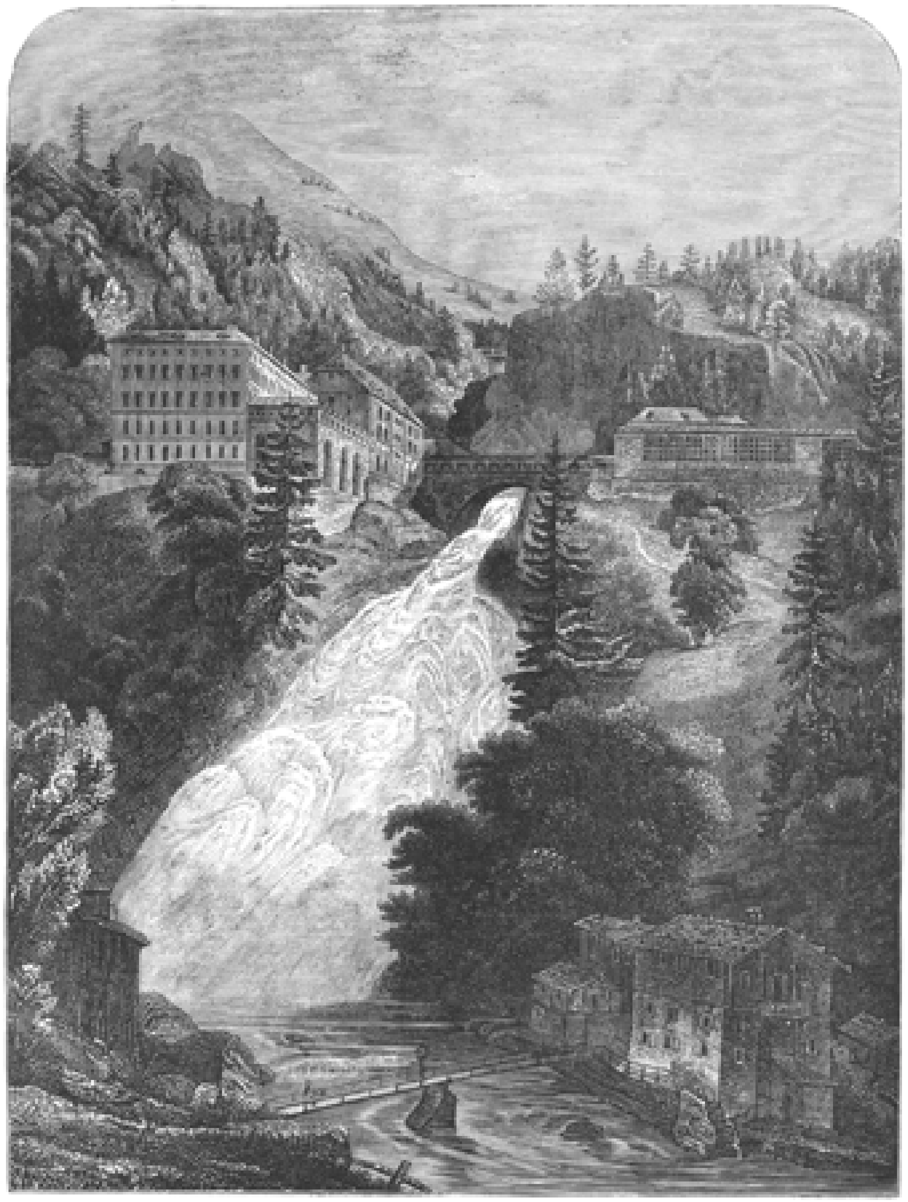

GASTEIN.

VERTROOSTING.

Hoewel een despoot, was Francia toch de rechte man voor Paraguay. Alles kwam bij hem hierop aan, het land te bewaren voor den bloedigen burgeroorlog, waardoor de overige amerikaansche staten zoozeer geteisterd werden. Daarom schiep hij zich een leger uit de mindere volksklasse en regeerde met ijzeren hand de revolutionairen, die het woord: ‘vrijheid’ altijd in den mond hadden en voortdurend met elkander in strijd waren. Hij maakte zich van hen meester, en liet de wederspannigen zonder vorm van proces neêrschieten. Alles moest voor zijn wil bukken. Echter was hij rechtvaardig, onbaatzuchtig, ernstig en eenvoudig. Om den landbouw en den handel uit den staat van verval op te beuren, bepaalde hij de gewassen, welke gebouwd, en de artikelen, die vervaardigd moesten worden. Op straffe des doods was iedereen verplicht zich hieraan te onderwerpen. Zoo was het ook met de vee- en paardenfokkerij. Toen hij zijne maatregelen zoodanig genomen had, dat alle levensbehoeften in het land zelve werden geteeld, sneed hij Paraguay van alle verkeer met den handel in het buitenland af en vaardigde een verbod uit dat elken vreemdeling den toegang tot het land ontzegde. Tevens vestigde hij ook een soort van militaire grenzen tegen de rooverijen en aanvallen der wilde volken. Hij hief slechts een geringe belasting, daar de middelen voor het bestuur van den Staat benoodigd, voortvloeiden uit de domeinen, die hij door soldaten liet bearbeiden.

Voor een staat, die op de eerste sport van beschaving staat, was dit systeem bijzonder goed gekozen. Paraguay werd geen staat in modernen zin, maar de beschaving schoot wortelen, de bevolking wies aan en de Staat had geen schulden meer; wel waren er geen millionnairs in het land, maar ook geene armen; allen moesten werken, maar ook allen had den te eten. Zoodoende genoot Paraguay gedurende vijf en twintig jaren een volkomen rust en versterkte zich zoodanig, dat het een der voornaamste Staten van Zuid-Amerika werd.

(*Wordt vervolgd*)

Pius VII..

(*Slot.*)

Napoleon door nederlagen getroffen, zag zich steeds verder door de legers der verbondenen in 't nauw gebracht; ondanks zijne meesterlijke tactiek en geniale berekeningen kon hij den voortgang van zijne tegenstanders niet keeren: Frankrijk werd door de verbondene legerscharen overstroomd en de hoofdstad zou aangevallen worden. Eene omwenteling was te Parijs, ten gevolge van de bezetting der stad ontstaan. De reis des Pausen ondervond eenige vertraging; doch het voorloopig bestuur liet weldra de volgende aankondiging uitvaardigen:

‘Het voorloopig gouvernement, met smart de beletselen vernomen hebbende, welke aan den terugkeer van den Paus naar Zijne Staten gesteld zijn geworden en de voortzetting der beleedigingen, welke Napoleon Bonaparte aan Zijne Heiligheid heeft doen ondergaan, betreurende, beveelt dat elke vertraging van de reis des Pausen van af dit oogenblik ophoude en men hem langs geheel den weg de hem verschuldigde eerbewijzingen geve. De burgerlijke en militaire overheden worden met de uitvoering van dit besluit belast.’

Pius VII, zijnen weg over Parma nemende, kwam in zijn geboortestad Cesena aan. Murat, die zich toen nog alskoning van Napels zocht te handhaven, verzocht zijne

hulde den Paus te mogen aanbieden; hij werd ter audiëntie toegelaten. Gedurende deze gaf Pius VII een zoo treffend blijk van zijne grootheid van geest en edelmoedigheid, dat de enkele vermelding van het volgende feit voldoende is om het voor altijd der vergetelheid te ontrukken. Na de eerste plichtplegingen gaf Murat te verstaan dat het doel van 's Pausen reis hem onbekend was. ‘Wel, wij gaan naar Rome,’ antwoordde Pius VII, ‘kan u dat onbekend wezen?’ - ‘Hoe, Uwe Heiligheid heeft dus besloten naar Rome te gaan?’ - ‘Het schijnt, dat niets begrijpelijker is.’ - ‘Maar wil Uwe Heiligheid er heengaan ondanks de Romeinen?’ - ‘Wij begrijpen u niet.’ - ‘Voorname heeren uit Rome en rijke particulieren der stad,’ zoo vervolgde de revolutionaire Murat, ‘hebben mij verzocht aan de verbondene mogendheden een door hen onderteekende memorie te doen geworden, waarin zij vragen om voortaan slechts door een seculier vorst te worden bestuurd. Hier is deze memorie. Ik heb er een afschrift van naar Weenen gezonden; ik heb het origineel bewaard en geef het Uwe Heiligheid ter inzage voor de onderteekeningen.’

Terwijl Murat deze laatste woorden sprak en het document overreikte, nam de Paus het aan en wierp het, zonder het te lezen, zelfs zonder het te bezien, in een daar brandend haardvuur, dat het terstond verteerde. Hij sprak alsdan deze woorden: ‘Thans is er immers niets tegen, dat wij naar Rome gaan?’ en liet vervolgens zonder eenig teeken van verwijt of toorn Murat vertrekken, Murat, die in 1809, uit Napels troepen had afgezonden om de gevangenneming des Pausen te verzekeren.

De wijze, waarop de Paus met het bedoelde document had gehandeld en de zoo oogenblikkelijk geschonken vergiffenis aan zijn gevaarlijkste onderdanen, wier namen hij zelfs niet wilde kennen, hadden Murat ontzag ingeboezemd en daar hij, naar men zeide, in de onderteekening van de memorie betrokken was, als hebbende om die naamteekeningen verzocht, durfde hij geen beletselen stellen aan de voortzetting van des Pausen triumfreis.

In een brief, door den Paus te Cesena geschreven en aan den franschen koning Lodewijk XVIII gericht, zegt hij o.a.: ‘Hetgeen des Cesars is, zij aan Cesar, hetgeen Godes is, zij aan God. De groote, verbondene mogendheden schijnen, onder toejuiching van geheel de wereld, met dien geest bezield, en wij verwachten van hen onze Staten, ondanks de beletselen welke degene zal kunnen opwerpen, die op dit oogenblik onze hoofdstad en het grootste gedeelte van ons oud gebied bezet houdt.’ De Paus eischt in een post-scriptum, eigenhandig geschreven, de door Napoleons trawanten geroofde archieven terug.

Ongeveer in het midden der maand Mei kwam Pius VII te Ancona aan. De kardinaal Pacca had zich denzelfden dag reeds te Sinigaglia bij het gevolg des Pausen gevoegd en vergezelde hem dus ook nu op zijne zegevierende wederkomst gelijk hij vroeger zijn tochtgenoot bij de gevankelijke wegvoering was geweest. Pius VII werd te Ancona gelijk elders, door het vreugdegejuich van het blijde volk dat den Opperherder en souverein na lange jaren afwezigheid terug mocht zien, verwelkomd. Eene menigte gelijk uitgedoste zeelieden, ontspanden de paarden van zijn rijtuig, en trokken het met koorden van roode en gele zijde voort, terwijl daverende jubeltonen, het volle klokkengelui en bulderende kanonschoten de lucht vervulden. Twee dagen later vertrok hij naar Osimo, eene eerewacht begeleidde hem tot Lorette, en den 24^{en} Mei hield de Paus zijn plechtigen intocht in Rome.

Pius VII toog dus zegevierend, als verwinnaar, de stad der Pausen weder binnen, door de juichende Romeinen verwelkomd, wier hartroerende blijken van genegenheid, trouw en vreugde, elke beschrijving tarten. Alom, waar het rijtuig passeerde zag men eene menigte personen, wier vreugdetranen hunne woorden terughielden en die

tevergeefs trachtten hunne stemmen te voegen bij het gejubel en de zegekreten waarvan Rome weergalmde. Hunne gebaren en blikken waren echter nog welsprekender dan hunne woorden hadden kunnen zijn. Hunne blijdschap werd niet beschaamd, dra ondervonden zij weder de weldaden van het pauselijk bewind. De kardinaal Mattei deken van het H. Collegie en de kardinaal Pacca hadden de eer in het pauselijk rijtuig den zegetocht mede te houden. Bij de Milvio-brug bevond zich de commissie van Staat, zijnde de prelaten en de seculieren, aan wie het voorloopig gouvernement was toevertrouwd geworden, die hunne hulde den H. Vader aanboden. Men spande vervolgens de paarden af en vier en twintig jeugdige Romeinen, allen van de voornaamste familiën, in gelijke uitrusting, trokken het rijtuig verder. Alvorens de *porta del Populo* bereikt was, deed zich een van de vele treffende bijzonderheden van den intocht voor, eene bijzonderheid, waaraan zich nog een bekend historisch feit verbindt. Men weet, dat in 1586 onder de regeering van Paus Sixtus V de obelisk voor de St. Pieter werd opgericht, en dat bij die gevaarvolle onderneming den toeschouwers op doodstraf verboden werd, een woord te spreken. Een scheepskapitein Bresca genaamd, ziende dat de touwen te zeer gespannen waren, waarschuwde en ontving verre van gestraft te worden, de belooning, welke hij verkiezen mocht en deze was, om op elken Palmzondag de noodige palm aan het pauselijk paleis te leveren. Een diploma bekrachtigde dit voorrecht. Een afstammeling nu van de familie Bresca besloot den Paus een bijzondere hulde aan te bieden. Op het oogenblik dat Pius VII de poort binnentoog, vroeg de heer Bresca verlof de koets even te laten stilhouden en ruim een zestigtal kleinen, waaronder twee en twintig *orfanelli*, (weezen,) in 't wit gedost en met wit hoofdsieraad, verschenen elk met hooge goudkleurige palmtakken in de hand, lofliederen zingende. De Paus, blijde verrast, kon zijne tranen niet weêrhouden; hij zegende die kleinen met diepe ontroering en gaf verlof dat zij, naast de koets medegingen. Maar aan de *porta del Populo* gekomen, was de toeloop der menigte zoo groot, dat men de kleinsten spoedig uit het gedrang moest helpen; maar van de grootere maakten eenigen zich plaats en handhaafden zich daarin, hosannah! roepende en hunne hooge palmtakken, welke als sierlijk golvende pluimen neêrbogen, zwaaiende, tot bij de basiliek van St. Pieter. En nu boden zij die den H. Vader aan, die beval dat er twee vóór aan de koets werden gehecht, toen hij weder insteeg, na zijn bezoek aan den St. Pieter. Daar had hij God voor die gelukkige terugkomst in de Eeuwige Stad plechtigen dank gebracht en begaf zich vervolgens naar het Quirinaal.

De Paus, weder in zijne hoofdstad als souverein teruggekeerd, liet niet na zijne rechten als zoodanig bij de in congres vergaderde europeesche mogendheden te doen gelden. Eene nota, welke de gronden en het bewijs der noodzakelijkheid van dezen eisch om rechtsherstelling bevatte, werd door den minister van Staat, kardinaal Gonsalvi, aan de ministers der voornaamste europeesche mogendheden gericht. In dit schrijven komen o.a. deze woorden voor:

'Waarlijk niet uit heerschzucht (de H. Vader meent genoegzaame bewijzen geleverd te hebben) eischt hij de algeheele teruggave aan den hei

ligen Stoel van al zijne bezittingen. De H. Vader is daartoe verplicht door zijne strenge plichten, als bestuurder van het erfgoed van den H. Petrus en door zijne plechtig gezworen eeden het te bewaren, te verdedigen en steeds weder in bezit te nemen. Hij is voorts daartoe verplicht door de noodzakelijkheid, om zijne waardigheid op betamende wijze op te houden en te voorzien in de groote uitgaven, welke, zooals iedereen weet, daaraan verbonden zijn, niet minder ten dienste der geloovigen als tot welzijn van den godsdienst. Bijna gansch en al, de andere middelen, om die te bestrijden verloren hebbende, kan de H. Vader ook om deze reden nog, niet verstoken blijven van de hulpmiddelen, welke hij ten minste zou kunnen vinden in het behoud van al zijne bezittingen, waarop hij buitendien het ontegensprekelijkste en oudste aller rechten heeft. Deze nota eindigende, verzoekt de kardinaal Gonsalvi Uwe Exc. ze zoodra mogelijk aan uw verheven souverein te willen voorleggen....

Pius VII was nauwelijks te Rome teruggekeerd, of hij deed zijne stem ten gunste van de vervolgden en verlatenen, even als vroeger, in zijn gevangenschap en steeds in alle omstandigheden, nogmaals vernemen in betrekking tot de zoozeer verguisde orde der Jezuïeten, welke door de vijanden der Kerk bijzonderlijk werden belaagd. Ondanks het geschreeuw en de lasteringen eener gefingeerde openbare meening besloot hij hen hun vroegeren eervollen rang weder te doen innemen. Hij vaardigde in Augustus 1814 eene bulle uit, waarbij de orde der Jezuïeten hersteld werd. Deze tijding was voor de soms, vooral ten hunnen opzichte, zoo ondankbare maatschappij een vreugdevolle aankondiging en het weder glansrijk optreden dezer miskende, maar verdienstelijke religieusen werd met blijdschap begreet.

Toen de Paus zich op den dag der afkondiging van de bulle, uit het Quirinaal naar de kerk *del Gesù* begaf, waar de afkondiging plaats had, hoorde men alom vreugdekreten weêrklinken, de menigte stroomde van alle zijden toe, om bij de heugelijke voorlezing tegenwoordig te zijn en dezelfde dichte opgetogen menigte begeleidde vervolgens nogmaals Pius VII, toen deze naar zijn paleis terugkeerde, juichend over hetgeen er geschied was. Het feit was dan ook van groot gewicht; een orde, wier werkkring een der veelzijdigste en uitgebreidste is, was weder in haar vorigen luistervollen rang hersteld geworden.

Op een dag der volgende maand werden de kardinalen door den Paus tot eene plechtige vergadering bijeengeroepen, waarin hij tot het H. Collegie eene allocutie richtte, vooral betreffende feiten, welke sedert zijne gevankelijke wegvoering uit Rome tot aan zijn terugkeer in de Eeuwige Stad plaats hadden gegrepen.

Hij herinnerde hierin de tijden van vervolging en gaf een eenvoudig maar treffend verhaal van de tooneelen van godsvrucht, door hem aanschouwd, toen hij als gevangene de provinciën van Italië en Frankrijk doortrok. Hij zoude van de steden, dorpen en elk gehucht in 't bijzonder dankbaar willen gewagen, indien de beperktheid van een allocutie zulks toeliet; maar hij kan niet geheel en al onvermeld laten de Genueezen, Milaneezen en bewoners van Piëmont, die openlijk, als 't mogelijk was, en bedektelijk, als het geweigerd werd, naar Savona kwamen reizen om den Paus alle mogelijke blijken van offervaardigheid en genegenheid te brengen. En in Frankrijk, daar heeft hij, bij de edelmoedige zorg en belangstelling, hem door de geloovigen betoond, gevangenschap en lijden vergeten.

‘God,’ zoo sprak Pius VII ‘heeft vergund, dat Wij aanschouwers en getuigen, van zoovele deugden waren........ Vanwaar toch kon de gerustheid Onzer ziel, ja, die blijmoedigheid, welke Wij te midden der ontberingen, ballingschap en gevangenis

ondervonden, voortkomen dan van de hemelsche ontferming, die Ons in elke wederwaardigheid steunde en troostte? Wie heeft de edelmoedige harten der Spanjaarden opgewekt, zoodat zij, onvoorbereid naar de wapenen grijpende, den vijand, die reeds hunne steden en sterkten bezet had, hebben aangevallen en na bloedige gevechten over hunne grenzen teruggedreven? Wie heeft een verbond tusschen machtige souvereinen, de gewenschte eindiging der schrikkelijke oorlogen, en den ondergang van den hooggestegen man beschikt, geleid en bespoedigd, zoo niet de God der legerscharen?'

De Paus richtte vervolgens een dankgebed tot de H. Maagd, de H. Apostelen Petrus en Paulus, die hem in zijne droefheden hebben bijgestaan, alsook aan de martelaren Sylverus en Martinus zijne voorgangers op den Stoel van Petrus, wier moed hem heeft gesterkt. Sylverus was veroordeeld geworden, den hongerdood te sterven op het eiland Elba. Martinus was naar Constantinopel gevoerd, aldaar geketend te gelijk met den cipier, door de straten gesleurd, opdat het grauw zijn ter doodveroordeeling zou kennen. Aldus bracht de Paus den marteldood zijner voorgangers in het geheugen terug, als om zijne gevangenschap van weinige beteekenis te doen beschouwen. Steeds bemerkt men; bij Pius VII een geringschatting van eigen verdiensten, een nederigheid, op treffende wijze in oefening gebracht.

Kort na zijne aankomst te Rome smaakte de Paus eene innige vreugde, daar hij zich in de gelegenheid gesteld zag weldadig te kunnen zijn voor eene gevallen dynastie, wier hoofd zijn vervolger geweest was; de napoleontische familie heeft veel aan hem te danken, hij verhief zelfs, om van een enkel voorbeeld te gewagen, den broeder van Bonaparte, Lucien, tot prins van Canino, hetwelk voortaan een der kleine vorstendommen uitmaakte.

Pius VII had bij zijn terugkomst de gelukwensching der katholieke vorsten en zelfs van niet katholieke souvereinen ontvangen; over een zelfden toestand van rust en orde als vroeger mocht hij zich verheugen. Hij zond ijverige missionarissen uit door gansch de wereld, hij beval de oprichting van kloosters voor de hospitaalzusters, begiftigde de weldadige instellingen, ontving met belangstellende blijdschap de moedige zendelingen, die het teeken des kruises in nog nooit doorzochte gewesten hadden geplant, reorganiseerde de wetten, en liet, in één woord, alom zijne zorgende blikken rondwaren, om hulp, steun en deelneming te brengen, waar de gelegenheid zich opdeed.

Terwijl de Paus aldus tot heil van allen werkte en Europa een tijd van vrede en voorspoed genoot, kwam onverwacht en als een dreigende stoornis de tijding, dat Napoleon het eiland Elba verlaten had en weder den franschen troon poogde te bemachtigen. De loop der gebeurtenissen in Frankrijk, na die plotselinge wederverschijning van den gewezen keizer op gallischen bodem, is genoeg bekend.

Toen de ambassadeur des franschen konings bij eene audiëntie zijn bezorgdheid aan den Paus kenbaar maakte, zeide Pius VII, naar men verhaalt: 'Mijnheer de ambassadeur, heb geen twijfel, het is voorbijgaande, het zal drie maanden duren.' Gelijk men weet, heeft dan ook die tweede regeering van Napoleon niet veel langer geduurd en wordt zij 'de regeering der honderd dagen' genoemd.

Bij het tractaat van Weenen werd bepaald, dat de Marken met onderhoorigheden, alsmede het hertogdom Benevento, de legatiën Ravenna, enz. tot den Kerkelijken Staat behoorende, wederom als bezittingen van Rome's souverein, den Paus, werden hersteld.

In een vluchtig overzicht der voornaamste levensbijzonderheden van een Paus als Pius VII is het ondoenlijk alles aan te geven wat de beschrijving overwaardig is. Wij

zullen ons dus bepalen tot hetgeen reeds geschetst is geworden en na van de door hem uitgevaardigde bulle tegen de geheime genootschappen nog gewaagd te hebben, zijn laatste ziekte en zijn dood beschrijven.

Het was in de maand September 1821, dat de bulle tegen de *carbonari*, zooals de leden der geheime genootschappen zich hadden genoemd, werd uitgevaardigd. Reeds had, zoo wordt daarin verklaard, de H. Stoel, bij het beschouwen der vele aan de Kerk vijandige secten, tegen het geweld van zulke verderfelijke genootschappen de stem verheven en die genootschappen als tegen de belangen van godsdienst en maatschappij gericht, gebrandmerkt. Dan, nieuwe geheime genootschappen waren georganiseerd.

Alle Katholieken van alle natiën, die hardnekkig vasthouden aan de beginselen van het carbonarisme, worden in bedoelde bulle veroordeeld. Na een korte verklaring van de middelen, bedoeling, plannen, vermetelheid en huichelarij der sectarissen wordt door den H. Stoel met verontwaardiging tegen hun afschuwelijk eedformulier, en tegen hunne heiligschendende ceremoniën, eene krachtige veroordeeling uitgesproken.

De meer dan tachtigjarige Pius VII had reeds sinds langen tijd ondervonden, dat de krachten zijns lichaams afnamen, en zijne gezondheid meer en meer verzwakte. Op een der eerste dagen van Juli 1823 had de Paus nog, om meerdere beweging te nemen, eenigen tijd gewandeld. Des avonds alleen gebleven, wilde hij van zijn stoel opstaan en met de eene hand op de schrijftafel leunende en met de andere steun zoekende tastte hij mis en had hij het ongeluk op den marmeren vloer te vallen. Zijn hoofd bleef ongedeerd; maar de linkerzijde, die al het gewicht van den val geleden had, deed hem geweldige pijn. Op zijn smartkreten kwam men toeloopen en de geneesheeren bevalen, dat men den zieke van zijne ernstige wonde niet zou spreken. De Paus zag het gevaarlijke van zijn toestand in en verlangde de H.H. Sacramenten der stervenden.

Den 19^{en} der volgende maand had de toestand van den lijder een zoo gevaarlijke wending genomen, dat men voor zijn leven vreesde; zijn stem was zeer verzwakt en slechts bij het uitspreken van eenige latijnsche woorden vernam men, hij was aanhoudend in gebed. De kerken waren met voor zijn behoud biddende geloovigen gevuld. Er heerschte eene algemeene droefheid. Den volgenden dag, 20 Aug. 1823 eindigde zijn aan verdiensten zoo rijk en door treffende ondervindingen zoo zeer bewogen leven. Pius VII stierf in den ouderdom van 81 jaren en zes dagen, na eene regeering van 23 jaren en ruim vijf maanden; eene der langste pausenregeeringen.

De plechtigheden der uitvaart en begrafenis werden gevolgd door het bijzetten van het gebalsemde lijk des Pausen in een sarcophaag in een der kapellen van het koor der St. Pieters-kerk. In die basiliek werd eenigen tijd later, op last van kardinaal Gonsalvi een grafmonument opgericht ter gedachtenis van den Paus, die ook op het gebied van kunsten, wetenschap en letteren zulk een heilrijken invloed had uitgeoefend. Onder de regeering van Pius VII toch werden de archeologische opdelvingen te Ostia ondernomen, het *Forum* weder aangelegd alsmede het terrein om den boog van Constantijn en om dien van Septimius-Severus geëffend; de obelisk van den Monte-Pincio opgericht, de *piazza del Popolo* en het *Forum* van Trajanus verfraaid, het museum des Vaticaans vergroot, enz.

Het monument dat aan de nagedachtenis van Pius VII gewijd is, werd door den beroemden beeldhouwer Thorwaldsen gebeiteld; het beeld van den Paus bevindt zich tusschen twee allegorische figuren, welke zijne regeering verpersoonlijken: De gematigdheid en de kracht.

Allerlei.

De Huurkoetsier.

Een man, die op den bok van een rijtuig zit in al de glorie van zijn postuur, met een hoed in blinkend foedraal op 't hoofd, een paar bakkebaarden op zij, ringen in de ooren, een geestig oog en een vroolijken mond, voorts bedolven in een jas van grijs laken of soms in een langen mantel - ziedaar het portret van den huurkoetsier op onderstaand plaatje voorgesteld.

Zooals hij is, zoo zijn ook zijn meeste confraters; zij gelijken elkander als eieren; ofschoon 't hunne roeping is, om veelal aan de spits der beweging te staan, zoo schijnen zij zelf in hunne zeden en costumen onveranderlijk; men noemt hen huurkoetsiers en toch zijn ze eerlijk als goud, gelijk men zulks van geen huurling zou verwachten. Daarmeê is echter niet gezegd, dat zij voor een fooi of een borrel u geen hoop aardigheden en leugens opdisschen of de paarden wat minder droomerig laten loopen. Om hen echter de kleppers zoo door de stad te doen draven, dat de ruiten der huizen er van rammelen in hunne sponningen ja, dat de water- en vuurvrouwen en kruideniers er schande van spreken, zoo iets hebben zij niet voor iedereen over. Daarvoor moet men in een academie-stad zijn. Hier slechts gebeurt het wel eens, dat de huurkoetsier zijne gewone bedaardheid vergeet en bereid is om op klaarlichten dag de lantarens aan 't rijtuig te hangen; wanneer echter een der heeren hem de zweep uit de hand wil nemen of hem een tientje aanbiedt, als hij maakt, dat ze omvallen, dan wordt de koetsier weêr even bedaard als vroeger, vast blijft hij op den bok met de zweep in de hand zitten; soms doet hij ook wel eens alsof hij slaapt, maar nooit rijdt hij een stap harder dan hij verkiest.

In een onzer groote handelssteden

komt onlangs een scheepskapitein in een restauratie en bestelt een portie beefsteak met een goede, smakelijke botersaus. Na eenige oogenblikken komt de kellner met de gevraagde schotels aangedragen. ‘Waar is de botersaus?’ voegt hem de kapitein

toe. ‘Hier’ was 't antwoord van den jongen, terwijl hij zijn gast een kommetje met een vocht aanwees, dat meer op water dan op boter geleek. ‘Zoo,’ hernam de zeeman, ‘als dat saus is, dan heb ik van Oost-Indië tot hier in niets anders dan botersaus gevaren.’

Een Engelschman

vroeg gedurende zijn verblijf te Munchen met veel belangstelling naar den schilder Kaulbach. - ‘De schilder Kaulbach?’ antwoordde de jongen uit het hotel, ‘dien man weet ik niet te wonen, maar als ge een goeden schilder moet hebben kunt ge nergens beter dan bij mijn vader te recht komen; al de verf die ge hier op deuren en vensters ziet, heeft hij er op geschilderd.’

In Engeland

is een monsterachtig groot oorlogsschip gebouwd, 't welk den naam ‘Glatton’ draagt. Ieder, die het zonderling vaartuig ziet, vergelijkt het met wat anders. Zoo heeft men gezegd, dat het veel op een havenhoofd, een spoorweg-platform, een baggermachine, een half gezonken schuit of een omgeslagen kolenbrik geleek. Al wat men er echter van ziet, is een gepantserde borstwering met twee 600 ponds kanonnen, die voor en achter een lepelvormig platform heeft.

Een beroemd engelsch tooneelspeler

bevond zich in een rijtuig, dat hem met andere gasten naar eene badplaats voerde. Toen iedereen gesproken had over hetgeen hem deerde, moest ook de clown op vriendelijk-verzoek zijne kwaal kenbaar maken. ‘O, sprak hij, ik mankeer niets dan dat ik nu en dan vlagen heb van dolheid, waarin ik iedereen wil bijten.’ De gasten verschrikten en begonnen zich in het rijtuig niet op hun gemak te gevoelen; zij werden echter een weinig gerust gesteld, toen de comediant hun verzekerde, dat de vlaag altijd werd voorafgegaan door een hoest, die veel naar het blaffen van een hond geleek. Als nu het rijtuig eene beek doorreed, deed zich eensklaps de onheilspellende hoest hooren, de portieren vlogen open en het gansche reisgezelschap stortte hals over kop in de beek neder. Zij kwamen met den schrik en een nat pak vrij. Maar de clown heeft zeker toen en nog menigmaal daarna hartelijk om 't avontuur gelachen.

Dat het niet iedereen gegeven is verzen te maken,

ondervond ook voor eenigen tijd zeker jongmensch Jan Kwant genaamd. Ofschoon hij juist geen letterkundige opvoeding genoten had, stelde hij toch veel belang in den bloei onzer vaderlandsche literatuur, en van harte verlangde hij derhalve in een zoogenaamde literarische vereeniging opgenomen te worden, waar eenige uitgelezen jongelui de gewoonte hadden van tijd tot tijd 's avonds aan Bacchus of Gambrinus

en tegelijk ook aan de godin der wijsheid hunne nederige offers te brengen. Slechts êêne moeilijkheid deed zich tegen zijn opname voor. In de statuten namelijk der vereeniging was bepaald, dat elk nieuw lid zijn eerste optreden in de vergadering door een gedicht zou opluisteren. Lang reeds had onze candidaat er over nagedacht, hoe deze moeielijkheid te overkomen, toen een zijner meer met poëzie begaafde vrienden hem den raad gaf van een stok naar de vergadering meê te nemen, met dezen tegen de muur te slaan en tegelijk zijn hart lucht te geven door de volgende dichtregelen:

Ik, Jan Kwant,
Sla met mijn stok tegen den wand.

Zoo gezegd, zoo gedaan. De jongeling draagt zorg de twee verzen goed van buiten te weten en begeeft zich met zijn stok en zijn poëtischen schat naar den nieuwen dichterenbond. Terwijl hij onderweg bij zich zelf de twee verzen herhaalde, werd het hem intusschen duidelijk, dat het woord: ‘wand’ wel wat rijkelijk hard en onwelluidend klonk. Hij achtte dus een kleine verbetering in 't vers volstrekt noodzakelijk en declameerde:

Ik, Jan Kwant,
Sla met mijn stok tegen den muur.

Doodgeslagen door een klok.

In Venetië bevindt zich dicht bij het Marcus-plein eene gaanderij, die ook een uurwerk bezit. Bij de metalen klokken daarvan staan twee ijzeren mannen, die met groote hamers het aantal uren slaan. Niet lang geleden bevond zich daar een Engelschman om het werk te beschouwen. Juist toen een uur ten einde was stond hij aan de klok; de ijzeren mannen sloegen toe, en een daarvan trof den ongelukkige zoo geweldig met zijnen metalen hamer, dat hij met verpletten schedel dood neêrzeeg.

[Nummer 20]

Onze gravuren.

‘Hoe meer ik de menschen leer kennen,’ zegt zeker schrijver ‘des te meer bemin ik den hond.’ Wij meenen minder streng te moeten zijn en houden 't er voor, dat mensch en hond op verschillende wijze recht op onze liefde hebben. Van alle dieren toch is de hond het meest getrouwe, meest leerzame en aan den mensch 't innigst gehechte redeloos wezen. Zijn voor velerlei ontwikkeling zeer vatbaar instinct doet het dier aan den mensch ontelbare diensten bewijzen. De hond voert hem op jacht het wild te gemoet, bewaart zijne kudden, bewaakt bij nacht zijn huis en erf, is een trouwe leidsman voor den blinde, redt den door den sneeuw der bergen verdoolden reiziger; hij is een verzet en een speelgoed voor den rijke, voor den arme een troost en trouwe deelgenoot in zijn lijden.

Het instinct van den hond is verschillend naar gelang van het ras, waartoe hij behoort. Volgens Cuvier zijn er drie hoofdsoorten: waakhonden, patrijshonden en

doggen. Tot de eerste soort rekent hij o. a, den hazewind en den hond van den St. Bernard. Tot de patrijshonden behooren de wolfshond, de poedel, de loophond, de brak, de dashond, de herdershond, de staande hond, enz. Onder de doggen rangschikt men den bulhond, den mops, den bastaardmops, vooral ook de engelsche en turksche hondensoort. Er heeft echter eene zoodanige verbastering der oorspronkelijke hoofdsoorten plaats gehad, dat de meeste honden, die wij aantreden, tot een gemengd ras behooren.

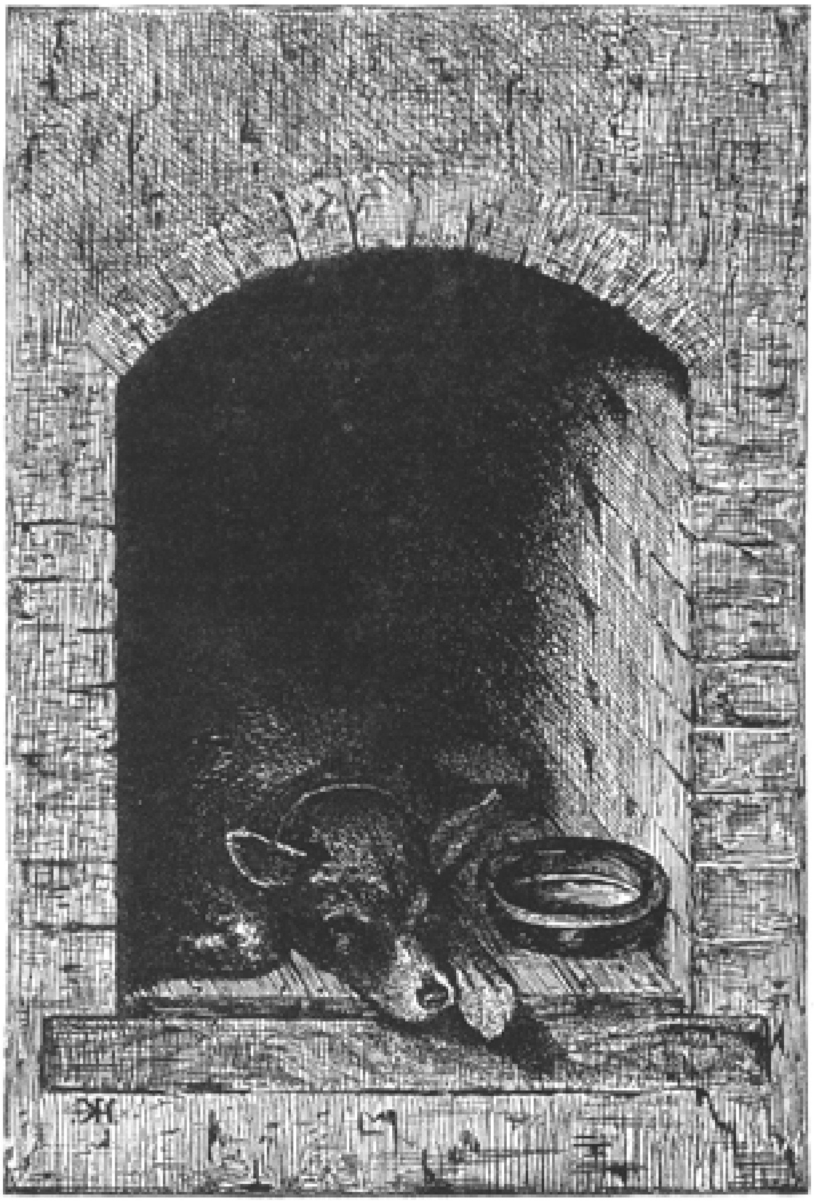

DE HOND NAAR EENE SCHILDERIJ VAN WIERTZ.

In 1863 had er te Londen eene tentoonstelling van honden plaats, waarop niet minder dan 1,700 verschillende soorten aanwezig waren. Sommige exemplaren dezer geëxponeerde hondenwereld werden voor de fabel achtigste prijzen verkocht. Zoo betaalde men o.a. Voor een dashond de som van 37,500 franken. Een hond aan lord Stamford toebehoorende, werd voor 3,500 franken verkocht. Een King-Charles gold 500 pond sterling. In 't zelfde jaar had een dergelijke tentoonstelling te Hamburg plaats. Een voshond, Nettler genaamd, werd er voor 25,000 fr. verkocht; een wolfshond van hongaarsch ras, een hazewind aan den kroonprins van Pruisen

toebehoorend en een klein engelsch hondje werden te zamen voor ongeveer vier duizend florijnen verkocht.

Hoezeer het instinct van den hond voor ontwikkeling vatbaar is, bewijzen dagelijks de gezellige kunstjes waarmeê die huisvrienden ons den ledigen tijd helpen veraangenamen en wanneer men den gedresseerden poedel, bijv. in een honden- en apenspel ziet, die in de uniform van tamboermajoor zich op zijn achterpooten zet, aan een draaiorgel draait zonder eenig verlangen naar den feestdisch te laten blijken, rondom welken zijne makkers geschaard zitten en die daarna domino speelt of eenige cijfers tot een bepaald jaartal weet samen te voegen, dan zouden zulke wonderbare toeren u bijna aan een zeker hondenverstand doen gelooven.

Over het instinct der honden zijn, even als over zoo menig andere min of meer geheimzinnige zaak, door philosofen en sofisten de zonderlingste paradoxen geboekt, en een duitsch schrijver verzekert in vollen ernst, dat 'de graad der hondenontwikkeling de beste toetssteen is voor de meerdere of mindere volkomenheid der intellectueele ontwikkeling van een volk.' Dezelfde geleerde is van oordeel, dat een groot aantal honden een onfeilbaar kenteeken is van maatschappelijke welvaart en daarom verheugt hij er zich over, dat er in 't intelligente Pruisen zoovele honden zijn. Als intusschen waarlijk grond is voor den schimpnaam: 'chiens de Prussiens,' waarmeê de Franschen vooral sinds den laatsten tijd de Pruisen zoo gaarne betitelen, dan moeten de intelligentie en voorspoed in 't nieuwe keizerrijk wel verbazend groot wezen.

Het hondenportret, dat ons de schilder Wiertz in bovenstaande gravure te zien geeft, is evenmin 't afbeeldsel van een duitschen bulhond of valschen engelschen dog, als dat van een wuft fransch of bologneesch

schoothondje. De ‘Ami’ van Wiertz moge ook al nooit de broodwetenschap van een geduldigen poedel geleerd hebben; van apporteeren, dansen, dood liggen, trommelen en slaag krijgen zij hij wellicht volstrekt niet thuis, toch is hij beter dan velen zijner hooggeroemde confraters, want de vaderlandsche trouw staat hem in de goedige oogen te lezen; hij bemint zijnen meester, begeleidt hem in nood en gevaar, en al krijgt hij ook maar wat beentjes en brood, ‘hij kwispelstaart en loopt in 't rond, en springt op zijnen schoot.’

Albanië is de benaming der zuid-westelijke provincie van europeesch Turkije en staat gelijk vroeger het aangrenzende Montenegro onder de heerschappij der Verhevene Porte. De bevolking is uit een mengsel van Turken, Grieken, Serviërs en Joden samengesteld. Van de Christenen belijden er zeer velen de leer van het grieksche schisma, terwijl de Muzelmannen er in tal van sekten verdeeld zijn. Mag ook al een gedeelte der bevolking zich beroemen op onberispelijke zedelijkheid en op eene dapperheid, die tot de heroïsche tijden behoort, 't is echter ook waar, dat een aanzienlijk getal zich vereerd acht met den titel van ‘Klephte,’ die zooveel als ‘dief’ beteekent.

De albaneesche vrouwen hebben over 't algemeen een regelmatig uiterlijk en een zeer majestueus voorkomen. Die, welke op onze gravure is voorgesteld, is naar hare kleeding te oordeelen, waarschijnlijk eene christene vrouw. Deze toch onderscheidt zich van de andere vooral door den eenvoud harer kleedij; haar gewaad is gewoonlijk van pijlaken, om hare schouders draagt zij een doek van opvallende kleur, een keten van koralen tooit haar den hals en het hoofdhaar is sierlijk met een bontkleurig doekje omwonden. Ook zij vertoont in hare wezenstrekken de uitdrukking eener kwijnende neêrslachtigheid, welke de gewone gezellin is van den vernederenden levenstoestand der oostersche vrouw.

In een eenvoudige en verhevene taal heeft de H. Schrift, de zending der Wijzen geschetst, die met zooveel waarheid en loed van phantasie door Doré in de gravure van pag. 157 is voorgesteld. ‘Waar is de Koning der Joden geboren? Wij zijn gekomen om hem te aanbidden,’ ziedaar de vraag, die uit de wezenstrekken van al de beeldén der groep ons toespreekt en het tafereel met die heldere en godsdienstige vroolijkheid tooit, welke het deel was van hen, die met zooveel ijver en vertrouwen den Zaligmaker zochten. In deze vraag toch ligt de drievoudige belijdenis opgesloten, die de vreugde der wijzen uitmaakte, dat namelijk Christus mensch, koning en God is: mensch, wijl hij is geboren, koning is de naam dien zij hem geven, zijne Godheid erkennen zij door hem te aanbidden. De Kerk heeft de geschenken, welke de Wijzen tot staving dezer drievoudige belijdenis brachten, als zinteekenen aangenomen en gebiedt ons op den feestdag van heden aan Jezus als koning het goud der liefde, als God den wierook des gebeds, en als mensch de mirre en den balsem des lijdens aan te bieden.

Opkomst en verval van Paraguay.

(*Slot.*)

Hoewel een despoot, was Francia toch de rechte man voor Paraguay. Alles kwam bij hem hierop aan, het land te bewaren voor den bloedigen burgeroorlog waardoor de overige amerikaansche Staten zoozeer geteisterd werden. Dit gelukte hem

volkomen en zoodoende genoot Paraguay gedurende vijf en twintig jaren een gelukkigen vrede en versterkte zich zoodanig dat het een der voornaamste Staten van Zuid-Amerika werd.

De Paraguanen mochten zich echter in die ongestoorde rust niet lang ver heugen, want na den dood van Francia in 1840 staken de revolutiemannen het hoofd weder op. Binnen weinige weken hadden vier personen zich na elkander van het hoogste bestuur meester gemaakt en dreigde Paraguay het lot der overige amerikaansche staten te zullen deelen, toen een neef van den overleden Francia, generaal Lopez, zich in 1844 tot dictator liet uitroepen. Deze stelde Paraguay open voor den handel met het buitenland, en liet de inwoners naar goedvinden handel drijven. Alleen de paraguaansche thee bleef staatsmonopolie.

Ofschoon Paraguay sedert 1844 eene grondwet bezat, heerschte Lopez, even als Francia, met een onbeperkte macht, die niet zelden in brutaal geweld overging en zich vergreep aan persoonlijke vrijheid en den eigendom der kolonisten. Daar nu Paraguay met het buitenland in verbinding kwam en vreemde gelukzoekers, vooral Yankee's in het land kwamen om het te exploiteeren, vonden nieuwe denkbeelden gereedelijk ingang en ontstonden voor het volk nieuwe behoeften. De dageraad van een nieuw tijdperk was reeds aangebroken. Er werd een spoorweg aangelegd van 25 mijlen lang, van af de hoofdstad Assomption naar Villa Rica, eene plaats midden in het land gelegen.

Lopez, die in 1862 stierf, beval vóór zijn dood zijn zoon Francisco, toen reeds opperbevelhebber van het leger, het congres als zijn opvolger aan, die dan ook tot president verkozen werd.

Aan zijne reizen door Europa, had de jonge Lopez het deels te danken dat hij een tamelijke ontwikkeling bezat. In den beginne was het zijn ernstig streven, de verbeteringen, die zijn vader reeds op touw had gezet, te voleindigen. De spoorweg van Assomption naar Villa Rica werd voltooid, de telegraaf omspande het gansche land; tuighuizen, werven en vestingwerken werden overal aangelegd, schepen gebouwd, kanonnen gegoten, europeesche ingenieurs en officieren in dienst genomen en het leger op voet van oorlog, d.i. op 60,000 man gebracht. Maar waartoe al deze krijgstoerustingen?

Op den 5^{en} Maart 1865 beriep Lopez een congres naar Assomption en verklaarde hier de verbaasde leden kort en bondig, dat hij Brazilië den oorlog wilde verklaren. Paraguay moest grooter worden; daarom maakte hij aanspraak op de naburige braziliaansche provincie Parana en op een groot gedeelte van de provincie Matto Grosso, gelegen in het stroomgebied van Paraguay.

Na zijn toespraak op het congres te Assomption liet Lopez eenige braziliaansche steden alsook een groot gedeelte van Matto Grosso door zijne troepen bezetten. Daar de argentijnsche provincie Corrientes hem den doorvoer zijner troepen geweigerd had, dewijl dit eene schending der neutraliteit zijn zou, verklaarde hij ook deze republiek den oorlog. Daarentegen had de argentijnsc he bond de braziliaansche schepen veroorloofd de Parana stroomopwaarts te varen.

Lopez bekommerde zich weinig om de verschillende krijgstoerustingen; op het onverwachts verschenen vijf paraguaansche oorlogsbooten voor de stad Corrientes. Hier lagen twee argentijnsche schepen, die, niets kwaads vermoedend, de vlag ten groet heschen. Eensklaps hoorde men het gedonder der paraguaansche kanonnen, die dood en verderf zaaiden onder de Argentijners en vooraleer deze tot bezinning gekomen waren, hadden de Paraguanen de schepen reeds geënterd en velden alles

neêr wat zich niet op genade of ongenade overgaf. Tegelijkertijd landden er 5000 man infanterie die zich van Corrientes meester maakten.

Nu kwam echter op 1 Mei 1865 het drievoudig verbond tot stand, tusschen Brazilië, de argentijnsche republiek en Uraguay, waarbij bepaald werd dat Paraguay zijn tegenwoordig grondbezit zou behouden maar alle aanspraken op uitbreiding van gebied laten varen, de scheepvaart vrij zou zijn en Lopez zijne ambten zou neêrleggen.

Hoewel hij zich nu drie vijanden te gelijk op den hals gehaald had zette Lopez den oorlog voort. In het begin was hij gelukkig. Zijne troepen veroverden binnen korten tijd de geheele provincie Corrientes en bemachtigden de braziliaansche stad Uruguana. Zij gingen hierbij echter te werk als wilde dieren en vermoordden alles, wat hun in handen viel. De eerste zeeslag, die den 11^{en} Juni 1865 op de rivier de Parana nabij Riachuelo plaats had, bleef onbeslist, maar de braziliaansche vloot, die de wijk nam, werd bij Cuevos heftig beschoten. Op 17 Augustus moest Lopez ten gevolge van den slag bij Yatai de provincie Corrientes ontruimen en werd de in Uruguana achtergeblevene bezetting genoodzaakt de wapens neêr te leggen. Van nu af keerde het lot. Lopez moest terugwijken en ging nu verdedigenderwijs te werk. Elke voet gronds die de verbondenen veroverden werd met bloed geverfd; wel is waar werd de oorlog jaren lang voortgezet en tastte Brazilië in het hart aan, maar ook de Paraguanen waren schrikkelijk gedund en hun land was in een woestenij herschapen; daarop viel ook Assomption, de hoofdstad van het land, in de macht der verbondenen.

Lopez, die in het begin van den oorlog alle Paraguanen op zijn hand had, kon den krijg later niet meer voortzetten, omdat hij zich door zijn schrikbewind bij allen gehaat maakte. Overal ontdekte Lopez samenzweringen tegen zijn leven, die dan ook niet uitblijven konden. Een zijner broeders, zijn zwager, Barrio, de minister van Oorlog en Borges, de minister van Buitenlandsche Zaken, hadden onder elkaar besloten, hem bij gelegenheid der feestviering van zijn verjaardag door overtuiging of geweld tot afstand te bewegen. Door zijn spionnen was hem dit in tijds aangebracht, en hij liet ze allen benevens 200 officieren neêrschieten. De europeesche officieren en verscheidene beambten door Lopez vroeger in dienst genomen, verkeerden in voortdurend doodsgevaar. Verscheidenen lagen ook jaren lang opgesloten in van ongedierte wemelende kotten, waar zij slechts nu en dan een stuk rauw vleesch en zweepslagen van den kommandant ontvingen.

Hardnekkig vochten de Paraguanen tot hun laatsten ademtocht zoowel uit aangeboren dapperheid als uit vrees voor Lopez. Een der bevelhebbers, Martinez, een dapper officier, was met ongeveer duizend man ten gevolge van den terugtocht. van Lopez, op een eiland tegenover Humaîta ingesloten. Na nog een braziliaansch en argentijnsch bataillon vernietigd te hebben, was hij genoodzaakt zich met zijn tot op 400 man ingesmolten leger, over te geven. Den volgenden dag werd zijne vrouw in boeien geklonken en op de pijnbank uitgestrekt om haar te dwingen tot de bekentenis, dat haar man een verrader was. Daar zij met heldenmoed alle folteringen verdroeg, werd zij aan de soldaten overgeleverd, die haar met roeden geeselden. Dit barbaarsche spel duurde eenige weken totdat Lopez haar eindelijk bij gratie liet onthoofden.

Dat de Paraguanen de zaak van Lopez toegedaan schenen, is ons geen raadsel meer. De voornaamsten waren neêrgesabeld of ten minste zoozeer beangst dat zij zich niet durfden verklaren. Daarbij kwam nog dat hij het volk, hetwelk altijd aan blinde gehoorzaamheid gewoon was, diets maakte dat de verbondenen vijanden waren van den godsdienst.

Evenwel zou Lopez zich niet zoolang staande hebben gehouden, zoo in de braziliaansche troepen meer krijgstucht had geheerscht. Vooral hadden zij de slechte gewoonte om na eene belangrijke zegepraal geheele weken uit te rusten, in plaats van zich dien tijd ten nutte te maken.

Hunne eindelijke zegepraal hadden zij te danken aan de overmacht, doch zij moesten de overwinning met opoffering van duizende menschenlevens koopen.

De Paraguanen bezaten slechts weinige geneesheeren. Men kan zich dus gemakkelijk een denkbeeld vormen van den toestand der gewonden. Daarbij kwam nog het gebrek aan genees- en levensmiddelen en kleeding. Ieder kleedde zich naar zijn vermogen. Velen waren er die zich meester maakten van een gevallen wapenbroeder om hem zijne kleederen te ontrooven. Om deze reden hielden de Paraguanen in den laatsten tijd van den oorlog geen gevangenen meer, maar brachten alle vijanden om die hun in handen vielen, gewonden en niet gewonden.

Wat den persoon van Lopez zelven aangaat, gewoonlijk wordt hij als een lafaard afgeschilderd. Dit komt echter geenszins overeen met hetgeen dezelfde schrijvers, die hem lafhartig noemen, zeggen namelijk dat hij elk gevecht zelf leidde en met een onverstoorbare kalmte aan het hoofd van het leger zijne bevelen gaf. Gehard en volhardend in den strijd, bezat hij een buitengewone wilskracht.

Daar de Paraguanen inzagen, dat zij ten laatste den ongelijken strijd toch moesten opgeven, liepen de voornaamsten van Lopez' leger naar de verbondenen over. Nu trok hij met ongeveer duizend getrouwen de braziliaansche provincie Matto Grosso binnen alles te vuur en te zwaard vernielend. Van daar werd hij weder naar Paraguay teruggedreven en behaalde nog eens een groote overwinning, maar zijn leger dat reeds zoo zeer gedund en ontmoedigd was, liet hem in den steek.

Eindelijk volgde de noodlottige dag van 1 Maart 1870. Door de cavalerie van generaal Camara aangevallen, nam hij de vlucht naar een bosch. Achtervolgd en ingehaald, werd hij, daar hij zich niet wilde overgeven, door een onderofficier met eene lans doorstoken. Zijne moeder, broeder, zusters en zijne zonen alsook een groot aantal officieren vielen den vijand in handen. Zoo stierf Lopez en met hem geheel zijn huis.

De beeldstormer en zijne dochter.[1)]
Door H.A. Banning.

I.

'Siet de werelt comt haer toonen,
En met leugenen verschonen,
   Maer sy lockt u tot den doot.'
Het Godvruchtig ende H. Herte

In het jaar onzes Heeren 1572 stond in de nabijheid der Waterpoort te Gorkum eene herberg, wier uithangbord met het borstbeeld prijkte van prins Willem van Oranje, bijgenaamd *den Zwijger*. Onder het portret, dat fonkelnieuw en met de schitterendste kleuren gemaald was, doch niet het minste op den vogelvrijverklaarden prins geleek, stond met gouden letters te lezen:

In den Prince van Oranien hier,

1) Sinds lang zijn wij herhaaldelijk aangezocht, om dit verhaal ook onder de oogen onzer talrijke lezers te brengen. Wij meenen thans aan dit verzoek te moeten voldoen vooral dewijl het nu weldra drie eeuwen geleden zal zijn dat de gebeurtenissen, die daarin worden beschreven, hebben plaats gehad.
De Redactie.

Tapt men goê wijn, mee ende bier.

Het was een kordaat bestaan van den kastelein uit ‘de Prince van Oranien’, om reeds in het begin van gezegd jaar zijne tapperij met dit uithangbord te versieren, daar de stad nog aan zijne katholieke majesteit getrouw gebleven, en de drossaart Torck, een vroom en ijverig Katholiek, nog altijd bevelhebber van het kasteel was. Doch wij willen den lezer vooraf in weinige woorden met den toestand, waarin ons land destijds verkeerde, bekend maken, en dan den eigenaar van ‘de Prince van Oranien’ aan hem voorstellen, welk een en ander veel tot een duidelijk begrip van hetgeen wij willen mededeelen, zal bijdragen.

Nadat in het jaar 1519 door den opstand van Luther tegen het gezag van den H. Stoel, de zoogenaamde hervorming in het leven geroepen was, en de ketterijen zich onder allerlei schakeeringen in verschillende oorden van Duitschland hadden uitgebreid, kwam die onzalige storm eenige jaren later ook ons vaderland teisteren. De leer van het Protestantismes, welke onbeperkte vrijheid in hare banier voert, moest uit haren aard al spoedig tot omverwerping van het wettig gezag aanleiding geven; en van de revolutionnaire begrippen met die leer aangroeiende, werd dan ook gretig gebruik gemaakt door een woelzieken adel om haat tegen een vorst te zaaien, die, getrouw aan eed en pligt, de opkomende ketterij in hare geboorte wilde verstikken.

Hieruit werd de beruchte beeldstormerij van 1566 geboren.

Het is bekend, hoe woeste benden zich in onze tempels wierpen, de gouden en zilveren sieraden ontvreemdden, de beelden van Gods heiligen omverwierpen en verbrijzelden, de priesters deerlijk mishandelden en om het leven brachten, zóó zelfs dat protestantsche schrijvers er van gruwen en getuigen, dat alleen in Brabant en Vlaanderen meer dan vier honderd kerken geplunderd werden.

De prins van Oranje, die eenmaal stadhouder van Philips II was, en in de spanning der gemoederen een middel meende te zien, om het hoogste gezag in handen te krijgen, nam alle elementen, welke de revolutie aanbood, te baat, om zijn doel te bereiken. Ten einde bij het volk, dat er niet aan dacht het souverein gezag van den koninklijken graaf aan te randen, gemakkelijker te slagen, en het trapsgewijze de revolutionaire ladder te doen bestijgen, schilderde men den hertog van Alva, die ter herstelling der orde als landvoogd herwaarts was gezonden en te Brussel resideerde, als een bloeddorstigen beul af. Uitzichten op geld en buit deden het overige. Prins Willem, die zich bij het volk bemind had weten te maken, stelde zich aan het hoofd der ontevredenen en wist zich door invloed weldra onmisbaar te maken. Altijd onder de leus van grieven tegen den hertog van Alva bracht hij een leger op de been, dat echter uit gebrek aan geld weder uiteenging. Toen hij zag, dat hij langs dien weg zijn doel niet kon bereiken, nam hij een ander middel te baat; hij schonk namelijk aan gevluchte edelen en kooplieden kaperbrieven, met welke zij het recht hadden voor eigen rekening zeeschuimerij te bedrijven. Deze kapers gaven zich den naam van Watergeuzen[1]. Onder hen was Willem van der Marck, heer van Lumey, een der aanvoerders. De onmenschelijke wreedheid en vervolgzucht van dezen hoofdman was zoo groot, dat de prins van Oranje later, na herhaalde waarschuwingen, zich eindelijk genoodzaakt zag, hem gevankelijk naar Rotterdam te doen overbrengen.

1) Wij zullen in den loop van ons verhaal vaak van het woord *Geus* gebruik maken De le er moge ons daarom echter niet van hatelijkheid beschuldigen. die ons in geenen deele bezielt Wij willen onder dien naam slechts de partij verstaan hebben, die zich in den tijd waarvan wij spreken, gaarne zoo liet noemen. Het zou overigens zeer moeielijk zijn de onkath lieken van dien tijd onder een anderen naam aan te duiden, daar de sekten der Hervormde Kerk van onzen tijd toen nog niet bestonden of voor het minst geene bepaalde kleur of belijdenis hadden.

Het is lichtelijk te denken, wat de Katholieken te verduren hadden van menschen, bij wie alle gevoel uitgedoofd was en die slechts aan den prikkel hunner hartstochten gehoor gaven. Op den 1^{en} April 1572 namen de Watergeuzen de stad Brielle bij verrassing in; daarop volgden Vlissingen, Enkhuizen en meer andere steden, onder welke ook Alkmaar.

Zoodanig was de toestand van ons land, op het tijdstip waarin ons verhaal begint.

Het zal nu den lezer duidelijker geworden zijn, hoe men ten jare 1572 het borstbeeld van den prins van Oranje in Gorkum openlijk durfde uithangen; want ofschoon de stad, zoo als wij bereids gezegd hebben, den wettigen landsheer nog aanhing en een groot gedeelte der burgers met hart en ziel aan den katholieken godsdienst gehecht was, had toch de nieuwe leer ook dáár reeds vele aanhangers verkregen, die op het gerucht der inneming van genoemde steden natuurlijk driester het hoofd opstaken, te meer daar het wel te denken was, dat ook Dordrecht en Gorkum nu spoedig eene beurt zouden krijgen.

Doch wij zullen den lezer niet langer met omschrijvingen vermoeien, en hem liever in de gelegenheid stellen in ‘de Prince van Oranien’ meer in 't bijzonder met de personen en zaken bekend te worden.

De kastelein uit genoemde tapperij, Dirk Roelofsz, was een boomsterke kerel van omstreeks veertig jaren, met slechts één oog, dat zeer ver vooruitstak, als ware het, om bij afwezigheid van het tweede oog aan beide kanten van zijn groven neus te kunnen zien. Zijn hoofdhaar was zwart en krullend als van een neger. Hij droeg een baard, zooals er nooit een in de mode geweest was en die ook niet veel navolging zal vinden, namelijk slechts op de eene helft der bovenlip en op een gedeelte der kin. Hoe zonderling dit ook moge schijnen, is het echter zeer verklaarbaar. Dirk had namelijk in een gevecht eene onvriendelijke ontmoeting met een zwaard gehad, ten gevolge waarvan hij een gedeelte van zijne kin en bovenlip verloor. Was Dirk in een slecht humeur, iets wat trouwens niet zelden gebeurde, of werd zijne drift op de eene of andere wijze gaande gemaakt, dan kregen deze litteekenen eene vuurroode kleur; eene bijzonderheid, die den vrienden van den praatzuchtigen kastelein vaak gelegenheid schonk, om te zeggen, dat in het oogenblik van gevaar al zijn moed naar de bovenlip schoot. Hoe het ook zij, dit is zeker, dat al deze bijzonderheden aan Dirk een zeer ongunstig voorkomen gaven. Zijne afkomst was den Gorkumers onbekend; hij had zich het eerst vertoond bij de beeldstormerij van 1566 en was ongeveer twee jaren te Gorkum gevestigd. Zijne herberg of tapperij, dat wist de geheele stad, was iets, dat wij in onzen tijd onder den naam van klub kennen, eene soort van sociëteit van misnoegden. De eigenlijke zaak was aldus: Dirk Roelofsz was Amsterdammer van geboorte, maar had zich reeds vroegtijdig bij de opstandelingen aangesloten, in genoemd jaar zoowel in Augustus als in October een werkdadig aandeel in de beeldstormerij genomen, en na later nog eenigen tijd onder de zeeschuimers te hebben geleefd, zich met het geroofde binnen Gorkum nedergezet.

In den avond van den feestdag van den H. Joannes den Dooper des jaars 1572 was in ‘de Prince van Oranien’ een groot getal gasten bijeen. Het had dien dag sterk geregend en de noordenwind maakte het, den liefelijken zomertijd in aanmerking nemende, betrekkelijk koud, zoodat de meeste gasten hunne natte voeten begeerig naar het vlammend haardvuur uitstaken. De voordeur werd goed gesloten gehouden; want de misnoegden hadden dien dag tevergeefs eene poging tot opstand gedaan en men had veel te bespreken wat niet ‘oirbaar’ was. Dirk Roelofsz scheen eenig overwicht op al de aanwezige gasten te bezitten, althans zij

DE ALBANEESCHE VROUW.

DE TOCHT DER WIJZEN.

luisterden met gretigheid naar alles wat hij hun mededeelde, en niemand scheen lust te hebben, om met hem in woordenstrijd te komen; wellicht omdat hij in den regel niet veel tegenspraak gedoogde, en zoo als men het noemt, geene kat was om zonder handschoenen aan te vatten.

'Ik mis nog eenigen der onzen,' zegde de kastelein, terwijl hij met de handen op den rug de gelagkamer op en neêr ging en met zijn eene oog de groep monsterde, welke een halven cirkel om den haard vormde; 'onder anderen Jan, den kuiper, en Reinier, den vilder, anders twee trouwe vrienden, die niet licht onze gewone vergaderingen verzuimen.'

'Mogelijk houden zij op dit oogenblik wel vergadering bij den drossaart,' zegde lachend een klein, mager ventje, dat eene pijp gestopt hebbende, zijn duim telkens aan de tong bracht en daarmede volgens gewoonte de tabak bevochtigde.

'Gij spreekt als een kind, meester Leendert,' bromde Dirk, het kleine mannetje een ijzeren komfoor met vuur toereikende; 'ik geloof, dat zij bijna zoo graag bij den duivel als bij Torck zouden zitten; er is dan ook trouwens weinig verschil in: gehangen of gebraden, dat is zoo wat hetzelfde.'

Het kleine mannetje bleef denzelfden onaangenamen glimlach behouden, nam het zwaarlijvige komfoor in zijne magere handen, klopte eenige malen met den pijpekop op het vuur, deed een paar geweldige trekken aan zijne pijp, zoodat zijne ingevallene wangen schier geheel verdwenen, en zeide, terwijl hij bij tusschenpoozen den rook wegblies: 'pf.... dat is te zeggen ... pf.... het is hier ook de vraag niet... pf.... wat zij zouden willen ... pf.... maar....'

'Maar, maar, wat maar? Gij zijt zoo langzaam als een kreeft, meester Leendert,' riep de kastelein ongeduldig.

Het kleine ventje blies nog eens een vollen mond met rook in de brandende pijp, stak er toen bedaard eene soort van dopje op en zeide, terwijl hij zich gemakkelijk nederzette: 'Ik wil maar zeggen ... pf.... dat zij niet uit eigen verkiezing bij den drossaart zullen zijn.'

Aller oogen werden naar Leendert gericht, die met welgevallen de begeerige blikken opving en zich behagelijk in zijne geheimzinnige houding als in eene warme deken scheen te wikkelen.

'Wat wilt gij daarmede zeggen?' riepen verscheidenen tegelijk.

'Ik wil daarmede zeggen ... pf.... zeide en blaasde het kleine mannetje, dat de drossaart ... pf.... onze vrienden ingepakt heeft.'

'Hoe weet gij dat?' vraagde Dirk haastig.

'Omdat ik het met mijne ... pf.... eigene oogen gezien heb.'

'En dat vertelt gij nu eerst!' riep de kastelein, ongeduldig met den voet stampende.

'Jobstijdingen komen nimmer te laat,' merkte Leendert aan.

Onze kleine rooker werd nu door een aantal vragen te gelijk bestormd, die hij allen in zijn brein trachtte te regelen en waarbij hij den zolder om raad scheen te willen vragen, daar zijne oogen stijf naar dien kant gericht bleven. Alvorens hij hiermede echter gereed was of eenige verklaring van boven had ontvangen, werd de opmerkzaamheid der gasten naar een ander punt gericht. Een groote, ruige hond namelijk, die tot dusverre in behagelijke sluimering op de warme ijzeren haardplaat had gelegen, stak eensklaps den kop op, spitste de ooren en scheen iets ongewoons in zijne nabijheid te bespeuren.

‘Stil, Vlug!’ riep Dirk, wien het onverwachte nieuws nog waakzamer dan gewoonlijk maakte.

Doch de hond stoorde zich niet aan deze vermaning; hij stak den neus begeerig vooruit, kwispelde eenige oogenblikken met den staart en sprong toen eensklaps over alles wat hem in den weg stond naar de voordeur.

‘Het is, of er iets buitengewoons in aantocht is,’ bemerkte een der gasten, den hond met zijne oogen volgende.

De kastelein beschouwde het dier, dat thans bij de deur stond en zich onophoudelijk met den langen ruigen staart op den rug sloeg, met de grootste opmerkzaamheid en zeide nadenkend:

‘Het is toch wonderlijk, zeer wonderlijk! Vlug stoort zich nooit aan eenig gerucht op de straat; hij heeft voorzeker iets bijzonders in den neus.... zou hij ook bijgeval zijn meester ruiken?’

‘Hoe kunt gij ... pf.... daaraan denken, Dirk?’ vroeg het kleine mannetje, dat nog altijd met welbehagen zijne pijp rookte. Roode Govert zal zich wel wachten in Gorkum te komen ... pf.... zoolang er nog één Spanjaard te vinden is. Ik zou moeten vragen of hij dan ook bij geval ... pf.... de galg in den neus had; want ik zou hier .. pf.... geen penning voor zijn leven geven’

‘Zwijg, speenvarken!’ bromde Dirk, ‘als de Spanjaarden voornemens zijn een gat in dit huis te boren, zullen zij u voor al dat gezwets wel een andere pijp laten rooken.’

‘Ja, ware Govert de beeldstormer hier,’ meende een der gasten, ‘dan zou het spel gewonnen zijn, want hij is een rechte bullebijter, 't Is toch jammer, dat al die ferme jongens vogelvrij verklaard zijn.’

‘Het is waar,’ zegde Dirk, ‘roode Govert is een knappe jongen, maar wat al te luidruchtig en onvoorzichtig; dat is in het jaar '66 gebleken, toen hij met het geroofde misgewaad over de markt liep. Met zulke grappen kan men weinig winnen.’

Op dien oogenblik maakte de hond groote sprongen tegen de voordeur, en er werd tegelijk geklopt.

‘Houdt u stil,’ zegde de kastelein fluisterend; ‘ik wil eens hooren wie daar is.’

Al de gasten zagen nieuwsgierig naar de deur; want ofschoon het uur niet ontijdig was en men zelfs nog vrienden verwachtte, had de buitengewone luidruchtigheid van den hond en het door Leendert medegedeelde nieuws hunne belangstelling en ook hunne vrees opgewekt. Het kleine mannetje althans scheen niet veel lust te gevoelen om met ongenoodigde gasten in aanraking te komen; want, nadat hij zijne pijp voorzichtig op het daartoe bestemde rek had gelegd, verdween hij in de huiskamer van den kastelein. Dirk ontving op zijne vraag, wie buiten klopte, een brommend en onverstaanbaar antwoord; doch daar hij, behalve den wind, die langs het huis gierde, niets hoorde dat eenige ongerustheid kon verwekken, en hij, hoe kort en onduidelijk ook het antwoord geweest was, de stem meende te herkennen, besloot hij de deur te openen.

Het was inderdaad de roode Govert, die onder de talrijke luchtsprongen van den hond druipnat de gelagkamer binnentrad. Niemand zou hem echter thans den bijnaam van ‘de roode’ gegeven hebben, want zijn gelaat was half bedekt met eene menigte zwarte, sluik nederhangende haren. Hij was in een visscherspak gedoken en droeg den zuidwester[1] op het hoofd. Hem volgde een slank meisje, in mantel en kap naar den trant van dien tijd gehuld. Het was niet op te merken, of het meisje jong en schoon was, daar zij haar gelaat bijna geheel in het zwarte hoofdtooisel verborg; alleen kon

1) Een breedgerande, geoliede, diep in den nek neêrhangende hoed meestal door schippers en visschers bij stormachtig weder gedragen.

men aan de bedeesdheid, waarmede zij geheel op den achtergrond bleef staan, duidelijk zien, dat het aanwezig gezelschap een onaangenamen indruk op haar maakte.

De gasten staarden beiden met verwondering aan. Toen de deur weder goed gesloten was, wierp de man hoed en pruik, welke een groot hoofd met rossig haar bedekten, op den grond.

'Govert!' riepen allen uit één mond.

'Ja, Govert!' herhaalde de nieuw aangekomene schamper. 'Gij hebt ook al geene fijne neuzen ... de hond maakt u allen beschaamd.'

De waard, die ternauwernood van zijne verwondering bekomen was, zegde bedaard: 'Gij waagt veel, Govert!'

'Altijd de oude rekenmeester!' bromde de roode, 'is dat een manier om een oud vriend, die voor u allen zijn leven waagt, te verwelkomen? Ik zie dat gij ook al een femelaar geworden zijt, nu gij uwe schaapjes op het drooge hebt, Dirk!'

Dit scheen den kastelein, op wien de meesten een schuinschen blik wierpen, te hinderen, want zijn oog fonkelde van gramschap en zijne litteekenen werden vuurrood. Govert ziende, dat hij te ver gegaan was, stak hem de hand toe, en sprak:

'Kom, oudje, het was zoo kwaad niet gemeend, gij zijt nog vrij kittelig voor uwe jaren; doch geef mij eerst eens een goeden slok brandewijn, want mijne keel is zoo droog als eene spaansche kastanje, en dat komt mij zeer ongelegen, want ik heb veel te vertellen.'

'En wij ook,' riepen eenigen.

'Zoo, hangen de Spanjaarden al aan den boom?'

'Dat wel niet, maar ...'

'Maar ... gij blijft steeds bij dat eeuwige maar, 't Is schande voor eene stad als Gorkum, dat zij het voorbeeld der Zeeuwen niet volgt. Neen, dan hebben wij er te Dordrecht de hand anders mede gelicht.'

'Zoo, is Dordrecht vrij?' vraagden de meesten.

'St ... bedaart wat, bedaart wat! ik heb u immers gezegd, dat mijn keel te droog was.' En daarop een groot glas brandewijn aan den mond brengende, zeide hij halfluid met de geheimzinnige beweging van iemand, die gewoon is zijne gevoelens te verbergen. 'Nu, jongens, de dood aan al wat spaansch en paapsch is!' Dit gezegd hebbende dronk hij het glas in eene teug leêg.

Daarop wendde hij zich naar het meisje, dat nog steeds verlegen op den achtergrond stond, en zegde met eene minzaamheid welke zijne schorre stem nog wanluidender maakte: 'Kom hier, Margareta! Gij staat daar als een nonnetje in den proeftijd. Wees toch niet zoo bloode, mijn kind, gij zijt hier onder goede jongens. Dirk,' vervolgde hij!, zich tot den kastelein wendende, 'ik heb mijne dochter medegebracht om haar onder uwe bescherming te stellen. Het is een goed meisje, maar zij is wat al te pausgezind en te vroom, en daarom wil ik haar aan een der onzen uithuwen. Geef haar aan uwe vrouw ter bewaring, die zal haar het rozenkrans bidden wel afleeren.'

Hij nam het meisje zachtkens bij de hand en bracht haar naar den kastelein, die haar in het binnenvertrek geleidde.

Hoe diep Margareta ook in de zwarte kap gedoken was, kon men toch bij den rooden schijn der koperen lamp, welke in het midden van het vertrek aan den zolder hing en een somber licht uit twee pitten verspreidde, iets van haar gelaat zien; want terwijl zij den kastelein naar de achterdeur volgde, sloeg zij een blik naar boven, als wilde zij den Hemel om hulp smeeken. Er lag in dien blik, in die groote met tranen gevulde oogen eene onverklaarbaar weemoedige uitdrukking. Deze maagd, nog zoo jong en zoo teeder, moest voorzeker reeds fel door het aardsche leed geteisterd zijn;

want op haar gelaat, hoe regelmatig schoon ook, waren de sporen van een langdurig en knagend zielsverdriet zichtbaar.

Toen de kastelein met den kleinen Leendert, dien men door de onverwachte verschijning van den beeldstormer niet eens gemist had, uit de binnenkamer teruggekomen was, maakte men den kring wat grooter,

ten einde Govert eene goede plaats bij den haard te geven; doch deze zeide lachende, dat hij eerst zijn baard van de zwarte verf, waarmede hij zich onkenbaar gemaakt had, moest ontdoen; want dat de oranjekleur hem veel te dierbaar was om haar langer in eenen schuilhoek te verbergen.

Toen dit geschied was, en allen, met Govert in hun midden, zich wederom rondom den haard geplaatst hadden, zegde deze:

'Komt, vertelt nu eens, wat hier alzoo te doen is, dan zal ik u straks mededeelen, welke oorzaak mij in uw midden voert.'

'Gij moet dan weten,' zoo begon de kastelein, zijne beenen over elkander slaande, 'dat wij al den tijd dat gij weg zijt, onder de plak van den drossaart hebben gezeten. Niemand durfde voor zijne gevoelens uitkomen, want hij dreigde terstond met de gevangenis; vandaar dan ook, dat Gorkum langen tijd uiterlijk een zeer vroom aanzien had. Eene enkele vechtpartij of wat uitgezonderd, bleef alles in rust, tot wij in de maand April de tijding ontvingen dat de Briel en Vlissingen in de handen der Watergeuzen gevallen waren. Toen begrepen wij, dat ook de overige steden spoedig zouden volgen; en elk, die een hart in het lijf had, verklaarde zich voor den opstand. Ik liet terstond een nieuw uithangbord maken met het borstbeeld van den prins van Oranje. Men hoorde publiek langs de straat 'leven de Geuzen!' roepen, en wij hebben in weêrwil der spaansche plakkaten des Zondags predikatiën gehouden buiten de Arkelpoort. Ik heb meenig vaatje brandewijn besteed om het volk tot een algemeenen opstand te brengen, doch die is mislukt, ofschoon de drossaart door dit alles zoo tam geworden is als een lammetje. Eindelijk, daar ik tot mijn leedwezen bespeurde dat er geen voortgang in de zaak kwam, besloot ik ten laatste eene kans te wagen. Gisteren avond had ik onzen vrienden aanbevolen, dat zij dezen morgen vroegtijdig het gerucht zouden verspreiden, dat Dordrecht stormenderhand ingenomen was en de troepen op weg waren naar Gorkum.'

'Dat zoudt gij wel hebben kunnen raden, Dirk!' zegde Govert, zich welgevallig de handen wrijvende.

'Hoe dat?' riep deze haastig, 'is er dan iets van aan?'

'Ga maar verder, als *gij* gedaan hebt is het *mijne* beurt.'

'Gij zijt van avond kort aangebonden, Govert!' hernam de kastelein wrevelig, en vervolgde toen na eenige oogenblikken: 'Ik verhaalde u, hoe wij het gerucht verspreiden, dat Dordrecht stormenderhand ingenomen was. Die pil werkte, omdat er schijn van waarheid was. In een oogwenk waren honderden menschen op de been. Vrouwen en kinderen liepen weenende en kermende langs de straten, anderen zongen de beeldstormers-liedjes, kortom, het was een leven alsof de vijand voor de poort stond. Tegen tien ure begaf zich de drossaart, vergezeld van pastoor van Veghel en nog eenige pausgezinden, met slaande trom vooruit naar de wallen. Daar hebben zij de burgers vermaand hun plicht te doen, de poorten goed te bewaken en met hun leven de stad tegen de Geuzen te verdedigen. Onderwijl hadden wij op de markt eene groote hoeveelheid sterken drank doen rondschenken, om de gemoederen op te winden, toen eensklaps de pastoor in ons midden verscheen. Het is waar, hij is maar een ellendige paap, maar ik moet zeggen, dat hij zich ferm gedroeg. Hij sprong als een jongeling van twintig jaren op eene ton welke daar lag, en sprak de menigte met zooveel vuur aan - gij weet hoe welsprekend hij is - dat ik waarlijk een oogenblik bang was, dat hij onze beste jongens voor altijd zou bederven. Doch gelukkig kwam Jan de Kuiper op het denkbeeld om 'brand' te roepen, waardoor de aandacht van den

pastoor werd afgetrokken, en de indruk welke zijne woorden op sommige zwakke gemoederen hadden gemaakt, verloren ging. Toen ging Reinier de vilder op de trappen van het raadhuis staan en riep met luider stemme: ‘Mannen van Gorkum, men bedriegt u! Wij moeten de poorten voor de troepen van Lumey openzetten, want die komen ons verlossen van de paapsche bijgeloovigheden. Denkt aan Rotterdam; dáár hebben onze verdrukkers alles vermoord, wat te vinden was, en toen de stad in brand gestoken. Laat ons doen zoo als de Vlisingers die nu al zoo vrij zijn als een vogel in de lucht. Leven de Geuzen!’

‘Leven de Geuzen! herhaalden wij, en ik dacht waarlijk een oogenblik, dat de dans voor goed begon, want het volk was door den drank zeer opgewonden; maar toen kwam de schutterij met de soldaten van het kasteel de markt oprukken, en na eene kleine schermutseling was het volk weder verstrooid.’

‘En liep de zaak daarmede af?’ vraagde Govert.

‘Ja.’

‘Dus hebt gij veel geschreeuw gemaakt en eigenlijk niets uitgevoerd.’

‘Wie kan helpen, dat het laffe volk nog zoo erg aan de papen en aan den koning gehecht is?’

‘Bah! met tien sterke koppen wil ik Gorkum aan den prins overleveren... Hoe hebben wij het met Dordrecht moeten maken?’

‘Is Dordrecht dan over?’ vraagden allen.

‘Dordrecht is in onze macht,’ riep Govert zich met welgevallen aan de blijken van verwondering zijner makkers verzadigende. ‘Dordrecht is in onze macht. Wij hebben daar een recht genoegelijk leventje geleid. Al de priesters zijn gevlucht, weggejaagd of ingepakt, de kerken geplunderd en in brand gestoken. Morgen of overmorgen ligt Marinus Brand[1)], onze bevelhebber, met zijne schepen hier voor den wal en dan zal het spel voor goed beginnen; want hij heeft gezworen, dat geen der monniken levend de stad zal ontkomen.’

Eene helsche vreugde stond op het gelaat van den vreeselijken vrijbuiter te lezen, en de overigen zouden voorzeker luide hunne blijdschap bij het vernemen dezer tijding te kennen hebben gegeven, zoo niet de vrees van gehoord te worden hen had teruggehouden.

‘Hoe is het mogelijk!’ riepen sommigen.

‘Ik zeg u,’ zoo vervolgde Govert, die door het veelvuldig gebruik van brandewijn reeds zeer verhit was, ‘ik zeg u, dat morgen of overmorgen de stad in onze macht is, en ik beloof u, dat ik aan pastoor van Veghel mijne vogelvrijverklaring betaald zal zetten; want niemand is er de schuld van dan hij. Wij zullen hem eens aan de ra van een schip laten dansen, zoo als Arnoldus Cnobbaut.’

‘Wat is er met Cnobbaut voorgevallen?’ vraagden de meesten nieuwsgierig.

‘Het is waar, gij weet dat nog niet, omdat gij allen nieuwelingen zijt,’ zegde Govert op snoevenden toon. ‘Welnu, de meesten uwer kennen dien boer, want hij kwam

1) Marinus Brand was een Vlaming, een man van de laagste en verachtelijkste klasse, die nu eens in hel uitgraven van aarde, ten einde de dijken tegen den watervloed te herstellen, en dan weder als varensgezel de moeielijkheden des levens had getorscht, doch die aan zijne stoutmoedigheid en aan eene zekere vlugheid van geest te danken had, dat hij niet de laagste plaats bij de opstandelingen bekleedde. Hij had een leger, dat zijner waardig was, als zijnde samengesteld uit eenige uit het slijk der aarde en het schuim der zee bijeengeraapte deugnieten, onwaardig om den naam van soldaat te dragen; trouwens de meesten van hen waren reeds langen tijd onder eenen graaf Van der Marek, met name Willem Lumey, in de zeeschuimerij geoefend, geene soldij verdienende dan de vrijheid van naar willekeur te mogen rooven, van waar zij bij onze landlieden den naam van vrijbuiters verkregen.
W. ESTIUS, *Historie der Martelaars van Gorkum*.

dikwijls hier aan de markt. Gij moet dan weten dat ik hem nooit heb mogen lijden, omdat hij altijd over den godsdienst en de pastoors sprak. Voor eenige weken maakte ik een strooptogt met een klein getal matrozen, en daar vonden wij dien Cnobbaut heel deftig op eene rijke hoeve zitten. Toen wij hem vroegen of hij den Paus en alle Heiligen wilde afzweren en daarop een vrij onvriendelijk antwoord ontvingen, zijn wij begonnen met zijn huis in brand te steken, en geëindigd met hem naar boord te sleepen. Daar hebben wij eenigen tijd met hem gespeeld, en toen eens beproefd, hoe hij er zonder neus en ooren zou uitzien; eindelijk hebben wij hem aan de ra gehangen en met gloeiend spek op hem geschoten, tot het hem begon te vervelen en hij uit nijd den adem uitblies.'[1)]

Deze onmenschelijke taal van den beeldstormer werd door zijne bondgenooten met een luid 'hoerah!' begroet.

'Stil, jongens!' begon Govert weder; 'niet zoo luide, denkt dat gij een banneling, een vogelvrijverklaarde in uw midden hebt; ons uur is nog niet gekomen.'

'Maar hoe hebt gij het toch wel gemaakt ... pf.... om aan de waakzaamheid der.... pf.... spaansche soldaten te ontgaan?' vroeg het kleine mannetje, dat weder even smakelijk zijne pijp rookte.

Dat zal ik u vertellen, meester Leendert,' antwoordde Govert. 'Gij, als snijder, zult nog beter dan wij weten dat de kleêren den man maken; welnu, gij moet dan weten dat ik op de hoogte van Alblasserwaard een schipper van schuit en kleederen beroofd heb, en de zwarte pruik heeft het overige gedaan. De schildwacht aan de Waterpoort was onnoozel genoeg om het fabeltje, dat ik hem op de mouw spelde, voor waarheid aan te nemen; het vrome gezichtje van mijne dochter heeft hiertoe voorzeker veel bijgedragen. Doch het wordt tijd, dat ik u met het eigenlijke doel mijner komst bekend maak. Marinus Brand, onze hoofdman, heeft mij naar mijne geboorteplaats Gorkum gezonden, ten einde de tijding, dat Dordrecht in onze macht is, in stilte onder de burgers te verspreiden en hen alzoo op de komst onzer troepen voor te bereiden. Dan heb ik verder in last om door het uitdeelen van geld en schoone beloften de gemoederen op te winden, en al datgene te bewerkstelligen, wat ik voor het welslagen der belangrijke onderneming noodig acht. Ziehier, welk plan door mij beraamd is. Ik blijf voorloopig hier in huis verborgen. Gij Dirk en uwe vrienden, gebruikt al uwen invloed om het volk op te ruien; ook zorgt gij, dat onder de burgers op den wal er ten minste één zij, dien wij kunnen vertrouwen; deze houdt onophoudelijk het oog op de rivier gevestigd en geeft, zoodra hij onze vlag ontdekt, terstond hiervan kennis. Zoodra wij deze tijding ontvangen, doen wij op een nader af te spreken teeken de onzen bijeenkomen, overrompelen de wacht en houden de poort open tot zoolang onze redders aan wal zijn. Het overige zal zich wel vinden.'

Nog menig glas werd op den goeden uitslag van dit plan geledigd. Govert, die hier eene hoofdrol speelde, deelde nog eenige bevelen uit, en eindelijk verlieten allen de gelagkamer.

Wij zijn verheugd, lieve lezer, dit onmenschelijke, onchristelijke gezelschap te kunnen verlaten. Niet dan met weêrzin brachten wij u in de herberg van Dirk Roelofsz, en met schroomvalligheid maakten wij in dit hoofdstuk van enkele ruwe, kwetsende uitdrukkingen gebruik; doch het was noodig voor den samenhang van ons verhaal, en de waarheidsliefde gebood het ons; zelfs hebben wij nog veel moeten verzwijgen wat door ooggetuigen opgeteekend en bewaard is, daar wij vreesden uwe kieschheid te pijnigen.

(*Wordt vervolgt.*)

1) Historisch. Zie W. Estius.

De profeeten

Om den vrede des hemels over Italië te doen nederdalen, 't welk door de wapenen van Mahomed II was bedreigd, deed Sixtus IV de gelofte van eene kerk aan de H.Maagd te wijden, en 't was overeenkomstig deze belofte, dat in 1487 Santa Maria della Pace gebouwd werd. Door de hem opvolgende Pausen en vooral door Alexander VII werd later de prachtige tempel nog luistervoller gemaakt en met de voortreffelijkste kunstwerken verrijkt.

't Is van een dezer kunststukken, dat wij in onderstaande gravure eene afbeelding geven. Het is een meesterlijk gewrocht van den onsterfelijken Raphaël en stelt koning David met den profeet Daniël voor.

De edele omtrekken, het karakteristieke in de uitdrukking der voorgestelde personen, het bevallige en verhevene van het geheel, doen op schitterende wijze het geniale talent van den schilder te voorschijn treden. Al wie eenige ernstige studie van de H. Schrift heeft gemaakt, zal terstond den jeugdigen profeet Daniël herkennen. De schilder heeft hem zittend voorgesteld met een schrijftafeltje op de knie en met het oog naar koning David gericht. Op de schrijftafel van den koninklijken profeet staan de woorden te lezen: ‘resurrexi et adhuc sum tecum, ik ben verrezen en nog bij u.’ De wijze vooral, waarop de profeet Daniël is voorgesteld, de hemelsche glans op zijn gelaat, het ongedwongene en bevallige in zijne houding en gebaren, dat alles toont aan, hoe Raphaël het verhevene weet te bereiken, zonder nogtans denzelfden weg als Michel-Angelo in te slaan.

Met betrekking tot deze schilderij, welke zelfs door zijn vijand Vasari onder de volmaaktste kunstwerken wordt gerekend, verhaalt men nog de volgende anekdote. Raphaël had, naar men zegt, vijfhonderd scudi's vooruit ontvangen voor het vervaardigen zijner schilderij; toen hij echter het overige der som wenschte te hebben, meende de secretaris van Julius van Borghese dat de kunstenaar door het betaalde geld reeds rijkelijk voor zijn arbeid was voldaan. Raphaël was evenwel hiermeê niet tevreden en verlangde dat zijn werk door een bevoegd kunstrechter zou worden geschat. Men wist aan niemand beter dan aan Michel-Angelo deze taak op te dragen, te meer dewijl men zich overtuigd hield, dat Buonarotti uit naijver in zijn oordeel ten opzichte van Raphaël zeker niet te gunstig zou wezen. Na lang dralen voldeed Michel-Angelo aan het verzoek. ‘Dit hoofd,’ zegde hij met den vinger naar het beeld van koning David wijzende, ‘is duizend scudi's waard en 't hoofd van Daniël zeker niet minder.’ Borghese was edelmoedig genoeg, om zich te laten overtuigen door dit onpartijdig oordeel en liet aan Raphaël de gansche som uitbetalen, waarop zijne schilderij in der haast door Buonarotti geschat was.

DE PROFEETEN.

Allerlei.

Een reusachtige hond.

Eenigen tijd geleden werd uit New-York een hond naar Engeland overgebracht, die wel onder de reuzen van het hondengeslacht mag gerangschikt worden. Ofschoon nog geen jaar oud en dus geenszins volwassen, had het dier eene hoogte van 0,96 ned. el en eene lengte van 2,35 el; de omtrek van zijn lichaam was 1,04 el, die van zijnen hals 0,63 el en een zijner voorpooten 0,33 el. Zijn gewicht bedroeg 200 eng. of ruim 90 ned. ponden.

Een beroemd Engelschman

gebeurde het eens in zijn ziekte, dat een zijner oppassers hem in plaats van zijn drankje bij vergissing een lepel inkt uit een fleschje op den schoorsteenmantel deed innemen. Nauwelijks echter had de zieke het zonderling geneesmiddel genuttigd, of de oppasser bemerkte de begane fout en riep bevreesd: ‘vergeving, genadige lord, ik heb u inkt gegeven.’ - ‘Trek het je maar niet aan, beste jongen,’ antwoordde de zieke geruststellend, ‘haal mij, om de inktvlak weg te nemen, maar gauw een velletje *vloeipapier*.’

Een jong advocaat

was lid geworden van een dijkstoel, die voor 't meerendeel uit boeren bestond. De jeugdige rechtsgeleerde liet bij de discussiën hier en daar nog al eens duidelijk merken, dat hij zich boven de andere leden verheven achtte. ‘Weet ge wel,’ zegde hij eens tegen een boer, die hem had aangetoond, dat hij in een zijner voorstellen de plank geheel mis had geslagen, ‘weet ge wel, dat ik op twee universiteiten gestudeerd heb en in twee vakken promoveerde?’ ‘Nu ja, wat zou dat!’ antwoordde de boer bedaard, ‘ik heb een kalf gehad, dat de melk van twee koeien kreeg, en *hoe meer het dronk*, des te *grooter kalf* werd het.’

Een der vroolijkste

feestavonden van 't jaar was in ons land van oudsher de avond van het Driekoningenfeest. Ja, een onzer hollandsche schrijvers zegt er van, dat ‘het was alsof men dan alles wilde genieten, vóór men stierf.’

Het was op Driekoningenavond in sommige plaatsen gebruikelijk zich te verkleeden en de kinderen kozen bij voorkeur alsdan het habijt van ‘munnicken’ of ‘morische koningen met de starre,’ om aldus uitgedost langs de straten te wandelen, liedekens ‘van de dry koningen van 't Moorenland’ te zingen en in luidruchtige pret den zoogenaamden ‘koningskoek’ te deelen. Gelijk in Engeland was er ook in Nederland geen gezin, waar de ‘koningskoek’ niet op tafel kwam. In het gebak werd één boon verborgen en hij of zij, die deze boon toevallig tot zijn deel ontving, was de ‘Driekoning’ des avonds en nam de verplichting op zich, om aan de aanwezige gasten een feestelijk onthaal aan te bieden. Muziek en dans ontbraken niet bij de feestelijkheid; de dans bestond echter grootendeels in het springen over de zoogenaamde koningskaarsen, die men bij deze gelegenheid gewoon was te ontsteken, en wat de liederen betreft, die aan 't feest eigenaardig waren, hunne dichterlijke waarde is veelal dezelfde, als die van het thans nog populaire Driekoningsliedje:

> ‘De wijzen klopten aan Herodes zijn deur
> Herodes de koning kwam zelvers veur.
> Herodes de koning sprak met een valsch hart:
> Hoe ziet de jongste van dryen zoo zwart?
> Al is hij wat zwart, hij is wel bekand
> Hij is er een uit het Moorenland;
> Moorenland is een zoo schoone stad,
> Daar Maria met haar klein kindeken zat.’

Bij gelegenheid

van de allerluisterrijkste feesten, die ter eere van 't huwelijk van den Dauphin gegeven werden, vroeg Lodewijk XV aan zijn minister van Financiën: ‘mijn waarde, hoe vindt gij deze feesten?’ - ‘Sire,’ antwoordde de bestierder der schatkist, ‘ik vind ze *onbetaalbaar*.’

[Nummer 21]

Onze gravuren.

‘Het lustoord der wereld, de luisterrijke kroon van Boheme en der schoone Libyssa’ ziedaar de eeretitels door een geestdriftig geschiedschrijver aan de boheemsche hoofdstad gegeven. Zij dagteekent haar ontstaan reeds van het jaar 722 en noemt de vorstin der Slaven, Libyssa, als hare stichtster. Reeds meerdere jaren had de stad, gelijk de legende verhaalt, bestaan voor men nog wist welke benaming haar te geven. Op zekeren dag, dat de vorstin en haar gemaal de stadswerken gingen bezichtigen, kwamen zij overeen om 't eerste het beste woord, dat hun een werkman zou toevoegen, als benaming der plaats te bezigen. Toevallig ontmoetten zij een timmerman. ‘Wat doet gij daar?’ vroeg hem de koningin. - ‘Praha,’ was 't antwoord van den werkman, welk woord in 't boheemsch beteekent: ik maak een poort. En werkelijk van af dien tijd werd de plaats Praha of Praga genoemd.

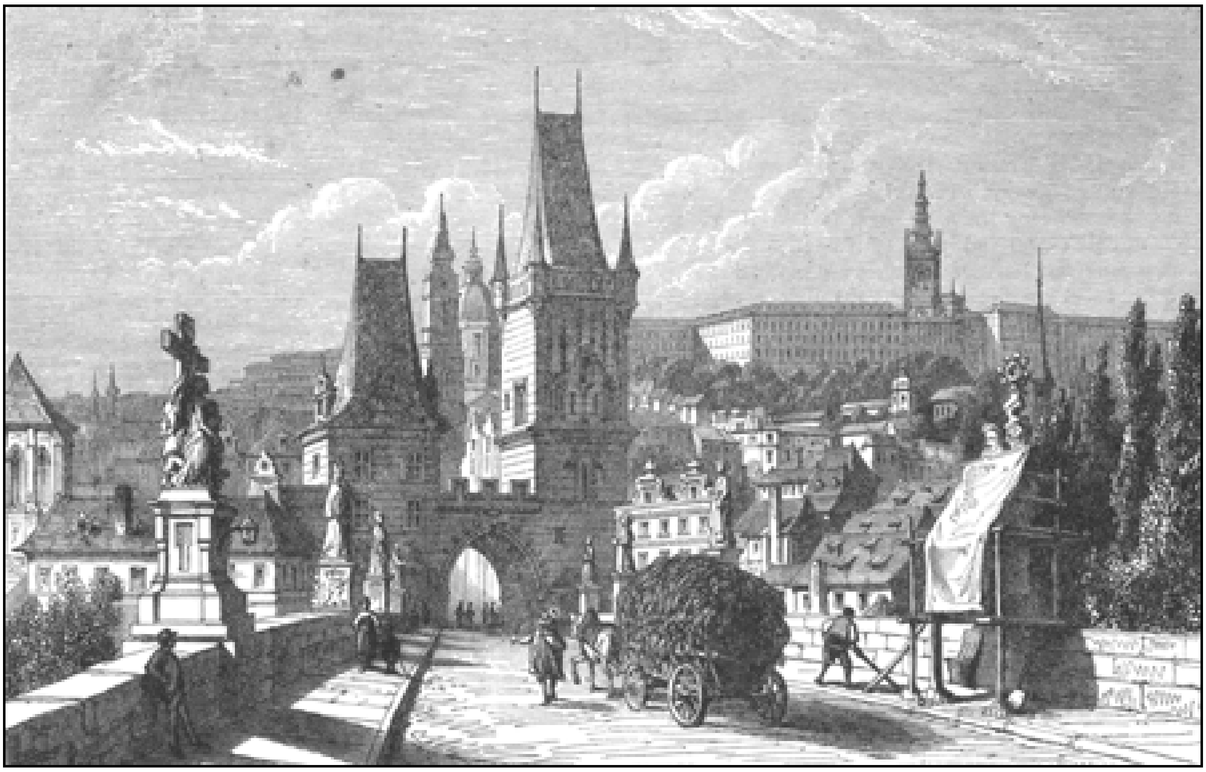

GEZICHT OP DE STAD PRAAG.

Verschillende belangrijke feiten, die in den loop der eeuwen in Praag plaats hadden, hebben de stad onder geschiedkundig opzicht eene bijzondere vermaardheid verworven, 't Was hier vooral, dat de ketter Jan Huss de vaan van 't oproer tegen het goddelijk en menschelijk gezag omhoog stak, 't was hier ook, dat zijne volgelingen

onder aanvoering van Ziska, de afschuwelijkste gruwelen pleegden. Onuitwischbaar blijven met bloedroode letters de moord- en verwoestingstooneelen dier vreeselijke dagen in de geschiedenis van Praag en geheel Boheme gegrift. De naam van Ziska is in de herinnering der Bohemers nog immer een huiveringwekkend schrikbeeld. En geen wonder. Zelden zag de wereld afgrijselijker woestaard. Misvormd en afzichtelijk van lichaamsbouw en gelaat, bedeelde hem de natuur met het meest terugstootend uiterlijk. Bovendien werd hij deerlijk in den oorlog verminkt, op 't slagveld verloor hij beî zijn oogen en geheel zijn gelaat was met wonden overdekt. De oogen met een bloedrooden doek omwonden, trok hij aan 't hoofd zijner woeste benden door steden en dorpen. In de nabijheid van Praag komt hij op zekeren nacht voor den zoogenaamden ‘Burgt der Reuzen.’ ‘Meent onze blinde generaal,’ zegt een zijner soldaten, ‘dat wij even als hij zonder licht kunnen moorden en plunderen?’ Ziska laat terstond den ontevreden soldaat bij zich komen. ‘Jongen,’ zoo spreekt hij hem aan, ‘gij beklaagt u terecht over de duisternis; ginds op de hoogte ligt een flink en welvarend dorp; steek het onmiddellijk aan acht zijden in brand, bij het schijnsel der vlammen wil ik mijne troepen van nacht op een feestpartij onthalen.’ Het afschuwelijk bevel wordt terstond ten uitvoer gebracht en terwijl het dorp in lichtlaaie vlam staat, vereenigen zich de woestaards onder buitensporig gejoel om met bloed en wijn hun dorst te lesschen. Het toeval wilde, dat er een put en eikeboom bij de verwoesting gespaard werden. ‘Die twee dingen zijn daar niet voor niets blijven staan,’ zeide Ziska, ‘haal mij tien burgers, met wier lijken wij den put dempen en hang twintig augustijner monniken aan den eikeboom op, om te zien of het een goede galg is!’ De last des wreedaards werd volvoerd en als eene sombere herinnering aan het schandelijke feit is nog ten huidigen dage de put en de tronk van den boom aanwezig. De put wordt ‘de steen der verschrikking’ en de boom ‘de hussiet’ genoemd.

In 1420 versloegen de Hussieten keizer Sigismund bij den zoogenaamden Ziska-berg en viel tevens de stad Praag in hunne handen. In 1424 werd zij echter weder heroverd. Ook in den dertigjarigen oorlog

had de boheemsche hoofdstad een levendig aandeel en men ontzag er zich zelfs niet, om in 1618 de keizerlijke afgevaardigden uit de vensters van het kasteel te werpen. Den 8en November 1620 had er bij den Wittenberg, op korten afstand van Praag gelegen, een hevig gevecht plaats tusschen koning Frederik V van den Palts en keizer Ferdinand II, ten gevolge waarvan gene zijne kroon verloor en de stad in handen van den keizer overging.

In 1631 werd Praag door de Saksers veroverd, weinige maanden later hun echter door Wallenstein weder ontrukt. Den 10en Mei werd hier tusschen den keizer en Keur-Saksen de vrede geteekend. In den oostenrijkschen successie-oorlog viel de stad den 26en October 1742 in de handen der Franschen en Beieren. Aan Frederik den Groote gaf zij zich in 1744 bij capitulatie over. In den zevenjarigen oorlog versloeg Frederik de Groote bij den Ziska-berg den vorst van Lotharingen. In Juli en Augustus 1813 hadden te Praag de vredesonderhandelingen tusschen Oostenrijk, Pruisen, Engeland en Frankrijk plaats.

De van hare vroegere grootheid zeer vervallene stad heeft zich in den laatsten tijd weder merkelijk hersteld en sinds zestig jaren is 't aantal harer inwoners minstens verdubbeld. In 1848 was Praag de strijdplaats der nationale twisten tusschen Duitschers en Czechen. Op 't einde der maand Mei ontstond er een slavisch-democratische opstand, en ten gevolge hiervan werd de stad den 11en Juni door vorst Windischgrätz gedurende twee dagen beschoten. In 1860 en 1862 openbaarde zich de ontevredenheid op nieuw door verschillende volks-tumulten. Eindelijk gedurende den oostenrijksch-pruisischen oorlog werd Praag door de Pruisen bezet, en de verwikkelingen, door het Pragerverdrag uitgelokt, hebben in de geschiedenis der laatste tijden eene rol gespeeld, even gewichtig als betreurenswaardig.

De voortreffelijke teekening van de Neuville door Pannemaker gegraveerd, die op pag. 166 voorkomt, voert ons het heroïsche tijdperk voor den geest, waarin de Vendeeër door de liefde tot den godsdienst en het geboorteland zijner vaderen bezield, de schitterendste wonderen van dapperheid verrichtte, ja herhaaldelijk diezelfde zegevierende legers der fransche republiek deed wijken, welke aan de machtigste mogendheden van Europa schrik en ontzag inboezemden.

't Is onze taak hier niet, de geschiedenis dier beroemde Chouans te herhalen, die aldus naar den alarmkreet: chat-huant, zijn genoemd; de heldendaden van Bouairie, Puisaye en Georges Cadoudal zijn te talrijk en ingewikkeld, om ze hier zelfs naar den eisch te kunnen opsommen; het treffend verhaal, dat wij aan een geschiedschrijver dier dagen ontleenen en naar aanleiding onzer gravure op een andere plaats in dit nommer medcdeelen, is een voorbeeld uit vele van den toestand en den edelmoedigen geest van geloof dier katholieke helden.

De strijders, die de kunstenaar in onze gravure heeft voorgesteld, zijn klaarblijkelijk soldaten van het geloof, van dat geloof aan God en godsdienst waardoor de rechten der oude dynastie van Frankrijk waren geheiligd. Overal ontwaart gij het kruis in dit tafereel; ge ziet het op den ouden landelijken schoorsteen, op het wijwatersvat, op de borst van den officier, die zijn minderen krijgsmakker ondervraagt. Ook het beeld der Moeder Gods ontbreekt niet. De soldaten toonen in hun gelaat en houding eene kracht, die slechts de geest des geloofs in staat is te schenken. De jonge man, die

daar aan de tafel zit, is wellicht de heldhaftige Georges Cadoudal zelf. Brengt men hem de tijding van de landing der engelsche troepen, die hem ter hulp snellen, of is 't de vooravond van een beslissenden slag, misschien wel dien van Quiberon in welken de laatste hoop der koningsgezinden verdween? Wat er van zij, kalmte en moed spreekt uit de wezenstrekken der edele strijders, zij geven de hoop niet op, want zij weten in wien zij geloofd hebben.

Een tocht door de bergen.

Een reisje of reis langs flink gebaande wegen of zooals thans meestal het geval is, langs een zooveel mogelijk rechte en effene baan, in een voertuig, gewoonlijk in zijn vaart door geen beletselen van terrein en landstreek gehinderd, kan desniettemin lastig en soms gevaarlijk worden: toch is zulks niet te vergelijken bij hetgeen de reiziger op een tocht door de bergen, b.v. in Spanje, zooals op onze gravure aanschouwelijk wordt gemaakt, te duchten heeft. Het reizen in Spanje werd door sommigen, met vooroordeelen tegen het volk en de gesteldheid van dat land behebt, als toch reeds gevaarlijk voorgesteld wegens het aantal roovers, dat op bijna alle wegen zou moeten opdagen. Een gewone reis aldaar met een gewoon vervoermiddel, de postwagen of diligence, is reeds avontuurlijk genoeg, dan dat er nog rooverhistories ter vermeerdering van de verschrikkingen noodig zouden zijn. Spanje werd zoowel als Italië vóór dat de bandieten er door de gebeurtenissen der laatste jaren begunstigd zoo vreeselijk huishielden en nog houden, door bevooroordeelde schrijvers steeds als een rooverland aangewezen. Door onpartijdige vreemdelingen, die de zaken beschreven, gelijk zij ze bevonden, werd zulks echter niet beaamd. Thans echter, nu er ten gevolge der woelingen rooverijen gepleegd worden, welke de vroegere verhalen omtrent bandieten in de schaduw laten, worden de bandieten, door sommigen althans, die vroeger over dit thema niet uitgepraat konden raken, geen roovers meer genoemd.

Dan, het is over het gevaarlijke van een tocht in de spaansche bergstreeken, zonder ontmoeting van roovers, dat wij thans willen spreken. De postwagen, de diligence is het gewone vervoermiddel, dat zelfs nog min of meer als een aristocratisch voertuig beschouwd wordt. De Spanjaard toch weet aan alledaagsche zaken een zweem van deftigheid te geven, en ieder Spanjaard, heeft bij een vreemdeling, tot dezelfde klasse der maatschappij, zij het ook de laagste, behoorende, vergeleken, het voorkomen van een 'grande.' Een reis met de diligence is echter aldaar gansch iets anders dan bij ons; niet twee of hoogstens drie paarden trekken het gevaarte voort; maar een tiental of meer paarden en muilezels worden voor het kolossale rijtuig gespannen; met groote moeite en inspanning, met aanwending van alle krachten moet zulk een tocht worden begonnen en voortgezet.

De gravure in dit nummer zulk een diligence-reis voorstellend, is, gelijk die, welke in een volgend nummer verschijnt, en een reisongeluk, in dergelijke omstandigheden, schetst, een der vele teekeningen van den beroemden Gustave Doré. Hij toch heeft ook Spanje bezocht om daar verschillende eigenaardige gezichtspunten, typen en ontmoetingen met het hem eigen talent in afbeeldingen terug te geven. Deze gewrochten van Doré zijn van dien aard, dat het gevaarlijke en verschrikkelijke van zulk een tocht niet duidelijker, en men zou zeggen, uitvoeriger beschreven kan worden dan het daar geteekend is.

Wij zullen ons dus bepalen tot het aanstippen van die enkele opmerkelijke bijzonderheden, waardoor een postwagen-traject in Spanje zich onderscheidt.

Zulk een reis, het is reeds gezegd geworden, is geen uitstapje, maar een gevaarlijke tocht. Behalve den conducteur, *mayoral* en den voerman, *zagal* wordt nog een derde persoon vereischt, die als voorrijder fungeert. Dat onmisbaar personeel is gedurende den geheelen tocht druk in de weer om ter bestemder plaatse te kunnen geraken.

De mayoral is het hoofd van het triumviraat, dat geheel het span, gewoonlijk van acht tot veertien paarden en muilezels, onder zijn bestuur heeft; maar bij elken rit alle moeite moet aanwenden, om ze in stuur te houden.

De zoogenaamde 'zagal' de voerman, die als teeken van zijne macht zoo geen schepter, dan ten minste de in zijn klein gebied gezaghebbende zweep zou kunnen zwaaien, heeft echter geen van beiden. Hij is met een dunnen, lenigen stok, die, als hij hem niet gebruikt, bij wijze van degen aan den gordel wordt gedragen, als teeken zijner waardigheid voorzien. Dan niet enkel als teeken van zijne waardigheid is die stok hem steeds ter zijde; het span, dat onder zijn bestuur daar heen draaft, ondervindt zulks. Ten spoorslag, ter bespoediging van de reis en misschien ook wel eens uit gewoonte bedient hij zich van zijn voermansschepter, welke hem echter nog niet voldoende is gebleken voor de uitoefening van zijn druk beroep. Zijn druk beroep, want niet alleen de naam *zagal* dat, naar men wil, uit het arabisch afgeleid is en vlug beteekent, maar ook de wijze, waarop hij zijn voermanswerk verricht, maakt zijn werkkring een der meest bedrijvige en gejaagde, welke men zich denken kan. Gedurende de gansche reis is hij in bijna aanhoudende beweging; hij loopt en stormt en vliegt van het eene paard tot het andere van den eenen muilezel tot den anderen. Hij spoort ze aan, houdt en drijft ze op den rechten weg, doet ze weêr geregeld draven, wanneer het talrijke span in verwarring is geraakt. En dit is nog al eens het, geval ten gevolge van de gesteldheid des terreins en de meer of minder snelle vaart, waarin de verschillende, niet allen even vlugge, trekdieren zich bevinden. Dan komt den voerman zijn stok bijzonder wel te stade; hij zwaait en slingert dien over het voortjagende span en geeft aan elk der dravers hetgeen hij voldoende rekent voor het aan de gang houden van de vaart. Zijn stok is hem echter niet genoeg; hij tracht de rossen en langooren ook nog op andere wijze dan door slaan in draf te brengen, vooral wanneer een hoogte bestegen of een moeielijk punt gepasseerd moet worden. Hij tracht ze dan door gooien aan te sporen; hij is reeds vooruit geloopen, heeft langs den weg alle voor de hand liggende keisteentjes opgeraapt en werpt die naar de traagste of ongeregeldste van de dravers. Die steenworpen missen bijna nooit het verlangde effect en zijn een flinke aansporing welke vlugger werkt dan de stok. De 'zagal' schijnt den reiziger, die hem aldus werkzaam ziet, als een soort van clown toe, wiens vlugge, onverpoosde en dikwijls verrassende bewegingen en toeren niet zelden zijn lachlust moeten wekken. De vroolijke en bedrijvige voerman, voorkomend en dienstwillig voor de reizigers, is niet bang voor ongelukken, hij doet immers zijn best om de diligence in het spoor te houden en voor kantelen en omvallen te bewaren. De reiziger, ondanks het soms duizelige en schrikwekkende van de vaart, vergeet, of tracht te vergeten, wat de tocht gevaarlijks kan opleveren. Hij wordt daarin geholpen door de veelal schilderachtige, voor den vreemdeling zoo nieuwe en verrassende tafereelen van de streek, welke men doorrijdt alsmede door het aanhoudend en dikwerf opvroolijkend geroep van den voerman en van den conducteur, die telkens den een of anderen uitroep, grappige of spijtige gezegden bezigen, om de paarden en muilezels aan te wakkeren en in de gewenschte en noodige richting te sturen.

De beeldstormer en zijne dochter. Door H.A. Banning.

II.

> 'Toen hij zich naar het kasteel zou begeven, vroeg hem zekere katholiek, waarom hij zich in zulk een oogenschijnlijk gevaar niet door de vlucht zocht te redden, waarop hij eenvoudig antwoordde: '*omdat ik pastoor ben*.'
> W. ESTIUS, *Hist. M v.G.*
> 'En soo is Margaretha vercloeckt geworden om het lijden Christi in haer herte te draghen, ende in hare manieren naer te volghen.'
> *Het Godvruchtig ende H. Herte.*

Op den volgenden morgen, zijnde de tweede dag van het octaaf van den H. Joannes den Dooper, lag de godvruchtige Leonardus van Veghel, hoofdpastoor van Gorkum, reeds vroegtijdig in zijn eenvoudig studeervertrek voor een groot crucifix in eene biddende houding ter neder. Zijne ziel scheen zeer gedrukt te zijn, want zijn anders zoo lieftallig gelaat, waarop steeds de reinste zielevrede zetelde, was met een waas van zwaarmoedigheid overtogen. Zijne lange, golvende haren hingen van het gebogen hoofd op de schouders neder. Nu en dan ontrolde een dikke traan aan zijne oogleden, terwijl zware zuchten zijne borst ontvloden. En geen wonder, want zijn hart werd door eene droefheid gepijnigd, welke slechts eene moeder kan gevoelen, die hare kinderen aan den rand eens afgronds ziet en niet in staat is hun hulp te bieden. Vele jaren had Leonardus de priesterlijke bediening met den rang van pastoor te Gorkum bekleed. De kinderen, die in hunne ongekunstelde liefde hem vaak als een vader de hand kusten wanneer hij langs de straat ging, beschouwde hij als jeugdige planten, hem door God toevertrouwd; de volwassenen had hij langs de gevaarvolle klippen, welke 's menschen levenspad aanbiedt, geleid, voor God en de maatschappij gevormd; de grijsaards hadden steeds op zijn woord als op het woord van God vertrouwd en in zalige hope de toekomst verbeid, - en nu moest hij, die zijn leven lang aan de uitbreiding van het rijk Gods had gearbeid, zien, hoe een storm, door de hel aangeblazen, zich boven de hoofden zijner lievelingen samenpakte; hoe een onzalige geest de harten zijner kinderen beroerde en een strijd met hen waagde, waarin die geest maar al te waarschijnlijk de overwinning zou behalen.

Pastoor van Veghel had zoowel aan Leuvens hoogeschool als elders door zijne diepe geleerdheid den palm der overwinning behaald. Hij had mogen zien, dat men, zijne uitmuntende en wijdberoemde welsprekendheid ter eer, in vreemde plaatsen den kansel met bloemen bestrooide[1)], wanneer hij optrad om als een andere Chrysostomus de onveranderlijke waarheden van Jezus' leer te verkondigen. Hij had zich steeds gelukkig gevoeld in de liefde en gehechtheid zijner onderhoorigen en vrienden; maar nooit was zijne vreugde, zijn geluk zoo groot geweest als thans zijne droefheid. Reeds in 1566 was zijn hart diep getroffen geworden om de goddeloosheden, door sommigen in Gods heilige tempels bedreven; doch hij had, zooals geschiedschrijvers melden, de voldoening mogen smaken, dat door de kracht zijner woorden de beeldstormerij te Gorkum in hare geboorte werd gestuit. In de

1) Historisch.

laatste jaren waren echter de zeden van vele inwoners door den invloed van vreemde fortuinzoekers zoo zeer verbasterd, en was de toestand, waarin Gorkum verkeerde, zoo hachelijk, dat de waardige herder zeer wel inzag dat zijn invloed thans niet meer kon baten en de Voorzienigheid alleen redding kon schenken.

Leonardus zal omstreeks een uur in het gebed hebben doorgebracht, toen er aan de deur zijner kamer werd geklopt. Hij stond op en wischte de sporen der tranen van zijne wangen, opdat niemand zou kunnen zien, welk eene hevige smart zijne ziel beknelde. Toen hij de deur geopend had, helderde zijn gelaat een weinig op, daar hij twee vrienden voor zich zag, namelijk den vromen gardiaan uit het St. Franciscus-klooster en den jongen Rutger van Est[2)], een jongeling van uitstekende deugd en een der ijverigste Katholieken van Gorkum. Na beiden hartelijk omhelsd, den gardiaan den grooten met bruin juchtleder bekleeden stoel aangeboden en den jongeling naast zich geplaatst te hebben, zoodat hij in hun midden zat, zegde hij:

'Het verheugt mij zeer, mijne vrienden, u reeds in den vroegen morgen hier te zien. Ik zal het u niet verhelen, dat ik dezen dag door eene onverwinbare smart gekweld word; eene smart, waarvoor ik slechts bij God en mijne goede vrienden vertroosting kan vinden, daar alle menschelijke hulpmiddelen ontoereikend schijnen, om de ramp, waarmede wij bedreigd worden, van ons af te weren..... Wat moet er toch van het arme Gorkum worden?'

'Het is om dezelfde reden,' bemerkte de gardiaan, 'dat wij ons hierheen gespoed hebben, ten einde met u naar middelen uit te zien om deze ramp, zoo niet geheel af te wenden, dan ten minste zoo onschadelijk mogelijk te maken. Het gerucht dat Dordrecht door de opstandelingen ingenomen is, wordt meer en meer bevestigd en het laat zich vermoeden, dat eerlang de vijandelijkheden ook op Gorkums bodem zullen beginnen; en daar de onzalige denkbeelden der nieuwe leer hier ter stede maar al te diep wortel hebben geschoten en de geweldenarijen in andere steden gepleegd, bewijzen, dat de goddelooze bende meer door moord- en plunderzucht dan door godsdienstijver aangedreven wordt, moeten wij er ons het ergste van voorstellen. Mijn neef Rutger, die nog onlangs te Dordrecht geweest is, en aldaar zoowel als elders vernam, hoe men overal priesters en leeken, maar vooral de kloosterlingen mishandelde, spoorde mij dezer dagen onophoudelijk aan, mijn leven te sparen en in tijds de wijk naar elders te nemen; doch hoewel zijne redenen niet van grond ontbloot zijn, mag ik zijne wenschen niet inwilligen. Zeg mij, mijn vriend, kan en mag ik de mij door God toevertrouwde kudde verlaten, nu de strijd voor het geloof gaat beginnen, nu mijne broeders wellicht mijne zwakke ondersteuning noodig hebben om den marteldood kloekmoedig onder de oogen te zien? Zou zulk een gedrag geoorloofd, behagelijk zijn in de oogen van God?'

'Het is dikwijls plicht den dood te ontvluchten,' merkte de pastoor op; 'we vinden daarvan vele voorbeelden in de H. Schrift en in de levens der Heiligen.'

'En moet ik dan mijne kinderen als weerlooze schapen in de handen der wolven achterlaten?'

'Ook Paulus liet vele weerlooze Christenen achter, toen hij des nachts Damascus stil verliet.'

De gardiaan zag pastoor van Veghel eenige oogenblikken vol verwondering aan en zegde eensklaps met verheffing van toon: 'En zult *gij* dan vluchten, mijn vriend?'

'Nooit!' sprak deze uit volle borst; en toen handen en oogen ten hemel verheffende, riep hij, als door een profetischen geest bezield: 'Gij hoort het, mijn God! ik zal

2) Neef van den gardiaan en broeder van den beroemden godgeleerde W. Estius.

blijven waar Gij mij geroepen hebt; beziel mij met Uwe kracht in den strijd voor het geloof.'

De houding van den waardigen priester was zóó plechtig, de toon, waarop hij deze woorden sprak, zoo diep ernstig, zoo treffend, dat de gardiaan en de jongeling beiden onwillekeurig de handen vouwden en bijna gelijktijdig het woord 'Amen' stamelden.

Er heerschte eenige oogenblikken stilte, welke het eerst door den jongeling afgebroken werd.

'Ik vereer uwen moed, mijn vader!' zegde hij tot den pastoor, 'maar vergun mij, dat ik u eenige opmerkingen make, welke ik reeds aan mijn oom den gardiaan heb medegedeeld. Overal waar de woeste bende van Lumey zich vertoond heeft, zijn de kloosters uitgeplunderd en de religieuzen verjaagd of vermoord geworden, want het is vooral op de monnikspij dat men jacht maakt. Er dient dus hier wel overwogen te worden, of men zijn leven roekeloos in gevaar mag stellen; en daar men natuurlijk al de kostbaarheden van het klooster van den gardiaan zal eischen, wat zal bij eene weigering het lot van dezen wezen?'

'En wat zal het lot mijner kloosterlingen, mijner medebroeders zijn, wanneer die goddelooze menschen vernemen, dat de overste met de kostbaarheden ontvlucht is?' riep pater Nicolaas vol geestdrift. 'En wat zullen mijne jonge lotgenooten, die jeugdige, die onschuldige kinderen van den H. Vader Franciscus zeggen, als ik hen in het heetste van den strijd verlaat!... Wanneer een herder door een storm wordt overvallen, dan drijft hij de hem toevertrouwde kudde met gevaar van zijn leven naar den stal en rust niet, voordat al de schapen eene veilige schuilplaats hebben; en zal ik de mij door God toevertrouwde kudde verlaten, nu de hel hare stormen op ons afzendt? O, ik kan het denkbeeld niet verdragen, dat wellicht één jong broeder, door de zucht tot het leven overmand, voor de verlokkingen des duivels zal zwichten, omdat er niemand is, die hem moed inspreekt, die hem op de hemelsche goederen, de belooning der martelaren wijst.'

De vrome gardiaan bedekte het gelaat met beide handen.

'Maar,' vraagde pastoor van Veghel, is het niet mogelijk, dat al de kloosterlingen nog intijds de wijk naar elders nemen? Utrecht, onder anderen, is nog vrij en veilig onder de bescherming van den graaf van Bossu.'

'Wellicht zouden wij binnen Utrecht of elders eene schuilplaats kunnen vinden, antwoordde de gardiaan; maar zijn de nonnen van St. Agnes niet evenzeer aan mijne zorgen toevertrouwd? Ik zal niemands leven roekeloos op het spel zetten en daarom nog heden mijnen broeders de vrijheid geven, zoo zij zich in veiligheid willen stellen; maar *ik* heb vast besloten de stad niet te verlaten, en zal van dat besluit niet terugkomen.'

'Dan zullen wij over die zaak niet verder spreken en het overige, wat over ons besloten is, met kalmte en moed afwachten, want wij zijn toch overal in Gods hand,' zegde pastoor van Veghel.

'Eene tweede oorzaak, welke ons tot u voert,' hervatte pater Nicolaas, 'is de zorg welke de gouden en zilveren vaten en andere kostbaarheden van het klooster ons geven. Naar aanleiding eener ontmoeting, welke mijn neef dezen morgen heeft gehad, heb ik al de sieraden onverwijld naar mijn schoonbroeder Hessels van Est doen brengen; doch bij nader inzien komt het mij voor, dat die goederen ook daar niet veilig zijn; want even als te Dordrecht en elders zouden ook hier de huizen der Katholieken doorzocht kunnen worden.'

‘Maar wie verzekert u dan, dat het gerucht nopens de inneming van Dordrecht waarheid bevat, mijn vriend? Ik voor mij geloof dat het slechts door de belhamels is verspreid, om de onrust te vergrooten en zoo mogelijk in troebel water te visschen.’

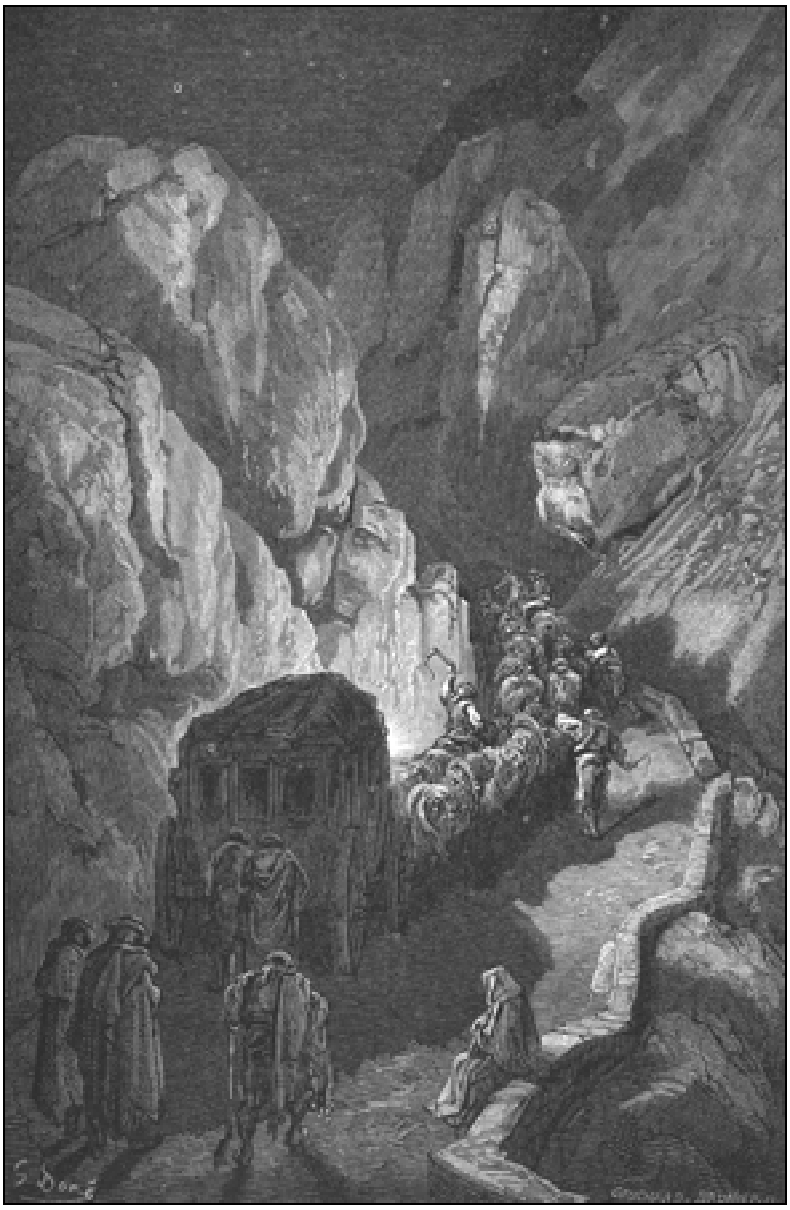

EEN TOCHT DOOR DE BERGEN.

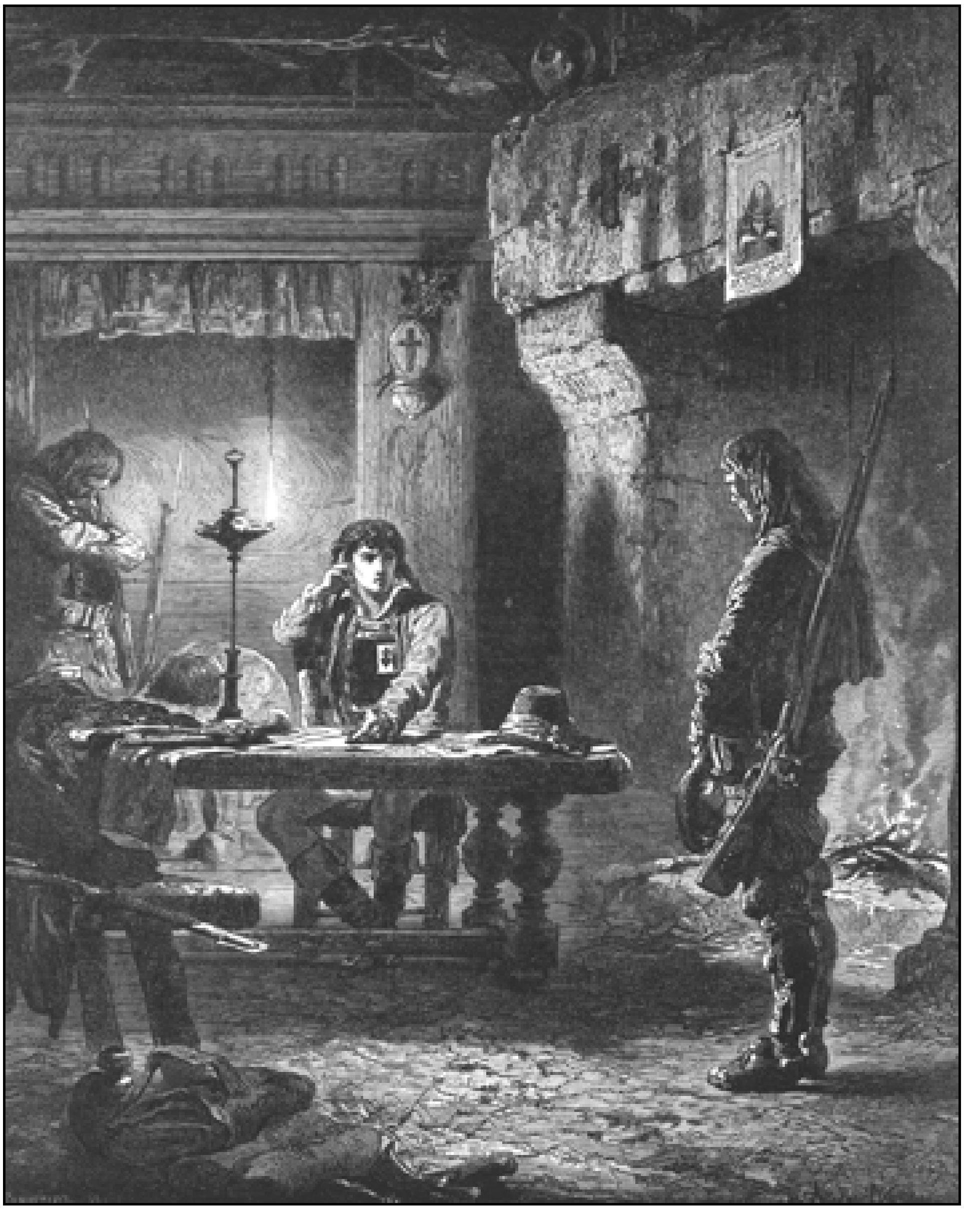

EEN VENDEESCH HOOFDMAN EEN SOLDAAT ONDERVRAGENDE.

‘Gij vergist u, mijn vader,’ zegde Rutger, ‘de inneming van Dordrecht is thans een feit de tijding daarvan is op eene zonderlinge wijze tot mij gekomen. Zooals u bekend is, bezitten wij eene reliek van het H. Kruis, alsook een klein marmeren beeldje van de H. Maagd, dat sinds onheuglijke tijden aan onze familie behoort en waaraan wij groote waarde hechten. Ten einde nu deze voor ons zoo kostbare voorwerpen in dezen troebelen tijd veilig te bewaren en uit de handen der goddeloozen te houden, wilde ik ze achter ons huis in den grond begraven; doch daar het huis van Dirk Roelofsz aan onzen tuin paalt en de bewoner als een hevig aanhanger der nieuwe leer bekend is, meende ik, dat het niet raadzaam zou zijn, dit gedurende den dag te bewerkstelligen, en besloot daarom, dezen morgen voor den opgang der zon mijn plan ten uitvoer te brengen. Ik had reeds een gat gemaakt en mijne spade nedergelegd, om den zak waarin beide geheiligde voorwerpen bewaard worden, in den grond te verbergen, toen ik boven mijn hoofd eenig geritsel vernam. Ik ontstelde hevig, daar ik vreesde, dat mijn plan ontdekt was: doch gij kunt begrijpen, mijn vader, hoezeer ik verwonderd was, toen ik Margareta, de dochter van Govert den beeldstormer, voor het geopende venster zag.’

‘De jonge Margareta, die als novice in het St.-Agnesklooster geweest is?’ vraagde de pastoor verbaasd.

‘Dezelfde. Zoodra zij zag, dat ik haar gewaar werd, legde zij haren vinger op den mond, ten teeken dat ik niet moest spreken, gaf mij door eene beweging harer hand te kennen, dat ik mij niet van die plaats zou verwijderen en verdween. Ik haastte mij, om het voorgenomen werk ten uitvoer te brengen, en was daarmede nauwelijks gereed, toen zij weder voor het venster verscheen.Tranen biggelden langs hare wangen en hare geheele houding gaf angst en moedeloosheid te kennen. Zij liet een opgerold papier naar beneden vallen en verdween weder zonder een woord te spreken. Ik raapte het papier op, stak het tusschen mijn kleed, greep de spade en verliet ijlings den tuin. Ziehier, wat zij mij mededeelde.’

De jongeling haalde het bedoelde papier van zijne borst te voorschijn, waarop in bijna onleesbaar schrift het volgende geschreven was.

‘Red mij, om Gods wil, red mij! Men heeft mij hierheen gesleurd en wil mij dwingen een vrijbuiter, een priestermoorder te huwen. Zeg den pastoor, den gardiaan en den overigen priesters en kloosterlingen, dat zij zich verbergen of vluchten, want Gorkum is verloren. Het bloed der priesters stroomt langs de straten van Dordrecht, en binnen twee dagen zullen de vrijbuiters hier zijn. Heden nacht te 12 ure zal ik mij langs den muur laten afglijden; zorg, dat gij in den tuin zijt.... De heilige Moedermaagd moge ons beschermen.’

‘Zoo heeft dan het gerucht waarheid gesproken,’ zegde Leonardus, een blik vol onderwerping en betrouwen ten hemel slaonde. ‘Welnu, Gods wil geschiede!’

‘Wat zal ik met Margareta aanvangen?’ vraagde na eenige oogenblikken de jonge Van Est.

‘Haar redden, mijn zoon,’ antwoordde de priester. ‘O, het is goed, dat hare zalige moeder deze ongelukkige dagen niet heeft beleefd; God heeft die brave ziel voor zulk eene smart bewaard. Wij moeten het kind redden; zij is eene bruid des Heeren, en ik heb de moeder op haar sterfbed beloofd, dat ik haar onder mijne bescherming zou nemen. Ik heb menig droevig uur om haar doorgebracht, sinds zij met geweld aan het klooster werd ontvoerd.’

‘Maar waar zal ik haar brengen? Zij kan natuurlijk bij ons niet blijven, daar wij, zoodra hare vlucht ontdekt wordt, in verdenking komen.’

‘Gij oordeelt zeer juist; ook zal geen der burgers zich om haar aan een groot gevaar blootstellen, doch ik geloof voor haar eene goede schuilplaats gevonden te hebben. Gisteren was de drossaart, heer Torck, hier, die over de aangelegenheden van den dag sprekende, mij in bedenking gaf, of het niet goed zou zijn, dat de priesters, kloosterlingen en overigens alle ingezetenen, die het nog wel meenden met God en den koning en die om hunne gehechtheid aan de Kerk lichtelijk aan vervolging konden bloot staan, eene schuilplaats in het kasteel kwamen zoeken, wanneer de nood nabij was. Hij zou hen allen met liefde in de sterkte opnemen, en geloofde bij eene algemeene overrompeling in staat te zullen zijn, den vijand het hoofd te bieden, te meer, daar hij zijn zoon Willem, die zich te Utrecht bij den graaf van Bossu bevond, had verzocht, onverwijld met eenige versterking naar Gorkum te komen. Dit aanbod komt ons zeer te stade. Zorg dus, mijn jonge vriend, dat de kerksieraden van het klooster, welke bij uwen vader geborgen zijn, alsmede datgene, wat ik u ter hand zal stellen, nog heden in veiligheid op het kasteel zijn. Mocht het u gelukken, Margareta in hare ontvluchting behulpzaam te zijn, reng haar dan insgelijks onverwijld naar het kasteel; ik zal inmiddels den drossaart van hare vermoedelijke komst kennis geven.’

‘Mag men in een geval als dit een jong meisje behulpzaam zijn in het ontvluchten van dengenen, aan wien zij door hare ouders of bloedverwanten is toevertrouwd?’ vraagde de nauwgezette jongeling.

‘Ik prijs uwe voorzichtigheid, mijn zoon,’ sprak de waardige priester glimlachende, ‘maar wees op dit punt volkomen gerust. Wij kennen wel de omstandigheden niet, welke Margareta in dat gevaarlijke huis gebracht hebben; maar wij weten, dat zij verkozen heeft, eene bruid des Heeren te zijn, dat zij zich tegen haren wil daar bevindt en men God meer gehoorzamen moet dan de menschen. Voor het overige wil ik haar morgen ondervragen en zal niets tegen haren wil ten uitvoer brengen. En nu mijne vrienden, laat ons onverschrokken de toekomst te gemoet gaan. Omgorden wij ons met het wapentuig des geloofs, smeeken wij den H. Geest om kracht, om sterkte, en Hij, die in de eerste dagen des Christendoms den geloovigen moed en volharding schonk, zal ook ons in het bange uur niet verlaten.

Het edele drietal ging uiteen, om, elk voor zich, de belangen van den godsdienst te behartigen.

Het wordt tijd, dat de lezer met een der hoofdpersonen van ons verhaal nader kennis maakt.

Margareta was de eenige dochter, het eenige kind van den man, dien men rooden Govert noemde, en die zich in ‘de Prince van Oranien’ al te duidelijk en te onbewimpeld heeft doen kennen, dan dat wij het nog noodig zouden oordeelen eene nadere beschrijving van zijn persoon te geven; Govert, vroeger een welgesteld burger van Gorkum, had zijn geheel vermogen in het spel, in drank en losbandigheden verkwist. Het weinige godsdienstig gevoel, dat hij ooit had bezeten, was daardoor allengs geheel en al verdoofd, en toen nu in 1566 de aangroeiende revolutionaire beweging in een openbaren opstand overging, en de teugellooze menigte, aangehitst door eenige fortuinzoekers en bannelingen, in dolle woede alles, wat katholiek was vervolgde, toen was hij een der eersten, die zich te Gorkum in de kerken wierpen, om te plunderen, de beelden der heiligen te vernielen en allerlei heiligschennis te plegen, waardoor hij den bijnaam van den beeldstormer ontving. Het is een gewoon

verschijnsel, dat zij, die zich aan de gehoorzaamheid aan God hebben onttrokken, ook weldra geen eerbied voor de wetten van den Staat hebben. Zijne echtgenoote, eene waarlijk brave en godsdienstige vrouw, die hare eenige dochter reeds van de prilste jeugd af door woord en voorbeeld in godsvrucht opvoedde, kwijnde, door de losbandige levenswijze van haren man ter neder gedrukt, langzaam weg en stierf in het jaar 1565, na alvorens op haar sterfbed hare dochter aan de bijzondere bescherming van pastoor van Veghel te hebben aanbevolen. Govert, nu vrijer dan vroeger, gaf zich aan de grootste ongebondenheid over en nam gretig de gelegenheid, welke hem een jaar later werd aangeboden, te baat, om door het rooven van kostbare kerksieraden en eigendommen van vrome Katholieken zijn toestand te verbeteren of liever zijner losbandigheid voedsel te geven; want na korten tijd was er van alles niets meer over. Wat zijne docher onder dit alles leed is lichtelijk te beseffen. Haar werd niet alleen ten strengste verboden het H. Misoffer bij te wonen, maar zij werd zelfs gedwongen, om bij de vergaderingen der onkatholieken, welke nu en dan in stilte plaats vonden, tegenwoordig te zijn. Daar moest zij hooren, hoe de dierbaarste, de heiligste geheimen van den godsdienst werden bespot, hoe men zich roekeloos verzette tegen de leer der Kerk, waarvan Christus het hoofd is. Dit duurde zoo voort, totdat Govert door de koninklijke regeering uit de stad Gorkum gebannen werd.

Margareta had immiddels haar achttiende jaar bereikt. Men noemde haar de schoone Margareta: want behalve dat haar gelaat werkelijk schoon genoemd mocht worden, blonk op dat engelengezicht de lieftalligheid der deugden welke in haar woonden. Zonder deugd toch bestaat geene ware schoonheid, wijl de sporen der hartstochten, welke den inwendigen mensch beroeren, zelfs op het schoonste gelaat zichtbaar zijn. Door de veelvuldige rampen, waarmede zij reeds van hare vroegste jeugd had moeten kampen, had zij eene geestkracht verkregen, welke men slechts zelden bij meisjes van haren leeftijd aantreft. De wereld bezat voor haar geene bekoorlijkheden: zij leefde slechts voor God, en haar vurigst verlangen was eene plaats onder de uitverkorene bruiden des Heeren te mogen hebben, welk verlangen door pastoor van Veghel werd vervuld, door haar in de rij der godgewijde maagden van St. Agnes te doen opnemen. Hier genoot zij eenigen tijd rust en vrede, waarnaar haar gemoed zoolang had uitgezien, doch die weldra werden verstoord, daar Govert, die zich onder de kapers van Lumey had begeven, haar eens des nachts door zijn handlangers aan het klooster ontvoeren en te Dordrecht opsluiten liet, totdat de overrompeling dier stad hen weder bijeenbracht en hem het onzalig voornemen deed opvatten, om haar aan een jongen fortuinzoeker, die evenals hij gebannen was, uit te huwelijken. Hoezeer Margareta zich hiertegen met kracht verzette, niets kon hem van besluit doen veranderen. Wij hebben gezien, hoe hij haar onder de bescherming van Dirk Roelofsz stelde, met het voornemen om, zoodra de gelegenheid zich aanbood, dit plan ten uitvoer te brengen.

(*Wordt vervolgd.*)

Misdaad en christelijke liefde.

Tot staving van hetgeen wij in een onzer bijschriften over het heldentijdperk van den vendeeschen opstand bemerkten, ontleenen wij het volgend treffend verhaal aan een ooggetuige en geschiedschrijver dier merkwaardige toestanden:

Gedurende den oorlog, werden de dorpen *Saint Jean* en *Saint Etienne de Corcoué*, door de koningsgezinden en de blauwen dikwijls ingenomen en weder heroverd. Een man uit *Saint Etienne*, (God beware mij, om u slechts de eerste letter van zijnen naam

te noemen) voegde zich, terwijl de republikeinen het land bezet hielden, bij deze. Hij

kende de rijkste boeren, en de landhoeven, waar het meest te plunderen viel, hij geleidde er de republikeinsche soldaten heên, vermoordde met hen de inwoners, die hij er vond, en wist zich altijd een goed gedeelte van den buit toe te eigenen. Elken dag vernieuwde hij zijne tochten en zijn bloeddorst en roofzucht waren zoo sterk, dat zij de soldaten vermoeiden: hij werd rijk door zijne diefstallen, en lachte op eene gruwelijke wijze, wanneer hij in het midden van den nacht, alleen en bij het schijnsel eener harstkaars, al de gestolene voorwerpen telde en beschouwde. Hij stapelde ze in eene afgelegene hut op een, en zocht die voor aller oogen te verbergen.

Eens, dat hij tot een dier bloedige tochten was uitgegaan, waren er gedurende zijne afwezigheid arme vendeesche vrouwen, met hare dochters en kleinkinderen, gevankelijk in de kapel van *Saint Jean de Corcoué* opgesloten. Onder deze ongelukkigen waren er verscheidene bloedverwanten van dengenen, dien wij niet noemen willen. Hij kwam uit hare woningen terug, werwaarts hij de wreedste soldaten had medegenomen en had van woede gesidderd, toen hij zag, dat de zusters zijner moeder hem ontsnapt waren, dat zij zich niet meer in hare stulpen bevonden, en dat de republikeinsche soldaten haar hadden medegenomen zonder haar te vermoorden.

'Ha,' schreeuwde hij met eene verschrikkelijke stem, 'ik zal haar wel wedervinden, ik zal haar buiten staat stellen, om mij te verwijten, hoe rijk ik ben geworden.... Zij moeten hare buren op gaan zoeken.... de dooden alleen spreken niet.

Terwijl hij over zijne verschrikkelijke ontwerpen nadacht, begaf hij zich tegen den avond naar den bevelhebber der kleine bende, die *Saint-Etienne* bezet hield.

'Wel burger kommandant, zegde hij hem, gij zijt van daag gelukkig geweest, gij hebt een goede vangst gemaakt, gij hebt daar boven vogelen in de kooi (terwijl hij naar de kapel van *Saint Jean de Corcoué* wees); al dat goedje is daar nu zeer stil; indien gij mij wilt laten begaan....'

'Foei, schaam u!' antwoordde de officier met verontwaardiging, 'gij zijt nergens op bedacht, dan om vrouwen te vermoorden!....'

'Hare mannen, hare broeders, zijn op het slagveld,... daar ga ik niet, dit brengt mijn beroep niet mede.... maar het is uwe zaak. Mij betaamt het, om onze velden te doorkruisen, om voor de veiligheid te waken en om de adders met haar gebroedsel te verpletteren.'

'En waant gij dan, dat u zulks tot roem verstrekt?'

'Tot roem! ja tot roem!.... ik haak naar niets anders, dan naar roem..... Als een goed republikein, wil ik mijn plicht betrachten, en overal, waar ik een vijand des vaderlands, hetzij vrouw of priester, grijsaard of kind vind, zal mijn sabel hem tot reden brengen.'

'De gevangenen der kapel staan onder mijn opzicht.... en gij zult geen haar van haar hoofd aanraken.'

'Ik zal u aanklagen, gij zijt geen patriot.'

'Ik ben een soldaat en geen moordenaar.'

'Wanneer men eenen koningsgezinde, zijn vrouw of kind doodt, vermoordt men niet; maar men zuivert Frankrijk van zijn vijanden.'

De verontwaardigde officier stond van de bank op, waarop hij gezeten was, keerde den bloeddorstige den rug toe, ging zijn huis binnen, en sloot hem de deur voor den neus. Deze nieuwe hoon vermeerderde zijne verbittering; hij wachtte, totdat het des nachts geheel duister was; toen verliet hij zijn huis, ging den heuvel af, stak het riviertje over, en besteeg de tegenoverliggende hoogte. Toen hij bij de kapel was

gekomen, zette hij zich neder en zeide bij zich zelven: ‘nu wil ik eens luisteren, hoe zij zich beklagen.... Maar neen, zij slapen! morgen wil de bevelhebber haar in vrijheid stellen. Ik zal hem zulks wel beletten: ik ga naar *Villeneuve*, waar de generaal zich bevindt: ik zal den kommandant bij hem aanklagen, ik zal hem zeggen, dat er onder de gevangenen vrouwen zijn, die de briefwisseling tusschen de koningsgezinden onderhouden; dat zij belangrijke papieren bij zich hebben, waarvan men zich meester moet maken.’

Eensklaps opstaande, naderde hij de kapel. ‘Ik wil haar verschrikken,’ zegde hij bij zich zelf, ‘ik zal haar toeroepen: serpenten, bidt uwen God maar, gij zult weldra sterven, en dat zal haar beletten, om het overige van den nacht te slapen.’ Dit denkbeeld deed hem glimlachen. Reeds was hij op het kerkhof, toen hij eensklaps *qui vive!* hoorde roepen! Dit geroep doet hem stilstaan en terugkeeren. De kommandant had twee schildwachten bij de kapel geplaatst, minder, om het ontvlieden der vendeesche vrouwen te beletten, dan om haar tegen de woede van haren vijand te beveiligen.

De ellendeling keerde niet naar zijn huis terug: hij steeg te paard, en begaf zich in allerijl naar *Villeneuve*. Daar gelukte het hem, den generaal te spreken; hij maakte hem bekend dat de vrouwen der struikroovers, die door het rondbrengen van brieven en koningsgezinde proclamatiën het grootste kwaad in het land stichtten, gevangen genomen en in de kapel van *Saint Jean de Corcoué* opgesloten waren, dat de bevelhebber van *Saint Etienne* haar zeer waarschijnlijk in vrijheid zou stellen; hij voegde er bij, dat deze vendeesche officieren aan zijn huis had ontvangen, en eindigde met hem als een vijand der republiek aan te klagen.

De generaal hoorde hem aan en zegde hem: ‘wat de vrouwen betreft, zoo moet men zich meester maken van hare papieren; indien zij tegenstand bieden ... gij verstaat mij (en hier gaf hij hem een teeken van den moord.) Maar ten opzichte van den bevelhebber van *Saint-Etienne*, kan ik nauwelijks gelooven, wat gij mij zegt: ik ken hem sedert lang. Daarop schreef hij eenige woorden, en voegde er bij: ziedaar het bevel ten opzichte van dat gebroedsel; heil en broederschap!’ De gruwelijke man van vreugde vervoerd, stond op het punt, om dengenen in zijne armen te drukken, die hem een bevel des doods had gegeven, zijne oogen schitterden, hij verliet den generaal, besteeg zijn paard en rende naar *Saint-Etienne* terug. Hij hield zich slechts een oogenblik aan zijne woning op, begaf zich daarop naar den kommandant, die hem, toen hij hem zag naderen, toeriep: ‘komt gij mij weder om bloed vragen?’

‘Ik kom u niets vragen, ik breng u een bevel,’ hernam de beul. ‘Ziedaar, lees:’

De officier las het bevel, dat aan hem gericht was en zeide tot dengene, die het hem bracht: ‘ik zal naar de gevangenen gaan, ik zal haar ondervragen, ik zal de papieren trachten te bekomen, welke men zegt, dat zij bij zich hebben.’

‘Nog al weder eene vertraging!’ riep het bloeddorstige monster uit en het hoofd der bezetting vervloekende ging hij naar buiten.

Vol hoop, om de vendeesche vrouwen te redden, begaf zich de officier naar de kapel; toen hij deze binnen kwam, begon hij met haar gerust te stellen. ‘Ik kom niet,’ zegde hij, ‘om u den dood aan te kondigen; gij zult allen in vrijheid worden gesteld, indien gij mij de koningsgezinde briefwisseling overgeeft, welke men zegt, dat gij bij u hebt.’

‘De gevangenen werden door vrouwen van *Saint Etienne* onderzocht; men vond niets bij haar, dan rozenkransen, getijdenboeken, prentjes van het heilige hart van JEZUS en MARIA! ‘Ziedaar al, wat wij hebben, riepen de ongelukkigen, verdienen

wij den dood, omdat wij God bidden? en waarvan kunnen onze kleinkinderen beschuldigd worden?'

Hij, die haar was komen ondervragen, wist niets te antwoorden; zijn hart was verbrijzeld. In allerijl verliet hij de kapel, en nam de gevonden voorwerpen mede. Bij zijne terugkomst in zijn huis, vond hij er zijn aanklager, die er met ongeduld den uitslag zijner nasporingen had afgewacht.

'Ziedaar,' zegde de bevelhebber, '*de gewichtige papieren*, *de oproerige briefwisseling,* waarvan de gevangenen beschuldigd waren: getijdenboeken! prentjes! rozenkransen!'

'Genoeg, genoeg, om den dood te verdienen,' antwoordde de boer; 'weet gij dan niet, burger bevelhebber, dat de struikroovers juist met deze afbeeldingen van hunnen JESUS en van hunne heilige Maagd briefwisseling voeren. Kom aan, geen uitstel meer, de vijanden der republiek moeten sterven, gij hebt bevel, om haar te doen sterven, gehoorzaam!'

'Wáár zal ik beulen vinden?'

'Hebt gij uwe soldaten niet?'

'Zij willen geene vrouwen en kinderen vermoorden.'

'Welnu, belast mij met hare ombrenging; het geschrei der vrouwen en kleine kinderen deert mij niet; ik heb het zoo dikwerf gehoord, ik ben er aan gewoon.'

'Wees dus de beul....'

'Ik zal de wreker der republiek zijn...'

'Men heeft mij zoo even bericht gegeven, dat de koningsgezinden *Saint Etienne* naderen, ik ga hen met mijne manschappen te gemoet, en, indien wij hen aantreffen, zullen wij onzen plicht doen.'

'Ga, ik zal den mijnen doen....'

'Ja, gij zult het beroep van beul uitoefenen!' En terwijl hij zijne verontwaardiging niet meer kon bedwingen, beval de officier aan zijne bende, om te paard te stijgen en even alsof hij den vijand te gemoet ging, verwijderde hij zich van het dorp. Ach! haastte zich deze brave man, ten einde geen getuige van den moord der vendeesche vrouwen te zijn, haastte hij zich om zich van *Saint Etienne* te verwijderen; met niet minder drift begaf zich de moordenaar naar de kapel; men had hem met pistolen en dolken gewapend, en een grooten sabel na zich sleepende, de rivier zien oversteken en den heuvel beklimmen; als een mensch, die door eenen brandenden dorst verteerd wordt, zich haast, om aan eene bron van helder water te komen, zoo was hij naar de kapel gesneld, om zich in het bloed der ongelukkigen te baden.

Uit hunne woningen beschouwden hem verscheiden inwoners met een zwijgend afgrijzen; zij zagen, hoe hij zijn buis uittrok, het op een struik nederwierp, zijne hemdsmouwen opstroopte, en het kerkhof opvloog, waarover men naar de kapel gaat.... Weldra doen zich pistoolschoten, klaagtonen, en gegil hooren.... Zij duurden langen tijd, en toen zij ophielden, kon men zeggen: alles is gedaan, alles is vermoord!

Terwijl de beul zijn werk verrichtte, liep er een kind naar de kapel; het wilde er binnen gaan, zijne moeder was er in. Het zag door een spleet der deur, en deinsde verschrikt terug, toen het zag, hoe het monster zijne slachtoffers afmaakte.... zijne beenen zwommen in het bloed.... Bij dit verschrikkelijk gezicht begaf het kind zich op de vlucht, en ontsnapte aldus aan den beul zijner familie.

Zonder schaamte en bijna trotsch op zijn heldenstuk ging de boer den heuvel weder af; hij wiesch zijne handen in de rivier, veegde zijne wapenen af, keerde naar zijne woning terug en ging bedaard aan tafel zitten, om de spijzen te gebruiken, die zijne

vrouw hem had gereed gemaakt. O, schande! deze man is driemalen getrouwd geweest!....

(*Wordt vervolgd in n*□. 23.)

Allerlei.

De Elft.

De elft behoort evenals de zalm, lamprei en steur tot de trekvisschen, dat is, tot die soort van visschen, welke nu eens in 't zoute dan weder in 't zoete water leven en beurtelings van 't eene naar 't andere verhuizen.

Hij heeft in zijn lichaamsbouw veel gelijkenis met den haring; zijne voornaamste kenmerken zijn de vorm van zijn lichaam, dat ter zijde ineengedrukt is, een scherpe buik zaagsgewijze gekarteld, een bek tot achter de oogen gespleten en met een dichte rij scherpe, fijne tanden voorzien.

De elften, die onze met de zee in gemeenschap staande wateren bezoeken, worden tot twee verschillende klassen gebracht, namelijk de alosa vulgaris en de alosa finta. De laatstgenoemde onderscheidt zich van de eerste slechts hierdoor, dat hij eenigszins langer is, scherper tanden, en ter zijde zwarte vlekken heeft.

De elft leeft vooral in de Noordzee en Middellandsche Zee; tegen het begin der Lente en soms zelfs alreeds omstreeks 't einde van Februari verhuist hij naar de zoete wateren, om in de maanden Mei en Juni te paren en zich te vermenigvuldigen.

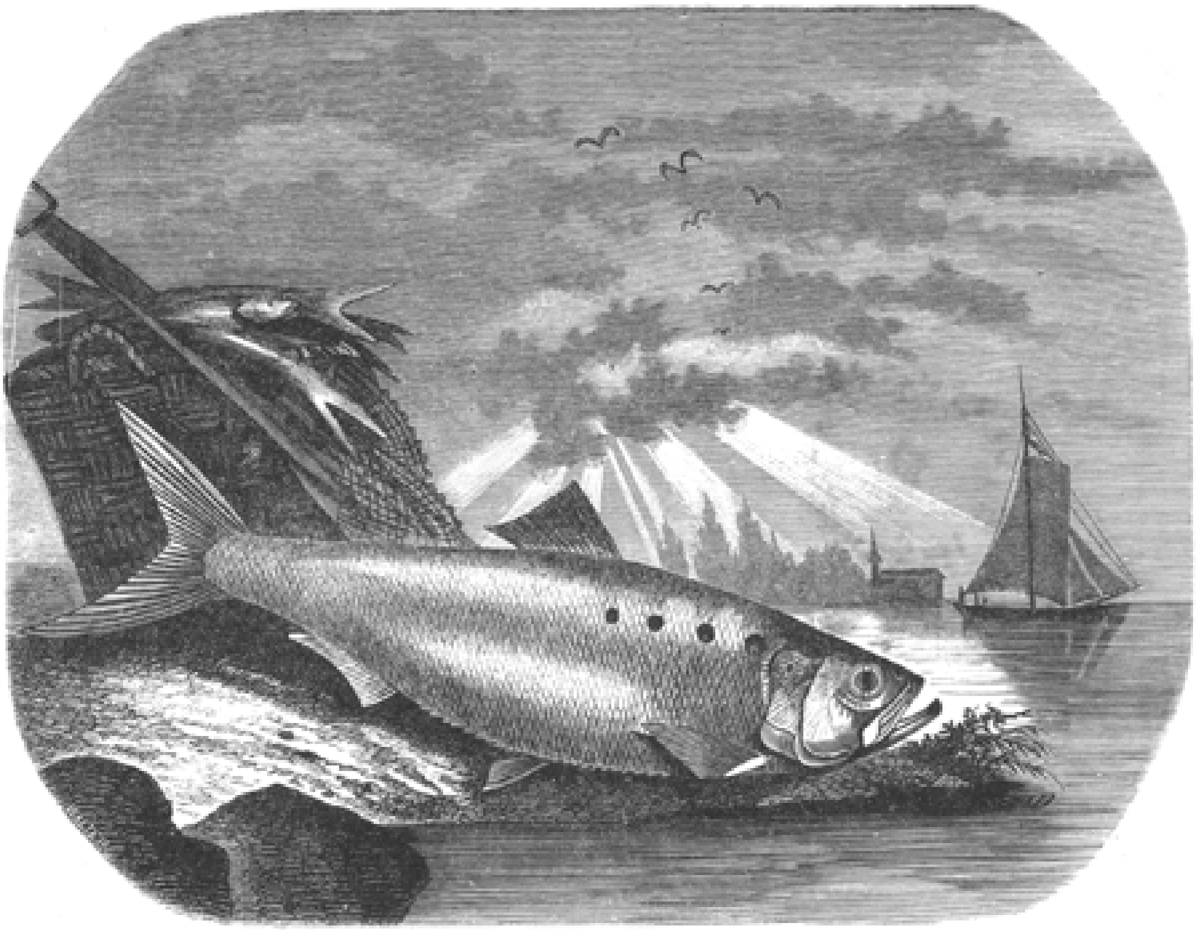

De elft is in vollen was ongeveer een meter groot en heeft een gewicht van twee à drie kilogrammen; om zijne overeenkomst met den haring wordt hij in sommige streken ‘koning of moeder van den haring’ genoemd.

Dokter,

wanneer men zoo knap is als gij, moet men gewis alle ziekten kunnen genezen,' zegde een kruier tegen den beroemden Petrus Camper, professor der anatomie te Amsterdam. 'Ach, mijn goede man,' antwoordde de geleerde, 'het gaat ons maar al te dikwijls net als de mannen van uw vak; gij kruiers kent wel alle straten en wegen, maar weet daarom nog niet, wat er in de huizen zelven omgaat.'

Een zeker kantoorklerk

kon zich maar niet aan de routine van het kantoorleven gewennen. Zijn patroon was hierover ontevreden en zegde hem: 'Mijnheer, 't is geenszins in orde, dat gij altijd te laat op het kantoor komt.' - 'Toch wel,' antwoordde de snuggere jongen, 'want om het goed te maken, ga ik ook steeds wat vroeger weg.'

Eene vrome moeder

beklaagde zich eens bij den heiligen Franciscus de Sales, dat haar zoon niet naar haar wilde luisteren, wanneer zij hem over God trachtte te onderhouden en aldus liefde tot den godsdienst poogde in te boezemen. 'Mevrouw,' was het antwoord van den heilige, 'wilt gij met uwen zoon over God spreken, spreek dan eerst met God over uwen zoon.'

De hofnar Thiboulet

stond in blakende gunst bij koning Frans I, maar door zijne grappen maakte hij zich niet weinig vijanden onder de hovelingen. Een hunner dreigde hem zelfs te zullen vermoorden. Doodelijk beangst klaagde hierover Thiboulet bij den koning zijn nood. 'Vrees niets,' zoo troostte hem deze, 'als hij u vandaag vermoordt, zal ik hem morgen laten ophangen.' - 'Ach Sire,' hernam de hofnar, 'ik zou het beter vinden, zoo gij hem liet ophangen daags vóór hij mij vermoordde.'

Een Napolitaan,

die gedurende den winter een reisje door ons vaderland maakte, kwam in zeker dorp, waar hij door eenige blaffende honden werd verwelkomd en achtervolgd. Hij bukte om een steen op te rapen, en daarmeê de lastige gasten van zich af te weren. De steen was echter zoo vast aan den grond gevroren, dat hij dien niet los kon krijgen. 'Is dat hier in dit land een verkeerde wereld!' riep de Napolitaan vertoornd uit, 'de honden laat men los loopen en de steenen legt men vast.'

Hendrik IV,

koning van Frankrijk werd geboren 14 eeuwen, 14 decaden en 14 jaar na 't begin onzer jaartelling en wel op den 14[en] December. Den 14[en] Mei, stierf hij na 4 maal 14 jaar, 4 maal 14 dagen en 14 weken geleefd te hebben.

Een schoolmeester

vroeg een anderen om geld. Zijn collega zond hem echter de volgende sluitrede tot antwoord: '*of* een schoolmeester heeft geld, *of* hij heeft het niet. Heeft hij geld, dan behoeft *gij* het niet te vragen; heeft hij het niet, dan kan *ik* 't ook niet geven.

Als Lodewijk XIV

een bezoek aan de stad Beaume in Bourgogne bracht, werd hij door de leden van den raad koninklijk op Bourgognewijn onthaald. 'Gij hebt hier lekkeren wijn, mijne heeren,' zegde de koning. - 'Sire,' antwoordde de maire opgetogen over 's konings compliment, 'wij hebben er, die nog beter is.' - 'Waarschijnlijk,' hernam de koning, 'bewaart gij dien tot betere gelegenheid.'

[Nummer 22]

Onze gravuren.

De kat, wier afkomst in Afrika moet worden gezocht, is in vroegere tijden naar onze streken verdwaald of overgebracht. Eenmaal in onze gewesten geacclimateerd zijnde heeft zij, evenals de hond, een zeer voornamen rang onder de huisdieren ingenomen, ofschoon beiden in dit laatste opzicht lang niet gelijk staan. Heeft de hond, om zijn bekende en geroemde diensten, aanspraak op die plaats, de kat schijnt ze eer zich aangematigd te hebben, want vele rechtstitels op den rang, dien zij tracht te handhaven, zou zij niet kunnen vertoonen. Hare zindelijkheid, haar jacht op de muizen mogen tegen bovenstaande bewering als argumenten aangehaald worden, veel meer is ten gunste van de kat niet in rekening te brengen. Hond en kat zijn dan ook zelden eensgezind; 't is alsof de eerste wist, dat de laatste zich opgedrongen heeft. Het gezegde: 'als honden en katten met elkander leven' dat zeker niet synoniem is met 'eendracht maakt macht' kon als blijk dienen van de slechte verstandhouding, welke tusschen die beide viervoetigen gewoonlijk bestaat, als het niet overbodig ware dit te bewijzen en de tooneelen, de schermutselingen tusschen hond en kat zulks niet dagelijks aantoonden.

Wij willen echter daarom de kat niet zoo ver achter stellen, dat wij haar slechts als huisdier aanmerken in dezelfde opvatting, waarmede de muis ook als zoodanig kan gerangschikt worden. Doet de muis zich op lastige en schadelijke wijze als huisdier gelden, de kat maakt zich daarentegen verdienstelijk door het verjagen van dien ongenooden gast. 't Is echter wel waarschijnlijk dat de kat voornamelijk den

rang aan dezelfde muis te danken heeft, die zij zoo onvermoeid den oorlog blijft verklaren, en als beter uitgerust in den strijd, dan ook altijd overwint en verslaat. Waren de muizen niet op zolders en in kelders, en ook, - stoutmoedigheid van dat kleine ras! - in de huiskamers verschenen, de kat zou niet zoo gereedelijk als huisdier geduld en zelfs erkend zijn geworden.

De gewone kat, onze huiskat, is echter slechts een ondergeschikte klasse van het kattengeslacht, dat verre en in verschillende soorten verspreid is over bewoonde en onbewoonde streken. Die katten, welke wij gewoonlijk alleen in beestenspellen en dierentuinen te zien krijgen, zooals de leeuw, de tijger, de panter, de luipaard, zijn flinker vertegenwoordigers van het zoo gevaarlijke ras.

Het kattenras behoort tot de vlugste soort van roofdieren, die hunne prooi in den sprong vatten en zich o.a. onderscheiden door met nagels gewapende klauwen en door het getal zeer scherpe tanden of kiezen. Gehoor en gezicht zijn bij dat ras uiterst scherp, hetgeen in het ontdekken en beloeren van eene prooi vooral opmerkelijk is. Onze gravure, naar eene schilderij van Cooper, stelt de kat niet voor op het oogenblik dat zij een vijand in de nabijheid ontwaart, maar kalm en bedaard, zoo als wij haar aan den huiselijken haard kennen.

DE KAT, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN A. COOPER.

De kat, die op verre na niet het aantal diensten bewijst, waarvoor de hond in zoovele opzichten bekend staat, heeft dan ook altijd minder in aanmerking kunnen komen en hoort men van vele feiten gewagen waarin door een hond een der hoofdrollen vervuld werd, het getal historische katten, om zoo te spreken, is zeer gering.

En toch heeft eens, volgens een verhaal uit den overouden tijd een leger van katten dienst gedaan bij de verovering eens lands. Men weet, dat bij de oude Egyptenaren de kat tot die dieren behoorde, welke als afgoden ontzien en geëerd werden, het was bij hen verboden zulk een dier te slaan of te schoppen, zelfs weg te jagen. Een der perzische veroveraars uit den ouden tijd, Cambyses, trok daaruit voordeel bij den oorlog, welken hij tegen de Egyptenaren voerde. Het was in de zesde eeuw vóór onze jaartelling, dat het leger der Perzen, door bovengenoemden schach of koning aangevoerd, bij Pelusium, een stad aan den Nijl, waar de egyptische koning Psammenitus al de beschikbare verdediging had bijeen gebracht, geduchten wederstand aantrof. De Perzen, zoo wordt verhaald, bedachten nu een list, zij plaatsten in hunne eerste slagorde katten en andere door de Egyptenaren in hooge eer gehouden dieren, en wijl de Egyptenaren hun wapens tegen die vreemde soort van voorhoede niet durfden gebruiken en dus als weerloos stonden, trok Cambyses zonder slag of stoot de stad binnen. Deze katten-episode wordt echter door geschiedvorschers in twijfel getrokken. Hoe het zij, het getal van zulke episoden, waarin de kat figureert, is niet zoo aanmerkelijk, of allen kunnen, zonder groot gemis voor de historie, in twijfel getrokken worden.

Daar wij nu toch geene lofrede op de kat gehouden hebben, ofschoon wij de goede diensten van dat dier op prijs stellen, meenen wij te mogen besluiten met de opmerking, dat in den regel niemand zich gaarne eene hoedanigheid hoort aanwrijven waaraan de naam van kat verbonden is, en dat overigens toch de meeste benamingen waarin dat woord voorkomt iets weinig verkieslijks beduiden. Zoo zal b.v. op de markt, waar onze soms springlevende zee- en rivierartikelen geveild worden, niemand bij voorkeur zijn penningen uitgeven voor die soorten, die men wel eene met den naam van katvisch hoort bestempelen.

Een der treffendste tafereelen uit de *Inferno* van Dante's *Divina Commedia* biedt ons de gravure op pag. 173. In den vijfden zang namelijk treedt de dichter met zijn geleider den tweeden kring der hel binnen, waar de helsche orkaan in zijn wieling de geesten der zondaren al dwarlend voortzweept en pijnigt, die voor hun lust hunne rede deden zwichten. Na getuige geweest te zijn der ijzingwekkende folteringen eener Semiramis, Cleopatra, Helena en duizend andere geesten, ontwaart de dichter twee andere slachtoffers eener schuldige liefde, tot welke hij zich door innig meêlij voelt aangetrokken. 't Is Paolo en Francesca di Rimini. ‘Francesca’ zoo spreekt de dichter laatstgenoemde aan, ‘uwe smarten maken mij tot schreiens toe treurig en bedroefd. Verhaal het mij hoe en door wat middelen de hartstocht u in den strik voerde uwer onbewuste wenschen?’ ‘De bitterste aller smarten,’ antwoordde Francesca ‘is het gewis, zich in ellende de tijden van voormalig geluk te herinneren. Zoo ge echter waarlijk de oorzaak onzer schuldige liefde verneemt, gij zult als uw geleider weenen. Tot onze ontspanning lazen wij op zekeren dag over Lancelot. Verraderlijk was het boek, verraderlijk ook hij, die het schreef. *Galeotto fu il libro e chi lo scrisse*. Wij waren onbewaakt en zonder eenig kwaad vermoeden; toch was □1 in dit boek ééne plaats die ons heeft verwonnen. Ma solo un punto fu quel che ci vinse.’

't Is een gewichtige les die Dante ons geeft over het lezen van slechte boeken.

Een tocht door de bergen.

(*Slot*).

De voerman der diligence, die zijn naam ‘zagal’ of vlugge zooveel eer aandoet, is, gelijk wij bereids opmerkten, de tweede in rang bij het triumviraat, onder welks leiding en bestuur de gevaarvolle tocht wordt verricht. Hij is, zoowel als de voorrijder, die in tegenstelling met den voerman, even vast aan zijn plaats gekluisterd schijnt als de andere zich vrij en onverpoosd beweegt, aan den mayoral of conducteur ondergeschikt, die van de hoogte zijns zetels de noodige en ook soms niet noodige bevelen uitdeelt, waarnaar beide zijne onderdanen zich hebben te regelen. Wij hebben dien voornamen persoon, aan wiens orders zooveel gelegen en wiens bestuur voor den gang der zaken van zooveel invloed is, vergeten en zullen deze onoplettendheid ten opzichte van dien gewichtigen persoon bij een tocht met den postwagen, eenigszins trachten te herstellen, door ook over zijn werkkring het een en ander mede te deelen.

De mayoral is dan ook meer bepaaldelijk de aansprakelijke en gezaghebbende persoon, met wien de reiziger te rekenen heeft en aan wiens beschikkigen en verordeningen hij, zoowel als de voerman en de voorrijder, zich heeft te houden, al zij het dan ook in ander opzicht. De mayoral beslist in lastige en netelige quaestiën van tijd en ruimte; hij zorgt meer in 't bijzonder voor de reisaangelegenheden der passagiers en voor hunne goederen, maar geeft dan ook door zijn beslissenden toon en fiere houding te kennen, dat de passagiers veel aan hem verplicht zijn voor het welslagen van zoo'n gevaarvolle reis. De spaansche vriendelijkheid en welwillendheid, vooral opzichtens vreemden, een soort van aartsvaderlijke gulhartigheid en bezorgdheid voor onbekenden vindt men echter ook bij den zoo deftigen en fieren mayoral.

Hij is zich der belangrijkheid van zijn post bewust, hij weet, dat de diligence, op de zoogenaamde koninklijke wegen rijdt en dat de deftigsten onder de deftigsten als passagiers zich bij hem komen vervoegen. Hij weet, dat, zoolang de tocht duurt,

niemand behalve hij zelf, als bevelgever kan of zal optreden, dat zijne orders en gewoonlijk de zijne alleen worden opgevolgd. Hij laat echter den voerman niet alleen zorgen voor de beteugeling en besturing der muilezels en paarden, welke ook meer bepaald tot den kring der verantwoordelijkheden van den mayoral behooren, maar helpt hem door aansporend en voortjagend geroep de vaart bespoedigen en regelen. Al loopt en springt hij niet gelijk de 'zagal' heen en weder, hij is niet minder in aanhoudende spanning en niet zelden in hachelijke positiën bij moeilijk te passeeren wendingen en draaiingen van de verplichte route, vooral bij het bestijgen en weder afdalen van hoogten.

Hij blijft echter zooveel mogelijk bedaard en kalm, daar het meer op zijn orders dan op zijn dadelijke hulp schijnt aan te komen. Hij handhaaft zich als de 'mayoral.'

Het zal ook wel met zijne vergunning zijn, als de een of andere reiziger niet in maar op de diligence wil plaats nemen, om een beter uitzicht te hebben op de prachtige panorama's, welke in sommige streken zich voor de verbaasde blikken ontrollen en tevens om den gang der werkzaamheden van de diligence-bestuurders in bijzonderheden te kunnen nagaan.

De laatste in rang van de onmisbare leiders en gidsen bij zulk een tocht is de voorrijder, die op een der voorste muilezels gezeten, de reis van twintig, dertig en meer uren, medemaakt. zonder het zadel te verlaten.

Het beroep van den voorrijder biedt dus een allerscherpst contrast met dat van den voerman.

De voorrijder, die zijne plaats in de voorhoede, aan niemand afstaat, is gewoonlijk de jongste van het drietal; zijn beroep wordt meestal door jongelieden beneden de twintig jaren of daaromstreeks uitgeoefend. Zij hebben het minste te zeggen en het minst verkieslijk aandeel in de geheele besturing van den tocht is hun toegewezen. Men ziet trouwens bij de meeste omstandigheden en regelingen hetzelfde verschijnsel en die leerschool van het onaangename en terugstuitende maar ook van het minst verantwoordelijke zal wel een ieder, en niet ten zijnen nadeele, moeten passeeren. Gelukkig, wanneer men na zulk een schoolgang, een voldoend examen, ten gevolge van opgedane ondervinding, kan afleggen.

In naar terrein en omstandigheden afwisselende vaart wordt de tocht voortgezet, en wel mocht men elkander goede reis wenschen; wijl steeds het gevaar van eenig ongeval blijft dreigen en men niet over een enkel, maar verschillende hachelijke punten soms zich moet wagen, als men eenmaal in de diligence als passagier opgenomen is en gelijk het meerendeel der passagiers, op de plaats zijner bestemming zoo spoedig mogelijk wenscht te arriveeren.

De diligence is een, hoewel alles behalve elegant en zelfs lomp, toch voor zulke tochten zeer geschikt voertuig; stevig in elkander getimmerd en als gepantserd, is de buitenkant met ijzer beslagen. Voor die streken, waar kantelen en omvallen geen zeldzaamheden zijn is 't dus een zeer geëigend vervoermiddel, zoolang geen locomotief de plaats van muilezel of paard heeft ingenomen.

De trekdieren, welke op die tochten gebezigd worden en voor welker besturing zooveel moeite wordt vereischt en aangewend, zijn tevens voor zulke reizen de meest geschikte. Men begrijpt, dat de muilezels, welker diensten in de bergstreken van zooveel gewicht voor de bewoners en de bezoekers, gansch andere dravers zijn dan de langooren, die in onze streken met zweep en stok, niet van de plaats, waar zij besloten hebben eens ruimer adem te scheppen, zijn af te brengen. De muilezels, in de bergstreken meer tot vervoer en trekken geschikt dan de paarden, zijn de eigenlijke voor die tochten dienstige trekdieren, hoewel ook de paarden, in Spanje, voor zulke

diligence-reizen gebruikt, aan die reizen gewoon worden niet alleen, maar zelfs met de muilezels in bruikbaarheid en geregeldheid van trekken bijna kunnen wedijveren. Daarbij, de wijze van vervoer over moeielijke en gevaarlijke wegen, en in zulk een langen trein, als door een tien- of twaalftal van die dieren gevormd wordt, doen hunne diensten, bij zulke reizen bewezen, des te meer aan den dag komen.

Dat hier van het hachelijke en soms verschrikkelijke van zulk een tocht per diligence door de bergstreken van Spanje, niet te veel gezegd is geworden, wordt voldoende aangetoond door nevenstaande gravure, welke, even als de soortgelijke teekening in ons vorig nommer, het werk is van den talentvollen Gustaaf Doré. Men behoeft slechts dat tafereel, die verschrikkelijke neêrploffing, het geheel van de ontzettende scène te beschouwen om overtuigd te zijn, dat onze uitstapjes per diligence bij zulke diligence-reizen niet in vergelijking kunnen komen.

De beeldstormer en zijne dochter.
Door H.A. Banning.

III

‘Het wierd haer morgend. - Uit den schoot der golven,
Ontrolde zich allengskens over 't strand
Een mistgordijn......
........Wanneer stadstoren,
Op eenmaal waggelend in zijn nevelkleed,
Hoog in de lucht een kreet deed hooren,
Die gansch den omtrek siddren deed.’
JAN VAN BEERS.

‘Wat schil-wacht dat men stelt, oft niet,
Het is verraed al wat men siet,
Sy koopen om myn eyghen sinnen.
Doch laet mij doen een cort verhael
Van cracht, van list, van al te mael.’
Het Godvr. en de H. Herte.

De voor Gorkum zoo noodlottige morgen brak somber en onheilspellend aan. Een grauwe nevel bedekte als een lijkkleed de stad en hare omstreken. De ruwe noord-oostenwind pakte bergen van wolken aan het luchtruim opeen, terwijl de golven der omstuimige rivier de stadswallen zweepten, als wilden zij haar reeds bij voorraad tuchtigen voor de gruwelen, welke binnen hare muren zouden plaats grijpen. Men hoorde niets dan den afgemeten tred der wachters op de wallen, en het piepen der zwaluwen, die in allerlei richtingen boven den waterspiegel rondzwierven.

Ongelukkige stad, bedek u vrij met het vale kleed der rouwe, opdat de zon geen getuige zij uwer schande; want de toorn des Hemels is over u losgebroken! Satan zal zijn troon binnen uwe muren vestigen en het zuivere licht van den godsdienst van u wegvlieden, omdat uwe burgers hunne ooren gesloten hebben voor de roepstem van deugd en plicht.

De tijd van het nachtkoor in het Franciscaner klooster was reeds lang voorbij, en nog altijd hoorde men de vurige gebeden der arme kloosterlingen, die zich niet zooals anders naar hunne harde legerstede hadden begeven. De gardiaan had hen van de gevaren, welke hen bedreigden, onderricht, hen, zooveel hij vermocht, met zijne zalvende woorden vertroost en gesterkt, en hun eindelijk le vrijheid gegeven om, zoo zij wilden, het klooster en de stad te verlaten, ten einde bij bloedverwanten of vrienden eene veilige schuilplaats te zoeken. Maar waarheen zouden zij vluchten, zij, die vromen, die binnen de gewijde muren eene vrijheid, een vrede genoten, welke de wereld niet kan geven? Evenals de schipbreukelingen zich angstig en vertwijfelend aan het overschot van het verbrijzelde vaartuig vastklemmen, zoo ook bleven hunne zielen geboeid aan het gewijde oord, waar zij slechts voor hunnen God leefden.

Nog eenmaal trad de waardige overste in hun midden. 'Broeders!' zeide hij, 'ik heb u alles gezegd. Het is Gods wil, dat ons gemeenschappelijk leven eindigt. Ik mag u niet langer aan het gevaar, dat ons boven het hoofd zweeft, blootstellen; gaat dus, waar God u geleiden zal. Wellicht wordt de toorn des hemels gestild, en zullen wij elkander spoedig weder binnen de muren omarmen; zoo niet, welnu, blijft standvastig in het goede en weldra zullen wij hierboven de rust genieten, welke wij hier tevergeefs gezocht hebben. Zoodra de dag aangebroken is, zal ik ook aan de nonnen van St. Agnes de vrijheid geven om zich buiten het klooster te begeven. Van daar ga ik den bevelhebber, heer Torck, verzoeken om aan allen die zulks mochten verlangen, eene schuilplaats op het kasteel te verleenen. Ik heb vast besloten in het klooster te blijven, tot het gevaar nabij is, en ben voornemens mij dan insgelijks onder de bescherming van den drossaart te stellen; gij allen kunt mij daar volgen. Laat ons nog eenmaal gezamenlijk de knieën buigen voor Hem, van wien in dezen bangen tijd alleen hulp kan komen. Smeeken wij Hem om troost en sterkte, opdat onze voeten niet wankelen, wanneer de macht der hel over ons losbreekt.'

Het kasteel, waarvan wij reeds meermalen melding maakten, was eene wijdberoemde sterkte, door hertog Willem van Beieren in het jaar onzes Heeren 1412 gesticht en eene halve eeuw later door Karel den Stoute aanmerkelijk uitgebreid en verfraaid. Het had twee hoofdingangen, namelijk: de poort aan de stadszijde en de valbrug van den blauwen toren aan den dijk. Genoemde poort, welke slechts door eene gracht en valbrug van de stadswallen gescheiden was, verleende toegang tot den nederhof des kasteels, waar zich de moestuin, het bouwmanshuis, benevens de koe- en paardenstallen bevonden. Dit gedeelte van het kasteel was door eene binnengracht met muur, versterkt door twee ronde strijdtorens, poort en valbrug, gescheiden van den, opperhof een ruim veld, waarop zich de kapel bevond, die door middel van een trans of bovengaard gemeenschap had met het eigenlijke hoofdgebouw, den zoogenaamden blauwen toren. Het geheel was omringd door een muur met drie ronde en twee vierkante strijdtorens, behalve de meergemelde torens, welke de buiten- en binnengracht dekten. Eene poort of binnenplaats voerde van den opperhof naar den prachtigen blauwen toren, welke zijn voet in de buitengracht spoelde en door eene achterpoort met valbrug gemeenschap had met den dijk. Ten einde van dezen toren, 'welke den aanschouwer eene bevallige maar ontzagwekkende vertooning leverde,'[1)]

1) W. ESTIUS.

en waarheen wij den lezer verzoeken ons te volgen, eene duidelijke beschrijving te geven, zullen wij gebruik maken van de historische bijdrage des heeren J.A. Hofdijk[2)].

'Op Sint-Lambrecht-avond (of om duidelijker te zijn op den 16^{n} September) 1461, deed de grave aanvangen met het leggen der grondslagen van twee geweldige torens met eene lange zaal aan de Merwe. De muren van den eersten toren waren beneden 36, boven 29 voeten dik, meesterlijk van bouwwerk en omvattende sterke gevangenissen, schoon gewelfde kelders, waar het licht door ijzeren traliën den toegang had. Daarboven werden opgetrokken, alles van graauwen arduinsteen, een aantal fraaie vertrekken en ruime zolders, overvloedig voorzien van raam-vensterwerk, terwijl de trapgevels en hooge schoorsteenen, tusschen de blauwe leijen daken oprijzende, het zware gebouw iets bijzonder vlugs gaven, vermeerderd nog door een ranken vierkanten toren, die van de binnenplaats boven alles oprees en den gekantelden top en leijen spits hoog over alles verhief. In dezen toren, dien men met steenen wenteltrappen beklom, bevond zich de rosmolen voor het graan, terwijl de groote put in een der kelders, gevoed door den Merwestroom, altoos overvloed van frisch water gaf. De woonvertrekken liepen met een aantal gangen, gewelven en trappen op de vierkante binnenplaats uit. Het geheel was omringd door eene tweede gracht of singel, waarover westelijk eene valbrug naar den dijk voerde, en oostelijk de toegang tot den opperhof des kasteels door hooge gekanteelde muren voor die van buiten bedekt en beschut was. De tweede toren was niet minder dik van muur, maar werd niet zoo hoog opgehaald. De opbouw van den derde bleef in 1465 steken.'

Het kasteel werd weinige jaren later gedeeltelijk vernield.[1)]

Het was voornamelijk in gemelden blauwen toren, dat de vreedzame bewoners van Gorkum, onder welke ook de priesters en kloosterlingen eene veilige schuilplaats tegen den euvelmoed der vrijbuiters meenden te zullen vinden; de kerksieraden en andere kostbaarheden waren daar dan ook reeds door de beide priesters en den gardiaan in zekerheid gebracht.

In den vroegen morgen van den dag, welke voor de stad Gorkum zoo noodlottig moest worden, heerschte op het kasteel eene buitengewone bedrijvigheid. De kleine bezetting, uit een twintigtal koppen bestaande, bijgestaan door eenige burgers, die uit overdreven vrees reeds den vorigen dag hunnen intrek op het kasteel hadden genomen, had het geschut van de strijdtorens en op de buitenmuren in gereedheid gesteld en aan de stadszijde hier en daar verschansingen aangebracht, welk een en ander door den bevelhebber in persoon werd bestuurd.

Pastoor van Veghel had reeds bij 't aanbreken van den dag zijne woning verlaten, zoo om den drossaart, die hoewel met lijf en ziel aan godsdienst en koning gehecht, toch niet van eenige zwakheid was vrij te pleiten, wanneer de stad den vijand in handen mocht vallen, wat uit de wankelmoedigheid der burgerij wel te voorzien was, tot eene hardnekkige verdediging aan te sporen, als om te vernemen of de ontvluchting van Margareta was gelukt en zij zich in veiligheid op het kasteel bevond. Zoodra de valbrug neêrgelaten was en de poortdeuren zich op hunne roestige duimen hadden gedraaid, trad Torck vergezeld door Rutger van Est, hem te gemoet.

2) *Dietsche Warande*, afl. Juli - Aug. 1855.

1) Toen moest het vallen. 'Dit hoog-beroemd kasteel,' klaagt Kemp niet ten onrechte, 'deze voortreffelijke toorens, poorten, muyren, cingelen en andere heerlijke gebouwen zijn beginnen af te breken 't jaar 1578 (versta den schrijver wel!) en ten lesten tot den grond toe vernield 't jaar 1600, hebbende in 't volkomen gestaan hondert-en-seventien jaar, van 1461 tot 1578 en voorts stukswijs tot 1600. Sulks dat ik daar nog verscheiden gebouwen, wel een mans lenghde hoogh, boven de aarde af ghesien heb.'
Dietsche Warande. a.b.

‘Reeds zoo vroeg hier, eerwaarde!’ sprak de bevelhebber, den pastoor de hand reikende; ‘ik hoop niet dat eenig ongeluk oorzaak van uw vroegtijdig bezoek zij?’

‘De gebeurtenissen, welke rondom ons plaats grijpen, ontnemen ons de gewone rust, mijn waarde drossaart. Ik heb den nacht aan de regeling mijner tijdelijke zaken besteed, en kom thans hier, om met u nog eenige beschikkingen te maken; want naar aanleiding van hetgeen ik u gisteren mededeelde, moeten wij met grond vermoeden, dat de vijand weldra voor de poort zal staan; en daar, zoo als gij weet, de verdeeldheid der burgers te groot is, om met eenigen grond te kunnen hopen, dat wij den vijand buiten de stad zullen houden, berust al onze verwachting op deze sterkte.’ En zich nu tot Rutger wendende, die met zijne gewone bescheidenheid een weinig ter zijde stond, vraagde hij:

‘Zijt gij dezen nacht naar wensch geslaagd?’

‘Ja, mijn vader! Margareta bevindt zich, Gode zij dank! in veiligheid op het kasteel.’

‘En heeft hare ontvluchting geene achterdocht op u of uwe huisgenooten kunnen verwekken?’

‘Ik geloof het niet; de nacht was buitengewoon donker, en dus bijzonder voor de uitvoering van het plan geschikt. Toen ik te middernacht achter in den tuin kwam, vond ik, in het duister rondtastende, een touw, dat blijkbaar uit het raam van Dirk Roelofsz, waaruit Margareta mij het u bekende papier heeft toegeworpen, nederhing; doch daar ik vreesde, dat het voor Margareta om verschillende redenen niet raadzaam zou zijn, hare redding door middel van dat touw te beproeven, plaatste ik in stilte eene ladder tegen den muur, klom naar boven en vond haar aan het geopende venster. Ik maakte het touw, dat ons zou hebben kunnen verraden los en gaf door eenige teekenen te kennen, dat zij mij kon volgen. Alles ging naar wensch, en toen ik een half uur later met haar ons huis verliet, was het doodstil op de straat, zoodat ik met grond mag gelooven, dat niemand eenig kwaad vermoeden in mij zal hebben, te meer, daar de kamer waarin Margareta zich bevond een raam heeft dat in de steeg uitkomt.’

‘En het arme kind rust thans waarschijnlijk van den doorgestanen angst en vermoeienis uit?’

‘Neen, eerwaarde vader, nog voor weinige oogenblikken bevond zij zich in de kapel om God en de H. Maagd voor hare redding te danken.’

‘Zeg haar dat ik hier ben, Rutger, en dat zij mij in de portierskamer van den blauwen toren kan spreken. Wellicht kan zij ons nog eenige inlichtingen aangaande den toestand van Dordrecht mededeelen. Ik mag toch wel eenige oogenblikken over de kamer van den portier beschikken, heer drossaart?’

‘Het geheele kasteel is tot uw dienst, eerwaarde,’ sprak Torck met eene hoffelijke buiging.

De jongeling ging over den nederhof en verdween weldra tusschen de beide torens der binnenpoort. De pastoor en de bevelhebber volgden hem eenige oogenblikken later en begaven zich naar de aangeduide kamer.

Toen Margareta binnentrad, naderde zij met gejaagde schreden den pastoor, viel voor zijn voeten op hare knieën neder, en riep in de hevigste gemoedsbeweging uit:

‘Laat mij hier sterven, o mijn God! ik zal dan ten minste den zegen eens priesters kunnen ontvangen.’

EEN TOCHT DOOR DE BERGEN.

PAOLO EN FRANCESCA DI RIMINI.

De pastoor nam het diep geschokte meisje bij de handen, richtte haar met behulp van den drossaart van den grond op, plaatste haar naast zich op een stoel en sprak:

'Matig uwe droefheid, mijne dochter, gij zijt hier veilig onder de hoede van mijnheer den drossaart.'

Zij schudde ongeloovig het hoofd en zegde:

'Niemand is veilig; ik weet het. Nog slechts weinige uren, en de woeste bende van Graaf Willem, waartegen niets bestand is, zal het ongelukkige Gorkum te vuur en te zwaard verwoesten.'

'Ban uwe vrees, mijn kind; die woeste bende zal tegen deze muren het hoofd stooten,' zeide Leonardus geruststellend, daar hij zag dat hare zenuwen hevig geschokt waren.

'Neen, o neen!' riep zij, de handen wringende, 'zij willen evenals te Dordrecht alles vernielen.... Er is geene macht tegen hunne buitensporigheden bestand.'

De priester zag de maagd ernstig in het gelaat, hief de handen ten hemel en zegde plechtig:

'Margareta, hebt ge vergeten op God te vertrouwen?'

Het meisje ontstelde zichtbaar; zij scheen eensklaps als tot bezinning te komen, eene huivering gleed haar door de leden; zij sloeg eerst de betraande oogen naar het verheven gelaat des priesters, toen ten hemel en zeide:

'Vergeef mij, eerwaarde vader, het lijden heeft mijne zinnen doen dolen; maar o, gij weet ook niet welke smarten mijne ziel heeft moeten verduren.'

'Zijt gij aan uw voornemen om uw leven aan God, God alleen te wijden, getrouw gebleven, Margareta?' vroeg Leonardus met denzelfden ernst.

Zij sloeg een angstigen, vragenden blik naar hem op, als wilde zij zeggen: twijfelt gij aan mij?

De priester scheen dien blik te begrijpen, want hij liet er onmiddellijk op volgen: 'Welnu, Margareta, weet gij dan niet, dat men in den dienst van God elk lijden om Zijnen naam moet trotseeren en geduldig dragen?'

Margareta hield beide handen voor het gelaat en snikte luid.

Leonardus kende het menschelijke hart. Hij wist het, het was geene zondige wanhoop, welke de jonge maagd voor een oogenblik deed vergeten, dat er eene Voorzienigheid bestaat zonder wier almachtigen wil geen musch op de aarde valt; het was slechts eene grievende smart, die de zielskracht verlamt, eene smart waaronder soms de grootste geesten gebukt gaan. Hij liet haar daarom eenige oogenblikken den zoeten troost der tranen, welke zoo vaak de lijdenden verkwikken, genieten en vervolgde toen:

'Margareta, mijne dochter, gij hebt u bedrogen gevonden in hetgeen uw onschuldig hart zich van de toekomst had voorgespiegeld, niet waar? Gij waart zoo gelukkig te midden der vrome maagden, wier deugden haar bij elken polsslag nader tot God brengen, evenals een waterstroom, die langs kalme oevers vliet en met elken golfslag zijne bestemming, de onmeetbare zee, nadert. Doch weet, dat God door den profeet Job heeft gezegd: 'Des menschen leven op aarde is een gedurige strijd.' Niet allen is het vergund in de stille kloostercel aan hun zielenheil te werken. God laat soms in zijne ondoorgrondelijke en altijd wijze raadsbesluiten den mensch het doornig pad des lijdens betreden en wel hem, die het kruis, hem door de Voorzienigheid op de schouders gelegd, blijmoedig en geduldig draagt. Denk aan zoovele heilige maagden, wier glorierijke geschiedenis ons ten voorbeeld is geboekt, aan eene H. Agnes, die

maagd bij uitnemendheid, wier jeugdig hart onbezweken bleef zoowel bij de grootste verlokking als onder de bitterste smarten; aan eene H. Barbara, die tot den dood vervolgd werd door hem, wien zij naast God het leven verschuldigd was. Doe als deze: bid voor uwen vader, die u om des geloofs wille vervolgt, en gij zult weldra de kalmte welke gij zoo zeer behoeft, terugkrijgen. Doch gevoelt gij u niet sterk genoeg om de strenge verplichting, de hooge en veel omvattende roeping van het kloosterleven te vervullen, welnu mijn kind, gij hebt nog geene gelofte afgelegd, gij zijt nog vrij, en kunt zonder misdadig voor God te zijn in de wereld terugkeeren; en zijt gij bevreesd voor de zondige plannen uws vaders of van anderen, die u vervolgen, wij zullen nog wel gelegenheid vinden om u in stilte uit Gorkum te verwijderen en u naar mijne zuster te 's-Hertogenbosch te doen brengen, waar gij vooreerst voor elke vervolging beveiligd zult zijn.'

Margareta was onder het laatste gedeelte van des pastoors toespraak opgestaan. Hare vrees en angst hadden plaats gemaakt voor eene fiere kloekmoedigheid. Wel gleden nog enkele tranen van hare wangen, doch hare oogen schitterden van een heilig vuur. Op haar gelaat lag eene vastberadenheid, een ernst, zoo indrukwekkend, dat de drie mannen haar vol bewondering aanstaarden. Met de linkerhand op de borst, de rechter ten hemel opgeheven, sprak zij:

'Ik heb in mijn hart voor God den eed afgelegd, om mijne dagen in maagdelijke zuiverheid te slijten, en ik zal dien eed houden. Mogen de vreeselijke tooneelen, waarvan ik in de laatste dagen getuige was, de bedreigingen mijns vaders om mijn leven aan eenen goddelooze te verbinden, mijn jeugdig hart onder de hevigste smart hebben doen bukken, thans gevoel ik mij weder geheel gesterkt, om elk lijden, dat God mij wil toezenden, met behulp zijner genade kloekmoedig te verduren. Uwe woorden, waarvan ik zoo lang verstoken bleef, eerwaarde vader, hebben mij aan de verslagenheid ontrukt, waaronder ik door hevige smart gebukt ging. Ik heb nog wel de kloostergelofte niet openlijk afgelegd, maar geene menschelijke macht zal in staat zijn mij aan *Hem* te ontrukken, wien ik alleen en onverdeeld wil toebehooren.'

Leonardus zag de fiere maagd ernstig en toch minzaam aan, en sprak:

'Ik vereer uwen moed, Margareta; maar gij zijt nog jong, en de weg, welken gij af te leggen hebt, is wellicht lang en zonder twijfel moeielijk... Zult gij evenveel volharding als moed bezitten, mijn kind?'

'God, die niemand boven zijne krachten beproeft, zal mijne zwakheid ondersteunen,' zegde de maagd met eene mannelijke vastberadenheid en zich toen voor den pastoor op de knieën werpende smeekte zij om zijn priesterlijken zegen.

Leonardus hief de oogen ten hemel, liet de handen op haar hoofd nederdalen en sprak:

'Mijne beminde dochter in Jezus Christus! zoo mijn voorgevoel waarheid spreekt, zult gij, hoe jong nog, eerlang den kelk des lijdens moeten drinken; doch gij zijt een braaf, een vroom kind en er staat geschreven: 'Die den Heer vreezen, zullen aan Zijne woorden niet ongeloovig zijn, en die Hem beminnen zullen Zijnen weg standvastig blijven houden.' Ontvang al wat u overkomt; wees geduldig in uwe smarten, behoud de lijdzaamheid, wanneer gij vernederd wordt. 'Want even als het goud in den oven, zoo ook worden de lievelingen Gods in de verootmoediging getoetst.'[1] Wees heldhaftig als Judith, geduldig als de H. Agnes, ootmoedig en nederig als des Heeren moeder.'

1) Ecclesiasticus.

En nu zijne rechterhand langzaam opheffende, stortte hij over haar met het heilig teeken der verlossing den vloed van zegeningen uit, waarmede God de priesters der nieuwe wet heeft toegerust.

Toen Margareta opstond, was er geen zweem van vrees meer op haar gelaat te vinden.

Zoo bezielend is de macht van het geloof aan Gods woorden.

'Mijne dochter,' vervolgde de pastoor, een stoel naderbij schuivende, 'ik wenschte nog een paar woorden met u te spreken. Gij hebt u voor weinige oogenblikken een paar uitdrukkingen laten ontvallen over den hachelijken toestand, waarin onze stad verkeert en de zekere en spoedige komst onzer vijanden. Was het wellicht de angst, waarin gij verkeerdet, welke u het gevaar deed vergrooten, of kunt gij ons met zekerheid hiervan iets mededeelen.'

'Ik weet, helaas! maar al te goed, dat men den vijand elk oogenblik kan verwachten.'

'En kunt gij ons ook eenige inlichtingen omtrent het getal der vijanden en de wijze, hoe men de stad wil aantasten, mededeelen?'

'Marinus Brand, de beruchte bevelhebber der Watergeuzen, zal met dertien schepen van Dordrecht komen en door list of geweld de stad trachten te overmeesteren.'

'Staat de vijand, voor zoover gij weet, ook in verstandhouding met de oproerigen te Gorkum?'

'Ja.'

'En kunnen de laatsten met de bijzonderheden van den voorgenomen aanval bekend zijn?'

'Zij weten alles. Zoodra de schepen, welke nog heden verwacht worden, den wal bereikt hebben, zullen eenige ontevredenen de wacht aan de Waterpoort overvallen, om alzoo de stad voor den vijand open te stellen.'

'Hebt gij deze tijding in Dordrecht of hier vernomen?'

Margareta ontstelde bij deze vraag, en begrijpende, dat zij door elk antwoord haren vader in groot gevaar zou brengen, zweeg zij.

'Spreek op, meisje,' riep Torck, die warm begon te worden van de nieuwstijdingen, welke hem werden medegedeeld; 'spreek op, van en door wien hebt gij al deze bijzonderheden vernomen?'

Margareta sloeg hare oogen neder en zweeg.

'Zult gij antwoorden!' riep de bevelhebber die in zijnen dienstijver ongeduldig werd.

'Ik mag niet antwoorden, heer drossaart,' stamelde zij, hare groote oogen smeekend op hem richtende.

'Wat! gij moogt niet antwoorden, wanneer het geluk, het behoud van onze stad en van zooveel brave Katholieken op het spel staat? Bij St. Maarten en alle heiligen! gij spreekt stout, meisje! doch gij schijnt te vergeten, dat wij u kunnen dwingen,' riep de anders zachtmoedige, doch nu machtig opgewonden drossaart, zonder in zijne drift op den pastoor te letten, die hem door allerlei teekenen tot bedaardheid aanmaande. 'Zijn dat de bewijzen van trouw aan God en zijne leer, waarvan gij voor weinige oogenblikken den mond zoo vol hadt?' En zijne armen over elkander slaande, ging hij vlak voor het sidderende meisje staan en zeide: 'Ik heb alles begrepen! Was uw vader ook bij de schandelijke overrompeling van Dordrecht?'

'Ja heer drossaart,' stamelde Margareta nauwelijks hoorbaar.

'En is hij nog daar?.... spreek!' vervolgde hij driftig, toen zij met het antwoord draalde.

‘Hij is niet meer daar, heer!’

‘En waar bevindt hij zich dan?’ vraagde Torck op den toon van een rechter, die een beschuldigde door strikvragen poogt te ontmaskeren of te verschalken.

Het meisje sloeg een wanhopigen blik door het vertrek; toen eensklaps opstaande wierp zij zich voor Rutger van Est op de knieën neder, stak beide handen smeekend naar boven en snikte.

'O, gij zijt zoo goed, gij hebt mij dezen nacht met gevaar van uw leven gered, maar ik bid u om de liefde Gods, breng mij naar die rampzalige woning terug! Ik wil alles verduren, alles trotseeren.... ik wil sterven; maar spreken kan ik niet, spreken mag ik niet.'

En zij zonk uitgeput op den grond neder.

Rutger, tot in de ziel bewogen, stak de handen uit om haar op te heffen, en de pastoor, die de diepe smart van het kind waardeerde, wilde haar insgelijks naderen, toen eensklaps de wacht op den blauwen toren een schellen, doordringenden toon uit zijn horen stiet, die door het geheele kasteel en in den omtrek daarvan weêrklonk.

Torck, die de beteekenis van dit onheilspellend geluid kende, ontstelde zichtbaar en wilde de kamer verlaten, toen een zijn manschappen met haastige schreden binnentrad, doch op het gezicht der vreemdelingen op een eerbiedigen afstand staan bleef.

'Brengt gij slechte tijding?' vraagde hem de bevelhebber.

Er liggen eenige schepen voor den stroom, kennelijk met een slecht doel, heer drossaart. Men kan duidelijk op het eerste de oranjevlag zien wapperen.'

Hoe veel zijn er?

'Men kan er vier of vijf onderscheiden, doch er zijn er waarschijnlijk nog meer.'

'En waarom mij daarvan geen kennis gegeven, toen zij nog ver van de stad verwijderd waren?'

'De nevel, welke boven den waterspiegel hangt, liet niet toe er iets van te ontdekken, alvorens zij voor den wal lagen, heer drossaart.'

'Het is wèl, gij kunt vertrekken,' zegde Torck, een teeken met de hand gevende. Zich toen tot den pastoor wendende vervolgde hij:

'Het meisje heeft de waarheid gesproken, de vijand is in de nabijheid en wij zullen spoedig kennis met hem maken.'

'Stellen wij ons vertrouwen op den Heer, waarde drossaart, indien het op sterkte aankomt: 'Hij is almogend,' zegt Job.'

'Er is geen tijd te verliezen,' hernam Torck, zich het zwaard om de heupen snoerende. 'De burgers zullen wel reeds te wapen zijn; ik wil mij aan hun hoofd stellen. Vaarwel, waarde heer pastoor! Verzoek de vrome kloosterlingen voor de goede zaak te bidden.'

De pastoor nam de aangeboden hand aan en zegde:

'Ik volg u, heer drossaart, om het H. Sacrament uit de kerk naar de kapel van het kasteel over te brengen. Mijn jonge vriend van Est zal wel zoo vriendelijk willen zijn, mij met de lantaarn te vergezellen; want ik weet niet of in deze omstandigheden een koorknaap te vinden zal zijn. Doch vergun mij, dat ik u verzoeke onze arme Margareta van den blaam, welken gij op haar geworpen hebt, te zuiveren. Gij ziet het, zij is door uwe verwijtingen en bedreigingen geheel ter neêr gedrukt, en toch kon zij volgens plicht en geweten niet anders handelen. De liefde voor Christus en zijne heilige Kerk heeft haar met groot gevaar de plaats, alwaar men haar gevangen hield, doen ontvluchten en haar gedrongen u den geheimen aanslag te doen kennen; doch de ouderliefde verbood haar iets te zeggen, dat gevaarlijk was voor de veiligheid van hem, aan wien zij naast God het leven verschuldigd is; zij wilde liever sterven

dan zich hieraan schuldig maken. Gij hebt ook dochters, heer drossaart, en gij zoudt ongetwijfeld trotsch op haar zijn, wanneer zij in dergelijke gevallen handelden, zooals onze Margareta thans heeft gehandeld.'

Torck had den pastoor met een zonderling mengsel van ontevredenheid en welgevallen aangehoord, doch bij de laatste woorden keerde de gewone goedaardige glimlach op zijn gelaat terug. Hij wendde zich tot Margareta en zegde:

'Vergeef een oud soldaat, dat hij u miskend en beleedigd heeft; de hachelijke toestand onzer zaak heeft mij te veel in vervoering gebracht. Gij zijt een goed kind! Bid voor God, dat Hij ons in Zijne bescherming neme; wellicht zal Hij om u ons genadig zijn.'

En het meisje bij de hand vattende, bracht hij haar bij zijne gemalin en dochters, tot wie hij zegde:

'Ik breng u hier eene nieuwe huisgenoote, een juweeltje van deugd en plicht; zorgt voor haar als voor u zelven.'

En na allen omhelsd te hebben, verliet hij, door den pastoor en Rutger van Est gevolgd, het kasteel.

De wachters, die op den stadswal geplaatst waren, en van welke er eenigen onder soldij vanDirk Roelofsz stonden, hadden, ingevolge het voorschrift van Govert, den beeldstormer, bevel ontvangen om de oogen onafgebroken op de rivier gevestigd te houden; doch het was, door den dikken mist, niet mogelijk op meer dan honderd schreden vooruit te zien. Dikwijls waren hunne oogen door het langdurige staren misleid geworden, nu eens door eene zwarte wolk, dan weder door eene kleine visschersschuit, welke op het onstuimige water heen en weêr zwalkte. Eindelijk zeide een hunner fluisterend tegen een zijner kameraden, terwijl hij zijne rechterhand boven de oogen hield:

'Ziet gij dat zwarte voorwerp wel, daar ginds?'

'Waar?'

'Daar, rechts langs dien perenboom.'

De ander kneep zijne oogen half dicht om een vasten blik door de sche mering te kunnen werpen, doch trok na eenige oogenblikken half glimlachend de schouders op, zeggende:

'Och, loop heen, Wouter, het zal wel weêr op niets uitdraaien. Ik heb mijne oogen al half bedorven, maar er komt niets opdagen. Wanneer Dirk ons zoo lang naar het beloofde geld als naar de schepen laat kijken, dan zullen wij er waarlijk niet vet van worden. Zoo er dezen morgen niets komt, geef ik er den brui van om langer spion te zijn; want als Torck er de lucht van kreeg, zouden al de beloften van Dirk weinig baten.'

Wouter scheen naar al dat gepraat weinig te luisteren; hij staarde onophoudelijk op het door hem aangeduide punt.

'Nu, ik mag des duivels zijn, zoo daar geen schip aankomt,' fluisterde hij.

Zijn kameraad wierp nogmaals een vorschenden blik in den nevel, en riep eindelijk half luide van verrassing:

'Waarachtig, gij hebt gelijk!'

'Zie,' zeide de eerste, 'daar is er nog een... en nog een... en nog een... de oranjevlag waait in den mast. Het zijn de schepen van den prins.'

'Gij hebt oogen als een gier, Wouter,' zegde de ander. 'Ik zie wel schepen, maar al moest ik den dood sterven, ik zou niet weten of zij eene groene of gele vlag voeren.'

‘Spreek toch zoo luid niet, nachtuil,’ bromde Wouter, ‘of hebt ge lust om kennis te maken met een paar vadems touw van den bevelhebber? Blijf hier bedaard de wacht houden, alsof gij van den prins geen kwaad wist;[1] ik zal intusschen ongemerkt zien weg te sluipen, om voor ons beiden den drinkpenning, welken Dirk voor het eerste bericht beloofd heeft, te verdienen.’

Nog nauwelijks kon het belangrijke bericht aan den kastelein uit ‘de Prince van Oraniën’ zijn overgebracht, of men zag op eenigen afstand van Gorkum 15 schepen, alle de oranjevlag voerende. Het was duidelijk zichtbaar, dat voor de Katholieken een bange strijd zou volgen, want men hoorde reeds op eenigen afstand de hevigste verwenschingen; ook zag men, hoe, op het schip van den bevelhebber Marinus Brand, de haat tegen den godsdienst zoo ver gedreven werd, dat de soldaten zich niet ontzagen in misgewaad, aan de kerken van Dordrecht ontroofd, op het dek rond te loopen, ja zelfs brandewijn uit de gewijde kelken te zwelgen. Aan boord van andere schepen zag men beelden der H. Maagd en andere lieve Heiligen Gods aan de ra hangen, als om den priesters en geloovigen reeds bij voorbaat te doen zien welk lot hen verbeidde.

Zoodra de mare van den wal naar de stad overgebracht was, riep de stormklok alles wat weerbaar was in de wapens. De drossaart, alsmede de kapitein der schutterij, snelde naar de verschillende punten ten einde bevelen te geven tot versterking der wachten, doch het was reeds te laat. Op een gegeven teeken stormde roode Govert, van top tot teen gewapend, uit zijne schuilplaats te voorschijn, en wierp zich onverwacht met een veertigtal gewapende lieden, onder den kreet van leven de Geuzen!’ op de wacht der Waterpoort. Hier had een kort, doch hardnekkig gevecht plaats. Wel verdedigde de wacht zich manmoe dig, maar de samenzweerders, wier getal grooter was, waren zoo onverwacht uit de nabijzijnde herberg van Dirk Roelofsz komen schieten, dat reeds enkele soldaten gewond en gedood waren, alvorens zij eenigen tegenstand hadden kunnen bieden. ‘Voor God en den koning!’ klonk de wapenkreet der getrouwen, en menigeen moest zijne roekeloosheid met den dood boeten; doch die kreet werd allengs flauwer, tot eindelijk de laatste man was neêrgeveld Toen ging een zegekreet onder de benden van den beeldstormer op, een kreet, woest en afschuwelijk als zijn gansche bestaan, en nog vóór dat Torck met de zijnen ter hulp kon snellen, was reeds de bemanning van een der schepen de stad binnengerukt.

De vijanden van Gods Kerk waren dus binnen de poort en met hen nog een andere vijand, de algemeene vijand van het menschelijk geslacht, de alvernieler, die met zijne onzichtbare scharen den weg baande naar den tempel des Heeren, waar hij tot dien tijd geen voet mocht zetten, doch waar hij nu weldra zijn zetel zou vestigen.

Het zou voor de bewoners van Gorkum niet moeielijk geweest zijn, den vijand buiten de poort te houden, wanneer onder hen eendracht had bestaan; doch zooals wij reeds opmerkten, was een gedeelte van hen de partij der opstandelingen genegen, en de overigen waren door al hetgeen hun van de vreeselijke mishandelingen in andere steden gepleegd, was medegedeeld, zoozeer ontsteld, dat de kans daardoor al te ongelijk was. De drossaart begreep wijselijk, dat hij in dezen toestand den vijand onmogelijk het hoofd kon bieden, en gaf daarom den burgers de vrijheid het kasteel tot schuilplaats te kiezen, tot zoolang zijn zoon Willem met hulptroepen uit Utrecht zou zijn aangekomen.

(*Wordt vervolgd.*)

1) Een overoud zeer algemeen in gebruik zijnde spreekwoord, dat gebezigd wordt om iemands gevoelens te verbergen: Gij moet u onnoozel houden, gij moet doen alsof gij niets van de zaak wist.

Pater Abraham à Santa Clara. De toornige narrin.

De wijze koning Salomon, die zeer veel kennis van dames had, zegt, Eccles. XXV, 22, dat er geen erger toorn noch op de aarde, noch in de hel te vinden is dan die der vrouwen. 'Non est ira super iram mulieris.' Een ander wijs man, de philosoof Seneca, zegt het uitdrukkelijk, dat de toorn een vrouwelijk gebrek is. Ira est vitium muliebre. Een zeker dichter velt bovendien het volgende oordeel over een toornige vrouw:

De woeste zee baart booze dieren,
De lucht heeft arenden en gieren,
Maar 't boosste dier, 't welk 't aardrijk voedt
Dat is een wijf, dat raast en woedt.

Een toornige vrouw is niet ongelijk aan de dolle, woedende zee. Wanneer de zee verbolgen is, zet zij een alles behalve vriendelijk gezicht en maakt een leven als een oordeel; zij suist en bruist, tiert en giert, klaagt en plaagt, wrijft en drijft, bromt en gromt, en wat vooral opmerkenswaardig is, wanneer de zee een kwade bui heeft, is dit, dat zij dan namelijk alle mogelijke onreinheden en vuiligheden voor den dag brengt: foetida vomit.

Een vertoornde narrin handelt ten naastenbij net eender; wanneer de kok of de keukenmeid de pap laat aanbranden, wanneer de knecht een potje breekt en de naaister iets verkeerd doet, wanneer de kinderen huilebalken en haar echtgenoot hun partij trekt, dan begint zij net eender als de zee te razen en te tieren, en wat nog het geddeloosste is, zij werpt even als de zee allerlei onreinheden uit en er komen allerlei scheld-, smaad-, laster-, spot- en vloekwoorden bij dozijnen, ja geheele millioenen van 'donders' en 'bliksems' voor den dag.

Als men zoo'n huistrompet tot levensgezellin heeft, dan is men waarachtig niet zonder. Men weet soms niet wat er meê aan te vangen zoodat men waarlijk in bekoring zou komen, om haar als een biechtspiegel te gebruiken.

Zulks deed ook eens een echtgenoot. Zoo dikwijls als hij te biechten moest gaan, gaf hij eerst zijne vrouw eenige muilperen, waardoor deze zoo driftig en kwaad werd, dat zij als een razende bulhond rondliep en haar hart door deze en soortgelijke ontboezemingen lucht gaf: 'toe, baas, sla mij maar, sla mij zoo lang tot u de handen er van krom worden. Dan kunt gij zulke valsche brieven niet meer schrijven als gij gisteren nog gedaan hebt. Ja, schelm, ransel mij maar! Maar zeg eerst eens, hoeveel geld gij er eergisteren avond nog hebt doorgejaagd. Om geld te verkwisten, daar zijt gij goed voor, 't was beter zoo gij Zondags op tijd in de kerk kwaamt. Verleden Zondag zijt gij er zelfs in 't geheel niet in geweest. En van geld gesproken, waar zijn de duiten gebleven, die gij aan de weeskinderen ontstolen hebt? Ransel maar op, doch zoolang denk ik toch altijd nog te leven, dat ik u eens aan de galg zie.' Op deze manier kon de man zeer gemakkelijk zijn biecht bij malkander krijgen.

O, hoe waar is het, wat zeker zinrijk poëet van zulke toornige narrinnen in de volgende verzen zegt:

Wat is een toornige vrouw?
Een blaas vol ongetoomde zinnen,
Die nu eens dit dan dat beginnen.
Een broeinest van verdriet en rouw,

Een snoode schorpioen, vol kwaad,
Een pijl, die door 't gebeente gaat,
Een kat, die tevens streelt en bijt.
De man, waarbij zoo'n vrouw gesteld is,
Die met zoo'n toornig wijf gekweld is,
Is later van de hel bevrijd.

Zegt mij eens, gij weêrhanen, tijgerbroedsels, brullende leeuwinnen, gij werpnarrinnen, gij slag-, stoot-, scheld- en schreeuwnarrinnen, zegt eens, wat nut hebt gij van uw onmatigen toorn?

Uwe boosheid is als de lans met drie punten, waarmeê Absalon vermoord werd: gij beleedigt den Allerhoogste, ten tweede uwen evennaaste, op wien gij uw toorn uitstort en ten derde u eigen zelve naar ziel en naar lichaam. Daarom: desine ab ira! Houd op met toornig te zijn.

Wanneer eene vrouw ter deeg vertoornd is, houdt zij niet eer op, voor zij haar lust geheel en al heeft gekoeld. Zij wenscht wraak te nemen, het koste haar wat het koste. O! mochten wij de geschiedenis raadplegen! Mochten wij Belisarius eens tot ons hooren spreken; hij zou ons zonder oogen met de vingeren wijzen op de wraakgierige keizerin Theodora, die in gramschap uitriep, dat zij liever de keizerlijke kroon wilde verliezen, dan zich niet op Belisarius te wreken. Chrysostomus zou het ons kunnen getuigen, welk eene vreeselijke wolvin Eudoxia voor hem geweest is en hoe zij hem tot het einde zijns levens vervolgde. Een H. Joannes de Dooper zou ons weten te verhalen, hoe hij door den toorn en lichtvaardige wraak eener Herodias werd vermoord.

Hoe ongelukkig is het huisgezin, waar zulk eene toornige narrin den baas wil spelen. De man, als hij haar op de tanden heeft, staat gedurig tegen de vrouw en de vrouw tegen den man in actie en slagorde. De man treedt met een karwats of een eindje hout en de vrouw met een bezemstok en een paar lange nagels in 't strijdperk. ‘Zwijg wijf,’ zegt hij; ‘ik zou je danken, ik wijk geen voetstap!’ zegt zij. Van weêrszijde begint men met donderend geschut op elkander te vuren: tarat-an-tota-ra-ra-ra, pof, pof, zoo vliegen eerst de pijlen der tongen, dan grommen en brommen de kogels, de huislegers trekken op elkander los, a verbis ad verbera, a criminibus ad crines, van scheldwoorden tot slagen; na de verwijten pakt men elkaâr bij de haren. ‘Och! mijn baard! Och! mijn krullen! Houdt hem! Houdt haar,’ zoo dreunt in verwarring het krijgsgeschreeuw. Soms is de neus in den weg, dan weder moet das, kraag of japon het boeten, kortom de huiskoning en de huiskoningin leven nog erger met elkander dan kat en hond.

O gij narrinnen, wanneer gij u aan den toorn overgeeft, zoudt ge zeer wijs doen uw wezen eens in den spiegel te beschouwen. Dan kondt ge u overtuigen, hoe gij door den toorn er als een helsche furie uitziet, hoe gij gelijk een kettinghond de tanden laat blinken en als een vet varken naar uw adem staat te hijgen. Gij zoudt door dezen aanblik een afkeer van u zelven hebben en voortaan bij uw mannen in plaats van een onaangenaam gefluit een lieflijk geluid laten hooren.

Als dees narrin aan 't woeden raakt,
Dan is 't of alles dreunt en kraakt.
De schotels vliegen van de wanden,
De narrin grijnst en toont haar tanden,
De droes voor 't booze wijf beducht,
Gaat op de vlucht bij zulk een klucht.

REBUS N°. 6.

Aan deze rebus is verbonden:

Het Gedenkboek van den Oorlog in 1870 *en* 1871, gebonden in linnen prachtband.

De oplossing van Rebus No. 4 is:

De groote Belt en de kleine Belt.

Bij trekking is de prijs van Rebus No. 2 toegevoegd aan
F. VAN ROOSBROECK te Heijst-op-den-Berg.

[Nummer 23]

De beeldstormer en zijne dochter.
Door H.A. Banning.

(*Vervolg*.)

Nadat de bemanning der schepen aan wal gezet was, plaatste de bevelhebber Marinus Brand zich aan het hoofd en trok met slaande trom naar de markt. Aldaar aangekomen zijnde, hield hij ten aanhooren van het volk eene lange redevoering. Hij schetste in schoonklinkende woorden, hoe Nederland gekromd lag onder den ijzeren klauw van Spanje's landvoogd; hoe het volk uitgezogen en het bloedgeld in den vreemde verteerd werd. Ten einde nu aan den opstand den schijn van rechtvaardigheid te geven, beval hij dat allen den eed van getrouwheid aan den koning van Spanje en zijn stadhouder afleggen, doch den hertog van Alva een eeuwigen haat zweren zouden. Verder zeide hij nog, dat hij gekomen was om het heilig Evangelie te beschermen en aan alle burgers eene volkomene vrijheid van godsdienst te verleenen.[1)]

Toen beval hij, dat allen, die hierin genoegen namen, hunne hoeden zouden opsteken en de bevrijders van het vaderland begroeten met den kreet ‘leven de Geuzen!’ en, het moet gezegd worden, slechts weinigen waren stoutmoedig genoeg om aan dien eisch geen gehoor te geven.

Trotsch op het welslagen zijner onderneming, deed Marinus Brand den senaat bijeenkomen en verklaarde daar, dat hij de stad Gorkum in naam des prinsen van Oranje in bezit nam, tevens onmiddellijk plannen beramende om den Spanjaard, zooals hij den drossaart noemde, uit het kasteel te verjagen.

1) Zie W. Estius.

DE MADONNA EN HET KIND, NAAR CARLO DOLCI.

Wij moeten tot verduidelijking hierbij voegen, dat een groot getal burgers, die om hun godsdienstigen levenswandel en gehechtheid aan de leer der Katholieke Kerk zich den haat der ontevredenen op den hals hadden gehaald, reeds in den vroegen morgen van dien dag de wijk naar het kasteel hadden genomen, te recht begrijpende, dat zij het eerste aan den overmoed van den vijand zouden zijn blootgesteld.

Intusschen had Govert, de beeldstormer, de deftige redevoering van Brand niet bijgewoond, maar was, na de overrompeling der wacht, met Dirk Roelofsz en eenige heethoofden naar de woning van pastoor van Veghel gesneld. Reeds in den vroegen morgen was hij de ontvluchting zijner dochter gewaar geworden, en terecht begrijpende, dat zij door iemand moest zijn bijgestaan, besloot hij, bij gebrek aan den eigenlijken dader, zich voorloopig aan den waardigen priester te wreken, wien hij, zooals wij weten, bovendien toch eene strenge kastijding had toegezworen. Aan de woning des pastoors gekomen zijnde en alles gesloten vindende, deed hij de deur met geweld openbreken, waarop de geheele bende de vreedzame woning binnenstormde. Op aller gelaat was eene helsche vreugde te lezen, toen zij het ons bekende studeervertrek van den geleerden priester binnentraden; doch hunne vreugde

ging weldra in misnoegdheid over, want zij vonden niet wat zij zochten: het huis was ledig.

'De vogel is gevlogen en het nest is ledig, Dirk,' riep Govert met een vloek. 'Het is jammer, ik had dien paap zoo gaarne eens de metten hooren zingen; maar wij moeten toch eene kleine herinnering aan ons bezoek achterlaten.'

Daarop begonnen zij alles wat zij vonden, te vernielen, zelfs he crucifix van den braven pastoor mocht hunne heiligschendende handen niet ontgaan; en toen er eindelijk niets meer te vinden was, wat hunner vernielzucht voedsel kon geven, verlieten zij On-

der vloeken en verwenschingen de pastorij en begaven zich, alweder aangevoerd door den beeldstormer, naar het Franciscaner-klooster.

Hier vonden zij slechts drie leekebroeders, vermits het geheele convent de wijk naar het kasteel had genomen. Na deze eenvoudige kloosterlingen deerlijk mishandeld te hebben, bonden zij hen aan elkander en voerden hen, als hadden zij eene schitterende overwinning behaald, in zegepraal naar hunnen bevelhebber.

Korten tijd voordat de wacht aan de Waterpoort voor de overmacht der bende van Govert bezweek, en de bewoners van Gorkum onder luide angstkreten hunne handen ten hemel verhieven, had pastoor van Veghel, vergezeld van Rutger van Est en gevolgd door eene groote menigte burgers, die insgelijks eene schuilplaats bij den drossaart gingen zoeken, het H. Sacrament naar de kapel van het kasteel overgebracht, ten einde het niet in de heiligschendende handen der Watergeuzen zou vallen.

IV

‘De leugen is den mensch eene schandvlek,
nogtans is zij altijd in den mond van on-
geregelde menschen.’
Eccl.
‘Vraegt ghy wie haer Hert bewaerde?
Jesus is haer Sauve-gaerde,
Jesus ist die haer bevrijdt.
Coninckx rust-plaets die moet vrij zijn,
Coninckx rust-plaets die moet blij zijn,
Ook in 't midden van den strijdt’
Het Godvr. ende H. Herte.

Wij hebben in het voorgaande hoofdstuk gezien, hoe Marinus Brand, door tusschenkomst van Govert en zijne handlangers, met zijne soldaten reeds binnen Gorkum was, alvorens de burgers op verdediging bedacht waren. De bevelhebber Torck, ziende dat hij niet in staat was der burgerij, die deels door vrees bekneld, deels insgelijks oproerig was, het hoofd te bieden, keerde weder naar het kasteel terug, deed de valbruggen ophalen en gaf bevel het geschut op de markt los te branden. Marinus Brand hierdoor in woede ontstoken, wilde onmiddellijk oprukken om het kasteel te bestormen, doch eenige der meest bezadigde burgers, die vele bloedverwanten en vrienden op het kasteel telden, rieden hem aan een parlementair naar den bevelhebber te zenden, ten einde van hem de overgave van de citadel te eischen. Deze raad vond ingang, en nu werd een der leekebroeders van het Franciscaner-klooster naar den kommandant gezonden, eensdeels omdat het voor dezen minder gevaarlijk zou zijn zich in de nabijheid van het kasteel te vertoonen, ten andere omdat er, volgens Brand, niet veel aan hem gelegen zou zijn, indien hem door eenig toeval een ongeluk mocht overkomen. De broeder verscheen met zijn brief voor de poort des kasteels, doch toen hij het doel zijner komst bloot legde, kreeg hij tot antwoord, dat de drossaart geene brieven wilde aannemen van hen, die de wapens voerden tegen den koning van Spanje, hunnen rechtmatigen heer en gebieder. De parlementair achtte het niet raadzaam onverrichter zake terug te keeren en gaf gehoor aan een plotselingen inval. Hij opende namelijk den brief, welke hem onverzegeld was ter hand gesteld, en las hem met luider stemme ten aanhoore van

allen, die in zijne nabijheid stonden. In dezen brief verbond zich Marinus Brand, den bevelhebber Torck deszelfs waardigheid en ambt ongeschonden te doen behouden, ingeval hij het kasteel aan het leger des prinsen van Oranje wilde overgeven, en het leven en de bezittingen te sparen van al degenen, die zich op het kasteel bevonden. En ten einde men de bijzonderheden van dit verdrag des te beter zou kunnen regelen, werd de bevelhebber uitgenoodigd zich naar het stadhuis te begeven, alwaar de municipaliteit en hij, de kommandant van 's prinsen leger, hem zouden verwachten.

Het antwoord op dezen brief was niet zeer geschikt om den vijand te bevredigen, en luidde nagenoeg, dat de Watergeuzen niet de minste hoop op de overgave des kasteels moesten koesteren, want dat het noch den bevelhebber, noch zijn onderhoorigen aan moed ontbrak; alsmede dat het gepaster zou zijn dat de aanvoerder der Watergeuzen op het kasteel kwam onderhandelen, daar deze zich op des drossaarts grondgebied bevond en de laatste dus alle recht had op zijne onderwerping.

Dit antwoord, wellicht door de parlementairs van het kasteel wat scherp gekleurd, of misschien door den eenvoudigen, argeloozen kloosterbroeder wat onbedekt overgebracht, verbitterde den vijand dermate, dat hij onmiddellijk bevel gaf, om alles wat tot de bestorming gebruikt moest worden, in gereedheid te brengen en naar het kasteel op te rukken.

Zooals wij gezegd hebben bestond de geheele bezetting van het kasteel slechts uit twintig koppen, en de burgers, bij welke zich een groot getal vrouwen bevonden, waren ongewapend en ook niet bestand tegen soldaten, door een onophoudelijk oorlogen in den strijd ervaren. Geen wonder dus dat de vijand weldra tot aan de buitenpoort doordrong, en door het doelmatig aanbrengen van brandstoffen, de verdedigers van den buitenhof verjoeg en zelf dat terrein in bezit nam. Eenmaal daar genesteld zijnde, kon hij de bezetting nog feller bestoken, die dan ook weldra het netelige van haren toestand inzag en hare eenige hoop in de spoedige komst der hulptroepen van Utrecht stelde, welke echter niet kwamen opdagen.

Intusschen rees onder de burgers, die door den hevigen aanval en het voor hunne vreedzame ooren ontzettend kanongebulder doodelijk ontsteld waren, een hevig geschil. Velen van hen, daartoe aangespoord door het jammerlijk gekerm der vrouwen, drongen bij den bevelhebber op de overgave van het kasteel aan, zeggende, dat zij zich liever aan de genade en ongenade des vijands wilden overgeven, dan een zekeren dood in de vlammen afwachten.

Ook de gemalin en dochters van den drossaart deelden in de vrees en de kleinmoedigheid der meesten. Zij vielen den bevelhebber te voet en bezwoeren hem met den vijand, die, hunne zwakheid in aanmerking genomen, reeds zulke billijke voorstellen gedaan had, te capituleeren, liever dan door zijne kloekmoedigheid zijn leven en dat der burgers in gevaar te stellen. In den beginne wees hij deze raadgevingen met barschheid van de hand, doch toen ook zijne soldaten zich tot dit voorstel verklaarden, en hij de overtuiging had dat men aan de verdediging moest wanhopen, besloot hij in onderhandeling te treden met den vijand, die, toch altijd bevreesd voor de hulptroepen, welke hem elk oogenblik den pas konden afsnijden, niet ongenegen zou zijn eene bezadigde overeenkomst te treffen. De onderhandelaars kwamen bijeen, en Marinus Brand zwoer in duidelijke en ronde woorden, allen, die zich op het kasteel bevonden, het leven te laten en hun toe te staan vrij en onbelemmerd de sterkte te verlaten. Alles wat zich daar mocht bevinden zou echter een buit van den overwinnaar zijn. Deze overeenkomst werd even na middernacht gesloten.

O, die duiven-onschuld der vromen! zij kent de arglistigheid der slangen niet. Zij weet niet dat het hart van den goddelooze vol logen en bedrog is, en dat hij zich niet ontziet den naam van God te misbruiken, zoo hij daardoor slechts zijne oogmerken kan bereiken.

Pater Nicolaas, de waardige gardiaan der Franciscanen, was een dergenen, die zich het meest tegen de overgave des kasteels hadden verzet. Hij zeide, dat men iemand als Marinus Brand, die ontrouw was geworden aan God, en overal, waar hij zich vertoond had, de onmenschelijkste daden had bedreven, geen vertrouwen kon schenken, te minder, daar het op andere plaatsen gebleken was, hoe weinig men op den eed der vrijbuiters kon rekenen. Toen hij echter zag dat zijne redeneering niets meer kon baten, onderwierp hij zich aan het besluit van den drossaart en vermaande de burgers om zich, door eene ootmoedige belijdenis hunner zonden, tot den strijd voor te bereiden.

Het was, zooals wij weten, even na middernacht. De opperhof des kasteels bevond zich nog in handen der getrouwen. Met de beide pastoors en kloosterlingen aan het hoofd, begaven de burgers zich langs den boventrap naar de kapel. Velen van hen beleden rouwmoedig hunne zonden, en pastoor van Veghel droeg Gode het eeuwig offer, het offer des Nieuwen Verbonds op, voor den vrede der Kerk, voor de rust der ware geloovigen. Het was een schoon schouwspel, in het midden van den nacht die vrome schaar geknield voor den God van hemel en aarde, die onder de eenvoudige gedaante van brood in hun midden kwam, om hen te troosten en te versterken tegen den bangen strijd; die als het ware zijne belofte: ‘Ik zal met u zijn tot aan het einde der wereld,’ kwam vernieuwen.

De binnen- en buitenhof leverden eene treffende tegenstelling op. Buiten raasde en tierde eene woeste menigte, die heet op buit, even als een roofdier, rusteloos de klauwen wrong; binnen knielden de vromen in ootmoet des harten neder, en terwijl ginds de ijselijkste godslasteringen werden uitgebraakt, steeg hier de schoonste lofzang ten hemel, de lofzang door den ootmoedigen Thomas van Aquinen met den gloed eener serafijnsche liefde gedicht:

Lauda, *Sion*, *Salvatorem*,
Lauda ducem et pastorem,
In hymnis et canticis. *etc*.

Uwen hoogen heilbewerker,
Uwen Gids, uw' Zielversterker,
Sion, stijg uw lied ter eer!
Waag het juichend Hem te danken,
Schoon de reinste aller klanken
Veel te zwak zijn voor den Heer.

Het was alsof men een koor van gezaligden hoorde, zoo helder, zoo betooverend schoon klonken de woorden van het weêrgalooze lied langs de sombere wanden der spaarzaam verlichte kapel. Zij, de vromen die daar vergaderd waren, dachten niet meer aan vijand of gevaar; zij hadden zich immers versterkt met het ‘Brood der Engelen,’ met de ‘krachtige spijs der onsterfelijkheid,’ en met verheffing van toon juichten zij in het ‘*Sit laus plena:’*

Luide klinke, helder rijze
't Vroolijk lied op schoone wijze,
Dat uw' zieleblijdschap meldt;
Weder mocht het Hoogtijd keeren,
Ter gedachtenis des Heeren,

Die dit Maal heeft ingesteld.

O, zoo de engelachtige volgeling van den H. Dominicus in het goddelijke wezen de heerlijkheid heeft kunnen zien, welke door zijn lied den Almachtige werd toegebracht, hij zal gewis nog grooter verrukking hebben gesmaakt, dan toen zijne borst het onverteerbaar liefdevuur, hetwelk hem bezielde, in dat hemelsche gezang uitstortte. Pastoor van Veghel stond in het midden der priesterschaar; zijn gelaat gloeide van een hemelschen wellust; zijn vochtig oog rustte onophoudelijk op

'de Spijs der Engelen,' zijne breede borst bewoog zich in hevige golvingen, toen zijn mond de belijdenis aflegde, dat hetgeen hij zag slechts schijn was, en dat hij geloofde dat Christus waarlijk met zijn vleesch en bloed, met zijne godheid en menschheid onder de gedaante van brood tegenwoordig was. Luider en luider verhief zich zijne stem, toen hij zong, hoe dat bovennatuurlijke Brood slechts aan kinderen, namelijk aan kinderen Gods wordt gegeven, hoe het den pelgrim blijmoedig maakt en hem vasten steun geeft op zijne pelgrimsreize, en het was of de martelkroon hem tegenblonk, toen hij zijn geheele hart in de laatste regels uitstortte:

Brood des levens, goede Herder,
Jesus, voed en hoed ons verder,
  Wees ons toch genadig, Heer!
Gij, die hier ons blijft geleiden,
  Wil omhoog ons 't maal bereiden,
Waar uw heilgen zich verblijden,
Deelend in uw vreugd' en eer.

Er volgde eene plechtige stilte toen de laatste klanken van het 'Amen' zich in de gothische gewelven der kapel hadden opgelost. Men hoorde geen zucht, geen ademhaling, zoo zeer waren allen door dit verhevene gezang getroffen. Pastoor van Veghel onttrok zich met geweld aan de heilige verrukking welke hem bezielde, om de *Oratie* aan te heffen. Hij zong:

'O God, die ons onder dit wonderlijk Sacrament, de gedachtenis van Uw lijden hebt nagelaten, wij bidden U, geef, dat wij de heilige geheimen van Uw lichaam en bloed zoo eerbiedig eeren, dat wij de vruchten Uwer verlossing genadig in ons gewaar worden. Die met den Vader en den H. Geest leeft en heerscht in alle eeuwigheid. Amen.'

Het was de laatste hulde, welke in de kapel van Karel den Stoute den Godmensch in het H. Sacrament is toegebracht.

Toen de priesters en de geloovigen langs het bovenpad naar den blauwen toren terugkeerden, naderde des drossaarts gemalin pastoor van Veghel, en verzocht hem eenige oogenblikken in de huiskamer te komen, alwaar Margareta hem wenschte te spreken. Hij volgde de vrouwen, en nadat hem een zetel aangeboden was, zegde Margareta:

'Eerwaarde vader! ik ben thans bereid, u het geheim, dat mij gisteren den mond geboeid hield, mede te deelen. Ik ben voor weinige dagen met mijn vader in stilte binnen Gorkum gekomen, en hij behoort tot diegenen, die de wacht aan de Waterpoort overrompeld hebben en binnen weinige oogenblikken binnen deze muren zullen zijn.'

'Ik vermoedde dit reeds, Margareta,' zegde de pastoor.

'Het was eene zware beproeving voor mij,' vervolgde het meisje; 'van den eenen kant het gevaar, dat de stad en duizenden harer bewoners bedreigde, van de andere zijde de bijna zekere ondergang mijns vaders, wanneer men zijn verblijf ontdekte. Er bleef mij geene keuze over: de stem der natuur gebood mij te zwijgen.'

'Gij hebt goed gehandeld, mijn kind, ik heb u dit reeds gisteren gezegd.'

'Thans bedreigen mij nieuwe gevaren, eerwaarde vader! Binnen weinige oogenblikken zal het kasteel in de macht der Watergeuzen zijn; en wat zal er van mij worden wanneer mijn vader mij hier vindt?'

‘De bevelhebber der muitelingen heeft allen, die op het kasteel zijn, vrijen aftocht toegezegd.’

Margareta glimlachte bitter en zegde: ‘O, mijn vader, stel toch geen vertrouwen in de woorden van menschen, die met alles wat heilig is, den spot drijven! Zij hebben in Dordrecht hetzelfde spel gespeeld, dezelfde plechtige belofte afgelegd, en toch, wat onmenschelijke wreedheden hebben mijne oogen moeten zien! - En gesteld dat zij ons allen ongehinderd van hier laten vertrekken, waaraan ik zeer twijfel, wat zal dan mijn vader verhinderen, met mij naar zijn goedvinden te handelen, zoodra ik mij buiten het kasteel bevind?’

‘Gij hebt gelijk, Margareta! doch wat zullen wij doen om u aan dat nieuwe gevaar te onttrekken?’

‘Ik heb alles rijpelijk overwogen, eerwaarde vader. Het eenige wat mij overblijft is, dat ik door vreemde kleeding aan het oog van mijn vader tracht te ontkomen.’

‘Wanneer eene der jonkvrouwen u hierin behulpzaam wil zijn,’ zegde de pastoor, zich tot de dochters van den drossaart wendende, ‘zal u dit wellicht kunnen gelukken.’

Margareta schudde ongeloovig het hoofd.

‘In vrouwenkleederen zal het mij niet gelukken, de opmerkzaamheid van mijn vader te ontkomen, evenmin als in het habijt der zusters van St. Agnes, bemerkte zij, want hij zal natuurlijk wel vermoeden, dat ik met de getrouwen naar het kasteel ben gevlucht.’

‘Maar wat is dan uw voornemen?’ vraagde de pastoor verbaasd.

‘Ik zal u mijn gevoelen mededeelen, eerwaarde vader. Ik wil hopen dat Marinus Brand, getrouw aan zijn eed, ons allen vrijen aftocht zal verleenen, maar na hetgeen ik in Dordrecht heb zien gebeuren, vrees ik met grond dat hij, meester zijnde van het kasteel, een gedeelte der burgers in gijzeling zal houden. Onder deze zullen, behalve de bevelhebber, al de priesters en kloosterlingen behooren.’

‘Zou uwe vrees niet wat al te groot te zijn, Margareta!’ vraagde de pastoor, een bezorgden blik op de vrouwen werpende.

‘Kende ik de buitensporigheden der muitelingen, helaas! niet te goed, eerwaarde vader, ik zou mij wel wachten de edele vrouwen onnoodig schrik aan te jagen; doch ik weet zeer goed wat ik zeg: de snoodaards zijn tot alles in staat. Ik heb daarom een plan gevormd, dat u vermoedelijk zeer zonderling zal voorkomen, doch mijns inziens het eenige is, wat mij overblijft. Ik heb hiertoe echter uwe toestemming noodig, mijn vader.’

‘Laat hooren, mijne dochter,’ zegde Leonardus.

‘Zou het mij geoorloofd zijn, hier de plaats van des drossaarts gewonen oppasser te vervullen?’

‘Hoe,’ riep de pastoor, over het zonderlinge denkbeeld van het meisje verbaasd; ‘gij zoudt u in een soldatenpak willen steken?’

‘Het is het eenige middel dat mij zal kunnen redden, mijn vader.’

‘En hebt gij de gevaren, aan zulk eene vermomming verbonden, wel ernstig overwogen, mijn kind? Weet gij wel, dat gij in het ergste geval gedwongen zult zijn, met losbandige soldaten als met uwe kameraden te verkeeren?’

‘Ik weet het,’ zegde Margareta vastberaden. ‘Is het echter niet veel erger aan hunne liefkozingen dan aan hunne mishandelingen bloot te staan? Ik weet dat hij, aan wien mijn vader mij in zijne verblindheid tot vrouw wil geven, zich onder de muitelingen bevindt, en wie zal mij thans aan zijne macht onttrekken, daar mijn vader hem met eeden gezworen heeft, dat ik hem zou toebehooren, Zoodra Gorkum in hunne macht

was? Bovendien zal ik in mijne hoedanigheid van oppasser wellicht in staat zijn, u goede diensten te bewijzen.'

'Uw wil is goed, mijn kind,' zegde de pastoor getroffen; 'maar zullen uwe krachten niet onder den last van het leed bezwijken?'

'Wat ik doen wil, zal tot Gods eer geschieden, en Hij, die een vader der weezen, een beschermer der machteloozen is, zal mij in den nood bijstaan,' riep de vrome maagd met heilige geestdrift.

De pastoor liet het hoofd in diep nadenken op de borst zinken.

'Maar, lieve Margareta,' zoo begon na eenige oogenblikken des drossaarts gemalin, 'de muitelingen weten niet, hoeveel kinderen ik heb, en het zou dus licht mogelijk zijn, dat gij in het gewaad van eene mijner dochters en gesluierd, aan het oog van uwe vervolgers ontkwaamt.'

'Uwe liefde tot mij, treft mij, edele vrouw! nogtans mag ik van uw aanbod geen gebruik maken, daar het eensdeels naar mijn gevoelen geene genoegzame zekerheid aanbiedt en ten andere bij eene mislukking u en uw gezin aan veel gevaar blootstelt.'

'Ik geloof dat Margareta gelijk heeft, edele vrouw!' zegde de pastoor. 'Alles wèl overwogen, blijft haar geen ander middel over om haar tegen de vervolging haars vaders te beveiligen.' Zich daarop tot het meisje wendende, vervolgde hij: 'Margareta, blijf bij alles wat u mocht overkomen, vol vertrouwen op de Voorzienigheid, dan zal het u licht vallen, de gevaren welke gij te gemoet gaat, te trotseeren. Ik twijfel met u aan de eerlijkheid van den hoofdman der Watergeuzen; doch God geve dat onze vrees ongegrond zij en wij elkander weldra in gunstiger omstandigheden weder mogen ontmoeten.'

Na ook des drossaarts gemalin en dochters te hebben gegroet, verliet de pastoor het vertrek om zich weder bij de overige priesters te voegen.

(*Wordt vervolgd.*)

Misdaad en christelijke liefde.

(*Slot.*)

De tijden van het schrikbewind gingen voorbij, men moordde niet meer, de dood was moede geworden; eindelijk kon men in de steden en ten platten lande weder adem halen! Degene, wiens geschiedenis ik u verhaal, morde tegen deze rust, maar men moest er zich naar schikken. Zijne diefstallen hadden hem rijk gemaakt; hij kocht vele landerijen; hij zag wel is waar, dat men voor hem uit den weg ging en dat men sidderde als hij naderde, maar hij was zoo onbeschaamd geworden, dat hij niet meer bloosde: te midden der kinderen van de door hem gedoode slachtoffers, leefde hij zeer gerust: men vluchtte, maar bedreigde hem niet.

Te midden van de godsdienstige bevolking, legde hij eene groote minachting voor de priesters aan den dag; hij koos altijd des Zondags het tijdstip van de Hoogmis, om zijnen molen te doen gaan, en trok de schouders op, wanneer hij zag, hoe zijne buren zich naar de kerk begaven. Bij de eerste terugkomst des konings, was hij bevreesd, en liet zich gedurende eenigen tijd niet zien, maar weldra werd hij weder onbeschaamd en moedwillig. Zijne moedwilligheid duurde nog voort, toen de crisis van 1815 losbarstte; eens werd hij op het veld, door eene kleine vendeesche schaar, onder geleide van den markies DE GOULAINE, overrompeld. 'Ziedaar den moordenaar onzer moeders en zusters! laat ons hem afmaken,' riepen verscheiden gewapende boeren.

‘Doodt hem niet!’ zegde de bevelhebber, ‘geeft hem slechts eenige slagen met het plat van den sabel, de ellendeling leere, dat de koningsgezinden geen weerloos mensch dooden.’

‘Dat is jammer,’ hernamen eenige soldaten, het was eene schoone gelegenheid om er het land van te verlossen: maar wij zullen ons nu maar tevreden stellen met hem de slagen met het plat van den sabel toe te dienen.’

En inderdaad, zij klonken weldra op zijnen rug: men hoorde de slagen, ondanks het geschreeuw van het monster, dat als een wild dier brulde.

Toen de oorlog ten einde, toen de orde alom hersteld was, moest deze man, die zoo veel had doen lijden, verschrikkelijke folteringen verduren; in zijne wreede smarten, klaagde hij niet, hij stiet een ijselijk gehuil uit zijn gorgel. Hij geleek een stervenden tijger, die, van bloed verzadigd, in stuiptrekkingen tegen zijnen doodstrijd worstelt. De angst vereenigde zich met zijne lichaamsmarten; hij zag, hij telde, hij noemde zijne slachtoffers; somtijds schreeuwde hij: hebt medelijden met mij! dan riep hij weêr: ‘Wat doet gij daar met uwe bleeke aangezichten? Doodt mij, zoo als ik u gedood heb! brengt mij om het leven, maakt een einde aan mijn bestaan!’

De ongelukkige, die zich niet geschaamd had, om zijne vrouw te worden, ging een priester halen, en zeide hem: ‘Gij alleen zult hem tot bedaren kunnen brengen’ en blozende, voegde zij er bij: ‘Mijn Heer! wilt gij zoo goed zijn een kruisbeeld mede te nemen want wij hebben er geen in ons huis.’

De priester volgde de boerin. Lang voordat hij aan het huis van den zieke kwam, hoorde hij zijn gekerm reeds; het was verschrikkelijk om aan te hooren.

DE REIS DOOR HET LEVEN,

‘Wat komt gij hier doen?’ riep de stervende.

‘U verlichten, u geruststellen,’ hernam de priester.

‘Voor mij is er noch geruststelling noch verlichting.’

‘Die bestaan voor al degenen, die lijden. God komt allen te hulp, die Hem roepen.’

‘Ik heb Hem noch u geroepen, mijne vrouw is u gaan halen;’ - en toen werd de revolutionair driftig, bedreigde haar en overlaadde haar met smaadwoorden.

Op al deze uitvallen zeide de ongelukkige vrouw niets anders, dan:

‘Ik moest wel eenen priester gaan halen; roept gij niet onophoudelijk: Daar zijn ze, daar zijn ze! zij komen mij halen, om mij in de hel te sleepen!..... Hoe zal men die duivels, welke u dag en nacht kwellen, verwijderen? Wij hebben hier immers geen enkel beeldje der H. Maagd, noch zelfs een crucifix? Geen enkele buur wil met ons komen bidden, gij weet wel, dat zij ons allen ontvlieden. Ik heb gemeend, dat een priester u zou kunnen helpen en ben hem dus gaan halen.’

EEN GOEDE RAAD.

‘Hij mij helpen!..... Hij is er een te meer, die mij vervloeken zal.’

‘Ach!’ riep de priester uit, ‘gij bedriegt u: mijn plicht verbiedt mij, u te vervloeken.’

‘Dat is hetzelfde, wat plicht.!... gij zult mij vervloeken.’

‘In den naam van den God, welken ik dien, zweer ik u.....’

‘Zweer niet. Wáár is uwe moeder?’

‘In den Hemel onder de Martelaren.’

‘Is zij met de Vendéesche vrouwen gedood geworden?’

‘Ja, wreedaardiglijk vermoord.’

'Is zij ook daar boven.... in de kapel van *Saint Jean de Corcoué* geweest?'

'Neen, zij is in het bosch van *Roche-Servière* gevangen genomen en vermoord!'

'In het bosch van *Roche-Servière!*.... ook dat was mijn werk! Wat zult gij mij nu zeggen?'

Bij deze woorden viel de dienaar Gods, door eene huivering aangegrepen op zijne knieën. Gedurende eenige oogenblikken bad hij in stilte; en, opstaande, zeide hij tot den stervende:

'Ik heb God gebeden, dat Hij mij vergiffenis schenke zooals ik u vergeef. Derhalve zeg ik u, die mijn broeder in Jezus Christus zijt: IK schenk u vergeving.'

'De anderen zullen mij niet vergeven en zelfs uw God heeft geene vergiffenis voor mij. Niets dan de hel blijft er voor mij over en reeds gevoel ik hare folteringen. Ach! indien al de moordenaars lijden wat ik verduur, zijn de slachtoffers genoeg gewroken.'

'Uwe kwellingen kunnen u voordeelig zijn, wellicht zullen zij het berouw doen ontstaan.'

'Het berouw zal mij enkel voor God baten; de menschen gelooven er niet aan.'

'Wat is u aan het gevoelen der menschen gelegen? gij gaat hen verlaten. Gij zult vallen in de handen van den levenden God.'

'Ach! ik weet het, ik weet het,' riep de man, die zooveel bloed had gestort; 'ik zie mij reeds voor Hem; ik kan Zijn aanblik niet verdragen. Waarom spreekt gij over Hem? Ziet gij rondom Zijnen troon al de vrouwen en kleine kinderen niet, die ik vermoord heb?.... Zij wijzen mij met den vinger aan, en zeggen tot den Rechter: Hij is het! hij is het! straf hem... En het vuur der hel omringt mij, de duivelen grijpen mij aan.' Daarop stond de stervende revolutionair, in eene verschrikkelijke ijlhoofdigheid, halverwege in zijn bed op, hij strekte zijne armen uit, om het verschijnsel, dat hem andermaal voor den geest kwam, af te keeren: zijne grijze haren rezen boven zijn bleek en gerimpeld voorhoofd te berge; het klamme zweet vloeide van zijn aangezicht en de angst trok al zijne gelaatstrekken te zamen. Ach! zeide de priester bij zich zelven, indien de barmhartigheid Gods niet oneindig was, zou ik hier eenen verworpeling meenen te zien; zoodanig moet wel hun doodstrijd wezen.

Terwijl hij steeds krampachtig bleef woelen, zag zijne vrouw hem met een gelaat aan, waarop een mengsel van medelijden en afschrik stond te lezen en zeide: 'Zulke aanvallen volgen elkander wel twintigmaal op één dag.'

Eensklaps greep de zieke met kracht naar de hand des priesters, en zeide hem: 'Blijf, blijf bij mij; zij hebben het kruis gezien, dat gij bij mijn bed hebt geplaatst, zij hebben eenen dienaar Gods gezien, en hebben niet durven naderen. Zij zijn mij het hart niet komen verscheuren, ik hoorde hen, zij zeiden onder elkander: hij heeft God geroepen; het kruis verdedigt hem.' De priester bleef verscheidene uren bij den zondaar Zijn bijzijn maakte hem bedaarder. Door zijne vermaningen had hij den revolutionair bewogen, om de belijdenis zijner misdaden en zonden af te leggen. Gedurende meer dan acht dagen, was er bestendig bij het bed van den stervende een dienaar van den God der barmhartigheid. Ook werden de buren door de wanhopige kreten niet meer verschrikt; de godsdienst had in het huis van dengenen, die de schrik des lands was geweest, den vrede gebracht.

De hevigheid der ziekte was geweken, even alsof God den ouden revolutionair den tijd en de gelegenheid wilde schenken om geheel en al tot Hem terug te keeren. Er waren reeds meer dan drie weken verloopen, sedert de priester was geroepen. De man, die God zoo langen tijd verzaakt had, hield thans niet op, naar Hem met al zijne

krachten, al zijne begeerten te verzuchten; dikwerf herhaalde hij aan zijnen biechtvader: ‘Wellicht zullen de menschen, als zij zien, dat God mij vergeven heeft, mij ook vergiffenis schenken. Ach! ik zou deze hoop op vergeving niet hebben; maar gij hebt mij gezegd, dat de goddelijke barmhartigheid grooter is dan al mijne misdaden; gij hebt mij van de wanhoop teruggevoerd.’

De priester was nog besluiteloos; hij vreesde om in een hart, dat zoo bloeddorstig was geweest, een God van zachtmoedigheid en vrede te doen nederdalen. ‘Om u te beproeven, zeide hij dikwijls tot den zieke, die voortdurend in beterschap toenam, wordt er tijd of eene groote vernedering gevorderd.’

‘Eene vernedering? Zeg mij, wat moet ik doen!’

‘Uw hart zal het u zeggen. Gij hebt mij uwe biecht gesproken, ik heb het recht niet, om iets meer te vorderen. De tijden der openlijke boetplegingen bestaan niet meer.’

‘Zij moeten bestaan voor eenen misdadiger, als ik ben. Hoor, om u van mijn berouw en leedwezen te overtuigen, wil ik de kinderen en bloedverwanten mijner slachtoffers verzamelen, ik zal mij aan hunne voeten werpen; ik zal hun toeroepen: Vergeeft mij!.... Ik ben de moordenaar uwer moeders, uwer zusters, uwer kinderen!.... Ach vergeeft mij, opdat God mij ook vergeve.’

‘Een zoodanig besluit wordt u door God zelven ingegeven; ik kan er u niet genoeg toe aansporen.’

‘Morgen reeds wil ik doen, wat God mij heeft ingegeven. En gij, Mijnheer! die mij geleerd hebt aan de barmhartigheid van God te gelooven, zult u gaarne willen belasten, om hen te gaan verwittigen, voor wie ik mij moet verootmoedigen.... Helaas! zij, die door mij geleden hebben, zijn te talrijk; zij kunnen allen niet komen.... Maar, ziedaar de namen der inwoners, die het meest op mij verbitterd moeten wezen.’

Toen noemde de boeteling een aantal namen op en de dienaar des vredes en der verzoening liet voor den volgenden dag de bloedverwanten der slachtoffers aan zijn huis ontbieden.

Den volgenden dag verschenen zij allen, geen hunner kende de oorzaak der bijeenkomst. De priester zeide hun: ‘Mijne vrienden! ik ga de heilige Mis opdragen; gij moet dezelve komen bijwonen; bidt Jezus Christus, die zijne beulen vergeven heeft, om u eene onbegrensde liefde te schenken, eene christelijke liefde, die door gruwelijke herinneringen niet wordt afgeschrikt: gij zult haar noodig hebben.’

Zonder te begrijpen wat hij bedoelde volgden hem de boeren in de kerk, en baden met de grootste vurigheid.

Na de H. Mis geleidde hen de pastoor naar het huis van den berouwhebbenden revolutionair.

‘Hoe!’ riepen eenige jonge lieden, ‘wilt gij ons in het huis van dien man doen binnentreden? Hij is het, die onze moeders vermoord heeft!’

‘Ook de mijne is vermoord geworden! Dat ieder, die een waar Christen is mij volge.’ En de herder ging het eerst in het huis van den zondaar.

Niemand bleef buiten; zij volgden allen den priester op zijne schreden. Zij vonden de kamer ledig. Men zag den eigenaar des huizes niet. Allen zagen elkander in stilte aan; een groote zielsaandoening deed de harten kloppen. De dienaar des Heeren ontdekte dit en sprak:

‘Gij allen zijt Christenen, gij zegt elken morgen, en elken avond: Vergeef ons onze schulden, gelijk wij vergeven onzen schuldenaren. Welnu, gij zult een groot schuldenaar, een misdadiger moeten vergeven. Een moordenaar zal zich aan uwe voeten nederwerpen; maar die man, die schuldig, misdadig, moorddadig is geweest,

heeft berouw. Verstoot hem niet, weest niet onbarmhartig voor hem, wien God barmhartigheid heeft bewezen. Hij, die uwe knieën zal omhelzen, is uw broeder: in den naam van Jezus Christus, vergeeft hem.'

Een gevoel van verwondering en besluiteloosheid openbaart zich onder de menigte. Eene deur gaat open en hij, die langen tijd de schrik was van het gewest, komt eensklaps te voorschijn. Eene onwillekeurige huivering doet alle vrouwen naar de tegenovergestelde zijde der kamer terugdeinzen.

De zieke zag den afschrik, welken hij inboezemde, en zegde op een ontroerden toon: 'Ach! moet ik dan altijd schrik aanjagen?' Met zijne hand wischte hij het zweet af, waarmede zijn aangezicht bedekt was, zijne knieën beefden; hij wilde spreken, maar kon geene woorden vinden. De goede pastoor kwam hem te gemoet, en deed hem nederzitten. Andermaal wreef hij, evenals iemand, die een denkbeeld zoekt, verscheidene malen met zijne hand over het voorhoofd; plotseling riep hij uit: 'Niet aldus, maar geknield, moet ik u om vergeving smeeken; vergeving smeek ik u allen, o, zonen wier moeders, o, broeders wier zusters, o ouders wier kinderen ik vermoord heb.' En dus sprekende sleepte zich de ongelukkige op de knieën voort, ging van den eenen naar den anderen, onder het uitroepen van: vergeving! vergeving! Allen antwoordden hem: 'Dat God u vergeve, zooals ook wij u vergiffenis schenken!' Een man alleen, die den smeekende zag naderen, wees hem van zich af. 'Ga heen,' riep hij hem toe; 'verhef uwe handen niet tot mij; ik zie het bloed mijner moeder en van mijn kind daaraan kleven. Nimmer, nimmer zal ik u kunnen vergeven! Hij trachtte uit de kamer te ontvluchten; maar de aandoening van den zieke had zijne krachten vermeerderd. Hij grijpt het kleed vast van dengene, die hem wilde ontvlieden, houdt hem terug, en doet hem deze bede: 'In den naam van Jezus Christus bid ik u mij te willen vergeven! Ach! ik ken al het kwaad, dat ik u heb aangedaan; ik weet, dat ik uwen haat en uwe vervloeking verdien. Maar volg uwe broeders na: ook zij hebben redenen, om mij te vloeken, en zij hebben mij vergeven. De dienaar Gods, dien gij hier ziet, hij, die mij aan de goddelijke barmhartigheid heeft doen gelooven, ook hij had recht, om mij te zeggen: Vloek! vloek over u! In plaats daarvan, heeft hij, in den naam van den God, die vergiffenis schenkt, mij enkel gezegend; maar gij wilt mij niet vergeven. Welnu! wreek u dan, trap den moordenaar uwer bloedverwanten met voeten. Ik verdien te lijden en ben er toe bereid.' En terwijl de rouwmoedige zondaar deze laatste woorden uitsprak, strekte hij zich op den grond uit, en herhaalde: 'Vertrap mij! wreek u!'

De priester richtte eenige vermaningen tot den man, wiens hart voor de vergiffenis gesloten was gebleven. Het gezicht van den grijsaard, die bleek en met den dood worstelend aan zijne voeten lag uitgestrekt overwon hem geheel en al. Hij boog zich naar den man, die hem zooveel afschrik had ingeboezemd, en zeide: 'Sta op; gij hebt, berouw en ik vergeef u; bid God, dat ook Hij u vergiffenis schenke.' Bij deze woorden verwijdert zich de Vendeeër, gaat het dorp door, en begeeft zich naar de kerk, alwaar hij eenige oogenblikken zijn hart door een vurig gebed voor God uitstort.

De priester bleef bij den zieke, die zijne hulp noodig had. Een zoo hartverscheurend tooneel had de koorts verdubbeld. Er bleven ook godvruchtige vrouwen met den priester, die hem in de oppassing van den nieuwbekeerde ondersteunden.

Sinds dien grooten dag van beproeving en verootmoediging, herstelde hij langzamerhand. Zijne ziel werd minder gekweld, zijn lichaam vond rust. Hij kwam in de kerk, deelde aalmoezen uit; met een woord, hij was niet meer de vijand van God, noch van de menschen. Hij leefde nog verscheiden jaren; maar, nadat de tijd den ijver zijner bekeering had

verkoeld, bracht de geldzucht hem tot de oude gewoonte terug, om 's Zondags te werken. Dikwerf liet hij op dien dag zelfs onder de diensten zijn molen gaan. Eens had hij, in plaats van zich naar de kerk te begeven, tot op het midden van den dag slafelijken arbeid verricht. Hij kwam niet terug. Lang werd hij door zijne vrouw gewacht; eindelijk ging zij tegen den avond uit, om hem te zoeken. Daar vond zij hem dood, op den grond uitgestrekt, en de eene zijde des lichaams geheel door een molenwiek verbrijzeld. Toen hij 's morgens uitging, had hij zich over de windstilte beklaagd, maar er tevens bijgevoegd: ik zal desniettemin onzen molen in gereedheid brengen, om met het eerste koeltje te kunnen malen. Hij wachtte daar verscheidene uren; hij zag de boeren naar de kerk gaan en hield zich verborgen, wel bewust dat hij misdeed. Toen allen voorbij waren, ging hij naar beneden. Terwijl hij zich op den molenwal bevond om de wolken gade te slaan, kwam eensklaps een windvlaag opzetten, die de molenwieken een enkele maal deed rondgaan. Toen hij had opgehouden lag de overtreder der wet, op een afstand van twintig schreden te zieltogen, vreeselijk gekwetst door den slag der roeien.

Deze dood heeft in de landstreek eenen diepen indruk gemaakt en werd door velen als eene straf des hemels beschouwd. Vreemd was het, dat deze man juist een huis had gepacht en bewoonde, dat zich recht tegenover de kapel van *Saint Jean de Corcoué* bevond. Zijn eerste gezicht des morgens, zijn laatste gezicht des avonds, was de plaats van den moord. Waar had hij kracht genoeg gevonden, om een dergelijk gezicht te kunnen verdragen? Vond hij haar in den godsdienst, of in de ongevoeligheid?.... Ik kan hieromtrent niet beslissen, maar zijn einde doet mij beven.

Onuitwischbaar blijft deze droeve geschiedenis in 't aandenken der bewoners van Saint-Étienne de Corcoué gegrift en de vreemdeling, die deze streken doorreist, voelt zich door een geheimzinnig gevoel aangedaan, wanneer hij in 't gezicht van het dorp op een heuvel met gras begroeid, de kerk van St. Jean de Corcoué zich ziet verheffen en bij deze kerk, op een hoek van het kerkhof de kleine kapel ontwaart, waaraan eene zoo belangwekkende geschiedenis is verbonden.

Onze gravuren.

De naam Corsini behoort reeds sinds meer dan zes honderd jaren tot een der roemvolste namen van Italië. Een der telgen van deze oude adelijke familie, Andreas, werd door de Kerk heilig verklaard en een ander Laurentius Corsini, beklom onder den naam van Clemens VII den pauselijken troon. 't Was aan de mildheid van dezen Paus en van diens neef, den kardinaal Neri, dat het prachtig paleis Corsini zijn ontstaan te danken heeft, 't welk geruimen tijd de vereenigingsplaats der voornaamste dichters, kunstenaars en geestrijkste mannen van de eeuwige stad is geweest.

Tot dezen bevoorrechten kring behoorde ook de schilder Carlo Dolci, ook Carlino Dolce genaamd, van wiens schilderstuk: ‘de Madonna en het slapende kind Jezus’ de eerste gravure van dit nommer eene afbeelding biedt.

Dolci werd in 1616 te Florence geboren, alwaar hij in 1686 overleed. Hij was een leerling van den beroemden Jacopo Vignali en heeft zijn penseel bijna uitsluitend aan godsdienstige onderwerpen en personen gewijd.

't Is vooral door de liefelijke voorstelling der Madonna, dat zich Dolci een uitstekenden naam als kunstenaar heeft verworven en ofschoon de soms overdreven en misplaatste weekheid van voorstelling der italiaansche school ook veelal zijne

voortbrengselen aankleeft, zoo bespeurt men tevens in zijne voortbrengselen eene volmaaktheid en voortreffelijkheid van uitvoering, die aan de werken der vlaamsche meesters herinnert.

‘Hoe zalig als de jongenskiel nog om de leden glijdt! Dan is het hemel in de ziel....’

Bezie de gravure op pag. 180, zie de lachende en hemelsche onschuld dier spelende kinderen, en twijfel er aan, zoo ge kunt, of Hildebrand iets te veel heeft gezegd. Immers, spreekt ook uit het Vroolijke wezen van onzen hollandschen jongen niet ‘de verrukking zijner borst, al wordt hij door geen hobbelpaard gedragen als een vorst?’

Een hobbelpaard?.... Neen, deze weelde kent. onze wildzang misschien niet eens, hij is er echter niet minder gelukkig om en rijdt even goed op.... de schaafbank.

Speelt lustig voort, prettige kleinen, ‘zoolang het duren mag!’ Later zal u diezelfde schaafbank wellicht, waarmeê gij thans speelt, bij den arbeid nog menigen zweetdroppel kosten en voor u het voertuig moeten worden, om door de wereld te komen. Thans moogt gij nog volop spelen en rijden zonder eene schrede voorwaarts te doen; als de ernstiger dagen des levens aanbreken, houden die kinderlijke scherts en spel op; laat het dan uw leus zijn: werken en vooruitkomen!

Het tafereel door de derde gravure in dit nommer voorgesteld, is aan een der beste voortbrengselen ontleend van den vlaamschen schilder J.B. Madou.

In 1796 te Brussel geboren, verheugt zich deze kunstenaar, hoezeer ook in leeftijd gevorderd, nog immer in de volle kracht van zijn talent en geniet niet minder als teekenaar dan als schilder eene europeesche vermaardheid. Uit al zijn werken spreekt ons een humoristische geest van opvatting toe, welke hem eene eereplaats naast Wilkie en de uitstekendste schilders der nieuwere school verleent.

De schilderij, waarvan onze gravure eene kopie biedt, werd door Madou ‘de goede raad’ genoemd. De half ernstige, min of meer schalksche lach van den ouden landman maakt de vooronderstelling niet ongegrond, dat de zaak, waarin hij den jonkman raad geeft, geenszins van tragischen aard is. Het meêgaande in de houding en gelaatstrekken van den glimlachenden jongeling getuigen het duidelijk, dat hij het met den ouden tamelijk wel eens is, die hem daar op zoo vertrouwelijken toon uit de schatten zijner eigene levenservaring schijnt mede te deelen. De personen, meubels, de voorstelling van het vertrek, alles in dit kleine tafereel ademt den beminnelijken geest der huiselijkheid en uit elk der deelen schijnt u de geest der oprechtheid en vertrouwelijkheid toe te spreken.

De ‘goede raad’ werd in 't jaar 1848 door Madou vervaardigd, zij behoort dus tot het meest bloeiende tijdperk des schilders en kan zonder overdrijving onder zijne uitstekendste meesterstukken worden gerangschikt.

Middeleeuwsche legenden.
Door G. van G.

5.
De zwaluw.

Het zondig paar ging wand'lend rond
En strooide voedsel op den grond
Het voglenheir uit bosch en riet
Kwam saam - en zong een dankbaar lied.

De zwaluw weende: zweeg alleen
En vloog naar verre streken heen.
‘Ach treur zoo niet,’ sprak God tot haar,
‘Dewijl gij vloodt het zondig paar

Wordt gij de vogel van den Heer
En sterft uw zomervreugd niet meer;
Voor u zal eeuwig in. het groen
De beek haar zangen hooren doen.

En bode van den zonneloop
Wordt gij het zinnebeeld der Hoop.
Bescherm den mensch, zijn huis en lot
En roep hem weder tot zijn God.’

6.
De regenboog.

De zondvloed week. - De regenboog
Staat zilverkleurig wolkenhoog
En in zijn beide handen houdt
Hij emmertjes van louter goud.
En twee daarvan naar boven gaan,
Zij voeren wolken water aan;
En twee die dalen naar beneê
Zij brengen hemelsschatten meê
En werpen paarlen - Diamant
En Emerauden in het zand.
En spreken. - ‘Zoek het Hemelrijk
Dan komt het al in uw bereik
Doch wordt uw ziel door zonde blind,
Verstrooit dat alles weêr de wind.
O ruil het nooit, dit geld van God
Voor zelfs het best van 't aardsch genot
Uw tolgeld zij't om langs den boog
Te klimmen naar uw God omhoog,’
En Noach dankte God den Heer
En boog zich knielend voor hem neêr.

Allerlei.

De Papegaai.

De papegaai is, even als de aap, eigenlijk voor de tropische luchtstreek geboren; toch zijn er ook eenigen in Nieuw-Zeeland, Patagonie en Noord-Amerika inheemsch, terwijl enkele soorten zich ook best naar ons klimaat weten te schikken. Men beweert wel eens, dat zij in hunne gevangenschap niet zeer oud worden; 't is evenwel eene daadzaak, dat eenige dezer huisvrienden ook in hunnen kerker een verbazenden ouderdom bereiken, ja dat er zelfs geweest zijn, die drie of vier generatiën zagen geboren worden van dezelfde familie, aan welke zij eenmaal toebehoorden. De gemakkelijkheid, waarmede deze vogels sommige klanken en ook de menschelijke stem weten na te bootsen, zou haast doen gelooven, dat zij voor de grappenmakerij en 't huiselijk verkeer in de wieg zijn gelegd. Vertrouw en roem hen echter om hunne aardigheid niet te veel; want van natuur zijn zij listig en valsch; vooral als zij op jaren komen, worden de papegaaien gemeenlijk zeer lastige en boosaardige gasten, dan begroeten zij u even goed met een ‘zoete lorre’ als ‘spekkop’ naar 't hun invalt; eindelijk, om deze hatelijke critiek op den papegaai met één woord volledig te maken: in al hun doen en laten zijn en blijven het echte papegaaien.

Hugo de Groot

gaf aan een jong mensch, welke hem om een boek vroeg, waaruit hij veel wijsheid kon halen, den volgenden raad: ‘Neem een boek wit papier en teeken al 't merkwaardige er in op, wat gij in uw leven moogt ondervinden. Door op te merken, wat er in en om u plaats heeft, zult ge een schat van wijsheid vergaren.’

Een zeker schrijver

kocht eens een hond voor een daalder. Weinigen tijd daarna beviel hem het dier niet meer en verkocht hij het voor drie daalders aan een ander. ‘Mij dunkt dat gij betere zaken met hondenverkoopen doet, dan met het schrijven van boeken,’ voegde een zijner vrienden den schrijver toe. ‘Dat is niet te verwonderen,’ antwoordde deze, ‘daar er meer hondenkenners dan boekenkenners zijn.’

In drift ontstoken

over een klein verzuim, liet Napoleon l eens zijn minister Fouché bij zich komen en voegde hem toe, dat hij te weinig op de hoogte was van 't geen er zoo al voorviel, om langer aan 't hoofd der politie te staan. ‘Pardon, sire,’ hernam Fouché, ‘ik ben zoo slecht niet op de hoogte als gij wel meent, want o.a. weet ik zeer wel, dat Uwe Majesteit mijn ontslag geteekend heeft en het op 't oogenblik in zijn zak draagt.’ Napoleon's toorn werd door deze woorden ontwapend en hij behield zijn minister.

Een fransch geleerde

bezocht op zijne reis door Spanje ook de beroemde bibliotheek van het Escuriaal, waar hij een bibliothecaris aantrof, die nooit naar eenig boek omzag. ‘Die man heeft

zijn eigenlijke roeping gemist,' zeide de Franschman, 'want in plaats van door den koning tot het bewaren van boeken aangesteld te zijn, had men hem het beheer van de financiën moeten opdragen, daar hij nooit een hand uitsteekt naar de schatkist, die hem is toevertrouwd.

Bij het beleg

van een der sterkste vestingen van Vlaanderen, tijdens de oorlogen van Lodewijk XIV, was het volstrekt noodzakelijk, om een zeker punt van aanval te verkennen. Het gevaar was groot en er werd daarom eene belooning van 100 louis d'or uitgeloofd voor dengene, die de stoute onderneming durfde bestaan. De dapperste soldaten zelfs deinsden voor deze taak terug, toen zich eindelijk een jongeling van ternauwernood achttien jaren hiertoe opdeed. Koelbloedig begeeft zich de jeugdige krijger op weg; weldra echter wordt hij uit het oog verloren en de gevaren, waaraan hij is blootgesteld, doen al zijne kameraden gelooven, dat men hem nooit weder zal zien. Na twee dagen keert hij evenwel ongedeerd bij de zijnen terug. Iedereen wenscht hem geluk en de legeraanvoerder haast zich, om hem de zoo duur verdiende belooning van honderd louis aan te bieden. 'Gij schertst, generaal,' is 't antwoord van den dapperen jongeling, 'zulke daden verricht niemand voor geld.'

Keizer Maximiliaan I,

door een bedelaar om een aalmoes gevraagd, gaf dezen een klein geldstuk. De bedelaar was met de geringe gift zeer weinig in zijn schik en naar de reden zijner ontevredenheid gevraagd zijnde, antwoordde hij met vrijmoedigheid, dat hem de ontvangen gift alles behalve keizerlijk toescheen en dat hij de vrijheid nam, er den keizer aan te herinneren, dat alle menschen van éénen vader afstammen en dus broeders zijn. 'Dat is zeer goed gezegd mijn goede man,' antwoordde Maximiliaan glimlachend, 'want als al uwe broeders u zooveel geven, als ik thans gedaan heb, zult gij spoedig veel rijker zijn dan ik.'

De dichter Dante

had tijdens zijne ballingschap te Verona zulk een gering inkomen, dat hij bijna broodsgebrek leed. Aan 't hof bevond zich destijds een grappenmaker, die door den vorst zeer ruim werd bezoldigd. 'Hoe komt het,' vroeg deze eens aan den dichter, 'dat een genie, gelijk gij, zoo arm blijft, terwijl ik voor mijn kunsten en grappen zoo goed betaald word?' - ''t Is zeker,' hernam Dante, 'dat ik ook eens rijk zal worden, zoodra mij het geluk een vermogende doet aantreffen, die door de gaven van geest en hart met mij overeenstemt.'

In een gezelschap

beweerde een zeker jongmensch, dat men door de chiromantie bij iedereen aan de handen kon zien, of hij mild en vrijgevig was, ja dan neen. ‘Zonder twijfel moet men het aan de handen kunnen zien,’ bemerkte een zijner vrienden, ‘want met de voeten wordt in den regel door niemand iets gegeven.’

Eenige jaren geleden

heeft men een middel uitgevonden, om uit hout eene papiersoort te vervaardigen. Bevoegde beoordeelaars, die deze papierspijs hebben onderzocht, constateeren, dat dit uit hout toebereide papier volkomen wit en zacht is en dat, zoo zij zich niet door een nauwkeurig onderzoek overtuigd hadden, zij het niet voor papier, uit hout vervaardigd, zouden aangezien hebben. Het is geheel vezelig maar volkomen dicht en vast. De spijs werd evenmin als het papier door zwavelzure aniline geel gekleurd, hetgeen men tot heden als het beste reagens tot het aanwijzen van houtvezels in papier heeft gehouden. Bij volkomen zuiverheid der houtvezel, oefent echter dit reagens geen werking uit.

De beroemde componist Haydn

componeerde van zijn achttiende tot zijn drie en zeventigste jaar niet minder dan 113 ouverturen, 163 stukken voor de viola di gamba, 20 variaties voor verschillende instrumenten, 3 marschen, 24 trio's, 6 solo's voor viool, 15 concerten voor orchest, 30 services, 83 quartetten, 66 sonaten, 42 duetten, 5 duitsche marionette opera's, 5 oratoriums, 366 schotsche aria's en 400 menuetten en walsen.

[Nummer 24]

Onze gravuren.

De beeltenis des aartsengels in bijzijnde gravure is de getrouwe kopie eener schilderij van den beroemden franschen schilder Paul Delaroche.

‘lk ben Gabriël, die voor Gods aangezicht sta,’ zoo spreekt de engel tot Zacharias, als hij hem de geboorte van Joannes den Dooper aankondigt (Lucas XIX. 1.)

Het zijn deze woorden, die het penseel des schilders hebben geïnspireerd. De majesteit en weêrglans van hemelsch licht, die op het wezen van den godsgezant liggen uitgespreid, de rijkdom en eenvoud van gewaad, de parelen, saffieren en smaragden, die zijne schouders tooien, de bevallige dracht zijner los zwevende haren, omwonden met een stralenkrans vanglorie; dat alles leent aan het beeld van Delaroche eene poëtische schoonheid, die de voorstellingen der grootste meesters waardig is.

DE AARTSENGEL GABRIËL.

Loeiend jaagt de Westewind over de in een uitgestrekten waterplas herschapene landstreek; het anders zoo vroolijke jachtgebied is door der golven vloed als in een woeste zee veranderd. Slechts hier en daar verheft zich een kleine moerassige hoogte, gelijk een oase in de woestijn, en door den nood gedwongen koos Reintje zulk een plek uit om zich door ernstige bespiegeling den tijd der verlatenheid ten nutte te maken.

‘Zoo'n hoog water,' zegt hij zuchtend, ‘is ongetwijfeld zeer aardig voor de liefhebbers, mij evenwel is het water wat rijkelijk nat en liever zat ik hoog en droog, bijv. om maar iets te noemen, in een hoenderhok.’

Een voorbijvliegende kraai heeft toevallig eenige klanken dezer treurige alleenspraak opgevangen en zich op den tak van een boom nederzettend bespeurt zij het roode haar van den vos. Thans wordt terstond de alarmtrom met de vleugelen geslagen en een geheele zwerm confraters komt aangevlogen, om door luid gekras en spektakel hun wraaklust op den ouden zondaar te koelen. Eene door den onbezonnen overmoed der jeugd al te zeer tot geestdrift vervoerde kraai, schijnt zelfs van meening te zijn, dat de vos in den laatsten tijd zóó hardhoorig is geworden, dat

hem haar schimpscheuten niet genoeg treffen, zoo zij niet vlak om zijne ooren vliegt. Toch had Reintje haar deze roekeloosheid bijna zeer duur betaald gezet; slechts met veel moeite en spartelen ontkomt zij zijne klauwen, en de overige schaar oordeelt het na deze episode maar beter om aanstonds de plaats te poetsen. De vos van zijnen kant troost zich met de gedachte dat een kraai toch eigenlijk een slecht eten is. ‘In betere dagen,’ zegt hij, ‘zou k zoo'n voedsel nooit op mijn tafel geduld hebben, ja zelfs in den harden winter had ik aan een ouden, uitgedroogden schoenzool boven zulk vleesch de voorkeur gegeven.’

Door deze en andere gedachten bevredigd, keert in zijn gemoed de gewone kalmte terug, hij wikkelt zich zoo diep in zijn pelsjas, dat slechts zijn

rechter oog er nog even boven uit komt kijken, eenige oogenblikken slaapt en snorkt hij zalig gelijk een os.

De avond daalt; daar weerklinkt in de verte bij de nachtelijke stilte het gekwaak van een troep ganzen. Reintje luistert. 'Ganzen?.... Nu ja, die laten zich toch gebruiken!' - Het geluid komt nader; daar zijn zij en vliegen in dichte rijen vlak over zijn hoofd. Welk een teleurstelling! In zijn bereik niets dan lucht en water, boven hem de kostelijkste winterprovisie!

Weemoedig blikt de arme verlatene omhoog. Waarom toch moet hem zoo dikwijls dezelfde droeve teleurstelling treffen, die hij eens bij den wijngaard ondervond.... Toenmaals waren de druiven te zuur; thans moet hij zich troosten met de gedachte, dat de ganzen, die hem daar voorbijvliegen, slechts wilde en geen tamme zijn.

Na regen komt zonneschijn. De vos heeft nauwelijks den tijd gehad om van zijn vorige teleurstelling te bekomen, of, hoor! daar ruischt het in 't water. Reintje spitst de ooren en blikt met angstige bezorgdheid naar beneden. Werkelijk! dat ontbrak er nog aan. Vlak in zijn nabijheid bevindt zich een welbekende drenkeling en deze is niemand anders dan een vette, zware, volwassen 'lepus timidus', een haas.

Doornat van den tocht door het water blikt 't arme dier reikhalzend naar de gewenschte kust, waar het eenigermate na zooveel zwemmen hoopt tot verademing te komen. Helaas, zoo de haas den sprong waagt, komt hij 'van den drup in den regen!'...

Den bezoekers van Parijs, welke door de Rue Roquette zich naar de beroemde rustplaats der overledenen, Père-Lachaise, begeven, valt het in 't oog, hoe de Franschman zelfs in de omgeving des doods zijne zucht naar weelde bot viert en op de tranen en smart der in rouw gedompelden speculeert. Lange rijen van winkels spreiden aan beide zijden der Rue Roquette hun weelde ten toon en bieden den kooplustigen voorbijganger urnen, kruisen en lijkkransen in allerlei kleuren en vormen.

Niet slechts door de kunst, ook door de natuur zelve is de weg, die naar het kerkhof leidt, met de aantrekkelijke gaven der weelde bedeeld en allerbekoorlijkst zijn de wandeldreven te midden der platanen, populieren, cypressen en bloemperken, aangelegd door de vrome hand der vrienden van hen, die daar rusten. Gelijk de andere doodenakkers van Parijs, biedt ook Père-Lachaise gedurende de Lente, Zomer en Winter een vroolijken en lachenden aanblik; slechts in den Winter vertoont zich hier aan uw oog het treurige beeld van den dood. Wit en koud ligt dan het sneeuwkleed over de graven uitgespreid, de boomen, bosschages en struikgewassen zijn door hun verwelkt loof en ontbladerde takken als zoovele sombere boden der aardsche vergankelijkheid. De duizenden gedenkteekenen en het marmer, dat anders zoo bevallig uit het omgevend groen te voorschijn treedt, vervullen thans weder hunne eigenlijke taak en de letters op hun steen gegrift herinneren in huiveringwekkende taal aan de onvermijdbare stonde der scheiding. Zelfs 't heerlijke uitzicht, dat men van 'la Chapelle' op Parijs, op zijne paleizen, zuilen, torens, boulevards, pleinen en duizenden woningen geniet, is verdwenen en door grauwe nevelen aan 't oog onttrokken.

Om het kerkhof Père-Lachaise al wandelende te bezichtigen, zonder ergens stil te staan, heeft men drie uren noodig en zoo geen gids u vergezelt, hebt gij alle kans om in zijn verschillende alleeën en binnenpaden verdoold te loopen. De vreemdeling,

die Frankrijk's geschiedenis der laatste tachtig jaren wenscht te bestudeeren, zal overigens in de gansche hoofdstad bijna geen geschikter plaats dan dezen doodenakker aantreffen, waar meer dan duizend grafsteenen hem de namen der beroemdste veldheeren, staatsmannen, dichters, kunstenaars enz. voor den geest roepen.

Een breede weg brengt den bezoeker ter rechter zijde van de plaats, waar de trappen zijn, die naar ‘la Chapelle’ voeren, bij een groep van monumenten, aan de corypheeën der kunst en vooral der muziek toegewijd. Twee dezer bevinden zich op onze gravure, namelijk dat van den componist Bellini en den tooneelspeler Talma. Het monument van Bellini is met diens buste en het beeld van den genius der toonkunst versierd; het gedenkteeken van Napoleon's vriend Talma munt evenzeer door kunst als door eenvoud uit en geeft slechts deze weinige woorden te lezen: ‘Talma - son nom fait ses éloges.’

Sinds het vorig jaar is tengevolge der buitengewone sterfte, door de rampen des oorlogs en der commune veroorzaakt, het kerkhof Père-Lachaise meer dan ooit de geliefkoosde bedevaartsgang der vromere bevolking, en te wenschen is het, dat het hedendaagsche Frankrijk, terugblikkend op zijn roemrijk verleden, bij de grafzerken der groote mannen, wier asch hier rust, den geest van godsdienst en heldenmoed herkrijge, dien het verloren heeft.

De ‘Herodias met het hoofd van den H. Joannes’ wordt als het voornaamste meesterstuk van den italiaanschen schilder Carlo Dolci geroemd.

Niet als een afschuwelijk monster, maar veeleer als het beeld der verleiding heeft de schilder de onmenschelijke dochter van Herodes voorgesteld. Als eereloon voor den dans, door haar op verlangen van haar schoonvader Herodes Antipas uitgevoerd, ontvangt Salome het hoofd van den heiligen boetgezant, wiens roepende stem een zoo vreeselijke wanklank was voor haar zondig geweten. Geen de minste ontroering, geen gevoel van medelijden noch berouw verraadt haar gelaat; integendeel 't penseel des schilders heeft een waas van onschuld over haar wezen uitgespreid, en gelijk het lelieblanke van een kleed een roode bloedvlek des te meer in 't oog doet vallen, zoo heeft ook de kunstenaar door 't edel en zachtzinnig uiterlijk, waarmede hij het beeld der misdadige vrouw heeft getooid, haar bloeddorst en boosaardigheid in een treffender daglicht weten te stellen.

Pater Olivaint en zijne gezellen.

‘Wat Frankrijk noodig heeft is hetzelfde, wat eens de wereld behoefde: den losprijs des bloeds; niet het bloed des schuldigen, dat in den grond verloren gaat, stom en onvruchtbaar blijft; maar 't bloed des rechtvaardigen, dat ten Hemel roept, de rechtvaardigheid bezweert en de barmhartigheid inroept.’

Ziedaar de treffende woorden eens gesproken door den heldhaftigen martelaar, wiens naam aan 't hoofd dezer schets is geplaatst. Gelijk een welluidende melodie weêrklinkt die naam te midden der woeste kreten van 't schrikbewind der commune en verrukt ons als met een der schoonste lofliederen van christelijken heldenmoed, die de wereld in deze dagen van verschrikking mocht vernemen. Wij ontleenen daarom eenige trekken aan het werk van pater Ponlevoy, waar in de gemoedsgesteldheid en 't uiteinde van de martelaren der rue Lhomond en Sèvres zijn beschreven.

Hartverheffend is de geest van christelijken heldenmoed, die ons uit al het doen en laten der gevangen priesters toespreekt. Nooit laten zij de minste klacht hooren,

nooit geven zij het geringste blijk van ontevredenheid. De opsluiting is streng in Mazas, daar houdt alle verkeer met de menschen op, men is er levend begraven. En de Jezuïeten hebben in dat graf verwijld van 13 April tot 22 Mei. De gevangenbewaarders zijn stroef, het voedsel is ontoereikend, 't verblijf zeer pijnlijk, dat alles gaat ongemerkt voorbij, of zoo er sprake van is, luidt het: ‘onze bewakers zijn zeer goed, het huis is zindelijk en er heerscht orde.’ Men mag in waarheid wel zeggen dat het echt godsdienstig leven alleen bij machte is, de opwellingen der natuur zoo te bedwingen en aan de ziel die bovennatuurlijke onverschilligheid te schenken. Hierbij laten zij het echter niet, want in tijd van stilte, wanneer slechts hier en daar een kreet van: ‘weg met de Jezuïeten!’ wordt aangeheven, en 't gansche koor der cosmopolitische revolutie hem niet uitbrult zooals op dit oogenblik, in die dagen van schijnbare rust, zeg ik, wordt de Jezuïet zoozeer met verguizingen overladen dat hij zich geen begoocheling kan vormen omtrent hetgeen hem op den dag des gevaars verbeidt. Ook onze gevangenen maakten zich geen begoochelingen. Van den eersten dag hunner gevangenschap voorzien zij duidelijk de noodlottige ontknooping en nemen alles gewillig, heldhaftig aan. Die cordaatheid heeft hen geen enkel oogenblik verlaten. Zij klagen niet over eigen lijden, dat er toch waarlijk niet zal ontbroken hebben, en wanneer wij bijwijlen in hunne akten de geheime weêrbarstigheid der natuur zien doorschemeren, die immer den dood vreest, zoo kunnen wij toch ook aanstonds 't zegevieren der rede en genade waarnemen, dan is het: ‘O! mijn kerker! dierbare kerker! U, wiens muren ik gekust heb, terwijl ik uitriep: bona crux! O! dierbare gevangenschap! blijf, blijf altijd voortduren!’ Zoo gaan zij voort, werken, bidden en brengen hun levenswijze zooveel mogelijk overeen met die, welke zij te midden hunner broeders volgden. Aan hun gewone bezigheden onttrokken nemen allen te gelijk zonder afspraak de gelegenheid waar om hunne jaarlijksche retraite te doen. Daarenboven vraagt pater Clerc, die leeraar der mathesis is, boeken om zijn lessen voor te bereiden, pater Olivaint brengt aanteekeningen bijeen en schrijft eene verhandeling over den H. Geest. En dat alles te midden van ontberingen, van ziels- en lichaamswee, van allerlei drukkende, vreesverwekkende omstandigheden, wel in staat de krachtigste ziel te verontrusten, en dat alles bij 't gedruis van 't kanon, hetwelk zonder ophouden 't gevaar van hun toestand verkondigt, met de volle zekerheid in 't hart dat men hen weldra zal komen vermoorden, en niettemin gaan zij rustig voort als goede religieusen de dagen, die nog overig zijn, voor hun eigen welzijn en dat van anderen te benuttigen. Ziedaar de bovennatuurlijke zijde van dit tafereel. Neen, neen, Gods liefde, 't streven naar den hemel, verbetert, verheft en adelt 's menschen karakter maar breekt het niet. Vandaar dan ook die schoone verscheidenheid van gevoelens in hun brieven waar ieder hunner zich volgens zijn eigen en waren aard vertoont.

Pater de Bengy, die 't minst te voorschijn treedt, zou toch, zoo merkt een fransch schrijver op, in de wereld het meest de aandacht tot zich getrokken hebben. Van hem vinden wij slechts weinige woorden, wier inhoud immer dezelfde is. ‘Ik maak het uitmuntend. Men behandelt mij zeer goed. Aan het brood der gevangenis ben ik volkomen gewend. Ik slaap zeer goed in mijn hangmat.’ Onwillekeurig denkt men aan het dagboek van den militair gedurende een veldtocht. En waarlijk ook had hij wel iets weg van den soldaat. ‘Nog staat hij mij voor den geest,’ zegt E. de Lafebure, ‘zooals ik hem in Augustus 1870 het paleis de

l'Industrie zag verlaten om een ambulance naar Sédan te volgen. Bij 't zien van zijn rijzige gestalte, zijn edel priesterlijk voorkomen, zijn wakkeren tred, die vroolijke vastberadenheid welke hem ten type maakte van den leger-aalmoezenier, bleef iedereen staan en groette hem met welwillende ingenomenheid.' Te Parijs zou hij vallen door fransche kogels, onder de verguizing en slagen van vuige moordenaars, na zoo menigmaal in de Krim, onder de muren der belegerde hoofdstad en in de hospitalen den dood getrotseerd te hebben. Sterven op 't slagveld noemt de wereld, den dood der dapperen, zijn dood noemen wij in de taal der Kerk: den dood der martelaren. De volgende woorden, die hij in een zijner laatste gesprekken uitte, wil ik den lezer niet onthouden: ‘Voorheen dacht ik in mijn geestelijke oefeningen dien graad van onverschilligheid omtrent leven of sterven bereikt te hebben, waarop de H. Ignatius bij ons aandringt. Ik heb echter te Mazas bemerkt dat ik er nog niet was en 't heeft mij meerdere dagen gebed en overweging gekost er te komen. Thans echter, Gode zij dank, dunkt het mij dat ik liever sterven zou zoo Hij er mij de keuze van liet.' Welke tegenstelling tusschen de Bengy en Canbert! Deze laatste is tenger, zwak en uitgemergeld van lichaam, 't beeld van een verstorven vader der wildernis. Maar de ziel is niet minder krachtig en in zijn brieven erkent men aanstonds den man van vrede, die 't gebed bemint, ver van alle gedruis in nederigheid en stille overweging leeft. Pater Canbert schijnt zijn zielstoestand in de gevangenis met deze woorden beschreven te hebben: ‘Ik leef, zonder onrust, vol vertrouwen, gelukkig te volbrengen wat God van mij verlangt, met volkomen overgeving in zijne handen voor de toekomst en geneigd Hem niets te weigeren.' Dat deze gevoelens hem bezielden blijkt uit het bezoek van den heer Rousse, die zich op zulke edelmoedige wijze ter zijner verdediging aanbood. Met deze woorden verhaalt de uitstekende rechtsgeleerde zijn wedervaren: ‘Zonder hem een enkele vraag te stellen aangaande zijn toestand, zegde ik wat ik wist en hoopte. Hij antwoordde mij met de oprechtste onverschilligheid, glimlachte als wilde hij zeggen: waartoe dat alles en zeide ten laatste: Ik ben u zeer dankbaar voor 't geen gij doet. Er zal gebeuren wat God behaagt. Willen zij ons dooden, zij hebben het in hun macht. Na een half uur stond ik op, wel eenigszins verlegen met mij zelven, daar ik niet veel te zeggen had aan iemand van zulk een gehalte en wiens moed den mijnen zoover overtrof.'

Wat zou de heer Rousse van 't volgende gedacht hebben, ons door pater de Ponlevoy met zulke frissche kleuren geschilderd: ‘De Abbé Petit, die in de cel naast pater Canbert woonde klopte van tijd tot tijd op het beschot, dat hen scheidde, dit was het gegeven teeken. Pater Canbert kwam onmiddellijk bij het raam en met een schoone spreuk der H. Schrift wenschte hij hem den vrede toe, maar op zulk een toon dat hij den vrede werkelijk in het hart deed nederdalen. Weldra met spreken niet tevreden, begon hij te zingen. ‘Zie! dus, sprak hij om u moed in 't hart te geven, laten wij het H. Hart bezingen' en den Heer Petit een zangstukje van pater Lefebvre overhandigd hebbende, zongen zij er een strophe van.'

Pater Ducoudray, al heeft hij ook van 't begin af zijn offer gebracht, hij, die kort vóór zijn gevangenneming zeide: ‘weldra zullen onze kerken gesloten zijn, onze huizen verwoest, wij zelf aangehouden en God weet, wie onzer de vrijheid weêr herkrijgen zal;' pater Ducoudray, schijnt met meer aandacht de gebeurtenissen van buiten gade te slaan. In zijn dagorde ontgaat het ons niet, hoe hij dagelijks eenigen tijd aan de dagbladen wijdt. Deze bezigheden kwamen zeer goed met de omstandigheden overeen, waarin hij weleer verkeerde. Overste toch van een huis,

waar jonge, lieden voor al de hoogere inrichtingen van onderwijs werden opgeleid, en daardoor in voortdurende betrekking met de eerste familiën van 't land, was hij meer dan anderen in aanraking met de verandering en wrijving van ideeën, die wij in de wereld waarnemen.

De rector van 't vermaarde collegie rue des Postes levert ons een doorslaand bewijs, dat de religieuse staat 's menschen zielskracht niet verlamt of ontzenuwt, maar ze naar boven richt, ze in haar eigen element plaatst, waar zij van 't stoffelijke zooveel mogelijk ontheven, des te beter en krachtiger hare werkzaamheid kan uitoefenen.

En 't is geen der minst bekoorlijke trekken dezer gedaante, er bijwijlen 't sidderen der natuur, ook in Gethsemane gevoeld, waar te nemen, des te schitterender toch vertoont zich daarnaast de gewone kalmte van den doorluchtigen man. Een voorbeeld hiervan onder velen. Op 8 Mei vinden wij dezen vertrouwelijken brief: ‘Dat arme hart is van tijd tot tijd geneigd te ontsnappen, de verbeelding zou gaarne volgen, beiden laten zich niet door de rede bedwingen zooals ik 't wenschte, vandaar somtijds zekere aanvallen van verveling, zielswee waaronder mijn geest kwijnt, neêrslachtigheid, onrust, walging.’ 't Is eenigermate de hof van Olijven voor Ducoudray, maar ook de Engel van troost en versterking daalde in Mazas neder; immers in de woorden, die onmiddellijk volgen, vinden wij pater Ducoudray, in 't bezit van zijn vorige gemoedsrust. ‘Laten wij bidden en veel bidden,’ dus schrijft hij, ‘bereid om te leven zoo het God behaagt; en om, zoo het Hem behaagt, te sterven als een waar zoon van onzen heiligen vader Ignatius.’ ‘Gelukkig hij,’ voegt pater de Ponlevoy er bij, ‘gelukkig hij die na dergelijke regelen geschreven te hebben zijn pen gebroken heeft!’

De brieven van pater Clerc wekken een gansch ander gevoel in ons op. Zijn teedere zachte aard treft ons aanstonds. Geen enkele kleine dienst blijft zonder dankbetuiging. Nu is het zijn broeder dan zijn vrienden, die hij herdenkt, ‘wat doet de scheiding ons toch gevoelen van datgene waaraan zich ons hart gehecht heeft?’ zoo spreekt hij. Gevoelige menschen zijn wel eens zwak. Is zulks ook hier het geval? Voorzeker neen. Bij pater Clerc ontmoeten wij meer dan kalmte of onverschilligheid, wij vinden er vreugde. Want zijne liefde bleef niet halverwege staan, zij ging tot het uiterste, tot in den dood. Hij beminde God, om zoo te zeggen, even vurig en gevoelig als hij de menschen liefhad, en daarom schijnt hij geen de minste moeite te hebben, Gode elk offer, zelfs dat des bloeds te brengen.

Men was er in geslaagd de gevangen priesters in 't bezit te stellen van het Allerheiligste, en wel op eene wijze die ons onwillekeurig aan de lotgevallen der martelaars onder de romeinsche keizers doet denken. Pater Clerc geeft bij deze gelegenheid zijne dankbaarheid lucht in de volgende woorden: ‘Nooit had ik durven hopen zoo groot eene weldaad te ontvangen. Jezus bezitten, Hem als gezel in mijne gevangenschap hebben, Hem op mijn hart dragen en op Zijn Hart rusten, even als Hij het aan den Apostel, dien Hij liefhad, toestond. Mijn God dat is te veel voor mij, nooit had ik aan zoo iets durven denken. O! hoe goed! hoe medelijdend, hoe voorkomend is de God van het heilig Sacrament des Altaars! Ik was steeds vol hoop,’ dus sluit hij, ‘dat God mij de kracht zou schenken, wel te sterven, heden is mijn hoop een vast vertrouwen geworden. Mij dunkt dat ik alles vermag in Hem, die mij versterkt en mij vergezellen zal tot den dood toe. Is zulks zijn verlangen? Ik weet het niet. Maar ik weet wel, dat zoo Hij het niet wil, ik er een hartzeer over zal gevoelen, slechts te stillen, door de onderwerping aan zijn heiligen wil.’

Nog een enkel gezegde van hem: ‘Ik heb van voorstellen ter uitlevering der gevangenen hooren spreken. Dat zij verre van mij. Ik wil niet. Ik heb geduld genoeg

en dat voor zoolang het noodig is. Er zijn zoovele redenen om een uitwisseling te weigeren.'

Met pater Olivaint hebben wij ons voorgenomen te sluiten, wijl hij de deugden der overigen in zich schijnt te vereenigen. In zijn brief erkent men hem, 't is de kernachtige, zaakrijke stijl van iemand, die aan drukke en gewichtige bezigheden het hoofd moet bieden. 'Bedank God met mij,' is de aanhef van zijn eersten brief den 7^{en} April, en zijn laatste regel den 18^{en} Mei geschreven, luidt: 'Nog eens, wat is onze Lieve Heer toch goed.'

Bewonderenswaardig en eenig was hij, door de gaven van hart en geest. Juist van oordeel, ook in de moeielijkste en teederste zaken, een boeiend en machtig spreker bij vergaderingen en feestelijke gelegenheden, onderhoudend, nuttig, zeer innemend in den gewonen omgang, goedig en zacht voor een ieder maar bijzonderlijk voor de jeugd, die hij tot roem van den godsdienst en tot steun van zijn vaderland wilde opleiden.

Al de gijzelaars, die het moordhol ontkomen zijn, getuigen eenparig, dat de natuurlijke, geestige vroolijkheid, zoo eigen aan pater Olivaint, hem geen oogenblik verlaten heeft. Hij was in la Roquette, zooals in de rue de Sèvres, zooals overal elders, en wie hem gekend heeft zal zulks niet verwonderen. Zijn godsdienstig karakter deelde zooveel mogelijk in het blijde van zijn natuurlijke inborst, 't was de zachtmoedige liefde van Franciscus de Sales met de engelachtige opgeruimdheid van Philippus Neri. Nu eens zien wij hem bij het bed van Mgr. Darboy, die uitgeput is van zwakte, dan weêr op de binnenplaats van la Roquette waar hij zijn zielenijver lucht geeft, of zijn medegevangenen opbeurt met een of ander verhaal uit de geschriften van Franciscus de Sales.

Man van versterving, religieus gansch en al gevormd naar 't ideaal, hem door zijn H. Vader in 't boek der Exercitiën voorgehouden, vergat hij zich zelven en was slechts bezorgd voor anderen. Spreekt hij over zijn gezondheid, dan is het terloops om de zijnen gerust te stellen. In één brief echter schijnt hij zich meer te willen ontzien; de lezer moge zelf oordeelen of de reden billijk is: 'Wees gerust, ik zal u wel vragen, wat ik noodig heb of het mij hier weten te verschaffen. Wat er ook gebeure ik wil dat men mij staande vinde.' - Men vond hem staande. Nog jong zijnde aanschouwde hij het martelaarschap in de verte, dat beeld had hem getroffen, 't was hem steeds voor den geest, en toen het uur aanbrak, die vreeselijke stonde, verrassend zelfs voor hem, die goed is voorbereid, het uur, dat den moed van zoovelen heeft zien falen, verhaalt de laatste getuige, dat pater Olivaint zich zelven gelijk gebleven is. Hij verliet de Roquette in zijn priesterlijke toga, aan 't hoofd van den stoet beklom hij langzaam de hoogte van Belleville, doof en onverschillig voor 't gejoel, de moordkreten en stompen waaraan hij was blootgesteld, maar gevoelig en medelijdend, zooals altoos, voor een zijner uitgeputte broeders.

Niemand heeft hem zien sterven, drie dagen na den moord is zijn lichaam verminkt en vermorzeld in de gruwzame slachtplaats rue Haxo weêrgevonden. Moge de getuige van zijn dood eens optreden en ons de stichtende bijzonderheden van zijn glorievol uiteinde vermelden. Wij volgden en bewonderden de vijf Jezuïeten op hun roemvollen lijdensweg der martelaren. Den victorie-palm hebben zij geplukt en met deze zegetropee in de hand, 't kleed van Jezus' bloedgetuigen om de schouders, zijn zij voor den troon des Lams verschenen, dat reeds door de stem der mirakelen ter hunner verheerlijking te Parijs en elders gesproken heeft. Want op den dag dat de lichamen van 't kerkhof Montparnasse naar de Jezus-Kerk, werden overgebracht, had er bij de kist van pater Olivaint een treffend wonder plaats. Ziehier het feit door geloofwaardige

ooggetuigen medegedeeld en onlangs nog door Dr. Lelièvre, lid der faculteit van Parijs, bevestigd.

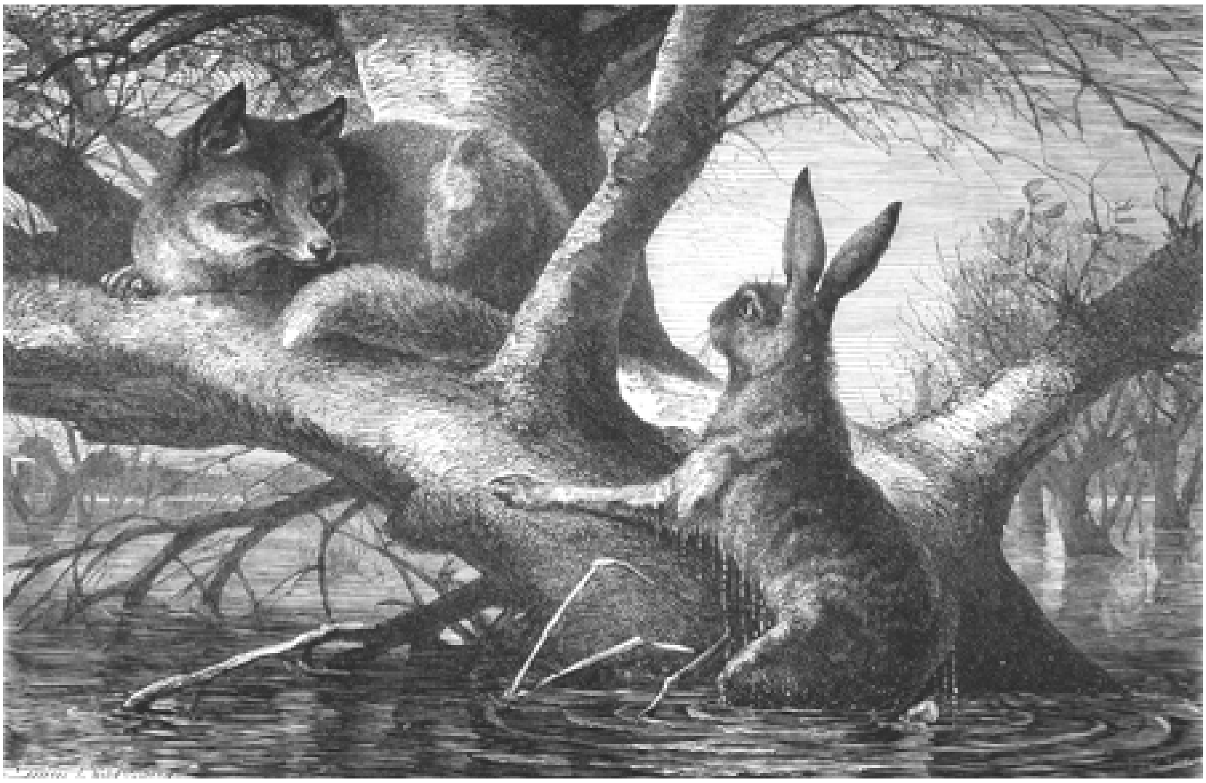

VAN DEN DRUP IN DEN REGEN.

HET KERKHOF PÈRE-LACHAISE.

Eene jeugdige vrouw twintig jaren oud, door pater Olivaint tot de eerste H. Communie toegelaten, had sinds jaren aan een beenkwaal geleden met het ongelukkig gevolg dat er zich eindelijk in de knie een gewrichtsverstijving vormde. Hierdoor verzwakt en uitgeput, was haar het gaan gedurende de drie laatste jaren onmogelijk geweest, zoo zelfs dat men verplicht was, haar van het bed naar den leuningstoel te dragen. Onlangs kwam er een buikvliesontsteking bij, de ziekte nam toe en de bekwaamste geneesheeren der hoofdstad gaven haar op, zoodat zij met de laatste H. Sacramenten bediend werd. Niettemin was en bleef zij vol vertrouwen. Juist eindigde hare 5e novene ter eere van pater Olivaint op den dag der overbrenging van zijn lichaam, toen zij gevoelde dat haar gebed zou verhoord worden; daarom verzocht zij dat men haar bij de lijkkist van haren geliefden vader zou brengen. Met veel moeite en voorzorg vervoerde men haar naar de Kerk der Jezuïeten. Nauwelijks heeft men haar bij de baar van pater Olivaint gedragen of zij grijpt die met beide handen vast, een gekraak in hare beenderen doet zich hooren, oogenblikkelijk staat zij volkomen genezen op, volgt den lijkstoet ten aanzien van al de omstanders, valt vervolgens op de knieën God dankend voor de uitstekende gunst haar bewezen, keert te voet huiswaarts en is tot heden toe telken dage bij het graf van haren weldoener komen bidden.

Een zonderlinge bedelaar.

Dat is gek! zegde ik op zekeren morgen tot mijzelven, nadat ik, mijnen zak omkeerende er niets anders in vond, dan een armzalig dertigsousstuk.

Ik was toen in Parijs en bewoonde een paar gemeubeleerde kamers in eene straat van de voorstad St. Germain, ontbeet gewoonlijk t'huis en dineerde in een koffiehuis.

Juist had ik ontbeten, toen ik tot bovengenoemde onaangename ontdekking kwam, die een dikke streep door al mijne schoone plannen voor dien dag maakte.

Ik had gedurende den laatsten tijd veel meer dan gewoonlijk uitgegeven, en er moesten nog eenige dagen verloopen, alvorens ik mijne driemaandelijksche toelage uit mijne vaderstad verwachten kon. Dertig sous!! - Wie ter wereld kan in Parijs eenen geheelen dag met dertig sous rondkomen?

Het sloeg elf uur. Ik stak mijn geldstuk in den zak en ging uit, totdat ik, al rondslenterende mij in het Palais-Royal bevond. Niemand, die destijds ooit op eenen zomermiddag het Palais-Royal gezien heeft, zal zijn eenzaam uiterlijk vergeten: de weinige vreemdelingen, sluipende onder de zuilengangen en in de juwelierswinkels loerende; de groep gedachtenlooze Franschen in grijze overrokken, die recht tegenover den voortreffelijken restaurateur Verg zitten; het hoopje jongens, wachtende op het losbranden van het kleine kanon van den grooten zonnewijzer, dat door middel van een brandglas door de middagzon geschiedt, terwijl het gekletter van de fontein zijne eeuwig eentonige melodie daarbij afzingt. Op een anderen keer zoude ik mij, zooals ieder vreemdeling verlustigd hebben, of, zooals de Franschen, een paar uren op een huurstoel kunnen mijmeren; maar de gedachte: ‘Gij hebt niet meer dan dertig sous op zak!’ was een sombere domper van alle genoegens en de verstoorder van de een of andere rustige beschouwing.

Toevallig viel mijn oog op Nummer 154, welk gebouw mij als een der voornaamste speelhuizen bekend was. Daar ik mij herinnerde, dat twaalf ure - door het kanon zoo even aangekondigd - het uur is, waarop het spel begint, trad ik binnen, en bevond

dat het groote werk reeds begonnen was, en aan deze tafel waren zulke lage inzetten, als dertig sous, geoorloofd. Mijn dertig sous waren mij van geen nut, ik kon mij zelfs even goed zonder middagmaal behelpen, als met een voor dertig sous. Zoo wierp ik dan mijn geldstuk op de tafel, en was zoo gelukkig, het meermalen verdubbeld terug te bekomen. Men had mij voor eenen onnoozelen hals aangezien, daar men mij niet verder uit kon lokken, en den zak leêgkloppen; men had mij waarschijnlijk met opzet laten winnen. Ik lachte inwendig, gaf den zesden frank aan den portier en ging met een vijffrankstuk in den zak heên. Nu kon ik toch dineeren, al was het dan ook niet als een russisch grootvorst of een engelsch lord, dan ten minste toch als een fatsoenlijk man; dus wandelde ik op mijn gemak uit het Palais-Royal naar de Quais, met het voornemen, over de naaste brug naar de Quai Voltaire te gaan, dat altijd mijne geliefkoosde wandeling was.

Ik was nog niet ver weg, toen ik mij door iemand om een aalmoes hoorde aanspreken. Omziende bemerkte ik eene uitgemergelde gestalte in een met lompen bedekten overjas en een hoed zonder rand, waaronder een gezicht uitstak, waarvan men wel zeggen kon, dat kommer en ellende er hunne voren in achtergelaten hadden. De vreemdeling bad mij, hem eene kleinigheid te geven, en vertelde eene zoo roerende geschiedenis met zulk een toon van oprechtheid, dat mijn vijffrankstuk reeds uit mijnen zak in zijnen hand overgegaan was, voor dat ik mij bedacht, dat 't het eenige was wat ik bezat. - ‘Wat doet het er toe!’ zeide ik tot mijzelven, toen de dankbetuiging van den bedelaar opgehouden had in mijn oor te klinken; ‘ik zal mij heden eens zonder middagmaal behelpen!’ - Ik had nu de brug bereikt en wilde er overgaan, toen ik op de gedachte kwam, dat ik de noodige twee sous niet had, om den tol te betalen. Dat ergerde mij meer, dan het vooruitzicht, geen middagmaal te hebben, en een oogenblik stilstaande, zag ik eenige schreden van mij, den man, dien ik zoo even begiftigd had. Ik had nu eenmaal het voornemen opgevat om over deze brug te gaan, en daar ik er geen bezwaar in vond om twee sous te leenen van hem wien ik er honderd gegeven had, zeide ik hem, dat ik spoedig op de Quai Voltaire moest wezen, en geen geld voor den tol had. Hij haalde dadelijk een handvol koperstukken uit den zak, waarvan ik twee sous nam, en hem bedankende, betaalde ik het tolgeld.

(*Slot volgt*).

De beeldstormer en zijne dochter.
Door H.A. Banning.

(*Vervolg.*)

IV.

Toen eindelijk het onzalige oogenblik, waarop het kasteel aan den vijand moest worden overgeleverd, was aangebroken, werd de valbrug van den opperhof neêrgelaten en de binnenpoort geopend. Marinus Brand, die aan het hoofd zijner bende stond, herhaalde nog eenmaal den eed waarbij hij gezworen had de burgers ongehinderd te laten vertrekken, en zich tot Hessel van Est, die bij de poort stond, wendende, strekte hij zijne rechterhand uit en zegde:

‘Zijt niet bevreesd! wat ik beloofd heb zal ik nakomen. Allen, die zich op het kasteel bevinden, zoowel priesters als leeken, kunnen ongehinderd van hier gaan; het is alleen noodig, dat gij nog een weinig vertoeft.’

Dit gezegd hebbende, rukt hij met de zijnen het kasteel binnen, en laat allen, die zich op den opperhof bevinden, naar de binnenplaats van den blauwen toren voeren.

Nauwelijks waren de opstandelingen echter meester van de sterkte, of zij wierpen zich met onstuimigheid op de weerlooze burgers en ontnamen hun alles, wat zij aan geld en kostbaarheden bij zich hadden.

Margareta had dus niet te veel gezegd: de muitelingen begonnen reeds van het eerste oogenblik af dat zij zich op het kasteel bevonden, in strijd met hun eed te handelen.

Het duurde niet lang, of de soldaten kregen bevel om de burgers, of liever de gevangenen, zooals men hen noemde, naar de groote zaal over te brengen. Er heerschte eene groote verslagenheid en eene edele verontwaardiging onder hen, welke zich hier en daar in luide woorden deed hooren; maar wat moesten de ongelukkigen tegen zulk een overmacht beginnen.

Korten tijd daarna trad Marinus Brand met den degen in de hand binnen, vergezeld van twee mannen, die toortsen droegen. Hij monsterde met een zegevierenden blik de door hem op eene schandelijke wijze bedrogene burgers, liet hunne namen opschrijven en begaf zich daarna naar het naastbijgelegene vertrek, alwaar eenige leden van den raad vergaderd waren om over het lot der gevangenen te beslissen.

Govert de beeldstormer had, terstond nadat de Watergeuzen het kasteel in bezit hadden genomen, alles in het werk gesteld om zijne dochter op te sporen; doch daar hij haar niet, zooals hij gedacht had, bij de nonnen van St. Agnes vond, besloot hij zijn verdriet op zijne gewone wijze te verzetten. Hij ontnam den keldermeester de sleutels en begaf zich vergezeld van Dirk Roelofz en nog eenigen van dezelfde soort, naar den wijnkelder, om, zooals hij zeide, op de gezondheid van den drossaart te drinken. Een half uur later kwam hij in beschonken toestand in de zaal terug. De baldadigheden op de binnenplaats begonnen, waren daar op onmenschelijke wijze voortgezet. De kloosterlingen vooral strekten ten spotlust der soldaten, en daar zij bij deze geen geld vonden, wierpen zij zich met woede op den oudsten der paters, een eerbiedwaardig grijsaard, in wien zij den gardiaan vermoedden, ten einde hij hun zou zeggen, waar het geld en de kostbaarheden van het klooster geborgen waren. Aan de andere zijde der zaal waren de vrome zusters van St. Agnes niet minder aan den overmoed der onbeschaamde soldaten blootgesteld. Die engelachtig zachtmoedige, onschuldige wezens kropen van vrees en heilige schaamte sidderend bij elkander, even als de duiven, wanneer zij door een roofvogel worden overvallen.

Toen Govert de zaal binnentrad, gloeide zijn gelaat evenzeer van d helsche vreugde, welke hem bezielde, als van den gloed des wijns, dien hij in weinige oogenblikken had ingezwelgd. Hij wreef zich vergenoegd de handen. ‘Ziedaar de schaapstal des Heeren,’ riep hij godslasterend als altijd. ‘Komt, laat ons de schaar eens in de wol zetten!.... Hier jongens,’ vervolgde hij, zich naar de zijde wendende, waar de priesters, de drossaart en zijne familie, alsmede de notabelste burgers bijeen waren, ‘hier jongens, deze schapen hebben in de vetste weide geloopen, daar zit de meeste wol op.’ En nu pastoor van Veghel onder hen ontdekkende, trad hij haastig naar hem toe, maakte eene bespottelijke buiging voor hem en zegde:

‘Zoo, hooggeleerde pastoor, vind ik u eindelijk? Gisteren mocht het mij niet gelukken u mijne opwachting te maken; ik wist niet dat gij onder de moedige gasten van onzen dapperen drossaart behoordet. Zeg eens, mijn hoogwijze heer!’ zoo vervolgde hij, zich waggelend voorover

buigende en den pastoor met een onbeschaamden blik aanstarende, 'weet gij ook bij toeval iets van de ontvluchting mijner dochter, hé?'

De pastoor zweeg.

'Wilt gij spreken, paap!' schreeuwde Govert, die door den wijn verhit, zich zelven geen meester was; 'zeg, waar hebt gij Margareta gelaten?'

'Onder de bescherming van God en de heilige Moedermaagd,' zeide Leonardus met edele onverschrokkenheid.

De beeldstormer knarste van woede op de tanden en balde de vuisten. 'Gij wilt den draak met mij steken, ellendige priester!' riep hij; 'ik zal u leeren meer ontzag te hebben voor de onverwinlijke Watergeuzen, die hier gekomen zijn om uwe paapsche vodderijen te doen verdwijnen. Spreek zeg ik u, waarom hebt gij mijne dochter ontvoerd?'

'Ik heb uwe dochter niet ontvoerd,' zeide Leonardos.

'Ei, en wie is haar dan behulpzaam geweest, hooggeleerde heer? Gij, die alles weet, zult ook hiermede niet onbekend zijn.... Spreek,' herhaalde Govert, toen de pastoor het antwoord schuldig bleef.

'Ik mag u dit niet zeggen, Govert, aangezien ik niemand in het ongeluk wil storten,' zeide pastoor van Veghel bedaard.

Door dit antwoord in woede ontstoken, vatte Govert den pastoor in de borst, schudde hem heen en weêr en riep met eene krijschende stem:

'Ik zal u de tong uit de keel rukken, ellendige paap! zoo gij mij geen antwoord geeft.'

Doch Leonardus, die bij dit alles zijne bedaardheid behield zeide:

'De tong kunt gij mij uit de keel rukken, maar de woorden niet.' Govert hief bij dit kloekmoedige gezegde de rechterhand op en sloeg den pastoor zoo hevig in het gelaat, dat hem het bloed uit den neus sprong. Op hetzelfde oogenblik hoorde men een doordringenden angstkreet weêrgalmen. Govert, als door een electrischen schok getroffen, liet zijne prooi los, zag om zich heen en riep: 'Dat is de stem van mijne dochter..... Margareta is hier.'

Toen begaf hij zich naar den kant, waar de nonnen bijeen waren, ten einde nogmaals te onderzoeken, of zij zich niet onder haar bevond.

Intusschen had Margareta, die zich in hare vermomming in de nabijheid van den drossaart bevond, en aan wie op het gezicht der mishandelingen welke pastoor van Veghel onderging, onwillekeurig een angstkreet ontsnapt was, zich weder eenigermate hersteld. Zij trok den hoed welke haar hoofd bedekte, dieper in de oogen en verschuilde zich half achter den drossaart, ten einde het onderzoek dat haar vader op nieuw in het werk stelde, te ontgaan. Toen Govert zag dat al zijne moeite om haar te vinden vruchteloos was, werd zijne opgewondenheid hoe langer hoe grooter. Ten einde zijne woede te koelen, wendde hij zich tot den drossaart op wien hij buitendien ter oorzake zijner verbanning zeer gebeten was.

'Lafhartige Spanjaard!' duwde hij hem toe; 'zoo gij mij niet terstond zegt, waar zich mijne dochter bevindt, zal ik u toonen op welke wijze wij met landverraders, zoo als gij zijt, omspringen.'

De drossaart sprong verontwaardigd op, sloeg de hand aan zijn zwaard en zeide:

'Bij St. Maarten, mijn patroon, zulke blaam laat ik door niemand op mij werpen! Ik noem lafhartig hen, die hun eed verbreken en weerlooze priesters en godgewijde

maagden mishandelen. Laat ons met vrede! of ik zal u toonen dat mijn zwaard en mijne hand vast is.'

Govert wilde zich in zijne dolle woede op den drossaart werpen, doch Marinus Brand, die juist de zaal binnenkwam, hield hem terug en duwde Torck schamper toe:

'Steek uw zwaard op, drossaart! het is thans te laat om er gebruik van te maken; gij hadt dit vroeger moeten doen.'

'Ik zou het voorzeker gedaan hebben, bijaldien de hoofdman der Watergeuzen niet eerloos genoeg was om een valschen eed af te leggen,' riep Torck met eene forsche stem, terwijl zijn zwaard kletterend in de schede terugviel.

Marinus Brand beet zich op de lippen en zeide op hoogen toon:

'Bedwing uwe tong....... Wie heeft hier te gebieden?'

'Gij,' zeide Torck, 'maar niet over mij en deze burgers, aangezien gij ons allen vrijen aftocht bezworen hebt.'

'Ik zal mijn woord houden, ten minste aan hen, van wie niet kan bewezen worden, dat zij zich aan verraad ten aanzien der burgers en van het vaderland hebben schuldig gemaakt,' antwoordde Brand, die gevoelig scheen voor den naam van eerlooze, hem door den drossaart gegeven.

'En wie geeft u het recht om ons door uwe soldaten te doen mishandelen?' vroeg de drossaart op nieuw.

Brand stampte van woede op den grond en riep: 'Zwijg! Ik zeg u nogmaals, ik heb hier recht om te gebieden en te ondervragen, gij niet. Waarom hebt gij het kasteel zoo hardnekkig willen verdedigen?'

'Omdat het den koning van Spanje, onzen eenigen heer en meester, aan wien ik trouw gezworen heb, toebehoort.'

'Bah!' zeide Brand met de grootste minachting, 'wij erkennen geen vreemden dwingeland als heer. 'En,' zoo vervolgde hij, 'wat heeft u bewogen om Jan van Maseik en Barend den Snijder ter dood te doen brengen?'[1)]

'Ik was slechts uitvoerder van de bevelen der rechters, die over hen in naam des konings de sententie des zwaards hadden uitgesproken.'

'Uitvluchten!' riep Brand 'Ik zal u leeren, onze vrijheidslievende broeders ter dood te brengen.'

En nu eenige soldaten wenkende, gaf hij bevel dat men den drossaart terstond in boeien slaan en in den kerker werpen zou.

Tegenstand was hier nutteloos. De brave drossaart liet zich in weêrwil der luide jammerkreten zijner gemalin en dochters geduldig binden.

'De Spanjaard heeft zijn verdiend loon,' zeide Govert, die, in zijne dronkenschap en door de vreugde welke de gevangenneming van Torck hem baarde, niet meer aan zijne dochter dacht. En de wacht, die den drossaart wegvoerde, volgende, hernam hij: 'De drossaart heeft zijn loon, want hij is zoo pausgezind, dat men, zijn hart opensnijdende, daarin niets anders dan papen en monniken zou vinden.'[1)]

Er heerschte eene groote verslagenheid onder de burgers, die, ziende dat de vijand met den eed den spot dreef, de toekomst welke hen verbeidde, met angstvalligheid te gemoet zagen.

V.

1) Twee revolutionairen, door de rechtbank veroordeeld.

1) Woordelijk waar. Zie W. ESTIUS

‘Zij hebben de aangezigten der priesters niet
ontzien, noch medelijden met de grijsaards gehad.’
Klaaglied IV:16.

‘Hier komt den duyvel vreedt en fel,
En vecht op my met heel de hel,
En valter aen met ys're crouwels,
Ick lyd' een pers in myn gemoet,
Een vreese snydt door heel mijn bloet,’

Het Godvruchtig ende H. Herte.

Het zijn droevige tooneelen, welke wij thans te beschrijven hebben; tooneelen, die ons in den geest terugvoeren naar de eerste dagen der Kerk Gods, naar het jeugdige Christendom, naar den strijd tusschen het machtige heidendom en het schandhout der misdaad, ons overwinningsteeken - het kruis. Het woord van den grooten Meester: de knecht zal niet meer zijn dan zijn Heer, moest op nieuw bewaarheid worden. Het martelaarschap der Kerk, op Golgotha's kruin door het bloed van den Godmensch ingesteld, zou op nieuw kracht en leven schenken aan de steenrots, waartegen, volgens de goddelijke belofte, de poorten der hel niets vermogen. Hetzelfde martelaarschap waardoor de Kerk op het veelgodendom heeft gezegevierd, dat den troon der romeinsche cesars heeft doen instorten, dat zich den weg heeft gebaand naar het kapitool, van waar thans hij, die de drievoudige kroon draagt en wiens voorganger de visscher Simon Petrus van Galilea was, het opperherdersambt bekleedt in den naam van Jezus Christus.

Wanneer wij thans langs Gorkums vreedzame straten gaan, kunnen wij ons nauwelijks voorstellen, dat daar drie eeuwen geleden, met eene helsche verbittering de onmenschelijkste daden werden gepleegd tusschen kinderen van één vaderland, zonen van één huisgezin; gruweldaden waarvan men bij de minst beschaafde volken geen voorbeeld zal vinden, en die het fanatismus der Turken in de schaduw stellen.

Wij zullen geen wijdloopig verslag leveren van de kwellingen welke de roemrijke martelaren van Gorkum hebben ondergaan; wij willen den lezer slechts één nacht het treurige verblijf waar men hen opgesloten had, binnenvoeren en getuigen doen zijn van de kracht, welke hem bezielt die zijne hoop stelt op den Heer.

Wij willen de waarheid, en niets meer dan de waarheid mededeelen, daar het ons doel niet is hartstochten op te wekken, maar alleen hen tot voorbeeld te stellen, die als ware krijgsknechten Gods de kroon der onsterfelijkheid bevochten hebben.

Alvorens wij echter hiertoe overgaan, moeten wij nog eenige mededeelingen doen, noodzakelijk voor den samenhang van ons verhaal.

Nadat de drossaart Torck, in weêrwil der herhaalde beloften van onschendbaarheid van persoon, in een der kerkers van het kasteel was geworpen, werden nog twee andere burgers van Gorkum,[2] die door hunne onkreukbare trouw aan de leer der heilige Roomsche Kerk ten voorbeeld strekten en buitendien bij de aanklevers der hervorming gehaat waren, van de andere gevangenen gescheiden en na herhaalde mishandelingen, zonder vorm van proces, op de markt opgehangen. De eerste onder voorwendsel dat hij de Watergeuzen, toen zij met hunne schepen voor de stad kwamen, met luider stem voor kerkroovers en kelkdieven had uitgescholden, de andere omdat hij vroeger eenige manschappen in dienst des konings van Spanje had aangeworven.

Den volgenden dag werden de priesters en de overige kloosterlingen van de leeken gescheiden en naar de gevangenis overgebracht, alwaar zij op nieuw aan de

2) Dirk Bommer en Arnold de Koning.

bedreigingen en mishandelingen der soldaten blootgesteld waren. Slechts enkelen gingen diep gebukt onder het leed, de meesten schenen echter verheugd, dat zij waardig bevonden werden om voor Jesus en zijne heilige leer te lijden. Pastoor van Veghel, die hen allen in kloekmoedigheid overtrof, meenende, naar het voorschrift des

Verlossers, alles te moeten aanwenden om het gevaar te ontkomen, begaf zich naar Marinus Brand en vroeg hem, met welk recht hij de menschen, wie hij vrijheid had gezworen, op eene wijze mishandelde, die bij elk braaf en eerlijk man de hoogste afkeuring moest verdienen. Brand bekende dat hij beloofd had, hen in vrijheid te zullen stellen, en verzekerde nogmaals dat hij zijn woord zou houden.

'Maar het is klaarblijkelijk dat uwe woorden geheel en al leugenachtig zijn,' riep Leonardus verontwaardigd, 'vermits gij ons in een kerker opsluit en aan de grofste mishandelingen blootstelt.'

'Er zal iemand van Dordrecht komen met bevelen, waaraan ik mij moet onderwerpen,' zeide Brand niet zonder aarzeling.

'Is dit waar? vroeg pastoor van Veghel, hem scherp aanziende. 'Maar,' zoo vervolgde hij, 'wanneer u dan eens bevolen wordt ons allen aan het kruis te nagelen, hoe zult gij dan uwen eed gestand doen? Het verdrag is met u en met niemand anders aangegaan; het kasteel is op uw woord en eed overgegeven; wilt gij dus niet dat wij u voor eerloos houden, volbreng dan, wat gij ons bij den almachtigen God bezworen hebt.'

Marinus Brand, die in elk ander geval zulke woorden niet ongestraft zou hebben gelaten, was door de waardigheid des priesters dermate getroffen, dat hij in het bewustzijn van schuld zijne oogen nedersloeg.

Dat is het gezag der deugd, waarvoor zelfs de grootste booswicht onwillekeurig moet buigen.

HERODIAS DRAAGT HET HOOFD VAN DEN H. JOANNES.

Marinus zeide: 'Ik weet het en beken, dat ik mijn woord van eer en trouw heb gegeven, en ware het mij op dit oogenblik mogelijk het gevoel van mijn hart te volgen, ik zou u op staanden voet in vrijheid stellen, doch aangezien ik niet bij machte ben om naar eigen wil te handelen, zult gij, evenals ik, hooger bevelen moeten afwachten.'

'Het is ongetwijfeld van den graaf van der Marck, dat wij ons heil te wachten hebben,' zeide Leonardus half vragende.

Brand zweeg.

'Ongelukkige' hernam de pastoor met heilige geestdrift, 'durft gij een eed doen op de goede trouw van iemand, die bloeddorstiger is dan een tijger? Durft gij onder de aanroeping van Gods aanbiddelijken naam eene belofte doen, die afhankelijk is van een man, die goddelijke en menschelijke wetten met voeten treedt? O mijn God,' zoo vervolgde hij, zijne oogen ten hemel slaande, 'hoe zwaar straft Gij hen, die zich aan uwe heilige wet onttrekken! Zij zijn als zwakke vaartuigen op de onstuimige zee der hartstochten; elke golfslag voert hen den grondeloozen kolk nader.'

Marinus Brand scheen het overwicht van zijn gevangene niet langer te kunnen verdragen; hij verwijderde zich zonder verder een woord te spreken.

Intusschen verkeerden de overige gevangenen tusschen hoop en vrees. Sommigen, die in hunne onschuld en hun heilig vertrouwen meenden, dat geen mensch zulk een slecht hart kon bezitten, om een eed, voor God afgelegd, moedwillig te verbreken, geloofden dat de priesters reeds losgelaten waren, en zij hen weldra zouden volgen; anderen daarentegen de verwoedheid waarmede de priesters en kloosterlingen waren aangevallen, in aanmerking nemende, vooronderstelden met grond, dat er verraad tegen hen gepleegd was. Achtereenvolgens werden ook nog de aanzienlijkste burgers van de gevangenen gescheiden, en daar zij niet terugkwamen en enkele soldaten zoo onmenschelijk waren om hunne vrees te vergrooten, met te zeggen, dat zij allen naar de galg gevoerd waren, ontstond in de zaal eensklaps zulk een gejammer, 'vooral onder de vrouwen, wier echtgenooten en zonen zich niet meer bij hen bevonden, dat hunne angstkreten door het geheele gebouw weêrgalmden.

De jonge van Est behoorde ook tot het getal der gevangenen, die van hunne betrekkingen gescheiden moesten worden, doch hij wist Marinus Brand door kracht van redenen zoo ver te brengen, dat hem vergund werd bij de overige gevangenen te blijven.

Terstond maakte hij nu het voornemen om zoo mogelijk te ontvluchten, ten einde den notabelen der stad die nog van alles onbewust waren het schandelijk gedrag der vrijbuiters onder het oog te brengen en door hun invloed het lot der onschuldige slachtoffers zoo mogelijk te verzachten. Vroom als hij was, zocht hij hulp bij God, van wien alleen hulp te verwachten was. Het was dien dag de feestdag der heilige martelaren Joannes en Paulus. Volgens zijn godvruchtig gebruik bad hij de getijden van den dag, en als hij aan de antiphoon gekomen was, waarin gezegd wordt: Joannes en Paulus hebben tot Galicanus gezegd: ',Doe eene gelofte aan God, en gij zult grooter overwinnaar zijn dan gij ooit geweest zijt,' toen meende hij eene stem uit den hemel te hooren, die hem aanmaande dit voorbeeld te volgen. Hij wierp zich op de knieën en bad met een levendig geloof en een onwankelbaar vertrouwen: 'Barmhartige God, wil de kwellingen, waaraan uwe getrouwen zijn blootgesteld, het gevaar waarin zij verkeeren, omdat zij uwe geboden onderhouden, afweren. Zoo het niet strijdig is met uw heiligen wil, laat dan den kelk des lijdens voorbijgaan, verlos ons uit de boeien, waarin wij door de goddeloozen geklonken zijn. Geef Heer, dat ik ongehinderd van hier kunne vertrekken, om voor de bevrijding mijner broeders te werken, en ik beloof U plechtig op den feestdag van het H. Sacrament in een linnen gewaad voor de processie te zullen uitgaan, zoodra het in deze stad geoorloofd zal zijn den katholieken godsdienst openlijk te belijden.'

En God die in zulke beloften behagen vindt, verhoorde zijn gebed, ofschoon hij zijne gelofte niet mocht of kon volbrengen; want de katholieke godsdienst was voor langen tijd buiten Gorkums muren gebannen, en eene openlijke processie met het H. Sacrament heeft daar na dien tijd nooit weder plaats gehad.

Sedert de overgave van het kasteel kwamen van tijd tot tijd aldaar burgers uit de stad, deels uit nieuwsgierigheid, deels uit belangstelling; doch niemand werd in den kerker toegelaten, vermits de Watergeuzen de mishandelingen den gevangenen aangedaan, zooveel mogelijk bedekt wilden houden. Onder genoemde burgers bevonden zich ook twee vrienden van Rutger van Est, wien hij zijn voornemen mededeelde en verzocht hem hierin behulpzaam te zijn. Toen zij nu het kasteel weder verlieten, ging hij in hun midden tusschen de wachten door, zonder dat hij werd aangehouden of ondervraagd. 'En dit is te opmerkelijker,' zegt de geschiedschrijver, 'naardien de wachten op behoorlijken afstand van elkander geplaatst waren, en

sommigen hem niet alleen zeer goed kenden, maar hem met de overigen in den gemeenschappelijken kerker hadden willen werpen.'[1)]

Zoodra Rutger van Est zich in vrijheid bevond, begaf hij zich naar een der leden van den senaat, wien hij zijn geheim durfde toevertrouwen, maakte hem met den ongunstigen toestand bekend, waarin de burgers op het kasteel in weêrwil der belofte van Brand verkeerden, en verzocht hem zijn invloed aan te wenden, om den bevelhebber tot het houden van zijn woord te bewegen of te noodzaken. De leden van den senaat, ten minste zij, die op de Katholieken niet al te zeer verbitterd waren en alleen uit menschelijk opzicht of tijdelijk belang zich bij de muitelingen hadden aangesloten, waren zeer verontwaardigd en eischten in ronde woorden van Marinus Brand de vrijstelling der priesters, monniken en leeken; doch Brand zeide, dat hij slechts gedeeltelijk aan hun verzoek kon voldoen, vermits het niet in zijne macht was, de priesters en kloosterlingen, die als de grootste vijanden van de nieuwe orde van zaken beschouwd werden te ontslaan. Of nu ook al enkelen hem zijn schandelijk gedrag voor oogen hielden en zelfs een aanzienlijk losgeld voor de priesters boden, Brand was niet te bewegen zijn gegeven woord gestand te blijven. Hierop werden al de gevangenen, zoo mannen als vrouwen, met uitzondering der geestelijken, in vrijheid gesteld, doch ook nu nog alleen, nadat zij die vrijheid voor eene aanzienlijke som hadden gekocht.

Zoo schandelijk schond de bevelhebber der Watergeuzen zijn woord en eed.

Margareta had de dagen, welke sedert de overgave des kasteels verloopen waren, in onafgebroken angst doorgebracht. Elk oogenblik toch kon het een of ander toeval haar aan haren vader ontdekken, en wat zou alsdan haar lot zijn? Na de inkerkering van den drossaart sloot zij zich ten nauwste bij diens gemalin en dochters aan, en het was dan ook in hoedanigheid van bediende, dat zij hare vrijheid kocht. Daar des drossaarts gemalin voorloopig binnen Gorkum verbleef, om in de nabijheid van haren echtgenoot te zijn, achtte Margareta het raadzaam, hare vermomming te behouden en in de schijnbaar ondergeschikte betrekking te blijven, dewijl zij zich daardoor het best aan het oog haars vaders, die haar nog altijd binnen Gorkum zocht, meende te kunnen onttrekken.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 25]

Onze gravuren.

De eerste gravure van dit nommer is ontleend aan een schilderij van den belgischen schilder Van Mareke.

Het schilderstuk, 't welk in 1870 in de Salon de Paris werd ten toon gesteld en van daar naar de galerie van den afgevaardigden der Nationale vergadering Johnston te Bordeaux is gebracht, droeg in den catalogus den titel van 'de kudde van het dorp.' Het stelt eenige ossen voor, die op een weide grazen en door den ossenhoeder voorbij een stilstaand water worden gedreven.

1) W Estius.

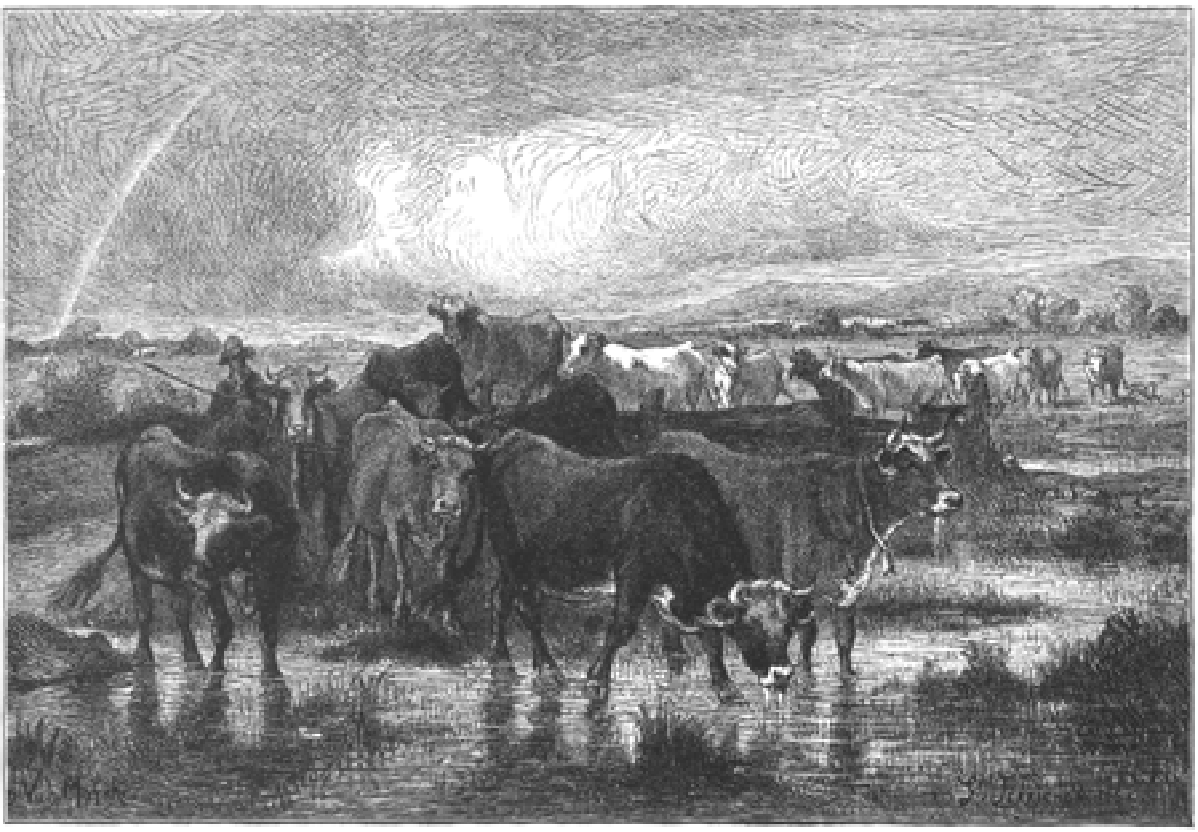

DE KUDDE VAN HET DORP, NAAR VAN MARCKE.

Van Marcke is een leerling en wel een der beste leerlingen van den franschen landschap- en dierenschilder Troyon, die de ‘La Fontaine der schilderkunst’ wordt bijgenaamd wegens het bijzonder talent, waarmeê hij de dieren op doek weet voor te stellen.

Van Marcke heeft de beste eigenschappen van zijn beroemden meester overgenomen; ook zijne voortbrengselen munten uit door kracht van uitdrukking, getrouwe navolging der natuur en een bewonderenswaardige schakeering van kleuren. Gelijk Troyon maakte hij eene bijzondere studie van de landstreken der Normandië, en bij voorkeur heeft hij ook deze tot het tafereel zijner schilderingen uitgekozen.

Een schat van ernstig nadenken bieden de straten van Londen, en hem, die van Coventgarden naar het St. Paulskerkhof wandelt, zal het nooit aan iets ontbreken, dat zijn gedachten bezig houdt en in staat is zijn medelijden op te wekken, ja zijn hart te verbeteren.

Zie, terwijl daar cabriolets, huurkoetsen, omnibussen, heeren met gekleurde vesten en vergulde horologekettingen, dames met barnsteenen koralen en groote oorringen elkander door de modderige en mistige straten voorbijsnellen, om eenig werk of vermaak op te zoeken; terwijl daarbinnen die prachtige huizen zoovele rijken zich nog in 't donzig bed rondwentelen, om eenigszins te bekomen van de weelderige vreugde van den vorigen dag, staat op de van morsigheid groene stoep een arme jongen bibberend van koude te wachten en klaagt wellicht aan de voorbijgangster, zoo deze niet te trotsch is hem met een blik te verwaardigen, zijn nood, dat het nog nooit zoo koud was behalve op dien dag, toen op den hoek der straat ginds die man doodvroor.

Welk een hard leven moet zich niet de jeugdige straatveger getroosten, om niet een dergelijken dood te ondergaan of van gebrek om te komen. En toch, hoe vol waarheid is het woord van een engelsch schrijver, als hij zegt, ‘dat de meeste voorbijgangers er wel aan denken, om het geluk te benijden van hen, die daar in hun weelderige woningen zitten te peinzen, hoe zij het geld in den modder zullen werpen maar het arme kind vergeten, dat door de armoê bijna gedwongen wordt, om het beroep van zakkenroller uit te oefenen.’

> ‘'t En is van heden niet, maar over duysent jaren,
> Dat zich in rechte min twee jongelieden paren.’

Zoo zong eens vader Cats, en voorzeker, wie kan het betwijfelen, dat het H. Sacrament des huwelijks een der heiligste en noodzakelijkste banden is onzer maatschappij?

Gelijk er aan alles een begin is en alle beginselen moeielijk zijn, zoo wordt ook natuurlijk de plechtige huwelijksverbintenis door eene eerste kennismaking en huwelijksaanvraag voorafgegaan, die meermalen tot de penibelste oogenblikken in 't leven van den jongeling behooren. In onze gravure op pag. 197 is een dergelijke scène voorgesteld.

Men heeft sinds eenigen tijd eene nieuwmodische ‘meer en meer in zwang komende’ wijze uitgedacht om eene huwelijksaanvraag te doen, namelijk door de zoogenaamde huwelijksadvertentiën. Zoo heeft elke eeuw hare eigenaardige gekheden, en de gezegde nieuwmodische methode verdient zeker niet minder afkeuring dan die, welke voor een honderd jaar in eenige streken van ons vaderland gebruikelijk was, toen namelijk de jongelieden een omroeper met een bekken door het dorp zonden, om de trouwlustige meisjes op de zoogenaamde ‘vrijstermarkt’ bijeen te roepen.

Een zonderlinge bedelaar.

(*Slot.*)

In plaats van de brug over te gaan, stond ik daarop stil en leunde over het hekwerk om den schuimenden vloed te beschouwen en het gezicht aan beide kanten te bewonderen: de schilderachtige rijen onregelmatige gebouwen op de Quai Voltaire, de prachtvolle linie der Tuilerieën en het Louvre en de groteske vorm en massieve pijlers der Pont-neuf benevens het menschengewemel dat zich daarover beweegt; met dat alles mochten mijne oogen zich verlustigen. Terwijl ik mij zoo over de leuning heenbuig om naar een vlot te zien, dat onder de brug doorvaart voel ik hevig

aan het pand van mijn jas trekken, en, mij haastig omwendende, zie ik nogmaals den man die van mij een almoes ontving en van wien ik de twee sous geleend had.

'Wat voer je toch uit? Wat wil je gaan doen?' vraagde de man. 'Toen ik uw vijffrankstuk kreeg, wist ik niet dat het uw laatste was; hier is 't terug, en nog drie er bij.'

In 't eerst was ik genegen, over den zonderlingen man te lachen; doch daar ik bedacht, dat er iets buitengewoons in het karakter van dien bedelaar moest liggen, die eerst vijf franken van mij aannam en er mij daarna twintig aanbood, dewijl hij geloofde dat ik een zelfmoord wilde begaan - zoo liet ik mij in een gesprek met hem in, verklaarde hem zijne dwaling, benevens de oorzaak, waarom ik op 't oogenblik zonder geld was, en uitte den wensch, iets meer van den man te weten te komen, die naar zulke tegenstrijdige grondstellingen scheen te handelen.

'Wanneer gij mij wilt vergezellen,' antwoordde hij, 'zal aan uw wensch voldaan worden. Gij hebt mij de middelen verschaft voor een middagmaal - ik wil u daarentegen een maal aanbieden, dat u misschien uitmuntend zal bevallen. Daar gij er echter niet op gesteld zult zijn, om aan mijne zijde op de straat gezien te worden, zoo zal ik vooruitloopen, om u den weg te wijzen.'

Ik volgde zwijgend den bedelaar, over de zeldzaamheid van het voorval nadenkende, ik koesterde echter geen groote verwachting met betrekking tot het maal dat mij wachtte. Wij keerden door dezelfde straten terug, die ik zoo even was doorgegaan, gingen het Palais-Royal voorbij, de rue de Richelieu in, schuins over de Boulevards, langs de rue d'Artois en betraden eindelijk eenen langen doorgang rechts aan 't einde der rue des Mathurins in de nabijheid der Montmartre. Deze laan begon in een tuin, en in het midden van dezen stond een huis, waarin mijn gezel mij als in zijn eigendom binnenvoerde. De deur werd door eene vrouw van middelbaren leeftijd geopend en ik werd in een zaal gebracht, waar reeds een tafel met twee couverts klaar stond. De klaarblijkelijke verrassing waarmede de dienstmaagd het bevel, om voor nog een persoon te dekken, hoorde, bewees dat het bezoek van gasten hier eene zeldzaamheid was. De kamer vond ik niet alleen goed, maar zelfs smaakvol gemeubileerd. Eene schoone pianino pronkte in eenen hoek, terwijl een prachtvolle albasten pendule op een voetstuk in een anderen stond. Ik zat daar slechts eenige oogenblikken, toen een jonge dame, ongeveer twee en twintig jaren oud, in de kamer trad. Zij groette mij zeer vriendelijk, en zegde tot den grijsaard, dien zij papa noemde: 'Het eten zal dadelijk opgedragen worden!'

'Dat is een wonderlijk avontuur!' dacht ik bij mijzelven. 'Ik word door een in lompen gehulden bedelaar om een aalmoes aangesproken, die mij daarna in zijne welingerichte woning voert, waar niet het minste van armoede is te bespeuren. Integendeel, alles getuigt hier niet slechts van welgesteldheid, maar van overvloed.' Wat er nu volgde, diende nog meer, om het raadsel te ingewikkelder te maken dan op te lossen: een smakelijk toebereid middagmaal uit diverze spijzen bestaande, daarbij een flesch voortreffelijken Bourgogne-wijn, benevens een flesch Rose-Champagne, bij een keurig dessert, en tot slot een kop koffie met een glas Marasquin. Met een beurs vol Louis d'or had ik mij in de schitterendste restauratie niet beter kunnen bevinden, en, al ging ik ook waar ik wilde, ik zou niet half zoo goed gegeten hebben, als ik nu met mijne vijf franken gedaan had.

Toen wij van de tafel opstonden, werd mijne nieuwsgierigheid zoo groot, dat ik reeds mijnen gastheer om de beloofde opheldering wilde verzoeken, toen hij mij zelf met het volgende korte verhaal voorkwam. 'Gij vindt mij hier' begon hij, 'voorzien en omgeven van alle gemakken, en zelfs in eene weelde, die vele menschen niet

kennen. Ik kan mij alles verschaffen, wat in deze groote stad aan den smaak en de zinnen tot genoegen strekt, zonder daardoor meer dan een vierde gedeelte van mijn inkomen uit te geven, doch de gewoonte heeft mij tot haar slaaf gemaakt, en ik zal u vertellen op welke wijze.

‘Ik ben de jongste van zes gebroeders, die alle jong, en met een klein vaderlijk erfdeel in de wereld werden achtergelaten. Mijn aandeel daarvan had ik weldra verkwist, en daar mijne ouders gestorven, mijne broeders in de wereld verspreid waren, was ik genoodzaakt in mijn eigen onderhoud te voorzien. Twee mijner oudste broeders vonden den dood in de laatste oorlogen, en drie anderen die zich aan den koopmansstand gewijd hadden, vestigden zich te Livorno, Marseille en Bordeaux.

‘Daar mijn erfdeel geheel verteerd was, beproefde ik dus mijn geluk op eigen hand, met geen ander doel dan dat, hetwelk mij aandreef, mijn levensonderhoud op de best mogelijke wijze te winnen. Velerlei waren de ontberingen, die ik leed, met den honger was ik zoo gemeenzaam, als een hond zonder meester; om brood te verkrijgen, moest ik van 't eene hulpmiddel op 't andere denken, totdat ik op 't laatst een gewoon bedelaar werd. Dit kind was eene gezellin mijner ellende; de moeder was reeds lang te voren gestorven, en menige sous viel den lach van het kind ten deel, die men den smeekenden blik van den vader zoude geweigerd hebben.’ Hier omarmde mijn gastheer zijne dochter en kuste haar met innigheid, op haren wangen sporen van tranen der zoetste herinnering achterlatend. - ‘Intusschen,’ vervolgde hij, ‘hoe doelloos deze levenswijze ook was, kreeg zij voor mij dagelijks nieuwe aantrekkelijkheid. Wanneer mijn kind maar genoeg te eten had, en ik zooveel, om den honger te stillen, dan was ik opgeruimd en tevreden. In mijne jeugd, was het spel mijne hartstocht, en het bedelaarsleven, wanneer schaamte en vernedering eenmaal overwonnen zijn, draagt een soort van opwekking met zich mede, voortgebracht door deszelfs onzekerheid, dat in zeker opzicht aan het spelersberoep eigen is.

Na geheel Frankrijk doorgetrokken te hebben, ging ik naar Italië, en kwam ten laatste in Livorno. Ik was toen geheel onbekend met het verblijf mijner broeders, echter wist ik dat een van hen op tienjarigen leeftijd in een handelshuis van deze stad geplaatst was. Waar hij sedert dien tijd was gebleven, vernam ik nooit. Op zekeren dag, kort na mijne aankomst te Livorno, trad ik in een winkel, om voor een der laatste twee muntstukken, die ik op de wereld bezat, een weinig tabak te koopen, waarvan ik mij dikwerf in plaats van brood bediende. De tabak werd mij in een gedrukt papier overhandigd, en toen ik er toevallig een blik op wierp vond ik mijn eigen naam daarop, het was eene oproeping in de courant aan de erfgenamen van mijn broeder, die een jaar te voren in deze stad gestorven was. Wie nooit in eenen toestand geweest is als de mijne, kan er zich geen begrip van vormen wat ik op dit oogenblik gevoelde. In elk geval had ik het recht op een gedeelte van den erfschat, en ik verscheen in mijne lompen op de bestemde plaats, om mijne aanspraak te laten gelden. In 't eerst lachte men mij uit, toen wierp men mij als een bedrieger in de gevangenis, ten laatste moest men mij toch wel aanhooren, en werd ik, na mij langen tijd met het verzamelen der bewijzen bezig gehouden te hebben, als eenige erfgenaam van mijnen broeder erkend, daar het bewezen werd, dat mijne twee overige broeders den tol aan de natuur reeds betaald hadden. Zoo zag ik mij dan op eenmaal in het bezit van meer dan dertig duizend Louis d'or..... een vermogen dat mij zelfs in de hoofdstad van mijn vaderland, in staat stelde, in overvloed te leven, waarheên ik mij dan ook weldra begaf. In 't begin, leefde ik zooals

het mijn vermogen toeliet, ik nam zonder voorbehoud deel aan alle vermakelijkheden, en eenigen tijd lang waande ik mij op het toppunt van geluk, dat een mensch ooit verlangen kan. Doch de langdurige gewoonte was te sterk, om eene verandering van levenswijze toe te staan. Ik was rijk, en ik dacht een bedelaar te zijn, ik had niets te doen, en zocht naar bezigheid. De gewoonte behield de overhand. Ik trok mij in den sombersten hoek der stad terug, kleedde mij in lompen, en begaf mij in de straten, om het medelijden der voorbijgangers in te roepen. Dat is mijne dagelijksche bezigheid. Ik vind er een genoegen in, dat niets ter wereld veranderen kan, en ik gevoel meer vreugde wanneer ik de weinige franken dien ik dien dag gebedeld heb, natel, dan bij het aanschouwen van mijn veilig belegd kapitaal.'

Daarmede eindigde mijn gastheer zijn verhaal. Ik beproefde om met hem over zijn smaak te redetwisten, maar hij gaf mij te kennen dat dit nutteloos was. Ik bewees hem, dat zijne handelwijze zelfs zondig was, en hij wist het, zeide hij, doch kon echter de verzoeking niet wederstaan. Toen maakte ik de opmerking, dat hij door zoo te handelen schande op het hoofd zijner dochter laadde; hij antwoordde, dat zij rijk, en ook anders in alle opzichten achtingswaardig was; in 't kort, elke bewijsgrond was hier overbodig, en toen ik mij op Maria - zoo heette de dochter -beriep, antwoordde zij, dat zij zich gelukkig gevoelde, wijl haar vader gelukkig was. Daarop groette ik en ging heen.

Toen omstreeks vijf jaren later, mijne betrekkingen mij weder naar Parijs voerden, gevoelde ik mij op zekeren avond naar de rue des Mathurins getrokken om het huis van den bedelaar op te zoeken. Ik vond het, trad binnen en vernam van den knecht, dat de eigenaar eenige maanden geleden gestorven was; zijne dochter en haar echtgenoot bewoonden nu het huis, dat, zooals ik weldra kon zien, vergroot was. Ik bedacht mij nog een oogenblik, wat ik hier doen zoude, toen zich eene deur opende, waaruit de dochter te voorschijn trad, die, mij terstond herkennende, mij verzocht nader bij te komen. Ik vernam toen dat zij zeer gelukkig gehuwd was, en vervolgens gaf zij mij, zich dien middag herinnerende, de volgende verklaring van het zonderling gedrag haars vaders:

'Door zijn eigen lot had hij geleerd, dat arbeidzaamheid de zekerste steun en het hoogste, duurzaamste genot der levensvreugde was, en het voornemen opgevat in zijnen ouderdom zijne verwaarloosde jeugd daardoor te herstellen, dat hij knapen en meisjes, die tot ledigheid opgevoed werden, beproefde te redden, wanneer hij zag dat zij verdienden gered te worden. Daarom hield hij het voor 't beste met bedelaars en landloopers omgang te hebben, en wanneer hij iemand vond, die hulp noodig had, dien ondersteunde hij, en stelde hem in staat om te werken. Wanneer gij verkiest, kunt gij de uitwerking gaan zien in eene inrichting, die aan gene zijde van den tuin in volle werking is, en waarover mijn man, een kweekeling mijns vaders, het toezicht houdt.

'Dat hij zulk eene oplossing voor u verborgen hield, was een uitvloeisel van zijn zonderling karakter; het verheugt mij echter u hiermede bekend te kunnen maken, wijl daardoor het aandenken mijns vaders bij u in hoogachting stijgt.'

Zoo was het dan ook; en nadat ik de inrichting, waarin eene menigte personen, mannelijke en vrouwelijke, in Vroolijke stemming met verschillende werkzaamheden zich bezig hielden, had gadegeslagen, ging ik heen met den uitroep: 'Wonderlijke man, die zijne dwaasheid voor iedereen open legde, zijne wijsheid en deugd verborg,

ik wil ten minste uwe nagedachtenis trachten te bewaren, terwijl ik openlijk uwen naam noem met den wensch: rust in vrede, Bonifacius Meuron!'

De beeldstormer en zijne dochter. Door H.A. Banning.

(*Vervolg.*)

V.

Thans verzoeken wij den lezer ons te volgen naar het verblijf alwaar de moedige kampvechters den glorierijken strijd streden.

Het was op vrijdag onder het octaaf van den H. Joannes den Dooper, dat al de priesters en kloosterlingen naar een somberen en vochtigen kelder van het kasteel werden overgebracht. Afgemat naar lichaam en geest, zoowel door de mishandelingen die zij hadden ondergaan, als door de inspanning waarmede zij in de laatste dagen de eer van God en zijn heiligen godsdienst tegen de goddeloozen hadden verdedigd, vielen zij op den kouden grond neder. Het scheen dat men den ongelukkigen thans eenige verademing wilde schenken, want er waren slechts een paar soldaten aan den ingang geplaatst, en deze waren blijkbaar niet zoo onmenschelijk als de meeste hunner makkers, althans zij lieten hen met vrede. Hun eerste werk was, God te danken voor het geluk dat hun te beurt gevallen was, om voor Christus en zijne Kerk te lijden, en Hem te smeeken, hen met nieuwe krachten toe te rusten, opdat zij den strijd zouden kunnen voleinden tot het einde toe; want bijna allen waren overtuigd dat zij den marteldood niet zouden ontgaan. Aanvankelijk gevoelden zij zich reeds gelukkig in het genot van ongestoord bij elkander te mogen zijn, doch allengskens deed de natuur hare rechten gelden. Zij hadden in langen tijd niets genuttigd, en daar zich onder de kloosterlingen hoogbejaarde priesters en jonge broeders bevonden,[1)] was het niet te verwonderen dat hunne krachten uitgeput raakten en het verlangen naar voedsel zeer groot was. Pastoor van Veghel, een diep medelijden met zijne grijze medebroeders gevoelende, wendde zich tot een der schildwachten en zegde:

'Mijn vriend, zoudt gij ons wel een dienst willen bewijzen?'

De soldaat zag Leonardus in het open gelaat, zonder eenig antwoord te geven.

'Wij hebben in langen tijd geen voedsel gehad,' vervolgde de pastoor; 'gij ziet het, mijn grijze broeder daar ginds, op pater Hieronymus wijzende, is schier uitgeput, en wij allen hebben grooten honger. Bijaldien gij ons een weinig brood kondet bezorgen, wij zouden u den grootsten dank verschuldigd zijn.'

De schildwacht trok de schouders op en zegde: 'Ik heb daarvoor geene orders ontvangen, en mag buitendien mijn post niet verlaten.'

'Ik zie aan uw gelaat dat gij medelijden met ons hebt,' zoo begon pastoor van Veghel weder, 'en gij zult zoo onmenschelijk niet zijn om ons aan den hongerdood prijs te geven. O, wellicht hebt gij ook een ouden vader of grootvader! Welnu, verbeeld u dat hij honger moest lijden, zooals deze uitgeputte grijsaard; zou dan uw hart niet van mededoogen ineenkrimpen?.... Kom, mijn vriend, doe het dan slechts voor dien ouden man, *wij* kunnen het nog wel wat uithouden.'

De soldaat stond eenige oogenblikken in gedachten en zegde toen:

1) Godefridus van Duin, een Gorkummer, was 70 jaren oud, en ook de vicaris Hieronymus was hoogbejaard.

‘Die paap heeft er slag van om iemand het hart week te maken. Een soldaat is toch voor den drommel ook niet van ijzer en staal. Ik wil het wagen, maar de duivel moge den Paus en al de papen halen, zoo het niet goed afloopt!’

Eenigen tijd later, onderwijl de gevangenen in twijfelachtige hoop den uitslag hadden afgewacht, traden eenige soldaten den kerker binnen, allen beladen met welgevulde schotels, waarvan de aangename geur den hongerigen te gemoet stroomde.

‘Ziedaar, afgodendienaars![2] dit zendt u onze hoofdman van zijne tafel, ofschoon gij zijne gunst onwaardig zijt’, zegde een hunner.

Alle lijden, zoowel het verledene als het toekomende scheen vergeten, en de meesten zagen begeerig naar de geurige schotels; doch nauwelijks waren zij voor hen nedergezet, of pastoor van Veghel wierp een blik vol verachting op de handlangers van den meineedigen bevelhebber. Hij stond op en sprak tot zijne medegevangenen, die reeds begeerig de handen uitstaken:

‘Laat af, mijne broeders! ziet gij niet dat de boozen u strikken spannen? of zoudt gij u aan verbodene spijzen willen verzadigen?’

Het was vleesch dat men den gevangenen toediende, om hen te bespotten of tot afvalligheid te verleiden. De meesten keerden met verachting het hoofd af, ofschoon aan sommigen een zware zucht ontglipte.... de honger pijnigde hen zoo zeer.

‘De teleurstelling is groot, mijne broeders!’ vervolgde Leonardus; ‘doch toonen wij den kinderen dezer wereld, dat onze geest sterker is dan het vleesch, dat wij moed genoeg bezitten om met verachting het hoofd van den verleider af te wenden, al wilde hij ons ook voor eene enkele zonde met rijkdom en eer overladen. Vertrouwen wij op God, mijne broeders, en zijn wij geduldig; want er staat geschreven: wee de kleinmoedigen, die niet op God vertrouwen, en daarom van Hem ook niet beschermd zullen worden. Wee degenen, die de lijdzaamheid verloren en het rechte pad verlaten hebben, en die afgevallen zijn tot het kwaad! Wat zullen zij antwoorden, wanneer de Heer hen zal oordeelen?[3] Laat ons daarom liever honger lijden dan zondigen, en met Job zeggen: ‘Een gerust gemoed is een gedurige maaltijd.’

Deze woorden, met de bezielende kracht der overtuiging uitgesproken, maakten eenen diepen indruk, doch niet op allen.... één was er, die geene kracht genoeg bezat om het heldhaftig voorbeeld van Gorkums hoofdpastoor te volgen. Het was een Franciscaner-broeder, Wilhelmus genaamd.[4]

‘Ik vereer uwen moed,’ zegde deze, ‘en God beware mij dat ik voor eene enkele zonde mijne vrijheid, zelfs mijn leven wil koopen; doch wij moeten dit vleesch niet eten om onze lusten te bevredigen, maar slechts

2) Een scheldnaam, destijds zeer algemeen, uithoofde van het geloof aan de wezenlijke tegenwoordigheid van Jezus Christus in het H. Sacrament des Altaars.

3) ECCLESIASTICUS.

4) Hij was een Luikenaar van geboorte, en men noemde hem in het klooster gewoonlijk den Franschman. De ongelukkige heeft inderdaad den strijd niet kunnen voleinden. Zoo zeker is het, dat vaak éène wakheid de deuld doet verflauwen en den mensch tot zonde brengt. Toen hij later, evenals de anderen, ter dood werd verwezen, bezweek hij, doch moest korten tijd daarna den dood eens misdadigers sterven. Daar hij zijn leven en zijne vrijheid niet dan voor den kostbaren prijs van zijn geloof kon koopen, zwoer hij en katholieken godsdienst af, ging tot den soldatenstand over en werd in dienst d s graven Van der Marck gesteld, doch korten tijd daarna, om onderscheidene door hem gepleegde misdrijven op de pijnbank gebracht en tot de galg veroordeeld. Dit vonnis werd den 29 September van hetzelfde jaar ten uitvoer gebracht, en het was dus slechts drie maanden na de glorierijke marteling zijner kloosterbroeders, dat hij aan hetzelfde hout waaraan zij van Christus en zijne leer getuigenis gaven, den dood der boosdoeners stierf. Gods wraak was I em dus poedig gevolgd. Zie W. ESTIUS.

DE STRAATVEGER.

DE HUWELIJKSAANVRAAG.

om den vreeselijken honger te stillen, en wij allen weten toch dat de kerkelijke wetten in tijd van nood niet verbindend zijn. God kent onzen nood, en het zal Hem niet mishagen, wanneer wij van het eenige voedsel dat ons aangeboden wordt, gebruik maken.'

'Het is waar, mijn broeder,' zegde Leonardus, 'God kent onzen nood, en Hij zal ons daarom ook niet verlaten, al schijnt er geene uitkomst mogelijk. Onze moeder, de heilige Kerk, die haren kinderen geene grootere lasten oplegt dan zij kunnen dragen, ontslaat ons in tijd van nood van sommige harer voorschriften en geboden; maar is de nood hier dan werkelijk zoo groot, dat wij ons zonder schroom aan de verplichting, welke zij ons oplegt, zouden mogen onttrekken? Ieder van ons vrage met de hand op het hart zich zelven af, of hij met een gerust geweten het aangeboden voedsel moge nuttigen. Ik spreek hier niet van hen onder ons, die door hoogen ouderdom of zwakte zijn verschoond; maar ons, die in de kracht des levens zijn, kan het vooral in deze omstandigheden niet vergund wezen. Denk eens na, mijn broeder, welke ergernis wij zullen geven, welke noodlottige gevolgen het gebruik van dit voedsel onvermijdelijk na zich zal slepen. Welke toch zijn de beweegredenen, die de vijanden van onzen heiligen godsdienst bewogen hebben om ons vleesch toe te dienen op een dag, die, zooals allen weten, aan de onthouding gewijd is? Is het uit gebrek aan ander voedsel? O neen, zij verachten het kerkelijk gebod, evenals eertijds de dienaars van den goddeloozen Antiochus, toen zij den Joden varkensvleesch aanboden;[1] want Gorkum levert, behalve het gewone voedsel, buitengewoon veel visch op. Zij hebben dus alleen willen zien, of wij moed genoeg bezaten om aan hunne verleiding weêrstand te bieden, opdat zij het volk zouden kunnen verhalen, dat wij priesters reeds een begin hadden gemaakt met de geboden der kerk te overtreden, ten einde de lichtgeloovige menigte, die in dezen tijd van beroering, helaas! maar al te licht der verleiding het oor leent, des te eer tot hunne goddelooze leer over te halen. Ziet, zullen zij zeggen, waarom wilt gij u nog langer aan de dwaze instellingen en geboden der Roomsche Kerk onderwerpen, daar uwe geestelijken reeds een begin hebben gemaakt met haar ondragelijk juk af te werpen? Denk eens, mijn broeder, welk eene verantwoording wij op ons laden, en vergeet niet dat de martelkroon, die wellicht reeds voor ons gevlochten wordt, niet dan op den weg der smarten te vinden is.'

De woorden van den onversaagden priester maakten een diepen indruk op de aanwezigen, zelfs op enkele soldaten, hetgeen trouwens niet te verwonderen was, daar de heilige geestdrift welke hem bezielde, op zijn verheven gelaat te lezen stond.

De verleiding had zich echter reeds te diep in het hart van den jongen kloosterling geworteld. Met de schaamte, welke elke slechte daad of handelwijze vergezelt, op de kaken en met den blik naar den grond gericht, stak hij de hand naar een der schotels uit. Toen wilde de waardige gardiaan nog eene laatste poging wagen om den ongelukkige van zijn onzalig voornemen terug te houden. Hij greep zijne hand, en sprak met eene van aandoening gesmoorde stem:

'Mijn zoon, wat gaat gij doen? Denk, dat er geschreven staat: wie Mij voor de menschen zal verloochend hebben, zal Ik ook voor mijn Vader verloochenen die in den hemel is.[2] Wanneer gij zelfs niet een weinig honger kunt lijden voor Jesus en zijne leer, hoe zult gij dan moed genoeg hebben om eenmaal onverschrokken de

1) 1 Mach. VI: 18. VII: 1.
2) Matth. X: 13.

ladder te beklimmen, die naar de galg voert? O, ik smeek u! bij de ontberingen en verstervingen welke onze serafijnsche vader de H. Franciscus zich zelven oplegde, bij het lijden van onzen goddelijken Meester Jezus Christus, en bij de smarten zijner heilige Moeder, laat af! ruk den verleider uit uwen boezem en werp de gunsten en genaden, welke God ons in deze dagen schenkt, niet in het slijk.'

Met angstige spanning hadden allen den uitslag dezer laatste poging afgewacht, doch eensklaps hoorde men een kreet van verontwaardiging opgaan. Wilhelmus had zijne hand uit die des gardiaans teruggetrokken, en begon van het vleesch te eten. Hij zegde schijnbaar bedaard:

'Ik ken de voorschriften der Kerk zoo goed als iemand, en doe slechts wat mij geoorloofd is.'

De meesten der kloosterlingen bedekten zich het gelaat van schaamte en weemoed, en pastoor van Veghel zeide, terwijl hij een medelijdenden blik op den zwakken strijder wierp:

'Arme broeder, die de kroon des marteldoods, welke u aangeboden wordt, verwerpt, hoe zult gij de noodige kracht vinden, wanneer de pijnigingen verdubbelen en de vreeselijkste dood u voor oogen staat.'

De ongelukkige heeft inderdaad den strijd niet kunnen voleinden.

Toen de soldaten zagen dat geen der overige priesters en kloosterlingen van het hun aangeboden voedsel gebruik wilden maken, brachten zij alles naar hun aanvoerder terug. Het is zeer waarschijnlijk, dat de standvastigheid der priesters hen nog meer verbitterde, want niets maakt de ondeugd woedender, dan de onomkoopbare getrouwheid der deugd. Hoe het dan ook zij, korten tijd daarna hoorde men een groot rumoer in de gewelfde gangen, die naar de kelders voerden, en weldra zag men een aantal soldaten, met rooden Govert aan het hoofd, met brandende fakkels in de handen den kerker binnentreden. Het was duidelijk zichtbaar, dat de woestelingen zich aan den drank te buiten hadden gegaan; want hunne aangezichten waren rood en gezwollen, en hunne beenen wankelden. Govert droeg in eene hand eene ladder, in de andere touw, hamers en spijkers, en de valsche glimlach welke om zijn mond speelde, verried den gevangenen maar al te zeer de slechte voornemens, die hem bezielden:

'Komaan, kameraden!' riep hij, 'wij zullen die verraders eens leeren onze spijzen te verachten. Bij alle duivels, het zal hun duur te staan komen! Staat op, Spanjaarden!' vervolgde hij zich tot de priesters wendende, 'buigt eerbiedig de knieën voor de redders van het vaderland!... Zult gij gehoorzamen!' riep hij, een der kloosterlingen, Wilhadus genaamd, een hoogbejaard priester, ruw bij den arm vattende; 'wilt gij den Paus en den koning van Spanje afzweren en vleesch eten als wij!'

Toen hij van den grijsaard geen antwoord ontving, bracht hij hem verscheidene vuistslagen in het gelaat toe, en de getrouwe belijder, die den smaad, hem voor de eer van God aangedaan, als eene weldaad beschouwde riep bij elken slag, die men hem toebracht: 'God dank[1])!'

Intusschen begonnen de soldaten de priesters twee aan twee aan elkander te binden, en toen dit geschied was, riep Govert:

'Zingt, monniken, wij zullen de plechtigste processie houden welke gij ooit hebt bijgewoond: en zij zal u ook lang in het geheugen blijven, want binnen een uur hangt gij allen aan de spijkers.'

1) Historisch.

De priesters zagen den wreedaard bedaard in het gelaat: zij hadden zich reeds te lang en te veel op den dood voorbereid om zich door zulke bedreigingen te laten ontmoedigen of verschrikken.

'Zingt!' herhaalde Govert, de gevangenen als slachtvee met het touw voor zich uitdrijvende.

Pastoor van Veghel, die, ofschoon zijne kleederen gescheurd en zijne handen geboeid waren, door de heilige geestdrift welke zijn gelaat omstraalde, meer een overwinnaar dan een gevangene geleek, verhief zijne stem en zeide:

'Ja, voorwaar, mijne broeders, het is de schoonste optocht, dien wij ooit hebben bijgewoond; want wij vieren de zegepraal van het geloof in Christus! Waarom zouden wij dus niet zingen en juichen? Komt, laat ons den lofzang van vreugde en dankbaarheid aanheffen; want God alleen zij de eer in eeuwigheid.' Met eene heldere stem hief hij nu den lofzang *Te Deum Laudamus* aan. Twee aan twee verlieten de gevangenen den kerker, en weldra weêrgalmde de schoone zang der beide kerkvaders Ambrosius en Augustinus langs de kille gewelven van de onderaardsche kelders, als vierde men een vreugdefeest. Op bevel van Govert werd de deur geopend, en de geheele stoet trok naar boven tot aan de voorschans van het kasteel, alwaar nog de welgevulde tafel, waaraan de soldaten hadden zitten zwelgen, gereed stond. Men wilde nu nogmaals de priesters dwingen van de verbodene spijzen te eten, en ontelbaar zijn de mishandelingen, welke zij om hunne standvastigheid moesten verduren. De soldaten wierpen hun in hunne dronkenschap volle bekers wijn in het gelaat; zij sloegen en schopten hen, als waren zij honden die op de brokkelingen aasden. Eindelijk riep Govert:

'Waar zijn de dobbelsteenen? Wij willen om het leven der papen dobbelen, en hij dien het lot treft, zal dadelijk opgeknoopt worden. Kom hier, oude,' zegde hij, zich tot Nicolaas Pieck wendende, 'gij hebt toch uwe beste dagen gehad en zult daarom nommer één zijn. Werp de steenen in deze kom!'

De vrome gardiaan wees de aangewezen dobbelsteenen van zich af en zeide met waardigheid:

'Ons leven is in Gods hand, en uwe bedreigingen zullen ons niet bevreesd maken. Ik zal niet met dobbelsteenen om leven of dood werpen; wilt gij echter een slachtoffer, welnu ik bied mij aan. Voor Jezus Christus en zijn heiligen godsdienst den dood te ondergaan, dat zal mij eene eer zijn.'

Dit zeggende, trad hij met den lotgenoot aan wien hij geboeid was, vooruit; doch of zooveel moed de vijanden beschaamde, of dat het hun slechts te doen geweest was de martelaren vrees aan te jagen, wij kunnen dit niet beslissen, doch de bedreigingen werden niet volvoerd, en eenige oogenblikken later keerden allen weder in statigen optocht naar den kerker terug.

Nadat men de gevangenen van de touwen waarmede zij aan elkander gebonden waren, had bevrijd, plaatste Govert, die met eenige macht bekleed scheen te zijn, zich voor zijn volk, en gebood dat de priesters een voor een voor hem zouden verschijnen. Daar hij nog steeds met touw, hamer en spijkers gewapend was, meenden de ongelukkigen inderdaad dat hun einde nabij was. De gardiaan, die reeds zoo menig blijk van onverschrokkenheid gegeven had, wilde ook nu weder de eerste zijn, doch Govert riep hem toe:

Gij niet...... wij moeten de zwarten hebben.[2] Nog nauwelijks had hij deze woorden uitgesproken, of pastoor van Veghel trad met een opgeruimd gelaat vooruit, ontblootte borst en hals en zegde:

2) Eene zinspeling op de kleeding der seculiere priesters.

'Hier ben ik!'

Doch het was thans minder moordlust dan gelddorst, welke de vijanden bezielde. Zij ontnamen Leonardus wat hij bij zich had, en lieten hem toen weder naar zijne plaats gaan. Nu volgde Nicolaas van Poppel

en eindelijk de hoogbejaarde Godefridus van Duin. Hunne verbittering werd steeds grooter, daar alles wat de priesters bij zich hadden, uit slechts eenige kleinigheden bestond; en toen eindelijk de beurt aan de Franciscanen kwam en zij bij hen geen enkelen penning vonden, keerde hun bloeddorst met vernieuwde woede terug. Zij wierpen zich met onstuimigheid op den gardiaan, en eischten van hem dat hij de plaats zou aanwijzen, waar hij de kostbaarheden van het klooster geborgen had. ‘Spreek, monnik!’ schreeuwde Govert; waar zijn de kostbaarheden, de schatten?’

‘Het is u allen bekend,’ zoo sprak de kloostervoogd, ‘dat de gewijde kelken en andere sieraden van het klooster in het kasteel geborgen zijn, en gij zult alles wel reeds gevonden hebben.’

‘Ja, die voddenkraam hebben wij reeds lang; maar wij moeten geld hebben, het geld van het klooster!’ riep Govert.

De gardiaan haalde de schouders op en zegde:

‘Geld bezitten wij niet, want wij zijn arm en onderhouden ons van de aalmoezen, welke ons door goede menschen worden geschonken. Of hiervan nog iets voorhanden is, dit is mij niet bekend: want, zoo als gij weet worden de geldelijke zaken niet door ons, maar door wereldsche menschen bestuurd.’

‘Gij liegt, monnik!’ riepen de soldaten, en toen zij van hem geen ander antwoord ontvingen, sleurden zij hem door den kerker en mishandelden hem zoodanig, dat zijne lotgenooten vol afgrijzen het hoofd afkeerden. Eindelijk trad Govert voor hem en zeide:

‘Voor de laatste maal, zoo gij ons niet zegt waar de schatten van het klooster geborgen zijn, laat ik u onmiddellijk ophangen.’

‘Gij wilt de waarheid weten, riep de gardiaan; welnu ik heb de waarheid gezegd, en ik kan er niets meer bijvoegen.’

Een hevige slag, hem door de ijzeren vuist van den beeldstormer toegebracht, deed hem half bewusteloos ter aarde zinken. De overige soldaten, even verwoed als Govert, omdat de vermeende schat voor hen verborgen bleef, rukten hem de koord, welke zijne lenden omgordde, van het lijf, sloegen het om zijn hals en sleepten hem naar de ijzeren kerkerdeur. In een oogenblik was de koord over de deur geworpen, en nu met hen allen er aan trekkende, lichtten zij den martelaar langzaam van den grond, zoodat hij weldra tusschen hemel en aarde hing.

Al de priesters wierpen zich op de knieën, en pastoor van Veghel bad luide de gebeden voor de stervenden, in de stellige verwachting, dat zijn medebroeder weldra den geest zou hebben gegeven; doch de onmenschelijke beulen vonden zulk een smartelijken dood te zacht voor een verrader, zooals zij den vromen gardiaan noemden. Zij laten daarop de de koord zakken tot de ongelukkige den grond weder raakt en zijne bewustheid terugkrijgt, hijschen hem weder op, en herhalen dit tot het hen eindelijk verveelt, en zij het touw aan een spijker in den muur vastmaken en den martelaar daardoor aan een zekeren dood prijs geven.

Het touw had echter door de herhaalde schuring aan den scherpen kant der ijzeren deur te veel geleden, om het zware lichaam te kunnen dragen; het breekt eensklaps, en het gevoellooze lichaam stort met een zwaren slag ter aarde.

Daar ligt nu de heilige man op den grond uitgestrekt, geen teeken van leven gevende. Zijn aangezicht is gezwollen en blauw van kleur, en de bloedige streep, welke de koord aan zijn hals heeft achtergelaten, getuigt van de hevige smarten welke hij ondergaan heeft.

De soldaten, wellicht over hunne eigene gruwzaamheid verschrikt, schoten ijlings toe, om te zien of de ongelukkige werkelijk den geest had gegeven. Zij plaatsten hem in eene zittende houding tegen den muur, openden zijne oogen, lichtten zijne armen op, die weder slap langs zijn lichaam nedervielen, doch hij gaf geen teeken van leven meer.

Govert, die zoo als men kan denken, bij dit alles eene groote rol gespeeld had, greep een vlammende kaars uit de handen van een der soldaten en zegde ruw: ‘Wij willen eens zien of wij hem op eene andere wijze wakker kunnen maken.’ Hij opent hem daarop met geweld den mond, steekt er de vlammende kaars in en brandt tong en gehemelte van den ongelukkige op eene gruwzame wijze. Daarop doet hij de vlam neus en ooren binnendringen, snijdt met een mes een bloedig kruis op zijn voorhoofd, en schroeit en blaakt de wond met de brandende kaars zoodanig, dat zich eene walgelijke geur door den kerker verspreidt. Tevergeefs, er was geen teeken van leven meer bij het slachtoffer te bespeuren.

‘Welnu,’ zegde Govert, opstaande en de kaars teruggevende, ‘dood is dood, en opgehangen is ook gestorven. In alle gevallen is het maar een monnik; wie zal naar hem vragen? Laat ons naar boven gaan, de papen hebben er vooreerst genoeg van gehad.’

Dit zeggende verliet hij met de overige soldaten den kerker.

De priesters waren met een verscheurd hart getuigen geweest van de martelingen welke hun medebroeder werden aangedaan. Toen de soldaten vertrokken waren, gingen zij ijlings naar het misvormde lichaam. Pastoor van Veghel, wiens oogen in tranen zwommen, sloot den martelaar in zijne armen en riep, terwijl hij het kruis dat men op zijn voorhoofd gebrand had, vurig kuste:

‘Martelaar van Jezus Christus, gij bebt reeds den glorierijken strijd volstreden! Gij ontvangt thans de kroon der onsterfelijkheid van Hem, die gezegd heeft: ‘Al wie Mij voor de menschen zal hebben beleden, dien zal Ik ook belijden voor mijn Vader die in den hemel is[1].’ Veel geliefde, broeder, laat mij uw heilig bloed, het bloed dat gij voor Jezus Christus gestort hebt, aan mijne lippen drukken.’

Toen bracht hij vol weemoed de handen voor het gelaat en snikte: ‘Waarom mocht ik u niet vergezellen naar het hemelsch Jeruzalem? Waarom, o mijn Jesus moet ik nog langer in dit ellendig tranendal blijven?.... Doch wat zeg ik,’ vervolgde hij, zijne oogen ten hemel slaande; ‘vergeef, o mijn Verlosser deze zwakheid! Schenk mij moed en kracht om, even als onze zalige medebroeder, ter uwer eer de grootste smarten te verduren, ten einde ik vergeving mijner zonden bekome en waardig bevonden moge worden om als hij den dood eens martelaars te sterven.’

Nogmaals drukte hij zijn grijzen vriend in zijne armen, doch eensklaps ontsnapte hem een kreet. Hij zag dat de bijna onkenbare gelaatstrekken des martelaars zich langzaam bewogen.

‘Hij leeft, riepen de kloosterlingen, de gardiaan leeft!’

Pastoor van Veghel werd door eene mengeling van vreugde en droefheid bewogen. Zijn vriend leefde! hij zou hem weder kunnen omhelzen, hem gelukwenschen met den moed, dien hij in den strijd voor Jezus Christus had aan den dag gelegd; doch hij dacht tevens met droefheid aan de smarten, die met zijn bewustzijn zouden terugkeeren.

Men maakte nu zoo goed men kon eene legerstede gereed samengesteld uit eenige bovenkleederen der seculiere priesters, en men legde den gardiaan zachtkens daarop neder, omwond zijn hoofd met een halsdoek en wachtte in angstige spanning den

1) Matth. X: 22, 23.

uitslag af; want men kon niets meer voor hem doen, daar alle hulpmiddelen ontbraken; en er was zelfs geen water voorhanden om het misvormde hoofd van den ongelukkige te wasschen en zijne brandende wonden te verkoelen.

Een uur later slaakte pater Nicolaas een paar smartkreten. Zijn bewustzijn was teruggekeerd.[2)]

(*Wordt vervolgd*.)

De dienst van God.

Wat zoekt gij menschen op deez' aard
De lusten uwer harten,
En wilt hoe ook met schuld bezwaard
Uw God nog blijven tarten?

Waarom zoekt gij u zelven hier
Waar God alleen moest tronen,
Wat zijt gij nietig schepsel fier
En vraagt uit 't stof uw' kronen?

Eens zijt gij rekenschap verplicht
Van 't wroeten in deez' aarde,
Aan Hem, die niet zoo stoff'lijk richt
Voor wien ge uw roem niet gaarde.

Gij hebt de gaven slechts ter leen
Om uwen God te loven.
Dier gaven Heer is God alleen,
Wiens recht gij niet moogt rooven.

Bedenk dat gij onsterf'lijk zijt
En eens van hier zult scheiden;
Zoo gij aan de aarde uw grootheid wijdt
Wat zal u dan verbeiden?

Geen vaste woonsteê hebt ge op aard,
De Hemel zij u streven!
Hoe weinig is dit leven waard
Bij 't eeuwig hemelsch leven?

Omhoog dan oog en hart gericht,
Vrees strijden hier nog lijden;
Na 't aardsche duister volgt het licht
Van 't hemelsche verblijden.

2) W. Estius zegt in zijne geschiedenis der martelaren van Gorkum: ‘Nadat de soldaten den kerker, gelijk wij gezegd hebben, verlaten hadden, kwam Nicolaas Pieck eindelijk weder bij kennis, en dit tot overgroote verbazing zijner gezellen,’ enz.
Wanneer wij al de pijnigingen, welke men den martelaren gedurende hun kortstondig verblijf in den kerker van den blauwen toren heeft aangedaan wilden opsommen, wij zouden gewis te wijdloopig worden en het gevoel van den lezer te zeer kwetsen Wij hebben deze daadzaken, welke door ooggetuigen geboekt en niet te weerspreken zijn, slechts aangehaald, om te doen zien hoeveel een standvastig geloof vermag, en hoe diep de mensch kan vallen, wanneer hij zich door zijne hartstochten laat vervoeren.

Allerlei.

De Duiven.

Onder de prachtigste meesterstukken in het museum van het Kapitool behoort de mozaïek: ‘de duiven van Furietti,’ waarvan wij in onderstaande gravure eene afbeelding bieden. Zij is naar den kardinaal Furietti genoemd, omdat deze het was, die haar op de villa van Adrianus te Tivoli ontdekte. Plinius maakt met veel ophef gewag van een zeer bekwaam mozaïek-schilder met name Sosus, die op een der muren van den tempel van Pergami eene mozaïek had vervaardigd, op welke duiven werden voorgesteld. ‘Men bewondert er,’ zoo zegt deze schrijver, ‘een duif, die aan een waterbekken staat te drinken en wier beeld zich in 't water afspiegelt; aan den rand der kom zitten eenige duiven zich dartelend in 't water te reinigen en in de stralen der zon te koesteren.’ Bij het lezen dezer woorden van Plinius, vond de kardinaal Furietti zulk een overeenkomst tusschen de door den romeinschen consul beschrevene mozaïek en die, welke in zijn bezit was, dat hij niet aarzelde de identiteit van beiden als onloochenbaar te beschouwen.

De photographische duivenberichten,

die tijdens het beleg van Parijs de gewone middelen van gemeenschap vervingen, waren op buitengemeen kleine schaal ingericht. Op een vliesje 5 cM hoog en 3 cM breed, zag men behalve een met bloot oog leesbaar opschrift niet meer dan een aantal kolommetjes, die tegen het licht donker afstaken. Legde men dit vliesje onder een veertigvoudig microscoop of vergrootglas, dan veranderden de donkere tinten in letters van gewonen boekdruk en bemerkte men dat het vliesje een aantal berichten bevatte, waarin de belegerde Parijzenaars aan hun betrekkingen daar buiten kennis gaven van hun toestand. Achttien van zulke vliesjes in een penneschacht gestoken en ieder den inhoud van vier boekdeelen van 360 bladzijden bevattende, maakten de vracht uit eener postduif.

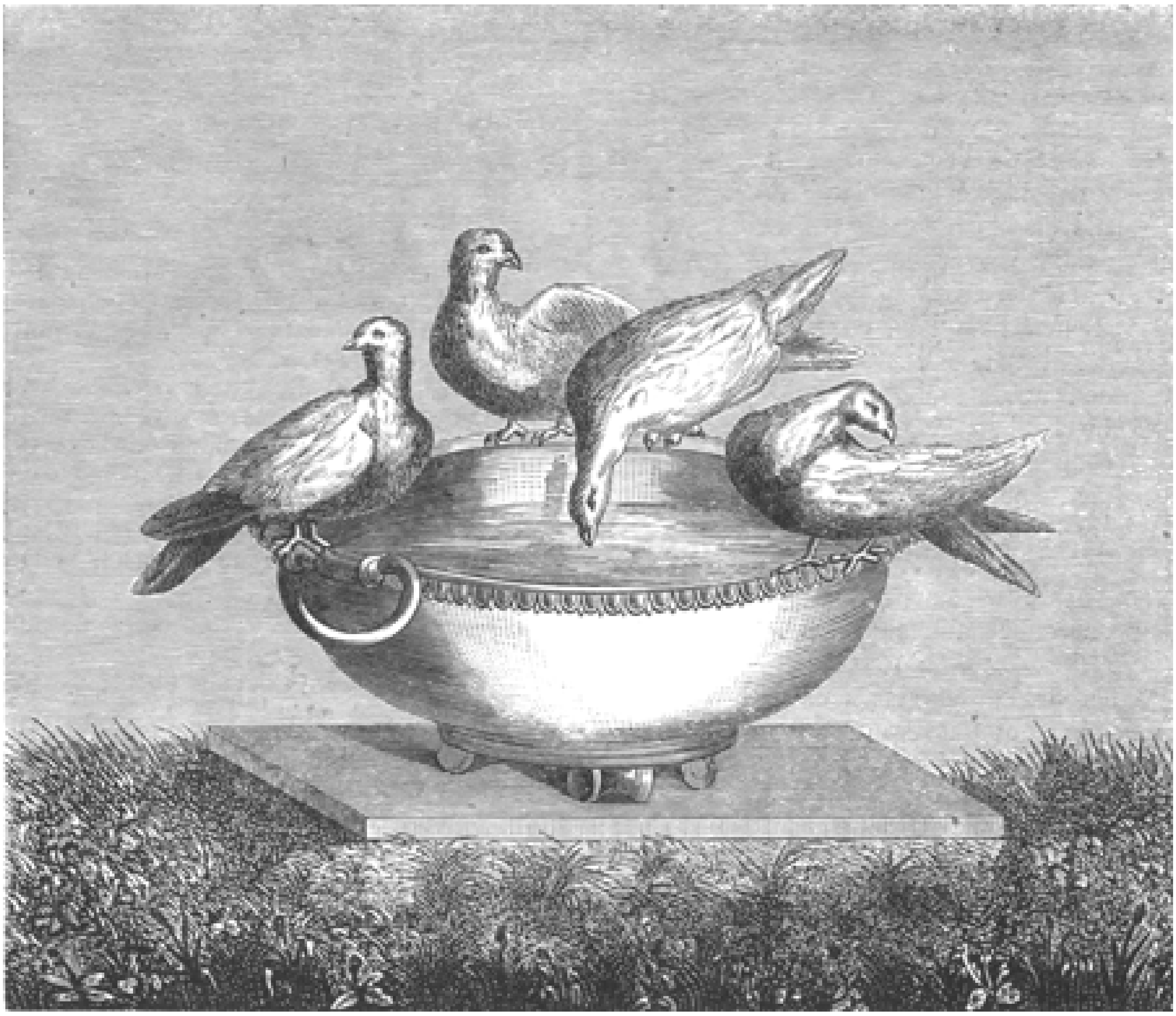

De componist Naumann

hield op zekeren keer repetitie van een zijner muziekstukken. Een groote menigte toehoorders was er bij tegenwoordig, waarvan velen onder het koor stonden, waarop zich de zangers en muzikanten bevonden. Naumann was zelf midden in de kerk gaan staan, om beter 't effect zijner compositie te kunnen waarnemen. Als hij bemerkte, dat een der tutti's te zacht werd uitgevoerd en hierdoor niet genoegzaam voldeed, riep hij op eens met krachtige stem: ‘het koor valt in!’ De toehoorders onder het koor verstonden deze muzikale uitdrukking verkeerd en stormden in aller ijl naar 't schip der kerk, om niet onder de puinen van 't ‘invallende koor’ bedolven te worden.

Ten gevolge van den fransch-pruisischen oorlog

ontstond een belangrijke wijziging in de oplage van sommige organen der engelsche pers. Zoo is o.a. thans de dagelijksche oplage van eenige als volgt: *Daily Telegraph* telt 170,000 exemplaren; *Standard* 140.600; *Daily-News* 90,000; *Times*, 70,000; *Morning Advertiser*, 6,000; *Morning Post*, 3,500. Nog vele andere bladen mogen zich in een groot aantal abonné's verheugen, waaronder vooral een weekblad voor

de lagere standen, de *Lloyd's weekly News*, dat zich tevreden stelt, alle nieuwstijdingen uit de dagbladen over te nemen. Meer dan een half millioen exemplaren worden van dit blad verspreid. De eigenaar heeft dan ook voor zijn bijzonder gebruik een papierfabriek te Lattingbourne, in 't graafschap Kent, moeten oprichten. Een buitengewone uitgestrektheid gronds, die hij in Algiers bezit, levert hem het spaansch riet waaruit het papier wordt vervaardigd, dat hij in eigen schepen naar Engeland laat overvoeren.

Onlangs ging iemand

in een herberg een glas bier drinken en gaf den herbergier een rijksdaalder te wisselen. Deze doorzocht zijn jas-, broek- en vestzak, maar vond noch zilver noch koper om terug te geven. ‘Ik kan het stuk niet wisselen,’ zegde hij. ‘Dan zal ik toekomenden keer dubbel betalen,’ was 't antwoord. - ‘Maar, manlief, ik ken u niet, bijgevolg kan ik u ook niet borgen.’ - ‘Hoe, gij wilt mij niet borgen en kunt mij niet teruggeven. Wat nu gedaan?’ hernam de ander. - ‘'k Weet goeden raad,’ antwoordde de herbergier. ‘Drink gauw nog negen en dertig glazen van 6 cent en een kappertje van 4 cent, dan is het juist gepast.’

Boileau en de prins van Conti

spraken eens over den roem op 't gebied van kunst en letteren tegenover dien op het slagveld verworven. De prins was van oordeel, dat de eerste niets en de laatste alles waard was. Zooals men lichtelijk kan denken, was ieder der aanwezigen het gevoelen van den vorst toegedaan. Boileau alleen bleef tegenover den hoogen tegenstander onverschrokken zijn eigen meening verdedigen, en trachtte op menigvuldige gronden te bewijzen, dat de roem van Homerus niet voor dien van Alexander behoefde te wijken. Terwijl zij aldus met elkaâr redetwisten, gaat er toevallig een man voorbij; de prins roept hem toe en zegt: ‘Mijn beste vriend, zeg mij eens, wie Alexander geweest is?’ - ‘Een groot veldheer, Koninkl. Hoogheid.’ - ‘En Homerus, wat was die?’ - ‘Waarachtig, ik weet het niet!’ - Men maakte zich vroolijk ten koste van Boileau. Maardeze antwoordde: ‘Mijnheer, vraag dien man eens naar den scherprechter van Parijs, dan zal hij u zijn naam noemen; maar vraag hem naar den voornaamsten prediker onzer stad en hij zal u 't antwoord schuldig blijven. Is de beul nu een beroemder persoon dan onze eerwaarde pater Bourdaloue?’

Xantippe,

de beruchte echtgenoote van den heidenschen wijsgeer Socrates, behoorde, gelijk bekend is, alles behalve tot de zachtmoedigsten; zij scheen er zelfs vermaak in te stellen, om haar man op alle mogelijke wijzen het leven te verbitteren. De driftige Alcibiades kon zich niet genoeg over de lankmoedigheid van zijn meester Socrates verwonderen en vraagde dezen eens, waarom hij toch zoo'n lastig gezelschap niet de deur uitzette. ‘Mijn vrouw.’ antwoordde de philosoof, ‘biedt mij door hare

plagerijen binnenshuis een goede gelegenheid om de ongerechtigheden der menschen buitenshuis te leeren verdragen.'

'Zie eens,' zegde een lichtzinnig en onbeholpen jong mensch tegen een bejaard geleerde, die gewoon was op de wandeling steeds door zijn hond vergezeld te worden, 'daar hebt ge nu een hond zonder wijsgeer.' - 'Dat is niets bijzonders,' antwoordde de geleerde, 'zulks zie ik, zoo dikwijls als ik u zie.'

'Steek uw tong wat verder uit,'

zegde een docter tot zijn vrouwelijke patient; 'iets verder als 't u belieft. Nog iets verder.' - 'Maar docter,' riep de dame wanhopend uit, 'meent ge dan dat een vrouwentong nooit ten einde is?'

De dichter Byron

had een zonderlinge antipathie tegen menschen met grijze oogen. 'Leer dit van mij,' zegde hij eens tot een zijner jeugdige vrienden, 'vertrouw nooit iemand, die grijze oogen heeft.' - 'En gij hebt ze zelf,' antwoordde de jongeling. 'Juist, en 't was dan ook een geluk voor velen geweest, die met mij te doen hebben gehad,' hervatte de dichter, 'indien zij dezen mijn stelregel hadden opgevolgd.'

[Nummer 26]

Onze gravuren.

Sasso Ferrato mag met recht de Madonna-schilder bij uitnemendheid genoemd worden. Zijn eigenlijke naam is Giambattista Salvi. Geboren te Sasso Ferrato, den 11 Juli 1605, leerde hij de beginselen der schilderkunst bij zijn vader Tarquinio Salvi, volgde later de lessen van Domenichino, Guido en Albani, en nam als schilder den naam zijner geboorteplaats Sasso Ferrato aan. Bij voorkeur wijdde hij zijn penseel aan de voorstelling van de beeltenis der H. Maagd, en 't is vooral door de liefelijke uitdrukking der gelaatstrekken en den verheven tint van godsdienstige ingetogenheid dat zijne Madonna's uitmunten; gemeenlijk heeft de H. Maagd, volgens Sasso Ferrato's voorstelling de oogen ter neêr geslagen en de handen biddend gevouwen, terwijl uit haar wezen een ernstige zedigheid en reinheid spreekt, zooals men deze slechts zelden in de werken der italiaansche schilderschool aantreft.

DE MADONNA, NAAR SASSO FERRATO.

Op een rit door het silezis egraafschap Glatz, vlak en de grenzen van Pruisen gelegen, kwam het den ‘ouden Frits’ eens in 't hoofd, om de uitgestrekte landgoederen van zijnen generaal Fouquet, bevelhebber der stad Glatz in oogenschouw te nemen. Langen tijd reeds had de koning met zijn gevolg door eenzame wouden en velden gereden. Eindelijk was hij zoover afgedwaald, dat hij zelf niet meer wist, of hij nog op pruisisch grondgebied was, ja dan neen. Plotseling echter bemerkt hij op een akker in de verte een boer, die daar bezig is met ploegen. Frederik rijdt er aanstonds heen, groet den landman en vraagt hem:

‘Vriend, zijn wij hier nog in 't pruisische?’

‘Neen,’ antwoordt de boer, ‘ge zijt hier niet in 't pruisisch maar op 't land van Fouquet.’

‘Wel mijn jongen,’ roept de oude Frits lachend uit, ‘dan ben ik juist waar ik zijn moet.’

‘Zoo zoo,’ hervat de boer, terwijl hij den koning bedaard van top tot teen opneemt, ‘dan zijt gij ook de oude Frits,’ want, Sire, er is geen mensch of geen koning ter wereld, die zulks met zooveel recht zeggen mag dan gij.’

Ziedaar de anekdote, welke aan den voortreffelijken duitschen schilder Hünten de stof geleverd heeft, voor de op pag. 204 van dit nommer voorkomende houtgravure.

De levensverhalen van den pruisischen koning vloeien overigens als 't ware over van soortgelijke min of meer waarschijnlijke anekdoten. Frederik II zag het gaarne dat zijne onderdanen een zekere ongedwongen vrijheid toonden, wanneer zij met hem spraken en zelfs nam hij het hun niet kwalijk, al vergaten zij hierbij eenigszins, den eerbied aan zijne koninklijke waardigheid verschuldigd. Zoo gebeurde het o.a. eens, dat hij bij een wapenschouwing een officier aantrof, die een snede over zijn gezicht had gekregen.

'Kapitein,' zegde de koning, 'in welke herberg hebt gij die aardigheid opgeloopen?'

'Te Kolin' antwoordde de officier, 'waar Uwe Majesteit het gelag heeft betaald.'

Hoe scherp dit antwoord ook was, daar namelijk de koning in den slag bij Kolin een volslagen nederlaag had geleden, Frederik begon er eens hartelijk om te lachen, klopte den officier vriendelijk op den schouder en ging verder.

Korten tijd na de verdeeling van Polen ontmoette Frederik den bisschop van Warmie.

'Monseigneur,' zegde de koning, 'wat gebeurd is, is gebeurd. Ik heb echter één verzoek aan u. Zoo de H. Petrus mij den toegang tot het Paradijs ontzegt, wees dan zoo goed mij onder uw mantel te verbergen en zoo den hemel binnen te smokkelen.'

'Sire, dat zal niet gaan' hernam de bisschop, 'want Uwe Majesteit heeft zoovele gaten in mijn mantel gemaakt, dat ik er onmogelijk contrabande in kan verbergen.'

De gravure op pag. 205 herinnert wellicht menigen lezer aan het lang vervlogen oogenblik, toen hij misschien niet minder bedeesd dan een der twee jeugdige meisjes, voor 't eerst een bezoek bij een voornaam persoon moest afleggen. Herinnert gij 't u nog, hoe pijnlijk en lastig u dit eerste verschijnen was in de groote wereld. Ongetwijfeld hebt gij 't huis, waar gij uw bezoek moest afleggen, een paar malen voorbijgeloopen eer gij het dorst te wagen aan de schel te trekken. En toen gij in de voorkamer binnengelaten, na eene poos wachtens, het kuchje en de voetstappen van 'Mijnheer' in den gang hoordet, toen hebt ge zeker wel gewenscht, dat hij een paar minuten aan de deur bleef toeven om uwe ontroering te doen bedaren.

Het jongste meisje in onze teekening, verkeert blijkbaar in dergelijken toestand. Zonder het bijzijn en de aanmoediging harer zuster zou zij volstrekt den stap niet durven wagen, waarvan naar hare meening zooveel afhangt. Hoe sierlijk heeft zij zich opgeschikt, om toch vooral goed voor den dag te komen, hoe bedeesd verschuilt zij zich achter hare zuster en ziet zij naar de deur der zaal, die aanstonds geopend zal worden. Hare zuster houdt de hand reeds een weinig opwaarts geheven; men ziet het, zij verwacht den klokslag of het teeken met de tafelschel, dat voor het bezoek is aangewezen. Zoodra dit teeken is gegeven, zal zij onder den uitroep: 'hoor' even den vinger opheffen en hare beschermelinge zonder verderen tijd om te bedenken in de zaal leiden. Misschien wil 't jonge meisje al denzelfden avond er niets meer van weten dat haar dit eerste bezoek zooveel moeite gekost heeft en 't kan goed zijn, dat zij bij een volgende gelegenheid reeds de waarheid ondervindt van 't spreekwoord: ''t is slechts de eerste stap, die moeite kost.'

De beeldstormer en zijne dochter.
Door H.A. Banning.

(*Vervolg.*)

VI.

> 'My dunckt de vyanden syn al op de been, laat ons sien aen wie de victorie gunstich sal vallen.'
> *Het Godvr. ende H. Herte*
> 'Mijne vijanden hebben kwade dingen tegen mij gezegd: Wanneer zal hij sterven, en wanneer zal zijn naam vergaan?'
> Ps. XL: 6.

Wij moeten, ofschoon met weêrzin, onze lezers nogmaals de herberg van Dirk Roelofsz binnenvoeren, omdat wij daar alleen datgene kunnen vernemen, wat noodig is voor het goed verband van dit verhaal. De 'Prince van Oranien' heeft sedert de

gebeurtenissen, welke wij beschreven, een geheel ander aanzien gekregen. Wij willen daarmede niet zeggen, dat het uithangbord vernieuwd of verfraaid, of dat de gelagkamer veranderd is, ook niet dat het afzichtelijk gelaat van den kastelein eene voordeelige verandering ondergaan heeft, maar het huis ziet er thans zoo somber en verlaten niet meer uit als eertijds; het steekt nu vrij en fier het hoofd naar boven; deuren en vensters zijn bij warme dagen geopend, en glad geschuurde tinnen bierkannen staan verlokkend in de breede vensterbanken. Dat alles geeft het huis daar in de buurt zulk een vreemd aanzien, alsof het zoo eerst nieuw uit den grond opgerezen is. Vroeger, toen de stad nog spaanschgezind was, stond het daar tusschen zijne geburen, alsof het een brandmerk op het voorhoofd droeg. De goedgezinde, bedaarde burgers keerden gewoonlijk reeds op eenigen afstand het hoofd af, omdat daarbinnen, zooals zij zeker wisten, plannen werden gesmeed, die het daglicht niet mochten zien; en de vrienden slopen er als ter sluiks, en dan nog wel alleen des avonds, binnen, uit vrees dat hunne persoonlijke veiligheid gevaar mocht loopen. Thans echter wordt het openlijk en druk bezocht, en ofschoon ook nog steeds door lieden van een en denzelfden stempel, niemand denkt er meer aan zich voor anderen te verbergen. Dirk heeft, uit vreugde over de behaalde overwinning, een nieuw fluweelen wambuis laten maken, en pronkt daarmede uren lang aan den ingang der deur. Meester Leendert, de snijder, blaast nu en dan naar hartelust groote rookwolken door de geopende vensters in Gods vrije natuur, en Govert drinkt vaak zoo luidruchtig op de gezondheid der Watergeuzen, dat de voorbijgangers nieuwsgierig op de straat blijven staan, en de jongens (want straatjongens zijn er altijd geweest) hunne vreugde doen kennen door met steentjes naar de pijp van meester Leendert te werpen.

Er zijn slechts weinige dagen voorbijgegaan, sedert wij ons voor de eerste maal in ‘de Prince van Oranien’ bevonden, ofschoon de gebeurtenissen, welke in dien korten tijd hebben plaats gegrepen, door geen tijdsverloop van drie eeuwen uitgewischt konden worden.

Aan eene wit geschuurde eikenhouten tafel met vier zware gedraaide pooten, van onderen, tot meer stevigheid, door een kruisbalk vereenigd, (een meubel, zooals men ons thans nog wel eens op eene tentoonstelling van oudheden wil laten bewonderen), zitten twee mannen in een vertrouwelijk gesprek bijeen. Een van hen is de ons bekende Govert de beeldstormer; naast hem zit een officier der Watergeuzen, die van den Briel naar Gorkum gekomen is, om verderfelijke plannen te smeden tegen Marinus Brand, met wien hij in vijandschap leeft. De laatste schijnt er veel belang in te stellen om Govert door het gebruik van brandewijn in eene opgewonden stemming te brengen, wat trouwens nooit moeielijk was.

‘Nu, hopman,’ zoo begon Govert, zijn glas tegen de bierkan van den officier stootende, ‘nogmaals welkom in Gorkum! Het riekt hier thans niet meer zoo spaansch als vroeger, hé!’

De hopman deed Govert bescheid en vraagde: ‘Gaat het *nu* dan naar uwen zin?’

‘Hm, hopman, hoe meent gij dat?’ zegde Govert, de vraag met eene vraag beantwoordende.

‘Mij dunkt, gij ziet er niet zoo vroolijk en ook niet zoo welgedaan uit als bij de verovering van den Briel.’

‘Dat is te zeggen,’ hernam de beeldstormer, een blik op den hopman werpende, als om te onderzoeken welken weg hij inslaan moest, ‘men kan niet alles krijgen zooals men wel gaarne zou willen.’

‘Er is toch, dunkt mij, hier in het rijke Gorkum wel wat te verdienen geweest, Govert!’

‘Dat zal ik niet ontkennen, maar....’

‘Maar.....?’ herhaalde de hopman, om hem uit te lokken.

Govert zweeg en zag den officier sluw in het gelaat. Deze schoof iets nader bij en fluisterde hem in het oor: ‘Is Marinus Brand wel eerlijk geweest in het verdeelen van den buit?’

Govert wierp zich achterover in den stoel en zegde: ‘Voor den duivel, hopman, mijn vader heeft mij altijd geleerd, dat men met de grooten geene kersen moet eten, want dat zij ons ten laatste met de steenen gooien.’

De hopman had moeite om zijn wrevel te verbergen en nam eene groote teug uit de bierkan.

‘Hoor eens, hopman,’ sprak Govert half luid, terwijl hij hem vertrouwelijk op den schouder klopte, ‘wij moeten elkander geene knollen voor citroenen verkoopen, maar als mannen, als echte Watergeuzen handelen. Marinus Brand is uw doodvijand, dat weet ik. Gij hebt van ter zijde vernomen, dat er op zijne handelwijze nog al wat af te dingen valt, en zijt nu hier gekomen om mij tot een werktuig te gebruiken, ten einde hem den voet te lichten, of zoo mogelijk aan de galg te helpen. Is het niet zoo?’

St....’ fluisterde de hopman door de tanden, een vreesachtigen blik om zich heen werpende, ‘wij zijn niet alleen, Govert.’

‘O, wees niet bevreesd,’ zegde de beeldstormer, op den kastelein wijzende, ‘op hem kan ik vertrouwen als op mijn hond.’

‘Welnu,’ sprak de hopman, die wel gevoelde dat de listige beeldstormer zijne geheimen doorgrond had; ‘als dat nu al eens niet geheel onwaar was, zoudt gij mij dan als een oud vriend geen kleinen dienst willen bewijzen?’

‘Onder ééne voorwaarde, ja!’

‘En welke is deze voorwaarde?’

‘De arbeider is zijn loon waard, niet waar?’

‘Zijt gij in staat om Brand met grond van misdrijven te beschuldigen, groot genoeg om hem bij den graaf van der Marck in ongenade te doen vallen?’

‘Ik kan hem wel tienmaal aan de galg helpen.’

‘Hm! eens is al genoeg. En hoe hoog moet de drinkpenning zijn voor den vriendschapsdienst, welke gij mij zult bewijzen?’ vroeg de hopman op zoetsappigen toon, hopende daardoor het Judasloon wat te verminderen.

‘Hoor eens, hopman,’ zegde Govert, ‘loven en bieden is goed voor kramers en Joden, maar niet voor krijgslieden. Ik zal u eens vertellen wat hier in den laatsten tijd merkwaardigs is voorgevallen; en wanneer u dat niet genoeg mocht zijn, wil ik nimmer weder een glas aan den mond brengen. Doch laat Dirk eerst wat te drinken halen; want ik zal verscheidene woorden den hals moeten breken.’

Wij zullen het verhaal van Govert niet volgen, maar liever datgene wat wij noodig achten, uit de geschiedenis opteekenen, eensdeels om eenige oogenblikken van den vrijbuiter ontslagen te zijn, en ten andere omdat hij zeer zeker van gebeurtenissen zou zwijgen, die wij den lezer gaarne wenschten mede te deelen.

Het is ons uit de weifelende houding van Marinus Brand gebleken, dat deze zich in eene netelige zaak gewikkeld had. Hij stond eigenlijk tusschen twee vuren. Aan den eenen kant zijn gegeven eerewoord, voor de onschendbaarheid van het leven der gevangenen, aan de andere zijde de strenge en duidelijke bevelen van den graaf van der Marck. Hij was nog niet volleerd genoeg in de boosheid, om niet beschaamd te zijn over het verbreken van zijn woord, doch kon evenmin besluiten

de glansrijke vooruitzichten, welke hem na de verovering van Gorkum toelachten, ten offer te brengen. Daarom trachtte hij de zaak op de lange baan te schuiven, in vertrouwen op het spreekwoord: tijd gewonnen, veel gewonnen! Het gevolg hiervan was, dat hij, om zijn goeden naam als Watergeus ongeschonden te bewaren, oogluikend toeliet dat men de gevangenen bespotte en mishandelde. Hij wiesch daarbij, evenals Pilatus, zijne handen in onschuld. Wij hebben gezien welke vreeselijke gevolgen deze strafbare dubbelhartigheid voor de gevangenen gehad heeft. Daarenboven waren er onderscheidene leden van den senaat, die wel om staatkundige of godsdienstige redenen aan de verdrijving der Spanjaarden, en dus ook (eigenlijk zonder dat zij er aan dachten) aan de onderdrukking der Katholieken medewerkten, maar die overigens geheel vreemd waren aan het denkbeeld om priesters of kloosterlingen te mishandelen, laat staan om hen om het leven te brengen. Zij werkten aan een plan, dat nog steeds door onze tijdgenooten voortgezet maar nimmer voltooid wordt. Zij hadden zich luchtkasteelen gebouwd, van dezelfde soort als wij er in onze dagen zoo vaak in rook zien verdwijnen. Hersenschimmen uit de kweekscholen van het ongeloof tot in de binnenkamers der welgezinden, onder de edele namen van verlichting en beschaving, binnengesmokkeld. Zij meenden, die kortzichtigen, dat het geene moeite zou kosten om de teugellooze vrijheid en hare zuster, de losbandigheid, met deugd, goede zeden en algemeen welzijn hand aan hand te doen gaan.

Het kon intusschen niet anders of de meer menschelijke gevoelens dezer mannen, met wie Marinus Brand in de burgerlijke aangelegenheden raadpleegde, moesten gunstig op het gemoed van den bevelhebber werken. Het gevolg hiervan was dan ook dat hij, op hun verzoek, in stilte heelmeesters bij de gevangenen liet brengen, om de gewonden te verbinden en de zieken te verplegen. Het was dus hier letterlijk waar, dat hij met de eene hand sloeg en met de andere zalfde. Ook zorgde hij dat zij van beter voedsel voorzien werden, en vergunde hun somwijlen het gezelschap van een vriend. Hierdoor aangemoedigd, trachtten de vredelievenden nog andere concessiën te bekomen. Zij hadden namelijk in hunne verblindheid het denkbeeld opgevat, of het niet mogelijk zoude zijn de priesters tot meer vrijgevige denkbeelden over te halen en daardoor eene toenadering tusschen hen en het volk tot stand te brengen. Zij wisten zeer goed dat pastoor van Veghel een zeer verlicht man was, die vaak met den grootsten nadruk tegen het bijgeloof en sommige ingewortelde misbruiken ijverde, hierop stelden zij hunne hoop, en zij wenschten niets liever dan spoedig in de gelegenheid te worden gesteld om dat plan ten uitvoer te brengen. Deze gelegenheid bood zich weldra aan. Er waren in den tijd waarvan wij spreken, te Gorkum twee mannen ter dood veroordeeld, die den wel verschoonbaren maar op verre na niet prijzenswaardigen ijver hadden gehad om de Watergeuzen openlijk voor kelkdieven en kerkroovers uit te schelden. Zoodra de dag der strafoefening dezer ongelukkigen bepaald was, beijverden zich eenige invloedrijke burgers en leden van den senaat om van Marinus Brand de vergunning te verkrijgen, dat pastoor van Veghel hen naar de strafplaats mocht geleiden, hetgeen na veel moeite door hem werd toegestaan met de woorden: ‘Laat den priester hen naar de galg vergezellen.’

Op het noodlottige uur verscheen de waardige priester met de twee veroordeelden buiten de kerker. Het was aandoenlijk om te zien hoe een aantal burgers bij den zeer treurigen optocht naar de martelplaats, aan hunnen geliefden herder de ondubbelzinnigste bewijzen van gehechtheid en liefde betoonden. Er vloeide menige

traan van het diepste medelijden uit hunne oogen, en sommigen schaamden zich niet zijne kleederen aan hunne lippen te drukken of knielend om zijn zegen te vragen. De twee veroordeelden gedroegen zich als waardige zonen der Kerk; want zij wilden liever den schandelijksten dood ondergaan, dan door allerlei aanbiedingen een haar breed van hun geloof af te wijken. Toen de wraakoefening volbracht was, wilden de soldaten pastoor van Veghel naar den kerker terugvoeren, doch de burgers verzetten zich met kracht hiertegen en brachten hem naar het stadhuis. Daar gekomen werd hij voor den bevelhebber gevoerd, die hem vroeg, of hij zich wilde verbinden om voortaan het woord Gods zuiver en zonder bijgeloovigheid te prediken, hetgeen de pastoor met duidelijke woorden beloofde, gelijk hij het volgens geweten ook kon doen. Hij mocht nu in de stad vertoeven, onder voorwaarde dat hij het lezen der H. Mis zou achterlaten, en twee dagen later in de groote of parochiekerk eene openbare leerrede zou houden. ‘Gij weet nu hoe gij voortaan zult moeten preêken, niet waar?’ duwde Brand hem toe.

‘Ik weet dit, en zal het met de daad bewijzen,’ klonk het antwoord. Hierna moesten de beide schuttersgilden en eenige gegoede burgers hunne trouw en bezittingen tot pand stellen, en toen ontving de pastoor verlof om naar zijn huis te gaan.

Dat was een groote stap vooruit voor de vredelievenden. De pastoor was vrij. Hij zou toch nu, na de geduchte les, welke hij had ontvangen, wat meer voorzichtigheid gebruiken. Hij zou, verstandig als hij was, nu wel met wat meer omzichtigheid te werk gaan, zich wat meer naar de eischen der verlichting en van den vooruitgang gedragen, welke zich alom openbaarde, en daardoor den grondslag leggen tot de verbroedering, de verdraagzaamheid, die nog slechts ontbrak om hun luchtkasteel te voltooien. Dwazen die zij waren! zij wisten niet, dat de liefde wel leert zijne vijanden te beminnen maar niet met hen te heulen. De verdraagzaamheid is eene burgerlijke deugd, wanneer wij om haar de zwakheden van anderen verdragen; maar zij wordt eene ondeugd, wanneer zij van ons eischt dat wij eer of geweten ten offer brengen om te behagen, of te zwijgen waar plicht gebiedt te spreken.

Twee dagen later, zijnde de feestdag van O.L.V. Bezoeking, een feest, dat in dien tijd met ongemeenen luister werd gevierd, stroomde eene groote menigte volks naar Gorkum's hoofdkerk. Velen kwamen daar om zich nog eens te verkwikken aan de bron, die hen zoo vaak in hunnen dorst naar de rechtvaardigheid had gekrenkt; anderen, zwakke lieden als zij waren, vol vrees dat hun herder zich uit menschelijk opzicht tot afval zou hebben laten verleiden; weder anderen om uit haat tegen allen, die met de priesterlijke waardigheid bekleed waren, zoo mogelijk eenige woorden op te vangen, die des predikers veiligheid zouden kunnen benadeelen; en eindelijk een, helaas! maar al te groot getal lieden, die, - werkelijk meenende dat men de leer der Kerk als eene grondwet naar den geest des tijds kon wijzigen en vervormen, - in de hoop verkeerden dat de pastoor, om rust en vrede aan de burgers te hergeven, zich eenigszins zou plooien naar de eischen zijner vijanden. Leonardus beklom met opgeheven hoofd en fier gelaat den kansel, die zoo dikwerf getuige geweest was van zijne welsprekendheid, geleerdheid en godsvrucht. Men kon aan hem zien dat hem een heilige ijver voor de goede zaak bezielde. Hij zou nogmaals, en wellicht voor het laatst, zijne stem verheffen tegen de goddeloosheden zijner eeuw, en als een andere Ignatius moedig optreden om met luide stem de eer van Christus en zijne glorierijke Moeder te verdedigen tegen de opkomende dwaalleeringen. Dan, toen hij een blik rondom zich sloeg, ontviel hem op eens alle kloekmoedigheid. Hij werd als een ontspannen boog; zijne armen vielen krachteloos langs zijn lijf, zijn gelaat verbleekte, zijn hart was vol weedom. O, de aandoeningen welke zijn gemoed

overstelpten, waren ook zoo veelvuldig, zoo pijnlijk! Hij zag wel eene kerk gevuld met menschen; maar waren het, als eertijds, zijne getrouwe schapen, die naar de stem van hunnen herder kwamen luisteren? Was het als vroeger die biddende schaar, wel behept met zonden en zwakheden, als allen, die in het vleesch wonen, maar ook vol berouw, vol ootmoed, en vol liefde en gehechtheid aan Jezus en zijne heilige leer? Hij zag de overblijfselen der beelden van Gods lieve heiligen, die eertijds den tempel versierden, door schendige handen verminkt, de godslamp uitgedoofd, en eindelijk het altaar, de plaats welke God tot zijne woonstede had gekozen, vernietigd, half afgebroken en van alle sieraden beroofd....

En hij weende als een kind.

Het was hem als stond hij bij de lijkbaar eener geliefde bruid, nog kort te voren getooid met den krans der eeuwige liefde, thans door eene schendige hand van hare sieraden beroofd en neêrgeworpen in het stof. Hij wierp een blik vol weemoed naar boven. Ook dáár had men de vrededuif, het zinnebeeld van den H. Geest, weggerukt. Zijn hart werd overstelpt van droefheid?.... Maar zijn blik klom hooger op. Ver boven tempelbogen, boven luchtruim en wolken, dáár woonde immers de Geest, die van den Vader en den Zoon voortkomt.[1)] De Geest van wijsheid en verstand,[2)] die ons in onze zwakheden te hulp komt,[3)] de Trooster, die met ons blijft in eeuwigheid![4)] En hij werd versterkt door den H. Geest, die zijne gaven mildelijk over de goeden uitstort. Slechts weinige oogenblikken waren er noodig om hem zijne zielskracht terug te geven. Nog één zware zucht ontwelde aan zijne borst, maar met dien zucht ook de moedeloosheid, welke hem eenige oogenblikken had aangegrepen. Hij was weêr, als te voren, de moedige, fiere kampvechter van Jezus Christus, die, als eertijds de martelaren in het amphitheater te Rome, een zegevierenden blik op zijne vijanden wierp. Hij bracht de rechterhand naar het voorhoofd en teekende zich in den naam der H. Drieëenheid met het teeken des H. kruises.

Wij zullen zijne woorden hier niet teruggeven, ofschoon de geschiedenis ze ons gedeeltelijk heeft bewaard. De vorm van ons verhaal gedoogt deze uitweiding niet. Het zal genoeg zijn te zeggen dat die woorden de vijanden van Gods Kerk deden verbleeken en den rechtgeloovigen moed en kracht schonk om de duistere toekomst met meer gelatenheid af te wachten.

Ofschoon de vijanden van pastoor van Veghel om zijne kloekmoedigheid zeer verbitterd waren, wisten zijne vrienden en vooral de leden van den senaat door hunne tusschenkomst te bewerken dat hij zijne vrijheid bleef behouden. Zijn voornaamste streven was nu om ook zijne lotgenooten aan den kerker te ontrukken; doch al zijne pogingen, daartoe aangewend, bleven vruchteloos. Weinige dagen daarna bracht zijne zuster uit 's Hertogenbosch hem de droevige tijding, dat hunne moeder aldaar gevaarlijk ziek lag en hem voor haren dood nog eens wenschte te zien. Hij verlangde niets vuriger dan dezen wensch, welke zoozeer met de gevoelens van zijn hart strookte, te voldoen. Hij snelde naar den bevelhebber, en verzocht dezen, hem een vrijbrief te geven om naar 's Hertogenbosch te vertrekken. Met behulp van zijne invloedrijke vrienden gelukte hem dit eindelijk, onder de stellige belofte van onverwijld naar Gorkum terug te keeren. Ten einde nu de verdenking niet op zich te laden dat hij Gorkum ging ontvluchten, alsook om het vermoeden te ontwijken, dat hij door geld zijne vrijheid van Brand zou hebben gekocht, begaf hij zich in alle stilte

1) Joan. VV: 26.
2) Isai. XI: 2.
3) Rom. VIII: 26.
4) Joan. XIV: 16.

met zijne zuster in een bootje en kwam behouden te Woudrichem aan, een stadje op geringen afstand van Gorkum, aan de overzijde der rivier gelegen.

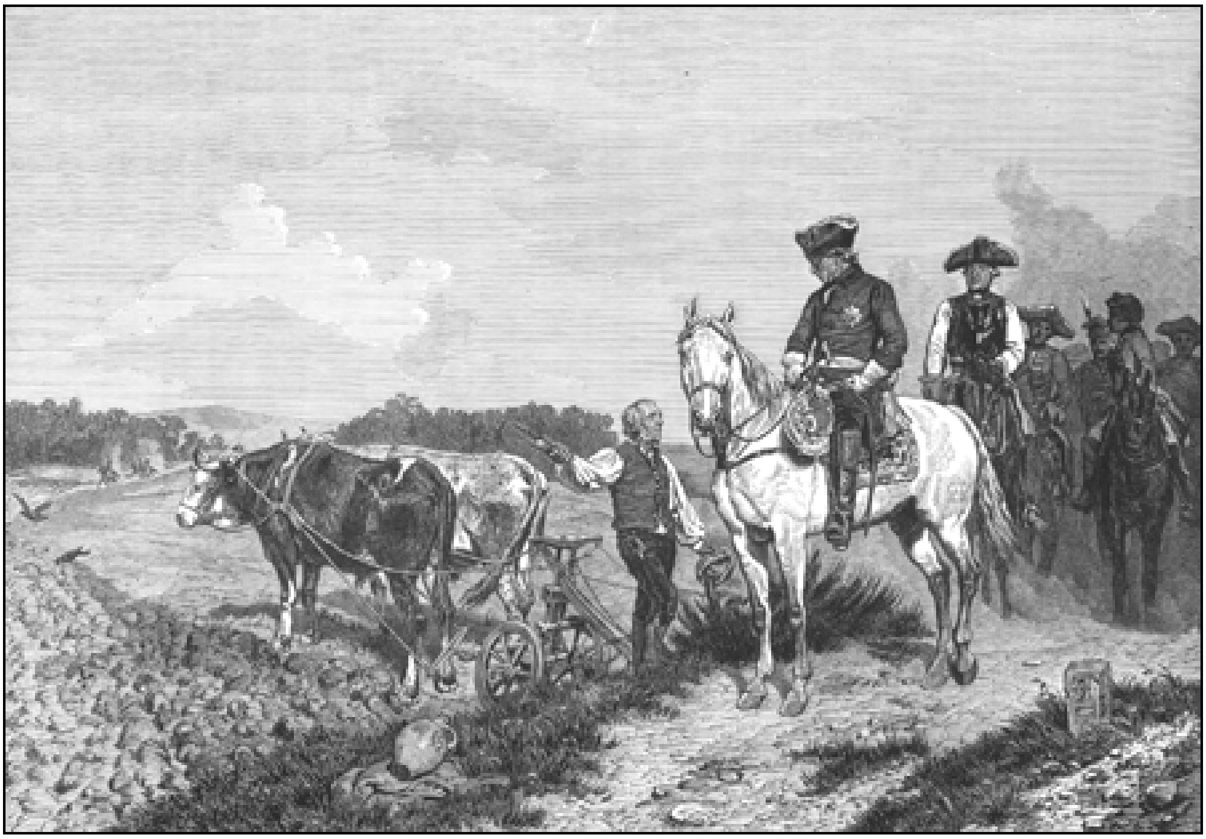

FREDERIK DE GROOTE EN DE BOER.

HET BEZOEK.

Intusschen verspreidde zich binnen Gorkum eensklaps het gerucht van mond tot mond, dat pastoor van Veghel heimelijk de stad verlaten had. Het gemeen, zooals altijd bij zulke gelegenheden, braakte allerlei verwenschingen uit tegen den verrader, die het bedrogen en zijn gegeven woord verbroken had. De leden van de schuttersgilden en van den senaat, die zich onder hooge verplichtingen voor hem verbonden hadden, en aan wien het onbekend was dat hij een vrijbrief ontvangen had, waren ten zeerste verontwaardigd, daar hij door zijne ontrouw hen allen in groot gevaar bracht. De samenscholing werd al grooter en grooter; men brak zijn huis open, om zich van zijne afwezigheid te overtuigen; en een drom van volk snelde razend en tierend naar den oever der rivier. Hier werd al spoedig eene groote som uitgeloofd aan hem, die den pastoor naar Gorkum zoude terugbrengen. Govert de beeldstormer, die zijn persoonlijken haat jegens den pastoor door allerlei vloeken en verwenschingen lucht gaf, sprong eensklaps in de boot; hem volgden vijf wakkere varensgezellen en nog eenige soldaten, en weldra doorkliefde de boot, van sterke en geoefende handen voortgestuwd, met ongemeene snelheid den breeden stroom. De niets kwaads vermoedende priester werd spoedig achterhaald, en op het oogenblik dat hij gereed was zich met een voertuig naar 's Hertogenbosch te doen brengen, gevat, gebonden, gekneveld en als een hond in de boot geworpen. Toen de grootste onstuimigheid een weinig bedaard was, trachtte hij zijne vervolgers te betuigen, dat hij niet ontvlucht was, maar met een vrijbrief de stad verlaten had; en toen hij om dit te bewijzen het handschrift van den bevelhebber toonde, ontrukte Govert het aan zijne handen en stak het bij zich. Alle pogingen om dat eenige bewijs van zijne onschuld weder te krijgen, waren vruchteloos. Zoo kwam de waardige priester binnen Gorkum terug, bespot, gehoond en aan de verachting prijs gegeven. Het opgeruide volk verdrong zich langs de straat om het voorrecht te genieten van den verrader, zooals men hem noemde, uit te jouwen en te hoonen. Al zijne betuigingen dat hij onschuldig was, dat hij gaarne wilde sterven, zoo zij maar aan zijne woorden, aan zijne onschuld geloofden, waren vergeefsch, en hij werd op den weg naar het stadhuis, waarheen men hem voerde, deerlijk mishandeld.

Marinus Brand, die de woede van het volk zag en vreesde dat men zijne staatkundige gevoelens zou verdenken, wanneer hij verklaarde dat de pastoor met zijne voorkennis Gorkum verlaten had, was lafhartig en onbeschaamd genoeg om te veinzen dat hij het gedrag van den pastoor ten hoogste af keurde. Hij sprak hem op hoogen toon aan, noemde hem een eerloozen verrader, en liet hem zelfs op de pijnbank brengen. Doch dit schijnt slechts geweest te zijn om het volk te verblinden en eenige genoegdoening te geven, want weinige oogenblikken daarna deed hij hem onder een sterk geleide naar de gevangenis van het kasteel overbrengen.

Laat ons thans naar de ‘Prince van Oranien’ terugkeeren.

Van al dit voorgevallene had Govert slechts datgene aan den hopman medegedeeld wat kon strekken om Marinus Brand in een kwaad daglicht te stellen. Hij had echter opzettelijk geheel van den vrijbrief gezwegen en slechts vermeld, dat de pastoor van den bevelhebber verlof had gekregen om Gorkum te verlaten.

‘En beloofde ik nu te veel, toen ik aannam hem tienmaal aan de galg te brengen?’ zoo besloot Govert zijn verhaal.

‘Wanneer alles werkelijk zoo is,’ zegde de hopman, ‘dan zou er wel kans bestaan om hem bij den graaf Van der Marck in verdenking te brengen.’

‘Wanneer alles werkelijk zoo is,’ herhaalde Govert door de achterdocht van den officier beleedigd; ‘wantrouwt gij mijne woorden, hopman?’

‘Ik heb geene reden om u te mistrouwen; maar aangenomen dat zich alles werkelijk zoo heeft toegedragen, wie zal Willem Lumey, graaf van der Marck daarvan overtuigen, wie hem zulks bewijzen?’

‘Ik,’ zegde Govert.

‘Gij?,... Maar weet gij wel, dat Willem Lumey geen kind is, en dat Marinus Brand bij hem in groote gunst staat?’

‘Al ware Marinus Brand zijn broeder, zijn zoon zelfs, hij zou mij nogtans gelooven.’

‘En welke middelen bezit gij daartoe?’

‘Dat zijn mijne geheimen, hopman! Men vraagt den dokter niet uit welke kruiden het drankje bestaat, waarmede hij ons zal genezen. Maar kort en goed, hopman, want mijne keel is van het spreken zoo droog geworden als eene monnikspij; wilt gij Marinus Brand een been lichten, ja of neen?’

‘Ja.’

‘Welnu, bepaal dan slechts dag en uur, en ik zal hem als een verrader van de goede zaak bij den graaf aanklagen; en wanneer het mij gelukt hem van de baan te knikkeren, geeft gij mij vijf en twintig gouden pistolen, en daarmede basta!’

De hopman, die even gierig als wraakzuchtig was, trok bij dezen voorslag een pijnlijk gezicht, doch ziende dat Govert zich gereed maakte om te vertrekken, zeide hij, niet zonder een diepen zucht te slaken: ‘En wanneer zult gij naar den Briel vertrekken?’

‘Morgen, overmorgen, zoodra gij slechts wilt.’

‘Morgen dan.’

‘Goed. En wanneer alles gelukt, geeft gij mij vijf en twintig gouden pistolen?’

‘Gij zult die hebben.’

De beide bondgenooten verlieten de herberg van Dirk Roelofsz en vertrokken den volgenden dag naar het hoofdkwartier van Willem Lumey. Wij zullen hen volgen.

(*Wordt vervolgd.*)

Een uitstapje van Jeruzalem naar Bersaba.

Hoewel eene reis van Jerusalem naar Bersaba met bijna onoverkomelijke moeielijkheden gepaard gaat, was het mij ten laatste toch gelukt eenige mijner vrienden over te halen mij op mijn uitstapje te vergezellen. Bersaba, eene plaats midden in de woestijn gelegen, wordt, door de wilde horden der Bedouïnen, die de woestenij in alle richtingen doorkruisen, zeer onveilig gemaakt. Dit is dan ook de rede dat van alle pelgrims, die Jerusalem bezoeken er bijna geen enkele gevonden wordt die Barsaba aandoet; zelfs zij, die gedurende eenige maanden in Palestina verbleven, hebben het niet gewaagd aan Bersaba een bezoek te brengen. Enkele malen maakte een rijk koopman de reis over Sinaï naar Palestina, die met ontzaglijke kosten gepaard ging en waarbij hij zich, om er het leven af te brengen, de grootste afpersingen moest getroosten zoo hij in handen viel van die wilde zonen der woestijn. Anderen wederom wagen het, onder beschutting van een sterk militair geleide Bersaba binnen te dringen. Ons echter ontbraken deze middelen, wij moesten dus op een andere manier ons doel trachten te bereiken.

Op een vroegere reis langs de Doode Zee, was ik in kennis gekomen met een Mahomedaan, die met de Bedouïnen van Zuid-Afrika in de beste verstandhouding

leefde en zich reeds meermalen bij mij als gids had aanbevolen. Daar verscheidene reizigers mij omtrent zijn persoon de beste getuigenissen hadden gegeven, stelde ik in hem het grootste vertrouwen en kwam tegen 300 piasters overeen, dat hij mij en mijne twee vrienden tot gids naar Bersaba zou verstrekken. Op zekeren morgen dan stegen wij te paard en sloegen den eenzamen weg naar Hebron in. Daar werden wij onder alle mogelijke vriendschapsbetuigingen in het huis van den Mahomedaan Ontvangen, die ons eene van ongedierte wemelende kamer tot nachtverblijf aanweesas. Één nacht hadden wij het geluk door te brengen in de nabijheid der moskee, waarin de gebeenten van de Patriarchen Abraham, Izaäk en Jacob rustten. Reeds vroeger had ik, door eenige dienaren van den pacha begeleid, beproefd dezen tempel binnen te komen maar tevergeefs. Ditmaal werden wij onder bedreiging teruggedreven.

Het avondmaal dat ons werd opgedischt bestond uit rijst met boter en saus benevens eenige stukken vleesch. Wij waren echter zoo vrij hiervoor te bedanken en gebruikten een weinig van ons eigen proviand. Daarna baden wij onzen brevier te midden der Turken, die den avond bij onzen waard kwamen doorbrengen. Hun onderhoud was levendig en duurde zoo lang dat wij onze gasten verzochten zich te verwijderen waarna wij ons ter ruste begaven. Na den nacht in een onrustigen slaap te hebben doorgebracht, moesten wij al aanstonds ondervinden hoe weinig vertrouwen wij in onzen gids konden stellen. In plaats van twee gewapende mannen, zooals hij ons beloofd had, gaf hij zijn zoon als geleider mede, die zijn ezel nog moest gaan zoeken toen wij reeds lang te paard zaten. Eindelijk begonnen wij onzen tocht door de oude poorten van Hebron naar het land van Juda. Tot aan den namiddag reden wij over hoogten en met struikgewas begroeide heuvels. Voor ons hadden wij de omstreken van den Karmel en Maon bekend om de schuilplaats, die David daar vond tegen de vervolging van Saul. In de verte verhieven zich gelijk een muur de bergen van Moab en ten Zuiden zagen wij de blauwe toppen van het gebergte Seir, eens de woonplaats van Esau. In dit buitengewoon vruchtbare land van Juda treft men overal nog de sporen aan eener vroegere beschaving en komen den reiziger al die tooneelen voor den geest, gelijk ze in de H. Schrift voorkomen, in al hun frischheid en levendigheid. Doch de stille vreugde en de welstand van vroeger zijn reeds lang verdwenen. Over nauwe valleien, afgewisseld door grasrijke vlakten voerde ons de weg naar Ihoherie, een dorp van waar men ons Anab aanwees met zijn bouwvalligen toren waarin wij dien nacht moesten doorbrengen.

De boeren, die zich daar welwillend toonen, bewees ik door middel van mijn kompas, dat zij hun gebed, niet juist met het gezicht naar Mekka gekeerd, verrichtten. Een der ijverigste Mahomedanen liep haastig met mijn kompas naar de vervallene moskee om te zien of de nis waar het gebed verricht werd, wel goed gesteld was.

Spoedig hadden wij den toren van Anab bereikt; deze is de laatste plaats vóór de woestijn en als het ware een voorpost der daar woonachtige bevolking. In het begin scheen ons deze plaats geheel onbewoond, daar wij nergens eenig levend wezen zagen noch iets wat op een menschelijke woning geleek. Spoedig echter hadden wij rondom ons een aantal volwassene mannen en kinderen, die als uit den grond schenen op te komen. 's Winters drijft daar de boer zijne kudde naar onbewoonde streken, waar zij gedurende den geheelen winter overvloedig voedsel vinden, terwijl de herders in de holen hun intrek nemen. Zulk eene plaats was Anab en het eenige gebouw wat zich boven den grond verhief was de toren. Nog bijtijds kwamen wij hier aan om het land in oogenschouw te nemen, dat wij den volgenden dag zouden leeren kennen. Op mijne vraag hoever Bersaba nog van Anab verwijderd was, kreeg ik ten antwoord: slechts drie uren. Ik durfde hierop echter niet te vertrouwen, daar er volgens de

meening van den Arabier een groot onderscheid is tusschen europeesche en arabische uren.

Verheven was het oogenblik waarop de zon zich verborg en een schaduw van haar helderen glans achterliet op bergen en dalen. Met eerbied beschouwden wij het land maar de droefheid greep ons aan, bij de gedachte dat de hoogere zegen van dat schoone land geweken is, en dat het schoone van thans slechts een overblijfsel is van vroegere grootheid. Nergens ontwaart men een kruis, nergens hoort men het kleppen van den Angelus.

Wij hadden de hoogten ten Oosten van Anab beklommen waar zich nog eenige puinhoopen bevinden, die ons deden vermoeden, dat daar vroeger eene kerk heeft gestaan. Daar bracht ieder naar goeddunken zijn tijd vóór zonsondergang door, de een zocht een plaats waar hij zijn brevier kon lezen, de ander onderzocht de puinhoopen, ik voor mij maakte met mijn tweeloop-geweer op den schouder een kleine verkenning in den omtrek. Hoewel wij geheel en al van de zoogenaamde bechaafde wereld verwijderd waren in een land waar slechts zelden een Europeaan den voet zette, waren wij toch geheel op ons gemak.

Men vindt hier niets anders dan dezen toren, die in den christelijken tijd als wachtplaats gediend schijnt te hebben. 't Is een vierhoek ongeveer 25 voet lang en even zoo breed en 35 voet hoog. Van binnen ziet men niets dan naakte wanden zwart van rook en roet want elken avond brandt er een groot vuur. Het is niet noodig te vermelden dat de toren nooit gesloten is; vogels, honden en allerlei gedierte zoekt er eene schuilplaats. Hier moesten wij den nacht doorbrengen. Er werd een stroomat uitgespreid en een wollen deken, die wij hadden medegenomen en eenige zakken dienden ons tot hoofdkussen.

Maar deze toren dient tot verschillende doeleinden. Wij mochten dus niet in het ongestoorde bezit van ons kwartier blijven maar hadden dit te deelen met de Anabieten. Het is de verzamelplaats der burgerij van Anab, daar wordt rondom een groot vuur het gemeenschappelijk avondmaal gebruikt, het avondgebed verricht, gerookt, gewerkt en gezwoegd tot laat in den nacht.

Ibh Hamseh, de waardige zoon van onzen geleider in Hebron, gaf ons voor Effendi's uit, doch naar onze half arabische kleeding te oordeelen, twijfelden de Fellah's geen oogenblik of wij waren Europeanen. De vlam knetterde in den haard, daar rondom zaten de Fellah's, de beenen over elkander gekruist. Zij stopten hunne pijp en telkens kwamen nieuwe aankomelingen den troep vergrooten.

Op eenmaal hield het geraas op. De Kadi stond op en bereidde zich met het gezicht naar Mekka gekeerd, tot het gebed voor, achter hem stond een lange rij gebaarde mannen, die met eerbied de diepe buigingen van den Kadi nabootsten. Dit gold voor gebed voor het eten en tevens voor avondgebed dat de Kadi hen met een sterke stem in de arabische taal voorzong. Zij, die aan het gebed geen deel namen bewaarden ten minste eene eerbiedige houding. Wij waren gesticht door het gebed der Mahomedanen, die op hunne wijze ten minste nog een godheid vereeren. Geheel anders gaat het toe bij de schitterende maaltijden van de zoogenaamde beschaafde wereld, waar men het zich heel goed laat smaken zonder gebeden te hebben. Op rij af werd iederen avond door elken boer de geheele vergadering onthaald op schapevleesch. De pijp en de tabakszak maakten daarop de rondte en verscheidene malen werd koffie geschonken uit een oude verroeste kan, die gemeen eigendom is.

Als gasten werd ons de koffie het eerst gepresenteerd; zonder er verder naar te zien verslonden wij den bitteren drank. Het avondmaal bij de Arabieren bestond bijna uitsluitend uit koffie, en dit is de eenige eigenlijke maaltijd gedurende den

ganschen dag. 's Morgens en 's middags als zij bij hunne kudde zijn of in de holen hun tijd doorbrengen, bestaat hun hoofdvoedsel uit melk. Thee met melk benevens eenige gedroogde vruchten was ons souper. Daar intusschen hun onderhoud zeer levendig werd, en zoodoende aan geen slapen te denken viel, gingen wij naar buiten om den met sterren bezaaiden hemel te beschouwen. Wij waren blijde en gelukkig den hemel van het heilige land boven ons te zien, zijne lucht in te ademen, zijne bergen en dalen te doorwandelen.

Verschillende malen werden wij aangezocht tot ons gezelschap terug te keeren maar wij waren niet van plan ons heerlijk standpunt te verlaten tot eindelijk de slaap ons overmande en wij genoodzaakt waren eene rustplaats op te zoeken. Onze vrienden in den toren waren echter nog gooter nachtwandelaars dan wij. De Oosterling heeft in het algemeen des nachts minder slaap noodig als de Europeaan en begint eerst des avonds te leven terwijl hij wegens de brandende hitte den dag in ledigheid doorbrengt. Wij echter hadden den geheelen dag gereden en den volgenden dag moesten wij weêr een groote reis maken. Wij beproefden nu, dicht aan elkander gedrongen te slapen, maar onze plaats was zeer nauw. Onze buren zaten naar arabisch gebruik, rondom het vuur zeer hevig te disputeeren, en naar het zich liet aanzien, was de beslissing van dit geding vooreerst nog niet te verwachten. Doch eindelijk doofde ook het vuur uit, de meesten verlieten den toren om zich in hunne holen terug te trekken. Slechts eenigen zochten in onze nabijheid een slaapplaats in de hoeken van den toren en spoedig verkondigde een algemeene stilte dat alles in diepen slaap gedompeld was.

Den Turken, die aan het bezoek der vlooien gewoon zijn, bekwam de slaap beter dan ons, want die lastige insecten lieten ons geen oogenblik rust. Daarbij kwam nog dat andere bewoners van Anab den toren binnenslopen, zich weinig om de slapenden bekommerden en het overschot van het avondmaal verslonden. Het waren de honden van Anab, Van buiten drong verscheidene malen het klagend gehuil van een jakhals tot ons door, vermengd met het blaffen der honden, wat onze rust niet weinig verstoorde.

Het was nog duister toen wij den volgenden morgen onzen knecht wekten om het vuur aan te maken, Wel waren de Arabieren in het eerst niet op hun gemak dat wij ze zoo vroeg in hun slaap kwamen storen maar spoedig waren zij ons behulpzaam in het maken van toebereidselen voor onze reis. Het vuur knetterde in den haard, de thee werd opgezet, onze knecht bezorgde de paarden en wij gingen naar buiten om den dag te begroeten, die ons zijn eerste licht van Moab en de oevers van de Doode Zee tegenzond. Wij besteedden den tijd vóór onze afreis aan het bidden van den brevier.

Nog voor zes uur was ons gebed geëindigd en hadden wij ons ontbijt, bestaande uit thee met melk en ongekookte eieren genomen, wij stelden ons onder de hoede van God en stegen te paard. Maar ten tweeden male moesten wij de trouweloosheid der Turken ondervinden. In plaats dat Ibh Hamseh zelf meêging, gaf hij ons eenvoudig een boer mede uit Anab, die ongewapend en zonder paard voor ons uit zou gaan. Daar het echter niet zoo zeer aankwam op verdediging dan wel op de goede verstandhouding met de Bedouïnen, maakten wij er geen aanmerking op, vertrouwende dat onze geleider bevriend was met de Bedouïnen van Bersaba. Ofschoon het reeds in het begin van April was, schoot de zon reeds zijne gloeiende stralen. Binnen een uur stonden wij op de laatste hoogte van het gebergte van Juda en schouwden naar beneden in het wijde dal. Onze weg liep nu eens door dicht begroeide grasvelden, dan weder over rotsblokken waarover onze paarden met moeite voortkwamen. Het aangenaamste op onzen slechten weg was het bosch van

haagappelboomen en steeneiken waarnaar het oog in de omstreken van Jeruzalem tevergeefs uitziet. Tusschen dit struikgewas hoorden wij dikwijls het gezang der vogels en meermalen joegen wij de patrijzen en wilde duiven uit hunne schuilhoeken op. De eerste menschen, die ons aan den ingang der woestijn begroetten, waren twee Bedouïnen.

Des morgens te acht uren kwamen wij op het gebied der Teiahah-Bedouïnen, eene der machtigste stammen van steenachtig Arabië. Moeielijk zijn deze Turken er toe te brengen als teeken van afhankelijkheid eenige belasting te betalen. Op eene reis, die de pacha van Jeruzalem maakte om hen daartoe te bewegen, werden hem 3000 kameelen met verschillende levensmiddelen ontnomen.

Verschillend is de indruk, dien de woestijn op ons maakt al naar gelang men die 's Winters of 's Zomers doortrekt. Daar waar wij nu de heerlijkste bloemperken ontmoetten, is een of twee maanden later alles dor, levenloos, en verbrand door de heete zonnestralen. Wat vooral onze aandacht trok was het aantal kameelen, die daar overal ronddwalen.

Hier vonden wij een dorp der Teiahah-Bedouïnen bestaande uit 60 à 70 tenten, die in een vierkant opgesteld waren. Om het landschap goed te overzien beklommen wij een nabijliggenden heuvel. Drie gewapende Bedouïnen gingen ons vriendelijk groetende voorbij. Zij riepen echter onzen gids, met wien zij een levendig gesprek aanknoopten. Om aan hen te ontkomen, gaf hij voor dat wij arme lieden waren; zij waren echter niet van plan hun buit zoo spoedig los te laten. Op eens greep een der drie mijn paard bij den teugel, doch ik gaf het dier de sporen en zoo gelukte het mij uit de handen der wilde woestijnbewoners te ontkomen. Verscheiden malen vroegen wij onzen gids of wij 't doel onzer reis welhaast zouden bereiken; telkens wees hij ons een punt in de woestijn als de plaats onzer bestemming aan, maar Bersaba was niet te zien; wij begonnen reeds te twijfelen of wij ons doel wel zouden bereiken, toen wij na eenige oogenblikken een Bedouïn ontmoetten, wiens aangezicht zoo verbrand was dat het van den doek dien hij om het hoofd droeg niet meer te onderkennen was. Na eenige vriendschapsbetuigingen met onzen gids gewisseld te hebben was hij zoo vriendelijk met ons mede te gaan. ‘Nog een half uur,’ antwoordde hij op mijne vraag, hoe ver wij nog van Bersaba verwijderd waren. Na acht uren zonder ophouden te hebben doorgereden, kwamen wij eindelijk aan de bronnen van Bersaba. Hier namen wij ons middagmaal bestaande uit eenige gedroogde vijgen, stukken brood met water dat wij in den omtrek vonden. De dag was echter bereids aan het vallen en wij moesten, hoe ongaarne ook, reeds aan den terugtocht denken. Het was ongeveer 2 uur in den namiddag toen de Bedouïn, die ons des morgens had vergezeld, afscheid van ons nam. Onze terugtocht leverde niets merkwaardigs op; om de tenten der Bedouïnen te vermijden, vonden wij het geraden een anderen weg in te slaan, alhoewel deze reis wat langer duurde. Uit de verlegenheid en ongerustheid waarin wij ons bevonden, omdat onze gids zijn revolver had verloren, en de dag reeds te ver gevorderd was om er nog naar te zoeken, werden wij gered door twee Fellah's, die zich bij ons gezelschap kwamen voegen. Hier en daar ontmoetten wij nog een herder, die zijne kudde hoedde en bij onze aankomst op de vlucht ging. Opgeruimd en in vroolijke stemming ging de reis voort, en de nacht was reeds aangebroken toen wij den toren van Anab bereikten.

Pater Abraham à Santa Clara.
Het geluk zonder nukken.

Loop en hijg, dat gij zweet als een postbode; schaaf en graaf, dat gij de handen vol blaren krijgt; schrijf en wrijf, dat de vingers u krom worden; strijd en rijd, dat gij bijna in onmacht valt; stik en flik, naai en brei, zwoeg en ploeg, zooveel gij maar kunt; toch zult gij weinig of niets er bij winnen, weinig of geen geluk hebben, zoo gij al uw werk niet met God begint en aan Hem opdraagt. Maar ook integendeel: sluit gij God niet uit, dan krijgt ge buit. Doch gij zijt een schip zonder roer, een vogel zonder vleugels, een hof zonder heining, een soldaat zonder wapenen, een spijs zonder zout, wanneer gij zonder God zijt. 't Is eene onomstootbare waarheid:

Wie God oprecht vereert
Wordt met geluk vermeerd.

Gij vooral grooten der wereld en machtigen der aarde, moogt de woorden van dit rijmpje wel eens goed ter harte nemen. Wie is er gelukkiger in zijn regeering geweest dan Theodosius de Groote? Schitterende overwinningen behaalde hij op de Perzen, honderd duizend Sarracenen versloeg hij, de aartstirannen Eugenius en Debogastus deed hij 't onderspit delven, ook op Maximus behaalde hij de schitterendste zegepralen. Wat was de wortel, waaruit al deze overwinningen ontsproten? Wie was de moeder, die hem zooveel roem baarde? Wat was het middel, dat hem zooveel zegening aanbracht? Niets anders dan zijn vroomheid en godsvrucht. Want voor dat hij tegen zijn vijanden ten strijde toog, had hij met al zijne onderdanen in de kerken vurig Gods bijstand afgesmeekt en andere godsdienstige werken volbracht. Hij placht te zeggen: ‘Door de godsvrucht wordt de vrede behouden, de oorlog gedempt, de vijand op de vlucht gedreven en de meest glorierijke overwinning behaald.’

HET GELUK ZONDER NUKKEN.

God heeft aan de Israëlieten 't uitdrukkelijk bevel gegeven om driemaal in 't jaar den tempel van Jeruzalem te bezoeken, namelijk met Paschen, Pinksteren en het Loofhuttenfeest. Ieder jaar moesten alle manspersonen, die niet door ziekte werden verhinderd, huis en hof verlaten en zich op reis naar Jeruzalem begeven om aldaar hun godsdienstplichten te vervullen. Slechts de vrouwen en kinderen mochten tehuis achterblijven. Mogelijk kan iemand denken dat dit gebod wel wat streng was; het geheele land Palestina lag namelijk midden tusschen de vijanden, van alle zijden was 't door barbaren en tirannen omgeven. Konden derhalve de vijanden in de afwezigheid der mannen het land niet verwoesten, waarin alleen vrouwen en kinderen waren achtergebleven en deze gevankelijk met zich voeren? Al hadden de vrouwen zich willen te weer stellen, zij zouden met haar bezemstokken en tangen weinig hebben kunnen uitrichten. De oude mannen met hun krukken hadden nog minder weêrstand kunnen bieden. Om kort te gaan, alles stond bloot aan de verwoesting der vijanden. Maar hoort eens wat God beloofd heeft: ‘Niemand zal uw land begeeren terwijl gij zult opgaan om te verschijnen voor het aangezicht van den Heer uw God, driemaal in 't jaar.’ Overweegt dit wel gij groote potentaten: ‘Niemand zal uw land

begeeren,’ enz. Niemand zal uwe koninkrijken en landen schade toebrengen; en al komt een vijand opdagen, gij zult hem zegenrijk overwinnen, indien gij vroom en godvruchtig zijt in handel en wandel, God voor oogen houdt, en uwe godsdienstplichten niet verzuimt. Want:

Wie God oprecht vereert
Ziet zijn geluk vermeerd.

Huisvaders en huismoeders, ik raad u ten zeerste aan, u naar deze les te gedragen. Gij weet immers welk een grooten zegen Jacob van zijn ouden en afgeleefden vader Izaäk ontving. ‘Zoo geve God u dan, van den dauw des hemels en de vettigheid der aarde en de menigte van tarwe en most. Volken zullen u dienen en natiën zullen zich voor u nederbuigen. Wees heer over uwe broederen, en de zonen uwer moeders zullen zich voor u nederbuigen.’ Wat mag toch de oorzaak van dien veelvoudigen zegen geweest zijn? Deze, en geen andere: Izaäk rook den geur der kleederen van zijn zoon Jacob, waarop hij hem zegende. De oudvader Hieronymus is met de rabbijnen van gevoelen, dat het priesterkleederen waren, die den geur aan zich hadden van den wierook, waarvan in dien tijd de aartsvaders bij hun offeranden overvloedig gebruik maakten. Indien derhalve de reuk van het priesterlijk gewaad zooveel zegen teweegbracht, wat een zegen moet dan niet voortkomen uit vroomheid en godsvrucht, die tot God een veel welriekender geur doen opstijgen, dan éénige priesterkleederen vermogen.

Twee schoenmakers woonden niet ver van elkander; de een werkte soms dag en nacht; de knieën waren hem krom geworden van 't klophout, zijn handen waren vereelt van den pikdraad, zijn lijf stond scheef van al het zitten, en nogtans kon hij in weerwil van al zijn werken voor zich en de zijnen den kost niet verdienen. zijn buurman daarentegen ging het zoo gelukkig en voorspoedig, dat het was als of hem de zegen in huis vloeide, ofschoon hij lang niet zooveel werkte als de ander: zijn leder en pik broeide hem goud uit. De arme werkezel was hierover niet weinig verbaasd en vraagde zijn buurman op zekeren keer: ‘Vriend, hoe is het toch mogelijk, dat u alles zoo voor den wind gaat; ik geloof waarlijk, dat gij hier of daar een schat moet gevonden hebben.’ vriendelijk lachend antwoordde de gelukkige schoenmaker: ‘uw vermoeden, buurman, is werkelijk niet van grond ontbloot; dagelijks zelfs gebeurt het mij, dat ik een schat vind en ik ben bereid, zoo gij zulks verlangt, er u deelachtig aan te maken.’ Den volgenden dag nam hij den armen schoenmaker mede naar de kerk, en toen de dienst geeindigd was zegde hij hem ‘dit is de schat, die mij den zegen in huis voert; tracht ook gij dagelijks dezen schat te zoeken en gods zegen zal u niet ontbreken.’ De arme man volgde den gegeven raad en ondervond dat er weldra meer geluk in zijn huis kwam dan voorheen en dat hij uit zijn vorigen staat van armoede in een veel beteren toestand geraakte.

REBUS No. 7.

Aan dezen rebus is als prijs verbonden:

De Leesbibliotheek voor Christelijke Huisgezinnen en het Dompertje van den Ouden Valentijn, Jaargang 1871.

Oplossing van rebus N°. 5: Oost West, thuis best.

[Nummer 27]

Onze gravuren.

De eerste gravure in dit nommer biedt een gezicht op het Coliseum te Rome van de zuidelijke zijde gezien.

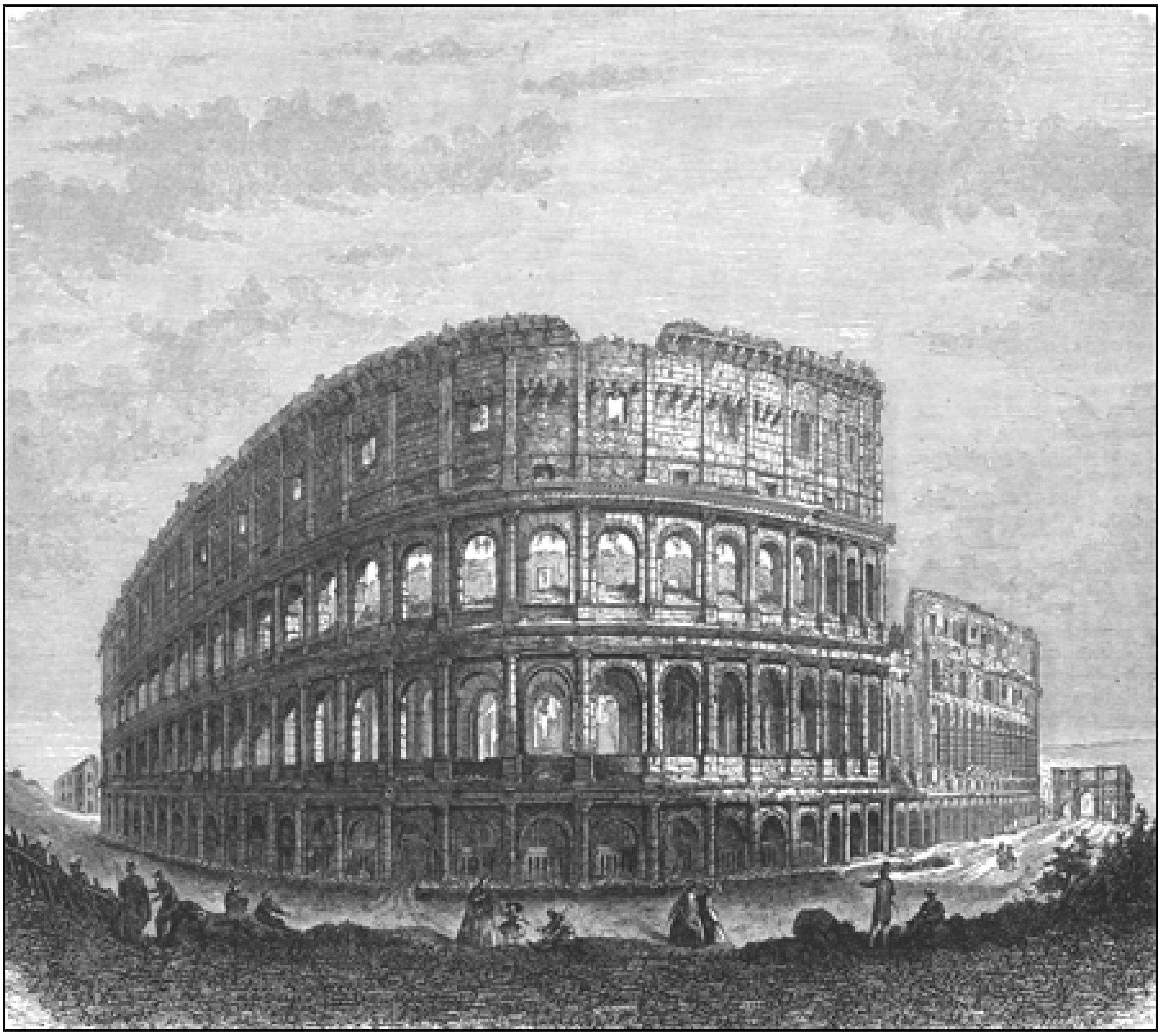

HET COLISEUM TE ROME.

Reeds meermalen hebben wij de aandacht onzer lezers op dit reusachtig gebouw gevestigd en voorzeker te recht, want geen monument in de Eeuwige Stad biedt ons een treffender beeld van de grootheid, macht en gruweldaden van 't oude romeinsche keizerrijk. De kolossale afmetingen van dit ontzettend gebouw, 't welk een hoogte van twee en vijftig en een omvang van vijf honderd zeven en veertig meters had, de reusachtige bloksteenen, waaruit het vervaardigd werd, zijne gewelfde zuilengangen, kelders, worstelperk of arena, zijn amphitheater, 't welk meer dan negentig duizend toeschouwers kon bevatten, dat alles schijnt u de voormalige grootheid van het

wereldbeheerschende rijk der Cesars te herinneren. Het Coliseum zal u tevens eenig denkbeeld kunnen geven omtrent de macht van datzelfde rijk als gij overweegt, dat niet minder dan een millioen krijgsgevangenen aan zijn bouw moesten medewerken. Om 't gebouw in te wijden, werden er honderd dagen achtereen feesten gevierd, waarbij vijf duizend leeuwen, tijgers en andere wilde dieren in 't worstelperk werden geleid, om aan duizenden menschen het leven

te benemen en om de bloeddorstige menigte door den aanblik van moord en foltering te vermeiden.

De naam van Coliseum is aan 't latijnsche woord: ‘colosseum’ dat is ‘reusachtig’ ontleend. Het gebouw verkreeg dezen naam zoowel wegens zijn reusachtigen bouwtrant als om 't buitengewoon groote standbeeld van Nero, 't welk veertig meters hoog is en op last van keizer Adrianus voor 't amphitheater werd geplaatst.

Van de noordzijde bestaat het Coliseum nog in zijn geheel; het zuidelijk gedeelte heeft daarentegen veel geleden en is voor een groot gedeelte verwoest. Na gedurende vier honderd jaren het schouwtooneel van ontelbare moorden en gruwelen geweest te zijn, werd het aan de barbaren van Totila prijs gegeven, die er eenige muren afbraken om in 't bezit te komen der bronzen haken, welke tot verbinding der steenen dienden. Later werd het Coliseum dikwijls als een verschansing gebruikt, welks bezit zich de Frangipani en Annibaldi tijdens de burgeroorlogen aanhoudend betwistten. In de 14de eeuw diende het opnieuw als schouwtooneel, voor stierengevechten namelijk en tornooispelen. Vervolgens werd het een hospitaal en daarna tot een fabriek ingericht; voortdurend echter bleef het als 't ware een soort van steengroef, waaruit verschillende Pausen o.a. Paulus II, Paulus III, de kardinaal Riario en andere vorsten der Kerk de steenen en 't marmer bijeenvergaderden, waarvan zij hunne woningen en forten deden bouwen. Vooral de Barberini, neven van Urbanus VIII, namen uit het Coliseum zooveel materiaal voor hun paleis, dat 't italiaansche spreekwoord hieraan zijn ontstaan te danken heeft: quod non fecerant Barbari, fecere Barberini, wat de barbaren niet deden, hebben nogtans de Barberini gedaan.’

‘Kent gij Freiburg niet met zijn hemel en zijne hel,’ roept een duitsch schrijver uit, wanneer hij het heerlijkste oord van het Schwarzwald te raden geeft. Inderdaad: Freiburg met zijn schoone, vruchtbare omgeving, waarin de wijnstok welig tiert, met zijn heerlijke bergen en valleien, met het ‘helledal,’ waarin het licht der zon ter nauwernood kan doordringen, is met recht de trots der bewoners van het Schwarzwald.

Oudtijds de hoofdplaats van Breisgau, maakt de stad met het district, dat aan haar zijn naam ontleent, sedert 1864 een deel uit van Baden. Zij ligt op 5 uren afstands van den Rijn aan den voet van den Schloszberg en wordt door de rivier de Dreisam bespoeld.

Freiburg bezit eene universiteit en is sedert 1827 de residentie van den aartsbisschop; hare grootste vermaardheid heeft echter de stad te danken aan de kathedraal, een der meest beroemde meesterstukken van gothische bouwkunst in geheel Duitschland. Deze kathedraal, wier trotsche toren eene hoogte heeft van 356 voet, werd in de jaren 1122-1252, gebouwd. Sedert 1354 bezit zij een nieuw koor en is met glasschilderingen uit vroegeren en lateren tijd versierd. Het inwendige prijkt met fraai bewerkte altaren en grafmonumenten, waaronder dat van Berthold V von Zähringen, en eenige beelden van groote waarde door Hans Baldung en Holbein gebeiteld.

Ook onder wetenschappelijk en materieel opzicht bekleedt de stad Freiburg eene waardige plaats; zij is het centrum van het verkeer met het Schwarzwald, en daarom mag er de handel zich in bloei verheugen, vooral sinds zij aan het spoorwegnet is verbonden.

Hare stichting dagteekent van het jaar 1092. Niet zelden streden machtige legers om haar bezit, wijl zij als een vesting van groot gewicht op hoogen prijs werd gesteld.

Zoo werd zij o.a. in 1644 door de Beieren onder aanvoering van Mercy veroverd, welke hier de fransche veldheeren Enghien en Turenne tot den aftocht noodzaakte. In 1677 werd zij door de Franschen onder Crequi ingenomen en door den beroemden vestingbouwkundige Vauban versterkt. Bij den vrede van Rijswijk kwam Freiburg weder in de macht der Oostenrijkers, werd in 1713 en 1744 door de Franschen andermaal ingenomen, doch eindelijk door den vrede van Aken in 1748 aan de Duitschers wedergegeven.

De derde gravure van dit nommer: ‘de duellisten’ is eene sierlijke en zinvolle teekening van De Neuville en stelt eene episode voor uit het bloedig en geheimzinnig tijdperk van Frankrijk's geschiedenis, in 't welk het duel tot de alledaagsche gebruiken behoorde, ja zelfs zoodanig in zwang was, dat het door een koninklijk besluit op straffe des doods was verboden er zich tegen te verzetten. Wegens de onbeduidendste reden, om een onbedachtzamen blik, een minder vleiend woord, een opwelling van jalousie of wat dies meer zij, greep men terstond naar de wapenen en was niet tevreden voor aleer de gewaande of wezenlijke beleediging door het bloed of den dood van een der partijen tot een onuitwischbaren schandvlek was aangegroeid.

Bij het duel werden in dien tijd bijna geen der formaliteiten in acht genomen, die er thans gebruikelijk bij zijn. Op den hoek van den eersten den besten kruisweg ging men op elkander los; aan wederzijdsche conditiën werd volstrekt niet gedacht, en het slachtoffer, 't welk in den strijd was gevallen, liet men op den weg liggen, totdat de nachtwacht of politie het goedvond om 't lijk uit het oog en 't aandenken der voorbijgangers te doen verdwijnen.

Bijna immer was het duel een strijd op leven en dood. Met rapier of ponjaard gewapend beschouwde men den kamp niet als beslist, tenzij de tegenpartij er 't leven bij had gelaten. Zoo er getuigen tegenwoordig waren, mengden zich deze gewoonlijk even goed in 't gevecht als de eigenlijke duellisten zelven.

In het door onzen teekenaar voorgestelde tafereel is een der hoofdpersonen van den tweestrijd ontzield ter aarde nedergevallen. Een der getuigen legt hem de hand op 't hart, om zich te overtuigen, dat de gevallene heeft opgehouden te leven, terwijl de overwinnaar, met trotsche zelfvoldoening over de behaalde zegepraal, den degen in de scheede steekt.

Het drama heeft in een der enge en sombere straten van 't oude Parijs plaats, en behoort gelukkig in onze dagen tot die soort van heldenfeiten, welke slechts in de romans van Alexandre Dumas of in de Marion de Lorme van Victor Hugo hunne verheerlijking vinden.

Eene episode uit den amerikaanschen oorlog.

Nu Engeland eindelijk, na jaren weifelens er toe is overgegaan, om zijne met Amerika hangende quaestie door bemiddeling van scheidsrechters tot een oplossing te brengen en nu de grootte der geëischte voldoening, zooals zij door de nieuwsbladen de rondte doet, gelijkstaande met de oorlogsschatting, die Frankrijk betaalt, den grooten amerikaanschen burgeroorlog weêr ter sprake brengt, willen wij onzen lezers, eene episode verhalen uit dien krijg met zijne geduchte lotsverwisselingen.

Vooral ter zee was het dat het Zuiden aan het Noorden bloedende wonden sloeg door met weluitgeruste kaperschepen de handelsvloot van het Noorden te bestoken en zoo den handel te vernietigen.

Onder deze kaperschepen deden de *Sumter* en later de *Alabama*, op welke bodems kapitein Semmes achtereenvolgens bevel voerde, het meest van zich spreken. Zes en dertig chronometers, tropeeën van genomen schepen, tooiden de kajuit van de *Sumter*, toen zij eindelijk aan den ingang van het Kanaal haar meerdere vond.

Door den president Jefferson Davis van kaperbrieven voorzien, had kapitein Semmes een handvol stoutmoedige mannen om zich verzameld, en, met den stoom in zijn dienst en elken windstoot zijn volle zeilen gunnende zwierf hij langs het beweeglijk vlak der wateren, nam in den Indischen Archipel eene rijke lading weg, vloog het bericht er van vooruit en vatte post voor het Kanaal of de straat van Gibraltar, altijd spiedende naar de amerikaansche vlag, de starren en strepen aan den mast. Geen wonder dat er naijver bestond onder de immer op nieuw verschalkte bevelhebbers van de oorlogsvloot van het Noorden; dat ieder voor zich er naar brandde den kaper te ontmoeten en een einde te maken aan dezen smaad, aan dien rampspoed voor 't Noorden.

Nog voerde kapitein Semmer bevel op de *Sumter*. 't Was tegenover de oorlogschepen van 't Noorden een nietig vaartuig, oorspronkelijk niet ten aanval maar voor den handel gebouwd. Door stoom voortgestuwd werd het op alle zeeën gezien, als het spookschip, waarvan de zeelieden de fabelen bewaren, maar voor die het zochten, was het nimmer te grijpen, nimmer te genaken. Ten laatste vond het echter zijne partij in de *Irokees*, een oorlogschip van 't Noorden, dat, eene grootere snelheid bezittend dan de *Sumter*, het kaperschip van haven tot haven met het geduld der verbittering was gevolgd en eindelijk, na weken zoekens op den onmetelijken Oceaan, zijn vijand aantrof.

Als de vos, die, in zijne nachtelijke rooftochten gestoord, een oogenblik luistert naar het bassen der zijn spoor volgende honden, en uit die machtige stemmen zijn doodvonnis opvangend, met snelle sprongen naar zijn schuilplaats vliegt, zoo zocht het benarde kaperschip zijn toevlucht op het fransche eiland Martinique in de West-Indiën en 't werd tijd ook; de kolen waren zoo goed als verbruikt en terwijl men ter reede hare ankers liet vallen, rees de *Irokees* in de verte dreigend uit de golven. Zoo groot was de verbittering van den gezaghebber van dezen bodem, dat hij, onder de fransche batterijen het kaperschip zou hebben aangevallen, ware het niet dat het fransche advies-jacht Acheron boord aan boord met den *Sumter* ankerde.

Toen den gouverneur van Martinique de woede van den kapitein ter oore kwam haastte hij zich, hem, naast de aanbieding der goede diensten van de kolonie, met de uiterste hoffelijkheid mede te deelen, dat hij de wetten, waaraan beschaafde natiën bij den oorlog ter zee zich gebonden achten, ook in dit geval onderhouden wenschte te zien. Deze wetten schrijven ouder anderen voor, dat, indien twee vijandelijke oorlogsbodems elkander in de wateren van een onzijdigen staat ontmoeten, zij zich minstens drie mijlen. van de kust eene kampplaats moeten zoeken of dat, wanneer zij in dezelfde haven van een onzijdigen staat binnenvallen, de een niet dan 24 uren na het vertrek den ander mag volgen.

Daar de *Irokees* zich met hare tegenpartij in het laatste geval bevond, verkoos zij liever dadelijk het ruime sop en daar haar vijand af te wachten, dan zich door te blijven in zijne vrijheid van beweging belemmerd te zien.

Na eenige dagen aan hare uitrusting besteed te hebben, ontstak de *Sumter* de vuren weder, om van elke gunstige gelegenheid ter ontsnapping gebruik te kunnen maken. Terwijl zij zelf gedurig hare kolen

kon vernieuwen, noodzaakte zij aldus den vijand, altijd onder stoom te blijven en gedurig den voorraad te zien afnemen. Zoo verstreek de eene dag na den anderen; elken nacht werd de sikkel der maan kleiner en ieder op Martinique en vooral in de stad St. Pierre wachtte met spanning de eerste beweging van de *Sumter* af. Des nachts waren de hoogten, die de stad beheerschen, met menschen overdekt; van daar zag men op het wemelend water de zwakke omlijning der schepen. Naarmate de nachten duisterder werden, drong de *Irokees* des nachts meer op het eiland in en poogde door de duisternissen heen te boren om te ontdekken of de vijand de gewone ankerplaats nog niet had verlaten. Maar meer dan op zijne eigene waakzaamheid, vertrouwde de bevelvoerder op zijne verstandhouding op het eiland, waar hij met den consul van Amerika een stelsel van seinen had besproken.

En eindelijk, in een nacht zoo donker als de wolkenlooze hemel der tropische gewesten ze kent, dacht kapitein Semmes het gunstige oogenblik gekomenen gleed de *Sumter* zacht van hare ankerplaats weg. Geen licht blonk aan zijne masten aan vóór of achtersteven, geen geluid werd er vernomen aan boord. Als een schaduw gleed zij voort naar het Zuiden om, zoo mogelijk, aan de waakzaamheid van haar vijand te ontsnappen. Maar op de hoogten die de stad St. Pierre beheerschen, waakten zoowel vijanden als vrienden en toen het bleek dat zij koers zette naar het Zuiden, wezen op eens vuurpijlen, die zich stralend in de lucht verhieven, aan de *Irokees* den te volgen weg. De *Irokees* had het sein begrepen; men zag zijne lichten zich naar het Zuiden bewegen. Zoo bleef dan de *Sumter* opgesloten tusschen het eiland en den tegenstander, en, bij de meerdere snelheid en het machtiger geschut van deze, viel er noch aan ontsnapping, noch aan strijd te denken. Haar heil lag in de duisternis en langen duur van den nacht.

Spoedig had kapitein Semmes zijn besluit genomen. Hij kon de schoorsteenen en lijnen van den vijandigen bodem flauw zien afgeteekend tegen den hemel, terwijl de *Irokees* hem slechts op gissing kon achtervolgen, daar er van zijn schip niets te onderkennen viel tegen den zwarten achtergrond van de bergen des eilands.

Hiervan maakte kapitein Semmes gebruik. De machtige schepraderen klepten niet langer, nog eenige minuten schoof het schip voort en legde zich dan rustig op de schommelende baren. Dampend en snuivend schoot de *Irokees* voorbij, langzaam draaide de *Sumter* en ijlde met volle stoomkracht naar 't Noorden.

Zij, die op de hoogten hadden post gevat, hopend en vreezend en luisterend naar de stem van het geschut, zagen op eens de *Sumter* weer in tegenovergestelde richting voorbijsnellen. Doch al te vroeg klonk het gejuich harer vrienden door de nachtelijke stilte; de vuurpijlen schoten weêr door het ruim en wezen in hare schitterende bogen den weg naar het Noorden. Weldra vernam men ten Zuiden het naderend steunen der machine: weêr was het sein begrepen. Het had niet mogen baten of er, na die eerste lichtseinen, honderde vuurpijlen waren opgestegen naar alle windstreken om den vervolger in dwaling te brengen; weêr was de vervolger het wild op 't spoor en elk oogenblik meenden vrienden en vijanden het kanongebulder te zullen vernemen dat spoedig een ongelijken strijd zou beslechten. Maar de minuten vergingen tot uren en de aan hun voeten stervende baren brachten het strijdgedruis nog niet over. Het eerste licht van den dag kleurde reeds de bergtoppen, en goot zich nog weifelende over de *Sumter*, die haar eersten koers had hernomen en, met een zwarte rookpluim gekroond, vroolijk naar 't Zuiden snelde. Wat had er plaats gegrepen in de schaduwen van den nacht op de dansende golven? Ziehier wat er gebeurd was.

Wanneer men de baai van St. Petrus verlaat en zich richt naar het Noorden dan wordt men een kleinen zeeboezem gewaar, waarin zich ter nauwernood visscherspinken kunnen verschuilen. Toch ziet men aan den steil afvallenden oever dat de zee hier eene aanmerkelijke diepte bereikt. Tot aan het water daalt van de hoogten de prachtige, weelderige plantengroei der tropische gewesten, zoodat de takkender boomen zich haast uitstrekken tot over de baren. Had kapitein Semmes dezen boezem vroeger leeren kennen? Zeker is het, dat hij zich daar ten tweede male, als het ware verborg, en, zijn schip aandringende tegen de kust tot dat de boeg over het zand heenschuurde, hield hij, met gevaar van zijne ketels te zien uiteenspringen, den stoom besloten, zoodat niet het minste geluid zijne tegenwoordigheid kon verraden.

Daar daagde hij op, de *Irokees*! Wat hij al zijne krachten inspande om maar spoedig den verloren tijd in te halen! Wat aller oogen vooruit staarden wat aller ooren waren gespannen om te hooren of nog de nachtkoelte geen geluid overbracht van den vervolgde! Daar strijkt zij hare prooi bijna rakelings voorbij, om weldra te verdwijnen achter de nabijzijnde landtong.

Kapitein Semmes had voordeel gedaan met de gebeurtenissen van den nacht. Niet voordat het daagde in het Oosten, zette hij koers naar het Zuiden en ontnam aldus zijnen vijanden op Martinique alle hoop om aan zijn vervolger door vuurpeilen zijn spoor aan het luchtruim te schrijven.

De beeldstormer en zijne dochter.
Door H.A. Banning.

(*Vervolg*.)

VI

Na de verovering der stad Brielle, van welke gebeurtenis wij bij den aanvang dezer geschiedenis in het kort melding maakten, was aldaar eene kleine bezetting van Watergeuzen achtergebleven, welke zich aan de goederen der gevluchte en verjaagde inwoners en gevangen priesters lustig maakte. Aan het hoofd dezer kleine, doch door hare wreedheden beruchte schaar, stond een man harer waardig, de held van den dag, de bekende graaf van der Marck. Wij hebben in ons eerste hoofdstuk reeds met een paar woorden van dien gevreesden hoofdman gesproken, doch zullen hem thans wat breedvoeriger beschrijven, omdat hij in de gebeurtenissen der volgende dagen een belangrijk aandeel heeft. Willem van der Marck stamde af van de graven van dien naam, een aloud geslacht in Brabant. Hij was een bloedverwant van den doorluchtigen kardinaal Everardus van der Marck, bisschop van Luik. Men noemde hem doorgaans Willem Lumey, naar een vlek in de nabijheid van Luik, alwaar zijne bezittingen lagen. Zijn vader vroegtijdig door den dood verloren hebbende, werd zijne opvoeding aan een afgevallen religieus der orde van den H. Franciscus toevertrouwd. Deze leermeester stortte in het jeugdige, ontvankelijke gemoed van den jongen graaf, met de dwaalbegrippen der nieuwe leer welke hij aankleefde, een diepen haat tegen de Katholieke Kerk en hare priesters, en voornamelijk tegen de kloosterlingen, welke maar al te zeer wortel schoot en later de wrangste vruchten voortbracht. Zelfs zijn verblijf aan Leuven's hoogeschool, de beroemdste en zedelijkste van dien tijd, vermocht niet dat zaad te verstikken. Hij was van natuur liefdeloos, zooals gebleken is uit de mishandelingen welke hij, naar de geschiedenis ons meldt, reeds op

dertienjarigen leeftijd arme, ongelukkige landbewoners liet ondergaan. Geen wonder dat zulk een man, die zich aan allerlei zwelgerijen overgaf, later gretig de gelegenheid te baat nam om zich aan den opstand tegen den koning van Spanje aan te sluiten. Hij behoorde tot het getal der edelen, die in het jaar 1566 het bekende verzoekschrift aan de landvoogdes Margareta aanboden. Later, ter oorzaak van samenzwering genoodzaakt zijnde het land te ontruimen, wist hij zich aan het hoofd der Watergeuzen te stellen, en gaf hij den hertog van Alva ter zee handen vol werks. Wat zijn uiterlijk betreft, de geschiedschrijver spreekt hierover niet zeer vleiend:

'Hij had een stuursch gelaat,' zegt hij, 'en de oogen stonden hem gelijk een barbaar in het hoofd.' Mocht dit laatste vooral nu ook al wat overdreven zijn, wij kunnnen voor zeker houden dat hij er niet vriendelijk heeft uitgezien; trouwens, men bedrijft geene wreedheden, als waarvan zijne tijdgenooten hem zonder uitzondering beschuldigen, met een innemend gelaat. Toen het den graaf van der Marck gelukt was den Briel door verraad te bemachtigen, kende zijn trots geene grenzen meer. Hij leefde in de veroverde stad als een vorst en erkende geen vorst boven zich. De prins van Oranje, aan wien de wreedheden, waarmede hij de getrouwe Katholieken, priesters en kloostermaagden vervolgde, mishaagden, deed hem bij herhaling waarschuwen; doch van der Marck, tuk op overwinningen, sloeg waarschuwing en bevelen in den wind, - misschien niet vreemd aan het denkbeeld om zich te eeniger tijd aan het gezag van den prins te onttrekken, - en ging steeds voort met ongekende wreedheden op elkander te stapelen. Eindelijk liet de prins van Oranje hem in hechtenis nemen en gevankelijk naar Rotterdam overbrengen.

Ziedaar in een paar trekken den man geschetst, die het lot van alle brave Katholieken in den Briel in zijne handen had, en van wiens willekeur het leven van Gorkum's waardige martelaren afhing.

Op een avond, kort na de gebeurtenissen welke wij hierboven beschreven hebben, zat graaf Willem met zijne onderbevelhebbers aan een welvoorziene tafel. De wijn in groote bokalen rondgediend, had reeds lang de aangezichten der gasten rood en hunne hoofden warm gemaakt. De gesprekken liepen, zooals licht te denken is, over de jongste overwinning te Gorkum behaald, en er werd menige teug gedronken op den ondergang van Spanje.

'Wat zal men met de gevangenen van Gorkum aanvangen?' vraagde de hopman, dien wij in 'de Prince van Oranien' hebben leeren kennen,

'Dat zal, denk ik, geheel alleen van *mij* afhangen,' antwoordde de graaf, zijn knevel trotsch naar boven strijkende.

'Dit is zeer natuurlijk,' hernam de vorige spreker listig; 'maar ik meen vernomen te hebben dat Brand hun lijfsbehoud en vrijheid bezworen heeft.'

'Bah! een eed aan monniken, dat beteekent immers niets!'

'Men verzekert nogtans dat hij zijn woord wil houden.'

'Wie zegt dit?' riep de graaf driftig.

'Er is iemand uit Gorkum hier aangekomen, die vrij zeker meent te weten dat Marinus Brand in deze aangelegenheid zich geheel door den senaat laat beheerschen, en dat men zelfs niet vreemd is van het denkbeeld om zich tot den prins van Oranje te wenden.

GEZICHT OP FREIBURG.

HET TWEEGEVECHT.

Willem van der Marck werd bloedrood van gramschap. Hij greep met zijne grove vuist den beker en stiet dien met zooveel geweld op de tafel, dat de wijn rondom over het sneeuwwite laken spatte. Niemand heeft hier en in Gorkum te bevelen dan ik!' riep hij woest. 'Ik erken geen sterveling boven mij, ook den prins van Oranje niet; en heeft iemand lust het tegendeel te beweren, dan zal ik hem toonen dat wij nog galgen kunnen bouwen, die niet voor priesters bestemd zijn. Elk, die *mijne* bevelen weêrstreeft, beschouw ik als een verrader der goede zaak.'

'Niemand twijfelt hieraan,' hervatte de andere 'en ik deel uwe genade dan ook slechts datgene mede, wat mij ter oore is gekomen. Mocht het u behagen dit uit den mond van den bedoelden persoon zelven te vernemen; zoo heeft uwe genade slechts te gebieden.'

'Is die man dan nog in de stad?'

'Ik heb hem heden avond hier bescheiden, opdat gij u des verkiezende persoonlijk van de waarheid mijner woorden zoudt kunnen overtuigen,' zoo luidde het antwoord.

Op een gegeven bevel van den graaf werd de bedoelde man binnengevoerd. Het was natuurlijk niemand anders dan de roode Govert. Hij trad driest de zaal binnen, als gevoelde hij zich midden onder zijne kameraden. Ofschoon zijn gezwollen gelaat en roode oogen duidelijk aantoonden dat hij zich dien dag geducht aan zijne heerschende gewoonte had overgegeven, sloeg hij toch meer dan een begeerigen blik naar de welgevulde bekers met geurigen Bourgogne. Voor de tafel genaderd zijnde, nam hij zijne muts af en maakte eene lichte buiging voor den graaf.

'Wie zijt gij?' vroeg Willem van der Marck.

'Ik ben een Watergeus, een beeldstormer, een halve duivel, zoo gij wilt, heer graaf,' antwoordde Govert, terwijl hij zich op zijne hielen in postuur zette en zijn rood gelaat aan den schijn der lamp blootstelde.

Willem van der Marck fronste de wenkbrauwen, ofschoon men aan den glimlach welke nauw merkbaar zijne bovenlip deed krullen, kon bespeuren dat deze ruwheid hem niet geheel en al misviel. 'Ik vraag u niet wat gij zijt, maar wie gij zijt,' herhaalde hij.

'Mijn naam is Govert, mijn bijnaam de roode beeldstormer.'

'Wat is uw beroep?'

'Watergeus, beeldstormer, zoo als ik de eer had uwe genade te zeggen.'

'Gij komt uit Gorkum, niet waar?'

'Ja, heer graaf.'

'Hebt gij een werkzaam deel genomen aan de bestorming dier stad?'

'Ik zou haast durven zeggen dat men aan mij alleen de overrompeling te danken heeft, heer graaf.'

'Wanneer Marinus Brand zulke uitdrukkingen hoorde, zou dit uw leven wel eens in gevaar kunnen brengen.'

'Bah!... Marinus Brand kan zelfs nog geen hout vinden om galgen voor priesters te bouwen.'

'Gij spreekt met weinig eerbied van uwen bevelhebber.'

'Ik heb geen bevelhebber, heer graat! Ik vecht voor eigen rekening; dat is veel voordeeliger.'

'Maar op welke wijze hebt gij u dan bij de overrompeling van Gorkum verdienstelijk gemaakt, daar deze toch onder aanvoering van Brand geschied is?'

‘Ik ben twee dagen vóór de overrompeling alleen, als visscher verkleed Gorkum binnengeslopen, en heb de brave jongens aangevoerd, die de wacht aan de Waterpoort in de pan gehakt en de deuren voor de soldaten van den prins geopend hebben.’

‘Voor de Watergeuzen,’ verbeterde Willem van der Marck wrevelig.

‘Zoo als gij wilt, heer graaf,’ hernam Govert, terwijl zich om zijn breeden mond een glimlach vol list vertoonde.

‘Geef dien man een beker wijn!’ gebood de graaf. ‘Ik heb van hem gehoord; hij heeft zich dapper gedragen. Gij wilt immers wel op het geluk onzer wapenen drinken?’ vervolgde hij, zich tot Govert wendende.

‘Op die voorwaarde zou ik aannemen de Middellandsche zee leêg te drinken, zoo er maar niet zulke dikke spaansche brokken op dreven,’ antwoordde Govert, die driest geworden was door den hem toegevoegden lof. En nu den beker boven zijn hoofd zwaaiende, riep hij met zijne schorre stem: ‘Op den roem onzer wapenen en op de gezondheid van den edelen graaf van der Marck, den Watergeus der Watergeuzen, die Alva den bril van den neus gekaapt heeft!’

Deze woordspeling op de verovering van den Briel door Willem Lumey, verwekte een luid gelach onder de gasten. Graaf Willem, wien deze vleitaal behaagde, al werd zij ook wat ruw toegediend, wierp zich lachend achterover in zijn ruimen zetel en zegde:

‘Op mijne eer, men heeft mij niets te veel van dien dolleman gezegd.’ Zich daarop weder tot Govert wendende vraagde hij: ‘En met welk doel zijt gij naar den Briel gekomen? Mannen als gij kunnen toch werk genoeg vinden in eene veroverde stad.’

‘Het doel van mijn vertrek uit Gorkum kan ik u in een paar woorden melden, heer graaf. Govert de beeldstormer is niet gewoon bij het spinrokken te zitten, zoolang er werk aan den winkel is.’

‘Wat bedoelt gij hiermede?’

‘Hoor eens, heer graaf, ik wil rond voor de vuist met uwe genade spreken; want mijn pastoor heeft mij altijd gezegd, dat geveinsdheid eene groote zonde is. Het is niet genoeg om maar steden te veroveren, er moet ook beloond en gestraft worden. De brave jongens, die, zooals ik, hun leven gewaagd hebben om de Spanjaarden van de baan te kolven, moeten hun deel van den buit hebben; want daar is het hun toch eigenlijk het meeste om te doen. Dan is het ook niet genoeg om de zwartrokken en al die grande's van Spanje eene fatsoenlijk huisvesting te geven. Dat gebroed moet voor het grootste gedeelte uitgeroeid worden, want als de hekken eens verhangen werden, zouden zij waarlijk met ons zoo veel omslag niet maken.’

Een waas van misnoegen overtoog des graven gelaat. ‘Heeft Brand dan geen verlof gegeven tot plunderen, zooals ik hier?’ vraagde hij.

‘Het mocht wat, heer graaf! hij heeft ons ter nauwernood toegestaan een paar wijnkelders op den ondergang van Spanje te ledigen.’

‘En weet gij niet wat zijne voornemens zijn betreffende de gevangenen, inzonderheid de priesters?’ vraagde de graaf, terwijl hij met eenige spanning het antwoord scheen af te wachten.

‘Hij maakt mij zoo min tot deelgenoot van zijne voornemens en gedachten, als van den veroverden buit, heer graaf: maar men zou deze het beste naar zijne handelingen kunnen afmeten. In plaats van de gevangenen streng te bewaken, of hen naar verdiend loon ter dood te doen brengen, geeft hij hun hoe langer hoe meer vrijheid. Hij laat heelmeesters komen om hunne wonden te verbinden, en heeft zelfs den listigsten en doortrapsten van al de priesters, pastoor van Veghel, niet alleen

geoorloofd ongedeerd langs Gorkum's straten te gaan, maar hem zelfs vergund in de groote kerk zijne afgoderij te bedrijven en openlijk te prediken.'

De graaf was bij de laatste woorden driftig van zijn stoel opgesprongen. 'Gij liegt!' snauwde hij.

'Ik spreek de waarheid, heer graaf, en zal u nog meer zeggen. Marinus Brand heeft zelfs aan pastoor van Veghel verlof gegeven om zijne zieke moeder te 's Hertogenbosch te bezoeken; natuurlijk om met goed fatsoen te ontsnappen.'

Willem van der Marck trad tot vlak voor den beeldstormer, sloeg de armen over elkander en riep woedend: 'Zoo gij onwaarheid spreekt, bij den duivel! ik laat u aan den naasten boom ophangen.'

Govert glimlachte verachtelijk over deze bedreiging, opende zijn wambuis en haalde een half verscheurd papier te voorschijn, hetwelk hij den graaf toereikte.

Het was de vrijbrief van pastoor van Veghel.

Graaf Willem opende het papier en las bij herhaling hetgeen er op geschreven stond, als durfde hij zijne oogen niet vertrouwen. Toen verborg hij het zorgvuldig bij zich en zegde schijnbaar bedaard: 'Gij hebt waarheid gesproken.,..... dat kan iemand het leven kosten!'

Toen hij zich weder aan de tafel geplaatst had, was zijn gelaat merkbaar verbleekt en zijne lippen trilden. 'En dien verrader heb ik nog wel met mijne gunsten vereerd,' bromde hij halfluid. 'Ik zal dien slootgraver leeren mijne bevelen te verachten en met onze aartsvijanden te heulen!.. En dat nog wel met pastoor van Veghel, die mij reeds aan de academie van Leuven zulk een doorn in het oog was!..... Op mijne eer dat zal bloed kosten!'

Hij streek zich met de hand eenige malen over het gelaat, als om zijne bedaardheid daardoor terug te krijgen, en zegde daarop tot Govert: 'Gij zult voor uwe moeite goed beloond worden. Hebt gij nog iets anders mede te deelen?'

Govert, die uit de omstandigheden kon afleiden dat hij een man van gewicht geworden was, zeide op zijn gewonen lichtzinnigen toon: 'Ik geloof, heer graaf, dat het hinkende paard nog achteraan zal komen; doch ofschoon ik voor de waarheid van hetgeen ik uwe genade zal mededeelen gerustelijk durf instaan, kan ik dit echter niet met zwart op wit bewijzen.'

'Spreek,' zegde de graaf, die om zich te verkoelen haastig een paar bekers wijn ledigde.

'Zoo ik mij niet vergis, heer graaf, dan heeft Marinus Brand ten opzichte der priesters en kloosterlingen bepaalde orders van u ontvangen; is dat niet zoo?'

'Verder!' riep Willem Lumey.

'Naar ik gis, zal hij zich echter om uwe bevelen weinig bekreunen; want ik kan uwe genade stellig verzekeren, dat hij een verzoekschrift naar den Prins van Oranje gezonden heeft, om vernietiging van uwe bevelen en vrijspraak voor de gevangenen te verkrijgen.'

Nu brak de storm, die tot dusverre in Lumey's boezem opgesloten was, in volle woede los. Hij sprong driftig op, sloeg de hand aan zijn zwaard en riep schuimbekkend van toorn uit: 'Hel en duivel, ik zal dien nieuweling leeren mijne bevelen te verachten! Ik ben heer en meester, zoowel te Gorkum als hier, en wil door niemand, zelfs niet door den prins van Oranje in mijne rechten verkort worden. Zoo waar ik graaf van der Marck ben, die gorkumsche papen zullen aan de galg dansen.'

En zich nu tot den ons bekenden hopman wendende zegde hij: 'Nog dezen nacht vertrekt gij met een goed geleide naar Gorkum; ik zal u schriftelijk mijne orders medegeven. Ik benoem u voorloopig tot bevelhebber, in plaats van Marinus Brand,

dien gij in hechtenis moet nemen. Zorg dat de priesters en monniken levend naar hier gevoerd worden; ik zeg u, met uw hoofd zult gij mij borg blijven voor de stiptste nakoming mijner bevelen.'

De nieuwe bevelhebber boog zich voor den graaf en maakte zich gereed om te vertrekken.

Daarop haalde de graaf eene goed gevulde goudbeurs te voorschijn en wierp die Govert toe, zeggende: 'Ziehier voorloopig iets voor uwe moeite; laat de zorg voor eene betere belooning aan mij over; ik zal u niet vergeten.'

Govert woog de goudbeurs glimlachend op zijne handen, boog zich en verliet met den hopman de zaal.

Toen zij buiten gekomen waren, klopte hij den laatste gemeenzaam op den schouder en zegde: 'Heb ik u te veel beloofd?'

'Geenszins,' antwoordde de ander; 'het is waar, gij zijt een halve duivel.'

'Wanneer gij nu ook uwe belofte vervult,' zegde Govert, den duim en voorvinger der rechterhand wrijvende, 'dan zijn wij gelijk.'

De hopman haalde zwijgend zijne beurs te voorschijn, telde Govert bij het zwakke licht der maan vijf en twintig goudstukken in de handen, en sloeg daarop zwijgend eene zijstraat in.

Govert stortte het geld in de beurs van den graaf over, en ging de naaste herberg opzoeken.

VII

> 'Soon des menschen, breekt een gat in de muer ende siet eens wat sij doen. En siet daer was allerhande ghelijckenisse van kruypende serpenten, venijnighe ghedierten, schroomelijk om te aanschouwen.'
> *Het Godvr. ende H. Herte.*
> 'Hoe verstomde daar Margreete, bij dien meer dan donderslag! Hoe versteef haar long en adem! hoe verging haar oog en dag! Spraakloos stond zij, zonder tranen, zonder teekens van gevoel.'
> *Bilderdijk.*

In den droevigen tijd, waarin ons verhaal zich beweegt, stond in de nabijheid der parochiekerk te Gorkum een huis, dat geheel in overeenstemming was met den treurigen toestand, waarin niet alleen die kerk, maar geheel het katholieke Nederland verkeerde. Het was alsof dat huis in rouwgewaad gehuld was om het afsterven van de edelste panden: godsvreeze en goede zeden. De onder- en bovenluiken der kruisramen waren altijd gesloten, en men zag er niemand in en uitgaan dan een bejaard man, in wien men met den eersten oogopslag den ouden huisknecht herkende; een van die oude getrouwen (eene soort wezens, die dagelijks afneemt) wien de eerlijkheid en rechtschapenheid op het gelaat liggen; die zoo regelmatig zijn als eene klok, zoo onverzettelijk in hunne gewoonten als een locomotief buiten spoor; die altijd van *ons* huis, *onze* familie en *onze* kinderen spreken, alsof zij werkelijk tot het geslacht behoorden, en die er dan ook niet van afgerukt kunnen worden, zonder een bloedige wonde te slaan. Deze man ging elken morgen regelmatig met eene mand aan den arm naar de markt en den winkel, en wanneer zijne bezigheden aldaar afgeloopen waren, kwam hij terug, stak met eene soort van deftigheid den grooten sleutel in het slot der bovendeur en verdween in den gang. Het overige gedeelte van den dag zag het huis er uit, alsof er zich geen levend wezen in bewoog.

Dit sombere gebouw werd bewoond door de gemalin van den edelen drossaart Torck, hare beide dochters, de arme, verlatene Margereta en den ouden huisknecht, met wien wij den lezer wellicht reeds al te lang bezig gehouden hebben

In den avond van den 5^{en} Juli, een paar uren na den ondergang der zon, trad een fatsoenlijk gekleed jongeling de stoep der beschreven woning op, sloeg de hand aan den zwaren ijzeren klopper, welke aan de bovendeur hing, en tikte tweemaal, met zekere terughoudendheid, als vreesde hij iemand te storen of eenig gerucht te maken, ofschoon zijn kloppen toch werkelijk daartoe moest dienen. Het scheen dan ook dat men hem in het huis niet gehoord had, of het moest zijn, dat het ongewoon verschijnsel de bewoners besluiteloos maakte; want hij moest nog driemaal den klopper op den ijzeren knop brengen, alvorens zich in het huis eenig bewijs van leven bespeuren liet. Eindelijk werd het binnenluik van een langwerpig zijraampje, dat van buiten met vooruitspringende ijzeren pijlers voorzien was, geopend, en men kon het gelaat van den ouden huisknecht door de kleine in lood gevatte glasruiten bespeuren. Zoodra de knecht den jongeling op de stoep gewaar werd, opende hij de deur en groette hem eerbiedig.

‘Zijn er kwade tijdingen, dat gij ons nog zoo laat komt bezoeken, meester Rutger?’ vraagde de knecht.

‘Ja, Koenraad; wat zou men in dezen rampzaligen tijd ook anders te wachten hebben dan slechte tijdingen. Kan de edele vrouw mij eenige oogenblikken ontvangen?’

‘Is onzen braven heer eenig ongeluk overkomen?’ vraagde haastig de oude knecht, alvorens eenig antwoord te geven.

‘Neen, stel u daaromtrent gerust, goede Koenraad! maar er zijn andere treurige tijdingen, welke ik der edele vrouw wenschte mede te deelen.’

‘Wees zoo goed mij te volgen, meester Rutger, dan zal ik u aandienen.’

Eenige oogenblikken later trad Rutger van Est het huisvertrek binnen. De gemalin van den drossaart zat bij het treurig schijnsel eener koperen lamp in de legende der heiligen te lezen. Hare beide dochters hielden zich onledig met het herstellen van lijnwaad, en Margareta zat op eenigen afstand, dien zij altijd uit zedigheid in acht nam, te spinnen. Allen verkeerden om het ongewone bezoek in eene onrustige stemming. De moeder had haren bril op den grooten foliant nedergelegd, en de beide dochters kwamen den binnentredende haastig te gemoet met de vraag;

‘Heeft onzen vader eenig nieuw ongeluk getroffen?’

Rutger boog zich hoffelijk en zegde: ‘Stelt u gerust, jonkvrouwen! de heer drossaart is, zijn toestand in aanmerking genomen, volmaakt wel.’

De oude dame wendde zich tot hare dochters en sprak: ‘Gij moet u zelven leeren beheerschen, mijne kinderen! Omstandigheden als die, waarin wij thans verkeeren, kunnen elk oogenblik noodlottige tijdingen voortbrengen; wij moeten daarop voorbereid zijn.’

Daarop den jongen van Est den stoel aan wijzende, dien Koenraad voor hem gereed gezet had, hernam zij:

‘Neem plaats, meester Rutger, en zeg ons, waaraan wij nog zoo laat uw bezoek te danken hebben. Gij komt ons voorzeker ter vergoeding uwer lange afwezigheid goed nieuws brengen?... Hebt gij ook eenig bericht van mijn heer gemaal?’

De jongeling nam op den aangeboden stoel plaats en zegde: ‘Ja, edele vrouw! De heelmeester, die, zoo als u bekend den gewonden priester is toegezonden, en die somwijlen uwen heer gemaal in stilte in zijn kerker bezoekt, heeft mij verzocht u

van wege den heer drossaart te groeten, en u te melden dat hij zeer gezond is en zich voortdurend in uwe gebeden blijft aanbevelen.'

De oude dame wischte in stilte een traan weg, welke hare wangen bevochtigde, en zegde, hare oogen ten hemel richtende; 'Heb dank, mijn God, voor den zoeten troost welken Gij mij in mijnen rampspoed toezendt!'

Zich daarop tot den jongeling wendende, vervolgde zij: 'Ook u dank ik voor de goede tijding, die gij mij wel hebt willen brengen: de Hemel moge er u voor loonen!'

'Ik zou mij gelukkig achten wanneer ik niet anders dan goede tijdingen kon mededeelen, edele vrouw! de Hemel heeft dit echter anders gewild.'

'Dus alweder slechte tijding... Is onzen braven herder eenig nieuw ongeluk overkomen?'

'Niet slechts pastoor van Veghel, maar al de priesters en kloosterlingen, die zich op het kasteel bevinden, edele vrouw!'

'Gij doet ons ontstellen!'

'De Voorzienigheid schijnt hare straffende hand nog niet terug te trekken. Nog dezen nacht zullen al de priesters en kloosterlingen naar den Briel worden overgebracht.'

'Hemel!' riepen de vrouwen ontsteld.

'Er heeft zich reeds den geheelen dag een los gerucht dienaangaande door Gorkum verspreid; doch voor weinige oogenblikken heb ik het toevallig uit den mond van den bevelhebber zelven vernomen.'

'En met welk doel zullen zij naar den Briel worden vervoerd?'

'Zij moeten voor den graaf van der Marck verschijnen om gevonnisd en zooals ik, helaas! vrees..,.. ter dood gebracht te worden.'

De edele vrouw sloeg een blik vol weemoed naar boven, hare dochters snikten luide, en Margareta legde beide handen in den schoot en staarde half wezenloos voor zich heen, zonder te bemerken dat het wiel door de beweging van haren voet nog altijd snorrend rondliep.

'En wat heeft tot dat noodlottig besluit aanleiding gegeven?' vraagde de oude dame na eenige oogenblikken,

'Men zegt de mislukte aanslag op Bommel en de oneenigheid tusschen graaf Lumey en Marinus Brand.'

'Hebben dan de Watergeuzen ook reeds getracht Bommel te bemeesteren?'

'Voorzeker; maar zij zijn teruggeslagen. Ik dacht dat Koenraad u dit wel zou hebben medegedeeld.'

'Het eenige wat Koenraad ons zegt en dagelijks herhaalt is, dat wij niet bevreesd moeten zijn, want dat *hij* ons zal beschermen. Een magere troost, voorwaar! Weest gij dus zoo vriendelijk, meester Rutger, om ons op de hoogte van de nieuwstijdingen te brengen; gij zult ons hiermede een grooten dienst bewijzen.'

'Het zal u dan wel evenzeer onbekend zijn edele vrouw, dat wij sedert een paar dagen een nieuwen bevelhebber in Gorkum hebben.'

'Wat zegt gij?..... Marinus Brand?'

'Is in ongenade gevallen en in een der kerkers van het kasteel opgesloten. Doch vergun mij, edele vrouw, dat ik u vooraf een meer breedvoerig verslag geve van de gebeurtenissen welke in de laatste dagen hebben plaats gegrepen; dit zal u beter in staat stellen om de toedracht der zaak te begrijpen.'

'Zeer gaarne,' zegde de oude dame, 'laat Margareta u echter eerst een beker malvezij toedienen.'

Margareta verliet haar spinnewiel en reikte den jongeling een drinkbeker toe. Rutger nam met bescheidenheid een paar kleine teugen van den aangeboden drank en begon: ‘Het is u bekend edele vrouw, dat pastoor van Veghel voor eenige dagen weder naar de gevangenis teruggebracht is. Het voorval dat daartoe aanleiding heeft gegeven, schijnt voor Marinus Brand evenzeer noodlottige gevolgen te hebben gehad. Reeds lang vóór dien tijd twijfelden de warmste aanhangers der nieuwe factie aan zijne. rechtzinnigheid, en er werd zelfs gezegd, dat hij zich door goud had laten omkoopen om de priesters in vrijheid te stellen. Evenwel ik weet van zeer nabij, dat dit eene groote onwaarheid is; want er zijn hem meermalen tevergeefs aanzienlijke sommen tot vrijkooping der gevangenen aangeboden,’

(*Wordt vervolgd*.)

De graaf de Chambord.

Henri Dieudonné d'Artois, hertog van Bordeaux, die thans den naam van graaf de Chambord draagt, werd den 29en September 1820 geboren.

Hij is de zoon van Charles d'Artois, hertog van Berry, die in 1820 vermoord werd, en Caroline van Napels, dochter van wijlen Frans I, koning der beide Siciliën.

Charles d'Artois, hertog van Berry, was de jongste der beide zonen van den franschen koning Karel X. De oudste was de hertog van Angoulème, in 1844 overleden, die in 1830 zijn rechten op de kroon aan zijn neef afstond.

Hij dus wiens portret nevensgaande gravure toont, is een kleinzoon van den Bourbon Karel X en de laatste spruit van den oudsten tak der bourbonsche dynastie, welke zoovele koningen aan Frankrijk heeft geleverd.

Toen in 1830 een lid van de jongste linie der Bourbons op den franschen troon plaats nam, verliet de jeugdige Henri d'Artois met zijne verbannen familie Frankrijk's bodem en genoot zijn verdere opvoeding aan 't hof zijns grootvaders, die zich te Praag had gevestigd. Aan zijne opleiding werd de grootst mogelijke zorg besteed; men liet zelfs leermeesters voor hem uit den vreemde ontbieden. In 1839 volgde hij zijne moeder naar Italië en werd aldaar bij verschillende hoven met bijzondere sympathie ontvangen.

Den 16en Nov. 1847 trad hij in 't huwelijk met de zuster van den hertog van Modena, aartshertogin van Oostenrijk-Este. Zijne residentie was gewoonlijk Venetië of Frohsdorf bij Weenen; in den laatsten tijd echter verbleef hij ook in Zwitserland en elders.

Meermalen is de naam de Chambord gemengd geworden in de staatkundige wisselingen van Frankrijk. Vooral sinds de laatste groote veranderingen op staatkundig terrein, heeft die naam meermalen zich doen hooren, als die van een ridderlijken, beginselvasten persoon, die liever de kroon dan princiepen laat varen.

DE GRAAF DE CHAMBORD.

Om het karakter en de zienswijze van de Chambord, om geheel zijn persoon, als 't ware, te teekenen, is niets getrouwer en juister dan zijn eigen manifest, in Juli van het vorig jaar aan de fransche natie gericht. Er was toen sprake van eene overeenkomst tusschen de oudste en jongere linie der Bourbons, tusschen de Chambord en de prinsen van Orleans, waarbij aan den eerste de fransche kroon werd toegekend. Doch de Chambord zag in, dat hij, om van den troon op die wijze bezit te kunnen nemen, zijn beginselen, althans schijnbaar zou moeten verzaken; en dat wilde hij niet. De gezonde beginselen werden beschouwd, als door de witte lelievaan, de liberale princiepen als door de driekleur der revolutie te worden vertegenwoordigd. Vandaar de vlaggen-quaestie, zooals ze genoemd werd. Men wilde de Chambord tot het aannemen van de driekleur overhalen.

Aan zijn manifest, dat zijne denkbeelden daaromtrent en zijn programma zoo duidelijk uiteenzet, ontleenen wij de volgende passages:

‘Franschen! - ik ben in uw midden.

Gij hebt Frankrijk's poorten voor mij geopend en ik kon mij het geluk niet ontzeggen mijn vaderland terug te zien.

Doch ik wil door een langer verblijf geen nieuwe voorwendsels geven tot verontrusting der reeds zoo geschokte gemoederen.

Ik verlaat daarom dit Chambord, hetwelk gij mij gaaft en welks naam ik gedurende 40 jaren van ballingschap met fierheid heb gevoerd.

Bij mijn vertrek moet ik u zeggen, dat ik mij niet van u scheid; Frankrijk weet dat ik het toebehoor.

Met Gods hulp zullen wij te zamen, zoodra gij het wenscht, op den breeden grondslag van administratieve decentralisatie en lokale vrijheid, een regeering vestigen in overeenstemming met de wezenlijke behoeften van het land.

Wij zullen als waarborg voor die openbare vrijheden, waarop ieder christen volk aanspraak heeft, het algemeen stemrecht met eerlijke toepassing en het toezicht der beide Kamers verleenen, en wij zullen aan de nationale beweging van het laatst der vorige eeuw haar waar karakter teruggeven en haar voortzetten.

Een minderheid, die opstand maakte tegen de wenschen van het land, stelde met die beweging een tijdperk in van demoralisatie door valschheid, een tijdperk van desorganisatie door geweld. De boosheid van die partij drong aan een land, dat slechts hervormingen vroeg, revolutiën op, en heeft het vervolgens naar een afgrond voortgestuwd, waarin het dezer dagen zonder de heldhaftige pogingen van ons leger zou zijn omgekomen.

Frankrijk zal mij roepen en ik zal tot Frankrijk komen gansch en al met mijn toewijding, beginselen en vaandel.

Met betrekking tot het vaandel, is er van voorwaarden sprake geweest, waaraan ik mij niet kan onderwerpen.

Franschen! Ik ben tot alles bereid, om mijn vaderland te helpen zich op te heffen uit zijn verval en het den verloren rang onder de mogendheden te doen hernemen: de eenige opoffering, die ik niet wil doen, is de opoffering mijner eer.

Ik ben en wil zijn een man van onze eeuw, ik breng oprechte hulde aan al wat er grootsch in is; ik heb den heldenmoed onzer soldaten bewonderd, van welke kleur ook de banier was, waaronder zij optrokken, en ik heb God gedankt voor al hetgeen hun dapperheid bij den schat van Frankrijk's roem heeft gevoegd.

Tusschen u en mij moet noch misverstand noch terughoudendheid bestaan.

Neen; ik wil mijn vaandel niet prijs geven, omdat onwetendheid of lichtgeloovigheid gesproken hebben over voorrechten, absolutisme en onverdraagzaamheid; over tienden en leenrechten en over ik weet al niet wat voor spookbeelden welke de kwade trouw voor uwen geest poogde op te wekken; ik zal den standaard van Henri IV, Frans I en Jeanne d'Arc niet uit mijn handen laten wringen.'

'Dat vaandel overwon de barbaarschheid in de vlakten van Afrika, welke de getuigen waren van de eerste wapenfeiten door de vorsten van mijn huis verricht; dat zelfde vaandel zal de nieuwe barbaarschheid, die de wereld bedreigt, overwinnen.'

'Ik ontving het als een geheiligd pand van den ouden koning mijn grootvader, die in ballingschap stierf, voor mij is 't altijd onafscheidbaar geweest van de gedachtenis aan mijn verlaten vaderland. Dat vaandel wapperde over mijn wieg, ik verwacht dat het eens mijn graf zal overschaduwen.

In de roemzuchtige plooien van die blanke vaan zal ik u orde en vrijheid brengen.

Franschen - Henri V kan de witte vaan van Henri IV niet prijs geven.

Chambord, 8 Juli 1871.

HENRI.

Gelijk in dit manifest heeft de Chambord ook in menig ander schrijven zijn beginselen, de beginselen van recht en orde, onverholen beleden. Hij toont zich alom en steeds, welke politieke hinderlagen men hem ook legge, een katholiek vorst, die met de revolutie, hetzij deze, als liberalisme, radicalisme, of hoe ook zich voordoe, niet heulen wil. Hij houdt zich aan de traditioneele principiepen, in overeenstemming met de behoeften en omstandigheden van onzen tijd.

[Nummer 28]

Dronkemanspraatje.
Door B.v.M.

JONGEN STA VAST, OF JE RAAKT VAN DE BEEN.

'k Bracht in deez' herberg
een avondje door.
Straat, maar wat kom je
me wonderlijk voor:
Rechter.... en linker...
geruild met elkaar?...
Straat je bent dronken -
zeg op, is 't niet waar?
Kijk 'r eens wat scheef een
gezicht trekt die maan;
Één oog gesloten

en één loert mij aan.
Ja, ze is fatsoenlijk
geweest aan de flesch!
Schaam je, foei! schaam je,
jij oolijke bes!

En die lantarens....
neen, 'k zie toch niet scheel -
Drommels, zij hebben
wat olie te veel!
Draaiend en zwaaiend
naar alle kant heen....
Jongens sta vast, of -
je raakt van de been!

Alles aan 't hotsen
wat 'k zie klein en groot!
Ik nu daaronder,
Ik nuchter als brood?...
Dàt neen, dàt waag 'k niet;
Ik heb me te lief -
Gauw weêr naar binnen,
dat's beter - wablief?

Beersel is een gemeente van het kanton Ixelles, twee uren bezuiden Brussel gelegen op den heerlijken weg van Forest naar Droogenbosch. Het dorp ontleent zijn naam aan de groote menigte beeren, die eertijds in de omringende bosschen gevonden werden. Het kasteel, waarvan thans nog slechts de bouwvallen overig zijn, dagteekent zijn bestaan ongeveer van het jaar 1300. In de daaropvolgende eeuw was het eene zeer sterke verschansing, die herhaaldelijk door de verschillende strijdende partijen werd belegerd en ingenomen. In de 17e eeuw werd het kasteel met bijzondere zorg weder opgebouwd en kwam in handen der familie van Arenberg. Beurtelings werd het vervolgens tot een klooster, een molen en een fabriek van lijnwaad ingericht; sinds een vijftigtal jaren intusschen is het grootendeels tot puin vervallen. De grachten van het kasteel zijn gedempt en in weiland veranderd. Boven het gras verheft zich een houten brug, die naar de ingangspoort leidt. Het kasteel wordt overigens door oudheidkundigen als een type van gothieke bouworde geroemd. Van het eertijds grootsche gebouw is thans bijna niets overig dan een ruïne, die u te midden van 't lachende groen het sombere beeld der aardsche vergankelijkheid voor den geest roept.

Neurenberg, vroeger eene der vrije rijkssteden, is thans de tweede stad van Beieren en ligt in een zandige, doch door cultuur zeer vruchtbaar gewordene vlakte. De rivier de Pegnitz verdeelt haar in twee deelen, waarvan 't eene naar de kerk van den H. Sebaldus en 't andere naar die van den H. Laurentius genoemd wordt.

De geschiedenis van Neurenberg wordt door velen tot een zeer hooge oudheid opgevoerd. Zoo willen sommigen, dat de stad haren naam aan Nero ontleent; anderen beweren dat zij door eenige uitgewekenen van Noricum gesticht en naar hen genoemd is. Met zekerheid wordt echter eerst omstreeks het midden der elfde eeuw van eene plaats Noremberg of Nurinberg gewag gemaakt. Aanvankelijk schijnt zij toen nog slechts eene burgt geweest te zijn; weldra intusschen breidde zich deze meer en meer uit, zoodat keizer Hendrik III aan de plaats reeds het markrecht verleende. De stad werd van lieverlede hoe langer hoe grooter en invloedrijker, en vóór de oost-indische handel door de ontdekking van den zeeweg langs de Kaap ‘De Goede Hoop’ eene nieuwe richting bekwam, was zij zelfs een der belangrijkste handelsplaatsen van Europa, daar zij de door Italië aangevoerde indische koopwaren naar het Noorden verzond. De welvaart van de stad en hare bewoners grensde toenmaals aan 't ongelooflijke en vooral op 't gebied der kunst verwierf Neurenberg de meest roemrijke lauweren. De wijziging in den oost-indischen handel, de verwoestingen door den dertigjarigen oorlog veroorzaakt en oneenigheden in den boezem der stad zelve deden langzamerhand haren vroegeren luister tanen; sinds 't begin dezer eeuw echter schijnt Neurenberg een nieuw tijdperk van bloei te zijn ingetreden.

De beeldstormer en zijne dochter.
Door H.A. Banning.

VII.

(*Vervoolg*.)

‘Het is onverantwoordelijk,’ bemerkte de oude dame, ‘dat een man als Brand den eed, door hem in naam van God afgelegd, moedwillig heeft durven schenden.’

‘Marinns Brand, hernam Rutger, heeft zich met de hoop gevleid, dat hij de priesters zou kunnen redden, zonder zijne eer te schenden; maar de partij, welke hij dient, noodzaakte hem zijns ondanks tot de grootste misdrijven. Er zijn van alle kanten pogingen aangewend om de vrijheid der priesters te verkrijgen, en het ontbrak zelfs in den senaat niet aan mannen, die openlijk den staf boven het hoofd van den bevelhebber durfden breken. Onlangs werd in eene der vergaderingen het voorstel gedaan, om de burgers op vrije voeten te stellen en de priesters aan hun lot over te laten; doch een mijner bloedverwanten verhief toen zijne stem en zeide: ‘Wanneer de senaat dergelijk voorstel durft aannemen, zal hij zijne eer, de eer van Gorkum in het slijk werpen en aan de verachting der nakomelingschap prijs geven. Al de gevangenen, zij mogen dan priesters of leeken zijn, hebben evenveel recht op hunne vrijheid, vermits bij de overgave van het kasteel tot voorwaarde gesteld is, dat allen die er zich op bevonden, zonder onderscheid van persoon, zouden mogen gaan waarheên zij wilden. Dat verdrag is door Marinus Brand twee-, driemalen met een plechtigen eed bezworen. En daar nu deze bevelhebber hetzij vrijwillig, hetzij uit menschelijk opzicht zijn eed roekeloos geschonden heeft, zoo is het onze plicht hem aan te moedigen, of op de eene of andere wijze te noodzaken zijne voor God bezworene verbintenissen gestand te doen. En dat laatste zal alleen dan plaats hebben, wanneer hij aan al de gevangenen, zonder onderscheid van persoon de vrijheid geeft.’

‘Had Gorkum meer zulke moedige mannen geteld,’ zeide de oude dame, ‘wij zouden thans niet gebukt gaan onder het leed dat ons ter neder drukt.’

‘Gewis niet, edele vrouw! Zijne woorden maakten dan ook een diepen indruk op de vergaderden, en het hoofd van den raad ging terstond tot zijne gevoelens over. Daar er intusschen reeds meermalen bij Brand op de invrijheidstelling der gevangenen was aangedrongen, en men steeds tot antwoord ontving dat dit boven zijne macht was en hij eerst een nader bevel moest afwachten, werd besloten een der leden van den senaat met brieven naar den prins van Oranje af te vaardigen, om hem met de toedracht der zaak bekend te maken en de vrijheid voor al de gevangenen zonder onderscheid te verzoeken. Aan dit besluit werd terstond gevolg gegeven.’

‘En heeft de prins van Oranje dit verzoek van de hand gewezen?’

‘Men heeft den tijd daartoe niet afgewacht, edele vrouw! Eenige leden van den senaat, door een onuitdoofbaren haat jegens de priesters bezield, wisten den graaf van der Marck zijdelings te doen berichten, dat de gevangenen alhier met te veel onderscheiding behandeld werden, en men eene verstandhouding tusschen hen en de burgers vreesde. Willem Lumey zond terstond een zijner handlangers om de zaak te onderzoeken, en zoo het bericht waarheid bevatte, de priesters zonder verwijl naar den Briel over te brengen. De man, die met de bevelen van den graaf hier kwam, was niemand anders dan de welbekende of liever beruchte Jan van Omaal.’

‘Is dat die gewezen kanunnik van Luik?’

‘Dezelfde, edele vrouw! Een man, die de banieren der H. Kerk heeft verlaten om onder de vlag van een zeeschuimer te dienen, en die zich, zooals elkeen weet, aan de schandelijkste losbandigheden overgeeft.’

‘En men durft eene zaak, die zulke voorstanders en kampvechters heeft, nog rechtvaardig en goed noemen!’ riep des drossaarts gemalin met geestdrift uit.

‘Wanneer wij eenmaal van het rechte pad zijn afgeweken, edele vrouw, is het zeer natuurlijk, dat wij ons door elken voorbijganger moeten laten geleiden, ook zonder te weten waarheen men ons voert. Dit zijn de noodzakelijke gevolgen van den eersten

dwazen stap. Toen sommigen onzer landgenooten, onder de leus van miskenning en verdrukking, of liever, als een gevolg van de verwerping van het kerkelijke gezag, niets liever wenschten dan zich ook aan het gezag van Spanje te ontrukken, staken zij bereidwillig de hand toe aan allen, die hen in de vervulling van dien wensch behulpzaam wilden zijn. De hand eenmaal aangegrepen, werd niet weder losgelaten, en nu worden zij, huns ondanks, van den eenen afgrond in den anderen gesleurd, zonder dat zij de toomelooze vaart kunnen stuiten. Gij moet gelooven, edele vrouw, dat menigeen bittere tranen schreit over de verwoesting, welke het vuur aanricht dat met zijne medewerking ontstoken is.'

'Gij spreekt zeer verstandig, meester Rutger,' zeide de oude dame, een blik van welgevallen op het open gelaat van den jongeling werpende.

'Jan van Omaal,' zoo vervolgde Rutger, 'kwam juist hier, toen de soldaten de priesters zoo erg mishandeld en den braven gardiaan bijna tot den dood toe gemarteld hadden. Hij vond dus alles in tegenspraak met de tijdingen, welke te Brielle in omloop waren, en hij heeft vermoedelijk een gunstig bericht over Marinus Brand aan den graaf van der Marck toegezonden. Brand, die intusschen niet ongenegen was om met vergunning van den prins van Oranje de priesters in vrijheid te stellen, gevoelde zich niet zeer op zijn gemak, onder het toezicht van den gevreesden Jan van Omaal, die hun allen een doodelijken haat toedraagt, en bedacht eene list om hem uit Gorkum te verwijderen. Hij ried hem namelijk aan om een aanval op Bommel te wagen, in welke stad zich een aantal oproerigen bevonden, die met de Watergeuzen in verstandhouding waren. Jan van Omaal, die, zoo als bekend is, zijne rechterhand in een gevecht op zee verloren, doch zijne roekeloosheid behouden heeft, en die niets liever wenschte dan zich, evenals Brand, een zeker gezag te verschaffen, liet zich door den laatste overreden, stelde zich aan het hoofd eener gewapende bende en begaf zich op weg naar Bommel. Het schijnt dat zijn plan verraden en men aldaar tijdig van zijne komst ingelicht was; althans het is gebleken dat de burgers, list tegen list stellende, hem onder de wallen der stad gelokt en toen zoodanig de nederlaag gegeven hebben, dat hij met groot verlies teruggetrokken is.

'Gedurende de afwezigheid van Jan van Omaal had het noodlottige voorval met pastoor van Veghel plaats. Ofschoon niemand het met zekerheid kon zeggen, was het zeer natuurlijk, dat de pastoor een vrijbrief van Marinus Brand moest hebben ontvangen, daar hij te godvreezend en te onbeschroomd is, om voor een enkele logen zijne vrijheid, zelfs zijn leven te koopen. Daarom namen de vijanden van Brand deze gelegenheid te baat, om hem nogmaals, en nu met meer grond, bij den graaf van der Marck in ongenade te brengen en tevens den ondergang der priesters te bewerken. Ofschoon er sedert dat voorval wel allerlei geruchten omtrent de onschuld des pastoors in omloop waren, wist niemand er tot heden iets met zekerheid van te zeggen, doch dezen avond werd ik toevallig getuige van een gesprek, dat mij alle zekerheid gaf, zoowel van de onschuld van onzen waardigen pastoor, als van het boos opzet tegen de gevangen priesters.'

'Gij verrast mij,' zeide de oude dame, terwijl een waas van vergenoegen haar gelaat overtoog; 'want ofschoon ik nooit aan de goede trouw van den pastoor getwijfeld heb, doet het mij toch genoegen dat zijne onschuld reeds nu aan het licht zal komen. Gij hebt mijne belangstelling opgewekt, meester Rutger; ik bid u, ga verder.'

'Zooals gij weet, edele vrouw, kan ik mij niet dan des avonds op de straat begeven, omdat ik uit de gevangenis ontsnapt ben, en bij dag al lichtelijk door iemand herkend zou kunnen worden. Toen het nu heden

avond donker geworden was, en ik mij op weg naar dit huis begaf om den groet van den edelen heer drossaart over te brengen, kwamen mij achter de groote kerk twee mannen te gemoet, die een vrij luidruchtig onderhoud hadden. Vreezende mijne veiligheid in gevaar te brengen of aan hunne brooddronkenheid blootgesteld te zullen worden, zocht ik eene schuilplaats in het kleine portaal, dat, zoo het schijnt, tegenwoordig niet meer gesloten wordt. Nauwelijks had ik mij echter aan hun gezicht onttrokken, of een hunner, die blijkbaar in beschonken toestand verkeerde, ging op den hoeksteen zitten, waarop voormaals altijd een arme blinde man de liefdegiften der kerkgangers inzamelde. Hij weigerde op hoogen toon een voetstap verder te gaan, terwijl hij den anderen de vreeselijkste bedreigingen naar het hoofd wierp. Middelerwijl ik nu daar stond, onbeweeglijk en stil als een paal in den grond, moest ik het volgende gesprek aanhooren:

'En ik zeg u nu voor de honderdste maal, dat mijn geld op is, en ik niet voornemens ben om met eene droge keel naar den Briel te gaan.'

'Mij dunkt, de som welke gij ontvangen hebt, was toch groot genoeg om uwen mond een half jaar lang vochtig te houden.'

'Bah, een half jaar! Ja, dat is goed voor menschen zooals gij, die uit gierigheid, geheel alleen pooien; maar ik heb honderden vrienden en kameraden, die gaarne eene teug op de gezondheid der Watergeuzen drinken.'

'Maar gij hebt toch evenzeer persoonlijken haat tegen Marinus Brand en al de priesters als ik; waarom moet *ik* dan hun ondergang zoo duur betalen, en *gij* er al de voordeelen van trekken?'

'Om drie zeer eenvoudige redenen, mijn waarde hopman! ten eerste: omdat ik arm ben, en gij rijk zijt; ten tweede: dewijl gij door mijne wijsheid en beleid in rang en aanzien stijgt, terwijl ik hetzelfde nietig wezen blijf; en ten derde: omdat gij in mijne macht zijt, en ik niet gewoon ben mij eene prooi te laten ontglippen.'

Bij de laatste woorden brak de spreker in een luid gelach uit, waaruit maar al te zeer bleek dat hij in een hoogen graad van dronkenschap verkeerde.

De hopman scheen ongeduldig te worden en vroeg driftig: 'waardoor ben ik in uwe macht, ellendige dronkaard?'

'Dat zal ik u in het kort vertellen, hopman, wanneer gij uwe ontijdige drift laat varen en een oogenblik gemoedelijk naar mij luistert. Kent gij Jan van Omaal?'

'Waartoe die vraag?'

'Weet gij niet dat Omaal reeds vroeger door den graaf van der Marck naar deze stad gezonden, doch door Brand om den tuin geleid is, en dat hij nu uwe verheffing met schele oogen aanziet?'

'Het is mij onverschillig wat Omaal denkt of niet denkt.'

'Jan van Omaal is niet gierig, hopman,' hernam de andere met een duivelschen lach; 'hij durft mij wel eens zooveel geven om u den hals te breken, als ik van u voor het verraden van Marinus Brand ontvangen heb.'

De hopman deed eene schrede achterwaarts en sloeg de hand aan den degen.

'Zwijg, ellendeling!' riep hij, 'of ik zal u toonen dat ik hier het hoogste gezag in handen heb. Nog één woord, en ik laat u als een hond in de gracht van het kasteel werpen.'

De dronkaard stond op, vatte den kommandant eenklaps bij den arm en zeide: 'Voorzichtig hopman, denk dat ik niet alleen ben.'

'Niet alleen?' riep de hopman ontsteld.

‘Toch niet; ik ben evenmin gewoon zonder lijfwacht uit te gaan, als de koning van Spanje, onze voormalige heer en meester, dien ik naar alle duivels wensch.’

‘Wat meent gij met dat alles?’

‘Voor den drommel, hopman, wat houdt gij u onnoozel! Luister eens, ik zal het u duidelijker zeggen: Jan van Omaal heeft mij eene goede som geboden om u uit de voeten te maken; wij zijn hier zonder getuigen, en mijne vrienden, wie het onverschillig is in welke soort van vleesch zij hakken, zijn in de nabijheid.... Hoe denkt gij er over, hé?....’

De hopman scheen als versteend van schrik.

‘Ik heb u altijd wel mogen lijden,’ vervolgde de dronkaard, ‘en zou daarom niet onwillig zijn met u in eene schikking te treden. Geld is geld, of ik het van u of van een ander ontvang, dat is mij onverschillig.’

‘Dus blijft mij geene keuze over?’ vroeg de hopman op een toon, die hoorbaar van zijnen angst getuigde.

‘Voorzeker blijft er nog eene keus over.’

‘En welke dan?’

‘Om vrij als bevelhebber van Gorkum naar het kasteel te gaan, of overmorgen met groote eerbetooning begraven te worden.’

Ik kon den hopman niet goed zien, zeide Rutger, maar het kwam mij voor dat hij beefde als een blad aan den boom.

De dronkaard ging weder op den steen zitten alsof er niets bijzonders was voorgevallen, en vervolgde op den toon van vroeger:

‘Ik geloof dat gij nu wat bedaarder zijt, kommandant; laat ons dus redelijk met elkander spreken, en ik twijfel niet of wij zullen als vrienden scheiden. Gij hebt alle reden om over mij tevreden te zijn, niet waar?’

De hopman gaf geen antwoord.

‘Het is toch wat te zeggen,’ zoo vervolgde de dronkaard met denzelfden duivelschen lach van vroeger, ‘dat sommige menschen zoo ondankbaar, zoo onredelijk zijn. Ik heb om uwentwille den vrijbrief van pastoor van Veghel, die den papen schatten waard was, aan den graaf van der Marck gegeven om uwen vijand, Marinus Brand, in ongenade te brengen; ik heb de priesters, die u hier in den weg staan, aan de galg geholpen, en dat alles voor vijf en twintig ellendige goudstukken. Thans komt een ander en biedt mij veel meer, alleen om u den hals te breken, en nu noemt gij mij een ellendeling. Dat is niet billijk, niet rechtschapen van u, hopman!’

De nieuwe bevelhebber was langzamerhand tot bezinning gekomen, en scheen eindelijk te begrijpen dat het om zijne beurs of zijn leven te doen was. Daarom zeide hij: ‘Maak het kort! Hoeveel moet ik u geven om van u ontslagen te worden?’

‘Zoo mag ik het hooren, hopman!’ hernam de ander. ‘Dat is de rechte weg naar Vlissingen, zooals men voor een paar maanden in den Briel zeide. Ik zal het kort met u maken. Gij geeft mij nogmaals dezelfde som, en ik vertrek nog dezen nacht met de papen naar den Briel, zonder u een haar op het hoofd te krenken.’

‘Gij eischt te veel,’ zuchtte de bevelhebber.

‘Is het lieve leven u minder waard, 't is mij wel.’

‘En wanneer moet gij het geld ontvangen?’

‘Terstond, hopman! ik ben te arm om krediet te geven.’

‘Ik zal nauwelijks de helft dezer som bij mij hebben, maar ik geef u mijn woord dat ik u het ontbrekende nog dezen nacht ter hand zal stellen.’

‘Hoe laat, en waar?’

‘Bij het vertrek der priesters naar den Briel, ongeveer te een uur, aan de achterpoort van het kasteel.’

De dronkaard stak het geld bij zich, en beiden gaven mij door hun vertrek gelegenheid om mijne schuilplaats te verlaten.

De vrouwen hadden met verwondering en afgrijzen het verhaal van den jongen van Est aangehoord. Margareta's wangen waren verbleekt; hare oogen stonden strak en gevoelloos; zij scheen slechts inwendig te leven.

‘Zoo schijnt dan het lot van onze waardige herders onherroepelijk beslist te zijn’ zuchtte de oude dame. ‘Groote God, een ellendige dood zal het loon zijn voor een leven vol opoffering, ootmoed en zelfverloochening! Wie gruwt niet van al de boosheden welke wij om ons heen zien plegen? Zijn dan onze landgenooten weder tot het heidendom teruggekeerd, dat zij den dienaren Gods een smadelijken dood bereiden, zooals eertijds bij Dokkum den H. Bonafacius, wiens leven mij nog dezen avond zoo zeer gesticht heeft.’

Zij sloeg de oogen vol tranen naar den hemel en scheen haar hart in een kort gebed tot God uit te storten.

Daarop hernam zij, zich tot Rutger wendende. ‘Het is zeer gelukkig geweest, meester Rutger, dat die onmenschen, die ons reeds onbekend een gevoel van afgrijzen inboezemen, u niet ontdekt hebben, want daar gij onwillig in vreeselijke geheimen gewikkeld werdt, zou deze ontdekking uw leven wel eens in gevaar hebben kunnen brengen.’

‘Ik twijfel hieraan geen oogenblik, edele vrouw, en ben in mijn gevoelen nog meer versterkt geworden, toen ik bij het vertrek des boosdoeners een hunner in 't bleeke schijnsel der maan herkende. ‘

‘Was het een vreemdeling?’

‘Ik meen mij flauw te herinneren dat hij vroeger in deze stad woonde. Hij is een persoonlijk vijand van pastoor van Veghel, dien hij reeds in de eerste dagen onzer gevangenneming in den kerker mishandelde. Zijn naam is Govert; men noemt hem den rooden beeldstormer.’

Een schelle, smartvolle kreet weêrklonk bij de laatste woorden door het vertrek.

Margareta was van haar spinnewiel opgestaan. Zij hield beide handen voor het gelaat en scheen aan de hevigste gemoedsbewegingen ten prooi. De vrouwen door den angstkreet welke haar ontsnapt was, ontsteld, staarden haar met de hoogste verwondering aan. Eindelijk vroeg de oude dame met een mengsel van medelijden en bevreemding:

‘Margareta, wat deert u?’

Het meisje ontblootte haar gelaat. Het was lijkbleek geworden, en er was geen traan op hare wangen zichtbaar; integendeel, hare oogen stonden dor en strak in het hoofd. Zij trad een paar schreden vooruit en riep met eene stem, die men niet voor de hare zou hebben erkend:

‘Heb medelijden met mij, edele vrouw! die Govert van wien gij spreekt is mijn vader. Ik ben de dochter van den rooden beeldstormer.’

Men kende Margareta in dat huis slechts als de arme, verlatene voedsterling van pastoor van Veghel; men beminde haar, omdat zij zuiver van zeden en lieftallig in den omgang was; doch niemand kende hare bloedverwanten, niemand wist dat zij de dochter van den rooden beeldstormer was, en zij zelve had uit een gevoel van kieschheid van hare vroegere lotgevallen gezwegen. Het was dus geen wonder, dat al de aanwezigen bij dit onverwachte bericht even verwonderd als ontsteld waren. De dochters van den drossaart ontsnapte een kreet, welke evenzeer van afgrijzen als

medelijden getuigde, en de oude dame kon bij de gedachte aan zooveel onschuld aan de eene, en zooveel boosheid aan de andere zijde, eene huivering niet onderdrukken.

Margareta, aan wie het eene zoo min als het andere ontging, werd bleeker, haar boezem hijgde zichtbaar, hare lippen bewogen zich stuipachtig, en zij herhaalde: 'Ik ben de dochter van den beeldstormer, die

u afgrijzen inboezemt;.... ik ben bloed van zijn bloed, en ik weet het, edele vrouw, het kind eens moordenaars mag niet langer samen zijn met onschuld en deugd, in de woning, waar vrede en gelukzaligheid heerschen. Ik zal u verlaten, edele vrouw, want mijn naam is verachtelijk, en mijn bijzijn onteert en bezoedelt u. Niet waar, gij hebt een afgrijzen van de dochter eens moordenaars, gij deinst voor haar terug! Doch ik ga u verlaten; ik wil Gode een offer brengen dat Hem welbehagelijk zijn zal, en dan sterven, veracht, zooals de dochter van een moordenaar verdient te zijn.'

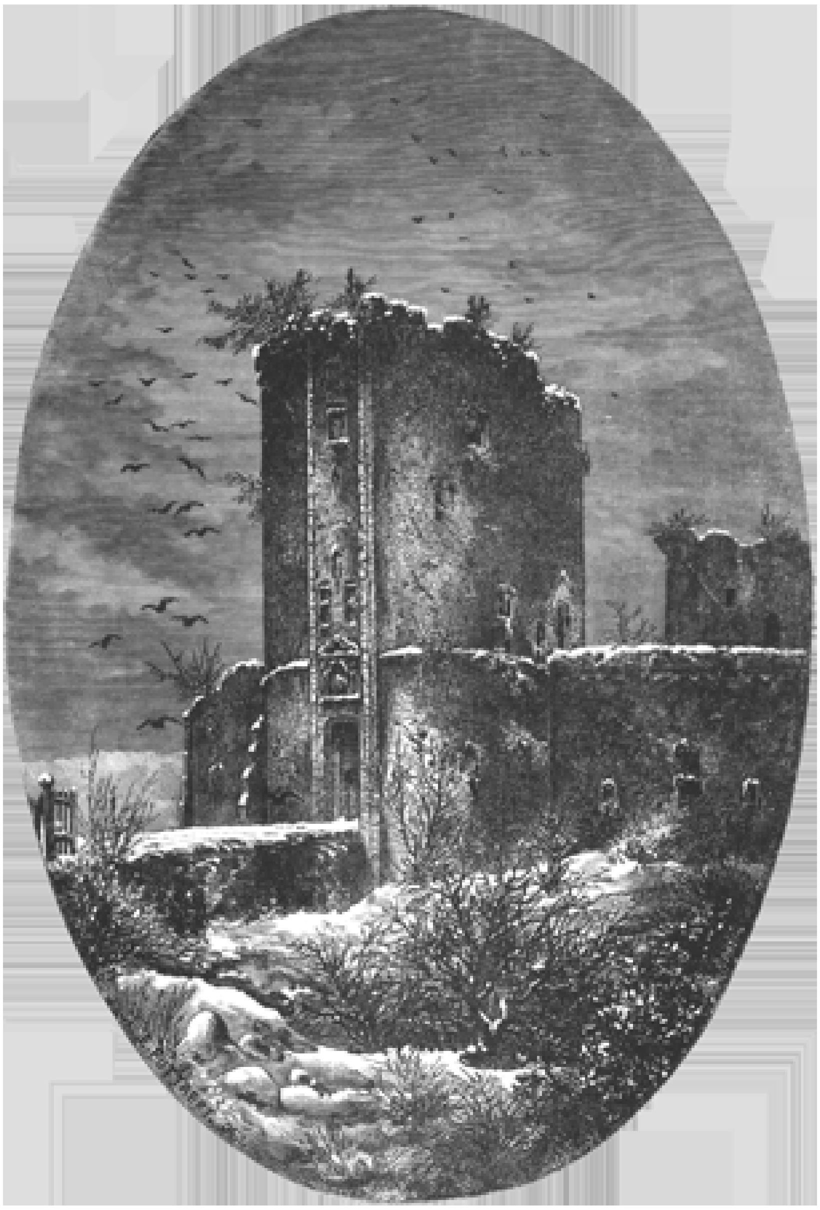

HET KASTEEL VAN BEERSEL.

En zij bracht de handen weder voor het gelaat, als wilde zij zich zelve voor het oog der menschen verbergen.

De jonkvrouwen thans van den eersten schrik tot bezinning gekomen, gingen ijlings naar het ongelukkige meisje, sloegen de armen om haren hals en zeiden deelnememd: 'Margareta, lieve Margareta, wij verachten u niet; wij hebben u lief,

innig lief! Kom tot bezinning, gij zijt hier bij vriendinnen, die u als eene zuster beminnen.'

Het scheen dat onder de liefkozingen der beide jonge meisjes het leven in Margareta terugkeerde. Zij zag in beider gelaat teedere bezorgdheid en liefde, in plaats van gevoelloosheid en verachting, waarvoor zij vreesde. Het werd haar weder warm om het hart, en in hare oogen nog kort te voren zoo dor en zoo koud, blonken twee groote tranen, die zich een weg over hare bleeke wangen baanden 'Gij veracht mij dus niet,' zoo snikte zij, 'omdat ik de dochter van dien gevreesden man ben?.... Gij wilt dus de arme Margareta nog wel gunstig zijn? O, dat zal mij

het sterven licht maken;' en zij kuste in vervoering de handen der beide jonkvrouwen.

'Wees toch bedaard, lieve Margareta,' zegde de moeder, 'hoe kunt gij er aan denken dat wij u zouden verstooten. Wat ook moge gebeuren, gij blijft bij ons.'

'Neen, edele vrouw!' zegde Margareta, nadat zij hare tranen had gedroogd, 'ik heb een heiligen plicht te vervullen, en moet terstond van hier.'

NEURENBERG.

'Hoe,' riep de oude dame ten hoogste verbaasd, 'gij van hier, dat is onmogelijk!... Ik heb beloofd u in mijn huis op te nemen, u te beschermen, en zal die belofte vervullen.'

'Uwe goedheid treft mij zeer, edele vrouw; maar ik heb een vast besluit genomen en zal er niet van terugkomen.'

'Mijn kind, gij zijt nog altijd in een opgewonden toestand; kom tot u zelve, er is niemand hier, die u niet hartelijk liefheeft. Zet u neder, dan zult gij uwe bedaardheid terugbekomen.'

‘Gij vergist u, edele vrouw!’ zeide Margareta op den vastberaden toon welke haar zoo eigen was; ‘gij vergist u, ik ben thans zeer kalm, en nogmaals herhaal ik, dat ik, en wel nog heden, uw gastvrij dak verlaten moet.

‘Maar mijn hemel, meisje! wat is dan uw voornemen?’

‘Ik wil met Gods hulp pastoor van Veghel het leven redden.’

‘Gij?’ riepen allen verbaasd.

‘Toen mijne moeder,’ zoo vervolgde Margareta, ‘onder het aardsche leed bezweek, en mijn vader, door zijne booze neigingen vervoerd, zich zelven en mij zijn eenig kind vergat, toen nam deze waardige priester mij op. Hij verzorgde mij, hij leerde mij God kennen en beminnen; hij plaatste mij op mijn vurig verlangen in het St. Agnes-klooster, en heeft mij ook bij de overgave van het kasteel aan uwe zorg toevertrouwd. Is het nu mijn plicht niet om, zoo dit mogelijk is, ook hem te redden, zelfs met gevaar van mijn leven?’

‘Maar, Margareta, hoe kunt gij er aan denken pastoor van Veghel het leven te redden, daar zelfs noch invloed, rijke vrienden, noch geld hem aan de gevangenis hebben kunnen ontrukken? Kom van dat wanhopige denkbeeld terug, het zal u niets baten.’

‘Mijn vader is machtig, edele vrouw! Gij hebt het gehoord dat Marinus Brand door zijn invloed in het ongeluk gestort is, en de nieuwe bevelhebber zich als een kind naar zijn wil buigt. Wanneer hij slechts ernstig wil, dan zal de pastoor gered zijn.’

‘Maar zult gij er hem toe kunnen bewegen, daar hij zulk een vijand van pastoor van Veghel is?’

‘Ik zal daartoe alle middelen in het werk stellen. Ik zal hem zeggen dat ik vrijwillig bij hem terugkom, dat ik voortaan altijd bij hem blijven, dat ik hem niet weder verlaten zal; dit denkbeeld zal hem gelukkig maken. O, eene dochter vermag zooveel op het hart eens vaders. Al is die vader ook van den rechten weg afgeweken, diep gevallen, de natuur verloochent zich daarom niet. Het is waar, mijn vader haat pastoor van Veghel, maar ik bemin hem, en wie zal durven zeggen dat de liefde minder vermag dan de haat?’

De oude dame schudde bedenkelijk het hoofd en zeide:

‘En wat zal uw lot worden, wanneer gij ook uw doel mocht bereiken?’

‘Mijn lot is in Gods handen. Ik wil alles verdragen, alles verduren, wanneer ik hem zal mogen redden, aan wien ik meer dan mijn leven verschuldigd ben.’

‘Maar hebt gij er wel aan gedacht, Margareta,’ vroeg de edele vrouw met waardigheid, ‘of zulk eene handelwijze verdienstelijk zal zijn in de oogen van God? Mag men zich door den omgang met goddeloozen bezoedelen, alleen met het uitzicht om eene goede daad te verrichten?’

‘Was het gedrag van andere vrome mannen en vrouwen der Kerk, die zich uit zuivere naastenliefde vrijwillig onder de galeiboeven in boeien lieten slaan, laakbaar of prijzenswaardig? O, edele vrouw, er is een God, die over ons waakt, een engel, die ons beschermt! Ik herhaal het u, ik ben pastoor van Veghel meer dan mijn leven verschuldigd, ik wil mij thans wederkeerig voor hem opofferen en het overige aan de Voorzienigheid toevertrouwen.’

Al de aanwezigen staarden Margareta met verbazing aan, men had zooveel geestkracht in dat zachtaardig gemoed niet verwacht.

Rutger van Est, die haar reeds eenmaal op het kasteel in soortgelijken toestand had gezien, voerde haar niet zonder schroomvalligheid te gemoet:

‘Ik vereer uwen moed, uwe edele zelfverloochening, Margareta! doch zult gij op geene hinderpalen stuiten, die gij thans in het vuur uwer liefde voor onzen waardigen

herder uit het oog verliest? Gij weet dat uw vader er op uit is om u aan een zijner vrienden uit te huwelijken. Hij heeft u, zooals gij gezegd hebt, ten einde zijn doel te bereiken, zelfs streng bewaakt, en het was alleen door eene bijzondere gunst der Voorzienigheid dat gij aan zijne plannen ontsnapt zijt. Zult gij u zelve nu niet in een dubbel gevaar stellen? Zult gij in het midden van losbandige en goddelooze menschen de rust vinden welke u in de stille kloostercel zoozeer bekoorde?’

Een zacht rood overtoog Margareta's gelaat. Zij gevoelde bij die vraag al de zwaarte, al het pijnlijke van het offer dat zij ging brengen. Een oogenblik dacht zij nog aan al de bekoorlijkheden van een leven in stille afzondering onder de bruiden des Heeren, een denkbeeld dat als het ware steeds hare geheele ziel had ingenomen. Zij moest dat denkbeeld thans wellicht voor altijd laten varen; zij moest die zoete hoop eensklaps uit haren boezem rukken. Dat was een pijnlijk oogenblik!.... Doch wie had haar die liefde tot God ingeprent, wie had haar de wereld leeren verachten? Wat zou er van haar geworden zijn, indien niet die eenige man haar bewaard, beschermd en onderwezen had? En zou zij nu ook voor hem niet haar nietig, kortstondig leven en hare vurigste begeerten ten offer brengen.

Zij aarzelde niet. ‘Het is waar,’ antwoordde zij Rutger, ‘ik heb reeds voor lang in mijn hart de belofte gedaan om mijn leven in maagdelijke zuiverheid door te brengen, en 't is steeds mijn vurigste verlangen geweest om in stille afzondering, in de enge, vreedzame kloostercel mijne dagen te slijten, doch God heeft dit niet gewild; en wie zal Hem durven vragen waarom Hij dit aldus gedaan heeft? Pastoor van Veghel heeft mij nog voor weinige weken in uw bijzijn gezegd, dat ik zonder misdadig te zijn, in de wereld kon terugkeeren; welnu, ik zal in de wereld terugkeeren! Niet omdat ik de wereld bemin, niet om de wereld te dienen; want ik behoor God alleen; maar om den besten der menschen het leven te redden, en mijn afgedwaalden vader voor eene vreeselijke verantwoording te bewaren. Moge God met welgevallen op mijn offer nederzien! Doch, zoo vervolgde zij, uit hare geestvervoering als tot zich zelve komende, ik heb geen tijd te verliezen. Te een uur zullen de priesters naar den Briel vervoerd worden; ik moet vóór dien tijd mijn vader nog spreken.’

Zij plaatste haar spinnewiel in een hoek der kamer, ging toen naar de gemalin van den drossaart en zeide: ‘Ik zou mij gaarne met mijn mantel dekken, edele vrouw, ik zal alsdan minder opzien baren.’

‘Maar is uw besluit dan onherroepelijk, Margareta?’

‘Voorzeker, niets zal er mij van terughouden.’

‘En wilt gij, onbedreven kind, u in het midden van den nacht op de straten der stad wagen?’

‘God zal mij geleiden, edele vrouw! want wanneer wij slechts doen wat Hem behaagt, en naar Zijn wil wandelen, dan verlaat Hij ons niet.’

‘Welnu, dat dan Gods wil geschiede!’ zeide de oude dame, hare handen te zamen vouwende. ‘Doch, Margareta, gij zult niet alleen gaan, Koenraad zal u vergezellen, en u, waar het noodig mocht zijn, beschermen of voor het minst hulp verschaffen. Meester Rutger zal dan wel zoo vriendelijk zijn nog een weinig tijds hier te vertoeven; ik zou mij hier op dit oogenblik al te verlaten gevoelen.’

Rutger boog zich, en Koenraad, die op den luiden gil van Margareta de kamer binnengekomen was en het laatste tooneel met roodbekreten oogen bijgewoond had, gevoelde zich op eenmaal weder verjeugdigd, en scheen aan zijne gewoonte om op dat uur te gaan slapen, geheel niet te denken. Hij wischte met zekere deftigheid de tranen van zijne wangen en zeide: ‘Gij kunt u geheel op mij verlaten, edele vrouw! ik zal voor Margareta zorgen als ware zij mijn eigen kind.’

Toen Margareta zich met den mantel gedekt en de kap over haar hoofd gehaald had, trad zij naar de oude dame en bad om haren zegen. De vrome vrouw maakte een kruisteeken op haar voorhoofd, kuste haar en wendde zich sprakeloos af om hare tranen te verbergen. De beide jonkvrouwen namen luid snikkend afscheid van haar en vergezelden haar tot aan de straatdeur, waar zij met den ouden Koenraad door de duisternis aan hare oogen onttrokken werd.

Toen beiden de woning verlaten hadden, zeide de oude dame: ‘Laat ons thans voor God nederknielen en Hem om Zijnen zegen vragen over het gewichtige werk dat Margareta gaat verrichten.’

(*Wordt vervolgd.*)

De parelvangst in de golf van Californië.

De oostkust van het schiereiland Californië bevat in zijn kaal gebergte, dat naar den zeekant afhelt, niet alleen de bekende rijke zilvermijnen, deze rotsen bieden nog andere schatten aan in de tallooze parelbanken, die over eene lengte van 150 mijlen zich daar uitstrekken.

De parelvisscherrij, welke in de maanden Maart of April begint, gaat van de drie havensteden La Paz, Mulegé en Loreto uit. Volgens eene bepaling tusschen die steden is aan iedere stad het gebied waarin zij mag visschen, juist afgebakend. La Paz exploiteert den zuidelijken oever tot aan het voorgebergte Pulmo. Verder naar het Zuiden komen geen parelbanken meer voor. Mulegé exploiteert den noordelijken oever benevens de eilanden, en Loreto het gedeelte van den oever dat tusschen beide ligt.

In genoemde maanden heerscht in La Paz, waar de voornaamste uitrustingen voor de vangst gemaakt worden, een buitengewone levendigheid. De duikers worden aangeworven, de schepen in gereedheid gebracht. Het aantal duikers, door de verschillende ondernemers in dienst genomen, is zeer onbepaald, en regelt zich naar het kapitaal, waarover laatstgenoemden kunnen beschikken. De rijkste ondernemers verschaffen aan 100 à 200, de minder met fortuin bedeelden aan 25 à 50 duikers werk.

De eigenaardigheden aan deze industrie verbonden worden in eene korte beschrijving door een Californiër, Don Jose Pujol, nagenoeg aldus geschetst.

De overeenkomsten tusschen de patronen en werklieden zijn bij de parelvangst van geheel bijzonderen aard. Er is geen quaestie van een bepaald loon dat vooraf wordt bedongen. De kosten welke de uitrusting en de toebereidselen der duikers vorderen, worden door hen zelve gedragen; zij erlangen slechts voorschotten van de ondernemers. Deze voorschotten beloopen soms voor geoefende duikers niet minder dan 200 dollars. De overeenkomst wordt gesloten voor den duur van ongeveer een half jaar, terwijl de schulden, welke binnen dien tijd niet vereffend zijn, tot de visscherij van het volgende jaar blijven staan. De terugbetaling der voorschotten geschiedt in paarlen; de eene helft der dagelijksche opbrengst is voor den duiker, terwijl de rest den ondernemer te beurt valt. Het zoeken der paarlen neemt tegen het einde van April een aanvang. De vaartuigen, voor de visscherij bestemd, verlaten dan de haven om in den een of anderen inham, welke gedurende de laatste jaren niet geëxploiteerd is, het anker uit te werpen. Daar blijft de flotille gestationneerd, zoolang de werkzaamheden duren. Op het strand van de aangewezen baai of golf ziet men alsdan eene beweging als bij het aankomen van landverhuizers in een onbekende en onbewoonde streek. In een oogenblik wordt een dorpje gebouwd. Hutten en tenten

worden opgeslagen, kloven en holen tot nachtverblijf ingericht, brandstoffen bijeen gezameld; kortom, in de onmisbare behoeften voor een verblijf van tamelijken duur is spoedig voorzien. Slechts weinige arbeiders nemen hunne familie mede. Ingeval de arbeider van vrouw en kinderen vergezeld is, huizen zij gewoonlijk in eene tent, waaraan een soort van keuken is toegevoegd. Overigens is voor de dagelijksche

benoodigdheden der duikers gezorgd door den ondernemer, die een groote tent bewoont, tevens tot winkel of magazijn ingericht. Daar bevindt zich het kantoor; daar kan men zich allerlei benoodigdheden verschaffen, als levensmiddelen, gemaakte kleederen, wolle dekens, verschillende manufacturen, enz. De kalanten van dien bazar betalen met paarlen.

Zoodra voor de huishouding is gezorgd, wordt aan den arbeid begonnen.

Volgens traditioneele bepaling wordt op den 3^{n} Mei de plechtige opening van het visscherij-seizoen gevierd. Gedurende de eerstvolgende dagen hebben slechts duikingen tot geringe diepte plaats; want de arbeider moet eerst nog weder tot zijn onderzeesch werk gestaald, de ademhaling gesterkt, het oog geoefend worden. Bij deze eerste indompelingen gebeurt het niet zelden, dat den duiker, als hij weder bovenkomt, het bloed uit neus en ooren stroomt, doch na eenige herhalingen heeft dit niet meer plaats.

De arbeid wordt nu geregeld en verdeeld. De gunstigste tijd van den dag is van 8 ure in den morgen tot 1 ure des namiddags, wijl alsdan de diepte het helderst verlicht is.

De duikers begeven zich alsdan in groepen, waarvan elk een kano bekomt, aan het werk; de patroon heeft een ieder zijn post aangewezen en de werkuren vastgesteld. Te gelijk loopen de kano's in zee en de bemanning gaat die plaatsen opsporen, waar volgens berekening, de rijkste opbrengsten kunnen behaald worden.

Met een stok van hard hout gewapend, die een halven meter lang, aan beide uiteinden met ijzeren punten beslagen is, springen alle duikers te gelijk over boord en verdwijnen bijna op hetzelfde oogenblik in de diepte. De stok dient tot het loshaken van de parelschelpen en ter verdediging tegen onderzeesche vijanden, als haaien, inktvisschen en dergelijke gedrochten. Een draaiende golving, een woelende opborreling wijst nog aan, waar de groep duikers de oppervlakte van het water heeft gebroken om tot de schelpbanken af te dalen, en ziet, soms nog vóór het watervlak weder effen is geworden, komt daar een nieuwe opbruising en roering verwittigen, dat de parelvisschers weder bovenkomen, om weldra dezelfde indompeling te herhalen. De duiker, op den bodem der golf aangeland, onderzoekt snel de scheuren, kloven, verzakkingen en spitsen der rotsen, waaraan de schelpen zich hechten; hij breekt gezwind de schelpen los en bergt ze in den zak, dien hij om het lijf heeft gehangen. Spoedig wordt nu de terugtocht aanvaard, in een ommezien is hij weêr uit het eene element tot het andere gestegen, uit het water in de vrije lucht. De duiker schept weêr ruimer adem en schudt den zak met schelpen bij zijn eigen voorraad. Ieder der arbeiders toch legt zijn behaalden buit op eene bijzondere plaats van den kano neder. De opgevischte schelpen vormen aldus verschillende hoopen van ongelijke grootte, naar gelang van de geoefendheid des arbeiders en de min of meer rijke bank, welke hij getroffen heeft. Het zien van de ongelijkheid dezer stapels is een machtige spoorslag voor de duikers om al hunne krachten in te spannen. De wedijver komt in het spel; men springt en buitelt en duikt en daagt weder op, telkens met de grootst mogelijke vangst beladen. Gezwindheid, behendigheid is hier voordeel; daarbij de zee schijnt het element der duikers. Bewonderenswaardig is de vlugheid en de volharding, waarmede de parelvisschers hun bedrijf uitoefenen; ontelbaar zijn de indompelingen van elken dag, en zulks duurt maanden lang. En toch schijnt met

iedere nieuwe duiking hun vlijt, hun moed en opgewektheid te stijgen. Niet enkel door winstbejag gedreven, maar, als ware het een uitspanning, ploffen zij in de diepte.

Lager dan 10 à 15 meter onder den waterspiegel daalt de duiker gewoonlijk niet neder; enkele der geoefendste visschers gaan soms tot eene grooter diepte, van 20, ja zelfs 30 meter. Bevreemdend is het, hoe zij de geweldige drukking der watermassa verduren en zoo onbeschroomd de dreigende gevaren trotseeren, want hun bedrijf is dagelijks, ja bijna ieder uur met gevaren verbonden. De golf, waarin zij hun beroep uitoefenen, is niet enkel rijk aan parelschelpen, maar wordt tevens druk bezocht door haaien en andere zeegedrochten.

Bij helder weder en kalme zee bespeurt de duiker den bloeddorstigen vijand reeds in de verte en heeft dus den tijd, om hem te ontkomen, doch bij bewolkte lucht, wanneer het gebroken licht verschillende weerkaatsingen in de diepte vormt, is het gevaar dreigender en soms noodlottig De haai, met buitengewone snelheid naar zijne prooi zwemmende, doet zijn aanval niet in de diepte; hij blijft nabij de oppervlakte, op de loer. Wanneer de duiker het vreeselijk dier bespeurt, dat misschien reeds menig kameraad heeft verslonden, legt hij zich plat op den bodem en woelt met de handen het slijk op, om het water troebel te maken. Het losgewoelde slijk stijgt op, en de troebele waterkolom die hierdoor ontstaat, verjaagt den haai. De parelvisscher is uit zijn doodsgevaar gered.

Geduchter vijand nog dan de haai ontmoet de duiker in een visch van slechts 6 à 8 duim lengte, door hem ‘lupon’ genaamd. Dit dier behoort tot de stekelvinnigen; twee scherpe vergiftige stekels, nabij den bek, maken hem bijzonder gevaarlijk en zijn verblijf tusschen de zeeplanten op den waterbodem, welken de duiker moet doorzoeken, doen de ontmoetingen veelvuldig voorkomen. Wanneer het den duiker niet gelukt dien visch met zijn werktuig te dooden, dan loopt hij gevaar door de giftstekels van het dier verwond te worden. De pijnen, welke zulk een verwonding veroorzaakt, moeten vreeselijk zijn en door alle leden dringen. Het tegenmidde 1, dat bij zulk een geval wordt aangewend, is gloeiende suiker, op de kwetsuur te laten druipen of dichtbranding van de wonde met een vuurkool of tonder. De pijnen houden gewoonlijk twee dagen aan en worden door een hevige koorts vergezeld.

De overige zeemonsters, als zeeëgels, inktvisschen, maken den duiker minder bevreesd; hij behandelt ze met verachting en weet ze op eerbiedigen afstand te houden.

Wanneer de middag aangebroken is, duurt de arbeid niet lang meer en met zijn buit beladen trekt de parelvisscher naar de kampplaats. Nu begint de koop en verkoop, nu is er markt. Elk arbeider begeeft zich met zijn voorraad schelpen naar het huis of de tent van den ondernemer, ook wel gouverneur genoemd. Daar wordt de opbrengst van den dag op het oog in tweeën verdeeld, over de eene helft beschikt de gouverneur, de andere is voor den arbeider.

Laatstgenoemde opent met een mes eerst de schelpen van zijn patroon en de daarin gevonden paarlen worden dezen toegerekend volgens een bedongen prijs, die reeds vroeger, bij het vaststellen der voorschotten, in den roes bepaald werd. Aan geen ander dan aan den patroon mogen deze paarlen verkocht worden; daarmede worden de voorschotten en later gemaakt schulden afbetaald.

De paarlen, door den stapel van den duiker afgeworpen, kunnen door den ondernemer gekocht worden, die steeds, naar oud gebruik, het recht heeft om het eerste bod te doen. Na veel dingen en beknibbelen wordt men het eindelijk eens; de koop komt tot stand en wordt met baar geld afgehandeld. Doch er heeft ook wel ruilhandel in dat geval plaats; alsdan ontvangt de duiker voor zijn schat werktuigen, levensmiddelen of nieuwe voorschotten. Van de oude gewoonte, die den ondernemer

alleen het recht toekent met de duikers te handelen, wordt geen stroobreedte afgeweken; de gouverneur laat zelfs in zijn kamp geen enkelen persoon toe, die paarlen zou willen aankoopen of de arbeiders zou kunnen inlichten omtrent de waarde van de opbrengsten. Hij speculeert zonder concurrentie.

Gelijk te begrijpen is, gaat die parelhandel tusschen patroon en arbeiders niet altijd even vriendelijk; menig geschil ontstaat daarbij en om deze te vereffenen, wordt door de gemeente-overheden der havenplaatsen voor zulke gevallen een scheidsrechter aangesteld. Deze rechter heeft gedurende het visscherij-seizoen zijn standplaats op een der Armada-eilanden, waar hij over de geschillen, die voor zijne vierschaar gebracht worden oordeelt, en zonder veel omhaal uitspraak doet.

Onder de arbeiders bevinden zich vaak geslepen gasten, die zeer wel weten te berekenen, hoe zij het meest uit hunnen schelpenbuit kunnen maken; zij verkoopen niet anders dan tegen baar geld. Spaarzaamheid is echter hun hoofddeugd niet en hetgeen zij verdienen, al bedraagt het ook honderden dollars, blijft niet zelden voor een groot gedeelte in het kamp. De duiker, wien een rijken schat van parelen te beurt gevallen is, en die een flinke spaarpenning zou kunnen bezitten, verteert nog al eens het gewonnen geld in onnoodige zaken of jaagt het er door met spel en drank. Zulks is juist koren op den molen van den ondernemer, die aldus zijne levensmiddelen en andere goederen tegen hooge prijzen slijt Zoo blijven vele duikers bij hem in schuld; want de schulden, die met het einde van den vooraf bepaalden termijn niet zijn afgedaan, leggen den schuldenaars de verplichting op om het volgende jaar bij denzelfden patroon weder dienst te doen. Het gebeurt echter ook wel, dat de schuldenaar met een anderen patroon een overeenkomst aangaat en deze betaalt dan het tekort geblevene; hiertoe wordt altijd de toestemming van den eersten schuldeischer gevorderd.

Een nog al veelvuldig voorkomende ruilhandel of liever hazardspel heeft voor den ondernemer bijzonder voordeelige gevolgen. Bij het dagelijksch verdeden van de opgevischte schelpen stelt de duiker, voordat hij zijn gedeelte onderzocht heeft, den gouverneur voor, den stapel op risico over te nemen tegen het een of ander geldstuk, eene hoeveelheid wijn of snuisterijen zonder waarde. Hoe voordeelig die ruil soms voor den kooper kan uitvallen bewijzen wel de volgende beide staaltjes. Eens werd voor een stuk kaas, een andere keer voor een handvol vijgen een stapeltje schelpen afgestaan, waaronder er zich bevonden, die paarlen van zoo groote waarde bevatten, dat zij meer dan duizend dollars elk opbrachten.

Het einde van het visscherij-seizoen valt in het begin van October, en wel omdat alsdan het water in de diepte zoo koud wordt, dat de duiker niet meer kan arbeiden. Van oudsher is de 4e October als de dag van het opbreken der kampeering vastgesteld. De ondernemer scheept den overgebleven voorraad van zijn magazijn in, alsmede de ledige schelpen, die nog waarde hebben en welke hij volgens gewoonte, als zijn aandeel beschouwt, waarop niemand voorts eenige pretentie maakt. Men vaart terug naar de plaats, waar de kano's zijn uitgerust; doch de eigenlijke paarlenmarkt is La Paz, waar sinds jaren die handel door europeesche huizen wordt gedreven.

De volgende statistiek aangaande de californische parelvangst loopt over het jaar 1870.

De ondernemingen waren ten getale van 11 en het aantal arbeiders, welke daarbij dienst deden, bedroeg 581; de grootste exploitatie voor het huis Hidalgo en Co. te La Paz gaf aan 227 duikers arbeid; de kleinste slechts aan 17.

De waarde der gezamenlijke vangst bedroeg aan paarlen 62,500 dollars en aan schelpen 25,500 dollars.

De totale opbrengst der parelvisscherij was 88,100 dollars.

Rogier Tichborn.

De engelschman, Rogier Tichborn, wiens portret nevensstaande gravure aanbiedt, heeft door het zonderlinge proces hetwelk reeds sinds geruimen tijd in Engeland gevoerd wordt, eene zekere europeesche vermaardheid gekregen, en voorzeker zelden had eene aanspraak op eene aanzienlijke nalatenschap onder zonderlinger omstandigheden plaats.

Achttien jaren geleden namelijk vertrok een jongeling van vier en twintig jaar, met name Tichborn naar Zuid-Amerika. Te Valparaiso scheepte hij zich in naar Rio-Janeiro, vanwaar hij zich naar New-York begaf. Het schip, waarop hij zich bevond, werd door een storm overvallen en alle passagiers vonden den dood in de golven, uitgenomen twee of drie, die het geluk hadden zich in een bootje te redden. Algemeen was in Engeland de meening verspreid dat Rogier Tichborn verdronken was. Spoedig echter vernam men dat eenige schipbreukelingen door een ander vaartuig waren opgenomen.

Het gerucht kwam ter ooren van mevrouw Tichborn, die bij den dood van haren echtgenoot ongeveeer tien jaren geleden, in de dagbladen van Engeland en Australië eene annonce liet plaatsen, waarin zij inlichtingen vroeg omtrent haar zoon.

In Januari 1866 ontving mevrouw Tichborn een brief van een inwoner uit Nieuw-Wallis, waarin deze haar verklaarde dat hij haar zoon was en het plan had opgevat om weêr naar Engeland terug te keeren.

Mevrouw Tichborn in de vaste meening dat haar zoon nog leefde zond hem een brief met 400 pond sterling als kosten voor zijn overtocht.

Toen deze brief ter bestemde plaats aankwam, had hij zich reeds naar Engeland ingescheept waar hij op Kerstdag met zijne vrouw en twee kinderen, onder den naam van Castro, aankwam.

Het komt nu vooral hierop aan te weten of de man, die zich Rogier Tichborn noemt, dezelfde is die zich in Maart 1853 naar Amerika begaf.

Mevrouw Tichborn ontmoette hem te Parijs in 1867, drie weken na zijn komst in Europa, en herkende in hem aanstonds haar oudsten zoon. Weinige dagen te voren zag hem Gosford, de administrateur der goederen van de familie Tichborn, die hem voor een bedrieger en oplichter verklaarde.

ROGIER TICHBORN.

De goederen van Rogier Tichborn waren vervallen aan zijn neef Alfred. De familie van dezen betwistte de rechten van Rogiei en weigerde zijne identiteit te erkennen.

De vrienden en bloedverwanten van Rogier hielden zijn aanspraak op de erfenis staande. Hopkins, de notaris der familie, die verscheidene malen een onderhoud met den reiziger had, hield hem voor den wezenlijken Tichborn. Van diezelfde gedachte was een bediende, die den jongeling op zijne reis naar Amerika had vergezeld.

De pretendent zelf zeide dat hij naar Australië was gegaan om onafhankelijk van zijne ouders te leven, en den naam van Thomas Castro had aangenomen, een persoon, dien hij in Chili had leeren kennen. Gedurende elf jaren had hij dezen naam gedragen, was daarna gehuwd en had aan niemand ooit geopenbaard dat hij Rogier Tichborn was.

Men houdt staande dat een zekere Arthur Horton in Australië de geheele geschiedenis van Rogier Tichborn kende en dat hij het was, die in 1866 voor Tichborn doorging.

Allerlei.

Tante,

wat is dat toch voor een ding, een telegraaf,' vraagde een kleine jongen aan een dame, die de reputatie had van met eene nog al vrij lange tong bedeeld te zijn.

'Wel Jantje,' antwoordde deze, 'een telegraaf is een ding, waarmeê men in een oogenblik datgene, wat hier gezegd wordt, uren ver weet mede te deelen.'

'Zoo tante,' zegde de kleine schalk, 'dan zijt gij zeker ook een telegraaf, want als men u iets zegt, dan weet het ook in een oogenblik de gansche stad.'

In eene der protestantsche kerken

in Zuid-Holland had onlangs een voorstel plaats, dat wil zeggen: een candidaat-dominé preekte voor eenige uitgenoodigden, in de hoop dat zijne welsprekendheid bekend zou worden en hij bij eene vacature in aanmerking mocht komen. Midden in zijne redevoering gewagende van de toestanden in onzen tijd verwarde hij in het woord buitensporigheden. Met veel nadruk zeide hij: 'Ik wil spreken van de *spuitenborigheden* onzer eeuw..... ik zeg de *borenspuitigheden......* ik herhaal de *sporenbuitigheden......*' De candidaat werd bleek, hij deed nog eene poging om weder vlot te worden doch geraakte geheel uit den Koers en verliet den kansel onder het buitensporig gelach van eenige jonge dames, die tevergeefs de zakdoeken in den mond stopten om zich te bedwingen.

Een freule

van achtbaren leeftijd, doch die er graag nog zeer jong uitzag, had een nieuwen huisknecht gekregen. Eenige dagen na zijne komst zeide zij op een morgen: 'Barend, tot half een ben ik voor niemand tehuis, ik ga toilet maken.'

Tegen twaalf uren wilde een der huisvrienden haar een bezoek brengen.

'De freule heeft gezegd dat zij voor u niet tehuis is,' sprak de knecht, 'zij gaat.....'

'Koffie drinken, waarschijnlijk,' zegde de huisvriend.

'Neen, Mijnheer, neen,' hernam de knecht, 'zij gaat.... zij gaat;... drommels ik kan het woord niet meer vinden, Mijnheer.'

'Kunt gij het dan niet op eene andere manier zeggen?'

'Ja wel, mijnheer, heel goed: 'de kamenier is bezig met de freule tanden in den mond te zetten en hare wangen en wenkbrauwen wat op te kleuren.'

Op een zeker handelskantoor

waren drie gebroeders werkzaam, die den familienaam van Dag hadden. Den jongsten van de drie was de zorg voor de kas opgedragen. Op zekeren dag nu, dat toevallig de kasbewaarder voor een oogenblik uit was, kwam er iemand met een rekening.

'Goede man,' zegde de patroon, 'ik kan u geen geld geven, gij zult het best doen met hier te wachten, tot de jongste Dag komt.'

'Ik zou je danken,' antwoordde de schuldeischer, 'want bij die gelegenheid zullen wij elkander toch wel zien.'

[Nummer 29]

Onze gravuren.

Ter rechterzijde van den zoölogischen tuin der belgische hoofdstad, ligt op een kleinen heuvel het Museum Wiertz. Gelijk uit de eerste gravure van dit nommer blijkt, heeft men het gebouw den uiterlijken vorm eener ruïne van een antieken tempel trachten te geven.

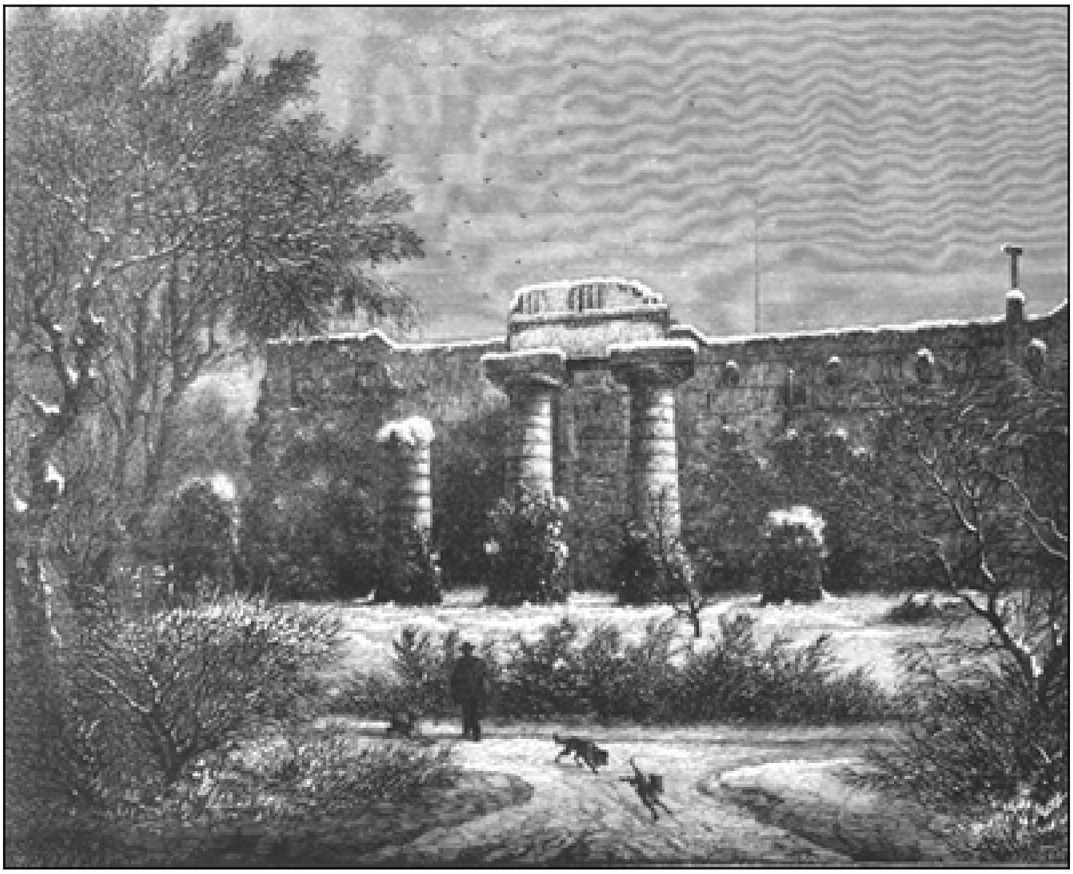

HET MUSEUM WIERTZ.

Voor een dertigtal jaren op gouvernementskosten gebouwd, diende het in 't begin als atelier van den beroemden vlaamschen schilder, wiens naam het draagt. Het bevat thans eene groote menigte schilderstukken, waarvan de meesten op de muren geschilderd zijn. Bijna allen zijn van de hand des grooten meesters en getuigen de kracht van diens beeldrijk penseel.

'De kerker der inquisitie.' Voorzeker zulk een opschrift is wel geschikt om menigeen te doen schrikken, en toch het herinnert ons aan eene der heilzaamste instellingen van de middeleeuwen. In dien tijd namelijk, toen nog een levendig geloof de maatschappij bezielde, werd terecht iedere aanranding der geloofsleer, iedere ketterij als een groote misdaad beschouwd waardoor men te gelijker tijd tegen God, tegen zijn medemenschen en zich zelven zondigde. De Kerk waakte met bijzondere zorg tegen de verspreiding van iedere dwaalleer en tot dat doel stelde zij eene bijzondere rechtbank in, de inquisitie genaamd, welke allen die van ketterij beschuldigd werden, voor hare vierschaar riep.

Reeds op het derde algemeene concilie van Lateranen in 't jaar 1174 en op de synode te Verona in 1184 gehouden werd zij in 't leven geroepen, om de ketterij der Manicheeërs, die te gelijk gevaarlijk was voor Kerk en Staat, tegen te gaan. 'Ofschoon de Kerk geen bloedige wraak wil, zal het echter een heilzamen invloed uitoefenen op de ziel der menschen, wanneer zij straffen voor hun lichaam vreezen,' zoo luidt het oordeel der vaders; en een weinig later, wanneer de bevoegdheid der inquisitie tegenover de aangeklaagden wordt besproken, heet het: 'Wanneer het geestelijk gerecht schuldig bevindt aan ketterij en de hardnekkigen met de excommunicatie heeft getroffen, zullen zij aan den wereldlijken arm ter bestraffing worden overgeleverd.'

Het vierde concilie van Lateranen (1215) onder Innocentius maakte o.a. de bepaling: 'dat de bisschoppen of hunne plaatsbekleeders meermalen hunne dioceezen moeten bereizen en vertrouwde mannen aanstellen, aan wie op eede de verplichting moet worden opgelegd om de ketters op te sporen.' Daar vandaan de benaming van inquisitie en inquisiteurs. Sommigen intusschen willen, dat zoowel de oorsprong van den naam als der instelling zelve van de tijden dagteekent van Theodosius den Groote en Justinianus die tot opsporing van ketters bepaalde personen aanstelden, welke den naam droegen van inquisitores.

Op de synode te Toulouse (1229) onder Gregorius IX kreeg de inquisitie een meer volledige organisatie en werden de eigenlijke tribunalen opgericht.

De meeste bestrijders, der inquisitie zijn voornamelijk in twee misslagen vervallen. Vooreerst hebben zij de kerkelijke met de wereldlijke inquisitie verward. De spaansche inquisitie, waarvan vooral zooveel kwaads wordt gezegd, was geene kerkelijke maar eene staatkundige instelling. In zooverre Ferdinand en Isabella van die macht een willekeurig gebruik maakten, heeft de Paus zich daartegen zelfs uitdrukkelijk verklaard. Ten andere beoordeelt men haar niet volgens het staatsrecht der middeleeuwen en dit is toch volstrekt noodzakelijk. Op alle misdaden en vooral op ketterij stonden de zwaarste straffen, en als de hervormers zelven niet alleen de doodstraf tegen ketters rechtvaardigden en aanprezen maar zelfs lieten voltrekken, is 't gewis onbillijk de Kerk, die het recht der tijden aan hare zijde had, van de toepassing daarvan een zoo zware grief te maken. Verschillende geschiedschrijvers van onzen tijd, waaronder onze groote Bilderdijk en zelfs meerderen, die der Kerk vijandig zijn, hebben haar in dit opzicht recht laten wedervaren.

De cathedraal van Mézières, gelijk ze in nevenstaande gravure voorgesteld is, draagt nog de sporen van het laatste beleg, dat de hoofdstad van het departement der Ardennen onderging. Bij de beschouwing dezer afbeelding van het tempelgebouw, gedeeltelijk door het belegeringsgeschut verwoest, zou men aan eene eeuwenheugende

ruïne denken. En toch dagteekenen die puinen slechts van den onlangs gevoerden krijg tusschen Frankrijk en Duitschland. De vernieling, door het bombardement aangericht, spaarde ook de hoofdkerk niet; een gedeelte van den muur werd tot puin geschoten. De cathedraal toont echter nog, als vroeger, den eenvoudigen en sierlijken vorm, die de bouwkunst haar gaf. Ze is vrij gebleven van de algeheele verwoesting, welke zoovele andere monumentale gebouwen trof, en er zal weinig noodig zijn om haar te herstellen in den staat, waarin zij zich vóór het beleg bevond.

De vesting van Mézières was eene der laatsten, die in den jongsten oorlog capituleerden. De gunstige ligging, welke de stad in vredestijd ten bloei strekte, werd in die dagen van jammer haar ten ramp. Vier voorname spoorwegen, de lijnen Laon, Réthel-Rheims, Sédan-Metz, en Charlemont die bij Mézières samentreffen, deden de vesting als een strategisch punt beschouwen. De vereenigingsplaats van het verkeer tusschen de genoemde steden en het aangrenzend België kon voor het duitsche leger, dat zich in de provinciën Champagne en Lotharingen bewoog, een beletsel bij een mogelijken terugtocht worden.

Het was niet de eerste maal, dat Mézières zijne wallen door vijandelijke soldaten omringd zag en de ellende eener belegering doorstond. In 1521 werd het door den franschen veldheer Bayard, den ridder ‘zonder vrees of blaam,’ zes weken lang, tegen Karel V verdedigd. Laatstgenoemde was het Noorden van Frankrijk binnengerukt. De raadslieden van den koning Frans I hadden reeds voorgesteld Mézières, dat slecht versterkt was, in den brand te steken; men wilde de vesting liever aan de vlammen opofferen, dan ze in handen der vijanden over te leveren. Doch de ‘ridder zonder vrees’ redde door zijne vastberadenheid en moed de stad Mézières van den dreigenden ondergang. Hij zeide tot den koning: ‘Geen enkele plaats is zwak, waar dapperen zijn om haar te verdedigen.’ En hij deed, gelijk hij sprak. De graaf van Nassau, die over de belegeringstroepen het bevel voerde, was gedwongen onverrichter zake terug te keeren. De vesting gaf zich niet over.

Vroeger als eene der voornaamste sterkten van Frankrijk beschouwd, was Mézières echter niet bestand tegen de vernielingswerktuigen, in den laatsten tijd uitgevonden. Zij capituleerde als zoovele andere vestingen, die oninneembaar werden geacht.

In 1815 werd door de geallieerde troepen het beleg om de stad geslagen en ook toen was zij een der laatsten, die zich overgaf. Slechts na den val van den eersten Napoleon, gelijk in den jongsten oorlog na den val van den derden Napoleon had de capitulatie plaats. Mézières blijft dus trouw aan de nagedachtenis van den ‘*chevalier sans peur ni reproche’* die het eens van den ondergang redde.

De beeldstormer en zijne dochter.
Door H.A. Banning.

VII

(*Vervolg*.)

Het was buiten donker en guur geworden. De maan, slechts nu en dan zichtbaar, werd door zwarte wolken beschaduwd, die onrustig langs het zwerk gleden, als onmiskenbare voorboden van naderende regenbuien. Alles was stil en eenzaam in de straten; slechts hier en daar hoorde men den afgemeten, eentonigen tred van een schildwacht, of den weifelenden stap van een beschonkene, die huiswaarts keerde. Het scheen den bewoners van Gorkum onbekend te zijn, welk lot dien nacht hunne priesters te wachten stond, want anders zouden zij voorzeker op dat uur naar het

kasteel gesneld zijn, de meesten om hen voor het laatst de hand te drukken, of voor het minst een traan of kort gebed te offeren. Want het getal verdwaalden was in Gorkum wel groot; maar wie zou niet bewogen zijn geworden, om de arme kloosterlingen, die nog slechts door het gebed aan de menschheid verbonden waren, om de vrome priesters, die slechts voor God en de hun toevertrouwde kudde leefden, en die men nu gebonden naar de slachtbank voerde. Er ligt ook buitendien in den mensch een onuitdoofbaar gevoel van medelijden en deelneming in het ongeluk, waaraan zelfs de ongevoeligste niet vreemd is; een gevoel, dat zich wel het meest bij de minst beschaafden openbaart. Men ziet dit vooral, wanneer een misdadiger naar het schavot wordt gevoerd om de welverdiende straf te ondergaan; welk eene deelneming ziet men dan niet onder de volksmenigte! Dezelfde misdadiger, die men op het oogenblik dat hij zijn kwaad bedreef, deerlijk mishandeld zou hebben, wordt nu beklaagd, met oogen vol tranen beschouwd, en het gebeurt niet zelden dat men een laatste penning ten offer ziet brengen om zijn lijden te verzachten. Zoo is de mensch! Beweegbaar als een blad aan den boom, laat hij zich vaak onnadenkend door zijne goede en kwade neigingen heen en weder slingeren. Doch onzen armen martelaren mocht zelfs geen enkele traan ten deel vallen. Hunne vijanden vreesden te zeer eene openlijke demonstratie; daarom bepaalde men hun vertrek in een nachtelijk uur, toen alles sliep.

De klok van den grooten toren kondigde het middernachtsuur aan, en toen de twaalfde slag met een zacht gedruis in de ruimte weggestorven was, scheen alles nog veel stiller, nog veel doodscher te worden.

'Waarheen denkt gij uwe schreden te richten?' vroeg Koenraad, met die deftige vraag het stilzwijgen afbrekende, dat tot nu toe door hem bewaard was geworden.

'Ik heb nog geen bepaald besluit daaromtrent genomen, Koenraad. Mijn vader heeft, zoo ver bekend is, geen vast verblijf in deze stad, doch het beste zal zijn, dat wij hem in de herberg aan de Waterpoort opzoeken, want daar komt hij met zijne gezellen gewoonlijk bijeen en zal er zich ook dezen nacht wel ophouden, om het vertrek der priesters af te wachten.'

'Dan zullen wij ons daarheen begeven, Margareta! Gij moet maar goeden moed houden; de lieve God is vaak zeer mild met zijne gunsten in oogenblikken van gevaar.'

'Ik dank u, Koenraad! Help mij God om zijnen zegen en de H. Maagd om haren bijstand te bidden.'

Met de handen eerbiedig gevouwen gingen beiden langs de eenzame straten en stonden weldra voor de herberg van Dirk Roelofsz. Een zwak licht, dat zijn schijnsel door het kleine bovenraam der voordeur op de straat wierp, bewees dat de bewoners zich nog niet ter ruste hadden begeven.

'Ik heb mij niet vergist, Koenraad,' zeide Margareta; 'er zijn nog menschen in de herberg. Wees nu zoo goed om aan te kloppen. Is mijn vader werkelijk binnen, zeg hem dan dat er iemand is, die hem terstond over eene zaak van groot belang moet spreken, ik zal intusschen in de nabijheid wachten.'

'Hoe is ook de naam van uwen vader?'

'Govert, Govert de beeldstormer.'

'Is dat geen scheldnaam?'

'Neen, noem hem gerust zóó; hij stelt veel prijs op dien titel.'

Toen zij zich nu op een kleinen afstand verwijderd had, voldeed Koenraad aan haar verzoek. De deur van de herberg werd terstond geopend. Men behoefde ook trouwens in 'de Prince van Oranien' nu zoo bevreesd niet meer te zijn voor een nachtelijk bezoek als op den avond van St. Jansdag; het blaadje was omgekeerd. Er waren eenigen van onze bekenden, onder welke ook Govert, in de gelagkamer. Zij waren niet weinig verbaasd over het onverwachte bezoek van Koenraad; want ofschoon bij de meesten geheel en al onbekend, was zijn eenvoudig, eerlijk, gladgeschoren gelaat zoo geheel en al in tegenspraak met de baardige aangezichten en ruwe manieren van de gewone bezoekers, dat zij zich, althans op dat uur, geene reden van zijne komst konden geven.

'Is hier ook iemand die Govert de beeldstormer heet?' vroeg de oude huisknecht op half verstaanbaren toon, terwijl hij even als een kind op St. Nicolaas-avond schuw de kamer rondzag; want ofschoon wij alle achting voor hem hebben, moeten wij toch, om der waarheid wille, zeggen dat hij niet zeer op zijn gemak was.

De beeldstormer lag met het hoofd voorover op de tafel gebogen en scheen half te sluimeren.

'Govert, hier is iemand om u te spreken,' riep een der aanwezigen, terwijl hij hem vrij onzacht aan den arm stiet.

'Om mij te spreken?' vroeg de beeldstormer, zich de oogen wrijvende; 'wie?'

''t Is zeker een verkleede heilige, want hij ziet er zoo glad en zoo vroom uit, als St. Jan in de domkerk te Utrecht. Pas maar op dat hij u niet bekeere.'

Govert gaf geen antwoord op deze alledaagsche aardigheid, maar ging met een paar groote stappen naar Koenraad en vroeg: 'Wat hebt gij voor nieuws, brave jongen?'

'Zijt gij Govert de beeldstormer?' vroeg de huisknecht, die gewoon was zijne boodschappen goed te doen, en zooals men het noemt, de stippen boven i's te zetten.

'Govert de beeldstormer van top tot teen, en Watergeus er nog bij, zoo gij wilt,' klonk het antwoord.

'Er staat iemand buiten die u over eene zaak van groot belang moet spreken.'

'Wie is die iemand?'

'Uwe.... dat zult ge wel zien,' stotterde Koenraad, die deze vraag vrij onbillijk vond, omdat hij er niet op gerekend had.

'Gij zijt duivelsch geheimzinnig, oude jongen! maar wat doet het er ook toe; ik zal u volgen.'

'Wees voorzichtig, Govert,' zeide een der aanwezigen, 'men konde u wel eens een strik spannen.'

'Oho!' riep de beeldstormer onverschillig, 'ik ben meermalen met dat water naar den dokter geweest; en voor het overige,' zoo vervolgde hij, op den knecht wijzende, 'hier steekt geen kwaad achter, daarop kunt gij rekenen.'

En nu den ouden knecht gemeenzaam bij den arm nemende ging hij met hem naar buiten.

Koenraad trok huiverend zijn arm terug, als vreesde hij voor besmetting. Zij hadden zich nauwelijks een paar huizen van de herberg verwijderd, of Margareta stond voor hen.

Zij stak hem hare beide handen toe en stamelde: 'Mijn vader!'

In plaats van de handen aan te vatten deinsde Govert sprakeloos terug.

'*Ik* ben het, mijn vader!' herhaalde het meisje.
'Wat.... Gij zijt?....'
'Ik ben Margareta, uwe dochter.'
De beeldstormer stond nog een wijl beweegloos over deze onverwachte ontmoeting; toen nam hij de aangebodene handen in de zijnen, zag het meisje nauwkeurig in het gelaat, als kon hij zijne oogen en ooren niet gelooven, en zeide:
'Ja, waarachtig, het is mijn klein nufje, mijn ongehoorzaam duifje, dat haren vader ontvlogen is. Gij zijt koud, gij beeft, mijn lief kind! Hebben de papen u weggejaagd?'
'Niemand heeft mij verjaagd, mijn vader!'
'Hoe komt gij dan hier in den nacht?'
'Ik kom tot u terug;.... gij wilt mij immers wel liefhebben, wanneer ik altijd bij u blijf?'
'Hoe, gij wilt bij mij blijven?'
'Altijd, mijn vader.'
'Altijd.... en waarom?'
'Om u te verplegen, en u te dienen'
'Kunt gij mij dan nog liefhebben, Margareta?'
'Zou eene dochter haren vader niet beminnen? Wij zullen voortaan te zamen wonen en lief en leed deelen; ik zal u oppassen en verzorgen.... dat zal u gelukkig maken, niet waar?'
'Mij gelukkig maken?'
Govert hield de kleine handen zijner dochter nog in de zijne gevat, doch scheen overigens voor alles gevoelloos. Het denkbeeld dat hij door iemand bemind werd of kon worden, was hem vreemd geworden. Govert was losbandig en verkwistend, hij had daardoor vrienden die met hem dronken en vloekten, en die hem hoogen lof toezwaaiden, omdat hij tot vermetelheid toe moedig was en alles met hen deelde; maar bemind te worden, dat is geheel iets anders. Govert gevoelde iets in zijn binnenste wat hem onverklaarbaar was, iets waarvoor hij zich half en half schaamde, maar dat hem toch goed deed, dat hem het hart warm maakte. Er was nog iemand die hem kon beminnen, die aan hem gehecht was.
'Gij wilt mij liefhebben, gij wilt altijd bij mij blijven?' herhaalde hij, 'dat zou mooi zijn, Margareta! want ik voer thans een recht hondenleven. Ik heb geen huis, geen haard, ik heb niets.... Ik verveel mij altijd en overal; ik drink uit verveling, ik vecht uit verveling, ik vloek uit verveling, ik doe alles uit verveling; en dat is een ellendig leven, gelooft gij dit wel Margareta?'
'Wij zullen te zamen wonen, vader! wij zullen weder een eigen haard hebben, en uwe dochter zal u verzorgen en verplegen.'
'Houd u toch stil, meid! gij zult den beeldstormer nog tot een kind maken,' zeide Govert en kuste in vervoering de handen zijner dochter.
'Ik zal voor u bidden, voor u werken....'
'Bah, werken! zijn dat handjes om te werken? Neen, meisje, laat dat maar aan mij over. Ik zal u in de wereld brengen; gij zult in zijde en fluweel gekleed gaan.'
'Ik verlang niets van de wereld, mijn vader, ik verlang slechts uwe liefde.'
'Maar zijt gij dan vergeten wie ik ben Margareta?'
'Gij zijt mijn vader.'
'Dat is allemaal goed en wel, maar.... duivelsch! ik heb nog andere namen.'
'Er is een God in den hemel, niet waar vader?'
'Een God?.... nu ja! maar waarom vraagt gij dit?'

‘Die God heeft geboden dat men, naast Hem, zijne ouders boven alles moet liefhebben.’

‘Dat is een mooi gebod, Margareta, verduiveld mooi, hoor!’

‘Maar datzelfde gebod zegt ook dat men alle menschen zelfs zijne vijanden moet beminnen.’

‘Hm, dat is gekheid, mijn kind! geloof mij, ik ben ouder en heb meer ondervinding van die dingen; maar dat is gekheid.’

‘O neen, mijn vader, het is zoo schoon, zijne vijanden uit liefde tot God te beminnen!’

‘Hoor eens, meisje, daarvan begrijp ik toch niets. Zeg mij veel liever honderdmaal dat *gij* mij liefhebt, en dat gij bij mij blijven wilt, dat verveelt mij nimmer. Maar gij zijt koud, Margareta, gij beeft; ga met mij, ik zal u een nachtverblijf bezorgen.’

Margareta huiverde omdat het gewichtig oogenblik gekomen was.

‘O mijn vader,’ zeide zij, ‘laat mij nog eene wijl hier vertoeven; deze plaats is mij dierbaar geworden omdat ik er uwe liefde teruggevonden heb.’

‘Gij zijt zonderling te moede, Margareta,’ zeide Govert, terwijl hij haar met een mengsel van bevreemding en eerbied beschouwde. ‘Gij zijt zoo bleek en uwe oogen staan vol tranen, wat deert u?’

‘O lieve vader, riep het meisje luid snikkende,’ terwijl zij hare armen om zijnen hals sloeg, ‘hebt gij mij waarlijk lief?’

‘Nu ja, mijn kind?’ riep Govert in verwarring, ‘wat wilt gij?’

‘Hebt gij mij waarlijk lief?.... O stoot mij dan niet van u terug, omdat ik u iets kom vragen dat u wellicht mishaagt.’

‘Gij spreekt zonderlinge woorden, Margareta,’ zeide Govert, terwijl hij een kus op het voorhoofd zijner dochter drukte.

‘Ik wil altijd bij u blijven, ik wil u verzorgen en verplegen, ik wil mijn leven voor u opofferen, maar o, sta mij dan ééne bede toe.’

‘Niet ééne, maar honderd mijn kind!’ zeide Govert, wiens gemoed door die liefkozingen verteederd werd.

‘Slechts ééne bede, mijn vader, en ik zal voor mijn geheel leven gelukkig zijn.’

‘Spreek, Margareta, wat verlangt gij?’

‘Over weinige oogenblikken zullen de gevangene priesters naar den Briel vervoerd worden, niet waar?’

Govert liet hare handen los en vroeg verbaasd; ‘Hoe weet gij dit?’

‘Ik weet het, mijn vader.’

‘En wat wilt gij van die priesters?’ vroeg de beeldstormer op misnoegden toon.

O, mijn vader, word niet boos!’ snikte Margareta; ‘versmaad, verstoot mij niet. Er is iemand onder de gevangenen, die altijd zoo goed voor mij geweest is, die mij zoo innig liefheeft, en die ook u bemint, ofschoon gij op hem vergramd zijt.’

‘Dat zal pastoor van Veghel moeten zijn.’

Dezelfde, mijn vader. Hij is het, die mij geleerd heeft dat ik u moet beminnen, die mij altijd verpleegd heeft toen gij een ongelukkige banneling waart.’

‘En wat wilt gij van dien ellendigen priester?’

‘Ja, wel is hij ellendig! Hij is van alles verlaten, en men zal hem ter dood brergen.... o red hem, mijn vader, red zijn dierbaar leven!’

‘Ik pastoor van Veghel redden? meisje je weet niet wat gij vraagt.’

‘O ja, ik weet dit zeer goed: ik weet dat gij hem haat, maar wat kan zijn dood u voor voordeel aanbrengen?... O red hem, uit liefde voor uw eenig kind, red hem!’

In Govert's gemoed verdrongen zich de tegenstrijdigste gewaarwordingen. Hij had zich een oogenblik zoo gelukkig gevoeld in de liefde zijner dochter, maar dat gevoel was nog te nieuw, te weinig beproefd om den ouden haat eensklaps uit zijn hart te rukken. Hij werd ach-

DE GEVANGENIS DER INQUISITIE TE BARCELONA.

DE HOOFDKERK VAN MÉZIÈRES.

terdochtig en begon in de liefdebetooningen van zijn kind slechts huichelarij te zien. Hij greep onstuimig hare handen en snauwde haar toe: ‘Voor hoeveel geld heeft men u omgekocht, Margareta?’

I Margareta kromp ineen bij dien handdruk welke eensklaps al hare hoop vernietigde.

‘Ik ben niet omgekocht, mijn vader! niemand heeft mij tot deze daad aangespoord,’ zeide zij.

‘Gij spreekt onwaarheid!’

‘Hebt gij nog ooit eene onwaarheid uit mijnen mond gehoord, heb ik u nog ooit bedrogen, mijn vader? O, geloof mij, liefste vader, het is God alleen, die mij tot u zendt om uw hart te bewegen en u tot deze goede daad aan te sporen, opdat wij elkander des te meer zouden beminnen.’

Zij zonk voor hem op de knieën en kuste herhaaldelijk zijne handen.

Govert verkeerde in eene ongewone gemoedsstemming. Het eenigste wezen wat hem beminde, wat hem blijken van liefde en toegenegenheid gaf, lag voor hem op de knieën. Hij werd weemoedig, hij gevoelde dat hij nog tranen zou kunnen storten. ‘Sta op, Margareta, sta op!’ zeide hij.

‘Niet voordat gij mijne bede verhoord hebt.’

‘Gij vraagt iets wat niet in mijne macht is Margareta.’

‘O mijn vader, gij kunt zooveel doen; gij zijt immers de gevreesde man... beproef het slechts.’

‘Kunt gij zweren dat gij niet door het papenvolk omgekocht of naar mij gezonden zijt.’

‘Ik zweer u bij God, die ons ziet, dat ik u de waarheid heb gezegd.’

Govert stond een wijl besluiteloos, terwijl zijne dochter in een stil gebed tot God, haar hoofd op zijne handen gebogen hield.

(*Wordt vervolgd.*)

Een avontuur met een beer.

Een zeldzaam lotgeval, overkomen aan een deelgenoot eener expeditie, door het gouvernement der Vereenigde Staten naar de streken van het verre Westen uitgezonden, wordt door hem zelven op boeiende en vermakelijke wijze verhaald.

Ik behoorde, zoo schrijft Frits Kornack, de bedoelde verhaler, tot de Colorado-expeditie, op last van de regeering der Vereenigde Staten ondernomen, om Opper-Californië en Opper-Mexico te onderzoeken, en tevens een proef te nemen of de kameelen als lastdieren voor de noordamericaansche steppen geschikt zijn.

Drie weken waren verloopen, sinds ik het fort Defiance, het laatste verblijf eener beschaafde bevolking, had verlaten. Dewijl de kameelen de proef meesterlijk doorstonden, en het hoofddoel van onzen tocht daarin scheen te bestaan, begon ik mij weldra te vervelen, en wilde derhalve mijne tochtgenooten verlaten. Ik nam het besluit in gezelschap van een trouwen en onversaagden Mesties van den stam der Comanches, Ulluk, d.i. spotvogel genaamd, dwars door de Colorado-steppen naar Puebla de los Angelos of San Fernando door te dringen. De uitvoering van dit plan scheen ons geen groot waagstuk toe; wij waren immers goed gewapend en uitgerust, in de jacht geoefend en met alle gevaren in de steppen en ongerepte wouden vertrouwd. Wij geraakten dan ook, behouden en wel door het gebied der indiaansche

stammen, die de streken tusschen Somora en het Utahgebied bewonen. Geen enkele maal behoefden wij tegen hen van onze wapenen gebruik te maken.

Op zekeren dag reisde ik vooruit. Mijn gids Ulluk was den vorigen dag bij eene rivier achtergebleven, om zijne beverjacht voort te zetten. Hij had zijne vallen geplaatst en kon den tweeden persoon goed missen, wijl deze hem bij die jacht meer tot last dan tot dienst zou geweest zijn. Wij hadden afgesproken, om elkander te wachten aan den voet van een berg, wiens spits Pilot-knob of Piek der gidsen genoemd, op een grooten afstand in de woestijn zichtbaar is en de reizigers tot een baken verstrekt.

Ik bevond mij alleen in de wildernis. Vóór zonsopgang verliet ik de legerstede die ik onder eenige katoenboomen had opgeslagen. Hoe verder ik kwam des te woester werd de wildernis; slechts hier en daar doemde een reuzencactus met zijne stekelige twijgen op. Welgemoed marcheerde ik over den harden, met kleine en groote kiezelsteenen bezaaiden bodem. Tegen het luchtruim teekende zich in de verte, geheel geïsoleerd, een kollossale boom van zonderlinge gedaante af die mij als een geschikte rustplaats voorkwam. In zijn verkwikkende schaduw kon ik ontbijten en mij aan de hitte ontrekken.

Eindelijk was ik den boom dicht genoeg genaderd, om te kunnen onderscheiden, dat de reuzenplant zijn kruin verloren had, toen ik eensklaps ter zijde een donker voorwerp bespeurde, dat achter een verhoogmg van den grond, tot nu toe aan mijne blikken ontgaan was.

Terstond schoot mij de gedachte in, dat daar wellicht een buffel school, en dewijl versch vleesch in de steppen steeds welkom is zoo hield ik mijn geweer gereed en sloop behoedzaam naar het donkere voorwerp. Weldra was het binnen mijn schot; het bewoog zich en een monsterachtige beer kwam te voorschijn, plaatste zich op zijne achterpooten, en stiet een vervaarlijk gebrul uit. Ik was verloren, als mijn geweer er vastheid van hand en oog mij in den steek lieten. Ik legde aan en wachtte tot het dier zich weder op zijn vier pooten had geplaatst. Een korten tijd mikte ik op den ter zijde gebogen kop van den beer en stond onbeweeglijk als een standbeeld. Daar viel de haan, een knal weêrklonk, en ik hoorde een plof, welke den jager steeds bericht, dat de kogel heeft getroffen. Wie beschrijft echter mijne ontsteltenis, toen ik terstond daarna, door den wegtrekkenden kruitdamp heen, bespeurde, dat de beer niet doodelijk gewond was, maar vol wraak en bloeddorst op mij af kwam. Waarschijnlijk was mijn kogel op het harde schedelbeen afgeschampt, want hij schudde slechts een paar malen, als bedwelmd, den ruigen kop en rukte toen in beerengalop, regelrecht op mij aan.

Tijd tot bedenken was er niet. Ik kon, voordat de beer mij bereikt zou hebben, niet meer laden. Het woedende roofdier af te wachten en met het mes in de hand een strijd aan te vangen, zou waanzin geweest zijn; eene zoo snel mogelijke vlucht bleef nog over. Maar, hoewel het doodsgevaar als vleugelen schonk aan mijne voeten, hoe snel ik ook, zonder om te zien, voortijlde, toch won de beer veld. Ik hoorde en gevoelde den snuivenden adem van het ondier, dat steeds nader kwam. De boom, vroeger tot rustplaats verkozen en waarvan nu redding was te verhopen was niet ver meer van mij verwijderd. Eerst liet ik mijn geweer vallen, en mijne hoop op ontsnapping vermeerderde niet weinig toen ik bemerkte dat mijn vlucht nu sneller ging of dat de beer was blijven staan. Een windvlaag had mijn grauwen vilten hoed medegenomen en ik waagde het om te zien. En ja, daar stond Bruin of liever Grijs te snuffelen aan mijn versleten hoed, berook hem nauwkeurig, wierp hem met zijn klauwen heen en weêr en scheen zich in 't geheel niet meer om mij te bekreunen.

De boom, waarheen ik vluchtte was een van die californische reuzenceders, welke tot eene hoogte van 400 en meer voeten opschieten en beneden soms 30 voet in doorsnede hebben. Hij was in het midden afgeknot, wellicht door storm of bliksemslag, want zijne takken lagen over eene groote uitgestrektheid verstrooid. Dat alles merkte ik op, terwijl ik buiten adem voortsnelde, want de beer had zijn hoed-inspectie geëindigd en zijn vervolging voortgezet. Door het wegwerpen van mijn geweer had ik ondervonden, dat die ballast mijnen loop had vertraagd; met deze ervaring deed ik mijn voordeel en maakte ook den riem los van den wollen deken die aan mijn rug was vastgehecht, en liet deze benevens mijn weitasch met alles wat zich daarin bevond, nedervallen. Dit verschafte mij tien minuten voordeel op den beer. Juist toen het beest den weitasch met een klauwslag wild van zich af slingerde, had ik den boom bereikt.

Gelukkig was deze geheel met afgeknotte takken bezet, zoodat het mij niet moeilijk viel met inspanning van de mij nog gebleven kracht naar boven te klauteren. Spoedig had ik ter hoogte van ongeveer dertig voeten een zitplaats op een stevigen tak gevonden en kon nu tot verademing komen. Ik meende veilig te zijn, want de grijze californische beer kan immers niet klimmen, zegt men. Toen ik dus mijn vervolger bij den boom zag aankomen en hij met zijne lange klauwen langs den stam omhoog streek en zich uitrekte, riep ik den ongenoodigden bezoeker toe: ‘Ja, ja, rek u maar uit zoo lang gij wilt: mij bereikt ge toch niet, vergeet voor ditmaal uw appetijt maar.’ De beer lekte met zijn dampende tong het bloed weg, dat hem langs zijn zwarten neus liep en waarschijnlijk uit de wonde stroomde die mijn schot had veroorzaakt. Na verloop van eenigen tijd richtte het dier dat zijn rechtopstaande houding inmiddels had opgegeven, zich weder overeind en begon om den boom te loopen.

Terwijl de beer steeds rondliep, nam ik tot verkwikking een teug uit de veldvlesch, een tinnen kannetje, dat steeds in den zak van mijn kiel bewaard bleef en ontbeet met een stukje bouillon-chocolade, een zeer versterkend voedsel, zooals slechts de mexicaansche jagers en goudzoekers het weten te bereiden.

Doch hoezeer ontstelde ik, toen de beer met zijne voorpooten een tak omklemde en pogingen deed om zich naar boven te werken. Ik wilde hem eerst uitlachen, maar alle lachlust verging, toen het beest met behendigheid begon te klauteren. Wel, dat was immers tegen de wetenschap in, wilde ik roepen. Maar ik bedacht, dat hetgeen hij nu verrichtte, eigenlijk geen boomklimmen, maar een soort van ladderklimmen was; en daartoe is de grijze beer in staat dat verzeker ik. Die het niet gelooven wil, wensch ik de positie toe waarin ik op dat oogenblik verkeerde om er zich van te overtuigen.

Ik was over deze spitsvondigheid der wetenschap, die den beer alleen het gewone boomklimmen ontzegt, niet weinig ontevreden, maar vergat daarom niet aan mijn behoud te denken. Van tak tot tak steeg ik opwaarts, terwijl de beer zich insgelijks op dezelfde wijze naar boven werkte. Eindelijk was ik eenige dicht meengegroeide takken, welke een poos mijn vlucht tegenhielden, doorgewrongen, en - o wee, ik was aan het toppunt gekomen. Daar zat ik op duizelingwekkende hoogte, zonder eenig ander wapen dan mijn bowiemes, een grimmig roofdier ten prooi. Een enkele klauwslag zou mij als een misvormd lijk doen neêrploffen. Het koude zweet brak mij uit, ik hoorde het snuiven van den beer die langzaam maar zeker mij naderde, en ik achtte mijn laatste uur gekomen.

Angstig schouwde ik rond. Tot aan den verren gezichteinder strekten zich rondom mij de steppen uit door de zon geblakerd, kaal en dor, zonder eenig spoor van leven; als een ten hemel wijzende vinger verhief zich de piek van den Pilot-knob boven de

vlakte. Mijne blikken vielen nu op de af knotting van den stam, waar ik een donkere opening door

verschroeid hout omgeven, bemerkte. De boom was hol en daarom dan ook zoo recht afgebroken. Ik tastte in die opening en bevond, dat ook verder het hout gedeeltelijk verteerd was. Ras waagde ik mij in die holte en liet mij afzakken. ‘Ditmaal misschien nog gelukkig ontsnapt,’ zeî ik tot mij zelven en gleed, als een schoorsteenveger, door den hollen stam Daar het hout vermolmd was, kon met den voet een indeuking gemaakt worden, om een steunpunt te vinden en uit te rusten. Op eens echter ontstelde ik hevig; zeer duidelijk deed zich het krabben en schuren van de beerenklauwen hooren, en verwittigden mij, dat mijn vervolger juist op dezelfde hoogte zich bevond, buiten den stam, nauwelijks op een palm breedte afstands. Had ik mijn revolver nog gehad, die zich in de weggeworpen weitasch bevond, dan zoude ik beproefd hebben door het hout een kogel in de huid van den beer te jagen. Met meerdere snelheid gleed ik naar beneden.

Reeds was ik zoover gedaald dat ik een lichtstraal bespeurde, die door een opening bij den grond in den stam viel, toen mij ten tweede male en thans veel geweldiger dan te voren, de schrik om het harte sloeg. Uit de diepte van omstreeks veertig voet, welke nog beneden mij was, klonk een ijselijk, maar al te wèl bekend geluid mij tegen. Het was het geklapper der ratelslang.

Zoo bevond ik mij dan in een positie, waarin wellicht nog niemand had verkeerd; slechts ter nauwernood behield ik zooveel bewustzijn, dat ik mij voor een onwillekeurig nederglijden behoedde. Wat moest ik beginnen? De slang moest gedood of verdreven worden. Ik had behalve mijn mes niets dan eenige kogels. ‘Wacht,’ zoo dacht ik, ‘dat zal helpen.’ Ik nam de kogels en wierp ze naar beneden. Maar het scherpe geratel bleef aanhouden, zoodat het nutteloozе van dit redmiddel mij genoegzaam bleek. Ik zocht naar iets anders; reeds wilde ik beproeven of het gieten van den brandenwijn uit mijn veldflesch misschien de slang zou verdrijven.

Daar schoot mij eensklaps iets in de gedachte, waarbij de uitroep: ‘gered’ mij zoo plotseling ontsnapte, dat ik bijna viel. Ik had eene groote tinnen bus met lucifers bij mij; deze moesten in de open lucht dienst doen en waren daartoe sterk gezwaveld. Ik nam de bus, deed het deksel er af en wierp het onder in den stam. Het ratelen deed zich nog vernemen. Ik stak toen een lucifer en met dezen den ganschen voorraad aan en liet ze vallen. Een knetteren en vonken en spatten; een geweldige stank en walm, - 't was bijna onhoudbaar. Doch dat onhoudbare juist troostte mij met het vooruitzicht, dat het ondier daardoor uit zijn schuilhoek zou verjaagd worden. Inderdaad, het ratelen was nog slechts uit de verte hoorbaar en daarna werd het onder in den stam doodstil. Eenigszins tot verademing gekomen, liet ik mij van mijn lastige standplaats afzakken en kwam zonder ongeval beneden. De ratelslang was door de industrie overwonnen. Mijn eerste werk toen ik den grond bereikt had was de opening dicht te stoppen, waardoor de slang gevlucht was. Toen ik door den stam naar boven keek, kwam de ingang der holte mij voor als een kleine ster. Doch op eenmaal wordt de ster verduisterd - neen, toch niet, zij schijnt weder - maar de verdonkering volgt nogmaals en nu geruimen tijd - geen twijfel langer; de beer had mijn spoor ontdekt en maakte aanstalten om mij te volgen. Tegelijk werd dit door een dreunend gebrom aangekondigd. Op nieuw den grootsten angst ten prooi trok ik mijn scherp geslepen bowiemes, om ten minste niet zonder tegenweer om te komen; maar de gedachte van den op handen zijnden strijd deden mijne beenen knikken. Om meer licht te krijgen, maakte ik den uitgang verder open en daarbij brak een stuk van de schors, waardoor de opening tweemaal zoo groot werd. Nieuwe kans op redding. Met behulp van mijn

mes had ik in weinig tijds de schors ver genoeg weggesneden om buiten den stam te kunnen geraken. Het gevaar was nabij, want ik hoorde reeds duidelijk hoe de beer langzaam nederschoof. Ik stak mijne beenen door de opening, wrong naarbuiten en stond weder in de vrije lucht.

Doch waarheen? Mijlen ver geen toevluchtsoord! Gaarne had ik mijn geweer teruggehaald, maar eer ik zoover zou zijn gekomen, kon de beer mij gemakkelijk inhalen. Er bleef geen ander middel ter ontsnapping over dan maar weêr den boom te beklimmen. Ik was nog niet zeer hoog gestegen, toen ik reeds het kraken der schors hoorde, welke de beer wegscheurde om den uitgang grooter te maken.

Niet minder dan zes en twintig keeren achtereen beklom ik den boom, telkens door het onvermoeide wraakgierige roofdier gevolgd. Ondanks de buitengewone krachtsinspanning ging echter het klimmen en dalen telkens vlugger; uiterst snel gleed ik door den stam. Ik gevoelde echter dat ik dra door uitputting het slachtoffer zou worden van mijn vervolger.

Toen ik voor den zes en twintigste maal naar beneden zakte, was mijn besluit genomen, om niet meer te vluchten, maar een strijd aan te gaan op leven en dood! Op vasten grond geraakt en door de opening gesprongen, die nu ter grootte van een manslengte was uitgescheurd, bleef ik staan. Een wolk van lompen, stof en beerenhaar bedekte mij toen ik naar buiten sprong. Hijgende, met uitpuilende oogen en verdroogden mond, maar ook met inspanning van alle krachten die mij nog overbleven, hield ik het bowiemes gereed. Als de beer beneden aangekomen, zich door de opening zou werken, wilde ik hem aanvallen en het staal in de zijde stooten. Misschien heb ik mijne verbittering tegen het roofdier voor moed gehouden, hoe het zij, vastberaden stond ik gereed om den beer den doodelijken stoot toe te brengen. Nog een vluchtigen blik wierp ik in 't ronde - het was om mij heen zoo stil, zoo bedaard.

Angstvolle minuten van gespannen verwachting verliepen en de beer vertoonde zich niet. Mijne opgewondenheid begon reeds te verminderen en plaats te maken voor vrees, en ik gevoelde dat ik in zulk een stemming tegen het gevaar niet bestand zou wezen, maar de beer kwam niet. Ik luisterde zoo scherp mogelijk; geen gerucht in den boom. Buiten den stam, tusschen de takken was de beer ook niet te zien. Reeds nam ik het besluit weg te loopen en ten minste mijn geweer weder terug te zoeken; maar de gedachte dat mijn vervolger misschien een list beraamde om mij te overrompelen hield mij terug. Ik besloot dus geduldig te wachten.

Daar klinkt een dof en zwaar geluid, ik voel den grond beven, en ginds in de stralen der ondergaande zon dwarrelt een rosse stofwolk op. Een oude buffeljager als ik, die van de Red-rivier tot de Missouri, van Texas tot het Indianen-gebied in de prairiën heb omgedoold, speurt in dat alles de nadering van eene troep buffels. De troep kwam regelrecht op den boom af. Dus voor de zeven en twintigste maal weder den boom beklimmen? Wanneer men het daar een langen dag tegen een beer en een slang heeft volgehouden, wil men zich niet door lompe buffels laten vertrappen.

Als een stormwind rukte de troep bisons aan; zij waren met duizenden. Het zand der steppen stoof voor hen op, een dreunend gebrul klonk uit die dichte massa, welke door de springende en dravende beweging als de gezweepte golven van een vaalbruine zee zich vertoonde. De voorste van de troep, een oude buffel, en nog eenigen uit de voorhoede, waren tot op ongeveer vijftig schreden afstands van den boom genaderd. De aanblik van die schrikkelijke dieren, met hunne rollende oogappels die met bloedstrepen waren beloopen, met hunne schuimende muilen en slingerende grauwe manen, deed mij mijn veegen toestand haast vergeten. Daar stonden zij eensklaps

stil, staken de neuzen in de lucht, en woelden onder razend geloei den grond met hunne pooten op. Ik stond te beven. Nog een oogenblik en zij draafden, zich rechtsom wendende, verder, en de geheele troep omringde den boom, in welks takken ik mijne plaats had genomen.

Eensklaps - is het een droom? Neen, stemmen, een geweerschot, ik ben gered. Ginds, achter de ronddravende buffels vertoonen zich eene menigte jagers, op fiere indiaansche rossen. De jachtpartij, bestond uit Indianen, 'backwoodmen' of bewoners der uiterste coloniën, voorname grondeigenaren uit Colorado en virginische jagers van beroep. Ik riep om hulp.

Hoe verwonderd waren de jagers, toen zij mij op den cederboom ontdekten. Zij vergaten hunne jacht om het verhaal mijner lotgevallen te vernemen. Toen ik hun zeide, dat er in den hollen stam een grauwe beer school, lachten zij eerst ongeloovig, maar terstond stormden een half dozijn Indianen naar de opening in den benedenstam. Wacht, riepen zij, de vreemdeling heeft gelijk; 'de grauwe is er in!'

Daar de vangst van een beer den jagers verkieslijker voorkwam dan de buffeljacht voort te zetten, zoo besloot men zich bezig te houden met den grijzen bullebak, die mij den geheelen dag geplaagd had. Eerst werden mijne op de vlucht weggeworpen jachtartikelen en andere have opgezocht en toen ging het op den beer los.

'Ik begrijp niet,' zeide ik, 'dat het beest plotseling in den boom is blijven steken, misschien is het in slaap gevallen of dood.' 'Vreemdeling,' zeide een der jagers, 'gij zijt nog een oningewijde. De oude grauwe heeft fijner neus. De nadering der buffels speurde hij alvorens gij er de minste gedachte aan hadt; hij speurde tegelijk onze nadering en daarom bleef hij in zijn schuilplaats. Begrepen, vreemdeling.' Ik stelde mij met die oplossing van het raadsel tevreden.

Inmiddels werden maatregelen getroffen om den beer zonder veel moeite en vroolijk uit zijn schuiloord te verjagen en hem onschadelijk te maken. Vier Indianen waren weggereden en kwamen na een uur terug, ieder met eenige sterke palen van ijzerhout. Deze palen, van punten voorzien, werden om den boom in den grond geslagen. Iedereen hielp aan dien arbeid, welke in een ommezien gedaan was.

Toen de Indianen de takken en twijgen van den top des ceders bijeenraapten om een vuur aan te leggen, klonk een welbekend geratel en eene slang van ongeveer negen voeten schoot te voorschijn. Het ondier werd echter terstond met een pijl in den grond gestoken en door een der Indianen gedood, die met zijn mes den kop afhieuw en daarbij, even als de anderen zoo bedaard te werk ging, als maakte hij een worm dood.

Een stapel kleinhout, zeer droog, werd in de opening van den stam des ceders geplaatst, en daarop eene laag beerenhaar, lompen en buffelmest geworpen. De brandstapel werd aangestoken. Binnen eenige minuten stond hij in lichtelaaie vlam en als door een schoorsteen steeg de walmende rook op. Een schrikkelijk gebrul liet zich hooren, de reuzige ceder scheen te trillen, boven op den afgebroken stam verscheen te midden van den damp een donker gevaarte, dat kort daarop neerplofte. De beer was gevangen, en als aan het spit gestoken. Hij was op de puntige palen gevallen en daarbij nog door een twintigtal kogels en eens zooveel pijlen getroffen, want de Indianen hadden er vroolijk op los geschoten, verheugd als zij waren over de vangst van den verslagen beer, dien tyran der steppen.

Allerlei.

De kronings-insigniën van het duitsche rijk.

Karolingers, Franken, Saksen, Hohenstaufen, Welfen, de huizen van Nassau, Luxemburg, Wittelsbach en Habsburg hebben de duitsche keizerskroon gedragen; van het huis der Hohenzollern is de tegenwoordige keizer de eerste, die de keizerlijke waardigheid bekleedt. In deze dagen waarin de wereld met verbazing het machtige duitsche rijk aanschouwt, dat als bij tooverslag is verrezen, krijgen de attributen der keizerlijke waardigheid, die sedert acht eeuwen bij de kroning der duitsche keizers in Aken en Frankfort werden ten toon gesteld, ook eenigszins hunne groote historische beteekenis weder.

De insigniën hebben eene bijzondere geschiedenis. In de oude tijden bevonden zij zich meestal in handen van den regeerenden keizer en gingen in die hunner opvolgers over. Zoo zijn zij van stad tot stad, van burgt tot burgt overgebracht; totdat zij ten tijde van den Hussietenoorlog naar Ofen en Hongarije vervoerd werden. In het jaar 1424 kwamen zij naar Neurenberg en uit deze oude stad werden zij door den raad in feestelijken optocht eerst naar Aken, later naar Frankfort overgebracht, telkens wanneer een duitsch keizer gekroond werd. Sedert het jaar 1797 worden zij in de keizerlijke schatkamer te Weenen bewaard.

Het voornaamste stuk der kronings-insigniën is de gouden keizerskroon, die volgens de sage door Karel den Groote zou zijn gedragen, doch volgens sommigen van de elfde eeuw dagteekent. Zij bestaat uit massief goud, weegt 7½ pond en is met kostbare, niet geslepen edelsteenen en paarlen versierd; boven de acht schildvormige zijdeelen, die met heiligenbeelden en opschriften voorzien zijn, en waaruit de kroon bestaat, verheft zich een kruis en een beugel. Slechts op een forsch hoofd past deze kroon, waaronder, gelijk Goethe zegt, Frans I er uitzag als een ‘schaduwbeeld van Karel den Groote,’ terwijl zijn zoon Jozef II haar van binnen moest bekleeden, zoodat zij nu ‘als een overhangend dak rondom zijn hoofd uitstak.’ De lange rijksschepter is van verguld zilver en met eikenloof omslingerd; de gouden rijksappel bestaat uit een hollen kogel groot genoeg om de hand van een man te vullen, hij is met edelgesteenten en een kruis versierd. Het breede rijkszwaard, dat volgens de sage door een engel uit den hemel Karel den Groote in de hand werd gegeven, is tweesnijdend, het lemmer is zeer buigzaam, het gevest is rijk geciseleerd, en de scheede waarin het rust, schittert van goud en edelgesteenten. De handschoenen zijn uit purperkleurige zijden stoffen vervaardigd en met paarlen, edelgesteenten en den rijksadelaar getooid. Buitendien behmoren nog tot de kleinoodiën der kroon, de rijk versierde sandalen uit goud en satijn, de dalmatica uit violetkleurig satijn, de alba, een overkleed uit wit satijn vervaardigd, de stola, het pluviale of de kroningsmantel, met arabisch opschrift aan den rand. Al deze kostbaar geborduurde en met edelsteenen bezette kleedingstukken, werden later bij de kroning niet meer gedragen, maar de keizers lieten naar hun model zich een nieuw gewaad vervaardigen.

In zijne proclamatie van 18 Jan. 1871, drukt keizer Wilhelm de hoop uit, dat God zijn vaderland onder het symbool der oude heerlijkheid eene zegenrijke toekomst te gemoet voere. Dit symbool der oude grootheid, die heden ten dage weder in eene ontzagwekkende macht herleeft, bieden wij onzen lezers in deze teekening aan.

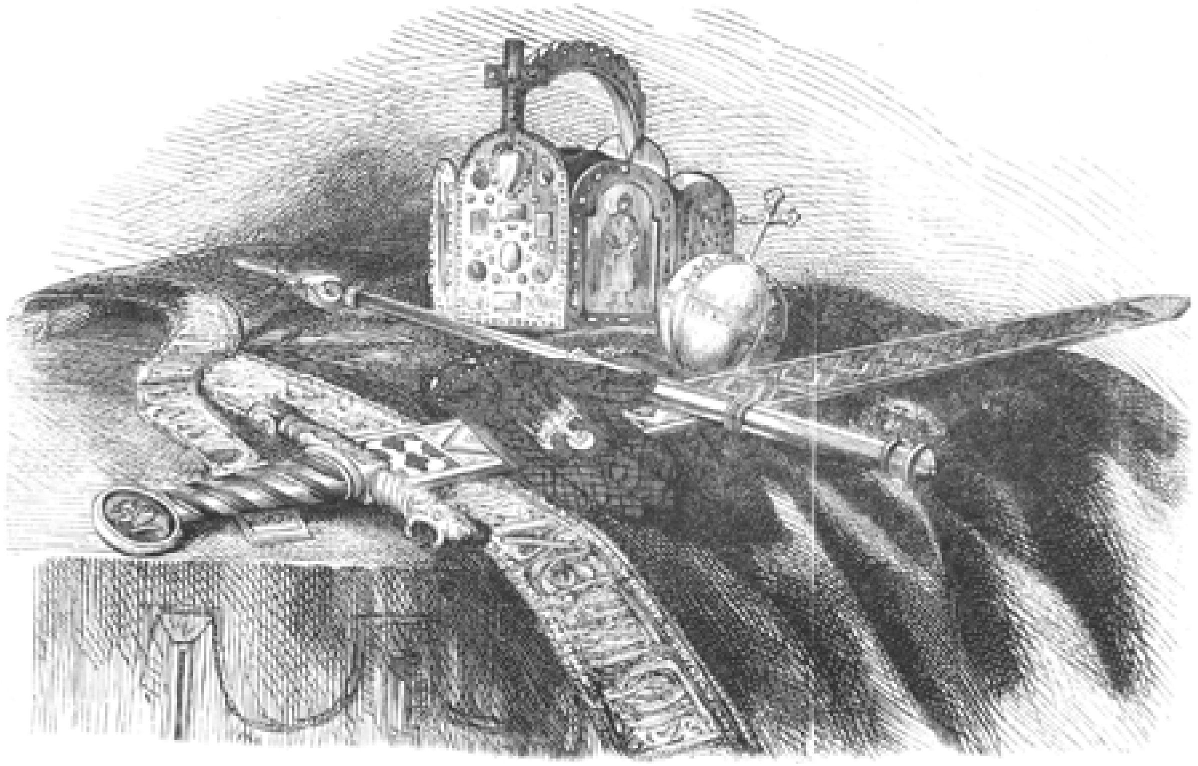

Een Jood

te Amsterdam bracht gevoelige slagen toe aan een jongen, die luidkeels schreeuwde. Een voorbijganger die dit niet langer kon aanzien, vraagde: ‘Waarom slaat gij dien jongen?’

‘Om zijne ooren Meneer,’ antwoordde de Jood.

‘Gij moest u schamen, en dat nog wel op de openbare straat.....’

‘Waar anders, Meneer?’ vraagde de Jood, ‘moet ik dan voor zoo iets het *Paleis voor Volksvlijt* huren?’

Een student,

die niet te veel in zijn beurs had, kwam in een sociëteit bij eenige andere heeren te zitten en liet niet na om 't een en ander van zijne geleerdheid uit te kramen.

Een der aanwezenden begon zulks te vervelen en zegde: ‘Wij hopen reeds genoeg gehoord te hebben van al datgene, wat gij kunt, zeg ons nu maar eens wat gij niet kunt.’

‘Dat is gauw gezegd,’ antwoordde de studiosus, ‘ik kan mijn gelag niet betalen.’

Een Advocaat

vermaakte aan een krankzinnigengesticht eene som van duizend gulden. ‘Ik heb,’ zegde hij in zijn testament, ‘zooveel profijt getrokken van de zotskappen, die ik op

mijn levensbaan ontmoet heb, dat het niet meer dan een staaltje van mijn plicht is er dankbaar voor te zijn,'

In een duitsch blad

las men voor eenigen tijd de volgende advertentie: Gisteren verliet onze vader, behuwdvader en echtgenoot het aardsche jammerdal in 't welk hij zijn heele leven slechts kommer, smart, ziels- en lichaamspijnen moest verduren, om in 't hemelsche Jeruzalem de vreugde der zaligheid te gaan genieten. Deze treurige gebeurtenis zij hierbij aan alle vrienden en bloedverwanten ter kennis gebracht.

[Nummer 30]

Onze gravuren.

Niet altijd kunnen de menschen aan 't leeren en aan 't werken blijven; 't moet soms ook al eens kermis wezen. Onze voorvaderen hielden dan ook dol veel van die dagen van uitspanning; ja, als 't kermis was dan vond men niemand, gelijk een der nederlandsche schrijvers verhaalt, 'zoo trots, hoovaardich, noch zoo prut of hij trock de beste kleêren an, alleen den kermis-dach ter eere; het krielde overal van menschen, jong en oud. Daar staan de spullen, net geplaatst. Men roept: 'treêbinnen!' - En welke vlaamsche jongen heeft zich niet wel eens misschien gaarne tot den grond toe vernederd, om door het gaatje in de plank eener kermistent, al was 't dan ook maar een paardenhoef te begluren. Welk een vorstelijk genot smaakte hij niet op het houten paard van den mallemolen gezeten? En wanneer zal hij ooit de genoegens miskennen, die hem o.a. onze vaderlandsche Jan Klaassen verschafte met zijn onvergetelijke geestigheden en nog onvergetelijker zware, wijde klompen?.... Men moge te recht het zondige eener buitensporige kermisvreugde laken, de rechtvaardigheid eischt niettemin te erkennen dat ook de kermis hare goede zijde heeft, in zooverre zij aan de kinderlijke onschuld des volks eene ontspanning verschaft, welke het niet kan ontberen.

DE KERMISPRET.

Het woord kermis wordt door sommigen afgeleid van het duitsche ‘messen’ dat is: meten, omdat de waren en koopmanschappen, die op de jaarmarkten of kermissen te koop gebracht werden voor het grootste gedeelte gemeten of bij de maat verkocht werden. Anderen beweren, dat men niet moet lezen: kermis, maar marktmis, samengesteld uit twee middeleeuwsche woorden, mercada, koophandel en missabicum, een streek of plaats, waarover iemand door den vorst of heer gezonden, was gesteld, om er 't oppergezag uit te oefenen; zoodat het woord: marktof kermis niets

anders zou beteekenen dan een plechtigen koophandel, die jaarlijks op zekere plaatsen of in bepaalde streken wederkeerde. Een derde, en zeker de waarschijnlijkste gissing is dat kermis (ook kerremes, kermes, jaarmis, vrije mis of eenvoudig messe of misse) niet anders beteekent dan kerkmis; de mis, die bij de inwijding der kerken, in tegenwoordigheid der hooge overigheid en geestelijkheid, gelijk in 1223, die der herbouwde domkerk in Utrecht, in bijzijn van keizer Hendrik II, der aartsbisschoppen en een groot getal bisschoppen, graven en eerste vazallen des keizerrijks, plechtig gevierd werd.

't Was vroeger gebruikelijk, dat daags vóór het feest der kerkwijding, onder het luiden der klokken en soms onder het geschal der trompetten een rood houten kruis van tien voet hoogte in de kerk voor het koor opgericht werd. Ter zelfder tijd plaatste ook de magistraat zijn reusachtig kruis aan de grenzen van zijn gebied vóór de poorten of bij de palen der ophaalbruggen. Van 't oogenblik, dat de kruisen waren geplant,

> 't Symbool van soen en vryheit
> Eynd der smert, aanvanck der blyheit

werd de stad als een vrijplaats beschouwd. De poorters versierden hunne woningen met bloemen en tapijten, de straten werden met tenten overdekt, waarin de kooplieden hunne waren uitstalden en potsenmakers hunne kunsten vertoonden, overal wemelde het van vreemdelingen uit verre landen: ‘italiers, duytsers, polakken, safoijers, lombardijers, en er kwamen ‘tuimelaars, cimbail-speellieden, vegters, wildedierenlijers, uit verren landen van overzee.’ De magistraten zorgden dat ‘de pais en soen niet werd gescholden’ en dat er geen ‘buurgekijf, droncke drincken, moorderijen en seditieuse conventiculen’ plaats hadden, maar met dat al hield zich toch jong en oud wel eens te zeer overtuigd,’ dat het bier niet voor de gansen was gebrouwen en dat het maar ‘eenmaal kermis in 't jaar was.’

Het handelsartikel, door de garnalenverkoopster van Ostende rondgevent, doet denken aan de visscherij, welke voor de zeeplaatsen van zoo groot belang is.

De garnalen houden zich in groote scharen, vooral aan zandige, losse oevers op, waar zij dan gedurende de ebbe, veelal in de netten der visschers te land komen. De zeeoever bij Ostende werd vroeger aanhoudend door de golven omgewoeld, waardoor de grond een zeer losse gesteldheid verkreeg.

De visscherij en de zeevaart, waren voor die belgische havenplaats krachtige middelen tot stoffelijken vooruitgang; de opkomst en de toenemende welvaart der stad zijn voor een groot gedeelte daaraan toe te schrijven en nog is het de zee, die in meer dan één opzicht tot den tegenwoordigen bloei van Ostende bijdraagt.

Eertijds werd die plaats, toen nog een gehucht, ‘Oostende-ter-streepe’ genoemd. Men duidde daarmede aan, dat zij aan het oosteinde van de ‘streepe’ of landtong was gelegen, die destijds het strand vormde. De belgische kustlanden waren in die streek aanhoudend ten prooi aan overstroomingen. Men zag er dan ook niet, gelijk thans, eene ruime vlakte, maar een smalle strook lands, tusschen de zee en moerassen ingesloten, die zich uitstrekte tot in de omstreken van Nieuwpoort, bij het dorp Westende. De bewoners waren voor 't meerendeel visschers.

Eene soort van kreek, die weinig diepte en omvang bezat, diende aan Ostende ten haven, totdat omstreeks het midden der vijftiende eeuw door Filips den Goede de

vergunning verleend werd, een ruimere havenkom te delven, aan de andere zijde der stad, waar de zee een groote bres in den oever had geslagen.

Om een aanmerkelijke diepte te verkrijgen, werden later ruime openingen in de zeedijken gemaakt, waardoor de vloed binnendijks eene uitgestrektheid van twee à drie duizend hectaren bestreek en als een reusachtige rivier over de weilanden spoelde.

De haven, waaraan zooveel ten koste was gelegd, geraakte echter in onbruik en een nieuwe werd in 1774 gedolven; zij is dezelfde, welke thans nog dient. Bij het graven, stieten de werklieden óp de nog compleete romp van een oud vaartuig; wel een bewijs van de groote omwoelingen welke de losse gronden, die de stad omringen, hadden ondergaan.

De gravure op pag. 237 stelt eene jachtpartij voor in de wildrijke wouden van Rumenië, en waaraan o.a. wordt deelgenomen door Karel van Hohenzollern, de tegenwoordige vorst van Rumenië en eenige bojaren of edellieden.

Een der bojaren biedt hem het kromgebogen karabijn aan waarmede wellicht aan het wilde zwijn, dat de buit der jagers is geworden, de genadeslag gegeven werd. De vorst ziet tamelijk onverschillig naar het hem voorgehouden wapen. Geheel zijn houding, alsmede zijn kostuum, dat zeer afsteekt bij de nationale kleederdracht der bojaren, doen vooronderstellen, dat hij weinig behagen schept in de uitspanning waaraan hij deel neemt.

Karel I heeft zich misschien nog niet kunnen vereenigen met de nationale gewoonten en manieren der bojaren, die wel hunne macht verloren, maar het eigenaardige van hunnen stand niet aflegden.

De bojaren hadden vroeger zitting en stem in den raad van den hospodar, zooals de vorst genoemd werd; zij vormen eene der twee groote standen, in die gewesten, waar slechts de adel en de boerenstand worden aangetroffen. De burgerklasse is schaarsch vertegenwoordigd en, gelijk de vorst, uit den vreemde afkomstig.

De Donau-vorstendommen Wallachye en Moldavië, maken thans onder den gemeenschappelijken naam Rumenië, één rijk uit, waarvan de bekende colonel Couza, die in 1866 tot abdicatie gedwongen werd, de eerste souverein was.

In 't zelfde jaar besteeg de duitsche prins Karel van Hohenzollern den rumeenschen troon. Hij is een broeder der gravin van Vlaanderen, en van prins Leopold, wiens candidatuur tot den spaanschen troon als voorwendsel gold bij het verklaren van den fransch-duitschen oorlog. De familietak, waartoe de vorst van Rumenië behoort, is eene der katholieke liniën van het huis Hohenzollern.

De beeldstormer en zijne dochter.
Door H.A. Banning.

VII.

(*Vervolg*.)

Het was niet de zucht tot het bedrijven eener goede daad, welke Govert aanspoorde om gehoor te geven aan de bede zijner dochter; het was veeleer eigenliefde en zelfzucht. Margareta had hem den gevreesden man genoemd; zij was er dus van overtuigd dat hij groot en machtig was, en hij was er trotsch op, dat zijn eenig kind zooveel vertrouwen in hem stelde. Bovendien gevoelde hij wel dat Margareta er hem te meer om zou beminnen, en die liefde van zijn eenig kind was hem nu bijna onmisbaar geworden.

‘En zult gij dan waarlijk altijd bij mij blijven, Margareta?’ vroeg hij.
‘Altijd, ik zweer het u, mijn vader,’
‘Welnu, ik zal mijn best doen om den pastoor te redden.’
Margareta ontsnapte een half luide gil. Zij sloeg de oogen naar boven, maar zij zag het niet dat het zwerk zich zwart en dik boven haar samenpakte, haar geest drong door nacht en wolken tot voor den troon van Hem, die nimmer de Zijnen verlaat, om Hem een dankgebed te offeren; een gebed vol liefde, gloeiende, heilige liefde.
Toen stond zij op, sloeg hare rechterhand om haars vaders hals, en drukte een hartelijken kus op zijne wangen.
‘Kom, mijn vader, ‘zegde zij, ‘wij moeten gaan, laat ons geen tijd verliezen.’
‘Waar wilt gij heen, Margareta?’
‘Waar gij gaat, mijn vader, tot gij uw doel zult bereikt hebben.’
‘Dat kan niet, Margareta. Ik zal u voor dezen nacht bij Dirk Roelofsz brengen, dan kunt gij wat tot rust komen.’
‘O, ik bid u, breng mij niet bij die menschen; het is mij daar zoo bang. Laat mij u vergezellen! Koenraad en ik zullen u dan, waar dit noodig is, behulpzaam zijn.’
Thans dacht Govert eerst weder aan den vreemdeling, die in zijne nabijheid stond.
‘Wie is deze man?’ vroeg hij.
‘Iemand, dien gij ten volle kunt vertrouwen.’
‘Maar ik heb nog iets op het kasteel te verrichten, Margareta, en het wordt tijd.’
‘Kunnen wij u dan niet daarheen vergezellen, mijn vader?’
‘Nu ja, volg mij maar; ik kan ook nog wel later voor u zorgen, want van mijn vertrek naar den Briel zal nu wellicht niets komen.’
Hierop zijne dochter den arm aanbiedende, sloegen beiden den weg naar het kasteel in, gevolgd door den ouden Koenraad, die, om dit vreemdsoortig nachtelijk avontuur, geheel uit zijne gewone wijze van doen gerukt zijnde, bijna niet wist in welke wereld hij was.
Het drietal ging sprakeloos door de eenzame straten. Govert scheen geheel met zich zelven bezig en mompelde half verstaanbare woorden en op Margareta's gelaat blonk een straal van de reinste vreugde. Voor de poort van het kasteel aangekomen zijnde, zeide Govert: ‘Wacht hier een oogenblik, ik moet iemand spreken; en dan zullen wij zien langs den anderen kant de valbrug over te komen; want de priesters zullen door de kleine poort naar buiten gebracht worden.’
Hij klopte een paar maal op de hoofdpoort, en weldra vertoonde zich het hoofd van een schildwacht voor een der schietgaten.
‘Wat wilt gij?’ vroeg deze.
‘Zeg aan den bevelhebber dat Govert de beeldstormer voor de poort staat.’
‘Heb een weinig geduld, ik zal de boodschap overbrengen,’ klonk het antwoord van binnen.
Korten tijd later werd de poort geopend.
‘Gij ziet dat ik op mijn tijd weet te passen, heer hopman!’ zegde Govert tot den bevelhebber, die zich half buiten vertoonde.
‘Ik ook,’ luidde het antwoord, ‘kom binnen.’
Onbevreesd als altijd, overschreed Govert den breeden drempel, doch werd toen eensklaps in de duisternis aangegrepen.
‘Wat moet dat beduiden?’ vroeg Govert, terwijl hij een van de soldaten die hem omsingelden, in de borst greep.

‘Ik zal u leeren mij te bedreigen, mij te trotseeren, ellendige dronkaard!’ riep de bevelhebber hem toe. ‘Bindt hem, mannen!’ zoo vervolgde hij, ‘en werpt hem in een der kelders.’

Na eene kleine worsteling werd Govert, die zich zelven en de geheele

wereld vervloekte, naar binnen gesleurd en gekneveld. Toen werd de poort weder dicht geworpen.

Dit alles was het werk van een oogenblik.

Margareta was als verbijsterd van zinnen. Zoo nabij de vervulling harer wenschen, zelfs de laatste straal van hoop te zien verdwijnen, dat kon haar diepgeschokt gemoed niet meer verdragen. Zij liet een rauwen akeligen kreet hooren en zonk bewusteloos op den grond neder.

VIII.

'Wilt ghij dan verborgen hoecken
Met lanteernen gaen door-soecken,
In dit Hert en desen nacht?
Heer, wat monsters vindt ghij schuylen
In die hoecken en die kuylen!'

Het Godvr. ende H. Herte.

'De bange togt ving aan, van de ongehoordste ellenden,
Van nood en dood verzeld.'
TOLLENS.

Wij zijn de H. Martelaren gevolgd, uit de stille kloostercel en het vreedzame studeervertrek, naar de treurige verblijven, waar men de misdadigers in boeien sluit. Wij hebben daar gezien, hoe men hen pijnigde en met smaad en hoon overlaadde, omdat zij God meer beminden dan de wereld, omdat zij onwrikbaar gehecht waren aan Jezus en zijne heilige leer; thans willen wij ook getuige zijn van hunne roemrijke overwinning in den strijd tegen den geest des ongeloofs en der revolutie; wij willen hen volgen op het pad dat hen ten dood voerde, een pad vol distels en doornen, maar dat vruchtbaar gemaakt door hun bloed en hunne liefde, rozen van ootmoed en zelfverloochening voortbracht.

Alle pogingen door de vrienden der gorkumsche priesters aangewend om hen aan hun ongelukkig lot te onttrekken, waren vruchteloos geweest. Willem Lumey had hun dood gezworen: zij moesten sterven. Kort na middernacht, op hetzelfde oogenblik toen Margareta, door eene vurige liefde aangedreven, eene poging waagde om pastoor van Veghel het leven te redden, begaven zich eenige soldaten naar de gevangenis der priesters. Zij sliepen, die onschuldigen, onbewust van hetgeen hun te wachten stond. Terwijl de beulen, door hunne hartstochten en gewetensangsten onophoudelijk voortgezweept, nacht nog dag rust genoten, maar steeds in onophoudelijk zwelgen hun gewetensangst zochten te onderdrukken, sluimerden hunne slachtoffers op den naakten, kouden grond, welke hun tot legersteê diende, zoet en zacht, onder de bescherming van Gods Voorzienigheid. Zij gevoelden geene onrust, geene vrees, want zij waren de woorden van David gedachtig: 'De oogen des Heeren zijn op de rechtvaardigen gericht, en zijne ooren luisteren naar hun smeeken.' Toen zij ontwaakt waren, beroofden de soldaten hen van hunne bovenkleederen; zij ontnamen zelfs aan sommige kloosterlingen hunne kappen, zoodat deze niets dan het onderkleed behielden, te klein om hun vermagerd lichaam te dekken.

Toen zij ook den deerlijk geteisterden pater Nicolaas, pastoor van Poppel en den hoogbejaarden priester, Wilhadus, wilden ontkleeden, zegde pastoor van Veghel verontwaardigd:

'Wat wilt gij doen, mannen? ziet gij niet dat die arme grijsaards van koude zullen bezwijken.... Hebt gij dan geen medelijden met hunne hooge jaren?'

Doch de beulen gaven geene acht op zijne woorden en volvoerden hun werk. Daarop werden zij twee aan twee gebonden en uit den kerker naar den binnenhof gevoerd, aldaar door den bevelhebber gemonsterd en op diens bevel naar buiten gebracht.

De valbrug nedergelaten zijnde, werden zij naar de rivier geleid, alwaar eene schuit gereed lag om hen te ontvangen. Aan Jan van Omaal, den gewezen kanunnik van Luik, werd het bevel over de soldaten, die de ongelukkigen naar den Briel moesten overbrengen, opgedragen. Het weder was regenachtig en guur, en de wind wierp van tijd tot tijd de golven tot in de schuit, zoodat de arme gevangenen, die bijna van alle kleeding beroofd en niet meer aan de buitenlucht gewoon waren, van koude rilden. Eindelijk kondigde de toren van het kasteel het bestemde uur aan, en het vaartuig verwijderde zich van den wal.

Pastoor van Veghel stond in het midden der schuit, met de handen gevouwen, en staarde weemoedig naar de stad, die hem zoo dierbaar was, en waaruit hij nu voor altijd verwijderd werd.

'Waarom,' zoo klaagde hij, 'ach! waarom word ik in het midden van den nacht als een dief van hier gevoerd, zonder dat ik afscheid van mijne kinderen kan nemen, zonder dat ik hen troosten, zegenen of hunne wankelende gemoederen versterken kan! Waarom mag ik hun geen laatst vaarwel toeroepen, die arme kinderen, die voortaan eenzaam en verlaten zonder herder zullen ronddolen!'

Hij bedekte het gelaat met beide handen en snikte hoorbaar; niet om zich zelven maar om zijne lievelingen, die voortaan als verdorde bladeren in den wind, aan allerlei verleiding ten prooi zouden zijn. Toen stak hij beide handen naar de stad uit, zijne vochtige oogen staarden vol weemoed in den donkeren nacht welke hem omhulde, en hij riep, als door eenen profetischen geest bezield:

'Gorkum, Gorkum! wat tallooze rampen hangen u boven het hoofd! Waarom hebt gij Gods gunsten met voeten getreden en een verbond gesloten met de vijanden van uwen Heer? O, vreeselijk zal uwe straf zijn; want ik zie de geesels Gods boven u, en wie zal des Heeren gramschap verbidden?'[1)]

Hij zette zich naast den gardiaan neder en liet het hoofd in somber nadenken op de borst rusten. De beminnelijke Nicolaas legde hem de hand op den schouder en sprak:

'Zult gij thans den moed verliezen, mijn broeder?'

Leonardus hief het hoofd op en zegde: 'Het is niet over mij of mijn ongeluk dat ik zucht mijn vader, maar over mijne arme kinderen.'[2)]

'Zij zijn immers in Gods hand, mijn vriend! Is er wel eene plaats op de aarde onbereikbaar voor Gods genade en ontfermende liefde?'

1) De geschiedenis spreekt van dergelijke woorden door den zaligen Leonardus bij zijne ontvoering uit Gorkum ontboezemd. Het is zeer opmerkenswaardig dat Gorkum van dien tijd af eene lange reeks van jaren door oorlog, hongersnood en besmettelijke ziekten geteisterd werd, en dat het langen tijd daarna in geene der hollandsche steden zoo moeielijk was om een priester te bekomen ten einde de H. Sacramenten toe te dienen, als te Gorkum.

2) Pastoor van Veghel noemt Nicolaas Piek vader, niet omdat de laatste ouder is, maar uit achting en eerbied voor den rang van overste welken hij bekleedde.

‘Maar de verleiding is zoo groot in dezen rampzaligen tijd, en zij. zijn thans van onze hulp, van onze ondersteuning voor altijd beroofd; wij kunnen niets meer voor hen doen.’

‘Welnu, mijn broeder, laat ons dan voor hen gaan sterven, en van God de gunst vragen om ons leven tot eene verzoening voor de zonden van onze arme bedrogene kinderen aan te nemen.’

Leonardus greep in vervoering de hand van zijnen vriend en zegde: ‘O, gij troost mij, mijn vader! uwe woorden zijn zalvend voor mijn arm hart, zoo vol liefde voor onze kinderen, maar dat vaneengereten wordt bij de gedachten aan hunne verlatenheid, aan hunne zwakte. Ja, ik wil mijn leven gaan geven voor mijne schapen, gelijk het een goeden herder voegt; ik wil God bidden dat Hij mij waardig make om in zijn naam te lijden, om martelaar te worden, martelaar voor Jezus Christus, zoo als gij reeds zijt.’

‘Niet alzoo mijn broeder,’ zegde de gardiaan, met de hand eene afwijzende beweging makende, terwijl een blos van schaamte zijne verschroeide gelaatstrekken overtoog; ‘niet alzoo! Noem mij geen martelaar; want die naam is zoo groot, zoo heilig, en ik ben een zondig mensch, vol gebreken en zwakheden; gij doet mij beschaamd worden, mijn vriend! Maar kom laat ons God bidden, dat Hij ons kracht schenke om tot het einde te volharden; want onze uren zijn wellicht geteld.’

Toen nam hij den rozekrans, door hem voor de oogen der soldaten verborgen gehouden, tusschen zijne vingers, en men hoorde weldra zacht prevelend het gebed herhalen, dat zoo krachtig is in het uur des gevaars.

De golven klotsten tegen den zwakken bodem, welke de martelaren naar de strafplaats voerde. De wind loeide onstuimig over de watervlakte, en de koude regen drong door de schamele kleeding der gevangenen, die bijna verstijfd bijeen zaten, maar in hun gemoed heerschten rust en vrede, en hun hart gloeide van liefde tot God.

Toen zij, reeds ver van Gorkum verwijderd, de Merwe afgevaren waren, werden zij in een schelpenschip overgebracht. Zij waren nu wel voor den regen en den ruwen wind beschut, maar in het ruim waarin men hen als koopwaren op elkander gepakt had, heerschte zulk eene ondragelijke benauwdheid, dat sommigen uit gebrek aan versche lucht schier bezweken. Hier moesten zij een groot gedeelte van den dag doorbrengen. Na voor de derde maal op een vrachtschip overgeplaatst te zijn, kwamen de ongelukkigen eindelijk tegen negen uren des morgens te Dordrecht aan.

Het was Zondag. Jan van Omaal, van wiens onbeschoftheden zij gedurende den tocht veel geleden hadden, ging met de voornaamste zijner gezellen de stad binnen en bleef daar den geheelen dag, zonder dat hij den gevangenen eenig voedsel liet toedienen. Al spoedig was in die stad de tijding verspreid dat de priesters van Gorkum voor den wal waren, en eene menigte volks stroomde naar buiten, om zich aan dat ongewone schouwspel te vergasten. Men verdrong zich aan de haven om de arme priesters te zien, men raasde en tierde en wierp hen met slijk. De soldaten, die hun als bewakers waren toegevoegd, besloten met deze buitengewone gelegenheid hun voordeel te doen. Zij spanden dwars over het schip een zeil, zoodat de gevangenen voor het oog des volks onzichtbaar waren, en nu kon, zooveel de ruimte zulks toeliet, ieder tegen betaling eener kleine som op het schip komen en de priesters naar hartelust bespotten en hoonen; zoodat de ongelukkigen, die deels naakt en druipnat waren, met recht mochten zeggen: ‘Wij zijn een schouwspel voor de wereld, voor de engelen en voor de menschen geworden.’[3)] Al spoedig vond hier de ijverige pastoor van Veghel gelegenheid om de heilige Geheimen van onzen godsdienst tegen de ruwe

3) I Cor. IV. 9.

aanvallen en lasteringen van sommigen te verdedigen. Hij gaf met de hem eigene welsprekendheid rekenschap van zijn geloof en deed menig aanvaller beschaamd de wijk nemen; doch de gardiaan, die begreep dat deze redetwist, van den eenen kant alleen door booze hartstochten gestookt, geheel vruchteloos voor de goede zaak zou zijn, zegde tot hem: 'Wilt het heilige niet aan de honden geven, en werpt uwe parelen niet voor de zwijnen;[4] en hij verzocht ook zijne medegezellen zich van alle tegenspraak te onthouden. Van toen af bleven de priesters schijnbaar doof en gevoelloos voor alles wat men hun toevoegde.

4) Matth. VII. 6.

Intusschen was de rivier door den vloed opgeloopen, en kwam er gelegenheid om de reis voort te zetten. Jan van Omaal begaf zich aan boord; men nam het zeil weg, maakte de touwen los en ging van wal, zonder dat den gevangenen nog eene enkele beet broods was toebedeeld. Sommigen van hen waren schier uitgeput, wat trouwens zeer natuurlijk is, als men in aanmerking neemt hunne hooge jaren en de koude waaraan zij den vorigen dag en nacht waren bloot gesteld geweest. In dien toestand moesten zij nog den geheelen volgenden nacht doorbrengen en kwamen in den vroegen morgen van den 7^{n} Juli te Brielle aan wal.

DE GARNALENVERKOOPSTER.

Zoodra de tijding van hunne komst aan graaf Willem bericht en buiten de stad verspreid was, liep het volk vol vreugde bijeen. Al de tooneelen van Dordrecht werden hernieuwd; men hoonde, men lasterde en mishandelde hen op allerlei wijze. Sommigen van hen werden bespot, omdat zij tenger en mager waren; anderen werd gezondheid en kracht als eene misdaad toegerekend; zij putteden zich uit in allerlei

vreemde verwenschingen en lasteringen, om daardoor den haat, die in hen kookte, lucht te geven.

Eindelijk wordt de poort geopend, en de graaf, die op het bericht van de aankomst der martelaren met een uitroep van vreugde van zijne legerstede gesprongen was, verschijnt te paard aan den oever der rivier. Zoodra hij de ongelukkigen ziet barst hij in een schaterend lachen uit, zoodat hij bijna achterover van zijn paard valt. ‘Zijn dat nu die deftige mannen van den tabbaard en de pij?’ roept hij spottend.... ‘Waar is uwe grootheid en macht, Mijne Heeren? Zijt gij voornemens ons uit de stad te verdrijven, die wij van uwe paapsche vodderijen schoon geveegd hebben? Komt binnen, Mijne Heeren, wij hebben u een Schoonen intocht bereid en gij zult hooger verheven worden dan gij ooit gestaan hebt. Treedt binnen!’

Nu gaf hij bevel dat de gevangenen aan wal zouden gebracht worden. Sommigen van hen waren zoo afgemat en verstijfd van koude, dat zij zich nauwelijks op de plank waarmede zij het schip moesten verlaten, staande konden houden. De oudsten werden door hunne jongere mede-

broeders ondersteund, en hun toestand scheen den spotlust der vijanden slechts te vergrooten. Toen zij allen aan wal waren, werden hunne armen gebonden. Men plaatste hen in twee rijen achter elkander; een der leekebroers werd eene banier, die men uit de kerk had geroofd, in de handen gegeven en zoo werden zij, met den beul aan het hoofd, in optocht naar het galgenveld gevoerd, dat niet ver van den oever lag. Daar gekomen zijnde, werden zij in een kring rondom de galg geplaatst, en men dwong hen geknield het *Salve Regina* aan te heffen. Zij aarzelden niet om aan het bevel hunner beulen te voldoen en weldra weêrklonk de schoone lofzang aan de H. Moeder van barmhartigheid over de velden. Het scheen de beklemde borst der lijdenden ruimer te maken, dat zij nog eens luide den lof konden verkondigen van haar, onder wier bescherming zij zich hadden gesteld. 'Tot u roepen wij, kinderen van Eva, tot u zuchten en weenen wij in dit tranendal!' zoo klonk hun gezang. 'O, wend uwe barmhartige oogen tot ons, en toon ons de gezegende vrucht uws lichaams!'

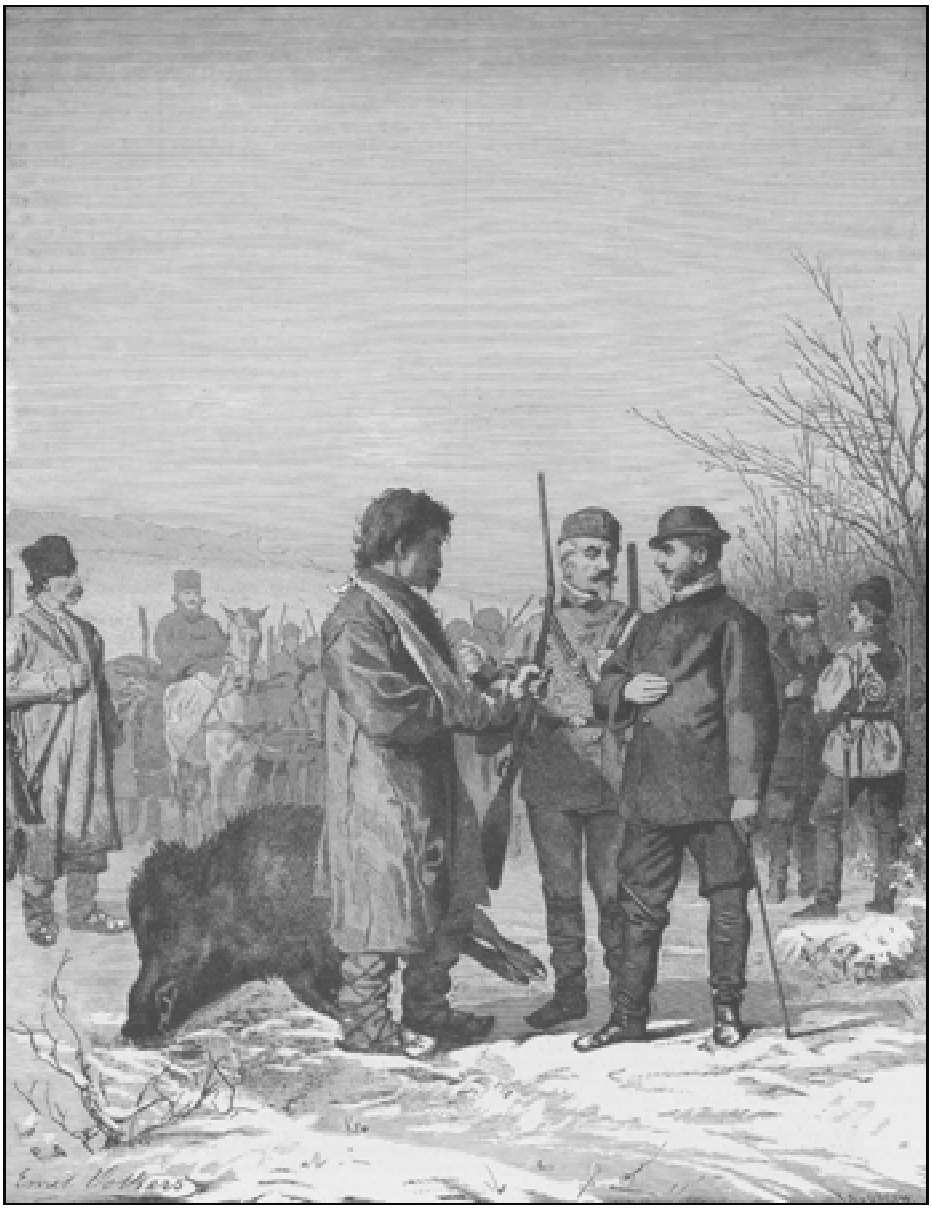

PRINS KAREL VAN RUMENIË OP JACHT.

Willem Lumey knarste van spijt op zijne tanden, toen hij zag dat hij in plaats van de priesters te verbitteren of te vernederen, hen als 't ware verheerlijkte; want het geloof en vertrouwen dat hen bezielde, straalde van hunne lijdende gelaatstrekken. Het was trouwens ook niet

uit zwakte of vrees dat zij het bevel van den graaf volbrachten; zij waren de woorden van den psalmist gedachtig: 'Op de plaats mijner vreemdelingschap waren uwe instellingen mij bezingenswaardig.'[1)]

Op bevel van Willem van der Marck werden de gevangenen weder in twee rijen geplaatst. Men gaf de leekebroeders pieken in de handen, welke met klissen en andere struiken omwonden waren, en zoo trok de stoet de stad binnen. Sommige soldaten hadden takken van de boomen gescheurd en sloegen daarmede onbarmhartig in het gelaat en op denaakte schouders der martelaren, zoodat eenigen geheel onkenbaar waren van het bloed dat uit hunne wonden vloeide. Pastoor van Veghel ging met opgeheven hoofd tusschen zijne lotgenooten; hij geleek eer een overwinnaar, die zijn intocht deed, dan een gevangene, zooveel heerlijkheid straalde van zijn gelaat; en de gardiaan, die om zijn gebrand gelaat en den gezwollen blauwen kring om zijnen hals bijzonder de opmerkzaamheid der nieuwsgierigen opwekte was onophoudelijk bezig om zijne jongere medebroeders tot moed en lijdzaamheid aan te sporen.

Er was eene groote menigte menschen op de been; slechts hier en daar zag men enkelen, die in stilte een traan van het gelaat wischten, de meesten schenen elk gevoel van medelijden uit hun hart te hebben gerukt; want zij verdrongen elkander om den ongelukkigen scheldnamen naar het hoofd te werpen, hen in het aangezicht te spuwen of te slaan. Zoo wreed wordt de mensch, wanneer hij zich door zijne hartstochten laat vervoeren! Wie toch zou bij eenig nadenken niet diep bewogen worden, wanneer hij half naakte, deerlijk mishandelde natuurgenoten, al waren zij ook zijne vijanden, als slachtoffers gebonden langs de straat zag sleepen, te meer nog grijsaards, die schier niet meer konden gaan en door zweepslagen voortgedreven werden. En wie waren die beklagenswaardige schepselen, die men met zulk eene kanibaalsche woede vervolgde? Waren het booswichten, die zich aan de wetten der maatschappij vergrepen of het bloed hunner medemenschen gestort hadden? O neen, het waren meestal menschen, die in stille afzondering hunne dagen sleten, die de wereld slechts bij naam kenden en met niemand in vijandschap leefden. Het eenige wat men hun als misdaad aanrekende, was een onwankelbaarheid in het geloof hunner voorvaderen. En daarom werden zij op zulk eene wreede wijze mishandeld.

Zoo trok de betreurenswaardige stoet door de volkrijke straten van den Briel. Graaf Willem was te paard gezeten; hij had een riet in de hand waarmede hij, langs de rijen gaande, de gevangenen somwijlen onbarmhartig sloeg, wanneer zij uit vermoeidheid of pijn wat traag vooruitgingen. Men naderde eindelijk de groote markt alwaar de galg was opgericht. De martelaren, op het gezicht hiervan meenende dat hun einde nabij is, verheugen zich dat zij nu voor Christus zullen kunnen sterven, dat zij weldra het loon zullen ontvangen, hetwelk de Heer voor de getrouwen heeft weggelegd; zij verdubbelen hunne gebeden en spreken elkander woorden van moed en vertrouwen toe.

Nadat zij driemaal rondom de galg gevoerd zijn, geeft Willem van der Marck bevel om hen naar de gevangenis te brengen. Het was toen 8 uren in den morgen. De ongelukkigen hadden sedert hun vertrek uit Gorkum nog niets genuttigd, dan het weinige wat hun stil door den schipper was toegevoegd.

(*Wordt vervolgd.*)

1) Ps. CXVIII: 54.

De missie van Singapore.

Welk onbegrijpelijk vermogen het liefdevuur van den godsdienst op het hart van den rechtgeloovigen Christen heeft, zien wij vooral in deze dagen van ongeloof en ziekelijke philosophie, helder uitschijnen. Terwijl toch de wereldling geen andere spreuk schijnt te kennen dan: genieten en altijd genieten, put de christelijke liefde zich als het ware uit in het vinden van middelen om den kanker der maatschappij te genezen en de rampzalige slachtoffers van eigenbaat en zonde zooveel mogelijk uit hunnen treurigen toestand op te heffen. Onophoudelijk gaat zij, als eene teedere moeder rond, om te zoeken wat verloren, te genezen wat gewond en te versterken wat zwak is; neem haar een oogenblik van de aarde weg en gij zult deze van het licht der zon berooven. Wij willen hier niet over uitweiden, daar ons doel slechts is eene inrichting te beschrijven, die als een gedenkzuil in de tropische gewesten staat, om door daden van ware zelfopoffering, getuigenis van het Evangelie af te leggen.

Wij meenen onzen lezers geen ondienst te doen met de eenvoudige schets van het leven en werken der eerw. zusters missionnairen de ‘l'Enfant Jésus’ te Singapore en te Penang. Beide eilanden zijn bezittingen van Engeland en worden dus door een ultra-protestantsch gouvernement bestuurd, dat des te onverdraagzamer is daar het Anglicanisme nog meer vormen of ceremoniën van de oude eerbiedwaardige Moederkerk heeft behouden. Hetzelfde verschijnsel doet zich trouwens ook voor bij de Schismatieken, men denke slechts aan de bittere vervolging, waaraan de Polen onophoudelijk blootstaan; het schijnt dat overeenkomst de klove slechts nog breeder maakt; zoo ook bijv. is het bekeeringswerk der Arabieren, Maleiers, Javanen enz. veel moeilijker dan dat der Chineezen, Japanneezen enz.

Van de zijde des gouvernements dus hadden de eerw, zusters bij hare vestiging in Februari 1854 te Singapore, niets dan haat en tegenwerking te verwachten, vooral wijl er op gouvernementskosten eene soort van anglikaansche diaconessen gevestigd waren, wier werkzaamheid niet de geringste vrucht opleverde. De zusters hadden geene andere hulpmiddelen dan die, welke voor de eerste vestiging door het moederhuis harer orde te Parijs konden verstrekt worden; maar 's Heeren werk is niet dat der menschen gelijk en Hij bedient zich vaak van hetgeen zwak en arm is naar de wereld om te beschamen hetgeen aanzienlijk en groot waant te zijn. Groot waren de hinderpalen, die de heldinnen des kruises te overwinnen hadden, vooral wijl haar werkkring zeer uitgebreid was, daar hare Congregatie, ook wel bekend onder den naam ‘les soeurs mortes’ zich niet beperkt tot de eene of andere soort van liefdediensten, maar zich tot alle liefdewerken uitbreidt. Op even vindingrijke als kloeke wijze wisten de eerw. zusters in de stoffelijke behoeften van haar huis te voorzien. Zij verbonden nl. aan hare school eene toko, gelijk men in oostersche landen een magazijn of winkel noemt, en aldaar stelden zij verkrijgbaar artikelen voor dames en kinderen, die voor het meerendeel door de nijvere zusters en hare neophieten vervaardigd zijn. Dat deze tak van industrie ook nog bovendien zeer gunstig op het zedelijk en godsdienstig gevoel der vrouw kan werken, zal men spoedig ontwaren. Ieder toch, die slechts eenigszins met de wereld bekend is, weet hoe dergelijke zaken in handen van gewetenlooze lieden de strekking bij uitnemendheid hebben om veel kwaad te stichten. Hoeveel nuttige wenken kan echter de, vooral in koloniën als Singapore, zeer wereldschgezinde vrouw, ondanks haar zelve, in zulk eene inrichting opdoen? Wie toch kent niet de macht des woords? Verder legt men zich op den tuinbouw toe, en dit geeft dubbele vruchten, aangezien de maleische en chineesche kinderen daardoor tot nuttige bedrijvigheid aangespoord worden en zij

den arbeid leeren beminnen en hoogschatten, iets wat voor den Maleier en Chinees vooral zeer noodig is. Tevens hebben de zusters eene uitmuntende kostschool, die als eene groote weldaad voor de engelsche koloniën te beschouwen is; het eiland Singapore geniet nog bovendien het voorrecht, dat de kinderen het uitstekende externaat mogen bezoeken. Doch om alles beter in te zien, verzoeken wij beleefd met ons eenige bladzijden van ons reisjournaal te willen lezen.

Op den 1^en^ Februari 1871 verlieten wij de stad Soerabaya, tweede plaats van Ned. O.-Indië en den 6^en^ Februari stapten wij te Singapore aan wal, wij begaven ons onmiddellijk naar het huis der eerw. zusters de I'Enfant Jésus. Na eenige lanen van dat eigenaardige houtgewas, gelijk men het slechts in de keerkringslanden te zien krijgt, te hebben doorgereden, bevonden wij ons voor de hoofdpoort van het gebouw. Het ligt juist tegenover kerk en pastorie en is aan de voorzijde door een muur omgeven. Door een groote poort traden wij het woonhuis der zusters binnen. Het is à la rotonde gebouwd, beneden bevindt zich eene gezellige spreekkamer, waar niets sombers, noch treurigs den bezoeker afschrikt, integendeel iets zoo prettigs, zoo aangenaamst heerscht, dat men zich onwillekeurig als tehuis gevoelt.

Weinige oogenblikken verliepen er slechts tusschen onze aandiening en het verschijnen der eerw. Moeder Overste, die ons recht hartelijk verwelkomde. Een zeker gevoel van godsdienstige vereering maakte zich van ons gemoed meester, toen wij die eerbiedwaardige vrouw zagen, die reeds 17 jaren in deze missie werkzaam, stichteresse van dit huis en van dat op het eiland Penang is. Alvorens de merkwaardige inrichting zelve te bezichtigen, gingen wij den God-Mensch in het aanbiddelijk Geheim zijner eeuwige liefde, onze kinderlijke vereering en innigen dank brengen. Ten einde ons naar de kapel te begeven, moesten wij het woonhuis weder verlaten en eene kleine plaats overgaan. De kapel ligt allerliefst aan alle zijden door tuinen omgeven en is in ovalen vorm gebouwd. Zij staat geheel vrij en heeft aan beide zijden verscheidene ingangen, iets dat zeer veel tot orde, stichting en vooral tot de hier zoo noodige luchtververschingbijdraagt. Men zou niet vermoeden, dat men zich hier in een tropisch klimaat bevindt, zoo frisch, zoo zuiver is de atmosfeer, zelfs op het warmste uur en als de neophieten zich in het Godshuis bevinden. De balsemgeur der bloemen, die van alle zijde in het gebouw dringt, geeft aan het geheel iets zoo beminnelijks, zoo teeders, dat men zich tot bidden, tot vurig aanbidden gestemd gevoelt. Iederen morgen wordt hier het H. Sacrificie der Mis door een der eerw. paters Lazaristen van de fransche missie opgedragen, die tevens de biechtvaders van het gesticht zijn.

De kapel verlatende, komt men in eene prachtigen bloementuin, waardoor men, bij goed weder, naar de welingerichte schoollokalen gaat; bij regen bedient men zich van eenen zuilengang, daarvoor uitsluitend gebouwd. De scholen kunnen, wat bouworde, ventilatie enz. aanbetreft, gerust als modelscholen beschouwd worden. Wat ons bijzonder trof was de innige tevredenheid en kalmte, die op het gelaat der lieve jeugd schitterde en de eenvoudige, kinderlijke wijze van omgang met de eerbiedwaardige onderwijzeressen. Er heerscht trouwens onder de kostleerlingen zulk een uitmuntende geest, dat eereprijzen volstrekt onnoodig zijn. Vele jonge jufvrouwen mogen tweemaal per week tot de H. Tafel naderen, en toen wij het geluk smaakten, haar aan deze verheven handeling, die den mensch op aard tot een engel verheft, te zien deelnemen, konden wij niet genoeg in ons zelven de ingetogenheid en blijkbare groote vurigheid van deze onschuldige jeugd bewonderen. Toen wij haar in verschillende talen aanspraken kregen wij zeer gepaste antwoorden, die van

goede geestontwikkeling getuigden en met gepaste vrijmoedigheid gegeven werden. Ook de externen, ofschoon slechts van 8-4 uur bij de eerw. zusters vertoevende, gaven blijken van kennis en ontwikkeling niet alleen, maar tevens van goede zeden en godsdienstzin; deze kinderen zijn inderdaad parelen in de rijke kroon der zusters, aangezien de uren op de school doorgebracht niet alleen de eenige opvoeding zijn, maar tevens als tegengif moeten dienen voor den verpestenden adem der zonde, die de jeugd allerwegen in de kolonie Singapore inademt. Innig gevoelen de kinderen het verhevene der deugden en sluiten zich met aandoenlijke gehechtheid bij de zusters aan, bij die zichtbare beschermengelen der onschuld en deugd. Het is zulk een ten hemel verheffend gezicht, die steeds offervaardige bruiden des Heeren met de teedere kleinen, wier onschuld zij met Argusoogen bewaken en voor wier geluk zij leven, die waardige onderwijzeressen rein en vlekkeloos te midden eener wereld vol boosheid en zonden. 't Scheen ons een voorportaal van den Hemel, een oase in de barre zandwoestijn! Wat moet het oog des goddelijken Bruidegoms daar vol liefde van uit den geheiligden Tabernakel op zijne bruiden rusten. Dierbare jeugd! Wat is uw lot benijdenswaardig, in het heiligdom van deugd en ware ontwikkeling groeit gij op en wordt toegerust met die kennis, die den mensch veredelt en naar de volmaking voert, o, moge eens de schoone dageraad aanbreken, dat allen zulk een zegen moge ten deel vallen, dan zal een nieuw en veredeld menschengeslacht verrijzen en het aanschijn der aarde vernieuwd worden. Dat de school hier uitmuntend op het huisgezin werkt, hebben wij met vreugde opgemerkt, daar de ruime, schoone kerk des Zondags geheel gevuld was en de houding der gemeente inderdaad stichtendkon genoemd worden.

Ieder, die eenigszins met deze kolonie bekend is, zal wel weten dat ruim een jaar of twaalf geleden, de H. Diensten nagenoeg niet bijgewoond werden. Ook vernemen wij, dat tallooze huisvaders en moeders die ver van het pad van godsdienst en deugd waren afgeweken, door oprecht berouw met de Godheid verzoend, een nieuw leven in Christus hebben begonnen en thans toonbeelden van trouwe plichtsvervulling zijn. Wij konden slechts met moeite afscheid van de scholen nemen en toch er bleef nog zooveel te bewonderen. Zes dagen zijn helaas! een te korte tijd om zulk eene inrichting in al hare bijzonderheden te leeren kennen. Ook zij hier nog aangemerkt, dat het onderwijs in muziek, zang, teekenen, schilderen en vrouwelijke handwerken, boven allen lof verheven is en voortreffelijk hand aan hand gaat met het onderricht in de talen en wetenschappen.

De recreatie-zalen, refectoirs en dortoirs zijn in één woord uitmuntend en wij konden hier de offervaardigheid der reine christelijke liefde en den geest der eerw. Moeder Overste, die over gansch dien bouw architecte geweest is, niet genoeg bewonderen. Ook de wijken der neophieten, zoowel Maleiers als Chineezen en Klinganeezen zijn zoo doelmatig ingericht, dat de scherpste criticus er niet aan zou durven tornen. Hartroerend was het die vrouwen en meisjes, door de wateren des H. Doopsels herboren, hier in vrede, werkzaamheid en liefde vereenigd te zien, onder het werk den Heer lovende door heerlijk schoone gezangen, of elkander stichtende door christelijke gesprekken, of weder liefdevol te recht wijzende bij den arbeid, die naar ieders vermogen en aanleg is berekend; neen, die vrouwen en meisjes hebben zelfs in het uiterlijke niets gemeens met de zusteren van haren stam, die nog in den nacht der onwetendheid van den Islam of van het heidendom voortkruipen, hare helderstralende oogen, hare reine maagdelijke blikken riepen ons toe: Wij zijn

vrijgekocht door het bloed van den dierbaren Verlosser en de opofferende maagd uit het Westen heeft ons arme en verdrukte slavinnen met dat groote voorrecht bekend gemaakt. Hier hoorden wij den lof des Heeren zingen in de verschillende sanskritsche talen en vormen, en ondervonden tevens tot onze blijde verrassing dat de jongere neophieten zeer goed engelsch en fransch spraken; het godsdienstig onderwijs strekt zich zelfs uit tot de kerkelijke geschiedenis. Al de boeken zoowel de chineesche als de maleische zijn door de zusters geschreven en op de drukkerij der 2[e] inrichting te Penang door leekezusters, vooral chineesche, vervaardigd. De uitvoering, bijzonderlijk die der bijbelsche geschiedenis in het chineesch, was keurig.

Wilden wij nu nog het huis der weezen en verlaten kinderen beschrijven, wij zouden er een aardig boekdeeltje mede kunnen vullen, doch tijd en gelegenheid ontbreken ons, ook deze afdeeling was als al het andere. Hoe menig kind der zonde, met den vloek eener verblinde maatschappij beladen, wordt hier in een hemelbloem veranderd. Duizendwerf gezegende christelijke liefde, hoe na grenst uw vermogen aan de almacht! Van de onschuld tot de gevallenen overgaande, welden er in ons hart aandoeningen op, die onze pen niet weder kan geven. Buitengewoon zorgvuldig is dit kwartier ingericht, alles stemt er tot een zoet berouw en een innig vertrouwen op Hem, die gesproken heeft: ‘Er zal meer vreugde in den Hemel zijn over een zondaar, die boetvaardigheid doet, dan over 99 rechtvaardigen.’ Ja, hier wordt ware boete gedaan, hier voelt het hart dat eene oppervlakkige reiniging niet genoeg is, dat hij, die veel gezondigd heeft, ook veel beminnen moet, dat liefdetranen het vuur der goddelijke gerechtigheid kunnen uitdooven. Op het oogenblik van ons binnentreden in de ziekenzaal had juist eene chineesche Magdalena het tijdelijke met het eeuwige verwisseld. Dat de lieve Jezus die ziel in genade had aangenomen, getuigden, dunkt ons, die buitengewoon kalme trekken, die nog op het stoffelijk omhulsel waren achtergebleven en geen wonder, want hier was ware boete gedaan en al wie in boete en ootmoed wordt herboren is van het hemelsche geslacht; bovendien waakte aan dat ziekbed vele lange dagen en nachten een engel des vredes, een wezen dat nog slechts aan de aarde behoort om haar wel te doen. Toen de berouwvolle door het H. Sacrament der boete gereinigd in de armen van die reine, offervaardige maagd den laatsten adem uitblies, toen hebben gewis Gods engelen verheugd die ziel haren Schepper aangeboden en zal de H. Koningin der Maagden, deze herboren dochter in liefde hebben aanschouwd. En wie is die engel des vredes, die hier zoo tallooze bekeeringen bewerkt, die zuster in het eenvoudig gewaad der ‘soeurs mortes’? Het was eens eene schitterende bloem in de groote wereld van Parijs, geboren en opgevoed in de verblijven van weelde en pracht; doch hare reine ziel zocht het meer verhevene en ontvluchtte eene wereld vol verleiding en bedrog om zich geheel aan de liefde van Hem te wijden, die alleen alle liefde waardig is en door wien al het aardsche eene heilige wijding verkrijgt; hier zagen wij zoo duidelijk de gulden spreuk bewaarheid, ‘hoe meer men God behoort, hoe gelukkiger men den evennaaste maakt’. Zeer menschkundig heeft men in deze afdeeling der inrichting de europeesche, chineesche en maleische boetelingen van elkander gescheiden.

Betreden wij een oogenblik de wijk der ongelukkige dochters van Europa, die naar deze kolonie gingen om aardsche vaak verderflijke schatten te verzamelen, en nu te leur gesteld, vermoeid en afgemat naar ziel en lichaam, hier hoop en troost hebben gevonden. O zalige, éénige, katholieke godsdienst, bronader van alle heil, hoe gezegend zijt gij in uwe werken! Terwijl de kinderen Eva's naar dit verre gewest togen om voor goud haren Schepper te verloochenen, stevende eene vloot met kinderen van Maria naar deze kusten, om U als gij door de wereld verstooten zoudt

zijn, liefdevol in hare reine armen te ontvangen en U tot uwen Schepper terug te brengen. De meeste, die wijhier aantroffen waren dochters van het rijke Albion, van dat Engeland dat de wereld tracht te verblinden door reuzenwerken en stoffelijke welvaart, maar met al zijne schatten geene enkele anglikaansche liefdezuster kon scheppen, om de eenvoudige reden, dat eene liefdezuster een bekoorlijk viooltje gelijk is, dat slechts in de reine, zuivere lucht der eenige Moederkerk kan bloeien. Wat waren zij dankbaar en tevreden, die arme verlatenen; meest allen protestantsch zijnde, maakte het gezicht van zooveel deugden zulk een diepen indruk op haar gemoed, dat de meesten verzochten met de leer der Katholieke Kerk bekend gemaakt te worden en meest allen het geluk mochten smaken in den schoot dier trouwe Moederkerk terug te keeren. Zeer lief is het denkbeeld dat men hier de ongelukkige moeder niet van hare kindertjes scheidt; onder het oog eener zuster, die hun liefdevol te recht wijst en bijstaat, mogen zij zelven hare lievelingen verplegen. Ieder der europeesche Magdalena's heeft eene eigene kamer met een zindelijk, eenvoudig ameublement, bestaande uit een houten ledikant, waar tegenover een kleiner geplaatst is, wanneer zij haar kind in de inrichting medegebracht heeft, twee stoelen, eene tafel, waschgerieflijkheden, een boekenrekje, kleine kist enz. Allen verzamelen zich onder het oog eener zuster, aan een gemeenschappelijken disch, om den eenvoudigen, maar zeer zorgvuldig toebereiden maaltijd, in stilte en ingetogenheid bij te wonen. In een tuin, uitsluitend voor haar gebruik bestemd of bij ongunstig weder in eene daarvoor bestemde kamer, houden zij met eenige zusters recreatie. Bovendien ontvangen allen dagelijks een bezoek in hun eigen vertrek van de eerw. Moeder Overste. Niemand dan de eerw. koorzuster heeft toegang tot deze wijk. Moet eene der bewoonsters den eerw. priester spreken, dan begeeft zij zich naar eene daarvoor ingerichte zaal aan den ingang des kloosters, waar tevens het christelijk onderwijs aan de bekeerlingen wordt gegeven. Ook het oude-vrouwenhuis, alwaar zich echter slechts inlandsche en chineesche vrouwen bevinden, is zeer goed ingericht; tevens vindt men daar eenige blinden, krankzinnigen enz., die echter weder zoodanig afgescheiden zijn, dat zij de overige bewoonsters niet kunnen hinderen. Beperkt als wij moeten zijn, kunnen wij noch slechts mededeelen, dat de uitkomst van zooveel liefde, zeer gelukkig is. Tallooze vrouwen en meisjes keeren als goede burgeressen en trouwe leden der H. Kerk in de maatschappij op, blijven trouw aan de edele beginselen en stichten door woord en voorbeeld zoodanig, dat het gouvernement, voor ruim een jaar geleden, bij monde van den gouverneur der eerw. Overste berichtte, dat men in geval van geldverlegenheid gerust zijn toevlucht tot het gouvernement mocht nemen en dat als bewijs van hooge achting en dankbaarheid men een jaarlijks inkomen van *f* 5000 aan de inrichting wenschte aan te bieden. Dat dit echter beleefd door de eerw. zusters van de hand werd gewezen, dit zal ieder verstandig Katholiek wel begrijpen. Wat toch is der christelijke liefde van de missionarissen meer bevorderlijk dan onafhankelijkheid van eenig gouvernement, in deze dagen van uiterlijke en geheime vervolging van al wat heilig en edel is. Dat het ons smartelijk was van zulk eene modelinrichting te moeten scheiden, zal wel geen betoog behoeven en levendig gevoelden wij, bij het laatstvaarwel, hoeveel ware poëzie er in de christelijke liefde gelegen is en betreuren wij het, dat eene zaak, die zooveel schoons en uitmuntends bevat, niet algemeen gekend is. Mocht eene meer bevoegde pen dan de onze eens naar waarde die stichting, de parel van de indische missie beschrijven, dan achten wij den wensch van ons hart vervuld.

Allerlei.

De fransche schilder Charles Comte, van wiens penseel onderstaande gravure een der meest voortreffelijke voortbrengselen mag geacht worden, is een der uitstekendste leerlingen, die de school van den grooten colorist Robert Fleury heeft gevormd.

't Was vooral in 't historisch genre, dat zich Charles Comte zeer roemrijke lauweren verwierf. Voor 't meerendeel en bij voorkeur intusschen heeft hij zijne historische tafereelen uit de geschiedenis der zestiende eeuw gekozen. Als de voornaamste onder deze mogen o.a. genoemd worden: het bezoek van Karel IX aan Coligny, Hendrik III bij den hertog de Guise, de gevangenneming van Espagnac en Hendrik III.

Ook de jonge vrouw in 't huiselijk tafereel onzer gravure behoort tot dit tijdvak. 't Is Marie Touchet, die in 't bijzonder leven van koning Karel IX eene zoo groote rol heeft gespeeld en later de echtgenoote werd van Balzac d'Entragues. De schilder stelt haar ons voor op 't oogenblik, dat zij zich in den huiselijken kring bevindt.

MARIE TOUCHET.

Eene oude vrouw,

die stokdoof geworden was, zag een haan in kraaiende positie. Zij schudde bedenkelijk het hoofd en zegde: ‘Wat gaat toch alles achteruit. In mijn jongen tijd kraaiden de hanen dat het een lust was om te hooren, tegenwoordig gapen zij slechts.

Zekere dame,

die in haar leven juist geen kat was geweest om zonder handschoenen aan te vatten, lag eindelijk op haar sterfbed. Haar echtgenoot was er niet al te bedroefd om en troostte haar met de woorden: ‘wees maar niet bedroefd, vrouw, want eens moeten wij toch sterven.’

‘Domme vent,’ zegde de vrouw, terwijl zij al hare overblijvende krachten inspande, om haren man voor 't laatst nog eens ter deeg toete snauwen, ‘domme vent, dat is het juist, wat mij 't meest kwelt. Als men tien of twaalf maal moest sterven, dan zou ik er voor dien enkelen keer zooveel niet op tegen hebben.’

Wanneer Leopold I,

koning van België, op jacht ging, liet hij altijd een twintigtal flesschen wijn medenemen. Gewoonlijk gebruikte de koning er zelf niets van, doch zijn gevolg zooveel te meer. Op zekeren keer vroeg Leopold evenwel om een glas. ‘Sire, er is niets meer,’ was 't antwoord. - ‘Hoe, en heb ik u dan niet gelast, twintig flesschen meê te nemen?’ - ‘Ja, Sire, maar ook deze zijn leêg.’ - ‘Welnu,’ hernam de koning glimlachend, ‘dan neemt gij in 't vervolg 21 flesschen, opdat ik in tijd van nood, ook een flesch voor mijn rekening krijge.’

‘Wie mag er nu dan weer dood zijn?’

vraagde een nieuwsgierig dienstmeisje, als zij 's middags een lijkbidder voorbij zag loopen.‘Wel, dat zal Tabel zijn,’ antwoordde hare vriendin.

‘Tabel? Wie is dat?’

‘Ja, ik ken hem ook niet,’ hernam de andere, ‘maar dat weet ik wel, dat het nu precies vier uur is en dat onze Piet het mij van morgen uit de krant heeft voorgelezen: ‘om vier uur is Tabel dood’ (table d'hôte.)

‘Goede vriend, uw rekening kan niet uitkomen,’ zegde een reiziger tegen den kellner in een restauratie; ‘de biefstuk met aardappelen kost 60 cent, de halve flesch ook 60 cent, dus te zamen *f*1. 20.’

‘Pardon, mijnheer, op mijn lijst staat biefstuk met aardappelen 75 cent en een halve flesch idem dus...’

‘Maar, hoe is dat verschil nu mogelijk,’ hervat de reiziger, terwijl hij de spijskaart van de tafel neemt, ‘het staat hier toch juist op, gelijk ik gezegd heb.’

‘O, dat is heel goed uit te leggen,’ antwoordt de garcon, ‘gij hebt daar de tariefkaart van 't *bestellen* en ik die van 't *betalen*.’

Eene gewichtige ontdekking voor de kunst.

Een italiaansch priester te Milaan Malvezzi geheeten, heeft een uitvinding gedaan op het gebied der kunst, die vooral voor Italië van de grootste waarde is. Door middel van een chemisch preparaat is 't hem gelukt aan de muurschilderingen, die door den invloed van de lucht verbleekt waren, hunne oorspronkelijke, levendige tint weder te geven.

De academie van Milaan heeft een plechtig votum van dankzegging uitgebracht aan den bekwamen uitvinder, die in zekeren zin het bestaan heeft wedergegeven aan tal van schilderstukken, die men voor altijd verloren waande. Het verdient hierbij vermelding, dat Malvezzi reeds tien jaren geleden de eerste proeven zijner uitvinding heeft genomen en dat de fresco's, waarop hij de bewerking heeft toegepast, niets van hun frisch coloriet hebben verloren.

[Nummer 31]

Onze gravuren.

De gewelfde brug te Luik, in onze eerste gravure voorgesteld, werd in 't jaar 1860 gebouwd ter plaatse waar bisschop Reginardus in de 11e eeuw eene nieuwe brug deed vervaardigen, omdat hare voorgangster door de stormen van vroegere tijden reeds te veel had geleden.

Kan ook de tegenwoordige brug op geen historisch verleden roemen, de vorige bruggen waren zooveel te meer getuigen van onvergetelijke en bloedige gebeurtenissen. Zoo richtte o.a. Karel de Stoute in 1448 in hare nabijheid een vreeselijk bloedbad aan en verwoestte de brug voor het grootste gedeelte, terwijl een onvoorziene overstrooming der rivier de Maas in 1649 in haren omtrek verschillende slachtoffers eischte en ook de brug met vernieling bedreigde.

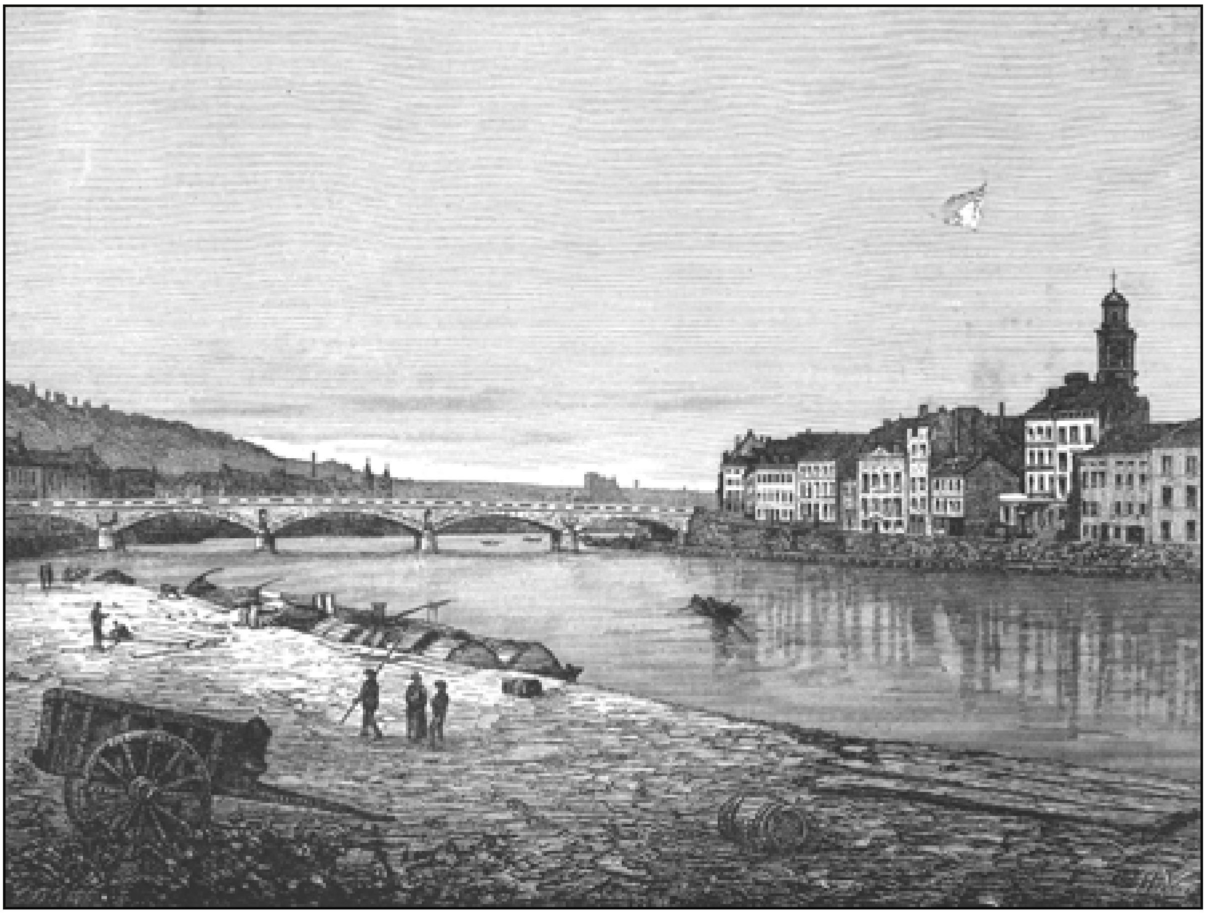

DE STEENEN BRUG TE LUIK.

Maximiliaan van Beieren liet op den voornaamsten bruggeboog een kleine schans bouwen met negen kanonnen bewapend, die de Dardanelle genoemd werd en op wier spits hij een bronzen Christusbeeld deed plaatsen, 't welk later op den voorgevel der St. Pauluskerk is gesteld. Dit kleine fort diende in tijd van oproer om de gemeenschap

tusschen de twee door de rivier gescheidene deelen der stad te onderbreken.

Tijdens de omwenteling der vorige eeuw, werd het kleine monument op 't midden der steenen brug een soort van tribune, van waar de eeredienst der Rede en der Vrijheid werd gepredikt.

Melancholie. 't Woord alleen vervult wellicht reeds velen met afkeer en doet hen aan een zwartgallige lastertong, een kwijnenden suffer, een onuitstaanbare denken. Toch is zulks geen vereischte en ook de melancholie ziet er niet altijd zoo hatelijk uit. De schilder Feyen-Perrin, aan wien wij de gravure op pag. 244 ontleenen, dacht er ook zoo over. En voorzeker, bij die eenzame boomen en bloemen, diezwijgende en toch zoo welsprekende natuur, daar is zij wel op haar plaats Zoo ge overigens de werkelijkheid nagaat, zult ge den melancholicus 't liefst in een prieeltje aantreffen, in een van die hoekjes met jasmijn en kamperfoelie begroeid, welke door zachtgevoelige menschen voor het gemak der spinnekoppen schijnen ingericht.

Een zekere dosis melancholie is in de huishouding der natuur niet van onpas. Een groot denker der oudheid acht zelfs het geniale zonder hare aanwezigheid onbestaanbaar. Wat meer is, soms gloeit uit de donkere asch der melancholie de vlam der levenslustigste vreugde en gelijk 't leven van den beroemdsten franschen blijspeldichter getuigt, kan soms een man, droefgeestig en mijmerend voor zich zelve als Molière, voor anderen eene onuitputtelijke bron van vroolijkheid zijn.

De korenoogst in een landschap van de fransche provincie Bretagne, heeft den schilder Feyen-Perrin ten onderwerp gediend van een tafereel, door hem in de omstreken van Cancale geschetst.

Cancale is eene zeestad, nabij de baai van denzelfden naam gelegen. De bouwlanden rondom de havenplaats leveren belangrijke opbrengsten en een ruim deel van den oogst wordt naar het overig Bretagne en de normandische eilanden verzonden.

Die graanvelden langs het strand, dat geheel landelijk tooneel op den voorgrond, waar men duinen en het visschers- of zeeliedenbedrijf zou verwachten, en daarachter de onmetelijke watervlakte, geven een verrassend effect. Het is wellicht daarom, dat des schilders keuze op die onderwerp viel.

Noordelijk van de have, plaats op aanmerkelijken afstand liggen de normandische eilanden, no[...]ne engelsche bezitting, die terug doen denken aan den tijd, toen Wrïnein de Veroveraar met zijne Normandièrs naar Engeland trok en er een nieuwe dynastie vestigde.

Cancale is thans de hoofdplaats van een kanton en behoort tot het departement Ille-et-Vilaine, aldus genoemd naar de beide rivieren, welke er hunnen loop hebben.

De beeldstormer en zijne dochter.
Door H.A. Banning.

VIII.

(*Vervolg.*)

Twee dagen later ging de graaf van der Marck met de armen over elkander geslagen in zijne kamer op en neêr. Zijn voorhoofd was gerimpeld, zijne wenkbrauwen

bedekten halverwege zijne sombere oogen, en men kon uit zijne geheele houding zien, dat hij in eene slechte stemming was. Hij stond eindelijk stil en zeide tegen een bediende, die aan de deur op zijne bevelen wachtte:

'Zeg aan die menschen dat mijn tijd te beperkt is om hen heden te ontvangen.'

'Dat heb ik reeds eenmaal gezegd, heer graaf, bemerkte de bediende, maar zij hebben mij geantwoord dat hunne boodschap geen uitstel gedoogde.'

'Ga!' zegde de graaf, terwijl hij van gramschap met den voet op den grond stampte.

De knecht verwijderde zich.

'Wat anders zou die burgers van Gorkum tot mij voeren, dan de hoop om het leven van die nietsbeduidende papen te redden?' mompelde de graaf half luid, terwijl hij weêr als vroeger de kamer op en neêr ging. 'Ik heb nu eenmaal besloten dat zij zullen sterven, en niemand zal mij in de uitvoering van dat plan belemmeren. Die ellendelingen! zij trotseerden mij nog in hun ongeluk, en het scheen mij somwijlen toe dat zij in al hunne ellende nog eenige overwicht op mij hadden.... Zoo trotsch en onbuigzaam is dat volk. Zij zullen sterven.... ik wil het!'

Eenige oogenblikken later trad de kamerdienaar weder binnen.

'Welnu, wat hebt gij te berichten!' vroeg Willem van der Marck.

'De burgers verzoeken nogmaals dringend om een gehoor, daar zij een lastbrief van den prins van Oranje bij zich hebben, welken zij uwe genade persoonlijk wenschen te overhandigen.'

Bij het noemen van des prinsen naam, werd de graaf bleek van toorn. 'Wat heeft Willem van Oranje met mijne zaken te maken?' riep hij, zonder er aan te denken dat hij niet alleen was, 'Wie heeft dien prins geroepen om mij of anderen wetten voor te schrijven? Ik zal hem toonen dat Willem van der Marck geene heerschappij duldt!' En hij liep weder onrustig heen en weêr, en knarste van woede op zijne tanden. 'Doch zijn aanhang is groot,' bromde hij in zich zelven; 'het volk loopt met hem weg, omdat hij weet te vleien; ik moet hem dus nog eenigen tijd ontzien; maar de priesters zullen sterven, al zou ik den Briel boven hen in brand steken.' Zich daarop tot den kamerdienaar wendende, zeide hij:

'Zeg aan de burgers van Gorkum, dat ik bereid ben hen te ontvangen.'

Weinige oogenblikken later traden eenige welgestelde burgers van Gorkum de kamer binnen. Zij maakten eene beleefde buiging en bleven op voegzamen afstand van den graaf staan.

'Weest zoo goed mij met de oorzaak uwer komst bekend te maken,' zegde Willem Lumey, die niet gewoon was vele plichtplegingen te maken.

Een der burgers trad eene schrede vooruit en zegde: 'Heer graaf, verschoon ons dat wij bij herhaling om een oogenblikkelijk gehoor verzochten; de zending waarmede wij belast zijn, gebood zulks.'

'Wie zijt gij?'

'Wij zijn burgers van Gorkum, leden van den senaat.'

'Hebt gij geloofsbrieven, die zulks bewijzen?'

De spreker ontvouwde een groot papier met zegels en reikte het den graaf toe.

Deze sloeg er een vluchtigen blik in en zegde: 'Het is in orde. Wat is uwe begeerte?'

'Heer graaf! de senaat van Gorkum die niets liever wenscht dan de rust en den vrede duurzaam binnen de muren der goede stad gevestigd te zien, verzoekt uwe hulp en medewerking om onzen burgers de vrijheid te schenken, welke hun is toegezegd en waarop zij recht hebben,'

'Gij zijt thans immers vrij, daar de Spanjaarden verjaagd zijn en uwe stad in onze macht is. Wat wilt gij meer?'

‘Wij wenschen de vrijheid welke ons geschonken is, niet in ijdele woorden, maar uit daadzaken te leeren kennen, heer graaf,’ klonk het moedig antwoord.

‘Wat meent gij hiermede?’ vroeg Lumey driftig.

‘Heer graaf, toen aan Marinus Brand het kasteel van Gorkum werd overgegeven, geschiedde dit onder voorwaarde dat allen, die er zich op bevonden, de vrijheid zouden hebben om te gaan waarheen zij willen. Die belofte met eeden bevestigd, is schandelijk geschonden.’

‘Ik meen toch vernomen te hebben dat den burgers werkelijk de vrijheid geschonken is.’

‘Integendeel, heer graaf! men heeft niet slechts eenigen van hen gevangen gehouden, maar daarenboven zelfs onmenschelijk mishandeld.’

‘Van wie spreekt gij?’

‘Van de priesters en kloosterlingen, heer graaf!’

‘Bah! dat zijn geene burgers van uwe stad; dat zijn burgers van Rome, zendelingen van den Paus, dien wij afgezworen hebben evenals wij de heerschappij van Spanje afzweren.’

‘Het zijn toch alle onze landgenooten, enkelen zelfs inboorlingen van Gorkum, die evenveel recht op hun leven en hunne vrijheid hebben als wij, heer graaf!’

‘Ik zeg u dat zij vreemdelingen, handlangers onzer vijanden zijn,’ riep van der Marck gramstorig.

‘Maar het zal u wellicht onbekend zijn, heer graaf, dat Marinus Brand allen, die zich op het kasteel bevonden, zonder onderscheid volle vrijheid bezworen heeft.’

‘Marinus Brand is een gek, een trotsche fortuinzoeker, die spoedig strenge rekenschap van zijne handelingen zal moeten geven.’

‘Was de belofte van onbeperkte vrijheid welke hij aflegde, in tegenspraak met uwe bevelen, heer graaf?’

‘Wie geeft u het recht mij te ondervragen?’ riep Willem Lumey toornig, daar hij in 't nauw gebracht werd.

‘Wij zijn burgers van Gorkum, leden van den senaat, heer graaf,’ sprak de woordvoerder met waardigheid. ‘Marinus Brand, die onder uwe bevelen staat, heeft de vrijheid van allen, die zich op het kasteel bevonden, met eeden bezworen; wij komen tot uwe genade om tegen zijne wederrechtelijke en schendige handelwijze te protesteeren en uwe genade te verzoeken, het plechtig gegeven woord te bekrachtigen, opdat het vertrouwen der burgers op de beloften en eeden uwer krijgslieden en onderbevelhebbers niet geschokt worde.’

Willem Lumey werd rood van toorn. ‘Gij spreekt hooge woorden,’ riep hij; ‘het schijnt dat de senaat van Gorkum mij wetten wil voorschrijven. Bij den duivel dat gaat te ver!’

‘De senaat verzoekt slechts eerbiedig dat al de burgers van Gorkum, ook de priesters, de vrijheid mogen genieten welke hun met eeden bezworen is.’

‘En ik zeg u,’ riep Lumey al meer en meer opgewonden, ‘dat ik al den priesters en monniken reeds duizendmaal den dood gezworen had, toen Brand nog slootgraver was; en dat ik hen zal vervolgen waar ik kan. Dat is mijn laatste woord, gij kunt vertrekken.’

Er lag iets onmenschelijks op het gelaat van den graaf van der Marck, dat de afgevaardigden deed huiveren, de woordvoerder liet zich daardoor echter niet afschrikken en hernam:

‘Vergun ons, heer graaf, u de bemerking te maken, dat het niet slechts de wensch van den senaat, maar ook de begeerte van een hooggeplaatst persoon is, dat de priesters en kloosterlingen van Gorkum in vrijheid gesteld zullen worden.’

'Ha, ik begrijp u, riep Lumey met een duivelschen glimlach om den mond, terwijl eene heftige beweging zijner vuisten van zijn wrevel getuigde. 'Ga voort!'

'De prins van Oranje,' zoo vervolgde de spreker, 'heeft voor twee dagen een brief aan al de bevelhebbers der steden uitgevaardigd, waarin hij gelast dat men geen der priesters of religieuzen om hun stand mag vervolgen of bemoeielijken, maar dat het zijn wil is, dat aan hen evenals aan alle burgers gelijke bescherming zal worden verleend. Wij zijn verzocht uwe genade dezen brief te overhandigen.' Dit zeggende reikte hij den graaf het bewuste bevelschrift over.

Willem Lumey nam den brief aan, doch wierp hem ongelezen op eene tafel welke in zijne nabijheid stond. Hij was woedend geworden en zijne oogen vlamden als die eens tijgers, terwijl zijne rechterhand krampachtig den knop van den sabel welke aan zijne heupen hing, omknelde. 'Wat vermeet gij u,' bulderde hij, 'mij te komen bedriegen! Ga, en zeg aan Willem van Oranje, dat de graaf van der Marck zich van niemand bevelen laat voorschrijven; zeg hem dat ik niet minder heer en bestuurder in de veroverde steden ben dan hij; want dat ik het ben, die het eerst den voet op den nek der trotsche Spanjaarden gezet en de banier der vrijheid in onze steden ontrold heb. Zeg ook aan uwen senaat en aan geheel de wereld, dat ik met dure eeden gezworen heb de vermoording van Egmond en Hoorne en andere edelen op alle priesters en monniken te wreken, die ik in mijne macht krijg. Uwe priesters zullen sterven, zoo waar ik graaf van der Marck ben. Gij kunt vertrekken!'

'Heer graaf....' bemerkte de afgevaardigde.

'Ga zeg ik u,' bulderde Lumey, 'en zoo gij nog een enkel woord over die ellendige priesters durft spreken, laat ik u als verraders in hechtenis nemen.'

Lumey had een onbeperkte macht in den Briel, er was voor de afgevaardigden dus geen andere weg dan aan zijn bevel te gehoorzamen. Zij gingen met een verscheurd hart van daar.

Het bevelschrift van den prins van Oranje, dat door de ijverige bemoeiingen van eenige vredelievende en verdienstelijke leden van den senaat verkregen en onder dagteekening van den 7^{en} Juli uitgevaardigd was, had de hoop op de bevrijding der priesters op nieuw opgewekt, niettegenstaande zij reeds naar den Briel overgebracht waren. Zij namen daarom het besluit om dat bevelschrift onmiddellijk aan den graaf van der Marck te overhandigen, en legden den weg van Gorkum naar den Briel met eene voor dien tijd ongehoorde snelheid af. Daar zij echter het hoogmoedig karakter van den graaf zeer goed kenden, besloten zij slechts in het uiterste geval van dien brief gebruik te maken, en eerst liever andere middelen tot bevrijding der priesters te bezigen. De uitslag bewees dat hunne vrees gegrond geweest was. Het bevelschrift dat de priesters moest redden, diende slechts om hun dood te verhaasten; waren zij nog in Gorkum geweest, wellicht zou men hun vertrek hebben kunnen tegenwerken; doch nu was het, helaas! te laat.

Het duurde nog lang eer graaf Lumey de woede welke in hem koekte, kon overmeesteren of bedwingen. Wanneer menschen als hij aan hunne driften den vrijen teugel gegeven hebben, worden zij er zelven de slaven van, en zij kunnen dezen niet gemakkelijk weder onder bedwang brengen. Langen tijd nog liep hij driftig de kamer op en neêr, den prins van Oranje, den senaat van Gorkum en alle priesters verwenschende, doch eindelijk zeide hij in zich zelven: 'Waartoe langer dieonrust, die drift? Wil de prins van Oranje mij den handschoen toewerpen, welnu ik zal hem

oprapen, en het lot moge tusschen ons beslissen. Ik heb evenveel recht op heerschappij als hij; want niemand heeft hem geroepen, evenmin als mij.' Daarop liet hij zich een beker wijn brengen, en ledigde dien, terwijl hij zich met een grooten patrijshond, zijn lieveling vermaakte, ten einde zich wat te verstrooien. Hij zal zich ongeveer een uur hiermede bezig gehouden hebben, toen zijn kamerdienaar een jong meisje aandiende, dat hem wenschte te spreken.

'Een jong meisje?' herhaalde de graaf met bevreemding, doch niet zonder vreugde dat zich eindelijk eene gelegenheid aanbood om hem in eene andere gemoedsstemming te brengen. 'Een jong meisje, dat is waarlijk een ongewoon bezoek.... laat haar binnen komen.'

Toen de deur weder geopend werd, trad Margareta, de dochter van den rooden Govert, in de kamer. Zij zag er zwaarmoedig uit, en de sporen van het lijden der laatste dagen waren duidelijk op haar gelaat zichtbaar; ofschoon zij schooner scheen te zijn geworden. Hare groote, zwarte oogen, die van heiligen ijver gloeiden, staken glinsterend, verblindend af bij haar sneeuwwit, hooggewelfd voorhoofd en zacht gekleurde wangen, die van de overspanning harer zenuwen getuigden. Zij was nog dezelfde schoone Margareta, maar het was alsof haar geest vele jaren ouder was, en de rijpe ernst van een meer gevorderd leven zich in haar bloeiend gelaat versmolten en er hoogere waardigheid aan gegeven had. Hare schoonheid was zoo indrukwekkend dat de graaf eene wijl sprakeloos bleef van verwondering over deze ongewone verschijning. Eindelijk sprak hij: 'Kom nader, mijn kind! wat is uwe begeerte?'

'Heer graaf,' zegde Margareta op smeekenden toon, 'word niet toornig, omdat een arm, ongelukkig meisje tot u hare toevlucht neemt.'

De zoete klank harer stem scheen den graaf aangenaam te verrassen, en hij zegde: 'Wees niet bevreesd, mijn kind, en zeg mij wat ik voor u kan doen.'

'O, heer graaf,' hernam Margareta, 'gij kunt mij de rust des levens, het hoogste goed op deze aarde wedergeven.'

'Spreek slechts, schoon kind!' zegde de graaf, onwillekeurig door den wondervollen toon harer stem getroffen, 'ik wil alles voor u doen wat in mijn vermogen is.'

'O, zou dat waar kunnen zijn,' lispelde Margareta, en zij streek met den palm harer rechterhand over haar voorhoofd en hare oogen, als waande zij te droomen; 'zou God mijn gebed verhoord hebben?.... O, heer graaf, herhaal die woorden; zij geven mij het leven terug.'

Graaf Lumey was zonderling te moede: wat zou een meisje hem te vragen hebben, wat hij, de veelvermogende man haar niet kon geven, 'Spreek slechts,' herhaalde hij, 'wat verlangt gij van mij?'

'Het is niet voor mij, heer graaf, dat ik tot u kom; het is voor een ongelukkige, die in boeien zit, en wien wellicht een smartelijke dood wacht?'

'Hebt gij een vader of minnaar in de gevangenis?'

'Een vaderlijken vriend, heer graaf, een man, die mij heeft gevoed en gekleed, toen ik van de geheele wereld verlaten was. O, heer graaf, ontferm u over den ongelukkige!'

'Wat heeft hij misdreven?'

'Niets, genadige heer! zijn geheele leven was slechts eene lange reeks van deugden en goede werken. Hij zegent waar hij komt, en op de plaats waar hij zijne voeten zet, heerschen vrede en geluk.'

'Gij spreekt zeer raadselachtig, mijn kind,' zegde Lumey meer en meer verbaasd; 'wie is die man?'

‘O, heer graaf!’ sprak Margareta, en zij stak de gevouwen handen smeekend naar hem uit, ‘word niet boos, wanneer ik u een naam noem, die u onvriendelijk in de ooren klinkt; hij is een der priesters van Gorkum, die hier gevangen binnengevoerd zijn.’

‘Wat zegt gij?’ riep Lumey onaangenaam verrast.

‘Het is voor pastoor van Veghel dat ik uwe genade inroep,’ smeekte Margareta. ‘O, schenk hem het leven en de vrijheid! de goede God zal u daarvoor met zijne gunsten en zegeningen overladen.’

‘Onmogelijk!’ riep graaf van der Marck, wrevelig opstaande, omdat de naam van den gehaten priester hem weder aan den senaat van Gorkum, en aan den prins van Oranje herinnerde. ‘Ik kan, ik mag hem niet redden, want hij is een vijand van den staat.’

Margareta was onthutst en de kleur van hare wangen verdween, omdat die woorden de hoop, welke zij voor een oogenblik koesterde vernietigde. ‘Hoe kan dat zijn, genadige heer graaf,’ sprak zij, ‘daar hij alle menschen als zijne broeders bemint en den armen en ongelukkigen bij nacht en dag zijne hulp en troost biedt. O, men heeft u misleid, heer graaf, men heeft u bedrogen, ik bezweer u dit bij al wat heilig is.’

Willem van der Marck bleef voor Margareta staan, zag haar vol verwondering aan en zeide:

‘Al de priesters der wereld zijn niet waard dat uw schoone mond genade voor hen vraagt. Gij zijt nog te jong om dit te begrijpen, mijn kind! Vraag mij eene stad, eene geheele provincie, en ik kan ze u geven, maar die priesters moeten sterven.’

Margareta sloeg hare groote gevoelvolle oogen tot den graaf op, die nog altijd voor haar stond, en zeide: ‘O, waarom is uw hart zoo wreed, heer graaf? waarom rukt gij het zachte gevoel der naastenliefde uit uwen boezem, om er vijandschap en haat in te planten, die u niets dan onrust en wroeging kunnen schenken? O, wistet gij eens hoe zalig, hoe zoet het is alle menschen te beminnen, hen allen met weldaden te overladen! Er is geene macht, geene grootheid denkbaar, die zooveel geluk schenkt.’

De graaf hield zijn blik onafgewend op Margareta gevestigd.

‘En wat kan de dood van dien eenvoudigen priester u baten,’ vervolgde Margareta op denzelfden, diep weemoedigen toon; ‘daar *gij* met macht en grootheid overladen zijt, en *hij* arm en nietig voor de wereld is? Slechts een wenk van u, en hij ligt als een worm in het stof vertrapt; slechts een oogwenk, en hij is vernietigd. Maar als dat oogenblik voorbij zal zijn, dan zult gij ook voor al de schatten der aarde zijn leven niet terug kunnen koopen, wanneer eenmaal uw hart eng en bang wordt, omdat gij rekenschap zult moeten geven van het bloed eens onschuldigen, die zich als een lam ter slachtbank heeft laten voeren.’

Willem van der Marck was wonderlijk te moede. ‘Waarlijk,’ zegde hij met een gedwongen glimlach, ‘waarachter hij zijne ontroering echter niet geheel kon verbergen; waarlijk, wanneer ons zulke schoone boetprediksters gezonden worden, dan kunnen wij de priesters wel missen.’

‘O spot niet,’ viel Margareta hem in de rede, ‘spot niet met mijn lijden, heer graaf! Zeg liever dat gij mijne bede hebt verhoord, zeg mij dat gij pastoor van Veghel het leven schenkt; het leven slechts, o heer en ik zal den lieven God dagelijks bidden dat Hij u bescherme, dat Hij u een lang en gelukkig leven schenke.’

Een oogenblik gevoelde Willem Lumey zich aangedreven om hare bede in te willigen, want het was alsof hij de tegenwoordigheid van het engelachtig wezen dat voor hem stond, zijne booze neigingen, als het ware uit eerbied voor haar, op den achtergrond weken. Doch dit duurde ook slechts een korten tijd; zijn hart was al te

bedorven, dan dat een goed gevoel hem lang kon bezig houden of beheerschen. Uit de diepte van zijn bedorven gemoed welden gedachten en voornemens op, afschuwelijk als zijn geheel bestaan.

'Hoe is uw naam, mijn schoon kind?' vroeg hij.

'Margareta, heer graaf.'

'Gij zijt even schoon en frisch als het bloempje dat uw naam draagt, Margareta!.. Wilt gij den graaf van der Marck dankbaar zijn, schoon kind, wanneer hij dien priester het leven en de volle vrijheid schenkt?'

'O ja, heer!' riep Margareta verrukt, 'ik zal u liefhebben als mijn weldoener, ik zal....' Doch hare stem verstomde eensklaps, en zij week huiverend een paar schreden terug, als hadde zij op een adder getrapt. Hare oogen hadden die van den graaf van der Marck ontmoet en daar als in een spiegel tot op den bodem zijner ziel gelezen. Een hoog rood kleurde hare wangen. Zij gevoelde zich beleedigd en in hare waarde gekrenkt. Fier hief zij het hoofd op en hare oogen glinsterden van eene heilige verontwaardiging. 'Neen, heer graaf! riep zij,'*gij* kunt geene goede daad verrichten, want uw hart is te ver van God afgeweken, te onrein, te veel omschorst met de zinnelijkheid des levens. Ik wil uwe hulp, uwe genade niet, want uwe gunsten zijn gevaarlijk als de beet eener slang, en de vloek des Heeren kleeft aan uwe bedoelingen. Ik zal u ook niet meer om het leven van dien edelen priester vragen, want gij haat hem te veel, omdat uw bedorven hart het licht dat van zijne deugden straalt, niet kan verdragen.'

'Zijt gij krankzinnig, meisje?' riep de graaf verbaasd over de geestkracht welke haar bezielde.

Doch zij hoorde zijne woorden niet. 'Ik kan, helaas! nu niets meer voor den ongelukkige doen,' zoo vervolgde zij, 'maar wij zullen u toonen, graaf van der Marck, dat wij met Gods genade blijmoedig weten te sterven, en dat er eene macht is, die de uwe overtreft. Niet om weerlooze vijanden te martelen en ter dood te brengen, maar om machtigen der aarde in het aangezicht te zeggen, dat zij laaghartig en verachtelijk handelen, dat zij slecht en bedorven zijn, zelfs dan wanneer zij weldaden willen bewijzen.'

De trotsche graaf kon den fieren blik van de kloekmoedige maagd niet verdragen, toen zij deze woorden sprak.

Dat is de heerschappij, de macht der deugd, waarvoor zelfs de boozen eerbied hebben.

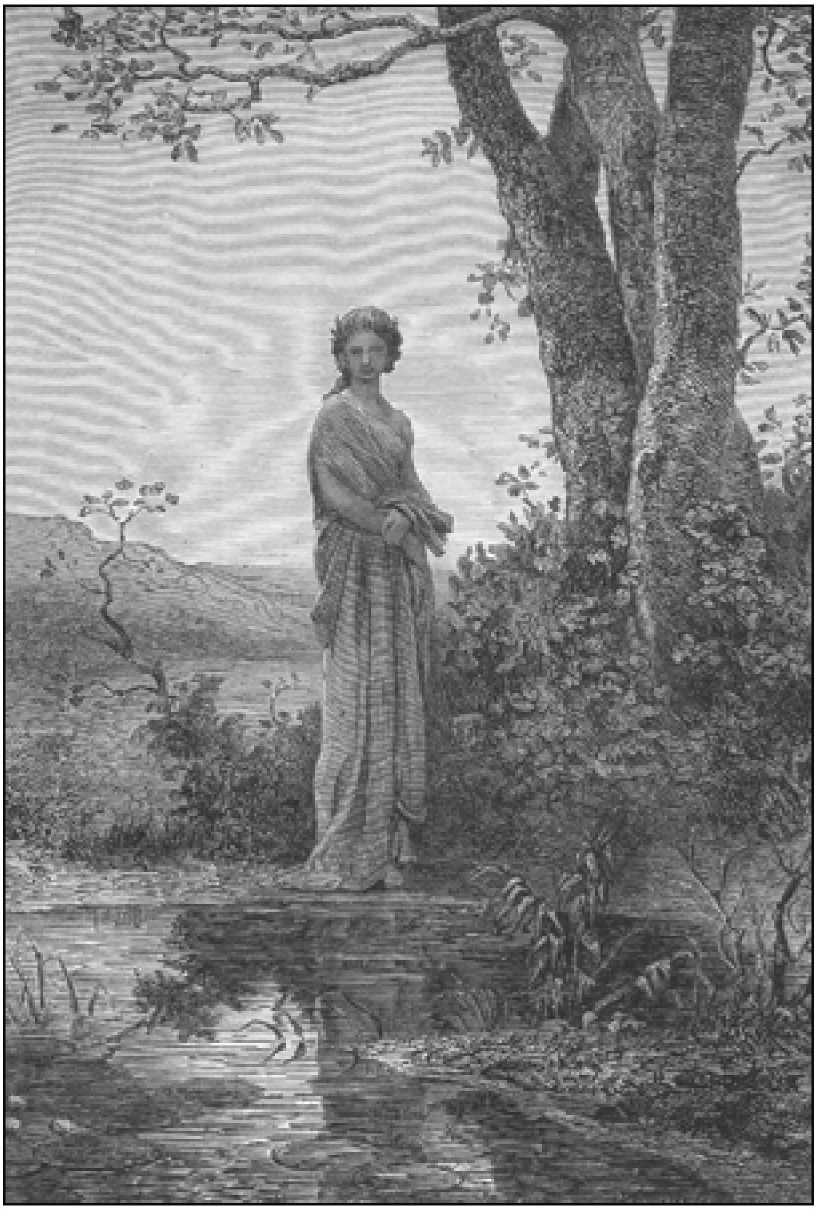

MELANCHOLIE.

Margareta gaf hem geen tijd om tot bezinning te komen. Zij strekte hare rechterhand naar hem uit, en hare stem verhief zich meer en meer. ‘Nog weinig tijds,’ zoo sprak zij, ‘nog weinig tijds, ik zie het in den geest, en de arme priesters zullen als martelaren van Jezus Christus de eeuwige heerlijkheid binnengaan, en ook mijn lichaam zal onder het aardsche leed bezwijken; maar *dan* als uw helsche dorst naar wraak gelescht is, dan zullen uwe wroegingen beginnen, en gij zult aan het uur denken, dat God u in Zijne genade heeft geschonken, maar dat gij moedwillig verworpen hebt. Denk aan het oordeel Gods, heer graaf!’

Toen zij dit gezegd had verwijderde zij zich, en liet graaf Willem in de hoogste verwondering over deze zonderlinge ontmoeting alleen.

Het was bijna avond geworden. De zon neigde ten ondergang, en hare goudgele stralen, opgevangen door duizenden kleine wolkjes, welke als schapevachtjes in het luchtruim dreven, drongen nog als een laatste afscheidsgroet van den dag door de bontgekleurde hooge vensterbogen de kamer van den graaf binnen. Van der Marck ging met onzekere schreden het vertrek op en neêr, en wanneer de gouden stralen van het wijkende zonlicht zich in zijn gelaat en oogen spiegelden, dan was hij

afschuwelijk om aan te zien. De onverwachte ontmoeting met het hem onbekende meisje was op zich zelve wel van weinig beteekenis, maar haar gedrag, hare houding en woorden hadden een diepen indruk op zijn geest gemaakt. Hij was bijgeloovig, zooals in den regel alle slechte menschen zijn, omdat hun hart van God afgeweken is en in het duister ronddoolt. Hij meende dat hem eene sibylle verschenen was, dat zijn lot afhankelijk was van hare woorden,.... en hij, de gevreesde man, beefde als een kind. De gloed der ondergaande zon werd steeds rooder en somberder, naarmate de avond naderde, en de gekleurde beelden en figuren der vensters wierpen fantastische schaduwen op den muur; doch zij waren slechts zwakke afschijnsels van de bloedige schimmen, welke het gemoed van den graaf bestormden. Hij huiverde als iemand, die de koorts heeft. Hij liet zich wijn brengen en zocht in den drank zich zelven te vergeten, of voor het minst de sombere denkbeelden te verdrijven; doch tevergeefs. Elke vernieuwde straal van het deinend licht deed hem schrikken; hij zwolg met groote teugen, doch kon de rust niet vinden, die hij zocht. Met de bontgekleurde gestalten, welke zich onrustig op den muur bewogen, kwam een lang verleden zich als een beweegbaar panorama voor zijn geest vertoonen, en overal en altijd vond hij de gestalte terug van de eenvoudige maagd, die door haar zonderling gedrag deze ongewone onrust in zijn gemoed had opgewekt. Hij zag zich in dat denkbeeldig panorama als kind onschuldig spelende aan den schoot zijner moeder; en aan zijne zijde stond zijn beschermengel met het gelaat en de gestalte van Margareta. Hij was een jongeling geworden en gevoelde de eerste schemering eener onschuldige liefde in zijn gemoed opwellen, en het voorwerp dat zijne verbeelding hem voorspiegelde, was al weder die maagd zoo schoon, en toch zoo verschrikkelijk. Zij was overal. Zij stond naast hem en wees met een bloedenden vinger op de tooneelen van zijn later leven, welke zich afzichtelijk aan zijne oogen vertoonden.

Hij zwolg steeds voort, en toen het rood en somber zonnelicht geheel verdwenen was en de duisternis het vertrek opgevuld had, toen was ook de laatste straal van bewustzijn uit zijn hart geweken, maar de krampachtige beweging zijner gelaatstrekken bewees dat zijne gewetenswroegingen hem ook in den droom vervolgden. Zijn kamerdienaar had licht gereed gezet, hij kwam en ging, maar de graaf hoorde of zag hem niet.

Zoo naderde het uur van middernacht.

Eindelijk opende hij de oogen en sloeg een blik in het rond. Het scheen hem te verheugen dat alles wat hij zag hem bekend was. Hij stond op, liep waggelend een paar malen op en neêr en zeide in zich zelven: ‘Hoe dwaas om zich over droomen te verontrusten! Ben ik dan een kind geworden, dat een zwak, krankzinnig meisje mij kan verontrusten en beangstigen! Voorzeker, zij was krankzinnig; want hoe zou zij anders mij, den machtigen graaf van der Marck hebben durven bedreigen! En ik heb mij door hare waanzinnige taal laten begoochelen; hoe dwaas!.... Toen viel zijn oog op het bevelschrift van den prins van Oranje, dat nog altijd op de tafel lag. Hij las er eenige regelen van en zijne wenkbrauwen fronsten zich bedreigend en zijn gelaat werd boosaardiger, naarmate hij verder las. Eindelijk wierp hij het geschrift op den grond, vertrapte het zegel van den prins onder zijne voeten en riep heftig: ‘Ik wil toonen dat ik mij evenmin door een prins laat verschrikken of bedreigen, als door een opgewonden meisje begoochelen. De priesters zullen nog dezen nacht sterven. Er moet een einde aan de zaak komen.’

Hij sloeg bij deze woorden zoo heftig met de vuist op de tafel, dat de halfgevulde beker omviel en de wijn met een straal op den grond liep. ‘Zóó zal ook hun bloed stroomen, trots alle macht der wereld!’ riep hij, en hij geraakte in dien staat van dolle drift en woede, welke aan zinsverbijstering grenst, en die hem, zooals de geschiedschrijvers van dien tijd melden, meermalen overviel.

Zijn kamerdienaar was op de luidruchtige alleenspraak van zijn heer toegeschoten, en vroeg: ten eenenmale onbekend met en half verbijsterd over den toestand waarin hij hem zag, naar zijne bevelen.

‘Zend terstond iemand naar Jan van Omaal, die de wacht houdt over de gevangenen van Gorkum,’ zoo klonk zijn bevel, ‘en laat hem weten, dat het mijn wil is dat de priesters nog dezen nacht ter dood gebracht worden.’

De teerling was geworpen.

IX.

Toen Margareta voor de poort van Gorkum's beroemd kasteel door overmaat van smart bewusteloos was neêrgezegen, had Koenraad die tevergeefs naar hulp rondzag, haar met groote moeite in zijne armen naar het huis zijner meesteres teruggebracht. Dit had hem veel moeite gekost, want hij was reeds bejaard en niet gewoon groote lasten te dragen. Hij moest dan ook dikwijls rusten, en zond menige bede naar den hemel voor het behoud van het arme kind, dat geen teeken van leven meer gaf. Er heerschte eene groote ontsteltenis in huis, toen Koenraad het bewustelooze meisje met behulp van Rutger van Est naar binnen droeg. Eerst dacht men dat zij gedood of gewond was, maar toen de oude Koenraad bij tusschenpoozen gezegd had wat hun was overkomen, en verzekerde dat zij slechts in bezwijming verkeerde, maakte hun schrik plaats voor allerlei bemoeiingen om haar in het leven terug te roepen. De jonkvrouwen schreiden luid op den aanblik van het schuldelooze en door haar hooggeschatte meisje, dat als een marmeren beeld daar neder lag; de oude dame wist echter met meer bezadigdheid, haren leeftijd eigen, de meest gepaste middelen aan te wenden en wel met dat gevolg, dat Margareta na verloop van een half uur hare oogen weder opende.

DE KORENOOGST IN BRETAGNE.

Het duurde lang alvorens zij haar geheele bewustzijn terugkreeg, en toen zij eindelijk in staat was om zich de hoofdtrekken van het nachtelijk tooneel voor den geest te halen, en zij aan hare machteloosheid dacht, maakte eene stomme smart zich van haar meester. De jonkvrouwen waakten dien nacht bij haar en verzorgden haar met eene teederheid alsof zij hare zuster was.

Rutger van Est had zich zoo spoedig mogelijk naar huis begeven, alwaar men over hem in de grootste ongerustheid verkeerde. Den volgenden morgen werd hem al spoedig in het geheim bericht, dat de priesters werkelijk dien nacht naar den Briel vervoerd waren. Zijn eerste werk was, zoo mogelijk iets van Govert's toestand te vernemen; want hij stelde niet alleen zeer veel belang in de ongelukkige Margareta, maar de geestdrift van dat meisje, de overtuiging waarmede zij van haar vaders macht sprak, had zich ook onwillekeurig aan hem medegedeeld. Hij hoopte, waarom wist hij zelf niet, dat Govert wanneer hij in vrijheid was, nog wel een middel zou weten te vinden om ten minste uit liefde voor zijne dochter den zeer beminden pastoor van Veghel het leven te redden. Kon hij maar iemand vinden, wien het mogelijk was toegang tot de gevangenis te verkrijgen. Zijn schrander doorzicht deed hem al dadelijk

het oog slaan op den heelmeester, die dagelijks op het kasteel kwam en zich door eene gepaste vrijmoedigheid daar als het ware een doorloopenden vrijbrief had weten te verschaffen. Aan dezen man, die, zooals de geschiedschrijvers verzekeren, tot zijne familie behoorde, wilde hij de zaak toevertrouwen. Nog voor den middag had hij dezen van de geheele toedracht der zaak ingelicht, en daar er geen tijd te verliezen viel, met hem middelen beraamd, die de bevrijding van den beeldstormer konden bevorderen. Hoe zonderling! Voor weinige dagen was Govert de hevigste vervolger van pastoor van Veghel en thans beschouwde men hem als den eenigen man, die hem kon redden. De heelmeester begaf zich, volgens zijne gewoonte, naar het kasteel en wist door gepaste woorden, en wat meer zegt door geld, toegang tot den gevangene te verkrijgen. Hij was voorzien van eene vijl en eene touwladder, welke moesten dienen om den gevangene het ontvluchten gemakkelijk te maken. Govert zat in stomme wanhoop in zijn donkeren kerker. De weinige uren, welke hij had doorgebracht, hadden wonderlijk

op zijn gemoed gewerkt. De laatste ontmoeting met zijne dochter, hare teederheid en liefde, hadden in zijn hart gewaarwordingen opgewekt, die hem tot dusverre vreemd waren. Hij gevoelde al de diepte der ellende, waarin hij zich had gestort; hij vergeleek zijne vrienden, die hem slechts vleiden omdat zij hem vreesden, bij zijne dochter, die hem nog beminde, ofschoon hij haar verstooten en vervolgd had. Het was geen berouw dat hem bezielde, want hij dorstte naar wraak, maar hij gevoelde behoefte aan iets, dat hij in den zwijmel van zijn ongebonden leven tevergeefs gezocht had en dat hij in de liefde en genegenheid van zijne dochter meende te zullen vinden. Daarom zou hij ook alles wat in zijn vermogen was, aangewend hebben om aan het verlangen, dat geheel hare ziel boeide, te voldoen. Hij zou pastoor van Veghel het leven gered hebben, ofschoon hij hem nog steeds haatte, want in zijn hart was hij nog altijd de oude beeldstormer.

Margareta had waarheid gesproken: de liefde is sterker dan de haat.

(*Slot volgt.*)

Een man naar Gods hart.

Onder de sterfgevallen, welke in den laatsten tijd door de dagbladen werden aangekondigd lazen wij dat van den eerwaarden pater Joannes van Rooij, priester-missionaris van de Congregatie der Redemptoristen.

Dit eenvoudig maar veelbeteekenend bericht deed bij velen het verlangen geboren worden, om den verdienstelijken overledene meer van nabij te leeren kennen. Wij zullen daarom op de meest eenvoudige wijze dit bericht door eenige bijzonderheden aangaande het leven en den dood van dien zalig ontslapen missionaris toelichten, waaruit blijkt dat hij niet ten onrechte en door zijne oversten, en door zijne medebroeders, en door de negerbevolking betreurd werd.

Ja, hij werd diep betreurd door zijne oversten, want hij was in den volsten zin des woords hun troost.

Kinderlijke liefde, eenvoudige gehoorzaamheid, volmaakte bereidvaardigheid kenschetsten van jongs af zijne betrekking tot zijne oversten. Zij konden dan ook over hem beschikken naar goedvinden, zonder vrees van ooit tegenspraak of weêrzin van zijnen kant te ondervinden. Ofschoon vreemd in de engelsche taal begaf hij zich evenwel in het jaar 1861 volgaarne naar Engeland en Ierland, destijds nog met Holland tot ééne provincie der Congregatie vereenigd. Trouwens hij was overtuigd dat de gehoorzaamheid wonderen werkt en dat men ten slotte slechts goed doet in zooverre men Gods H. Wil vervult. Toen in het jaar 1865 Z.H. Pius IX de missie van Suriname aan de Redemptoristen in Nederland toevertrouwde en Mgr. Swinkels tot apostolisch vicaris benoemde, vestigde deze al aanstonds het oog op onzen pater van Rooij als metgezel, dien hij immers als oud-provinciaal door en door kende Deze keuze was onzen pater welkom en hij gevoelde zich gelukkig waardig bevonden te zijn de arme negers te hulp te mogen snellen.

Was zijne gehoorzaamheid tot dan toe volmaakt geweest, hier werd zij heldhaftig. Na het vertrek van den eerw. heer Masker naar het vaderland, werd pater van Rooij met de herderlijke bediening der St. Rosa-kerk in de stad Paramaribo belast.

Dat dit geen lichte taak voor hem was, laat zich begrijpen, als menin het oog houdt, dat genoemde kerk op twintig minuten afstand van het gemeenschappelijk huis der

missionarissen waar ook hij inwoonde, gelegen is, en hij tweemaal daags, 's morgens en 's namiddags, heen en weer moest gaan ter vervulling zijner bedieningen. En toch, gesterkt als hij was door de genade die den gehoorzame overvloedig geschonken wordt, torschte hij dien last met heilige blijdschap. Hooren we hem zelven dit getuigen in zijne herinneringen. Zijne taal draagt den stempel van naieve oprechtheid, zooals men die slechts in vertrouwelijke of voor eigen gebruik bestemde aanteekeningen vindt.

'Kruisjes en wederwaardigheden hebben ons niet ontbroken, vooral in de eerste tijden. Ik spreek nog niet eens van gele koorts etc. - maar het zij ter eere van den goeden God gezegd, Zijn gevoelige bijstand en vertroostingen hebben ook niet ontbroken, en de ondervinding heeft mij geleerd, dat wanneer de natuur het meest te lijden heeft, alsdan onze ziel gewoonlijk den meesten inwendigen troost gevoelt.'

Iets verder gaat hij aldus voort: 'Ik herhaal wat ik boven zegde, hoe meer ons lichaam lijdt, hoe meer onze ziel gewoonlijk door God vertroost wordt. Is het niet waar, mijne ziel, herinnert gij u niet wat uw lichaam het eerste jaar vooral in Paramaribo te lijden had, niet van buitengewone lichaamskwalen, - die hevige koorts uitgenomen - maar eenvoudig in de bediening van St. Rosa-kerk? Herinnert gij u nog, mijne ziel, hoe, terwijl gij dikwijls in eene brandende zon door het gloeiend zand gingt, gij daar als ademloos stondt? Maar herinnert g iju ook nog wel, hoe dan die woorden van onzen goddelijken Zaligmaker: Ita Pater etc. (Ja Vader, wijl het alzoo uw welbehagen is geweest) - en die andere van Paulus: in ipso vivimus et movemur et sumus. (In Hem leven wij, en bewegen wij ons, en zijn wij), u met heilige gevoelens bezielden, en u als het ware alle lichamelijke vermoeienissen deden vergeten? en vooral als daar nog bij kwam die zoete troost van eene of andere ziel voor de eeuwigheid gered te hebben!'

Twee jaren later belastte hem de gehoorzaamheid met een nog uitgebreider en moeielijker werkkring op de static Coronië. Het ging hem echter als zekere planten die, als zij naar een zwaarderen grond worden overgeplaatst, nog weliger groeien. Daargelaten de velerlei ontberingen, veroorzaakt door het moeielijk en ongeregeld verkeer met Paramaribo, de ongeriefelijke woning, die den mission arissen tot huisvesting dient, de overvloed van veelsoortig, zelfs gevaarlijk ongedierte, de vreeselijke stormen, die daar niet zelden loeien, het gebrek aan drinkbaar water ten tijde der droogte en meer dingen van soortgelijken aard, waaraan men aldaar blootgesteld is, levert deze post een zwaren arbeid op aan de dienstdoende geestelijken. Coronië heeft eene uitgestrektheid van 5 à 6 uren gaans langs de zoogenaamde Wilde Kust van Suriname met eene reeks aan elkander grenzende plantages. Behalve de herderlijke bedieningen, de dagelijksche onderrichtingen en hunne kloosteroefeningen, moeten de missionarissen de Katholieken op de plantages gaan bezoeken en ook zelven voor de kinderen school houden. Buiten de parochiale kerk te Coronië bestaat er op drie uren afstands nog eene kapel op Burnside, waar des Zondags door een der twee op de Kust aanwezige paters dienst wordt gedaan. Hoeveel zelfopoffering deze bediening vordert, blijkt ons het duidelijkst uit de reeds genoemde herinneringen van pater van Rooij, want hij belastte zich bij voorkeur met deze zware taak.

'Om van mijne eerste twee jaren op Coronië te spreken, daar heeft Jantje van Rooij ook nog al eens zware reisjes te voet moeten afleggen, maar dit had ook ter zelfder ure zijne belooning. Niet waar mijne ziel? of deden die met geene pen te beschrijven samenspraken tusschen u en uwen goddelijken Bruidegom, dien gij soms het geluk hadt in het Allerheiligste, verborgen onder de nederige gedaante van brood, op uwe

borst te dragen, deden die zoete samenspraken u niet de vermoeienis op den weg naar Burnside vergeten? En als u dan somtijds van alle kanten het zweet afdroop, en zelfs niet-Katholieken hunne handen ten hemel hieven, en daardoor hunne verwondering te kennen gaven over onzen zielenijver, o, dan kwam er soms wel eenige zelfvoldoening in ons op, maar dan zegden wij, niet waar, om den duivel te beschamen: moge dit zweet vereenigd met het bloed van Jezus medewerken tot bekeering van die ongelukkigen! En wij moeten het tot glorie van God bekennen, de Heer heeft onze werkzaamheden op Coronië gezegend, het geloof onzer Katholieken is verlevendigd.'

Kon het anders, of Gods Voorzienigheid moest met eene bijzondere zorg over zijn edelmoedigen dienaar waken? Een feit, dat wij opgeteekend vinden in zijne 'Herinneringen,' legge hiervan getuigenis af.

'Het had tusschen Zaturdag en Paaschzondag, zoo schrijft hij, zoo verschrikkelijk geregend, dat wij niet hadden kunnen slapen, en toen wij 's morgens vroeg opstonden, ontwaarden wij dat onze tuin, om zoo te zeggen, in eene zee herschapen was. Wij waren dus niet zeer tot vreugde gestemd; zou ik naar Burnside rijden? - Daar het op den duur al te zwaar was om de reis naar Burnside en andere plantages te voet te doen, had Mgr. Swinkels voor Coronië een muilezel en een rijtuig laten aanschaffen. - Er was voor en tegen, de wegen waren zeer slecht, het dreigde nog meer te zullen regenen; maar het was bepaald, er moesten heidenen gedoopt, bekeerlingen met de Kerk verzoend, Paaschbiechten gehoord worden; dus, in Gods naam, ik zou gaan, alles werd in gereedheid gebracht met de intentie om op Burnside te vernachten. Alles gaat wel een uur ver; ik tracht mij zelven in eene godvruchtige en vroolijke stemming te brengen, ten einde die aan mijne toehoorders te kunnen mededeelen, toen eensklaps de muilezel als het ware met den duivel bezeten werd; hij schopt en stampt, er gaat iets los of er breekt iets; dan gaat hij op hol, van den weg af langs eene diepe helling. Mijn God! verzuchtte ik, wat gaat er nu gebeuren. een van twee, of wel de muilezel of het rijtuig gaat op mij nedervallen? Maar terwijl ik nog op deze wijze redeneerde, was ik reeds buiten gevaar. Want op hetzelfde oogenblik dat het rijtuig overhelde om te tuimelen, gleed ik zachtjes er uit; de ijzeren staven, die de disselboomen met het rijtuig verbonden, braken, er kwam dus eene scheiding tusschen den muilezel en het rijtuig en terwijl ik het laatste achter mijn rug in de diepte hoorde nederploffen, liep de muilezel nog eenige schreden met mij vooruit; toen braken de riemen die ik nog immer met beide handen vasthield, en zoo stond ik daar ongehinderd op den landweg, met het eene oog den muilezel, die de vlucht nam, nastarende, met het andere oog naar het omgeslagen rijtuig gekeerd. Wat nu gedaan? Eerst den goeden God hartelijk bedanken, die mij zoo wonderbaar gered had. Vervolgens moed opgevat, dat alles terecht zou komen, hopende dat ik zelfs dien morgen nog op Burnside zoude komen, alhoewel ik er bijna nog twee uren van verwijderd was, en ik daar geheel alleen stond zonder een sterveling om mij behulpzaam te zijn. Ik ben in mijne hoop niet te leur gesteld geworden! De muilezel was op eene nabijzijnde plantage binnengeloopen, en had de menschen daar met schrik en angst voor mijn lot vervuld. Een jong mensch (Hernhutter) had het dier opgevangen en kwam dadelijk in vollen galop naar de plaats des onheils aangereden. Dus het dier was weder in mijn bereik, en daar ik als door een zeker voorgevoel (door God daartoe aangeraden, gelijk een negerjongen opmerkte) den zadel ook bij mij had, besloot ik er gebruik van te maken, en, tot mijne groote verwondering, de muilezel was zoo bedaard, alsof er niets gebeurd was. Ik was ook zoo kalm, dat eene oude negerin zegde: 'Zie, vader doet niets dan lachen, en wij zijn half dood van schrik.' Een braaf Katholiek

biedt zich aan, om het ontredderde rijtuig naar Burnside te trekken, waar het gratis gerepareerd is. En zie, hier kwam ons nog de goede dienst van een Israëliet van pas. Deze leende namelijk een van zijne ezels om het rijtuig naar genoemde plaats te brengen. Zie, zóó heeft onze Lieve Heer zich van Hernhutters, Joden enz. bediend om een armen missionaris bij te staan. Moge de Heer het hun vergelden! Maar luister eens, ik ben nog niet op Burnside, ik stap zachtjes vooruit; ik had nog een tamelijk zwaar pakje met de eene hand vast te houden; de weg stond op vele plaatsen diep onder water, het begon intusschen ook weder sterk te regenen en toch deed ik niets dan vroolijk zingen: Laudate Dominum omnes gentes; Looft den Heer alle volkeren enz. Maar daar doet de muilezel weder een van zijne gewone knievallen, en daar ligt dan Jantje van Rooij met zak en pak in 't slijk! Abuis! Ik verloor gelukkig mijn evenwicht niet; en nauwlijks had eene negerin, die mij op korten afstand volgde, tijd om een diepen zucht te lozen, of het dier was weer op de beenen, en weldra waren wij op Burnside, druipende van het regenwater. Daar een weinig de kleederen bij 't vuur gedroogd, eenige verwisseld, dan eene plechtige H. Mis gezongen, het volk een hartelijk woordje toegesproken, wat in de gegeven omstandigheden eenen diepen indruk maakte; - en zoo was het tusschen een en twee uur, toen ik een kopje warme chocolade had. En toch was ik niet oververmoeid, zoodat ik na den middag weder een frisch man was om biecht te hooren en eenigen tot den doop voor te bereiden, en dus daags daarna het genoegen had een ouden heiden te doopen en vier personen met de kerk te verzoenen.'

Diep betreurd was pater van Rooij ook door zijne medebroeders, want hij was hun voorbeeld. Overal waar hij gevestigd is geweest, heeft hij den goeden geur van zijn stichtenden wandel, van zijne stipte onderhouding der kloostertucht, van zijne teedere godsvrucht tot het H. Sacrament en de H. Maagd en van zijn goedhartigen inborst, die zich naar alle karakters wist te plooien en de hartelijkste opgeruimdheid uitlokte, achtergelaten In zijn proefjaar zich uitsluitend toewijdende aan de geestelijke oefeningen legde hij den grondslag van het inwendig leven zoo diep, dat de stormen van het werkzaam leven den bouw volstrekt niet konden schaden. In zijne studiejaren wist hij aan zijne voortdurende streving naar steeds hooger volmaaktheid de ijverige behartiging der gewijde wetenschappen te paren. De herinnering aan dien vromen student, die door zijne diepe ingetogenheid, voorbeeldige zedigheid en diepe godsvrucht iedereen, die hem bij het H. Misoffer aan het altaar dienen zag, zoo uitermate stichtte, leef ook nu nog bij de bewoners van Wittem voort.

Dat hij ook in latere dagen zijn vroeger gedrag niet verloochende, behoeft wel geen verder betoog; men heeft zich slechts te herinneren aan die groote edelmoedigheid, aan die heldhaftige zelfopoffering, aan dien geest van onafgebroken gebed en innige vereeniging met God, aan die volmaakte getrouwheid aan al zijne beroepsplichten, aan die onverstoorbare opgeruimdheid, die zoo duidelijk uit de boven aangehaalde feiten uitschijnen om te besluiten, dat hij ten allen tijde een voor beeld was voor zijne broeders. Voegen wij hier nog bij, dat afgunst hem onbekend, kwaadspreken hem vreemd was; dat de eer en de goede naam van een ieder hem zoo zeer ter harte gingen dat, zoo men in zijn bijwezen de fouten en gebreken van anderen aanroerde, hij vindingrijk was in verontschuldigingen en zooveel mogelijk de bedoeling goed trachtte te verklaren; eindelijk dat hij niet slechts dienstvaardig maar edelmoedig was in zijne diensten, - en men zal bekennen, dat hij het ware geheim gevonden had om de achting en de toegenegenheid zijner broeders te winnen. Hij

werd dan ook algemeen hooggeschat en bemind, en bij de tijding van zijn overlijden vloeide er menige traan.

Het verlies van pater van Rooij werd diep betreurd, ook door de talrijke negerbevolking der zoogenaamde Wilde Kust. Inderdaad nauwelijks had de treurige mare: pater van Rooij is dood, zich over de Kust verspreid, of het volk stroomde van alle plantages ter kerke, waar het lijk in zijne kloosterklceding was uitgesteld. Eer het avond werd, was de kerk geheel bezet met negers en negerinnen, alle in het sneeuwwit, wat bij hen de zwaars e rouw is. Zij wilden den ganschen nacht bij het lijk de wacht houden, maar wijl dit hun niet werd toegestaan, deden zes negers dezen dienst. Des anderendaags 's morgens ten 9 ure had de begrafenis plaats met eene eigenaardige doch treffende plechtigheid. Na de H. Mis togen de negerinnen twee aan twee de kerk uit naar het kerkkof; hierop volgde de eerw. pater van der Aa met de misdienaars; verder de commissaris, de commandant van den militairen post in uniform, de directeur der plantages, een groot getal der voornaamste personen van Coronië, zoowel Protestanten en Joden als Katholieken. Bij het graf hield de eerw. pater van der Aa eene korte en indrukwekkende lijkrede die menigmaal door het weenen en snikken der negerinnen onderbroken werd. Hierna wierp ieder drie spaden aarde op de kist, middelerwijl het *Dies irae* in het neger-engelsch gezongen werd. Daarmede was de plechtigheid afgeloopen. Maar nog eene geheele week daarna zag men dagelijks negers en negerinnen naar de kerk komen om voor de zielerust des overledenen de H. mis te hooren, te communiceeren, het rozenhoedje of den kruisweg te bidden en bij het graf van hun dierbaren pater van Rooij neer te knielen. Bij het lezen dezer plechtige teraardebestelling en der laatste eerbewijzingen zal een ieder onwillekeurig bij zich zelven zeggen: ‘Die priester bezat inderdaad de harten der negers.’ Maar was het te verwonderen? Had hij zich niet van af het oogenblik dat hij scheep ging naar Suriname geheel en al voor hun heil opgeoflerd? Op zijne zeereis besteedde hij al den vrijen tijd die hem van zijne overige oefeningen overbleef aan het aanleeren van het neger-engelsch, dat door de negers en de lagere volksklasse gesproken wordt. En wie zou het gelooven? In dien korten tijd had hij zich daarin zoo weten te bekwamen, dat hij op Paaschmaandag den 2 April 1866, den zevenden dag na zijne aankomst te Paramaribo, zijne eerste toespraak in die taal aan het volk hield. 't Is duidelijk, God had hem voorbeschikt om de apostel der negers te zijn. Hierboven hebben wij reeds gezien hoe hij zich letterlijk uitputte in het bedienen der St. Rosa-kerk te Paramaribo, op de kust van Coronië bracht hij in waarheid zijn leven voor hen ten offer. Hij had als eene gunst van zijne oversten verzocht het overige gedeelte zijns levens aan het zieleheil der negers te mogen toewijden.

Hoe oprecht hem dit gemeend was blijkt zonneklaar uit zijne hooge belangstelling voor zijne dierbare negers. Pater van der Aa getuigt des aangaande: ‘zijne grootste liefhebberij, als het ware, was reeds 's morgens vroeg na 't ontbijt, na schooltijd, en wederom des namiddags na de oefeningen der H. Regelen, kinderen, heidenen of gedoopten te onderwijzen en voor te bereiden tot de H.H. Sacramenten. Daardoor is de Kust in zoo korten tijd zoo vooruitgegaan. Men kon hem geen grooter pleizier doen dan met hem middelen te beramen hoe men arme zondaars en verdwaalde schapen het spoedigst en het doelmatigst zou te recht brengen.’ Schoon hij geen sterk geheugen bezat, heb ik hem honderde malen bewonderd in de kennis van al het volk der geheele Kust. Men kon hem over niemand vragen, man of vrouw, oud of jong op de verschillende plantages, of hij wist aanstonds rekenschap te geven van iedereen. Hij was als vuur en vlam tegen de zonde maar als zij luisterden, spaarde hij geene moeite om te troosten, te onderwijzen en aan te moedigen.’

Na reeds ruim 4 jaren dezen post bediend te hebben, overviel hem de koorts die daar niet zeldzaam maar doorgaans niet doodelijk is. Zij week ook weder, doch nauwelijks hersteld herviel hij op nieuw ten gevolge van een tocht naar Burnside, waar hij na de H. mis en de preek in de volle hitte van den dag eene oude vrouw moest gaan bedienen. Van toen af bleef hij min of meer kwijnend. Om wat meer rust naar ziel en lichaam te genieten hield hij zijne jaarlijksche geestelijke afzondering van 10 dagen. Heilige gedachte voorzeker, door God zelven hem ingegeven om zich ernstig en kalm tot den naderenden dood voor te bereiden! Intusschen nam zijne verzwakking van dag tot dag toe, zoodat hij slechts nu en dan de H. mis kon lezen. Op Allerheiligenfeest droeg hij voor 't laatst het H. Offer op en niet dan met de grootste inspanning; maar het offer van zijn eigen leven was bereid. ‘Ik ben bereid,’ zegde hij op Allerzielendag, na nog gebiecht en gecommuniceerd te hebben, ‘om aan deze kwaal te sterven, zoo het Gods wil is.’ En ja, het was o God, Uw wil! maar Gods voorzienigheid scheen te willen dat het nog duidelijker blijken zou, dat onze Pater viel als slachtoffer van zijn zielenijver voor de negers. In den nacht van den 2^{en} op den 3^{en} November, terwijl hij een diepen slaap genoot die hem zoo noodig was en wellicht zoo heilzaam zou geweest zijn, werd hij opgeroepen voor een zieke die hij te voren reeds bediend had. Zonder aarzelen begaf hij er zich heen. (Men had zijn overste den eerw. pater van der Aa, die zelf met de koorts te bed lag, niet gewaarschuwd.) Deze daad van zelfopoffering was zijn dood. Na zijne tehuiskomst sliep hij niet meer in; hevige koortsen met eene bezetting op de borst overvielen hem; hij kon bijna niet meer spreken. Binnen drie dagen vond de dokter hem hoogst bedenkelijk, zoodat de eerw. pater van der Aa er toe overging om hem de laatste H.H. Sacramenten toe te dienen. O wat een zalig genot, welk een zoeten voorsmaak der eeuwige vergelding moet de Heer Jezus bij zijn laatste bezoek den missionaris niet in het harte storten, die op het voorbeeld van den goddelijken Herder zijn leven veil had voor de arme verlatene zielen en daarvoor niet aarzelde alles te verlaten en zelfs den Oceaan over te steken! Dit was zeker het geval met pater van Rooij. Want toen broeder Edmond bij zijn bed kwam staan, staarde hij dezen met groote oogen aan, richtte zich even op, glimlachte en wees met de eene hand naar boven terwijl hij de andere op zijne borst hield. Zoo gaarne had hij zijne heilige blijdschap met woorden geuit, maar hij kon niet meer.

Het was de 6^{e} November, twee ure 's namiddags; het uur door God bepaald was geslagen. Terwijl een goede neger, wien onze stervende pater zeer genegen was, hem voortdurend de H.H. Namen in het oor fluisterde, waren de eerw. pater van der Aa en broeder Edmond, bij het sterfbed neêrgeknield en baden luide de litanie van alle Heiligen. Eer deze nog ten einde was, gaf de eerw. pater van Rooij nauwelijks 41 jaren oud kalm en zacht zijn geest, om zich bij zijn H. Vader Alphonsus te voegen wiens leus: *Hij heeft mij gezonden om den armen het Evangelie te verkondigen*, hij zoo trouw tot de zijne gemaakt had.

Arme negers, die in den eerw. pater van Rooij een zoo trouwen vriend uwer zielen verloort, mij dunkt, ik hoor u hem naroepen: ‘O goede vader; was het Gods H. wil dat gij helaas! zoo spoedig van ons zoudt scheiden, vergeet toch uwe arme negers niet, wek door uw voorbeeld en nog meer door uw gebed een opvolger op uwer waardig.’

Moge, arme verlatenen, de lezing van dit verhaal tot de verwezenlijking van uw wensch bijdragen!

H.v.K.

Allerlei.

Wie gedenkt niet gaarne den tijd, toen wij, gelijk de kleine bengels, in 't onderstaand tafereeltje, voor 't eerst door de geheimzinnige zon der a b c-wetenschap werden beschenen, en zoo blij waren als een engel, wanneer 't uur sloeg, waarop die zon gewoon was onder te gaan? En geen wonder! Daar buiten scheen zij zoo helder, die andere levenslustige lichtstar; de vogelen zongen het vroolijkst mogelijke vacantie-lied, ja de boomen schenen alle vrije jongens uit te noodigen om in hunne takken te klauteren, het hooi hen te lokken om er in te rollen, de groene velden hen te wenken en aan te zetten, om op 't hoofd te gaan staan, te springen, te loopen, de hemel weet hoe ver, zoo er ons thuis niet eenige dikke boterhammen hadden gewacht, die oneindig beter smaakten dan al de kostelijke portiën onderwijs, welke de meester of meesteres had getracht ons in de school te doen slikken.

Uren lang op die folterbanken te moeten zitten, dat was voor geen Turk om uit te houden. Men beklaagt den zeeman, omdat hij niets dan lucht en water ziet. En wat zagen wij in dat muffe eentonige schoolvertrek? Vier kale witte muren, een paar oude banken en een lessenaar met vier pooten, waaraan de vreeselijke man zat met zijn nog vreeselijker kneukels, waarmeê hij bijwijlen ons jeugdig hoofd aantikte en zijn geduchte liniaal, waarmeê hij ons in de tafel van vermenigvuldiging en andere beginselen der wetenschap dresseerde. Om ons nog meer te tergen lagen op eenige hooge planken boven ons bereik maar toch vlak voor onze oogen eenige boeken vol vouwen en ooren, en daarnaast een hoop tollen, knikkers, aangebeten appels, ballen, hengelsnoeren en andere verbeurdverklaarde eigendommen.

Welk een leven! Waagden wij het slechts even heimelijk de appels op te eten, die wij hadden medegebracht, elkander eens te knijpen of een stomp te geven, aanstonds schoot de meester met zijn stok voor den dag, alom heerschte een stilte als die van 't graf en ieder keek bedeesd in zijn boek. Dan begon het gebrom van 't lessen leeren en moesten wij deze eindelijk opzeggen, met welk een hartverscheurenden blik staarden wij dan niet naar den zolder, om te zien of daar de woorden stonden, die wij vergeten hadden.

BIJ 'T UITGAAN DER SCHOOL.

Hadden wij dus geene reden, om verheugd te zijn, wanneer de klok ons de heugelijke tijding bracht, dat wij die donkere kamer, waar niets anders dan de zon der wetenschap scheen, mochten verlaten, om in 't gras te gaan rollen en naar de vrije blauwe lucht te liggen kijken?....

Ach ja, dat viel ons zoo hard in die dagen. En toch, zoo wij toen in onzen kindertijd, in plaats van hanepooten te maken en 't a b c te studeeren, niets hadden gedaan dan in 't gras rollen en naar den blauwen hemel kijken, lezer, ik zet honderd tegen een, of gij dan wel in de Illustratie zoudt lezen en ik er in schrijven.

'Ach, mijnheertje',

zegde een kind Israëls tot een rijk koopman, 'je moest den ouden Levi ook een centje laten verdienen; kom, leg de hand eens op je hart en laat mij als makelaar wat zaken voor je doen.'

'Een mooie makelaar,' antwoordde de koopman, 'je ziet er nog wel naar uit met je gescheurde jas! weet je wel, dat een fatsoenlijk mensch zich moet schamen om je te woord te staan?'

'Nah! Mijnheertje daar is wel een middeltje op; bijv. zoo uwes zoo goed waart me eerst een nieuwe jas te geven.'

'Nu goed, schooier,' hernam de koopmam om van hem af te zijn, 'ga dan maar terstond naar Karpe en Co. en laat je op mijn kosten een nieuwe jas aanmeten.'

Zoo gezegd, zoo gedaan. De Jood gaat naar den kleêrmaker en bestelt op kosten van den koopman het bedoelde kleedingstuk.

‘Nah, Mijnheer Karpe,’ zegt de Jood bij 't afscheid tot den kleêrmaker, ‘de jas is voor mij en Mijnheer N. zal hem betalen. Je weet er nu alles van en moet dus den ouden Levi ook iets laten verdienen. Zet dus op je rekening een paar gulden meer dan gewoonlijk. Twee gulden kan er toch zeker voor zoo'n cadeautje wel als provisie op overschieten.’

Twee jonge lieden

spraken met elkander over 't geld, dat zij zouden kunnen bezitten indien zij in andere levensomstandigheden verkeerden. O.a. verhaalde een dier jonge lieden ‘dat zijn vader een groote verkwister was en dat, indien deze niet tot zijne familie behoorde, hij wel honderd duizend gulden rijker zou zijn.’

REBUS No. 8.

Aan dezen rebus is als prijs verbonden:

K. ZWICKENPFLUG, Volledig Praktisch Onderricht over de Katholieke Godsdienstleer. 13 Dln.

Oplossing van rebus No. 6: Door veel ondervinding komt men op de hoogte.

[Nummer 32]

Onze gravuren.

‘Welvaart en bloei van een Staat,’ zegt de nederlandsche schrijver van Effen, ‘hangen van den koophandel af, en met recht moet men in elk land de kooplieden tot de hechtste pilaren van den Staat rekenen.’ Ofschoon er zeker veel waarheid is in dit oordeel, wordt het toch niet steeds in practijk gebracht, ja er was ook een tijd in ons door handel groot geworden vaderland, dat men met verachting op den handelsstand neêrzag en dat zelfs een rijk koopman, tenzij hij tot de ‘company of tot de groote vlaamsche koopluy’ behoorde, niet met den naam van ‘heer,’ maar slechts met dien van ‘sinjeur, principaal, meester of baas’ mocht betiteld worden. Iets dergelijks ontwaart men thans nog in sommige handelplaatsen van het Oosten. Richt bijv. uwe schreden naar Egypte's hoofdstad Kaïro; ge zult er verbaasd staan over de weelde, waarmeê de handel deze door de natuur zoozeer bevoorrechte stad heeft gezegend; ge zult u verwonderen over de pracht harer winkels, groot als kerken gebouwd, pralende met gebeeldhouwde lijsten, turksche tapijten op den vloer, zware pilaren tot ondersteuning der zoldering, vensterruiten zoo groot als twaalf gewone, en twaalf

winkelbedienden in plaats van een. Nogtans zijn de rijke eigenaars van zooveel pracht gewoonlijk maar zeer weinig in tel.

Zijn op hen soms Uilenspiegel's woorden van toepassing, dat niemand namelijk het heel erg op hunne vriendschap begrepen heeft, dewijl zij het er naar maken? Wat ook hiervan zij, zooveel is zeker, dat zij den naam hebben van iemand gaarne bij den neus te nemen, als zich daartoe de kans voordoet.

Meen evenwel niet, dat gij zulks den koopman van Kaïro in 't minste kunt aanzien. Met ter neêr geslagen oogen immers, den mouselinen tulband op 't hoofd, zit hij veelal kalm en bedaard zijn narghileh te rooken en schijnt er zelfs geen acht op te slaan, wanneer de bezoeker zijn geborduurde zadels en purperen muilen of zoovele met goud en email bewerkte kunststukken bewondert. Ge kunt voor zijn winkel staan als gij verkiest, hij zal u niets van zijne waren opdringen.

KOOPLIEDEN VAN KAÏRO.

Maar hebt gij u eenmaal tot hem om 't een of ander gericht, verbeeldt u dan maar gerust, dat gij als een gevangen man voor hem staat in de bank der beschuldigden; met een onverbreekbare

en onophoudelijk rammmelende keten van vragen en voorstellen, weet hij u zoo vast te knevelen en te boeien, dat gij niet, tenzij ten koste van het noodige losgeld, uwe vrijheid herkrijgt,

De vlaamsche melkboerin, met haar equipage en dagelijkschen voorraad van 't onmisbaar artikel in elk huisgezin, is op de gravure, pag. 252 voorgesteld, gelijk men haar elken morgen in de omstreken der stad kan ontmoeten. Al wie in de vlaamsche gewesten vroeg uit de veêren is en van verre reeds het tweewielig karretje, helder groen geverfd, met blinkende koperen kannen beladen, ziet voortrollen, weet even zeker, dat de melkvrouw zich in aantocht bevindt, als men b.v. door de bekende rookpluim de nadering van trein of stoomboot bespeurt.

Stipt op het bepaalde uur komt de melkboerin, door alle wind en weêr, in 't felste der koude, zoowel als in 't minder gure jaargetij, met haar karretje aanrijden. Vroolijk en vlug brengt zij telken morgen het verwachte en nooit op ‘belet’ stuitende bezoek aan de huizen der stedelingen om er even de afgemeten hoeveelheid van hare koopwaar af te leveren. Haar landelijk costuum, waartoe vooral de schoorsteenachtige, maar helderwitte muts of, zooals bij de melkboerin onzer gravure, een kakelbonte, ruime hoofd-châle behooren, is niet onderworpen aan de grillen der steedsche mode. Indien er eenige verandering in opgemerkt wordt, schrijft die dan toe aan de eigen keuze der draagster, die kleur en vorm van kleedij naar goedvinden neemt, zonder zich aan smaak of luim van anderen te storen.

Weken lang verheugt zich de schooljeugd bij voorbaat in het St. Thomasfeest, om van de overgeërfde rechten gebruik te maken. Dan mag de gevreesde man dreigen en razen, hij mag tegen de deur stampen, dat de banken en borden er van dreunen, des te grooter is de pret der kleine deugnieten, die over den machteloozen toorn van den meester hartelijk lachen. Zij vreezen de weêrwraak niet, want de geheele school is medeplichtig en het zoude voor den meester een te zware taak wezen alle schuldigen te straffen. De twee kleine bengels met hunne schelmachtige oogen, die wij op pag. 253 ontmoeten, hebben 't echter gewaagd den onderwijzer op eigen handje een part te spelen en zij kunnen de bekoring niet weerstaan om de uitwerking van hun heldenstuk te bespieden. Wat hebben zij toch wel uitgevoerd? Zij weten dat de meester zoo proper is en geen smetje op handen en aangezicht van zich zelven en zijn schoolkinderen kan dulden, daarom hebben zij den sleutel, die in de schooldeur steekt, zwart gemaakt, en o vreugde, de meester, die de deur opent, ziet dat een zwarte kring op zijne hand is afgedrukt. ‘Ik zal ze...’ denkt hij, maar ja wel, dat gaat zóó niet. Eerst als de school goed aan den gang is, ontdekt hij de schuldige guiten aan de geheime pret, waarmeê zij naar elkaar loeren en bijwijlen halfluid in een lach schieten. Hij oordeelt het echter beter om de guitenstreek voor ditmaal maar eens door zijn ‘zwarte’ vingers te zien en de zaak verder blauw blauw te laten.... en werkelijk, hij doet er wel aan.

De beeldstormer en zijne dochter.
Door H.A. Banning.

(*Slot.*)

Govert was niet weinig verwonderd toen de heelmeester hem het uitzicht tot ontvluchting opende; en toen hij nu vernam dat het zijne dochter was, die daartoe aanleiding had gegeven, vergat hij voor een oogenblik zijne wraak om alleen aan haar te denken. Allen hadden hem verlaten, zij alleen dacht aan hem! ‘Zeg aan mijn kind,’ sprak hij, ‘dat zij ten spoedigste naar den Briel vertrekt, ik zal onderwijl met behulp van dit staal en mijne vuisten aan dit hol trachten te ontkomen en haar volgen; want het is alleen dáár dat wij nog redden kunnen wat te redden is.’

Toen Rutger van Est aan Margareta de toedracht der zaak bekend maakte, was het alsof zij weder nieuw leven ontving, en zij nam gretig de gelegenheid te baat om, vergezeld van den jongeling, in stilte met de afgevaardigden van den senaat, die door niemand mistrouwd werden, naar den Briel te vertrekken. Aldaar aangekomen zijnde, vernam zij al dadelijk dat men elk oogenblik de terdoodbrenging der priesters te wachten was. Toen de leden van den senaat haar nu ook met den uitslag hunner zending bekend maakten, nam zij het wanhopig besluit om zelve eene poging bij den graaf Van der Marck te wagen. Wij zijn er getuigen van geweest: zij was meer verontwaardigd dan mismoedig over den uitslag. Had Willem Lumey haar verzoek met verachting van de hand gewezen, haar kwaad bejegend, zij zou voor hem op de knieën gekropen, zij zou hem gevleid, gesmeekt hebben, tot zoolang hij haar door zijne soldaten uit het huis had laten werpen; thans gevoelde zij zooveel afschuw voor dien man, dat het haar niet mogelijk geweest zou zijn hem eene enkele bede te doen, al had die bede ook pastoor van Veghel kunnen redden. Een dolksteek had haar zoo bloedig, zoo pijnlijk niet kunnen treffen, als die enkele blik.

Intusschen begreep zij nu maar al te zeer dat alle hoop op redding vervlogen was, zoo haar vader niet spoedig kwam opdagen. En ook? dan nog, wat zou deze alleen tegen dien vreeselijken graaf beginnen Zij zag thans dat de hoop haar luchtkasteelen gebouwd had; dat zij in haar vurig verlangen om den beminden herder te redden, meer haren ijver dan de mogelijkheid had geraadpleegd. Haar hart was van droefheid vaneengereten. Het was tevergeefs dat Rutger van Est (die, zooals hij der gemalin van den drossaart beloofd had, niet van hare zijde week) haar tot kalmte en rust aanspoorde; zij scheen er een voorgevoel van te hebben dat den priesters nog denzelfden nacht het ergste te wachten stond, want zij bleef onafgebroken in de nabijheid der gevangenis, en lag daar ook nog te middernacht op de naakte, koude steenen te bidden, toen het noodlottig bevel van den graaf aan Jan van Omaal werd overgebracht

Het zal een uur na middernacht geweest zijn, toen de soldaten den kerker der priesters binnentraden om hun den dood aan te kondigen. In plaats dat dit hen deed ontstellen, schenen zij zich veeleer te verheugen. Nu toch zou hun lijden welhaast geëindigd zijn; nu zouden zij voor Jezus en Zijne leer hun leven ten beste geven. Zij beefden van aandoening bij de gedachte, dat zij gelijk zouden worden aan die glorierijke geloofshelden van alle eeuwen, wier moed hun zoo vaak de grootste bewondering en eerbied had afgeperst. Zij beleden elkander ootmoedig de kleine zonden, waarmede zij zich bezwaard gevoelden. Zij bestraften en zegenden elkander, en waren beurtelings biechtvaders en boetelingen. Daarop werden zij door de soldaten twee aan twee met de armen aan elkander gebonden. Geen hunner sprak een enkel woord; zij hielden zich alleen met God bezig, dien zij weldra van aanschijn tot aanschijn zouden aanschouwen. Hun hart was in liefde als versmolten, daar zij aan het gastmaal van den eeuwigen Bruidegom genoodigd waren. Wie zou hun gevoel kunnen beschrijven? Wie de verrukking kunnen schetsen van een martelaar, die de kroon der eeuwige heerlijkheid reeds ziet welke hem binnen weinige oogenblikken

zal versieren? De menschelijke geest is te veel aan het stof geboeid, om te kunnen bevatten wat *zij* gevoelen en genieten die, reeds half aan dat stof onttogen, geheel in Jezus leven.

Wilhadus, de negentigjarige priester, brak het eerst het stilzwijgen af. Toen de soldaten hem naderden, stak hij hun de handen toe en zeide, zich met een opgeruimd gelaat tot den gardiaan wendende: 'De Heer heeft waarheid gesproken toen Hij zeide: *Wanneer gij oud geworden zult zijn, zult gij uwe hand uitsteken, en een ander zal u binden, en leiden waar gij niet wilt.* Doch,' zoo vervolgde hij, ziende dat zijne woorden door een jongeren leekebroeder niet goed begrepen schenen te worden, 'wij gaan vol vreugde, want Jezus roept ons aan zijn gastmaal.'

'Zult gij lichaamskrachten genoeg bezitten om den laatsten, moeielijken weg af te leggen?' vroeg de gardiaan met aandoening en deelneming voor zijne hooge jaren.

'O ja, mijn vader,' riep de grijsaard met jeugdig vuur, 'mij deert niets; de eenige smart welke ik gevoel, is dat ik God slechts enkele dagen van mijn leven kan offeren; doch ik zal met Tobias denken: 'Hebt gij veel, zoo geeft voel; doch hebt gij weinig, tracht dan ook van het weinige gaarne mede te deelen.'

Zoo blijmoedig gingen die heiligen den dood te gemoet! Slechts twee der gevangenen zijn in den strijd bezweken; doch wij willen van hen niet spreken; zij zouden te veel schaduw werpen op het heerlijk tafereel, waarvan wij den lezer eene flauwe afbeelding trachten te geven.

De deuren der gevangenis werden geopend en de veroordeelden naar buiten gebracht. Er was reeds eenig volk op de been gekomen, en men ontstak toortsen om het droevige tooneel te verlichten. Toen Margareta de priesters geboeid het huis zag verlaten,[1)] en daaruit begreep dat haar voorgevoel waarheid gesproken had, gaf zij een gil van schrik en snelde naar hen toe, zonder zich door Rutger te laten weêrhouden. Haar oog zocht den geliefden herder, voor wien zij zoo gaarne haar leven zou hebben gegeven, en zoodra had zij hem niet ontdekt, of zij gaf hem de ondubbelzinnigste blijken van liefde en gehechtheid. Zij kuste zijne geboeide handen, zijn kleed; zij noemde hem een martelaar, een heilige.

Leonardus was verbaasd toen hij haar zag, en zeide:

1) Wij kunnen niet al de bijzonderheden van het lijden der priesters vermelden, doch willen, om den lezer daarvan eenig denkbeeld te geven, slechts melding maken van de gevangenis waarin zij te Brielle opgesloten waren.
'Het huis waarin zij bewaakt werden, bevatte drie boven elkander gebouwde gevangenissen; den martelaren was de onderste toegewezen, welke de donkerste en vuilste was. In dat verblijf viel uit de twee bovenste vertrekken gestadig alles door de reten der zoldering neder, waarvan de gevangenen dier verdiepingen zich noodzakelijk moesten ontlasten; want zij hadden nergens eene afzonderlijke plaats om aan zulk eene behoefte te voldoen. Het spreekt dus van zelf, dat er onophoudelijk eene onverdragelijke lucht in den kerker der martelaren was; hij was zoo vochtig en slijkachtig, dat, waar zij zich ook henen wendden, zij nergens een hoekje vonden om zulke afzichtelijke uitwerpsels te omwijken, vermits het aldaar zoo duister was dat zij zich onderling zelfs midden op den dag, alleen aan de stem konden onderscheiden. Eindelijk na een geruimen tijd den grond overal met den voet onderzocht te hebben, bevonden zij dat de aarde bij de deur hooger en vaster was, als zijnde aldaar minder aan het afdruipen van het onaangename vocht blootgesteld. Zij begaven zich dan allen derwaarts waar zij zich schier verdrongen; want zij waren meer dan twintig in getal.'
W. ESTIUS, *Hist. der Mart. v. Gorkum.*

'Gij hier, mijne dochter, te midden dezer woeste soldaten? Heeft men u uit de stille verblijfplaats verjaagd?'

'Ik ben u gevolgd, mijn vader, ik heb getracht u het leven te redden, en nu wil ik met u sterven; want ik kan den last des levens niet langer dragen.'

'Matig u, mijn kind,' sprak Leonardus ernstig en streng; 'bid God dat Hij u moed en kracht verleene om Hem te volgen wanneer Hij u roept, maar loop het gevaar niet in de armen. Is het Gods wil, dat wij leven en lijden, dan moeten wij ons blijmoedig aan dien heiligen wil onderwerpen; dat is de plicht van een Christen.'

Margareta boog het hoofd in weemoed. 'Mag ik u, die alles voor mij geweest zijt, dan niet meer beminnen dan mijn leven?' stamelde zij.

'Gij moogt mij beminnen, mijn kind,' sprak de edele priester getroffen, 'maar gij moet God boven alles liefhebben, en die liefde moet zich vooral uiten in onderwerping aan Zijn heiligen wil.'

'O ja, mijn vader,' zeide Margareta, terwijl zij het hoofd wederom ophief, 'het is geheel uit liefde tot God dat ik u bemin; want Hij is het, die u tot mij gezonden heeft toen ik van alles verlaten was.'

'Recht zoo; mijne dochter,' hernam Leonardus; 'God is ons aller vader; Hij beschikt alles tot ons heil en ter onzer zaligheid, en daarom moeten wij uit liefde tot Hem blijmoedig den last des levens dragen, ook zelfs al meenen wij onder dien last te zullen bezwijken.'

'O mijn vader!' zuchtte Margareta, 'gij waart altijd zoo goed, zoo gevoelig voor mijn leed, en thans nu ik schier van smart bezwijk; zijt gij zoo wreed, zoo hardvochtig. Kan ik dan de liefde en dankbaarheid uit mijn boezem rukken, en zou ik God, die mij die liefde heeft ingeschapen, daarmede vergrammen?'

Leonardus wierp een blik vol weemoed en toegenegenheid op het engelachtige wezen, dat met zulk eene hemelsche liefde aan hem verknocht was, en er blonk een traan in zijn oog. 'Margareta,' zeide hij, 'ik ken uw hart en ik weet uwe liefde te waardeeren, maar gij laat u te licht vervoeren; en het is de plicht eens Christens, dat hij altijd gelaten blijft bij alles wat de Heer over hem beschikt. Uwe liefde tot mij en uw verlangen om mijn aardsche leven, dat toch slechts luttel waarde heeft, te rekken, zou uw gemoed in opstand kunnen brengen tegen Gods wijze beschikkingen; dat zou zondig zijn en ik wil u daarvoor waarschuwen. Het is Gods wil dat mijn leven eindigt, en ik verheug mij dat ik aan het lijden van Christus, aan de glorie der martelaren deelachtig zal worden. Laat ons verheugd zijn over die liefdevolle beschikking. Binnen weinige oogenblikken zal, zoo ik hoop, Gods barmhartigheid en liefde mij zijne eeuwige woningen binnenvoeren, ook daar zal ik u blijven beminnen; want de dood breekt die banden niet.'

Margareta had met gretigheid de zalvende woorden van den martelaar opgevangen; die woorden besproeiden haar gemoed als met een hemelschen dauw; doch zij gevoelde daarbij ook dat de mond, die haar dien troost toebracht, weldra niet meer zou spreken. Zij liet het hoofd weemoedig op de borst zinken en scheen gevoelloos voor alles wat haar omgaf.

Intusschen kwam Rutger van Est, die zijn oom, den gardiaan, omhelsd had, ook tot pastoor van Veghel, om hem voor het laatst de hand te drukken en in de nabijheid van Margareta te zijn.

'Mijn jonge vriend,' sprak Leonardus tot den weenenden jongeling, 'wees over mij of mijne broeders niet bekommerd, maar bid dat God ons in den laatsten strijd

zijn bijstand biede, opdat wij niet bezwijken. Breng aan mijne dierbare kinderen te Gorkum mijn laatsten groet, en zeg hun dat ik in mijn jongste uur gebeden heb, dat God hun Zijne hulp en genade moge verleenen. Draag zooveel in uw vermogen is zorg voor dit arme, verlatene meisje, en breng haar bij de brave gemalin van den drossaart terug met de bede, dat zij haar uit liefde tot mij verzorge. En laat mij nu in deze oogenblikken met God alleen; ik heb Hem nog veel te vragen. Het is mij onbekend waar de strafplaats zijn zal, maar ik hoop u daar voor 't laatst vaarwel te kunnen zeggen.'

Rutger van Est en Margareta verwijderden zich op een kleinen afstand, en pastoor van Veghel vouwde de handen en vervolgde biddend zijn weg.

Zoo trok de deerniswaardige stoet, van soldaten en eene menigte volks omgeven, langs de donkere straten der stad. Met elk oogenblik werd het getal nieuwsgierigen grooter en het ontbrak al weder niet aan verwenschingen en smaadredenen: doch de martelaren waren doof voor die beleedigingen; zij dachten slechts aan God.

De maan wierp nu en dan een flauw schijnsel op dat ongewone tooneel, doch was meesttijds achter grauwe wolken verborgen als wilde zij geen getuige zijn van den smaad, welke de dienaren Gods werd aangedaan.

Vijftien eeuwen waren voorbijgegaan sedert de Kerk Gods op aarde gesticht was; stroomen bloeds waren vergoten om haar te vestigen; thans ging men de bloedige tooneelen der eerste Christeneeuwen vernieuwen, als ware Nero uit zijn graf opgestaan en het heidendom herboren. Willebrord, de heilige evangelieprediker, scheen tevergeefs het kruis op Wodan's outer te hebben geplant; satan wierp het omver en juichte reeds in zijn overwinning. Maar als voor zoovele eeuwen gingen de martelaren Gods blijmoedig ter dood, om nieuwen glans en meerder luister te geven aan het rijk Gods op aarde.

De roode gloed der toortsen wierp een akelig licht op de martelaren, die deels half naakt en deerlijk verminkt waren; doch hun hart was helder verlicht door de genade Gods, en zij, die slachtoffers van den graaf van der Marck, wisten niet hoe hun beul huiverde, toen dat roode, sombere licht zijne woning binnendrong, en hij aan de ondergaande zon van den vorigen avond dacht, en aan de kloekmoedige maagd, wier laatste woorden nog altijd in zijn onrustig gemoed weêrklonken.

Eindelijk had men het klooster van de H. Elisabeth buiten de stadspoort bereikt. Van dat klooster, kortelings door schendige handen omvergehaald, was nog slechts eene schuur blijven staan. Deze schuur waarin zich twee groote balken bevonden, werd voor de uitvoering van het vonnis zeer geschikt geacht.

Zoo was dan het gewichtig oogenblik gekomen dat aan de Kerk van Jezus eene droevige, maar schitterende overwinning zou schenken.

De gevangenen worden ontboeid, zij omhelzen elkander, zij roepen vaarwel, maar slechts voor korten tijd, want weldra zullen zij immers weder vereenigd worden daar waar geene scheiding meer plaats vindt. De eerbiedwaardige en beminnelijke gardiaan zal het eerst ter slachtbank gevoerd worden. Hij omhelst den zoon zijner geliefde zuster teederlijk, drukt zijn lotgenooten de hand, en verheft nog eenmaal zijne stem tot de nederige volgelingen van den H. Franciscus. 'Ik bid u, mijne broeders,' zoo spreekt hij, 'blijft tot den laatsten ademtocht getrouw aan Jezus; getrouw in de broederlijke liefde, welke gij steeds hebt beoefend. Het laatste uur moet ons, die in heilige gemeenschap vereenigd geweest zijn, niet scheiden. Ik ga u voor, volgt mij; nog slechts weinige oogenblikken en wij zijn vereenigd met God en met onzen H. vader Franciscus, die gewis met welgevallen op ons nederziet. Thans is het uur aangebroken, waarop gij de zoo vurig afgesmeekte belooning uit 's Heeren hand gaat

ontvangen; laat u dus niet afschrikken door denaanblik des doods of de werktuigen, die den draad van ons leven zullen afsnijden, maar blijft als mannen de verlokkingen der wereld versmaden om de kroon der eeuwige gelukzaligheid te verwerven.'

Men voerde hem weg en nog sprak hij luide tot zijne broeders. Blijmoedig en met vluggen tred besteeg hij de ladder en gaf zijne ziel aan God.

De priesters wierpen zich op de knieën en baden luide de gebeden der stervenden, doch hunne woorden stierven weg in het woeste geschreeuw der dolle menigte, die het slachtoffer nog in zijn jongste oogenblik met verwenschingen overlaadde.

Achtereenvolgens gingen nu verscheidene priesters en broeders der orde van den H. Franciscus met voorbeeldelooze kloekmoedigheid den dood te gemoet.

De walmende fakkels verlichtten slechts spaarzaam de plaats der wraakoefening en wierpen een akelig schijnsel op de lichamen der heiligen, die daar levenloos aan den balk hingen; en het onmenschelijke volk, bijeengekomen om zich in den doodsangst der ongelukkigen te verlustigen, verbeet zich van woede en spijt, want het vond in plaats van vernederende slachtoffers, heldhaftige strijders, die het beschaamden.

Margareta lag aan de zijde van pastoor van Veghel geknield te bidden. De sporen van het lijden dat hare ziel drukte, waren op haar gelaat geteekend. Hare zintuigen schenen verstompt, haar geest was los van de aarde, zij was gevoelloos voor alles wat om haar plaats greep, en zag niet eens dat elk oogenblik op nieuw een der gevangenen werd weggevoerd om nimmer weder te keeren.

Eindelijk was ook voor pastoor van Veghel het laatste oogenblik aangebroken. Met den glimlach der zaligen op het gelaat omhelsde hij zijne lotgenooten en den jongen van Est, en legde zegenend de handen op het hoofd van Govert's dochter, zonder dat de arme maagd uit de stompe gevoelloosheid, waarin zij door overmaat van smart was gedompeld, ontwaakte. Fier en met opgeheven hoofd legt hij den korten weg af, welke hem nog van den noodlottigen balk scheidt, en het volk door zijn ontzagwekkend voorkomen getroffen, wijkt bij zijne nadering onwillekeurig terug. Aan den voet der ladder gekomen, schijnt hij een oogenblik te dralen. Er schijnt nog iets te zijn dat hem aan de aarde geboeid houdt. Hij aarzelt; zijne oogen zijn met tranen gevuld... Groote God! zal hij, de kloekmoedigste der strijders, bezwijken op het oogenblik, dat de zegepalmen voor hem worden bereid! Zijne lotgenooten, die meenen dat de tot dusverre zoo heldhaftige priester door vrees voor den dood bevangen wordt, ontstellen, en Godefridus van Duin, een der martelaren, roept hem luide toe: 'Meester Leonardus! waarom spoedt gij u niet om tot het gastmaal te komen, dat voor u bereid is?'

Doch het is geene kleinmoedigheid, welke den martelaar bezielt. Zijne ziel, die als het ware reeds eene voorsmaak heeft van de hemelsche geneugten, wordt nog slechts voor een oogenblik aan de aarde teruggegeven, om aan haar te denken, wie hij naast God het leven verschuldigd is: zijne vrome, brave moeder, die hem zoo teederlijk bemint. Hij gevoelt al het gewicht van het lijden, dat haar moederhart zal verscheuren, wanneer zij verneemt wat smadelijken dood haar zoon heeft ondergaan. Hij beveelt haar aan God en aan de smartvolle moeder, Maria. Hij heeft nog ééne bede tot God willen stieren voor haar, die hij onder alle schepselen het meest beminde. Maar nu is er ook niets meer dat hem aan de aarde boeit; met vasten tred bestijgt hij de ladder, beveelt zijne ziel aan God, en gaat blijmoedig den dood in.

Op eenmaal rijst Margareta van den grond op. Hare lippen zijn kleurloos geworden, het licht harer oogen is dof en levenloos, als schijnt hare ziel gereed de aarde te verlaten. 'Ik kom, moeder, ik kom!'

lispelt zij. Nog een enkele zucht ontglipt haar mond, zij waggelt en valt levenloos in de armen van Rutger van Est.

Dikke rookwalmen stijgen uit de fakkels naar boven, en de lucht weêrgalmt van de moordkreten der verwoede menigte; maar die plaats zoo verachtelijk, zoo afschuwelijk, is een heiligdom geworden in de oogen van God; want dáár is voor Hem een altaar van liefde opgericht, en Zijne engelen zweven er onzichtbaar rond om zegepalmen uit te reiken aan hen, die den dood der heiligen sterven.

Leonardus heeft het offer volbracht, en hij gaat de kroon ontvangen welke de Heer voor de getrouwen heeft weggelegd. En in de omsluierde eeuwigheid volgt hem de dochter van den beeldstormer, het lelieblanke kind der onschuld, om plaats te nemen onder de vlekkelooze maagden, die het Lam volgen waar het gaat. De band, welke beider schoone zielen aan elkander hechtte, was geene aardsche maar eene hemelsche liefde; die band werd niet verbroken, maar duurzaam gemaakt bij God, die de eeuwige liefde is.

Weinige oogenblikken nog en het bloedige feit is gepleegd; de slachtoffers zijn kloekmoedig den dood ingegaan. De Kerk juichte over de overwinning harer kinderen, en Nederland mocht er roem op dragen dat het onder zijne zonen zoo vele heilige martelaren te meer telde.

Hier zouden wij onze taak als afgedaan kunnen beschouwen, doch wij vreezen onze lezers onvoldaan te laten, zoo wij er nog niet een paar bijzonderheden aan toevoegen.

Govert de beeldstormer was in zijne poging tot ontvluchting niet geslaagd; hij werd, vermoedelijk op last van den bevelhebber, vermoord; althans men vond zijn lijk eenige dagen later in de rivier.

Willem van der Marck speelde nog eenigen tijd zijn bloedige rol voort. Onder de priesters, die als offers van zijn haat tegen den katholieken godsdienst vielen, was ook de geleerde en godvreezende Cornelis Musius van Delft, wiens dood zelfs den prins van Oranje een traan ontlokte. Ten laatste werd hij, zooals wij bereids mededeelden, op last van den prins in hechtenis genomen en op het kasteel Honingen bij Rotterdam gevangen gezet. Het gelukte echter zijn aanhangers hem te doen ontvluchten, en daar hij wel zag dat het hem niet zoude gelukken in ons land eenig gezag in handen te krijgen, begaf hij zich naar Luik, alwaar hij in 1578 aan de gevolgen van den beet eens dollen honds een vreeselijken dood stierf.

GEFOPT.

Elk jaar wordt op den merkwaardigen 10^{en} Juli door de Kerk het feest gevierd van den zaligen Leonardus en zijne metgezellen.

De palmtak
Een Palmzondag-vertelling door J. van den Bosch.

In zeker dorp van ons vaderland (de benaming der plaats wordt in de legende niet vermeld) woonde een man van wetenschap en aanzienlijke schatten, onder den naam van dokter Walter bij de dorpelingen bekend.

Hij scheen tusschen de veertig en vijftig jaren oud en had een hoog opgeschoten, breede gestalte; zijn lang, gitzwart haar hing in verwarde lokken op zijn schouders en geleek een donkere lijst om het bleeke, lijkachtig aangezicht, waarop een geheimzinnige kracht naast een onuitstaanbaar vleienden en karakterloozen glimlach tevens de onuitwischbare teekenen van verborgen kommer en wroeging gegrift had.

Uiterst sierlijk en afgepast in al zijne bewegingen, was hij immer in zwart gala gekleed en zijn zwarte rok met zwart vest hadden zulk een snit, als wellicht volgens 't gevoelen der heidenen, slechts aan 't hof van Pluto door de etiquette der onderwereld was voorgeschreven.

Vele eenvoudige inwoners van het dorp intusschen dachten er ook het hunne van, en somwijlen fluisterden zij weleens tegen elkander van een bloedcontract, van een ruigen zwarten hond met vuurroode oogen, die den vreemdeling soms op zijne avondwandelingen vergezelde, van gloeiende goudstukken, die hij met onverschilligheid uit zijn zwarte geldbeurs deed vloeien alsof er geen eind aan scheen te komen, van zijne wonderdadige wetenschap, geleerdheid enz.

Zooveel stond bij ieder vast, dat de dokter alles behalve een rechtgeloovig Christen was. Zijne woorden hadden een verzengende kracht en waren, gelijk de brandende middagzon of de scherpe noordenwind, uiterst gevaarlijk voor de bloemen van onschuld en kinderlijk geloof.

Hij, die zich aan hem toevertrouwde of 't ongeluk had naar zijn redenen te luisteren, voelde zich 't hart als door een doodskille ijskorst omklemd en slechts wanneer de zonnedauw der tranen of een vurig gebed die ijskorst deden smelten, keerde in zijn aderen de levensgloed weder.

IJskoud en gevoelloos als de steenen zerken boven de graven der dooden, was de sarcastische spot des dokters, vooral wanneer er spraak was over den uitwendigen eeredienst der Katholieke Kerk, over hare feestdagen, de heiligenbeelden, het wijwater, gewijde kaarsen, palmtakken enz.

Het gebeurde op een Palmzondag, dat de dokter, na 't einde der Hoogmis een bezoek bracht bij een familie in 't dorp, waar hij wel meermalen gewoon was des Zondags een uurtje door te brengen.

Op de tafel in de huiskamer lag de gewijde palmtak, dien het vrome gezin uit de kerk had medegebracht. En zoo kwam het, dat de dokter in den loop van het gesprek weldra de gelegenheid te baat nam om met allerlei spottende kwinkslagen het godsdienstig gebruik te gispen van een palmtak aan het hoofdkussen, spiegel, wijwatersvat of crucifix te plaatsen.

In de brave familie was een jong meisje, op wier kinderlijk geloof en eenvoud vooral de dokter meermalen de giftige pijlen der spotternij trachtte te richten en die hij ook nu nog meer dan de andere al schertsende plaagde om den vrij grooten palmtak, dien zij in de kerk voor zich had bekomen.

Het kind heette Valida en droeg dien naam met recht. Hoe jeugdig en zwak overigens, was zij toch sterk in haar geloof, en door het schild van haren eenvoud scheen zij zelfs ook voor de scherpste schichten des dokters onwondbaar.

‘Kom, oude heer,’ zeide zij met een zekeren ernst, toen haar na eenige schermutseling zijn gespot lang genoeg scheen geduurd te hebben, ‘ik weet goed, waar het u hapert: gij zijt van den boozen geest bezeten en ik zal dien wel eens bij u uitdrijven.’

Met een doopte zij haren palmtak in wijwater en besprengde hiermede Walter's gelaat.

Nauwelijks echter had het gewijde water den ongeloovigen spotter besproeid of zie, buiten zich zelven van woede springt hij als een waanzinnige van zijn stoel, wordt ijzingwekkend bleek gelijk een lijk en dreigend strekt hij de gebalde vuist naar het meisje uit.

Onthutst snellen de huisgenooten toe om den toorn van hunnen anders zoo vreedzamen en luimigen gast te bedaren en Valida zelve, meenende dat zij in hare vrijmoedigheid te ver is gegaan, wil den dokter vergeving vragen en laat verschrikt den palmtak uit hare handen vallen.

Zoodra Walter het werktuig zijner kastijding op den grond ziet liggen, grijpt hij er naar met een krijschenden vreugdegil, en den gewijden palm met sidderende hand omklemmende poogt hij dien in 't vuur te werpen, 't welk in de haardsteê knettert.

Maar in plaats van uit zijn hand te verdwijnen, hecht de palmtak er zich met een wonderdadige kracht aan vast en begint eensklaps, zonder met eenig vuur in aanraking geweest te zijn, in lichtlaaie vlam te gloren.

Tandenknarsend van woede en in een afgrijselijk gehuil losbarstend wegens de pijn hem door de brandwonde aan zijn hand veroorzaakt, staart de oude spotter wanhopig met verwilderden blik om zich heen, en ontsteld door den aanblik van het vreeselijk strafgericht des hemels vallen de huisgenooten op hunne knieën, ten einde de goddelijke barmhartigheid in te roepen.

Gelijk de bliksemstraal de onweêrswolken verdeelt, zoo scheidt op eenmaal de flikkerende vlam de uit den palmtak opstijgende rookzuilen en uit het midden der lichtkolom treedt eene bovennatuurlijke en sneeuwwitte gestalte te voorschijn.

't Is een hemelsche maagd van verrukkende schoonheid, hare slapen zijn omkransd met een stralenkroon van licht, uit hare oogen schittert de hoop en liefde des geloofs en als gouden stralen golven de haren over 't azuren gewaad.

Op een teeken, 't welk zij met de hand geeft, verdwijnt de vlam en wordt Walter van 't pijnlijk lijden zijner brandwonde bevrijd.

‘Wie zijt gij?’ zoo spreekt hij haar toe, gelijk de door het hemelvuur gestrafte aartsengel het hoofd opbeurend.

‘Ik ben de geest van dezen palmtak,’ antwoordt de hemelsche gedaante met bekoorlijke en zachttrillende stem.

‘Wat wilt gij?’

‘U straffen door het licht der waarheid te verspreiden. Verneem de geschiedenis van dezen palmtak, dien gij hebt gehoond en verzink van schaamte over uw godslasterenden spot.’

In 't midden van het vertrek, dat door haar hemelsch licht was bestraald, ten aanhooren der huisgenooten, die biddend op hunne knieën waren neergezegen en vrijmoedig den spotter aanstarend, wiens hoonend ongeloof op zoo treffende wijze gestraft was, sprak zij vervolgens op een toon, die eene psalmodie der engelenkoren geleek:

‘Ik bewoon den palm, waaruit deze twijg werd gesneden van af den dag dat men zijne uitspruitende loten voor het Hosiannah-feest heeft gewijd. Ik zou u wonderen der goddelijke genade kunnen verhalen, die door zoovele takken van het op den feestdag van heden gewijde palmhout in duizenden huisgezinnen verspreid zijn. Ik wil mij bij de lotgevallen bepalen, waarvan gedurende tien jaren slechts eenige mijner loten getuigen zijn geweest.

Mijn eerste twijg ging uit de handen des priesters in die eener jeugdige moeder over, welke een ziek kind had.

Toen zij uit de kerk thuis kwam, zeide haar de geneesheer: ‘moeder, de hoop op herstel van uw kind is verdwenen, de kunst is niet in staat eenige genezing aan te brengen, God alleen kan het redden.’

‘God zal het redden!’ antwoordde de moeder.

En zij hechtte den palmtak aan de wieg van haar lieveling, wierp zich op de knieën en bad.

De kleine lijder bewoog zich op zijn ziekbedje onrustig heen en weder, en stuiptrekkend raakten bijwijlen zijn zwakke handjes den palmtwijg aan, die boven zijn hoofd was geplaatst....

Zoo dikwijls het kind zulks deed, werd het voor een oogenblik rustiger en sluimerde zachtjes in, zoodat de vindingrijke liefde der moeder weldra besloot den palmtak eerst in het bedje zelf en daarna op de borst Van haar kindje te leggen.

Toen begon de kleine geheel rustig te slapen, en zijn bewaakster bleef bevend van verlangen en over zijn ledekantje gebogen tot den volgenden ochtend den slaap van haar kindje gadeslaan, terwijl hare tranen zich met het wijwater vermengden, dat den reddenden palmtwijg bevochtigde.

Toen de eerste zonnestraal in de kamer blonk, opende de kleine glimlachend de oogjes en wierp zijn lieve armpjes buiten de wieg, alsof een zoete droom de geleden pijnen van den vooravond had verjaagd.

De moeder legde den palmtak weder aan 't hoofdeneind van het bedje en vermeidde zich met de hoop, die haar uit den glimlach van haar kind tegenstraalde.

Op eens blinkt er een vroolijke lichtstraal uit de ontsloten oogleden van den kleine en een diepe zucht verlicht zijne borst.

Om te zien, of haar jongen wellicht nog ijlt, strekt de moeder de hand uit en in die hand heeft zij den gewijden tak van het palmhout.

Het kind, dat sinds twee weken niet meer speelde, ziet den groenen twijg voor een stuk speelgoed aan; het lacht er tegen met den engelenlach, dien de Hemel slechts als een voorrecht aan de wieg heeft geschonken en met beide handjes de glanzige blaadjes afplukkend begint het te dartelen en te stamelen, als op den dag, waarop het de volle vreugde van 't kinderlijk leven genoot....

‘Moeder, uw zoon is behouden!’ zegt ter zelfder tijd een man, die de kamer binnentreedt.

't Is de geneesheer.

Hij oordeelt het goed dat zijn jonge patient de dompige kamer met de frissche lucht verwisselt, en van stonde af aan wordt de kleine al beter en beter, gelijk een plant door de levenwekkende warmte der koesterende zon opgebeurd.

In zijn naïeve en kinderlijke taal vertelt de kleine jongen, dat hij in zijn droom een engel heeft gezien, welke juist op zijn moeder ge-

leek en dat die engel hem aan den rand van een steilen afgrond redde door hem een groenen twijg toe te reiken....

Ziedaar wat een gewijde palmtak vermag! Ziedaar den troost, dien hij in lijden en smart kan verleenen!

Een volgend jaar kwam ik in de woning van arme werklieden. Zij woonden met hun tienen bij elkaar, waren beeldhouwers van ambacht doch hadden sinds eenigen tijd werk noch brood. Hun zondagspakje en alles wat zij bezaten was door hen, om te kunnen voortleven, reeds naar de bank van leening gebracht, 't Eenig voorwerp van waarde, dat hun restte, was een ivoren wijwatersvat 't welk door hunne hand werd vervaardigd en het palladium uitmaakte hunner ellendige slaapsteden.

De oudste onder hen, die tevens de meesterknecht was, plaatste mij op dit wijwatersvat, zeggende:

'Ziedaar onze eenige toevlucht. Moge de hemel zich onzer erbarmen!'

Er verliepen vijf dagen zonder dat er werk kwam. De jongeren begonnen den moed te verliezen en stelden voor om ook het ivoren wijwatersvat te beleenen ten einde hun honger te stillen.

De oude meesterknecht vroeg en verkreeg een dag uitstel.... De dag verliep. Het werd al donkerder en donkerder.... Zwart als de nacht daagden de eerste boden der wanhoop.

'Welaan!' sprak een werkman. 'God... vergeet ons zoowel als de menschen!... Geld!... Geld zullen we er van maken!'

En te gelijker tijd rukte hij het wijwatersvat van den wand, om het te gaan verpanden.... Doch als hij de hand naar het reddende kleinood uitstak, beefde hij met zulk een onstuimigheid, dat het viel en in stukken brak.... Daar lag het nu, hun laatste stuk brood, hun eenige toevlucht!

Doch juist thans herleefden de moed en 't geloof van den ouden werkman nog krachtiger dan te voren.

'Kameraad,' zeide hij, 'gij ziet het. God vergeet ons niet, want de straf voor uw gebrek aan vertrouwen is niet uitgebleven. Die ons lief heeft, spaart de tuchtroede niet... God bemint ons nog en zijne hulp is niet ver meer verwijderd....'

Dan knielde hij voor het crucifix, 't welk nog ongeschonden en met den palmtak versierd was, en hij bad met zulk een vurigheid, dat ook de andere gezellen door zijn voorbeeld getroffen op de knieën zonken en baden.

Een uur later stormde de jonge werkman, die 't ivoren wijwatersvat had laten vallen, met een vreugdegil het vertrek binnen.

Tusschen de voering van zijn jas had hij een stuk zilvergeld gevonden, dat er in een beteren tijd op een vroolijken avond eens tusschen geraakt was en waaraan hij sedert niet meer gedacht had.

De verloren zoon deed aanstonds de vreugde in 't vriendengezin herleven; zij aten, dronken en sliepen zoo gerust alsof alle leed reeds lang was vergeten.

Maar er kwam weder een volgende dag.... Iedereen doorzocht broek, jas, vest en alles wat hij aanhad, doch tevergeefs: men voelde geen geld, honger daarentegen weldra zooveel te meer. De werkman, die 't wijwatersvat brak, verviel op nieuw in zijn vorige zonde: hij vloekte, raasde, greep naar 't ivoren brokstuk om het tegen den grond te werpen en te verbrijzelen.... toen op eenmaal de deur werd geopend.

De binnentredende is een voornaam bouwmeester, die werklieden zoekt, om het beeldhouwwerk te vervaardigen van den kansel der kerk, waar de goede werklieden op Palmzondag de godsdienstplechtigheid hadden bijgewoond.

Als hij bij zijn binnentreden daar die ongelukkigen om hun kameraad ziet geschaard, ten einde het dierbare kleinood aan zijn hand te ontrukken, als hij hun armoede en christelijke gelatenheid verneemt alsmede zich omtrent hunne kunde van het vak heeft vergewist, drukt hij hen de hand en zegt met tranen in de oogen:

‘Ja, mijne vrienden, deze palmtak heeft u redding gebracht. O voorzeker! God is oneindig meêdoogender en toegevender dan de menschen.... Hij is het, die mij mijne schreden tot u deed richten.... Komaan, schept moed! Ik zal u volop te werken geven.’

Tranen van vreugde ontwelden aan aller oogen.... Vroolijke harten, vroolijke gezichten, juichtonen van blijdschap en dank, het hemelsch genot der uitkomst en der zegepraal na doorgestaan lijden en strijd.... Ziedaar, wat de gewijde zegepalm hun aanbracht, ziedaar waartoe, zoo'n onbeduidend palmtakje den werkman kan dienen!

Mijn derde spruit kwam in de handen van twee verloofden Emile en Constantia. De gelukkige dag hunner echtvereeniging was reeds door beider ouders bepaald, maar onvoorziene omstandigheden verijdelden hunne plannen. Een financieel ongeval van een amerikaansch handelshuis bedreigde de fortuin der familie, en, om de zaken op orde te brengen, was het noodzakelijk, dat Emile zelf de reis naar Amerika aanvaardde.

De jongeling ging op reis, maar voor hij vertrok herhaalden de verloofden elkander nogmaals het woord van bestendige trouw.

De gewijde palmtak was de getuige hunner plechtige gelofte.

Er verliepen dagen en weken over den tijd, dat Emile weder terug verwacht werd; men maakte allerlei gissingen, waarom hij toch zoo lang mocht uitblijven terwijl de ouders en vrienden van den jongeling in de grootste ongerustheid verkeerden.

‘Zou hij dood zijn?’ vroeg men elkander af. ‘Zou hij Constantia vergeten hebben?’

Maar op al deze vermoedens antwoordde het meisje met den palmtak te toonen, haar door haar verloofde bij 't afscheid nagelaten.

‘Zoolang deze palmtak,’ zeide zij, ‘nog een enkel blaadje zal dragen, heb ik vertrouwen dat Emile zal terugkeeren en voor mij leven. Dat was onze afspraak, waarbij de hemel ons tot getuige was. Niets is in staat om mijn vertrouwen aan 't wankelen te brengen.’

Intusschen, maanden gingen er voorbij, het jaar liep ten einde en nog werd er niets van Emile vernomen. De bladeren van den palmtak begonnen reeds geel te worden en te verwelken, en elk verdord blaadje, dat afviel moest ook Constantia's gerustheid en vertrouwen doen kwijnen.

Telken morgen, als zij voor het beeld der H. Maagd, dat haren palmtak droeg, nederknielde besproeide zij het verkleurde groen met hare tranen. Maar, ofschoon de smart hare krachten deed afnemen en het meisje in korten tijd zoozeer veranderde, dat zij bijna niet meer was te herkennen, bleef zij toch sterk in haar geloovig vertrouwen en herhaalde voortdurend:

‘Zoolang deze palmtak nog een enkel blaadje zal dragen, zal Emile terugkeeren en voor mij leven.’

Eindelijk komt er uit de naburige zeeplaats bericht, dat er tijding is gekomen omtrent het schip, waarmeê haar verloofde is vertrokken.

De vader van Emile stelt terstond alle pogingen in 't werk, om berichten in te winnen.

Helaas! Verpletterend en om zijn vaderhart te doen breken, is de tijding, die hij verneemt.... Het schip waarmeê zijn zoon vertrok, heeft schipbreuk geleden en is vergaan.

De ontzettende tijding, die geheel het gezin in verslagenheid en rouw dompelde, vervulde ook Constantia's hart met de innigste droefheid.... Haar betrouwen scheen te wankelen gelijk de laatste verwelkte bladertjes sidderden aan den gewijden palmtwijg.... Zij knielt neder voor het beeld der Moedermaagd, dat haar zegepalm draagt.

Ter nauwernood heeft zij eenige oogenblikken gebeden, of er houdt een rijtuig stil voor de deur.... Hare kamer wordt geopend, en te gelijk met haar vader en de van vreugde schreiende ouders van Emile, treedt een jonkman binnen.

‘Emile, gij zijt het! God heeft onze gebeden verhoord!....’ Ziedaar al wat het meisje kon uitbrengen.

En inderdaad, hij was het. De Hemel had er voor gezorgd, dat hij zijn woord kon houden. De laatste bladeren van den palmtak waren nog niet verdwenen.

Hij verhaalde, hoe het schip door storm op zee was vergaan en op welke wonderdadige wijze hij gered was geworden, hoe hij op de vreemde kust, waar hij aanlandde, tevergeefs gepoogd had om eenige tijding van zich te doen vernemen, met welk een gunstigen uitslag de zaken waren bekroond, voor welke hij de verre reis had ondernomen enz. enz.

Weinige weken later, werd hij met Constantia in den echt vereenigd, en in haar huwelijksring plaatste de gelukkige bruidegom een der bladeren van den gewijden palmtak, die eens de getuige was hunner verloving en wederzijdsche trouw.

Ziedaar hoe zoo'n eenvoudig takje ook in 't huiselijk leven de meest verrassende vreugde en zegen kan verspreiden!

‘Deze drie voorbeelden mogen voldoende zijn,’ sprak de hemelsche gedaante. ‘Wilde ik u al mijne lotgevallen vertellen, er kwam geen einde aan mijn verhaal. Mijne geschiedenis grijpt in 't leven van alle standen der maatschappij, zij omvat menschen van elken leeftijd en kunne; ik zag de folterendste smarten gelenigd, de diepst gevallenen opgericht, de heldhaftigste deugden beoefend, de hevigste vijandschappen en misslagen vergeten en vergeven. Wees tevreden met hetgeen ik u verhaald heb; 't is genoegzaam om den godslasteraar te beschamen.’

En werkelijk, dokter Walter scheen als verpletterd door verrassing en schaamte.

‘Hoe heet gij dan toch?’ vroeg hij met gedempte stem, ‘hoe is uw naam, gij bewoonster der gewijde takken van den Palmzondag?’

‘Ik heet: *de Geest des Geloofs!’* antwoordde de hemelsche gedaante, terwijl een schitterend licht en een welriekende geur de kamer vervulden.

Toen deze na een poos wederom verdwenen waren, bevonden Valida en hare ouders zich alleen in 't vertrek, en in hare devotie gesterkt beschouwde het meisje met kinderlijk vertrouwen en godsdienstigen eerbied den palmtak, die ongeschonden, glanzig en groen was, gelijk zij dien uit de handen des priesters had ontvangen.

De sneeuwwitte gedaante was omhoog gestegen naar hare hemelsche woonplaats en dokter Walter weder in den helschen afgrond verzonken.

Want, de ongeloovige spotter was niemand anders dan de booze geest zelf, die onder het bedriegelijk masker van wetenschap en hoonenden spot het geloof der Christenen poogde aan te randen in zijn uiterlijke vormen, die er als 't ware het omkleedsel en de aardsche wapenrusting van zijn.

Allerlei.

De ouderwetsche 'herbergen,'

zooals dat onzer gravure, beginnen ook al langzamerhand uit de mode te raken. Prachtiger tempels worden aan Bacchus in onze dagen gewijd. Vensters met spiegelglas en gebeeldhouwde rosetten, schitterende gasvlammen met vergulde ornamenten, elegante toonbanken met de daarin passende meubels treden in de plaats van 't eenvoudige uiterlijk onzer oud-vaderlandsche herbergjes. Het sterke water der Lethe wordt thans slechts aan 'heeren' uitgereikt; toch ondervinden veelal ook die 'heeren,' zoowel als de 'kroegbezoekers van vroeger,' dat het beter zou zijn, wanneer dat Lethewater wat minder aantrekkelijk ware en dat menigeen in zijn eigen huis zou kunnen wonen, indien bijv. elk glaasje, dat hij in zoo'n grooten of kleinen Bacchus-tempel dronk, in een steen veranderde.

Verkiest mijnheer

een zijden petje van een daalder of van *f* 1,80?' vroeg een hoedenmaakster aan een kooplustig heertje.

'Goed, jufvrouw, maar wat is 't verschil tusschen beiden?'

'Dertig centen, Mijnheer.'

Voor hen,

die niet weten waarom de zee brak en ziltig is, strekke de volgende oostersche legende tot inlichting. In den beginne was de zee zoet. Toen de zee echter er over nadacht, welk een gebied en een kracht zij bezat, wilde zij heerschen, bruiste en schuimde ten hemel op en doodde alle schepselen, met uitzondering van de visschen. Toen sprak de Hemel tot de zee: 'Hoor; o zee! Gij zult ondervinden, dat ik uw heer en meester ben.' Hierop kwamen er zulk een menigte muggen te voorschijn, dat zij de lucht verdonkerden en tot tienduizend vademen boven den aardbodem reikten. 'Valt neder op de zee,' sprak de Hemel tot de muggen, 'en drinkt tot de zee verdwijnt.' Toen dronken de muggen en de geduchte zee werd tot niets in de magen der muggen, en zij moest zweven in de lucht en meêgaan, waarheen de muggen verkozen. Alsdan werd de zee deemoedig en sprak: 'ik zie, o Hemel, dat gij de Heer zijt van alles.' En medelijdend zeide de Hemel tot de muggen: 'geeft nu het water uit uwe magen op.' De muggen deden zulks aanstonds, de zee werd al grooter en grooter en reikte eindelijk tot hare oude oevers. Doch hare wateren waren van het gif in de magen der muggen brak en ziltig geworden.

'Kom, Jantje,

't is nu tijd voor je om naar bed te gaan, de lieve kuikentjes gaan ook altijd met zonsondergang slapen.'

'Ja maar tante,' antwoordde de knaap, die liever nog een beetje opbleef, 'dan gaat de oude hen ook meê naar bed.'

Een arbeider

moest een gezelschap van vreemde bezoekers in een glasblazerij rondleiden. Hij kweet zich van zijn taak met zeldzame vlugheid onder de volgende ophelderingen: 'Ziet, heeren en dames, dat is de oven. Hier doet men de materialen in en dan komt er het glas uit. De groote hitte komt van de vele steenkolen. Mag ik de heeren en dames om een drinkpenning verzoeken.'

Op een klein dorp in de provincie Groningen

was de stokoude schoolmeester gestorven, die gedurende veertig jaren den post van organist in de protestantsche kerk had waargenomen. Gedurende die gansche reeks van jaren werd hij daarin bijgestaan door een poesentreder, (orgeltrapper) die sinds lang doof en blind was geworden. De schoolmeester speelde altijd zoo regelmatig of liever zoo geheel in denzelfden dreun, dat de geroutineerde poesentreder zeer goed zijn gehoor en gezicht kon missen, daar hij nauwkeurig wist hoeveel wind voor elken psalm noodig was.

Toen de nieuwe organist; een jeugdig onderwijzer, voor de eerste maal bij de openbare godsdienstoefening den kerkzang zou begeleiden, en daarbij zijn beste beentje vóór zette, verloor het orgel eensklaps allen adem. De organist liep ontsteld naar zijn amanuensis en zeide: ‘geef voor den drommel toch wind!’ De oude man verstond er geen woord van; hij zag ook den organist niet en stond zoo bedaard alsof er niets aan de hand was. De jonge organist geraakte schier in vertwijfeling, schudde den ouden man bij den arm en schreeuwde hem de woorden nogmaals in het oor. De orgeltrapper bleef echter even bedaard en zeide glimlachend: ‘Kom, kom, jonge spring-in-'t-veld, wilt gij mij nog komen leeren hoeveel wind er voor psalm 57 noodig is.’

‘Manlief’

zegde zeker vrouwtje, die voor den tweeden keer gehuwd was, tot hare tegenwoordige wederhelft, ‘wist gij eens, welk een verschil er is tusschen u en mijn overleden echtgenoot.’ ‘Dat weet ik zeer goed,’ antwoordde deze, ‘je vorige man is gelukkig nadat hij je kwijt is en ik was 't vóór ik je kreeg.’

Onlangs veroorloofde zich een jonkman

in het bijzijn van een bejaard priester allerlei ongepaste uitdrukkingen over den Paus en de Jezuïeten. Toen de geestelijke dit alles aanhoorde zonder een woord te spreken, zegde een der makkers van den jongen vrijdenker tot hem: ‘Mij dunkt, Mijnheer, men moet een dwaas zijn als men na dat alles nog geen woord weet te zeggen.’

‘Gij vergist u,’ sprak de priester, ‘want *een gek* kan den mond niet houden.’

De engelsche dichter Milton was blind,

toen hij voor de derde maal huwde. 't Waren echter alles behalve gelukkige dagen, die hem zijn derde vrouw aanbracht; haar aanhoudend gekrakeel verbitterde hem niet weinig het leven. Lord Bussingham, die eens bij een huiselijken twist tegenwoordig was, maakte den dichter de opmerking dat deze zijn geluk niet scheen te waardeeren, daar zijne vrouw als eene roos zoo schoon was.

‘Over de kleur kan ik niet oordeelen,’ antwoordde Milton, ‘want ik ben, helaas! blind, doch ik gevoel dagelijks aan de doornen dat gij gelijk hebt.’

‘Vrouw,’

zegde een advocaat tegen zijn echtgenoote, ‘sluit zorgvuldig alle kasten en koffers, want de dief, dien ik van morgen heb weten vrij te pleiten, zal mij van middag hiervoor komen bedanken.’

‘Wel, mijn goede Wilhelmina,

ge schijn u in mijn gezelschar bijzonder te vervelen, daar ik u altijd zoo zie gapen,’ zegde een jong gehuwde tot zijne echtgenoote. ‘Toch niet, Hemi,’ hernam zijn gemalin; ‘maar gij en ik zijn nu één, en als ik alleen ben, verveel ik mij altijd verschrikkelijk.’

[Nummer 33]

Onze gravuren.

Padua is een schoone stad. Ook de vlaamsche schilder Theodoor Rombouts woonde er lang genoeg, om dat te weten. Toch was nooit een harer zeven torens, noch het Prato della Bille, noch eenig steenen monument, noch één van de 120,000 boekwerken der beroemde academische bibliotheek in staat zijn penseel te bezielen. Voor zijn ironisch oog was al dat schoon te prozaïsch. Maar ontmoette hij de bont humoristisch gekleede zonen der Alma Mater, zag hij hen juichend hun mutsen in de lucht werpen; hoorde hij hen in 't meest verwarde gewoel, waarin de borden dansen en de glazen leerden vliegen, bij cither en vreugdebeker hunne vroolijkste liederen zingen, alsof hun het hart uit de borst wilde springen, dan eerst voelde Rombouts zich schilder, in zijn penseel gloeide het genie van Jan Steen en van Rembrandt; hij schiep meesterstukken, gelijk de schilderij, waarvan de eerste gravure van dit nommer eene afbeelding biedt.

DE DRIE STUDENTEN.

Het zijn drie echte zonen van Padua's universiteit. Zij zingen van lust en leven. 't Wordt echter ook hier bewaarheid, dat er altijd meester boven meester is. Het ‘groentje’ ter linkerzijde en zijn metgezel in 't midden schijnen nog half en half in de periode te zijn, waarin Bacchus naast Minerva geëerd wordt. Den derden muzenzoon intusschen behoeft men niet te vragen, aan wie hij de voorkeur geeft.

Op de gravure van pag. 260 ontmoeten wij een dier personen, welke onder eene groote klasse van menschen niet op liefde en genegenheid kunnen bogen. De man, aan wien de handhaving der wet is toevertrouwd, hetzij hij den naam van boschwachter, grensjager of politie-agent drage is dikwijls niet alleen de schrik van moedwillige knapen, maar wordt zelfs door volwassenen met een bang ontzag vermeden. Gelukkig weet de beschermer van onze have en veiligheid, dat niet allen met dit vooroordeel behebt zijn en dat velen in hem een onmisbaar lid der maatschappij waardeeren en zeer wel bewust zijn van de zware en moeilijke bediening, die hij vervult. Want achter dat barsch uiterlijk klopt niet zelden een medelijdend en edelmoedig hart, welks aandoeningen zoo dikwijls in 't besef van plicht en de zorg voor gade en kroost gesmoord moeten worden.

Wie echter het minst van allen hieraan zal denken is de jonge vrouw, die om eene slede met verdord hout in 't bosch bekeurd wordt. Had zij de vlammen uit hare hut zien slaan, zij had niet heviger kunnen ontstellen dan nu zij den gevreesden boschwachter plotseling voor haar ziet, die reeds het zakboekje gereed heeft om haar naam op te teekenen. Arme moeder! De ontsteltenis op haar gelaat geeft genoeg te kennen dat zij een eerlijk hart bezit en slechts door hoogen nood is kunnen gedwongen worden om eenige verdorde takken onder de sneeuw uit te rapen. Hoelang hebben hare verkleumde kinderen om verwarming geschreid, hoelang heeft zij niet geaarzeld, eer zij hiertoe kon besluiten. En reeds heeft zij hare slede gevuld, reeds verheugt zij zich in de gedachte aan den knapperenden haard, naar welken hare blijde kinderen de handjes uitsteken, of daar komt de gevreesde boschwachter op eenmaal alle vreugd in droefheid verkeeren. Geen warme haard, geen vergenoegde gezichten, maar...... de eerlijke naam gekrenkt. Deze verpletterende gedachte is het, die de teekenaar op 't gelaat der moeder gemaald heeft.

‘Och, de boschwachter is zoo kwaad niet,’ zegt haar man, die inmiddels te huis is gekomen en aan wien zij met tranen in de oogen haar ongeluk verhaald heeft. ‘'t Was maar om u vrees aan te jagen.’ De man heeft wel gelijk, want daarom was 't alleen te doen. Dit is echter zeker, dat de vrouw de proef niet op de som zal willen nemen of de boschwachter 't andermaal daarbij zal laten.

De gravure op pag, 261 is vervaardigd volgens een der zeldzame schilderstukken van G. Metzu.

Deze schilder, die, wat zijn kleinere of genre-stukken betreft, op ééne lijn kan geplaatst worden met Dow en Terburg, werd in 1615 te Leiden geboren. Hij vestigde zich later te Amsterdam, waar hij ten gevolge van overspanning en daardoor ontstane afmatting, in 1658 overleed.

Al zijne schilderijen, waaraan hij meer dan gewone zorg en tijd besteedde, munten uit door nauwkeurigheid van teekening, fijne werking, frischheid van coloriet en wèl-geslaagde toepassing van lichteffecten.

De voortbrengselen van zijn penseel behooren tot de voortreffelijkste, welke de nederlandsche school met betrekking tot genre-stukken heeft opgeleverd.

Het lot uit de loterij
Door W. van 't Zand.

I.

‘Neen, Bernard, het is mijn ernstige wil, ik verzoek er u dringend om, ik leg het u ook op als een gebod, speel niet, nu niet, speel nimmer in de loterij.’

‘Nu moeder, spelen in de loterij, dat is ook nog heel wat anders als een enkelen keer een briefje nemen.’

‘Het is mijn uitdrukkelijke wil, dat gij niet alléén niet spelen zult, maar ik wil ook uitdrukkelijk dat gij nimmer zoo lang ik leef, al ware het slechts voor een enkelen keer, een briefje zult nemen.’

‘Moeder, de kans staat anders nu zóó mooi. De honderd duizend, de vijftig duizend, al de groote prijzen moeten nog getrokken worden, en wij hebben de twaalfde lijst van de laatste trekking reeds gehad. Cornelis wil ons zijn twintigje voor hetzelfde geld overdoen, dat het hem gekost heeft.’

‘Spreek er niet meer van, Bernard. Ik wil er niet van hooren.’

‘Cornelis doet het bepaald alléén om ons te bevoordeelen. Zijn briefje is thans veel meer waard,’ - waagde Bernard nog te zeggen.

Er volgden eenige oogenblikken van stilte tusschen moeder en zoon. Op het gelaat van den achttienjarigen jongeling was de strijd, dien hij moest voeren om zijne moeder gehoorzaamheid te betoonen, duidelijk zichtbaar. Nu en dan woelde hij met de rechterhand in zijn blonde haarlokken, als zocht hij naar een of ander middel om het afgebroken gesprek weder aan te knoopen. Van tijd tot tijd sloeg hij de groote blauwe oogen op het gelaat zijner moeder in de hoop er een glimlach te ontmoeten, die hem zou veroorloven een nieuwe poging te wagen, maar de weduwe bleef onafgebroken met haar naaiwerk bezig.

De laatste stralen der avondzon wierpen een lichtrooden glans op de eerbiedwaardige matrone. Ernst zetelde op dat breede voorhoofd. Geesten wilskracht spraken u toe uit het aangezicht. Toch geen kracht, die hardheid aanduidde. Vriendelijk en minzaam waren haar oogen. Nog kon zij aanspraak maken op schoonheid, ja op meerdere schoonheid dan in den opgang harer dagen, toen zij als eene ontluikende roos, aller oogen getrokken had. Want lijden, geheiligd aan den voet des kruises, had aan dat gelaat een kalmte en verduldigheid geschonken, die hoogeren adel dan aardsche afkomst kenmerkte. Ook thans, nu zij reeds den ouderdom van twee en veertig jaren bereikt had, was zij een roos gelijk, niet door de kleurenpracht, maar door de zedigheid, ingetogenheid, waardigheid, kalmte, onderwerping, geduld, zelfbeheersching, offervaardigheid en alle andere eigenschappen, eigen aan de geheimvolle roos van het bovennatuurlijk leven. Tot het harmonisch geheel der ziel, levend aan de voeten van het kruis, waaraan de gekroonde Bruidegom den doodstrijd volbrengt vloeiden die glansen te zamen.

Was dan Bernard niet het evenbeeld dier vrouw? O ja, het hooggewelfde voorhoofd, de gevoelvolle uitdrukking der oogen, de levendigheid der gelaatstrekken toonden dat hetzelfde zieleleven, één adel van geest en hart in beiden woonde. Maar de ernst en waardigheid, verzacht door die zedigheid en bescheidenheid, die de vruchten zijn van den boom der vrijwillige versterving of van het lijden met liefde gedragen, hadden

hem nog niet gelijk zijn moeder gezuiverd en veredeld. Straalde deze in den zachten glans der parel, Bernard was nog maar den ruwen diamant gelijk. Menige kant moest nog gepolijst, deze en die hoek nog geslepen worden, eer alle begaafdheden zijner schoone ziel in al haren rijkdom schitteren zouden. Godsdienstig was hij opgevoed, een voorbeeld voor velen, al kon men niet zeggen dat hij dag en nacht het oog des geestes op het kruis van zijnen Meester gericht hield. Al knielde hij dikwijls op den berg des lijdens neder, Calvarië was niet zóó geheel zijn woonplaats, of hij sloeg ook van tijd tot tijd met welgevallen zijn blikken op de bloemrijke velden, die de wereld aan den voet des bergs hem aanbood. Daar, meende hij, geurde menige roos, die gemakkelijk te plukken zou zijn, zonder dat de doornen hem kwetsten, bloeide menige lelie, die men zonder te struikelen kon naderen.

Bekoorlijke droomen! Jammer alléén dat zij nimmer verwezenlijkt worden.

Na een tijd lang tevergeefs een gunstig oogenblik afgewacht te hebben wreef de jongeling zich een en andermaal het voorhoofd, stond op, en ging vlak voor zijn moeder staan. Minzaam vatte hij haar bij de hand. ‘Moeder,’ zeide hij, ‘gij weet dat ik u steeds gehoorzaam was, ik wil dat ook altijd wezen. Maar ik bid u, luister nu toch eens aandachtig. Gij weet zoo goed als ik dat onze inkomsten ter nauwernood toereikend zijn om ons tegen armoê te behoeden. In de hoop dat hij zelf nog lange jaren zou leven en wij ten deele zouden vergoeden, wat hij aan ons gedaan heeft, heeft vader zaliger al wat hij kon en meer bijna dan hij kon aan onze opvoeding ten koste gelegd. God heeft het anders beschikt. Het is nu twee jaren dat vader naar het kerkhof werd gedragen. Sinds dien tijd lijden wij zoo goed als gebrek.’

‘Bernard! Hoe kunt gij zoo spreken? Zeg mij, wat heeft u in die twee jaren ontbroken? Zie toch niet naar uw meerderen; zie naar uw minderen. Er zijn er duizenden, die zich gelukkig zouden achten als zij hadden wat God ons geeft.’

‘Ik zeg niet dat wij gebrek hebben geleden, maar denk toch ook eens na dat wij al het mogelijke bezuinigen, alles met den dag duurder wordt en er iederen dag meer noodig is. Ik verdien wel wat op het kantoor, ik heb ook wel een goed vooruitzicht, maar de eerste boekhouder wiens plaats mij is toegezegd kan nog wel tien jaren, nog wel twintig jaren leven. Gij zelve werkt dag en nacht dat uw gezondheid er door lijdt, het is onmogelijk voor u om iets meer te doen. De meisjes worden grooter, hebben natuurlijk meer noodig; waar dat alles van daan gehaald? Reeds drie maanden lang heb ik iederen dag den H. Jozef gebeden en dacht nu ons geluk in de loterij te beproeven. Geloof mij, ik doe het niet uit speelzucht, maar in de hoop dat ik door voorspraak van den H. Jozef iets zou trekken om in de behoeften van u en mijne zusters te voorzien. Ik kan niet denken dat mijn aanhoudend gebed onverhoord zou blijven.’

‘Bidden is goed, maar in de loterij spelen, dat verbied ik u,’ luidde het zachte maar ernstige antwoord.

‘Welnu, moeder, als het dan zoo geheel en al tegen uw wil geschiedt, dan zal ik het ook niet doen,’ gaf Bernard ten antwoord.

Andermaal volgde er eene kleine stilte. Met de rechterhand wreef de jongeling opnieuw eenige malen over het voorhoofd als wilde hij de wolk van ontevredenheid wegwisschen, die zich daarop door de weigering zijner moeder gevestigd had.

‘Moeder, ik heb u beloofd, dat ik u gehoorzaam zal zijn,’ begon Bernard opnieuw. ‘Maar zeg mij nu ook, waarom gij u met zooveel kracht tegen de loterij verzet. Het is toch geen zonde.’

'Zonde, o neen, lieve Bernard,' sprak de weduwe, 'van zonde is geen spraak, vooral niet, als men slechts eenmaal in zijn leven een kans zou willen wagen.'

'Maar waarom het dan zoo streng verboden?'

'Ik zal het u zeggen, Bernard. Herinnert gij u nog wel, het is al jaren geleden, dat gij met uw overleden vader zaliger in het voorjaar 's morgens vroeg gingt vinken. De lijmgarden werden dan goed voorzien en met alle voorzorg in den grond gestoken. Hier en daar werd hennipzaad uitgestrooid. Bij de lijmgarden of in het midden, zóó precies weet ik niet alles, stond de lokvink. Gelukkig het vinkje, dat op den lokvink geen acht gaf maar ijlings wegvloog. Wat gebeurde er als een ander vinkje den lokvink antwoord gaf? Het duurde niet lang of het kleefde met zijn vleugeltjes of borstveertjes aan een of anderen onbarmhartigen lijmstok vast en werd gevangen. Begrijpt gij wat ik zeggen wil, Bernard?'

'Ik geloof het wel moeder, maar ik hoor het liever uit uw mond dan dat ik mijne gissingen vertrouw.'

'Nu dan kind, alle loterijen zijn lokvinken van den duivel. Allen, die haken naar de groote prijzen welke daar worden getrokken, verliezen vroeg of laat hun geld en te dikwijls met hun geld hunne ziel. Op geld uit de loterij rust geen zegen, zeide uw vader zaliger altijd. Die zulk geld bezitten, verkwisten of verliezen wat zij gewonnen hebben, of wel, zij spelen op nieuw en andermaal, zoolang totdat zij niets meer bezitten. Gelooft gij dat het zoo gemakkelijk is op eenmaal in het bezit te komen van een som gelds en zijn hart in alles meester te blijven?' 'O als ik eens uit de loterij trok,' zeggen de menschen, 'ik zou zoo goed zijn voor de armen, ik zou de kerk bedenken, voor mijn ziel zorgen.' Allemaal praatjes, Bernard, geloof er niets van. Geld verandert de menschen, maakt van zuinigen gierigaards, van milddadigen verkwisters, van velen bedelaars, en van verreweg de meeste menschen, ongelukkigen.'

Op dat oogenblik werd de deur geopend en drie allerliefste kinderen kwamen juichend naar de moeder geloopen. Het waren meisjes als engelen zoo schoon, een van zes, een ander van acht jaren; de derde had haar eerste H. Communie reeds gedaan. Volle goudgele lokken golfden in dikke krullen rondom hals en schoudertjes. Vreugde straalde om haar rozenroode mondjes. Als sterretjes, zoo helder flikkerden de kleine oogen.

'Moeder, moeder, zie eens, van de zuster.' En de kleine Dina stak met moeite een groote prent omhoog.

'En ik, een medalje van de Martelaren van Gorkum,' riep Bertha.

Achter beiden stond in stilte de meer bedaarde en kalmere Mina. Als een engelbewaarder der kleinen zag zij met een oog vol blijdschap op beide kinderen neder.

'Vertel mij eens,' sprak de moeder vol zalig genot, 'waarom heeft de zuster u dat gegeven?'

'Moeder,' sprak Mina, 'onze Dina heeft zonder haperen, het Onze Vader, Wees gegroet, Geloof in God den Vader, de tien geboden Gods, de vijf geboden der H. Kerk en de zeven Sacramenten opgezegd.'

'En het Meiliedje, het Meiliedje,' riep Dina.

'O ja, het Meiliedje had ik al vergeten,' sprak Mina.

'En wat heeft Bertha gedaan?' vroeg de moeder vol belangstelling.

‘Bertha heeft haar eerste kous afgebreid en zoo goed dat de zuster haar hardop geprezen heeft.’

‘Beste kinderen,’ sprak de moeder en op het voorhoofd van elk harer kinderen drukte zij een langen kus.

‘Ga nu wat spelen in den tuin totdat ik u roep, dan zal ik voor u van avond een lekkeren boterham klaarmaken. Mina, geef goed acht, dat zij geen ongeluk krijgen.’

Zingend en springend verlieten de meisjesde woonkamer.

‘O Moeder,’ riep Bernard uit, ‘wat doet het mij nu pijn dat ik zulke goede kinderen niets, nog geen cent in haar spaarpot kan geven. Zie, daarvoor zou ik in de loterij spelen, voor u en voor haar.’

‘Geef ons heden ons dagelijksch brood,’ sprak de weduwe langzaam; ‘Gode zij dank, wij hebben het tot nog toe dagelijks gehad. Daarmede ben ik tevreden en gelukkig ook. Wij zullen dat blijven bidden, maar met meer kracht dan vroeger zullen wij er bijvoegen: En leid ons niet in bekoring. ‘Goede jongen,’ zeide zij en streek haar hand langs zijn fraai hoofdhaar, ‘beloof mij toch dat gij nimmer in de loterij zult spelen. Met hetgeen ik thans bezit, met goede, brave kinderen, zooals gij tot nu toe geweest zijt en uw zusjes ook wel zullen zijn, en met een stuk brood, al kon ik u altijd geen boter geven, ben ik tevreden, gelukkig. Dat geluk bestond voor mij niet meer, als ik wist dat gij, al ware het dan slechts voor één keer, in de loterij zoudt spelen. Wilt gij mij het geluk ontnemen?’

‘Moeder, moeder, ik zou alles willen doen om u gelukkig te maken.’

‘Welnu, doe het dan niet en gij ziet uw wensch vervuld. Ik ben gelukkig. Belooft gij het mij nu, Bernard?’

‘Wees er gerust op moeder, het zal niet gebeuren.’

‘Dat wist ik ook wel,’ sprak zij op bemoedigenden toon, en legde nu voor een oogenblik haar hand op het hoofd van den welbeminden zoon. In stilte schonk zij hem haar moederlijken zegen. Zonder dat haar lippen bewogen, fluisterde haar hart: ‘leid hem niet in bekoring.’

II.

Eenigen tijd na dit voorval was Bernard op zekeren morgen op he kantoor van het handelshuis G. & C. als naar gewoonte voor een grooten lessenaar gezeten. Zonder op iets anders acht te geven hield hij zich ijverig bezig met het opmaken der boeken. Een aantal andere kantoorbedienden, onder welke zijn vriend Cornelis was, zaten rekeningen te schrijven of verrichtten andere werkzaamheden.

Er werd aan de deur geklopt. De huisbediende van het hoofd der firma trad binnen en verzocht mijnheer Bernard te mogen spreken. Nadat deze eenige woorden met den knecht gewisseld had, sloot hij zijn boeken zorgvuldig dicht, nam zijn hoed en ging henen. Buiten gekomen volgde hij den bediende naar de prachtige woning van den Heer B....... Deze stond met zijn zoon en deelgenoot in de zaak te wachten.

‘Bernard,’ sprak de heer B. ‘wij wenschten van uw diensten gebruik te maken in een zaak, die vertrouwen en voorzichtigheid vereischt. Wij rekenen op u.’

De jongeling boog toestemmend.

‘Bernard,’ vervolgde de heer B., ‘het is u bekend dat ons huis belangrijke zaken doet met de firma D. & C. te Frankfort. Van ter zijde hebben wij echter omtrent die firma ongunstige berichten vernomen. Wel heeft het huis zijne betalingen niet gestaakt, maar het heeft gewaagde speculatiën gedaan en zulke aanzienlijke verliezen geleden dat er gemompeld wordt van een aanstaand faillissement. Het bedrag dat

wij te vorderen hebben beloopt, zooals u bekend moet zijn, verscheiden duizenden. Begeef u morgen op reis, neem te Frankfort alle informatiën en tracht zooveel mogelijk, al zou het met eenig verlies moeten gepaard gaan, geheel afdoening van zaken te verkrijgen. Het is ons voornemen onze betrekkingen met dat huis af te breken. De papieren hierop betrekking hebbende zijn hier in dit pakket te vinden. Gij kunt die heden middag op uw gemak nazien. De volmachten zijn behoorlijk geteekend. Ziedaar het eerste gedeelte uwer zending..... Wij zijn echter niet voornemens om onze relatiën met de stad Frankfort zelve af te breken. Onze firma is daar sinds jaren bekend en wij hebben met onderscheiden huizen langen tijd goede zaken gedaan. Tracht daar nieuwe kennissen aan te knoopen. Ziehier eenige adressen. Gij kunt uw verblijf naar bevind van zaken verlengen of verkorten. Ziehier wat wel voldoende zal zijn om er een veertien dagen fatsoenlijk te leven.'

Met die woorden gaf hem de heer B. een bankbillet van twee honderd gulden. 'Ga in een hôtel van den eersten rang,' vervolgde hij, 'en wees niet karig in uw uitgaan, denk dat gij optreedt als gemachtigde der van ouds met eer bekende firma G. & C. Bij uw terugkomst wacht u bovendien een extra loon overeenkomstig de diensten, die gij ons huis zult hebben bewezen. En nu, maak u reisvaardig. Morgen ochtend met den eersten trein kunt gij vertrekken. Schaf u Plantenga's Handboek voor Reizigers aan, dat zal u op reis van dienst zijn. Vergeet niet te schrijven. Het is heden Donderdag. Aanstaanden Zondag of Maandag zult gij ons reeds iets kunnen berichten van hetgeen gij te Frankfort vernomen hebt. En nu, goede reis en succes.'

(*Wordt vervolgd.*)

Mijn vriend Kees.

Daar is geen liever mensch op de wereld dan mevrouw Jorissen. Zij is rijk, charmant, vol manieren.... toen ik haar van morgen op straat tegenkwam ('t is mijn tante, die aldus spreekt) knikte zij mij heel vriendelijk goeden dag. Ja, 't is wel iets om grootsch te zijn, wanneer men onder de grootelui zoo'n vriendin heeft.'

Mijn oom is van een ander gevoelen en meent, dat mevrouw Jorissen..... een kat is.

'Met uitzondering,' voegde hij er gisteren gramstorig bij, 'dat zoo'n verwende oude madam nog niet eens goed is om ratten of muizen te vangen. Neen als men op vriendschap mag bogen, kan ik een ander boekje opendoen, dan noem ik u den majoor A, docter B, het lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal C.'

Als mijn oom en tante 't over eene zaak niet eens zijn, dan bemoei ik er mij liefst niet mede.

Gij kunt intusschen, lezer, uit het bovengezegde geschil de gevolgtrekking afleiden, dat het bij ons een soort van familiekwaal is, om op een vriend groot te gaan en zult het mij dus niet ten kwade duiden, dat ook ik zoo iemand heb, op wiens kennismaking ik trotsch ben en van wien mijn mond en hart overvloeien....

BEKEURD.

EEN SCHILDERSTUK VAN METZU.

Die iemand is mijn goede, beste vriend Kees.

Ronduit gezegd: ik ken tien uren in den omtrek geen patenter en gelukkiger kerel.

Altijd is bij dezelfde, altijd vol moed en opgeruimdheid.

Toch kan men geenszins zeggen, dat zijn weg immer met rozen bestrooid is. Integendeel hij heeft het dikwijls nog al vrij hard te verantwoorden.

Vooreerst zijn vrouw is veelal ziekelijk en aan 't sukkelen. Daarbij heeft hij een hnishouden met kinderen daar iemand de oogen van zouden overloopen. Verbeeld u een tiental kleine kostheeren en kostjufvrouwen, waarvan de jongste nog niet recht op de beenen kan staan, en geloof mij, daar komt wat bij kijken.

Menig ander zou er al van tijd tot tijd eens de lip op 't onderste knoopsgat bij laten hangen.

Dat doet mijn vriend Kees nooit!....

Als 't noodig is, duikt hij als een eend onder water en een oogenblik daarna komt hij weêr boven, plonst en zwemt met kracht door den stroom, schudt zich het nat van de veêren en staat klaar om met volle wieken de toekomst in te stevenen.

Van waar die energie? Welk is 't geheim, dat aan mijn vriend zulk een kracht geeft?....

Ik ken iemand, die gaarne de helft van de erfenis zijner tante zou afstaan als men hem dat kunstje wilde overdoen.

't Is iemand, die leeft uit den korf zonder zorg, die geen vrouw heeft om hem te plagen, geen kinderen of geen familie om hem op zwart zaad te helpen, die alles op zijn slofjes af kan doen om een goed leven te hebben.

En met dat al is hij wel gelukkig?.... Verre van daar: dat geluk, naar 't welk hij zoo vurig reikhalst, vindt hij niet, terwijl mijn vriend Kees, die zelfs geen tijd heeft om aan geluk te denken en van den vroegen morgen tot den laten avond moet tobben en slaven, altijd vroolijk is en een leven heeft als een vischje in 't water.

De eerste maal, dat ik den goeden Kees meer van naderbij leerde kennen, was bij gelegenheid van 't overlijden zijner oudste dochter.

Het meisje was nauwelijks vier jaren oud en een allerliefst en beminnelijk kindje.

Haar beeld zal ik nooit vergeten en 't is alsof het pas gisteren gebeurde, zoo duidelijk staat het mij nog voor den geest, dat ik Kees zijn blonde snorren zag wegstrijken, om op hare kleine wang een plaatsje te zoeken en er een vaderkus op te drukken.

Zoodra de eerste kenteekenen der kwaal zich voordeden, begreep ik, dat het gedaan was met het kind. Ik wachtte mij echter wel, om van mijn vermoeden eenig blijk aan den vader te geven, die tot het laatste oogenblik niet ophield te hopen.

Wat waren zij vurig, de gebeden, die hij en zijne vrouw voor de genezing van hun kind tot God richtten!

Gods raadbesluit luidde anders: het meisje stierf.

Onmetelijk was de droefheid des vaders. Toch ontglipte aan zijn borst geen enkele kreet van morrende ontevredenheid, geen enkel bittere klacht.

Twee uren lang wandelden wij te zamen in den tuin. Wij konden geen van beiden een woord uitbrengen, onze harten waren te vol. Ik zag hem slechts aanhoudend zijne oogen ten hemel heffen, alsof zijn hart het zijn dochtertje toeriep, dat hij haar weder zou zien daar ginds in die betere wereld, waar nimmer meer rouw noch scheiding zou wezen. De eerste klanken, die hij uitbracht, - o wonderbare kracht des geloofs!

- waren de woorden van Job: ‘de Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen; de naam des Heeren zij geprezen.’

Jaren zijn er over zijne smart heengegaan. De kring van zijn gezin werd langzamerhand vergroot. In 't vorig jaar telde het elf leden, thans is het dozijn compleet.

Ofschoon Kees de toegevendste en meêgaandste aller vaders is, houdt hij streng en onverbiddelijk aan alles, wat tot het gebied van zijn vaderplicht behoort, en vooral waar het sommige vrome gebruiken of godsdienstzaken betreft, kan er bij hem geen spraak zijn van iets door de vingers te zien.

Aan tafel behoeft er niemand zelfs naar den schotel te wijzen, vóór 't geheele personeel van den kleinsten tot den grootsten, hardop het ‘Onze Vader en Wees gegroet’ heeft gebeden.

De Benjamin alleen kan voor als nog volstaan met een kruisje te maken en een klein schietgebedje te stamelen. Maar daar gaat ook niets van af en er helpt geen ‘lieve moeder’ aan.

Soms zit de kleine hierbij wel eens vast en hakkelt en stamelt zoodanig, dat de andere gasten maar moeielijk hun lach kunnen bedwingen. Doch dan kijkt mijn vriend maar eens eventjes rond, de kleine stamelt zijn gebed ten einde en zijn stamelende bede gaat gewis regelrecht naar den hemel, even zoo goed, denk ik, alsof het een welsprekend gebed was van den grootsten geleerde....

't Is merkwaardig om aan 't ontbijt eens te zien, hoe dat kleine volkje met een stevigen zesponder weet om te springen en hoe het groote brood, sneê voor sneê, binnen weinige oogenblikken in de eetlustige magen gestoven en gevlogen is.

‘Ik begrijp er niets van,’ zegt de moeder, ‘waar zij het laten.’

De oude Kees knikt dan tegen moeder, dat zij gelijk heeft. Maar ter zelfder tijd schijnt hij zoo innerlijk schik en pret te hebben, dat ten minste de jongens er de gevolgtrekking uit opmaken, of zij om vader plezier te doen, nog niet meer, ja nog veel meer moeten eten, zoo zelfs dat hun de knoopen van de broek springen.

De kleinen zien zeer juist. Kees heeft niets liever dan dat zij hem, om zoo te zeggen, de ooren van 't hoofd eten.

Goede vriend, weet gij dan niet wat het u een zwoegen kost om zooveel monden aan den gang te houden?....

‘Die daar op ziet, is maar een kniezer,’ zegt Kees. ‘Daar moeten ze van groeien.’

Nu, of ze ook groeien?.... De een is al dikker en sterker dan de ander. Ge kunt er u geen denkbeeld van maken, zoo frisch en gezond als zij er allen uitzien. Van hun wangen zou men wel biefstuk kunnen snijden en kleuren hebben ze als belle-fleuren. Kortom zij strekken tot eer van mijn vriend Kees in 't bijzonder en van het menschdom in 't algemeen.

Somtijds, alhoewel zelden, gebeurt het dat mijn vriend bij zijn soupé op een ingelegden haring of een stukje gebraden spek door de vrouw getracteerd wordt.

Ik wou, dat alle lezers van de *Illustratie* bij zoo'n gelegenheid eens om den hoek van de deur konden staan.

Klein en groot heeft in de grootst mogelijke spanning den blik op 't hoofd des huisgezins gericht. Zij kijken hun vader de stukken uit den mond. Wel te weten, de stukken, die er overblijven. Want Kees is zoo razend goed en bovendien, 't is hem duidelijk dat, wanneer hij een of ander hapje aan zijn vaderlijken vork heeft gehad, het den kleinen nog wel tienmaal beter dan anders moet smaken.

Ik zelf heb met eigen oog bij een dergelijke gelegenheid een haring zooveel verdeelingen en onderverdeelingen zien ondergaan, dat ik gerust durf verklaren van

nooit in eenig natuurkundig werk een zoo treffend bewijs voor de deelbaarheid der lichamen te hebben aangetroffen.

Overigens, als ik er aan denk wat zoo'n groot huishouden al niet noodig heeft en dat aan Kees alleen daarvoor de zorg is overgelaten, dan zie ik zonneklaar dat God de zijnen niet verlaat en dat Hij voor hen, die Hem liefhebben, ook thans nog meermalen het wonder van de vermenigvnldiging der brooden en visschen herhaalt.

Elken morgen om zes ure reeds verlaat mijn vriend zijn woning, om in de stad het brood voor zijn gezin te verdienen. Of het steen en been vriest en of 't een weêr is om er geen hond uit te jagen, daar maalt hij volstrekt niet om.

Edele vriend! Voelt gij dan geen koude, dat gij daar in uw baaien borstrok zoo maar heen kunt loopen?.... O zonder twijfel, de arme werkman voelt het even goed, dat het koud is, wanneer het vriest, als de vriendin van mijn tante, mevrouw Jorissen en de vrienden van mijn oom....

Die groote lui, hoe warmpjes zij er ook inzitten, hebben dikwijls pels en bont en ik weet niet wat nog meer noodig om maar niet te bevriezen.... De arme werkman is daar zoo bang niet voor. Onder zijn eenvoudig licht werkpakje klopt een hart, dat geen koude kent en dat onophoudelijk gloeit door het vuur der liefde en de gedachte aan hen, die daar thuis zijn.

Gisteren hoorde ik hem nog tot zijn vrouw zeggen, dat hij plan hadom een uur vroeger op te staan, daar hij, nu het huishouden zoo groot begon te worden, geen tijd genoeg meende over te houden om al zijn kleine recruten, voor hij naar het werk ging, een voor een de revue te laten passeeren en te kunnen omhelzen.

Komt hij 's avonds thuis, dan liggen de jongsten gewoonlijk reeds in bed. Maar de anderen staan vader in den gang al op te wachten.

Nauwlijks heeft hij de klink van de deur gelicht, of er zitten hem een paar op de schouders, en met aan elke hand nog een paar, wordt hij onder zegevierend gejuich binnengeleid. De een heeft het voorrecht van zijn pet weg te dragen, de ander om zijn pijp te stoppen, een derde om zijn pantoffels te krijgen en zijn laarzen weg te zetten.

Vriend Kees! Verzen maken kunt gij niet; dat weet ik. Maar toch, 't is mij onbegrijpelijk.

De gedachte alleen aan uw huiselijk geluk zou mijn woorden van geestdrift in rhytmen aan 't dansen helpen en u doen toezingen:

Wat is er hooger, heil'ger goed
Wat is als vader zijn zoo zoet.

Ziet hem te midden van zijn zonen
Daar zit de werkman, en hij lacht.
Hij is verheugd, daar allen toonen,
Hoe klein en groot zijn plicht betracht.
Ja, dan beseft zijn vol gemoed:
Wat is als vader zijn zoo zoet?....

En ziet hij het, hoe allen spelen,
Hoe allen blij te moede zijn,
Dan mint hij in hun vreugd te deelen,
Dan kent zijn hart geen levenspijn.
Wijk koningspracht! Wijk vorstenstoet!
Niets is als vader zijn zoo zoet.

En mocht er soms ook al iets wezen,
Wat de oude man niet gaarne ziet;

Hoe zij dan 's vaders droefheid vreezen!
Want, neen! ze meenden het zoo niet.
Een traantje maakt weeŕ alles goed,
En vader zijn is dan zoo zoet.

‘Kom, kom’ zegt Kees, ‘je praat maar van goed en zoet, we krijgen echter wel eens iets, dat bitter is als roet, maar zulk een medicijn is ook heel goed, als het zoo zijn moet.’

Wel te recht, edelaardige vriend, beklaagt gij u niet over de beproevingen des levens; gelijk het stroomende water langs onze hand druipt, vlieden zij henen; de lasten, die in den loop der jaren op uw hart drukten, zij waren de oorzaak, dat uw zedelijke kracht zich ontwikkelde, gelijk het vuur aan den haard opflikkert, zoodra men het hout beweegt. Zij deden u getrouw uwe plichten jegens allen vervullen, een bloedverwant en broeder zijn voor rijken en armen.

Ja, niet slechts in den huiselijken kring maar ook buitenshuis wordt de goede Kees door ieder bemind. En werkelijk, hij maakt het er ook naar. Zelfs een hond zou hij geen kwaad kunnen doen en voor zijn evenmensch zou hij door het vuur loopen.

Daar mijn vriend er echter geenszins meê gediend is, dat zijn deugden en goede werken aan de groote klok worden gehangen, zullen wij liefst hierover zwijgen.

‘God beloont er ons niet te minder om, wanneer Hij alleen getuige is van 't goede, dat men verricht,’ heb ik hem wel eens hooren zeggen.... Zou dat woord wellicht ook met het geheim in verband staan, waarom mijn vriend zoo gelukkig is en 't hem immer zoo wezenlijk goed gaat?

J. VAN DEN BOSCH.

Honora patrem!

De Misdaad (1465.)

Een stille, koude winternacht
   Daalde op het aardrijk neêr;
En, moê van 't feest, doch blij van hart
   Sliep Gelre's grijze Heer.

Nu eind'lijk sliep hij weêr gerust,
   Den hemel in het hart:
Hij was met Adolf weêr verzoend,
   Gelenigd was zijn smart.

Hoe folt'rend was voor 's vaders ziel
   Dat strijden met een zoon: -
Te blijder thans 't verzoeningsfeest
   In Grave's hertogswoon.

't Was stil. - Maar plots'ling kraakt de deur
   Van 's grijsaards slaapsalet:
Drie ruwe krijgers stormen in
   Met zwaarden en musket.

Het blank rapier straalt in den glans
   Der held're wintermaan:
En barsch en dreigend staart hun oog
   Den grijzen Arnoud aan.

‘Mijn zoon!’ gilt deze; ‘help, ach help,
   ‘Men randt uw' vader aan!’

Maar grijnzend treedt de booswicht toe
En blijft bij 't krijgsvolk staan.

'Och, vader,' spreekt de huichelaar
En spot met 's vaders beê,
'Och, vader, 't is nu eenmaal zoo!
'Ga slechts gewillig meê!'

Een wenk aan 't krijgsvolk, en het luidt:
'Grijpt aan! Gij kent den prijs!' -
Half naakt rukt men den hertog voort
En sleurt hem over 't ijs.

En hij, de tijger-zoon, te paard,
Geleidt den gruw'bren stoet,
En uit in spotgelach den haat,
Dien hij in 't harte voedt.

De grijsaard, sidderend van koû,
Doorvlijmd van hartewee,
Bedekt met bloed, wendt de oogen af,
En stort slechts ééne beê:

'Heer, wreek dien gruwel.... Ik eisch wraak!'
Maar voorwaarts holt het steeds,
En bij het eerste morgenlicht
Daagt Buren's burgtslot reeds.

Dáár sleurt men ouden Arnoud heen;
En op zijn eigen slot
Sluit Adolf zelf zijn vader op
In 't duister kerkerkot.

Vijf jaren sleet de grijsaard daar
In lijfs- en ziele-leed.....
Maar God vergat dien gruwel niet
En strafte, die hem deed. -

De Straf (1477).

Sinds zijn er jaren heengesneld;
Toen Vlaand'rens legermacht,
Ten strijde tegen 't fransche heir
Werd in het veld gebracht.

Een geldersch ridder, groot en grof,
Reed voor het vlaamsche heir,
En zag op 't dapper fransche volk
Trotsch en verachtend neêr.

Dof stond het oog, en 't voorhoofd was
Met rimpels diepgegroefd....
Herkent gij hem?... Die rimpels heeft
De wroeging daar geploegd.

't Is de onverlaat, die eenmaal sprak
Met haat in oog en stem:
''k Laat nooit mijn vader los, veeleer

‘Vermoord ik mij na hem!’

Gods wraakzwaard trof: in 't kerkerhol
Heeft hij dat woord geboet;
Maar immer gloeit de sombre wrok,
Dien hij in 't harte voedt.....

De trommel slaat; 't kanon barst los;
De krijgers rukken aan;
De Vlaming rent om Doornik's wal:
Dáár waait de fransche vaan.

Aan 't hoofd der vlaamsche ruiterij
Draaft Adolf op en neêr:....
Daar dondert eene volle laag
Van 't fransche veldgeweer.

Één oogenblik zwijgt alles stil,
Gelijk wanneer de orkaan,
Na 't woedend buld'ren langs het strand,
Een oogwenk schijnt te staan.

Het krijgsgedruis barst weder los;
Doch - 't smoort in d' eigen stond
Bij 't schouwspel, dat zijn wedergâ
Op 't slagveld nimmer vond.

Een strijdhengst steigert, danst en rent
De vlaamsche rijen uit,
En sleept zijn ruiter aan den voet,
Die in den beugel sluit.

Het bloed stroomt uit eene ijs'bre wond
Hem over 't bleek gelaat,
Waarop de wanhoop van den dood
En angst te lezen staat.

De hengst holt voort... holt immer voort...
Vuur schiet het gloeiend oog;
Het schuim vliegt van den heeten bek
In vlokken naar omhoog.

En telken reize slaat de hoef
Den aterling een wond,
Of scheurt hem kleed en vleesch van 't lijf,
En zaait de flarden rond.

Daar trapt de hengst hem op de borst...
Hij schrikt, hij zwenkt,... holt heen;
Maar in dien woesten zwaai reet hij
Den ridder 't lijf vaneen.

Afgrijs'lijk kwam hij om.... en toch
Niet één, die om hem zucht,
Om hem, die in zijn euvelmoed
Gods wraak niet had geducht.

Want Adolf was 't, die straks zoo trotsch
Voor Vlaand'rens ruiters reed,

En dien Gods welverdiende wraak
Zoo vrees'lijk sneven deed.

Ja, 't was de vaderbeul, die eens
Zijn vader mart'len liet;
Maar God, verhoorend 's vaders beê,
Vergat dien gruwel niet.

J. AUKES.

Pater Abraham à Santa Clara.
Door lezen genezen.

Ik zag eens in mijn droom een goeden ouden grootpapa, met een langen grijzen baard; aan zijn schouders waren vleugelen, op zijn hoofd droeg hij een zandlooper in plaats van een muts en in zijn rechterhand hield hij een zeis. Ge begrijpt, dat ik bij het zien van den ouden man nog al vrij vreemd stond op te kijken; 't meest echter verwonderde mij, dat er zoo vele lieden om hem heen stonden, die er hun plezier in stelden om den grijsaard te plagen.

Onder anderen zag ik een paar opgeschoten lummels, die den ouden heer met de ballen van een kegelspel op den rug speelden. Een ander sloeg hem met een bierkan zoodanig op het hoofd, dat ik mij nog niet kan begrijpen, hoe de zandlooper niet in duizend stukken werd gebroken. Een oude en een jonge juffer zelfs, verbeeldt het u eens, waren bezig den ouden sukkel met hombre-kaarten in 't gezicht te slaan. Kortom, de grijsaard had razend veel te lijden van een heelen hoop leêgloopers.

Ik wilde van deze historie het mijne weten, en eindelijk vernam ik dat de oude papa ‘Tempus’ d.i. ‘De Tijd’ heette en door de onbedachtzame Adamskinderen zeer dikwijls op een manier behandeld wordt, die alles is, behalve zooals het behoort.

Vandaar komt het, dat men zoo dikwijls hoort zeggen: laat ons tot tijdverdrijf een uurtje kegelen; laat ons tot tijdverdrijf een kan bier drinken. ‘Mevrouw,’ zegt een of ander nufje, ‘ik heb volstrekt geen lust, om iets te doen; we moesten, om den tijd door te komen van avond tante Die, mevrouw Zus en jufvrouw Zoo verzoeken, he! vindt u dat niet goed om den tijd te passeeren: eerst wat praten (de hemel weet over wie en wat) en dan een kaartje leggen.’

Goede menschen, ik heb er niets tegen, dat ge voor uitspanning eens kegelt, kaart speelt of een glas bier drinkt. Maar vergeet toch nooit, dat de tijd kostbaar is en dat gij uw ledigen tijd zeer nuttig en degelijk kunt besteden door in een goed en leerzaam boek te lezen. Denkt aan hetgeen de H. Ambrosius zegt: ‘wanneer wij bidden, dan spreken wij met God, doch wanneer wij goede en geestelijke boeken lezen, dan spreekt God met ons.’

De H. Paulus schreef kort voor zijn dood aan zijn beminden leerling Timotheus: ‘den reismantel, dien ik te Troas bij Carpum gelaten heb, breng mede als gij komt, zoo ook de boeken, vooral de perkamenten.’ De groote Apostel was dus een groot liefhebber van lezen en hij was overtuigd, dat de tijd te kostbaar is, om dien zonder iets te doen, te laten voorbijgaan.

Ja, de tijd is kostbaar. De vrouw in 't Evangelie vond den penning weder, dien zij verloren had, maar een dag, een uur, een oogenblik, dat voorbij is, keert nimmer terug.

De H. Augustinus werd bekeerd door het lezen van een geestelijk boek; de kamerdienaar der koningin Candaces las op zijn wagen den profeet Isaias, 't welk aanleiding gaf, dat hem Philippus, op bevel eens engels, de woorden van den profeet uitlegde en hij zelf een kind der zaligheid werd.

In het jaar 1355 ontstond een nieuwe religieuze orde, die in 1369 door Paus Urbanus V werd goedgekeurd en bevestigd. Deze orde, wier leden Jesuati S. Hieronymi genoemd werden, had aan een edelman van Siena, Joannes Columbinus geheeten hare stichting te danken, welke op de volgende wonderlijke wijze plaats vond.

Op zekeren dag kwam de edelman na het verrichten zijner bezigheden tehuis en daar het tijd was om te eten, begeerde hij dat men onmiddellijk de tafel zoude dekken en de spijzen opbrengen.

‘Mijn schat,’ antwoordde zijn vrouw, ‘ik heb het eten pas opgezet, het vleesch is nog niet gaar, het gebraad is zoo even aan het spit gestoken, ik heb zoo juist om salade gestuurd, enz.’

Hierover werd Columbinus zoo vertoornd dat hij het huis, de keuken, de kamer en alle hoeken met zijn geraas en getier vervulde; ja. 't scheelde zeer weinig of hij had Jupiter de bliksems uit de hand gerukt; hij had meer vuur bij zich, dan in den haard lag, zoo lat hij geen Columbinus maar veeleer een Serpentinns geleek; hij wen chte dat de droes het gebraad op een bok kwam weghalen, en 't scheelde niet veel of hij had zich aan zijn vrouw vergrepen.

De goede sloof wist niet, waarmede zij hem weder tot bedaren, zou brengen. Zij bad hem, toch niet lang vergramd te blijven omdat het koken zoolang tegenhield, beloofde zich zoo veel te haasten als haar mogelijk was, en om hem intusschen wat tijdverdrijf te bezorgen, gaf zij hem een legendenboek.

‘Beest,’ riep hij uit en smeet het boek met geweld tegen den grond; zij maakte zich daarom zoo goed zij kon uit de voeten, uit vrees dat het boek haar naar het hoofd zou vliegen.

Ondertusschen kwam Columbinus een weinig tot bedaren; hij nam het boek op, sloeg het open en kreeg toevallig het leven van de groote doch bekeerde zondares, Maria van Egypte, onder de oogen, door welks lezing hij zoozeer bedaarde en veranderde, dat hij van stonde af aan een anderen levenswandel begon, en zoodanige volmaaktheid bereikte, dat hij zooals boven gemeld is, de stichter werd eener Orde, groote wonderen verrichtte en als een heilige stierf. Zijn reliquieën worden in de stad Siena in groote eere gehouden en door het roomsche martyrologium is zijn naamsdag op den 31^{en} Juli gesteld.

O! mochten alle menschen uit dit verhaal leeren, dat een lezer een lofwaardig aanhoorder van God is, en dat hij aandachtig behoort te luisteren naar hetgeen God in het lezen der boeken tot hem spreekt.

Wien is de wonderbare marteldood niet bekend van den H. Fermus? Vroeger was hij een der voornaamste inwoners der stad Bergamo, die bij den keizer in zeer hoog aanzien stond. Door Gods genade, die zelfs uit de steenen kinderen Abraham's kan doen geboren worden, wist hij zich echter ook schatten voor den hemel te garen, liet zich doopen en werd een Christen.

Toen zulks keizer Maximianus ter oore kwam, zond hij eenige soldaten van Milaan naar Bergamo om Fermus gevangen te nemen en geboeid voor hem te brengen. Deze soldaten ontmoetten Fermus terwijl hij in zijnen tuin wandelde. Zoodra deze hen zag, vroeg hij hun onbeschroomd: ‘wien zoekt gij?’ ‘Wij zoeken Fermus,’ antwoordden zij, ‘die Christen is geworden.’ ‘Hier ben ik,’ antwoordde de heldhaftige martelaar, ‘bindt en boeit mij, doet verder met mij wat ge wilt, voor Christus wil ik alles verduren.’

Wat had dezen christenheld met zulk een moed en kracht uitgerust? Niets anders dan de vrome lezing van 't Evangelie van Mattheus, waarin hij deze woorden had aangetroffen: ‘Zoo iemand mijn leerling wil zijn, hij verloochene zich zelven, neme zijn kruis op en volge mij.’

DOOR LEZEN GENEZEN.

Dismas, de moordenaar die wegens zijn misdaden te gelijk met den schuldeloozen Heiland op Calvarië aan het kruis werd gehecht, bekeerde zich op 't eind zijns levens en werd een kind der zaligheid. Wat was echter de oorzaak zijner bekeering. ‘Hij werd,’ zegt Arnoldus Carnotensis, ‘door het lezen genezen.’ Want het hoofd en de oogen opbeurende las hij boven het kruis des Heeren het opschrift: ‘Jezus van Nazareth, koning der Joden.’ Hierdoor werd zijn hart verlicht en hij riep uit: ‘Heere, als gij in uw koninkrijk zult gekomen zijn, wees dan mijner genadig.’

Daarom, mijn goede vrienden, denkt er wel aan, dat in een goede en heilige lezing een zeer groote schat verborgen ligt. Gebeurt het u dus al eens dat uw inwendig horloge een beetje van streek is, zoek uw verzet dan niet in de herberg of buitensporige vermaken, maar neem een nuttig en goed boek ter hand. Gij zult er dikwijls een heerlijker banket in vinden dan op den rijksten maaltijd. Gij zult er het Manna boven het egyptische knoflook leeren schatten en door de veredeling uws harten grooter wellusten en vermakelijkheden genieten, dan Sardanapalus, Caligula en Nero in al hun woest en ongeregeld leven.

[Nummer 34]

Onze gravuren.

Bijna alle groote meesters hebben het beproefd om door hun penseel het beeld des stervenden Verlossers aan 't kruishout weêr te geven. Toch wordt door vele bevoegde kunstrechters aan de ‘Christus aan het Kruis’ van van Dijck wegens kracht van uitdrukking en poëtische verhevenheid boven al deze meester. stukken de eerepalm toegekend.

In 't beeld, 't welk ons van Dijck in zijn voorstelling van den gekruisigden Heiland heeft gegeven, stelde hij zich vooral tot taak, om meer de zielesmart dan wel het lichamelijk lijden van den stervenden Godmensch uit te drukken.

Dat geestelijk lijden door zijn bezielend penseel met zulk een kracht voorgesteld, het kan niet anders, moet den beschouwer tot in 't innigste der ziel aangrijpen en schokken; 't is de uiterste volheid der zielesmart van een God, die den lijdensbeker tot den bodem toe heeft geledigd en vergeving schonk aan zijn beulen.

De meeste andere schilders, die de kruisiging maalden, stelden Christus voor als omgeven van engelen, getroost door zijn hemelschen Vader, of althans eenigszins versterkt door een bemoedigende straal van het goddelijk licht. In 't beeld van van Dijck staat de Zoon des Menschen geheel alleen op de schandeplek van den Calvarie berg; niemand staat Hem ter zijde aan den voet van het kruishout, zelfs niet een enkele uit de duizenden en duizenden, voor wie Hij zijn bloed heeft gestort; de H. Moedermaagd, de troostende vrouwen, zijn beminde leerlingen en Apostelen, allen zijn verdwenen; geheel verlaten is de goddelijke, zieltogende Lijder op den Golgotha, te midden der duisternissen. -

't Is alsof de Heiland uit dit beeld ons de woorden van den profeet toeroept: ‘O reizigers langs deez' wegen! Aanschouwt, beziet, was ooit een smart mijn smart gelijk, daar Jehova mij meê sloeg, toen 't vuur zijns toorns ontvlamde?’......

De Afneming van het Kruis, een van de schoonste schilderstukken der italiaansche school, uit den tijd van Michel-Angelo en Rafaël, en waarvan de gravure op pag. 268 een afbeelding geeft, is vervaardigd door een leerling van eerstgenoemden kunstenaar, den eveneens beroemden Daniël da Volterra. Deze schilderij, een fresco, wordt aangemerkt als een der voornaamste meesterstukken, van gelijken rang met de ‘Gedaanteverandering onzes Heeren’ door Rafaël en de ‘Communie van den H. Hieronymus,’ door Domenichino.

Het bevindt zich in een der zijkapellen van de kerk, ‘*Trinità de' Monti*’ te Rome, is echter door den vernielenden tand des tijds niet gespaard en was gelijk met zoovele fresco's het geval is, in min of meer verganen toestand toen het in 1811 door Camuccini op doek werd overgebracht. Het heerlijk coloriet, de gloed welke de kunstenaar over zijn werk gespreid had, is gedeeltelijk verdwenen. Een welgeslaagde kopie van dit zijn werk wordt in dezelfde kerk aangetroffen in een der schilderstukken van het hoofdaltaar.

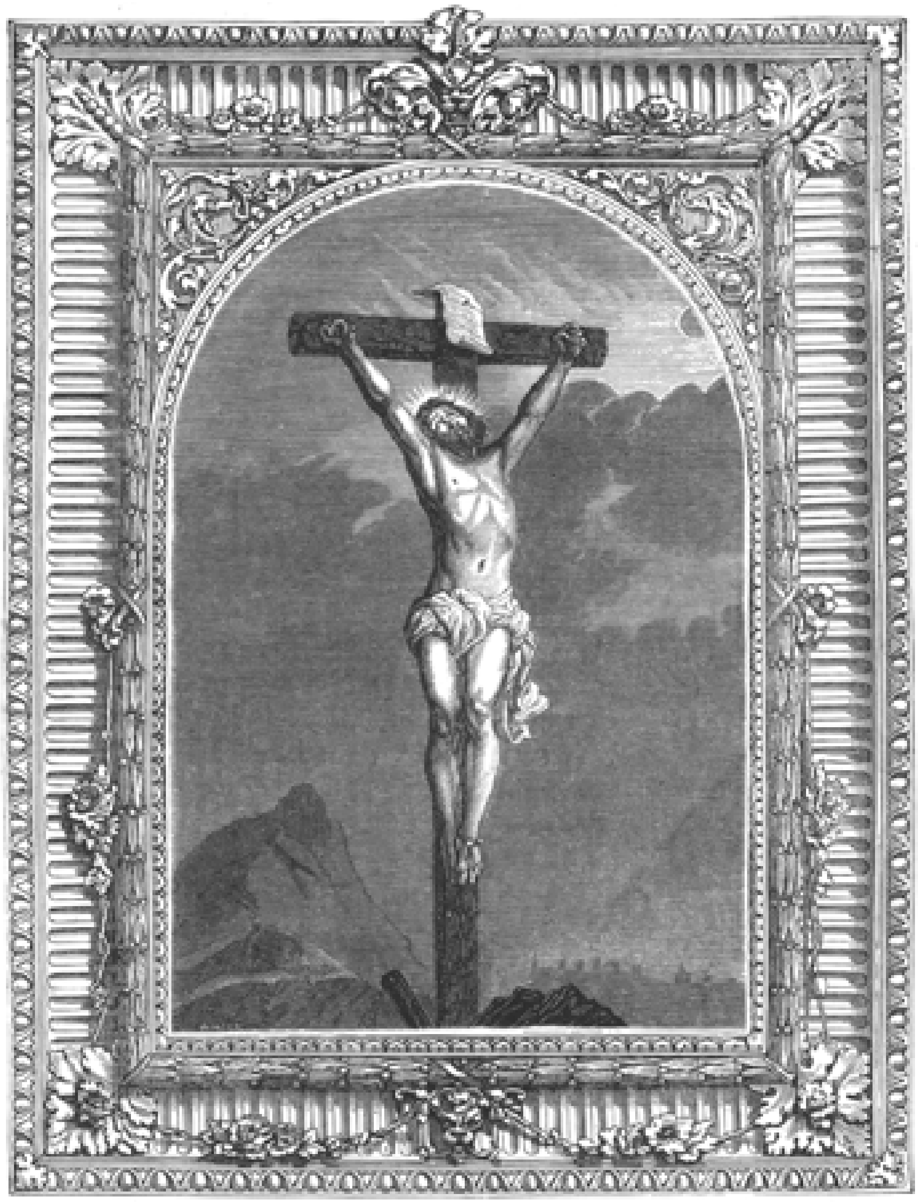

CHRISTUS AAN HET KRUIS, NAAR A. VAN DIJCK.

Naar men zegt werd het origineel uitgevoerd volgens een teekening van den grooten Buonarotti, tot wiens leerlingen dat Volterra behoorde. In de geheele groepeering, vooral in de houding van degenen, die het lichaam des Verlossers van het kruis doen afdalen, vindt men dan ook de sporen van het uitste kend genie van Michel-Angelo, aan wien het plan van dit tafereel wordt toegeschreven. Het lichteffect is minder groot, de krachtige licht

punten en schaduwen, welke b.v. een Rubens in een voorstelling van hetzelfde gewijde onderwerp bracht, worden hier gemist. Men vindt die ook bij geen der romeinsche en florentijnsche schilders.

Al is ook het oorspronkelijke coloriet van het schilderstuk verschoten, de kunstvolle en heerlijke trekken zijn bewaard gebleven.

Een gevecht op leven en dood, tusschen een steenarend en een vos, zooals de gravure, van pag. 169 aanschouwelijk maakt, is een tooneel uit het Alpengebied, waar de rotsadelaar zich veelal ophoudt.

In 't overige gedeelte van ons werelddeel is deze roofvogel trouwens zeldzamer geworden en zijn verblijf is gewoonlijk slechts tot onze noordelijke streken en die van Azië en Amerika beperkt; hij schijnt het vooral op het koudere klimaat begrepen te hebben en bouwt daar ongehinderd zijn nest te midden der hooge vlakten en uitgestrekte wouden.

De schets van den strijd tusschen de beide roofdieren is genomen in de zwitsersche Alpen, nabij het Brienzer-meer. Daar ligt het druk bezochte jagersdorp Eblingen aan den voet van een der hoogten, welke de steenarend tot eene geschikte plaats voor het opslaan van zijn nest uitkiest.

De vos, op prooi belust, heeft zich te ver gewaagd en is het rijk van den kolossus binnengedrongen, die hem zijn stoutheid duur doet betalen.

Te ongelijk is de strijd, dan dat de uitslag hem eene overwinning zou kunnen aanbrengen. Hij zal het terrein niet levend weêr verlaten.

De arend, die hem op de bergvlakte bespeurde, is plotseling toegeschoten. De eerste klauwslag van den aangreep was reeds zoo geweldig, dat de vos nog enkel zich, tegen den rotswand gebukt, met moeite kan verweren tegen de nagels en den snavel van zijn aanvaller.

Doch de slagen der breede en forsche vleugelen matten hem af, en gelukte het hem ook zijn tegenstander te treffen, het zijn slechts rondstuivende vederen, waarop hij zijn krachten verbruikt.

De klappende wieken hebben den vos in een staat van verdooving gebracht; hij ligt weldra overwonnen en zonder tegenweer, een laatste hevige snavelstoot eindigt den strijd.

De schilderij ‘de graflegging van Christus,’ waarvan de gravure der laatste bladzijde van dit nommer eene copie bevat, wordt menigwerf als het voornaamste meesterstuk van den onsterfelijken Van Dijck geroemd.

‘Er ligt over de gestalten van dit tafereel,’ zegt een duitsch kunstrechter, ‘eene wonderbare, tot het edelste genot des levens geroepen schoonheid uitgespreid en de bittere, tranenlooze smart, waaraan zij zich overgeven, treft ons bij 't beschouwen met een geheimzinnige tooverkracht.’

In half gebogen houding ligt het lichaam des Zaligmakers, de beenen des gestorvenen slepen mat en stijf over den grond, en Joannes, de beminde leerling, die aan 't hoofdeinde zit, houdt het bovenlichaam des Verlossers door zijne houding eenigermate omhoog gericht.

't Hart met het zwaard der smarten doorkliefd, strekt Maria de handen en armen uit naar haren innig geliefden zoon; niets sombers noch onbehagelijks is er in hare

smart, integendeel de behoorlijkste kleuren der reinste moederliefde schijnen er over uitgegoten.

Op het met tranen overdekte gelaat der meer op den achtergrond geplaatste Maria Magdalena teekent zich de zielspijn op de meest snijdende wijze; hier brandt het hartverscheurendste lijden met de felste en meest zengende vlam. De zachte beweging, die zij met de hand maakt, is vol waarheid en karakteristiek: zij is bang om den dierbaren doode op eens te naderen en het ijzingwekkende schouwspel in zijn volle werkelijkheid voor oogen te zien. Hare gelaatsuitdrukking, hare houding, haar geheel wezen zeggen het sprekend, men voelt zulks bij den eersten aanblik, dat zij tranen heeft vergoten, zooals wellicht nooit aan eenig oog in dit dal der tranen ontstroomde.

En waar de zondares, de bekeerde Magdalena in zulk een vloed van tranen losbarst, wat moet daar niet de Apostel der liefde, de zoozeer bevoorrechte leerling Joannes gevoelen?.... Voorzeker; daar ginds die rouwmoedige vrouw, aan wie zoovele zonden vergeven zijn, omdat zij zooveel bemind heeft te zien weenen, dat alleen reeds ware al genoeg om het hart te doen breken van den schonen, edelen jongeling....

't Hart van Joannes werd door duizenden lijdensgedachten doorsneden. Van Dijck maalt met een enkelen penseeltrek zijn verheven zielenadel worstelend met den aandrang van 't lijden en medelijden; 't overige laat hij den beschouwer ter aanvulling over.

't Is alsof Joannes, met zijn naar den hemel gericht oog ons toespreekt: ‘Kom en beschouw dezen doode. En wanneer gij Hem gezien hebt, dan vraag u zelven af: wat is er nog groots, verhevens en begeerenswaardig op deze aarde, daar deze moest sterven, zoo schandelijk en ellendig moest sterven?’ Doch terwijl hij aldus spreekt, glinstert tevens in zijn edelen blik de heldenmoed van den ‘Zoon des Donders,’ hij vermant zich, denkt aan de verheven zending, die hem is opgdragen en omgordt zich met de trotsche arendswieken, om de leer des Meesters te verbreiden en 't aan de wereld te verkondigen, ‘dat, Hij ons bemind heeft, bemind tot den dood des kruises.’

Kruislied.

Uit de zeventiende Eeuw.

Stort nu droeven dauw, mijn oogen,
   Vloeit nu tranen, vloeit vrij aan!
Ach, wat grievend mededoogen
   Voel ik door mijn boezem gaan!
Ziele, beeft ge bij 't aanschouwen
   Van d' aan 't Kruis geslagen Heer!
         Ach, vol smart
      Is Jezus' hart,
   Die hier hangt in wind en weêr.

Ziet, mijn ziele, ziet de wonden,
   Die Hij in zijn lichaam heeft:
Ach, dit is om uwe zonden,
   Zonden, die Hij u vergeeft!
Uitgespannen zijn Zijn leden,
   Neêrgebogen is Zijn hoofd.
         Ziet, Hij toont
      Dat in Hem woont
   Groote liefde, nooit gedoofd.

Hij verwacht u met verlangen,

Wacht u in Zijns Vaders schoot:
Laat u geen vertwijfling prangen...
Zijn barmhartigheid is groot.
Uwe zonden wil Hij blusschen
Met de plassen van zijn bloed.
Dus hebt hoop,
En neemt uw loop
Tot uw Heer, zoo eindloos goed.

Wilt U, Jezus, mijns ontfermen,
Wilt vergeven mijne schuld.
Neem mij in Uw strekkende armen,
Daar mijn heil Uw hart vervult.
'k Zal mijn God niet meer vergrammen,
'k Toom mijn booze driften in,
Ik beween
In droef gesteen
Mijn te wuften waereldzin.

Lieve Jezus, wilt mij bergen
Aan Uw zoo bebloede zij:
Wilt van mij alle offers vergen,
Dat ik namaals niet en lij!
Och, mocht ik Uw zijde kussen,
Mocht ik kussen Uwe hand,
Och bracht zij,
Van 't kruishout vrij,
Mij in 't zoete Vaderland!

Het lot uit de loterij.
Door W. van 't Zand.

Vervolg.

Met deze woorden verliet hem de heer B. Buiten zich zelven van vreugde snelde Bernard naar zijn moeder. ‘Moeder, moeder, hoor eens,’ riep hij toen hij het woonvertrek was binnengetreden.

‘Wat is er, Bernard,’ sprak de weduwe, die verwonderd opzag dat haar zoon tegen zijn gewoonte zoo vroeg het kantoor verlaten had.

‘Ik moet op reis, naar Frankfort voor zaken van het huis. Morgen ochtend vertrek ik met den eersten trein. Gij moet mijn beste jas en broek gereed maken. Zie eens,’ en glimlachend liet hij haar het bankbiljet van twee honderd gulden zien, ‘daar zal wel wat van overschieten,’ voegde hij er in een adem bij.

‘Ga eens zitten, mijn jongen,’ sprak de moeder vol verwondering. ‘Vertel me eerst eens, wat er heeft plaats gehad. Ik begrijp er nog niets van.’

Bernard nam een stoel, zette zich tegenover zijn moeder en verhaalde langzaam en uitvoerig al wat er was voorgevallen.

‘Dat gij op reis gaat, zóó alleen en nog zóó jong en zóó ver van huis,’ sprak de verstandige vrouw, ‘bevalt mij minder. Één zaak is goed; gij wordt gezonden door uwe patroons, en als gij God voor oogen houdt, dan stel ik er mij meê tevreden. Het verheugt mij niet weinig dat de heeren zulk vertrouwen in u stellen. Dat is meer waard, dan al wat gij wilt besparen. Want als zij willen dat gij zult reizen overeenkomstig den naam en het aanzien der firma, dan zoudt gij niet eerlijk handelen indien gij door bezuinigingen tegen hun

wil of minder overeenkomstig hun wil iets zoudt overhouden. Geef daarop acht, Bernard, het is uw geld niet, maar dat van uw patroons, die willen dat gij er een behoorlijk gebruik van zult maken.'

'Ja, ja moeder, maar om nu eens iets te noemen, ik behoef toch niet meer wijn te drinken dan mij bevalt.'

'Maar gij moogt bijv. niet reizen in de derde klas,' antwoordde de moeder. 'Kom, daarover kunnen wij straks genoeg spreken. Laten wij liever eerst onzen lieven Heer en Zijn H. Moeder en onze Beschermheiligen bedanken voor deze onverhoopte genade. Zie Bernard, dat is nu uw prijs uit de loterij. Gij zijt gehoorzaam geweest aan uw moeder, en nu krijgt gij door de voorspraak dier Heiligen meer dan gij misschien ooit getrokken zoudt hebben. Gaan wij nu naar boven om daar een paar Wees Gegroetjes te bidden tot dankzegging en der Heiligen verdere voorspraak voor een goede reis en een gunstigen afloop te verzoeken.'

De vrome vrouw ging met haar zoon naar een eenvoudig slaapvertrekje. In het midden een tafel, hier en daar een enkele stoel, ter linker- en ter rechterzijde een paar slaapplaatsen voor haar zelve en haar dochtertjes, ziedaar alle meubelen. Één zaak alleen trok de aandacht. Tegen een der legersteden stond een klein tafeltje, waarop voor een groot kruisbeeld een Moeder-Gods-beeldje geplaatst was.

Rondom het beeld aan de voeten van het kruis lagen op het tafeltje drie reliquieën, een van den H. Josef, een van den H. Antonius van Padua, en een van de martelaren van Gorkum. Dag en nacht brandde op het tafeltje een klein lichtje. Aan den wand boven het tafeltje hing een schoon portret, het afbeeldsel van een man in de kracht des levens, de overleden echtgenoot der zorgvuldige moeder, de vader der kinderen. Sinds den dood van haar dierbaren Bernard brandde de vrome vrouw dag en nacht op dat tafeltje een licht ter eere der Heiligen, in welke zij een bijzonder vertrouwen stelde, vooral ter eere van de Moeder des Heeren, de Moeder der bedrukten. Iederen avond knielde zij met haar kinderen rondom dat tafeltje neder, bad er het rozenhoedje, de schoone litanie van Lorette, de litanieën ter eere der Beschermheiligen met de litanie der overledenen en een kort avondgebed. 'Dat zal ons voor ongelukken bewaren en zegen in het huis brengen,' prentte de weduwe hare kinderen in.

Was sinds het smartelijk verlies door den dood van den beminden Bernard haar hart bedrukt, zag zij den hemel bewolkt, of herdacht zij den bloeitijd harer jeugd, toen alles vreugde en voorspoed spelde, dan ging de vrome vrouw naar het medicijn-kamertje, gelijk zij het vertrekje noemde, om met den balsem van het gebed haar hartewonden te zalven. Hoeveel tranen hadden daar reeds gevloeid? Wie telt de zuchten door haar aan den voet van dat kruis geslaakt? Soms kon zij uren lang voor dat kruis en die reliquieën doorbrengen. Zij had dan behoefte aan troost en bemoediging, bad met vuur, bad aanhoudend voort, voor haar zelve, voor haar overleden echtgenoot, voor haar kinderen; en was zij soms, neêrgedrukt door den last van den weduwenstaat, in tranen neêrgeknield, - opgeruimd en bemoedigend stond zij weder op om vol moed haar bezigheden te hervatten.

Het rouwkleed van eene weduwe is zoo groot. Zoovelen durven het besmetten met het vuil hunner voeten en iedere smet, hoe klein ook, wordt aanstonds gezien en duizendmaal vergroot.

Had Bernard's moeder dat niet ruimschoots ondervonden? Haar vrienden van de dagen van voorspoed hadden haar allen verlaten. Een en andermaal had zelfs de laster gepoogd haar persoon en leven aan te randen. Alsof het niet genoeg ware dat

zij met den dood van den beminden echtgenoot het grootste gedeelte van haar inkomsten verloren had!

Voor dat tafeltje knielde ook nu de godvreezende vrouw met haar zoon neder en bad er drie Wees Gegroeten tot dankzegging. ‘Nog drie,’ sprak zij, ‘om Gods verderen zegen voor een goede reis te bekomen.’ Innig en vurig bad de moeder; geheel anders was het gebed van haar zoon. Hoe verschillend toch waren op dat oogenblik beider gevoelens! Terwijl de ondervindingrijke vrouw dacht aan de gevaren, waaraan de jongeling werd blootgesteld en de gelegenheid tot zonde, waarin hij ging verkeeren, en vurig den Gever aller gaven smeekte dat Hij den steun haars ouderdoms mocht gelieven te bewaren tegen zonden en terugvoeren in haar armen gelijk hij het ouderlijk huis ging verlaten, dacht de jongeling aan de toekomst, die zich zoo schoon, zoo gunstig voor hem opende. Werktuigelijk bad hij met zijn moeder mede, maar in den geest zag hij de zon van aardschen voorspoed koesterende stralen, rijke glanzen spreiden op een levenspad, waarop de schoonste bloemen bloeiden en geurden. Aanzien, rijkdom, een groot handelshuis, eigen schepen, een plantage in Oost en West; hij zelf, het alom geachte hoofd der firma, zijn moeder, geëerd en bemind, zijne zusters gehuwd met rijke kooplieden, - ziedaar de beelden, die dartelend zweefden voor zijn geest. Waren het zondige gedachten? O Neen, de vruchtbare grond, waarin die bloemen ontkiemden was immers de schuldelooze liefde tot zijn moeder en zusters. Maar het waren geheel aardsche en wereldsche gedachten, die hem het eenig waarachtig goed uit het oog deden verliezen, zijn geest benevelden en tot groot nadeel zijner ziel zijn hart vermeesterden. Meer dan aan het tijdelijk geluk zijner moeder en zusters had hij moeten denken aan de onsterfelijke schoonheid en de eindeloos groote waarde zijner ziel. Wat baatte hem de wereld en haar schatten als hij aan deze schade leed.

Het kort gebed was geëindigd. ‘Kom,’ sprak de moeder, ‘zien wij nu of er niet een of ander aan uw reisgoed ontbreekt.’ Een geruimen tijd waren beiden reeds bezig met het uitkloppen en afstoffen toen zich de stem van vriend Cornelis in het woonvertrek deed hooren.

Cornelis was een der kantoorklerken van dezelfde firma. Toen hij Bernard niet zag terugkeeren, brandde hij van nieuwsgierigheid om te weten wat er gaande was. Onder een gezocht voorwendsel verliet hij het kantoor en spoedde zich naar de hem bekende woning. Bij het vernemen van den eervollen last aan Bernard opgedragen, kon hij slechts met moeite eenige ontevredenheid of liever een gevoel van afgunst onderdrukken. Spoedig was hij evenwel zich zelven meester en verblijdde zich nu recht hartelijk dat het fortuintje, nu Let hem zelven ontgaan was, zijn vriend Bernard liever dan een ander ten deel was gevallen.

‘Man, dat is een felicitatie waard,’ sprak hij, ‘een reisje langs den Rijn, op kosten van het huis, op mijn woord, dat is een lot uit de loterij.’

‘Maar het is geen pleizierreisje,’ hernam aanstonds de bezorgde moeder.

‘Dat komt van zelf,’ antwoordde Cornelis. ‘Wat het niet is, dat wordt het. Zaken gaan natuurlijk voor; maar na den arbeid is het goed rusten. Rusten, dat zou ik echter niet doen, Bernard; slapen kunt gij hier ook wel. Sapristi,’ liet hij er op volgen, ‘wat zou ik er een goed leventje van nemen!’

‘Ja, maar het is om een goed leventje niet te doen,’ sprak alweder de moeder.

‘'s Morgens om negen uur uit de veeren,’ vervolgde Cornelis, alsof hij niets gehoord had, ‘een déjeuner à la fourchette, dan een fijne havanna, eene wandeling, 's middags mijn halve flesch of een heele, naar ik trek had, 's avonds naar de komedie, behoorlijk gepooid, en dan weêr naar de koets. Ik verzeker u dat ik het mijne er van nemen zou.’

‘Ik wil toch hopen dat onze Bernard het zoo niet zal aanleggen.’

‘Nu ja, moeder, het is maar bij manier van spreken dat Cornelis het zoo zegt,’ verontschuldigde Bernard. ‘Zaken gaan voor, want denk eens,’ zeide hij tot zijn vriend, ‘loopt dit niet naar wensch of ook maar minder gunstig af, dan heb ik veel verspeeld, en omgekeerd, slaag ik naar wensch, dan ben ik er boven op.’

‘Te drommel, neen, geen van beiden,’ antwoordde Cornelis. ‘Neen man, zóó gaat het niet, zóó gauw wordt niemand rijk. Gij zijt te haastig, vriendlief. Weet gij hoe ik er over denk? De firma gebruikt u eenvoudig om kastanjes uit het vuur te halen. Het is mij zoo duidelijk als de dag, zij sturen u uit op een lastige affaire. Nu de heeren zelven hun vingers niet willen branden of vuil maken, zenden zij een bediende. Komt het goed uit, dan tellen zij op hun gemak de duizenden en op zijn hoogst schiet er voor u een douceurtje over en daarmeê basta. Dat is alles. Daarom, man, profiteer van deze gelegenheid, reisjes langs den Rijn geheel op kosten der firma komen maar zelden voor bij ons, arme boekwormen.’

‘Zou je dan denken Cornelis, dat de zaken te Frankfort zoo slecht staan?’

‘Dat kan ik wel voelen en tasten. Denkt gij dat de jonge heer zelf niet gaan zou als er anders niets te doen viel dan geld te ontvangen? Neen man, de frankforter thalers moeten nog geslagen worden eer gij die te zien krijgt. De heeren kunnen die zelf opstrijken, maar met het andere dat er voorafgaat willen zij niets te doen hebben. Voor u komt het er minder op aan of zij hun geld krijgen of niet. Doe gij uw best en daarmeê voor u, basta.’

‘Mijn best zal ik wel doen, maar toch, zóó donker als gij zie ik de zaak niet in.’

‘Maar wat is nu het practisch gevolg? Want in het leven komt het op de practijk aan. Dat gij er een goed leven van moet nemen o gij het geld medebrengt of niet. Te drommel, wat zijt gij gelukkig! Terwijl gij den frisschen Rijnlucht inademt, de heerlijkste gezichten geniet, de fijnste wijnen drinkt, de eene soort al beter dan de andere, zit ik op het muffe kantoor achter de cijfers te verdroogen. Nog pas twintig jaren oud en ik ben al dor als een beukenblad. Ik zie er uit als perkament, 's Morgens stoflucht, 's avonds gaslucht, altijd boekenlucht.’

De klok van den grooten toren sloeg twaalf uren. De vrome weduwe die met zichtbaar misnoegen het gesprek gevolgd had, knielde neder en bad den ‘Engel des Heeren.’ Haar hart was bezig met haar zoon; vuriger dan ooit bad zij aan het einde van haar gebed: ‘leid hem niet in bekoring.’

Nauwelijks had zij geëindigd of de drie meisjes kwamen uit de school. Zonder op te zien snelden zij naar de moeder, die ieder een hartelijken kus op het voorhoofd drukte.

‘Was de zuster tevreden?’ vroeg zij aan Mina.

‘Ja moeder,’ gaf Mina op haar gewonen, kalmen toon ten antwoord.

‘Dus goed stil geweest, niet gepraat?’

‘Neen, neen moeder,’ riepen beide kleinen uit één mond.

‘Komt nu eens hier bij mij, kinderen,’ sprak Bernard; zijn oogen fonkelden van blijdschap. ‘Als gij nu goed stil zijt, alles doet wat moeder zegt, op school goed oppast, dan zal Bernard voor ieder van u iets medebrengen. Morgen ga ik op reis en kom dan misschien eerst over veertien dagen terug.’

Met groote oogen zag de moeder haar zoon aan.

‘Wat wilt gij wel hebben Mina?’ vroeg Bernard.

‘Een nieuwe jurk, niet waar moeder, zoo een bruinen als Keetje Jansen heeft.’

'En gij, Bertha?'

'Ik een pop, die pa en ma kan roepen. O moeder, Netje van den Berg heeft zoo'n mooie pop. Als zij van onderen aan een draadje trekt, dan roept de pop: mama! mama!'

'Ik ook, ik ook,' riep Dora.

'Wat, ik ook' vroeg Bernard.

'Een pop, een pop.'

'Wij zullen zien, maar goed oppassen is de boodschap.'

'Het kan wel zijn dat ik ook niets medebreng maar u liever wat in den spaarpot geef, dan kan moeder er wat voor koopen.'

Aan Cornelis boezemde dat tooneeltje geen belangstelling in.

'Weet je wat,' zeide hij, 'ik kom van avond nog eens praten. Thuis heb ik een Plantenga, ik zal hem medebrengen, dan kunt gij uw reis eens goed nazien.'

Ferm, dat is goed. De heeren zeiden ook dat ik een Plantenga moest koopen. 'Hoe laat komt gij?'

'Tegen acht ure, dan wordt het kantoor gesloten. Mocht ik misschien verhindering krijgen, dan zal ik u het boek sturen en verders, goede reis. Bonjour, eet smakelijk.'

'Bernard,' sprak de moeder, toen Cornelis het woonhuis verlaten had, 'gij moet niet luisteren naar Cornelis, hij zou u op den verkeerden weg brengen.'

'Och Moeder, Cornelis praat wel, maar doet niets. Zijn tong is wat vlug. maar hij heeft een goed hart, hij vliegt door het vuur om iemand een dienst te bewijzen. Ik laat hem voortdraven en ga mijn eigen weg.'

III.

Als oogenblikken snelden voor Bernard de uren voorbij. Eer hij alles gereed gemaakt, nagezien en ingepakt had, wat hem gedurende zijn reis noodig of nuttig kon wezen, sloeg de torenklok zeven ure.

'Moeder,' sprak hij, 'zult gij dan vooral niet vergeten mijn duifjes te voederen. Ik heb het hok schoon gemaakt, frisch water in den bak gedaan, en als gij nu alle dagen maar een handvol boonen wilt strooien dan zullen zij het overige wel vinden.'

'Geen noodelooze zorg, Bernard. Als alles zoo goed uitkomt als dat, dan zal het wel schikken.'

'Kom, dan zal ik nu eens spoedig de papieren der firma nazien.'

'Hebt ge dit nog niet gedaan,' vroeg de moeder. 'Bernard. Bernard, dat is het eenige noodige voor uwe reis en denkt gij daaraan het laatst? Als dat niet goed uitkomt, welke waarde heefl dan al het overige? Beste jongen, ik bid er u om, geef toch in het vervolg meer acht op het ééne, dat noodzakelijk is, de rest komt zoo gemakkelijk van zelf.'

'Moeder, gij kent onze heeren niet genoeg. Die zijn zóó oplettend en gaan zóó voorzichtig te werk, dat er geen letter aan zal ontbreken. Daarvan ben ik zeker. Kom, ik zal maar eens zien.'

Te gelijk opende hij het pakket en zag al aanstonds dat hem de uitgebreidste volmachten waren verleend om naar bevind van zaken te handelen. Aanzienlijk was de som, die hij had in te vorderen, zij bedroeg verscheiden duizenden. Hij zag de rekeningen en was er spoedig van overtuigd dat alles volkomen in orde was.

Nog was hij daarmede druk bezig, toen zijn vriend Cornelis hem reeds kwam bezoeken.

'Bonsoir,' groette Cornelis; 'al reisvaardig?'

'Zoo wat, zoo wat,' mompelde Bernard half binnensmonds, terwijl hij de papieren in zijn porte-feuille bergde, 'die reis komt zóó geheel onverwacht uit den lucht gevallen en dan is er altijd zooveel te doen dat men gewoonlijk tijd te kort komt. Daarbij komt, ik heb mij een weinig gehaast omdat ik u afwachtte, dan kunnen wij eens over de reis spreken. Gij hebt al eens dat tochtje gemaakt, niet waar? A propos hebt gij Plantenga bij u?'

'Zonder twijfel, vriend, hier is hij. Hij is onmisbaar en te gelijk onschatbaar op reis. Maar eer wij Plantenga ter hand nemen, moesten wij eens een luchtje scheppen, de zon gaat juist onder; al ben ik maar een half uur buiten, dan waait toch die muffe boe kenlucht wat weg.'

'Goed, maar dan zal ik eerst moeder waarschuwen,' en te gelijk vroeg hij zijn moeder, die zich in keuken met het avondeten bezig hield verlof om voor een half uur of daaromtrent een wandeling te gaan doen.

'Goed, maar blijf dan niet langer uit, ik heb ook nog iets te zeggen.'

Nauwelijks waren de beide jongelieden buiten het gezicht der woning in de eenzaamheid van het open veld of Cornelis legde op de vertrouwelijkste wijze zijn arm in den rechterarm van Bernard en zeide op geheimvollen toon:

'Bernard, weet gij wat gij moet doen? In de loterij spelen dat moogt ge niet doen, uw moeder wil het niet hebben, maar op het kantoor is het mij ingevallen, ga naar de bank, naar Wiesbaden en beproef daar eens uw fortuin.'

'Naar de bank, naar Wiesbaden, en ik moet naar Frankfort! Maar ik kan toch onmogelijk sporen op mijn voeten, of als er geen trein gaat.'

''s Nachts gaat er geen trein, gij moet dus ergens overnachten. Logeer dan te Mainz, vaar 's morgens over met de boot naar Gastel, en de Tannusbaan brengt, u binnen het kwartier, geloof ik, naar Wiesbaden. Ga dan regelrecht naar de kurzaal, want dan duurt het niet lang of het spel neemt een aanvang; vervolgens naar de middelstezaal, waar met de kaart gespeeld wordt, en leg maar gerust geld op tafel; het gaat alles zuiver en eerlijk toe. Of zie eerst eens af, hoe anderen het aanleggen. Echter zou ik mij minder met kijken bezig houden. Gij zult na lang toezien het spel toch niet begrijpen en veel tijd hebt gij niet. Als gij wint geven zij uw inzet terug, als gij verliest strijken zij de duiten voor uw neus weg. Binnen een minuut is zulk een spel afgeloopen,' sprak Cornelis in een adem.

DE AFNEMING VAN HET KRUIS, NAAR DANIËL DA VOLTERRA.

'Naar Wiesbaden, spelen op de bank, maar dat is nog veel erger dan in de loterij! En eens in mijn leven een lot in de loterij, dat wil moeder al niet hebben, gij weet er alles van.'

'Spelen op de bank en spelen in de loterij, dat is twee; het een is verboden, het ander niet. Daarom moogt gij het eene niet doen, en is het andere u geoorloofd. Doch pas op, kik er thuis geen woord van, want ruiken die vrouwen maar iets dat naar lont lijkt, dan zie

OP LEVEN EN DOOD.

ik er uw moeder voor aan om naar den patroon te gaan, en uw geheele reis te bederven, misschien te verhinderen. Zij zou er als een gunst om smeeken dat gij thuis bleeft.'

'Dat spreekt van zelf. Zij moeten er geen speldeknop van weten. Maar Cornelis, ik weet zeker dat moeder het niet wil hebben en het staat toch niet braaf tegen den wil zijner ouders te handelen.'

'Bernard, zult gij dan altijd een sukkel blijven? Moeten nu vader en moeder alles weten wat de jongelingen al zoo doen? Dat hebben die oudjes in hun tijd ook niet zoo zuiver opgebiecht. En dan Bernard, de bank en de loterij, dat is een groot onderscheid. Op de bank speelt gij eens in uw leven; wie zegt u dat gij ooit weêr te Wiesbaden komt? Maar de loterij, ziet u, dat is wat anders. Die is naast de deur en men kan daarin alle dag spelen.'

'Maar de bank, de bank! Ik heb er zooveel van gelezen en hooren vertellen; ik schrik er voor. Ik speel liever duizendmaal in de loterij dan eens op de bank.'

'Luister nu, ik zal u nog een goeden raad geven. Gij kunt van uw reisgeld gemakkelijk een vijftig gulden overhouden. Niemand kan bewijzen dat gij hier en daar niet zijt afgezet. Ook betaalt gij overal met te zeggen dat gij reist als gemachtigde van ons huis. Als nu uw zaken te Frankfort zijn afgeloopen, zie dan tegen den avond te Mainz te komen, laat u onmiddellijk overzetten en spoor naar Wiesbaden. Verken dan aanstonds het terrein. Er wordt tot elf ure gespeeld. Vraag aan dezen of genen u eenige uitlegging van het spel te geven; er zijn er altijd genoeg, die dat gaarne doen. Zoek dan een logement op en steek den volgenden morgen een dertig of vijftig gulden bij u, meer niet. Als gij dat verspeeld hebt, poets dan eenvoudig de plaat. Zet in het eerst niet meer in dan twee gulden, en speel zoolang zachtjes aan dat gij daarmede eenig geld verdiend hebt, zoodat gij ten slotte van uw winst kunt spelen. Gaat het goed, speel dan stout toe, maar altijd zoo dat gij iets van de winst kunt achterhouden om te kunnen blijven spelen. Stoor u overigens volstrekt niet aan al de berekeningen, die gij ziet maken. De spelers hebben kleine kaartjes, waarop zij aanteekenen hoeveel keeren de bank gewonnen en verloren heeft. Dat is alles dwaasheid. Het eenige gevolg dat gij kunt trekken is dit: de bank heeft nu drie keer verloren, zij zal nu wel eens winnen, dus ik houd het met de bank.'

'Hebt gij al eens gespeeld?'

'O ja, ik heb eens zes uur aan een stuk gespeeld. Men had mij ook wijs gemaakt, dat men een berekening van het spel kon maken. Ik had gespeeld en een vijftig franken verloren. Het paste mij niet, meer te verspelen en ik ging henen. In den tuin ontmoette ik een Franschman, knoopte met hem een gesprek aan, 'Oh c'est immoral,' sprak hij, maar deelde daarbij mede dat hij iederen dag met het spelen een paar uren doorbracht. 'Ik heb een zekere methode,' zeide hij, 'waarnaar ik altijd speel; als ik verlies, dan is het een kleinigheid, en win ik, dan maak ik ontzettende verdiensten.' Ik vroeg hem naar die methode. 'C'est mon secret.' De vijftig franken, die ik verloren had, lieten mij geen rust. Wilt gij dan voor mij eens spelen? 'Met genoegen,' zeide hij, 'nous rattrapperons bientôt les cinquante?' Dat kwam in mijn kraam te pas. Ik gaf hem een Napoleon, dat is nagenoeg een tientje. Daar stond hij, het kleine manneke met zijn kaartje in de hand. Ieder spel werd aangeteekend. Verschillende gelegenheden liet hij voorbijgaan. 'Spelen,' zeide hij, en zette vijf franken. Nauwelijks lag het stuk op de tafel of weg was het. Zóó ging het vier keer achtereen. Ik gaf hem nog een Napoleon. Jawel, alle berekeningen faalden. In een ommezien was de tweede Napoleon geblazen. 'Gij speelt ongelukkig,'zeide ik. 'Dat kan men van zoo'n

kleinigheid nog niet zeggen,' antwoordde hij. 'Ik heb te weinig om eens iets te wagen.' Ik wil zelf nog eens spelen, sprak ik toen. En zie vrouw fortuin lachte mij toe. Ik won, ik won, speelde niet met zilver, maar met goud, de een Napoleon voor, de ander Napoleon na, in een oogenblik was ik weêr aan mijn honderd franken. Wie weet hoeveel ik zou gewonnen hebben als ik had doorgespeeld. Maar Cornelis was mooi blij dat hij zijn geld terug had; Cornelis salueerde den Franschman beleefd. Cornelis ging henen. Onthoud nu dit: neem niet meer dan een veertig, vijftig gulden met u mede en zijn die verspeeld, ga dan heen, trek af, drink er een stevige flesch op en het heeft u wel een kleinigheid gekost, maar gij hebt ook eens uw geluk beproefd."

'En als ik nu eens aan 't winnen ben?'

'Speel dan als de d.... totdat gij een aardig sommetje voor u hebt: strijk dan de Napoleons op en ga spoedig heen. Maar wacht daarmede niet, totdat gij aan 't verliezen zijt. Staak het spel in het midden van uw geluk.'

'En wat met de winst gedaan?'

'Wel, werp voor mijn part uw Napoleons in den Rijn.'

'Wat zal moeder wel zeggen als ik eens met veel geld thuis kom?'

'Zij jaagt u de deur uit, niets minder dan dat. Kom haal nu geen beuzelarijen voor den dag; alle menschen beminnen het geld. Op zijn hoogst genomen zal zij u met een heel vroom gezicht zeggen. 'Bernard, Bernard dat is niet goed van u,' maar achter uw rug zegt zij glimlachend: het komt toch goed te pas; die kleine gouden schavuiten, zie eens hoe zij glinsteren. O Bernard, wat zult gij veel zien, waarvan gij nu nog geen denkbeeld hebt: de heerlijkste toiletten, een overdaad van pracht en weelde, schatten van bankpapier, zilver en goud, als gij wint houd dan altijd een Napoleon of wat in uw zak; dan kunnen wij ook nog eens een vroolijken avond hebben. Gaan wij nu naar uw moeder. Zij zou achterdocht krijgen over ons lang uitblijven.'

Zwijgend traden de vrienden voort, totdat zij de woning bereikt hadden.

'Waar blijft gij toch zoo lang, kinderen,' vroeg de weduwe.

'Moeder, het was zoo frisch buiten dat wij er niet aan dachten om naarhuis te gaan. Cornelis heeft er nog op aangedrongen.'

'Hebt gij nu al uw reisplan bepaald.' vroeg de moeder.

'Ik zou Bernard aanraden om met den trein van hier naar Emmerik te vertrekken. Te Emmerik vraagt hij een kaart recht door naar Frankfort, als hij er een krijgen kan. Kwam ik den anderen dag te Frankfort, dan zou ik eens flink uitslapen en was den volgenden weêr frisch man.'

'Is het dan zoover van hier,' vroeg de moeder.

'Zeker, 't is ver van hier. Van hier naar Emmerik is al een heele afstand. Van Emmerik naar Keulen, van Keulen naar Coblenz, van Coblenz naar Mainz en dan naar Frankfort, dat zijn afstanden van belang. Het kan zijn dat er een nachttrein gaat en dan kunt gij er Zaterdag morgen wezen; maar moet gij hier of daar overnachten dan komt gij Zaterdag avond pas aan.'

'En waar zoudt gij dan overnachten?'

'Ik heb gelogeerd te Coblenz in *der Berliner Hof*. Ik had het er vrij goed, ten minste voor een duitsch logement. Houd u daarop voorbereid: alle duitsche steden zijn leelijk en afzichtelijk in vergelijking der hollandsche. Het is overal even Vuil en onzindelijk. Alles riekt en smaakt naar uien. Ziehier wat ik u aanraad.'

(*Wordt vervolgd*.)

Lena's rijkdom.

Eene legende.

I.

Lena was eene arme dienstmaagd. Zij bezat geen anderen rijkdom op deze wereld, dan hare armen, gewoon aan den arbeid, hare kinderlijke toewijding aan hen, die de goddelijke Voorzienigheid haar tot oversten had gegeven, hare oprechte en vurige godsvrucht en hare bijzondere devotie voor de geloovige zielen in het vagevuur. Als hoogste uiting dezer devotie zonderde zij elke maand van haar gering loon zóóveel af, als noodig was om eene H. Mis te doen lezen voor de arme ziel, die het naast der verlossing nabij was.

Zonderlinge rijkdom, zal men denken; Lena was wel te benijden.

Inderdaad, zij was te benijden. Om niet te spreken van de sterke en kloeke armen, die van den vroegen morgen tot den laten avond van geene vermoeienis weten, die hout dragen, water halen, het vuur aan den haard verzorgen, die 't brood kneden, den pot koken, die van den zolder af, tot in den kelder, trappen, gangen en den vloer schrobben en reinigen, de meubels poetsen en rangschikken, die aan 't koper en tin den glans van goud en zilver geven, het keukengoed schuren, het linnen wasschen en verstellen, de kinderen kleeden, de kippen verzorgen, en die slechts rusten van 't dagwerk, door 's avonds het zittende werk te verrichten, bezat Lena een rijken schat in hare bijzondere devotie tot de geloovige zielen.

Had men haar gevraagd wat voor rijkdom daarin stak, dat zij haar zuur verdiend penninkske afzonderde om eene Mis voor de arme lijders te laten lezen, zij zou gezegd hebben dat haar hart een onuitsprekelijk genoegen en zoete bevrediging ondervond, in de gedachte dat zij, arme dienstmaagd door haar offer den hemel kon ontsluiten voor de ziel, welke zich op den drempel des hemels bevond. Zij had daar kunnen bijvoegen dat God, die geen glas water onbeloond laat, dezen grooten liefdedienst met den rijksten zegen zou vergelden. Doch Lena dacht aan geene voordeelen voor zich zelven; zij gevoelde slechts medelijden voor die arme zielen, die zoo vurig naar den hemel verzuchten en zoo vaak door hunne vrienden op deze wereld worden vergeten.

God beloonde deze verhevene liefde en schonk haar geluk, blijdschap en tevredenheid, die allen rijkdom overtreffen.

Er kwam evenwel een dag van beproeving, waarop zich het arme meisje in bittere verlegenheid bevond.

Tot nog toe had zij, wel niet zonder opoffering, maar toch zonder zich van het noo akelijke te berooven, hare vrijwillige maandelijksche schatting kunnen opbrengen.

Zij was bij brave menschen onder dak, had brood en kleêren, die, ofschoon niet mooi, haar dekten. Wat had zij strikt genomen nog meer noodig? Wat haar ontbrak, was niets, dacht zij. Maar wat aan de zielen in het vagevuur ontbrak was God en God is alles.

Zij diende bij eene deugdzame, maar beproefde familie. De vader lag zonder hoop op herstel, voortdurend op zijn ziekbed. De moeder, zwak van gestel, maar sterk uit plicht, liefde en godsvrucht, de moeder moest

al haren tijd besteden aan den nederigen handel, waarvan zij, haar man en zes nog kleine kinderen moesten leven. Buiten de huishouding, die haar nu geheel ten deel was gevallen, moest Lena zorgen voor de kinderen en bij den zieken vader de plaats vervullen der moeder, die met andere zorgen was overladen. Op een leeftijd, waarop men het meest geneigd is naar de genietingen des levens, vervulde Lena, die noch echtgenoote, noch moeder was, de rol eener toegewijde echtgenoote bij het bed van een armen zieke, en die van moeder bij kinderen, die zonder haar weezen zouden geweest zijn.

Dat duurde, totdat na zooveel lijden de dood in huis trad. Geruimen tijd reeds was het bij 't hoofd van 't huisgezin nog steeds een adem halen geweest, en.... de adem verdween ten laatste. De moeder uitgeput door alles, wat zij gedaan had om haren echtgenoot te behouden, had nu geene krachten meer om zich zelve staande te houden voor hare kinderen, die nu meer dan ooit hare zorgen behoefden. In dit droevig uiterste bleef haar slechts een eenige toevlucht: zij beval hare kinderen aan de goddelijke Voorzienigheid, zegende hen en vertrok op hare beurt. God nam hare kinderen aan. Hij bewoog de harten der nabestaanden, die de kleine familie onder zich verdeelden. Wat Lena betrof, die nu alle haar zoo dierbaar geworden banden verbroken zag, Lena werd slechts aangezien als een loondienares, om wier lot zich niemand had te bekommeren. Men vergat zelfs haar den verschuldigden dank te betuigen voor hare goede en ijverige diensten, en de eigenaar van 't huis deed haar verstaan, dat zij den volgenden morgen bij 't krieken van den dag het huis te verlaten had.

Dat waren droevige uren voor de arme dienstmaagd, de laatste, die zij doorbracht in het verlaten huis, in het huis, waar zij zoo lang geleefd, gewerkt en gebeden had in den dienst van menschen, die zij beminde en die haar nu voor altijd waren ontnomen. Zij beweende èn den vader èn de moeder èn die kinderen, nu verspreid in verschillende huizen. Zij had in hare hare half moederlijke liefde gewenscht, ze te bewaren, allen omsloten aan haren boezem. Er kwam zelfs een oogenblik, waarop zij, aan zich zelven denkende, begon te schreien bij de gedachte aan hare verlatenheid. Maar spoedig had zij berouw over hare tranen, welke haar zelfzuchtig schenen, en beschaamd over hare zwakheid, haastte zij zich hare tranen te drogen.

‘God blijft mij in alle geval,’ spreekt zij, ‘en er blijft me ook nog moed en hart om Hem aan te roepen. Maar zij, die naar de andere wereld zijn vertrokken, mijn arme meester, mijne arme meesteres, als zij nog niet in den hemel zijn, wat kunnen zij dan doen om zich te helpen? Niets.......... Maar Lena kan voor hen bidden. Hun arme dienstmeid kan hen nog dienen, niet meer hier, maar daar boven.’

En half getroost door deze gedachte, viel zij op hare knieën en bad met vuur lang, zeer lang.

Nadat zij in vurige smeekingen van haar liefdevol hart hare oude meesters had aanbevolen aan Gods goedertierenheid, kwam hare gedachte, den gewonen loop hervattende, op de geloovige zielen in 't algemeen en in het bijzonder op die onbekende ziel, het voorwerp harer bijzondere devotie, die zij zich dacht op den drempel van het paradijs te staan wachten, opdat eene laatste inspanning der naastenliefde haar het volkomen leven der genade mocht deelachtig maken.

Toen eerst herinnerde zij zich, dat het de laatste dag der maand was, dat wil zeggen: de vóóravond van den dag, waarop zij de vrome gewoonte had, eene H. Mis te doen

lezen voor arme ziel, die het naaste der verlossing nabij was en bijgevolg het meest bedroefd van den hemel niet te kunnen binnengaan.

Te midden harer smartvolle bezigheden had Lena bijna vergeten, wat zij nog nooit vergat. Haar gebed afbrekende, stond zij haastig op, want de avond viel reeds, en haar ouden mantel nemende, spoedde zij zich de straat op en richtte hare schreden naar eene nabijzijnde kerk. Daar ging zij oogenblikkelijk den priester zoeken, die reeds sedert jaren den eersten van elke maand de H. Mis opdroeg tot intentie der arme dienstmaagd.

‘Als zijn eerwaarde maar niet vergeten heeft, dat het morgen onze dag is,’ dacht zij, zich haastende zooveel zij maar kon. ‘Als hij maar niet reeds eene andere intentie heeft aangenomen.........’ En zij ijlde, om dat ongeluk zoo mogelijk nog te voorkomen.

Maar waarom staat zij zoo eensklaps stil, als getroffen door een donderslag? Hoe wordt zij zóó bleek, dat, ondanks den schemer, degenen, die haar op straat ontmoeten, stilstaan, als meent men dat zij ongesteld is? Met eene koortsachtige beweging heeft zij hare hand in den zak gestoken en hare beurs gekregen, eene lange linnen beurs, maar die naar allen schijn geen enkel muntstuk bevatte. Helaas! reeds sedert twee maanden heeft het arme meisje geen loon ontvangen; hare meesters zijn gestorven, zonder haar loon te kunnen voldoen, en in waarheid, de arme meid heeft er niet eens aan gedacht. Integendeel, toen de zieken het noodige voor de huishouding niet meer konden betalen, heeft Lena van haar geringen overvloed in hunne behoefte helpen voorzien. En ziedaar de reden waarom hare beurs, die wel vol behoorde te wezen zoo ledig was. En ziedaar ook, waarom Lena zoo ontsteld is blijven stilstaan: heeft zij wel iets, om hare intentie te voldoen?...,..

Ha! ja, God zij dank!....... Op den bodem der groote beurs voelt zij nog een geldstukje..... het offer voor den armen priester........, zonder aarzeling vervolgt Lena haren weg naar de kerk, om den priester het weinige te brengen wat zij heden nog heeft, zonder zich te bekommeren, of dat weinige morgen haar niet noodig zal zijn. Helaas kende de priester haar nood, hij zoude haar vurig verlangen hebben bevredigd zonder haar liefdeoffer aan te nemen.

Het avondlof zou spoedig eindigen, toen Lena in de kerk kwam. De koster doet de kaarsen uit; de geloovigen staan op en verlaten de kerk. De priester doet in 't koor nog een laatst gebed, hij staat op en Lena nadert hem:

‘Eerwaarde,’ zegt ze met half bevende stem, ‘Eerwaarde, ik ben het, Lena. Ik kom om....... u weet wel. Is 't nog tijd?

‘Om uw Mis, niet waar, meisje? Ja zonder twijfel, ik heb op u gerekend.’

‘Ziedaar, eerwaarde,’ zegt ze, haar nederig offer hem toevoegende.

‘God zal het u loonen, mijne dochter.’

Dit zeggende verwijdert zich de priester en Lena verlaat opgetogen van vreugde de kerk.

II.

Lena at dien avond zeer weinig. Niets had zij gebruikt, toen zij den anderen dag 's ochtends vroeg het huis verliet, om er niet meer terug te keeren, het huis waar het zoo aangenaam was geworden te wonen en te leven. Met een klein pakje onder den arm ging zij in den donker door de sneeuw over de gladde straat en spoedde zich naar de kerk, welker klok juist de geloovigen naar eene vroegmis riep.

Ofschoon de H. Mis tot hare intentie werd gelezen, nam zij toch geene eerste plaats kort bij 't altaar; integendeel zij viel in een donker hoekje op hare knieën, van waar

zij echter het altaar kon zien. In haar mantel gedoken, verborgen door de schaduw van een pilaar, volgde zij zeer oplettend de H. Mis, terwijl zij bad en tranen stortte.

'Heer,' bad zij, 'Heer, ik ben slechts een arm meisje, eene arme dienstmaagd. Ik ben niets, minder dan niets; want ik ben eene zondares; en als ik daaraan denk dan durf ik u niets te vragen. Maar, Heer, Gij wilt, dat men u smeeke........ Mijn God! Gij hebt ons bevolen onze naasten te beminnen, als ons zelven, hun naar lichaam en ziel te bewijzen al het goede, wat wij wenschen, dat ons geschiede. Wat kan ik doen, om de naastenliefde te beoefenen zooals Gij wilt dat ik doen zal? Ik heb niets dan mijn gebed. Verhoor dit, Heer! Ontferm U over alle lijdenden, maar vooral ontferm U over de arme zielen in het vagevuur.'

Het rijk der hemelen (God zelf heeft het gezegd) lijdt geweld; en inderdaad Lena deed eene bestorming. Tot aan de communie des priesters gingen de gebeden van het nederig meisje, voortkomende uit de diepte van haar bewogen hart, met verdubbelde slagen kloppen aan de gesloten deuren van het paradijs.

Toen de H. Mis geëindigd, de priester van het altaar getreden was, en de geloovigen, de een na den ander, de kerk hadden verlaten, lag Lena nog in haar hoekje geknield, alleen in de kerk, terwijl een grauwe December-dag door de glazen drong en de godslamp deed verbleeken.

De koude en vermoeienis, die zij gevoelde, brachten haar weldra terug tot de werkelijkheid. Ook begon haar de honger te kwellen en honger, zegt men, is een scherp zwaard; geen wonder dus, dat Lena spoedig geheel haren treurigen toestand overzag. Zij was zonder toevlucht, zonder huis, zonder brood, ja volstrekt zonder middelen, daar zij gisteren haar laatste geld had uitgegeven. Wat moest zij doen?...... Nogmaals verhief zij haar hart tot God, maar zij kon toch niet verwachten, dat God een wonder zou doen en haar in de kerk brood en vuur zoude zenden. Zij maakte een kruis, stond op, nam haar klein pakje onder den arm en verliet de kerk.

III.

In het portaal der kerk kwam een jongeling van zeldzame schoonheid, die haar scheen te wachten, naar haar toe:

'Lena,' sprak hij met eene stem vol zoetheid; 'waar gaat gij heen bij zooveel koude en sneeuw?'

'Waar het den goeden God zal behagen, mij te geleiden,' antwoordde zij; 'dat is alles, wat ik kan zeggen.'

'Nu dan,' hernam hij, 'volg mij slechts. Gij zijt zonder betrekking, ik weet er eene voor u.'

Met verbazing en innige vreugde staarde Lena dien vreemdeling aan, dien zij zich niet kon herinneren ooit gezien te hebben.

'Vrees niet, het wordt tijd,' vervolgde hij. 'Ik zal u den weg wijzen.'

Zij gingen de trappen der kerk af en spoedden zich de straat in. Lena volgde den jongeling, die met lichten en edelen tred haar voorging.

Wat haar betreft, onder de macht eener ontroering, die zij aan hare natuurlijke zwakte en aan de verwarring harer gedachten toeschreef, meende zij de speelbal te zijn eener begoocheling. Het scheen haast, dat de voeten van den jongeling nauwelijks den grond raakten en de gedaante des jongelings kwam haar als eene hemelsche voor. Om beter te kunnen zien, wreef zij zich de oogen, die zij door het waken en de

tranen, die zij gestort had, verzwakt geloofde; maar het gezicht bleef hetzelfde. Zoo kwamen zij in eene ruime straat voor een huis van deftig aanzien. De jongeling stond stil.

'Hier is het,' sprak hij, 'vraag naar mijne moeder. Wij zullen elkander wederzien. Vaarwel!'

En Lena was alleen, zonder zich te kunnen verklaren op welke wijze.

Op hetzelfde oogenblik, toen zij zich omkeerde, om haar zoo plotseling verdwenen gids te zoeken, zag zij aan het uiteinde van eene straat, die tegenover het huis uitkwam, eene bejaarde dame, gevolgd door een knecht, die haar kerkboek droeg. Eensklaps stond de dame als aan den grond genageld, bracht de eene hand aan haar hart, de andere aan haar voorhoofd, alsof geest en hart op hetzelfde oogenblik een grooten schok kregen en zag naar iets aan den kant van 't meisje met eene uitdrukking van buitengewone ontroering. Doch spoedig herstelde zich de dame, en met eene snelle beweging hare hand voor hoofd en oogen houdende, als om de laatste sporen dier ontroering te ververdrijven, vervolgde zij haren weg tot vlak bij de deur, waarvoor Lena nog stilstond.

DE GRAFLEGGING, NAAR A. VAN DIJCK.

Aan de manier, waarop de knecht schelde, begreep Lena, dat zij zich in tegenwoordigheid bevond van de meesteres des huizes. Zij groette eerbiedig.

‘Mevrouw,’ lispelde zij.

‘Verlangt gij mij te spreken, meisje?’ zeide de oude dame. ‘Kom binnen.’

En zij ging in de spreekkamer waar Lena haar volgde. ‘Wat verlangt gij?’ vroeg de dame.

‘Mevrouw,’ antwoordde Lena, ‘ik ben eene arme dienstmeid buiten betrekking, die u mijne diensten komt aanbieden.’

‘Uwe diensten, meisje,’ hernam de dame, een vluggen blik op Lena werpende, die met den gelapten katoenen doek, versleten rok en oud hoedje weinig aanzien had: ‘uwe diensten? Ik dank u wel, meisje, ik heb ze thans niet noodig.’

Lena stond geheel verstomd.

‘Men had mij toch verzekerd,’ hernam zij na een poos, ‘dat ik hier een dienst kon krijgen.’

‘Hoe heeft men u dat kunnen zeggen, meisje, daar mijn huis geheel voltallig is? 't Is waar, ik denk mijn linnenmeid te laten vertrekken, die dat reeds lang heeft

verdiend, maar ik had er nog aan niemand een enkel woord van gezegd. Overigens' voegde zij er bij, op nieuw een blik op Lena werpende, wier ellendig uiterlijk voorkomen weinig vertrouwen inboezemde, 'ik twijfel zeer, of gij die dienst wel kunt waarnemen.'

'O, Mevrouw,' zeide het nederig meisje, 'ik kan werken gelijk elk ander.'

'Ik ontken dit niet,' hernam de dame, 'maar ge behoeft daar niet aan te denken.'

'En hebt ge dan niets anders voor mij, Mevrouw,' zeide Lena op smeekenden toon; 'niet de geringste plaats hoe nederig ook.'

'Neen, niet de minste,' hernam de dame.

'Hoe kon dan,' sprak het meisje met weemoedig gelaat, 'hoe kon dan mijnheer uw zoon mij tot u zenden?'

'Mijn zoon!' riep de dame, haar best doende, om hare plotselinge ontroering te bedwingen. 'Mijn zoon?...... gij vergist, gij bedriegt u. 't Is overigens zeker dat gij hier niet te recht zijt.'

'Ik ben dan, helaas! bedrogen, Mevrouw. In dit geval, wil me verschoonen.'

En Lena wilde geheel neerslachtig vertrekken; maar..... eensklaps staat zij stil.

'Zie, Mevrouw,' riep zij, hare hand uitstekende naar eene half geopende deur, die in een nabijzijnd vertrek deed zien. 'Ziedaar de heer, die mij zoo aanstonds hier heeft gebracht.'

De dame was naderbij getreden en had een vluggen blik door de half geopende deur geworpen.

'Dat is mijn zoon niet,' zeide zij geheel ontsteld, en de deur van de salon wijd openende: 'het is zijn portret.'

'Toch wel, Mevrouw; hij is het, ik verzeker het u, dezelfde die straks tot mij heeft gesproken. Ja, hij gelijkt volkomen.'

'Gij droomt,' hernam de dame, onder de macht eener geweldige aandoening, die zij tevergeefs trachtte te bedwingen; 'ik zeg u, gij droomt. Ik heb geen zoon meer. Hij, dien gij daar ziet, is reeds lang dood.'

Een vreemde gil, een gil van geluk, onsnapte Lena's borst.

'O, Mevrouw,' riep zij, 'dank God met mij! Uw zoon is in den hemel!'

En alles, wat haar omringde, vergetende, viel Lena in vervoering op hare knieën en luid schreiende bad zij:

'Dank, o mijn God, van mij te hebben verhoord! Dank, dat Gij eene ziel hebt verlost, die verre van U verzuchtte. Ja, hij is het, ik herken hem, het is zijn wezen, het is zijn gelaat. Maar hoeveel schooner was hij, toen hij zoo aanstonds nog vooruitging. Welk eene volmaakte vreugde in zijne oogen! Welk eene goedheid in zijn glimlach! Welke zoetheid in zijne stem! Welke gelukzaligheid in zijn blik, die tot in het binnenste mijns harte doordrong! Nu begrijp ik alles! Heer! Gij hebt U gewaardigd, de offerande aan te nemen, die ik U bracht. Dank, o mijn God, duizendmaal dank!'

'Meisje,' zeide de dame eindelijk, 'meisje, wat beteekent dat toch? Zeg het mij, leg mij dat uit. Wat spreekt gij daar van mijn zoon?'

'Mevrouw,' antwoordde Lena eenvoudig, en geheel in de vervoering, die haar nog beheerschte, 'ik gevoel, ik heb de zekerheid, dat God ons heden eene groote genade heeft bewezen. Uw zoon is heden den hemel binnengegaan.'

'Mijn zoon,' sprak de moeder, 'mijn zoon is reeds twintig jaren dood en is als een heilige gestorven.'

'Ach! Mevrouw wie weet?' zeide Lena. 'De moeders zijn, zonder het te willen, dikwijls te zwak omtrent de kinderen.'

Deze woorden waren als een lichtstraal. De arme moeder zat wezenloos.

Van hare aandoening weldra bekomen, vroeg zij: 'Maar spreek toch; spreek, wat beteekent dit alles?'

Lena verhaalde nu, geheel openhartig alles, wat wij reeds weten; hare devotie voor de geloovige zielen; hare gewoonte van elke maand eene H. Mis te doen lezen tot verlossing van de ziel, die het naaste was bij den hemel; wat zij dien morgen zelfs in de kerk na de communie des priesters had gevoeld; hoe bij het uitgaan uit de kerk er een schoon jongeling, dezelfde, die het portret verbeeldde, maar duizendmaal schooner, bij haar was gekomen, en hoe hij, wetende dat zij zonder dienst was, haar had geleid tot voor het huis van zijne moeder.

Na een oogenblik stilte vroeg de dame:

'Gij zegt, dat hij u hierheen heeft gebracht. Maar hoe was hij dan gekleed? Zoo als op dit portret?'

'Neen, Mevrouw,' antwoordde Lena; 'hij was gekleed in een langen blauwen mantel, de kleur des hemels.'

'Zooals hij mij is verschenen!' riep de moeder uit. 'Almachtige God! het is dus wel waar!'

En zich in de armen van Lena werpende, barstte zij in tranen los.

Maar het waren tranen van geluk, die weldra plaats maakten voor eene uitdrukking vol hemelsche vreugde.

'Voortaan zult gij mij niet meer verlaten,' sprak zij. 'Mijn zoon zal het overige doen, u vergelden.'

[Nummer 35]

Onze gravuren.

De overbrugging van het breedste en diepste der nederlandsche binnenwateren, kan voorzeker een werk des vredes genoemd worden, waarop Nederland mag groot gaan, een werk, waaraan geen bloed kleeft, maan het zweet van een nijver en arbeidzaam volk, waarbij het ijzer niet gebruikt werd om menschen te vernielen, maar dienstbaar gemaakt werd om den geweldigen stroom te bevloeren, die ruim vier en een halve eeuw, sinds 't ontstaan van den St. Elisabethsvloed, de provinciën Noord-Brabant en Zuid-Holland scheidde.

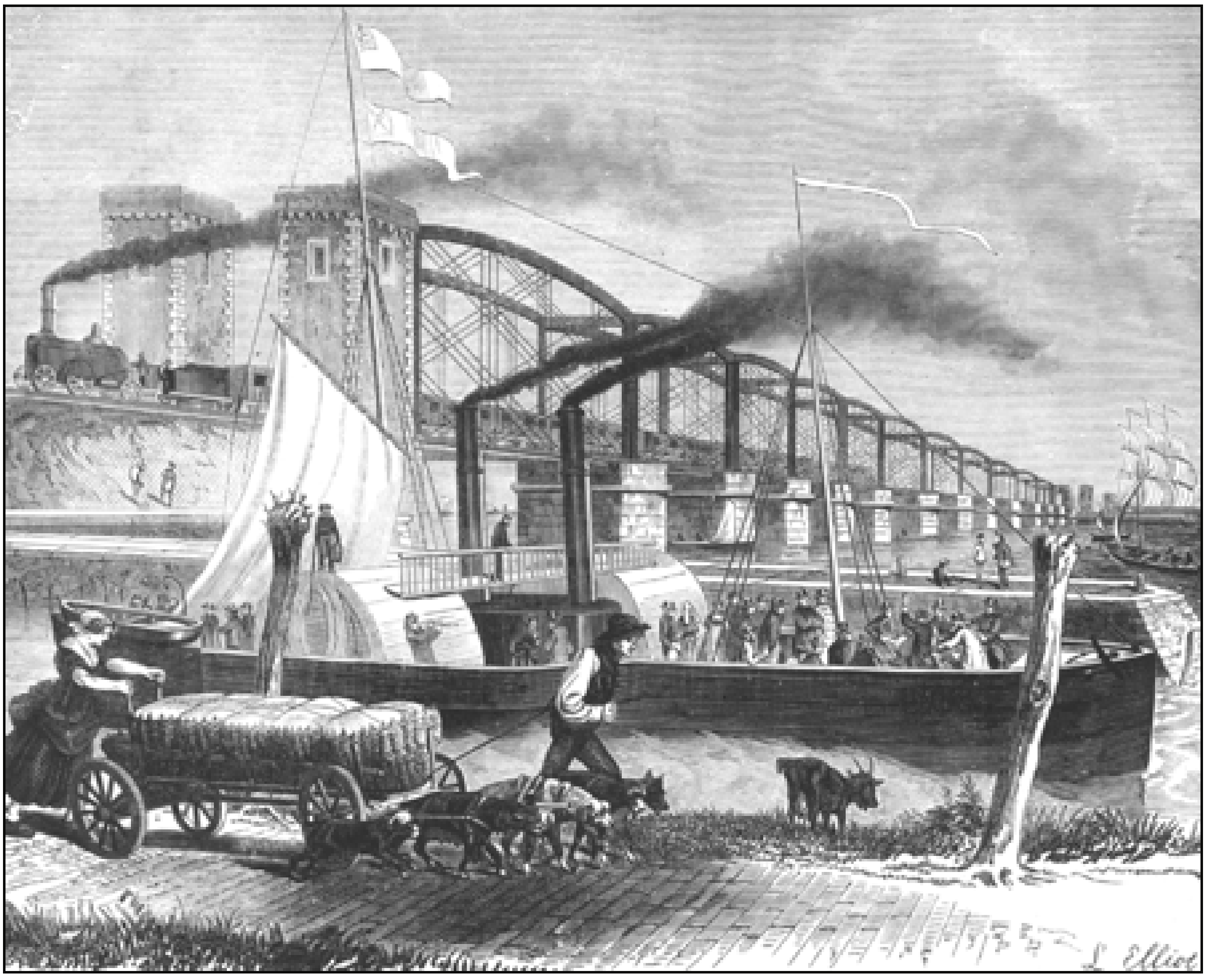

DE BRUG OVER DEN MOERDIJK.

De brug over den Moerdijk, in onze eerste gravure voorgesteld, bestaat uit een beweegbaar en een vast gedeelte. Het laatstgenoemde of de vaste brug bevat veertien bogen, welke elk een breedte van honderd meters hebben. Zoowel aan de zuid- als aan de noordzijde bevindt zich een draaibrug met twee bogen, ieder ter breedte van zestien meter. Een dijk, die zich ter hoogte van tien en een halven meter verheft, omgeeft deze als 't ware met een soort van haven en strekt bij stormachtig weder aan de schepen tot een veilige ligplaats. De bovenbouw der brug is geheel van ijzer en weegt 6,300,000 kilo.

In overeenstemming met haar naam, die ‘Parel’ beteekent, wordt de heilige Margareta door Raphaël voorgesteld als bedreigd door de wangedrochten, die den peilloozen afgrond der zee bewonen.

De zwakke maagd vreest deze echter niet. In hare hand houdt zij het teeken der overwinning.

Op het kruis haren blik en haar vertrouwen vestigend, zegevierde de bekeerde zondares, gelijk een andere Magdalena, gedurende haar drie en twintigjarig kloosterleven over al de listen en lagen van den helschen draak der zonde en de Heiland heeft haar zelf de bemoedigende woorden toegesproken: ‘heb moed, mijn dochter. Ik ben bij u in al uw bekoringen. Met den bijstand mijner genade zijt gij van den zegepalm gewis.’ 't Is vooral deze hemelsche kracht en dit vertrouwen, welke op in 't oog vallende wijze te voorschijn treden in het beeld, door de gravure op pag. 276 voorgesteld.

Het schoonste deel der Alhambra en het grootste wonder der moorsche bouwkunst is de Patio de Los Leones of Leeuwenhof.

Op bewonderenswaardige wijze is door de arabische bouwkundigen in dit gebouw de meest schitterende pracht en weelderige overvloed van sieraden hunner architectuur ten toon gespreid.

De onregelmatigheid in de verdeeling der kolommen, de rijke verscheidenheid der tafereelen, arabesken, teekeningen en opschriften, de glans der vergulde sieraden, dat alles maakte van de Patio de los Leones het geliefkoosd verblijf der koningen van Grenada; en ofschoon het fijne stukadoorwerk door een telkens hernieuwde pleisterlaag overdekt, alsmede het schilderwerk en verguldsel gedeeltelijk verdwenen zijn, blijft de Leeuwenhof nog heden ten dage een van de schoonste gedenkteekenen der arabische bouwkunst.

De naam van 't gebouw is ontleend aan de fontein der Leeuwen, een groot twaalfhoekig bekken van wit marmer, dat zich in 't midden der Patio verheft. Dit bekken waarboven een ander van veel minderen omvang en ronden vorm is aangebracht, wordt door twaalf dieren van fantastischen vorm gedragen, die men even goed voor tijgers en panters als voor leeuwen zou kunnen aanzien. De moorsche kunstenaar immers heelt er zich nooit op toegelegd om de natuur getrouw na te volgen, hij laat zijn fantasie den vrijen teugel en deze brengt dan ook vaak zeer zonderlinge en groteske gedaanten voort.

Het hoofd der dieren, die de fontein schragen, is zeer ruw gehouwen en van uiterst onvolkomen bewerking. De muil waaruit het water stroomt is niet veel meer dan een ronde opening, de manen zijn door eenige evenwijdig loopende strepen voorgesteld en een viertal vierkante blokken doet den dienst van pooten. En toch hoe plomp deze monsters ook zijn, maken zij toch een gelukkig effect.

Daarenboven was in die onbeholpen gestalten eene verbazingwekkende acustiek verborgen en Andrea Navagero, die in 1524 de Alhambra bezocht, getuigt o.a. met betrekking tot de buitengewone geleidbaarheid van 't geluid in deze fontein: ‘De leeuwen zijn zóó gemaakt, dat als er geen water in is en men een fluisterend woord in den bek van een der dieren spreekt, dit door hen, die met het oor tegen den bek der andere leeuwen staan, zeer duidelijk wordt vernomen.’

Aan opschriften, die in oostersche beeldspraak en hoogdravende poëzie den roem dezer kunstwerken verkondigen, ontbreekt het overigens in de Patio de los Leones niet en een dezer zegt o.a.:

'Zie hoe aan alle kanten de parelen fonkelen en in de lucht de stralende droppelen glinsteren, die in een kring van zilverschuim nederdalen en wegvloeien onder andere juweelen, voor welke zelf het marmer in blankheid en doorschijnendheid moet wijken. Wat is deze fontein anders dan een weldadige wolk, die op de leeuwen hare overvloedige wateren uitstort. Zoo schitteren eveneens de handen van den kalif, als hij bij 't aanbreken van den dag opstaat om talrijke belooningen uit te reiken aan zijn soldaten, de leeuwen van den krijg. O gij, die deze kruipende dieren aanschouwt, wees onbevreesd! Het leven ontbreekt hun en zij kunnen niets van hun woede laten blijken. O erfgenaam van Ansar! aan u, als aan den doorluchtigsten spruit van een zijtak, voegt de trots van uw geslacht, die u met verachting op de andere koningen der aarde doet nederzien.'

Eene romance of klaaglied, dat te Grenada langen tijd in den mond des volks leefde, herinnert tevens in de vo'gende verzen aan een tragisch voorval, dat in dezen lusthof der moorsche koningen plaats had.

In de torens van d'Alhambra
Liet een groot gedruis zich hooren,
En geheel de stad Grenada
Was verslagenheid en droefheid
Wijl de koning zonder reden
Op een zek'ren dag bevel gaf
Zes en dertig zijner trouwe,
Zeer geziene Abencerragen,
Allen ed'len, te verworgen,
Wijl de Zegirs en Goméle's
Hen verklaagden als verrassers.

Er waren namelijk in Grenada twee adellijke geslachten, die elkander een doodelijken haat toedroegen, de Zegris en Abencerragen genoemd. Om zich te wreken op de koningin Zoraya, die tot het geslacht der Abencerragen behoorde en de Zegris zeer veel nadeel toebracht, besloten deze om de koningin en de Abencerragen op de schandelijkste wijze bij den vorst te belasteren. De koning hechtte geloof aan den laster en ontbood op verraderlijke wijze de opperhoofden der Abencerragen in den Leeuwenhof. Te gelijker tijd echter had zich een groote overmacht Zegris tusschen de bosschages van het weelderig lustverblijf verscholen en nauwelijks waren de Abencerragen binnen getreden, of er ontstond een allervreeselijkst bloedbad. Een jeugdig page gelukte het de slachting te ontkomen, hij snelt naar de straat los Gomeles, waar hij een twintigtal ruiters der Abencerragen ontmoet. Zoodra deze de vreeselijke tijding vernomen hebben, weêrklinkt naar alle zijden de moorsche krijgstrompet om wraak over de gruweldaad te doen nederdalen. Woedend als leeuwen stormen de Abencerragen naar het paleis; de stevige poorten, die aan de slagen weêrstand boden, worden in de asch gelegd; de Abencerragen dringen binnen, werpen zich op de verraders, geen enkele der Zegris blijft gespaard en nog heden toont men den bezoeker van den Leeuwenhof op het marmer eenige roodachtige plekken, die de volkssage aan het bloed toeschrijft, waarmeê de grond doorweekt werd bij deze vreeselijke menschenslachting.

Het lot uit de loterij.

Door W. van 't Zand.

(*Vervolg.*)

'Als ik niet kon doorsporen,' ging Cornelis verder, 'zou ik te Coblenz blijven, daarna zou ik naar Ehrenbreitstein en vervolgens naar Arenberg gaan om er de prachtige kerk eens te zien. Hebt gij dan nog tijd om een wandeling te doen, ga dan naar den Stolzenfels. Het is er heerlijk. Gij kunt zelf den berg wel beklimmen. Wel staan er ezels klaar maar dat kost alweêr een schelling, en gij hebt dat gauw genoeg verdiend met uw eigen postpaarden.'

'Gij spreekt er juist over alsof het om een plezierreisje te doen was. Stond ik in Bernard's schoenen, dan bleef ik stil in 't logement, en ging vroeg naar bed om 's morgens bij de hand te zijn.'

'Moedertjelief! Wat zou de arme jongen zich vervelen! Hij steekt zijn porte-feuille met zijn papieren in de binnenzakken van zijn vest, neemt den sleutel van zijn kamer mede en komt op behoorlijken tijd weêr thuis. Hij gaat ook niet bij roovers en moordenaars logeeren.'

''t Is alles waar, Cornelis, en ik laat het daar voor iemand, die meer gereisd heeft, maar het is Bernard's eerste reis, hij is nog nooit van huis geweest en kan daarom niet voorzichtig genoeg wezen.'

'Nu Bernard, doe dan die uitstapjes bij uw terugkomst. Gij behoeft toch ook niet te vliegen, dat verlangen onze heeren niet. Als Bernard reist in hoedanigheid van gevolmachtigde der firma, dan moet hij het ook fatsoenlijk en dus op zijn gemak doen. Als gij op de terugreis zijt, stap dan een paar uren te Mainz af om er de prachtige domkerk eens te bezichtigen. Uren lang heb ik er in doorgebracht om naar de heerlijke muurschilderingen op gouden grond boven in het gewelf te zien. Ik heb gezeten in den zetel van den beroemden bisschop van Mainz, Monseigneur von Ketteler. Dan kunt gij Wiesbaden aan den overkant van den Rijn bezoeken, en wat het handboekje u verder opgeeft. Zijt gij te Wiesbaden, bezoek dan toch vooral op den Neroberg de allerprachtigste russische kapel. Ga dan van Wiesbaden naar Coblenz, zooals ik u straks gezegd heb, houd natuurlijk te Keulen stil, om er den dom te zien en keer dan, dat wensch ik u van harte toe, gezond en frisch, maar doodelijk vermoeid met zakken vol geld.' - Cornelis knipte beteekenisvol zijn oogen dicht - 'naar huis terug. Bonsoir, beste vriend, goede reis. Goeden avond, jufvrouw.'

Cornelis was vertrokken. Er heerschte eenige oogenblikken stilte.

'Weet gij wat ik denk Bernard,' sprak de moeder.

'Neen, moeder-lief.'

'Dat Cornelis voor u op den duur geen beste vriend zal wezen. Hier ligt hij aan den band, dat is zijn geluk, maar stond hij op vrije voeten dan vrees ik dat hij wondere sprongen zou maken. Ik geef u een geheel anderen raad, mijn jongen. Doe uw zaken zoo goed als gij kunt en kom dan zoo spoedig mogelijk terug. Over tien jaren is de Rijn nog de Rijn en Keulen en Aken zullen wel niet veranderen. Zegent u God en hebt gij wat meer ondervinding, dan kunt gij dat alles op uw gemak eens bezoeken. Gij hebt er dan ook meer aan. Kwam nu uw reis door de geringste onvoorzichtigheid van uw zijde, of door eene andere oorzaak verkeerd uit dan waart gij voor een tijd lang een bedorven man. Daarom, mijn jongen, laat Cornelis rusten met al zijn plannen, en ga met mij naar het kamertje. De kinderen slapen al: straks heb ik met hen den goeden God gebeden voor een goede reis en een behouden wederkomst en wij zullen alle dagen voor u bidden, totdat gij weêr in ons midden zijt. Laten wij heden nu nog een rozenhoedje bidden tot den H. Jozef; deze is ook op reis geweest naar Egypte,

en heeft het er goed afgebracht. Hij zal ook wel een beschermer der reizigers zijn. Kom nu, het is morgen vroeg dag.'

Zachtjes opende de moeder de kamerdeur, en zie in de grootste kalmte lag Mina met haar bloote voetjes voor het kruisbeeld te bidden.

'Kind wat doet gij daar,' fluisterde de weduwe met zachte stem om de beide kleinen niet te storen.

'Moeder,' zeide zij, 'ik bid voor Bernard.'

'Kom, dan zullen wij u helpen.'

En moeder en zoon knielden naast den kleinen engel in de gedaante van Mina neder en baden er het rozenhoedje. Gedurende de afwezigheid van Bernard waren de gewone gebeden verricht. Na eenige oogenblikken stond de jongeling op, omhelsde zijn moeder en verliet het vertrek om zich naar zijn legerstede te begeven.

III.

Het was geen geruste slaap, dien Bernard een paar uren later genoot. Geruimen tijd was hij wakker gebleven, nu eens vol gedachten aan de zaken, die hij te Frankfort te verrichten had, dan aan alles, wat hij op reis zou zien en ondervinden. Ten laatste dacht hij aan Wiesbaden, de kursaal, de bank, de biljetten, de Napoleons, de kaarten. Waarom hield hij zich niet liever, nu hij niet slapen kon, bezig met het rozenhoedje, dat hij iederen avond, eer hij zich ter ruste begaf, om den hals deed? Zijn moeder had hem die schoone, godvruchtige gewoonte, vroegtijdig ingeprent; als hij zich vooral dezen avond aan hare les herinnerd had: 'kinderen, als gij niet slapen kunt, tel dan maar aan uw vijftiger,' - zouden dan nu de onrustigste droomen hem gekweld hebben? Ongeregeld was zijn ademhaling, groote droppelen zweet parelden op zijn voorhoofd, met de armen zwaaide hij nu en dan wild dooreen, eenmaal ging hij overeind zitten, maar viel als bewusteloos neder, op eens gaf hij een gil en was ontwaakt. Helder straalde de morgenzon in zijn slaapkamertje, de lucht was onbewolkt; wild en woest sloeg Bernard de oogen om zich heen, tot zijn verwondering zag hij dat hij slechts een droom gehad had.

Wat had Bernard gedroomd?

Hij bevond zich in West-Indië. Eigenaar was hij van een uitgebreide plantage. Het geluk had hem bovenmate begunstigd. Hij had zijn eigendommen in Indië verkocht en keerde nu met een rijk beladen schip, dat hem toebehoorde naar het vaderland terug. Voorspoedig was de reis; aanhoudend deed de wind de zeilen zwellen; lustig klonk over de baren het lied der matrozen; met een hart vol vreugde wandelde Bernard over het verdek. Wat zou zijn moeder gelukkig zijn? Nu konden zijne zusters zich in de eerste kringen vertoonen. Nog eenige dagen en het schip is in behouden haven. Met de tooversnelheid aan droomen eigen, wordt de afstand afgelegd, de kust is in het gezicht. Aan het blijde geroep der bemanning scheen geen einde te zullen komen. Wie schetst Bernard's zalig gevoel? Nog weinige oogenblikken en hij is gelukkig, gelukkiger dan eenig sterveling ooit geweest is. De loods is reeds aan boord om het schip door de branding heen in veilige haven te brengen, de zeilen worden reeds gestreken, doch op het onverwachtst woelt een hevige rukvlaag in het groote zeil, de stuurman is niet op zijn post, kan het roer niet meester worden, de stormwind woedt met onweêrstaanbare kracht, daar stoot het schip tegen een verborgen, maar welbekende klip, die de loods door het geweld der branding niet wist te vermijden, het schip drijft weg, wordt nogmaals, wordt ten derden male tegen de klip geslingerd, en eer iemand aan redding denken kon, verzinkt het met man en muis in de diepte. Het vergaat in den mond der rivier, in de nabijheid der haven.

Het was in dat oogenblik toen Bernard in den droom den ondergang van zijn schip aanschouwde en zelf meende te verdrinken dat hij een gil uitstiet en ontwaakte. Eenige oogenblikken dacht hij na over hetgeen hij in den geest aanschouwd had: 'Kom,' zeide hij, ''t is een droom, er valt vandaag iets anders te doen dan droomen uit te leggen.' In een oogwenk was hij gekleed, wekte zijn moeder en begaf zich naar het huisvertrek. Spoedig waren zijn moeder en zusters bij hem. Nog een half uur had hij tijd, hij wilde dien met zijne familie doorbrengen. De vrome weduwe had dezelfde gedachte, maar zij wilde te gelijk dien tijd heiligen door het gebed.

'Bernard,' zeide zij, 'het is voor den eersten keer in uw leven dat gij het ouderlijk huis verlaat. Dat is een gewichtig oogenblik, mijn kind. Gij kunt daarom niet genoeg Gods zegen en de bescherming onzer patroonheiligen vragen. Laten wij gezamenlijk naar boven gaan en die weinige oogenblikken in het gebed doorbrengen. Als gij uw horloge voor u op het tafeltje legt, dan kunt gij zien wanneer het uw tijd is.'

'Ik heb er niets tegen, moeder,' zeide Bernard, en stond op om naar het kleine vertrekje te gaan.

Daar nu, voor het tafeltje waarop het kruis en Mariabeeldje met de reliquieën geplaatst waren, knielde de moeder met haar kinderen neder. Gewoonlijk bad Mina hardop voor, bij deze gelegenheid deed het de moeder. Het was treffend die bedaarde, ernstige vrouw met kalme, indrukwekkende stem Gods zegen over de reis van haar zoon te hooren afsmeeken. Hare woorden klonken weemoedig; zij scheen onder den indruk van een ongeluk dat haar bedreigde; onwillekeurig vestigden de kleine meisjes hare oogen nu en dan op het aangezicht der beminde vrouw. Bernard scheen kalm, maar zijn hart werd door hevige driften heen en weder geslingerd. Uiterlijk gehoorzaam en onderworpen in alles aan zijne moeder, knielde hij hier neder, maar Hij die zijn binnenste doorschouwde, wist dat hij er over dacht, om zoo al niet het stellige gebod, ten minste den gekenden wil der moeder te overtreden. Zou God zijn gebed verhooren? Maakte hij zich niet schuldig aan schandelijke huichelarij? Wat zal hij doen? En daar glinsterden zij weder, de gouden Napoleons waarvan Cornelis hem gesproken had; daar zag hij wederom die stapels banknoten, die hem aanzien en eer beloofden; - maar ook hoorde hij het donderend kraken van het schip dat met hem zelven en al wat hij in noesten vlijt vergaderd had in den schoot der zee verdween. Nog hield hij zich bezig met de vraag: zal ik spelen of niet? toen zijne moeder hem bij de hand nam en zeide: 'Kom Bernard het is tijd.' Zij knelde hem aan haar borst, drukte een langen kus op zijn voorhoofd, wees hem eenige oogenblikken naar het portret van zijn vader, toen naar het kruis van den Zaligmaker en knielde toen langzaam en vol ernst neder. Bernard omhelsde zijne zusjes, gaf zijne moeder een kus op haar voorhoofd en snelde zichtbaar aangedaan de trappen af, het huis uit, naar het station.

Kort daarna zat hij in de tweede klas op weg naar Emmerik. Geheel alleen zijnde gaf hij den vrijen loop aan zijne gedachten. Zooveel was er in een dag voorgevallen dat het den jongeling, die zijn tijd steeds achter de kantoorboeken had doorgebracht, rijke stof gaf tot nadenken. Eerst te Arnhem ontwaakte hij uit zijne droomerij door het binnentreden van een geestelijke. De jeugdige priester groette beleefd, plaatste zich tegen hem over en scheen niet ongenegen een gesprek aan te knoopen. Blijkbaar was hij een mensch van ondervinding, die zich niet evenals Bernard, die vol verlegenheid was, voor den eersten keer op reis bevond.

Het onderwerp van het gesprek was de politiek.

'Weet gij hoe ik over de tegenwoordige politiek denk?' zeide de geestelijke. 'Het is mijn vak niet, ik houd mij liever bezig met de studie der christelijke kunst, dat

terrein ligt vooral bij ons te land geheel ledig, en met een weinig inspanning en moeite is men er koning en heer. Met de politiek is het anders; ieder betreedt die akkers, boer en edelman, en op stuk van zaken zijn er zeer weinigen, die de groote lui in de kaarten zien. Maar 't is hetzelfde, ieder heeft zijn idee, ik wil u het mijne zeggen.'

Bernard bewaarde een eerbiedig stilzwijgen. Hij begreep dat die geestelijke, die zich uitsluitend met christelijke kunst bezig hield, veel meer van de politiek verstond dan sommige redacteurs van dagbladen en dat hij een les ging ontvangen.

'Bij mij,' zeide de priester, die eerst een versche sigaar had aangestoken, 'is of bestaat er maar één quaestie in de wereld; het is de vraag der vragen en het antwoord op die vraag beslist de geschiedenis. Die vraag is deze: wie regeert de wereld: Christus of het geld, de Mammon? In onzen tijd heeft die voornaamste der drie begeerlijkheden, waarvan de apostel Jacobus spreekt, de begeerlijkheid der oogen, die meest persoonlijke zonde van den mensch, de overhand. Versta mij wel, heerschzucht of geldzucht is in den grond hetzelfde. Het geld wordt alléén begeerd om te heerschen of invloed uit te oefenen. Sommigen willen geld om booze lusten te voldoen, anderen om gemakkelijk te leven, alles zeer waar, maar toch wil ieder het geld alleen niet als eenig doel van zijn streven. Het is middel, niet meer dan middel om zijn invloed, in welke richting men zich dan ook wil bewegen, te doen gelden. Nu is de geheele politiek, sinds het westersch schisma tot op dezen dag, de heerschzucht of de geldquaestie. Een Paus wordt gekozen; de heerschzucht kiest een anti-paus, dat veroorzaakt scheuring, de scheuring baart minachting van den Paus en alle geestelijken. Toen kwam Luther opdagen. Heerschzucht of Mammon gaf het na langen strijd niet op. Europa was geen volkerenfamilie meer. In 1648 vond men toch iets uit, om het huishouden zoo wat aan den gang te houden, maar het stoffelijk evenwicht van Europa; gelijk men dat noemde, was geheel wat anders dan de eenheid van geloof. Daar triomfeerde schijnbaar de Mammon over het geloof, het stof over den geest. Het ging een tijd lang goed, maar alleen met horten en stooten. Heerschzucht speelde schrikkelijk den baas. Zie eens Lodewijk XIV, de oude Frits, Catharina van Rusland, wat vreeselijke despoten! Zoo kon het niet langer. Toen spande het volk, het ander uiterste, zich zelven voor den wagen; de Franschen altijd haantje de voorste, gaan voorop; door dik en dun, over berg en dal gaat het voort, totdat Napoleon komt. 'Halt,' roep hij, 'ik zal nog meer doen dan gij allen te zamen.' Toen ging het recht op Rome af. Juist zooals Luther het ei gelegd heeft, werd het uitgebroeid. Op zijn beurt kreeg de vervolger der Kerk, Napoleon, het te kwaad met wat sneeuwvlokjes van onzen Lieven Heer, en de wagen ging weêr een tijd lang wat ordelijker voort, altijd over de revolutionaire rails, die Luther gesmeed heeft.'

'Wat bedoelt u daarmede?' vroeg Bernard.

'Doodeenvoudig, dat de wanbegrippen van Luther over geloof en Bijbel toegepast zijn op het staatkundig leven. Zie maar. Luther zegt: 'het geloof alleen maakt zalig.' Die leer nu is niet alleen valsch, maar zij is ook tot op het oogenblik eene leus geweest, om de dwaalbegrippen op het terrein van godsdienst en politiek binnen te smokkelen. De hervorming immers heeft door haar vrij onderzoek voor gelooven het denken in de plaats gesteld. Het geloof is uit onze constituties verdwenen en deze zijn niets anders dan eene gedachte in twintig of dertig artikelen uitgedrukt. Er moet evenwel iets gevonden worden om het godsdienstig gevoel daartegen niet in algemeenen opstand

te brengen. Wat doen nu onze kwakzalvers! Zij gebruiken etiquetten om de valsche waar ingang te doen vinden. Met denken alléén heeft niemand iets, niet waar? Wat zeggen nu onze bedriegers? Het geloof alléén maakt zalig. In de politiek heet dat: wij hebben een constitutie, of de wet regeert, de koning is de eerste dienaar van de wet. Niet waar, man; de wet regeert niet, maar een mensch regeert naar de wet of volgens de wet. - Een ander voorbeeld: de Bijbel is de eenige geloofsbron en het onderzoek is vrij. Ieder leest in den Bijbel; tot mijn scheerbaas toe haalt teksten aan, dat het is om uit te gillen. Wat is dat nu in de politiek? Doodeenvoudig dit: het volk is souverein, de natie is koning.”

‘Begrepen’, zeide Bernard, ‘ik dank u wel Mijnheer, ik heb dat vroeger nooit zóó ingezien.’

Vergeet niet dat het de Mammon of Christus is, die de geschiedenis beheerschen. Zooals ik u zeide is de revolutionaire stroom rechtstreeks tegen de Kerk; immers Luther haatte boven alles den Paus, en al wat goed katholiek was. Een schok of wat na Napoleon I en Napoleon III zit op den bok van den revolutionairen wagen.

De stoom is middelerwijl uitgevonden, en deze Napoleon, een man van uitvindingen heeft een locomotief geplaatst voor den revolutionairen staatswagen. Nu gaat het om er van te duizelen. Napoleon I wilde den Paus alleen overheerschen: ‘Dat is kinderpraat,’ zegt Napoleon III, ‘geestelijke en tijdelijke macht zijn met elkander in strijd, de Paus mag geen koning, kan zelfs geen koning zijn, juist omdat hij Paus is. - Ziedaar, hoe ik denk over de politiek.’

‘En hoe zal het dan wel afloopen,’ vroeg Bernard.

‘Kunt gij mij zeggen welk weêr wij de volgende week hebben? Luister: Dat er eens een Mammon-Paus kwam en met zulk eengeld pop een tijd van ellende, zou mij niet verwonderen. Zóó is de quaestie ook begonnen. In ieder geval viert de Kerk nu reeds den heerlijken triomf. Het tijdelijk gezag des Pausen is geschokt, maar dat is een bijzaak. De hoofdzaak is de geestelijke macht en deze is vooral door Luther's toedoen, tegen zijn wil, maar door het bestier van God, die uit het kwade het goede weet te trekken, ontzettend vooruitgegaan. Laat ik het beter zeggen. Pius IX heeft dezelfde macht als Petrus, maar de geestelijke macht van Pius IX is veel meer erkend. Zie eens hoe alle bisschoppen den Paus eeren, hoe de Paus dwalingen als het jansenisme veroordeelt, de Onbevlekte Ontvangenis uitspreekt, en wie verzet zich? Niemand. Zal de Paus zijne wereldlijke macht behouden? Dat is een andere vraag, Gods wegen zijn wonderbaar. Wij hebben reeds zooveel wederrechtelijkheden beleefd dat wij ons op alles voorbereid moeten houden.’

Daar ging het fluitje.

DE H. MARGARETA.

‘Zoo, ik moet er hier uit. Vaarwel, goede reis, en vergeet den grijzen Mammon niet; hij woont in ieder mensch en tracht hem te beheerschen.’

En verdwenen was de geestelijke.

IV.

Bernard had met open mond en gapend oog geluisterd. Had die priester in zijn hart gelezen? Was het een bloot toeval of de leiding der Voorzienigheid, die hem tegen een dreigend gevaar waarschuwde? Wiesbaden en de grijze Mammon, - wat stof tot overdenking voor den jongeling! ‘Ver geet den grijzen Mammon niet, bij woont in ieder mensch’ - tevergeefs zag Bernard door het open raampje naar buiten, te vergeefs wierp hij zijn blikken naar den gezichteinder, tevergeefs hulde hij zich in een dikke wolk van sigarendamp, hij kon den grijzen Mammon niet uit zijn gedachten verbannen. Steeds zag hij hem voor zich, als een zes duizendjarigen vrek met wilde

haarlokken, uitgemergeld gelaat, oogen als bliksems, gekromd door hoogen ouderdom, maar jeugdig, krachtig en vol hartstocht in al zijn bewegingen. In het einde stond hij op, liep een tijd lang zooveel hij dat doen kon heen en weder, zette zich neder, staarde gedachteloos naar buiten en nam eindelijk, toen hij bemerkte dat hij vruchteloos den ouden vrek poogde te verdrijven, Plantenga's handboek in de hand. Met behulp van den reisgids erkende hij spoedig dat het hem uiterst moeielijk zou vallen dien dag nog Frankfort te bereiken. Hij besloot daarom te Emmerik een kaartje te vragen voor Coblenz. Daar kon hij dan verblijven, en den volgenden dag op zijn gemak te Frankfort aankomen. Het was hem ook niet opgelegd met den uitersten spoed te handelen. En als hij Maandagmorgen zijn eerste informatiën naar den Heer B. schreef, dan handelde hij in alles overeenkomstig den last, die hem was opgedragen.

Van Emmerik tot Keulen biedt de reis met den trein weinig afwisselends aan. Een vruchtbare vlakte, hier en daar een station, reizigers, die gaan en komen, ziedaar wat Bernard tot Keulen ontmoette. Van tijd tot tijd wierp hij zijn blikken naar buiten, maar hield zich hoofdzakelijk met Plantenga bezig.

Te Keulen had hij eenig oponthoud. Met het horloge in de hand trad hij buiten het station om ten minste iets van den dom te zien. Hoe stond hij verbaasd bij het schouwspel van dien reuzenachtigen bouw. Bernard was niet van gevoel ontbloot; hij ontroerde bij het gezicht van dat monumentaal gebed, gelijk hij den tempel noemde.

Hoeveel geslachten hebben hier gezucht, geweend, gejubeld en ge-

juicht! Zij zijn voorbijgegaan, maar hunner zielen edelste gevoelens staan hier vereeuwigd in steen. ‘Dat is grootsch,’ riep hij voor den ingang van den dom. ‘Wij sterven allen, maar de bloesem der zielen blijft leven in den vorm van een tempel, Gode toegewijd.’ - Nauw speelde hij vol welgevallen met dat beeld van zijn geest, of daar rijst voor zijn oogen weêr de Mammon, de grijze Mammon, dien hij met alle krachten wilde vermijden. Werktuigelijk greep hij naar zijn horloge, het was meer dan tijd. Toen het laatst signaal werd gegeven, was Bernard weêr gezeten. Tegenover hem zat een bejaard heer met grijzen knevel, en grooten bril. Spoedig kwam Bernard met hem in gesprek en vernam dat hij als hij te Coblenz uitstapte en een rijtuig huurde, nog tijd genoeg had om voor het vallen van den avond het dorp Arenberg met zijne kerk te bezoeken.

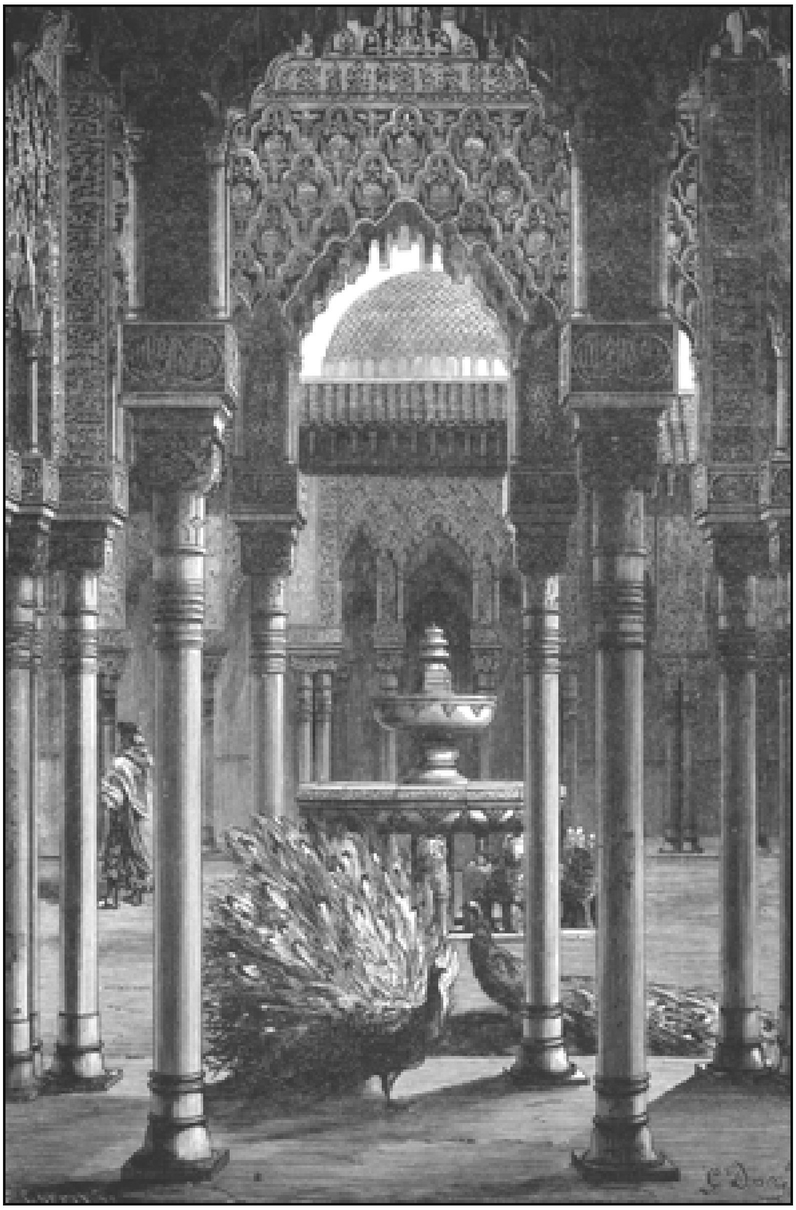

DE LEEUWENHOF TE GRENADA.

‘Prachtvoll, wunderbar!’ riep de Duitscher, het was alles wat hij er van zeggen kon. ‘Arenberg allein ist mehr werth als die ganze Niederländen,’ voegde hij met echt

pruisischen bluf in gebroken plat duitsch er bij. Het was niet wel mogelijk met den trotschen Pruis een geregeld gesprek te voeren. Van tijd tot tijd wierp Bernard zijn blikken

buiten het portier, om de heerlijke gezichten, waaraan de Rijnoevers zoo rijk zijn, te bewonderen. Hier lachende dalen, ginds hooge bergen, allen beplant met den bloeienden wijnstok, hier en daar aan een uitstekenden bergrug of op de afhellende zijde van een dal, juist als een vogelnestje aan den tak van een grooten boom, een dorp, een gehucht of oud kasteel uit de middeleeuwen. Zóó schoon was Nederland niet, dacht Bernard. Daar vloog de trein altijd door onafzienbare vlakten; weiland en wolken, wolken en weiland, dat was alles wat men daar te zien krijgt. 'Ja, behalve van Veenendaal naar Arnhem, daar is toch iets anders te zien,' bromde Bernard binnensmonds. Zóó mijmerde hij voort, las weêr in zijn handboek, zag buiten het portier, totdat het schril gefluit na reeds eenige keeren hem het oorvlies half verscheurd te hebben, hem andermaal wakker deed schrikken. 'Bonn, Bonn,' riepen de conducteurs, 'Bonn, Bonn, acht Minuten Aufenthalt.' 'Dat tref ik,' sprak Bernard en stapte fluks naar buiten, om eenige oogenblikken de frissche lucht te genieten. Eer hij het bemerkte stapte een jonge heer in de coupé, waarin hij plaats had. Het was een jeugdig Franschman, die een tochtje langs den Rijn deed.

'Einsteigen!' klonk het bevel der conducteurs. 'Einsteigen! einsteigen!' donderde het langs den ganschen trein. Die Pruisen laten het zich geen twee keer zeggen, dacht Bernard, toen hem een der beambten met zwaren knevel den weg naar het portier wees. Een, twee, drie en Bernard zat tegenover den Franschman, zijn nieuwen reisgezel.

'Vous êtes Allemand?' vroeg de jonge man al aanstonds.

Wel was Bernard niet verlegen van aard, maar die fransche klank, die onverwachte vraag maakten hem bedremmeld. Hij sprak tamelijk goed fransch, maar zóó was hij van zijn stuk gebracht dat hij in het fransch ten antwoord gaf:

'Je ne parle pas le français, Monsieur.'

De Franschman schaterde het uit van lachen. Spoedig herstelde hij zich: 'Excusez, Monsieur, vous le parlez très-bien.'

Zelf lachte nu Bernard om zijn verlegenheid. 'Mon Dieu,' riep de Franschman, 'wat ben ik blij dat ik toch eindelijk eens een mensch ontmoet, die geen Duitscher is. Wat barbaren die Duitschers! Overal ziet men lomperds en afzetters staan: pas op uw zakken, 't Is of geheel Duitschland een dievenhol is en men zonder de handen op den zak, of een revolver bij zich niet over straat kan gaan.'

'Gaat u naar Coblenz?' vroeg hij toen er eenige windstilte kwam.

'Om u te dienen,' was het antwoord.

'Perfect, dan reizen wij samen. Waar logeert u?'

'Ik weet het nog niet. Het is mij tamelijk onverschillig daar ik morgen met den eersten trein vertrek naar....'

'Ik ook, ik ga naar Wiesbaden.'

'Ik wilde de kerk te Arenberg zien, en zal dus wel voor dezen nacht een verblijf vinden.'

'Mag ik u vergezellen.'

'Met alle genoegen, maar ik ben zelf vreemdeling.'

'Wat is dat, wij zijn allen broeders, dat wil zeggen,' voegde hij er lachend bij, 'de Duitschers niet.' Het was echter niet de losse, onbezorgde lach zijne natie eigen, die den Franschman kenmerkte: een wolk van droefgeestigheid overtoog integendeel zijn gelaat.

'De Duitschers niet,' voegde hij er bij.

‘Maar waar blijft dan de theorie van het communisme.’

‘Mijnheer,’ zeide hij, ‘ik ben een ijverig aanhanger van het communisme. Grenzen, onderscheid van natie, oorlogen, eigendom zijn mij een gruwel. Gij kunt niet begrijpen hoe ik al die afscheidingen en beperkingen haat. Zijn wij niet allen broeders? Waarom dan ook niet één familie? Waarom dat hatelijk *mijn* en *dijn?* Hoe gelukkig ware de menschheid als zij als één mensch aan één tafel gezeten zich spijsde met één spijs, gekleed ging met één kleed! Schoone dag, heerlijk ontwaken,’ riep hij in geestdrift uit, ‘als priester en koning verdwenen zal zijn, de laatste gelijk is aan den eerste, alle grens verdwenen, alles geoorloofd, alles voor allen is. Mijn bloed, mijn leven heb ik er voor veil, Mijnheer,’ riep hij dweepend uit.

‘En de Duitschers dan?’ sprak Bernard op fiegmatieken toon. ‘O gij wreedaard, daar brengt gij mij weêr in het proza der werkelijkheid. Er moet nog veel gebeuren eer de menschheid op dien trap van ontwikkeling staat,’ liet hij er met eenen zwaren zucht op volgen ‘Is mijn theorie niet schoon?’ vroeg hij.

‘Zeer schoon, Mijnheer, maar uw schilderij mist eene zaak.’

‘En die is?’

‘De mogelijkheid der uitvoering. Zonder orde,’ sprak Bernard op strengen toon, ‘zonder orde geen maatschappij, en geen maatschappij zonder gezag. Hetzij dat een priester, koning, een president drager is van dat gezag, dat is hetzelfde, Voor het overige, Mijnheer, bestaat uw ideaal, in zoover het uitvoerbaar is, in de Katholieke Kerk. Daar is de koning gelijk aan den bedelaar, de Paus aan het kind; daar heerscht gemeenschap van geestelijke goederen, de Sacramenten en genademiddelen, doch in één spijze het voedsel van allen, de Eucharistie.’

Och, altijd de Kerk; Mijnheer, ik ben katholiek, goed katholiek ook, maar ik kan er mij niet mede bezig houden. Ik leef in de wereld, en dien God in de vrije natuur; mijn tempel is Gods eigen schepping, de hemel is het gewelf, zon maan en sterren met de wolken en het diepe blauw zijn de muurschilderingen. Mijn altaar is mijn hart, mijn offer, mijn liefde, en als de vlam van de godslamp in de cathedraal, zóó vlamt en gloeit mijn ziel voor al wat waar, schoon en goed is, om het even of ik het vind bij Jood, Heiden, Turk of Katholiek.

(*Wordt vervolgd.*)

De schoorsteenveger.
Door J. van den Bosch.

Mie herinnert zich niet de kleine zwarte nikkersgedaanten met een mandoline om den hals, een stuk brood in den zak en een marmotje op hun zonderling muziekinstrument, die in vroeger dagen meermalen ook onze noordelijke gewesten bereisden?

De stralen van den zuiderhemel schitterden uit de donkerglinsterende vuurkolen hunner oogen; een geheimzinnige droom, die verkwikkend was en toch smartelijk aandeed, scheen over hun gelaat uitgespreid; 't eenvoudige deuntje, dat de kleine Savooiaard opdreunde, herinnerde aan 't lentelied, dat daar ginds de vrije vogel zong op de takken der amandelboomen, de geuren inademend der oranjebloesems; en wanneer soms zoo'n arme jongen den kop van zijn marmotje met tranen bevochtigde, dan kwamen er tranen ook in ons kinderoog.

Er hing over die kleine schoorsteenvegers een nevel van geheimzinnigheid. Immers men verhaalde over deze knapen allerlei zonderlinge histories, en voor de verbeelding

der kinderen was veelal zoo'n schoorsteenveger met krullende haren en witte tanden niets meer of niets minder dan de verloren zoon van een schatrijk of adellijk heer uit ‘verre landen van over de zee.’ Menig jeugdig gemoed twijfelde er zelfs niet aan dat eenmaal de dag aan zou breken, waarop de vader van den armen jongen zou komen, om hem, die nu als een eekhorentje met een zwarte kap op 't hoofd door den schoorsteen moest klauteren, in een koets met zes paarden naar Italië terug te voeren.

Bij al die verhalen over Savooiaards ontbrak het niet aan verdichtselen; de geschiedenis echter, die wij hier laten volgen, is geen verdichtsel maar een ware gebeurtenis, waarvan Frankrijk's hoofdstad in den winter van 't jaar 1840 getuige was.

Een der rijkste bankiers van de Chaussée d'Antin, de heer André J. vierde daar toenmaals zijn huwelijksfeest met de dochter van den markies de V., oud-gezant en pair van Frankrijk.

't Was op den morgen van 't bruiloftsfeest. De equipages van den heer André wachtten op het voorplein, hij zelf wandelde in zijn prachtige receptie-zaal op en neder, als een in livrei gekleed huisbediende hem de boodschap bracht, dat de verwachte personen daar waren.

Eenige oogenblikken later traden tien kleermakers in de zaal, elk met een pak kleêren onder den arm. Zij boden den heer des huizes de vijftig Savoiaards-costumes aan, die zij op zijn last voor kinderen van acht tot veertien jaar hadden vervaardigd. De heer André J. bezag de rokjes, vesten en pijlaken broekjes met belangstelling, gaf zijn goedkeuring aan de kleêrmakers te kennen en schonk aan ieder boven het niet te versmaden gevraagde werkloon een fooitje als blijk zijner tevredenheid.

Na de kleêrmakers kwamen de hoedenmakers met vijftig jongensmutsen, daarop de hemdenmakers met vijftig hemden, vervolgens de schoenmakers met vijftig paar schoenen, eindelijk de snaartuigmakers met vijftig lieren. Allen werden rijkelijk beloond en verlieten, wel is waar uiterst tevreden maar tevens ten zeerste verwonderd, de woning van den zonderlingen man.

De bankier deed vervolgens zijn bedienden en bureau-klerken binnen komen en zeide hun:

‘Gaat onmiddellijk naar de verschillende wijken der stad en noodigt al de schoorsteenvegers, die gij zult ontmoeten, bij mij ten eten. Belooft aan elk, die komt, een louis d'or en brengt hen in mijn woning. Zorgt dat zij in de badkamer hiernaast zich van 't roet en 't vuil reinigen, waarmeê zij gewoonlijk bedekt zijn. Ieder der jongens moet vervolgens een van deze pakjes aanpassen en zich hier aan tafel zetten, terwijl ik de overige gasten in de aangrenzende zaal zal ontvangen.’

De bedienden vonden den opgedragen last wel zeer vreemd maar gehoorzaamden toch aan 't bevel.

't Was in 't hartje van den winter; de schoorsteenen hadden het druk en de schoorsteenvegers derhalve des te minder te doen. Er bleef hun niets over dan langs de straten hun vaderlandsch liedje te zingen of op de daken te klauteren, om voor een paar centiemen de sneeuw van den schoorsteen te vegen. Geen wonder dus, dat de jongens er niets tegen hadden om voor een louis d'or den bankier André J. de eer aan te doen van bij hem te komen eten.

De vijftig zwarte gasten waren dan ook weldra bij elkander, en dat de bediende van den bankier zeker wel 't echte soort had uitgekozen, bleek vooral door 't contrast, 't welk deze zwarte bende maakte met den stoet equipages, die het van de huwelijksplechtigheid terugkeerend bruidspaar vergezelden. En inderdaad de gouden en zilveren livreien, zijden

en fluweelen kleederen, kantwerken, kleinooden en juweelen, pracht en elegance van deze schenen de gescheurde kleederen, verwarde haren en met roet bedekte gezichten der kleine nikkers nog des te meer te doen uitkomen.

Terwijl de gastvrienden van den heer André J. elkander aanzagen, als vroegen zij wat die stoet kleine bedelaars toch zou willen, vestigde de bankier een blik vol ernst en teederheid op de kleine Savooiaards en scheen hij tot zich zelven de vraag te richten: ‘is 't geluk hier of is 't bij hen?’

‘Het geluk is hier,’ antwoordden zijn lippen, terwijl hij de hand zijner echtgenoote drukte. Vervolgens leidde hij haar in zijn paleis, doch gaf tevens aan zijn bedienden een teeken om voor de kleine schoorsteenvegers te zorgen.

Eenige oogenblikken later stroomde er als 't ware een beek van inkt over de binnenplaats naar de goot der straat. 't Was het zeepsop der vijftig Savooiaards, die zich in de kuip der badkamer het vetachtig roet van de leden geboend en hun negercostuum uitgetrokken hadden.

't Uur van den maaltijd naderde en niemand der gasten dacht in de rijk versierde feestzaal te midden der vreugde en weelde meer aan de kleine zwarte duivels, die men 's morgens bij de woning van den bankier had ontmoet.

Op eens openen zich de vleugeldeuren aan 't een einde der zaal en als door een tooverroede is de kring der feestvierenden door een vijftigtal jeugdige gasten vergroot, die in de aangrenzende niet minder rijk versierde zaal om den vroolijken feestdisch zijn geschaard.

In 't eerst durfden de vrienden van den bankier ter nauwernood hun oogen gelooven, doch weldra herkenden zij de zwarte Savooiaardjes die zij des morgens gezien hadden, maar die nu met geheel nieuwe kleederen, nieuwe schoenen, nieuwe mutsen uitgedost, sprongen en zongen bij den vroolijken klank der nieuwgekochte mandolinen, terwijl hun uit zilveren schalen en kristallen bekers de feestmaaltijd en vreugdedronk werd aangeboden.

Te midden der algemeene verbazing rees de bankier van zijn stoel op en terwijl zijn eene hand die zijner gelukkige echtgenoote drukte en hij met de andere de tranen in zijn oog trachtte te verbergen, sprak hij:

‘Vrienden, vergeeft het mij, dat gij op mijn bruiloftsfeest dit vijftigtal kleine onbekende gasten aantreft. Terwijl ik mij heden gelukkig gevoel, heb ik mijn verlangen gehoor gegeven om ook hen, die ongelukkig zijn, in mijn geluk te doen deelen.’

Een daverend gejuich was als 't goedkeurend antwoord op den gegeven uitleg. De gemeenschappelijke maaltijd werd met nieuwen lust hervat en vooral de jonge gasten wisten zich de feeststonde goed ten nutte te maken en zich schadeloos te stellen voor zoo menigen vastendag, die in den almanak van hun nog zoo jeugdig leven reeds was opgeteekend.

Toen de maaltijd ten einde was, stond de bankier wederom op en zich tot de kleine gasten wendend vroeg hij hen:

‘Welaan, mijn jongens! Heb ik mijn doel bereikt? Zijt gij nu gelukkig?’

De vreugdekreten en het gejuich, dat terstond op deze vraag volgde, lieten 't antwoord niet twijfelachtig.

‘Wij zijn zoo verheugd en gelukkig, als wij 't ooit in ons leven maar hopen te zijn,’ antwoordde een der oudere knapen.

‘Zegt dat niet, mijn jongen!’ hernam de bankier ernstig. ‘Gij zijt thans slechts gelukkig door gunst. Welnu, zoo er in de rijkdommen eenig geluk gelegen is, dan kunt gij dit ook u zelf verschaffen en bijdragen om anderen gelukkig te maken. Ik zal u de waarheid van 't geen ik zeg bewijzen door een geschiedenis te verhalen, welke u zal leeren hoe men van schoorsteenveger een millionair, een bankier kan worden.’

Bij deze woorden zagen allen hem met gespannen verwachting aan en de kleine jongens spitsten en staken de ooren omhoog, gelijk het strijdros bij 't hooren der krijgstrompet.

‘Ja, mijn vrienden, gij kunt er thans veel aan doen, zoo gij later een eigen woning, schatten en aanzien wenscht te bezitten. De geschiedenis van een jeugdigen schoorsteenveger, die nog veel armer was dan gij, moge 't u leeren.’

‘'t Was een knaap van uw jaren. Hij had noch vader noch moeder, noch huis, noch thuis.... Zijn vrienden in 't dorp schonken hem een mes, een bezem, een kooi en een sperwer, gaven hem een brood onder den arm en een stok in de hand, wezen hem Frankrijk aan den gezichteinder en zeiden: Vertrek van hier! wij kunnen u niet meer geven. God moge u bijstaan!....’

‘God moge u bijstaan!’ Dat woord nam de arme jongen ter harte; met gelatenheid schikte hij zich in zijn lot; hij sloeg den aangewezen weg in.... spaarde zijn brood, deelde het met zijn vogel.... maar hoe zuinig hij ook leefde, zijn brood raakte op....

Hij ging van dorp tot dorp, zong voor een cent, danste voor twee, veegde een schoorsteen voor een stuiver, sliep bij de koeien of onder den blooten hemel. Op deze wijze legde hij een weg af van honderd mijlen, toen hij in een groot bosch door de sneeuw werd overvallen. Hij mocht loopen zoo veel hij wilde, maar zag huis noch kluis. Een vreeselijke honger paarde zich aan zijn vermoeidheid. Sinds twee dagen had hij bijna geen kruimeltje brood over de lippen gehad, kortom, zijn toestand was zoo benard, dat hij er aan begon te twijfelen of God hem wel zou bijstaan... Hij legde zich aan den voet van een boom ter ruste; door vermoeienis en honger uitgeput geraakte hij in bezwijming; de dichte sneeuwvlokken, die uit den hemel vielen, overdekten zijn koud en bijna gevoelloos lichaam. Het scheen met den kleinen schoorsteenveger gedaan te zijn... toen op eens een scherpe prik in de ooren hem voor een oogenblik uit zijn bewusteloosheid deed ontwaken.

‘'t Was zijn sperwer, die hem in de ooren beet... Hij meende dat zijn vogel plan had hem op te gaan eten en zoo sprong hij van schrik recht overeind... Doch hoezeer was hij verrast, toen hij in den bek van het dier een stuk van een gebraden haas bemerkte... 't Uitgehongerde beest had de kans waargenomen, terwijl hij daar bewusteloos nederlag, om uit zijn kooi te ontsnappen en deze prooi aan den open disch van eenige kolenbranders te ontrooven. Of het gestolen brokje kind en vogel smaakte, behoef ik u niet te zeggen.

De kleine schoorsteenveger zag nu zonneklaar in, dat hij nooit aan de hulp der Voorzienigheid moest wanhopen; hij wierp zich op de knieën om tot God een dankgebed te stamelen en hij zwoer zich zelven te redden, gelijk God hem gered had, alsmede vol moed en vertrouwen de toekomst te gemoet te gaan.

In de eerste plaats, waar hij aankwam, wist hij met werken zooveel te verdienen, dat hij een lier kon koopen. Met deze lier verdiende hij een nieuwe jas en zette de reis voort naar de stad Lyon. Hij kwam er bij een meester, die niet heel kwaad voor hem was. De arme jongen wist er na eenigen tijd een twintigtal franken over te leggen en deze besteedde hij om te leeren lezen, schrijven en rekenen.

Toen hij een tijd lang hiermeê bezig geweest was, gebeurde het dat de zoon van een rijk heer, bij wien hij den schoorsteen moest vegen, met tranen in de oogen bij den Savooiaard op zolder zijn nood kwam klagen, dat hij een som niet kon uitwerken hem door zijn vader opgegeven. De schoorsteenveger zette zijn bezem voor een oogenblik aan kant, werkte de som uit en vijf minuten daarna zat hij weêr vroolijk boven op het dak te zingen. Nauwelijks echter was hij met zijn werk klaar of de huisheer, die intusschen het geval was te weten gekomen, roept den Savooiaard bij zich, beziet den jongen van top tot teen en vraagt hem: 'hoeveel verdient gij per maand?' - 'Van tien tot dertig franken,' is 't antwoord, 'wat ik met de lier verdien, er niet bij gerekend.' - 'Welnu, gij kunt honderd franken verdienen, als ge bij mij wilt werken.'

Twee dagen daarna werd de Savooiaard in een geheel nieuw pak gestoken en kwam hij op 't kantoor en in 't werk van den rijken heer, die een voornaam mecanicien was.

Na verloop van twee jaren werd zijn traktement verdubbeld. Door aanhoudende studie en volhardenden ijver wist hij een machine, welke door zijn meester was uitgevonden, tot grooter volmaaktheid te brengen, en deze gaf hem hiervoor het brevet der uitvinding ten geschenke, dat hem vijftig duizend franken opbracht.

Na den dood van den heer, werd hij met diens zoon compagnon in de zaak, en beiden slaagden zoo goed, dat weldra jaarlijks een kapitaal van meer dan vijfmaal honderd duizend franken werd omgezet.

Gij benijdt wellicht reeds het lot van den schoorsteenveger, mijne vrienden. Welnu, hoort eerst eens verder.... Een frauduleus faillissement van een groot handelshuis deed op eens de zaken veranderen, de twee compagnons werden totaal geruïneerd en de rijke man was de arme Savooiaard van vroeger.

Weet gij wat hij toen deed?.... Hij keerde terug tot de bron zijner fortuin; hij schaamde er zich niet over terstond als knecht bij een mecanicien te gaan werken, en hij was zoo'n goede knecht, dat hij spoedig wederom meester werd en in plaats van vijfmaal honderd duizend franken verdiende hij een millioen.

'Met deze som ging hij naar Parijs en veranderde het beroep van mecanicien met dat van bankier.... Het deed hem leed aan 't hart, dat door de uitvinding der machinen het lot van den werkman zoozeer is verergerd en daarom zwoer hij er geen meer te zullen vervaardigen.... God heeft hem dit besluit niet ten kwade gerekend. Want zijn millioen werd vertienvoudigd, hij is thans een der rijkste bankiers van Parijs.... maar hij heeft zijn afkomst en de dagen zijner armoede niet vergeten... en 't bewijs hiervoor, mijne kinderen, is dat hij u heden op zijn bruiloftsfeest heeft uitgenoodigd om u zijn geschiedenis te vertellen.... Want die arme schoorsteenveger van vroeger draagt den naam van André J. en heeft heden het geluk de dochter van den markies de V. zijn echtgenoote te mogen noemen.'

Tranen van ontroering en luide toejuichingen van groot en klein bij 't hooren dezer edelmoedige bekentenis, onderbraken een wijle den spreker. Dan vervolgde hij:

'Komt mijn vrienden, vóór gij vertrekt, wil ik u de instrumenten van mijn fortuin laten zien.'

Gevolgd door al zijn gasten, ging de bankier in zijn studeerkamer en opende er een groote bronzen brandkist.

'Ziedaar,' zeide hij, 'mijn millioenen en ziedaar de werktuigen, waardoor ik deze verkreeg.'

Hij toonde hun nu zijn oud, gescheurd schoorsteenvegers-costuum, den bezem, het schrapmes en een lier; vervolgens zijn mechanische instrumenten, vijlen, hamers, passerdoos, enz.

‘Voegt bij dat alles de zedelijke werktuigen: vertrouwen op God, moed, volhardenden arbeid en zuinigheid, dan voorzeg ik 't u mijn kinderen, dat ook u de noodige schatten niet zullen ontbreken om gelukkig door de wereld te komen!’

Nadat de bankier vervolgens aan elk der jonge schoorsteenvegers den beloofden louis d'or en bovendien nog een acceptatie van twee honderd franken op de spaarbankkast had gegeven, verlieten alle juichend zijn woning, zich vastelijk voornemend om met moed en vertrouwen den eersten steen van hun fortuin en geluk te leggen.

Allerlei.

Ginds

aan het gekuilde, blanke strand wonen onze visschers. Als een schelp tegen de rots, ligt daar hun nederige strandhut. Toch wonen zij er zoo tevreden als menigeen in zijn Eldorado of tooverpaleis. Zij leven er gelukkig, en zijn godsdienstig, trouw, oprecht, eenvoudig, heldhaftig,

Als bergen mogen de golven tegen het witte zand aanrollen, de bliksem zwaaie zijn blauwe fakkel over de ontzettende baren, de donder buldere.... de visscher stapt kalm in zijn notedop om aan 't schuim der wateren zijn geschubden schat te ontwoekeren; de visschersvrouw draaft met haar ben op den rug en met stille berusting op 't gelaat langs de kokende branding, die wellicht eens hare dierbaarste panden heeft bedolven; de frissche kleine jongen, die reeds nu niets liever doet dan met zijn bloote beenen door het zeeschuim plassen, vraagt wanneer hij met vader meê mag gaan..... Slechtsals er menschenlevens kunnen gered worden, hooren zij de woeste kreten van den oceaan, maar boven alles de stem der naastenliefde.

Zijn dat gewone stervelingen, aan de dagelijksche eischen des levens onderworpen?.. Het onderstaand tafereeltje van den schilder Feyen bewijst ten minste, dat zij eten en drinken... Of echter menig ander gewoon mensch wel met hun gekookte bot, gesmolten vet en aardappelen zou tevreden zijn, is een andere quaestie.

Van oudsher

was de koeknering in Nederland een der belangrijkste takken van binnen- en buitenlandschen handel, en er was zelfs een tijd, dat onze landgenooten in den vreemde spottend met den naam van 'koecketers' bestempeld werden. Elke stad, ieder dorp had zijn bijzondere soorten van koek, als cruijt-, anys-, snipper-, succaad-, coffy-, thee-, gersten-, turksche, krenten-, rozijnen-, mangel-, spaensche-, vlae-, confijt-, blancke-, zwerte-, bruine-, gedopte-, strooi-, hylickmakers-, corst-, guldes-, ijzer-, kers-, schelle-, jaepjes-, fonteijn-, broek- en vele andere koeken. Er was geen openbaar noch huiselijk feest zonder koek. Onder 't eten van koek werd het vreugdefeest van den jonggeborene gevierd en er had geen begrafenis plaats, die niet met koek eten ein- digde. Er was geen gezin, waarin de koek niet dagelijks op tafel kwam, 's morgens bij de koffie, 's middags bij de thee en 's avonds in de 'compeny.' Van daar dat het dan ook nergens aan koekbakkers ontbrak en dat deze niet nalieten door in 't oog vallende uithangborden de aandacht der koopers tot zich te trekken. Zoo las men o.a. op een uithangbord te Amsterdam:

‘Gelijck als Faëton door hoogmoet uit den hemel viel,
Zoo backt men hier wafels en oliekoecken bij mijn ziel.’

Te Leiden vond men een uithangbord, waarop een weesjongen was voorgesteld, die hals over kop in een stroopton tuimelde. Onder dit tragisch tafereel stond de volgende tweeregelige poëzie:

‘Abel sloegh zijn broeder doot.
Hier verkoopt men koekjes en wittebroot.’

‘Wat is een kruitkamer,’

werd aan een recruut door zijn onderofficier gevraagd. Daar de gevraagde echter met den mond vol tanden bleef staan kijken, alsof hij het te Keulen hoorde donderen, herhaalde de sergeant nogmaals zijn vraag. Ook nu evenwel bleef de recruut 't antwoord schuldig. ‘Domkop,’ riep eindelijk de sergeant ‘wat is er dan bij uw moeder thuis in de spekkamer?’ - ‘Spek.’ - ‘Goed! Wat is er dus in eene kruitkamer?’ - ‘Spek,’ was 't antwoord.

Een amerikaansche uitvinding.

Een Amerikaan heeft onlangs een uurwerk uitgevonden, 't welk zelfs met dat der Cathedraal van Straatsburg kan wedijveren. Het wijst de dagen, maanden, jaren, de phasen der maan enz. aan. Het heeft een muziekspel, 't welk deze eigenaardigheid bezit, dat zijn melodieën aan 't feest van den dag herinneren. Zoo speelt het uurwerk des Zondags gewijde gezangen, op nationale feestdagen, patriottische liederen, yankee doodle, enz.

Over 't algemeen zijn de Amerikanen zeer verzot op kunstige mechaniek. Wil men hiervan een bewijs, men denke dat het te Détroit tot den bon ton behoort een parasol te dragen, in wier knop een uurwerk is aangebracht dat de dames, zoo dikwijls zij zulks verkiezen, op een vroolijk airtje onthaalt.

Onlangs sprak een pastoor

in de christelijke leering over Gods alomtegenwoordigheid.

‘God is dus overal tegenwoordig, niet waar?’ vroeg de pastoor aan een knaap.

‘Ja, Mijnheer pastoor,’ antwoordde de jongen.

‘God is dan hier in de kerk tegenwoordig, niet waar?’

‘Ja zeker, Mijnheer pastoor.’

‘Goed; maar is God ook bij u in huis tegenwoordig?’

‘Ja, Mijnheer pastoor.’

‘Ook in den kelder?’

‘Neen, Mijnheer pastoor, in den kelder niet.’

‘In den kelder niet?’ vroeg de pastoor verwonderd. ‘En God is alomtegenwoordig, zegt gij.’

‘Ja, Mijnheer pastoor; bij u in den kelder is God wel tegenwoordig.’
‘Maar hoe is het dan mogelijk dat God niet bij u in den kelder tegenwoordig is?’
‘We hebben geen kelder, Mijnheer pastoor,’ klonk het naïef antwoord.

Een melkboerin

zou onlangs als naar gewoonte haar klanten van melk voorzien doch bemerkte, toen zij het vocht over wilde gieten, dat zij niets dan water in haar emmer had.

Ohe! was haar eerste uitroep, ‘ik zal vergeten hebben er melk bij te doen.’

‘Manlief,

zoudt ge mij wel een offer willen brengen?’ vroeg een jonge vrouw aan haar gemaal. - ‘Zeer gaarne vrouw,’ antwoordde manlief, ‘zeg maar waarmede ik u kan believen.’ - ‘Och laat als je blieft dan dat vele rooken staan.’ - ‘Wel vrouw, weet gij dan niet dat ik afgoderij zou plegen, wanneer ik u een brandoffer bracht.’

[Nummer 36]

Onze gravuren.

Aan den eenen kant van de tafel zit een man met grijs haar en een spitsen neus, aan de tegenovergestelde zijde een man met een ander soort van neus en ander haar. Dat zij 't niet eens zijn, is duidelijk.

‘Bewijs dat, Mijnheer,’ zegt de man met den spitsen neus; ‘bewijzen zijn het, waarop wij in onze eeuw recht hebben, nu wij staan op een helderdenkende hoogte van begrippen en niet meer rondtasten in hersenschimmige dwalingen. Bewijs het, dat de mensch in de eenzaamheid alleen is.’

EEN ERNSTIG GESCHIL.

‘Ik redeneer, zooals ik altijd geredeneerd heb,’ antwoordt zijn tegenstander, ‘en zoo ik morgen tot lid van de Tweede Kamer benoemd werd, dan zou ik nog mijn redeneering volhouden.’

Deze laatste woorden hebben den vorigen woordvoerder doen besluiten om het grofst geschut zijner logica aan te wenden en onder den vernieuwden uitroep: ‘bewijzen, Mijnbeer!’ geeft hij met de vuist zulk een geweldigen slag op de tafel, dat zijn echtgenoote ontsteld en met de armen in de zijde komt binnengestormd.

Zal zij, gelijk de reserve van een verslagen leger, haren man ter hulp

snellen? Of verwondert zij zich, hoe de twee vrienden met zoo'n vuur elkander zooveel onzin naar het hoofd kunnen werpen?

Indien de teekenaar gewild had, dat wij deze vraag konden beslissen, dan had hij gewis het vrouwtje anders geteekend.

‘De burger, die zijn vaderland tegen de uitheemsche verdrukking zegepralend verdedigde, die zijn broederen uit den hongersnood ophief, die nijverheid en handel opvoerde tot den hoogsten top van bloei, die 't eerst van al de verbrokkelde dietsche gewesten een machtig Belgenland wilde maken, die in elk zijner daden wet en recht tot eenig richtsnoer nam,’ ziedaar met Conscience's woorden het beeld gemaald van Jacob van Artevelde.

Reeds geruimen tijd had het vlaamsche volk, zoo trotsch op zijn vrijheden en welvaart, met weerzin den franschen invloed verdragen, die in Vlaanderen steeds veld trachtte te winnen. De roemrijke dagen van Kortrijk waren nog niet uit het geheugen gewischt, en de nederlaag tegen de fransche wapenen bij Cassel geleden vuurde hun begeerte te krachtiger aan om te toonen, dat de vlaamsche dapperheid, die in den Sporenslag zoo luisterrijk had uitgeblonken, nog immer in hun harten leefde.

Als nu, vóór 't uitbarsten der vijandelijkheden, de koning van Frankrijk in zijn land de engelsche kooplieden deed gevangen nemen en de engelsche koning dientengevolge den uitvoer van wol en den invoer der vlaamsche lakens verbood, zag het rijke Vlaanderen de overvloedigste bron zijner welvaart opdrogen.

Toen plaatste Jacob van Artevelde, de rijke deken van het brouwersgild te Gent, die door zijn politieke bekwaamheid en redenaarstalent reeds een grooten invloed had verworven, zich aan 't hoofd des volks en laakte onbewimpeld het drijven van den graaf en den adel, die hun verknochtheid aan de zaak der Franschen openlijk deden blijken. Onder de kreet van ‘vrijheid en nering’ kozen de Gentenaren openlijk partij voor Engeland en zagen met onbelemmerden handel ook hun welvaart wederkeeren.

Helaas! waar is 't volk, dat niet de dankbaarheid jegens zijn grootste weldoeners vergat!... Ook de roemrijke burger van Gent, wien het vrije Vlaanderen zijn opkomst en onafhankelijkheid te danken had, werd het slachtoffer van laster en vuige afgunst. Het fransche hof, dat zich door zijn leeuwenmoed en beleid de vruchten van driehonderd jaren snoode list had zien ontwringen, zond het monster der verleiding naar Vlaanderen's bodem om zich in 't bloed en de tranen te baden van den burgerkrijg. Het fransche goud verblindde de oogen der dwergen, die zich slechts groot konden wanen, wanneer de reus verpletterd lag.

Het onweêr des opstands barstte boven Vlaanderen los en Artevelde bezweek in den storm. Met kerkerstraf, verguizing en den afschuwelijksten moord werden zijn weldaden vergolden door datzelfde volk, 't welk hij eenmaal verloste uit den hongersnood, uit de verdrukking, 't welk hij deed herleven en schitteren in voorspoed, in roem en in grootheid...

Doch stervend hoorde men nog gelijk de dichter Rens getuigt:

.... aan zijne veege lippen
De woorden: ‘Volk!... en Gent!.. en Vlaanderen!’ ontglippen.
Zoo stierf hij, offer van zijn vuurge vrijheidsmin,
Die 't vlaamsche volk zoo liefde als eigen huisgezin

En lang, maar onverdiend, met vreemden hoon beladen,
Thans als een heilster blinkt in 's lands historiebladen.

Artevelde's vijanden, als waren zij niet voldaan door zijn dood, sleepten het lijk op de straat, vertrapten zijn schedel en doorkorven met hun zwaarden zijn dood lichaam zoodanig, dat het bijna alle menschelijke gedaante verloor. Tot overmaat van gruwel bonden zij een koord aan den hals en wierpen zijn lijk en dat zijner tien trouwe raadslieden, gelijk de geschiedschrijver Despars getuigt, 'achter de strate voor die honden.' Volgens het 'Jaerregister' der stad Gent, blijkt intusschen, dat het lijk van Artevelde later in de kerk der Byloke werd begraven en dat een zekere Wouter de Mey, die deel genomen had aan den moord, als zoenoffer 'een eeuwigdurende lampe vor Onser Vrouwen' op het graf des grooten burgers gesticht heeft.

't Is aan een dezer sombere bladzijden uit de vlaamsche geschiedenis, dat de gravure op pag. 284 herinnert, daar het namelijk in 't hier voorgestelde gebouw was, dat de edele ruwaard van Gent in 't jaar 1342 gedurende eenige dagen de kerkerstraf onderging.

Het geheimzinnig gebouw droeg van oudsher den naam van 'Ser Geeraertsduivelsteen,' en zijn zware torens en ontzaglijk hooge muren aan de boorden der Schelde verheffend, scheen het 'met de kracht eens reuzen te heerschen over het eeuwig gedruis en de immerdurende beweging des vloeds, die als een nederige dienaar bij de grondvesten des steens zijne vlucht vertraagde en den voet des meesters in het voorbijvlieten vleiend scheen te bespoelen.'

De Ser Geeraertsduivelsteen heeft in den loop der tijden wel is waar veel van zijn stout uiterlijk van vroeger verloren, zijn vierkante toren, schietgaten en fortificaties mogen ook al aan den kant der Schelde verdwenen zijn, toch is 't aan 't forsche gebouw nog goed te zien wat het eenmaal geweest is.

In 1435 diende het gebouw als klooster aan de Hieronymieten en in 1559 werd er door een fondatie van Livijn van Potelsberghe een bijzondere school opgericht. In 1569 vestigde Jansenius bisschop van Gent er een seminarie. In 1623 werd het een eigendom van de schepenen der stad en deze stichtten er een school voor weeskinderen. Deze school bestaat nog onder den naam van de Kuldersschool, welke benaming aan het woord Kulder of Colder ontleend is, wegens de saffraankleurige kleederen, welke de leerlingen verplicht waren te dragen. Van 1633 tot 1773 was het een tuchthuis, later werd het een krankzinnigengesticht en tegenwoordig dient een gedeelte van 't uitgestrekte gebouw tot kazerne voor de pompiers.

De toovenaar Merlijn, de tooverfeeën Viviana en Morgana, de gemalin van Arthur, Ginevra, de ridders Percevaal, Tristan, Walewein en Lancelot, enz. vormen de van poëzie overvloeiende bronnen der ridderzangen, die onder den naam van Arthur-romans en romans van de Ronde Tafel of Graallegenden bekend staan.

In nederlandsche bewerking zijn van deze middeleeuwsche heldenpoëzie drie stukken bewaard gebleven: de Lancelot, Ferguut en Walewein. In 't normandisch en oud-britsch zijn echter deze ridderzangen veel talrijker.

De engelsche dichter Tennyson heeft de herinnering aan eenige dier episoden uit het heldentijdvak van koning Arthur verlevendigd door het nieuwe poëtische gewaad, waarin hij deze wist te tooien, en de geniale teekenstift van Doré heeft aan 't werk des engelschen dichters een onvergankelijken glans toegevoegd.

Een dier tafereelen, volgens de geniale opvatting van den engelschen en franschen kunstmeester, biedt de gravure op pag. 285.

Zij stelt Merlijn den toovenaar voor in de wouden van Bruceliande. Afgezonderd leeft daar de oude geestenziener; mager en uitgeteerd is zijn lichaam, in zijn oogen flikkert onrust en list; als door een helder glas ziet hij aanhoudend geesten om zich rond waren en hij verheugt zich dewijl hij hun stemmen hoort en omdat het zonnelicht als door inktzwarte wolken is omneveld. Want 't is hem een voorteeken, dat straks op zijn tooverwoord de zee zal opbruisen, het dennewoud kraken en ongeluk zal worden uitgestort over hen, die zich gelukkigwanen....

Het lot uit de loterij
Door W. van 't Zand.

(*Vervolg*.)

'Al wat waarachtig waar, schoon en goed is, mits het niet strijdt met de wetten der Kerk, vindt in mij een warm vereerder,' zeide Bernard.

'Maar uw voorwaarde, Mijnheer! Uw voorwaarde is in strijd met uw beginsel.'

'Volstrekt niet. Ik zie bijv. bij de Joden een godsvereering, die waar, schoon en goed is. Moet ik nu aanstonds Jood worden? Volgens u, ja. Ik zeg neen. Ik heb een zekeren reisgids, die mij voorlicht op den levensweg en deze zegt mij: mijn zoon, dat heeft zijn tijd gehad, dat was ook alléén plaatselijk; kom hier, ik zal u een tempel toonen die van alle tijden en van alle plaatsen is; hij is groot genoeg voor uw geest, schoon genoeg voor uw ideaal, goed genoeg voor uw streven naar volmaaktheid. In dien tempel ben ik op mijn gemak en hoe meer de wetten waarnaar die tempel gebouwd is, in mij leven en zweven, zich verwezenlijken in daden, overgaan in mijn vleesch en bloed, des te gelukkiger gevoel ik mij.'

'Zoo redeneert elk ultramontaan,' sprak de Franschman. 'Hij ziet niets dan Paus, bisschoppen en priesters. Buiten deze is niets goeds.'

'Er is wel iets goeds, maar wat is een enkele goudkorrel verloren op den bodem van een kleine beek, bij de ader zelve, die schittert in den grooten wereldstroom. Ook de sterren geven licht; want wat is hun glans bij dien der zon in het middaguur?'

'En gij noemt de Katholieke Kerk de zon?'

'De zon van elk geestelijk leven, ja Mijnheer. Daar buiten flikkert nu en dan een Noorderlicht, verschijnt wel eens een komeet, licht wel eens een heldere ster, maar het zijn enkele verschijnselen, geen harmonisch geheel, geen wereldorde of liever geen orde grooter dan de wereld; de Katholieke Kerk is een moeder, de wereld haar kind. Dat kind is zeer ondeugend, heeft een boozen aard, bedorven manieren, het slaat en krabt de moeder, het scheldt en vloekt soms, maar de moeder geeft het niet op. Op alle mogelijke wijzen schikt zij zich naar den aard, het karakter en de goede neigingen van het kind om het toch wijs en verstandig te doen zijn en op eigen beenen te leeren loopen. Dat is in weinige woorden de geschiedenis der Kerk, Mijnheer, de geschiedenis van ieder mensch, ook uwe en mijne geschiedenis.'

'Kom,' zeide de Franschman, 'hopen wij dat, na achttien honderd jaren getroeteld te zijn, wij mannen zijn geworden, die op eigen beenen kunnen staan.'

‘Coblenz’ klonk de militaire stem van den conducteur.

‘Hierheen, hierheen, Mijnheer,’ sprak de Franschman. ‘Mag ik de eer hebben u te vergezellen naar Arenberg?’

‘Waarom niet?’ zeide Bernard, ‘Dat zal mij aangenaam en voordeeliger voor beiden zijn.’

Een rijtuig rolde spoedig voort, den bergweg op naar de nog minder bekende, maar niet minder prachtige kerk, waardoor Arenberg, in Duitschland naar een oude herberg van dien naam, algemeen de Roode Haan geheeten, beroemd is geworden. Zwijgend beklommen beide reizigers den berg, op welks top de wunderbar schöne tempel, zooals de zware Duitscher gezegd had, gelegen was. De kleine tempeltjes van de zeven Weeën van Maria, de staties van den kruisweg, - wat wonderen van kunst, wat verscheidenheid en rijkdom van vorm, wat netheid van uitvoering, wat kracht van uitdrukking! Altijd hooger, hooger op, de slingerpaden langs naar den top van den berg, - daar stond dan het Godshuis, in zijn soort eenig ter wereld, een spel van godsdienstige phantasie, bezield door de teederste godsvrucht, een hymne van steen, in allen vorm en maat. Wat daar gezien wordt bestaat nergens ter wereld. Alles is natuurlijke steen. Lava, keisteen, rotsstukken, kristal, schelpen, wat wordt daar niet gevonden! Godsdienstige eerbied overmeestert den vreemdeling, elken bezoeker, en toch, hij kan geen rekenschap van den vreemden, zonderlingen indruk geven, dien het kerkgebouw op hem maakt. Het was er alles leven, vol bezieling en gloed. Langzaam wandelden beiden door de kerk heen; bij iedere schrede kreten slakende van bewondering en bevreemding. ‘Vreemd, vreemd,’ klonk het ieder oogenblik van hun lippen. Dat was geen gothische bouworde, zooals de Franschman te Straatsburg bewonderd, Bernard te Keulen gezien had. Niets van alles wat ooit voor hun oogen kwam, kon hiermede in vergelijking komen. Voor het altaar knielde Bernard eenige oogenblikken biddend neder, Toen trad hij ter zijde in aandachtige beschouwing van een overschoon Christusbeeld in den schoot der Moeder, door glas overdekt. Ziedaar de Christus, dacht hij, lijdend in den schoot zijner moeder, om wille van den Mammon. Tegelijk dacht hij aan den Franschman, die droomde van een communisme, waarbij allen rijk en gelukkig aan één tafel zouden gezeten zijn. ‘Kom, kom,’ kwam de Franschman hem stooren, ‘wij hebben onzen tijd noodig. Ehrenbreitstein moet ook gezien worden.’

Met moeite rukte Bernard zich los van eene plaats, die hem op zóó zonderlinge wijze getroffen had. ‘Roode haan’ zeide hij, ‘ik zie u terug, vroeg of laat,’ toen hij in het rijtuig gezeten den weg naar Ehrenbreitstein insloeg. ‘Moeder heeft gelijk,’ sprak hij bij zich zelven, ‘ik ben nog te jong om te reizen.’

Ook op den Franschman had de kerk een diepen indruk gemaakt. Langen tijd spraken zij samen over hetgeen ieder hunner opgemerkt en gevoeld had. ‘Hebt gij wel gezien,’ vroeg de Franschman, ‘op de bus voor de armen, geen opschrift, maar een vergeet mij niet! Dat is geen duitsch idee,’ voegde hij er bij, ‘daarvoor zijn zij te lomp en plomp.’

‘Denk toch aan uw communisme’ spotte Bernard.

Op het fort Ehrenbreitstein wachtten hen geheel andere indrukken. ‘Welk een sterkte,’ riep Bernard uit. ‘Hoe is het mogelijk dat men er aan denken durft zulk een punt meester te worden?’

‘Toch is het Napoleon gelukt,’ riep de Franschman uit. ‘In 1799 maakte Napoleon zich ondanks een heldhaftigen tegenstand van het kleine garnizoen van de vesting meester.’

‘Is dat waar?’ vroeg Bernard aan den invalied die tot wegwijzer diende.

‘Ja’, gaf de soldaat ten antwoord, ‘maar er is zonder twijfel verraad gepleegd. Zooals de heeren zien is de vesting van deze zijde ongenaakbaar, alleen aan de landzijde is een bestorming mogelijk. Maar onder de directie van generaal Aster bouwt men thans aan dezen kant zulke sterke posities dat ook daar de vesting oninneembaar is.’

Nog. eenige oogenblikken genoten zij op het plateau het heerlijke vergezicht over Coblenz en den Rijn, daalden toen langs den rotsweg den berg af, en snelden de brug over Coblenz binnen.

V.

Bernard en de Franschman lieten zich in hun rijtuig naar het hotel Bellevue brengen, waar zij eene kleine verfrissching gebruikten en zich haastten om een wandeling door de stad te maken.

‘Dat valt mij niet mede,’ zeide Bernard, ‘dat is geen schoone stad.’

‘Coblenz is een oude stad, bovendien een vestingstad. Maar behalve dat, de duitsche steden zijn geen van allen fraai. Dan moet gij eens in Frankrijk komen, Parijs, Lyon, Marseille, Bordeaux, dan zult gij wat anders zien.’

‘Kom dan ook eens bij ons in Nederland, Arnhem, Utrecht, 's Gravenhage, Amsterdam en zooveel andere steden, - neen, als alle duitsche steden zijn als Coblenz, dan is het bij ons beter.’

Al voortpratende bereikten beiden de groote St. Castors-kerk. In den gothischen bouwstijl der XIIIe eeuw opgetrokken met drie schepen en vier torens is die kerk een eerbiedwekkend gebouw. Het koor vooral munt uit door rijke versieringen. Twee graftomben trokken Bernard's aandacht; dat in het koor is van den aartsbisschop Kuno van Falkenstein, gestorven in 1388, in Schoonen gothischen stijl, versierd met een prachtig schilderstuk, het eenige op gouden grond dat uit dien tijd bekend is en aan den beroemden Wilhelm van Keulen toegeschreven wordt. Het schilderstuk stelt voor een aanbidding van den gekruisigden Zaligmaker; ter rechterzijde knielen St. Castor en St. Jan, ter linkerzijde de H. Maagd, Sint Petrus en de aartsbisschop.

Tegenover den ingang der kerk bevindt zich de fontein van St. Castor, door den laatsten franschen prefect opgericht ter gedachtenis aan den intocht der Franschen in Moskou. Men leest op een steen het volgende opschrift: ‘Het jaar MDCCCXII ter gedachtenis aan den veldtocht tegen de Russen. Onder de prefectuur van Jules Doazan.’ De russische generaal de Saint-Triest, die Coblenz den 1^{en} Januari 1814 in bezit nam, liet onder dat opschrift de volgende woorden beitelen: ‘gezien en goedgekeurd door ons, russisch kommandant van de stad Coblenz, den 1^{en} Januari MDCCCXIV.’ Beide opschriften maakten diepen indruk op het hart der jonge lieden. ‘Alles is ijdelheid, riep Bernard uit ‘de glorie duurt een dag en het leven een oogenblik.’

‘Wel een oogenblik,’ zeide de Franschman, ‘want diezelfde Rus stierf reeds den 29^{en} Maart van hetzelfde jaar aan zware wonden, hem den 13^{en} Maart voor Rheims toegebracht.’

De avond was aan 't vallen. Gouden glanzen wierpen de laatste stralen der ondergaande zon over de grijze hoofdkerk; elke steen scheen in goud gevat, scheen goud terug te kaatsen. In het ruime tempelgebouw heerschte een geheimvolle stilte; licht en donker smolten ineen tot een lichte schemering die al donkerder en donkerder werd en eindelijk beelden en sieraden, lijnen en loofwerk in een grijzen nevel hulde, die tot somber nadenken stemde.

'Het is hier koud,' mompelde de Franschman. 'Die holle gebouwen zijn ongezond.'

'Zoo gaat het met ons leven,' sprak de peinzende Bernard, als hadde hij de woorden van zijn levenslustigen reisgezel niet gehoord. 'In den bloeitijd der jeugd alles zonneschijn, goud en schittering; in den mannelijken leeftijd licht en duisternis; den grijsaard is alles schemering; het heden is hem donker en grijs, juist als de duisternis in deze kerk.'

'Ik zou er de koorts van krijgen, als ik nog langer hier bleef,' was het antwoord, 'kerklucht is een duffe lucht.'

'Niet waar, zij herinnert aan het graf en het valt niet aangenaam er aan te denken, als men gaarne altijd op aarde zou blijven.'

'Kom, wij willen een fijne flesch drinken, en die kerk vergeten,' mompelde de Franschman, terwijl hij Bernard bij den arm nam en met zich voortgeleidde.

's Avonds bleven beiden nog geruimen tijd bij elkander, en namen toen hartelijk afscheid. De Franschman ging nog een paar uitstapjes maken, Bernard wilde met den eersten trein 's morgens vroeg vertrekken.

Den anderen dag in het vroege morgenuur vinden wij hem in de tweede klas van den trein die naar Frankfort voert, op zijn gemak neêrgezeten, met een sigaar in den mond en zijn reisgids in de hand. De natuurtafereelen, die hij met den trein als in vogelvlucht kon waarnemen werden schooner en schooner; de kronkelingen van den Rijnstroom, de bergen en dalen aan de overzijde van de rivier, de dorpen en steden, die hem in de verte kleine witte vlekken geleken te zijn; die onophoudelijke afwisseling van dampende booten op den Rijn, en voortstoomende treinen op den anderen oever der rivier, het maakte een geweldigen indruk op het jeugdig gemoed van den jongeling. 'Wat is de wereld schoon,' riep hij meermalen half overluid, als hier of daar een meer opmerkelijk punt zijn aandacht trok. 'Dat moest moeder, dat moesten de kinderen eens zien,' sprak hij dan weêr in zich zelven. En bij voorraad verheugde hij zich reeds over hun verwondering als zij hooren zouden wat hij al niet gezien en gehoord had.

Te Mainz traden twee reizigers in de coupé. De een was een man, die reeds vijftig jaar scheen te tellen; krachtvol was hij gebouwd, geheel leven was de uitdrukking van zijn gelaat; zijn oogen fonkelden als bliksems, onweêrstaanbaar scheen hun kracht. Een gebogen neus, kleine mond, dunne lippen, ernst op het hooge voorhoofd, - het was geen alledaagsch tourist, dien Bernard in den hoek zag plaats nemen. Een jongeling van 16 tot 18 jaren volgde hem. Weldra waren beiden in druk gesprek. Slechts enkele zinsneden kon Bernard opvangen.

'Neen, mijn zoon,' sprak ernstig de bejaarde man, 'gij hebt tot dusverre uit de boeken geleerd, dat is groote eenzijdigheid. Op uw leeftijd heb ik alle boeken weggeworpen, ik behield er slechts één, de natuur. Zie, de zon, maan en sterren boven mijn hoofd; de aarde met planten, kruiden en dieren aan mijn voeten, rondom mij de mensch; dat werd mijn boek. En na alles doorzocht en doorsnuffeld, den bodem der zee bewandeld, de diepte der afgronden gepeild, de wolken doorzweefd, de aarde overschouwd, den mensch in zijnhart gevoeld te hebben, blijf ik bij de aanbidding der natuur. Alle godsdiensten zijn vormen, een ijdel spel van phantasie; de natuur is

het wezen. Wij sterven, niet om te vergaan, maar om heerlijker en heerlijker op te staan.'

'Maar de godsdiensten, - allen niets als vorm?' sprak de jongeling.

'Vorm, mijn zoon, bloot vorm. Confucius, Zoroaster, Mozes, Mahomed, Christus, Paulus, Luther, allen groote mannen, de een grooter dan de ander. Zij denken en de massa volgt. Ga na; wie uwer vrienden denkt er? Zij slapen en eten, eten en slapen: dat duurt zoo voort dertig, veertig jaren; weg gaan ze alsof zij er nooit geweest waren. - Zoo is het ook met de vormen; die van Mozes heeft lang geduurd, maar - het hindere u niet dat ik het zegge, ik blijf immers een kind van uw volk, - hij is versleten.

'Het zijn Joden,' mompelde Bernard.

'Zie slechts, waar is de tempel, het offer, het koningschap? Wij zijn zelfs geen volk meer, slechts verstrooide overblijfselen van een volk, 'eenmaal waarachtig groot.'

'Maar de Roomschen dan?'

Schoone vorm, waarachtig, een schoone vorm. Geheimen en wonderen, - allergeschikst voor den mensch. Een offer ook, - allerprachtigst. Een geleerde priesterkaste, juist zoo als het wezen moet om machtig te zijn. Bovenaan een Paus als eens onze hoogepriester, het kan niet beter.

'Maar wat ik zeg, is waar, al weder vorm, niets dan vorm. Ook die vorm vergaat, hij heeft zijn tijd gehad.'

'Heeft Luther daaraan niet den doodslag toegebracht?'

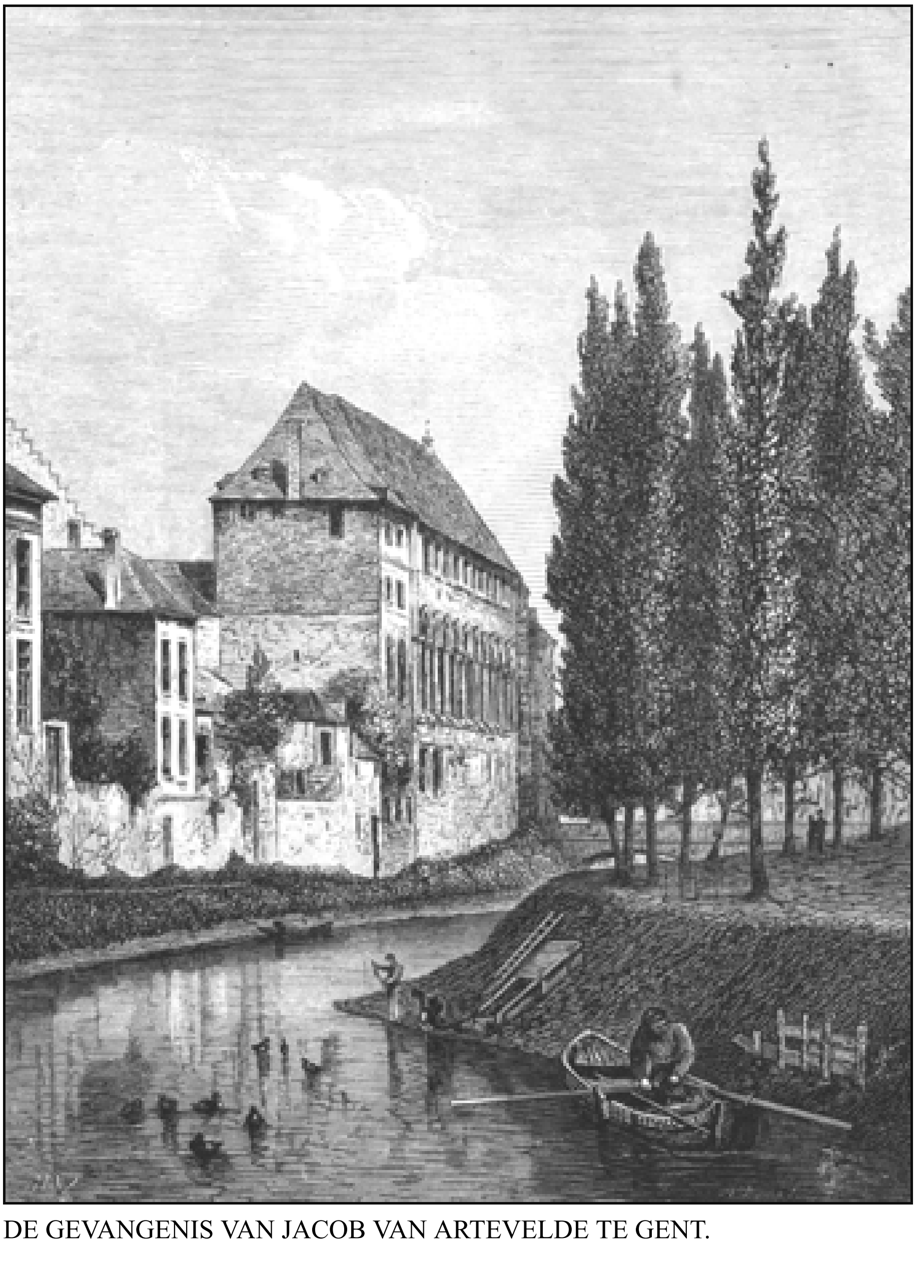

DE GEVANGENIS VAN JACOB VAN ARTEVELDE TE GENT.

‘Luther, Protestanten, - slechte vorm, bijna geen vorm. Wanorde, ellende, er is niets. Mahomed was beter voor zijn vak dan Luther, Geloof mij, mijn zoon, het zijn alles vormen, anders niets. De oplossing van het leven is genot, niet in den wellust, niet in den wijn, ook niet in het spel, maar in de vruchten van den geest. Alles zien, alles onderzoeken, alles kennen, dat is ware rijkdom, het zijn schatten, schatten, die niet verteren of vergaan.’

‘En dan, als ik alles weet?’

Leg dan het hoofd neder ter ruste, ter eeuwige rust; u wacht een heerlijker vorm. Als de vlinder, die worm geweest is, maar eerst om vlinder te worden een slaap onderging, - zóó ook de mensch. De aarde is zijn moeder; maar er leeft in den leemen vorm een wonderbare vlam, een vonk van het eeuwig leven der natuur; deze stroomt uit het moederleven, die de wereldgeest is weder in den ontbonden vorm en 's menschen wedergeboorte heeft plaats; de Joden en Christenen noemen haar verrijzenis. Mijn zoon, luister naar mijn woorden, onderzoek het

MERLIJN DE TOOVENAAR IN DE GROT.

licht der zon en meet de banen der sterren, daal af in de diepten der zeeën en afgronden, beklim de toppen der bergen, stijg boven de wolken; bezoek het Noorden en Zuiden, het Oosten en Westen, lees het hart der menschen en gij geniet, gij leeft wel, gij leeft gelukkig. Wat is deugd? Een ijdel woord. Een modeklank. Een etiquette, meer niet. Ik heb alles genoten, het spel, den drank; alles ijdelheid, mijn zoon. Het bevredigt uw hart niet; gij wilt meer, altijd meer; martelaar wordt gij van dat meer. Op een morgen stond ik op; ik had gespeeld, ik had gedronken, ik had genoten. Weg wierp ik alles. Ik nam het boek der natuur en las er in, ik vond mij gelukkig. Ik las voort, ik vond rust voor mijn geest. Ik ben blijven leven, ik acht mij gelukkiger dan iemand ter wereld. Mijn hoop is dat het stervensuur voor mij ontwaken is in heerlijker vorm.

'Wat vreeselijk monster van hoovaardij en zelfzucht,' dacht Bernard, 'Wat alleronzedelijkste leer verkondigt daar die oude Jood!' Op alle mogelijke wijzen trachtte Bernard zich in het gesprek te mengen, presenteerde sigaren, lucifers, vroeg een en ander over Frankfort, maar ontving een koel en beleefd antwoord, waaruit hij duidelijk begrijpen kon, dat men van zijn gezelschap niet gediend was. Gelukkig werd het gesprek afgebroken door het oponthoud aan een klein station; eenige reizigers traden juist in de coupé door Bernard bezet en de voorstander van dat fijne, allergevaarlijkste materialisme bewaarde het stilzwijgen.

Spoedig was frankfort bereikt. Bernard liet zich naar het hôtel de Bruxelles brengen, bestelde voor één nacht een kamer en overdacht nu zijn plan de campagne, gelijk hij zeide. Hij besloot naar het café de Hollande te gaan en daar eenige informatiën te nemen. Nauwlijks had hij den naam van het handelshuis genoemd of hij ontwaarde al aanstonds dat zijn patroons verkeerd geïnformeerd waren, 'Tüchtige Kaufleute' hoorde hij hen noemen; bovenmate werd de gunstige stand van zaken van het huis geprezen en over het geheel de firma geroemd als een der degelijkste van geheel Frankfort. Daarmede niet tevreden begaf hij zich naar het café Germania en deed zich voor als koopman, die met genoemd handelshuis zaken wenschte te doen. Ook daar dezelfde gunstige berichten. Daarop begaf hij zich naar het bierhuis Zum Tannus en stelde een nieuw onderzoek in, dat denzelfden uitslag had. Nu keerde hij naar het hotel terug, bestelde zijn middagmaal, bracht ook daar het gesprek op bedoeld onderwerp en werd volkomen gerust gesteld. Den avond bracht hij door met eenige wandelingen door de stad en besloot den volgenden dag den chef van het huis een bezoek te brengen.

Buitengewoon gelukkig slaagde hij in zijn plannen. Nauwelijks had de patroon van het huis den naam van den heer B. uit Holland gehoord, of aanstonds werd Bernard uitgenoodigd in de huiskamer te verschijnen, waar hij als vriend ontvangen werd. 'Zijn patroons,' dus verhaalde Bernard, 'verkeerden op het oogenblik in eenige moeielijkheid; een spoorwegmaatschappij dreigde haar betalingen te staken, hetgeen uiterst ongelegen zou komen; daarom had de heer B. eens de vrijheid genomen een gemachtigde naar frankfort te zenden ten einde op vriendschappelijke wijze vervroeging van betaling te verkrijgen.'

'Dat zal wel gaan, denk ik,' sprak de heer C., chef van het frankforter handelshuis. 'Ik zal er met den boekhouder over spreken. Kom dan morgen ochtend op het kantoor. Denken wij heden niet verder aan zaken. Gij zijt onze gast van daag, tracht u te amuseeren zoo goed als het mogelijk is.'

Hierna stelde hij den jongeling voor aan zijn binnentredende huisvrouw, een echte duitsche matrone, met een rond gezicht en kleinen neus; zij was vriendelijk en goedhartig van aard. Haar vergezelde de zoon des huizes, een type der nationaliteit, ernstig, zwijgend, vol geestdrift voor het arme duitsche vaderland. Met een belangwekkend gesprek over allerhande handelszaken, een wandeling door den tuin of een partij op de piano-forte werd de dag alleraangenaamst doorgebracht. Des avonds geleidde de zoon des huizes Bernard naar het hotel terug en zou hem des anderendaags komen afhalen om hem naar het kantoor te geleiden. Ook daar slaagde Bernard in alles naar wensch. Zonder de minste moeielijkheid in iets te ondervinden werden hem de verschuldigde sommen, die een vrij aanzienlijk bedrag beliepen, uitbetaald. Tegelijk deed de heer C. hem aanzienlijke bestellingen. Bernard nam die

met graagte aan, daar hij er niet aan twijfelde of de heer B. zou bij zulke gunstige berichten en goeden uitslag tot andere gedachten komen.

Het eerste gedeelte zijner zending was naar wensch geslaagd, Hij behoefde nog slechts de chefs van eenige andere huizen te bezoeken, ten einde met deze handelsbetrekkingen aan te knoopen. Hoe verheugd was Bernard toen hij des avonds van den tweeden dag van zijn verblijf te Frankfort al wat hem was opgedragen, met den besten uitslag volvoerd had! Acht huizen had hij bezocht; elk dier huizen had aanzienlijke bestellingen gedaan. Wie schetst Bernard's tevredenheid? Alles was zonneschijn, geurige, kleurige bloemen. Hij dacht aan zijn moeder en zusters, haar blijdschap en genoegen, als hij reeds zoo spoedig en vooral zoo gelukkig in haar midden gezeten, van zijn reis en wat hij gezien en ondervonden had zou verhalen. De hemel was blauw, wolkeloos helder.

Toen hij zich des avonds ter ruste begaf viel hem eensklaps Wiesbaden, de bank, de grijze Mammon in. O, hoe jammer dat hij zijn oogen liet rusten op de donkere wolk, die in 't verschiet den hemel van zijn geluk verduisterde. Waarom vestigde hij zijn blikken, niet op het Christusbeeld in de kerk te Arenberg. Donker was die wolk, somber en dreigend. Hoe langer Bernard zijn oogen er op liet rusten, des te grooter werd hij in omvang, maar ook des te helderder werd hij. Het duurde niet lang of die wolk scheen hem toe een schitterend licht te bevatten, dat overal zijn stralen verspreidde. Gouden en purperen kleuren meende Bernard te zien; dat kon geen donderwolk zijn, dacht hij. Arme jongeling! Zoo gaat het met ieder, die zijn blikken op de zonde gevestigd houdt. Wat in den aanvang ons afkeer inboezemt, wekt, als wij er ons langer mede bezig houden, onze bewondering; de begeerte om te zien wordt verlangen om te bezitten, het verlangen wordt wil, de wil daad, de daad gewoonte, en eer men het weet is men slaaf der zonde.

(*Wordt vervolgd*.)

Ontdekkingsreizen naar de noordpoolstreken.

Waarom waagt de mensch zijn leven om de kruin der bergen te bestijgen, die met een eeuwige sneeuw overdekt zijn? Wat trekt hem aan naar de bevroren zeeën, waar de plantengroei onder de onbeperkte heerschappij eener mededoogenlooze koude sterft en waar de roekelooze zeevaarder bijna op iedere schrede den dood ontmoet. - 't Is een drift, die den mensch met onweêrstaanbaar geweld voortstuwt om de geheele aarde te beheerschen en om al hare deelen onder zijnen schepter te brengen. Als een treffend blijk van den rusteloozen ijver, die den mensch bezielt om datgene, wat de natuur voor hem schier ontoegankelijk gemaakt heeft, te bereiken, kunnen de ontdekkingsreizen dienen, welke sedert eeuwen naar de Noordelijke IJszee zijn ondernomen.

Het lijdt geen twijfel of de Noormannen, die IJsland en Groenland ontdekt hebben, zijn op hunne avontuurlijke tochten de Noordkaap voorbijgevaren. Daar, aan de uiterste grenspaal van Noorwegen, hebben zij eene naakte rots gevonden waar ter nauwernood de berkeboom uit den bodem opschiet en eene hemelsbreedte waar de zon, die gedurende een lange reeks van dagen is verborgen, in den zomer weder aan den horizon verschijnt, om gedurende denzelfden tijd aan den hemel zichtbaar te blijven.

Eenige eeuwen gingen voorbij, alvorens de mensch zich weder in die ongastvrije streken waagde. Maar toen, door den kortsten weg naar de Oost-Indiën te zoeken,

Amerika ontdekt was, beproefde men zich door de Noordelijke IJszee een nieuwen doortocht te banen. Men meende langs de noordelijke kusten van Europa en Azië naar het land Kathay (China) en naar het niet minder aanlokkelijke Zipango (Japan) te kunnen zeilen. Volgens dezelfde gissingen moest ook de Stille Oceaan en zelfs de golf van Californië met de IJszee benoorden het westelijk halfrond, door een zeeweg verbonden wezen. Men geloofde zelfs dat het mogelijk zijn zou rechtstreeks langs den Noordpool Indië te bereiken.

De zeevarende volken sloegen dus dadelijk na de ontdekking van Amerika de handen aan 't werk. Spanjaarden, Portugeezen, Engelschen, beproefden achtereenvolgens den gewaanden doortocht op te sporen, zonder evenwel in de onderneming te slagen. De Franschen zonden in het jaar 1524 insgelijks schepen uit om het Noord-Westen te verkennen, Tien jaren later zeilde Jacob Cartier om het eiland Terre-Neuve en voer de St. Laurensrivier op tot aan een indiaansch dorp, Hochelaga geheeten, waarmede de Franschen vriendschapsbetrekkingen aanknoopten. De zeelieden waren niet weinig verwonderd toen zij zagen 'hoe de Indianen door mond en neus rookwolken lieten ontsnappen, die zij uit lange buizen als uit een schoorsteen optrokken.' De Europeanen leerden alzoo het gebruik van de tabak kennen, dat van uit de onbeschaafde volksstammen in de steppen van Amerika het geheele beschaafde Europa heeft overwonnen. Het indiaansche dorp Hochelaga was op dezelfde plaats gelegen, waar zich thans de bloeiende stad Montreal verheft.

Maar de fransche expedities hadden evenmin de ontdekking van den noord-westelijken doortocht ten gevolge en men wendde dus zijne blikken oostwaarts in de hoop een zeeweg te vinden om rechtstreeks in Indië en het land Kathay te komen. Eene maatschappij van engelsche kooplieden rustte drie schepen uit, die in de maand Mei van het jaar 1553 het anker lichtten om naar de Poolgewesten te zeilen. Bij de Noordkaap door een hevigen storm overvallen, werd het eskader uiteengeworpen en twee schepen zetten onder bevel van Willoughy tot aan Nova Zembla alleen de reis voort. Daar werden zij door de ijsschotsen tegengehouden en genoodzaakt naar Vardönhuus terug te keeren, vanwaar zij beproefden langs de woeste kusten van Lapland meer naar het Oosten door te dringen. Zij kwamen niet meer in hun land terug. Twee jaren later werden de lijken van Willoughy en zijne tochtgenooten, die door koude en honger waren bezweken, door russische visschers gevonden.

Het derde vaartuig was gelukkiger. Onder het bevel van Chancellor altijds noordwaarts gestevend, kwam het zooals het reisverslag zegt, 'in een onbekend oord, waar geen nacht heerschte en waar de zon immer boven de uitgestrekte watervlakte schitterde.' Het schip drong in de Witte Zee door en wierp het anker in de nabijheid van een klooster op de plaats, waar thans de stad Archangel is gelegen. Deze kust werd door visschers bewoond, die de vreemdelingen vriendschappelijk ontvingen en hun bekend maakten dat zij op russischen bodem aangeland waren. Van dit oogenblik dacht Chancellor niet meer aan Indië noch aan het land Kathay maar hij verzocht de toestemming om Moskou te bezoeken en vond daar den groothertog zoo gunstig voor hem ingenomen, dat hij onmiddellijk handelsbetrekkingen aanknoopte, de eerste, die tusschen Rusland en Engeland bestonden. De engelsche maatschappij vestigde zich onder den naam van 'Compagnie van den Russischen Handel' en verkreeg weldra grootere uitbreiding. Desniettemin ging men, schoon zonder gunstigen uitslag, voort om den zoo zeer gewenschten doortocht te zoeken. Een enkel vaartuig zegt men bereikte de monding van de Obi maar de bemanning werd door de wilde inboorlingen vermoord.

Na de Engelschen waren het onze hollandsche zeevaarders, die onder Heemskerk en Barends de ontdekkingsreis naar den noordwestelijken zeeweg, waarop onze regeering een prijs gesteld had, ondernamen. De gezagvoerder Barends wendde in 1594 en 1596 vergeefsche pogingen aan om tusschen Siberië en Nova-Zembla zich een doortocht te banen of om

het noordelijkste punt van laatstgenoemd eiland te bereiken. Nadat hij in het tweede jaar het groote eiland Spitsbergen ontdekt had, werd zijn schip door de ijsschotsen en den mist ten Noorden van Nova-Zembla tegengehouden en de zeventien mannen, die het scheepsvolk uitmaakten waren tot de ijzingwekkende noodzakelijkheid gedoemd, om den Winter van het einde der maand Augustus tot het midden van Juli des volgenden jaars in eene hut van scheepsplanken op het eiland door te brengen. In de onmogelijkheid verkeerende om het schip weder vlot te krijgen, wierp zich de bemanning in twee sloepen, en trachtte het vasteland te bereiken, waarin zij na de verschrikkelijkste gevaren doorstaan te hebben, eindelijk slaagden; doch Barents en zeven zijner reisgenooten waren niet meer onder het getal der levenden. Onze vaderlandsche dichter Tollens heeft dezen tocht op de hartroerendste wijze bezongen in een voortreffelijk gedicht, de Overwintering der Hollanders op Nova-Zembla getiteld, dat door het nageslacht steeds zal bewonderd worden als een heerlijk monument van den moed onzer vaderen.

De mislukking dezer expeditie deed den lust naar verdere ontdekkingen in de Noordpoolstreken voor langen tijd vergaan en toen eindelijk de Engelschen in 1676 weder eene reis daarheen ondernamen, gelukte 't hun zelfs niet zoover als hunne voorgangers door te dringen.

De oude hollandsche reisberichten hield men voor fabelen en men nam zelfs aan dat het gewaande eiland Nova-Zembla met Groenland en zeer waarschijnlijk ook met Tartarije verbonden moest wezen. Maar denkbeelden, die eenmaal in de volkeren wortel hebben geschoten laten zich hunne levensvatbaarheid niet zoo gemakkelijk ontnemen.

Omtrent het midden der zeventiende eeuw werd de noordwestelijke doortocht een voorwerp van navorsching, waarin zich de engelsche zeevaarders John Davis en Hudson voornamelijk hebben onderscheiden. De vooronderstelling van den laatste, dat de baai welke zijn naam draagt een deel van den Stillen Oceaan uitmaakte, had verkenningstochten ten gevolge om de verbinding daarmede op te sporen, maar niettegenstaande alle krachten werden ingespannen om het doel te bereiken, bleven zij zonder gunstig gevolg.

In de achttiende eeuw waren bevoegde mannen de meening toegedaan, dat men de oplossing van het vraagstuk moest zoeken door de ontdekkingsreis in het Westen aan te vangen, en Peter de Groote reeds op zijn sterfbed uitgestrekt, belastte den Deen Behring met eene reis in deze richtng. Behring vertrok van Ochotsch in 1728 en ontdekte in 1741 den berg St. Elie, op het noord-westelijkste punt van Noord-Amerika. Hierdoor was de scheiding tusschen het vaste land van Azië en Amerika gevonden, welke werelddeelen men tot op dat tijdstip vereenigd waande. Maar Behring moest deze verovering voor de aardrijkskundige wetenschap met zijn leven betalen. Een geweldige golf had zijn vaartuig in eene baai van het eiland geworpen, dat later zijn naam droeg, en gedwongen om in dit onherbergzaam oord te overwinteren, stierf hij met dertig zijner reisgenooten van koude en uitputting. De stoute zeeman liet zich in eene grot dragen om beschut te wezen tegen den snerpenden wind der bevroren gewesten, die door zijne ledematen heen drong, en op zijn uitdrukkelijk verzoek liet men het zand dat van de wanden der grot onophoudelijk nederviel zich boven zijn lichaam ophoopen, ten einde een weinig levenswarmte in hem te onderhouden. Zoo werd hij bijna levend begraven.

Behring werd gevolgd door den Engelschman Cook, een der grootste bekende zeevaarders. Hij waagde zich verder in de Zuidzee dan een zijner voorgangers en vertrouwde op zijn genie om ook in het Noorden even gelukkig te slagen. Maar hij kwam niet veel verder dan Behring en moest aan de IJskaap voor een ondoordringbaren muur van ijs den steven wenden. Van het uiterste punt dier kaap zag hij aan den gezichteinder slechts de weêrkaatsing van onmetelijke ijsvelden.

De ontdekkingsreizen werden door den oorlog onderbroken, tot het jaar 1818, waarin de Engelschen twee expedities naar het Noorden uitzonden. De eene onder het bevel van John Ross moest den noordwestelijken doortocht onderzoeken; de andere, onder bevel van Buchan, moest naar het Noord-Oosten stevenen. Beide ondernemingen hadden slechts geringe resultaten en de schepen van Buchan ontsnapten ter nauwernood aan eene algeheele vernieling. Niettemin hadden zij dit voordeel, dat zij de geestdrift van eenige jonge lieden, die daaraan hadden deelgenomen deden ontvlammen, waaronder John Parry, John Franklin, Back en Beechy later door hunne reizen een grooten naam verwierven.

Parry werd in het volgende jaar met eene expeditie naar het Noord-Westen belast en drong vóór den herfst in westelijke richting veel verder door dan een zijner voorgangers; daar echter de schepen in het begin van September eensklaps door de ijsschotsen werden ingesloten, moest men op het eiland Melville de winterkwartieren opslaan. Het verblijf der vier en negentig schepelingen in dit verschrikkelijk oord en gedurende een nacht van vier en tachtig etmalen is een der meest belangwekkende episoden uit de annalen der zeevaarders. Na eene gevangenschap van tien maanden te midden van ijsbergen, geraakten de schepen weder vlot, doch daar de expeditie niet verder naar het Westen kon voortgezet worden, gaf Parry bevel om naar Engeland terug te keeren. De drie of vier tochten, die hij het volgende jaar ondernam, verrijkten de aardrijkskundige wetenschap met belangrijke ontdekkingen, zonder evenwel het hoofddoel, de vinding van een zeeweg ten gevolge te hebben. De expeditie van Franklin in 1825 en 1826 hadden geen gelukkiger uitslag. Men moest eindelijk tot de gevolgtrekking komen, dat bijaldien er een zeeweg bestond waardoor de Atlantische Zee gemeenschap had met den Stillen Oceaan, daaruit echter geen nut voor de scheepvaart zou voortspruiten.

Sedert dezen tijd werden de Poolstreken slechts in het belang der wetenschap doorkruist.

De kapitein Ross ontdekte in het jaar 1831 de magnetische pool. Op de westkust van Boothia-Felix aan land gestapt, ontmoette hij een punt, waar de zeilsteen zich in loodrechten stand naar de aarde richtte. Men had vroeger reeds opgemerkt dat het kompas in deze streken aan afwijkingen was onderworpen, die het onbruikbaar maakten. De magnetische pool is derhalve ver van de geografische pool verwijderd, hetgeen overigens de afwijking der magneetnaald naar het Noord-Westen reeds aanduidde.

Deze expeditie van den bevelhebber Ross is een der avontuurlijkste die men kent. Zij duurde vier jaren, zoodat men zijne oogen niet kon gelooven toen men in Engeland hen zag terugkeeren, die aan den tocht hadden deelgenomen en welke men reeds lang onder het getal der dooden waande. Te midden der ijsvelden hadden zij hunne schepen moeten verlaten en zwierven in een sloep over den onmetelijken Oceaan, toen zij gelukkig door een walvischvaarder werden opgemerkt en aan boord genomen.

Eene ontdekkingsreis, die gedurende eene reeks van jaren de aandacht der geleerde wereld heeft getrokken, werd door den zeevaarder Franklin in het jaar 1845 ondernomen. Zonder dat men zich daarvan bepaalde rekenschap kon geven, had men

weder nieuwe hoop opgevat om eindelijk den zeeweg in het Noord-Westen, dien men zoo langen tijd gezocht had, te vinden. Volgens een plan dat door de admiraliteit werd uitgewerkt moest Franklin door de Lancastersund zoo snel mogelijk naar het eiland Melville stevenen en onmiddellijk dezelfde richting vervolgen om de Behringstraat te bereiken. Twee schepen, de *Erebus* en de *Terror* die hunne proefreis moesten affeggen, verlieten den 26^{en} Mei met eene bemanning van honderd acht en dertig koppen de Theems en werden juist twee maanden later door walvischvaarders in de Baffinsbaai gezien, waar zij het verdwijnen van het ijs afwachtten. Franklin zeide hun, dat hij voor vijf jaren mondbehoefte bij zich had en dat hij desnoods den duur daarvan tot zeven jaren kon rekken. Dit was het laatste bericht dat men van de expeditie vernam. Drie jaren verloopen, en niets doet zich hooren. Men neemt dan in Engeland het besluit om schepen uit te zenden, ten einde die mannen, die men tusschen de ijsschotsen vastgeklemd waande te bevrijden; want men twijfelde er niet aan of zij hadden even als hunne voorgangers het noordelijke klimaat in al zijne gestrengheid moeten verduren. Men stelde zich die zeelieden voor, in eene heldhaftige worsteling tegen de onmeêdoogende IJszee gewikkeld, en hun lot boezemde eene zoo algemeene deelneming in, dat de eene expeditie na de andere uitgerust werd met het doel om Franklin en zijne moedige gezellen te redden. De admiraliteit van Engeland loofde een prijs uit van 250,000 gulden, aan het schip, van welke natie ook, dat in deze onderneming zou slagen. Maar de schepen die van verschillende havens vertrokken om de moedige zeevaarders op te zoeken moesten onverrichter zake terugkeeren. Geen Eskimo had het minste spoor van Franklin en zijne reisgenooten ontdekt. De kapitein Ross zelf, die andermaal naar 't Noorden wilde stevenen, om zijn vriend Franklin weder te vinden, slaagde niet gelukkiger dan de koene zeevaarders van Engeland en Amerika. Der getrouwe echtgenoote van Franklin alleen bleef nog eene flikkering van hoop over.

Plotseling werd in 1850 vernomen, dat men aan de kaap Riley en op het eilandje Beechy in de Lancastersund sporen der expeditie had gevonden. Blijkbaar hadden Franklin en zijne makkers daar gekampeerd en naar het zich liet aanzien, niet onder ongunstige omstandigheden; want men vond de overblijfselen van eene smederij, een sterrentoren en zelfs van een tuintje. Aan levensmiddelen hadden zij daar geen gebrek gehad; honderden ledige blikken bussen, die zeer regelmatig op het strand geschaard stonden, strekten daarvan ten bewijze. Overigens waren er geen geschreven documenten aanwezig, dan de opschriften op drie grafsteenen gebeiteld, waaruit bleek dat de bemanning den eersten winter, tusschen 1845 en 1846, daar had doorgebracht.

Drie jaren later ontdekte men bij toeval weder eenig spoor van Franklin en zijne gezellen. In 1853 werd Dr. Rae door de Compagnie der Hudsonsbaai uitgezonden om de landen aan den mond van de rivier de Back te verkennen en te onderzoeken of Boothia een eiland was of een schiereiland. Van eenige Eskimo's vernam hij, dat weinige jaren te voren in de nabijheid van Boothia twee vaartuigen tusschen de ijsschotsen verbrijzeld waren en dat de bemanning zich naar de monding der rivier de Back had begeven. Verscheidene dezer blanken waren onderweg bezweken, de overigen waren aan den mond der rivier omgekomen. Dr. Rae staafde deze bijzonderheden, door eenige voorwerpen, die hij van de Eskimo's gekocht had en die ongetwijfeld van Franklin's schepen afkomstig waren. Eene kleine expeditie, die in 1855 de Back opvoer, bracht geene nadere berichten mede. Het was voor Mac Clintock weg gelegd, de treurmare met zekerheid te bevestigen. In 1857 door lady Franklin met een kleine stoomboot naar de streken van Boothia gezonden, vond hij

eenige geraamten en daarnevens voorwerpen, die aan den bevelhebber Franklin hadden toebehoord. Het ongelukkig lot van den on versaagden zeeman liet geen twijfel meer over. Ziedaar naar alle waarschijnlijkheid het eenige, wat van de expeditie en het einde der ongelukkigen, die daaraan deelnamen, ooit zal bekend worden.

(*Wordt vervolgd*.)

A. van Dijck.

Deze uitstekende kunstenaar werd geboren te Antwerpen in 't jaar 1599, op 't oogenblik dat de schitterende kunstzon der zestiende eeuw onder den horizon der tijden scheen te verdwijnen. Zijn vader, een Bosschenaar van geboorte, oefende het beroep van glasschilder uit. Het glasschilderen gat echter in dien tijd niet veel. Daarom oordeelde de oude van Dijck het beter om zijn zoon een winstgevender vak te laten leeren en zoo werd de jonge Antoon eerst op 't atelier bij van Dalen en vervolgens op dat van Rubens in de leer gedaan.

Ook Jordaens en van Diepenbeek bezochten in dien tijd laatstgenoemde school, doch van Dijck toonde zich reeds toenmaals hun meester. Het gebeurde namelijk op zekeren keer dat, terwijl Rubens een prachtig schilderstuk, te weten: ‘de Afneming van het Kruis’ onder handen had, de leerlingen door nieuwsgierigheid gedreven tijdens de afwezigheid des meesters in diens bijzonder atelier traden en dat, terwijl zij elkander verdrongen om beter te kunnen zien, een hunner 't ongeluk had van de kin, de wang en een gedeelte van den arm der H. Magdalena, die een der heerlijkste figuren was op de schilderij, met den mouw uit te wisschen. Men verbeelde zich aller ontsteltenis. Goede raad was duur. Eindelijk nam van Dijck op aller verlangen de zware taak op zich om gedurende de vier uren, dat de meester nog afwezig zou zijn, het werk bij te schilderen en door zijn penseel voor den blik en 't geheugen van Rubens het noodlottig kattekwaad zijner medeleerlingen te verbergen. En inderdaad: als Rubens den volgenden dag vergezeld van zijn leerlingen op 't atelier komt en allen 't ergste van den toorn huns meesters vreezen, blijft hij op eens bewonderend voor het schilderstuk staan en zegt met vergenoegden glimlach: ‘jongens, die arm en kin zijn niet het slechtste van 't geen ik gisteren heb geschilderd.’ Verheugd over dezen onverwachten afloop der zaak, verhaalden de leerlingen het gebeurde aan hun meester en met tranen van blijdschap in 't oog erkende de edele schilder in den jeugdigen Antoon de glorievolle kunstster, die eenmaal, wanneer zijn zonneglans begon te tanen, den hemel der vlaamsche kunst van den lieflijksten en meest verrukkenden lichtglans zou doen stralen.

Korten tijd na dit voorval verliet van Dijck de school van Rubens. De jonge schilder zegt zijn dierbaar Antwerpen vaarwel en vertrekt naar Brussel met het plan om vervolgens naar Italië te reizen. Hij rijdt den leuvenschen weg op, stapt in 't dorp Saventhem voor een oogenblik af, om eene kleine verfrissching te gebruiken, maar zie, het bevalt hem daar in die herberg zoo goed, dat hij er zijn tent opslaat en maanden lang verblijft zonder aan Italië of aan zijn kunstreis te denken.

Rubens en de andere vrienden des schilders waren in de stellige verbeelding, dat hij reeds lang in 't land der kunst vertoefde, totdat zij eindelijk toevallig vernamen, dat hij wel verre van de Alpen te zijn overgetrokken nog immer in de herberg van Saventhem zijn verblijf had. Onmiddellijk na 't vernemen dezer tijding begaf zich Rubens naar zijn vroegeren leerling, bracht hem zijn lichtzinnigheid onder 't oog en wist hem eindelijk over te halen, om door een kunstreis naar Italië zijn toekomst en de ontwikkeling van zijn talent te behartigen.

Van Dijck gaf aan den raad van zijn meester gehoor, bezocht Genua, Parma, Boulogne, Florence en vestigde zich te Rome, waar hij de bijzondere begunstiging van den kardinaal Bentivoglio genoot. Van langen duur mocht echter zijn verblijf

hier niet zijn, daar de kleingeestige naijver en hatelijke miskenning zijner italiaansche kunstgenooten hem te zeer het leven verbitterden.

Uit Italië naar zijn vaderland teruggekeerd, werd hij op een reis door Holland aan 't hof van den stadhouder Frederik Hendrik met buitengewone ingenomenheid ontvangen en 't was bij deze gelegenheid dat hij kennis maakte met den schilder Frans Hals, wiens vriendschap en kunstenaarstalent een grooten invloed op van Dijck's voorliefde tot het portret-schilderen uitoefenden.

Na vervolgens korten tijd in Frankrijk verwijld te hebben, deed hij een reis naar Engeland, waar zijn talent de bewondering van koning Karel I verwierf. De bescherming en hooge gunst, die de schilder aan 't engelsche hof genoot, deden dezen besluiten om zich in Engeland metterwoon te vestigen en niet meer naar het vasteland weder te keeren. 't Is ongelooflijk welk een schat van meesterstukken het vruchtbaar penseel van den genialen schilder in dit tijdperk voortbracht en de engelsche natie gaat nog heden ten dage groot op de gastvrijheid aan den onsterfelijken kunstenaar verleend, ja, zij beschouwt hem zelfs als een der schitterendste sieraden harer glorie en de Engelschen spreken van ‘onzen van Dijck,’ gelijk zij van ‘onzen Haendel’ spreken.

A. VAN DIJCK.

Om zijn genie in grooter aanzien wellicht dan zijn vorstelijke begunstiger zelf, leefde van Dijck in den kring zijner hoogadellijke vrienden. Marie Ruthven, de dochter van een schotsch edelman werd zijne gade; schatten, eer, genoegens stroomden hem toe. Doch wat was dat al voor den onmetelijken oceaan van zijn onstuimig hart? Kwijnend en gedrukt onder den last des levens stierf hij in 1641 op twee en veertigjarigen leeftijd, geen andere schatten dan zijn kunstwerken achterlatend.

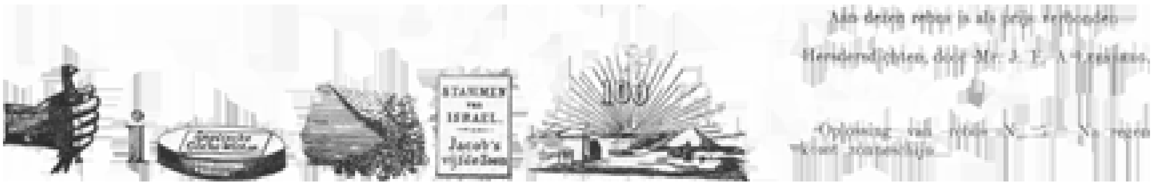

REBUS No. 9.

Aan dezen rebus is als prijs verbonden
Hersdersdichten, door Mr. J.F.A LEESBERG.

Oplossing van rebus N_o. 7: Na regen komt zonneschijn.

[Nummer 37]

NIEUWE SCHOENEN.

Onze gravuren.

De engelsche genre-schilder Frith heeft bij de behandeling van een zeer alledaagsch onderwerp een kleinen zweepslag weten te geven aan de ijdelheid, die het zich met beuzelingen druk maakt. Bij den ruimen voorraad van keurig en kakelbont schoeisel zijn de personen, welke zich op zijne schilderij vertoonen, nog al tamelijk ingespannen, ten einde na lang en berekend uitzoeken, klaar te komen met de beslissing aangaande een bagatel. Het uitkiezen en het aanpassen schijnt een taak van gewicht, waartoe echter de kleine, die er eigenlijk het meeste belang bij heeft, zich slechts onwillig leent.

De tegenstribbelende kleine geeft er bij het vervelende aanpassen weinig om, welk fatsoen of welke kleur eindelijk het beste, dat wil hier zeggen, het meest geschikte om er meê te pronken, zal bevonden worden, en zou veel liever door de kamer rondhuppelen zonder schoenen, dan daar op de tafel in gedwongen positie te wachten, totdat er aan het overleggen, het wikken en wegen omtrent eene nietigheid een einde komt. Doch aan dat kinderlijk verlangen om er af te zijn, wordt geen gevolg gegeven en men blijft uitzoeken en afkeuren, nogmaals afkeuren en uitzoeken. De ijdelheid, welke zoo gaarne iets bijzonders heeft, om er meê te pralen, slooft zich af om dat te vinden, wat volkomen naar haar smaak is, hetgeen toch nooit gelukt.

't Is intusschen een aangenaam tafereelije dat de schilder ons biedt; hij heeft het huiselijk leven goed bestudeerd en getrouw weêrgegeven.

Voor den beminnaar van 't natuurschoon is 't een waar genot aan de groenende boorden der rivier te wandelen of onder den regelmatigen slag der roeiriemen haar effen waterspiegel te doorklieven. De vroolijke stroom oefent op den mensch eene onwederstaanbare aantrekkingskracht uit, hetzij hij met verrukkende oevers pronkt of zijn nederigen loop tusschen weilanden en beemden tracht te verbergen.

Hoe dichter men evenwel den oorsprong nadert, hoe schilderachtiger tafereelen de stroom oplevert.

Daar speelt hij in al de dartelheid zijner jeugd. Nu eens kronkelt hij vreedzaam aan den voet der rotsen of verbergt zich onder 't lommer van eeuwenheugende bosschen, dan weêr stroomt hij met geruisch over het grove kiezelzand of stort zich met onstuimigheid van de rotsen neder, en laat het zonlicht met duizend kleuren zich in het uiteenspattend schuim weêrkaatsen.

Op de gravure van pag. 292 verplaatst ons de teekenaar naar die streken, waar dergelijke natuurtafereelen geen zeldzaamheid zijn. Wil men ze beschouwen en bewonderen, men reize naar Duitschland en Zwitserland, waar men een rijkdom aantreft van schoonheden van dien aard. Tevergeefs wenscht men zich in onze gewesten daarin te verlustitigen. De nijvere en krachtige volksstam van ons vaderland heeft aan de natuur het voorrecht ontwrongen om naar willekeur natuurgezichten te scheppen. Hier stroomden vóór de prediking van 't Evangelie de rivieren door ongerepte wouden, vormden meren, en kenden geen grenzen voor haar oevers; maar onze vaderen hebben 't nuttige met het schoone vereenigd en in plaats van reusachtige bosschen en toomelooze wateren, lachen ons vruchtbare landouwen toe en zijn de stroomen de levensaderen der welvaart van onzen geboortegrond.

Vianden en zijne omstreken, welke dit gedeelte van het groothertogdom Luxemburg tot een oord voor menig aangenaam uitstapje maken, geven den landschapschilder ruime keuze ter beoefening van zijn genre. De schilder Walckiers heeft daarvan partij getrokken. De gravure, welke een gezicht op die plaats en zijn omtrek aanbiedt, vertoont op den achtergrond de bouwvallen van het kasteel der graven van Vianden; terwijl zich aan weêrszijden van de brug over de rivier de Our, welke de plaats in het oude en nieuwere stadsdeel scheidt, de huizengroepen voordoen, die door de ligging en den eigenaardigen bouw het min of meer origineele van den aanblik voltooien.

Het kasteel, welks kanteelen en spitsen, met klimop bewassen, zich nog fier verheffen op de tamelijk steile hoogte, is door meerdere ringmuren omgeven, die het, vereenigd met de door de natuur gebouwde rotswanden tot een geduchte sterkte maakten. Het inwendige van het gebouw beloont wel, om de bezienswaardigheden, die het bevat, de geringe moeite eener beklimming van het rotspad. In de kapel van het kasteel bevindt zich nog eene opening der vloer, waardoor men toegang verkrijgt tot de onderaardsche gewelven, welke volgens de overlevering, tot gevangenissen dienden en waar de opgeslotenen aldus de godsdienstoefeningen konden bijwonen. De ruime ridderzaal voert den bezoeker onwillekeurig met de gedachte in die oude tijden terug, toen de machtige graven van Vianden, met de aanzienlijkste huizen van Europa vermaagschapt, hier zoo menig beroemd en dapper vertegenwoordiger der ridderschap ontvingen. Het was eerst in het einde der vorige eeuw, dat Vianden in het bezit der hertogen van Nassau overging.

Het lot uit de loterij.
Door W. van 't Zand.

Vervolg.

VI.

Heerlijk was de zon in het vroege morgenuur aan den hemel. Het Oosten was een zee van golvend goud, dat met purperen glansen het diepe blauw van het Westen kleurde. Statig dreven goudkleurige nevelen over de velden, langzaam stegen zij omhoog, hier schitterend als met diamanten bezet, daar glanzend als droegen zij parelsnoeren, elders als waren zij met gouddraad doorstikt. Vol bewondering stond Bernard voor zijn geopend raam. ‘Wat is Gods schepping schoon en rijk,’ sprak hij half overluid. ‘En al die rijkdom zonder dien te kunnen genieten’ fluisterde nauw hoorbaar zijn stem. Ernstig peinzend doorliep hij eenige keeren met groote schreden het vertrek. Op zijn gelaat was onrust en gejaagdheid te lezen. Ten prooi was hij aan inwendigen strijd. Hier zag hij goud en banknoten, aanzien en genot, ginds zijn biddende moeder en schreiende zusters, hier den Mammon, ginds den Christus in den schoot zijner Moeder. ‘Kom,’ riep hij in het eind, ‘het moet gedaan zijn; eens gespeeld, dat is nog geen speler zijn, en vijftig gulden gewaagd, dat is de wereld niet verloren.’

Hij haastte zich om te vertrekken. ‘Heden Wiesbaden,’ mompelde hij, ‘morgen avond thuis, en misschien rijk en gelukkig.’ Spoedig had hij het station bezocht, het fluitje liet zich hooren en voort, voort ging de trein naar Mainz.

‘Gaat u naar Wiesbaden?’ vroeg een deftig heer tegenover hem gezeten.

Het was of een adder hem stak, zóó ontstelde Bernard. Had die vreemdeling in zijn hart gelezen?

‘Om u te dienen, Mijnheer,’ gaf hij spoedig ten antwoord.

‘Waarschijnlijk ook naar de bank,’ vervolgde de vreemdeling.

‘Misschien wel,’ luidde Bernard's antwoord.

‘Ik ben daar goed bekend, Mijnheer, als u daarheen gaat om te spelen, wees dan zeer voorzichtig. Spreek met niemand en leen vooral geen geld, onder welk voorwendsel het ook zij. Daar zijn altijd een aantal lieden, die hun laatsten stuiver bij zich hebben en beproeven of zij daar de fortuin bezweren kunnen. Die lieden zijn uiterst gedienstig, geven allerhande inlichtingen omtrent het spel, zeggen u wanneer gij een kans moet wagen en vragen ten laatste eenig geld ter leen. Pas op, die lieden zijn afzetters. De echte spelers spreken met niemand, en houden zich doodstil. Ik ben er verleden jaar geweest voor het eerst, sinds dien tijd meermalen. Een jong mensch gaf mij eenige inlichtingen omtrent den loop van het spel, nu en dan waagde hij ook al een florijn, maar was niet gelukkig. Wederom wierp hij een gulden op het groene kleed, c'est mon dernier florin,’ mompelde hij tot mij. Daar danste en sprong het balletje in de koperen bus, huppelde nog eens in het rond, werd in een der busjes gevat, en weg was de gulden. Gij hadt den opslag van die oogen eens moeten zien. Met een uitdrukking van weêrgalooze smart, die niet te beschrijven is, wierp hij zijn oogen ten hemel; niets zag men meer van den appel, alleen het wit was zichtbaar. Hij verwijderde zich. Waarheen ging hij! Eenige oogenblikken later zag ik hem bij een bejaarde dame staan, die op een der stoelen plaats had genomen. Ook op dat gelaat dezelfde radelooze smart. Was het zijn moeder? Ik weet het niet. Daar ik zag dat zij op mij acht gaven, keerde ik mij om en vervolgde mijn spel. Eensklaps stond het jonge mensch naast mij. Ik had een paar guldens verdiend en liet die als inzet staan. ‘Mettez un florin pour moi,’ zeide hij tot mij met bevende stem. ‘Ah Monsieur, cela ne m'est pas possible,’ antwoordde ik en betuigde hem onder veel plichtplegingen mijn leedwezen dat ik hem niet van dienst kon zijn. Ik heb hem niet teruggezien. Zoo kwam ik er goed af, maar verbeeld u, ik zou dien jongen mensch, die reeds son dernier florin verspeeld had geld geleend hebben om te spelen. Wie gaf mij terug als hij verloor?’

‘En hebt gij zelf gewonnen?’ vroeg Bernard.

‘Ik was voorzichtig en waagde niet meer dan mijn winst. Als ik een paar honderd franken verdiend had, trok ik gewoonlijk af. Meestal echter speelt men ongelukkig, het is de bank die enorm verdient. Steeds gal ik acht op twee dingen: ik wilde de fortuin niet bezweren, maar ook niet tergen. Waren mijn eerste inzetten ongelukkig, dan was het mijn avond niet, zeide ik, en ging heen. Ik gebruik daar een woord dat u waarschijnlijk niet begrijpen zult. Het is afkomstig van een ouden heer, die alle avond bij ons in de sociëteit kwam om een partijtje te maken. Had hij een rondje gemaakt en ongelukkig gespeeld, dan stond hij op: ‘het is mijn avond niet,’ zeide hij, nam rotting en hoed en ging henen. Zoo deed ik ook met de bank; als mijn eerste inzetten ongelukkig uitvielen, ging ik henen. Speelde ik gelukkig, dan tergde ik nimmer vrouw Fortuna. Met een dertig Napoleons was ik tevreden en trok af.

‘Zijt gij van plan om veel te spelen?’ vroeg de heer na eenige oogenblikken gezwegen te hebben.

‘Ik weet nog niet of ik wel spelen zal,’ antwoordde Bernard.

‘Kom, ga met mij, ik zal het u toonen. Het is goed dat men daar niet alleen komt.’

Het scheen Bernard toch minder te bevallen dat die vreemdeling hem zoo ongevraagd zijn diensten aanbood.

‘Allons,’ dacht hij, ‘alle menschen zijn geen schurken en ik heb niet meer dan vijftig gulden bij mij.’ Te Frankfort had hij slecht wissels op hollandsche huizen in betaling ontvangen, zijn overig geld had hij zorgvuldig in zijn porte-feuille gepakt en deze in den binnenzak van zijn vest gestoken.

Spoedig was Mainz bereikt; het stoombootje bracht hem over den Rijn, nog een twintig minuten en Bernard was te Wiesbaden.

Hier trof hem de heerlijke omgeving der trotsche badplaats! Die breede heirbaan, beplant ter weerszijden met trotsche boomen, die prachtige huizen, waarvan ieder een paleis scheen te zijn, de rijke toiletten, de schitterende equipages, die drukte van dat gaan en komen, het was in Wiesbaden toch nog anders dan in Frankfort dacht Bernard. Ook daar was drukte, maar het scheen hem daar alles burgerlijk toe bij de rijkdommen, die Wiesbaden ten toon spreidt.

‘Zie,’ sprak de vreemdeling, ‘dat zijn schoone hôtels, maar als gij er een ziet hebt gij ze allen gezien. Dat komt van het pleisterwerk, dat maakt eentonig en is vuil.’

‘Nu is het nog pas Meimaand en alles is schoon, maar kom eens in het najaar. Dan is al dat helderwitte aschgrauw, akelig om te zien.’

Rechts af sloegen zij een zijpad in, dat hun naar de kursaal voerde. Hoe dichter zij het gebouw naderden, des te grooter werd de menigte. Daar stonden zij eindelijk op den drempel van het heiligdom.

‘Hoed af,’ fluisterde de vreemdeling tot Bernard. Met bevend hart treedt Bernard de zaal binnen. Welk een schouwspel! Drie achtereenvolgende, verbazend groote zalen, met roode zijde behangen, in elke zaal een groote tafel, waaraan zich een aantal menschen verdringen. Bernard zag er menschen van allen stand en leeftijd; heeren en dames, grijsaards en jonge meisjes, verdiept in het spel, met stapeltjes goud en zilver voor zich. De diepste stilte heerschte onder die velen; zij werd slechts afgebroken door een der voorzitters van het spel, die met geduchte stem: ‘Messieurs faites votre jeu,’ liet hooren. Dan was als met een tooverroede het blauwe laken, waarop met rood lint verschillende afdeelingen gemaakt waren, met goud en zilver overdekt. In het midden stond een koperen schijf, die door een middelstaaf in beweging werd gebracht. Het balletje werd er in geworpen, danste en sprong eenige malen in het midden totdat het door een der vele bakjes van den koperen schijf opgevangen stil bleef liggen; het spel was beslist. Rood of zwart, dit of dat nummer, door het balletje aangewezen, had gewonnen.

‘Laten wij hier ook eens zien,’ fluisterde de vreemdeling tot Bernard.

In de middelste zaal werd met de kaart gespeeld. Vergeefs trachtte Bernard zich een denkbeeld van dat spel te vormen. Wel zag hij dat de voorzitter van het spel twee rijen kaarten nederlegde en het getal oogen de beslissing gaf; wel hoorde hij mompelen van trente et un, en trente quatre, maar hij kon er niet in slagen zich een denkbeeld van het spel zelf te vormen. Hij wandelde eenige keeren rondom de tafel aan welke de spelers gezeten waren, zag naar dezen en genen en zie, wie zat daar aan het hoofdeinde, met een ontzettend grooten stapel gouden Napoleons voor zich? Wie speelde daar zoo gelukkig, wie maakte daar zoo groote winsten dat hij aller aandacht trok en allen begonnen in te zetten in de afdeeling, waarin hij met zijn stokje de

gouden massa plaatste? Het was de Jood, de materialist, dien hij een paar dagen te voren over de genoegens van den geest had hooren redeneeren; dezelfde man, die, met den mond althans, het spel minachte, die de natuur aanbad en geloofde aan de verhuizing der ziel in een heerlijker vorm. Daar zat hij, de wijsgeer, die alle godsdiensten, alle geloof, alle zedelijkheid verachtte, als slaaf van een der onzedelijkste hartstochten, verdiept in de aanbidding van het goud. 'O gij huichelaar, gij leugenaar,' had Bernard hem zóó gaarne toegevoegd. 'Wie zijt gij! man met dubbele tong? Uw woorden wekken schrik, uw daden wekken afschuw.' Bernard zweeg en volgde met belangstelling het spel. Blijkbaar speelde die man met overleg, koel en bedaard, met den eenen elleboog op de tafel verplaatste hij met zijn staafje den stapel goud van de eene naar de andere afdeeling. Telkens won hij, telkens ontving hij zijn inzet verdubbeld terug. Hoeveel duizenden franken had hij reeds voor zich liggen! Op eens gaf hij een gil, greep zijn hoed en stormde de zaal uit. Ieder ontstelde: 'wat is er,' klonk het van alle kanten. 'Niets, Mijnheeren, iemand heeft verloren.' Een akelige glimlach plooide zich om ieders lippen: weldra klonk het weêr: 'Messieurs, faites votre jeu.' Zoo was het: de materialist had alles op één worp gezet en verloren.

Plotseling viel Bernard's oog op een bejaarde dame, zij moest meer dan zeventig jaren oud zijn, zóó gerimpeld was haar voorhoofd, zóó wit waren de weinige haarlokken, zóó beefden haar tanden. Ook voor deze dame lag een aanzienlijke stapel goud. En die vrouw, voor wie iedere dag de laatste kon zijn, zij speelde met al den hartstocht der jeugd; met alle mogelijke oplettendheid en inspanning. Zij speelde om geen kleinigheden, soms waagde zij stapeltjes van 20 Napoleons te gelijk.

'Afschuwelijk, afschuwelijk,' mompelde Bernard. 'Dat een vrouw speelt is vreeselijk, dat zij zóó speelt is ontzettend, maar dat zoo een bejaarde vrouw durft spelen, die weet wat het leven is, die de waarde kent van alle genot, dat gaat alle grenzen te buiten,' zeide hij bij zich zelven.

'Zie eens hier,' fluisterde de vreemdeling.

En voor Bernard was op een stoel gezeten een blond, schoon kind van zestien, zeventien jaren. Goudgele lokken golfden over de schouders, vol uitdrukking was het gelaat, vol leven stonden de oogen. Arm meisje zoo schoon, zoo jong en reeds zoo diep bedorven. Want het ontging Bernard niet dat die handen krampachtig trilden als zij eenige goudstukken gewonnen had en toen hij aan de andere zijde van de tafel acht op haar gaf, zag hij wel duidelijk dat een sombere flikkering als een bliksem somtijds die oogen verhelderde, de fijne lippen zich nauw samensloten, de hoeken van den mond scherp stonden als er verloren werd. Arm kind, zoo vergaat dan de Lentetijd van uw leven in den ijskouden, muffen tempel van den God van het geld. Meer dan het licht der lieve zon bekoort u de glans van het goud, en wat is er geworden van de onschuld uwer ziel, als nu reeds zoo vreeselijke hartstocht in haar heerscht?

'Wilt gij ook eens spelen,' vroeg de vreemdeling aan Bernard.

'Och, een kleinigheid, waarom niet,' sprak de jongeling op den onverschilligsten toon der wereld, terwijl hij twee guldens op het groene kleed wierp.

Bernard won.

Hij zette op nieuw twee gulden.

Bernard won andermaal.

Nu plaatste hij vier gulden, Bernard won. Hij plaatste acht gulden, won opnieuw; plaatste zestien gulden, won; plaatste twee en dertig gulden en won.

Hij wisselde zijn gewonnen geld voor goudstukken in en plaatste zijn drie Napoleons. Zes Napoleons, honderd twintig franken, het was reeds een schoone som! Nog eens gewaagd, en Bernard bezat twaalf Napoleons. Andermaal gewaagd. Bernard bezat vier en twintig Napoleons. Hij speelde, en speelde voort en eer een half uur verstreken was trok Bernard door zijn gelukkig spel aller aandacht.

Hij stak een handvol goudstukken in zijn zak. 'Nog één zet,' sprak hij tot den vreemdeling die hem influisterde dat hij de fortuin niet moest tergen. 'Nog een keer,' mompelde hij en plaatste de gouden massa op een hoek der tafel. Aan alle zenuwen trilde hij, zijne oogen stonden buiten de kassen; daar gaat het spel aan. Bernard wint, Bernard verlaat met meer dan 300 Napoleons de speelzaal. Koortsachtig joeg zijn pols, koud zweet overdekte zijn aangezicht, hij beefde aan al zijn ledematen. In de hoogste opgewondenheid wandelde hij met verbazende snelheid, zoodat zijn reisgenoot hem nauwelijks volgen kon, eenige malen rondom het gebouw. Strak hield hij zijn handen op zijn zakken, in ieder meende hij iemand te zien, die het op zijne beurs aanlegde, sprakeloos bleef hij op al de vragen, die zijn metgezel hem deed. Langzamerhand verfrischte hem de buitenlucht en kwam hij tot bezinning.. ''t Is toch geen droom, neen, geen droom' sprak hij bij zich zelven, 'ik bezit meer dan zes duizend franken.' En met wellust beschouwde hij een handvol Napoleons, die met haar heldere glansen hem blijde en vroolijk toelachten. Het was een eenzame plek waar hij zich nu met zijn reisgezel bevond. 'Gij hebt er nog wel meer,' sprak hem de vreemdeling toe, die al een tijd lang onrustig heen en weder had gekeken. 'O ja,' zeide Bernard glimlachend 'zie slechts.' En hij toonde ook de andere handvol Napoleons. Op hetzelfde oogenblik greep de vreemdeling de open hand, 'ik ook wat' riep hij. Maar hij had buiten den waard gerekend. Bernard liet zijn buit niet los. In een oogenblik liet zijn rechterhand de Napoleons in zijn broekzak glijden en met deze vatte hij den vreemdeling, die zijn linkerhand trachtte open te breken bij de keel, wrong hem zoo sterk den gorgel dicht dat hij Bernard's linkerhand spoedig losliet. 'Schurk,' zeide Bernard en schudde hem eenige malen als een zoutzak door elkander, 'ik moest u worgen; ga booswicht,' sprak hij en wierp hem een tiental passen van zich af dat hij in het zand neêrviel.

IJlings spoedde zich Bernard voort. Zoo verre hij kon nagaan had hij geen enkel goudstuk verloren.

Hij sloeg den weg in naar het station en kwam een half uur later te Mainz aan. Daar begaf hij zich naar het *Hôtel de Hollande*, vroeg een kamer, bestelde een flesch hartelijken Rudisheimer en zette zich neder om met gesloten deur zijn winst te tellen. Het was spoedig geschied. Voor hem fonkelden 332 goudstukken, ongeveer 3300 hollandsche guldens. Hoe vriendelijk zagen de glanzende goudstukken hem aan, hoe knikten ze hem toe, hoe bogen ze voor hem neer! In het licht der avondzon scheen ieder hunner een levend en bezield en sprekend wezen te zijn, dat hem geluk, voorspoed, eer en vreugde in de toekomst beloofde. Zij spraken hem van zijn moeder en zusters, beschreven hem zijne vreugde, voorspelden hem zijn toekomst. Wie schetst Bernard'sgeluk? Nog langen tijd was hij voor zijn schat gezeten. In het einde maakte hij van het goud verscheiden rolletjes, verborg die zorgvuldig en begaf zich met gesloten deur ter ruste. Twee stoelen voor de deur hielden wacht.

VII.

In de woning van Bernard's moeder heerschte den volgenden dag ongewone levendigheid. Een bode van het telegraafkantoor was er met een gesloten brief verschenen. Bernard's moeder vreesde dat haar zoon een ongeluk was overkomen. Met bevende hand opende zij den brief. Hoe groot was haar vreugde toen zij de volgende woorden las: ‘Ik ben buitengewoon gelukkig geslaagd en kom met den volgenden trein thuis. Bericht zulks mijn patroon.’

BERNARD.

‘God zij geloofd,’ sprak de moeder,’ de H. Jozef heeft mijn gebed verhoord.’

Toen de bode vertrokken was zond zij aanstonds het telegram naar de woning van den heer B. Het was nu drie ure in den namiddag. De trein kwam ten zeven ure aan. Hoe lang viel haar elk oogenblik. ‘Bernard komt thuis,’ sprak zij tot haar kinderen, ‘knapt u netjes op, dan moogt gij hem om zeven ure te gemoet wandelen.’

Daar kwam dan eindelijk fluitend, sissend, knorrend en ratelend het huilend monster aangevlogen. In een sprong was Bernard buiten het station, gaf zijn zusjes een hartelijken welkomstgroet en spoedde zich naar zijne moeder.

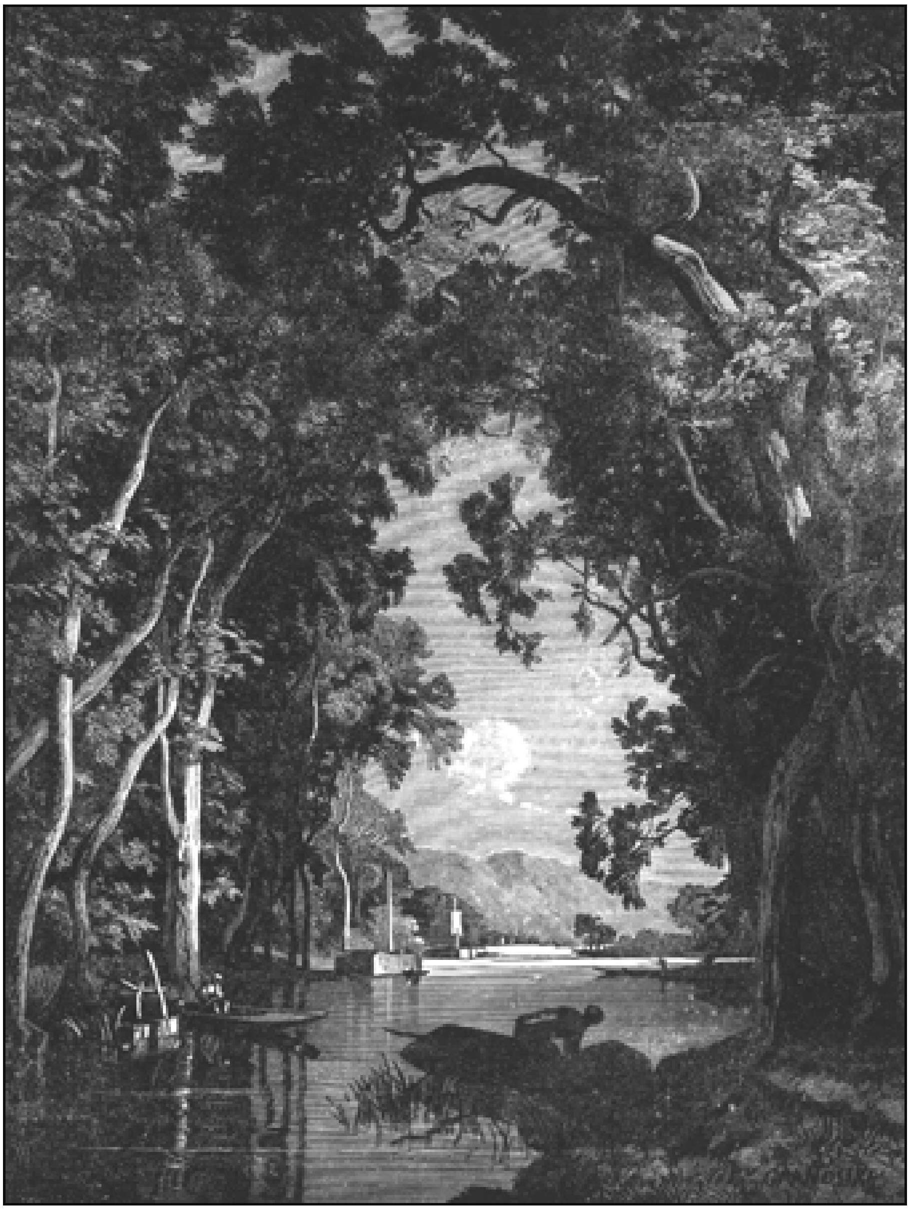
DE RIVIER IN HET BOSCH.

Juichend viel hij in haar armen.

'Alles goed, mijn kind?' vroeg zij deelend in de vreugde van haar zoon.

'O moeder, meer dan goed, buitengewoon goed, de H. Jozef heeft mijn gebed verhoord.'

'Gode zij dank,' sprak de moeder, die nog niet begreep waarop die woorden doelden.

'Moeder,' sprak Bernard, 'zie eens hier.' En hij toonde haar drie bankbiljetten van duizend en drie van honderd gulden.

'Moeder, ziet gij het nu, dat zijn drie en dertig honderd gulden, niet waar?'

'Ja, kind,' zeide de vrouw.

'Welnu, dat is ons geld, uw geld, mijn geld,' juichte hij en hij viel zijn moeder om den hals en kuste in vervoering haar voorhoofd en mond.

'Ons geld, zooveel geld, ons geld?' vroeg zij vol verbazing. 'Ik begrijp dat niet. Hebt gij dat dan verdiend, en waarmede? Vertel het mij eens.'

'Moeder, ik zal u alles zeggen: gij hebt niet gewild dat ik in de loterij zou spelen; ik heb het ook niet gedaan. Maar nu ik toch te

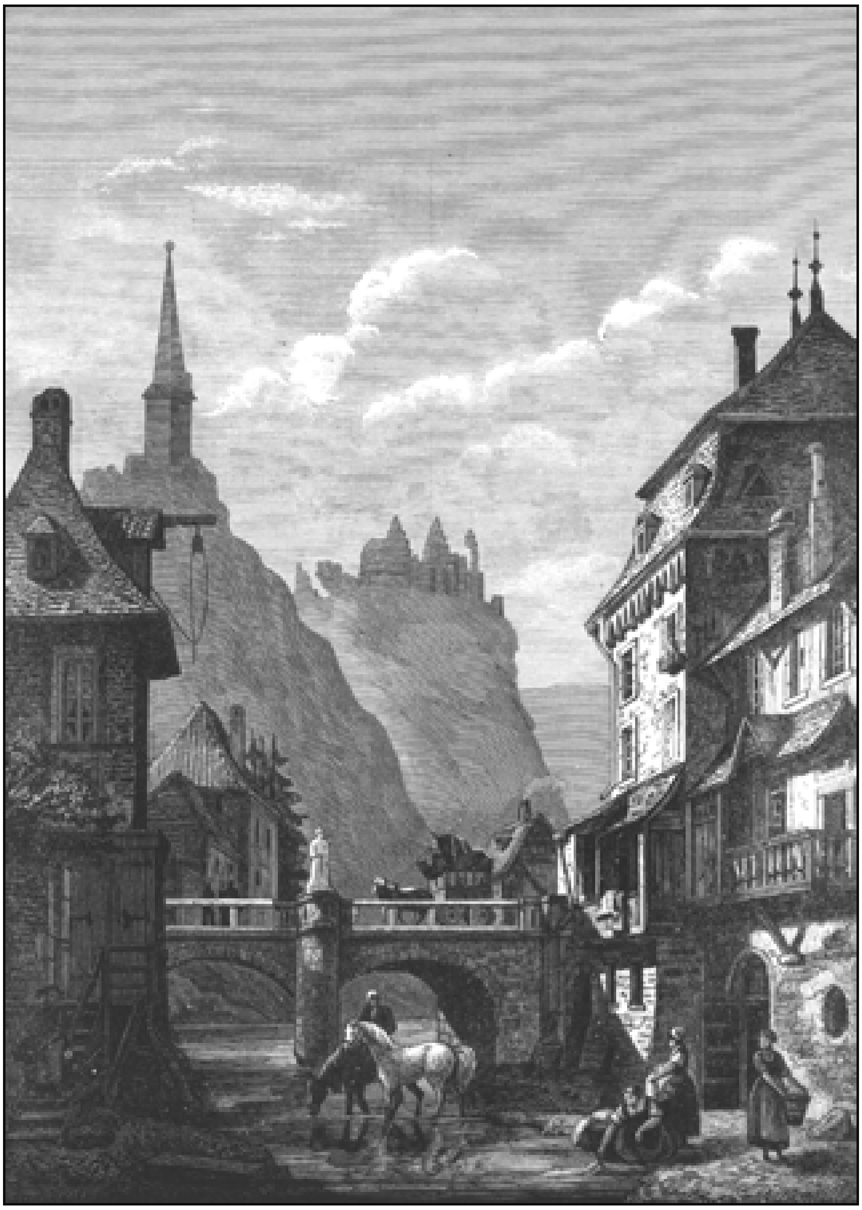

GEZICHT OP VIANDEN.

Wiesbaden was, kon ik de verzoeking niet wederstaan om eens op de bank te spelen. Ik was gelukkig, buitengewoon gelukkig; ik heb geen enkelen keer verloren. En nu is dat alles het uwe. Nu behoeft u niet ongerust te zijn voor uw ouden dag en voor de meisjes, knor nu niet. Ik heb het alleen voor u gedaan. Blijkbaar heeft God mij gezegend.'

De moeder sprak geen woord. Bernard merkte dat stilzwijgen als een slecht voorteeken aan en vervolgde:

'Doe nu met het geld naar goedvinden; zet het uit zooals het u het beste schijnt. Houd het verborgen voor ieder, niemand behoeft onze zaken te kennen. Nu ga ik naar den patroon. Deze zal niet minder tevreden zijn. Ik heb meer gedaan dan hij verlangen kon. Van het reisgeld heb ik meer dan honderd gulden overgehouden. Nu, moeder, berg het geld, ik kom straks terug.'

En Bernard verliet het vertrek. Hij was blijde dat hij kon weggaan. Toen hij zich verwijderd had, stortte de weduwe op haar knieën neder. 'O God,' zeide zij, 'bewaar toch den armen jongen voor zonden; uit liefde tot mij en zijn zusters heeft hij zijn eerste schrede op een verkeerden weg gezet, schenk, lieve Jezus, verhooring aan mijn gebed, dat hij nimmer weder in zulke bekoring kome.' Daar hoorde zij de kinderen de huisdeur binnenkomen. 'Ook op dàt geld rust geen zegen, kan geen zegen rusten, nog minder dan op loterijgeld, ik zal er met Bernard niet meer over spreken, morgen zal ik zien wat ik te doen heb,' zeide zij half overluid.

Toen Bernard terugkwam lag een zon van vreugde en blijdschap op zijn gelaat. Zijn patroons waren buitengewoon tevreden, hij had het overig reisgeld ten geschenke en bovendien een bankje van honderdgulden voor zijn moeite gekregen. Zonder een enkelen cent voor zichzelven te behouden gaf hij alles aan zijn moeder.

Vriend Cornelis kwam binnengeloopen.

'Parbleu, riep deze, 'nu al terug. Ze moeten u maar om een boodschap zenden. Dat gaat hier met stoom. Manlief, ge bederft de zaken voor u, voor mij, en voor ieder ander. Maar kom, nu je er toch zijt, van harte welkom. Gij hebt zeker niets gezien, he?'

Het was Bernard onmogelijk al die vragen te beantwoorden. Bovendien, hij zoo vroolijk, zijn moeder zoo hoog ernstig; hij geneigd om zijn hart uit te storten, veel te vertellen; zijn moeder, hij zag het, gezind om niets te hooren. - Bernard's pols klopte minder snel, zijn bloed werd kalm, hij durfde nauwelijks antwoord geven.

'Wat drommel, wat scheelt er aan,' riep Cornelis. 'Gij brengt toch geen slechte tijding mede?'

'Ik ben buitengewoon goed geslaagd,' zeide Bernard, 'maar gij begrijpt, zoo een reis in een dag of wat....; ik ben vermoeid.'

'Nu ja, dat komt te recht. Is Frankfort een mooie stad? zijt gij te Wiesbaden geweest,' vroeg hij op veelbeteekenenden toon.

Frankfort is een zeer schoone stad. Vooral het nieuwere gedeelte.' En een uur lang verhaalde Bernard al wat hij te Frankfort gezien had, zonder van Wiesbaden het minste gewag te maken. Zwijgend hoorde zijn moeder alles aan. Haar aangezicht was buitengewoon ernstig. Geen enkel lachje plooide zich om haar lippen. Bernard merkte het zeer goed op, sprak van tijd tot tijd over hoofdpijn, en toen Cornelisdat niet begreep, zeide hij eindelijk: 'goede vriend, neem het mij niet kwalijk, ik verlang naar rust. Morgen is er weêr een dag.' Cornelis vertrok, Bernard gebruikte een verfrissching en begaf zich ter ruste.

Een uur later knielde op haar slaapkamertje de vrome moeder neder, bad er met haar kinderen de gewone gebeden, maar voegde er nog een tientje bij: ‘Kinderen,’ zeide zij, ‘tot mijn intentie.’

(*Slot volgt.*)

Ontdekkingsreizen naar de noordpoolstreken.

(*Slot.*)

Eenigen tijd voordat men de overblijfselen van Franklin en zijn makkers ontdekt had, werd de zoo lang gezochte noordwestelijke doortocht gevonden.

In 1850 vertrokken uit de engelsche havens twee schepen naar de Zuidzee. Over een van deze, voerde kapitein Mac Clure het bevel. Het andere zeilde vooruit en moest aan de Sandwich-Eilanden het vaartuig van kapitein Mac Clure opwachten om in verbinding hiermede de reis voort te zetten. Toen evenwel Mac Clure de Sandwich-Eilanden bereikte, was het andere schip inmiddels weder vertrokken. Tot vergoeding voor deze teleurstelling ontving de bevelhebber aldaar dépêches van de admiraliteit, die de volmacht inhielden, om eene expeditie te ondernemen werwaarts hem goed zou dunken. Naar den kant van Kamschatka liet hij nu zijn vaartuig een bocht beschrijven en besloot toen door de keten der Aleutische eilanden heen rechtstreeks naar de Behringstraat koers te houden. Dit was een stout waagstuk, want de zeestreek, waarin deze eilanden op zeer kleine afstanden van elkander zijn gelegen, is nog niet nauwkeurig onderzocht; er heerscht voortdurend een nevel zoo donker, dat zelfs de watervogels tegen de scheepsmasten aanvliegen en bedwelmd op het dek neder vallen. Nogtans voer Mac Clure voorspoedig door de Behringstraat, waar hij twee bodems, ter opsporing van Franklin gezonden, ontmoette; wijl het schip echter, dat hem moest vergezellen, nog niet was aangekomen zette hij alleen zijn tocht voort. Den 6^{en} Augustus was hij reeds de kaap Barrow het noord-westelijkste punt van Amerika voorbijge varen. In het vooruitzicht dat de temperatuur hem nog eene maand lang gunstig zou wezen, hield hij koers in de richting van het eiland Melville. Parry, die dertig jaren vroeger, dit eiland het eerst had aangedaan, ontdekte aan den benevelden gezichteinder land, dat hij Banks noemde, maar waarheen de toegang hem door het ijs werd afgesloten. Mac Clure ontmoette denzelfden hinderpaal, en zag zich gedwongen een anderen genoegzaam bekenden weg langs de kust te volgen, om het ontdekte land te bereiken. Het was een engte ter linkerzijde door ijsschotsen, ter rechter door de kust van het vasteland omzoomd, die aan het oog een onmetelijke vlakte aanbood, begroeid met mos, kruiden en bloemen, doorsneden met vijvers, en met talrijke troepen van rendieren overdekt. Het schip ontving zeer dikwijls bezoeken van Eskimo's, die altijd vaardig zijn om zich van 't goed van anderen meester te maken. Tot den 17^{en} Augustus wees de thermometer een vrij hoogen warmtegraad voor deze gewesten, maar op dien dag kondigde eene nieuwe ijskorst de nadering aan van den Winter Van de kaap Bathurst, waar het vaartuig den 31^{en} Augustus aanlandde, moest nog een afstand van zeventig mijlen noordwaarts afgelegd worden om Melville te bereiken. Deze kaap werd bewoond door een zeer hulpvaardigen stam der Eskimo's, die aan de zeevaarders eene gastvrijheid betoonden, die zij niet verwacht hadden. Het land had overvloed aan wild en visschen. Mac Clure en zijn equipage ondervonden hier, wat men meer van de Eskimo's verhaald heeft, dat zij de nauwkeurigste geographische inlichting aangaande hun land weten te verschaffen en de kust met eene bewonderenswaardige juistheid beschrijven.

Van den 1[en] tot den 5[en] September had de bemanning op haar vaart tusschen kaap Bathurst en kaap Parry het onverwachte schouwspel van een vulkanischen brand. Ter linkerzijde bevond zich eene steile rots van vierhonderd voet hoogte en uit gewone lava bestaande; kleine rookkolommen verhieven zich aan alle zijden en asch van eene vaal roode kleur overdekte den bodem. Den 6[en] September stapte de bemanning aan wal in een bergachtig land, ten noorden van kaap Bathurst. Dit land werd voor de engelsche kroon in bezit genomen, de schepelingen doopten het met den naam van Baring en plantten op een kaap, die zij kaap Nelson noemden, onder een driewerf herhaald hoerah de engelsche vlag. Zij vermoeden niet dat zij waren aangeland op 't zuidelijk gedeelte van Banks, dat reeds door andere zeevaarders, die van de tegenovergestelde zijde gekomen waren, ontdekt was. Dit gedeelte strekte tot verblijf aan rendieren, hazen en ontelbare zwermen van wild gevogelte. Steeds drongen de reizigers verder noordwaarts door eene zeeëngte, welke den naam verkreeg van Prins-Wallisstraat. Het land dat zich aan hunne rechterzijde uitstrek te werd Prins Albertland genoemd. Met de grootste omzichtigheid en in hooggespannen verwachting werd de reis voortgezet. Den 11[en] September begonnen de eerste rukwinden reeds te waaien en belette het ijs den verderen voortgang van 't vaartuig; maar na verloop van eenige dagen kon het zijn tocht weder vervolgen, en den I9[en] September was het slechts acht mijlen van de baai van 't eiland Melville verwijderd. Zullen die moedige zeelieden haar mogen bereiken? 't Is zeer twijfelachtig want zware ijsblokken versperren den ingang. Reeds den 20[en] wordt het schip hevig geteisterd. De ijsschotsen komen in beweging en dringen zich met een onweêrstaanbaar geweld te zamen. Met ontzetting hoort het scheepsvolk het vreeselijk kraken van het vaartuig; zij staan op het punt van in den afgrond te verzinken; de wentelende ijsklompen verheffen het vaartuig tot een duizelingwekkende hoogte en werpen het daarna in de diepte neder. De sidderende schepelingen zien loodrecht boven zich eene ontzaglijke overhellende ijsmassa, die hen gaat verbrijzelen. Doch de Voorzienigheid heeft het anders besloten; plotseling keert de stilte in de wateren weder en zes en zeventig menschen zijn gered.

Het schip was na eenigen tijd onbeweeglijk tusschen de ijsschotsen vastgevroren en zou nu tot winterverblijf dienen. Maar kapitein Mac Clure gunt zich geen oogenblik rust, onmiddellijk gaat hij met eenige manschappen in sleden op verkenning uit. Tien dagen later zag de equipage hem alleen en in deerniswaardigen toestand terugkeeren. Vol ongeduld om aan haar den uitslag der expeditie mede te deelen, liet hij al zijne mannen achter en ijlde vooruit om het eerst de blijde tijding te verkondigen. Een sneeuwjacht overvalt hem en gedurende vier en twintig Uren dwaalt hij rond zonder slaap, zonder voedsel en in de nabijheid der ijsbeeren, wier gebrul hij op eenigen afstand hoort. Bij het aanbreken van den dag kreeg hij het vaartuig in het gezicht en verzamelde zijne laatste krachten om het te bereiken. Nauwelijks had hij een voet op den bodem gezet of hij viel in bezwijming en toen hij eindelijk den mond weder opende waren zijne eerste woorden: ‘de noordwestelijke zeeweg is gevonden,’ die zeeweg, waaraan zooveel menschenlevens en zooveel millioenen ten koste gelegd waren. Mac Clure had de overtuiging gekregen, dat hij op het land van Banks, dat Parry van eene andere zijde ontdekt had, was aangekomen.

Toen de kapitein hersteld was gaf hij aan zijn mannen een feest om die heuglijke gebeurtenis te vieren.

Nu werd het schip tot een zoo goed mogelijk verblijf ingericht voor den vreeselijken winter. Van den 11^{en} November tot den 3^{en} Februari rees de zon niet boven de kimmen. In de eerste helft van Januari was de koude zoo fel, dat de thermometer tot 40 à 42 graden Réaumur daalde. Met den terugkeer der zon, namen de kleine uitstapjes met sleden en de jacht op hazen en vogels een aanvang.

Den 11^{en} Juli kwam het ijs in beweging en dreigde ieder oogenblik het schip te verpletteren. Terwijl alle hoop om verder noordwaarts te komen verloren was, ging men evenwel beproeven, het eiland Banks aan den westkant om te varen. In het eerst ging de tocht voorspoedig, weldra echter kwam het schip in eene engte, waar het rakelings tusschen overhellende rotsen van den eenen en ijsvelden van den anderen kant moest doorvaren. De minste beweging in het ijs is voldoende om het schip te verbrijzelen en allen in de diepte te doen wegzinken. Somtijds is men genoodzaakt het ijs te doen springen om den doortocht voor het schip te openen. Onder zulk een voortdurenden angst voor den vreeselijksten ondergang, werd de reis in oostelijke richting voortgezet, totdat den 23^{en} September eindelijk een veilige baai werd gevonden, waaraan de schepelingen den naam gaven van 'Baai der Barmhartigheid.' Daar vond het afgezwoegde vaartuig voor altijd zijn rust.

De bemanning bereidde zich op eene nieuwe overwintering voor. Zoo zij niets voor het vaartuig had te vreezen, zij zelve had een droeviger vooruitzicht dan den vorigen Winter, want zij was thans de Noordpool dichter genaderd en minder beschut tegen de verstijvende winden. De gezondheidstoestand liet ook veel te wenschen over; de scheurbuik teisterde het scheepsvolk hevig.

In de maand April toen de nood reeds hoog was gestegen en men vurig naar redding uitzag, stak Mac Clure op eene slede naar 't eiland Melville over, waar hij hoopte schepen te zullen ontmoeten. Hij werd in zijne verwachting te leur gesteld en nadat hij zijne documenten onder een steen had neêrgelegd op eene plaats, die dikwijls door zeevaarders bezocht werd, keerde hij bij de zijnen weder in eene stemming, die weinig geschikt was om hun moed op te wekken. Tot hun geluk leverde de jacht gedurende de Lente en den Winter zooveel op, dat het scheepsvolk tweemaal per week zich aan versch vleesch kon vergasten. Doch toen in de maand Augustus de ijsvelden openscheurden en de zee weder bevaarbaar werd, bleef niettemin de ingang der baai van Barmhartigheid gesloten. Nu was het oogenblik gekomen, om het plan, dat Mac Clure had opgevat ten uitvoer te brengen. Hij had besloten dat de welvarende matrozen op het schip zouden blijven, om het gedurende den Zomer van 1853 uit de baai te voeren, en dat de zwakken in twee partijen verdeeld andere oorden zouden zoeken. Een der divisies zou zich naar den kant der Hudsonsbaai richten, de andere zou zich oostwaarts begeven, in de hoop om walvischvaarders of schepen, ter opsporing van Franklin gezonden, aan te treffen. Gelukkig was het niet noodig tot deze wanhopende uitersten zijn toevlucht te nemen. Terwijl Mac Clure met zijn luitenant langs het schip wandelde, zag hij een vreemd persoon, die hen onder geschreeuw en gebaren naderde. Deze persoon had het gezicht van een neger, maar wie beschrijft hunne verwondering toen zij hem in goed engelsch hoorden zeggen dat hij een luitenant was van een der schepen, die aan de kust van Melville ten anker lagen. Voor het eerst reikten in dit woeste gewest twee mannen van het Oosten en

Westen gekomen elkander de hand toe. De aankomst van den luitenant en eenige mannen, die hem met sleden volgden werd door Mac Clure en zijne gezellen met een uitbundige vreugde begroet. Men schaarde zich om den nieuw aangekomene, zelfs de zieken verlieten hun legersteden en sleepten zich op het verdek voort om hunne redders de hand te drukken en het verhaal van den luitenant te aanhooren. Deze zeide dat zij door het gouvernement waren uitgezonden om Franklin op te sporen, en dat zij op het eiland Melville, waarbij zij het anker hadden geworpen, de documenten van Mac Clure vonden en dadelijk eenige mannen hadden uitgekozen om dezen op te zoeken. ‘Gij zult mij vragen,’ zoo besloot de moedige luitenant zijn verhaal, ‘waarom ik zoo zwart zie als een neger; het meerendeel der onzen heeft zich het aangezicht zwart gemaakt, omdat wij dit als een uitmuntend middel hebben bevonden tegen de koude.

Er werd besloten dat Mac Clure en de zijnen zich op de pas aangekomen schepen zouden begeven. Het vaartuig van Mac Clure werd stevig geankerd, de deuren en luiken zorgvuldig gesloten en de bemanning nam de reis met de sleden aan. Zij hoopten nog in hetzelfde jaar Engeland weder te zien, maar de Zomer van 1853 was zoo ongunstig, dat zij eerst in 1854 door de Baffinsbaai de terugreis naar het vaderland konden bewerkstelligen. Tot belooning schonk het Parlement aan deze zeelieden den prijs van 250,000 gulden, die aan de vinders van Franklin was uitgeloofd.

Met deze reis zijn de tochten naar de Noordpool nog niet geëindigd. Nog worden expedities toegerust, om in het belang der wetenschap met de wreede natuur der noordelijke ijszeeën te gaan kampen, en wanneer voor al de groote opofferingen, die daaraan ten koste gelegd worden, de wetenschap eene kleine overwinning behaalt, zoo doet deze de begeerte naar meer zegepralen met vernieuwde kracht ontwaken.

Isabella's bewaarengel.

Hoort, brave gezellen, de jachttrompet steken;
  Reeds vlucht het gebroedsel der nacht,
Ziet nevel en damp voor het zonnelicht breken:
Op, moedige jagers, het rustbed ontweken,
  Op, koene gezellen, ter jacht!

De morgen komt weder aan de oosterkim gloren,
  En nadert in glorie en pracht;
Hoort 't krassen der valken door 't looverdak boren,
Reeds schalt het geblaf van den jachthond in de ooren,
  Op, koene gezellen, ter jacht!

Op, jagers, verjaagt de gevleugelde hinden,
  Velt neder den beer met uw kracht,
Of, onder het koest'rend loover der linden,
Daar zult gij het bliktandend everzwijn vinden,
  Op, koene gezellen, ter jacht!

Zoo klonk de trompet langs de groenende velden
  Van 't rijk getooid Vlaanderenland;
En plotseling rezen er wakkere helden,
Die lustig en vroolijk naar 't jachtterrein snelden,
  De jachtspies en pijl in de hand.

Daar reed, met een drom van vazallen omgeven,
  In schitt'rende jagerskleedij,
Albertus de hertog, door jachtlust gedreven;

Zijn gade reed fier in de groenende dreven,
Den dapperen hertog ter zij.

'Weest welkom mijn vrienden!' sprak Albert met goedheid.
De dag spoort tot jagen ons aan:
Jaagt lustig en blijde, smaakt de innigste zoetheid,
Tot de avond weêr vroolijk elkander te moet leidt
'Met edelen jachtbuit belaân!'

Maar zie, hoe daar steigert met woedende sprongen
De klepper der eed'le vorstin:
Het schuim schroeit den bek, door de teugels bedwongen,
Het ros, met den nek op de borstplaat gewrongen,
Rent hollend het kreupelbosch in.

En de angstkreet steeg droevig en gillend ten hoogen;
De hertog vliegt voort op zijn paard,
Het harte beklemd, en de tranen in de oogen;
Helaas, onbekroond en vergeefsch bleef zijn pogen,
Al vloog hij in duiz'lende vaart.

Daar holt de Amazone langs beemden en wegen,
Zich klemmend aan 't woedende ros:
Het kostbare kleed wordt aan flarden geregen,
De klepper ten top van verwoedheid gestegen
Rent recht op een heuvelklif los.

Nog stuift hij naar d' afgrond, in dampende stroomen
Van zweet, dat van 't middellijf slaat,...
Doch reeds is een jonker ter plaatse gekomen,
Het ros voelt zich forsch bij de teugels genomen,
En steigert, en hinnikt, en - staat.

'Heb dank, brave jonker,' sprak de eêlste der vrouwen,
'Mijn redder, gezonden door God!
Gij kunt op mijn innigste dankbaarheid bouwen,
En op eene kostb're belooning vertrouwen:
Kom heden ten avond aan 't slot.'

Nu nadert Albertus van vreugde bewogen -
Geen kommer beknelt meer zijn hart:
Nu zendt hij de dankbare blikken ten hoogen
En valt met welsprekende tranen in de oogen,
Zijn eega aan 't kloppende hart.

'Waar is hij, waar is hij, waar is de getrouwe?'
Zoo klinkt het en hérklinkt het weêr,
'Waar is hij, de redder der edele Vrouwe?'-
Men draaft en men rent op en neêr door de gouwe,
Maar vindt hem, den redder, niet meer.

En toen ge, o Albertus, uw jaag'renstoet telde,
Niet één, die den redder verraadt!
Zijn naam, Isabella, geen mond, die hem meldde!
't Was de Engel, die naast u in t doodsgevaar snelde,
Die nimmer uw zijde verlaat.

W. DE JONG.

Allerlei.

‘Zijt gij de heer des huizes?’

vroeg een reiziger den patroon eener handelszaak.

‘Om u te dienen,’ was 't antwoord, ‘want mijn vrouw is nu sinds drie weken overleden.’

Iets uit de geschiedenis der spiegels.

De spiegels der ouden, die volgens Plinius een uitvinding der Sidoniërs zijn, waren in 't eerst een samenstelling van tin en koper. Bij de Israëlieten wordt reeds vroeg melding gemaakt van gegoten, zuiver geslepen, blank gepolijste metalen spiegels. Bij de Grieken en Romeinen dienden zilveren (volgens Plinius 't eerst door Praxiteles, ten tijde van Pompejus den Groote vervaardigd) tot het toilet. Ook had men spiegels, die uit edelgesteenten, o.a. uit zwarte karbonkels of smaragden bestonden; 't was met een dergelijken spiegel dat Nero het vechten der gladiatoren aanschouwde. Men droeg ook spiegels in de vingerringen of kleine handspiegeltjes, hing ze aan de wanden en voegde ze in tafel- of drinkgereedschappen.

Daar de ouden gewoon waren het kwikzilver in glazen flesschen te bewaren en zij derhalve dikwijls den volmaakten spiegel in handen hadden, moesten hun ook de glazen spiegels bekend zijn; toch gaven zij, zelfs toen reeds de beroemde glasblazerij te Sidon bestond, nog immer den voorrang aan metalen spiegels, hetgeen waarschijnlijk daaraan is toe te schrijven, dat hun de uitvinding om de achterzijde der spiegels met een ondoorschijnende, glinsterende stof te bedekken, onbekend was. Om het glas de eigenschap van een spiegel te geven, waren zij genoodzaakt het zwart te verven, waardoor het beeld veel aan waarheid en zuiverheid verloor.

Hoe zeldzaam zelfs nog in de 14^{e} eeuw de glazen spiegels waren kan men daaruit afleiden, dat in Frankrijk door koningin Anna, gemalin van Lodewijk XII slechts metalen gebruikt werden. Het verfoeliën der spiegels met tin of lood werd trouwens niet vóór de 13^{e} eeuw uitgevondenen was in 't begin zeer gebrekkig, daar men op het nog warme glas gesmolten lood goot. Eerst in de 16^{e} eeuw werd de tegenwoordige manier van verfoeliën met een mengsel van tin en kwik in de venetiaansche glasfabriek van Murano uitgevonden. Door deze uitvinding kregen weldra de venetiaansche spiegels den voorrang boven alle andere, totdat op 't einde der 17^{e} eeuw Abraham Thevait de door hem uitgevonden kunst om groote spiegels te gieten, te Parijs invoerde.

Overigens speelden de spiegels, hetzij van glas of metaal vervaardigd immer een vrij beduidende rol in 't leven der menschen. ‘Zij gestrekten,’ gelijk een onzer vaderlandsche schrijvers zegt, ‘vooral aan het vrougetimmer voor een tooverboek. Het zijn raatsheeren, met dien verstande, dat zij altijd de waarheid spreken en toch worden zij altijt bemint.’‘Spiegels,’ preekte Ridderus, ‘sijn om smetten in het aengesicht te sien; doch men gebruyckt ze meest tot ijdele opppronckinge. Inclien de jufferkens haere pronckcieraden aen den temqel gaven, ten dienste der armen, haer sielen souden reynder wesen.’

Oplossing der Rebussen.

Rebus 1:
100 oplossers. Bij trekking heeft den prijs bekomen:
Mr. Stan. Tielemans, Minderbroederrui te *Antwerpen.*
Rebus 3:
79 oplossers. Bij trekking heeft den prijs bekomen:
Mr. Louis Cuyteschavers te *Eecloo*.
Rebus 4:
16 oplossers. Bij trekking heeft den prijs bekon en: Mr. J.D. Eeckhaut te *Meire*.
Rebus 5: 91 oplossers. Bij trekking heeft den prijs bekomen: P.J. Gadeyne Kustwachter te *Blankenberghe*

De pelgrim.

DE PELGRIM.

Wy zijn doch pelgrims allegaer,
Wy hebben hier gheen vaste steden;
't Is hier al droefheit voor en naer,
So langh wy zijn beneden.

Hoe menigh son is opghestaen,
Die my met droefheit sach bevanghen!
Hoe dickwils vont de bleke maen
Noch tranen op mijn wanghen!

Wat is het leven van ons al?
Dan hier eens komen, dan weer scheiden
Den wegh loopt door het tranendal
Die ons naer huis zal leiden.

Soet vaderlant, soet vaderlant!
Wanneer sult ghy my eens ontfanghen:
Tot u ist dat mijn herte brant
En sucht met groot verlanghen.

Och datter eenen enghel waer
Die mijne stappen wilde schrijven!
Al viel de reis my noch so swaer,
Dat sou mijn swackheit stijven.

Wel aen dan, pelgrims, kloeken moet!
Ja altemael eens goê couragie!
Op dat wy altemael te voet
Voldoen ons pelgrimagie.

[Nummer 38]

De Sint-Pietersberg bij Maastricht.

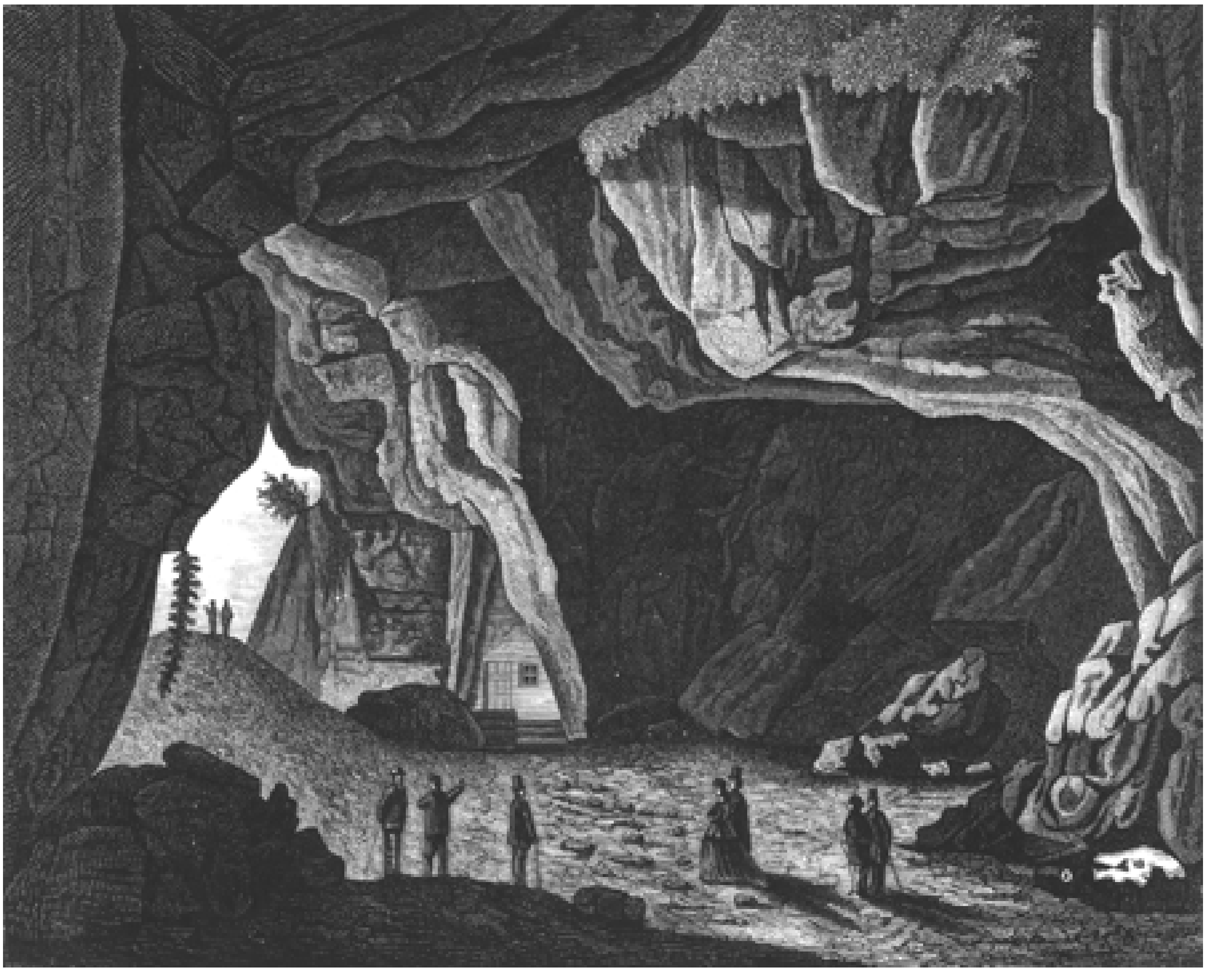

DE GROOTE INGANG VAN DEN ST.-PIETERSBERG BIJ MAASTRICHT.

Indien de reiziger den berg, die aan de zuidzijde van Maastricht gelegen is, beklimt, ziet hij dat de stad gebouwd is in een vruchtbare, met heuvelen omringde vlakte; amphitheatersgewijze rijst zij opwaarts uit de rivier, waaraan zij haar naam en ontstaan verschuldigd is. Hier aan den voet van den berg, waar de vallei zich opent, was door de natuur de plaats aangewezen voor een gemakkelijke gemeenschap tusschen de beide oevers, welke hooger op door den berg zelven eenigszins wordt bemoeielijkt. Wendt men zijn blikken naar dien kant, dan heeft men het vlak van den berg voor zich; zijn hellingen, dicht bij de stad over 't algemeen minder steil, zijn aldaar in heerlijke tuingronden herschapen, doch weldra verheffen zij, als met geweld afgescheurd, haar grauwe rotswanden loodrecht omhoog en bieden een prachtig gezicht aan met het struikgewas, dat er zich tusschen inwortelt en de boomen, die de kruin bedekken. Hier bespoelt de Maas als het ware den voet van de linkerzijde des bergs; achter haar vertoont zich de weelderige vlakte, afgesneden door

een lange heuvelenrij, die eerst dichtbij duidelijk de bosschen en dorpen vertoont welke zijne wanden bedekken maar allengs in minder duidelijke gedaante zich verder voortslingert tot hij in het verschiet met het blauw van 't hemelgewelf samensmelt. Ook aan de rechterzijde verheft zich een doorloopende heuvel, slechts door een smalle en diepe vallei van den eigenlijken Sint-Pietersberg gescheiden. Aan dien kant vertoont hij een steile schuinte, die op verscheiden plaatsen is uitgerand en bochten vormt, als of zij voortgebracht waren door een stroom, die aan zijne zoomen in zijn loop werd belemmerd. Wellicht heeft vroeger langs die lijn een rivier gestroomd, die het hare heeft bijgedragen tot de vorming dier smalle en diepe vallei, en wier loop als het ware vertegenwoordigd wordt door die van de beek de Tecken, welke het kleine dal thans doorstroomt. Wat geen twijfel overlaat is dat de kruin des bergs eenmaal onder de wateren was bedolven, of juister gesproken dat hij uit het water is opgerezen. Het geheele bovenste vlak is met een laag ronde kwartsachtige rolsteentjes bedekt, die hun vorm volgens de meest algemeen aangenomen verklaring verschuldigd zijn aan een waterstroom, welke hen van verwijderde plaatsen herwaarts voerde en door de wrijving tegen den bodem en tegen elkander hunne scherpe kanten afsleet. Een toevallige omstandigheid deed de groote dikte dier laag uitkomen. Gedurende de belegering der stad door de fransche republikeinen maakte de bezetting, die uit de vesting met de onderaardsche galerijen des bergs gemeenschap had, een mijn onder een post der vijanden. De ontploffing deed een opening ontstaan die van boven rond, naar beneden trechtervormig toeliep; zij had vijf en vijftig voet middellijn en zes en vijftig voet diepte. Daardoor kwam een laag rolkeitjes bloot van ongeveer 25 voet dikte, daarop volgen twee verschillende lagen van kwartsachtig zand, waarvan de eerste eene okergele, de tweede een groenachtig grauwe kleur vertoont; deze rust onmiddellijk op het vast, steenachtig gedeelte, op den zoogenaamden mergel. Maar het inwendige des bergs toont nog veel duidelijker de werking der waters; dat geheele vaste, steenachtige gedeelte is neêrgezonken uit een zee die eenmaal deze landen bedekte. Indien men dicht bij het fort Sint Pieter de helling aan de rechterhand afdaalt heeft men het gezicht op den voornaamsten ingang der onderaardsche gewelven; zijn breedte bedraagt 52 en zijn hoogte 43 voet. De onregelmatige gewelven, die langzamerhand in de duisternis verdwijnen, de rotsen, die trapsgewijze boven hun hoofd zijn opeengestapeld, waartusschen eenige kruipende gewassen hunne wortels hebben ingedrongen, vertoonen den eigenaardigen indruk van het werk der woeste natuur. Inderdaad wanneer men de grot binnentreedt en hare wanden en gewelven aandachtig beschouwt, ontdekt men spoedig dat zij door de natuur gevormd en niet door menschenhanden in de rots is uitgehouwen. De groeven door kunst gemaakt, bezitten altijd eenige regelmaat, hunne wanden dragen nog altijd de sporen der breekijzers en snijwerktuigen, zij zijn meer of min vlak en rechthoekig afgebroken, hier echter is alles met ronde en holle vormen op een geheel fantastische wijze samengesteld; de gewelven vertoonen zich als groote onregelmatige plooien aan de bovenliggende rotsen opgehangen; de wanden kronkelen zich mede onregelmatig met bochten en spleten, waarvan er eene een boerenhuisje omsluit, aldaar zeer eigenaardig ingemetseld. Ook de afmetingen zijn veel grooter dan die der kunstmatige ingangen, welke niet veel grooter gemaakt worden dan noodig is, om een vrijen toegang tot het binnenste van den berg te verkrijgen. Hetzelfde valt te zeggen van den grooten gang, die op deze opening uitloopt en insgelijks het werk der natuur is; ook zijne gewelven zijn veel hooger dan die der verder gelegene galerijen welke

door kunst zijn aangelegd. Deze spelonk stond vroeger in verband met de kunstmatig aangelegde gangen, doch tegenwoordig is die toegang daartoe aan deze zijde versperd.

De vorming van zulke natuurlijke grotten schijnt nog niet onder alle opzichten duidelijk verklaard te kunnen worden.

De fransche natuurkundige Bendart zegt hierover het volgende:

‘'t Is te vermoeden dat de eerste vorming der grotten haar ontstaan verschuldigd is aan scheuren door een of andere onderaardsche woeling binnen in den grond veroorzaakt. Immers men weet dat somtijds bij aardbevingen rivieren en meren hun loop over een gedeelte of het geheel hunner uitgestrektheid onder den grond verbergen (dit had onder anderen plaats bij de verschrikkelijke aardbeving, die in 1783 Calabrië verwoestte); dit verschijnsel wordt verklaard door het ontstaan aan te nemen van een onderaardsch kanaal dat het water een nieuwen uitweg aanbood. Somtijds ziet men op denzelfden tijd in een min of meer verwijderde plaats een overvloedige bron plotseling uit den grond opwellen, maar soms ook komt de stroom nergens meer te voorschijn en men moet aannemen dat zijn onderaardsche bedding hem onmiddellijk naar zee gevoerd heeft. Deze omstandigheden verklaren het hoe sommige rivieren schijnbaar in den grond versmoren, en hoe aan den anderen kant groote bronnen uit dorre rotsen eensklaps kunnen ontspringen. Indien nu door de opheffing des bodems deze kanalen boven het bereik van den waterstroom worden verheven, kan men begrijpen hoe zij het aanzijn geven aan de menigvuldige grotten, die men op alle verschillende hoogten aantreft....’ Maar indien de oorspronkelijke vorming dezer onderaardsche holen geen twijfel overlaat en men in sommigen de geheele onregelmatigheid van een scheur terugvindt, toch moet men bekennen dat zij naderhand dikwerf belangrijke wijzigingen hebben ondergaan; op eenige plaatsen zijn hunne wanden soms ingestort, of merkelijk gewijzigd door den waterstroom die er tegen aanwreef en hun die afgeronde vormen, dat afgesletene en gescheurde, die groeven meêdeelde, welke men er meestal op aantreft.

Werkelijk die afgeronde vormen, die groeven vindt men in de eerste spelonk van den Sint-Pietersberg terug. Veelvuldig komen zulke natuurlijke grotten voor in gebergten, die evenals de Sint-Pietersberg uit kalkgesteente bestaan. Want ofschoon de steen zich op het eerste gezicht als een lichtgekleurde zandsteen vertoont en vroeger daar ook voor gehouden werd, zoo is het toch zeker dat hij bijna geheel uit koolzuren kalk bestaat. Indien men een klein stukje daarvan in een glas met zoutzuur werpt wordt de koolzure kalk opgelost, en er blijven slechts weinige fijne zandkorrels op den bodem van het glas liggen. Een nauwkeurig onderzoek heeft aangetoond, dat de steen bijna geheel bestaat uit de vergruisde kalkachtige bekleedselen van zeeschelpen, koralen, enz. Meestal zijn ze tot een fijn stof stukgewreven, doch men vindt ook steenen waar deze stukken nog groot genoeg zijn om reeds voor het bloote oog hunne afkomst aan te toonen, ja zelfs vindt men in sommige steenen een geheele laag van groote, geheel onverbrijzelde schelpen. Iemand, die bij het optrekken van een gebouw uit dezen steen tegenwoordig is, zal soms gelegenheid hebben om te zien hoe van tijd tot tijd onder het verwerken een min of meer dikke laag evenwijdig aan een der zijvlakken van den vierkantigen blok afbrokkelt, en alsdan zulk eene laag van onverbrijzelde schelpen voor den dag komt. 't Is opmermerkelijk dat zulks altijd geschiedt geheel of bijna evenwijdig aan de zijde, die in den berg naar onderen gelegen heeft. Dit verschijnsel is een gevolg van de wijze waarop de steen gevormd is; de overblijfselen toch der zeedieren daarin bevat, toonen aan, dat hij gevormd is nabij het strand eener voormalige zee. Bij elken nieuwen vloed werd er aan het reeds gevormde gedeelte een nieuwe laag toegevoegd, zoodat de geheele steen bestaat uit

een opeenhooping van een menigte dunne, evenwijdige lagen. Treden wij thans na deze korte opheldering over de vorming van dezen steen, het inwendige van den berg binnen.

(*Wordt vervolgd.*)

Onze gravuren.

Overrijk aan natuurschoon zijn de boorden der Maas en vooral van af 't departement der Ardennen, waar zij in België treedt, verrukt zij 't oog door de meest schilderachtige natuurtafereelen, kasteden, ruïnen, rotsen, rotshellingen, grotten, wouden enz. Ook de rots Bayard, in onze gravure op pag. 300 voorgesteld, behoort ongetwijfeld tot een dezer schoonste en meest merkwaardige gezichtspunten.

Op een kwartier uurs afstands van Dinant gelegen verheft zij zich opwaarts van den stroom gelijk een reusachtige obelisk. Eertijds een geheel uitmakend met de steenmassa tegen welke zij ruggelings schijnt te leunen, werd zij van deze gescheiden om een doortocht te bieden aan de legers van Lodewijk XIV. 't Was door deze zelfde groeve, dat in Juni 1815 een gedeelte der fransche troepen trok, om zich naar 't slagveld van Waterloo te begeven.

De naam der rots van Bayard schijnt, hoewel hij aan den ridder: ‘zonder vrees en blaam’ herinnert, toch geenszins in eenig verband met hem te staan.

Eene volkssage verhaalt echter, dat het rijpaard der vier Heemskinderen, toen het de ruiters verloren had welke het ten strijde moest voeren, deze rots beklom en er zijn vier pooten op afdrukte, en de gidsen dezer plaats laten nooit na de sporen van dit wonderbaar voorval den reiziger aan te toonen.

De rondreizende muzikant, die met een draaiorgel, vedel of doedelzak onze kermissen en jaarmarkten bezoekt en meer bijzonder, de liedjeszanger, die onder begeleiding van een snareninstrument zijn verzen uitschreeuwt, kan tot in de grijze oudheid op roemrijke voorgangers wijzen. Homerus, de groote eposdichter, was een rondreizend zanger. In de middeleeuwen had men de troubadours, die door hun ridderpoëzie een tijd lang niet zonder verdienste de dicht- en zangkunst beoefenden. Deze bezochten de burchten der groote heeren en wisten edelvrouwen en ridders door hun romancen en het spel hunner mandolinen te boeien. Welk een afstand tusschen Homerus en onze straatzangers! Toch heeft hun zwervend leven iets zeer eigenaardigs. Beschouw slechts den man op pag. 301, die met zijn speeltuig naast zich vroolijk en onbezorgd aan den stroom zit te rusten. Ieder ander zou zeker in omstandigheden, als de zijne, door de zwaarste zorgen gekweld worden; want bijna zeker is 't, dat hij geen enkelen penning op 't oogenblik bezit en dat hij wellicht zonder avondmaal zich onder den blooten hemel zal moeten nederleggen. Biedt hem echter de gelegenheid aan om zonder nooddruft te leven op voorwaarde dat hij zijne zwerftochten vaarwel zegt en hij zal u een antwoord geven veel gelijkende op dat van den wolf uit de fabel, die het vrije leven veel verkieslijker achtte dan lekkere kluifjes en een warm hok.

Het lot uit de loterij.
Door W. van 't Zand.

(*Slot.*)

Een week was er sinds Bernard's tehuiskomst verloopen. Zijn moeder had hem over niets gesproken; hij zelf had den moed niet iets te vragen.

Een maand verliep er. Nog was er over het geld geen woord gesproken.

Op zekeren morgen wilde Bernard naar het kantoor gaan, toen zijn moeder hem wenkte dat zij hem iets te zeggen had.

'Bernard,' zeide zij, 'ik heb over dat geld beschikt. Het heeft mij geen genoegen gedaan dat gij op de bank gespeeld hebt. Mijn voornemen was dat geld niet te gebruiken. Ik verwacht van zulk geld geen zegen. Onze pastoor heeft het mij afgeraden. Ik heb dat geld afgestaan aan de kerk, onder deze voorwaarden, dat mij en na mijn dood aan u en de kinderen zoolang een hunner leeft een rente van drie percent zal worden uitbetaald. Is er niemand van ons meer in leven, dan zullen er voor die som ten eeuwigen dage zeven Missen opgedragen worden, voor uw vader een, voor ieder van ons een, en een voor de geheele familie. Ik hoop dat gij daarmede tevreden zult zijn. Ik zal de rente gebruiken om u en uw zusters van goed ondergoed en andere kleederen te voorzien. Zoo heeft de pastoor mij geraden, en zoo alléén heb ik er genoegen mede kunnen nemen. Zulk geld brengt in den regel geen zegen aan.'

'Moeder, wat gij doet is welgedaan,' zeide Bernard, verheugd dat hij zijn moeder tevreden zag. En hij drukte haar een kus op het voorhoofd.

VIII.

Tien jaren zijn verloopen.

Bernard is nog altijd de oppassende jongeling, de liefhebbende zoon, de zorgvuldige broeder. Dreef somtijds een nevel over het voorhoofd zijner moeder als zij aan de toekomst harer drie dochters dacht, dan kuste Bernard die onrust weg. 'Moeder, wees gerust, ik zal voor de kinderen zorgen,' was steeds zijn woord.

In tien jaren tijds was de waardige vrouw ook veel veranderd. Altijd was zij zwak van gezondheid geweest, maar nu zij tot rijperen leeftijd kwam, had die zwakte de overhand gekregen. Een moeielijke ademhaling, slechte spijsverteering, gevolgen van een niet genoeg verzorgde verkoudheid, voorspelden haar een vroegtijdig sterfuur. Was het wonder dat zij ondanks haar vertrouwen op Gods voorzienigheid met zorg en kommer de toekomst te gemoet zag? Haar oudste dochter was nog pas twee en twintig jaren. Wel was zij een lelie gelijk, zóó zedig was de opslag harer oogen, zóó ingetogen haar houding, zóó bescheiden haar gesprekken. Diepe godsvrucht was het kenmerk harer handelingen. Bij dat alles was zij ongekunsteld vroolijk; niemand kon zóó zingen, niemand was zóó hartelijk en vriendelijk, niemand had zulke onschuldige en geestige invallen. Voeg daarbij een rijzige gestalte, goudgele lokken, die in dikke krullen haar hals verborgen, steeds de glimlach in de oogen en om de lippen, voor ieder, die haar sprak, een lieftallig woord - was het niet natuurlijk dat zij in iederen kring waarin zij verscheen gaarne gezien werd? Mina had daarenboven geoefende handen; zij kon de wasch hanteeren, de keuken besturen, en in den namiddag naast haar moeder, de naald laten dansen. en marcheeren, dat het een lust was om te zien.

Boven alles was Mina bescheiden en teruggetrokken voor jonge lieden. In hun gezelschap was zij vriendelijk maar ernstig, gaf zij antwoord, maar niet meer dan noodig was, wist zij hen te ontwijken zonder hen te vermijden. Dat juist trok de aandacht en oplettendheid van verscheiden jonge lieden, die ver boven Mina in stand waren. Meermalen kwam Eduard, de zoon van den notaris bij Bernard een bezoek afleggen. Het was Bernard duidelijk dat die bezoeken minder hem zelven, dan zijn beminnelijke zuster golden. Eduard liet niet onduidelijk doorschemeren dat hij zich met Mina een gelukkige toekomst voorspiegelde, maar steeds liet de jongeling blijken dat het hem bezwaarlijk viel een vrouw ten huwelijk te nemen, die volstrekt geen vermogen bezat. Een partij als Eduard was niet te versmaden. Ook liet Mina niet onduidelijk blijken dat zij Eduard boven alle andere lieden hoogschatte.

'Eduard is niet indringend, nimmer onbescheiden,' zeide zij meermalen. 'Eduard is godsdienstig en heeft een goed hart,' zeide zij op een anderen keer. 'Eduard is volstrekt niet trotsch,' sprak zij bij een volgende gelegenheid.

De jongeling verdiende dien lof ten volle. Zelden kwam hij in een societeit, nooit gebruikte hij sterken drank, dagelijks ging hij ter kerk. Iederen dag was hij op het kantoor van zijn vader, wiens opvolger hij hoopte te worden. Met degelijke kennis, vooral der latere geschiedenis, paarde hij onvermoeide vlijt, was uiterst weetgierig, had een vlug verstand, een open karakter, een goed voorkomen. Het was te verwachten dat twee zóó edele harten zich tot elkander getrokken voelden en zonder schroom die genegenheid lieten blijken.

'Maar Mina, waaraan denkt gij toch?' sprak de bezorgde moeder eens hoog ernstig. 'Eduard kan zelf ter nauwernood in zijn onderhoud voorzien en zou hij dan u, een meisje zonder geld kunnen trouwen? Neen, kind, zet dat geheel uit uw hoofd. Eduard is ook verre boven onzen stand.'

Mina verwijderde zich in stilte. Bernard zag haar meermalen schreiend nederknielen en met vuur een rozenhoedje bidden.

'Wat scheelt er aan Mina?' vroeg hij vol bezorgdheid.

'Bernard, ik zal het u niet ontveinzen. Eduard bemint mij en ik hem. Gisteren nog heeft hij dat gezegd, maar er bijgevoegd dat hij geen verlof tot een huwelijk kon bekomen, als het meisje zijner keuze niet ten minste twee duizend gulden ten huwelijk kan aanbrengen. Zoo was de wil van zijn papa. Eduard is te braaf om in iets ongehoorzaam te zijn.'

Bernard ging stilzwijgend heen. O met zijn bloed had hij de twee duizend gulden willen koopen; niets toch verlangde hij zoo vurig als dat huwelijk. 'Moeder, moeder,' zuchtte hij meermalen, 'gij hebt het geluk uwer kinderen in handen gehad en het weggeworpen. Had ik nog maar het geld uit de bank, ik zou het u niet geven.'

Nooit had zijn moeder hem nog een enkel woord over dat geld gezegd.

Een half jaar was verloopen, een tijd van ziekte voor Bernard's moeder. De goede vrouw gaf bloed op, hoestte verschrikkelijk, alles deed een naderend einde voorzien.

Wel was Bernard's inkomen aanzienlijk vermeerderd, maar wat kostte niet een half jaar van aanhoudenden tegenspoed? Mina treurde, Eduard bezocht het huis minder dan vroeger.

Moest dat huisgezin vroeger zóó gelukkig, zoo plotseling in den diepsten rouw gedompeld worden?

Op zekeren morgen kwam Bernard niet op den gewonen tijd van het kantoor. Een der kinderen, die uitgezonden waren om naar tijding te vernemen, kwam terug met het bericht dat Bernard drie dagen verlof had bekomen, om voor familiezaken een noodzakelijke reis te doen.

Doodelijk ontstelde de moeder. Machteloos viel zij in haren stoel neder, en liet de armen langs het lijf neêrzakken.

‘Wat zal mij nu overkomen,’ zeide zij.

Een der kinderen kwam met een brief aangeloopen. Mina brak hem open en las:

LIEVE MOEDER!

Onstel u niet over mijn afwezigheid, binnen drie dagen ben ik terug. Eenmaal heeft God mijn gebed verhoord, ik hoop dat Hij in zijn almacht en goedheid mij weder verhooren zal. Wat ik doe, het is alles voor u en Mina en mijn beide andere zusters.

Uw liefhebbende zoon

BERNARD.

‘O God, de bank,’ riep de weduwe, bedekte het aangezicht met beide handen, werd door een vreeselijken hoest overvallen, en toen deze begon te wijken, vloog haar een breede stroom bloed over borst en aangezicht.

Mina behield haar tegenwoordigheid van geest. In haar armen hield zij de lijdende vrouw vast, gaf haar frisch water te drinken en bracht haar met de grootste omzichtigheid ter ruste. De geneesheer werd ontboden; uit den ernst waarmede hij de lijderes onderzocht bleek het Mina dat de geliefde zieke in bedenkelijken toestand verkeerde. De geneesheer schreef rust en kalmte voor, gaf een recept en beval dat de pastoor moest ontboden worden.

Mina bleef kalm.

‘Bernard, Bernard, zuchtte de arme vrouw met gebroken stem, geld uit de loterij brengt...... geen...... geluk....... aan.’

‘Stil moeder,’ smeekte Anna, ‘de dokter schreef dat voor.’

De priester verscheen. Op zijn borst rustte in een zilveren doos de verborgen Zaligmaker. Hij zette de bus vol eerbied op een klein tafeltje neder, met een helderwitte linnen doek overdekt, waarop een kruisbeeld, een brandende waskaars, twee kristallen bekertjes, een met wijwater en een palmtak, een ander met frisch water geplaatst waren. Eenige oogenblikken bleef de priester met de kranke alleen. Toen kwam Mina met haar beide schreiende zusters binnen. Mina was kalm, haar oogen straalden met ongewone helderheid, buitengewone vervoering gaf aan haar gelaat een verheven schoon voorkomen.

De priester besproeide de lijderes en het woonvertrek met het gewijde water, en begon de plechtigheid der ziekebediening.

Zichtbaar namen de krachten der weduwe af.

Met den diepsten eerbied nuttigde zij het H. Sacrament, ontving het H. Oliesel, en de laatste algemeene absolutie waaraan een volle aflaat verbonden is.

Nog een woord van troost en de priester verliet het vertrek.

‘Uw moeder is zeer ziek,’ zeide de pastoor tot Mina; ‘haar toestand is vol gevaar, het kon dezen nacht wel afloopen,’ vervolgde hij.

‘Is het zoo ernstig,’ vroeg Mina.

‘Ja. Als het zoover mocht komen, laat mij dan aanstonds roepen; vergeet niet, vooral in het uur van sterven, uw moeder dikwijls den naam Jezus te laten uitspreken; als zij het niet meer doen kan, doe gij het dan luid en hoorbaar. Daaraan is een volle aflaat verbonden.’

‘Waar is Bernard toch?’ vervolgde de pastoor.

‘Bernard is op reis, Mijnheer pastoor.’

‘Zeker voor het kantoor, dat het nu juist zoo moet treffen,’ en met deze woorden verliet hij het huis.

Mina kwam terug in de kamer en spoedde zich naar de legerstede. In die weinige oogenblikken had zij opnieuw veel aan haar moeder verloren; toch speelde om de lippen der vrouw een zoete glimlach. Zonder vrees zag zij het groote uur naderen.

Zij bood Mina de bevende hand.

'Het is gedaan, en gij.... Waar is Bernard? Bernard, Bernard.... geld uit de loterij.... geld van de bank.... geen geluk.... Wie zal nu voor u.......' En het woord bestierf haar op de lippen.

Eenige oogenblikken van diepe stilte volgden.

'Moeder,' zeide Mina met vaste stem.

De weduwe opende haar oogen, en wederom zweefde een zoete lach om haar lippen, toen zij Mina zag.

DE ROTS BAYARD BIJ DINANT.

'Moeder,' zeide Mina andermaal.

Met groote oogen zag de stervende haar dochter aan.

'Moeder,' zeide Mina ten derden male. 'Verstaat gij mij?' vroeg zij nu.

'Ja,' knikte de stervende.

‘Ik zal niet trouwen; ik zal bij de kinderen blijven totdat zij verzorgd zijn,’ sprak Mina, met haar hand ten hemel wijzend als riep zij God tot getuige aan.

Op dat oogenblik richtte zich de stervende overeind, breidde haar armen uit, en sprak met holle stem:

‘God, ik dank u.... ik zegen u Mina, U, lieve kinderen, ik zegen

DE REIZENDE MUZIKANT.

Bernard ook en vergeef hem. Ach dat geld;.... dat geld....' En zij zonk uitgeput in het kussen neder.

Het stervensuur was aangebroken.

De reliquie van de H. Barbara werd om den hals der stervende gehangen, hardop bad Mina de gebeden der stervenden, gaf haar moeder een brandende waskaars in de hand, sprak herhaaldelijk den naam Jezus uit en ontving de laatste zucht van haar moeder, die den geest gaf met het hoofd geleund op de borst der beminde heldhaftige dochter. Haar laatste woorden waren, 'Bernard, Jezus ontferm u over hem.'

Drie dagen later bewoog zich een kleine lijkstoet door de straten. Achter het lijk volgde een jong man, waggelend op zijne beenen als ware hij bevangen door drank, met de handen voor het aangezicht, bitter schreiend.

Het was Bernard.

Hij kwam van de bank om zijne moeder te begraven. Toen hij terugkeerde in de woning, waar hij zijn moeder niet meer levend vond, greep een hevige koorts hem aan.

Wat baatte het hem nu dat hij ook dezen keer zeer gelukkig gespeeld had en met vier duizend gulden was teruggekeerd.

Toen hij genezen was vond hij het geld onaangeroerd.

'Bernard,' zeide Mina op zekeren keer dat zij in druk gesprek was geweest met Eduard, 'ik heb moeder beloofd niet te zullen trouwen voor onze beide zusters verzorgd zijn.'

Het was goed ook dat Mina die mannelijke belofte had afgelegd. Bernard's gezondheid was te hevig geschokt. Nog een paar jaren sleepte hij zijn kwijnend lichaam voort, maar werd spoedig ten grave gedragen.

'Het is waar,' zeide hij op zijn sterfbed, 'moeder heeft gelijk, geld uit de loterij, geld uit de bank brengt geen geluk aan.' Met den troost dat zijn stervende moeder hem vergiffenis geschonken en gezegend had gaf hij den geest.

Mina volbracht haar belofte. Na zes jaren gewacht te hebben werd zij de beminde echtgenoote van Eduard, die haar bij het overlijden zijns vaders huwde, zonder dat zij twee duizend gulden ten huwelijk bracht.

Elp Verren.
Eene iersche vertelling.

Nkeliger kerel dan Elp Verren, de klokkenluider, was er in 't iersche stadje Monagham niet bekend.

Kort van gestalte als een dwerg en uitermate leelijk van gezicht en voorkomen maakte hij door zijn gansche kleine persoonlijkheid, maar vooral door zijn rustelooze zwarte oogen een bijzonder onaangenamen indruk, terwijl de stoppels van een zwaren baard om mond en kin, een voortdurend grijnzende glimlach en de weinige zwarte tanden, die hem nog overgebleven waren, bij menigeen het denkbeeld opwekten van een bulhond.

En werkelijk, hij blafte ten naasten bij gelijk een bulhond iedereen aan, die hem iets had te vragen. Moest hij de klok luiden voor eenig vreugdefeest, dan teekende de meest wanhopige spijt zich op zijn gelaat. Mocht hij het teeken geven ter begrafenis of tot eenig ander treurig voorval, dan glinsterden zijn valsche oogen nog wel tienmaal te meer wegens leedvermaak.

Gelijk een steenuil woonde hij in een hoek van den klokkentoren bij het kerkhof, elk ander gezelschap vermijdend behalve dat van zijn eenige twee huisgenooten, een zwarten kater en een grooten zwarten bloeddog.

Tusschen deze twee zwarte gezellen zat hij ook in zijn vertrek, bij het vuur op den Nieuwjaarsavond waarvan wij thans gaan vertellen.

‘Nog een half uur,’ zeide hij luid tot zich zelven, ‘dan galmt de eerste klokslag van twaalf uur door de lucht, dat er een nieuw jaar aanbreekt. Klein en groot mag zich dan verheugen weêr een stap nader bij den grafkuil te zijn. Een hoop van dat gespuis staat reeds op straat, om met het geluid der klok hun vreugdegeschreeuw te vereenigen. 'k Wou, dat de toren hun op de ribbenkast viel!’

‘Ho! ho! ho!’ zoo lachte hij na een wijle over zijne afschuwelijke verwensching nagedacht, en zich de verwezenlijking er van reeds voorgesteld te hebben.

‘Ho! ho! ho!’ zoo weêrgalmde het uit de graven der dooden en uit het nabijzijnd knekelhuisje. ‘Ho! ho! ho!’ klonk het nogmaals aan zijn beide zijden en verschrikt blikte Elp naar zijn hond en kater of zij 't ook soms waren, die zijn helschen lach zoo van harte wisten na te bootsen. Doch bij 't opzien bemerkte hij dat de kater op echte kattenmanier zich de slaap uit de oogen wreef en dat de zwarte dog zeer onverschillig geeuwde alsof er niets gebeurd was.

‘Zijt gij het geweest of niet?’ vroeg Elp, terwijl hem een angstige huivering, zooals hij nog nooit in zijn leven gevoeld had door de leden trilde.

‘Hebt gij dan niet gezien?’ antwoordden hond en kat bijna eenstemmig en weder weêrgalmde het: ‘Ho! ho! ho!’

‘Het was slecht van mij gehandeld, dat ik die verwensching uitsprak,’ zeide de verschrikte Elp.

‘'t Is niet de eerste keer, dat gij zoo iets doet,’ antwoordden wederom de beide dieren. ‘Deze verwensching was voor u maar een kleinigheid. Gij zijt er altijd op uit om anderen leed toe te wenschen. Welaan, hoor nu maar eens goed, of wij ook om u lachen.’

En toen op nieuw het Vreeselijke ‘ho! ho! ho!’ weêrklonk, viel de dwerg van schrik in bezwijming. Hij vermande zich echter en de handen naar de dieren uitstrekkend, sprak hij:

‘Wat belet mij, beestengoed, dat ik u de keel toewring en u morgen bij 't krieken van den dag met een steen in de gracht gooi!’

‘Ho ho!’ riepen de dieren als uit eenen mond. ‘Morgen doet gij niets. Of denkt meester Elp morgen nog te leven?.. De wijzer der klok wijst op de laatste stonde des jaars, maar alvorens het nieuwe aanvangt, zullen wij onzen plicht volbrengen, zoo althans niemand door zijn voorbede de wrekende hand des Hemels van baas Elp afkeert.’

Elp Verren hoorde met steeds klimmende ontsteltenis zijn doodvonnis. Het koude zweet parelde hem op 't voorhoofd en droop op zijn sidderende handen. De hond aan zijn zijde wies tot een Vreeselijken leeuw en de kater werd op eenmaal grooter dan de grootste tijger.

‘Welaan, dappere man,’ voegden hem de dieren toe, ‘gij, die altijd zoo hardvochtig en wreed jegens anderen geweest zijt, toon nu uw moed tegen ons. Doch begin er

spoedig mede, want de oogenblikken, die gij nog hebt te leven, zijn geteld. Zie, wat is het toch goed, dat gij gezorgd hebt, u nooit onder de armen en verlatenen eenige vrienden te maken. Als er nu maar een dier arme moeders was, die gij zoo dikwijls verachtend hebt toegesnauwd, om voor u te bidden, als er nu maar één arme bedeljongen u ter hulp snelde van de velen, voor welke gij zoo menigwerf onder de vreeselijkste verwenschingen de deur hebt gesloten, dan zouden wij niet het genoegen hebben u over eenige oogenblikken eens warm in de klauwen te drukken. Nu, gij zijt voor arme moeders en kinderen altijd een weldoener geweest, zij zullen u nu ook wel bijstaan, zou het niet, meester Elp?'

De dwerg gevoelde de gansche kracht van dit spottend verwijt. Nog dienzelfden morgen had hij een armen knaap, die hem om een aalmoes bad, onder vloeken en razen meêdoogenloos weggejaagd. Hij had met duivelachtig vermaak zich de handen gewreven, toen hij het kind eindelijk in een arme hut zag sluipen, waar zijn moeder ziek en door gebrek uitgeteerd hulpeloos op het stroobed lag uitgestrekt. O! hoe gaarne had hij geheel zijn schat dien hij met zooveel moeite had bijeengeschraapt, willen geven, zoo hem nu die arme weduwe met haar kind uit de dreigende klauwen der helsche gedrochten wilde redden!..

Aan al zijn ledematen rilde de anders steeds zoo gevoellooze booswicht; elk oogenblik schenen de vreeselijke ondieren hem meer en meer te naderen. Voor 't eerst sinds de jaren zijner kindsheid verhief de ongelukkige door den nood gedwongen om redding den blik ten hemel....

Zie, daar bemerkt hij voor zijn deur een arme zieke vrouw met haar kind.

'Zijt ge nu weêr heel beter, moeder?' vraagt de kleine.

'Ja, Jozef,' antwoordde de weduwe Owen. 'God is met ons geweest. Hij wil dat wij ook den rijken man dankbaar zijn, die ons uit den nood heeft gered door aan Jozef en moeder zoo liefderijk brood en vleesch toe te deelen.De hemelsche Vader geeft aan zijn kinderen ter rechter tijd datgene, wat zij noodig hebben. Hij zal ook ons niet vergeten.'

'Ja, maar de booze man, die Jozef van het kerkhof heeft weggejaagd en klappen gegeven, zal van den hemelschen Vader niets krijgen, niet waar moeder?'

'Neen, mijn kind,' hernam de weduwe met hare hand het krullenkopje van haar kind zachtkens streelend, "zoo moogt ge er niet over denken, Jozef. 'Doe goed die u haten en zegen hen die u vloeken,' dat heeft onze Lieve Heer ons geleerd. Daarom laat ons nederknielen en bidden wij voor den man, die Jozef kwaad heeft gedaan.'

Moeder en kind knielden neder en baden het Onze Vader. Van de torenklok dreunde de eerste klokslag van het middernachtelijk uur.

Elp luisterde met opgetogenheid naar het gemeenschappelijk gebed der beide armen. Aan zijne zijden brulden de dreigende gedrochten nog vreeselijker dan ooit, de dreunende tonen der klok schokten hem door merg en been, toch klonk boven het helsch geraas hem de hemel-

sche melodie der kinderbede in de ooren. Toen de klok elf uur sloeg, vernam hij duidelijk de woorden:

'Vergeef ons onze schulden!'

'Vergeef ons onze schulden!' stamelde ook Elp terwijl tranen van berouw zijn wangen bevochtigden.

'Gelijk wij vergeven onzen schuldenaren,' baden moeder en kind.

Toen sloeg de klok twaalf.... Elp Verren ontwaakte uit zijn droom. Hond en kat lagen aan zijn zijde vreedzaam als gewoonlijk te sluimeren, doch de dwerg wierp zich, door dit droomgezicht verlicht, biddend op de knieën, smeekte den Hemel om vergeving voor zijn misdaden en verzoende zich met God en de menschen.

Een knappe jongen van lichaam en postuur werd de dwerg wel is waar nooit; zijn lichaam behield de kleine gestalte en de tanden, die hij verloren had, bekwam hij niet weder. Elp Verren bekommerde zich hier ook minder om. Zijn hoofdstreven was voortaan zijn ziel rein te houden en Gode welgevallig te zijn. Hij leefde om voor zijn evenmensch nuttig te zijn en nooit meer verliet eenige arme ongetroost zijn deur.

'De armen zijn de vrienden van God' herhaalde hij meermalen, 'en wat wij den minste Zijner broeders gedaan hebben, dat hebben wij Hem gedaan!'

J.V.D. BOSCH.

's Heeren worp bij de Forsietes-bron.

Waar de Oceaan langs Duitschland stroomt
   Lag (eeuwen is 't geleên)
Een eiland 'Forsietland' genaamd,
Een oord in d'ouden tijd befaamd
   Bij Saxer, Fries en Deen.

Daar borrelde de waterbron,
   'Forsietes-bron' gezeid;
De mare ging: 'al wie de borst
Aan 't heilig bronnat laven dorst,
   De dood was hem bereid.'

En telken jaar, na Wintertijd
   Bracht menig vorst en stam
Zijn hulde door een offermaal
Hier aan den god van 't oorlogsstaal,
   En slachtte er vaars of lam.

Ook Radboud, Friesland's stugge vorst,
   Kwam hier te bedevaart:
Een dubbele ossendrift voert hij
Tot god Forsietes feestgetij,
   En wijdde hem zijn zwaard.

Met satans-vreugde en helsche drift
   Sprong vorst en krijg'renstoet
Om 's afgods altaar dart'lend rond,
Dat op een rots bij 't bronnat stond,
   En plengde er runderbloed.

Maar eens.... - juist hield de vorst ten slag
  Het offermes gereed,
Toen eensklaps, 't aanzicht dood'lijk bleek
Terwijl hij naar den oever keek,
  Het staal zijn vuist ontgleed.

Wie had, Forsietes naam ten hoon,
  Den offeraar gestoord? -
Met kalmte en onbeschroomd gemoed
Treedt statig ginds een mannenstoet
  Naar 't heilig water voort!

En dondrend, als 't gebrul eens leeuws
  In eigen hol gewond,
Weergalmt een kreet van wraak en moord
Door 't anders stil en vreedzaam oord,
  Schrikwekkend in het rond.

'Forsiet,' barst Radboud gillend uit,
  'Forsiet, waar is uw macht?
Hoe blijft - al schendt m' uw heiligdom -
De bliksem uwer almacht stom!
  Wáár is uw godenkracht?'

'Ga, Horsa, ga, uw vorst gebiedt,
  Snel naar de heil'ge bron,
Sleur dien verwaten vreemdeling
Hervoort tot in deez' offerkring,
  Hem rijz' geen tweede zon!'

Hij sprak.... - en van de bron, daar ruischt
  Een stemme zoet en zacht, -
Maar dra verdreef een gruwb're schaar
De vreemdelingen naar 't altaar,
  Waar 't vreeslijkst lot hen wacht.

Een achtb're grijsaard treedt hervoort
  Met diep gegroefd gelaat,
Dat tintelend van zaligheid
En, bij een blik vol majesteit,
  Een hooger kracht verraadt.

't Is Willebrord, de Godsgezant,
  Die daar zijn voetstap drukt,
Omringd van 't jeugdig deensche bloed,
Dat hij met Gods woord heeft gevoed,
  En satan heeft ontrukt.

'Treed nader, grijze! dubb'le vloek
  Draagt ge op den vuigen kop!
Verneem wat straf den snoodaard wacht,
Die spotte met Forsietes macht -
  Daar staat de doodstraf op!'

De grijze bisschop slaat geen acht
  Op 't volk, dat om hem stoeit,
Maar voert den grammen vorst nabij
De nieuw gedoopte christenrij,
  Uit Forsiets bron besproeid.

‘Die vloek,’ zoo luidt het, ‘vorst, die vloek
Dale op dat steenen beeld!
Ik ben een bô van grooter Heer,
Ik kniel niet voor Zijn maaksel neer,
Ik doe wat Hij beveelt.’

‘Slaakt, Friezen, slaakt de wreede boei,
Waarin Forsiete u knelt!
Ik breng u 's Heeren heilig woord,
Dat uit den hemel is gehoord,
En de aarde vrede meldt.’

‘Wat vrede!’ buldert Radboud uit
In overkropt gemoed,
‘Gij hebt het heilig vocht geraakt!
Forsiete, laat gij 't ongewraakt?
Eischt gij geen schuldig bloed?’

‘Neen, helgebroedsel, 't lot besliss’
De dood is u bereid!
Want van de tien, die 't godsbevel
Vermetel schonden, is de hel
‘Aan éénen toegezeid!’

Het garstenvocht verhit den kop,
Terwijl hun wraaklust brandt,
De teerling valt!.... - de heiden mort,
Het lot viel niet op Willebrord,
Zijn worp deed 's Heeren hand.

Het tweede daglicht zag het spel
In hoop en vrees herhaald,
Maar weêr klonk uit der heid'nen mond
Met spijt het reddend ‘vrij’ in 't rond:
Weêr had hun hoop gefaald.

Tot driemaal zag de zon dien strijd,
En driemaal klonk het ‘vrij’
De Fries erkent nu hooger macht
Dan god Forsietes oorlogskracht,
En staakt het feestgetij.

ANT. W. SCHRÄDER.

Pater Abraham à Santa Clara.
De hoovaardige narrin.

Toen de H. Martelares Catharina in de gevangenis lag, heeft haar een duif gedurende twaalf dagen het noodig voedsel komen brengen. De H. Remigius was zoo zachtmoedig, dat de musschen met hem aan tafel spijsden en de kruimeltjes opzochten. Toen de H. Medardus nog een kleine knaap was, stond hij in 't midden van een vlak veld in een zwaren plasregen; doch zoolang de regen duurde, zweefde er een adelaar met uitgestrekte vleugelen boven zijn hoofd en bedekte hem zoodanig dat er zelfs geen druppeltje was, 't welk den heiligen jongeling raakte. Zekere raaf, die den H. Columbinus een handschoen ontstolen had, bracht dezen aan den heiligen man op diens bevel aanstonds weder. De H. Franciscus in de woestijn Averva zijnde werd door een valk elken nacht gewekt, om de getijden te zingen. De H. Brigitta liet de wilde eenden bij zich komen en speelde er mede. De zalige Ida van Leeuwen heeft al de hennen en hanen van een zeker dorp bijeengeroepen, welke met uitgestrekte halzen verschenen en niet vertrokken voordat het H. Evangelie der mis geëindigd was.

In de kronijken en levensbeschrijvingen der heiligen leest men nog ontelbaar vele andere wonderwerken, welke de almachtige God door de redelooze dieren heeft gewrocht, doch nooit wordt er melding gemaak, dat iets dergelijks door een pauw gebeurd is. Waarom zulks? Omdat de pauw het symbool is der hoovaardij. ‘Hoovaardij is een gruwel voor God en de menschen! De hoovaardij is van God en de menschen gehaat!’

't Is intusschen een onloochenbare waarheid dat de zonde van hoovaardij over de geheele wereld woedt, ja, menig menschenkind den strik der ijdelheid om zijn lichaam slaat en vooral vele dames met haar neus tusschen hemel en aarde doet hangen. Dames, ja wel! Weet ge wel wat het woord Dama in 't latijn beteekent? In 't hollandsch vertaald beduidt het niets meer of minder dan das of reebok!... Wat dier wil er hooger klimmen en klauteren dan een das? En wie wenscht er hooger te stijgen dan een trotsche vrouw!... Gaat je gang maar, hoovaardige zottinnen. Vergeet vooral niet, om groot te schijnen, je laarsjes met hooge hakken aan te trekken! Siert je haarbundel maar op met linten en strikken. Zet veêren en pluimen op je hoed zoo groot als die van een tamboer-majoor. Denkt er echter wel aan, dat God aan de trotschen weêrstaat, aan de nederigen daarentegen zijn genade schenkt.

Hebt gij er wel eens aan gedacht, waarom de booze vijand in de gedaante van een slang in 't Paradijs aan Eva verscheen? Waarom kwam de duivel niet bij haar als een kat, die zij kon aaien, strijken en streelen? Waarom niet als een klein schoothondje, waarop menige dame bijzonder verzot is? Waarom niet als een duif? Zoo'n diertje had Eva op de schouders kunnen gaan zitten, haar met haar bekje in de ooren kunnen kittelen en met haar lieflijk gurugis een of ander geheim toe kunnen fluisteren. Waarom niet als een papegaai, dewijl toch van dit beest menige dame een zeer groote vriendin is? Waarom niet als een vos, een haas, een zeerob of een ander dier? Waarom juist als een slang?

De geleerden geven hiervoor verschillende redenen aan, maar ik voor mij ben van oordeel, dat de duivel enkel en alleen de gedaante eener slang heeft aangenomen, dewijl de huid van zoo'n dier wanneer het ineengerold is, veel weg heeft van een

spiegel. De duivel wist heel goed, dat Eva, wanneer zij eerst haar eigen beeld in dien levenden spiegel had gezien veel makkelijker dan anders zijn leugen zou gelooven, dat zij een godin zou worden; ‘eritis sicut dii.’ ‘Ho! ho!’ dacht Eva, ‘mijn man zal nu voortaan mij niet meer eenvoudig: ‘Evatje of vrouw,’ maar heel deftig: ‘mijne godin of mijn goddelijke schat’ moeten noemen.’

Als de hoovaardigheid komt, zal de schande ook komen. Eva heeft zulks ondervonden en al degenen, die zich verhoovaardigen, zullen vroeg of laat dezelfde ondervinding opdoen. Neen, narrinnen, waant niet, dat gij godinnen zijt, die ieder moet aanbidden en vereeren. Pulvis et umbra, stof en asch, ziedaar uw bestanddeelen. Gij zijt een zinnebeeld der wisselvalligheid, een spiegel der rampzaligheid, een herberg van ongemakken, een huis vol rampen, een verblijf vol onreinheden! Gij zijt een tuin, maar een tuin vol distelen, een boek vol ezelsooren, een appel vol wormsteken, een akker vol onkruid, een apotheek vol assa foetida, kortom een lirum larum vol hoogmoed en hoovaardij.

Nicolaas Causinus verhaalt, dat er te eeniger tijd te Parijs een mevrouw leefde, die niet weinig van 't hondje was gebeten. Haar grootste verdriet bestond hierin, dat zij ten naastenbij geen haren meer op 't hoofd had, daar deze ten gevolge eener ziekte waren uitgevallen. Bij gebrek aan eigen haar droeg zij bundels en vlechten van vreemde haren, en 't mooiste van de grap was, dat zij zich op deze vreemde waar zelfs nog verhoovaardigde en meende dat er geen knapper Sint-Nicolaas-pop was dan zij. Op zekeren keer nu gebeurde het eens, dat, terwijl de juffer naar de kerk ging, er uit een huis, waar zij passeerde, een aap te voorschijn kwam gesprongen, die het hoovaardig afgodsbeeld op de schouderen ging zitten, haar plunjes, haarlokken, linten en strikken van 't hoofd trok, zoodat zij met haar kalen knikker tot spot van al de voorbijgangers verstrekte. Toen was het waarlijk: ubi superbia, ibi et contumelia. Waar de hoovaardij is, zal ook de schande zijn. Indien er tegenwoordig ook zulke apen waren, die onze dames al het vreemde haar van 't hoofd aftrokken, o! wat zouden er niet een menigte kale knikkers voor den dag komen!

Er was eens een gravin, die 't ook verbazend hoog met zich zelve op had. Zij meende dat zij van een heel andere stof was dan andere menschen en als zij op zekeren dag in haar tuin wandelde, waar de knechts en meiden druk aan 't werk waren, troostte zij deze met de woorden: ‘je moet maar aan 't werken gewoon worden, kanalje, want in de andere wereld zal 't geen haar beter met je gaan en je zult daar ook moeten werken tegen de klippen aan.’ Een verstandige boerin, die dit hoorde, liet de trotsche madam eerst uitspreken en antwoordde haar daarop zeer beleefd: ‘ja, mevrouw, dat zegt ge wel, ik geloof dat de arme lui het hiernamaals zeer druk zullen hebben, want ik denk, dat zij den heelen dag hout en stroo zullen moeten aandragen om de rijken des te beter te doen zweeten, die hier op aarde de armen minachtten en hen als honden hebben behandeld.’

Hier ziet ge een trotsche Jesabel,
Zij heeft den pauw tot haar gezel
En meent, dat ieder haar moet groeten;
Maar schoone pop, kijk naar uw voeten
Gij treedt door enkel vuil en slijk
En wordt er morgen aan gelijk.

Dat compliment, hoovaardige narrin, moogt ge in uw zak steken. Ge kunt er overigens deze woorden van den H. Augustinus bijdoen: ‘behalve eenige geldelijke rijkdommen, zijn de arme lieden, die van de rijke een aalmoes vragen, even goed als diegenen, van wie zij ondersteuning verlangen.’

Trotsche wereldapen, denkt er eens wel aan, wat gij geweest zijt, wat gij tegenwoordig zijt en wat gij over vijftig, zestig jaren zijn zult. Vooral, wanneer ik dit laatste overweeg, dan moet ik ijzen en beven.... O! wie zal het mij zeggen, hoe menige pronkzieke staatsdame in den laatsten dag des oordeels bij de bokken aan de linkerhand zal staan en hoe menige nederige bedelaarsvrouw zich zal mogen verheugen van ter rechterzijde geplaatst te wezen?.... Voorzeker velen zullen er zijn, die eens zullen wenschen om bij een eenvoudigen boer in den hemel te zitten, in plaats van bij een edelman in de hel....

Wij hopen niet dat onze lezeressen zich aan de taal van pater Abraham zullen ergeren. Deze beroemde duitsche priester had zich voornamelijk ten doel gesteld de misbruiken, die in maatschappij en huisgezin waren doorgedrongen, aan te randen en hij bezigde daartoe scherpe wapenen. Als hofprediker heeft hij niet geaarzeld den kanker der modezucht in de groote wereld aan te toonen; men kan uit bovenstaande zien, dat reeds in zijn tijd de hoovaardigheid zeer door de mode geprikkeld werd, en hij heeft destijds zeker wel zijne reden gehad, om die heerschende zonde zoo krachtig aan te vallen.

[Nummer 39]

De Sint-Pietersberg bij Maastricht.
(*Vervolg en Slot.*)

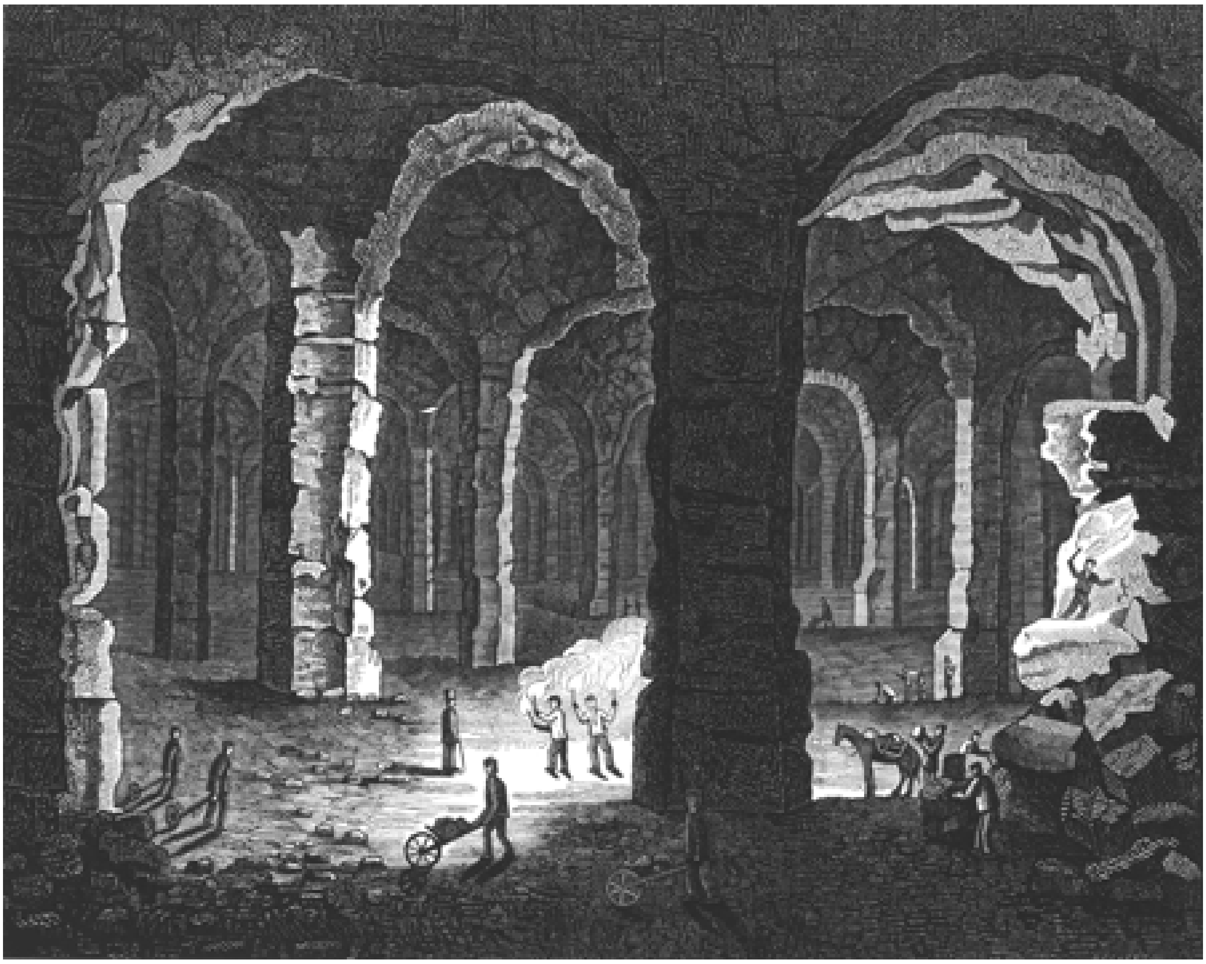

DE SINT-PIETERSBERG BIJ MAASTRICHT VAN BINNEN GEZIEN.

De ingang, waardoor de gids den bezoeker den berg binnenleidt, is niet die groote natuurlijke grot; aan den Maaskant heeft men opzettelijk voor dat doel een anderen ingang uitgehouwen; hij is met een deur gesloten, waarvan de sleutel door den burgemeester van Sint-Pieter bewaard wordt, bij wien de gids hem telkens moet halen en terugbrengen. Dit is een waarborg voor den vreemdeling dat geen valsche gidsen hem in die onmetelijke gangen doen verdolen; de wettelijk erkende gidsen zijn vertrouwde mannen, die alvorens toegelaten te worden, doorslaande bewijzen hunner bekwaamheid moeten geven, ja zelfs een eed afleggen; het is in Maastricht

ook ongehoord dat iemand, die met een ech'en gids den berg inging, verloren raakte; zelfs al mocht den gids een onvoorzien toeval overkomen, men zal toch wel gered worden, mits men slechts geduldig op de plaats blijft wachten zonder zelf een ui weg te willen zoeken; indien de gids namelijk den sleutel niet op zijn tijd terugbrengt zal er aanstonds een andere gids den berg worden ingezonden om de gevangenen te verlossen. Het is ook wel noodig goede waarborgen te bezitten, wil men deze onderaardsche reis met genoegen volbrengen.

Want men behoeft slechts een klein gedeelte van dien onmetelijken doolhof doorgewandeld te hebben om de ontzettende waarheid in te zien, dat al wie hier het spoor bijster raakt zich zelven levend heeft begraven. In den gloed der fakkel vertoonen zich in alle richtingen een menigte doolhoven van bogen en zuilen, die trapsgewijze in de duisternis wegduiken, zich in hunne onbestemde gedaante bij den eersten indruk als eenvormig vertoonen en naarmate men voortgaat in het donker verschiet voor ons wegvluchten. Op een zeker punt van de onderaardsche gewelven gekomen, verzoekt de gids de bezoekers een oogenblik in het donker alleen te blijven staan en slaat met zijn fakkel een zijgang in. Dan wanneer de leidsman met het licht is verdwenen, en geen enkel zintuig ons met eenig wezen buiten ons in gemeenschap stelt, gevoelt men eerst ten volle het indrukwekkende dier eindelooze eenzaamheid. Het kille der lucht, de ontzettende duisternis, de doodsche stilte, alles doet gevoelen dat men zich hier in een andere wereld bevindt, waar noch dag noch nacht, noch Winter noch Zomer aanbreekt, die den mensch van zich afstoot al is zij ook door hem geschapen. Na een schijnbaar langdurigen tijd, doch werkelijk na een kort oogenblik ziet men in de verte een klein dwaallichtje uit den grond oprijzen: het schijnt te naderen, in de onzekere flikkering van dat lichtje ziet men een dwerg, die insgelijks langzamerhand uit den grond komt opkruipen. Daar staat hij met de opgeheven fakkel naar ons toegekeerd, als om de bezoekers zijner onderaardsche woning in oogenschouw te nemen. Dit waarlijk tooverachtig tooneel heeft men den naam van geestverschijnsel gegeven; door de werking van het perspectief schijnt de gids in den gang, die sterk naar beneden loopt, na zijne kortstondige verdwijning in uiterst kleine gestalte uit den grond op te komen. Eene andere merkwaardigheid welke de gidsen aan de bezoekers altijd vertoonen is de druipbron. Daar staat een zonderling gevormde steen van ruim een halve el hoogte, van boven uitgehold door een waterdrop, die regelmatig bij tusschenpoozen van het gewe'-f neêrvalt, en de holte door haar gevormd met een zuiver water vervult. Niet ver van daar staat een verschrikkelijk tafereel in ruwe doch indrukwekkende trekken met houtskool op den wand afgebeeld; men ziet er de beelden van eenige Franciscaner-monnikken levenloos op den grond uitgestrekt. Zij waren leden van het voormalige klooster van Slavante en hadden zich roet eenige gangen van den berg gemeenzaam gemaakt; zij schenen het plan opgevat te hebben om in een of andere verlaten plaats der galerijen een onderaardsche kapel op te richten en om zulke plaats te vinden waagden zij zich eens in gangen, die hun onbekend waren, en wellicht door niemand gekend werden, zonder andere voorzorg dan een draad, die in de bekende groeven werd vastgemaakt om den terugweg aan te wijzen. Maar welk een ontzettende gewaarwording moet hen bevangen hebben, toen zij onder het terugkeeren gaandeweg den draad opwonden, en gevoelden dat hij was afgebroken en hun dus niet meer tot gids kon verstrekken. Daar stonden ze radeloos te staren op het uiteinde van hun afgesneden levensdraad; hij was tegen de scherpe kanten van den wand stuk geschuurd. Tevergeefs liet de overste van het klooster toen zij niet terugkeerden hen aanstonds zoeken; dagen verliepen en zij werden niet gevonden. Wie durft zulk een toestand te schetsen? In den bloei des levens, in volle bewustzijn, bedolven in het graf! Wie gevoelt het niet; vertwijfeling en wanhoop zijn hier de eenigste woorden der natuur. Maar neen die wanhoop heeft hen niet overmeesterd; het geloof sterker dan de dood had ze buitengesloten; stervend hadden zij Gods heiligen wil aanbeden, want na zeven dagen

zoekens vond men hier op deze plaats hunne lijken op den grond uitgestrekt met den rozenkrans in de hand.

Maar haasten wij ons van deze droevige geschiedenis tot den berg zelven terug te keeren. Er is een gedeelte der onderaardsche gewelven dat zich door meerdere regelmaat en hoogere bogen onderscheidt, men heeft dit den naam van Ouden- of Romeinschen Berg gegeven, daar het volk gelooft dat het door de romeinsche krijgslieden is uitgegraven. Boven op den berg bevindt zich de ruïne van een oud, sterk kasteel, dat den naam draagt van toren van Calsar en van mergelsteen gebouwd is; bevoegde oudheidkundigen houden het echter voor een ruïne uit de middeleeuwen. Dit gedeelte van den berg is echter weinig bekend, men weet niet juist hoever het doorloopt; de gidsen brengen er den bezoeker of in het geheel niet of slechts even in; daar gekomen aanvaarden zij den terugtocht doch langs een anderen weg die op een opening dicht bij Slavante uitloopt.

Omtrent den tijd, waarin de steengroeven geopend zijn, is men niet zeker; de oudste namen, die men op de wanden aantreft en als echt erkend worden, dagteekenen uit het begin der 13^e^ eeuw.

Indien men kon aannemen, dat de zoogenaamde Oude Berg werkelijk van romeinschen oorsprong is zou men hem niet later dan van de eerste helft der vijfde eeuw kunnen dagteekenen; want daar het uitbreken van zulke uitgestrekte groeven een groot getal soldaten geruimen tijd moest bezig houden, zouden zij zeker vervaardigd moeten zijn, toen de Romeinen nog in het rustig bezit dezer gewesten waren, en dit zijn ze na dien tijd niet meer geweest. Maar dat die groeven werkelijk door de Romeinen ontgonnen zijn, wordt door bevoegde mannen sterk betwijfeld. Tegenwoordig wordt er geen of bijna geen bouwsteen meer uit den eigenlijken Sint-Pietersberg gewonnen, men haalt er slechts mergelgruis uit tot bemesting van vette kleilanden waarvoor het door de kalkachtige bestanddeelen, die het bevat, zeer geschikt is. Op andere punten evenwel, voornamelijk op den rechter Maasoever wordt er nog veel goede bouwsteen gevonden; in de mijn is hij zeer zacht maar in de buitenlucht wordt hij na verloop van tijd merkelijk harder, mits men de volgende voorwaarden in acht neme: de steen moet in de muren op dezelfde wijze liggen als in den berg; de kant, die onder lag moet ook in den muur naar beneden gekeerd zijn wil men niet dat hij tot gruis uiteenvalle. Dit feit, dat door alle werklieden wordt bevestigd kan niet in twijfel getrokken worden en is ook zeer goed te verklaren; immers volgens die richting is de steen, gelijk wij gezegd hebben, laagsgewijze gevormd, door de zwaarte van het water en de boven liggende lagen ineengeperst, en het laat zich begrijpen dat hij ook die richting beter weêrstand biedt en aan de werking van het weder en aan de drukking, die hij in de muren moet doorstaan. De beste bouwsteen komt tegenwoordig uit de mijn van het dorp Sibbe, aan den rechter Maasoever op ongeveer twee uren gaans van Maastricht gelegen, ook uit de mijnen van Valkenburg wordt een goed bruikbare mergelsoort getrokken. Vele andere mijnen echter heeft men moeten verlaten, omdat de daaruit voortkomende steenen verweerden en uit elkander vielen; de oorzaak daarvan is gelegen in de omstandigheid, dat hetgeen het volk mergel noemt, een verzameling is van verschillende lagen, waarvan er slechts eenige goeden bouwsteen opleveren. De mergel is, gelijk wij gezegd hebben, niets anders dan een opeenhooping van verbrijzelde zeeschelpen en koralen met zand, een weinig vermengd met eene geringe hoeveelheid andere stoffen; men vindt er echter ook een menigte overblijfselen van andere waterdieren b.v. zeeappels, tanden en wervelbeenderen van visschen en amphibieën, beenderen en stukken van schildpadden enz. Het merkwaardigste stuk dat men in den Sint-Pietersberg heeft gevonden is de

kop van een waterdier, dat algemeen voor een soort van groote hagedis gehouden wordt; die kop heeft een aanmerkelijke grootte waaruit men tot de reusachtige afmetingen van dat dier kan besluiten. Opmerkelijk is het, dat in de dieper gelegen lagen, waar het gesteente een fijnere structuur en helderder witte kleur aanneemt en als dusdanig bij de natuurkundigen onder den naam van krijt bekend staat, de kalksteen wordt afgewisseld door regelmatig gelegene lagen van vuursteenen, die insgelijks schijnen te bestaan uit een opeenhooping van koralen en andere organische voorwerpen, die van kiezelhoudend water doordrongen, geheel versteend zijn.

Het regelmatig afwisselen dier lagen alsmede de ongeschonden toestand, waarin zoovele overblijfselen van weeke zeedieren gevonden worden, sluiten aanstonds het denkbeeld buiten dat deze ontzettend groote massa door een overstrooming van elders zou zijn aangevoerd. Putboringen hebben doen blijken dat de grondlaag der geheele landstreek bezuiden Sittard uit deze mergelvorming bestaat; men moet dus aannemen dat die streek, vroeger onder de zee was bedolven, en later door de opheffing van den bodem boven de oppervlakte werd uitgelicht Hiermede echter was de vorming van het landschap niet voleindigd; krachtige waterstroomen wier overblijfsels men nog heden in verschillende beeken terugvindt, hebben zich de kloven, door deze opheffing in den bodem veroorzaakt tot bedding gekozen, ze verder uitgespoeld en alzoo de menigvuldige elkander kruisende valleien gevormd, aan welke de landstreek het afwisselende harer natuurgezichten, hare bevalligheid en schoonheid te danken heeft.

Onze gravuren.

De hertogin Louise Françoise de Lavallière, in 1644 geboren, behoorde tot een der aanzienlijkste geslachten van 't fransche gewest Touraine. Aan 't hof van een der hertogen van Orleans als staatsdame opgevoed, leidde zij later een zeer ergerlijk leven aan 't hof van Lodewijk XIV. Tot inkeer gekomen zeide zij echter de wereld vaarwel en begaf zich in een klooster der Carmelitessen te Parijs, waar zij van 1675 tot 1710, het jaar van haren dood, als ‘Soeur Louise de la Miséricorde’ haar dagen in de uiterste gestrengheden en meer dan gewone versterving doorbracht. Het geduld der boetelinge gedurende de ziekten, die haar troffen, wekte de bewondering van hare mede-religieuzen, en in de geschriften, welke zij als kloosterlinge opstelde, is 't vooral deze deugd van volkomen onderwerping en lijdzaamheid, welke op de voortreffelijkste wijze uitschittert.

De tijden veranderen en wij met hen, en ook tusschen de vroolijke kwanten van vroeger en de bon-vivants van tegenwoordig is een merkbaar onderscheid.

Een jas en broek van de elegantste snede, een fantasiehoed en pincenez, waarvan een dubbel koordje statig naar beneden hangt, een spaansch rietje in de hand, een manilla of ten minste een dito rolletje, waaruit de rook omhoog stijgt, gefriseerde haren, een scherp gepunte snorbaard zijn even zoovele onmisbare attributen van den modernen bonvivant als de uil bij de godin der wijsheid.

Vergelijk nu eens bij zoo iemand het zoetemelksgezicht van een ontwikkeld levensburger uit vroegere tijden, toen de menschen er door een goed leven in hun gezicht nog als melk en bloed en niet zoo vaal en bleek als thans uitzagen. Bezie eens met aandacht dien gezonden broeder met zijn sneeuwwitte nachtmuts en saffraangelen slaaprok van gezondheidsflanel, en waag het dan nog in ernst te vragen of de tijden niet veranderd zijn en of de bon-vivants van vroeger niet slimmer waren

dan die van tegenwoordig, terwijl zij hun snijders en kappers wat minder doch hun magen des te meer werk verschaften.

Een eigen huis.
Auerbach naverteld door H.A. Banning.

EEN ZONDERLING PAAR.

Er was in het gansche dorp geen meisje te vinden zoo bedaard, zoo beschaafd in hare manieren als Sientje, de dochter van den overleden bakker Verpoorten. Haar vader was in zijn jongen tijd iemand, die meende dat de gansche wereld voor hem te koop was; hij wilde vooruit, hij. moest een groot heer worden en liet zijn dochtertje Rosine noemen; dat klonk hem voornaam in de ooren en onderscheidde haar nu al vast van de andere dorpskinderen, waarmede zij later toch nimmer omgang zou hebben, als eenmaal zijne wenschen en verlangens vervuld waren. De bakker was intusschen nu reeds lang dood en begraven; hij had zijn geld en goed verloren in processen met zijne buren en zijne dochter werd nu eenvoudig Sientje genoemd, even alsof zij nooit een vader had bezeten, die haar eens voor de groote wereld bestemde.

Sientje zat jaar in jaar uit bij den wagenmaker Kolders voor het raam te naaien. De vrouw van Kolders was eene zuster harer moeder. Die menschen waren kinderloos en Sientje had daar een goed leven kunnen hebben, doch zij was trotsch als haar vader en daarbij zeer eigenzinnig; zij wilde heerschen en gebieden en alles moest voor haar wil bukken. Zoo kwam het dan ook dat zij eindelijk het veld moest ruimen voor een ouder le os nichtje van den wagenmaker. Zij bleef daar schijnbaar geheel onverschillig over, huurde een kamertje en wist zich met naaiwerk een onafhankelijk bestaan te verschaffen. De eenige broeder van Sientje diende ver uit de buurt als bakkersknecht.

Er was eens een tijd dat de metselaar Harmen veel benijders had omdat Sientje van den bakker hem genegen was en met geen der jonge lieden van het dorp iets te doen wilde hebben. Het was echter reeds lang geleden dat beiden, met toestemming der wederzijdsche bloedverwanten, besloten hadden te eeniger tijd met elkander in het huwelijk te treden. Sientje was toen twintig; Harmen twee en twintig jaren oud. Tien jaren waren sinds dien tijd voorbijgegaan en het kwam maar niet tot een huwelijk, tot ergenis van vele bejaarde menschen, die te recht zulk een omgang zonder vooruitzichten ongeoorloofd of althans hoogst laakbaar achtten. Het moet intusschen gezegd worden dat Harmen slechts in den winter en dan nog maar weinige weken op het dorp was; hij werkte altijd in groote steden waar meer loon werd gegeven en waar hij ook beter gelegenheid vond om zich in zijn ambacht te bekwamen. Sientje was vlijtig en zuinig, twee heerlijke eigenschappen voor een meisje dat op trouwen staat. Laat ons echter niet verzwijgen dat die uitmuntende eigenschappen lijnrecht uit haar karakter voortsproten. Sientje toch was zeer trotsch; zij vermeed den omgang met andere meisjes van het dorp, omdat zij zich daarvoor te hoog achtte. Ook was het de hoogmoed, die haar aanspoorde om werkzaam en zuinig te zijn; zij wilde aan de gansche wereld en vooral aan haar oom den wagenmaker toonen, dat zij van niemand gunsten en gaven noodig had en door eigen krachten vrij en onafhankelijk kon leven.

Maar waarom kwam het dan tusschen die twee jonge lieden niet tot een huwelijk? zal de lezer vragen. Dat hadden de dorpelingen reeds zoo lang gevraagd en wanneer Harmen in den winter terugkwam en daarover aangesproken werd, haalde hij de

schouders op; het scheen hem niet aangenaam te zijn dat men er op zinspeelde, 't Was dan ook waar dat Sientje er beter ooren naar had toen zij nog in afhankelijkheid bij den wagenmaker leefde, dan later toen zij volop in het werk zat en eenige stuivers kon overleggen. Wanneer Harmen van trouwen sprak wist zij altijd eene menigte voorbeelden aan te halen van jong gehuwden die, na een korten tijd van welstand en vrede, in armoede en ellende vervielen, en zij stopte Harmen altijd den mond met de woorden: ‘men kan gemakkelijker vóór het huwelijk sparen dan in het huwelijk.’

't Was Harmen vaak opgevallen dat Sientje met een zekere voorliefde over Amerika sprak. Zij wist altijd te vertellen van jonge lieden, die daar fortuin hadden gemaakt, en toen Harmen bij zoodanige gelegenheid eens zeide dat hij ook over zee wilde gaan om in Amerika een grondeigenaar te worden, gaf Sientje een antwoord dat haar gansche karakter als in een helderen spiegel Weêrkaatste.

‘Als ik een jongen was en er op kon rekenen dat ik eene vrouw zou krijgen zooals ik ben, ik zou er niet lang over denken, ik deed het en daarmêe was het uit. Wanneer ge uit eigen beweging naar Amerika waart vertrokken en mij geschreven had: Sientje, ik ben hier en ik wil zien of ik fortuin kan maken, - ik zou geantwoord hebben: Harmen daar doet ge wel aan; gij behoeft maar te wenken en ik sta voor je. Met mij de zaak te overleggen dat gaat niet, ik wil er niet van hooren, want met mijne toestemming gaat gij niet zoover over zee.’

‘Laat ons dan trouwen en samen gaan.’

‘Ik zou je danken; ik moet grond onder mijn voeten hebben.’

Harmen begreep dat hij met dat alles niet verder kwam en zoo was het ook. Sientje wilde grond onder haar voeten en een dak boven haar hoofd: zij wilde een eigen huis hebben. Of Harmen nu ook al zeide dat het veel beter was een huisje te huren en het gespaarde geld te gebruiken om zich als metselaarsbaas te vestigen en hier of daar een klein werk aan te nemen, dat mocht niets baten. ‘Een kleêrmaker zou zich schamen een oude jas te koopen,’ zeide zij. ‘Waartoe zijt gij dan metselaar? Bouw een huis voor ons, of zijt ge daartoe niet in staat?’

Dat ging zoo tien jaren lang en menigeen beklaagde Harmen, die zich zoo liet ringelooren.

Eindelijk vermande zich Harmen; het moest maar buigen of barsten dacht hij. Eens op een avond kwam hij Sientje mededeelen dat hij door aankoop eigenaar was geworden van den heuvel vlak tegenover den wagenmaker, bekend onder den naam van de denneboomen. Daar wilde hij een huis bouwen, het schoonste dat in den omtrek te vinden zou zijn. ‘Ik zet het huis met den rug naar het dorp,’ sprak hij; ‘de vensters komen alle aan de veldzijde, zoodat niemand ons kan begluren dan de zon. Het verheugt mij dat ik uw wil gedaan heb, gij zult eens zien wat ik er van maak.’

EEN PRETTIG HUISJE.

Met onvermoeide vlijt werkte nu Harmen met zijn vader, insgelijks een metselaar, aan het nieuwe huis. Zij moesten de fondamenten dieper leggen dan zij gedacht hadden, want bij het graven kwamen zij op een laag drijfzand. Het hielp niet of zij ook al verder in den grond gingen, want er viel niet aan te denken dat men door de zandlaag zou kunnen dringen, daarom besloot. Harmen dan ook maar om, zonder langer te aarzelen, de fondamenten te leggen. Zijn vader waarschuwde herhaaldelijk; hij was van gevoelen dat die grond geen huis kon dragen en achtte het ook zeer ondoelmatig om op een heuvel te bouwen, dewijl het huis allerlei stormen te verduren zou hebben. In vroeger tijd dacht men daar anders over; men bouwde toen de huizen naast elkander, wat buitendien ook veel gezelliger was.

Harmen weêrlegde deze bezwaren zooveel mogelijk, ofschoon hij overtuigd moest zijn dat de bedenkingen zijns vaders niet ongegrond waren. Harmen was wel zoo heel jong niet meer, maar toch nog in den leeftijd, waarin men aan de uitvoerbaarheid van alles gelooft, wat men na rijp overleg begonnen is, en wel geheel alleen omdat men het eenmaal heeft ondernomen. Ten einde de bedenkingen zijns vaders voor goed uit den weg te ruimen beriep hij zich op de toestemming der bouwcommissie, die het terrein opgenomen en volledige toestemming voor het plan had gegeven.

Toen de fondamenten zich boven den grondslag begonnen te verheffen, gevoelde Harmen zich gelukkiger dan ooit; thans was hij alle bezwaren te boven. Hij maakte eene belangrijke uitbreiding aan zijn oorspronkelijk plan, want toen de zoogenaamde eerste steen gelegd was, had Sientje hem een vrij aanzienlijken spaarpot overhandigd. Ook hiertegen waarschuwde hem de oude man en hij trof twee vliegen in één klap toen hij zeide: ‘het laat zich niet berekenen wat een nieuw huis en eene vrouw, die wat voornaam opgevoed is, aan onderhoud kosten.’ Daar echter het laatste hier als geheel onjuist moest worden beschouwd, aangezien niemand spaarzamer en vlijtiger kon zijn dan Sientje, werd ook het eerste, als niet ontvankelijk, verworpen.

Harmen was eerzuchtig en trotsch, ofschoon niet zoo erg als Sientje, hij wilde de geheele wereld en vooral zijn aanstaande vrouw toonen, hoe goed hij zijn ambacht verstond en hoeveel smaak hij bezat. Hij bedankte haar in zijne opgetogenheid en kwam er rond voor uit dat zij door haar volharding een man van hem gemaakt had. Het moet ook gezegd worden dat iedereen in het dorp zich verheugde in het geluk van Harmen en hij van velen goede diensten ontving.

Den ganschen Zomer was Harmen in koortsachtige opgewondenheid; en ging geen nacht voorbij dat hij rustig sliep. Hij was van jongs af aan het werk geweest en had dikwijls zuchtend de truffel in de hand genomen, thans scheen hij echter eene voorliefde voor kalk en steen te hebben en de dagen waren hem nooit lang genoeg. Men zag hem soms reeds aan het werk alvorens nog de zon was opgegaan en in het middaguur legde hij zijn hoofd op een steen, om een oogenblik rust te kunnen genieten.

Het ooft begon te rijpen toen het huis op den heuvel met den Meiboom prijkte.

‘Wij zijn onder dak,’ sprak Harmen lachend tot Sientje; ‘en zeg nu eens of het niet waar is dat ik u een prettig huisje gebouwd heb.’

Zoo werd dan ook voortaan in de wandeling het huis genoemd dat, tegen alle gebruik in, zijn aangezicht van de menschen had afgewend.

Als men op de uitgestrekte weide stond, waar thans het hooi werd binnengehaald, zag het huis er inderdaad zeer vroolijk uit; de dorpelingen moesten bekennen dat Harmen daar als een prins zou wonen, al was het ook wat ongezellig.

Nu moest aan de inwendige betimmering begonnen worden, waarover natuurlijk Sientje geraadpleegd werd. Harmen gevoelde zich zeer gelukkig dat hij eindelijk eens een huis had gebouwd, 't welk hij niet meer zou behoeven te verlaten. Toen hij echter op het punt stond van de ladder te bestijgen ten einde de dakpannen te rangschikken, overviel hem eene duizeling; het scheen hem toe dat er plotseling eene verzakking aan de oostzijde van het huis plaats had. Hij stond daar lang sidderend, kon schier geen adem halen en beet zich in de lippen dat het bloed te voorschijn kwam. Zijn vader scheen er niets van te hebben bespeurd, hij bestreed zelfs Harmen, toen deze er hem opmerkzaam op maakte.

Waakte of droomde hij? Het vertrouwen in zijne tot dusverre onbedrieglijke oogen streed op dat oogenblik met den wensch dat hij zich vergist mocht hebben. Om dezen strijd niet te beslechten wierp hij het schietlood weg, dat hem zekerheid kon verschaft hebben. Hij deed als menig zondaar, die de wonden zijner ziel niet wil peilen. Toen hij echter boven aan het werk was, werd het hem ook zonder schietlood en duimstok duidelijk dat zijn oogen hem niet hadden misleid.

Hij spijkerde nu aan de oostzijde dubbele latten voor de pannen en troostte zich met de gedachte dat niemand zijn geheim kende, dat zelfs zijn vader de verzakking niet bespeurd had.

Doch zijne vreugde was voorbij, al mocht ook zijne eer voor het oog der menschen ongeschonden bewaard zijn gebleven. Hij had zijn dorpgenooten en aan den ganschen omtrek willen toonen hoe men een modelhuis moest bouwen, men prees wel zijn werk, maar hij gevoelde daarover slechts bitterheid. Hij riep nogmaals zijn vader, hij wees hem het gebrek aan, doch de oude man bleef beweren dat alles was zooals het behoorde. En dat was ook wel het verstandigste; want hoe zouden in het vervolg andere menschen vertrouwen kunnen stellen in de bekwaamheid van Harmen, wanneer deze niet in staat was zich zelven een behoorlijk huis te bouwen?

Het dak prijkte weldra in buitengewonen luister. Er was kort te voren in de nabijheid van het dorp eene fabriek van dakpannen opgericht; de fabrikant, die er belang bij had dat zijne zaak zooveel mogelijk algemeen bekend werd, maakte van Harmen's huis een staalkaart. Hij leverde hem verglaasde pannen in verschillende kleuren tegen den prijs der gewone, en nu zag men op het dak de letters H. en S. met het jaartal prijken en iedereen daar in de buurt zag met verbazing naar het ‘prettig huisje.’

DE ARCHITECT.

Eindelijk werd in den Herfst van dat jaar de bruiloft van Rosine gevierd. Het ging er lustig doch zeer betamelijk toe, ofschoon de vreugde wei eens werd vergald door de ongepaste luidruchtigheid van Sientje's broeder, die in dienst getreden en korporaal bij de infanterie geworden was. De jongen had van zijn vader een afschuw van regelmatigen arbeid geërfd; hij at liever het brood, dat anderen bakten, en wendde voor dat hij met werken toch nimmer fortuin kon maken, daar het hem aan geld ontbrak. Zijne manieren mishaagden de vrienden van het bruidspaar en daar ook Harmen niet zeer trotsch was op zijn aanstaanden zwager en daarvan meer dan eens blijken gaf, zeî de korporaal op den huwelijksdag tegen zijne zuster: ‘Sien, mocht hij eens vergeten wie gij eigenlijk zijt, en wat hij door u geworden is, kom dan maar bij mij.’

Door de luidruchtigheid van den korporaal werd een kleine schaduw geworpen op het huwelijksfeest, dat door zoo velen deelnemend werd bijgewoond, doch toen de jong gehuwden den volgenden dag alleen in het nieuwe huis waren en hunne oogen over de wijd uitgestrekte groene weide lieten gaan, gevoelden zij zich zeer gelukkig.

Dit neemt echter niet weg dat met het jonge paar ook reeds de zorgen het ‘prettige huis’ waren linnengetreden. De oude man had de waarheid gesproken toen hij zeide dat men niet juist kon berekenen wat een nieuw huis zou kosten. Harmen was aan den schilder, den timmerman en den pottenbakker geld schuldig gebleven, doch reeds op den eersten dag van zijn huwelijk begon het geluk hem in de hand te loopen. De pottenbaker sloot met hem een accoord voor het bouwen eener groote bergplaats,

anderen kwamen hem spreken voor het bouwen van een paar woningen; het 'prettige huisje,' waarvan hij het plan geheel alleen ontwor pen en uitgevoerd had, schonk hem eer en vertrouwen en hij beschouwde de verzakking thans als eene niet noemenswaardige kleinigheid.

Bij Harmen was meermalen de gedachte ontstaan dat Sientje door voortdurend aandringen om een eigen huis zijn eer als metselaar ten gronde had gericht, ofschoon hij zoodanige gedachten nooit voedsel had gegeven; thans zag hij echter dat het tegendeel waar was; en hij betuigde haar daarvoor zijne erkentelijkheid; zonder echter intusschen te spreken van hetgeen vroeger in hem was opgekomen. Sientje gevoelde zich hoogst gelukkig dat de vervulling harer wenschen ook voor de toekomst nog vooruitzichten bood, waaraan zij nauwelijks gedacht had; toen nu, echter alles zoo voor den wind scheen te gaan, scheen het haar toe dat zij daarop vooraf ook wel wat had gerekend; zij roemde daarop, ofschoon op eene bescheidene manier en Harmen gunde haar gaarne die zelfvoldoening.

DE HERTOGIN DE LAVALLIÈRE.

Sientje was vlijtig en opgeruimd van den morgen tot den avond; de hand, die thans met een zilveren trouwring prijkte, scheen nog flinker en onvermoeider te zijn

geworden. Zij wist hare woning van binnen zoodanig op te sieren, dat werkelijk in het groote dorp geen huis er zoo prettig uitzag.

Het was een zachte Winter, men kon tot aan nieuwjaar buiten werken, men kon de bergplaats van den pottenbakker onder dak brengen, en zoodra de dagen wat langer werden, zou Harmen de fondamenten voor een nieuw huis gaan leggen, waarvan men hem den bouw had toevertrouwd.

Doch de zachte Winter bracht ook zijn leed.

De oude vader was zeer ziek geworden. Op den laatsten dag, toen velen rondom zijn bed stonden en de zieke de handen, die zoo lang en zooveel gewerkt hadden, nauwelijks meer kon opheffen, wilde hij dat allen het vertrek zouden verlaten en Harmen alleen moest blijven. En toen hij met dezen alleen was, richtte de stervende zich met moeite op en sprak:

‘Harmen, mijn zoon, eer het nacht geworden is zal ik niet meer

in leven zijn. Luister, Harmen, ik moet u wat zeggen; mij kan het niet meer schaden, maar u wel, u kan het groote schade berokkenen. Ik wil getuigen bij mijn bed roepen en ik wil hun zeggen dat het mijne schuld is, wanneer met het huis een ongeluk plaats heeft, mijne schuld alleen. Laat de menschen nu binnen komen.'

'Neen, vader, neen,' sprak de zoon getroffen, 'gij moogt niet met een leugen in het graf gaan, die schuld wil ik niet op mij laden en nog veel minder op u.'

De oude vouwde de bevende handen en zeide: 'Gij hebt gelijk, Harmen, het zou mij ook zwaar gevallen zijn; God moge er u voor loonen.'

EEN LUSTIG GEZEL.

Toen de zon in het Westen zonk had de oude metselaar opgehouden te leven.

Harmen was diep bedroefd, hij was schier ontroostbaar. Vele dagen lang liep hij mijmerend langs den weg. Zijne vrouw trachtte hem aan het verstand te brengen dat de overledene een gezegenden ouderdom had bereikt, dat men zijn dood reeds lang had kunnen voorzien, doch dat baatte niets, want Harmen werd door eene gedachte

gekweld die hij haar niet kon mededeelen. Zij wees er op dat ook zij ouderloos was; de Voorzienigheid had het zoo beschikt opdat de een niet meer zou hebben dan de ander; hij kon en wilde niet zeggen dat haar

vader met den zijne niet mocht worden vergeleken. Eerst toen de jonge vrouw hem zeide dat de menschen zijne treurige gemoedsstemming beschouwden als een bewijs dat hij zich niet gelukkig in zijn huwelijk gevoelde, toen schudde Harmen met geweld de naargeestige gedachten, welke hem kwelden, van zich af en de Lente en de vele werkzaamheden kwamen hem daarbij meer te stade dan de beste vertrooster.

Toen boomen en kruiden weder teekenen van leven begonnen te geven, waren de werkzaamheden reeds zoo veelvuldig geworden dat Harmen niet slechts eenige knechts in het werk moest stellen, maar er had ook eene gebeurtenis plaats, die, hoe onbeduidend ook, hem en zijne vrouw groote vreugde veroorzaakte. Een paar zwaluwen hadden onder zijn afdak het zomerkwartier opgeslagen, en wel juist boven het venster waar men Sientje altijd even ijverig aan haar naaiwerk kon vinden. De vroolijke en zegenrijke vooruitzichten, welke men sinds onheuglijke tijden aan het duurzaam verblijf van die lieve vogeltjes heeft verbonden, deden Sientje van vreugde beven, 't Was of die vogels haar eene schoone toekomst kwamen voorspellen, want in het huis dat zij de voorkeur geven, moest vrede en geluk wonen, aan zulk een huis zou ook de bliksem geen schade toebrengen. Harmen dacht er ook zoo over, hij ging zelfs nog verder al zeide hij zulks niet. Dat de zwaluwen onder zijn dak een nest gebouwd hadden was voor hem een waarborg dat er geen gevaar kon bestaan. Het huis moest goed gebouwd zijn anders zou de zwaluw het niet tot verblijf hebben gekozen, want zulk een verstandige vogel bouwt geen nest onder een dak, dat wankelt.

Zoo vond het jonge paar steeds meer reden om zich gelukkig te achten en de toekomst met vertrouwen te gemoet te gaan.

Op den avond van denzelfden dag dat de eerste steen voor het nieuwe huis gelegd was, werd Harmen een zoon geboren. Er heerschte groote vreugde, want het werkvolk werd getrakteerd; men dronk op het welzijn van Harmen en van den jong geborene, en Sientje kon duidelijk hooren hoe men luidkeels hoezee! riep voor den architect. Dat streelde haar, zij glimlachte en haar bovenlip krulde zich trotsch, want die hoezee's wilden zeggen dat zij de vrouw was van den architect. Harmen schudde het hoofd over dien weidschen titel, maar zijne vrouw gaf hem te verstaan dat een man, die huizen bouwde eigenlijk ook geen metselaar was, maar zeer goed architect kon heeten; zij wist niet waarom alleen groote heeren dien naam moesten voeren.

Harmen noemde zijn eerstgeboren zoon Jozef en besloot een knap timmerman van hem te maken. Wat al plannen kan een mensch toch bouwen op de toekomst, die zoo onzeker is als drijfzand.

De zwaluwen vlogen voor het venster heen en weêr en piepten en tjilpten wanneer Sientje haar kind in slaap zong. Zij, die altijd stil en afgetrokken geweest was, deed aanstonds een ongekenden schat van liederen ontwaken, die in haar geheugen sluimerden; zij zong die liederen uit louter levenslust.

En wanneer zij zwijgend bij haren arbeid zat, zongen de zwaluwen voor haar geheimzinnige liederen. Waarlijk, men doet de zwaluwen onrecht aan met te beweren dat zij slechts piepen en kweelen. Als zij daar zoo bedaard op het dak bij elkander zitten, smelten zij tonen in elkander, zoo innig, zoo vertrouwelijk en toch zoo melodieus, dat men meent iemand het schoonste lied te hooren zingen, doch *mezza voce* of liever fluisterend, alleen voor zich zelven. Wanneer de zwaluwen zoo luid konden zingen als de nachtegaal en de leeuwerik, men zou wat anders vernemen. Zou er immer eene Lente aanbreken waarin de zwaluwen haar geheimzinnig lied luidkeels doen hooren? Of kunnen zij niet uit volle borst juichen en jubelen omdat

zij wel eene dubbele Lente, maar geen tehuis hebben? Zoo vindt men ook in de wereld heilige zielen, wier gedachten altijd verdiept zijn in het eeuwige tehuis, waar eeuwige Lente heerscht. Zij leven als de zwaluwen te midden van het luidruchtig gewoel en geschater der wereldsche beslommeringen; gelukkig ook het huis dat zij bewonen, zij brengen er vrede, den waren vrede.

Sientje maakte altijd plannen voor de toekomst, zonder dat dit eenige afbreuk deed aan hare werkzaamheden. Hoe veelvuldig ook hare bezigheden waren, hare gedachten waren onafgebroken bezig om naar middelen te zoeken ten einde de schulden, door het bouwen van het ‘prettige huis’ veroorzaakt, uit te delgen, en dit gelukte dan ook nog alvorens de kleine Jozef een zusje had gekregen. Het huis was nu geheel betaald. Er was geen gelukkiger echtpaar dan Rosine en Harmen, en dit gevoelden zij vooral wanneer de Zondag aangebroken was en beiden naar de kerk gingen en terugkeerden. Waarlijk, zij hadden vele benijders. Eens zeide Sientje, toen zij uit de Hoogmis huiswaarts keerden: ‘Als wij samen zoo naast elkander wandelen, is het mij eigenlijk of wij geen twee menschen zijn. Nu zullen wij ook spoedig den kleinen Jozef.medenemen, die ons beiden toebehoort. En ons huis heb ik met de naald en gij met den truffel verdiend. Men zou er waarlijk een rebus op maken,’ zoo besloot zij glimlachend.

Wat waren die menschen gelukkig! Doch het menschelijk geluk is slechts op zandgrond gebouwd, de stormen des levens moesten nog komen, en hoe weinigen zijn er, die kracht genoeg bezitten om daarbij fier het hoofd op te heffen.

(*wordt vervolgd*).

De priesterlijke onschuld.
Eene episode uit den Fransch-Duitschen Oorlog.

't Was nacht; de krijg met al zijn schrik,
- Zijn vuur, zijn staal zijn bloed, -
Verspreidde doodsangst over 't land;
Maar 't fransche leger hield nog stand,
En streed met heldenmoed.

't Was nacht; het donderend metaal
Wierp vlam en solfer uit;
Het loeide raat'lend door de lucht,
En menig, voor geen dood beducht,
Bezweek door 't moordend kruit.

't Was nacht; de moed van 't duitsche heir
Was niet in 't minst verzwakt;
Der Franschen aad'laar moest geveld
Door 't onverpoosde krijgsgeweld;
Zijn vleugel zou geknakt. -

't Was nacht. - Maar ginds in 't stille dal,
Waar altijd vrede woont,
Daar ligt een diep bedrukte schaar,
Met tranend oog voor 't hoogaltaar,
Waar Jezus Christus troont.

Een grijsaard, de oudste van het dorp,
Spreekt met een kloppend hart:
‘O mannen,’ zegt hij, groot is God;
‘Maar vrees'lijk ons aanstaande lot,

Mijn borst scheurt op van smart!

Helaas! hij stierf de priester Gods,
De grijze herder; hij,
Die dagelijks het God'lijk Lam
In zijn g e z a l f d e ving'ren nam; -
Maar wij.... wat kunnen wij?....

De vijand nadert. Hoort zijn kreet,
Die opstijgt in de lucht!
Hij nadert straks ook deze woon,
Waar Jezus rust op d' outertroon, -
En.... 'k ben voort 't ergst beducht!

Maar wie?'.... 'Wie 't heilig Sacrament
Aan euvelmoed onttrekt?'
Zoo roept men, 'gij, gij zijt het waard;
God heeft u voor die taak bespaard,
Uw levensuur gerekt!' -

Zie hoe op 's grijsaards dorre kaak
Het vuur der schaamte brandt.
'Ik', nokt hij: 'zondigde te zeer
Dan dat ik 't Lichaam van den Heer,
Zou dragen in de hand. -

Doch' - wijzend op een fiere knaap -
'Uw hart is onbesmet;
Gij zat dit jaar voor d' eersten keer
Aan 't god'lijk feestmaal van den Heer,
Der Engelen banket.' -

Maar; 'neen, o neen!' zoo klinkt het luid,
- De knaap valt hem te voet -
'Neen, 'k ben die groote gunst niet waard;
k Voel reeds mijn hart door kwaad bezwaard,
En 't bleef nog ongeboet!' -

Men vraagt; men zoekt; maar vindt niet één'
Uit gansch de Christenschaar,
Die 't wagen durft, het God'lijk Lam,
Dat in hun midden wonen kwam,
Te redden van 't altaar.

En hooger, hooger stijgt de nood,
En ieders angst vermeert.
Één uur nog.... en de krijg'rendrom
Stormt, licht, verwoed in 't Heiligdom, -
En 't outer wordt onteerd!

Maar eensklaps, zie - daar naakt een vrouw,
Een kindjen aan haar zij;
Het huppelt, van geen nood bewust,
Aan moeders hand, naar hartelust,
Zoo kinderlijk, zoo blij.

‘Dit knaapje,’ roept men, ‘is het waard,
Hij zal onz' redder zijn!
Die d' onschuld om Zijn onschuld mint,
Mint ook dit schuldelooze kind: -
Hij zal onz' redder zijn!’

De grijsaard beurt hem op 't altaar,
Het volk knielt om en om;
En, met nog onbevlekte hand,
Neemt hij het God'lijk liefdepand:
- En redt het Heiligdom!

Want toen de zon haar stralen schoot
In 't dal en op het veld,
Toen kwam een duitsche krijg'renstoet; -
Maar, 't heilig Manna was behoed
Voor goddeloos geweld. -

H. TEULINGS.

De eenvoudige leefwijze der Bosniërs.

Bosnië, eene provincie van het turksche rijk, wordt door verschillende volken: Serviërs, Kroaten, Grieken, Wallachen bewoond. Het meerendeel der bewoners, de eigenlijke Bosniërs houden zich met den handel en nijverheid minder op en laten deze aan de vreemdelingen over. Zij zijn in hun zeden en gewoonten, kleeding en huisvesting nog zoo eenvoudig en tegen ontberingen gehard, dat de paters Trappisten, die zich aldaar, eenigen tijd geleden, gevestigd hebben, door hen als heeren worden beschouwd. De kloosterpij is in hun oogen een deftig pak. Zij verwonderen zich geenszins over de strengheid dier orde en meenen dat de paters nog in eene soort van Weelde leven.

Slechts de aanzienlijken en de welgestelden dragen wollen kleederen; velen behelpen zich met linnen vodden, zelfs des winters. Hun linnen kleed heeft veel van een zouaven-pak. Schoenen of laarzen kennen de Bosniërs niet: eene soort van slopkousen, die aan den eenen kant open zijn en den voet niet omspannen, worden met riemen vastgebonden. Of wel hij neemt in de plaats van zulke kousen een stuk leder, boort verscheiden openingen in den rand en trekt het met behulp van riemen om. Zooals zich licht denken laat, wordt de voet bij den eersten stap, welke op een vochtigen grond gezet wordt, geheel nat; maar daaraan stoort men zich niet. Dergelijk schoeisel is binnen een week doorgeloopen en niet meer te verstellen; desniettemin blijft het dienst doen door, dik en dun, in slijk en sneeuw, zoodat het niet zelden aan den voet vastvriest. Zij, die wegens armoede wellicht slechts één schoeisel bezitten, houden het des nachts aan, om het bij het vuur, waarom zij zich legeren, te laten droogen.

De mannen dragen allen een breeden gordel, welks vouwen tot bewaarplaats dienen van verschillende voorwerpen, als: vuurstaal, pijp, mes, en twee à drie zwaargeladen pistolen. Wanneer een overheidspersoon b.v. een burgemeester bij ambtelijke gelegenheden zich wil uitdossen, dan verschijnt hij met eene soort van halve laarzen, met geel leder afgezet. De sieraden waarvan de vrouwen zich bedienen, bestaan grootendeels in schitterende voorwerpen. De turksche vrouwen uit de hoogere standen der Bosniërs nemen als sieraad oostenrijksche thalers of andere muntstukken, welke op het voorhoofd en in de haarvlechten gedragen worden; de mindere klassen stellen zich tevreden met koperen munt en vingerhoeden als hoofdtooi. De christelijke vrouwen der vermogende klassen plaatsen als zoodanig dukaten in de haren en op het voorhoofd.

Op Zon- en feestdagen is hare kleeding niet zelden met kunstig stikwerk, met franjes en kwasten voorzien. Dan ook wordt de geheele voorraad van glinsterende versierselen ten toon gespreid.

Wordt er dus bij de Bosniërs over 't algemeen omtrent de kleederdracht weinig omslag gemaakt, nog minder verscheidenheid heerscht er wat spijs en drank betreft. Twee malen, door sommigen slechts eens per dag wordt een maaltijd genomen, waarvan het voornaamste en algemeene gerecht uit zoogenaamd turksch brood bestaat, dat van maïs en zonder zuurdeeg gebakken, allerzwaarst en niet dan voor daaraan gewende magen te verduwen is. Dikwijls ontbreekt bij de toebereiding van dat brood, zelfs het zoo noodige zout. De welgestelden vergasten zich op ingemaakte groenten, welke men ongesneden in eene kuip heeft laten verzuren; doch de minder gefortuneerden, die niet tot de eigenlijke behoeftigen behooren, moeten zich behelpen met boonen, die enkel in water gekookt, bij het turksch brood genuttigd worden. Zelden ziet men hen melk bij hun brood gebruiken daar hunne slecht verzorgde koeien weinig opleveren. Eieren moeten verkocht worden, om zich onontbeerlijke zaken, alledaagsche benoodigdheden aan te kunnen schaffen; insgelijks is het met den verkoop van hun vee gelegen, waartoe zij wel verplicht zijn, willen zij de aan hunne landheeren verschuldigde pacht betalen. Hun voornaamste voedsel, het zonder gist toebereide maïsbrood geeft weinig kracht; vandaar ook, dat de kinderen er bleek en zwak uitzien en velen hunner wegkwijnen. Herhaalde malen wordt het nieuwe klooster der Trappisten als belegerd door tal van ziekelijke kleinen, die aldaar verkwikking en genezing komen zoeken. Overigens doet het krachtig en degelijk gestel der Bosniërs, alsook het geregelde van hunne leefwijze, hen betrekkelijk zeer wel varen en maakt hen tegen vermoeienissen en ontberingen gestaald.

De Bosniërs zijn flinke ruiters en jagers, het is dan ook het jagersbedrijf, hetwelk door hen bij voorkeur wordt gekozen en dat, met de visscherij een der voornaamste bronnen van bestaan uitmaakt. Landbouw en veeteelt, alsmede karavanen-handel zijn, hoewel in mindere mate, de overige middelen, waardoor zij in hun onderhoud voorzien.

Eene beschrijving van hunne woningen kan niet lang wezen, zoo weinig valt daarin op te merken, zelfs de door ons als onmisbaar gerekende artikelen ontbreken er.

Hunne woningen zijn slechts kleine, onoogelijke hutten; meestal gebouwd onder boomen, waar zij bijna onopgemerkt blijven en als verdwaald schijnen. Wanneer er een nieuwe hut moet opgeslagen worden, gaat men naar het woud, velt daar een eik, splijt dezen in verschillende deelen, welke naar lengte en breedte met den bijl van pas gemaakt worden. Deze bouwmaterialen worden dan naar de plaats gedragen, welken men als geschikt heeft uitgekozen, of wel, indien men over een paar ossen

beschikken kan en zijn rug wil sparen, worden de planken en blokken naar de plek, die tot woonoord bestemd is, getrokken.

De wanden zijn spoedig tot de geringe hoogte, welke voldoende wordt geacht, samengesteld; men legt daarover als dak, paneelen of blokjes van hetzelfde hout, en het huis is klaar. In de huizen der aanzienlijken bevindt zich nog een tusschenwand, welke de eene helft der hut tot eene afzonderlijke kamer maakt. Over 't algemeen kent men anders maar één vertrek, waarvan de grond den vloer vormt en dat als keuken, woonkamer, eetzaal, werkplaats, kortom tot alles moet dienen. Meubelen schijnen overtollig; er wordt zelfs geen tafel, geen stoel, geen bank, niets van dien aard aangetroffen. Te midden van het eenig vertrek brandt of smeult gedurende, dacht en nacht, Zomer en Winter, een vuur, dat, zoo het tot verwarming niet noodig is, aangehouden wordt om het brood te bakken. Het maïs-meel, met water vermengd, tot een klomp deeg verkneed, wordt daartoe onder de heete asch geschoven. De maaltijden worden gemeenschappelijk genomen en het aantal gasten is niet zelden zeer aanzienlijk, doordien meerdere huisgezinnen, die tot ééne familie behooren, daartoe samenkomen in de hut van den oudste der familieleden, of althans van dengene, dien zij als hun hoofd erkennen. Als een der zonen huwt, dan bouwt hij zich naast de ouderlijke woning een kleinere hut zonder haard, welke, om bovengenoemde gewoonte, onnoodig is De woning van het hoofd der familie blijft ter beschikking van al de leden, hoe talrijk die ook mogen zijn. Zoo vindt men er soms tot vier, zes of meerdere zonen, kleinzonen en ook verdere familie, elk met hunne huisgezinnen, romdom dengene vergaderd, die aller vertrouwen geniet en over den algemeenen geldvoorraad beschikt.

De hutten van elken planken gebouwd zijn niet de geringste; slechts een pachter, die als ‘gevestigd’ wordt aangemerkt, bouwt aldus. Iemand die zijn loopbaan nog moet beginnen behelpt zich met minder; hij slaat palen of stokken kringsgewijze in den grond, vlecht ze met buigbare twijgen aaneen en overdekt die soort van haag met een strooien dak. Zulk een woning blijft gemeenlijk een halve eeuw of nog langer dienen, al heeft zij ook nog zoovele herstellingen noodig; eerst dan wanneer men zekere welvaart geniet wordt er aan het bouwen van een steviger houten hut gedacht; daarom geldt dan ook de oprichting daarvan als een teeken van vooruitgang en tamelijke welgesteldheid. Vensters treft men niet aan, hoogstens een opening, met papier beplakt. De legerstede der bewoners is de grond, en wanneer daarbij eene uitzondering wordt gemaakt, dan moet eene plank tot rustplaats strekken.

Het is met dat al wel opmerkelijk, dat aldaar weinig over tocht geklaagd wordt en rheumatisme tot de zeldzaamheden behoort. Intusschen zijn er vele personen, die kreupel gaan, doordien hunne voeten, welke zij niet dan met ellendig schoeisel, dat zelfs dien naam nauw verdient bedekken, geheel of gedeeltelijk weggevroren zijn. In tijden van plotseling invallende koude of hevige sneeuwbuien gebeurt het niet zelden dat in elk dorp, zelfs binnenshuis, menschen doodvriezen, wijl de Bosniërs nooit een houtvoorraad thuis hebben, maar dagelijks de benoodigde brandstof in het woud gaan halen.

Geen andere woning dan die ellendige hutten bouwende, komt hun het nieuw opgerichte Trappistenklooster als een paleis voor. Doch iets, waarover zij vooral hunne bevreemding te kennen geven, is, dat die ‘heeren’ Trappisten nog arbeiden. Onder hen toch werken alleen de pachters, die geen grondeigendom bezitten, terwijl de landeigenaren en de geleerden, d.i. allen, die lezen en schrijven kunnen, niet werken. De kloosterlingen, die zich te midden van die bevolking gevestigd hebben,

stellen zich dan ook bijzonderlijk ten doel het eervolle van den arbeid door hun voorbeeld te toonen.

Hendrik Conscience.

Het beeld van den vlaamschen schrijver, in wiens medewerking zich ook ons tijdschrift verheugt, behoeft voorzeker geen lauwerkransen van ijdele loftuitingen. Conscience heeft zich door zijn werken niet slechts in zijn vaderland een onsterfelijken roem verworven, maar ook in 't buitenland wordt zijn naam met lof genoemd en verschillende zijner werken zijn door gunstig bekende mannen, o.a. in 't duitsch door den bisschop Diepenbrock, overgebracht.

Hendrik Conscience werd den 3en December 1812 te Antwerpen geboren.

Zijn vader Petrus Conscience vervulde in deze stad de betrekking van onder-havenmeester, doch bij den val van Napoleon I dit ambt verloren hebbende, begon hij eerst een kruidenierswinkel en daarna een handel in oude boeken, welke tot scheur- of zoogenaamd boterpapier werden bestemd.

't Was in deze collectie van toekomstige suikerpakjes en koffiebuilen, dat onze beroemde schrijver de eerste indrukken der wetenschap ontving. Hendrik Conscience bracht soms uren door op den uitgestrekten zolder zijns vaders en zelfs voordat het kind nog lezen kon was 't zijn grootste genoegen, met de aldaar opeengestapelde letterkundige veroordeelden in hun treurig ballingsoord kennis te maken door de prentjes en beeldekens der boeken te beschouwen; en toen zijn vader hem later in de geheimen van 't ABC had ingewijd, verslond hij om zoo te zeggen den ouden boekenstapel.

Doch terwijl zich de geest van het kind ontwikkelde, begon zijn reeds zoo ziekelijk lichaam voortdurend te verzwakken en te kwijnen. De verslapping der ledematen nam welhaast zoodanig toe, dat de zieke jongen de macht niet meer had om met behulp van krukken te loopen maar men hem van de eene plaats naar de andere moest dragen.

Conscience's moeder beminde het kind, dat zooveel te lijden had, er niet te minder om. Ten einde haar ziekelijken zoon op te beuren en hem voor te bereiden tot het betere leven, 't welk zij vastelijk meende, dat hij weldra zou ingaan, liet zij niet na hem dagelijks over Gods goedheid en de schoonheid des hemels te spreken, en nooit, gelijk onze schrijver getuigt, vergat hij de zoete woorden en treffende schilderingen dier goede moeder.

Op zijn zevende jaar kreeg de jeugdige Hendrik van lieverlede het herstel zijner gezondheid en zijn krachten weder. Tegelijk met zijn broeder kwam hij op een lagere school en muntte er door snelle vorderingen boven al zijn medeleerlingen uit. Een der gevoeligste slagen zijns levens trof hem echter omstreeks hetzelfde tijdstip; zijn moeder werd door den dood aan zijn liefde ontrukt.

Toen Hendrik tien jaren oud was, vatte zijn vader het voornemen op, om de stad te verlaten en te midden der velden op een plaats, de Groene Hoek genaamd en ongeveer een kwartier uurs van de Borgerhoutsche Poort gelegen, te gaan wonen. Daar leefde het kleine gezin in de grootste afzondering; de twee zonen verdeelden onder elkander den arbeid van de huishouding en den landbouw; van school gaan of les nemen was geen spraak meer. ‘God en de natuur,’ gelijk Conscience zegt, ‘waren onze eenige meesters.’

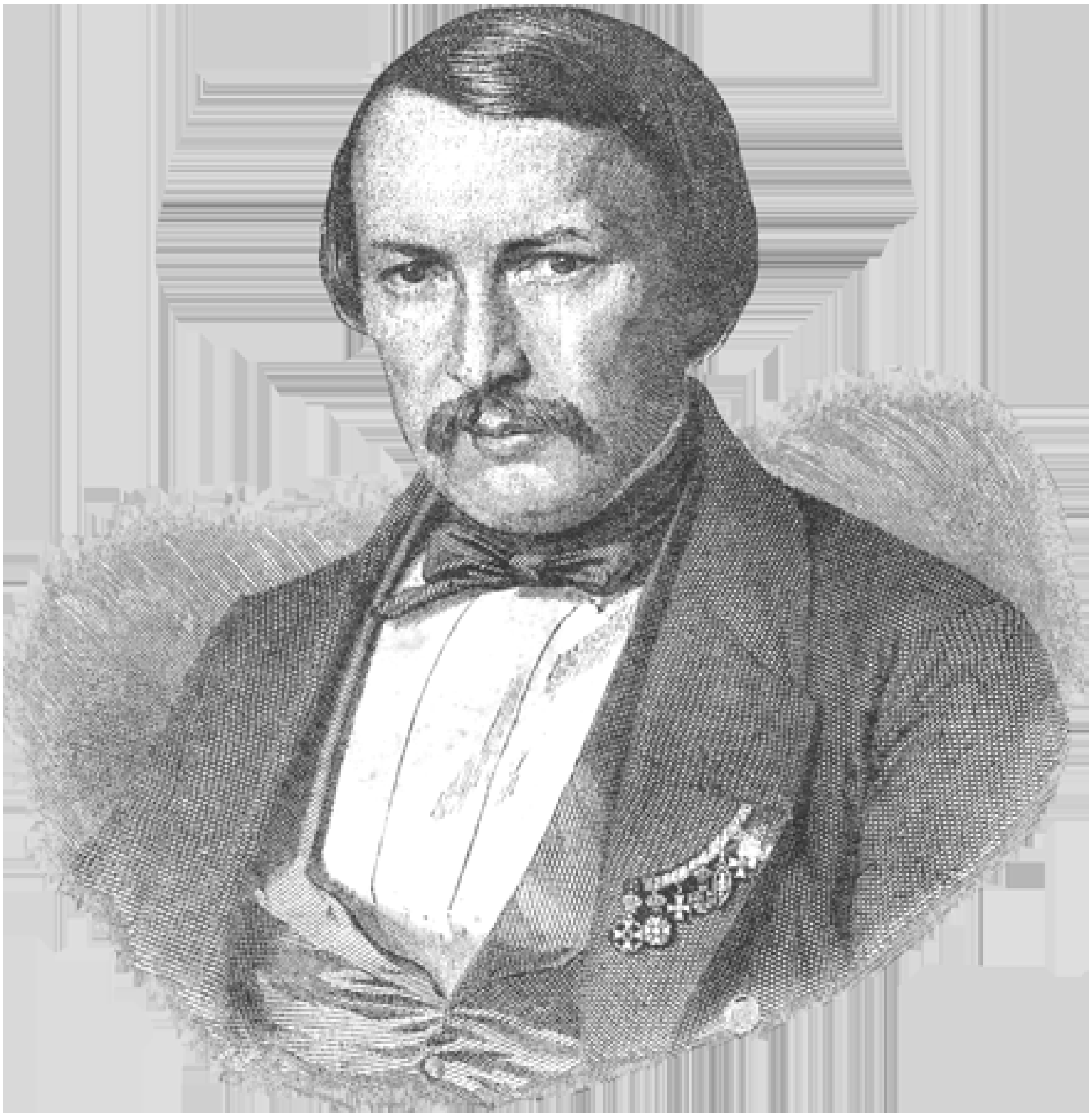

HENDRIK CONSCIENCE.

Deze stille afzondering te midden der schoone natuur bleef intusschen niet zonder heilzamen invloed op het hart van den jongeling. ‘Het is daar in de kluis ten Groenen Hoek,’ zegt hij, dat in mij een innig gevoel der natuurschoonheid ontstond. Toen ik, bij het aanbreken der Lente, voor de eerste maal er ontwaakte, was alles wat mij omringde, geheel nieuw voor mij. Ik voelde de zoete lucht mij in de longen dringen; ik zag de dauwdruppelen in het hart der bloemen glinsteren, het zonnelicht tusschen de kruiden spelen, de zingende vogelen in het geboomte dartelen, duizenden diertjes onder mijne oogen wemelen... Ik hoorde den nachtegaal zijne liefelijke tonen gorgelen, het morgenlied van mindere zangers door de ruimte galmen, het gesnor der werkzame honingbij aan mijne ooren dommelen... Alles, alles rond mij zong en juichte van levensblijheid, onder eenen blauwen hemel, zoo breed als mijne gansche wereld en zoo onpeilbaar diep als de oneindigheid zelve!

Dit aangrijpend schouwspel, de stilte, die mij omringde, de eenzaamheid waarin ik leefde, deden een machtigen indruk op mijnen geest; en nu werd ik in de volle beteekenis des woords een droomer. Ik sleet mijn leven in eene altijddurende mijmerij, en er ontstond tusschen mij en de schepsels, die rond mij groeiden en leefden, een

soort van onuitlegbare samenneiging, als waren planten en dieren voor mij gezellen en vrienden geweest, die bewustheid hadden van mijne tegenwoordigheid en van mijne liefde.....

'Bij zulke beschouwingen zag ik meer in de natuur dan zij werkelijk bezat en zij kreeg voor mij, boven hare ware schoonheid, nog al de pracht, haar door eene geestdriftige verbeelding bijgezet. Een gevoel van eerbiedige bewondering voor het werk des Scheppers groeide in mij, en niet zelden hief ik den ontstelden blik in de hoogte, om dankbaar op te zien tot Hem, die alles heeft gemaakt.'

De vader van Conscience begon echter na eenigen tijd het eenzame leven moede te worden, ging een tweede huwelijk aan en vestigde zich te Burgerhout bij Antwerpen. De uitbreiding van't gezin deden ook de behoeften der familie vermeerderen, Hendrik moest naar een broodwinning omzien en men besliste, dat hij onderwijzer zou worden. En werkelijk trad ook Conscience deze loopbaan in, totdat de omwenteling van 1830 hem de muffe schoollucht met de woelige levenssfeer der belgische vrijwilligers deed verwisselen.

'Welaan, strijd voor uw vaderland,' sprak hem zijn vader toe, 'het soldatenleven zal u misschien goed doen en daarbinnen uit uw hoofd de droomen doen verhuizen, die u beletten man te worden. Hendrik, gedenk immer het spreekwoord: ieder is het kind zijner eigen werken. Van nu af is uw lot in uwe handen; het zal zijn wat gij het zelf zult maken.

De man van het soldatenleven werd Conscience nooit, maar dat hij de woorden zijns vaders heeft behartigd en met mannenmoed bezield, voor geen tegenheden of bezwaren terugdeinsde, getuigt zijn overig leven.

In de burgerlijke maatschappij teruggekeerd, werd Conscience inderdaad het kind zijner werken. Na onvermoeiden strijd zegevierde hij over de grillen der fortuin en der volksgunst; de banier door hem opgeheven wordt door menig dapper strijder in zijn vaderland verdedigd; de vlaamsche beweging dankt hem haar ontwaken en ontwikkeling; het belgische volk erkent en eert hem als een zijner uitstekendste en roemrijkste mannen.

[Nummer 40]

Onze gravuren.

Er bestaan te Kortrijk twee merkwaardige monumenten, welke als de laatste overblijfsels der oude versterkingen van de stad kunnen beschouwd worden.

Het zijn twee groote torens, gelegen aan de oevers der rivier de Lys, welke met elkander door middel van een steenen brug in gemeenschap staan.

Beide torens zijn ten allen tijde als merkwaardige proeven van militaire bouwkunst beschouwd, en 't is daarom voorzeker dat de overheden der stad er steeds een bijzondere zorg aan hebben besteed om ze in een goeden toestand te houden.

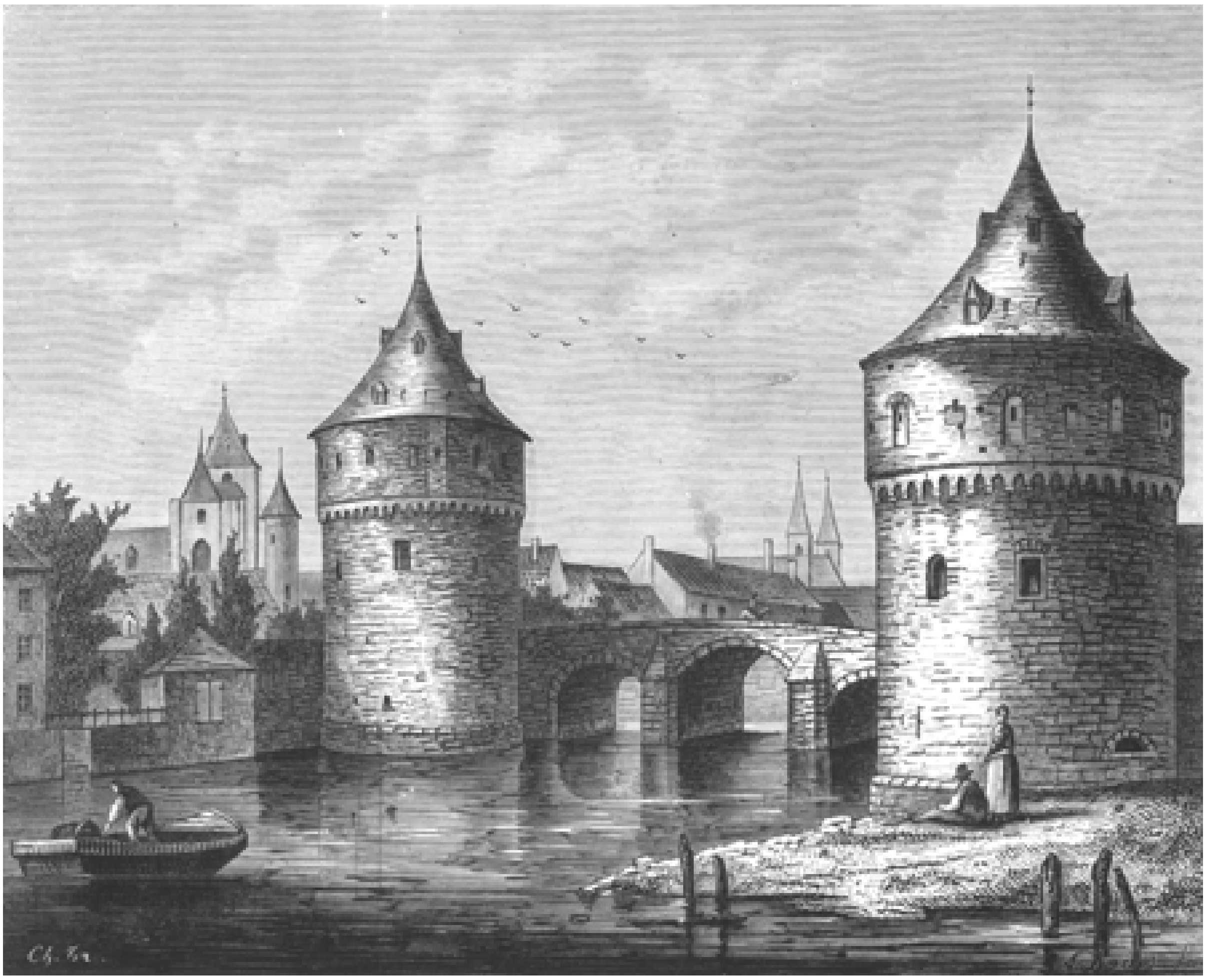

DE TORENS VAN BROEL TE KORTRIJK.

Die, welke zich op den noordelijken oever der rivier bevindt, werd omstreeks het einde der 14^{e} eeuw gebouwd; den anderen, die er tegenover staat begon men op last van Jan Zonder Vrees den 18^{en} April 1411 te bouwen en men leest hieromtrent in een charter van dezen vorst, dat de magistraten van Kortrijk gemachtigd zijn om, ter versterking der stad van den kant der rivier de Lys een toren te bouwen tegenover een anderen, die reeds opgericht was en er tevens een brug bij te voegen ten einde beide torens in gemeenschap met elkander te brengen,

er wordt tevens bij vermeld dat de onderneming dezer bouwwerken op eene som van 1050 livres te staan kwam.

Die natuurschoon op prijs stelt, mag het zien 't lieve dorpje, dat daar uit de baren der zee schijnt te verrijzen, wanneer gij de lommerige, bekoorlijke baan in de nabijheid der hofstad inslaat. Een natuurschoon, zoo verheven en toch zoo zacht en liefelijk als u dat koraalgewas biedt, 't welk daar ligt als een 'borduursel op den mantelzoom van den ouden Oceaan,' is een zeldzaamheid.

Weelde is 't daar, waar niets bij haalt,
Als de scheemrende avond daalt,
Frissche zeelucht te âmen
Aan het scheveningsche strand,
Waar de jeugd van stad en land
Vloeit en stoeit te zamen.

Zie, daar dooft het hemelvuur
In de golven van azuur;
Lucht en water vonkelt
Als een stroom van vloeiend goud,
Die daar over 't golvend zout
Naar de stranden kronkelt.

Van 't verwijderd zandig duin
Met paleizen op zijn kruin
Geurt een bloemenregen,
En een zangtoon, vol en frisch
Rolt ons, van een bruiloftsdisch
Uit het badhuis tegen.

Dat weten ook de toeristen: zij vinden het zeer prettig om 't eens waar te nemen, hoe lustig de badgastenzee aan ons strand bij haar eigen muziek danst; 't ontbreekt er in 't badseizoen noch aan zonen en dochters van Albion met verrekijkers, noch aan zonen en dochters der grande nation met lorgnetten; en dat er ook het kroost der blonde Germania aanwezig is om de bekoorlijkheden van het 'duitsche woud,' voor het natuurschoon van ons scheveningsch zeestrand te vergeten, bewijst u, behalve de werkelijkheid, ook de gravure op pag. 316.

Het ministerie, van wier leden de gravure op pag. 317 de portretten biedt, heeft, vooral door de overbekende en zonderlinge wijze waarop het aan het roer is gekomen, een te groote bekendheid verworven, dan dat het niet van belang zou zijn eenige der antecedenten dier bewindslieden te vernemen.

De Theux, president van den ministerraad, werd in 1794 te Stabroek bij Sint Truijen geboren uit een familie, die sedert overoude tijden 't land van Leuven bewoonde. Hij deed zijn studiën aan de Universiteit van Leuven, waar hij het diploma van doctor in de rechten verwierf. Nadat hij zich verscheiden jaren aan de studie der staatkundige en administratieve wetenschappen gewijd had, werd hij in 1830 door het arrondissement van Hasselt tot lid van 't Nationaal Congres gekozen. Hetzelfde arrondissement vertrouwde hem het mandaat toe voor de Kamer van Afgevaardigden. In de maand November werd hij tot minister van Staat benoemd en ontving eenige dagen later de portefeuille van Binnenlandsche Zaken, die hij omtrent een jaar daarna

nederlegde en in 1834, toen bij met de vorming van een nieuw ministerie belast werd, weder aanvaardde. In 1840 afgetreden trad hij in 1846 weder op aan het hoofd van hetzelfde departement. Sedert 1830 had deze staatsman voortdurend zitting in de volksvertegenwoordiging, waarin bij de achting en eerbied genoot niet alleen van de Katholieken, als wier leider hij beschouwd werd, maar ook van zijne politiek tegenstanders.

Jules Malou, de tegenwoordige minister van Financiën, werd in 1810 te Yperen geboren. Na schitterende studiën in de rechten aan de leuvensche Universiteit gemaakt te hebben, werd hij aan 't ministerie van Justitie geplaatst, waar hij achtereenvolgens tot chef eener afdeeling en directeur van 't wetgevend comité werd bevorderd. In 1841 werd hij door 't arrondissement zijner geboortestad het eerst naar de Kamer der Volksvertegenwoordigers afgevaardigd. Herhaalde malen zag hij zich na dien tijd met een mandaat vereerd en tot verschillende hooge ambten geroepen. Zoo werd hij in 1844 door den koning tot gouverneur van Antwerpen benoemd en stond hij in de jaren 1846 en 1847 onder twee ministeriën aan 't hoofd van het departement van Financiën. In 1862 werd hij tot senator gekozen, door 't arrondissement van St. Nicolaas, dat bij nog op dit oogenblik in de eerste kamer van België vertegenwoordigt. Hij was vice-gouverneur van de Algemeene Maatschappij tot bevordering der nationale nijverheid, toen het ministerie van den 17^{en} December 1871 werd samengesteld, waarin hij weder de plaats innam, die hij reeds vroeger bekleed had.

Delcour, geboren te Dolhain-Limburg (provincie Leuven) den 1 September 1811, studeerde in de rechten aan de Universiteit van Leuven en verkreeg in 1834 zijn diploma van doctor. In 1835 bij het kabinet gekomen van den graaf de Theux, toen minister van Binnenlandsche Zaken, werd Delcour in 1836 benoemd tot professor van het openbaar en administratief recht aan de Universiteit van Leuven. Den 9^{en} Juni 1863 zond het arrondissement van Leuven Delcour naar de Kamer der Afgevaardigden. Sedert dien tijd heeft hij niet opgehouden een zeer werkzaam deel te nemen aan de voornaamste discussiën, die in den boezem van deze vergadering plaats hadden en hem de gelegenheid verschaften om zijn groote kundigheden ten toon te spreiden.

Moncheur, afgevaardigde van het arrondissement Namen, werd in 1806 te Riendotte-lez-Andennes geboren. In 1830 was bij reeds advocaat te Brussel en nauwelijks twee jaren na de revolutie bekleedde hij de bediening van substituut-auditeur bij het hooge militaire gerechtshof. Daarna tot plaatsvervanger benoemd van den procureur-generaal bij het hof van appel te Brussel, zag hij na weinige jaren van dezen post af om zich geheel en al aan de functiën van lid der deputatie van den provincialen raad van Namen te wijden.

De graaf van Aspremont-Lijnden toonde zich bij verschillende gelegenheden als zeer vertrouwd met de aangelegenheden van den landbouw. Hij werd door het belgische gouvernement belast om aan de hoven van Konstantinopel en Athene het overlijden van koning Leopold I en de troonsbestijging van Leopold II mede te deelen.

Van Lantsheere is het jongste lid van 't Kabinet. Voordat hij minister was, bekleedde hij in de pleitzaal van Brussel een zeer uitstekende plaats en had zitting in den provincialen raad van Brabant als afgevaardigde van het kanton Assche.

De luitenant-generaal Guillaume, generaal-adjudant van den koning, lid van de belgische Academie, generaal van de infanterie en langen tijd directeur van het personeel aan 't ministerie van Oorlog, is de schrijver van verscheiden uitstekende werken, die over de militaire geschiedenis van België handelen.

Een eigen huis.
Auerbach naverteld door H.A. Banning.

(vervolg.)

DE GROND WANKELT.

Het was in de vierde Lente dat de regen weken lang onophoudelijk bij stroomen neêrviel. Men kon geen vijftig passen van zich afzien, dag en nacht hoorde men den wind in de denneboomen aan de westzijde van het ‘prettige huisje’ razen en voortdurend stortte zich een stroom bruin water van het dak naar het weiland.

Harmen maakte op eenigen afstand van den muur een groeve om het water een afleiding te geven, doch de pannenbakker, aan wien de weide toebehoorde kwam daartegen in verzet; hij meende dat het water hem schade zou kunnen berokkenen, wanneer het als door eene sloot op één punt naar het weiland liep. De zaak kwam voor den burgemeester en Harmen lag van dat oogenblik af met zijn besten vriend en voornaamsten begunstiger overhoop.

Eens werd Sientje des nachts met een luiden gil wakker; zij meende bespeurd te hebben dat het huis een schok gekregen had en aan de eene zijde overhelde. Harmen bekende dat dit laatste reeds sinds lang het geval was; hij beweerde echter dat er op dat oogenblik geene verandering had plaats gegrepen en bezwoer zijn vrouw hare waarneming geheim te houden, daar hij anders zijn vertrouwen en natuurlijk ook zijn werk zou verliezen.

Sientje nam beide kinderen in haar armen. ‘O God, mijne arme kinderen, wanneer het huis mocht vallen,’ jammerde zij.

‘En aan mij denkt gij geheel niet?’ vroeg Harmen verbitterd.

‘Ik denk ook aan mij zelve niet,’ antwoordde zij.

Harmen ging onder eene hevige stortbui naar buiten en zag toen dat de pottenbakker de uitwatering verstopt had, zoodat het water weder langs alle kanten heenvloeide en in den grond trok. Het gansche huis stond rondom in 't water. Hij werkte nu met al zijne krachten en toen de dag aanbrak bleek het dat het huis nog niet zeer veel was afgeweken. Hij spoedde zich naar den burgemeester, want het onheil liet zich niet meer verhelen; hij wilde nu de schuld op den pottenbakker werpen, doch alvorens nog de burgemeester zich liet zien, kwam een bode, die tot hem zeide: ‘Harmen, keer terug, want uw huis stort in.’

De brandklok werd geluid om het volk op de been te roepen ten einde de behulpzame hand te komen bieden. Harmen vond een aantal menschen rondom zijn huis en zag tot zijne vertwijfeling dat het in tweeën gespleten was; het dak was juist tusschen de letters H. en S. gescheurd. Men snelde het huis binnen om de vrouw en de kinderen te redden en men bracht ze gelukkig, ofschoon druipnat, buiten. Sientje staarde wild om zich heen; zij scheen geen juist begrip te hebben van hetgeen gebeurd was. Zij had geene enkele poging gedaan om zich te redden; sprakeloos hield zij de beide kinderen in haar armen gekneld en liet ze zich door niemand ontnemen. Eerst toen men haar zeide dat zij niet meer in haar huis kon terugkeeren, eerst toen de buren haar aanboden om bij hen haar intrek te komen nemen, zeide zij:

‘Zal ik dan niet meer in mijn eigen huis wonen? moet ik onder een vreemd dak huisvesting genieten?’

De wagenmaker had op kleinen afstand van het prettige huisje een houten loods staan, die ongedeerd was gebleven, omdat het water daar een uitweg kon vinden. Harmen beet zich op de lippen toen de man hem met zelfbehagen toeriep: 'Het schijnt dat ik beter weet te bouwen dan gij!'

Terwijl men Sientje en de kinderen een onderkomen verschafte werd het huis met stevige palen gestut, opdat het niet geheel in puin zou vallen. Het geschreeuw en de hamerslagen weerklonken dof te midden van den ontzettenden slagregen.

De blauwe Lentehemel prijkte weder boven het weiland, schitterend getooid met malsch gras, de zwaluwen kwamen terug, doch Harmen rukte het nest van zijn huis. Hij wilde zich wreken op de dieren, die hem bedrogen, die hem in slaap gesust hadden. Daarom mochten zij voortaan niet meer bij hem wonen. Zij vlogen rondom zijn hoofd en piepten hem verwijtend toe, toen hij aan zijn wankelend huis werkte, doch hij gaf daarop geen acht; hij was wrevelig op alles in de wereld, op alles wat zich op de aarde, in de lucht bewoog, en helaas! ook tegen den Hemel. 'Men zegt dat alles goed is, wat van boven komt' murmelde hij, 'maar de regen dan, heeft hij mij niet in het ongeluk gestort?' Zoo is de mensch. Als de oude vader nog leefde zou hij den vinger tegen den zoon hebben kunnen opheffen.

Doch de maat was nog niet vol, want een ongeluk komt zelden alleen. De pannenbakker was van nu af zijn onverzoenlijke vijand geworden, die overal zijn goeden naam prijs gaf. Slechts ter nauwernood had Harmen van de bouw-commissie vergunning verkregen om zijn huis weder te herstellen, en nog meer moeite koste het hem iemand te vinden, die bereid was hem op hypotheek geld te verschaffen om in de noodige onkosten te voorzien.

Ook werden hem alle werken, die hij tegen den volgenden Zomer had aangenomen, onttrokken en hij waagde het niet daartegen gerechtelijke vervolgingen in te stellen; ja zelfs de gebouwen, die reeds door hem voltooid en afgeleverd waren, werden op last der eigenaars door deskundigen onderzocht en gekeurd, en daarbij werd op menige fout gewezen. Of hierbij niet vooral schandelijke naijver in het spel was willen wij niet betwisten, Harmen ondervond er intusschen de nadeelige gevolgen van. Het was te voorzien dat, ten minste in den eersten tijd, niemand eenig werk van belang aan hem zou toevertrouwen, daarom was hij genoodzaakt zijn knechts hun ontslag te geven; misschien zou hij zelf wel zijn geheele leven lang knecht blijven. Terwijl hij nu zoo geheel alleen aan zijn huis werkte en niet, als eertijds, met zijn vader, gingen hem bittere gedachten door de ziel. Het voorstel, op het sterfbed gedaan, vervolgde hem onophoudelijk; had hij er gevolg aan gegeven, wellicht zou hij thans in andere omstandigheden verkeeren; zijn naam zou ten minste niet zooveel geleden hebben. Maar de naam zijns vaders dan? Zou hij zijn gansche leven door niet met de gedachte gekweld zijn geworden dat de brave man om zijnentwille met een leugen in het graf was gegaan? 'Neen,' riep hij, 'het moest zoo zijn; de zegen mijns vaders zal mij tot heil strekken.' Het gebeurde vaak dat hij in bitter zielsverdriet zijn gereedschap wegwierp; maar dan nam hij den hamer op, die zoo vele jaren lang door zijn vader gebruikt was, en het scheen hem toe dat dan alles veel vlugger van de hand ging.

Ging hij bij het bouwen van zijn huis met het krieken van den dag blijmoedig aan 't werk, thans zuchtte hij wanneer hem de oogen open gingen, want elke dag bracht nieuwe bitterheid. Vroeger hadden de boeren vrijwillig aangeboden om kosteloos met wagens de bouwstoffen aan te voeren, nu liet men hem duur betalen en hij moest

daarenboven nog spotternij verdragen. Zijn eer en goede naam, zijn geluk en zijn toekomst waren verwoest, en dat alles dewijl hij eens laatdunkend de waarschuwingen zijns vaders in den wind had geslagen.

Was die gedachte hem maar altijd bijgebleven; doch hij werd wrevelig, er ontsproten nieuwe knoppen uit eene kiem, die reeds lang verdroogd was. Het was Sientje geweest, die hem had aangespoord om een nieuw huis te bouwen, zij had daar roem op gedragen. Die gedachte gaf hij onophoudelijk voedsel en het duurde dan ook niet lang of hij deed haar daarover verwijten.

Zij antwoordde hem: ‘Ik ben onschuldig; wanneer gij niet in staat waart alleen een huis te bouwen, had gij het moeten laten.’

Dat was olie in het vuur. Want het kwetste hem dubbel dat nu ook zijn vrouw zijne bekwaamheid in twijfel trok. Zij herhaalde wel slechts wat alle menschen zeiden, doch dat was niet zooals het behoorde; zij vooral had alles aan een ongeluk moeten toeschrijven.

Hij liep toornig weg, hij wilde al zijn gereedschap wegwerpen en de wijde wereld ingaan, want hier te lande zou hij toch niets meer kunnen worden. Hij bleef echter.

Van al de werkzaamheden, die hem toegezegd waren of waarvoor men zich tegenover hem verbonden had, bleef hem slechts één karwei over, namelijk het dekken der kerk en van den kerktoren. Het kerkbestuur had het contract niet doen vernietigen, eensdeels uit gepast medelijden, en ook omdat Harmen wijd en zijd als een zeer bekwaam leidekker bekend stond.

Nauwelijks was het huis weder zoodanig hersteld dat het bewoonbaar genoemd kon worden, of Harmen begon aan de werkzaamheden, die aan kerk en toren verricht moesten worden. Hij haalde weder vrijer adem bij de gedachte dat men ten minste nu ééns zou zien welk werkman hij was. Doch ook op het dak der kerk kon hij zijn ongeluk maar niet vergeten.

Hoogmoed en eigenliefde zijn twee ondeugden, die voor den mensch zijn als woekerplanten in een vruchtbaren bodem. Beijvert men zich niet om die ondeugden met wortel en tak uit te roeien, zij doen langzamerhand alle goede hoedanigheden verstikken. Het was, Harmen in den beginne hard gevallen dat hij door eigen schuld zoo ongelukkig was geworden, doch zijn eigenliefde spiegelde hem weldra een andere oorzaak voor oogen en hoe meer hij die eigenliefde koesterde des te geringer werd in zijn oogen zijne schuld. Zoo werd het eindelijk bij hem eene uitgemaakte zaak dat zijn gansche ongeluk te wijten was aan zijne vrouw, de hoogmoedige bakkersdochter, die hem onophoudelijk tot het bouwen van een eigen huis had aangespoord. Wel kwam de gedachte in hem op dat hij thans nog gelukkig zou zijn, wanneer hij de waarschuwingen zijns vaders niet in den wind had geslagen, doch hij kon de gedachte niet van zich afwerpen dat Sientje's verlangen en wil om een eigen huis te bezitten toch als de grondoorzaak van zijn ongeluk moest beschouwd worden. Had hij zijn zuurverdiende geld en Sientje's spaarpenningen niet in het noodlottige huis gestoken, hij zou thans zijn geluk elders kunnen beproeven, want de wereld was immers zoo groot.

Bij die laatste gedachte stond hij eensklaps stil; het was hem weder of hij duizelde, en werkelijk er kwam een duizelingwekkend plan in hem op, dat nog toevallig versterkt werd door een zoogenaamd voorteeken.

Ten allen tijde zijn menschen, die in zorgelijke omstandigheden verkeeren, gewoon geweest het natuurleven te raadplegen. Zoo wordt bv. een heldere hemel op den trouwdag als een gunstig voorteeken beschouwd en er zijn er, die zich zeer verheugen

wanneer zij veel geld bij zich hebben op 't oogenblik dat zij in het voorjaar voor de eerste maal den koekoek hooren roepen.

Toen Harmen dicht bij het ooievaarsnest op het dak der kerk kwam, bleef hij er lang op staren. Het mannetje was reeds aangekomen, het maakte het verlaten nest in orde; het gunde zich nauwelijks den tijd om te eten, en eerst toen het nest geheel gereed en er genoegzame voorraad eten was, vloog hij op om het wijfje te halen. Het wijfje, dat ver van het nest verwijderd moest zijn, klaagde niet; het wist immers dat het mannetje voor haar zorgde, dat hij zou komen als het tijd was.

De opperman, die de leien naar boven droeg, had Harmen reeds tweemaal geroepen, doch hij hoorde er niets van, hij dacht slechts aan de ooievaars.

OP DUIZELINGWEKKENDE HOOGTE.

Op den morgen toen het dekken van den toren een aanvang zou nemen, haalde Harmen zijn zilveren horloge uit den zak en hing het aan een spijker.

‘Waarom neemt gij het horloge niet mede?’ vroeg Sientje.

‘Och, ik kan op den toren duidelijk genoeg hooren hoe laat het is.... men kan niet weten wat iemand overkomt, men.... men kan zich stooten.’

‘Harmen wees toch wat opgeruimder; 't is immers God die regen en zonneschijn geeft, Hij zal ons niet verlaten.’

‘Ja, maar met regen en zonneschijn krijg ik toch mijn hypotheek niet afgelost.’

‘Foei, Harmen,’ sprak de vrouw verstoord, ‘gij bezondigt u. Door vlijt en spaarzaamheid zullen wij het nog ver kunnen brengen, maar wij moeten ons ook Gods zegen waardig maken. Gij moet bidden alvorens op den toren te gaan en ook als gij op den toren zijt.’

‘Ik zal het bidden maar aan u overlaten! bij naaiwerk gaat dat beter.’

Sientje zuchtte. ‘God moge u bewaren, Harmen!’ sprak zij; ‘geef mij de hand.’

‘Ik heb lang genoeg naar die hand moeten wachten en ben wel wat oud geworden voor zulke kinderachtigheden,’ klonk het antwoord.

Desniettemin kustte hij de kinderen en gaf hij zijn vrouw de hand. Sientje, die anders geen minuut onnoodig haar werk verliet, nam het eene kind op den arm en het ander aan de hand, stond langen tijd op de hoogte bij de kerk en zag naar haar man op den toren.

Harmen zag echter niet naar haar. Het is een oude regel bij de leidekkers dat zij niet naar boven en niet naar beneden mogen zien. Houden zij de oogen naar de voortdrijvende wolken, zij worden onwillekeurig medegetrokken naar de drijvende wolkenzee, en die wolken drijven een valsch spel, zij nemen hen niet op, want de aarde laat hen niet los en trekt hen tot zich. Wanneer zij echter van de hoogte waarin zij zweven naar beneden zien, worden zij duizelig en vallen verpletterd neder.

Harmen, vestigde, zooals het behoorde, zijn blik slechts op het naaste voorwerp, doch zijne gedachten gingen veel verder, zij waren woeliger en meer gejaagd dan de wolken in het luchtruim. Laat ons niet verzwijgen dat zij zondig, zeer zondig waren.

De mensch is toch een zeer ondankbaar wezen. Toen het Harmen goed ging in de wereld, toen de fortuin hem als het ware tegen het lijf liep, schreef hij de oorzaak daarvan aan zich zelven toe; thans, nu het ongeluk hem op de hielen zit, gevoelt hij geen kracht genoeg om met de stormen des levens te worstelen; hij acht zich een verloren man, hij verwacht geen hulp van God, bij wil zelfs die hulp niet inroepen. Nog erger. Er woelt een gedachte in zijn binnenste, die door de hel wordt aangeblazen: Harmen meent dat een ongelukkige dood hem in in zijn eer herstellen en zijn gezin uit het ongeluk redden kan.

Dagen lang verbleef hij op den kerktoren en die rampzalige gedachten verlieten hem niet. Het oude uurwerk bromde en snorde wanneer het volle uur sloeg, en die geweldige klokslagen klonken hem in de ooren als eene aanmaning om den tijd des levens nuttig te besteden, doch hij bleef altijd zijn dood als den eenigen uitweg beschouwen. Hij had zijne vrouw en kinderen lief, doch hij maakte zich wijs dat bij hun ellende niet kon verdragen en onmachtig was hen te helpen. Stierf hij in dienst der gemeente, goede menschen zouden, en zelfs de gemeente moest zich het lot der zijnen aantrekken.

Eens op een middag riep de koster Harmen op den klokkenzolder; de man moest de groote klok luiden, dewijl een der inwoners begraven werd, en vreesde den leidekker door de aanhoudende dreuning in gevaar te brengen; hij verzocht hem daarom zoo lang bij hem te komen. Harmen bleef al dien tijd op den klokkenzolder; hij dacht er over na hoe spoedig wellicht voor hem die klok zou luiden en hoe zij ne vrouw alsdan weduwe, zijne kinderen weezen zouden zijn, en hij wischte met zijn handen de tranen weg, die over zijne wangen rolden.

Toen hij weder op het dak steeg kwam het hem voor dat thans een einde aan zijne weifelingen moest komen, doch hij dacht er niet aan dat op dat oogenblik zijne vrouw en kinderen op de knieën lagen om te bidden voor den echtgenoot en vader, die zich aan de wanhoop had overgegeven; hij dacht er niet aan dat het gebed de gramschap Gods kan stillen. Nog blies de booze geest hem de verderfelijkste raadgevingen in, doch toen kwam het hem eensklaps voor, dat hij met schande in het graf zou dalen wanneer dit zijn laatste werk onvoltooid bleef. Men zou denken dat hij tot niets in staat was. Dat mocht niet. Als leidekker gevoelde hij zich bijzonder krachtig, hij wilde den arbeid voltooien, hij wilde toonen dat niet zijne onbekwaamheid maar het ongeluk hem in de ellende gestort had, en dan......

Tehuis sprak Harmen geen enkel woord meer, hij gevoelde zich daar niet op zijn gemak, hij scheen zich zelven een spook toe, dat daar rondwandelde, om eerlang voor goed te verdwijnen.

Op den laatsten dag liet Harmen het uurwerk stil zetten; hij beweerde dat het slaan en dreunen hem hinderde. Er lag eene doodsche stilte over het gansche dorp, toen hij het dak van den toren besteeg. Wanneer men in het dorp de klok niet hoorde slaan, dacht Harmen, zou iedereen er aan denken in welk een gevaarlijken toestand hij zich bevond.

Harmen was nog niet lang aan het werk toen hij eensklaps een luidruchtig geklapper in zijne nabijheid hoorde. Hij zag om - de ooievaar was met zijn wijfje aangekomen en toonde haar onder allerlei buigingen en

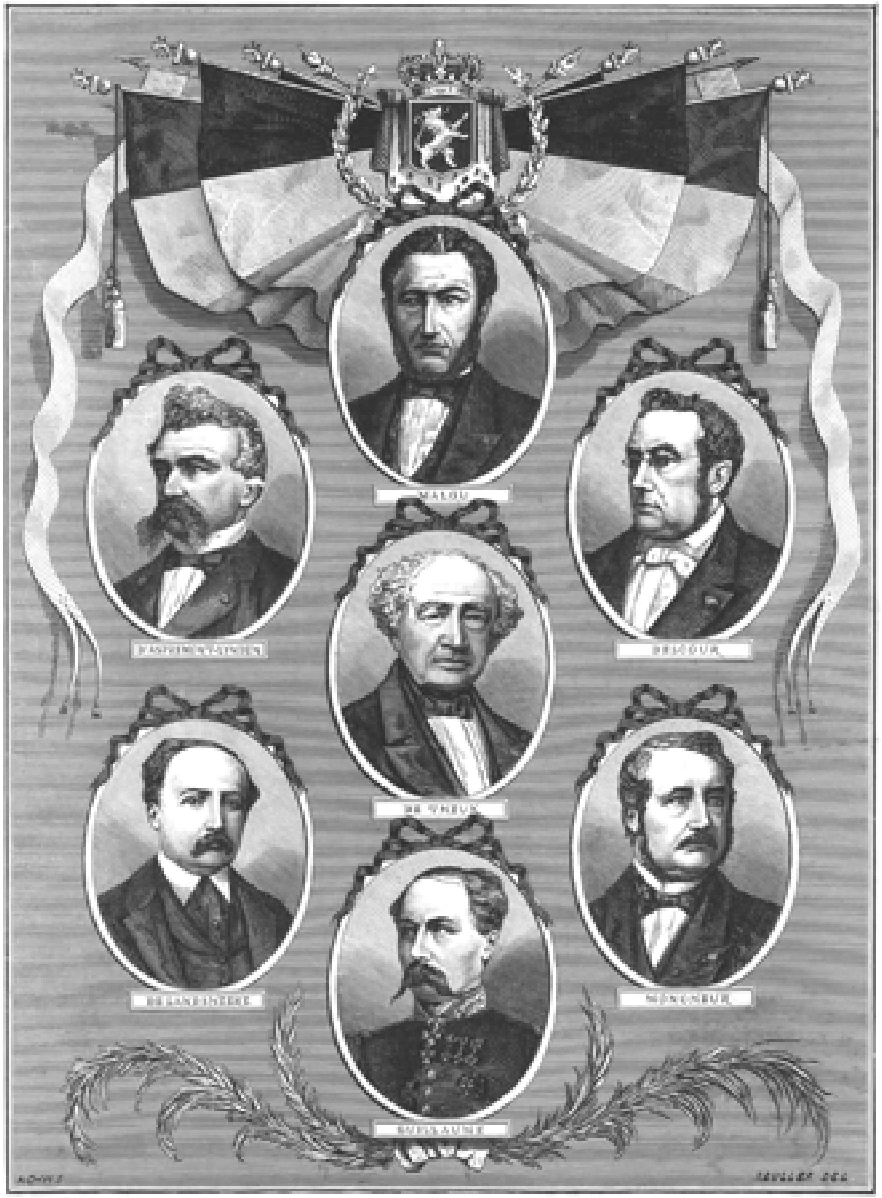

DE LEDEN VAN HET BELGISCH MINISTERIE.

plichtplegingen als men van zulk een dier gewoon is, de geheel nieuw ingerichte woning en de groene wereld rondom. Na veel geklater en gesnater vlogen de beide trekvogels van hun nest en schenen een wandeling door het luchtruim te gaan maken.

Harmen was geheel in gedachten verzonken; zijn oogen volgden de vogels, die in groote kringen plechtstatig in de lucht zweefden en dan met een scherpen zwaai weder naar het nest terugkeerden, en waarlijk, daar zou hem haast onvrijwillig overkomen zijn, wat zoo lang zijne gedachten bezig hield; had de leidekker zich niet aan een uitstek vastgehouden, hij zou naar beneden gestort en verpletterd zijn.

Toen hij zich weder oprichtte rees plotseling een nieuw denkbeeld bij hem op: hij had de gedachte aan den dood overwonnen, hij wilde leven, leven voor vrouw en kinderen. Harmen hield zich met beide handen vast, want hij beefde in al zijn ledematen. Hij wierp een blik over het landschap, dat aan zijn voeten lag; zijn oog zweefde over bosch en beemd, en dorp aan dorp breidde zich voor hem uit, en ginds achter die dorpen en steden lag de wijde, wijde wereld en zijne toekomst. Het moet een dwaas, een sukkel zijn, die in zulk eene wereld geen bescheiden plaatsje voor zich kan vinden.

Toen zweefden zijne oogen weder over het eigen dorp; hij zag zijne woning, eertijds het ‘prettige huisje’ genoemd. Dáár nog langer in zorgen, met verkropte smart te leven - dat was hem onmogelijk.

‘Ik wil de wijde wereld in!’ riep hij, en het was goed dat hij zoo hoog stond, anders zou zijn geheim spoedig verspreid zijn geweest.

Het werk ging nu vlug van de hand. De smid kwam met zijne knechts, zij brachten het nieuw vergulde kruis, Harmen liet het zich toereiken plaatste het op de spits. Toen de smid het kruis inwendig met schroeven had bevestigd, liet Harmen zich de nieuwe kousen en schoenen toereiken, welke, naar oud gebruik aan hem werden geschonken, die het kruis op den toren had geplant. Harmen steeg nog hooger en sloeg driest nu eens den linker- dan den rechterarm om het kruis; daar op die duizelingwekkende hoogte trok hij zijn nieuw schoeisel aan. Hij zag niet naar beneden, waar eene groote menigte menschen bijeen was; doch hij hoorde zeer goed hoe er werd gejuicht en gejammerd, het was hem als hoorde hij zijn naam roepen, nu in angst, dan in vreugde.

Als tot spot wierp hij zijn oude schoenen naar beneden in het dorp dat hem zoo veel leed berokkende; toen liet hij zich naar beneden glijden, sloop door een kleine opening naar den klokkenzolder en stond kort daarna onder de verbaasde menigte.

Nog woelde en suisde het in zijn hoofd, maar zijn hart triomfeerde. Zij hadden hem allen bewonderd, zij hadden allen gezien welk een onverschrokken man hij was, in 't vervolg zouden zij hem nog van een geheel andere zijde leeren kennen.

Sientje bevond zich niet onder de menigte en Harmen liep in zijne fonkelnieuwe schoenen als een held door het dorp. Uit alle huizen klonken hem gelukwenschen te gemoet, als kwam hij van eene groote reis; hij dankte vriendelijk. Het was een dubbelzinnige loftuiting toen een zijner buren hem toeriep: ‘het schijnt dat gij beter in de lucht dan in de aarde kunt bouwen.’ Harmen gaf er geen antwoord op.

Tehuis vond hij Sientje aan haar naaiwerk; zij zat met het hoofd diep gebogen en sprak geen woord. Hij nam zijn horloge van den spijker en stak het in den zak. Dat had hij niet verwacht: de gansche wereld sprak op dat oogenblik over hem, zijne vrouw had echter geen woord voor hem over.

Zijn bloed begon weder te gisten, hij wilde de kamer verlaten, doch aan de deur keerde hij zich om en vroeg:

'Verdien ik geen enkel woord, Sien?'

Zij antwoordde niet en naaide voort.

'Zeg, verdien ik geen enkel woord?' herhaalde hij toornig.

'Meer dan een,' sprak zij zonder op te zien.

'En wat dan?'

'Dat zal ik maar zwijgen.'

'Gij moet spreken,' riep hij verwoed.

Luid weenende klaagde hem nu zijne vrouw hoe roekeloos, hoe zondig hij met zijn leven had gespeeld, een leven dat haar en de kinderen toebehoorde. Harmen was een oogenblik ontroerd over die woorden, doch hij verborg dit glimlachend en gaf schertsend te kennen dat de gemeente haar en de kinderen had moeten onderhouden wanneer hij van den toren gevallen en verpletterd was.

Daar stak Sientje het hoofd op, de oude trots gloeide weder in hare oogen en zij beet hem met minachting toe dat zij alleen wel in staat was om de kinderen te onderhouden; noch hij, noch de gemeente behoefde daarvoor te zorgen.

Harmen gevoelde geen grond toen hij die woorden hoorde en in de oogen zijner vrouw zag en het duurde zeer lang alvorens een woord over zijne lippen kwam.

Nog altijd zweefden de beide trekvogels voor zijn geest en hij verhaalde zijne vrouw glimlachend welk een geklapper en gesnater het geweest was, toen de ooievaar met zijn wijfje op het nest aankwam.

'Die beginnen weêr op nieuw een huishouden in te richten,' zoo eindigde hij, 'en het wijfje scheen in zeer goeden luim te zijn, nu het mannetje haar in de nieuwe huishouding bracht.'

'Wat gaan mij die domme dieren aan!' riep de vrouw op een toon die blijkbaar deed bespeuren dat de gebeurtenissen der laatste dagen haar een angel in het hart hadden gestooten. Het deed Harmen plezier dat zij niets van zijn voornemen bespeurde en er niet verder over sprak. Hij begaf zich naar buiten, liep het dorp rond en dacht er aan hoe het daar wel gesteld zou zijn als hij er ver van verwijderd was; hij kwam later, veel later thuis dan gewoonlijk en sprak geen woord.

Den volgenden morgen trok hij zijn gemeenteschoenen aan en zeide aan zijne vrouw dat hij in den vreemde arbeid ging zoeken, daar hij in de nabijheid toch niet goed als knecht kon gaan werken. Sientje, die eens zijn hoogmoed had geprikkeld door hem aan te sporen dat hij zich als metselaarsbaas zou vestigen, trachtte hem van dit voornemen af te houden, doch het mocht haar niet gelukken en met een bezorgd hart nam zij afscheid van hem. Hij zeide haar nog hoeveel zij van het kerkbestuur voor het laatste werk kon ontvangen en hing zijn horloge, dat hij reeds in de hand had, weder aan den spijker. Zijne vrouw wenschte dat hij het zou medenemen, en toen hij te kennen gaf dat het haar wellicht van dienst zou kunnen zijn wanneer zij geldgebrek mocht hebben, gloeiden weder hare oogen en zeide zij op vrij norschen toon dat hij daarvoor geen zorg behoefde te hebben.

De kinderen sliepen nog. Het kleine meisje lag met rozenkleurige wangen in het bed en zuchtte in haren slaap, toen hij haar een kus gaf, en de eerstgeborene wreef zich de oogen en riep, toen Harmen reeds aan de deur was: 'Blijf toch bij ons, vader!'

Hij reikte Sientje tot afscheid de hand, perstte de lippen op elkander en rende het dorp in als zaten hem vervolgers op de hielen.

Een boer, die in den vroegen morgen reeds op het veld aan den arbeid was, zag hoe Harmen lang naar de ooievaars zag, die als op stelten in de weide wandelden en

de koppen links en rechts bewogen. Toen de boer hem vroeg waar de reis zoo vroeg heen ging, ontving hij tot antwoord: ‘Ik doe als de ooievaars en ga ook eens in den vreemde; wellicht ziet gij mij dezen Winter niet terug.’ In de stad ontmoette hij den kuiper, aan wien hij verzocht zijne vrouw de boodschap te geven dat zij zich niet ongerust moet maken, wanneer zij soms in zeer langen tijd niets van hem hoorde.

Dat waren de laatste tijdingen, waaraan Sientje nog lang daarna al hare hoop en verwachting vastknoopte.

(*Wordt vervolgd.*)

Garribaldi.
Een vertelling naar het duitsch.

Niet te weten hoe de naam van den beruchten partijganger onzer dagen geschreven wordt, is toch onvergeeflijk, zegt wellicht menig lezer bij het zien van bovenstaanden titel.

Wij verzoeken hem echter nog een oogenblik te wachten voor hij zich hierover boos maakt, want al schijnt ons opschrift op den ‘kluizenaar’ van Caprera te doelen, in werkelijkheid spreken wij in 't geheel niet van hem, maar van twee dieren, die in 't algemeen honden genoemd worden.

De luim van hun bezitter had aan den eenen den naam van Garri, aan den anderen dien van Baldi geschonken.

Garri en Baldi waren tweelingbroeders, die op een zelfden dag het levenslicht aanschouwden of liever gezegd in de wereld kwamen. Want dat zij zich aan de gewoonte van hun geslacht gehouden hebben om niet aanstonds het licht te zien, is zeer waarschijnlijk.

Zij waren, behalve wat de kleur betreft volkomen aan elkander gelijk, hadden lange ooren, slanke beenen een waarlijk fijnen kop en moedige oogen, die van lust glinsterden, wanneer hun de gelegenheid werd aangeboden hun vaardigheid door 't opsporen en vangen van wild te toonen. Garri was donkerbruin van kleur met een witte vlek vóór op den kop. Baldi daarentegen was wit en bruin geteekend.

Ik ontleen deze bijzonderheden aan de getuigenis van hun voormaligen bezitter. De goede dieren zijn reeds lang niet meer in wezen; een ieder echter, die zich de moeite wil geven de stille houtvesterswoning in 't diepe, donkere pijnboombosch te N. op te zoeken, kan hun portret aanschouwen.

Als gij u tot den ouden boschwachter wendt, zal deze u zeker naar de beeltenis zijner beide honden geleiden, die boven zijn legerstede prijkt, en wanneer hij u de eenvoudige geschiedenis verhaalt, die ik u hier in 't kort mededeel, dan ben ik zeker, dat hij zich daarbij met de harde hand eenige malen in de oogen wrijft, alsof de zon hem hin-

dert, die zoo karig haar licht door de kleine vensters zijner woning laat binnendringen.

‘Zeven jaren mag het geleden zijn,’ zoo zal hij u vertellen, ‘dat ik die twee goede, trouwe dieren verloren heb, die mij naar de oogen zagen, naar mijn stem luisterden, mijn stap kenden, die mij nooit verlieten, noch over dag, noch gedurende den nacht.

‘'t Was een overheerlijke avond, als ik op zekeren dag van mijn wandeling uit de stad iets later dan gewoonlijk terugkeerde, natuurlijk in gezelschap mijner beide trouwe vrienden. 't Was alles rustig en stil tusschen de donkere hooge stammen en de pijnboomen hieven hun groene bladeren opwaarts naar de duizenden gouden letteren, die de goede God zoo schitterend aan den donkerblauwen hemel gemaald had. De lieve maan blonk door de takken heen, en het gansche woud scheen verrukkender dan ooit.

‘Ik zette mijn weg met langzame schreden voort om al de heerlijkheid met te meer voldoening te kunnen aanschouwen en naderde aldus langs een kronkelpad een plekje, 't welk mij als het leger van twee herten zeer goed bekend was. Plotseling staan daar mijne honden stil, ik blik ter zijde, en zie in 't bleeke licht van den maneschijn een langwerpig, glinsterend voorwerp, dat slechts een snaphaan zijn kon.

‘Wie had echter hier het recht een geweer te dragen? Was ik wellicht door een gelukkig toeval in de gelegenheid gesteld om eens nader kennis te maken met den stoutmoedigen wildstrooper, die reeds zoo lang straffeloos de wetten trotseerde, waartegen 't mijn plicht was te waken?.... Ik riep mijn honden bij mij, nam mijn buks van den schouder en spande zachtjes den haan.

‘Daar beweegt zich op eens iets naast mij tusschen de boomen. Een prachtig hert, de trots van het woud, komt statig en langzaam te voorschijn getreden. Nog sta ik bewonderend het schoone dier te aanschouwen, en zie, daar springt het op eens verschrikt over een boomstam, - paf! knalt een schot uit den geweerloop, dien ik zoo even zag glinsteren en te gelijk stort het heit levenloos ter neder.

‘Ik blik vorschend om mij heen; uit het donker van 't woud trad een sterke jonge man te voorschijn. Ik herkende hem en riep hem terstond met donderende stem toe: ‘halt, ellendige wilddief, nu zijt gij mijn man.’

‘Hij week echter geen voetstap, en op een koelbloedigen toon, die menig ander en ook, indien mijn bloed niet zoo hevig gekookt had, mij zelven den schrik om 't hart zou geslagen hebben, riep hij mij toe: ‘Niet te gauw victorie gekraaid, heer boschwachter.’

‘Ik spande desniettegenstaande mijn snaphaan en bromde hem toe: ‘Geef u over wilddief, of ik schiet u neêr.’ Doch nauwelijks waren deze woorden geuit of daar knalde reeds een tweede schot. Ik gevoelde een schok in mijn ledematen, bracht de hand naar mijn borst en terwijl ik haar warm voelde worden van het bloed zeeg ik bewusteloos op den grond neder.

‘Wat verder met mij gebeurde weet ik niet. Toen ik weder ontwaakte lag ik op dezelfde plaats. De morgenschemering omringde mij in stede van 't zilveren maanlicht; de grond was week van den nachtdauw en gestold bloed bedekte mijn boezem.

‘Als ik de oogen opsloeg, bemerkte ik mijn hond, mijn getrouwen Garri, aan mijn zijde; huilend likte hij 't bloed van mijn vingers en met een blik zoo treurig, dat het mij droevig aan 't harte werd, daarbij stuiptrekkend en jammerend bleef het dier mijn handen liefkoozen; dan zag ik hoe het met bloed en wonden overdekt zich naast mij nedervlijde, en zijn oogen opsloeg alsof het mij een afscheidsblik toewierp; een poos daarna bleef het roerloos en onbeweeglijk liggen.

‘Op een afstand bemerkte ik een donker voorwerp, doch kon niet onderscheiden wat het was; vermoeid en afgemat sleepte ik mij daarheen voort, in de loop mijn trouwen Baldi te vinden.

‘Hoe onstelde ik echter toen ik het vreeselijk misvormde lijk ontdekte van den wildstrooper. Zijn kleederen waren aan flarden gescheurd, uit gapende wonden droop het bloed langs zijn aangezicht en hals neder, zijn hand omvatte nog het mes, waaraan het bloed mijner wrekers kleefde.

‘Een ontzettende strijd had hier tusschen de trouw en de misdaad plaats gegrepen. Het ijselijke van den aanblik deed al mijn ledematen van angst beven, mijn knieën weigerden mij hun dienst en ik zonk naast mijn moordenaar neder. Als een bliksemstraal overviel mij de twijfel of de ongelukkige niet meer tot de levenden behoorde of in bewusteloozen toestand verkeerde. Ontzettend oogenblik! De vrees voor den eeuwigen rechter greep mij aan en een vurig gebed rees uit mijne borst op.

‘Dat was te veel voor mijn geringe krachten en ten tweeden male viel ik in bezwijming. Weder openden zich mijn oogen. Welk een gewaarwording. Een kring van mannen omringde mij en een hond hield den ruigen kop over mijn gelaat heen gebogen. Het was mijn trouwe Baldi.

‘Zooals men mij verhaalde was hij naar het huis van een bevriend houtvester geloopen en had door zijn onophoudelijk blaffen en huilen de bewoners gewekt. De houtvester, door de teekenen van onrust op het denkbeeld gebracht, dat eenig ongeluk moest hebben plaats gegrepen, maakte eenige vrienden wakker en volgde met hen den hond, die uit vele wonden bloedende hen langzaam voorging.

‘Eerst toen hun verhaal was geëindigd, bemerkte ik dat de hond huilend en met bloed overdekt op een draagbaar lag. Een tweede baar zou zijn meester en een derde het ontzielde offer zijner trouwe wraak wegvoeren.

‘Maar neen, God had het anders besloten. Mijn belager, de moordenaar mijner trouwe vrienden, moest tot het leven wederkeeren om zijn vergrijp tegen de goddelijke en menschelijke wetten uit te boeten. De kerker is thans getuige van zijn berouw...

‘De arme Baldi zou van zijn heldhaftigen strijd niet meer opstaan, maar in het lot van zijn broeder deelen. Vol pijnen sleepte hij nog eenige dagen zijn ellendig bestaan voort, een langdurenden folterenden doodstrijd gelijk. Herstel was niet meer mogelijk. Te midden der stuiptrekking sleepte het dier zich kwispelstaartend naar mijn voeten en wierp mij dan een blik toe, zoo klagend, zoo vol van trouw en smartgevoel, zoo smeekend om van zijn pijnen verlost te worden, dat mij het hart dreigde te breken.

‘Ik kon dat lijden niet meer aanzien. Ik greep naar mijn buks en toen ik haar had geladen, viel zij mij bijna uit de handen. 't Scheen mij toe dat ik een afschuwelijken moord ging begaan op mijn weldoener. Op dit oogenblik poogde het dier zich nog eenmaal naar mij op te richten, maar klagend zonk het neder. Dat maakte een eind aan mijn weifelingen, een schot viel en het oog van het trouwe dier was doorboord.

‘Ik had goed getroffen, maar ook mijn hart had ik een wond toegebracht, die telkens de tranen uit mijn oogen doet stroomen, wanneer ik aan mijn dierbaren vriend terugdenk.’

Wanneer de houtvester aan een bezoeker deze geschiedenis verhaald heeft, verzinkt hij in een somber stilzwijgen. Dan neemt hij de buks van den muur en begeeft zich met langzame schreden naar het woud, om er in de eenzaamheid aan de droefheid van zijn hart lucht te geven.

Aan eene moeder,
Bij het afsterven van haar wichtje.

Met een krans van licht omgeven
Stond, een glimlach om den mond,
Straks een Engel voor het wiegje
Waarin zich uw kind bevond.

En de glimlach van dien Engel,
Spelend op zijn zacht gelaat,
Smelt, nu hij het kindjen aanziet,
Tot een traan, die 't oog ontgaat.

't Was alsof hij in een beekje,
Zachtjes stroomend, frisch en klaar,
Heel zijn eigen leest herkende:
't Eigen beeld werd hij gewaar.

'Dierbaar Kindje, lispelt de Engel,
O, gij zijt te schoon voor de aard:
Neen, geen lelie past bij doornen,
Kom, gij zijt den hemel waard.

Kom naar boven, kom bij Jezus;
Kom, een vreugde is u bereid
Die geen aardsch geluk kan geven,
Die de wereld u ontzeit.

En wat zou die wereld schenken
Voor den rijken hemelschat?
Kan dan goud of roem vergelden
Wat een God in zich bevat?

Ach! haar vreugde heeft een nasmaak
Wranger, bitterder dan gal:
En wie weet of zij die vreugde
Ooit aan u wel geven zal!

Kom met mij dan, dierbaar wichtje,
Kom, de hemel zij uw woon:
Schrik niet voor het uur van sterven,
In uw jeugd is sterven schoon.'

Zie, de blanke vleuglen schuddend
En omstuwd van 't Englenheir
Neemt hij zijne vlucht ten hemel -
Moeder, 't kindjen is niet meer!

L. TH. DE GROOT.

Allerlei.

Aangekondigd door haar lichtende vuurboden

nadert met indrukwekkend verheven pracht de opkomende zon de oostelijke grenzen van den gezichteinder.

De vuurgloed neemt toe; geheel 't Oosten schijnt in vlammen te staan. Toch blijft zij nog een poos onzichtbaar, die al dien glans en glorie uitstraalt.

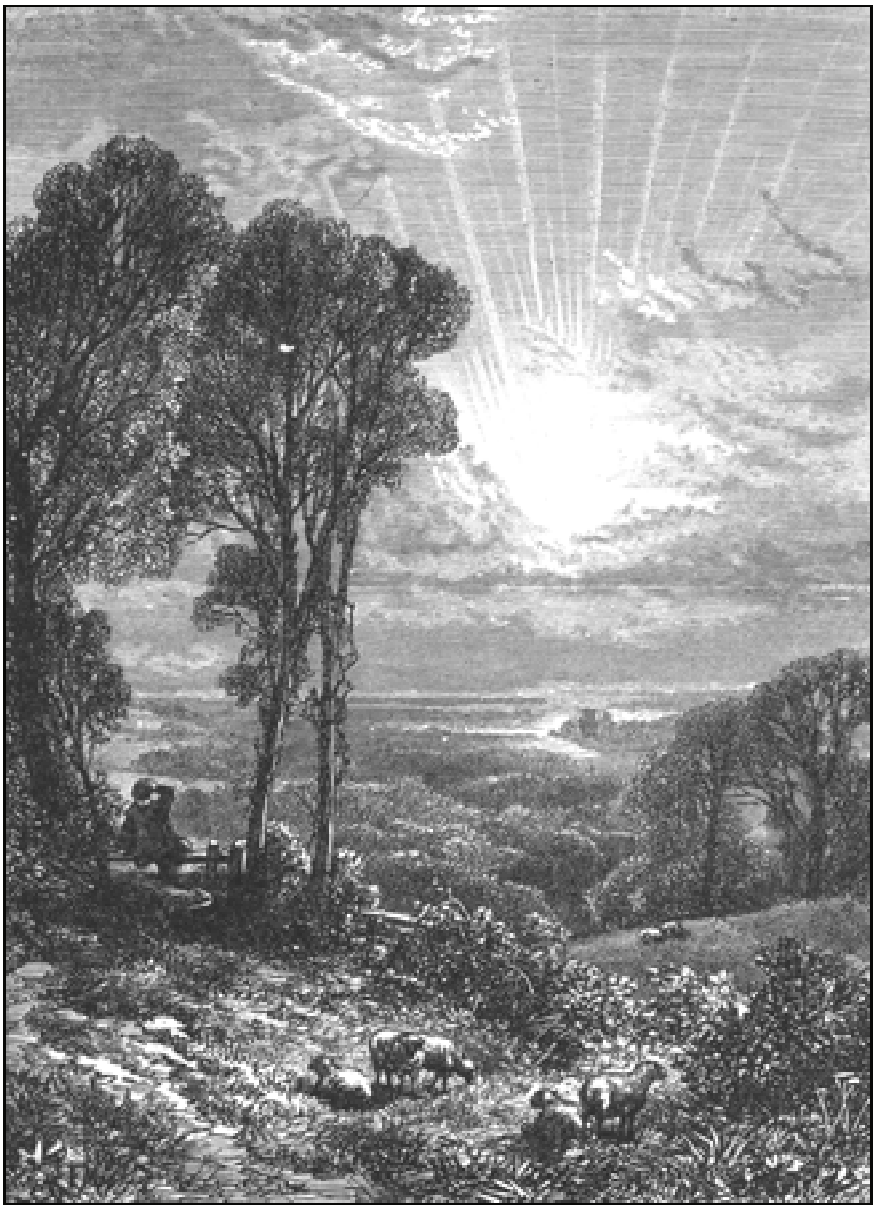

Daar glinstert eensklaps een lichtpunt vuriger nog dan de bliksemstraal en doordringt in één oogwenk de gansche ruimte. De sluier der wereld valt neêr, het donker verdwijnt en ook in 't menschelijk harte stroomt licht en warmte. Dankbaar erkent de mensch de weldadige bekoorlijkheid van 't oord zijner ballingschap en blikt vertrouwend naar zijn hemelsche woonstede omhoog.

Frischheid en glans liggen over het groen der zoden uitgespreid; de gouden stralen van den dageraad doen de natuur in haar morgenkleed van zonnedauw allerwegen

schitteren. Een lofdanklied ruischt uit de kweelende vogelenkoren ten hemel; geheel de natuur schijnt in dat plechtig halfuur het den mensch toe te roepen: ‘Sursum corda!’

Een zonderlinge haring.

Onlangs werd in een garnizoensplaats een soldaat afgestraft, die in wanordelijke kleeding de kazerne verlaten had om een haring te koopen. De officier der week maakte hiervan rapport in deze bewoordingen: ‘de soldaat L. vier dagen politiekamer wegens 't halen van een haring, zonder stropdas, zonder sjako en zonder schoenen.’

De kleêrmakers,

weleer ‘snijers’ genaamd, hadden vroeger doorgaans een schaar of een hand met een schaar tot uithangbord. Soms was er ook een kleêrmakerstafel op afgebeeld of een St. Maarten, zijn mantel doorsnijdende en een deel er van aan de armen gevende. 't Ontbrak ook geenszins aan opschriften, die meestal van een gelijke dichterlijke vlucht getuigden als de twee volgende versjes:

‘Die goed gekleet wil gaan
Klopt bij Messeur Langaer aan.’

en:

‘Geef d'ermen wat gij huijden draecht
En kleet u hyer naar 't uw behaegt.’

Omstreeks het midden der 17^e^ eeuw begonnen de kleêrmakers zich ‘meesters tailleurs’ te noemen; het volk was echter niet spoedig met deze ‘francoysche’ benaming ingenomen, en daar het kleêrmakersgild niet immer in den ‘reuck van eerlijcke handteeringh’ stond en de beschuldiging ‘dat de snijers te veel door het oogh der schaer haelden’ dikwijls niet ongegrond was, zoo werden hun in stede van den franschen eeretitel, niet zelden de minder vereerende scheldnamen van ‘lappedieven’ en ‘kromscharen’ naar 't hoofd geworpen.

Men onderscheidde intusschen vooral twee soorten van snijers. Tot de eerste soort behoorden de onvrije kleêrmakers of beunazen, die aldus genoemd werden naar de beun of zolder, waarop zij aasden en die in stilte hun vak uitoefenden, zonder tot het snijersgild te behooren. Om tot de tweede klas daarentegen te behooren, dat wil zeggen, om lid van het gild te kunnen zijn, moest men een proef, die door de keur werd voorgeschreven, vervaardigen. Deze proef bestond meestal in 't maken van ‘een wambuis, mantel en hosenbroeck, met alle daarbij behoorende garnementen, linten, knoopen’ of wel in 't vervaardigen van ‘een ondercleedt van laken en satijn met op en neêrsticken.’ Sommigen reisden om zich in hun ambacht te bekwamen door Frankrijk en Duitschland; zij hielden er evenals de advocaten en doctoren een bul op na, die het getuigschrift bevatte hunner bazen, dat zij aan de proef voldaan hadden; dikwijls waren zij ook leden eener rederijkerskamer en dat zij zich de spreuk der schoenmakers: ‘schoenmaker, blijf bij uw leest!’ wel eens vergaten, blijkt o.a. uit de geschiedenis van Jan van Leiden, den beruchten koning van Munster, die ook tot hun gild behoorde.

Onze tegenwoordige beoefenaars van het vak zijn onder menig opzicht niet achteruitgegaan; zij tellen zelfs ‘professoren’ onder hun leden, houden ‘congressen’ enz. Ieder heeft respect voor hun ‘*mode de Paris.’* Het gaat hun goed, want ‘vóór de snijder is betaald, is 't kleed reeds uit de mode.’

De beroemde Thomas Morus,

lord-kanselier van Engeland, ontving op zekeren dag van iemand, die zijn voorspraak wenschte tot het bekomen eener hooge betrekking, twee heerlijke karaffen van het fijnste kristal. Morus ontving ze, ging er meê naar den kelder, vulde ze met zijn besten wijn, gaf ze vervolgens aan den brenger terug er bijvoegende: ‘Zeg aan uw meester dat hij over mijn geheelen voorraad kan beschikken.’

REBUS No. 10.

Aan dezen Rebus is als prijs verbonden:
Het Leven van Onzen Heer Jezus Christus, door LOUIS VEUILLOT.

Oplossing van Rebus N°. 8: De kleeren maken den man.

[Nummer 41]

Onze gravuren.

Aan het strand - hoe schrikwekkend snel en groot zijn daar niet dikwerf de veranderingen, welke in de natuur plaats grijpen! Hoe verschillend is niet de aan blik en zijn de gewaarwordingen, wanneer men bij helder en verkwikkend weder zich aan den zeeoveer bevindt, of indien men denzelfden oever bezoekt, als stormen de natuur in beroering brengen.

Bij kalm weder is men aan het strand door de heerlijkheden der natuur in volle mate omgeven. De grillig wiegelende golven der branding, die in de zonnestralen glanzen, het zachte geklots der zich brekende baren; de glinsterende zeilen nabij de kust of in de verre ruimte aan den benevelden gezichteinder; ginds en her een meeuw, die met zijn druipende vleugelen langs de golven strijkt, de afwisseling der oeverbochten en der duinen, het onmctelijk vergezicht, zee- en landwaarts. In zulke oogenblikken is de zee zoo schoon, en zij, die zich aan hare oevers bevinden smaken een ongekend genot.

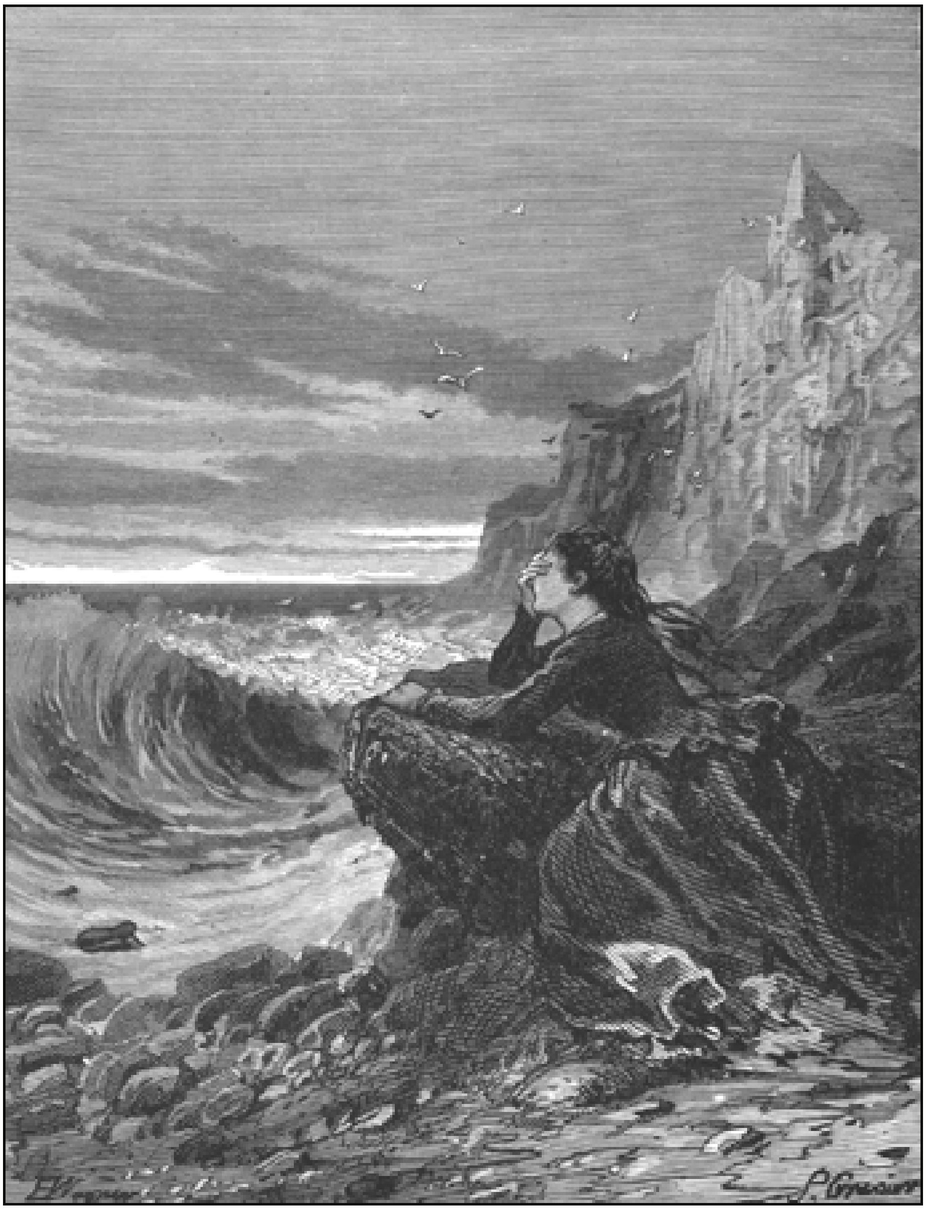

AAN HET STRAND.

Doch wanneer men zich op diezelfde kust waagt, terwijl de stormen er loeien, welk een omkeer! Verdwenen is al de pracht, die zich in de schijnbaar onbeperkte ruimte ontvouwde. De woedende zee, die bu derend haar golven opstuwt, welke het schip, dat zoo even nog in zijn geregelden koers door niets gestuit werd, voortslingeren naar de dreigende klippen en banken; het akelig gekrijsch der stormvogels; de wrakken, door de loeiende baren aangespoeld - ontzettende verwarring alom heeft het heerlijke natuurtafereel vervangen. En te midden dier verschrikkingen hoort men nog de noodkreten der schipbreukelingen, waarop wellicht als een treurige echo het hulpgeschrei antwoordt van den een of ander der kustbewoners, die toch alleen geen hulp kan aanbrengen en tevergeefs op middelen zint ter redding van de in doodsangst verkeerende schepelingen. De schilder van nevensstaand tafereel heeft getracht dien toestand aanschouwelijk te maken en te personifieeren en hij is daarin zeer gelukkig geslaagd.

Terstond van de geschikte gelegenheid gebruik maken - men begrijpt, dat hierbij onderverstaan wordt, als het geoorloofd is - mag wel als een wijze en verkieslijke

practijk geroemd worden. Wie toch staat u borg, dat zich nog een tweede, even gunstige gelegenheid zal opdoen; misschien was het de eerste en laatste tevens. Heeft men eenmaal de kans laten voorbijgaan, men zou dan allicht in de onaangename en soms belachelijke positie kunnen geraken van iemand, die met spanning op eene gelegenheid staat te wachten, welke nimmer zal komen. Hoevelen zijn er niet, die hunne beste kansen verkeken hebben en nog verkijken! Heeft de ondervinding hen niet wijzer gemaakt? Och kom, de lessen van die onderrichtende matrone worden immers zoo dikwerf in den wind geslagen. Men is in dat opzicht een luie en vergeetachtige leerling; men heeft alles geleerd en alles vergeten. De gelegenheid wordt wel eens voorgesteld als eene persoon, die de haren niet volgens de gewone manier heeft opgestreken, maar ze over oogen en neus laat hangen. Het achterhoofd is dus geheel kaal, terwijl het aangezicht door de haren bedekt is. Deze voorstelling heeft de beteekenis in, dat men veelal de gelegenheid niet ziet naderen, wijl haar aangezicht achter de haren verborgen is, en men nog meent, dat

zij komen moet, wanneer zij reeds voorbij is, omda men alsdan op het haarlooze achterhoofd kijkt en in den waan verkeert, dat men haar gelaat bespeurt.

Als eene soortgelijke allegorie kan ook de vossenjacht door de gravure op pag. 324 voorgesteld, aangemerkt worden. De jager staat nog steeds te wachten op den vos, die, naar zijn meening, nog uit het hol moet te voorschijn komen, terwijl de vos hem reeds voorbijgesneld is. De positie van den jager is niet weinig belachelijk. Hij staat met gespannen verwachting te staren op den ingang van het hol, terwijl het wild, waarop hij wacht, hem voorbijloopt. De gelegenheid, hier vertegenwoordigd door den vos, is reeds gepasseerd en komt allerwaarschijnlijkst niet terug. De jager wachte! Hoevelen, behalve dezen jager, staan te staren op een doel, dat zij meenen te zullen bereiken, terwijl de kans reeds voor hen vervlogen is. Dat ook zij wachten! Niet altijd toch is de eerste geschikte gelegenheid ook de laatste. Het is voor den jager te hopen, dat er zich een tweede vos opdoe en voor zoovelen, die in dergelijke omstandigheden verkeeren, dat nog andere gunstige kansen zich aan hen voordoen.

De beroemde schilder Adriaan van Ostade heeft, gelijk menigeen zijner nederlandsche kunstbroeders, ons in de voortbrengselen van zijn penseel echte typen bewaard van Nederlanders uit de eeuw, waarin hij leefde. Zij schilderden niet naar een bepaalde opvatting, maar deden grepen in de werkelijkheid en brachten deze op het doek over.

Ostade had echter wel degelijker en vooral wel edeler typen kunnen vinden dan de personen, die hij ons in vele zijner tafereelen weder voor de oogen voert. De een of andere herbergpret, een jolige partij, waarbij ruwe, lompe kerels als hoofdfiguren voorkomen, zijn waarlijk geen doelmatig tooneel, om ons een hooge gedachte van onze voorvaderen te doen krijgen. Gelukkiglijk is ons van hen meer bekend, dan in die soms triviale schilderstukken staat opgeteekend. Deze toch zouden eenigszins het denkbeeld kunnen rechtvaardigen, dat men destijds in het buitenland zich vormde over den Hollander, als ware hij een befaamd rooker en drinker. Ten blijke van het verkeerd idee, dat men omtrent den Hollander had opgevat, wordt verhaald, dat eens een engelsch acteur, die waarschijnlijk in zijn rol was blijven steken, zich uit de verlegenheid wilde redden en het publiek trachtte op te vroolijken, met op de Hollanders te schimpen. Hij improviseerde ongeveer het volgende:

> ‘What else can any Dutchman do
> Than drink his glass and burn his pipe?’

‘Waartoe is een Nederlander anders in staat dan tot drinken en rooken?’ Doch hij had er niet op gerekend, dat een Nederlander zich onder het publiek bevond, en veel minder nog dat deze hem zou antwoorden. Nauwelijks toch had hij die paar regels uitgegalmd, of de ‘Dutchman’ stond op en riep even luide:

> ‘And burn your ships at Chatham too.’

‘En ook (in staat) tot het verbranden van uw schepen te Chatham.’ Tot eer van het publiek wordt er bijgevoegd, dat het den Hollander toejuichte om zijn flink antwoord, al was ook de herinnering aan dat feit voor de Engelschen alles behalve vleiend.

Laatste bezoek van een ‘negentigjarige’ in de Amsterdamsche burgemeesterkamer.

‘Ik zelf zal gaan naar de achtb'ren raad,
En vragen om dien post,
En, mocht het antwoord gunstig zijn,
Dan zijt gij, liefste kleinzoon mijn,
Uit bangen nood verlost.’

De grijsaard sprak: het tabberdkleed
Plooit zich om 't stramme lijf;
Een breede hoed dekt 't zilvren hoofd,
Hij stapt in 't koetsjen, afgesloofd
En door de jaren stijf.

Daar glijdt de winterslede voort....
Ach! Neêrlands pronkjuweel,
Hem, die der Kunst den palm ontwringt,
Met de oudheid om den lauwer dingt,
Hem viel gebrek ten deel!

Hij kreunt bij 't horten van de koets
Op 't blanke sneeuwtapijt,
Dat uit de grauwe winterlucht,
(Voor de armoe nijpend en geducht)
Langs de aard is uitgespreid.

Beschouwt, beschouwt dat sneeuwwit hoofd,
Gebogen op de borst,
Die soms van eed'le fierheid klom,
Terwijl het oog van dichtvuur glom:
Beschouwt dien dichtervorst!

O wijd geprezene Amstelvest,
Daar gaat uw grootste zoon!
Hem, die u, stad (zijn hart zoo dier),
Vereeuwigde op zijn gouden lier
Schenkt gij gebrek ten loon?

Hij nadert, moe en afgemat,
Het prachtig raadsgebouw,
Stijgt neder bij de marm'ren trap,
Beklimt ze met onwissen stap,
Het hart vol bitt'ren rouw.

Daar staat hij, hij der zang'ren bloem,
Hij Neêrlands Harpenaar!
Maar 't oog, dat weleer bliksems schoot
Is nu verfletst, en staart, als dood,
Op de edelachtbre schaar.

‘'t Is V o n d e l , vader V o n d e l is 't!’
Zoo lispelt veler mond,
‘'t Is V o n d e l die zijn nooddruft klaagt,
't Is V o n d e l , die om bijstand vraagt!’
Zoo ruischt het in het rond.

‘Heer Burgemeester!’ nokt hij zacht,
‘Verhoor, verhoor mijn beê,
En schenk, mijn ouderdom ten troost,
Een postjen aan mijn kleinzoon Joost,
In deez' mijn dierbre steê!

Gedenk dat zij, (ze ruste in vreê!)
   Uit wie mijn liev'ling sproot,
Den naam van een der Heeren droeg,
Maar hoe hij zorge en slave en zwoeg'
   Hij wint, ach God! geen brood!'

Een lang en dof gemompel gaat
   Door alle rijën heen,
De Burgemeester telt de ja's,
De grijsaard hoopt nog.... maar helaas
   De meerderheid luidt: n e e n .

'Heer Joost, uw toestand baart ons smart!'
   Zoo spreekt hij Vondel aan,
'Maar 't postjen, dat uw kleinzoon vraagt,
Is.... reeds.... bezet!' - De dichter vaagt
   Uit 't manlijk oog een traan.

Beschouwt die 'Agrippijnsche Zwaan'
   Daar smeekend voor zijn kroost,
O burgers! gij van de Amstelstad,
Uw zanger, die om brood u bad,
   Beschouwt hem ja.... en bloost.

F. TER HAAR.

Een eigen huis.
Auerbach naverteld door H.A. Banning.

Vervolg.

VERLATEN.

Reeds op den eersten dag na Harmen's vertrek kon Sientje geen rust meer vinden bij haar naaiwerk. Zij moest - wat haar in vele jaren niet overkomen was - het werk van een ganschen dag lostornen en zag zich genoodzaakt een geheelen nacht aan den arbeid te blijven om het verzuimde in te halen, omdat zij thans minder dan ooit het loon kon missen.

Als zij daar zoo alleen zat, overvielen haar sombere, pijnlijke gedachten. Had zij zich in den laatsten tijd ook stug getoond, zij was toch zoo gehecht aan haren Harmen, en kon thans het verwijt niet van zich afwenden dat zij hem dit eigenlijk nooit getoond had. Dit berouwde haar thans en zij besloot het verleden te vergoeden als hij terugkwam. Maar wanneer.... wanneer zou hij terugkomen! Er steeg een diepe zucht uit hare borst op, en hoe meer zij over het verleden nadacht hoe meer Harmen voor haar verscheen in den vollen glans van zijn rechtschapenheid. Geen man was zoo spaarzaam, zoo werkzaam als hij, geene vrouw in de wereld had zulk een braven man.

Zou zij die woorden wel herhaald hebben wanneer Harmen onverwachts op den drempel was verschenen? Wij weten het niet, want het vrouwelijk hart blijft altijd een raadsel; zeker is het intusschen dat zij op dat oogenblik de oorzaak van zijn vertrek zich zelve verweet.

Wanneer zij daar zat en nadacht over de kosten, die vuur en licht haar den aanstaanden Winter zouden veroorzaken, riep zij soms half luid: ‘maar dan komt Harmen terug, dan zorgt hij weder voor mij.’ Als des avonds de kleine Jan en zijn zusje de handjes vouwden en een Onze Vader en Wees Gegroet voor den vader baden, en hem in Gods bescherming aanbevolen, schoten hare oogen vol tranen, en als de kinderen reeds uren lang in een diepen slaap lagen zat zij in treurige gemoedsstemming voor het venster in het donker verschiet te staren en het kwam haar dan vaak voor dat hare toekomst niet minder donker was.

Er kwam geen tijding van Harmen. De ooievaars en zwaluwen waren reeds lang naar hun tweede vaderland vertrokken, de najaarsbuien volgden, de sneeuw viel, maar zij hoorde niets van hem. ‘Hij komt niet terug,’ zuchtte zij, ‘ik ben verlaten, verlaten misschien voor....’ maar dat laatste woord drong zij met geweld terug; zij zocht afleiding om de gedachten daaraan te verjagen en wel honderdmaal liet zij den kleinen Joannes het versje opzeggen, dat zij hem had geleerd om zijn vader te verwelkomen. Doch Harmen kwam niet terug en de kleine jongen vergat allengs zijn versje.

Het werd Sint-Nicolaasavond; de kinderen waren vroolijk, want de arme moeder had er voor gezorgd dat zij in de feestvreugde konden deelen. Sientje weende, en toen de kleine Jan zeî: ‘Vader is stout, daarom krijgt hij ook niets,’ berispte hem zijne moeder. Op eenmaal kwam de treurige troost in haar op dat Harmen ziek kon zijn; hij had een ongeluk kunnen krijgen, want sedert het huis ingestort was ontzag hij zich niet meer, zooals met het dekken van den toren was gebleken. Dat was zeker een treurige troost, maar toch voor haar hart een verkwikking tegenover de gedachte dat hij haar had verlaten.

Harmen kwam niet terug.

Toen de lange Winter voorbij was en de natuur weder eenig teeken van leven gaf, vernam Sientje dat een oud kameraad van Harmen, een metselaar van een naburig dorp, gedurende den Zomer langen tijd met hem gewerkt had en naricht van hem kon geven. Zij smeekte haar buurman, den kuiper, dat hij voor één dag hare kinderen bij zich zou nemen en verliet haar huis te midden van een sneeuwstorm. Het was in den Vastenavond en, hoe treurig gestemd ook, zag zij zich genoodzaakt den metselaar op te zoeken in huizen, waar de viool tot luidruchtigheid aanspoorde. Eindelijk vond zij hem en hij berichtte haar te midden van het gewoel der Vastenavond-vroolijkheid dat hij tot aan den Winter met Harmen gewerkt had; zij moest echter niet zoo treurig

zijn; want haar man was dit alles behalve. Hij had hem gezegd dat hij verder opging, misschien naar Amerika; zijn vrouw had hem zoo lang naar de bruiloft laten wachten, thans moest zij er zich maar aan gewennen om ook op hem eens te wachten.

Sientje smeekte den metselaar dat hij zich tegenover haar toch van Vastenavond-grappen zou onthouden, doch toen werd de man boos, liet haar staan en mengde zich onder de vroolijke Vastenavond-gasten.

De arme vrouw stond een oogenblik als wezenloos; toen drong zij door de joelende menigte heen om den weg naar huis in te slaan. Het was haar als moest zij zich in de wijde wereld storten. Waarom was zij alleen veroordeeld om terug te blijven; waren de kinderen dan niet zoo goed van hem als van haar; was hij niet evenzeer vader als zij moeder?

Zij stond een oogenblik stil en schouwde rondom zich heen over het met een sneeuwkleed overdekte veld; een ijskoud gevoel drong door al hare leden tot in het hart en zij stiet een vreeselijke verwensching tegen haar man uit.

Zij had met het verleden afgerekend.

Een gevoel van afmatting en verdooving volgde op dat oogenblik van overspanning; zij had neiging tot slapen en wilde zich reeds op den grond neêrzetten, toen zij gelukkig begreep dat dit doodelijk voor haar kon zijn. ‘Mijne kinderen! mijne kinderen!’ riep zij woest en in dolle vaart rende zij over den weg toen zij bijna van vermoeidheid neêrzeeg en bij brave lieden eenige oogenblikken rust en verkwikking vond.

De arme vrouw keerde dubbel arm terug; zij was verlaten, zij was arm aan geld, goed, troost en arm aan liefde, want zij haatte de gansche wereld en bovenal hem, die met haar angst gespot had.

En toch, toen zij haar huisje zag gevoelde zij zich minder eenzaam; buiten was de wereld zoo koud, zoo gevoelloos, daar vond zij hare kinderen, daar had zij eene plaats waar zij in stilte kon weenen, waar zij haar leed kon verbergen. ‘Als God mij gezondheid schenkt, zal ik alles nog te boven kunnen komen,’ sprak zij, en zij vouwde de ijskoude handen.

Toen des avonds de kleine Jan volgens gewoonte voor den afwezigen vader bad, streek de vrouw in verwarring met de hand door de loshangende haren; het kind zegende hem, dien zij had gevloekt. Zegen en vloek, liefde en haat onder één dak, wat zal de overhand behouden?.....

De morgen na een geleden onheil veroorzaakt doorgaans dubbele pijn; doch desniettemin gevoelde de arme vrouw hare diepe smart door den slaap eenigszins verzacht. Zij kende thans haar lot, zij wist wat zij te verduren had, en slechts een oogenblik was hare veerkracht verlamd; er was iets in haar gemoed dat haar ten prikkel diende, ofschoon haar beschermengel er over treurde.

Op den eerstvolgenden Zondag ging zij ter kerk als iemand, die zich voor de gansche wereld moest schamen, doch toen zij naar huis terugkeerde schaamde zij zich ook daarover en stak het hoofd fier op. Met haren geest was zij niet met de heilige geheimen bezig geweest en slechts met de lippen had zij gebeden: ‘Vergeef ons onze schulden gelijk wij vergeven onze schuldenaren.’

Tevergeefs zocht zij den ganschen dag afleiding, zij kon die niet vinden. De engelbewaarder fluisterde haar in; zoek troost in het gebed; zij nam dan ook een kerkboek in de handen, doorbladerde het, doch zeide met een zucht: ‘Er staan een aantal gebeden voor lijdenden in, doch mijn lijden is ongehoord, niemand heeft dit ooit gekend.’

Arme vrouw, waar gaat gij thans troost zoeken.... bij den haat? Die heelt immers niet, die slaat diepe wonden.

Sientje herinnerde zich thans dat Harmen haar uitzicht had gegeven op ondersteuning vanwege de gemeente; haar eergevoel en trots verhieven zich, zij wilde aan de wereld toonen wie zij was, wat zij vermocht. Zij meende eene verkwikking te vinden in de gedachte dat zij zich zou wreken op Harmen, door hem te toonen hoe zij, zij alleen, in staat was hare kinderen te verzorgen. Eens zou hij dat toch vernemen en daardoor zou zijn voornemen om haar in 't verderf te storten te schande gemaakt worden. Bij alles wat zij voortaan ondernam lag haat tegen baar man ten grondslag, doch niemand zou dit weten.

Niemand? O, het kinderoog ziet zoo scherp.

De Lente kwam, doch zonder stortbulen; de ooievaars keerden terug en de zwaluwen nestelden zich op nieuw aan het venster. Sientje leefde stil en afgetrokken, doch de wereld liet haar niet met rust. Wanneer zij over de straat ging, vroeg haar iedereen: ‘Hebt ge nog geen tijding van Harmen ontvangen?’ De menschen zagen haar voor hardvochtig, voor gevoelloos aan, dewijl zij niemand het plezier deed om met veel omhaal van woorden haar leed aan den dag te leggen, en men geloofde haar toch niet, wanneer zij de verzekering gaf dat Harmen was heengegaan zonder dat een hard woord tusschen hen was gevallen. Daarenboven hadden velen eene zonderlinge wijze van troosten; zoo b.v. vroeg men haar wel eens wat er van hare arme kinderen zou worden, wanneer zij door eene ziekte werd getroffen. Het meest was zij echter verbitterd wanneer men haar verweet hoe onverstandig zij vroeger had gehandeld met niet beter de luimen der wagenmakersvrouw te verdragen, dewijl zij alsdan als kind aangenomen zou zijn geworden.

Ook haar broeder kwam nog hare rust verstoren. Hij spuwde vuur en vlam tegen Harmen en zwoer hem voor den kop te schieten, waar en wanneer hij hem ook mocht ontmoeten. Hij raadde haar ook aan door tusschenkomst der politie eene oproeping te doen, doch Sientje wees dien raad met verachting af en zeide dat zij niemand noodig had om voor haar en hare kinderen te zorgen. De pastoor kwam haar vaak bezoeken; hij troostte haar, hij prees haar voor de gelatenheid en de geestkracht die zij aan den dag legde; zij hoorde het een even onverschillig aan als het ander: niemand mocht weten wat in haar omging.

Zoo gingen treurige maanden voorbij. De menschen zijn niet gewoon, lang gevoelig te blijven voor het leed van anderen. Wanneer iemand een ongeluk heeft, bestaat er gemeenlijk warme deelneming, blijft dat ongeluk voortduren dan gaat die deelneming soms tot volslagen onverschilligheid over. Sientje moest dat ook ondervinden en hare gemoedsstemming werd er natuurlijk niet beter om. Er waren oogenblikken dat hare wangen gloeiden bij de gedachte dat Harmen zou terugkeeren, doch zij bedwong die gedachte met geweld, en kort daarna knarste zij op de tanden en zij achtte zich in staat haar man te worgen wanneer zij hem terugzag.

Van tijd tot tijd klopte Sientje de kleêren uit, die door Harmen waren achtergelaten. De buren hadden haar meermalen aangeraden die kleêren te verkoopen, doch zij kon er niet toe besluiten. Eens ontstelde zij echter hevig toen de kleine Jan bij zoodanige gelegenheid zeide: ‘Niet waar moeder, als vader terugkwam zoudt gij hem ook zoo uitkloppen als die jas.’ De vrouw huiverde bij die woorden, zij wist niet dat zij onwillekeurig een zaad in het hart des kinds had gestrooid, dat reeds welig opschoot.

Het was voor de derde maal Herfst geworden toen er een brief van landverhuizers uit Amerika werd ontvangen, waarin werd medegedeeld dat Harmen daar ook was en veel geld verdiende. Het hart der verlatene vrouw werd weder door verschillende

gewaarwordingen bestormd, doch de haat behield de overhand. Kon Harmen nie zelf schrijven of haar iets zenden?

Den volgenden Winter kwam er inderdaad een brief van Harmen uit de nieuwe wereld. Sientje zat bij het ziekbed van haar dochtertje. Zij huiverde toen zij het schrift herkende van hem, die haar had verlaten; zij wilde den brief eerst ongelezen in het vuur werpen, doch bedwong zich. Harmen schreef dat hij met veel tegenspoed had moeten kampen, doch het ging hem nu goed en hij zou haar spoedig komen halen. Hij beloofde spoedig weder te zullen schrijven en verwachtte dan een antwoord; zijne woonplaats gaf hij niet op. Het gansche dorp droeg natuurlijk kennis van de ontvangst van den brief en menigeen wenschte Sientje geluk, doch zij toonde zich daarvoor zeer ongevoelig.

Het kind genas, doch de moeder was door het waken uitgeput en zeer verarmd doordien zij niet veel had kuunen arbeiden. De toekomst werd voor haar al meer en meer duister, en wanneer zij al eens dacht aan de terugkomst van haren man schudde zij het hoofd en sprak: ‘Gij komt te laat, er is geen herstel meer mogelijk, want mijn hart is dood, het is ijskoud.’

Het lijden der arme vrouw zou nog vergroot worden: zij werd door een oogziekte aangetast, die het haar onmogelijk maakte langer met naaiwerk den kost te verdienen. Ook klaagde zij den dokter dat zij vaak door vreeselijke gedachten werd gekweld, die haar zelfs in haren slaap met een luiden gil deden opspringen. Soms kwam het haar bij klaarlichten dag voor alsof iemand plotseling de deur opende en haar met een bijl de hersens insloeg. De dokter wist geen ander middel dan dat zij een einde zou maken aan hare zittende levenswijze.

Het spreekwoord zegt echter: goede raad is duur. Op welke wijze moest zij trachten haar brood te verdienen. Er was geen fabriek in de nabijheid, voor veldarbeid had zij noch geschiktheid, noch krachten; met hare gewone vastberadenheid kwam zij echter spoedig tot een besluit. Het was haar altijd moeielijk eene ondergeschikte rol te vervullen, de gedachte dat zij in een huurhuis zou moeten wonen had haar zelfs jaren lang van het huwelijk teruggehouden; zij wilde vrij blijven, al moest zij dan ook dioog brood eten.

Niemand in het dorp kon zijne ooren gelooven toen het bekend werd dat Sientje voddenraapster was geworden, doch de arme vrouw liet zich niet afschrikken al zag zij ook duidelijk dat de hoofden bij elkander werden gestoken wanneer zij voorbijging. Zij liep met haren zak op den rug van het eene dorp naar het andere en men ontving haar overal met welwillendheid. Wanneer zij des avonds naar huis terugkeerde had zij meestal een goed gevulden zak op den rug en een pakje aan den arm, waarin zich levensbehoeften bevonden voor haar en hare kinderen.

Zoo ging zij dag in dag uit, zonder naar hitte of koude te zien van huis tot huis, van dorp tot dorp en zij verdiende meer geld dan vroeger met haar naaiwerk. Als zij dan zoo langs eenzame wegen ging, dacht zij somwijlen aan haren man en zeide dan binnensmonds: ‘wanneer hij binnen een half jaar niet terugkomt zijn wij beiden verloren, hij en ik voor eeuwig gescheiden.’ Hij kwam en zij verheugde er zich over dat niemand hare woorden gehoord had. Zij legde eens verscheidene weken achter elkander haren trouwring at, dien zij van Harmen had gekregen, doch wanneer zij tehuis kwam bedekte zij de eene hand met de andere opdat niemand het zou bespeuren; eindelijk haalde zij den ring weder te voorschijn en schoof hem zuchtend aan haren vinger. De kleine Jan had het echter gezien en vroeg: ‘Hebt gij uwen ring teruggevonden, moeder?’

Toen de Zomer en ook de Winter voorbijgingen zonder dat Harmen iets van zich liet hooren, begon de oude haat opnieuw en zeer diep wortel te schieten: want hij, de ontaarde man en vader, was het, die haar in armoede en vernedering had gebracht.

In het begin der Lente liep zij eens in een geweldigen plasregen langs de rivier. De wind was zeer hevig zoodat zij zich nauwelijks op de been kon houden. Eensklaps stond zij stil, zij had een gevoel als wilde zij zich in het water werpen om een einde aan haar ellende te maken, doch zij liep met groote gejaagdheid naar huis en vroeg den volgenden dag aan den onderwijzer of haar zoontje haar niet eenige dagen mocht vergezellen; dit werd haar toegestaan.

Toen de knaap zoo naast haar ging met een pakje aan den arm werd het haar meer en meer duidelijk dat zich in het hart van het kind een diepe haat tegen den vader had geworteld. Hij verhaalde haar ook dat de pannenbakker hem had verteld, hoe zijn vader tegenwoordig in Amerika met eene zwarte vrouw was getrouwd en niets meer van zijn vrouw en kinderen wilde weten.

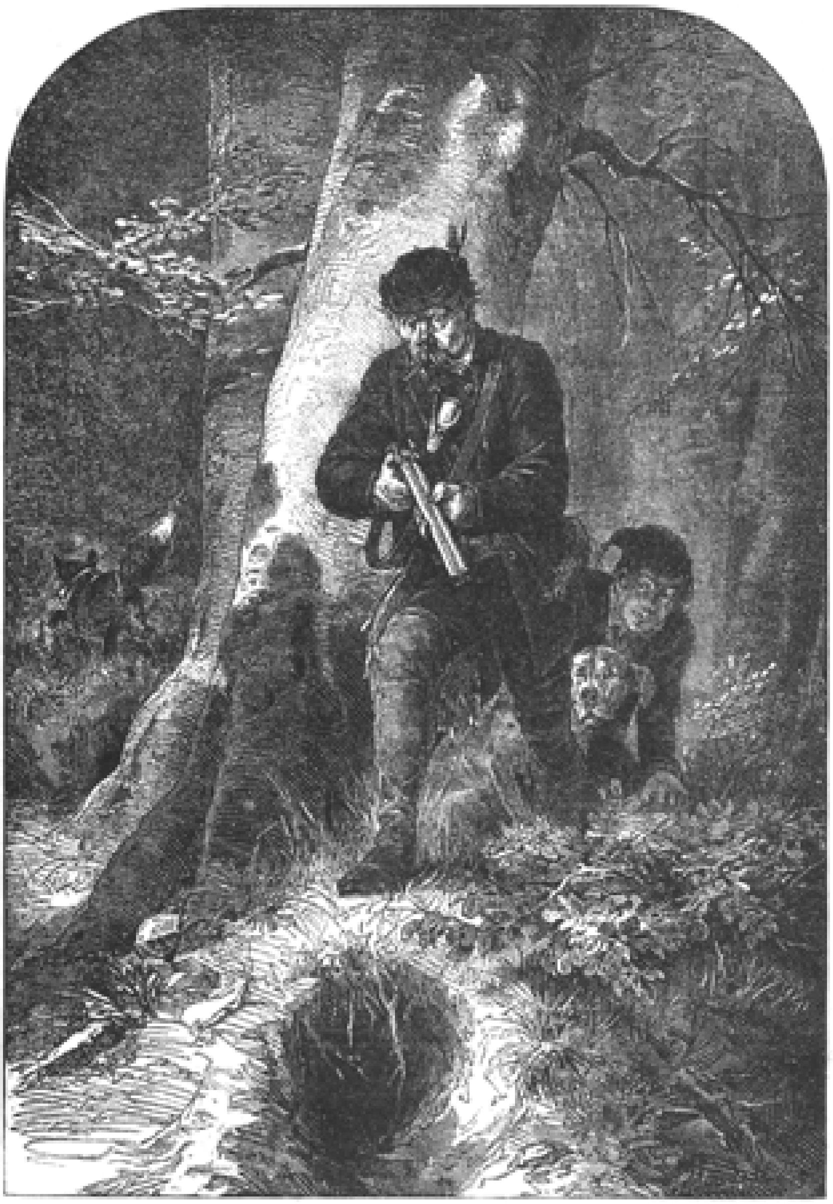

OP VOSSENJACHT.

Eens op een middag zochten beiden eenige oogenblikken schaduw onder een boom, in de verte hoorde men den koekoek zijn eentonig lied zingen.

'Ik zou den koekoek toch wel eens willen zien,' zeî Jan.

'Laat den koekoek loopen, jongen, je vader is ook een koekoek.'

'Waarom?'

'Dat weet ik wel, daar hebt gij niet meê noodig. Als ik geene kinderen had zou men mij reeds lang onder de brug gevonden hebben.'

'Hoe zoo?'

'Zwijg, jongen!' nep zij, ontsteld dat zij hare vreeselijke gedachte aan het kind had medegedeeld en daardoor den haat voedsel gaf. Zij gaf haar broeder gelijk, die haar eens had gezegd dat zij niet wel bij het hoofd was; zij geloofde inderdaad dat zij krankzinnig zou worden.

EEN SCHILDERSTUK VAN VAN OSTADE.

Het eene jaar verliep na het andere, doch Harmen kwam niet terug. De ooievaars kwamen en gingen, de menschen verheugden zich als de boomen bloeiden en de velden met golvend graan prijkten, doch Sientje was en bleef verlaten, zij verheugde

zich nergens meer over, zij was en bleef verlaten, zij werd stug en norsch en werd daardoor nu en dan nog al eens afgewezen waar men haar vroeger medelijdend opnam.

Toen het weder Pinksteren geworden was waren er zeven jaren sedert het vertrek van Harmen verloopen. Sientje had schulden, zij kon ook de grondlasten van hare woning niet meer betalen en men dwong haar in de dagbladen eene oproeping te plaatsen, ten einde na verloop van den bepaalden termijn tot den verkoop van het huis te kunnen overgaan. De arme vrouw zag den slag, dien zij tot dusverre met alle macht had afgeweerd, thans met onverschilligheid te gemoet.

(Wordt vervolgd.)

De verborgen wijnvaten.
(Uit den Fransch-Pruisischen Oorlog.)

In November van het jaar 1870 waren op zekeren avond een beambte bij den velddienst der saksische troepen, alsmede zijn vriend en collega, genoodzaakt te vertoeven in een fransch dorp, of liever op de plaats, waar eens het dorp gestaan had. Een schrikkelijk tooneel van verwoesting deed zich voor hen op. Reeds hadden zij van een der saksische voorposten vernomen, dat de beiersche soldaten aldaar een week te voren ontzettende weerwraak hadden genomen, wijl twee hunner officieren in dat dorp verraderlijk waren doodgeschoten. Geen enkel gebouw was meer bewoonbaar. Zelfs de nietigste hut was door de woedende soldaten niet gespaard, maar tot den grond vernield. Verbrijzeld huisraad lag alom verstrooid in het slijk der straten; te midden van de puinen toonden asch- en sintelhoopen, dat de vlammen het werk der verwoesting hadden bespoedigd. De bewoners waren bijna allen verdwenen. Slechts hier en daar trof men zij op de puinen van de een of andere woning een achtergeblevene aan, een ouden kranke of een arme moeder met haar jammerend kroost. Het weeklagen van die ongelukkige verlatenen en van alles beroofden liet zich telkens weder vernemen, als zij een vijandelijke uniform gewaar werden.

De beide reizigers vonden dus bij hunne aankomst, in plaats van eenige verkwikking, slechts jammer en ellende. De voorraad, in hunne tasschen medegenomen, was opgeteerd. Meer nog door dorst dan door honger gekweld, want de saksische militairen hadden hunne schrale portiën met hen gedeeld, hadden zij naar drinkbaar water omgezien, doch zulks was in den omtrek niet te vinden. Het water dat in de weinige regenbakken nog aanwezig was, wekte walging en de eenige pomp, die zich in het dorp bevond, was met puin vol geworpen. Reeds waren naar alle zijden manschappen uitgezonden om iets drinkbaars op te sporen. Wijl het nog niet zeer donker was besloten de beide beambten nog eenmaal het dorp af te loopen en nauwlettend rond te zien. Een hunner - want zij hadden elk een afzonderlijken weg ingeslagen, - naderde, in zwaarmoedige gedachten over den oorlog en zijne verwoestingen verzonken, een hoop verbrijzelde meubelen, waarop een arme vrouw had plaats genomen die van hare droefheid door luid zuchten en weenen blijken gaf. De gelaatstrekken der vrouw verrieden een edel karakter en een zekere fierheid; hare kleeding was wel armoedig maar zeer net. Een frissche en vroeger steeds vroolijke knaap stond treurig rondstarende naast haar en zag den vreemdeling, toen deze nader kwam, mistrouwend en angstig aan.

‘Is hier ook drinken te krijgen,’ vroeg deze in 't fransch, ‘ik zal het u goed betalen.’

De vrouw schudde het hoofd. Om den mond van den knaap verscheen plotseling een soort van grijnslach, die den vrager trof en hem tot eene wantrouwende stemming bracht. De jongen begaf zich dichter bij zijne moeder en fluisterde haar iets in. Zij zag hem daarop vragende en met groote oogen aan. Hij knikte herhaalde malen en haastig met het hoofd en wees in een bepaalde richting.

‘Nu, krijg ik antwoord,’ riep de vreemdeling hard en bijna dreigende.

‘Ach, mijnheer, Charles vertelt mij juist.... maar ik geloof niet, dat hij de waarheid zegt....’

‘Nu, wat?’

‘Hij zegt, dat onze buurman Robillard nog een ruimen voorraad besten wijn had, en dat die ergens verborgen is geworden.’

‘Waar dan mijn jongen,’ vroeg de beambte haastig.

‘Ik zal het u wijzen,’ riep de jongen even haastig en snelde terstond op hem toe, terwijl weder een grijnslach om zijne lippen kwam, welke den vreemdeling niet ontging en hem deed besluiten, bijzonder op zijne oede te wezen.

‘Als gij mij niet bedriegt en werkelijk een frisschen drank kunt aanwijzen,’ zoo sprak hij, den knaap streng aanziende, ‘dan zult gij flink beloond worden; maar neem u in acht, dat gij ons niet in een hinderlaag brengt. Gij weet, wij Duitschers houden niet van grappen.’

De jongen bleef staan, zag hem een tijd lang opmerkzaam aan, blikte vervolgens met een treurig hoofdschudden naar de plaats, waar eens zijn dorp stond en zuchtte: ‘Neen, neen, de Duitschers houden niet van grappen.’ Er lag een zekere pathos in den roerenden, eenvoudigen toon, waarop hij de woorden van den Sakser herhaalde.

‘Ga maar vooruit en wijs mij den weg,’ riep deze.

De knaap ging zwijgend vooruit, totdat zij aan eene hofstede kwamen, aanmerkelijk grooter dan de omringende en meer dan de andere door het vuur vernield. Niets dan eenige muurbrokken waren van de woning staande gebleven.

‘Is het daar,’ vroeg de vreemdeling.

‘Ja, maar in den hof.’

‘Was het huis van uwen buurman Robillard?’

‘Ja’ antwoordde de jongen, sprong meteen over een droogen sloot, en rukte het hek van den hof open. ‘Daar!’ riep hij en wees op een soort van heuvel, en zonder verder zich aan den vreemdeling te stooren, maakte hij rechtsomkeer en liep zoo snel hij kon, terug.

De beambte stond verbaasd te kijken; waarom die plotselinge vlucht? Hij ging echter op den hem aangewezen aardhoop af, welke eerst onlangs scheen opgeworpen te zijn. Toen hij ter plaatse gekomen was, bemerkte hij juist zijn vriend, die nog rondzocht en riep hem toe; deze liet zich niet lang wachten en vroeg: ‘Hebt gij iets gevonden?’

‘Wij zullen zien,’ was het antwoord. Beiden begonnen nu den aardhoop om te woelen met de staken, welke in den hof verstrooid lagen en ontmoetten weldra tegenstand, doordien hunne stokken op harde voorwerpen bleven stuiten. Juist kwamen eenige militairen ook dien kant uit en de gravers deelden hun mede, wat er aan de hand was. De soldaten waren wel geneigd den schat met hen op te graven; spoedig had men zich geschikter werktuigen aangeschaft en weldra bleek het nu, dat een aantal vaten wijn aldaar verborgen waren. Het behoeft niet gezegd, dat er gejubeld werd door de dorstige spldaten, toen eenige hunner kameraden en de beide beambten terugkeerden met de tijding van hun vondst en bereids een paar vaten medebrachten.

Een onder hen bleet echter treurig gestemd en dacht aan de arme vrouw en den knaap, die hem de plaats gewezen had, waar de wijn verborgen was. Eindelijk, daar deze gedachten hem niet met rust lieten, nam hij het besluit, nogmaals de verwoeste hut op te zoeken, waar hij beiden ontmoet had. Hij vulde een veldketel met den wijn en begaf zich op weg.

Het was een heldere nacht, het maanlicht deed de voorwerpen nog goed onderscheiden en zonder lang zoeken had hij de hut, welke slechts op eenige honderden schreden afstands van het kwartier gelegen was, bereikt.

Moeder en zoon hadden een hoek der ruïne tot nachtverblijf gekozen. Bij de nadering van den Duitscher sprong de vrouw verschrikt en met luiden angstroep op.

‘Heb, maar geen angst’ zoo stelde hij haar gerust, ‘ik kom niet als vijand, maar als vriend.

‘Wie zijt gij?’

‘Ik ben de Duitscher, aan wien uw zoon de door uwen buurman Robillard verborgen wijnvaten ontdekte en kom u de belooning daarvoor brengen.’ En hun den veldketel tochoudende, dacht hij, dat deze wel spoedig zou aangevat worden.

‘Is het van den wijn van Robillard?’ werd hem gevraagd.

‘Wel ja, en de wijn is zeer goed.’

‘Neen, dan wil ik niet, ik mag niet’ riepen moeder en zoon te gelijk.

‘Waarom niet?’

De knaap trad nu vooruit en zeide met vaste stem: ‘Ik heb geen belooning van u verdiend, maar uwe verachting; want ik heb een slechte daad begaan.’

‘Hoe zoo?’

‘Ik heb het eigendom van een landgenoot aan een vijand van ons vaderland verraden! Ik heb mijn plicht verzaakt uit wraak.’

Dit antwoord klonk den vreemdeling zeer verrassend toe, en hij moost zich bekennen dat zulk een flinke taal hem beviel.

‘Wij hadden geen oogenblik naar de ingevingen van de wraak moeten luisteren,’ voegde de moeder er bij.

‘Wat heeft die Robillard dan toch uitgevoerd?’

‘O, dat is spoedig gezegd,’ meende de jongen. ‘Hij heeft mijn vader zijn leven lang gehaat en vervolgd. Hij was het ook, die kort voordat de Duitschers hier kwamen, ons huis liet bestormen door de francs-tireurs, aan wie hij wijs gemaakt had, dat wij spionnen der Pruisen waren. Een buurman had ons nog bijtijds gewaarschuwd, zoodat wij konden vluchten, voordat hij en de troepen ons huis vernielden. Maar toch had ik niet moeten doen, wat ik gedaan heb, want het was om wraak te nemen.’

‘Gij zijt een ferme jongen’ riep de Sakser, niet zonder eenige ontroering.

De moeder ook zag haren zoon goedkeurend aan. ‘Hij heeft thans berouw over zijne onchristelijke daad,’ sprak zij.

‘Kan ik iets voor u doen?’ vroeg hij vervolgens met innige deelneming in hun lot, dat zij zoo gelaten en zelfs met waardigheid droegen.

De vrouw schudde het hoofd. ‘Ik dank u’ zeide zij op vasten en bijna koelen toon.

De vreemdeling ging heen, en geruimen tijd duurde het, eer de aanhoudende gedachten over het voorgevallene in dat dorp, hem verlieten en thans is het nog eene der treffendste herinneringen, welke hem van de vele en verscheidene lotgevallen uit den laatsten grooten veldtocht zijn bijgebleven.

De steenkolen.

Engeland, het land der industrie bij uitnemendheid, heeft aan de nijverheid een groot gedeelte van zijn rijkdom te danken. Millioenen schats stroomen dientengevolge in Engeland te zamen en al worden ook verscheidene millioenen door de engelsche toeristen weder uitgevoerd, toch blijft er veel van dien rijkdom binnen de grenzen. En dat vele wordt niet renteloos weggelegd, maar weder in de tallooze industrieele ondernemingen gebruikt. Deze verbazende industrie nu steunt op een schijnbaar gering fundament: de steenkolen. Het steenkolenvuur toch houdt die duizende en duizende stoomwerktuigen in beweging, welke thans bijna als onontbeerlijk kunnen beschouwd worden. Engeland bezit meer dan drie duizend steenkolenmijnen waaruit jaarlijks ruim twaalfhonderd millioen centenaars kolen worden opgedolven, waarvan verreweg het grootste gedeelte ten behoeve der industrie wordt aangewend.

Steenkolenmijnen van aanmerkelijke uitgestrektheid en opbrengst worden ook in Opper-Silesië, Saksen, Bohemen en elders aangetroffen, doch de steenkolenlanden bij uitnemendheid zijn Engeland en Amerika. De mijnen van Durham en Northumberland meten ruim veertig vierkante mijlen, terwijl die langs de Illinois, in de Vereenigde Staten, een ruimte van minstens zesduizend vierkante mijlen innemen. Zulke reusachtige mijnen als laatstgenoemde schijnen onuitputtelijk en openen aan de Noord-Amerikaansche nijverheid eene toekomst, welke alles overtreffen zal, wat er tot nog toe in dat opzicht werd verworven.

De lagen van deze delfstof zijn gewoonlijk door grauwen zandsteen en leiaarde van elkander gescheiden. De omvang van die lagen wisselt af van eenige duimen tot verscheidene palmen dikte; die der zuiverste kolen, welke het meeste gehalte inhouden zijn zelden meer dan een tiental palmen dik.

Het getal der lagen in eene kolenmijn loopt van drie à vier tot soms veertig, waarvan meestal slechts weinige der exploitatie waard zijn; de omvang der lagen neemt in den regel steeds toe, maarmate men dieper komt.

In vele mijnen zijn in de leiaarde en den zandsteen, waartusschen de kolenlagen zich uitstrekken, afdrukken van verschillende planten te bespeuren, waardoor men tot de vooronderstelling is gekomen, dat deze kolenaderen uit plantenmassa's ontstaan zijn, welke in overoude tijden bij geweldige natuurberoeringen te zamen geworpen en met zandsteen en leiaarde overdekt werden. Onder deze drukking gingen die planten over tot kolen op dezelfde wijze als uit de heidegewassen de turf ontstond. De plantenafdrukselen in de kolenmijnen duiden aan, dat de gewassen, welke aldus tot steenkolen werden, tot de mossen, varens, enz. behoorden, echter van aanmerkelijk hoogeren groei dan de thans bekende soorten. Eene kolossale hoeveelheid planten moest bijeengeworpen zijn, opdat zich eene kolenlaag van eenige beteekenis, zou kunnen gevormd hehben. Men berekent bv. dat de kolenstof (de steenkolen) welke zich in betrekkelijk weinig uitgestrekte mijnen zich bevindt, eenige duizende millioenen centenaars bedraagt, terwijl de boomen van b.v. een beuken woud, hetwelk een paar morgen lands beslaat jaarlijks nog geen veertig centenaars kolenstof opnemen, d.i. aan vaste houtmassa winnen.

Koolstof, waterstof, enz., door de planten opgenomen, bevorderen haren groei. Het zijn vooral de bladeren die daarbij werkzaam zijn. Deze toch zijn werkzame organen, die het in de lucht voorhanden koolzuur tot zich trekken, om zoo te zeggen, inademen, het in koolstof en zuurstof scheiden, laatstgenoemde weder aan de lucht

afgeven, als 't ware, weder uitademen, doch de koolstof behouden en het door de bijzondere organen, de vazen en aderen, aan de geheele plant mededeelen, welke de koolstof in vaste kool of hout verandert. De bladeren en soortgelijke werktuigen der gewassen verrichten echter die bewerking slechts dan, wanneer zij door het zonlicht beschenen worden; buiten het zonlicht kan dan ook geen plant groeien.

In overoude tijden ontstonden bij natuurgesteldheden zeer gunstig voor den plantengroei, door de samenwerking van licht, warmte, lucht, aarde en water, onberekenbaar uitgestrekte planten-massa's; door geweldige omkeeringen en beroeringen in de natuur werden deze in kolossale lagen op elkander geworpen en met zand en leem overdekt. Onder deze blijvende bedekking te samen geperst en van water doordrongen, veranderden de houtachtige vezelen der gewassen in eene min of meer vaste brandbare massa, o.a. in steenkolen. Zoo werden die gewassen, welke anders als verloren zouden geweest zijn, in onderaardsche magazijnen opgestapeld, en tegen vergaan bewaard door de omzetting in kolen en zoo konden zij later, hetgeen vooral thans het geval is, van zeer groot nut worden bij de werken der nijverheid die de door de bijzondere vlijt en ondernemingskracht vooral in onze dagen ten dien opzichte getoond, steeds vermeerderen.

Den volken der oude tijden was de steenkool als brandstof onbekend; de Romeinen en Grieken o.a., die met zoovele natiën in aanraking kwamen, kenden ze niet. Al wordt ook de steenkool in hunne landen niet aangetroffen; toch waren zij met zoovele producten, buiten hunne grenzen voorkomende, bekend en wisten daarvan te profiteeren, dat zij ook den steenkool wel zouden gebruikt hebben, indien deze toenmaals als brandstof aangewend werd. De oude bewoners van Brittanië, die menigmaal steenkolenlagen zullen aangetroffen hebben, kwamen niet op het denkbeeld, of die zwarte steenen ook als brandmateriaal dienen konden, wijl zij houtvoorraad tot zulk gebruik meer dan genoeg hadden. Ook gedurende de latere eeuwen bleef deze delfstof onbenut, en eerst in den nieuweren tijd, toen de wouden in Engeland meer en meer verdwenen werd van de steenkool profijt getrokken en verkreeg hij in onze industrieele eeuw eene zoo hooge waarde, dat een steenkolenmijn verre een goud- of zilvermijn overtreft.

Op vele plaatsen is de aanwezigheid van kolenlagen gemakkelijk te bespeuren; doordien de uiteinden aan de oppervlakte te voorschijn komen en dus niet onder den bodem verborgen zijn; doch ook in het laatste geval weten de bergbouwkundigen uit de gesteldheid van het terrein met zekerheid te leiden, of er in die streek een mijn te vinden is of niet. Of de lagen echter van groote of geringe uitgestrektheid zijn, meer of minder diep liggen, en der exploitatie waard zijn zulks kan vooraf niet berekend, maar moet onderzocht worden. Daartoe dient gemeenlijk de aardboor, die door eene machine in den grond gedreven wordt en bij het telkens weder ophalen eenige bestanddeelen der lagen, welke hij is doorgedrongen, als proef medebrengt. Daar men meer dan duizend voet diep boren kan, zoo is het genoegzaam te bepalen, of de lagen, wat omvang en gehalte betreft den arbeid van het graven eener mijn zullen beloonen of niet. Zoo ja, dan wordt indien zulks doenlijk is, een zijgang gegraven, welke op de lagen uitloopt of wel, een loodrechte mijnput aangelegd. Wanneer men aldus tot de delfstof is doorgedrongen en alle toebereidselen tot den uit- en invoer gereed zijn, kan de geregelde arbeid der mijnwerkers een aanvang nemen.

De arbeid in een steenkolenmijn is de gevaarlijkste van allen dergelijken arbeid. In die mijnen zijn verschillende gassoorten voorhanden, waarvan de uitwerkingen niet zelden het leven of de gezondheid van den werkman in gevaar brengen. Wanneer

het licht ontploffende kolengas of het eveneens ontplofbare waterstofgas, gewoonlijk met kolengas verbonden, bij het uithouwen van een nieuwe laag, plotseling in groote hoeveelheid uitstroomt, en deze gassen met de brandende lampen der arbeiders in aanraking komen, dan mogen de mijnwerkers nog van geluk spreken, als zij, hoewel ook door de vlammen verzengd, bijtijds uit de mijn ontsnappen kunnen. Het gevaarlijkste zijn de schrikkelijke ontploffingen van koolwaterstofgas, dat met den knal en het geweld van buskruit ontvlamt en in de meeste gevallen alle arbeiders, die zich in de nabijheid bevinden, doodt.

Dikwijls ontwikkelen zich in die mijnen voor de gezondheid schadelijke dampen; zooals het kolen-oxydegas en andere, veelal met zwavel verbonden, gassen, welke den arbeider tot de vlucht dwingen. In de meeste kolenmijnen moeten voorzorgen genomen en toestellen aangebracht worden, ten einde de werklieden de buitenlucht toegevoerd worde. Zulks geschiedt door leidingen, welke in de mijngangen uitloopen en tevens als een soort van schoorsteenen dienen, waardoor de gassen opstijgen en een uitweg vinden, terwijl door ventilators en luchtpompen versche lucht aangevoerd en schadelijke dampen verwijderd worden.

Als voorbehoedmiddel tegen ontploffingen dient de veiligheidslamp, door den beroemden scheikundige Davy uitgevonden. Deze lamp is geheel omgeven door een cylinder van fijn ijzerdraad, tot een zeer dicht net gevlochten. Zooals men weet, neemt ijzer de warmte zeer snel op, wanneer nu ontplofbaar gas tot het lantaarnlicht doordringt, dan verbranden wel de enkele gasdeeltjes, die met het licht in aanraking komen maar de vlam verspreidt zich niet door de mazen van het netwerk, omdat het ijzerdraad de hitte van den vlam zoodanig opslurpt, dat het binnen den lantaarn stroomende gas niet tot ontploffing geraakt. Zulk eene lamp kan men gerustelijk, brandende te midden eener strooming van ontplofbaar gas b.v. waterstofgas houden, zonder dat er voor ontvlamming te vreezen is. Doch de veiligheidslamp is niet steeds een zekere waarborg, de uitstrooming der gassen is soms te hevig en zij breken dan den tegenstand van het netwerk.

Het veelvuldig gebruik en het nut der steenkolen is genoeg bekend; men denke slechts aan het gas, aan de vele fabrieken, vooral de ijzergieterijen, aan den stoom, enz.

Het aan steenkolen zoo rijke Engeland is tevens zeer rijk aan ijzererts en heeft derhalve in de ijzerproductie den voorrang boven andere landen; dan volgen België en Noord-Amerika, welk laatste land de beide andere wel spoedig in dit opzicht zal overvleugeld hebben.

Vooral in betrekking tot den stoom is de waarde der steenkolen hoog geklommen, sinds de stoom als beweegkracht in zoo kolossale verhoudingen aangewend wordt. De steenkool toch is het, die de meeste en goedkoopste hitte ontwikkelt en dus de meeste en goedkoopste stoomkracht levert. Wanneer men de tallooze thans in werking zijnde machines met hout wilde stoken, zou binnen eenige jaren geen enkel bosch meer staan; want hoevele boomen zouden er niet geveld moeten worden om zooveel brandmateriaal te leveren als de drie duizend millioen centenaars steenkolen, die jaarlijks worden uitgegraven. De stoom, en dus ook de steenkool, is de reusachtige helper der industrie in onzen tijd. Hij doet de spoortreinen voortstuiven, hij drijft de booten over de zeeën, hij ploegt, hij zaagt en boort, spint, weeft, maalt, slaat munt, drukt boeken en dagbladen, en op dat alles schijnt hij groot te gaan, want hij doet zich daarbij luide hooren door zijn gesnor en gefluit.

Allerlei.

Gelijk de magneet

niet tot rust komt vóór hij zich naar 't Noorden heeft gericht, zoo streeft ook de ziel des menschen steeds naar hooger. Hij moge een tijd lang in de wereldsche beslommeringen behagen vinden, 's menschen harte blijft onrustig tenzij het tot zijn oorsprong en doel wederkeere. Er zijn intusschen oogenblikken dat men op bijzondere wijze zich door de banden van een hooger leven voelt aangetrokken en 't is vooral de onspoed, die ons den blik ten hemel doet richten. Zie de moeder, die haar echtgenoot, den eenigen steun van haar en haar kroost, uit haar woning zag dragen. Met hem is haar geluk en welvaart verdwenen. Alle troostgronden zijn onmachtig om haar op te beuren. Maar zoodra de stormen der droefheid voor een weinig kalmte hebben plaats gemaakt, werpt zij zich neder aan de voeten van Hem, die de vader is der weduwen en weezen, zonder wiens toelating geen musch van het dak valt en terwijl zij vurig bidt, daalt een verzachtende balsem in haar gewond harte neder. Van waar die zelfopofferende, heldhaftige liefde, waarmede zij voor haar kinderen jaren lang met onbezweken moed tegen armoede en ellende worstelt?.... Daar in de eenzaamheid aan den voet van 't kruisbeeld heeft zij de kracht gevonden tot die zelfopofferende liefde, waarbij de moed en doodsverachting der helden in de schaduw treedt.

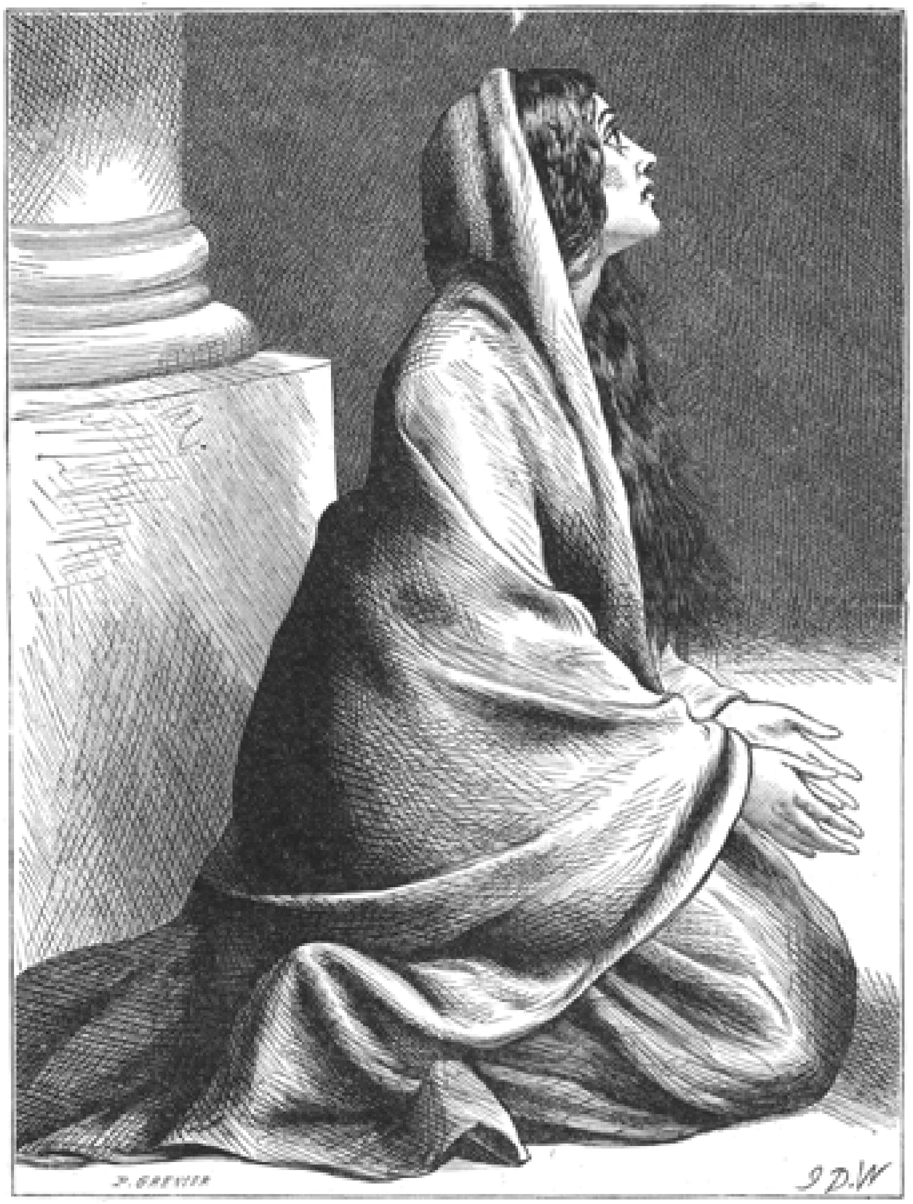

De Hoed.

Het gebruik van den hoed dagteekent van de vroegste tijden. De Grieken bedienden zich van dit kleedingstuk op iederen leeftijd; de Atheners droegen het zoowel in de stad als op het land en de Spartanen zelfs maakten van den vilten hoed gebruik. Toen hij bij de Atheners als volksdracht werd verbannen, vond hij aanstonds op de hoofden der Romeinen een gastvrij verblijf. Meestal droegen zij hem in 't eerst slechts op 't land, en wel om zich tegen zon en regen te beschutten. Een afhangende rand en een paar linten om hem onder de kin vast te binden wa ren tot dit doeleinde noodzakelijk; de laatste gaven daarenboven dit gemak dat men hem op den rug kon laten hangen en blootshoofds wandelen, zoo iemand zulks goedvond.

In onze noordelijke streken stelde men zich langen tijd tevreden met een kap, die als beschutting diende tegen de koude terwijl men bij warm weder blootshoofds liep. In de veertiende eeuw begon men op het land hoeden te dragen en ongeveer een halve eeuw later begonnen zij in de steden den dienst te doen van regenschermen. Eindelijk onder Lodewijk XI werden zij in Frankrijk het gewone hoofdsieraad.

Bekend is o.a. de hoed van den franschen koning, die met heiligenbeeldjes in den vorm van medailles omringd was.

Aan Karel VII kent de geschiedenis de eer toe, bij zijn intrede te Rouaan in 1449 het eerst van alle koningen een hoed van beverhaar te hebben gedragen. Deze had echter in gedaante nog weinig overeenkomst met onze hoeden. Hij was met rood fluweel gevoerd en een gouden kwast prijkte op den bol.

Onder Hendrik IV werd de overeenkomst met onze modellen grooter. De bol werd hooger en de rand kreeg eenige buiging, die de mode in onze dagen ook nadrukkelijk vordert. Voornamere personages versierden den hoed met vederen en franjes. De burgers hielden nog altijd hun kaproen in eere en zeiden eerst later daaraan vaarwel zonder echter den cylindervormigen hoed aan te nemen. Toen het hof dezen met zijn gunst vereerde, werd hij met paarlen, edelgesteenten, enz. versierd en moest de gebogen rand voor een rechten plaats maken. Een lint diende om hem onder de kin vast te hechten.

Al heeft de hoed met het meerendeel onzer costumes wel iets van zijne schilderachtigheid verloren, hij heeft ten minste boven zijn voorgangers de verdienste der eenvoudigheid. Dertig jaren geleden maakte men hoeden van het haar der bevers, vigonjes, hazen, konijnen en zelfs van katten. Maar de industrie heeft zooveel huiden dezer dieren verslonden dat zij zeer zeldzaam zijn geworden en dat een bever- of vigonjehoed thans op zeer hoogen prijs zou te staan komen. Men stelt zich dus te vreden met het haar van hazen of konijnen en het meest van allen met zijde. De zijden hoed heeft al zijn voorgangers onttroond, hij heerscht als souverein op aller hoofden en wellicht is er geen hoekje meer ter wereld, waar hij vreemd is.

Een dokter,

die een zieke boerin moest bijstaan, gaf niet onduidelijk te kennen, dat hij zijn patiente wel meer zou bezoeken, zoo hij slechts zeker was voor zijn behandeling de noodige betaling te zullen erlangen.

'Dokter,' zeide de echtgenoot der zieke vrouw, 'gij kunt hieromtrent onbezorgd zijn; hier heb ik tien muntjes; zij zullen de uwen zijn, indien gij mijn vrouw *dood* of *gezond* maakt.'

De boerin kwam te overlijden en na verloop van eenige dagen nam de dokter de vrijheid den boer om de beloofde muntjes te verzoeken.

'Meneer,' zeide de weduwnaar, 'ik zal mijn woord houden, doch vooraf verzoek ik u, om in 't bijzijn van deze getuigen te zeggen of ge mijn vrouw dood gemaakt hebt.'

'O zeker niet,' antwoordde de dokter. 'Des te beter, want het zou mij spijten, zoo ik u van haar dood moest beschuldigen. Maar hebt gij haar gezond gemaakt?'

'Helaas ook niet.'

'Wel,' hernam de boer, 'daar gij bekent haar noch dood noch gezond gemaakt te hebben, zult ge moeten toestemmen dat gij aan de door mij gestelde voorwaarde niet hebt voldaan en bijgevolg niets van mij te vorderen hebt.'

Een zeker heer,

die er vrij verwaarloosd en schovel in zijn kleeding uitzag wandelde door de stad met zijn vrouw, welke daarentegen door haar kostbaar toilet een eerste dame scheen.

Juist kwam een schuldeischer van 't echtpaar hen met zijn vriend voorbij en vroeg dezen verwonderd: ‘Zeg eens, begrijpt ge dat? Hij ziet er zoo arm en zij zoo rijk uit.’

‘Wel, dat is goed uit te leggen,’ antwoordde zijn vriend, ‘zij kleedt zich naar het journaal en hij naar het grootboek.’

‘Hoe is uw naam?’

vroeg een hooggeplaatst persoon aan een oud gediende, die hem als een voormalig vriend van zijn overleden vader verlangde te spreken.

‘Mijn naam is Oorlog,’ was 't antwoord.

‘En hoe oud zijt gij thans?’

‘Tachtig jaren.’

‘Dan heb ik de eer den tachtigjarigen oorlog bij mij te zien en ik meen u de verzekering te kunnen geven, dat de vrede van Munster voor u weldra zal volgen.’

[Nummer 42]

Onze gravuren.

De afbeelding der venetiaansche vrouw in onze eerste gravure voorgesteld, is ontleend aan een schilderij van Giovanni Girolamo Savoldo.

Dat deze voortreffelijke meester uitmuntend de kunst verstond om het penseel te hanteeren, blijkt uit zijn werken, doch overigens is van zijn leven en lotgevallen weinig bekend.

Dat hij van Brescia afkomstig was, omstreeks het jaar 1540 in Venetië groote vermaardheid erlangde en wellicht den beroemden Titiaan tot leermeester had, ziedaar alles, wat ons de geschiedenis omtrent het leven van den schilder mededeelt.

De schilderstukken, die hij heeft achtergelaten, zijn niet zeer talrijk, en men vermoedt met recht dat de reden hiervan gelegen is in de buitengewone zorg, waarmede hij getracht heeft aan zijn schilderijen de grootst mogelijke volmaaktheid te geven.

DE VENETIAANSCHE VROUW.

Gewis, ook het beeld onzer eerste gravure draagt den stempel dier hoogste volmaaktheid aan Titiaan's schilderschool eigen. De harmonische toon, pikante schaduwing, gemoedelijke en leyenswarme voorstelling brengen ons het beeld voor den geest van eene dier Desdemona's, door de poëzie met zoo veel ophef gevierd.

De stad Trier ontleent haar naam aan het eertijds in deze streken wonende celtische volk, de Treviren. De Romeinen maakten haar tot een der hechtste bolwerken tegen de Germanen; verscheidene hunner keizers resideerden aldaar. Onder de Franken, aan wie de stad in de laatste helft der vierde eeuw door verraad in handen viel, bleef Trier als eene voorname plaats aangemerkt en behoorde toen tot Austrasië; kwam door het bekende verdrag van Verdun in de negende eeuw aan

Lotharingen, vervolgens aan Duitschland, waarmede zij eindelijk, na een overgang tot Lotharingen, blijvend vereenigd werd onder koning Hendrik I. Ten tijde dat de aartsbisschoppen, aldaar zetelende, tevens wereldlijke vorsten waren, geraakte Trier tot een nog ongekende hoogte van aanzien en macht; eerst in het laatst der zestiende

eeuw werd haar het recht van vrijstad, waarnaar zij zoo lang had gestreefd bij keizerlijk de creet ontzegd. In 1794 kwam zij

aan Frankrijk, was toen de hoofdplaats van het departement der Saar, behoort sinds 1814 tot Pruisen en is de hoofdstad van een gelijknamig district in de Rijn-provinciën.

Bekend is deze stad wegens haren rijkdom aan romeinsche oudheden. Onder de vele monumenten, welke aldaar nog aan de tijden der Cesars herinneren, zijn vooral opmerkelijk de zoogenaamde 'Zwarte Poort' en 'Witte Poort' van welke laatste de gravure op pag. 332 eene afbeelding biedt.

De oudste dier gedenkteekenen is de 'Zwarte Poort,' die waarschijnlijk uit de eerste eeuw onzer jaartelling dagteekent en toenmaals werkelijk een der stadspoorten vormde.

Niet aldus de zoogenaamde 'Witte Poort', die slechts een venster blijkt te zijn van het gebouw, van welks ruïnen in den laatsten tijd de grond werd weggeruimd, waaronder zij bedolven waren. Zoowel dit gebouw als de overige monumenten zijn van eenigszins jonger dagteekening dan eerstgenoemde. Men vooronderstelt, dat zij niet eer dan gedurende de derde eeuw van onze tijdrekening opgericht werden, toen Trier de zetelstad der Imperatoren was.

Het venster, waarvan zoo even spraak was, is dat, hetwelk op de gravure een klokkentoren in de verte laat bespeuren. Vroeger verhief zich de grond tot aan die opening, welke dus als poort diende en daarom verkeerdelijk als zoodanig werd aangezien. Nadat op last van de pruisische regeering de grond rondom de ruïnen werd weggegraven en deze te voorschijn traden, zoo kolossaal als zij zich thans vertoonen, bleek die vergissing duidelijk genoeg.

Tot dien schat van ruïnen, welke Trier vooral voor den oudheidkundige een bezoek overwaardig maken, behooren o.a. de brug over de Moezel, welke op acht gewelfde bogen van arduin rust, de overblijfselen van het paleis der keizerin Helena, an een amphitheater, van de torens (*propugnacula*) der verdedigingswerken alsmede van ruime waterleidingen en waterbekkens.

Het middelgedeelte van den dom, een prachtig kerkgebouw, in verschillenden bouwstijl telkens vergroot, is nog afkomstig uit den tijd van Constantijn den Groote.

Er zijn velerlei officies en broodwinningen op de wereld. Ge zult in menige plaats een aantal menschen vinden, die met het koken van paardenvleesch, het vormen van baksteenen en het ziften van asch hun kost verdienen; in Parijs zijn, naar men zegt, industrieelen, die met het zoeken van eindjes sigaar schatten pogen te verzamelen; Brussel biedt in zijn zandkooplui een niet minder eigenaardig handelsvolkje aan. Of er echter velen zijn, die met de zand-negotie rijk zijn geworden, is een andere quaestie.

Tot de lastigste baantjes behoort het beroep van den brusselschen zandkooper niet; bij de eerste de beste glooiing, waar gegraven wordt, heeft hij zijn koopwaar ten naastenbij voor het vatten; een schop en een mand zijn trouwens de eenige onontbeerlijke gereedschappen, die hij er bij noodig heeft; gemakshalve voert hij deze met zich boven op de equipage, welke door een drie- of viertal honden getrokken wordt, die meer slaag dan eten krijgen, en hij zelf stapt naast zijn gespan loom en landerig en slodderig, alsof hij niets te doen had dan een vervaarlijke keel open te zetten om de liefhebbers op zijn koopwaar opmerkzaam te maken.

Meestal houdt hij voor de een of andere herberg een oogenblikje stil, en daar gewoonlijk geen der matigheidsgenootschappen de eer heeft hem onder haar leden te rekenen, geneert hij zich volstrekt niet om hier en daar een glas pharao te kommandeeren. Zijn wandeling en marktgeschreeuw bezorgen hem intusschen veelal

meer dorst dan klanten, en zoo gebeurt het wel eens, dat zijn beurs er niets voller om geworden is, wanneer hij 's avonds op zijn zandkar gezeten door zijn viervoetige dienaren naar huis gebracht wordt.

Een eigen huis.
Auerbach naverteld door H.A. Banning.

Vervolg.

AAN DE GROOTE KLOK.

Het was een schoone Herfstavond; de zwaluwen kwamen in gansche scharen bijeen en bewogen zich onder blij getjilp door het luchtruim. De boeren zaten voor hunne woningen te kouten en de maaiers hamerden hunne zeisen; het was door het gansche dorp heen een geklop en getingel dat men nauwlijks de angelus-klok kon hooren.

Bij het raadhuis speelden een aantal jongens; de zoon van den metselaar Harmen was onder hen. Daar hoorde men eensklaps drie wel bekende slagen op een koperen klankbord: de omroeper was in de nabijheid om eene publieke verkooping aan te kondigen. Men moest den jongens bij het raa huis tweemaal toeroepen dat zij zich stil zouden houden. Toen daaraan gevolg gegeven was, verhief de omroeper zijne stem en deed de volgende aankondiging: ‘Morgen middag ten vijf ure zal in de herberg ‘de Zwaan,’ de woning, toebehoorende aan den metselaar Harmen en zijne huisvrouw Rosine, op gerechtelijk gezag in het openbaar worden geveild; de veilconditiën zullen van heden af in genoemde herberg voor een ieder ter inzage liggen.’

Er volgden weder drie slagen op het koperen klankbord en toen ging de omroeper verder.

De knapen hielden allen de oogen gevestigd op den zoon van den metselaar, die bleek geworden was en zich op de lippen beet. Toen begonnen zij hem te sarren.

‘Het prettige huisje zal verkocht worden, gij kunt een goed heenkomen gaan zoeken,’ zeî de een; ‘je vader heeft een zwarte vrouw getrouwd, hij komt niet meer terug,’ riep de ander.

Gelijk de ouden zongen, zoo piepten de jongen. Jan werd woedend, deelde eenige vuistslagen uit en rende toen huilend het dorp door naar zijne moeder. Sientje stond in de keuken en maakte boterhammen voor hare kinderen. ‘Moeder,’ riep de knaap, ‘als vader terugkomt moet gij hem doodslaan.’

De vrouw ontstelde, zoodat het mes hare handen ontglipte. Zij berispte hem ernstig, doch in haar gemoed gevoelde zij zelfverwijt, want zij herkende de vruchten van het zaad dat haar haat had uitgestrooid.

‘Uw vader zal niet meer terugkomen,’ zeide zij eindelijk om hem gerust te stellen ‘gij zijt mijn zoon en moet maar braaf oppassen, dan kunt gij mij bijstaan als ik oud geworden zal zijn.’

Toen de knaap ging slapen, wilde bij niet bidden, en nadat hij eindelijk op haar verzoek de handen vouwde en sprak: ‘Lieve God, bescherm mijn vader, heb medelijden met mijne moeder’ - boog de vrouw snikkend het hoofd en bedekte den knaap met hare kussen.

Hij sloeg den arm om haren hals en zeide: ‘Ik zal voor u zorgen, moeder, dat zult gij zien.’

Sientje ontstak licht en ging aan het venster zitten, nu eens op het groene veld dan weder naar den hemel starend, die met millioenen sterren bezaaid was. Een naamlooze

smart had zich van haar meester gemaakt. Hare hand omknelde krampachtig het venster, als wilde zij daarmede het huis vasthouden, dat haar dreigde te ontglippen. ‘Kan er nog grooter ellende bestaan?’ zoo zuchtte zij. ‘Waarom sterft men niet van kommer? Hoe lang zal het nog duren alvorens de dood een einde maakt aan mijn ellendig leven?’

De hond van den pannenbakker begon te blaffen en schier alle honden in het dorp beantwoordden hem. Wanneer een hond een vijand hoort of ziet, of zijn nood klaagt, dan schijnen alle honden in zijne nabijheid bereid hem bij te staan. Bij de menschen is dit waarlijk niet altijd het geval. Sientje's gemoed was tot berstens toe gevuld; zij wreef hare oogen doch kon niet weenen en liet eindelijk het hoofd op de vensterbank zinken.

De deur werd geopend.

‘Wie is daar? Wat wil men?’ vroeg Sientje.

‘Een arme bedelaar smeekt om medelijden,’ klonk het antwoord.

Die stem.... hoe bekend klonk zij.

‘Hulp! hulp!’ schreeuwde de vrouw buiten het geopende venster.

‘Wees bedaard, goede, beste Sientje, ik ben het, uw man.’

‘Weg..... weg van mij! ik wil niets van je weten..., of gij levend of dood zijt, ik wil niets van je weten, noch in deze, noch in de andere wereld,’ riep zij.

Er legde zich een hand op haar schouder, zij rilde, kromp koortsach ig ineen en viel t en met een luiden gil op den grond.

Eenige buren kwamen ijlings toegeschoten, doch Harmen - want hij was het - zeide dat zijne vrouw een toeval had gekregen; slechts den kuiper en zijne vrouw verzocht hij te blijven.

Hij nam Sientje van den grond op en eensklaps begon zij luid te lachen.

‘Kijk, 't is Harmen de metselaar! Ja, waarlijk, hij heeft mij levend ingemetseld. Raak mij niet aan..., nimmer.... al kwaamt ge met een kroon op het hoofd terug, ik zou je niet meer willen.... ga heen waar ge van daan komt.... ga! ga!’

Zij stiet hem uit al hare macht van zich en begon daarop bitter te weenen.

‘Om Gods wil, Sientje, wees bedaard,’ sprak Harmen; ‘schreeuw zoo niet, hang toch niet alles aan de groote klok.’

‘Gij hebt alles aan de groote klok gehangen,’ antwoordde de vrouw, ‘mij, de kinderen, het huis, alles. Er is geen kwaad te vinden dat gij mij niet hebt aangedaan, maak dat ge weg komt.’

Dit alles had in het donker plaats, tot de vrouw van den kuiper licht bracht.

Toen Harmen naar zijne kinderen wilde gaan zien sprong Sientje als eene razende op. ‘Hij heeft zeven jaren lang niet naar hen omgezien, zij gaan hem niet meer aan,’ riep zij.

Harmen en de buren waren sprakeloos van verbazing. De arme vrouw scheen inderdaad krankzinnig te zijn geworden. Zij was lijkbleek en streek herhaaldelijk met uitgespreide vingers over het voorhoofd en door de verwarde haren. Zoo vaak Harmen een woord wilde zeggen, gaf zij een luiden gil als werd zij door een dolk getroffen.

De kinderen waren verschrikt ontwaakt en weenden; Harmen riep hen tot zich, doch Sientje gebood hen dat zij niet zouden antwoorden.

Al de bewoners van het dorp, die zich nog niet ter rust begeven hadden, stonden voor het ‘prettige huisje,’ waar het sinds lang alles behalve prettig toeging. ‘Harmen, de metselaar, is teruggekomen!’ dat nieuws

had zich als een loopend vuur verspreid; de een kwam uit nieuwsgierigheid, de ander uit belangstelling. Intusschen bleef Sientje maar altijd voortrazen en Harmen zag zich genoodzaakt zijn woning te verlaten. Het was de kuiper, die hem daartoe bewoog onder voorwaarde dat zijn vrouw dien nacht bij Sientje zou blijven.

Harmen gaf nauwelijks acht op degenen, die hem verwelkomden; hij verkeerde in eene bittere gemoedsstemming, want de kuiper had hem gezegd dat men reeds lang vlagen van waanzinnigheid bij zijne vrouw had bespeurd. De verlatenheid waarin zij verkeerde, had haar hoofd in de war gebracht en haar afkeerig gemaakt voor alles wat rondom haar plaats had, zoodat zij dan ook slechts zelden met iemand sprak. Toen Harmen des morgens tehuis kwam, vond hij Sientje nog slapend; hij liep op zijn teenen naar haar armoedig leger. ‘Wat ziet zij er vermagerd uit!’ lispelde hij medelijdend. Doch zij moest die woorden gehoord hebben, want zij sloeg met de hand om zich heen en keerde hem den rug toe.

De vrouw van den kuiper vertelde hem nu in stilte wat Sientje gedurende den nacht zoo al had gezegd. Toen zij eensklaps haren man voor zich zag, had zij niet geweten wat zij deed en wat zij sprak. Zij had een gevoel gehad alsof iets in haar hoofd gesprongen was; eerst suisde en klonk het alsof men met den vinger aan een gespannen zijden draad trok en dien daarna met geweld brak, en toen had zij alles gezegd wat zij zoo duizendmaal binnensmond had herhaald gedurende Harmen's afwezigheid. ‘Het was de duivel,’ - dat waren hare eigene woorden - ‘die uit haar mond had gesproken.’

Die mededeeling strekte Harmen nog eenigermate tot troost. Het gelukte hem door tusschenkomst van de kuipersvrouw de kinderen bij een der buren te brengen. Het meisje was spoedig vertrouwelijk met den vader, doch de knaap bleef hem trotsch en minachtend aanstaren. Hij stond altijd ter zijde en vestigde dan zijn groote oogen op hem. Welke ondoorgrondelijke gedachten weerspiegelden zich in die oogen! Niet van den vader maar van den kuiper liet Jan zich de fraaie, nieuwe kleederen aantrekken, die Harmen had medegebracht. Die kleederen waren eng en klein; Harmen scheen zich zijne kinderen niet zoo groot te hebben voorgesteld. Jan bedankte hem niet voor de nieuwe kleederen, maar rende de deur uit, het dorp door om de nieuwe kleeren aan zijne makkers te toonen; toen ging hij weder ijlings naar huis.

Er had een groote tweestrijd plaats in het hart van den knaap; hij verachtte die kleêren, zooals hij zijn vader verachtte, maar toch wilde hij zich aan de jongens vertoon en, die hem den vorigen avond zoo gesard hadden. Het meisje legde veel minder afkeer aan den dag; ofschoon reeds te groot daarvoor, liet zij zich door den vader op den arm dragen. Harmen gevoelde zich een oogenblik zeer gelukkig, hij droeg het kind onder kussen romdom zijn huis en bleef er lang mede staan onder de denneboomen, die hij eens had uitgekozen om lommer te geven aan zijne woning.

Eindelijk vernam Harmen dat zijn vrouw ontwaakt en opgestaan was en ging met de kinderen aan de hand het huis binnen; de jongen liet zich echter slechts met moeite daartoe dwingen. Sientje zat aan het venster; zij zag er bleek en afgemat uit en staarde naar buiten.

Zij schudde herhaaldelijk het hoofd wanneer Harmen haar met voorkomendheid toesprak en om verschooning bad dat hij zonder voorbereiding in huis was gevallen; hij had niet kunnen denken dat zijn onverwachte komst haar zoo kon doen ontstellen; het berouwde hem dat hij zoo onhandig te werk gegaan was. Zij liet hem hare hand

vatten die koud en stijf in de zijne lag en zeide terwijl zij zich heen en weêr wendde: ‘Hij ziet er uit als een bierbrouwer.’

Het was als sprak zij tot een vreemde en toch was behalve Harmen en de kinderen niemand in de kamer.

Thans eerst scheen zij de kinderen te zien; zij riep ze tot zich en rukte hen haastig de kleêren van het lijf. Het meisje begon te weenen, doch de moeder gebood dat zij zou zwijgen en zeide: ‘Hij heeft u zeven volle jaren hongerig en naakt gelaten..... met zulke dingen laat ik mij niet vangen..... gij kunt de kleederen geven aan wie gij wilt, mijne kinderen zullen ze niet dragen.’

Harmen smeekte haar dat zij zich in het bijzijn der kinderen zou matigen, doch zij antwoordde: ‘Zij zijn tot dusverre getuigen geweest van mijne ellende en zij zullen dat blijven.’

Harmen bracht de kinderen naar buiten, zette zich toen bij zijne vrouw neder en zeide dat hij thans beter dan ooit in staat was haar gelukkig te maken. Hij was naar Californië geweest en had daar huizen gebouwd voor de gouddelvers; geen dezer gebouwen was mislukt. Ten bewijze dat hij fortuin had gemaakt legde hij onderscheidene rollen goudgeld op de tafel, waarvan hij er eenigen opende. Zijne vrouw schudde echter het hoofd en zeide: ‘Met zulk lokaas laat ik mij niet vangen; met duizend millioenen kunt gij niet afkoopen wat hier binnen.....’ zij wees op haar hart; de woorden bleven in de keel steken, zij kon geen geluid meer voortbrengen.

Eenige mannen en vrouwen naderden de woning en Harmen raapte schielijk het goud weder bijeen. Toen de bezoekers binnentraden zeide Sientje lachend: ‘Wanneer een hond aan den ketting ligt werpen de jongens met steenen naar hem, zij weten wel waarom: als hij echter los is, hé!’

In weerwil van alle vragen wilde zij niet zeggen wat zij daarmede bedoelde, en de lieden schudden bedenkelijk het hoofd alsof zij te kennen wilden geven dat het niet pluis was in haar bovenkamer. Waarschijnlijk had de arme vrouw willen zeggen dat men haar in haar ellende vaak had gehoond en bespot, en onder de aanwezigen waren er, wier geweten op dat punt niet zuiver was. Harmen wist hen te verwijderen, sloot de deur en begon op nieuw op het gemoed zijner vrouw te werken. Hij betuigde haar dat hij elke minuut haars levens dubbel het leed wilde vergelden dat hij haar had aangedaan. Sientje lachte verheugd, vatte zijn hand en scheen die te willen drukken, doch toen hij er bijvoegde: ‘Zoo is het goed; elke minuut, die wij nog van onze gezegende vereeniging verliezen, is eene zonde voor God,’ liet zij een luiden schreeuw hooren en stiet hem van zich af zeggende:

‘Zoo? Elke verloren minuut zou eene zonde voor God zijn? Hoeveel minuten gaan er in zeven jaren? Krijg de lei eens om dat uit te rekenen. Neen, neen, neen, gij kunt gaan waar gij wilt, ik wil niets meer van je weten; een vrouw, die zeven jaren lang verlaten is geweest heeft recht op scheiding.’

‘En onze kinderen dan?’ vroeg Harmen bevend.

‘Om hen zou ik wel willen, maar ik kan niet, God is mijn getuige, ik kan niet.’ Dit zeggende sloeg zij zich herhaaldelijk op de borst en voegde er op droevigen toon bij:

‘Wacht nog wat, tot ik dood zal zijn, dan hebt gij alles alleen..... alles..... ik wil er niets van hebben, volstrekt niets, men kan mijn lijk met mijne lompen bedekken.’

Harmen liet snikkend het hoofd op de tafel vallen; zijne vrouw stond op, legde hare hand op zijn hoofd, voer met de vingers door zijn haren en zonk toen met een luiden gil op den grond. Hij droeg haar op zijne armen naar bed en zond onmiddellijk iemand naar de stad om een kundig geneesheer te halen.

Hoe ongelukkig gevoelde de metselaar zich, toen hij daar bij het bed zat. Hij had zoo vaak met trots gedacht aan het oogenblik dat hij, het hoofd fier opgeheven, naast zijne vrouw door het dorp zou gaan, waar men hem eens voor een onbekwaam werkman had gehouden. Hij had rusteloos nacht en dag gearbeid om zich een betere toekomst te verwerven en zijn vrouw en kinderen gelukkig te maken. Aan den drempel van de vervulling zijner wenschen gekomen, zag hij zijn geluk ineenstorten, want zijne vrouw was dood voor hem, zij bejegende hem met de grootste verachting. Harmen gevoelde zich diep vernederd. In den ganschen omtrek was niemand te vinden, die thans met hem in het bouwen van huizen kon wedijveren, doch wat baatte het; verwoeste achting en liefde weder op te bouwen, dat was boven zijn bereik.

De dokter vond Sientje's toestand verontrustend doch geenszins hopeloos; hij maande Harmen tot geduld en lijdzaamheid aan, dewijl zijne vrouw onder de veeljarige zwaarmoedigheid zeer had geleden.

Toen Sientje de oogen opende zag zij rondom zich, doch sprak geen woord. Op eenmaal zeide zij echter, zonder haar man aan te zien, op bitteren toon: ‘Nu gaan zij ons huis verkoopen; als ik zulk een rijk man was, zou ik dat niet kunnen dulden,’ en liet een weinig later daarop volgen: ‘Dat wil hij niet eens voor mij doen.’

Harmen verliet de woning, kwam spoedig terug en riep blijde:

‘Het huis is weder ons eigendom zonder dat iemand daar voor een cent recht op heeft.’

Sientje zag hem strak aan doch sprak geen woord.

Haar broeder kwam zijn zwager een bezoek brengen. Al zijne vorige bedreigingen waren in loftuitingen overgegaan, omdat hij een amerikaansch horloge ten geschenke ontving. Hij gaf niet onduidelijk te kennen dat Harmen korte metten met zijn vrouw moest maken, als zij zich niet naar zijn verlangen wilde schikken. Harmen gebood hem te zwijgen, doch daar dit niet baatte vond hij geen anderen uitweg dan met hem naar de herberg ‘de Zwaan’ te gaan. Zoodra beiden vertrokken waren sloot Sientje de deur en opende haar niet meer.

(*Slot volgt.*)

De werking van een slecht boek.

't Is een prachtige Lentemorgen. De statig opgaande zon decoreert de drijvende wolkjes met zacht ineensmeltende tinten, en verspreidt naar alle zijden haar gulden stralen als de blonde haarlokken van een spelend kind. De vogelen zingen vroolijk den ontluikenden dag het welkom toe. Alles ademt vrede en harmonie; alles meldt eenstemmig de weldadige Voorzienigheid.

Uit een der vensters zijner woning laat Alfred met een onuitsprekelijk genot den blik weiden over dit schoone natuurtafereel. Zijn rustig en tevreden hart opent zich van zelf voor de aandoeningen van dankbaarheid jegens den Gever van zooveel schoons en goeds.

Onachtzaam opent hij een boek, zonder eenige keuze uit zijn bibliotheek genomen. Het is een kleine roman, gelijk er zoo velen geschreven worden in onze dagen. Zijn inhoud? - Een miskend genie spreekt den vloek uit over een maatschappij, die hem niet wist te begrijpen. Hij vervloekt het verledene, het tegenwoordige en het toekomende. Hemel en aarde vervloekt hij. Hij vervloekt zich zelven en.... God. Hij kan het niet langer verdragen, boven zijn hoofd een sombere

en koude hemel te zien, en onder zijn voeten een dorre en meêdoogenlooze aarde te betreden - daarom wil hij een eind maken aan zijn lezen. Vóór echter de ongelukkige zich in den afgrond nederstort, houdt hij nog eenige beschouwingen over de natuur, over de bestemming van den mensch, over de onrechtvaardigheid der maatschappij enz.

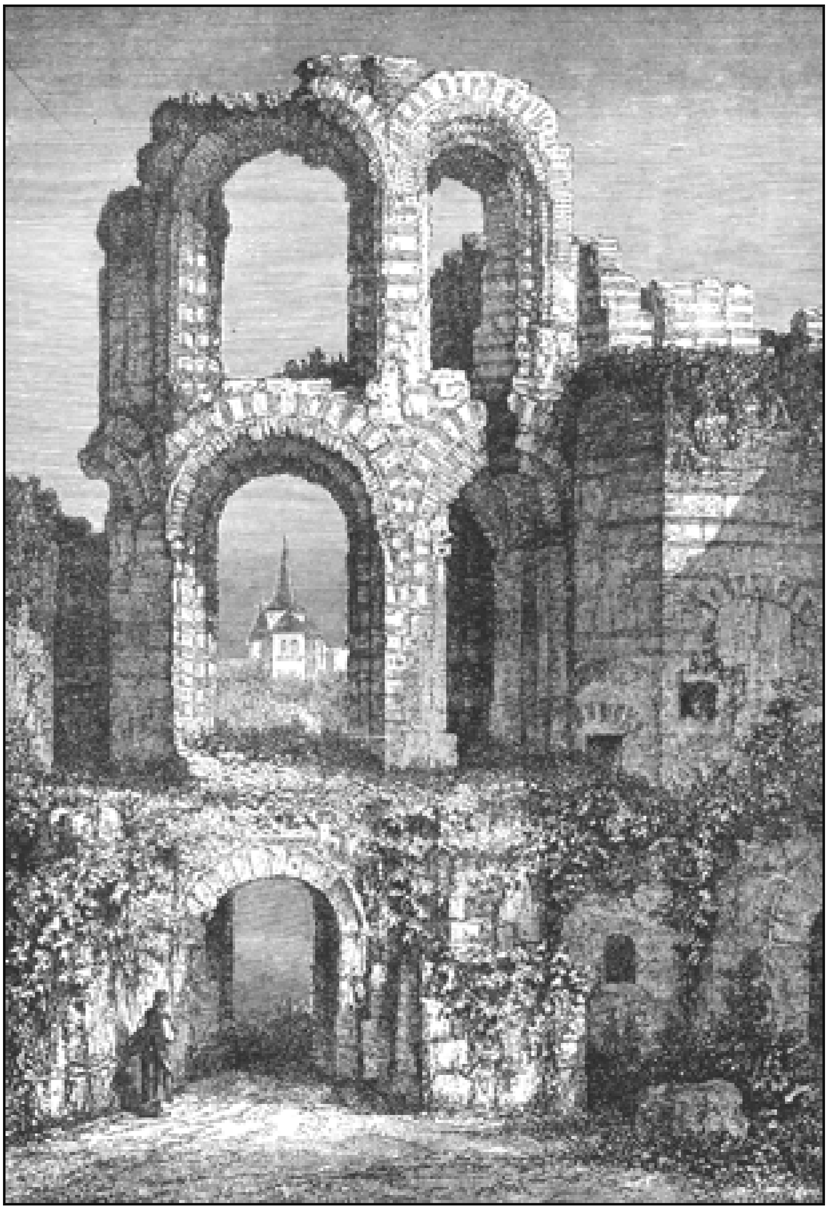

DE WITTE POORT TE TRIER.

'Naargeestige en bespottelijke overdrijving! roept Alfred met verontwaardiging uit. 'Zeker, er is kwaad in de wereld, doch er is nog iets anders! Neen, de deugd is niet verdwenen van de aarde; er kloppen hier nog edele harten, ik weet het. Onze dwalingen en zonden komen grootendeels uit onze zwakheid voort, en schaden bovendien ons zelven meer dan anderen. Het geluk is geen onmogelijkheid. Zijn de wederwaardigheden menigvuldig, onbillijk zou het wezen die allen op rekening te stellen van de slechtheid der menschen. De aard der dingen zelven geeft ons de reden

van al die ellenden, welke bij lange na zóó verschrikkelijk niet zijn, als de schrijver ze gelieft te schilderen. Zulk eene letterkunde is onder alle opzichten valsch!'

Zoo spreekt hij en werpt het boek op tafel. Om de sombere gedachten, die de lezing in hem hadden achtergelaten, zoo veel mogelijk te verdrijven, plaatst hij zich wederom voor het venster en geeft zich

over aan de zoete mijmering, die de bekoorlijke landstreek in hem opwekt.

De tijd snelt voorbij. Het uur der dagelijksche bezigheid breekt aan. De dag zal niet zoo heerlijk zijn als de morgenstond het scheen te beloven; de hemel bewolkt zich. Alfred verlaat zijn woning; zijne zaken roepen hem elders. De regen valt met stroomen neder. In een nauwe en slijkerige straat wordt hij door een ruiter, die zich volstrekt niet over de voetgangers bekommert, bespat. Zal deze kleinigheid eenige verandering brengen in Alfred's denkbeelden? Neen! maar toch schijnt hem het leven niet meer zoo lachend toe als dezen morgen, en wordt zijn geest van lieverlede somber als de lucht. De zon evenwel is niet voor goed verdwenen; en schoon hij binnensmonds eenige niet zeer menschlievende wenschen dien onvoorzichtigen ruiter toestieit - hij beschuldigt daarom de geheele menschheid nog niet.

DE BRUSSELSCHE ZANDVERKOOPER.

Hij begeeft zich naar een vriend met wien hij over een zaak van het grootste gewicht heeft te handelen. Een ongeluk komt nooit alleen. Koel wordt hij ontvangen; de

uitleggingen, die hij vraagt, worden op listige wijze ontweken. Hij verwijdert zich van daar, vol wantrouwen en spijt. Zijne gissingen worden spoedig bewaarheid: hij is het slachtoffer geworden van eene verfoeielijke samenspanning; hij

wordt door zijn vriend bedrogen. Iedereen beklaagt hem, iedereen geeft hem raad, maar niemand biedt hem hulp; 't is bovendien reeds te laat om het gevaar nog te keeren.

Het verlies valt niet te berekenen: Alfred is geruïneerd. Van smart overstelpt keert hij naar zijne woning terug, en geeft vrijen loop aan 't gevoel zijner wanhoop. De roman, waarin hij dezen morgen gelezen heeft, ligt daar nog op zijne tafel; het gezicht daarvan doet in zijn binnenste de ontvangen indrukken herleven. ‘Dwaze die gij zijt!’ zoo spreekt hij op bitteren toon tot zich zelven, ‘gij waart dan onnoozel genoeg om het eene overdrijving te noemen, wat dat boek u schilderde van de wereld! Het heeft gelijk! Ja, een bedorven dier is de mensch! Ja, een stiefmoeder is de maatschappij! Goede trouw, deugd, vriendschap.... 't zijn altemaal holle klanken; misleiding en bedrog is de eenige zin er van! Er bestaat geen andere deugd op aarde dan zelfzucht, trouweloosheid, verraad en leugen! Waarom leven wij dan toch? Bestaat er wel een Voorzienigheid? Waarin toont zich de rechtvaardigheid van God?...’

Gelijk men ziet, is er niets meer overgebleven van zijn vroegere goedaardige en rechtvaardige wereldbeschouwing; alles is vergaan in de schipbreuk zijner fortuin en zijner verwachtingen. En toch, alles gaat in de wereld den gewonen gang. Men kan niet zeggen dat de menschheid verslechterd is, omdat Alfred door een onverwachte ramp is getroffen. Hij alleen is veranderd; zijn wijze van opvatting is niet meer dezelfde als voorheen. De verbittering, die zijn hart vervult, overstelpt zijn geest. Toegevend aan de inspraken zijner droefheid en wanhoop, neemt hij wraak over de wereld en schildert haar met de zwartste kleuren. Och, meen niet, dat hij aldus handelt ter kwader trouw. Nu ziet hij de dingen gelijk hij ze schildert, evenals hij dezen morgen de dingen schilderde gelijk hij ze zag.

Wij hebben Alfred verlaten toen hij in zijn hopeloozen toestand zich zelven eenige vragen stelde vol twijfel en vertwijfeling, en zeker zou hij daarop een godslasterend antwoord hebben gegeven, ware hij in zijne alleenspraak niet onderbroken door een zijner vrienden, die haastig binnentrad en hem toeriep:

‘Arme Alfred, ik vernam daar zoo even het schelmachtig plan, dat tegen u gesmeed wordt, en....’

‘Ja, zóó gaat het in de wereld! Zóó is de vriendschap!’

‘...En ik heb mij aanstonds gehaast om dat plan te doen mislukken. De middelen daartoe ontbreken mij niet, luister Alfred: toen ik de tijding van uw ongeluk vernam, was ik juist bezig eene belangrijke affaire aan te gaan. Dadelijk heb ik mijne fondsen teruggetrokken, om ze u aan te bieden. Zie eens, het goede voorbeeld is niet minder aantrekkelijk dan het kwade. Mijne vrienden hebben op hunne beurt aan mij hunne ondersteuning aangeboden. Wij hebben de zaak onderling overlegd; verlies geen oogenblik. Voorkom de sluwe streken van uwen vijand. Ziedaar, in deze portefeuille vindt gij de noodige gelden. Vaarwel!’

De portefeuille valt op tafel naast het slechte boek - en opnieuw krijgt alles een ander aanzien. Deugd, vriendschap, belangeloosheid zijn geen holle klanken meer. Morgen rijst de zon weer glansrijk op en zingen de vogelen haar welkom in den frisschen ochtendstond; dan is zoet weer het leven en goedertieren de Voorzienigheid!

Door deze zoo keurige schets uit het leven wil de spaansche wijsgeer Balmes het ons aanschouwelijk maken, hoe groot een invloed onze hartstochten uitoefenen op onzen geest en hoe meestal de gesteltenis van ons gemoed de maatstaf wordt onzer

denkwijze en opvattingen. Deze waarheid en hare toepassing op de lezing van slechte romans heb ik elders breedvoerig ontwikkeld. Maar uit bovenstaand verhaal is tevens op te maken, hoe ongegrond de verontschuldiging is van degenen, die beweren dat de lectuur van slechte romans voor hen niet nadeelig is, omdat zij onder de lezing daarvan geen slechten indruk op zich gevoeld hebben. Immers, zoo al die indruk heden niet nadeelig werkt, zij kan het toch later doen. Geraakt hun hart na eenigen tijd in een zedelijken toestand min of meer overeenkomstig aan dien, waarin de romanschrijver zijne personen geschilderd heeft, dan zullen de denkbeelden aangaande godsdienst en zedenleer, welke zij in den roman ontwikkeld vonden en tijdens de lezing als valsch verwierpen, opnieuw door hun hartstocht aan den geest worden opgedrongen als een waarheid, waaraan niet meer te twijfelen valt, of minstens als een waarschijnlijkheid, die wel een ernstige overweging verdient.

B. VAN MEURS.

De wraak des hemels.

De hoefslag beukt de zware brug,
Die heenvoert naar 't kasteel,
Bewoond door Holmar's oud geslacht: -
Geen slot verhief in rijker pracht
Zijn ringmuur en kanteel.

Daar rent een dapp're ridderstoet
In vollen wapendos;
De wacht ontsluit de breede poort,
De schaar draaft naar het slotplein voort
Op 't fier en trapp'lend ros.

De vreugde schatert op den burcht,
Daar ridder Hugolijn,
Een man door euvelmoed vermaard,
Zijn vrienden bij zich had vergaard
Om hem tot gast te zijn.

Een schildknaap leidt het vriendental
De rijke feestzaal in;
De wand met zwierig groen getooid,
De grond met rozen dicht bestrooid,
Ontvoert den ridderzin.

Want midden onder 't blij gejoel
Vermengt zich vloek en spot.
De oneed le gastheer schatert luid,
En stoot een ijsb'ren vloekkreet uit,
Een vloekkreet tegen God.

Bij 't hooren dier ontaarde taal
Ontgloeit eens priesters borst:
Hij spreekt: ‘O, staak dien euvelmoed;
Tart God niet, die, wel eind'loos goed,
Toch ook het strafzwaard torscht.’

‘Gods strafzwaard!’ grimt de ridder trotsch,
‘God wreker Zijner eer!
Aan mij schiet Zijne macht te kort,
Ik tart Hem uit! welaan hij stort'

Mijn burcht in d' afgrond neêr!'

Men zweeg: doch hoor, de donder knalt,
Het weêrlicht keer op keer,
Daar schiet op 't slot een bliksemflits,
Die velt én muur én torenspits:-
't Stort al in puinen neêr.

Geen edelman, ten disch genood
Door ridder Hugolijn,
Ontvlood zijn welverdiende straf;
Hun snoodheid dolf zich zelf een graf
Ter eeuw'ge hellepijn.

Een puinhoop tuigt van 's Hemels wraak.
De landman vlucht het oord,
Welks stilte slechts in 't nacht'lijk uur,
Bij weder, zegt men, barsch en guur
Door zuchten wordt gestoord.
TH. VERMOLEN.

Hoe aardig soms een dubbeltje rollen kan. Door J.v.d. Bosch.

I. Vooruit met de schuit!

Met fransch komt men de wereld door,' zegt het liedje. Er moge ook al iets van waar zijn, 't eerlijk, vaderlandsch hart versmaadt deze methode om door de wereld te komen, en van hen, die ze in toepassing brengen, zeggen wij gelijk onze voorvaderen:

Kijk die malle fransche aepen Loopen, eeten, drincken, slapen Alles op fransoysche weys. Kijk die franse bluf ereis Met sijn veeren en sijn lappen Met sijn strikken en sijn flappen. Holland vroeger puyck en net Wort een slons, een fransche slet.

Nu, een fransche opvoeding heb ik dan ook, den Hemel zij dank, volstrekt niet ontvangen.

Mijn vader was daarvoor een te echte Hollander. Hij droeg een pruik, een korte broek, kuiten schoengespen, rookte een lange goudsche pijp en had tot leus de spreuk der voormalige unie-orde: 'Doe wel en zie niet om.'

Wat er uit mij gegroeid zou wezen, wanneer mijn vader had blijven leven, of ik een koekbakker, spiegelmaker, kleêr- of schoenmaker geworden zou zijn, valt moeielijk te zeggen.

De goede man had voor geen dezer nationale betrekkingen eenige de

minste preferentie en hij placht te zeggen, dat elk schuitje goed was, als men er maar goed meê wist te varen.

Daar hij 't leven graag bij 't varen in een schuitje vergeleek en tevens, als hij in zijn nopjes was, immer als zijn lijfdeuntje zong: ‘Wij zijn eenmaal, eenmaal, eenmaal in het schuitje,’ dacht ik er wel eens aan, matroos, admiraal, beurtschipper of een andere dergelijke parel aan de kroon van Holland's zeeroem te worden.

Ik heb 't echter tijdens het leven mijner ouders nooit verder dan tot een blauwgekielden ‘spes patriae’ gebracht; want vóór ik nog mijn jongenstijd uitgediend en goed begrepen had dat de wereld een zee en elk mensch een soort van een zeebonk is, dobberde ik door 't verlies mijner ouders reeds alleen op de baren.

De treurige bladzijden uit mijn geschiedenis, die nu volgen, wil ik overslaan en 'k wil op eens overspringen tot het tijdperk, dat ik drie kruisjes achter den rug had.

'k Woonde in een klein dorpje op een paar uren afstands van de stad mijner geboorte. 'k Hielp een notaris zijn akten en den een of anderen boer zijn rekening of een brief schrijven, en ofschoon de knieën van mijn broek, de ellebogen van mijn jas en de naden in 't algemeen er door een onrustbarende versletenheid tegen protesteerden, nam ik op 't kantoor van den notaris ook de betrekking waar, van de vetkaarsen aan te steken en te snuiten, de kachel te verzorgen, mijn patroon zijn schoenen en muilen aan te geven, enz. Op deze manier verdiende ik met kunst en vliegwerk de kapitale som van drie gulden vijftig cents in de week.

Van dat inkomen werden er door den notaris zelven wekelijks drie gulden aan de boerin betaald, waar men mij in den kost had besteld. Verbeeld u daarbij dat mijn bazin vrij norsch van humeur was, dat zij en haar zoon mij de beste happen uit den algemeenen schotel voor den neus wegkaapten, ja, mij het brood en de aardappels als ware het genadebrood en genadeaardappels toeduwden en ge zult begrijpen, waarom ik wel eens aan betere tijden terugdacht.

In die stemming kwam mij meermalen een onvergetelijk troostwoord van mijn overleden vader voor den geest.

‘Jongen,’ zoo voegde hij mij namelijk dikwijls toe, wanneer ik om den een of anderen kinderlijken onspoed, wel eens de lip liet hangen, ‘jongen, niet grijnen! 't Hoofd omhoog, de voeten omlaag, 't roer recht. En dan vooruit met de schuit! Morgen gaat het niet beter of misschien nog wel slechter.’

‘Morgen gaat het niet beter, ja, misschien nog wel slechter en toch moed houden...’ Ik kon het troostende dier woorden niet begrijpen, omdat ik de waarheid er van niet genoeg doorleefd had. Toch bleven zij niet zonder bemoedigenden invloed op mij, omdat het de woorden mijns vaders waren.

‘Wat zou ik pogen te doen, wanneer ik eens als zeekapitein of stuurman met mijn schip op de baren werd heen en weer geslingerd?’ vroeg ik mij zelven af.

‘Vooruit met de schuit!’ dreunde mij dan het mysterieuze woord mijns vaders in de ooren.

Welaan, vooruit!.... Maar hoe?....

II
Een oom sterft en een onbekend vriend van mij blijft leven.

Men kan gemakkelijk uit het tafereel, 't welk ik zoo even van mijn toestand heb opgehangen, de gevolgtrekking afleiden, dat zich eenige zonderlinge gewaarwordingen van mijn gemoed meester maakten, toen ik op zekeren dag een brief ontving uit de stad A., waarin mij gemeld werd dat mijn oom, een rijk koopman dier stad, en van wien ik nooit in mijn leven iets gehoord noch gezien had, op sterven lag en de vriendelijkheid had gehad, om in een vlaag van medelijdende liefde jegens zijn nabestaanden, uitdrukkelijk naar zijn armen neef op het dorpje S. te informeeren.

Met een van erkentelijkheid kloppend hart haaste ik mij om terstond aan mijn bazin de heuglijke tijding mede te deelen. Met een gelaat, nog vriendelijker zelfs dan ik hen ooit had zien trekken bij 't ontvangen van mijn kostgeld, zeiden de boerin en haar zoon mij, dat ik onmiddellijk van de zaak werk moest maken. De vetvlakken werden uit mijn vaal zwart pak geborsteld en nogmaals gepoetst en geborsteld, zoodat het begon te blinken alsof 't met was ware ingewreven; de broek met sous-pieds nam weder de taak op zich om mijn uitgezakte schoenen aan de voeten te houden, en toen ik door 't opzetten van mijn ouden, roodachtig bruin gekleurden hoed en 't aantrekken mijner opengetornde handschoenen er, volgens de getuigenis van mijn kostvrouw, fatsoenlijk en net als een heer uitzag, sloeg ik bemoedigd door de hoop van als millionair weder te zullen keeren den weg in naar de plaats mijner groote verwachtingen.

't Hoofd vervuld met allerlei schoone gedachten en plannen voor de toekomst, had ik al reeds een groot gedeelte van den weg afgelegd, toen ik toevallig bij het passeeren der rivier op een uur afstands van de stad een officier hals over kop in het water zag tuimelen.

Zijn heel regiment stond het geval aan te gapen, alsof de man voor de grap in het water was gevallen en ik geloof waarlijk dat zij hem ook voor de grap zouden hebben laten verdrinken.

Ik waagde er een nat pak aan, sprong in 't water, redde den jongen man - 't was juist alsof ik hem nog meer gezien had - en om mijn kleeren weer spoedig droog te krijgen alsmede mij aan de dankbetuigingen van den drenkeling te onttrekken, zette ik het uit alle macht op een loopen, alsof ik een misdrijf begaan had.

Ik waagde het zelfs niet om te zien. 't Was alsof de herinnering aan de leus mijns vaders, ‘doe wel en zie niet om’ mij al harder en harder deed loopen.

III
In de restauratie.

Kort en wel, ik bereikte zonder halsbreken het doel mijner reis en trad in een restauratie.

Ik bestelde er een ontbijt, een heel simpel ontbijt: eenige sneedjes brood, wat boter en een paar eieren.

Terwijl ik aan 't eten was, wandelde de heer van 't hotel met een zeer dikken mijnheer de zaal op en neder en scheen met dezen in een zeer interessant gesprek gewikkeld.

‘Ja, 't is bepaald waar, men kan het niet tegenspreken,’ zeide de dikke heer, ‘die rijke koopman, welke gisteren gestorven is, was een rare sinjeur.’

‘Ja, ja,’ dacht ik bij mij zelven, ‘een rare sinjeur.... alles goed en wel, maar die ondertusschen duiten genoeg had.’

Na deze korte overweging, schepte ik eens fiks adem, zette de borst vooruit en riep op gebiedenden toon tot den koffiehuisbediende: ‘Aannemen!’

‘Jongen’ sprak ik hem toe, ‘zoudt ge mij niet een biefstuk kunnen bezorgen en zoo 't een en ander, wat er bij hoort. Ge weet dat zelf het best. Maar hoe gauwer hoe liever, want ik heb baast. Als 't naar mijn zin is, dan beloof ik je het goed met je te zullen maken.’

Middelerwijl stapten de dikke heer en koffiehuishouder opnieuw mijn tafel voorbij.

‘Zonder twijfel,’ zeide de koffiehuishouder, ‘als schatrijk heeft hij in de gansche stad altijd te boek gestaan. Ik weet iemand, bij wien hij meer dan vijftig duizend gulden had uitgezet. En eigenlijk gezegd, wat grondbezittingen aangaat, geloof ik niet, dat er hier iemand in de stad tegen hem aan kon. Vijftig duizend....’

‘Vijftig duizend gulden,’ herhaalde ik zegevierend bij mij zelven; ‘vijftig duizend!.... En opnieuw riep ik den jongen.

‘Aap! je moest me eens geven vijftig.... ik verspreek mij, je moest me eens een flesch wijn halen.’

Het werd hoe langer hoe vroolijker en levendiger in mijn hoofd en mijn hart, alsof er in beide een vol orchest van virtuozen aan 't strijken en muziek maken ging; in mijn hoofd schenen reeds een groot getal gasten verzameld, wier beenen zich tot een vreugdedans voelden opgewekt en in mijn hart hoorde ik bij elken polsslag door een allerbekoorlijkst gemengd koor dat verrukkend schoone lied herhalen: ‘Vijftig duizend, vijftig duizend gulden!’

‘Maar zoudt ge wel willen gelooven,’ hervatte de dikke heer, ‘dat onder de vreeselijke schulden, welke die zoogenaamde rijke koopman heeft, er een is van negenhonderd gulden aan coteletten en een van vijf duizend gulden aan champagne. De schuldeischers en deurwaarders loopen nu het huis plat. En wat denkt ge dat er nog te halen valt, daar geen beslag op ligt? Niets dan een oude versleten rammelkast van een kales of iets dergelijks....’

‘Zoo, zoo,’ dacht ik bij mij zelven, ‘dan verandert de historie.’ ‘Vriendjelief,’ riep ik vervolgens met smeekende stem den koffiehuisjongen toe, ‘je moest zoo goed zijn, om dat vleesch en die soep en die flesch wijn maar as je blieft weêr op zijn plaats terug te brengen. Vergeet ook vooral niet in aanmerking te nemen, dat ik nergens met mijn mond aan ben geweest. Ik moet het je ronduit bekennen, 't was een dwaasheid van mij om nog eenig eten of drinken te bestellen, daar ik op mijn gansche reis nog niets anders gedaan heb dan eten en drinken.’

Dit laatste was een vreeselijke logen, daar ik integendeel bij al mijn loopen nog bijna niets over de tong had gehad. De jongen bekommerde zich intusschen om mijn redeneering zeer weinig en antwoordde op bitsen toon:

‘Mijnheer, ik heb u niets anders gebracht dan 't geen gij gekommandeerd hebt, dus dat moet gij betalen.’

‘Betalen, mijn beste jongen,’ antwoordde ik, mij bedeesd achter de ooren krabbend, ‘daartoe is geld noodig en geld heb ik niet meer dan om 't ontbijt te betalen, en om u, als ge een beetje inschikkelijk zijt en geen straatgerucht maakt, een fooitje uit dankbaarheid te geven. Geloof mij: ik kan 't niet helpen, dat mijn rijke oom, op wiens rekening ik alles besteld had, op eens arm is geworden.’

De jongen gaf mij een knipoogje ten teeken dat hij mij verstond en dat er niemand verder meê noodig had. Ik betaalde hem mijn boterham met eieren en nog een kwartje voor zijn welwillendheid op den koop toe. Daarop schoof ik stilletjes de deur uit, zonder te weten hoe ik het verder zou stellen.

(*Wordt vervolgd.*)

Allerlei.

Een ongeluk ligt op een klein plaatsje.

Dat ondervindt de mug, die 't eindelijk verveelt in 't vrije, veilige luchtruim te gonzen, door het openstaande venster van een bovenkamer binnenkomt om den bewoners een serenade met fakkellicht in miniatuur te bezorgen en zoo lang om dat ééne, kleine vlammetje der kaars rondvliegt, totdat het op de wijze van Daedalus' zoon naar beneden buitelt.

'Alles goed en wel' bemerkt men wellicht 'maar wat heeft de mug gemeen met den jongen gast, die zijn bobbelig gelaat door 't lantaarnpitje laat beschijnen? Gewis niets anders dan dat hij wat dichter dan gewone stervelingen zijn neus bij de vlam van den straatlantaren steekt!' Dit, en iets meer, lezer.

Jean Simon op nevensstaande gravure voorgesteld, die door zijn zonderlinge weddenschappen en behendigheid een zekere vermaardheid heeft verworven, had ditmaal een weddenschap aangegaan, dat hij zonder ladder zijn pijp aan de vlam van den straatlantaren zou aansteken. Daar zit Jean even onbezorgd en vast als grootvader, die op zijn stoel naast de kachel zijn gouwenaar opsteekt. Maar zie, een vonkje van de brandende tabak vliegt in zijn oog. Jean heeft de rechterhand noodig om te wrijven, en met de linker kan hij zich niet meer vasthouden, zoodat hij tegen de straatsteenen, doch gelukkig op zijn beenen, te recht komt. Jean had de weddenschap gewonnen maar een oog verloren; de potsenmaker, die de gevaarlijkste kunsten zonder letsel er af gebracht had, verloor eindelijk zijn oog en bijna het leven door een vonkje uit zijn tabakspijp.

Let daarom wel op, kleine en groote waaghalzen, die zoo gaarne Jean navolgt: een ongeluk ligt op een klein plaatsje.

‘De diepste geheimen der geneeskunde,’ zoo luidde 't opschrift van een met zorg verzegeld pakket, 't welk, naar men verhaalt, onder de nalatenschap van den beroemden nederlandschen geneeskundige, Boerhave werd gevonden.

Dat menigeen er op gesteld was, de gelukkige bezitter van dezen belangrijken schat te worden, laat zich begrijpen; vandaar dan ook dat het verzegeld pakket, bij den verkoop der boekverzameling, met niet minder dan tien duizend gulden betaald werd.

Wat vond echter de kooper, toen hij zijn schat ontzegelde?.... Niets dan witte bladen; alleen op het laatste stond met groote letters geschreven: ‘houd het hoofd koud, het lijf open, de voeten warm, dan kunt gij alle dokters missen.’

‘Zeg kwâjongen, weet je wel wat je met je deugnieterij verdiend hebt!’ zeide een vertoornde schoolmeester tegen een zijner leerlingen, die hem met een prop in 't gezicht had gesmeten.

‘Ach meester, ik wil er niets voor hebben,’ antwoordde de knaap.

Het gebeurde voor eenigen tijd dat een der voornaamste bankiers te Parijs, aan zijn schrijftafel gezeten, druk bezig was met het plan eener leening na te gaan, als door zijne kamerdienaar de deur werd geopend en: ‘Zijn Hoogheid de hertog van A....’ aangediend werd.

‘Wees zoo goed en neem een stoel,’ zegt de bankier tot den binnentredende, zonder echter op te zien en geheel in zijn cijfers verdiept. ‘Mijnheer,’ zegt de voorname bezoeker verstoord, ‘ik ben niet gewoon... op zoo'n manier ontvangen te worden... Gij behoordet in aanmerking te nemen, wien gij voor hebt... Ik ben de hertog van A....’ ‘Welnu,’ hernam de bankier, ‘is u één stoel niet genoeg, neem er dan twee.’

De violist Solomons, welke den koning van Engeland, George III onderricht in demuziek gaf, zeide eens tot zijn vorstelijken leerling: ‘De vioolspelers worden in drie klassen verdeeld; tot de eerste klas behooren die, welke volstrekt niet kunnen spelen, tot de tweede klas behooren die, welke zeer slecht spelen, en tot de derde klas eindelijk die, welke goed spelen. Uwe Majesteit mag beschouwd worden als reeds tot de tweede klas te zijn opgeklommen.’

Een jonge heer, die gaarne piano wilde leeren, begaf zich tot een bekend muziekmeester en vroeg hem wat hij voor iedere les moest betalen.

‘In de eerste maand,’ was 't antwoord, ‘neem ik van ieder mijner leerlingen een gulden, doch in de tweede en volgende slechts tien stuivers.’

‘Wanneer 't u dan hetzelfde is’, hernam de jonge heer, ‘dan vind ik 't beter om maar terstond met de tweede maand te beginnen.

Een advocaat werd door eenige collega's niet weinig bespot omdat hij voor de rechtbank, welke uit drie rechters was samengesteld, zijn zaak had verloren.

Twee dezer rechters toch lieten, wat hun rechtskennis aangaat, nog al 't een en ander te wenschen over en slechts de derde was een man van eenig doorzicht.

‘Ik moest mijn zaak wel verliezen, het kon niet anders,’ antwoordde hun de advocaat, ‘ik had met honderd rechters te doen.’

‘Wat? Met honderd rechters?’ hernamen de spotters, ‘ge weet toch wel dat er slechts drie waren.’

‘Zoo’ hervatte de verliezer, ‘een één en twee nullen, hoeveel is dat dan te zamen?’

[Nummer 43]

Onze gravuren.

De storm is voorbij. Welke benarde oogenblikken zijn aan die tijding voorafgegaan en hoe hevig hebben naar het vernemen daarvan vooral zij gesnakt, die, terwijl al de overigen naar het dek der boot waren gesneld, bij de machine moesten achterblijven. Wat zij in die oogenblikken van spanning en onzekerheid ondervonden, de stokers en de machinist der engelsche zeeboot: Megaera, werd door een hunner volgender wijze verhaald: ‘Eenige dagen nadat wij de Kaap de Goede Hoop verlaten hadden,’ zoo vertelt hij nagenoeg, ‘werd ons vaartuig door een storm beloopen. Een lek ontstond, zoodat de zee ons binnen en buiten bedreigde. Wij waren op honderden mijlen afstands van wal. Elke golfslag, die de wanden der boot beukte, drong met zoo schrikkelijk gehuil tot ons door, dat het was, alsof wij hem gevoelden. De boot

dreunde en schokte, alsof de romp aan spaanders zou uiteenspatten, en toch vloog ze wild en ongetemd voort als een hollend ros, om wellicht spoedig in die woeste vaart plotseling gestuit te worden en weg te zinken.

‘De kapitein riep de maats bijeen om hun nog eens te zeggen, dat het er op aankwam; wij moesten ons best doen en werken, werken om den wal te bereiken. ‘Werken en bidden tevens,’ zoo sprak hij, en daarin was ook onze redding gelegen. Hij was nu bijzonder kortaf maar stem en blik waren even vast als altijd. Wij beloofden het hem met een tot hem en ons zelven gericht: ‘Houdt moed!’ en de stokers daalden weer af naar hun thans vooral zoo akelig verblijf. ‘Allen op dek!’ klonk het; maar de stokers, zij moesten terugblijven bij de machine en zooveel stoom aanhouden, als zonder gevaar voor het springen van den ketel kon aangebracht worden. Iedere minuut kwam ons als de laatste voor; wij hadden elkander, naar wij meenden, voor 't laatst de hand gegeven en ieder onzer, zijn gelaat naar den wand gekeerd, bereidde zich ter dood! Daar klonk het: ‘de storm is voorbij’ - en licht, licht als een notedop gleed weer de boot over de golven. Wij wilden elkander toespreken: doch slechts losse klanken werden vernomen; voor ons, die als in een graf waren opgesloten gedurende den storm, was de redding zoo onverwacht! Een dankgebed steeg luide op.’

Wachtend op het schot, 't sein, dat de honden, welke nauwelijks te bedwingen zijn, kunnen worden losgelaten, verkeert de jager in een stemming, die bij velen tot gejaagdheid zou overslaan. Niet aldus bij den waren Nimrods-zoon, zooals hij op de gravure, pag. 340 is voorgesteld. Zijn gelaatstrekken verraden wel ongeduld, maar tevens een strikte opmerkzaamheid. De britsche schilder, James Hardy, die dit jachtstuk vervaardigde, heeft deze dubbele gesteldheid: de gespannen en tevens rustige afwachting, duidelijk in de gelaatstrekken van den jager neêrgelegd.

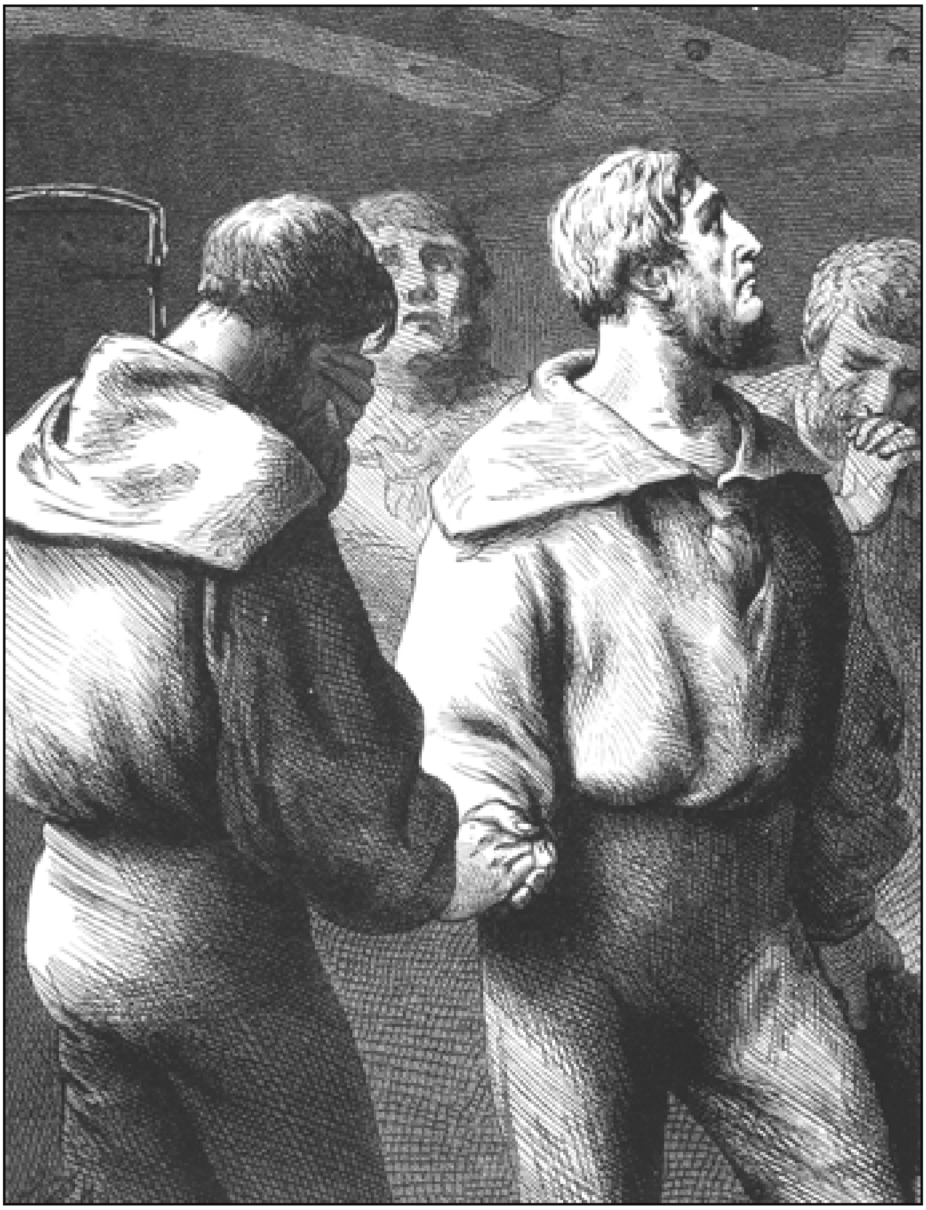

TIJDENS DEN STORM.

Opmerkelijk is ook het costuum. De hoofdbedekking, die muts en pet beide is, de los omgeworpen plaid, geheel zijn pak kenmerkt den jager, zooals men hem o.a. in de britsche hooglanden ontmoet.

Het kegelspel is gelijk meerdere spelen, waarbij lichamelijke inspanning vereischt wordt, uit de mode geraakt. Die soort van gymnastiek wordt thans minder op prijs gesteld; in de dorpen echter, waar men zich niet zoo spoedig van 't oude laat afbrengen, is het kegelen nog een der gewone en zelfs

gezochte uitspanningen. Bij ons te lande wordt het eenigszins als een der afgeschafte zaken van vroeger beschouwd; maar in Duitschland, waarheen ons de gravure op pag. 341 verplaatst, is het meer in trek gebleven.

Men heeft zich daar echter het nog al vermoeiende spel lichter gemaakt; de ballen, die men er gebruikt, zijn niet zwaar en worden niet, zooals o.a. in de belgische streken gewoonlijk het geval is, gedwongen hun weg te zoeken over een soms ongelijken grond; maar vinden hun weg naar het doel, over eene gladde houten baan.

Dat behendigheid en een geoefende blik veel afdoen bij dit spel, zal ook elkeen, die nooit gekegeld heeft, wel kunnen inzien. De persoon, die op de gravure wordt voorgesteld met den bal in de hand, gereed om te werpen, schijnt daarvan bijzonder overtuigd te wezen, want hij heeft er zijn bril bij opgezet. Hij schijnt toch veel belang te stellen in hetgeen hij op het punt staat te verrichten, daar hij in druk gesprek is met den marqueur, die de strepen aanteekent welke over het winnen beslissen zullen. Hij schijnt er als zeker van te zijn dat men eenige oogenblikken later het ‘alle negen!’ zal hooren dat den kegelaar zoo zeer in verrukking kan brengen. De rest van het gezelschap is blijkbaar minder druk met den geduchten worp, dien een hunner zich voorstelt te doen. Zij houden zich bezig met de nieuwtjes van den dag, en bekommeren er zich niet veel om, of hij ook den ‘koning’ zal omgooien of niet.

In sommige landen zijn er thans niet weinigen, die het er op aanleggen den koning om te gooien; het ware te wenschen, dat men die revolutionaire kegelaars wat beter op de vingers zag en de toejuichers met de verdiende verachting behandeld werden.

Doch tal van revolutionairen leggen het er niet enkel op toe, den koning om te werpen, maar zij zouden ook gaarne de rest doen vallen, en spannen al hunne krachten in om het zoover te brengen. De socialisten zijn er immers op uit - zij verkondigen 't onbeschaamd op hunne congressen - om alles met den grond gelijk te maken, geen hoog of laag meer te dulden, zij willen ‘gelijkheid’ d.i. gelijke algemeene ellende.

Sommige gouvernementen hebben gelukkiglijk reeds ingezien, waar het heen zou gaan, indien nog langer aan de leden der internationale en dergelijke socialistische genootschappen vrij spel werd gelaten, zij hebben strenge strafbepalingen tegen die gevaarlijke sujetten verordend en in werking gebracht. Er zijn echter ook nog landen, waar zij, die de openbare zaken regelen, het gevaar niet willen inzien. Mochten ze spoedig tot andere gedachten komen, eer een bittere ondervinding hen wijzer make, eer de bal geworpen zij, en de internationale ‘alle negen!’ roepe.

Virgo Fidelis.
(Legende.)

Eenzaam en verlaten toog daar,
   Door het zwart en somber woud,
Ida, eens de ridderdochter,
   Nu aan Jezus' hart getrouwd.

Donk're wolken drijven pijlsnel
   Bliksem-sling'rend in hun vaart,
En de stormwind knakt de boomen,
   Buigt het struikgewas ter aard.

Maar, o, meer dan 't vuur des hemels,

En het buld'ren van d'orkaan
Vreest de maagd het oog eens roovers,
Die bij elken struik kan staan.

Niet de dood - 't verlies van 't leven -
Ducht de vrome kloosterling,
Ach, maar zoo - Maria helpe! -
De onschuld eens verloren ging!

‘Moeder, moeder,’ klonk haar bede,
‘Schutsvrouw in den bangen nood,
Toon nu de almacht uwer voorspraak,
Maagd getrouw tot in den dood!

Hoed mij voor de hand des roovers,
Hoed mij, - zoo al 't lichaam viel -
Voor den dood, o Jezus’ moeder,
Van mijn God gewijde ziel!’

En op 't fel beangstigd harte
Viel een oogslag, zoet en teer,
Uit de woon der Eng'len-koren,
Van de trouwe Moeder neer.

Krachtvol is het hart van Ida,
Hoe 't geloei der stormen brult,
En de dicht bewolkte hemel
Haar in scheem'rend duister hult.

Maar wat dreigt daar bij het flikk'ren
Van het helle bliksemlicht? -
God, twee roovers in de struiken,
Met den dolk op haar gericht!

‘Sta,’ zoo klinken woeste stemmen,
‘Sta, vermeet'le! nog één tred,
En het moordtuig, dat we omknellen,
Is voor uwe borst gewet!’

‘Moeder, moeder,’ zucht de maagd weêr,
‘Schutsvrouw in den bangen nood,
Toon nu de almacht uwer voorspraak,
Maagd, getrouw tot in den dood!’

En tot in den hoogen Hemel
Stijgt der onschuld bange zucht,
't Hart verteed'rend eener Moeder,
Nooit gebeden zonder vrucht.

Zie, opeens.... staat aan haar zijde,
Schitterend van Hemellicht,
Jezus’ Moeder, gloriestralend,
Oogverblindend voor 't gezicht!

Lang reeds vluchten ginds de roovers
Voor der Heem len koningin;
Ida drukt zij aan het harte,
Brandende van moedermin.

‘Kind,’ zoo spreekt Ze, ‘blijf mij trouwe
   In wat nood of pijn gij zucht,
Nimmer, 'k zweer het, zal 't gehoord zijn,
   Dat gij m' aanroept zonder vrucht.’

Dit vertelt de vrome sage:
   Zeg het mij, Maria-kind,
Vindt gij hier het beeld niet weder
   Van de Moeder, die u mint?

ANT. W. SCHRÄDER.

Een eigen huis.
Auerbach naverteld door H.A. Banning.

(*Slot.*)

Is zij krankzinnig?

Harmen vond den volgenden morgen de huisdeur geopend, doch kon nergens zijne vrouw vinden; zij was verdwenen. Na voor de kinderen brood te hebben gesneden had zij den zak onder den arm genomen om lompen en vodden te gaan koopen, zooals zij reeds lang gewoon was. Harmen ging het gansche dorp op en af om zijne vrouw op te sporen, doch men had haar nergens gezien; hij begon zeer ongerust te worden. Eindelijk vernam hij dat zij den weg naar het naburig dorp was ingeslagen, en na ongeveer een uur te hebben geloopen vond hij haar bij de rivier; zij zat op een afgeknotten boom en bewoog zich niet, ofschoon zij haar man toch wel gezien moest hebben. Een pak lompen lag naast haar. Toen Harmen voor haar stond zag zij hem strak aan en bij zijn verzoek dat zij met hem zou terugkeeren, daar zij zulk een ellendige levenswijze niet meer behoefde te voeren, nam zij haar pak op en vervolgde haar weg. Hij liet haar eenige passen ver gaan en riep haar na dat zij hem voor altijd van zich verjoeg, dat hij weder de wijde wereld inging, wanneer zij niet terugkeerde. Zij antwoordde niet, doch nauwelijks was zij uit zijn oogen verdwenen of hij snelde haar ijlings achterna. Hij gevoelde zich dubbel ongelukkig en misnoegd, want hij

had gedreigd en terstond daarop getoond dat hij geen moed had er gevolg aan te geven. Eindelijk had hij zijne vrouw ingehaald en zij liepen zwijgend naast elkander tot zij uit eigen beweging zeide:

'De vrouw van den molenaar heeft mij tegen vandaag bescheiden; zij heeft een aantal vodden; neem ik ze niet, dan snapt de een of andere Jood ze mij voor de neus weg.'

Harmen wist niet meer wat hij zou denken of doen, doch hij had besloten haar in allen gevalle niet meer alleen te laten.

Sientje ging naar den molen, kwam spoedig terug en ging met den zak op den schoot aan den waterkant zitten. De vrouw van den molenaar kwam ook en tot zijn verwondering zag Harmen hoe veel bedrevenheid zijne vrouw in dien handel aan den dag legde. Hij stond echter als op heete kolen, vooral toen de vrouw van den molenaar hem begon te verwijten dat hij slecht had gehandeld met zijne vrouw te verlaten; hij gaf geen antwoord. Sientje wierp den zwaren zak op den rug en ging weêr verder; nauwelijks had zij echter twintig stappen gedaan of Harmen nam haar den zak van den rug en zeide:

'Sientje ik zal alles voor je doen wat ge maar wilt, ik wil mij door die lieden laten bekijken en beschimpen. Geef mij dien zak, ik zal hem voor je dragen.... kom.... wees nu weer mijn goed, lief wijfje als vroeger.'

Zij gaf geen antwoord en toen Harmen haar verzocht dat zij met hem eenige oogenblikken in een herberg zou gaan om uit te rusten, antwoordde zij:

'Ik heb geen geld.'

'Maar ik wel.'

'Dat gaat mij niet aan.'

Harmen moest nu huis aan huis blijven staan als zijne vrouw op bedelenden toon vroeg of er ook vodden te koop waren. Dat waren pijnlijke oogenblikken; hij beet zich op de lippen en de last, welken hij op de schouders droeg, werd hem inderdaad ondragelijk zwaar.

Eindelijk zou men naar huis terugkeeren. Sientje liep zoo snel dat Harmen haar nauwelijks kon bijhouden.

Toen eene kromming van den weg hen in de onmiddellijke nabijheid der rivier bracht, stond de vrouw eensklaps stil en zeide:

'Harmen, kom hier; zie, dáár heb ik meermalen in weer en wind gestaan; ik wilde den dood zoeken en waren er mijne kinderen niet geweest, het zou wellicht ongelukkig met mij zijn afgeloopen. Harmen, wees nu voor het laatst eens oprecht. Zeg mij eerlijk: hebt gij van den eersten dag af dat het u goed ging aan terugkeeren gedacht, hebt ge mij wat gezonden zoodra gij het kondt missen.'

'Kom, het is goed dat ge nu eens ordentelijk met mij gaat praten, Sientje' antwoordde Harmen; 'ik zal het u zeggen. Om Amerika te verlaten zoodra men eenig geld heeft verdiend, dat gaat natuurlijk niet, want geld maakt geld. Wat ik verdiende heb ik daarom zoo nuttig mogelijk besteed denkende: je vrouw heeft het, helaas! reeds zoo lang moeten uithouden, nog wat verder, dan zijt ge geborgen.'

'Loop dan naar den duivel,' schreeuwde Sientje, en zij stiet haren man met geweld van zich af en rukte krampachtig haren trouwring van den vinger.

'Nu is het uit met ons, voor altijd uit!' riep zij en wierp den ring in den stroom en liep zoo snel zij kon den weg op naar huis. Doch hare beenen weigerden weldra hunnen dienst en zij zonk uitgeput op den grond neder, zoodat Harmen zich

genoodzaakt zag haar met een wagen naar huis te laten voeren. Zij sprak geen woord en liet zich zonder weêrstand door twee mannen op den wagen neêrleggen, doch als Harmen haar aanraakte was het alsof een electrische schok al hare ledematen beroerde. Een deel der lompen werd haar tot hoofdkussen gegeven, met de overige bedekte men haar, want zij beefde koortsachtig.

Zou het toch waar zijn wat haar man reeds lang gevreesd had? Was zij waanzinnig?

Die gedachte kwelde hem vreeselijk; het was zijn voornemen geweest om vóór den Winter naar de nieuwe wereld terug te keeren, thans was hij aan de oude wereld geboeid door een ondragelijk lijden.

Hij droeg dat lijden echter met het uiterste geduld; hij was van den morgen tot den avond voorkomend en minzaam tegen zijne vrouw en gevoelde zich zeer gelukkig wanneer zij ook slechts een enkel goed woord tot hem sprak. Het gansche dorp prees hem; men had hem reeds lang alles vergeven wat hij uit verkeerd geplaatst eergevoel en zucht naar fortuin had misdreven. Waarom waren vreemden in dit opzicht meer toegevend dan zijn eigen vrouw? Zij plukte thans de noodlottige vruchten van het zaad, dat zij in haar eigen boezem gestrooid had.

Somtijds zag zij haar man lachend aan, doch dan wendde zij snel en blijkbaar ontsteld den blik af en in den regel werd zij daarop zeer onhandelbaar en bij de geringste onhandigheid van Harmen norsch en opvliegend. Nooit durfde Harmen in hare tegenwoordigheid geld laten zien, want dat maakte haar woedend, nooit waagde hij het onder hare oogen de kinderen te liefkoozen. Eens zeide zij:

‘Als de kinderen er niet waren zoudt gij niet terug zijn gekomen, ik ben u niets waard; doch de kinderen behooren mij, mij alleen, dat zal ik toonen, en gij dwaalt wanneer gij meent dat gij ongestraft je vrouw zeven jaren lang in de ellende kunt storten, om haar dan te halen wanneer het je gelegen komt of bevalt.’

Wanneer Harmen haar soms lang met medelijden aanzag zeide zij:

‘Is het niet waar, ik Len oud en leelijk geworden. Hadt gij er wel aan gedacht hoe uw verlaten vrouw er na zeven jaren van ellende moest uitzien. Maar het komt er niet op aan, ik behoef je niet meer te bevallen, ik wil niet meer.’

Harmen verzekerde haar, geheel in overeenstemming met de waarheid, dat zij slechts ontspanning en rust behoefde om weder frisch en vroolijk te worden, doch daar gaf zij geen antwoord op; zij uitte wat haar op het hart lag en scheen geheel geen antwoord te verwachten.

Elken dag bracht Harmen zijn kinderen naar de school, het meisje huppelde aan zijne hand, doch de knaap ging slechts onwillig aan zijne zijde. Het was of de vloek, dien Sientje had uitgesproken, tusschen hen lag; de jongen scheen den haat zijner moeder met volle teugen te hebben ingezogen.

Onder zulke noodlottige omstandigheden was het reeds Nieuwjaar geworden en nog altijd bleef de toekomst voor Harmen even duister. Hij zat in den ochtend van dien feestdag naast zijne vrouw. Hij betuigde haar nogmaals zijn berouw over alles wat hij haar had aangedaan; hij wenschte een middel te kunnen vinden om dat leed te vergoeden en haar liefde en achting te herwinnen, zijn bloed zou hij daarvoor willen geven. Zijne stem beefde en zijn oogen stonden vol tranen toen hij dit zeide. Daar strekte Sientje bevend de handen uit, doch op hetzelfde oogenblik trad de kleine Jan binnen, en zij sprong met een gil op, snelde de kamer uit en sloot zich op.

Schaamde zij zich wellicht voor den knaap dat zij den haat ging dooden die in haar hart woonde?

Gered.

Op zulk een voet kon Harmen niet blijven voortleven, er moest een besluit genomen worden. De pastoor bracht uren lang met Sientje in gesprek door en wees met nadruk op hare verplichtingen als echtgenoote en moeder. Hij erkende dat Harmen onverantwoordelijk had gehandeld, doch uit zijn terugkomst, zijn liefde en gehechtheid bleek ten volle dat de zucht om vrouw en kinderen een betere toekomst te bezorgen daarbij de voornaamste drijfveer geweest was. Sientje had haar lijden met zooveel onderwerping gedragen en alle krachten ingespannen om het hoofd boven water te houden en hare kinderen brood te verschaffen. Nu was Harmen teruggekomen op het oogenblik dat haar nood ten toppunt was gestegen, hij was in zijne liefde voor vrouw en kinderen de oude Harmen gebleven en daarenboven in staat haar en hare kinderen niet slechts voor volslagen armoede te behoeden, maar werkelijk eene schoone toekomst te verschaffen.

Als de pastoor bij de laatste woorden goed in Sientje's oogen had gezien, zou hij hebben ontwaard dat daarin een onheilig vuur gloeide. Wanneer zij zich zelve en hare kinderen een onbekrompen bestaan had kunnen verschaffen en Harmen was arm en ootmoedig teruggekeerd, wellicht kon zij hem toegeroepen hebben: Zie, dat is mijn werk. Gij zijt niet in staat geweest vrouw en kroost brood te verschaffen, welnu, ik zal u toonen dat ik niet slechts mijne kinderen, maar ook mijn man kan onderhouden. De trotsche Rosine had de wereld willen toonen dat zij niemand noodig had om voor haar en hare kinderen te zorgen, zij had er op gerekend dat Harmen bij zijne terugkomst alles in bloeienden welstand zou aantreffen. Harmen kwam niet slechts als een bezadigd, maar ook als een vermogend man terug, iedereen had achting voor hem - dat kon de trotsche Rosine niet verdragen, daarover weende zij tranen van spijt, die haar haat voedsel schonken.

De pastoor vermocht dat trotsche gemoed niet te vermurwen. De dokter, die haar nu en dan kwam bezoeken en gaarne met Harmen over Amerika sprak, gaf ook aan laatstgenoemden als zijn oordeel te kennen, dat zij liever haar ongeluk met open oogen te gemoet zag dan het hoofd te buigen.

‘Dat is zeer juist,’ zeî Harmen; ‘haar vader heeft alles met procedeeren verloren; zij voert ook een proces tegen mij en zal dat volhouden tot het uiterste, al moet zij er ook het levensgeluk bij inschieten.’

‘Zij is er van overtuigd dat zij door het winnen van haar proces diep rampzalig zal worden, toch wil en zal zij het voortzetten,’ antwoordde de dokter.

Zoo was het ook. De buren kwamen haar aanmanen om toch toegevend te zijn en haar man en kinderen niet ongelukkig te maken; dat streelde haar, en toen eindelijk Harmen op eene beslissing aandrong en niet langer kon wachten zonder zijn gansche toekomst op het spel te zetten, gaf zij als het laatste woord te kennen dat zij een scheiding verlangde, dat Harmen naar Amerika kon terugkeeren, en dat zij in haar eigen huis bleef zonder den geringsten onderstand van hem te willen aanvaarden.

Van dit oogenblik af sprak Harmen geen woord meer over de hoofdzaak, hij scheen zich in zijn lot te schikken. Dat had de trotsche Rosine niet verwacht. Zij zag hem vaak met verbeten woede van ter zijde aan en perstte dan de lippen samen. Hoe was het mogelijk dat Harmen zoo bedaard bleef, dat hij zich in zulk een lot schikte?

Er moest nu beslist worden welke van de twee kinderen bij de moeder zou blijven. Harmen liet aan zijn vrouw de keus over; het meisje was meer aan hem gehecht, doch de knaap had grooter behoefte aan zijne leiding. Desniettemin wilde hij het

initiatief niet nemen, hij liet de voorkeur aan Sientje over, die meer en meer verbitterde naarmate

Harmen toonde dat hij zijne vrouw nog altijd liefhad en slechts voor de noodzakelijkheid bukte. Eindelijk - het was reeds Lente geworden - drong Harmen op eene beslissing aan. De kinderen kwamen uit de school en Sientje omhelsde weenend haar zoon en zeide hem dat hij nu voor altijd van haar ging scheiden om zijn vader in de wijde wereld te volgen. Zoodra de knaap dit hoorde rukte hij zich los en liep ijlings de deur uit, in weerwil van het bevel zijns vaders, die hem volgde. De jongen sprong met de vlugheid van een ree door het dorp en rende over velden en wegen, zonder zich te storen aan zijn vader, die hem nu eens smeekte dan weder bedreigde. Hij verloor zijn pet maar zag er niet naar om. Zoo ging het maar altijd voort tot zij aan de plaats bij de rivier gekomen waren, alwaar Sientje eens haren trouwring had weggeworpen. Juist bewoog zich een stoomboot in volle vaart langs den oever en wierp het water in spattend schuim naar omhoog. Harmen geeft eensklaps een luiden gil en slaat de hand voor het hoofd, want zijn zoontje is in de golven verdwenen. Zonder zich een oogenblik te bedenken springt hij hem achter na en schreeuwt om hulp. Hij duikt, worstelt met de onstuimige golven en vindt eindelijk zijn kind in de nabijheid der raderkas van de stoomboot. Met alle inspanning zijner krachten komt hij met zijn last boven en roept nogmaals om hulp. Er wordt op de stoomboot gestopt, men werpt touwen uit, beiden zijn gered en worden aan wal gebracht, waar reeds eenige menschen toeschoten om hulp te bieden.

De knaap gaf geen teeken van leven meer toen hij in de armen zijns vaders lag.

Daar hoort men eensklaps een akelige gil. Sientje was echtgenoot en kind nageijld en getuige geweest van het ijzingwekkend tooneel. Zij was lijkbleek, haar oogen stonden strak en zij zou op den grond gevallen zijn, wanneer men haar niet had opgevangen.

De knaap was blauw toen men hem in een naburig huis droeg. Vele, naar het scheen, eindelooze minuten gingen voorbij, alvorens hij eenig teeken van leven gaf, doch eindelijk opende hij de oogen, haalde diep adem en spuwde veel water uit. Met een naamloozen kreet van blijdschap viel Sientje haren man om den hals.

‘Nu kunt gij met mij doen wat gij wilt. Vergeef mij, o vergeef mij!’ riep zij.

Een zonderling gevoel maakte zich van Harmen meester. ‘Omdat ik uw kind uit het water heb gehaald?’ vroeg hij.

‘Neen, gij hebt ook mij van den dood gered, ook mij. O, Harmen, vergeef mij, ik heb zoo slecht gehandeld.’

En toen de knaap voor de eerste maal zeide:

‘Vader, ik heb mij niet willen verdrinken; ik wist niet wat ik deed, ik wilde op de stoomboot zijn, straf mij niet,’ toen drukte de vader een kus op het voorhoofd van het kind, dat in haat tegen hem opgegroeid was, maar door de Voorzienigheid als een werktuig werd gebezigd tot de verzoening der ouders. Harmen en Sientje knielden bij het kind neder en de vrouw, die nog vóór weinige oogenblikken haar trotsch hoofd niet wilde buigen, stak nu beide handen op en smeekte haar man om vergeving.

Harmen omhelsde haar en zeide: ‘Kom laat ons naar de kerk gaan om in ootmoed belijdenis onzer zonden te doen en voor God de belofte af te leggen dat wij voortaan in vreugde en leed slechts voor elkander en onze kinderen zullen leven; ik heb mijn oude Sientje weêrgevonden, zij is mij meer waard dan alle schatten van Amerika.

Het vertrek was bepaald op den verjaardag der eerste steenlegging van het ‘prettige huisje.’

Op den vooravond wandelden de verzoende echtgenooten langs de groene velden.

‘Sien,’ sprak Harmen op hartelijken toon, ‘ik heb je zoo lief.... 't Is schande dat ik het zeg, maar 't is of ik weêr geheel jong ben geworden.’

‘En mij is het zoo licht om het hart dat ik zou kunnen springen van vreugde,’ antwoordde zij. ‘O, ik had je zoo gaarne gezegd dat ik liever zou willen sterven dan je te moeten missen, toen je zoo geduldig en goed jegens mij waart, maar het was of een booze geest mijn tong vasthield. Het was ook een booze geest, maar hij is er nu Goddank uit.’

‘Ik was ook zeer schuldig, maar God heeft mij vergiffenis geschonken en mijn gebed verhoord,’ zeide Harmen.

Na eenige oogenblikken vroeg zij: ‘Hebt gij in de nieuwe wereld ook een eigen huis, Harmen?’

‘Dat gaat moeielijk,’ antwoordde hij, ‘wij trekken van stad tot stad om te bouwen en weêr te verkoopen; als gij echter wilt....’

HET OOGENBLIK VOOR HET SCHOT.

‘Ik wil niets meer, dan gij wilt; voor mij behoeft gij niets meer te doen, want ik weet dat gij slechts in ons aller belang handelt. Toen gij ons kind uit den stroom reddet,

beloofde ik God dat ik voortaan een ander mensch zou worden, en ik zal mijn woord houden.'

Den volgenden morgen verliet Harmen de metselaar met zijn gezin het vaderland.

Gelukkig de echtgenooten, die zulke bittere ervaringen niet noodig hebben om te leeren inzien, dat twee harde steenen zelden fijn malen.

HET KEGELSPEL.

Hoe aardig soms een dubbeltje rollen kan. Door J.v.d. Bosch.

(*Slot.*)

IV. Wat ik zag bij Jan en alleman.

Niet grijnen, jongen!' was wel is waar 't woord mij door mijn vader zoo dikwijls voorgehouden; maar toch, ik moet het eerlijk bekennen, na deze onaangename verrassing scheelde het weinig of 't werd in mijn oogen hoog water, althans het schreien stond mij nader dan het lachen.

Wat moest ik aanvangen?.... Op 't dorp in mijn kosthuis had men er op gerekend, dat ik een paar weken uitblijven en met een volle beurs zou terugkeeren. Mijn patroon had er op gerekend mij in minstens veertien dagen geen salaris te geven. En ik zelf had op alles gerekend behalve daarop, dat mijn berekeningen zoo faliekant zouden uitkomen.

Zou ik zonder iets meer te weten onverrichter zake huiswaarts keeren of was het raadzamer in de stad nog een wijl te vertoeven om ten minste er iets van te weten hoe eigenlijk de vork aan den steel zat?

Twee gulden en een paar stukjes klein geld van minderen rang, ziedaar al het blinkend slijk der aarde, dat ik in mijn broekzak met mij ronddroeg, en iedereen begrijpt licht, dat, wanneer men niets meer dan dat heeft te kommandeeren, de oplossing van dergelijke vragen zeer moeielijk is, want gelijk het liedje zegt: 'zonder centen ook geen talenten.'

Ik slenterde de een straat in en de ander uit en kwam eindelijk aan een steegje, waar op een hoekhuis 't uithangbord 'voor Jan en alleman' uithing.

'Men kan nooit beter dan bij 'Jan en alleman' te raad gaan,' zoo philosopheerde ik bij mij zelven. 'Jan en alleman heeft zijn lief en leed, goed en kwaad, voor- en tegenspoed. Wat Jan en alleman overkomt, daar moet ook ik tevreden meê wezen.'

Kort en goed: 't uithangbord beviel mij zoo bijzonder, dat ik de herberg binnentrad en besloot er voor een of twee dagen mijn tent op te slaan om verder, gelijk men zegt, de kat uit den boom te kijken.

Mijn logeervertrek was een zoldertje met een schuin dak en had een vroolijk uitzicht op de keuken en de voorkamer van een rijk, prachtig heerenhuis dat in de groote straat aan de overzijde was gelegen.

Na mijn maag op een kop koffie en een boterham te hebben onthaald, sukkelde ik naar boven en door een ernstige overweging van den loop der zaken en 't ontwerpen van nieuwe plannen voor de toekomst poogde ik de volheid van mijn hart te verlichten.

Op eens ontwaarden mijn reukzenuwen een alleraangenaamste gewaarwording door een zekeren geur van gebakken poffertjes veroorzaakt en te gelijk bespeurde mijn oog een schitterende vlam in de keuken tegen ons over.

'O die koks en keukenmeiden, wat is hun lot toch benijdenswaardig op den reistocht des levens!' zeide ik bij mij zelven, terwijl ik met geheimen naijver de dienstmaagd beschouwde, die daar, eener koninginne gelijk, zich heen en weder bewoog, omgeven

door een stoet van roosters en keukengereedschappen, met gepaste majesteit de vuurtang als een schepter zwaaiend over haar rijk van potten en pannen.

Een verdieping hooger was een sierlijk gemeubileerde kamer, naar het scheen met gasten gevuld, die om een groote ronde tafel waren vereenigd.

'Ach!' sprak ik bij mij zelven 'zoo de jonge dame, die daar een glas wijn en een schotel met poffertjes aan dien dikken mijnheer presenteert, welke op de canapé ligt, haar armen eens wat verder kon uitstrekken!....'

IJdele wenschen! De dikke heer neemt het glas wijn en drinkt het voor evenveel uit, net alsof het niets is....'Werkelijk 't is om medelijden met de dame te krijgen. Maar kijk wat doet zij nu weer?...'

Ik deed zooveel mogelijk mijn best om de bewegingen der jonge dame na te gaan; vroolijk, gelijk de vlinder in 't gouden zonlicht, omfladdert, zoo bewoog zij zich langs de roode zijden gordijnen... 'Jammer! dat die roode zijden gordijnen mij het meeste verbergen. Kijk, daar komt een groote grove hand voor den dag en ontneemt aan de juffer den schotel. Zou de eigenaar van die hand soms plan hebben om alles alleen op te eten?.... En wat is dat nu op eens voor een gezelschap van kleine jongens en meisjes. De dame omhelst de lieve kinderen en schijnt naar den schotel te blikken of de heer met de groote, grove hand er nog iets op gelaten heeft voor haar en de kleinen.... Daar schijnen mij werkelijk de poppen aan 't dansen te gaan. Wat zou die opschudding in de kamer hebben te beduiden?... De dikke heer vliegt vol geestdrift van de canapé op, de man met de groote grove hand stormt naar de deur en loopt de jonge dame bijna omver (zoo'n dromedaris!); de jonge dame struikelt tegen een speeltafeltje, het speeltafeltje waggelt ten onderste boven tegen een oude dame, die het door haar hooge jaren moeite schijnt te kosten om uit haar fauteuil op te rijzen, maar weldra op haar manier ook al even vroolijk als de anderen naar de deur huppelt; de kleine jongens en meisjes springen op, klappen in de hand en roepen: 'hoera!'.... De deur gaat open, er treedt een officier binnen, het geheele gezelschap valt hem om den hals.... Wel, wel! Wie zou dat hebben gedacht, bij 'Jan en alleman' van zulke geheimzinnige en verrassende tooneelen getuige te wezen?...'

V.
Ik begin avonturen te krijgen.

Het slottooneel van 't geen ik zoo even gezien had, wilde mij maar niet uit den geest, en toen ik mij eindelijk op mijn harde peluw neervleide bleef het mij ook als een heerlijk droombeeld aanhoudend gedurende den slaap voor oogen zweven.

In mijn ooren suisde onophoudelijk het handgeklap en dat hoera! van die lieve kleine bazen, ik zag die oude mevrouw en die jonge dame, den dikken heer, dien anderen heer met de grove hand en eindelijk den gelukkigen officier, die het voorwerp was van aller liefde.

'Wat gaat er toch boven 't huiselijk geluk!' dacht ik, 'welk een milde bron van bemoediging en kracht moet het huiselijk leven niet bieden te midden der vermoeienissen en tegenheden des levens!... Wat is er noodlottiger en gevaarlijker op de wereld dan wanneer men het geluk der huiselijke genoegens niet kent, wanneer zelfs nooit een van de bloemen der vriendschap onze zinnen in verrukking gebracht, onze borst gesierd heeft?...'

O! die laatste woorden, zij bevatten een afbeeldsel van mijn eigen levenservaring. Wees van af mijn kindsheid, zonder broeders noch zusters, zonder ouders, vrienden,

was ik alleen gebleven, overgegeven aan een wereld, die ik honderdmaal moede zou geweest zijn, indien ik in mij zelven niet een levendig vertrouwen op den Hemel hadde gevoeld en van natuur niet met een opgeruimden en tevreden inborst bedeeld ware.

‘De kans op een rijke erfenis is verkeken,’ sprak ik luide tot mij zelven, toen ik den volgenden dag 's avonds weêr op mijn zolderkamertje terugkwam, na allerlei onderzoekingen te hebben ingesteld of 't mogelijk was dat door 't overlijden van mijn oom in mijn toestand eenige verandering kon worden teweeggebracht. ‘Doch daarom niet getreurd, een andere weg tot levensgeluk blijft voor mij opengesteld; door oppassend gedrag en werkzaamheid wil ik mij de liefde en vriendschap van anderen verdienen. Levend voor anderen en door hen bemind, wil ik trachten het dorre levenspad zooveel mogelijk in een tuin te herscheppen, waar ik bloemen garen en nuttige vruchten kan plukken. Zoo doende sta ik reeds van dit oogenblik af aan niet meer alléén....’

Ik weet niet, welke andere ontboezemingen ik wellicht nog zou geuit hebben, maar toen ik 't woord ‘alleen’ uitsprak hoorde ik opeens buiten aan mijn deur een zeker gestommel en een zucht.

‘Ik sta op, ga aan de deur en vraag: wie is daar?’

Geen antwoord.

‘Het zal de wind geweest zijn,’ dacht ik, deed de deur weêr dicht en de handen zoo diep als ik maar kon in mijn broekzak stekend, kuierde ik op mijn zoldertje heen en weder.

Nauwelijks ben ik een oogenblik aan 't loopen of daar hoor ik weêr eenzelfden zucht als zoo even, maar nu zoo klagend en als uit het diepst van de borst oprijzend, dat ik geheel ontsteld mijn vorige vraag herhaal: ‘wie is daar?’

Tevergeefs wacht ik op nieuw eenig antwoord.

Ik blijf een oogenblik stilstaan, overdenkend wat dat geheimzinnig zuchten kon beduiden of waar het van daan mocht komen, toen zich eensklaps op de trap een geraas doet vernemen alsof er een escadron dragonders naar boven stormde, terwijl zich een verward geluid van hooge en lage stemmen door elkaâr laat hooren en schier te gelijker tijd met een onverwachten vervaarlijken bons de deur van mijn zolderkamertje half open wordt geduwd.

Nu bleef mij geen twijfel meer over of er onraad in huis was. In de eene hand neem ik mijn kaars, in de andere een stok en ik wil naar de trap gaan.

Maar op 't oogenblik, dat ik de deur geheel open wil rukken, gaat mijn kaars uit.

Een ontzag wekkend droombeeld, een flinke, krachtige gestalte nadert mij en grijpt mij vast met zijn sterk gespierde armen.

‘Hulp! hulp!’ schreeuw ik.

Te gelijker tijd tracht ik mij met alle mogelijke krachtsinspanning te verweren, hetgeen ten gevolge heeft dat mijn tegenstander en ik beiden op den grond rollen doch wel zoodanig, dat ik onder kom te liggen.

Snel als een pijl uit den boog, gooi ik handen en voeten in de hoogte en ontsnap aan zijn reusachtige vuisten, ik spring de trap af om licht te halen en hulp in te roepen; doch nu word ik op eens wel

van twee of drie kanten bij mijn kraag en bij de panden van mijn jas gepakt. Ik rol voor de tweede maal tegen den grond, stoot met mijn hoofd tegen een stoel, die daar juist als een overtollig en onheilwekkend meubelstuk aanwezig was. Daarna verneem ik op eens een luid en algemeen gelach en hoera!.... toen raak ik van mijn zinnen en val in bezwijming neder....

VI.
Ik meen dat ik het besterf maar zoover komt het niet.

Toen ik van lieverlede weêr tot mij zelven kwam en voor 't eerst de half geopende oogen in 't rond sloeg, meende ik nog altijd geen anderen dood te sterven en hield mij overtuigd, dat mijn laatste uur was gekomen.

Maar als ik later mijn oogen goed en geheel en al open deed, begon ik, om het maar ronduit te zeggen, werkelijk te twijfelen of ik soms een slag van den molen gekregen had en of er wellicht bij mij niet een van de vijf was gaan kuieren.

En inderdaad, welk een onverklaarbaar tooneel!... In plaats van op mijn dakzoldertje lag ik op een sofa uitgestrekt in de rijk gemeubileerde kamer, die ik sedert den avond te voren immer voor den geest meende te zien. Aan mijn hoofdeneinde zat de goede, oude mevrouw in haar fauteuil en doopte mij de slapen met azijn en water. Een ieugdig, krachtig gespierd krijgsman met een open en vriendelijk gelaat hield mijn hand innig vriendschappelijk en vertrouwelijk tusschen de zijne geklemd. Rondom mij zag ik ook den dikken heer, den anderen heer met de groote, grove hand, de kleine jongens en meisjes, die 's avonds te voren in de handen klapten en hoera! riepen; vlak tegenover mij stond de jonge dame, die den vorigen avond aan allen den schotel met poffertjes toereikte en voor allen zoo vriendelijk en zoo goed was....

Toen ik eindelijk geheel tot mij zelven was gekomen, begon de jeugdige officier mij met nog meer innige vertrouwelijkheid de hand te drukken en mij herhaaldelijk met echt militaire hartstochtelijkheid te omarmen.

‘Kent ge mij dan niet meer!’ riep hij eindelijk vol verbazing uit, toen hij zag, dat ik hem onbeweeglijk als een beeld bleef aanstaren. ‘Kent ge hem niet meer, dien gij met gevaar van uw eigen leven aan een wissen dood in de golven ontrukt hebt? Denkt ge, dat ik ooit de weldaad, die gij mij bewezen hebt, kan vergeten. Welaan, mijn vriend, ziedaar mijn ouders, oom, broeders en zusters. Vader, moeder, zuster en gij allen die mij liefhebt, ziedaar mijn redder aan wien ik 't behoud mijns levens verschuldigd ben.’

Wat er thans plaats greep, is mij onmogelijk te beschrijven, en ik overdrijf niets, wanneer ik ronduit verklaar, dat de agitatie, die den vonigen avond bij gelegenheid van 't poffertjes eten in dezelfde zaal van uit de verte door mij werd bespeurd, met hetgeen nu plaats vond, in geen vergelijking kan treden. Men viel mij om den hals, schudde mij de hand; klein en groot, alles juichte en joelde; zelfs de keukenmeid kwam voor den dag en deed een paar kurken tegen den zolder aanspringen.

Daar bleef het echter niet bij.... De oude heer, dezelfde, dien ik te voren (zoo kan men zich soms deerlijk vergissen) een dromedaris had genoemd, sloeg met zijn groote, grove handen op tafel en met een donderende stem, alsof hij gelijk eertijds voor een troep militairen het kommando moest doen weêrklinken, sprak hij:

‘Moeder, we hebben vandaag een nieuwen jongen in de familie gekregen!.... August, wees hem dankbaar voor eeuwig en denk dat het je broêr is!... Gij ook, Wilhelmina, denk dat het je broer is!...’

‘En gij, mijn zoon,’ zoo ging hij voort zich tot mij richtend en mij de hand nog hartelijker vastklemmend. ‘Armoede is geen schande maar toch, 't is soms bl...... lastig.... Wij waren getuigen van de goede voornemens, waarin zich uw hart dezen avond op dat ellendig dakzoldertje, zonder dat ge meendet van iemand gehoord te worden, ontboezemde.... Wees braaf, edel en werkzaam; kies u een levensbaan, waarin gij meent voor u en voor anderen het meest nuttig te kunnen wezen. Wat er toe noodig is, daarvoor zal ik als uw pleegvader zorgen.’

Wat er bij 't vernemen dezer woorden in mijn gemoed omging, tot welk een zee van gewaarwordingen en dankbaar gevoel mijn hart opbruischte, kan ik ook aan mijn eigen zelven niet getuigen, en ben volstrekt onmachtig het te beschrijven; eindigen wij dit hoofdstuk met....

VII.
Besluit.

Dat de eerste opschudding, die ik bij gelegenheid van 't poffertjesmaal in de woning van mijn pleegouders uit de verte gadesloeg, veroorzaakt werd door de onverwachte tehuiskomst van hun zoon August; dat de goede jongen, zoodra hij door toevallige omstandigheden was te weten gekomen dat de redder van zijn leven op een armzalig zolderkamertje tegenover hem huisde, er op uit was om met zijn gansche familie nog denzelfden avond hem zijn dankbaarheid te betoonen; dat eindelijk twee personen, die 't eigenlijk volkomen met elkander eens waren, nogtans door de omringende duisternis en door misverstand er toe gebracht werden, om met elkander te gaan bakkeleien, dat alles behoort tot die zaken, welke geen verderen uitleg behoeven.

Vier jaren na de gebeurtenissen van dien zonderlingen avond stierf de notaris in 't dorpje mijner geboorte, waar ik zoo menig uurtje aan den kantoorlessenaar had gesleten.

Gerugsteund door de weldaden van mijn pleegvader en den invloed, dien hij door zijn fortuin, aanzienlijken stand en de algemeene achting, die men hem toedroeg, uitoefende, werd er niemand meer dan ik geschikt geacht om den overleden notaris op te volgen.

Zulks geschiedde dan ook, en, wat ik vooral niet vergeten mag, drie maanden na deze heugelijke promotie, was ik voor Wilhelmine niet slechts een broeder, maar.... haar gelukkige echtgenoot.

Mijn vroegere kostvrouw en haar zoon waren voor mij sinds mijn lotswisseling de liefste en vriendelijkste menschen van de wereld. Waar en wanneer zij konden, bazuinden zij het rond, dat wij eens gezamenlijk uit één schotel gegeten en dat zij 't altijd wel gedacht hadden, welk een groot man er eenmaal uit mij zoude groeien.

Als mijn kostvrouw van tijd tot tijd de bui heeft van recht philosophisch te willen zijn, verzuimt zij nooit aan 't slot van deze en dergelijke lofredenen, waarmeê zij mijn roem in 't dorp verbreidt, er met een veelbe eekenend hoofdschudden bij te voegen: ‘men kan ‘nooit weten, hoe aardig soms een dubbeltje rollen kan.’

Middeleeuwsche legenden.
Door G. van G.

7.
De sleutelbloem.

De heilige maagd te Nazareth,
Lag neêrgeknield in stil gebed,
Een Engel komt en fluistert zoet:
‘O g'nadenvolle, wees gegroet,’
En gaat. - Zijn boodschap was volbracht,
De maagd verheft zich vroom en zacht
En volgt met traanvol lachend oog,
Zijn zilv'ren vleuglen naar omhoog,
En langzaam heilig droomend daalt
Heur blik en langs het sneeuwveld dwaalt;
Wat daar op eenmaal in het rond,
Vol nooit geziene bloempjes stond:
‘Gegroet’ sprak zij ‘o sleutelbloem,
Ontsluiten doet gij, 's Zomers roem,
O blijf mijn zinnebeeld voortaan,
Ik doe den Hemel opengaan.’

8.
De roos.

Zij ging in geur'gen ochtendstond,
Met Jezus lief haar tuintje rond,
Haar wang omglinstert paarlend zweet,
Wat niets geen koeltje vluchten deed.
Al lachend legt z' haar kindje toen,
Op heerlijk bloemomgeven groen,
En hangt haar sluier langs den weg,
Te drogen op een doornen heg.
Stil fonklend uit den doornenstam,
Een witte Roos opwellen kwam,
En sprak: ‘O laat mij moeder rein,
De liev'lingsbloem der liefde zijn.’
De moeder rein nam lachend zoet,
Tot zich die Roos vol minnegloed,
En deed wat zij niet vragen dorst,
Zij liet ze rusten aan haar borst.

9.
Het rood der jonge rogge.

‘Kom laat ons langs mijn velden gaan
Gij zult eens zien hoe groen ze staan,’
Sprak Caïn - Abel ging terstond
Aan 's broeders arm de velden rond.
‘Wat is het lied der vog'len schoon
‘Wat klankenvolle, heldre toon,
Zegt Abel, die van vreugde lacht;

Doch Gain zwijgt als middernacht.
'Ach ziet hoe dat het groene veld
'Millioenen schoone bloempjes telt,
Zegt Abel - en hij boog zich toen
En plukte bloemen in het groen.
Terwijl uu Abel nederboog
Verhief van achter hoog omhoog,
Zijn vuisten Caïn - sloeg ze neêr
En Abel! Abel! was niet meer. -
Zijn bloed bedekt het roggeveld
Wat niets dan groene halmen telt,
En daarom ziet sinds Abels dood
De Jonge Rogge bloedig rood.

Allerlei.

De kleine,

die den papegaai eenige druiven wil laten pikken, ter belooning voor den juist weder opgedreunden roep: 'Lang leve Charlotte!' kijkt zeer verwonderd om, nu de vogel terstond daarop haar begint uit te schelden. Zulks is de kleine een raadsel dat zij niet weet op te lossen.

Kende zij echter de geschiedenis van den gevleugelden prater, het zou spoedig geen raadsel meer voor haar zijn. Een zeeman had den vogel op een zijner reizen aangekocht, om hem als een geschenk te doen dienen voor 't dochtertje van den reeder van het schip, aan welks boord hij zoo menigmaal de ruime plas was overgestoken. Op zijn terugvaart had de matroos bijna alle vrije oogenblikken gebruikt, om den papegaai eenige woorden in te pompen. Hij leerde hem o.a. de namen van hen, in wier woning de vogel voortaan zijn geschreeuw zou doen vernemen. Doch hij onderwees hem nog iets anders, maar deed dit onbewust. Van tijd tot tijd, als de papegaai niet goed zijn les opzeide, wierp hij hem eenige scheldwoorden toe, die insgelijks trouw werden overgenomen.

Lezer! kent gij geen personen, die altijd een zeker soort van dagbladen, welks trouwe lezers zij zijn, napraten en van daag: 'Lang leve... die en die!' roepen, terwijl zij morgen dezelfde die en die door dik en dun zullen halen, wanneer hun zulks door hun zegsmannen voorgepraat wordt? Zulke papegaaien, zijn zij wel zoo bij zonder zeldzaam in onze samenleving?...

Onder de negenhonderd en negentig

compositiën waarmede de beroemde toon kunstenaar Haydn de wereld heeft verrijkt, is er wellicht geen zoo algemeen bekend als zijn oratorium 'de Schepping.' Vele geslachten zijn reeds voorbijgegaan sedert dat werk voor de eerste maal werd uitgevoerd en nog blijft het niet slechts de bewondering van kenners en kunstvrienden wegdragen, maar er gaat ook geen jaar voorbij zonder dat het verscheiden malen ten gehoore wordt gebracht. Merkwaardig zijn de omstandigheden die de laatste uitvoering van dit werk, tijdens het leven en in de tegenwoordigheid van den gevierden componist, vergezelden.

Haydn was vijf en zeventig jaar toen zijn krachten begonnen te verzwakken en hem eindelijk alle arbeid ontzegd werd. Hij bracht zijn tijd voornamelijk door met het lezen der dagbladen en met bidden. Op den 27[en] Maart 1806, twee maanden vóór zijn dood zou de 'Schepping' in zijn woonplaats worden uitgevoerd. Haydn liet zich bewegen om de uitvoering bij te wonen en werd onder luid trompetgeschal de concertzaal binnengevoerd, waar hij in 't midden voor 't orchest in een zetel geplaatst, de huldebetooning ontving van zijn vrienden en vereerders. Salieri had de directie op zich genomen en de uitvoering was voortreffelijk. Bij de onmerkbaar voorbereide en de onovertrefbaar verrassende plaats: 'Es ward Licht!' gaven de tochoorders als gewoonlijk hun luiden bijval te kennen. Haydn hief oogen en handen naar boven en zeide plechtig: 'het licht komt van daar!'

De groote man was zoo getroffen dat men hem na 't einde van 't eerste deel in zijn stoel moest wegdragen. Op den 31[en] Mei gaf hij zijn ziel zacht en kalm aan den Schepper over, die in zoovele zijner werken wordt verheerlijkt.

Een matroos,

die bij een boer een gebraden kip gestolen had, ging aan boord van 't schip, om er zijn kluifje op te peuzelen.

'Hola vriend, je moest mij er ook een stuk van overdoen,' riep hem de bootsman toe, 'of anders maak ik er rapport van, want je zijt er zeker niet op een eerlijke wijze aan gekomen.'

'Bootsman,' hernam de aangesprokene, 'ik heb de kip op mijn manier gekocht en betaald.'

'Wat praat jij van betalen?' viel hem de bootsman in de rede, 'je hebt immers geen rooden duit. Doe mij de kip maar over, voor 't geen ze je gekost heeft.'

'Zoo bootsman,' hernam de matroos, 'als je daarmeê tevreden zijt, dan zal ik je wel helpen, want de kip heeft mij niets meer of minder gekost dan een pak slaag.'

Worden de woorden

schoenmaker en schoenlapper tegenwoordig ook al eens als synoniemen gebruikt, onze voorouders maakten er wel degelijk een onderscheid tusschen. Schoenmakers en schoenlappers hadden elk hun afzonderlijk gild en de laatsten mochten zelfs niet lappen vóór zij aan de eersten een zekere som hadden uitbetaald en 't was hun niet geoorloofd nieuwe schoenen ter markt te brengen tenzij er een oude zool en achterlap aan gezet was. Men noemde de schoenlappers ook wel eens 'pothuismannekes', dewijl zij in 't pothuis onder den luifel hun woon hadden; doch al was deze hun woning ook vrij nederig en al hadden zij 't ook overigens niet zeer breed, daar zij voor 't herstellen van 'een naat met een pikdraat' en 't leggen van 'een achterlapje aan de polvij' soms al niet meer dan 'een soopje brandemoris' verdienden, toch stonden zij veelal bekend als lustige kwanten, en menig jolig liedje, 't welk zij op den driestal plachten te neuriën, is in de liederenboekjes bewaard; zelfs is er een, de vroolijke schoenlapper genaamd, geheel mede gevuld.

De schoenmakers, gewoonlijk slechts kortaf: 'baas' genoemd, achtten zich geenszins in stand en aanzien aan hun confraters: 'de pothuismannekes' gelijk. Zij

woonden ook niet in pothuizen maar hielden er winkels op na met uithangborden en opschriften als dit:

> 'Die hier wil comen innen
> Can naar luste schoenen vinnen.'

De schoenmakers waren 'deftige' lui; zij gingen niet de maat nemen maar heeren en dames moesten zelve in den winkel komen om de 'schoenmaat te laten eggen.' Rijke dagen beleefde hun gild echter eerst toen de fransche mode meer en meer invloed begon uit te oefenen. Toen immers begonnen de beide seksen nu eens geele, roode of zwarte schoenen te dragen van allerlei stof, zelfs van goud- en zilverlaken, satijn en fluweel, met hooge en lage hakken, dan weer een soort van halve laarzen van allerlei maaksel en kleur doch steeds met een behoorlijke hoeveelheid linten, strikken, rozen, ja zelfs met edelgesteenten versierd. Vele deftige vaderlanders streden tegen dit nieuwmodische schoeisel en bleven bij de 'oude dragt,' die hooge vetlederen schoenen met riempjes voorschreef, welke nooit opgepoetst en blinkend gemaakt maar trouw met vet, olie of traan werden ingewreven.

[Nummer 44]

Onze gravuren.

Om bij de stranding van schepen de in dringenden nood verkeerende bemanning met den meesten spoed en den zekersten uitslag hulp te verleenen, is men steeds op de uitvinding en verbetering bedacht geweest van die middelen, welke daartoe het geschiktste zijn.

Vooral sinds de oprichvan reddingsgenootschappen in de verschillende aan zee gelegen landen, worden de reddingsbooten in grooten getale en met uitstekend gevolg aangewend.

De eerste dezer soort van booten had men te danken aan een Engelschman, een wagenmaker, Lukin genaamd, die in 1785 zulk een boot uitvond en vervaardigde. Allengs werd de bouw gewijzigd en verbeterd naar de vele vereischten, welke daarbij in aanmerking komen.

Een zoodanig vaartuig moet gezwind de branding kunnen doorklieven en genoegzame veiligheid te midden der dreigende en overslaande golven, aan de roeiers en schipbreukelingen verstrekken. Het zinken, zelfs in geval van volloopen met water, wordt voorkomen door afgesloten vakken, die enkel lucht bevatten, alsmede door cylinders van kurk. Het omslaan wordt zooveel mogelijk belet door 't aanbrengen van het zwaartepunt beneden (een ijzeren bodem) en door het plaatsen van luchtkassen aan de kanten der boot. Ten einde het binnengestroomde water terstond weder geloosd worde, bevinden zich in de dubbele kiel ruime, met elkander in verband staande kleppen. Zoodra het water in de boot slaat, openen zich de kleppen, die boven de zee-oppervlakte liggen; het vaartuig rijst ten gevolge van zijn drijvingsvermogen weder op en 't ingespoelde water stroomt weg. Doordien het dek hol ligt en ook aan de beide uiteinden zich luchtkassen bevinden, zoo blijft de boot, ingeval zij soms mocht omslaan, op die beide kassen rusten en de zwaarte van den ijzeren bodem, welke voor een oogenblik naar boven gekeerd is, doet bij de minste beweging terstond de boot weder haar vorigen stand hernemen.

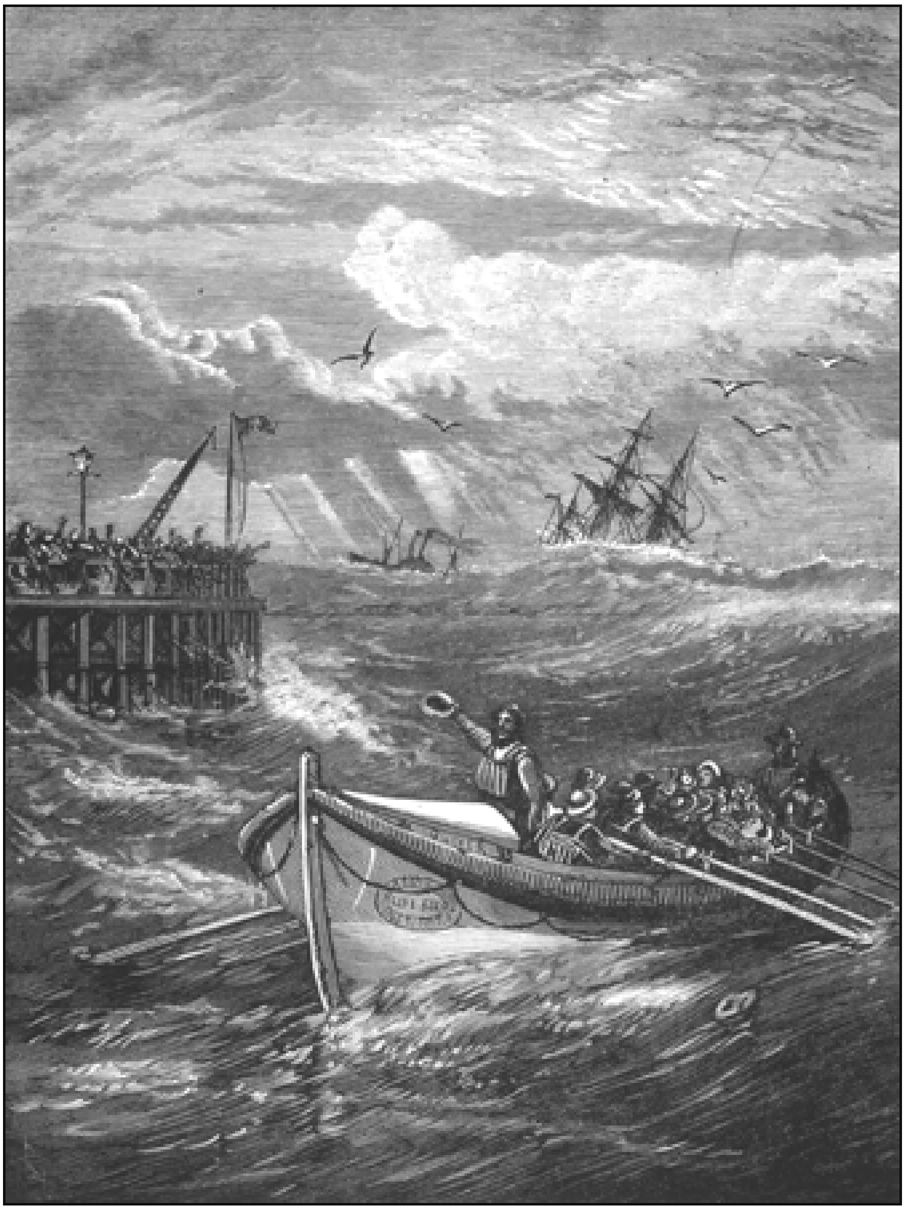

DE REDDINGSBOOT.

Het reddingswezen ter zee is door het tot stand komen der reeds genoemde genootschappen zeer vooruitgegaan. De eerste vereeniging van dien aard werd in Engeland opgericht; de National-Lifeboat-Institution, die zich ten taak stelde op de gevaarlijke punten langs de kusten van Groot-Brittanië reddingsbooten te stationeeren, dagteekent van 1824. Het aantal booten bedroeg in 1867 reeds 180 en neemt met elk jaar toe, wijl het genootschap niet alleen ruime ondersteuning van particulieren ondervindt, maar ook sinds 1854 eene aanmerkelijke rijks-subsidie ontvangt. De overige zeestaten hebben het voorbeeld der engelsche regeering in het ondersteunen van die vereenigingen nagevolgd. De verblijdende uitkomsten, welke door die reddingsgenootschappen verkregen zijn, laten zich o.a. afleiden uit de verslagen van de Lifeboat-Institution. Zoo werden b.v. gedurende de jaren 1845 tot 1863 met de booten dier vereeniging ruim 3400 schipbreukelingen van een anders wissen dood gered.

Het tafereel der tweede gravure van dit nommer biedt een gezicht op de Schelde, genomen in de omstreken der stad Gent en vergunt ons den blik op een landschap te

werpen, dat zoo zeer door zijn bekoorlijken eenvoud en schilderachtige ligging uitmunt, als men zulks maar zelden aan de boorden dezer rivier zal aantrefften.

De zon, zoo even aan den oostelijken gezichteinder opgerezen, schijnt door haar ochtendstralen den sluier van nevelen aan flarden te scheuren, waarmeê voor weinige oogenblikken nog het gansche landschap omhuld scheen Ginds in de verte schijnt de schitterend heldere waterspiegel als met een lijst van groene zoden getooid, en de drie visschers, die

in 't kleine bootje op 't water dobberen, schijnen met den grooten lommerrijken boom op de nabijgelegen strook lands als zoovele meubelen, die door hun eenvoud geheel en al passen bij 't overige schoon, dat ons deze kunstelooze natuur te zien geeft.

De gravure van pag. 34 is genomen naar een schilderstuk van John Lewis Brown.

Hoewel Engelschman door geboorte, heeft deze schilder op franschen bodem zijn lauweren gewonnen, zoodat Frankrijk hem met eenig recht in de rij zijner kunstenaars kan rangschikken.

Meer dan eens heeft zijn penseel met succes tafereelen van het slagveld behandeld, waaronder vooral uitmunt een groep paarden op den avond van een veldslag.

Ook de graaf van Saksen met zijn gevolg is een oorlogstafereel, echter zoo vreedzaam, zoo min ijzingwekkend, dat men slechts het paard en den ruiter, die op den grond uitgestrekt liggen, weg behoeft te denken, om een wandelrit op een aangenamen Zomeravond voor oogen te hebben.

De grafelijke titel van het hoofd der kleine bende, de costumes van hem en zijn gevolg en de geringe sporen van verwoesting, spreken ons van de goede oude dagen, toen de ongelukkige moeders, van wier omhelzing de zoon naar het slagveld gesleurd werd, nog niet bij honderdduizenden geteld werden, en de vreeselijke vuurwapenen den grond nog niet met aaneengesloten gelederen van lijken bedekten.

Voorzeker de nazaten van den graaf van Saksen hebben andere slagvelden doorwandeld....

't Oude kasteel Gaesbeek is ongeveer op twee en een half uur afstands gelegen van Brussel, ter linkerzijde van den straatweg, die van deze stad naar Ninove leidt.

Gebouwd te midden van een zeer schilderachtig gelegen landstreek, is dit monument niet slechts opmerkenswaardig door de bekoorlijke natuur, die het omringt, maar vooral door den stempel der eerbiedwaardige oudheid, die het in zijn gansche bouworde vertoont, alsmede door de geschiedkundige herinneringen, welke het doorleefde.

Zijn stichting dagteekent van af 't begin van 't leenroerig tijdvak. Reeds in 1240 werd het kasteel zeer vergroot en versterkt, terwijl de heerlijkheid Gaesbeek zelve zich van lieverlede zoodanig uitstrekte en zulk een gezag verkreeg, dat zij in de vijftiende eeuw reeds honderd en zestig leenplichten telde, waarvan er zestien de rechten van volle leengoederen genoten.

Na gedurende eenigen tijd tot de domeinen der hertogen van Brabant behoord te hebben, kwam Gaesbeek omstreeks 't begin der 16^{e} eeuw weder in handen der heeren van Abscoude terug. 't Was onder zijn laatsten bezitter, Sieger van Abscoude, dat een voorval plaats had, 't welk niet zonder gewicht is in de geschiedenis van Brabant en tevens met het kasteel Gaesbeek in nauw verband staat.

Sieger van Abscoude was zeer geldzuchtig en inhalig van aard en deze hartstocht berokkende hem ook een twist met de stad Brussel over het bezit van eenige landerijen. Everard van T' Serclaes verdedigde met alle kracht de rechten der stad tegenover de onbillijke eischen van Sieger. Toen de laatstgenoemde echter zijn plannen zoo goed als verijdeld zag, wist hij door een lage list den ridder op den weg van Lennick te lokken, waar hij hem door zijn handlangers zoozeer deed mishandelen, dat hij voor dood op den weg bleef liggen. De pastoor van 't naburig dorp Stalle vond

Everard bloedend op den grond uitgestrekt en nog slechts even in staat om hem het gebeurde mede te deelen. Het lijk van den ridder werd naar Brussel gevoerd, doch zoodra was 't hier niet aangekomen, of er ging onder de burgers der stad een algemeene kreet op om wraak over deze gewelddaad te nemen. Nog denzelfden dag werd er een gewapende macht naar Gaesbeek gezonden. Slechts door een klein getal getrouwe dienaren omgeven bleef Sieger zich evenwel met hardnekkigheid gedurende een volle maand tegen de overmacht verdedigen. Eindelijk echter ondermijnden de belegeraars het kasteel, en de oude sterkte stortte met een vreesdijk geraas ineen, onder de puinhoopen zijn laatste verdedigers bedelvend.

Een doodvonnis.
(Uit den vreemde.)

Diepe duisternissen bedekten het aardrijk en verborgen de donkere wolken, die zich aan den hemel vertoonden; geen windje, geen tocht bewoog het gebladerte, ontzagwekkend was de stilte des nachts, van tijd tot tijd schoot een vuurstraal achter den gezichteinder op, als de voorbode van een naderend onweêr. Van de torenklok klepte het middernachtelijk uur en lang hielden de slagen hun klagend geluid aan, dat weerklonk door het gebergte.

Uit de zijdeur der kerk traden twee mannen te voorschijn, de pastoor en de koster; slechts de lichtende lantaarn, die deze laatste droeg, was zichtbaar. Langzaam en zwijgend gingen zij voort, want de priester droeg het Lichaam des Heeren bij zich. Somwijlen weerklonk over de vlakte de schelle klank der bel om aanstonds weêr in de eenzaamheid weg te sterven.

Reeds bestegen zij den berg; de koster hield de lantaarn dicht bij den grond om de doornstruiken te ontwijken waarmede het smalle voetpad als bezaaid was. De priester spoorde onophoudelijk tot haast aan, want boven op den berg lag de arme Magdalena in een kleine hut op haar sterfbed. Sedert jaren woonde zij alleen op den kruin des bergs, en nergens in den omtrek was iemand te vinden om haar in de laatste oogenblikken bij te staan. Een voerman die toevallig dien weg passeerde, had haar in hoogst bedenkelijken toestand aangetroffen en hiervan aan den pastoor kennis gegeven.

‘Het is hier een gevaarlijke plaats,’ sprak de koster.

‘Voort, voort’ antwoordde de priester, ‘Magdalena kan niet wachten.’

Zij klommen al hooger en hooger, meer dan eens verwondden zij hunne voeten aan de doornstruiken, maar daarover bekommerden zij zich weinig, want Magdalena lag te sterven. Toen zij bijna den top des bergs bereikt hadden moesten zij eenige schreden naar beneden; de koster deed een misstap en viel voorover; hij had den voet bezeerd. Met behulp van den priester hief hij zich na eenige oogenblikken weêr op.

‘Is het erg?’ vroeg de pastoor.

‘Ik zal wel voortsukkelen, antwoordde de koster, ‘wij hebben bijna ons doel bereikt.’

Langzaam strompelde hij vooruit, totdat zij eindelijk bij de hut aankwamen. De diepe stilte, welke overal heerschte, gaf haar een nog eenzamer voorkomen. Het was in de hut even duister als buiten, want Magdalena had in haar laatste oogenblik zelfs geen licht.

De pastoor en de koster traden de armoedige woning binnen; het was een klein kamertje, slechts verlicht door het schijnsel der lantaarn. De priester zag de zieke

achter in de hut op een versleten peluw zitten. Met inspanning van al hare krachten had zij zich op de knieën gezet, want geknield wilde zij sterven.

'Magdalena' sprak de priester met zachte stem, 'ik heb gehoord dat gij ziek zijt.'

'Meer dan ziek, Mijnheer pastoor' antwoordde zij met gebroken stem, 'binnen weinige oogenblikken ga ik sterven. Gij zijt gekomen om mijne biecht te hooren, nu reeds dank ik u daarvoor want weldra zal ik het niet meer kunnen.'

'Hadt gij in de laatste dagen niemand om u te verzorgen?' vroeg de priester.

'Niemand,' antwoordde Magdalena.

'En uw zoon dan?'

'Hij bekommert zich sedert lang niet meer om mij,' sprak de zieke, 'hij zwerft door het gebergte rond en leeft van de wildstrooperij. Eenige dagen geleden was hij nog hier, ik maakte hem met mijn toestand bekend, hij ging heen en sedert heb ik niets meer van hem vernomen. Ik heb voor hem gebeden, Mijnheer pastoor, ik beveel hem na mijn dood in uwe gebeden aan.'

Zij hield op, het vele spreken had haar te zeer vermoeid. De pastoor knielde neder en bad voor de zieke. Toen hij zijn gebed geëindigd had, zond hij den koster naar buiten en bleef alleen met Magdalena. Na de biecht ontving zij de heilige Teerspijs. Het stervensuur liet zich niet lang wachten. 'Denk om mijn zoon,' waren hare laatste woorden.

Magdalena had haar laatsten strijd gestreden. De wereld had haar nooit willen kennen, maar een rustplaats op het kerkhof kon zij haar toch niet ontzeggen. 'Mochten wij nu maar iemand vinden om bij het lijk te waken,' sprak de priester.

'Ik blijf hier,' antwoordde de koster, 'want mijn voet is zoo opgezwollen dat het mij niet mogelijk is den terugtocht af te leggen.'

'Ik zou ook wel hier blijven,' sprak de pastoor, 'maar elk oogenbliik van den nacht kan ik bij een zieke geroepen worden.'

De priester verliet de hut, en begaf zich op weg te midden der duisternissen. De drukkende hitte was nog toegenomen. Het zweet gutste hem van het voorhoofd. Op eenmaal doorkliefde een bliksemflits de lucht en liet voor een oogenblik de toppen der pijnboomen zien. Het onweêr nam hand over hand toe. De eene bliksemstraal volgde op de andere, ratelend weerklonk de donder door het gebergte. Boomen, die jaren lang de kracht der stormen hadden getrotseerd, werden ontworteld. Heviger werd het onweer; sneller en sneller volgden de donderslagen elkander op, de wind groeide aan tot een orkaan. De priester zette zich aan den voet van een pijnboom neder om een weinig adem te scheppen. Langzamerhand verminderde de wind, het onweder dreef af, en een eerbiedige stilte daalde over de aarde neder. Op eens trof hem een angstig hulpgeschrei. 'Mijn God, welk ongeluk gebeurt daar, er is zeker iemand door den bliksem getroffen!' riep hij uit. Nog eens hoorde hij het hulpgeschreeuw, ditmaal nog gillender. De priester drong door de doornstruiken heen om den ongelukkige in zijn nood bij te staan. Een heldere bliksemstraal doorklieft de lucht - verschrikt ijlt de priester terug, want geen twee passen voor zich aanschouwt hij een afschuwelijk tooneel, dat hem aan al zijn ledematen doet sidderen. Een goed gekleed man lag op den grond uitgestrekt, over hem heen boog zich iemand, die bij het licht van den bliksem zijn gelaat onderzocht. Uit eene diepe wond aan het voorhoofd vloeide het bloed over het gelaat van den verslagene. Blijkbaar was hier op het oogenblik een moord gepleegd, want de

moordenaar hield den dikken tak, waarmede hij zijn slachtoffer den doodelijken slag toebracht, nog omkneld. Nog eens hief hij den tak in de hoogte en verpletterend zonk zij neêr op het hoofd van den vermoorde. De priester wilde roepen maar de stem bleef hem in de keel steken en hij stond als aan den grond vastgenageld. De moordenaar zag hem niet, hoe tel ook de bliksem flikkerde; hij ontnam zijn slachtoffer den geldgordel, dien hij zich zelf om het lijf bond.

De priester wederom tot zich zelven gekomen, naderde den vermoorde, legde hem de hand op het hart, maar het had reeds opgehouden te slaan. Terwijl hij zich voorover boog bemerkte hij niet dat hem iets uit den zak viel, evenmin dat zijn kleed met bloed besmeurd werd. De moordenaar was bij het verschijnen van den priester als door den donder getroffen, hij had het moordtuig nog in de hand.

'Moordenaar' sprak de priester, 'de geldzucht heeft u tot een verschrikkelijke misdaad verleid, doe boete en lever u over aan het gerecht.'

Weldra had de schuldige zich van zijn schrik hersteld, hij trad naar den priester toe en sprak met forsche stem: 'Maak dat ge van hier komt, en zwijg, zoo ge ten minste uw leven nog liefhebt.'

Te midden der felle donderslagen vervolgde de priester, in diepe gedachten verzonken, zijn weg. Op eens bleef hij staan en sprak met luide stem: 'Het is droevig maar ik moet mijn plicht doen, morgen zal ik hem bij den rechter aanklagen.' Wederom vervolgde hij zijn weg, weldra bereikte hij de pastorie, hij trad binnen en na een kort gebed begaf hij zich ter ruste.

Keeren wij tot den moordenaar terug. Toen de priester hem verlaten had maakte zich een onbeschrijfelijke angst van hem meester, het koude zweet liep hem langs het aangezicht en niet ver van zijn slachtoffer zonk hij machteloos ter aarde. Hij wilde opstaan, maar de kracht ontbrak hem. 'Hij heeft mij herkend' sprak hij tot zichzelven, 'morgen voor zonsopgang zal hij mij bij den rechter hebben aangeklaagd. Ik moet vluchten.... Maar neen, weldra hebben zij mij achterhaald. Ik zal mij verschuilen in het gebergte; maar waar?... alles zal doorzocht worden.' Hij dacht eenige oogenblikken na, en zeide toen: 'ik heb een ander middel gevonden, hij moet sterven.'

Met deze woorden ijlde hij het bosch uit, zonder den regen te voelen die bij stroomen neerviel. Buiten adem kwam hij bij de pastorie aan; de deur stond open, behoedzaam sloop hij naar binnen. Er heerschte volkomen duisternis, maar hij was er goed bekend, want als kind had hij er verscheidene dagen doorgebracht. Hij ging de trap op en kwam eindelijk bij de kamer van den pastoor. Het schijnsel der lamp drong door de geopende deur. De priester lag nog in het gebed verzonken. Met de eene hand grijpt hij zijn dolkmes, met de andere wil hij de deur openstooten om zich daarna op den priester te werpen; maar op dit oogenblik is het hem als wordt hij door een bovennatuurlijke kracht teruggehouden, als klonk hem een stem in het oor: 'Slaat uwe handen niet aan den gezalfde des Heeren!'

Als door onzichtbare geesten voortgezweept, vliegt hij in woesten loop de trap af, het bosch in. Waarheen? Dit wist hij zelf niet. Uitgeput zonk hij neêr. Na eenige oogenblikken ontwaakte hij uit zijne verstijving, hij voelde in het rond, en stiet op zijn slachtoffer. Onder het uitstorten van een vreeselijken gil stond hij op en rende verder. Hij wilde vluchten maar de hand Gods dreef hem naar de kruin des bergs, naar de hut zijner overledene moeder. Hier hoopte hij een veilige schuilplaats te

vinden. Hij trad binnen, ging naar het bed, boog zich over het lijk en riep: ‘moeder!’ Hij kreeg geen antwoord, greep hare hand, zij was reeds koud en stijf.

‘Dood!’ mompelde hij, en onderdrukte een jammerklacht, die in zijne borst opkwam, want in een hoek zag hij den koster. Angstig beschouwde hij hem om te zien of er geen verraad te duchten was, doch de man sliep gerust. Eenigszins gerust gesteld beschouwde hij nog eenmaal het stijve lichaam en liep daarna de hut uit.

II.

De slaap, dien de pastoor genoot was kort en onrustig. Daarom, stond hij reeds vroeg op en ging naar de kerk. De koster was nog niet teruggekomen; zijn zoon had reeds de kerk ontsloten en meldde den pastoor dat er iemand was die wenschte te biechten. De biechteling stond achter een pilaar, het hoofd diep verborgen in den breedgeranden hoed; toen hij den geestelijke hoorde ging hij den biechtstoel in.

Vreeselijk was zijne biecht; 't was het verhaal van den moord waarvan de priester dien nacht getuige geweest was. Met bevende stem toonde de priester hem den afgrond, waarin hij zich gestort had en vermaande hem tot boetvaardigheid.

De biechteling zweeg. ‘Klaag u zelven aan’ hernam de priester, ‘want gij zult geen rust vinden voor gij uwe misdaad hebt uitgeboet.’

‘Juist om niet in handen van het gerecht te vallen, ben ik hier gekomen,’ hervatte de moordenaar, ‘gij alleen kent mijn misdaad, nu is uw tong gebonden, want gij zelf hebt mij geleerd dat het geheim der biecht onverbreekbaar is.’

‘Gij zijt dus niet uit oprechte boetvaardigheid hier gekomen; maar nog eens, gij zult geen rust vinden voor ge uwe misdaad hebt uitgeboet.’

De moordenaar verliet den biechtstoel terwijl de priester nog lang voor hem bad. Eindelijk stond hij op om het heilig Misoffer op te dragen. ‘Ga uw vader halen’ zeide hij tot den zoon van den koster, ‘misschien kan hij niet alleen thuis komen.’

De vader kwam, hij sprak den pastoor aan maar kreeg geen antwoord. ‘Is u een ongeluk overkomen,’ vroeg hij verwonderd over de afgetrokkenheid van den priester. De pastoor zweeg en ging naar huis, hij wilde zijn gewone brevier bidden, maar deze was nergens te vinden. ‘Ze zal nog bij Magdalena liggen’, dacht hij, ‘ik zal ze daar op den dag der begrafenis wel terugvinden.’

In den namiddag bracht de burgemeester een bezoek bij den pastoor om te spreken over de begrafenis van Magdalena. Terwijl zij beiden in den tuin wandelden bleef de burgemeester op eens staan, beschouwde de toog van den pastoor en sprak op schertsenden toon: ‘hebt gij slag geleverd, Mijnheer pastoor? Uw toog is met bloed bevlekt.’

De priester verontschuldigde zich maar hij was zoo verward in zijn uitdrukkingen dat de burgemeester hem verwonderd aanzag. Na eenige oogenblikken nam deze afscheid om een einde te maken aan het gesprek dat nu gedwongen en stijf werd.

Denzelfden dag gingen houthakkers naar het bosch. Onder hun werk zongen zij vroolijke liederen. Plotseling liet een der arbeiders een luiden gil hooren en viel doodsbleek op den grond. Zijne makkers vonden het lijk van den vermoorde. ‘Hij heeft een vreeselijken dood gehad, de hersenpan is totaal verbrijzeld,’ sprak een der omstanders.

‘Wie is het?’ vroeg een ander.

‘Slechts dit weet ik,’ sprak een derde, toen men hem het bloed van het gelaat had gewasschen, ‘dat ik gisteren met hem naar de pastorie geweest ben, maar de pastoor

was niet thuis. Hij liet zijn naamkaart daar en zou den volgenden morgen terugkomen. Later heb ik niets meer van hem gehoord.'

'Hier ligt een boek,' sprak een ander; hij sloeg het open en riep verwonderd uit: 'Het is de brevier van onzen pastoor, daar staat zijn naam. Hoe mag die hier komen?'

Zij wisten niet hoe het aan te leggen. Ten laatste verwijderde zich een van hen om den burgemeester met het voorval bekend te maken. Het bericht van den moord was weldra door de geheele stad verspreid, overal werd er van gesproken behalve in de pastorie, want niemand durfde den pastoor zeggen: 'Uw brevier is bij het lijk gevonden.'

De burgemeester ging ijlings naar het bosch en bevond alles zooals de arbeider het hem bericht had. Onwillekeurig dacht hij aan de met bloed bevlekte toog, maar durfde toch den priester niet verdenken.

'Weet niemand uwer hoe de vreemdeling heet?' vroeg de burgemeester.

'Etwiker is zijn naam, hij heeft mij dien opgegeven toen ik gisteren met hem naar den pastoor ging.'

'Blijft hier,' hervatte de burgemeester, 'en zorgt dat er aan het lijk niet het minste gebeurt, intusschen zal ik het gerecht halen.'

IJlings ging hij het bosch uit en begaf zich naar de pastorie. Hij vond den pastoor in zijne kamer met de hand onder het hoofd; zijne gelaatstrekken toonden verwarring en afgematheid.

'Mijnheer pastoor,' sprak de burgemeester, 'hebt gij gisteren ook bezoek gehad?'

'Neen.'

'Ik meen toch dat hier een vreemdeling geweest is, die zijn naamkaart heeft achtergelaten.'

'Mogelijk in mijne afwezigheid, mijne huishoudster vergeet dikwijls mij de bezoeken te melden.'

De burgemeester zag dat er verscheidene kaarten voor den spiegel staken. Hij zocht er een uit en las met bevende stem: 'A. Etwiker' en stak ze tot groote verwondering van den pastoor in zijn portefeuille.

'Zijt gij gepasseerden nacht uit geweest?' vroeg de burgemeester verder.

'Ik heb dezen nacht de oude Magdalena de laatste H. Sacramenten toegediend.'

De burgemeester verborg zijne opgewondenheid en hervatte: 'Heeft misschien iemand u uw brevier ontstolen.'

'Dat is bijna onmogelijk want ik heb ze altijd bij mij, mogelijk heb ik ze bij Magdalena laten liggen. Maar om welke reden vraagt gij mij dit alles?'

Er werd aan de deur geklopt; de tuinman trad binnen en legde een lederen geldriem op tafel, er bij voegende: 'Dit ding heb ik in den tuin gevonden.'

De burgemeester beschouwde den geldriem, hij gevoelde eene duizezeling want de naam van A. Etwiker stond er duidelijk in gestikt.

'Er is dezen nacht in het bosch een moord gepleegd, weet gij daar iets van?' hervatte de burgemeester.

'Ik weet het, want zelf ben ik heden nacht bij den verslagene geweest.'

Dit antwoord werd op zoo'n kalmen toon gegeven, dat de burgemeester bij zich zelven zeggen moest: 'Ik heb mij bedrogen want zoo spreekt een moordenaar niet.' - 'Gij weet er dus van,' zoo ging hij voort, 'welnu dan zullen wij den moordenaar spoedig op het spoor zijn.'

'Ik ken ook den moordenaar,' sprak de priester, 'maar nooit zal ik hem bekend maken.'

'Dat zal tot uw eigen nadeel strekken,' hervatte de burgemeester op strengen toon.

‘Hoe zoo?’

‘Ik zal het u zeggen: uw kleed is met bloed besmeurd, uw brevier werd bij het lijk, de naamkaart van A. Etwiker voor uw spiegel en zijn geldriem in uw tuin gevonden.’

'Antoon Edwiker,' riep de pastoor verschrikt, want deze was van kindsbeen af zijn vriend geweest.

Tegen deze plotselinge ontroering was hij niet bestand, het bloed schoot hem naar het hoofd en bewusteloos zonk hij ineen.

'Dat is de macht van het kwade geweten' meende de burgemeester.

'Het is schrikkelijk dat juist de pastoor de misdadiger zijn moet. Welken indruk zal het op de gemeentenaren maken, als hun herder op de bank der beschuldigden zit.'

Hij raadde den pastoor aan de vlucht te nemen. 'Want,' zoo ging hij voort, 'binnen een uur moet ik alle uitgangen van uw huis laten bezetten en u gevangennemen, handel dus tot zoo lang volgens uw eigen goeddunken.'

GEZICHT OP DE SCHELDE NABIJ GENT.

'Vluchten wil ik niet, omdat mij de moord niet aangaat; gij moet echter den schijn niet voor de daad houden. Ga nu en doe uw plicht, ik zal den mijnen doen.'

De burgemeester ging geheel ontsteld weg, en wist niet meer wat te gelooven, hetzij hij den pastoor voor schuldig houden moest of wel dat deze het slachtoffer van een noodlottig toeval was geworden. In ieder geval moest hij de zaak de justitie in handen geven.

Toen hij tehuis kwam zette hij zich aan zijn lessenaar om procesverbaal van het gebeurde op te maken, maar het was hem niet mogelijk een enkele goede gedachte neer te schrijven. Eenige oogenblikken

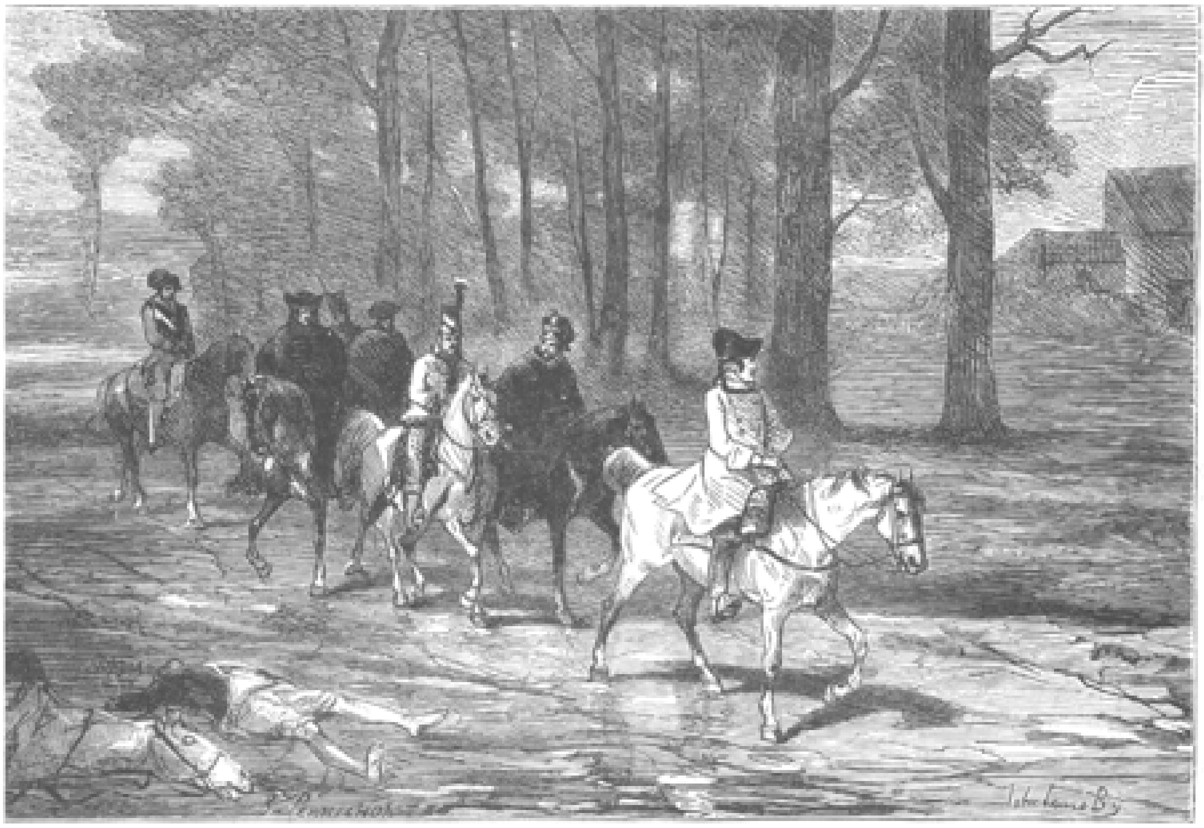

DE GRAAF VAN SAKSEN.

GA ESBEEK.

later reed hij zelf naar de stad om het gerecht van het gebeurde te onderrichten.

Keeren wij nog een oogenblik tot den pastoor terug. Toen de burgemeester hem had verlaten, bleef hij stil en beweegloos met het hoofd voorover in zijn stoel zitten. Wel kon hij niet vooronderstellen dat men aan zijn schuld geloofde, maar hij moest toch bekennen dat alles tegen hem getuigde. Als de moordenaar geen schuld bekende dan kon het slecht voor hem afloopen. Om den schijn niet te meer op zich te laden, trachtte hij zich in opgeruimde stemming te vertoonen maar het was hem niet mogelijk deze gekunstelde vroolijkheid aan te nemen. 't Was slechts een reden te meer om hem verdacht te maken.

Den geheelen dag duurden de bezoeken aan de pastorie. Afgemat sloot hij des avonds zijn deur, want het was hem onverdragelijk nog langer zijn onschuld te moeten betuigen. Eindelijk zocht en vond hij rust in het gebed en verliet zich geheel en al op de hulp der Voorzienigheid.

Op bevel der rechterlijke macht was het lijk naar het dorp gebracht. Groot was het getal nieuwsgierigen, die kwamen om het te zien. Ook de koster begaf er zich heen maar verklaarde openlijk, dat het laster en leugentaal was den pastoor voor den moordenaar te houden, ‘want,’ zoo ging hij voort, ‘de pastoor is zelfs niet in staat een vlieg te dooden veel minder een mensch.’ De omstanders zwegen; een echter zeide dat de pastoor wel de moordenaar zijn zou. In het begin kon het volk deze taal niet dulden, maar weldra stond de dronkaard niet meer alleen, hij had een aantal aanhangers gewonnen, die in denzelfden geest spraken.

De dag van Magdalena's begrafenis was daar. In gewone omstandigheden zou zich niemand om Magdalena bekommerd hebben, nu echter was het geheele dorp op de been. Ook de zoon der overledene was gekomen om zijne moeder de laatste eer te bewijzen. Gedurende de begrafenis hield hij het oog voortdurend op den pastoor gevestigd.

Toen de plechtigheid der begrafenis was afgeloopen sloeg de moordenaar den weg naar de pastorie in; allen zagen hem verwonderd na want sedert zijn eerste H. Communie had niemand hem daar, noch in de kerk ooit meer gezien.

Zij volgden hem, maar den moordenaar scheen dit niet te bevallen, want hij keerde terug en ging het dorp uit. Na dien tijd hoorde men niets meer van hem. Waarschijnlijk had hij deze streken verlaten, want eensklaps hield de wildstrooperij op. Eenigen beweerden dat hij dienst genomen had bij het vreemden-legioen in Algiers; anderen verzekerden dat hij nog in het land was maar sedert den dood van zijne moeder geheel was bekeerd en een goed leven leidde.

(*Wordt vervolgd.*)

Napoleon I in zijn jeugd.

De getuigenis van een der leeraren aan de militaire school te Brienne, waar Bonaparte zijne eerste studiën maakte, heeft zich in later tijd wel bevestigd: ‘Corsicaan van geboorte en in karakter, zal hij het zeer ver brengen, als de omstandigheden hem gunstig zijn.’ Het karakter van den zoo beroemd en berucht geworden Corsicaan kwam reeds in zijne jeugd op zoo duidelijke wijze aan den dag, dat die leeraar gerustelijk deze soort van voorspelling wagen konde en allen, die Bonaparte toen reeds leerden kennen, zij hadden gelegenheid genoeg om op te merken, dat er iets

buitengewoons in hem stak. Hij liet ook somwijlen in zijne gewoonlijk zeer korte gezegden wel doorschemeren, dat hij van plan was zich door geen beletselen te laten tegenhouden, als het hem te doen was, om zijn zin te krijgen of als er kansen bestonden om vooruit te komen.

Toen hij eens, bij gelegenheid dat er sprake was van den beroemden franschen veldheer Turenne, iemand hoorde zeggen: ‘Ja, 't was een groot man; maar ik zou hem toch hooger schatten, als hij in Duitscland niet zoo erg had huisgehouden en den Palts niet had laten plat branden,’ merkte Bonaparte op: ‘Het zou wat, 't doet er niets toe, als die brand noodig was voor de bereiking van zijn doel.’

Terwijl de revolutionaire dwalingen meer en meer veld wonnen en eindelijk de storm losbrak, wachtte Napoleon eerst den loop der gebeurtenissen eenigen tijd af, totdat hem gebleken was, waar voor hem de gunstigste kansen waren om fortuin te maken. ‘Wij moeten toezien,’ zeide hij eens tot den kapitein van de compagnie, waarbij hij den rang van tweeden luitenant had; ‘de tijd van revolutiën is immers een goede tijd voor militairen, die zich weten te onderscheiden.’ Toen de revolutionairen slaagden, bedacht Bonaparte zich niet langer; hij verklaarde zich voor de revolutie, wijl deze naar allen schijn zou zegepralen.

In 1791 bevond zich de jeugdige luitenant met verlof op Corsica, juist terwijl te Ajaccio de eerste verkiezingen van officieren der nationale garde zouden plaats hebben en hij was uiterst verlangend om als zoodanig in aanmerking te komen. Zijne verkiezing zou eigenlijk niet geldig zijn, daar hij aan het leger verbonden was, doch in die dagen van woeling, konden de overheden het met alles zoo nauw niet nemen en waren zij menigmaal gedwongen de afwijkingen van bestaande regelingen door de vingers te zien. Napoleon dacht dan ook, dat indien hij zich maar van de meerderheid der stemmen kon verzekeren, verder geene aanmerkingen zouden gemaakt worden. Doch, om zich die meerderheid te verwerven, kocht hij de stemmen van die kiezers, welke hij met zijn geld voor zich kon winnen en trachtte door schrikaanjaging diegenen, welke zich niet lieten omkoopen, insgelijks tot zijne partij over te halen. Hij wilde op deze wijze beproeven te zegevieren over de candidaten der tegenpartij, met name Peraldi en Pozzo di Borgo, die bijna alle voorname burgers van Ajaccio op hunne zijde hadden. Hij had zich eenmaal in den zin gesteld verkozen te worden, 't mocht dan buigen of barsten. Zijne praktijken bij deze verkiezingen zijn zeer karakteristiek en als 't ware een voorspel van Napoleon's onveranderlijke gedragswijze in latere jaren. Hij was er immers steeds op uit diegenen om te koopen, welke hem tot werktuigen konden dienen, of hen door bedreigingen en dwangmiddelen aan zich te onderwerpen, die hij onomkoopbaar bevond.

Hoewel hij er in slaagde de helft der kiesgerechtigden tot zijne partij te brengen, was zulks niet voldoende, indien hij de stemmen miste van de gelastigden, door de Constitueerende Vergadering benoemd, om de bataljons te organiseeren. Waren zij tegen hem, dan zou alles verloren zijn. Bij de aankomst dezer gelastigden, begaf zich de meest invloedrijke onder hen, Murati, terstond naar de woning van Peraldi, Bonaparte's voornaamsten tegenstander, hetgeen gelijkstond met zich ten zijnen gunste te verklaren. Napoleon had dien slag niet verwacht. Aanvankelijk was hij daardoor geheel in de war gebracht en toonde zich gejaagd en verlegen; hij ging zijne vertrouwelingen raadplegen, doch daar niemand eenige daad van geweld durfde aanraden, was hij min of meer aan zich zelf overgelaten en hij besloot toen ras een gewelddadigen aanslag te beproeven en zulk een uiterst middel aan te grijpen. In de keuze der middelen toch nam hij gewoonlijk niet het geoorloofde, maar het doelmatige tot uitgangspunt. Wat had hij beraamd?

Op den avond van denzelfden dag, waarop de gelastigden waren aangekomen, hoorden de Peraldi's, terwijl zij aan tafel zaten, een hevig geklop tegen de huisdeur; men opende en een troep gewapenden stormde binnen. Het ontstelde gezelschap zag zich overrompeld. Murati had nog den tijd te ontsnappen, hij werd echter achterhaald, en met geweld naar het huis van Bonaparte gevoerd, waar de aanlegger van deze geweldenarij met koortsachtig ongeduld den terugkeer van zijne trawanten zat af te wachten. Hij verborg zijne ontroering, toen hem de afloop van den aanslag bekend werd en zijn gevangene voor hem verscheen. Hij sprak hem zelfs met minzaamheid, voor zoover die bij Bonaparte te zoeken was, toe en zeide, terwijl hij zijn gelaatstrekken in een gedwongen plooi zette: ‘Ik wenschte dat gij vrij zoudt wezen, volkomen vrij, en dat waart gij niet bij Peraldi.’ Wat bleef den gelastigde anders over dan zich in zijn lot te schikken? Den volgenden dag werden de stemmen uitgebracht en Napoleon werd verkozen tot den post, waarnaar hij zoo vurig verlangde. De tweede tegen-candidaat Pozzo di Borgo waagde nog eene poging om gerechtelijk tegen de handelwijze van Napoleon te protesteeren, doch hij werd terstond aangevallen, op den grond geworpen en bijtijds door de persoonlijke tusschenkomst van Bonaparte voor verdere mishandelingen en wellicht voor erger behoed. Het voorgevallene op Corsica bleef als onopgemerkt, doordien in Frankrijk de revolutionaire onlusten zoo hooge mate van algemeene bezorgdheid wekten.

Indien de Raad der Vijf Honderd die door den toekomstigen consul bij zijn terugkeer uit Egypte, uiteengejaagd werd, geweten had, hoe hij bij die verkiezingen op Corsica te werk ging, de leden zouden dien dag wel thuis gebleven zijn.

Bonaparte verbleef niet lang op Corsica, nadat hij tot officier der nationale garde gekozen was, en keerde kort daarop naar Parijs terug, waar hij in zijn rang bij het leger, waarvan hij tijdelijk afgezet was, hersteld werd. Hij schijnt zich echter nog geruimen tijd meer als een Corsicaan dan als een Franschman beschouwd te hebben en slechts, toen hij, gedurende zijn langer verblijf in Frankrijks hoofdstad, had ingezien welke voordeelen er voor hem uit konden voortvloeien, wanneer hij hij zich onherroepelijk aan de lotsverwisselingen van Frankrijk verbond, besloot hij daartoe over te gaan. Corsica werd door hem als ter zij geschoven. In den loop van het volgende jaar had hij gelegenheid om te toonen, dat zijn besluit vast stond.

Een zijner landgenooten, Paoli, destijds gouverneur van het departement Corsica en wiens familie tot nog toe met die van Napoleon op zeer vriendschappelijken voet had gestaan, verklaarde, bij het vernemen van de gruwelen der fransche revolutionairen, van den koningsmoord, door hen gepleegd, openlijk zijne verontwaardiging en plaatste zich aan het hoofd der door hem opgewekte nationale beweging tegen de despoten van het Schrikbewind. Bonaparte besloot, na eenige aarzeling, zooals blijkt uit een half voltooid plan ter verdediging van Paoli voor de Nationale Conventie, zich tegen hem te keeren; hij smeedde eene samenspanning te Ajaccio, ten einde de citadel aldaar te overrompelen en aan de Franschen over te leveren. Het eenige echter, wat hij met die samenzwering beliep, was een verbanningsvonnis, waarin zijn geheele familie mede begrepen was; want zijn beraamde aanslag werd door de Corsicanen ontdekt. Zijne woning werd bestormd, geheel zijne familie was tot de vlucht gedwongen en vond een onderkomen te Marseille, waar zij eenigen tijd in de uiterste armoede leefde; hij zelf ook ontkwam door de vlucht en voegde zich weder bij het fransche leger in Italië, waarbij hij den rang van kapitein der artillerie had verworven.

Gedurende de verwarringen en den strijd tusschen de Jacobijnen en Girondijnen, welke op den val der laatsten uitliepen, verbleef Bonaparte bij zijn regiment, dat toen in het Zuiden van Frankrijk werkzaam was

en nam deel aan het beleg van Lyon. Niet lang daarna, omstreeks in het midden van 1793 schreef hij een vlugschrif getiteld: 'Het Souper van Beaucaire,' waarin hij, hoewel bekennende, dat zijne sympathie tot nog toe met de Girondijnen was, desniettemin den staatsgreep der Jacobijnen verdedigde, omdat deze gelukt was. Hij scheen dus vooral te rade te gaan met den afloop der omstandigheden, daar hij als het voornaamste argument ten gunste van de Jacobijnen hun welslagen aanvoerde.

Schikte hij zich dus naar den afloop der omstandigheden, hij liet zich echter niet door de betoogen van anderen leiden en slechts zelden kon men hem een opgevat denkbeeld uit het hoofd praten.

Bij de belegering van Toulon in 1793 vond hij gelegenheid zich te onderscheiden als kundig militair, maar ook als de onverzettelijke, de onwrikbare, tegen wien geen voorstellen van anderen iets vermochten. Doch bij deze omstandigheid gold het slechts een krijgskundig plan en had hij het rechte middel aangewezen.

Dat hij mocht bijdragen tot de verovering van Toulon, welke zijne snelle bevordering tot brigade-generaal ten gevolge had, kon hij dank weten aan zijn landgenoot Salicetti, een der gelastigden van de Conventie bij het beleg, dien hij op zijn reis van Avignon naar Nizza, het hoofdkwartier van het leger in Italië, ontmoette. Salicetti bracht Napoleon in kennis met den bevelvoerder over de belegerings-operatiën, Carteaux, die aan den jeugdigen kapitein der artillerie de batterijen toonde, welke hij juist had laten oprichten om de engelsche vloot te bestoken. Het kostte Bonaparte weinig moeite om Carteaux te overtuigen, dat de batterijen op minstens drie maal korteren afstand moesten geplaatst worden en de verschillende opmerkingen, door hem bij die gelegenheid gemaakt, legden zooveel beleid en krijgskunde aan den dag, dat de aanwezige gelastigden hem terstond het kommando over de artillerie opdroegen. Hij plaatste zich in zijn nieuwen post zeer spoedig op de hoogte en wel zoodanig, dat toen generaal Dutheil kort daarop aankwam om het bevel over de artillerie op zich te nemen, deze er geen oogenblik aan dacht om aan Napoleon het soort van dictatorschap, dat deze er reeds uitoefende, te betwisten.

Toen het comité van Openbare Veiligheid zijne instructiën zond, hoe Toulon moest aangevallen worden, was de eenige stem, die tegen het ontwerp der bewindslieden opkwam, die van den jongen kapitein Bonaparte. Hij verklaarde en bewees aan den krijgsraad, dat, indien het engelsch eskader van Toulon kon worden afgesneden, de bezetting kon ingesloten worden zonder hoop op versterking of uitzicht op terugtocht en eene vesting zou ontruimen, welker behoud alsdan eene onmogelijkheid zou worden. Niets anders, volgens hem, was er noodig om het eskader te doen afzakken, dan het bezetten van een punt, dat de beide havens bestreek, aan welks einde Toulon is gelegen. Nu, zulk een plek was er, het uiterste punt van kaap l' Eguillette, die de beide havens scheidt.

Toen hij zijn betoog geëindigd had, voegde hij er een van die korte, kernachtige gezegden bij, welke hij later zoo dikwijls liet vernemen. Met den vinger de plaats, welke hij genoemd had, op de kaart aanwijzende, zeide hij slechts: 'Daar hebt ge Toulon.'

Op denzelfden dag, dat Toulon zich overgaf, ontving Bonaparte tot loon voor den dienst, aan de republiek bewezen, zijn aanstelling als generaal, en van af dien tijd had hij een ruimer veld voor zich om tot onderscheiding te geraken en werd de algemeene aandacht meer en meer op hem gevestigd.

Heiligdommen van de H. Maagd.

I.
Onze Lieve Vrouw der tranen, te Treviglio, diocees van Milaan.

Gelijk wij ons bedienen van platen en beelden, om ons de onsterfelijke geesten voor te stellen ten einde daardoor in ons hart godsdienstigen eerbied op te wekken; zoo hebben die zalige geesten dikwijls hetzelfde middel en meer andere uitwendige teekenen gebruikt om ons de teedere goedheid, die zij voor de stervelingen hebben, te openbaren. Onder al de teekenen van genegenheid is dat der tranen ongetwijfeld het natuurlijkste en roerendste. Hoe dikwerf hebben de oogeu van de H. Maagd, in verschillende tijden en omstandigheden dat treffend bewijs van hare meewarigheid met onze rampen gegeven! Onder vele andere kies ik het volgend merkwaardig voorval uit, dat in het jaar 1522, ten aanschouwen van een geheel leger, te Treviglio, stad en vesting in het diocees van Milaan, gebeurde.

Reeds van den beginne had Treviglio zich onder de bescherming van de H. Maagd gesteld; de eerste kerk werd toegewijd aan hare Hemelvaart en al de overige onder verschillende titels van de H. Maagd gebouwd. Door die devotie had de stad zoozeer de gunsten van de Moeder van barmhartigheid tot zich getrokken dat haar rijkdom en grootheid spoedig ten top gestegen waren, toen zij zich eensklaps met een algeheele verwoesting bedreigd zag.

Italië werd wreed geteisterd door de bloedige twisten van Karel V en Frans I en weldra zagen ook de inwoners van Treviglio, die al te onbesuisd en te vurig de partij van Karel tegen de Franschen hadden opgenomen, het fransche leger, moord en wraak ademend hun grondgebied betredep. Den 28^{en} Februari 1522 trok de dappere Lautrec, aan het hoofd van zijne wraakzuchtige troepen, van Cremona naar Treviglio; zijne nadering verspreidde schrik en ontzetting onder de bevolking. Velen verzamelen al hunne kostbaarheden, en hunne kudden vóór zich uitdrijvend, gaan zij zich in de bosschen verbergen; anderen, vooral de vrouwen, vluchten in de kerken met de hoop dat de heiligheid dier plaatsen hen tegen den algemeenen rampspoed, die het land ging treffen, zal beveiligen. De wanhoop en ontzetting waren algemeen. Engelen des vredes kwamen uit de naburige steden om het ter neer gedrukte volk dat zijne redding van Maria's bescherming alleen verwachtte, te troosten en te sterken. Uit Brignano ontbood men den uitstekenden Barnabé Visconti, die eenigen invloed bij den franschen generaal had. Ondertusschen kondigen de uitgezondene boden de nadering van den vijand aan; na zonsondergang zou de stad aan al de afgrijselijkheden van den nacht en de overweldiging overgeleverd zijn. De kerken zijn opgevuld met smeekelingen, die zuchtend hun handen ten hemel verheffen.

In rouw gehuld, in de nederigste houding en blootsvoets gaat het bestuur der stad met Visconti den vijandelijken generaal te gemoet. Zij werpen zich voor zijne voeten neder doch de fiere krijgsman acht hen nauwelijks een vertoornden blik waardig. Het eenige wat zij verwerven is, dat de wraak nog eenige uren zou uitgesteld worden totdat er een nauwkeuriger onderzoek zou ingesteld zijn. Dit gezegd hebbende geeft Lautrec zijn paard de sporen en betreedt het grondgebied van Treviglio.

In den nacht, zoo angstig begonnen, nam de schrik nog toe, omstreeks middernacht zag men boven den toren van den H. Augustinus eene groote vlammende streep die nu eens vurige tongen dan weêr zwaarden voorstelde; allen beschouwden het als een zeker teeken van den ondergang en de verwoesting der stad. Den volgenden morgen

verschijnt Lautrec door zijn staf omgeven op het plein; gebeden, voetvallen, tranen en snikken, alles is vruchteloos: de misdaad moet gestraft, de stad verwoest worden. Reeds geeft hij zijn bevelen als op eens van den kant van den burcht, soldaten komen toegesneld met den uitroep: Mirakel! Mirakel! de H. Maagd weent in de kerk van den H. Augustinus en te gelijkertijd verkondigt het klokkengelui van de kloosterkerk het blijde nieuws aan de stad. De soldaten gaan Lautrec te gemoet en roepen hem met ontroerde stem toe: ‘Generaal, eene afbeelding van Onze Lieve Vrouw, in de kerk van het naburig klooster vereerd, laat tranen uit de oogen vloeien en een bloedig zweet uit het geheel lichaam.’ De bevelhebber door dit verhaal getroffen, begeeft zich naar de aangeduide plaats. De H. Maagd is voorgesteld in zittende houding met het goddelijk kind op haren schoot; het moederlijk oog is vol teederheid en eerbied op dat dierbaar kind gevestigd; een purperen kleed omsluit haar maagdelijke leden, terwijl een azuren mantel hare schouders bedekt en in golvende plooien op een rooden zetel nederhangt. Adel zetelt op haar gelaat, majesteit in al hare trekken, de gouden lokken rusten op hare schouders.

Onder de afbeelding waren eenige vrouwen geknield, die evenals al de anderen die in de kerk tegenwoordig waren zuchtten over de rampen, die haar vaderstad bedreigden. Eensklaps zien zij druppels water voor zich op den grond neêrvallen; denkende dat het regent openen zij het raam om zich te vergewissen, doch de hemel is helder; zonder echter aan dit verschijnsel eenig gewicht te hechten, werpen zij zich andermaal op de knieën; doch nauwelijks zijn zij gezeten of nieuwe druppels komen haar bevochtigen, andermaal slaan zij de oogen naar boven, beschouwen de afbeelding waarvoor zij geknield zijn en ontdekken het groote wonder dat de geheele kerk in opschudding brengt.

Ondertusschen was Lautrec met zijn schitterenden stoet de kerk genaderd; aan den ingang vond hij eene groote menigte soldaten die, gekomen om te plunderen, op het gezicht van het wonder als aan den grond genageld waren. Hij drong door tot aan de wondervolle afbeelding en toen hij de tranen zag, die overvloedig uit de oogen opwelden en op den grond vielen, en het zweet, dat als eene morgendauw den muur bedekte en alleen het maagdelijk lichaam van Maria bevochtigde, terwijl men op het goddelijk kind niets anders bespeurde dan de tranen zijner moeder, maakte de ontroering zich van zijn hart meester; hij viel op de knieën om de koningin des hemels, die hem aldus tot medelijden aanspoorde, te huldigen. Opgestaan wischte hij meermalen de tranen, die opnieuw vloeiden en het zweet, dat voortdurend op haar lichaam parelde, af; anderen deden hetzelfde en telken male herhaalt zich het verschijnsel. De vicaris Serpelloni, begaf zich met de kanunniken, Barnabé Visconti, Lautrec en zijn staf naar het klooster om den muur aan de keerzijde te onderzoeken, zij vonden dien geheel droog en erkenden de bovennatuurlijkheid van het verschijnsel. De fransche generaal verklaarde zich overwonnen, hij ontdeed zich van helm en degen en hing ze tot teeken van hulde aan de voeten van de H. Maagd op. De officieren en het geheele leger volgden zijn voorbeeld en weldra was de kerk als opgevuld met helmen, degens, gouden en zilveren eereteekenen, vaandels en standaarden.

Het volk was opgetogen: ‘Maria weent voor ons! Maria heeft ons gered! De Franschen zijn bevredigd! Leve Maria! Leve onze bevrijdster!’ klonk het uit aller mond.

Zoo werd die stad, aan Maria toegewijd, door haar van een wissen ondergang gered.

C.S.A

Allerlei.

De blinde mandenmaker.

Het gebruik van 't edelste lichaamsdeel, het oog, te missen is een ongeluk, dat met recht ons diepste medelijden opwekt. Hij moet wel hardvochtig zijn, die den armen blinde een aalmoes kan weigeren, wanneer hij door een liefdevolle hand geleid, smeekend de weldadigheid inroept of door een klagend gezang afdwingt. Gelukkig, dat de ongelukkige zelf, indien hij nooit het heerlijke licht des hemels aanschouwd heeft, zich het minst van zijn deerniswaardig lot bewust is; wat bitterheden zou het leven hem anders niet schenken. Thans heeft de christelijke liefde de middelen gevonden, om van den armen blinde in plaats van een bedelaar een nuttig en onafhankelijk lid der maatschappij te vormen. 't Zijn vooral de bedrijven, waarin de zintuigen van 't gevoel een hoofdrol spelen, die de blinde zich in een hoogen graad van volmaaktheid kan eigen maken. Om niet te spreken van 't klavier en andere instrumenten, waarover hij meermalen een verbazend meesterschap bezit, is het vervaardigen van matten en manden vooral zijn werk. Bij 't aanschouwen der netheid en regelmaat kan men nauwelijks gelooven, dat dit vlechtwerk uit de hand van een blinde is voortgekomen, maar gaat men zijn werkplaats binnen, ziet men den glimlach om zijn lippen, de beweging zijner oogleden, de vlugheid zijner handen, dan komt men tot de overtuiging dat de ijver, die in al zijn ledematen, ja zelfs in den doffen oogappel zichtbaar is, datgene vermag, waartoe meermalen de traagheid niet in staat is van hem, die met het licht der oogen is begiftigd..

Toen koning jacob I

den engelschen troon beklom, werden hem verschillende gelukwenschingen toegezonden. Onder al dezen bombast bekleedde de felicitatie van Shrewsbury een voorname plaats, daar zij met den wensch besloot 'dat Zijn Majesteit zoo lang over Engeland zou mogen regeeren, als zon, maan en sterren de aarde zouden verlichten.'

'Mylord' antwoordde de koning, 'als uw wensch voldaan wordt, dan blijft mijn zoon niets anders over dan bij de kaars te regereen.'

'Jongen,'

vroeg een leermeester aan zijn scholier, 'kunt ge mij ook nog zeggen, wanneer Keulen gebouwd is.'

'In den nacht, meester,' antwoordde de knaap.

‘Maar, jongen, hoe komt ge nu weer aan dien onzin?’
‘Onzin?... Wel meester, ge hebt toch zelf gezegd, dat Keulen en Aken niet op één dag zijn gebouwd.’

Tot de vreugdebedrijven van vroeger

op kermissen en andere feesten behoorde ook het ‘katkneppelen.’ Het geschiedde op de volgende wijze: op het plein voor de herberg of in de kaatsbaan, waar de festiviteit plaats had, stonden twee zware in den grond geheide palen, waarover een sterk touw dwars was gespannen. In 't midden van dit touw hing een ton, waarin een springlevende kat, de heldin der tragedie, was gezeten. Op 't bepaalde uur kwamen allen, die meê wilden kneppelen; zij gaven hun namen op, betaalden hun deel aan den prijs, waarom werd gestreden, verbonden zich, om als zij den prijs wonnen, hun medestrijders te trakteeren en ontvingen elk van den waard een flesch wijn. Nadat er op den grond een groef gemaakt of een lange stok dwars was gelegd, als het teeken van de plek van waar men mocht gooien, trad nommer één op met een stuk hout (een kneppel) in de vuist en wierp met alle kracht naar de ton. Trof hij deze zoodanig, dat de kat er uitsprong, dan had hij den prijs gewonnen; gebeurde zulks niet, dan volgde nommer twee, en zoo ging men voort, zoodat de eene hoepel na de andere van de ton afsprong en deze eindelijk geheel in stukken spatte. De kat door het slingeren der ton en de verschillende worpen, waarop zij onthaald werd, alles behalve op haar gemak, verschool zich zoo lang mogelijk in de ton en wist gemeenlijk van de wereld niet heel veel kwaad meer, wanneer zij er ten laatste, bij 't aan stuk spatten der ton, uitviel. Dat er bij dit ruwe spel nog al vermakelijke vertooningen plaats hadden, getuigt o.a. de dichter Rotgans in de volgende beschrijving welke hij van het ‘katkneppelen’ geeft:

> ‘De kerel grijpt terstond een knuppel van de straat
> Hij zet zich in postuur en staroogt daar hij staat,
> Hij maakt gremassen bij dozijnen onder 't mikken
> En gaapt zoo wijd of hij den vogel in wou slikken,
> Ten lesten smijt hij toe, en werpt uit al zijn macht
> Maar mist wel zeven voet, daar al het volk om lacht.’

REBUS No. 11.

Aan dezen Rebus is als prijs verbonden:
Geschiedenis des Ouden en Nieuwen Testaments, door BERNARD OVERBERG. 2 Dl.

Oplossing van Rebus N°. 9: Een vogel in de hand is meer waard dan 100 in de lucht.

[Nummer 45]

Een doodvonnis.
(Uit den vreemde.)

(*Vervolg.*)

Gelukkige dagen vervliegen als rook en dikwijls vragen wij ons zelven af: waar zijn ze gebleven? Geheel anders is het wanneer wij noodlottige dagen te doorworstelen hebben. Zij gaan zoo langzaam voorbij, dat ze ons in den waan brengen, als zou de tijd stilstaan; slechts de nacht is in staat aan dien vervelenden toestand een einde te maken. Zulke dagen braken nu voor den pastoor aan; wel is waar ging hij onbevreesd de toekomst te gemoet, maar de opgeruimdheid des harten was verdwenen. Zijne gemeentenaren zagen hem met mistrouwen aan en door zijne voortdurende weigering om den moordenaar bekend te maken, begon het vermoeden dat hij de schuldige was, nog zwaarder op hem te drukken.

Wel toonden hem de geestelijken uit den omtrek hunne oprechte deelneming, maar dat medelijden was ontmoedigend en drukkend voor den priester. Het meeste hartzeer ondervond hij van den kant zijner parochianen; zij kwamen niet meer ter biecht, verzuimden de H. Mis en de weinigen, die nog kwamen, verlieten de kerk zoodra hij den kansel betrad, want niemand wilde het woord Gods hooren uit den mond van hem, die onder zware verdenking lag van een moord bedreven te hebben.

De priester smeekte God vurig aan dien toestand een einde te maken, want liever wilde hij zijn hoofd onschuldig ten offer brengen dan zoo nog langer te blijven leven.

Ofschoon de rechterlijke macht een afschrik had van een proces, waardoor het vertrouwen op de geestelijkheid in groote mate zou ondermijnd worden, kon zij het echter met haar plicht niet overeenbrengen nog langer te talmen.

Het was op een Schoonen Zomerdag dat reeds vroeg in den morgen een rijtuig het dorp binnenreed. De nieuwsgierigheid der boeren, die naar buiten kwamen, groeide nog aan toen zij bemerkten dat er een gendarme in het rijtuig zat.

't Hield stil voor de pastorie, de koetsier sprong van den bok en opende het portier; de man met de berenmuts stapte uit en belde aan. De oude huishoudster opende de deur, en liep op het gezicht van den gendarme, die haar volgde, verschrikt naar binnen. Een diepe stilte heerschte nu in de pastorie; waarschijnlijk werd den priester het bevel zijner aanhouding getoond. Eenige oogenblikken daarna ging de deur weêr open, de pastoor steeg in het rijtuig, gevolgd door den gendarme. De koetsier sloot het portier achter hen dicht, steeg op den bok, klapte met de zweep en in vliegende vaart rolde het rijtuig voort.

De inhechtenisneming van den pastoor leverde de geheele week stof genoeg tot spreken. Zaterdags kwam er een plaatsvervanger, een omstandigheid, die de gespr kken een andere wending gaf.

HOE MEN SCHILDER WORDT.

Van den moordenaar had men sedert lang niets meer gehoord. Het gerucht dat hij in de gevangenis zat, werd weldra bevestigd. Toen hij die plaatsen verlaten had, waar hij zich gewoonlijk ophield, had hij zich aan de grenzen verborgen. Spoedig was het geld van den sluipmoord doorgebracht en nam hij zijn vroeger bedrijf weer bij de hand. De grensbewakers wisten dat er een gevaarlijk personage in den omtrek was, maar nooit kregen zij hem te zien, zij kenden hem zelfs niet.

Op zekeren dag over-

legden zij onder elkander om die plaatsen sterk te bezetten, waar hij het meest zijn smokkelhandel dreef. De wildstrooper vermoedde hier niets van en liep in den strik, maar wilde zich niet zoo gemakkelijk overgeven. Een der grensbewakers joeg hij een kogel door het hoofd; hij zelf werd in het been getroffen en gevangen genomen.

Ten tijde dat zijn proces begon, zat ook de pastoor in de gevangenis. De vacantiedagen van het gerechtshof waren geëindigd; den eersten Januari kwam de zaak van den pastoor in behandeling. Groot was de toeloop van het publiek, te meer daar het nu een priester gold. Lang voor de opening der zitting had zich een groote menigte volks rondom het gerechtshof verzameld. Zoowel de hoogste standen als de mindere volksklasse waren ruim vertegenwoordigd. Allen bleven voor de dear staan wachten, niettegenstaande de hevige koude. Het onderhoud was in den beginne niet levendig; men schrikte er voor terug van een priester als van een gewoon misdadiger te spreken. Eenigen toch waren er, die onverholen hunne vreugde uitten dat hem nu het masker der schijnheiligheid zou afgerukt worden. Nog een half uur en de zitting begint. De deuren gaan open en het volk stroomt naar binnen. De gerechtszaal wordt echter nog niet geopend. De toeloop van nieuwsgierigen groeit voortdurend aan. Plotseling is alles doodstil. ‘Daar komt hij aan,’ gaat het van mond tot mond. En werkelijk hij kwam, de handen geboeid en door twee gendarmes gevolgd. Zijn gevangenschap had hem de roode kleur van het gezicht weggevaagd, hij zag er vermagerd en bleek uit. Door een binnengang werd hij ter gerechtszaal binnengeleid. Ten laatste werd ook voor het publiek de deur geopend; men verdrong elkaar om een goede plaats te krijgen en den pastoor goed te kunnen zien. Hij stond daar met neergeslagen oogen, slechts nu en dan door een licht hoofdknikken antwoord gevende op de een of andere vraag, die hem zijn verdediger stelde. Koud als marmer zaten de gezworenen aan de met zwart laken bekleede tafel, met ongeduld de aanspraak van den voorzitter afwachtende.

In de getuigenkamer zaten de houthakkers, de burgemeester van het dorp, de bloedverwanten van den vermoorde, de oude huishoudster en de koster, die beiden onophoudelijk weenden, maar in hun hart overtuigd waren van de onschuld van den pastoor. Op een tafel lagen eenige voorwerpen, als: de tak waarmede de moord bedreven was, de naamkaart en de geldriem van den vermoorde, de brevier en de toga van den aangeklaagde. Met de voorlezing der aanklacht werd de zitting geopend. De getuigen werden allen afzonderlijk verhoord, niemand kon den aangeklaagde van den moord beschuldigen, maar alles liep daarop uit dat niemand anders dan de pastoor de moordenaar zijn kon. Hij bekende bij den moord tegenwoordig geweest te zijn en beweerde zelfs den moordenaar te kennen, maar was onverzettelijk besloten zijn naam niet te noemen al zou hij zelf onschuldig het schavot moeten beklimmen. Na het verhoor der getuigen stond de advocaat-generaal op en hield een schitterende redevoering, waarin uit de verschillende omstandigheden betoogd werd dat de pastoor de moordenaar zijn moest. Daarna hield de advocaat van den aangeklaagde eveneens een schitterende redevoering, waarin hij uit den stichtenden levenswandel, dien de pastoor altijd geleid had, zijne onschuld trachtte te bewijzen. Vooral grondde hij zijne verdediging daarop dat er geene rechtstreeksche bewijzen waren, en concludeerde derhalve tot vrijspraak. De zitting werd voor een oogenblik geschorst, de rechters begaven zich naar de naastbijzijnde kamer om over het vonnis te raadplegen. De priester werd in dien tijd naar de gevangenis teruggebracht.

De beraadslaging duurde lang, de rechters schenen het onderling nog niet eens te zijn welke straf op den priester toe te passen. Eindelijk werd de deur geopend, het werd doodstil in de zaal want iedereen wilde het vonnis duidelijk hooren. De president van de rechtbank las het vonnis voor: - onthoofding op een der pleinen.

Medelijden en ontsteltenis waren op ieders gelaat te lezen, want men had niet verwacht dat het vonnis zoo streng zou zijn. De priester werd binnengebracht en de president wilde hem met het vonnis bekend maken, toen er buiten een groot gedruis ontstond. Er wilde iemand met geweld de zaal binnendringen, wat de politie hem trachtte te beletten. Plotseling vloog de deur open en een man met een gevangenbuis aan stormde de zaal binnen; zijn gelaat was met bloed bedekt, de haren hingen hem verwilderd langs de schouders. Twee mannen volgden hem op den voet om hem met geweld weg te voeren.

Mijnheer de president,' zoo begon hij, 'bescherm mij tegen deze menschen tot ik uitgesproken heb. Ik ben uit mijn gevangenis ontvlucht om een gewichtig getuigenis af te leggen, om een onschuldige te redden. Gij moet mij aanhooren, de gerechtigheid vordert het.'

Bij het binnenkomen van den vreemdeling stond de veroordeelde met neêrslagen oogen; toen hij echter zijn stem hoorde zag hij op, zijne oogen kregen een helderen glans en zijn gelaat werd beurtelings rood en bleek.

'Wat wilt gij hier,' vroeg de president. 'Aanstonds zal ik den schuldige zijn vonnis voorlezen. Wanneer het dus geen zaken van groot belang zijn, die gij hebt mede te deelen, dan houd u stil.'

'Zulke gewichtige zaken heb ik te vertellen dat gij allen er verbaasd over zult staan,' hervatte de eerste. 'Laat dien man gaan, hij is onschuldig, ik ben de moordenaar, ik heb Etwyker in het bosch van het leven beroofd. Daar ligt de stok, waarmede ik hem den doodslag heb toegebracht, hij is nog met bloed bevlekt!'

Deze in haast uitgesprokene verklaring maakte een wonderbaren indruk op de aanwezigen. De oude huishoudster liet een luiden gil hooren; zij sprong op, liep eenige schreden naar voren, en zonk daar ineen. Eenige vrouwen brachten haar naar buiten. De koster liep naar de plaats waar de moordenaar stond en sloot hem in zijne armen. 'Mijn vriend, mijn vriend, riep hij uit, 'gij zijt weder de goede jongen van vroeger, uw hart is weder oprecht, gij hebt den onschuldigen pastoor gered, de Hemel zal er u voor beloonen.'

De tranen liepen den moordenaar over de wangen; in dit oogenblik smaakte hij een zalig genoegen, en in zijn hart wenschte hij zich met God te verzoenen. De verbazing der menigte ging in een luid gejubel over en als uit één mond ging de kreet op: 'spreek den pastoor vrij, hij is onschuldig.'

De president eveneens door die plotselinge ontdekking verrast, verzocht eenige oogenblikken stilte. 'Verhaal ons hoe de zaak zich heeft toegedragen,' sprak hij tot den schuldige.

'Daags voor ik den moord pleegde kwam een vreemdeling door het woud, waarin ik mij gewoonlijk ophield. Hij vroeg naar den pastoor wiens beste vriend hij was, vertelde mij dat hij plan had zich in deze streek te komen vestigen en vroeg mij naar den prijs en de hoedanigheid der landerijen. Daaruit begreep ik dat hij een groote som gelds bij zich had. Mijn plan was gemaakt om hem zijn geld te ontrooven, desnoods ten koste van zijn leven; de gelegenheid was voor het oogenblik niet gunstig, ik liet hem gaan, maar verloor hem niet uit het oog. Des avonds trof ik hem weer aan het einde van het dorp en haalde hem over met mij een pachthoeve te gaan zien die, naar ik hem vertelde, tegen billijken prijs te koop was. Gaarne nam hij mijn voorstel

aan en ik ging met hem naar den pachter H... Met dezen stond ik in nauwe verbinding, wij dreven samen sluikhandel en zouden dus den buit deelen. De vreemdeling scheen in den beginne ons vermoeden te raden, maar wij haalden hem over den nacht hier door te brengen om den volgenden dag de hoeve te bezichtigen. Wij brachten hem in een afgelegen kamer en sloten de deur dicht. In den nacht sloop ik naar zijne kamer, opende zachtjes zijn deur, maar hij had zich niet ter ruste begeven, hij ontkwam mijne handen en ijlde de deur uit. Ik zette hem achterna en weldra had ik hem in het bosch ingehaald, maar wederom ontschoot hij mij en reeds gaf ik alle hoop op om zijn geld meester te worden, toen eensklaps een hevig onweêr losbarstte. Bij de lang aanhoudende bliksemstralen kon ik hem van verre tusschen de boomen zien en had hem spoedig ingehaald. Ik rekende er op dat hij goedwillig zijn geld zou afgeven, maar ik vond mij hierin bedrogen, want hij maakte zich tot tegenweer gereed en dreigde mij met het gerecht. Daarop greep ik een tak, die door den storm was afgerukt en verbrijzelde hem de hersenpan.'

Vervolgens verhaalde hij zijne ontmoeting met den pastoor, hoe hij hem in zijn eigen woning den dolk in de borst had willen stooten, hoe hij eindelijk op den berg bij zijn overledene moeder aankwam, en ten laatste bij den pastoor ging biechten om zijne misdaad bedekt te houden. In den loop van den dag vernam hij dat het vermoeden op den pastoor rustte, en daarin versterkte hij de menigte nog meer, doordien hij den geldriem in den tuin van den pastoor had geworpen.

'Zie hier' zoo ging hij voort, 'mijne bekentenis, Mijnheer de president, en al draag ik het boevenpak, alles wat ik zeg is waar. Ik ben voor een tweeden moord in boeien geklonken en tot levenslange gevangenschap veroordeeld. In de gevangenis vernam ik hoe het hier toeging. Mijn geweten liet mij geen rust meer, ik ben uit de gevangenis ontsnapt om hier getuigenis te komen afleggen. Hier is mijn hoofd, neem het in plaats van het zijne.'

Het is onmogelijk den indruk te beschrijven, dien zijne woorden op het publiek maakten. Iedereen bewonderde en roemde den priester, die zijn leven waagde om zijn plicht niet te verzaken.

'Mijnheer pastoor,' sprak de president, 'er moet een nieuw onderzoek ingesteld worden. Eenigen tijd moest gij nog in de gevangenis doorbrengen, doch krachtens mijne macht laat ik u vrij. De zitting is gesloten; gij kunt naar huis gaan.'

In de zaal verhief zich een aanhoudend vreugdegeschreeuw. Onder een vloed van tranen vloog de koster den priester in de armen en onder het gejubel van het vreugdedronken volk werd hij naar de kerk gedragen waar tot dankzegging een Te Deum werd aangeheven.

De boeren, die bij het rechtsgeding tegenwoordig waren geweest, ijlden naar het dorp, waar zij alles gereed maakten om hem in triumf naar huis te voeren. Langs den geheelen weg knalden vreugdeschoten. Van alle plaatsen liep het volk te zamen om hem bloemenkransen aan te bieden. De pastoor had nog nooit in zulk feestgewaad gepronkt en nog nooit had men zulk een groot feest in het dorp beleefd.

Drie maanden later beklom de schuldige het schavot. Hij had slechts één verzoek: dat de pastoor hem in zijn laatste oogenblikken zou bijstaan. Gaarne bewilligde de priester hierin en had het geluk den moordenaar met een rouwmoedig hart de eeuwigheid te zien binnengaan.

Onze gravuren.

Het palet en penseel in de hand, zit de jonge schilder van pag. 353 met zelfvoldoening zijn werk te beschouwen. Physionomie en kleeding geven genoeg te kennen dat slechts een kamertje onder het stroodak eener boerenwoning de bloem van zijn kunstenaarstalent heeft zien ontluiken en dat nog geen andere kunstkenners dan de eerzame huisgenooten en geburen de pogingen van den ieugdigen Apelles hebben bewonderd en aangemoedigd.

Toch is die veelbelovende jongeling wellicht gelukkiger dan velen zijner kunstbroeders, die aan de academie hun opleiding ontvangen. Den pijnigenden prikkel der ijverzucht kent hij niet, want hij heeft geen mededinger, die hem naar de kroon steekt; hij kent geen meester, die coloriet, schaduwtinten en lijnen bedilt; en is hij zelf ten hoogste over zijn werk voldaan, altijd is het publiek, dat zijne kunstproeven komt bezichtigen, bereid om door zijn bijvalsbetuigingen de stoutste verwachtingen van den jongen kunstenaar te overtreffen.

Dat het met die bewondering ernstig gemeend is, daarvan heeft de rijke vader duidelijk genoeg het bewijs gegeven, toen hij in de stad een schildersezel, palet, kleuren, penseelen en een portefeuille met platen ging koopen en uitdrukkelijk zeide dat er niets aan mocht mankeeren en dat hij op het geld niet zien zou, want dat het aan den jongen dubbel goed besteed was.

Niemand zal 't den veelbelovenden knaap ten kwade duiden, dat de proportiën van 't portret, dat hij vervaardigde, niet aan de strenge eischen der natuur voldoen, of dat hij verzuimd heeft even als het geheele aangezicht ook het oog van ter zijde te laten beschouwen; 't zou zelfs vitterij zijn te vergen dat met den linkerduim ook een bos penseelen uit de opening van het palet stak, en dat dezelfde linkerhand nog den stok vasthield, die bij het schilderen tot steun dient.

Aanmerkingen maken is gemakkelijk. Ook Frans, den jongen schilder uit het beroemde werk van Hendrik Conscience maakte men aanmerkingen over het portret zijner tante, maar de geschiedenis van Frans en van vele groote kunstenaars heeft bewezen, dat niet allen geroepen zijn om tusschen de gebreken der eerstelingen de sporen van talent en genie te ontdekken.

‘Tweemaal voor een dubbeltje op zijn hoofd te gaan staan,’ klinkt nog al vrij vreemd; toch zijn er vele in 't leven, die wel sterker toeren voor minderen prijs hebben te verrichten, en de voorstelling van den kleinen kunstenmaker op de gravure van pag. 356 is, helaas! geen fictie, maar aan de droeve werkelijkheid ontleend.

Het groote Londen vooral telt bij al zijn andere verscheidenheden van ellende en zedelijk verval een ongelooflijke menigte van zulke kleine verlatelingen, kinderen zonder ouders, zonder huis noch thuis, kinderen, die schier van alle zedelijke en stoffelijke hulpmiddelen verstoken zijn.

's Nachts slapen zij onder den blooten hemel op de banken der wandelplaatsen en bij de bruggen der parken; over dag zwerven zij troepsgwijze in de nabijheid van den Theems rond, en wee den vreemdeling, die uit medelijden hun een aalmoes aanbiedt. Als ratten komen ze in een oogwenk van alle kanten te voorschijn gekropen om van zijn edelmoedigheid te profiteeren, en 't is voor ieder in zulke omstandigheden het raadzaamst zich zoo spoedig mogelijk uit de voeten te maken en zooveel als 't

zijn kan op zijn horloge, zijn beurs, zijn paraplui en wat dies meer zij acht te geven, want zij zijn als ratten zoo vlug en stelen als de raven.

De H. Clara aanschouwde te Assisië in de italiaansche provincie Umbrië het levenslicht. Voor hare geboorte werd aan hare moeder veropenbaard, dat zij een licht ter wereld zou brengen, dat de aarde met zijn glans zou vervullen. Clara heeft als een licht geblonken, niet door wereldsche grootheid maar door haar deugden en goede werken.

Van hare prilste jeugd af een toonbeeld van liefde tot God en volledige onthechting van het aardsche, wilde zij, tot achttienjarigen leeftijd gekomen, zich geheel aan den dienst van Jezus verbinden, verliet op raad van den H. Franciscus het ouderlijke huis en begaf zich in een klooster van den H. Benedictus.

Als hare ouders hiervan onderricht waren, wilden zij haar met geweld daaruit verwijderen, maar Clara klemde zich aan het altaar vast, en riep den aanwezenden toe dat zij geen anderen bruidegom verkoos dan Jezus Christus, en zij lieten haar met rust. De heilige had een zuster, Agnes, die insgelijks het ouderlijke huis ontvluchtte om zich met Clara in het klooster te vereenigen. Ook nu kwamen de bloedverwanten opdagen en sleurden het ongelukkige meisje van de plaats der godsvrucht. Maar op het gebed der heilige bleef zij op eenmaal onbeweeglijk op den weg staan zoodat allen de hand Gods erkenden, en haar in vrede terug lieten keeren. Voor dit vrome zusterpaar stichtte de H. Franciscus een huis, dat weldra het toevluchtsoord werd van vele godvruchtige vrouwen, die door de armoedige levenswijze van Clara en hare zuster zich den hemel waardig wilden maken. Dat was de oorsprong van de orde der arme Clarissen, welke zoovele voorbeelden van deugd en heiligheid aan de wereld gegeven heeft.

Op het vrije land, daar kent de jonge knaap geen dwang van beschaafde manieren, geen dwang van enge pantalons en wringende schoenen. Daar schaamt hij zich niet met een groote scheur in zijn kleeren te loopen en tot ergernis van den schoenmaker met zijn bloote voeten te pronken. Hoe zou hij ook aan zijn toilette kunnen denken, wijl hij vogelnestjes moet uithalen en slootje springen, wijl hij beurtelings in het zand moet waden en zich in den helderen sloot door een voetbad weder moet verfrisschen en reinigen.

't Zou menig jong heertje niet zeer wel bekomen, wanneer hij één dag zijn weeke voetzoolen aan 't scherpe zand moest prijsgeven, maar de buitenjongen weet daar niet van; hij zou als het zijn moest wel over de stoppels van het pas gemaaide koren kunnen marcheeren. Er is evenwel een vijand op het veld, waartegen zijn harde voetzoolen niet bestand zijn; 't is de gevreesde doorn, die, gelijk uit een treffend verhaal bekend is, zelfs den leeuw zoo hevig kon pijnigen, dat hij den omtrek van zijn gebrul deed dreunen.

't Is echter een vraag wat aan den voet verkieslijker is, een haagdoren of een likdoorn, - een hooge waarschijnlijkheid, dat de jongen, die de gravure van pag. 360 aanbiedt, ten gunste der haagdorens zal beslissen - en een zekerheid, dat geen jong heertje, dat zich de likdoorns moet laten snijden, daarbij een onbezorgder gezicht zal zetten, dan de jeugdige gast, die zonder veel omslag zich zelf opereert.

Heiligdommen van de H. Maagd.

II

Onze Lieve Vrouw van Roc-Amadour, diocees van Cahors (Frankrijk).

De roemvolle overwinning in de vlakten van Tolosa in 1212, op de Muzelmannen behaald, was geheel aan de tusschenkomst van Onze Lieve Vrouw van Roc-Amadour te danken. In het begin van de dertiende eeuw maakte Alphonsus van Castilië toebereidselen om de Sarraceenen uit de landen, die zij in het schiereiland hadden overweldigd, te verjagen; Mohamed-Ben-Nasser, zoon van Jacob den Onverwinnelijke, snelde toe om zich tegen die pogingen te verzetten. Reeds had Alphonsus zijne magazijnen voorzien, het benoodigde geld verzameld, en zijn volk met godsdienstige en vaderlandslievende geestdrift bezield, doch hiermede niet tevreden zond hij gezanten naar Innocentius III om dien grooten Paus te verzoeken door zijnen invloed ook de andere mogendheden te bewegen om het zwaard tot den heiligen strijd tegen de ongeloovigen te omgorden; en aanstonds doet Innocentius een beroep op de dapperheid en trouw der Christenheid. Toledo wordt als de plaats der bijeenkomst aangewezen. Van Februari af stroomen de krijgers uit alle landen, van alle wapenen naar deze stad en met het Pinksterfeest was een talrijk leger onder hare muren vereenigd. De Castilianen, van hunne bisschoppen, die den moed der krijgers tegen de vijanden van het kruis kwamen ondersteunen, vergezeld, hadden het eerst aan de roepstem van Alphonsus beantwoord. Aan hunne zijde zag men de Broeders en Grootmeesters van de ridderorden van Spanje, de ridders van den Tempel en van den H. Joannes, in schitterend krijgsgewaad. De portugeesche infanterie, even hevig in den aanval als hardnekkig in het verduren van de vermoeienissen des oorlogs, was toegesneld onder den standaard van den infant Pedro, derden zoon van koning Sanchez. De koning van Arragon voerde de edelste geslachten benevens eene groote menigte slingeraars en voetknechten ten strijde. De aartsbisschop van Bordeaux, niet tevreden den koning van Navarra te hebben overgehaald om zijne geschillen met koning Alphonsus te vergeten, voerde zelf met Arnaud, abt van Citeaux, die reeds tot den aartsbisschoppelijken zetel van Narbonne verheven was, en den bisschop van Nantes een talrijk leger naar het kamp der Christenen. Onder de heeren van Frankrijk, die aan den heiligen kruistocht deelnamen, onderscheidde men den vicomte de Turenne, den graaf de la Marche, Hugo de la Ferté, trouwen wapenbroeder van Simon de Montfort. De aartsbisschop Rodriguez, die in het leger tegenwoordig was, schat het op honderd duizend man voetvolk en tien duizend ruiters; het leger der Sarraceenen was onvergelijkelijk veel talrijker, men telde er honderd vijftien duizend ruiters, terwijl het voetvolk ontelbaar was.

Om den goeden uitslag van eene worsteling, die over het lot van het Christendom ging beslissen, te verzekeren, voegde Innocentius bij de wapenen der dapperheid, die van het gebed en de goede werken, welke den hemel een heilig geweld aandoen. Op den dag dat het christen leger moest uittrekken had er te Rome eene algemeene processie plaats.

Doch reeds had de H. Maagd, patrones van Spanje, een genadig oog op haar volk geslagen en besloten het te beschermen. Ziehier wat wij aan den kroniekschrijver van dien tijd ontleenen.

Drie achtereenvolgende Zaterdagen verscheen zij aan een religieus, die met de zorg voor de kerk van Roc-Amadour belast was; zij hield een opgerold vaandel in de hand, en beval hem het uit haar naam aan den koning van Spanje, die de Sarraceenen ging bevechten, te brengen. Telken male verontschuldigde zich de koster: om zijne geringheid zou men geen geloof aan zijne woorden slaan. Toen beval zij hem de zending aan den prior op te dragen met het bevel den standerd niet te ontrollen

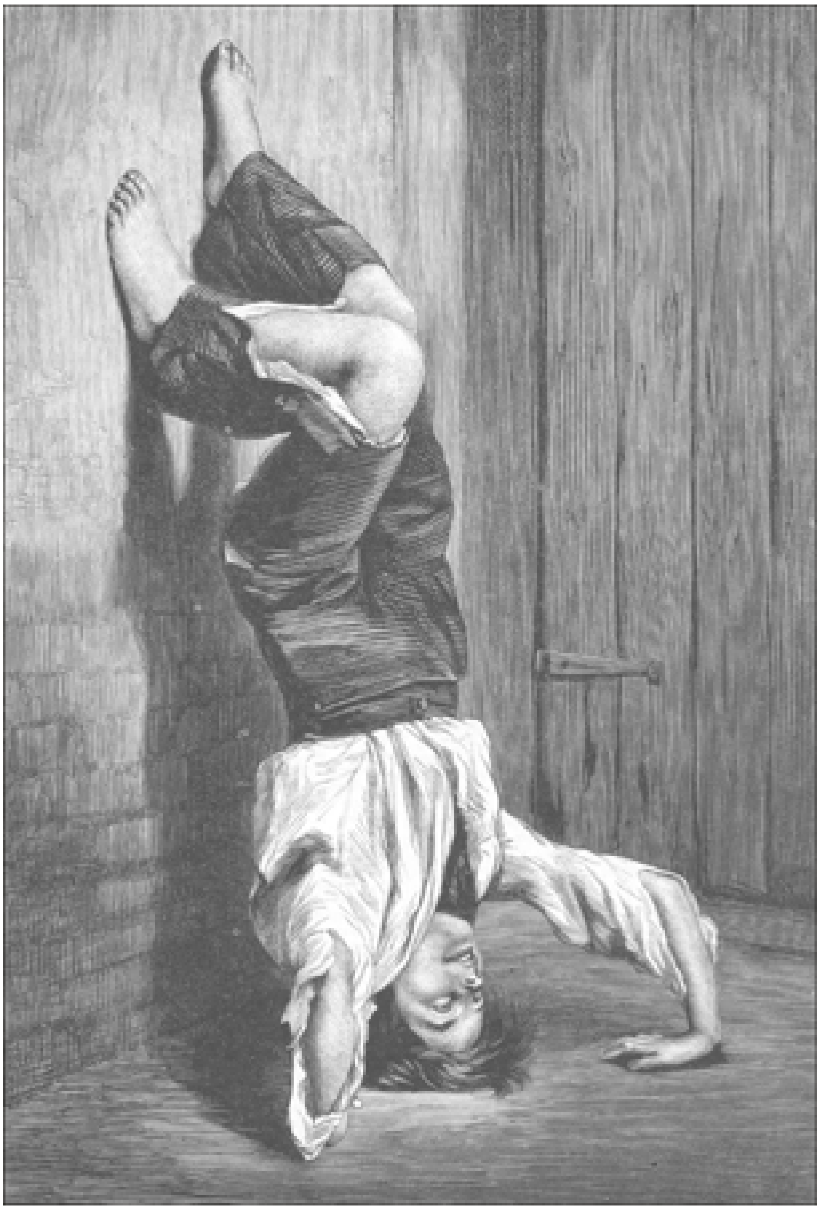

TWEEMAAL VOOR EEN DUBBELTJE.

DE HEILIGE CLARA, NAAR F.D.Y MARQUÉS

vóór den dag des gevechts, en dan alleen als de toestand van het christen leger hopeloos werd; daarna zou hij tot straf voor zijn tegenstand na drie dagen sterven.

De standaard droeg het beeld van de H. Maagd met het goddelijk Kind op den arm; aan hare voeten was het teeken dat de koning gewoonlijk op zijn eigen standerd voerde.

Den 21 Juni was het christenleger uit Toledo vertrokken en had zich aanstonds van de vestingen Magalon en Calatrava meester gemaakt. De vreemdelingen, hetzij uit ontevredenheid omdat Calatrava niet aan de plundering werd prijs gegeven, hetzij omdat zij tegen de vermoeienissen van een warmer klimaat niet bestand waren, trokken zich op een klein getal fransche ridders na, allen terug.

Midden in den nacht, die den 16^{en} Juli voorafging werd het christenleger uit den slaap gewekt met den kreet: ‘Staat op kinderen des Heeren.’ Aanstonds wordt het H. Misoffer opgedragen en toen die grootmoedige helden na eene rouwmoedige biecht, zich aan de tafel des Heeren met het Brood der Engelen gesterkt hadden schaarden zij zich vol geestdrift in slagorde: de Castilianen in het midden, de Arragoneezen ter linker-, de Navarreezen en nog overgeblevene Franschen ter rechterzijde, terwijl Rodriguez, de vrome aartsbisschop van Toledo, met de andere bisschoppen en Heeren van Castilië de achterhoede vormden. Zoo stond het leger in de vlakten van Toledo tegenover een veel sterkeren vijand aangevoerd door den emir Mohammed-Ben-Nassir. Zij waren gelegerd tegen een steilen berg van beide kanten door bosschen en stroomen verdedigd. Met zijn zwaard omgord en den Koran in de hand stond der Mooren vorst onder eene tent die zich door hare pracht van al de anderen onderscheidde. Vóór de tent stond de keurbende der infanterie, als een levend bolwerk in dichte drommen geschaard, terwijl een groote keten, die hen omsloot alle mogelijkheid tot vluchten moest benemen. Die ontzaglijke menigte was gedekt door de legermacht der Almohaden, verschrikkelijk door hun aantal en hunne omstuimigheid; de Beduïnen beschermden de flanken van het leger.

Bij het aanbreken van den dag geeft Alphonsus het teeken tot den aanval. Een orkaan van de bergen losgelaten stort zich niet met meer woede op de vlakten. De Mooren worden onder dien stortvloed verpletterd en zijn verplicht te wijken. Doch eene nieuwe versterking daagt op en op hunne beurt worden de aanvallers teruggeslagen en hunne voorhoede verpletterd; nieuwe benden snellen vooruit om de gevallenen te vervangen, ook dezen moeten voor de verschrikkelijke overmacht zwichten; de Tempeliers en de ridders van Calatrava zijn niet meer; de grond is met lijken overdekt en drinkt het bloed der dapperen. In dat schrikwekkend oogenblik roept de koning van Castilië uit: ‘Aartsbisschop laat ons hier beiden sterven!’ ‘Neen, mijn vorst,’ zoo luidde 't antwoord, ‘hier zult gij over uwe vijanden zegevieren. Snellen wij hun dan ter hulp die zich in 't grootste gevaar bevinden.’

Doch door den dapperen en tevens voorzichtigen Fernando Garcias teruggehouden, wacht de edele Alphonsus met de onversaagdheid van een leeuw de overwinning of den dood. Reeds is het middaguur geslagen en nog is de zege niet beslist. Alphonsus vereenigt de achterhoede, en vast besloten een beslissenden slag te slaan, stort hij zich aan de spits der ruiterij met onstuimigheid op den vijand. Naast het kruis van den Zaligmaker, dat door een kanunnik voor den aartsbisschop wordt uitgedragen, wappert de standaard van Onze lieve Vrouw van Roc-Amadour, onderpand van overwinning en glorie. Een der edelste en dapperste ridders had hem op bevel van

Alphonsus in het hevigst van den strijd ontrold. Op dit teeken buigen de krijgers eerbiedig de knieën. Verbitterd op het gezicht van dien standaard en de beeltenis van haar, die sterker is dan in slagorde geschaarde legers, doen de ongeloovigen eene hagelbui van pijlen en steenen op haar regenen. Buiten zich zelven van verontwaardiging werpt Alphonsus zich te midden der vijandelijke drommen en baant zich een doortocht met het staal. De Navarreezen, door hun koning aangevoerd, verbreken de keten, die het moorsche leger omsluit; een edel ridder, Nugnez de Zara was er eenige oogenblikken te voren met zijn paard overheen gesprongen.

De nederlaag is volkomen, de emir ziet zijne garde wijken, zijn oudsten zoon sneuvelen, zijn banier buit gemaakt; hij neemt de vlucht, gelukkig zijne schatten te kunnen redden, die achter het leger op kameelen geladen waren. De Mooren leden grootere verliezen in de vlucht dan in den strijd. Volgens Albéric bedroeg het aantal hunner gesneuvelden 100,000, terwijl de Christenen, hoewel zij in het begin ontzaglijke verliezen geleden hadden, na het ontvouwen van Maria's standaard nauwelijks dertig man verloren.

Eerst na zonsondergang namen de overwinnaars bezit van het vijandelijk kamp dat zoo uitgestrekt was, dat de Christenen er nauwelijks de helft van konden vullen. De buit was ontzaglijk: mondbehoeften in overvloed en een zoo groote hoeveelheid wapenen dat het hout der lansen en pijlen meer dan genoeg was om de legervuren gedurende twee dagen te onderhouden, zonder dat er zelfs de helft van verbrand werd.

De vrome Alphonsus zond de Alferez, voornaamste banier der Mooren, die alleen aan de keur der troepen werd toevertrouwd, naar Rome. En om de herinnering aan dien gedenkwaardigen dag te vereeuwigen stelde hij een feest in, dat jaarlijks op den 16^en^ Juli moest gevierd worden.

C. D'A.

De heilig-Sacramentsdag en de zieke.

Lezer, we zijn in Bretagne, in het door en door katholieke Bretagne, het land der Vendeeërs, der dappere en moedige strijders voor God en Koning. De Winter heeft reeds sedert eenige weken den strijd tegen de terugkeerende Lente opgegeven; overal juicht het jeugdige groen in zijn nieuw en frisch leven en, om de taal der H. Schrift te bezigen, het aardrijk heeft zich met bloemen getooid als eene bruid, die den bruidegom verwacht.

't Is Mei, de schoone maand met haar helderblauwen hemel en haar eerste boeketten van gouden regens en seringen; het zijn dagen, men zou zeggen uitsluitend voor vreugde en genoegen geschapen, en toch - die prachtige zon wierp hare liefelijke stralen ook op eene woning, waarin lijden huisde; die gouden regens en seringen wiegelden hunne geurige trossen langs het venster van een meisje, dat ging sterven in den eersten bloei der jaren! Zoo gaat het meermalen in het leven! Hoe dikwijls een schijn van geluk naast het verdriet! Hoe dikwijls dient een glimlach om een traan te verbergen.

Ik zou gewenscht hebben, dat om de woning van Marie, op wie de dood wachtte, de boomen treurig en bladerloos waren gebleven als in den Winter.... Mij dacht, dat die planten, welke haar bladerdos hadden hernomen, dat die bloemen, welke in de onmiddellijke nabijheid eener stervende ontloken, met een glimp van onoprechtheid, van huichelachtigheid waren overtogen.... Ik zag ze aan als die menschen, welke nog van hoop spreken, als er niets meer te hopen is.

Evenwel deed ik verkeerd, zulke gedachten in mij te koesteren en den Hemel zijne helderheid kwalijk te nemen, want hij strekte zich niet alleen uit over het huis, waarin lijden, vrees en tranen woonden; neen, hij schitterde over den geheelen omtrek, en daar waren er ook, die zich in 's hemels gunsten en gaven verheugden, die feest vierden.

Maar zoo zijn we maar al te vaak; wij zien, wij oordeelen alleen volgens de indrukken van het oogenblik, en dan worden we onbillijk, onrechtvaardig, egoïstisch.

Sedert eenige maanden had Marie hare kamer niet meer verlaten, waarin eene groote zwakheid haar gedurende het gure jaargetijde had gehouden. De kwaal had in den laatsten Herfst groote vorderingen gemaakt. Zij was begonnen te hoesten en nu kon men het bloed niet meer tegenhouden....., hare oogen glinsterden van een ongewoon vuur, er kwam een blosje op hare wangen, en zij sprak van feesten en pleiziertochtjes, van reizen en opschik, meer dan zij het ooit gedaan had.

Weet ge iets, dat meer door 't harte snijdt dan die plannen van zieken aan te hooren, als we weten en overtuigd zijn, dat de dood nabij is, om al die schoone vooruitzichten te verijdelen! De arme Marie had het vroolijke gelui der klokken gehoord, en hoe bleek en zwak ook, was zij naar het venster gegaan om de processie der Kruisdagen te zien voorbijtrekken.

In die plechtige omgangen vraagt de Kerk aan God den zegen over de vruchten der aarde. Marie, aan den weg gezeten, dien de processie zou volgen, scheen wel eene geknakte, kwijnende bloem, die ook haar deel van den zegen verlangde! De woning harer moeder lag buiten het dorp en tamelijk ver van de kerk af. De jonge maagd richtte hare oogen naar den kant, van waar de priesters en de geloovigen moesten komen. Ofschoon de lucht betrokken was en geen zonnestraal nog zijn weg tot de aarde had kunnen vinden, was het weêr toch zacht. De oude dienstmaagd, die tehuis moest blijven, omdat hare meesteres naar de kerk gegaan was, opende het raam en liet Marie op het kleine balkon plaats nemen om de processie te zien voorbijtrekken. Eene jasmijnplant, geslingerd door eene kamperfoelie en wilde-wijngaardranken, omlijstte op eene schilderachtige wijze het venster; dat groen en die frissche bloemen vormden een treffend contrast met het bleeke gelaat der zieke maagd. Zij was geheel oog voor de plechtigheid, die gevierd werd en schiep vermaak in 't schitteren van het zilveren kruis, in 't wapperen van de roodfluweelen vaan, nu tusschen een paar korenvelden, dan door het gebladerte van de boomen langs den weg, straks op den top eens heuvels, daarna weer in de laagte der dalen. Soms voerde haar de zachte voorjaarswind op zijne vleugelen den geur der haagdorens, de lofzangen der priesters en de stem der geloovigen toe. Weldra treffen de stemmen der zangers, tot nu toe tusschen de huizen van het dorp ingesloten, sterker haar oor; zij verstaat nu duidelijk de namen der Heiligen, die men aanroept.

Met gevouwen handen op de balie van het balkon leunende antwoordde Marie ook: ‘Ora pro nobis!’ Arm kind! zij dacht daarbij aan de velden harer moeder; en zij wenschte niet zoozeer voor haar een goeden oogst alswel voor de armen van het dorp: zij wist immers, dat hare moeder het voorbeeld volgde van Booz, en dat zij altoos haren maaiers aanbeval veel aren te laten liggen voor de armen, die geen land te bezaaien, geen oogst in te zamelen hadden.

Daar komt de landelijke processie het dorp uit: een boer, die gisteren nog het land bebouwde, draagt nu de gewijde banier; een opgeschoten knaap uitgedost met eene roode toga waarover een wit kleed, en met een breede sjerp omhangen, draagt en houdt voor aller oogen het kruis der parochie opgeheven; aan weerszijden van hem gaan twee jongetjes met flambouwen; dan komen de zangers van het koor, lof- en smeekliederen zingend; daarop volgen de kinderen der christelijke scholen met hunne geestelijke onderwijzers; de liefdezusters met de kleine meisjes, die aan hare zorgen zijn toevertrouwd; achter deze komen nog alleen de oude herder der gemeente en zijne beide kapelanen, omhangen met de rijk in gouddraad geborduurde stolen.

Eenige schreden achter den pastoor volgt eindelijk de geheele parochie: ieder huisgezin heeft er ten minste één vertegenwoordiger, die den Heer van hemel en aarde smeekt de akkers, ook die van zijne familie te zegenen. De grijsaards, die niet meer kunnen loopen, liggen geknield op den drempel hunner woning, laten aandachtig de kralen van hun rozenkrans door hunne stramme vingers glijden en buigen eerbiedig hun door arbeid en jaren vergrijsd hoofd voor de afbeelding van den heiligen patroon der parochie, die in levendige kleuren op de ontplooide banier is afgebeeld.

Marie kan, van het venster, waarbij zij neêrgeknield is, den geelachtigen grond van de dorpsstraat niet meer onderscheiden, die onder de opeengedrongen bonte menigte geheel is verdwenen; van boven af ziet zij slechts een levend mozaïek van kale en gladde kruinen, van met hooge mutsen of zwarte kappen bedekte hoofden, van zwarte, bruine en witte haartooisels; en toch heeft zij onder die bonte menigte hare moeder herkend. En toen men langs het venster voorbijtrok, hief dat hoofd zich op en een zachte glimlach werd der arme kranke maagd toegezonden; eene onschuldige verstrooidheid, welke den goeden God even lief zal zijn geweest als het vurigste gebed.

Weldra weerklinken de stemmen der zangers niet meer zoo luid; Marie ziet van haar venster de roode banier niet meer wapperen; de weg is weer vrij, maar in het zand ziet men honderden en nog eens honderden voetstappen der geloovigen ingedrukt, de processie is buiten het dorp het veld ingegaan. Alvorens naar de kerk terug te keeren, trekt zij over andere akkers, door andere boomgaarden der parochie; zij blijft nog bidden en zegeningen afsmeeken; en dan na de H. Mis zal men den veldarbeid gaan hervatten, want de Kruisdagen zijn geen rust-, maar bededagen.

De Kerk heeft gewild, dat de landbouwer, die God smeekt zijnen akker te zegenen, ook terstond met geloof en hoop aan 't werk zou gaan om hem te bebouwen. Is de grond hard van droogte, als hij van de processie terugkeert verwacht de vrome landman reeds een malschen regen; heeft integendeel te veel regen de voren met water gevuld, hij meent reeds de wolken te zien breken en een warme zonnestraal zijn weldadigen invloed op zijne velden te zien uitoefenen.

Met zulke gedachten hield evenwel Marie's moeder zich nu niet bezig. Hare dochter.... haar lieve dochter, haar eenig kind, o, mocht de goede hemelvader dat zegenen en geneze!

De geneesheeren hadden gezegd: ‘geen hoop meer!....’ maar de teederminnende harten willen de wetenschap niet gelooven, als zij ongeluk spelt en Marie's moeder herhaalde dikwijls: ‘Ik zal hopen tegen alle hoop in. Sedert wanneer hebben de menschen de geheimen Gods doorgrond? Sedert wanneer weten zij, wat ieder onzer moet overkomen? Marie zal leven tegen hunne uitspraak in....’ Arme moeder!

Châteaubriand, de groote fransche schrijver, zegt als hij over de Kruisdagen spreekt: ‘En tegen den avond, als men gebeden en gewerkt heeft, is het geloof en de hoop zoo levend, dat men zich verbeeldt overal het koren te hooren ontkiemen in den grond en de planten te hooren groeien en ontluiken; onbekende stemmen gaan op uit de stilte der bosschen als het koor der engelen, de beschermers der velden, wier bijstand men heeft ingeroepen.’

En de moeder van de kwijnende Marie, die met geloof en hoop had gebeden, meende ook eene dier geheimzinnige stemmen te hooren, welke steeds tot haar sprak: ‘Gij hebt voor uwe dochter gebeden, gij zult verhoord worden.’ Toen zij uit de kerk tehuis kwam, zag zij dat hare dochter haar ontbijt dicht bij het venster had doen gereed zetten, waarin de zon hare stralen, getemperd door het groen der jasmijnen en kamperfoelie, naar binnen wierp. In de liefelijke warmte eener Lentezon zich te koesteren is waarlijk een genot; het zijn dan ook de bloemen niet alleen, die er van genieten en zich er in verheugen; Marie gevoelde er ook den zoeten invloed van, en een glimlach speelde om de lippen van de gelukkige moeder en tranen van vreugde stonden haar in de oogen, toen zij zag, dat hare dochter er eenige kracht uit scheen te putten.

‘Gij hebt mooi weer gehad,’ zei het jonge meisje tot hare moeder; ‘ik was bang, dat er nog regen zou zijn gekomen.’

‘O mijn kind! iedereen bad zóó vurig om warmte en een weinig zonneschijn, dat God ons zulks niet kon weigeren!’

‘Gij gelooft dus, dat onze gebeden altijd verhoord worden?’

‘Er zijn er, die met zooveel vuur worden uitgestort, dat zij door de wolken dringen. Er zijn er, die God bijna geweld aandoen.’

‘Als ik voor u bid, moeder, is mijn gebed van dien aard.’

‘Toen ik daar zoo sprak, dacht ik aan de gebeden, welke ik voor u tot God, tot de H. Maagd en tot alle Heiligen richt, opdat gij weer gezond moogt worden.’

‘Ik gevoel mij reeds veel beter, lieve moeder. Gij zijt dus verhoord geworden!’

Met deze woorden stak de arme zieke hare vermagerde hand de moeder toe, die er een heeten kus op drukte.

‘Uwe hand gloeit; hebt ge de koorts, kindlief?’

‘Neen, neen, moeder! Die lieve, heerlijke zon, welke gedurende de de processie achter die donkergrijze wolken te voorschijn kwam, heeft mij zoo warm gemaakt. Ik zeg het nog eens, moederlief, ik gevoel mij veel beter; en bij de volgende processie, op den H. Sacramentsdag, zult gij niet alleen gaan; ik zal aan uwe zijde wezen.... Ik wil een prachtig rustaltaar laten opslaan, en onder de benedictie zal ik met de andere meisjes meêzingen. Zie, moeder, daar is een lofzang, welken ik op muziek heb gezet en die ik mijne jonge vriendinnen zal leeren.

Met deze woorden stond Marie op, ging naar de piano, opende ze, ontlokte er eenige klaagtonen aan en.... viel in bezwijming tegen den rug van haar fauteuil.

‘Barmhartige God, ontferm U onzer!’ riep de arme moeder jammerend uit. ‘Wee mij, dat ik mij zoozeer aan de hoop overgaf, toen ik haar in den geest reeds bij de processie van H.-Sacramentsdag tegenwoordig zag!

‘Maar mevrouw, van nu tot dien dag zijn nog vele dagen,’ zeî de oude dienstmaagd.

‘Nu de ziekte reeds zulk eene hoogte bij haar heeft bereikt, kan zij haar in eene maand, in zes weken tot het uiterste brengen. God, mijn God! Gij, tot wien ik zooveel heb gebeden, Gij alleen kunt mijn kind redden.’

‘Daar opent ze de oogen alweer, Mevrouw, maak u niet zoo ongerust, gij weet wel, dat die aanvallen van zwakte spoedig voorbijgaan.’

‘Ja, ja, lieve moeder; Anna heeft gelijk: het heeft niets te beteekenen,’ zeî Marie. ‘Ook zonder de middelen, die gij mij hebt toegediend, zou ik dadelijk weer tot mij zelve zijn gekomen; ik zal alleen wat te lang aan het venster gezeten hebben. Om de processie te zien ben ik van ochtend wat vroeger dan gewoonlijk opgestaan; 't is niets dan vermoeidheid; ik zeg u nog eens, dat ik op H. Sacramentsdag met u ter processie gaan en dat ik ook meêzingen zal.’

‘Kindlief, spreek nu niet meer en rust wat uit.’

‘Hopen en plannen maken, moeder, doet mij meer goed dan rusten. Ik zal weldra genezen zijn, en dan zult ge zien, hoe ik mij schadeloos zal stellen voor den langen tijd, dien ik in mijne kamer heb moeten doorbrengen.’

Al die woorden waren als dolksteken, welke het hart van mevrouw d'Harville doorboorden; zij wist immers ook wel, dat het een gewoon verschijnsel is bij zulke zieken plannen in 't verschiet te maken en van een schoone toekomst te droomen! Maar hoeveel zij ook leed onder die inbeeldingen harer dochter, zij moedigde ze toch aan: het zou ook zoo wreed zijn geweest den schijn aan te nemen, alsof men er niet in deelde. En dan, wie kan het weten?.... Maken teringlijders zich illusies, doen moeders niet dikwerf hetzelfde?

Het Pinksterfeest was voorbij; de seringen, de gouden regens, de sneeuwballen bloeiden niet meer. Nu komen de rozen en het hoogfeest van het Allerheiligste Sacrament! En Marie, met haar was 't nog steeds hetzelfde. Een geneesheer had haar gezegd: ‘zij zal sterven met de Meibloemen.’

Juni had de zijne al geschonken, en zij was nog in leven.

‘Moeder, overmorgen is het een hooge feestdag; de kerk zal wel fraai met groen en bloemen zijn versierd; het orgel zal zijn heerlijkste tonen laten hooren. Ik wensch op dien Schoonen dag te communiceeren; ik wil mij sterken voor den plechtigen dag...’

‘Mijn dierbaar kind, ik keur uwe vrome gedachte van harte goed. Ik zal met u gaan, en wij zullen samen bidden.’

‘Ja moeder, doe zulks; ik zal uw geluk van Jezus afsmeeken.’

‘Mijn geluk is uwe gezondheid!’

‘Dan zal ik genezen.’

‘En ik zal gelukkig zijn.’

‘Lieve moeder, ga dan als 't u belieft den pastoor spreken en verzoek zijn eerw. hier te komen.... Zie, dat jaagt mij geen schrik of vrees aan: hij spreekt van den dood zoowel als van het leven. Toen ik veel leed en wenschte te sterven, zeide hij tot mij: ‘Schep moed, denk aan uwe moeder!’ En als ik voor den dood terugschrikte, sprak hij: ‘Houd goeden moed, denk aan de engelen, die u als eene zuster wachten.’

(*Slot volgt.*)

Een merkwaardig man.

De beknopte levensschets van een man, die onder de oudheidvorschers van vroeger en later tijd door zijn volhardende wilskracht en de grootheid zijner ondernemingen een waardige plaats inneemt, zal onzen lezers voorzeker aangenaam, voor velen zelfs zeer nuttig wezen. Dr. Heinrich Schliemann, de vermoedelijke ontdekker der ruïnen van het oude Troje is ons niet geheel en al vreemd, en Nederland heeft wel eenig recht om met trots op hem te wijzen. 't Was in Amsterdam dat de kiem werd ontwikkeld van zijn ontluikende vermaardheid, 't was dáár dat hij met ongekende inspanning en volharding den grondslag legde van de kennis en de middelen, die hem in staat zouden stellen eens den droom zijns levens te verwezenlijken, en 't is ook vooral dáár, dat de getuigen van zijn rustelooze werkzaamheid, de hartelijkste deelneming zullen gevoelen in 't geluk, dat zijn streven bekroond heeft.

Een arme winkelier te Kalkhorst, een dorp in Mecklenburg-Schwerin, was Schliemann's vader. In zijn prilste jeugd hoorde de knaap uit 's vaders mond verhalen over de homerische helden, die hem zoozeer in geestdrift ontvlamden, dat zij over geheel zijn volgend leven beslisten. Weldra had hij geen vuriger wensch dan grieksch te leeren, om de werken van den onovertroffen zanger in de oorspronkelijke taal te kunnen lezen, en daarmede ging natuurlijk het verlangen gepaard om de schouwplaats der bezongen heldendaden te bezoeken.

Verscheiden jaren verbleef Schliemann als leerling bij een winkelier, begaf zich later naar Hamburg en nam dienst op een schip, dat op Zuid-Amerika voer. In December 1841 leed het vaartuig schipbreuk aan de kust van het eiland Texel en Schliemann mocht zich gelukkig achten, dat hij door bemiddeling van een scheepsmakelaar te Amsterdam als kantoorknecht bij den heer F.C. Quien geplaatst werd, waar hij een salaris van acht gulden per week verdiende.

Niettegenstaande zijn bezigheden alle aantrekkelijkheid misten, bevielen zij hem zeer goed, daar zij hem tijd overlieten om aan zijn verwaarloosde opvoeding te denken. Hij legde zich vooreerst op de schrijfkunst toe, en als hij zich daarin eenige vaardigheid had verworven, wijdde hij al zijn ijver en de helft van zijn inkomen aan de studie der moderne talen.

Op een zolderkamertje, zonder ander vuur dan de vlam zijner lamp, sleet Schliemann de koude winternachten met zijn dorre letteroefeningen.

Met een verbazingwekkende vlijt leerde hij in een half jaar engelsch, in een daaropvolgend half jaar fiansch; daarna hollandsch, spaansch, italiaansch, purtugeesch, en dat alles met een zoo onbegrijpelijke vlugheid, dat hij in zes weken iedere taal vlot kon spreken en schrijven. Deze talenkennis bezorgde hem een betrekking als correspondent van het huis Schröder en C^{o}. te Amsterdam met een jaarwedde van duizend gulden.

Nu leerde Schliemann russisch, zonder leermeester en met zeer beperkte hulpmiddelen. Men verzekert dat hij te Amsterdam tevergeefs naar een onderwijzer in deze taal rondzag. Niemand kon hem in de grondbeginselen van het russisch inwijden. Dit ernstig beletsel deed Schliemann met terugschrikken. Een oude grammaire, die zich op een boekenstal bevond, viel hem gelukkigerwijze in het oog, bij kocht ze en waakte weder zijn nachten door om zich de geheimen der slavische

taal te ontsluiten. 't Is ongelooflijk - binnen zes weken kon hij zijn eersten russischen brief schrijven en zich gemakkelijk met Russen onderhouden.

In het begin van 1846 zond bovengenoemd handelshuis hem als agent naar St.-Petersburg waar hij eenigen tijd later voor eigen rekening een huis oprichtte. De uitgebreide zaken welke hij daar dreef gaven hem eerst in 1854 de gelegenheid om het zweedsch en poolsch aan te leeren. Twee jaren later leerde hij in den tijd van drie maanden de oud- en nieuw-grieksche taal; hij legde zich hierop eerst toe, nadat hij een zekeren welstand bereikt had, uit vrees, dat haar schoonheid hem te zeer zou betooveren en van zijn zaken vervreemden. Gedurende twee jaren wijdde hij zich geheel aan de oud-grieksche literatuur en las verscheiden malen de Ilias en de Odyssea, welke hij bijna van buiten kende. Van het jaar 1858 tot 1866 deed hij reizen door geheel de wereld, waarbij hij niet alleen een schat van ondervinding maar ook nieuwe taalkennis opdeed. Daarna vestigde hij zich te Parijs en leeft sinds dien tijd uitsluitend voor de wetenschap, in 't bijzonder voor dien tak der archeologie, die met de homerische literatuur in verband staat. Sedert hij twee jaren geleden, met een Atheensche in het huwelijk is getreden, brengt hij het grootste gedeelte des jaars in de beroemde hoofdstad van Griekenand door.

Schliemann heeft den droom en de wenschen zijner jeugd in de volste mate verwezenlijkt gezien; hij heeft iedere plaats bezocht, die met Homerus in eenige betrekking staat; hij heeft ze niet alleen bezocht maar tot een voorwerp zijner navorschende studie gemaakt. Dat zijn ondernemende geest hierin voor niets terugdeinsde, bewijst het waarlijk reusachtige plan, om met eigen hulpmiddelen het oude Ilium uit den grond op te delven.

EEN DOORN IN DEN VOET.

Schliemann trachtte tevergeefs alle regeeringen op de rij af voor zijn lievelingsdenkbeeld te winnen; hij trotseerde deze teleurstelling, en welke enorme sommen en welke geweldige inspanning van lichaam en geest het ook vordert zulk een onderneming op eigen hand te leiden en door te voeren, niets heeft hem daarvan kunnen weêrhouden. Dit alleen is genoeg om hem een eervolle plaats onder de oudheidvorschers te verzekeren. Te meer kan hij hierop aanspraak maken, daar zijne onderneming naar allen schijn met een gunstigen uitslag bekroond is. Wien de oude homerische heldentijd slechts eenige belangstelling kan inboezemen, zal met groote vreugde Schliemann's berichten: ‘Op den berg Hisarlik’ gelezen hebben, die in April 1870 en sedert October van het vorig jaar in de *Augsburger Allgemeine Zeitung* verschenen. Volgens een der laatste berichten in hetzelfde blad en een bijgaand artikel van den heer G.P. Heller van Kleinheubach, lijdt het geen twijfel meer of Schliemann heeft de plaats waar 't oude Troje stond gevonden. Dat is voor den volhardenden, van geestdrift blakenden vorscher de schoonste belooning.

Met recht mag men den schoonen lof hier uitspreken: Mannen als Schliemann, die onbaatzuchtige idealen nastreven, belangeloos leven voor een wetenschap, welke

nog goud noch waardigheden afwerpt, zijn in onze dagen een zeldzaamheid, en verdienen daarom aller achting en bewondering.

[Nummer 46]

De wonderdaden van een paard.
Door J. van den Bosch.

Eervol was 't vroeger een ezel te heeten, zóó zelfs dat Homerus zijn held Ajax en Jacob zijn zoon Isachar bij dit dier vergeleek.

Maar kom nu eens kijken.... Uit is 't met hun grootheid, 't is gedaan met der ezelen glorie!

Zal 't met de eer der paarden denzelfden weg opgaan?.... Gevierd door kunst en poëzie waren eertijds een Bucephalus, een Pegasus, 't paard der vier Heemskinderen, 't ros van den ridder Bayard en zoovele andere roemrijke vertegenwoordigers van het paardengeslacht. Koning Richard III bood zelfs een gansch koninkrijk voor een paard.... En nu.... Doch neen, wij willen niemand akelig om 't hart maken door over paardenbiefstuk, paardencoteletten en dergelijke voor 't edelste der dieren vernederende zaken te spreken.

Bij de beeltenis van 't paard, dat op de achterzijde van dit nommer voorkomt, past een paardengeschiedenis, en terugkeerend tot de tijden der poëzie en der legende willen wij een der wondervolste bladzijden uit het paardenleven opslaan en van Nachbar verhalen, den trouwen en wondervollen klepper der vorstinne Libyssa.

't Was feest in 't stadje Budectz, toenmaals de vorstelijke residentie der groot hertogen van Bohemen.

En voorzeker, 't boheemsche volk had reden tot feestvreugde.... Reeds sinds geruimen tijd zocht het tevergeefs, na 't overlijden van zijn laatsten souverein Cracus II, een persoon aan wien 't bestuur van 't land kon worden toevertrouwd.

Cracus II namelijk had geen andere kinderen nagelaten dan drie meisjes.

Van deze waren de twee oudste dolle liefhebsters van magie, astrologie, zwarte kunst en 'k weet niet van wat al meer hooggeleerde wetenschappen. In 't jaar 720 onzer jaartelling echter was 't een algemeen princiep, dat jonge jufvrouwen, die al te geleerd willen wezen, evenmin in staat zijn om den schepter als om de keukengereedschappen te hanteeren, zoodoende kwamen de oudste dochters van Cracus voor de troonsopvolging geenszins in aanmerking. - Libyssa, de laatste van het drietal, had bij vele goede eigenschappen van geest en hart, één gebrek, namelijk van nog te jong te zijn. Dat gebrek intusschen verbeterde met den tijd, terwijl bovendien, toen zij achttien jaren telde, er een voorval plaats had dat niemand omtrent hare keuze als vorstin meer deed weifelen.

Op zekeren keer namelijk dat zij omgeven van haar gevolg ter jacht wilde gaan, komt er een allerliefst paardje aangerend, glinsterend wit als sneeuw, met pooten zoo vlug en fijn als kristallen pijlen, met een hals en borst zooals men er nog geen gezien had.

Waar het dier van daan kwam, waagde zelfs niemand te gissen, maar dat het geboren scheen om slechts een vorst of een vorstinne te dragen, was een ieder duidelijk.

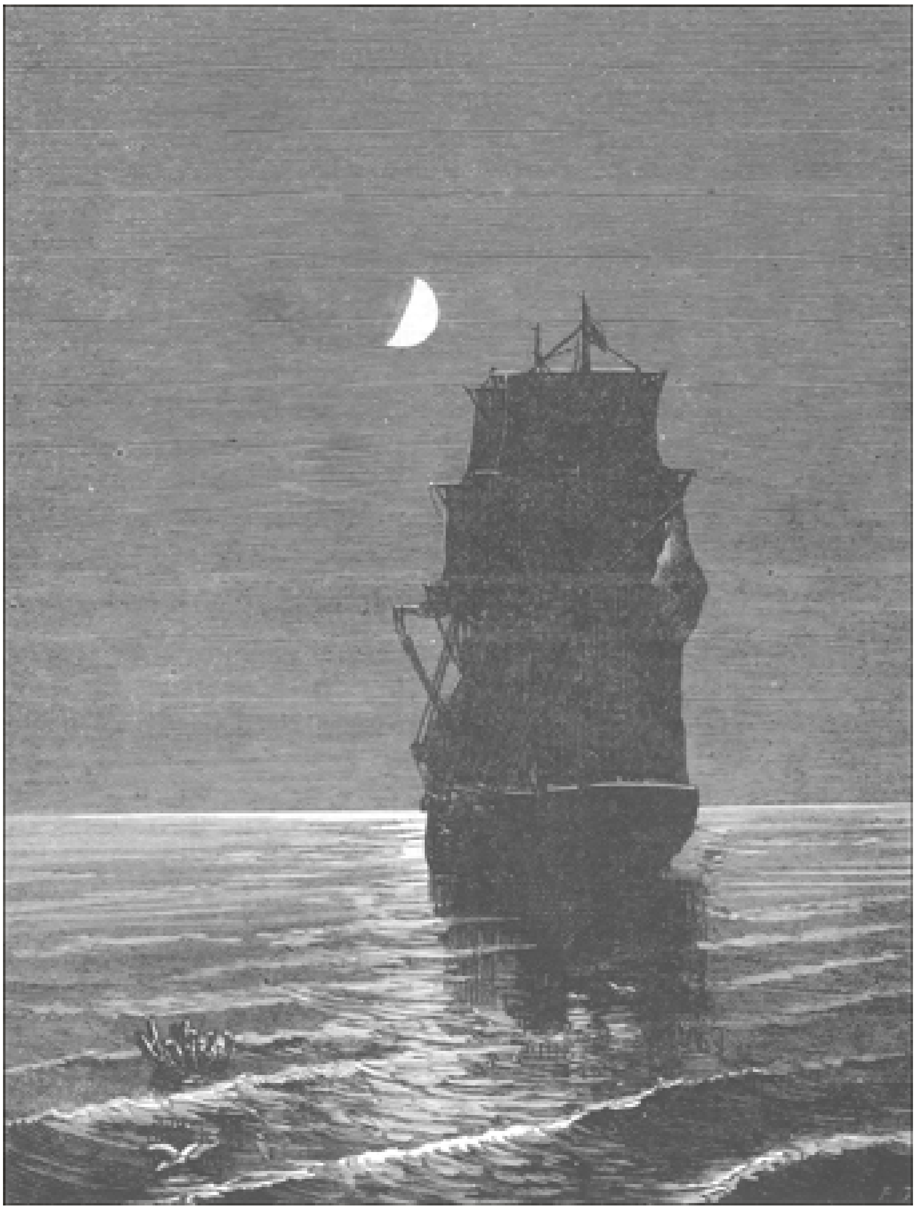

MAANLICHT OP ZEE.

Men begrijpt dus dat vele der aanwezigen een bijzondere liefde toonden, om 't heilspellende dier zoo eens eventjes met de hand over den kop te strijken, ja, dat de meeste van de heeren en dames er belang in stelden om den onverwachten gastvriend op eenige korreltjes haver, boheemsche bonbons, suikergoed enz. e mogen onthalen.

Maar 't paardje wilde van al hun vriendschapsbetoon volstrekt niets weten. Stak iemand er zelfs maar de hand naar uit, dan wist het met een allerbevalligste lenigheid van leden in een wip te zwenken en.... weg was het.

Doch bij Libyssa stilstaand boog 't als vol eerbied voor haar de knie, en, toen de vorstin met een kleinen sprong zich op zijn rug had nedergezet, hinnikte en brieschte 't van vreugde, ja, vóór iemand nog één, twee, drie kon tellen, vloog 't als een pijl uit den boog in 't naburig woud tusschen de boomen.

's Avonds thuis terugkeerend, streelde Libyssa haren vriendelijken klepper, die niet het minste blijk van vermoeienis gaf, want nauwelijks was hem deze liefkoozeude belooning te beurt gevallen of in galop tot verbazing van al de aanwezigen ging hij er weder van door, zonder dat iemand er eenige hoogte van kon krijgen waarheen 't wonderbare dier was gestoven of gevlogen.

Daags daarna tegen den tijd dat Libyssa gewoonlijk uitging, was 't paard weêr op zijn post; elken morgen kwam het terug en elken avond verdween het weder.

Vooronderstellend, dat het dier niet verre van Budectz kon wonen, gaf Libyssa het den naam von ‘Nachbar’ dat is ‘nabuur.’

Dat het zonderlinge voorrecht, 't welk Libyssa van 't wonderbare paardje genoot, op al de inwoners der residentie een bijzonderen indruk maakte, laat zich begrijpen. De vorstin, die om haar voortreffelijke eigenschappen reeds zoozeer werd geacht, steeg door 't gebeurde nog hooger bij allen in eer en aanzien, en 't gevolg van dit alles was, dat de hoofden des adels op aandrang van 't volk zich aan de voeten van Libyssa wierpen, om haar den schepter haars vaders aan te bieden.

Libyssa nu bewilligde in dit verzoek der edelen en nam de regeering des lands op zich.

Te midden der feesten, die ter eere der nieuw gekozen vorstin in de residentie Budectz gevierd werden, verzuimde Libyssa niet hare kinderlijke hulde aan de asch haars vaders te brengen. Op den trouwen Nachbar gezeten werd zij overal op den weg met de levendigste blijken van geestdrift door de menigte begroet.

Doch terwijl de vorstin niet verre van den grafheuvel van Cracus gedurende eenige oogenblikken door een paadje reed, waar zij wegens de engte van den weg niet door haar gevolg kon worden omgeven, sprong eensklaps uit een rotsachtige holte een woesteling te voorschijn, die met ontblooten dolk het hart der vorstin dreigde te doorboren.

Hoezeer ook in in 't eerst ontsteld toen haar het dreigend wapen voor de oogen flikkerde, wierp Libyssa echter den moordenaar zulk een fieren en ontzag inboezemenden blik toe, dat deze voor een oogenblik geheel onthutst de misdadige hand terugtrok.

Beschaamd over zijn onwillekeurig aarzelen en wankelmoedigheid, poogde hij zich te vermannen en stiet met den dolk toe.... Doch zijn hand siddert.... het slecht gerichte wapen glijdt langs de plooien van de tunica der vorstin en zonder eenig letsel te veroorzaken, doorvlijmt het de lenden van haar trouwen klepper. Brieschend van pijn steigert het paard en zijn vlekkeloos wit kleurt het uit de wonde gutsende bloedrood.

Dit alles geschiedde in slechts weinige oogenblikken vóór nog iemand van 't gevolg den tijd had gehad zijn vorstin ter hulp te snellen. Van de eerste ontsteltenis bekomen, maakten eenigen zich terstond van den misdadiger meester, en men bevond dat hij een halve waanzinnige was, die geen ander motief voor zijn boos opzet wist aan te geven, dan dat hij zich wilde wreken op de dochter van den overleden vorst, door wien hij meende eenmaal onrechtvaardig behandeld te zijn.

Het verontwaardigde volk stond op 't punt op de vreeselijkste wijze den misdadiger te rechten, terwijl het de lucht van duizenden wraakkreten deed weergalmen.

Toen de ellendeling echter zich voor de voeten der hertogin nederwierp, strekte deze de hand naar hem uit ten teeken dat zij hem vergaf, en hare eerste daad, die zij als vorstin verrichte, was een daad van edelmoedigheid.

Libyssa intusschen behield te midden der ontstane verwarring een bewonderenswaardige kalmte. Zij riep haar gevolg bij elkander, sprak hun moed in, en poogde zelfs het paard bij den toom te nemen om naar Budectz terug te rijden; doch 't arme dier scheen zooveel te lijden, dat het bijna niets scheen te bespeuren van al de liefkoozingen zijner meesteres, en niet in staat was om eenige schreden voorwaarts te doen. Toch scheen het al zijn krachten te verzamelen en zulks te beproeven, doch schuimbekkend viel het reeds na den eersten stap ter aarde neder. Afgemat en uitgeput door 't bloedverlies boog het den kop en als ware 't levenloos strekte 't de stramme leden neder.

De vorstin boog zich medelijdend over haar trouwen klepper en begon te weenen gelijk een kind.

Toen drong een jongeling door de menigte, die naar zijn uiterlijk te oordeelen landman scheen te zijn en naderde het zieltogende paard.

Bij zijn optreden scheen een straal van hoop op het gelaat der vorstin te glinsteren, zij bloosde over hare kinderlijke zwakheid en het zelfbewustzijn harer waardigheid begon te herleven.

‘Laat dezen man begaan,’ riep zij, toen men den jongeling wilde verwijderen, ‘’t is wellicht de Berggeest, die hem ons zendt.’

De landman betastte en onderzocht gedurende eenige oogenblikken de diepe wonde, welke door den dolk des moordenaars in de lenden van 't paard was toegebracht, en de wijze waarop hij het dier wist te behandelen had dan ook weldra ten gevolge dat Nachbar van lieverlede bijkwam, de oogleden opende, en een dankbaren blik op den jongeling scheen te werpen.

Terwijl een der heeren uit het gevolg van Libyssa van een schoon bruin paard afsteeg, om er zijn vorstin op te doen plaats nemen, richtte zich de jongeling tot haar en gaf Libyssa te kennen dat de wonde van Nachbar geenszins gevaarlijk was.

Libyssa luisterde met opmerkzaamheid toe; zij, aan wie alle onderdanig waren, scheen zelve voor den jongeling een zeker ontzag en eerbied te koesteren; 't was alsof zij er behagen in schepte hare minderheid te erkennen tegenover den jongen man, die in weerwil van zijn eenvoudig uiterlijk toch meer dan zij bleek te vermogen.

De onbekende voerde het paard bij den toom tot aan de poorten van 't paleis en verdween vervolgens in allerijl zonder in 't minste acht te slaan noch op de dankbetuigingen der vorstin noch op die der menigte.

Later verscheen hij nog herhaaldelijk aan het paleis, een soort van balsem medebrengend, die na verloop van enkele weken de wonde van Nachbar geheel en al deed genezen.

Een maand na dit voorval hervatte het geheimzinnig paard zijn zonderlinge levenstaak van vroeger en 't geen gebeurd was scheen weldra geheel en al aan 't hof van Budectz vergeten.

II,

Weldadig en zonder door eenige wolken beneveld te worden schitterde het begin der regeering van Libyssa.

De Bohemers verheugden er zich over, een zoo verstandige en edelmoedige vorstin te bezitten; en zij bewonderden vooral den zachten en toch tevens zoo krachtigen geest, die uit al haar doen en laten straalde.

Inderdaad, in Libyssa schenen twee verschillende naturen vereenigd: de zedigheid namelijk der jonge maagd en de kracht der heldin; ja, de buitengewone wijze, waarop

zij de meest innemende zachtzinnigheid van karakter met de onverzettelijkste sterkte van geest wist te paren, deed menigeen 't bijgeloovig denkbeeld aankleven dat de ziel van den groothertog tot 't leven was wedergekeerd en zich met 't hart zijner kleindochter had vereenigd om zijn volk gelukkig te doen wezen.

Kortom, Libyssa regeerde de Bohemers op voortreffelijke wijze en er ging geen dag voorbij of zij gaf hiervan de schitterendste blijken.

't Is op haar voorbeeld dat de vorsten de gewoonte aannamen om hun beeltenis op de munt te laten griffen.

Toen de kunstenaar, die met het model hiervan was belast, haar het plan van zijn werk vertoonde, sprak zij:

'Zeker, dat hebt ge goed gedaan. Schepter en diadeem passen goed bij 't beeld van hen, wier roeping het is te regeeren. Maar toch ééne zaak hebt ge vergeten, mijne roeping namelijk als vrouw. Wat ook de levenstaak eener vrouw moge wezen, de huiselijke plichten en nederige werkzaamheden waarvoor zij geboren is, mag zij nooit over 't hoofd zien, ook van haar geldt het eenigermate dat zij sterk is dewijl zij zwak, dewijl zij eene vrouw is.'

Zoo sprak zij, en om in den hoogen stand dien zij bekleedde, een voorbeeld van nederigheid en waardeering van de huiselijke plichten der vrouw te stellen, beval zij den schepter in een spinrokken te veranderen.

(*Wordt vervolgd.*)

Onze gravuren.

Een eenvoudig, verheven natuurtooneel, door weinig andere in stille pracht overtroffen, ontvouwt zich voor hem, die te midden der kalme zee, op het verdek van het even kalm liggend vaartuig, de weldra dagende morgenschemering verbeidt.

Men hoore hen verhalen, die zulk een schouwspel mochten genieten; zij zullen bekennen, dat het hun moeielijk, zoo niet onmogelijk is de gewaarwordingen terug te geven, die zij alsdan ondervonden.

In 't vroege, zeer vroege morgenuur, eer nog de dageraad is aangebroken, terwijl de maan haar zilveren glansen spreidt en alles rust ademt, het spel der golven gade te slaan en aan te hooren, en tevens in het golvenspel der phantasie en der gewaarwordingen als medegesleept te zijn, is eene van die oogenblikken, welke de lasten en ontberingen der reis gansch en al doen vergeten. Aan den horizon rijzen blanke gestalten op, om aanstonds weder te verdwijnen in bergen van blank schuim, dat op de toppen der baren zweeft.

Alom heerscht eenvoud, kalmte, majesteit.

De gansche natuur spreekt dan als 't ware haar morgengebed en zingt een verheven danklied, een plechtig choraal; en de beschouwer, hij staat daar en luistert en wordt als een klein kind, dat men heeft medegenomen naar den tempel, bij een plechtig feestgetij. Hij gevoelt alsdan met verrukking en verbazing dat de wereld oneindig rijker is en meer in zich omvat, dan hij ooit heeft kunnen denken. En het hart heeft een voorgevoel, dat, buiten het zichtbare, in het wezenlijk oneindige, onnoemelijke, een niet te begrijpen rijkdom en zaligheid den sterveling wacht.

De gravure op pag. 364 geeft eene trouwe afbeelding van een blinden bedelaar, zooals men ze in de spaansche steden aantreft, begeleid door een medelijdenden knaap, terwijl zij luide bidden en de kralen van hun

rozenkrans langs de magere vingeren laten glijden of wel, wanneer zij de aandacht der voorbijgangers willen trekken, de een of andere strophe van een klagend lied doen hooren, b.v.

> Senoras y caballeros
> que por la calle pasais,
> una limosnita al ciego
> que no lo puede ganar....

‘Heeren en dames, die langs de straat wandelt, eene aalmoes voor den blinde, die zijn brood niet kan verdienen....’

Volgens de opmerking van hen, die Spanje bereisd hebben, verloochent zich de spaansche deftigheid zelfs niet bij den bedelaar, die den penning, hem met een gebaar, dat eerbied voor de armoede getuigt, aangeboden, ontvangt met het air van een ‘grande’ en zulk eene waardigheid en edelen zwier bij zijne houding in acht neemt, dat men die zelfs bij hovelingen niet anders zou verwachten.

In onze dagen van zoogenaamde philanthropie en bedekte ellende behoort het helaas! niet tot de zeldzaamheden, dat zij, die naar den schijn tot de gegoede klasse moeten gerekend worden, in het uiterste gebrek verkeeren, dat zulke ‘heeren en dames’ honger lijden. Te trotsch om een beroep te doen op de weldadigheid en hun eigenlijken staat kenbaar te maken, worden zij door de ellenlange vertoogen en artikelen over philanthropie en humaniteit, die zij dagelijks te hooren en te zien kunnen krijgen, weinig gebaat. Zij zouden hulp en redding uit zulk een op den duur toch onhoudbaren toestand kunnen bekomen, indien zij zich tot de rechte bron wendden, indien zij tot de christelijke liefdadigheid hun toevlucht wilden nemen. Maar deze zou hun tevens de vermaning laten hooren, dat zij zich op de vervulling hunner plichten moeten toeleggen en hun verwaandheid en verkeerde theorieën daarvoor ter zij zetten, dat zij van het overtollige moeten afzien en zich slechts tot het noodige bepalen; maar daartoe staan zij te hoog, die dwazen!

En zulke dwazen, wie heeft ze niet soms aangetroffen, wanneer de ellende hen eindelijk dwong den bijstand van den natuurgenoot aan te nemen.

Van uitputting, van honger en koude schier bezweken, doch nog getooid in de overblijfselen van het gewaad dat haar eens deed schitteren, heeft de persoon, op de gravure, pag. 365 voorgesteld, zich op weg begeven; doch de krachten hebben haar verlaten; het medelijden heeft zij veracht en zij heeft, zonder naar de voorbijgangers om te zien, tegen het voetstuk van een lantaarn steun gezocht.

Een der voorbijgangers heeft haar opgemerkt; indien hij slechts een philanthroop is, die in gelijke omstandigheden eveneens zou handelen, zal hij zijns weegs gaan en tot een politie-agent zeggen: ‘zorg voor dat mensch daar!’

De heilig-Sacramentsdag en de zieke.

(*Slot.*)

De avond was gevallen en in de kamer van Marie zag men tegenover het venster een helder wit vak op den vloer: de maan wierp hare stralen door de ruiten en op dat verlichte gedeelte teekenden zich lichte, onrustige schaduwbeelden af; het waren de bladeren der kamperfoelie en jasmijnen, waarmeê de avondwind speelde.

In de schaduw zag men eene in 't wit gekleede jonge maagd op de knieën liggen; een sluier daalde van haar hoofd en omgaf bijna hare geheele gestalte. Het was Marie.

De pastoor kwam binnen; ik zou kunnen zeggen, een vader, die tot zijn kind gaat.

Marie stond op....

Ik zal niet verder gaan; er zijn zaken, te heilig om door eene ongewijde pen te worden beschreven.

Alle klokken van den kerktoren waren in beweging en kondigden door haar vroolijk gelui het feest van den volgenden dag aan.

‘Kind,’ zeî de vrome grijsaard, ‘het zal al veel voor u zijn als uw toestand u veroorlooft in de kerk te komen. Ik weet, Hij, dien gij daar komt zoeken, zal u kracht geven om dien heiligen plicht te vervullen. Maar gij moet van de kracht, die God u nog laat, geen misbruik maken; en opdat gij u niet te veel vermoeit, zal ik, in plaats van een rustaltaar in de naburige straat op te laten slaan, aan uwe vriendinnetjes zeggen, dat zij er een hierover oprichten, tegen de oude ruïnen van de abdij van Onze Lieve Vrouw der Engelen.

‘Och, wat is dat vriendelijk van u, goede pastoor; wat zal ik gelukkig zijn!’

‘Mijne lieve dochter, moge uw geluk altoos uit zulk eene zuivere bron voortkomen!’

‘Hoe zou het anders kunnen wezen, als gij tot mij spreekt?’

‘Tot morgen dan, kindlief.’

‘Tot morgen.... Mijnheer pastoor, gedenk mij in uwe gebeden....’

De engelen, welke voor God met de taak belast zijn voor de aarde te zorgen, al die hemelsche geesten, welke wij niet zien, maar die in de ruimte tusschen den hemel en de aarde rondzweven, hadden alles toebereid, opdat de dag, door de menschen voor het feest van den Schepper bestemd, een schoone, heerlijke dag zou wezen. Reeds in den voornacht hadden zij al die wolken verdreven, welke den hemel verduisteren en zich gewoonlijk in regen oplossen. Op dien grooten dag geen sluier, die den hemel als met een floers zou bedekken; geen winden, die de takken der boomen door elkander zweepen; geen drukkende hitte, geen rondvliegend en in de oogen stuivend stof; niets van dat alles, maar dauw op bloemen, planten en kruiden; eene zachte koelte, die door de bladeren ruischt en suizelt en met de ontplooide vanen en de kwasten van den prachtigen draaghemel speelt. Dat hadden de engelen voor den H. Sacramentsdag bereid.

De nacht was voor Marie zeer rustig geweest, zij had een droom gehad, maar een dier droomen, welke ons bij het ontwaken niet verontrusten en ter neer slaan. Zuiver als een serafijn, had de jeugdige, vurig christelijke maagd den God in zijne glorie gezien, dien zij onder de gedaante van het geheimnisvolle Brood zou ontvangen. Zoo was haar slaap een gebed geweest. Er zijn van die nachten, waarin alleen het lichaam schijnt te rusten, waarin de ziel als van de banden, die haar aan het stof binden, is bevrijd; dan vliegt zij omhoog, zij verheft zich boven de sterren en ziet en aanschouwt reeds vooruit de vreugde voor de heiligen bereid.

Toen Marie den volgenden ochtend uit het venster keek om te zien, of het weer voor dien dag gunstig scheen, schoot een gevoel van dankbaarheid en vreugde door haar binnenste. Zij merkte, dat de goede pastoor niet had vergeten, wat hij haar den vorigen dag beloofd had, en dat de timmerlieden reeds bezig waren tegen de bouwvallen van het oude klooster het latwerk voor het rustaltaar op te slaan.

Men kwam de kranke, zwakke maagd in een draagstoel afhalen om haar naar de kerk te brengen. Hare moeder volgde haar, en in het moederlijk hart heerschten slechts twee gedachten, die tot ééne samensmolten: God en hare dochter!

Marie vond het altaar prachtig versierd. Het heiligdom scheen één bloemhof te zijn, zooveel oranje-, mirten-, laurier- en rozeboompjes hadden de tuiniers uit den omtrek aangebracht. Alle bakken, waarin die heesters stonden, waren netjes gekleurd of behangen met sneeuwwitte versierselen, terwijl de randen met mos belegd waren.

De ochtendmis begon, en de geur van den wierook vermengde zich met dien der rozen en oranjeappels; en de vurige gebeden van Marie en hare godvruchtige moeder stegen vereenigd met die des priesters en de lofzangen der engelen tot Gods troon omhoog.

‘Moeder,’ zei Marie, nadat ze hare dankeggingen had geëindigd, ‘ik gevoel me sterk genoeg om te voet naar huis terug te keeren.’

‘Ik vrees, dat het u te veel zal vermoeien.’

‘Toch niet moeder; ik gevoel mij als 't ware genezen. Laat de dragers met den stoel maar gerust heengaan.’

Mevrouw d'Harville gaf den dragers een teeken, en Marie nam den arm harer moeder en verliet met haar de kerk. Als zij in het portaal kwamen, noemden de armen, die daar neerzaten en op de liefdegaven der godvruchtigen hoopten, mejuffer d'Harville bij haar naam en strekten hunne vermagerde armen naar haar uit.

‘Dat de goede God u genezing schenke,’ herhaalden al die ongelukkigen; ‘dat Hij u doe herstellen, goede jufvrouw, dat Hij u zegene en u behoude voor ons en voor mevrouw uwe moeder!’

Inderdaad dat tooneel zou een heerlijk onderwerp voor een schilder geweest zijn Een gothisch portaal; een jong meisje, zwak, ziekelijk, geheel in het wit gekleed, leunend op den arm harer moeder, met hare bleeke, magere hand aalmoezen uitstortend in die van grijsaards, vrouwen, weduwen en weesjes, terwijl zij voor hare gaven van deze ongelukkigen zegeningen en wenschen voor haar geluk en genezing terugontvangt.

Op weg naar huis groette iedereen uit het dorp haar met belangstelling; sommigen vonden, dat zij veel veranderd was, anderen meenden, dat zij er nog even fleurig en lief uitzag als vroeger; dezen zeiden: ‘met dien schooner, sluier gelijkt zij eene bruid!’ En een oude man, die deze woorden had opgevangen, voegde er bij: ‘Jawel als eene bruid, maar eene bruid, die aan den dood verloofd is; het huwelijk zal binnen kort wel worden voltrokken!’ Gelukkig werden zijne treurige woorden ter zijde en slechts fluisterend gesproken, zoodat noch de moeder, noch de dochter ze hadden gehoord.

Tusschen eene moeder en hare dochter is de liefdeband altoos innig, teeder, heilig; maar als beiden samen aan de heilige Tafel des Heeren hebben geknield, is het geen aardsche liefde meer, 't is eene hemelsche: zoo beminnen elkander de engelen!

De dag ging rustig en stil voorbij; de zon neigde reeds ten ondergang, en de toren der kerk en de huizen van het dorp werden door de stralen der avondzon met eene rozenkleurige tint overgoten. De vespers waren uit en het vroolijke klokkengelui kondigde aan, dat de processie ging uittrekken.

In het dorp hadden de rijke vrouwen kostbaar tapijtwerk, de minder gegoede helder wit linnen afgestaan, dat de jongelingen over den weg uitspreidden, waarlangs het Allerheiligste zou worden gedragen.

Andere handen strooiden welriekende kruiden in overvloed, zoodat de geheele weg slechts één grastapijt geleek, op welks groenen ondergrond weldra rozen, viooltjes en koornbloemen in menigte neêrregenden.

DE BLINDE BEDELAAR, NAAR ORTEGO.

VERLATENHEID.

Het rustaltaar tegenover de woning van mevrouw d'Harville wekt de algemeene bewondering; daar vermengt zich het schitterende zilver- en verguldwerk met de levendige, bonte kleuren der bloemen; de rijk bewerkte kandelaars, de candelabers met kunstig gebogen armen, de porseleinen vazen, de kristallen kelken zijn door de rijkste inwoners van het dorp verschaft; karmozijnroode gordijnen, voor de ramen der salons weggenomen, vormen schoone draperieën op het sneeuwwitte neteldoeksche behangsel; en om op alles de kroon te zetten heeft de eigenaar van het naastgelegen kasteel een schilderstuk van een groot meester geleend: de opwekking van de jonge dochter uit het Evangelie.

Op dit oogenblik is de geheele bevolking uit de omstreken in stille aandacht verzonken: de God van hemel en aarde heeft zijnen tempel verlaten. Daar vertoonen zich de kruisen en banieren en vanen boven de ontdekte hoofden der menigte. De bajonetten der veldwacht schitteren tusschen die gewijde zinnebeelden en de tamboer roert de trom, terwijl de priesters en de zangers lofzangen aanheffen ter eere van het Heilig Sacrament.

Marie ligt geknield naast het landelijke altaar; hare jeugdige vriendinnen hadden daar voor haar een bidbankje gereed gemaakt. Zij bidt met het vuur en de aandacht van een engel. Maar toch is er iemand, die nog vuriger gebeden tot den barmhartigen God opzendt: 't is hare moeder, die hare oogen onafgebroken houdt gevestigd op het tafereel der jonge dochter van de dooden opgewekt!

De suisse der kerk met zijn stok met grooten zilveren knop, met zijn versierden hoed, met zijn breeden bandelier van rood fluweel met goud afgezet, die zoo sterk afsteekt op zijn blauwen rok, in een woord de suisse in al zijn gewicht en waardigheid, is reeds bij het fraai rustaltaar aangekomen en doet de menigte ruimte maken.

Daar naderen de tamboers; op hen volgen de hoofden der broederschappen met hunne bellen en versierde kaarsen; de broeders der christelijke scholen met hunne leerlingen; de zusters van den H. Vincentius met de kleine meisjes, welke de banier der H. Maagd dragen; de kinderen, welke het laatst hunne eerste H. Communie hebben gedaan, in hunne fraaiste kleederen uitgedost met witte handschoenen, het beeld van St. Jozef volgende. Na hen verschijnen de studenten van het nabijgelegen klein seminarie in witte surplis. Ieder hunner draagt een kaars en de avond van dezen feestdag is zoo stil, dat op dien heiligen tocht de waslichten niet uitgaan; men zou meenen twee rijen kleine flikkerende sterretjes te zien, die schitteren in de nabijheid van den heerlijken draaghemel met zijn uitgesneden afhangsels, met gouden franjes en heen en weer wiegelende kwasten versierd. De jongste der kapelanen, die als ceremoniemeester dienst doet, schaart den geheelen stoet in een halven kring om het rustaltaàr, dat nu met honderden lichten schittert. Twintig jongelingen zwaaien beurtelings op maat hunne zilveren wierookvaten; kleine jongetjes met witte kleedjes aan, hemelsblauwe sjerpen om en kroontjes van rozen en viooltjes op het hoofd, zijn tusschen de wierookers geplaatst. Zij dragen korfjes, met linten en kanten versierd, allen vol bloemen waarmede zij den geheelen processieweg bezaaien.

Hoor, welke zuivere stemmen laten zich daar hooren? Het zijn de jeugdige maagden, de vriendinnetjes van Marie, die een lofzang aanheffen, door Marie zelve op muziek gebracht.

Moeders, die dit leest, zegt gij mij, welke gevoelens zich toen van het hart harer moeder hebben meester gemaakt! Maar op die zoete stemmen volgt een oogenblik van stilte; men hoort slechts het geschuifel van de zilveren kettingen der wierookvaten,

die nog steeds worden heen en weêr geslingerd. De lofzang is geëindigd: de oude, eerbiedwaardige herder, in zijn plechtgewaad, met een glans van heilige vreugde op het gelaat, beklimt de trappen van het altaar; met den diepsten eerbied neemt hij het Hoogwaardig weer in zijne handen, en God zelf, de schepper van hemel en aarde, Hij, die ook de zon schiep, welke nu hare laatste stralen nog op het altaar werpt en het met een heerlijken lichtglans omgeeft; de maker van al die bloemen, welke de geloovigen Hem ter eere hebben gebruikt; de God van koningen en onderdanen, van rijken en armen, zegent in zijn heilig Sacrament de neergeknielde menigte!

Voordat men de rustplaats weder verlaat, plaatst de priester zich voor het altaar en houdt het Allerheiligste omhoog; en de kinderen, die zwak en ziekelijk zijn, en de ouderen, die lijden, knielen achtervolgens voor hunnen God neder en raken den voet van het Hoogwaardig met een bloemenruiker aan. Marie is van hare plaats opgestaan; zij ook komt gezondheid en herstel van krachten afsmeeken. Bleek en zwak, heeft zij ook een ruiker van rozen opgeheven tot Hem, die gezegd heeft: Gij allen, die lijdt, komt tot mij!

En waarlijk, waarlijk zij heeft wèl gedaan, zoo te naderen met geloof en hoop en zich alleen op God te verlaten. Toen zij, de jonge zieke maagd, den ruiker, die het Hoogwaardig had aangeraakt, op hare borst plaatste, gevoelde zij, dat de kracht in haar terugkeerde; zonder de hulp harer moeder, zonder den steun harer vriendinnen stond zij op; en tot verbazing van alle aanwezenden, maar bovenal tot groote vreugde harer moeder, keerde zij met de processie naar de kerk terug, met hare gezellinnen vreugde- en dankliederen zingende.

De daaropvolgende dagen bleef zij in krachten toenemen; en toen Maria acht dagen later, op het octaaf van H-Sacramentsdag, alsdan in de processie de witte banier van Onze Lieve Vrouw der Engelen droeg, toen was het geheele dorp vol van het wonder, dat er was geschied; toen werd het geloof in Hem, die gezegd heeft: ‘Ik ben de opstanding en het leven’ bij menigeen aangewakkerd en versterkt.

A.W. STER.

Herinneringen van een aalmoezenier.
(Uit den oorlog 1870-71.)

Op zekeren dag, zoo verhaalt een der priesters, die vrijwillig als aalmoezenier de duitsche legers volgde, werd bij een zijner gewone bezoeken in het hospitaal te Nancy, zijn aandacht getrokken naar een der soldaten, die hem aan zijn legerstede riep. De stervende, die bereids de H.H. Sacramenten ontvangen had, was omgeven door verscheidenen zijner wapenmakkers en der broeders van barmhartigheid, die den dienst in het hospitaal verrichten. Een der broeders hield den lijder in zijn armen, die, zoodra hij den priester de zaal zag binnentreden, hem met een smeekend gebaar aan zijne zijde riep.

Wel smartelijk is het iemand te zien sterven, verre van het vaderland en de zijnen, vooral indien men denkt, dat het brekend oog tevergeefs vrouw en kinderen rondom het sterfbed zoekt. Deze gedachte neep het hart van den priester te zamen en zijn tranen stroomden neder op het met doodszweet overdekte voorhoofd van den arme.

‘Vader,’ steunde deze, den matten blik naar den geestelijke opslaande, ‘moet ik nu sterven, zoo verre van mijne brave vrouw en arme kinderen?’

‘Zooals de goede God wil, mijn zoon. Hij beschikt alles ten beste.’

‘Ja, zooals God wil, maar het is zoo hard, hier te moeten sterven.’

'Niet slechts hier; maar overal. Nog harder zou het zijn, als uwe vrouw en kinderen schreiend om u heen stonden.'

'Schrijf aan mijne vrouw, dat ik nog in 't laatst aan haar gedacht heb en de kinderen zegen.'

'Ik zal haar schrijven en zij zal zich troosten als zij verneemt, dat gij als een braaf Katholiek zoo goed afgestorven zijt en den goeden God gaarne uw leven ten offer hebt gebracht.'

'O, laat ons nog eens te zamen het gebed bidden: Gedenk, o genadigste Maagd Maria!'

De priester bad hem het gebed voor en hij sprak het woord voor woord na.

De zieltogende voegde nog bij het gebed de woorden: 'H. Maagd, bescherm mijne vrouw en kinderen!....' Een ademtocht nog en zijne ziel was vrij van de aardsche banden. Zachtkens legde de priester het hoofd des gestorvenen op de legerstede neder, sloot hem de oogen, terwijl de omringende soldaten met hem een gebed voor den overledene opzonden.

Diep geroerd wilde hij de zaal verlaten, toen een der lijders wiens legerstede schuins tegenover die van den gestorvene stond, hem tot zich riep. Hij was een Protestant.

'Vader,' zeide hij, de hand van den geestelijke vattend, 'ik wil katholiek worden.'

'Mijn vriend,' was het antwoord, 'dat gaat niet zoo gereedelijk, als gij misschien denkt. Slechte Katholieken zijn er helaas! maar al te veel, en om een goed Katholiek te zijn of te worden, moet men den katholieken godsdienst bepaaldelijk kennen.'

'O! ik ken dien! Bij mijne ouders woont een katholieke knecht, wiens gebedenboek ik bijna geheel uit het hoofd ken; en hij heeft mij veel uitgelegd, wat mij onverstaanbaar was.'

'En hoevele geheimen van den katholieken godsdienst zijn er, waarvan gij zelfs niet het minste denkbeeld hebt! De Katholiek echter moet alles gelooven, wat zijne Kerk leert.'

'Ik geloof alles, wat zij leert. Is het niet voldoende, als ik vooraf alles aanneem, wat de Katholieke Kerk leert?'

'Geenszins, mijn vriend! Want bij ons, Katholieken, komt het niet alleen daarop aan, dat men gelooft, wat men gelooven moet, maar voornamelijk daarop, dat men zijn leven bepaaldelijk en getrouw naar zijn geloof inricht. Daarom moet men de geheele katholieke geloofs- en zedenleer kennen, wil men katholiek worden. Gij moet dus vooraf goed onderwezen worden en ten minste den catechismus leeren, zooals onze kinderen in de school leeren; eerst dan kunt gij katholiek worden.'

'En zoo ik in stervensgevaar verkeerde'? vroeg hij met veelbeteekenenden blik.

'Indien gij in stervensgevaar waart, zou zulks in aanmerking genomen

worden. Bid intusschen dat God u verlichte, overweeg wel, want het is een gewichtige zaak, die gij voornemens zijt te doen.'

'Dat weet ik en ik heb alles wel overwogen.'

'Wellicht zoudt gij morgen weder willen terugtreden.'

'Nooit, nooit. Ik heb immers met eigen oogen aanschouwd, hoe gelukkig en rustig de Katholieken afsterven, wanneer zij de HH. Sacramenten ontvangen hebben. Zij beseffen het geluk tot de Kerk te behooren.'

'Inderdaad beseffen wij dit, en wij bidden dan ook dagelijks dat God aan allen, die buiten de Kerk zijn, het geluk van het katholiek geloof schenke; doch, zooals gij zelf ondervindt, wij dringen niemand ons heilig geloof op.'

'Het dringt zich zelve op, mijn vader, men behoeft slechts oogen te hebben om te zien. Ik dank God, dat hij mij hierheen heeft gevoerd; want er is mij een licht opgegaan, dat steeds helderder straalt, hoe meer ik waarneem, wat er om mij heen geschiedt.'

'En wat hebt gij al zoo waargenomen?'

'Dat ik hier ben, omdat ik dienen moest; maar gij, moest gij ook uittrekken?'

'Neen, mijn vriend; doch ik wist, dat de zieken en gekwetsten den priesterlijken bijstand noodig zouden hebben en achtte mij dus gelukkig hun mijn dienst te kunnen bieden.'

'En dan de goede broeders, die dag en nacht bij ons zijn en ons verplegen, en ons verzorgen, dat eene moeder niet beter voor haar kind zorgen kan.'

'Dat voert ons te ver, mijn vriend! Er zijn hier immers ook protestantsche diaconessen en geestelijken.'

'Ja; maar zij zijn toch niet als de katholieke. Ziet u, toen gij zoo even gindschen soldaat in uwe armen hieldt, hem troosttet, terwijl de overige Katholieken met de broeders van barmhartigheid om hem heen geknield lagen en voor hem baden, toen dacht ik: Als Katholiek afsterven is zeer wenschelijk en ook ik wil als Katholiek sterven.'

'Wij zullen het voor heden er bij laten berusten en hopen, dat de goede God alles ten beste schikke.'

De krachten van den zieke namen zichtbaar af. Tot een geraamte uitgemergeld, trof hem de geestelijke ongeveer acht dagen na dit onderhoud aan.

'Hij zal er wel niet meer van opkomen,' zeide deze tot den dienstdoenden broeder.

'Ongetwijfeld niet,' was het antwoord.

'Nu, hoe is het vandaag,' vervolgde hij, zich tot den zieke wendende, 'Gij ziet er zoo opgeruimd en vroolijk uit, alsof gij in 't geheel niet ziek waart.'

'O, mij gaat het zeer wèl. Het doet mij genoegen, u weer te kunnen spreken.'

'Wat ligt u nu op het hart?'

'Mij dunkt, dat de omstandigheid van stervensgevaar haast in aanmerking kan komen.'

'Gij verlangt dus nog katholiek te worden? Hebt gij vergeten wat ik u acht dagen geleden zeide?'

'Vergeten! Thans is mijn wensch katholiek te worden, vuriger dan ooit.'

'En is zulks met vrijen wil? Zijn er geen bijoogmerken, geen stoffelijke belangen, die u bewegen het katholieke geloof aan te nemen.'

‘Stoffelijke belangen! Is mijn stervensuur niet nabij? En ook, indien ik herstellen mocht, en als Katholiek in mijn land terugkeerde zou ik dan daardoor aardsche voordeelen verkrijgen.’

‘Dat niet, maar.....’

‘Maar, ik kon weder Protestant worden, meent gij.’

‘Om u de waarheid te zeggen, ja. Of denkt gij soms ook liefderijker verpleging en grooter zorg hier te ondervinden, als gij katholiek werdt.’

‘Heb ik dan nu over iets te klagen? Maken de goede broeders onderscheid tusschen Katholieken en Protestanten? Zijn ze niet voor allen even bezorgd?’

‘Het verheugt mij zulks uit uw mond te vernemen.’

‘Hoe langer gij mij het geluk van in de Katholieke Kerk opgenomen te worden voorbehoudt, des te meer neemt mijn verlangen toe.’

De priester begon met hem over den inhoud der katholieke geloofsleer te spreken en bevond dat hij omtrent sommige punten grondig onderwezen was. Hij onderrichtte hem dien dag en de volgende dagen in de grondwaarheden van onzen heiligen godsdienst. Eindelijk naderde het oogenblik waarop de priester niet langer aan het verzoek van den bekeerling meende te mogen weêrstaan. Hij bereidde hem voor tot het ontvangen der HH. Sacramenten. Toen hij hem het Allerheiligste bracht, stroomden vreugdetranen over de holle wangen van den kranke. Nadat de priester de gebeden der stervenden met hem had geëindigd, vatte de zieke zijn hand, kustte die en fluisterde: ‘Vader, God moge het u vergelden. Nu is het een geluk te sterven.’

Doch, hij herstelde. Toen hij naar Duitschland werd teruggezonden, ontmoette hem de geestelijke aan het station te Hagenau.

‘Hoe is het thans met u, mijn zoon?’ vroeg deze.

‘O,’ riep hij uit, ‘ik weet wat gij zeggen wilt, Ik heb reeds aan mijne ouders geschreven. Ik zou zelfs zoo het noodig ware, al moest het mij het leven kosten, belijden; ‘Ik geloof in ééne, heilige, Katholieke Kerk....’

De geestelijke hoorde hem niet verder spreken, het uur van het vertrek was aangebroken: de soldaat keerde naar zijn land terug. De Protestant keerde als Katholiek weder.

Gedurende den tijd, dat de aalmoezenier te Nancy verbleef en aldaar geen ander duitsch priester zich bevond, waren zijne uren zoozeer bezet, wegens het groote aantal gekwetsten en zieken in de verschillende hospitalen, dat hij slechts hunne biecht kon hooren, terwijl fransche priesters hun de H. Communie en het H. Oliesel toedienden.

Eens, terwijl hij op het punt stond een stervende in een ander hospitaal te bezoeken, verlangde een der zieken te biechten en hij beloofde hem tegen den avond terug te komen, tevens vragende, of nog anderen hetzelfde verlangden, en zij zich dus, tot zijn terugkomst, konden voorbereiden. Er meldde zich nog iemand aan.

Beide zieken biechtten des avonds. Den volgenden dag toen de priester aan de verpleegden medailles, door den H. Vader persoonlijk gewijd, uitdeelde, en hij de aanwezige Katholieken, die er nog geene van hem ontvangen hadden, verzocht, zulks te kennen te geven, liet de zieke, die den vorigen dag zich het laatst aangemeld had om te biechten, geen teeken vernemen, terwijl de geestelijke langs zijne legerstede kwam.

‘Hebt gij,’ zoo vroeg deze ‘reeds een medaille van mij ontvangen?’

‘Neen.’

‘Waarom meldt gij u dan niet aan? Bijna zou ik u vergeten hebben.’

‘Ik ben Protestant.’

Met bevreemding zag de priester hem aan, neen, hij bedroog zich niet; die zieke had den vorigen dag bij hem gebiecht en verklaarde nu, dat hij Protestant was. Boven zijne legerstede was een kruisbeeld geplaatst, gelijk bij alle katholieke verpleegden het geval was. De geestelijke vroeg den broeder, die hem begeleidde vanwaar het kwam, dat die zieke zich als Protestant opgaf.

'Hoe!' antwoordde deze 'is hij niet Katholiek? En hij heeft heden morgen de H. Communie ontvangen. Ik heb dan ook een kruisbeeld boven zijne legerstede geplaatst.'

Deze woorden werden in het fransch gewisseld en de priester wendde zich weder tot den kranke:

'Gij zijt Protestant? Hebt gij het Nachtmaal reeds ontvangen?

'Heden morgen.'

'Hoe laat?'

'Ten zes ure.'

'Was de protestantsche geestelijke heden reeds zoo vroeg in het hospitaal? Hij komt gewoonlijk eerst des namiddags.'

'Hij is heden nog niet hier geweest.'

'Dan kunt gij ook het Nachtmaal nog niet ontvangen hebben.'

'Wel zeker, Vader! Ik heb immers gisteren bij u gebiecht.'

'En gij zijt Protestant? Gij kondet immers aan mijne kleeding zien, dat ik een katholiek geestelijke ben?'

'Dat weet ik.'

'En toch hebt gij bij mij gebiecht? Wie heeft u het Nachtmaal gebracht'

'De geestelijke met het witte kleed en den zwarten mantel, die ook den zieke, daar in den hoek, bezocht heeft. De broeder hier was er ook bij.'

De bedoelde geestelijke was een priester der Dominicaner-orde.

'Wist gij dan niet, dat die geestelijke insgelijks een katholiek geestelijke is?

'Ja, dat wist ik ook zeer wel.'

'Mijn vriend, de geheele zaak is mij onverklaarbaar. Waarom hebt gij toch zulks gedaan?'

'Omdat ik het Nachtmaal zonder biecht niet wilde ontvangen en de protestantsche geestelijke de biecht niet hoort, daar nij geen Lutheraan is.

'Gij zijt dus Lutheraan?'

'Ja, en bij ons is het Nachtmaal gansch anders dan de protestantsche geestelijke het hier toereikt, daarom wilde ik het van hem niet ontvangen.'

Hierbij zij opgemerkt, dat de Lutheranen in Duitschland, evenals de Anglicanen, op hunne wijze, veel hebben bijbehouden van hetgeen in de Katholieke Kerk gevonden wordt.

'Ontwaart gij nu rust en vrede in uw binnenste, nu gij voor een katholiek geestelijke uw hart geopend en de H. Communie ontvangen hebt?'

'Zoo gerust en gelukkig, als ik nooit te voren was!' riep hij met stralende blikken.

'Welaan mijn zoon! Gods liefde en genade in het Allerheiligste Sacrament zijn onmetelijk groot. Gij hadt, wel is waar, als Protestant niet het recht de HH. Sacramenten der Katholieke Kerk te verzoeken en te ontvangen; God moge uwe begeerte stillen en u een duurzamen, blijvenden vrede doen vinden in onzen heiligen godsdienst. - Neem deze medaille aan, waarop de beeltenis der H. Moeder Gods, draag die medaille steeds bij u, opdat de H. Maagd uwe beschermster en voorspreekster zij.

'Ik dank u, mijn vader!'

Met de grootste verbazing hadden zijne, om de legerstede geschaarde wapenmakkers dit gesprek aangehoord en een hunner merkte op:

‘Ziet ge, gij zijt reeds uit vrijen wil tot ons genaderd en - op de medaille wijzende - gij zult wel geheel tot de onzen gaan behooren.’

De zieke bezag de medaille aandachtig en stak ze bij zich.

Allerlei.

Het scheren van jonge paarden

is een lastig werk, niet alleen omdat daarbij een vaste hand en geoefendheid vereischten zijn, maar ook wijl op de huid der jonge paarden zich dikwijls oneffenheden voordoen, welke door de Engelschen ‘mouse tracks’ muizen-sporen genoemd worden en bij het scheren weggesneden, litteekenen achterlaten.

Om dit inconvenient te voorkomen, werden door enkele veehouders van Engeland en Amerika nieuwe werktuigen, kleine scheermachines uitgevonden en gebruikt. Vooral werd men ijverig in het zoeken naar het geschiktste werktuig, toen eenige leden der londensche Jockey-Club een premie uitloofden voor de uitvinding van zulk eene scheermachine, die het eenvoudigste en in practijk de beste zou bevonden worden. De premie werd toegekend aan het werktuig, uitgevonden door den heer Earle, te New-York, hetwelk thans reeds bij de voornaamste veehouders in Engeland in gebruik is.

Het bestaat uit een mes en een stalen kam, welke het haar vat, zoolang totdat het mes zijn werk heeft verricht. Deze beide worden in beweging gebracht door een ijzeren staaf van ongeveer drie voet lengte, welke in verbinding staat met een getand rad. De bewerking gaat zeer eenvoudig; de kam strijkt over de huid van het paard en grijpt het haar te zamen, dat onder het mes zal vallen, terwijl alle te verre insnijdingen worden voorkomen door het toestel, waarin het mes vervat is.

Van oudsher

was 't in ons vaderland gewoonte om bij 't ontwaken der natuur uit haren Winterslaap, het feest der Lente door 't planten van den meiboom te vieren. Vooral de 1e Mei was in steden en dorpen een rechte vreugdedag. Men wandelde tusschen en onder groene heggen en bogen, waaraan geen gouden en zilveren lovers gespaard waren; de jonge lieden zonden elkander ‘meygiften,’ geschenken, bloemen, galanteriën enz., en 's avonds waren de voornaamste straten als 't ware in prachtige feestzalen herschapen, waar de lustige jeugd zich met dansen vermaakte en ‘meyzangen’ aanhief. Veelal was de meiboom een huldeblijk door den jongeling aan 't meisje zijner keuze gebracht, gelijk blijkt uit het volgend versje:

‘lck kom hier planten
‘Met geluyt, trommel en fluyt
Eenen groenen en playsanten
Mey-boom, voor u deur, schoon bruyt.’
Nu gaen ik schrijve,
In den Meyboom die hier staet,
Dat ik uwen dienaer blijve
Tot dat 't leven mij verlaet.’

Daar de luchtdrukking,

ten gevolge van den wind en andere oorzaken telkens verandert, zoo wisselt ook de stand van het kwik in den barometer (zwaartemeter) in dezelfde verhouding af. Die veranderingen zijn derhalve zeer ongelijk; niettemin is er eenige regelmatigheid te bespeuren in de dagelijksche en jaarlijksche wisselingen van den barometerstand.

Onder de linie, in onze Oost, b.v. zijn de dagelijksche rijzing en daling van den barometerstand tamelijk regelmatig. Men zou daar den barometer als een soort van klok kunnen gebruiken. Des morgens ten half tien ure ongeveer, staat het kwik 't hoogst, des middags omstreeks vier ure 't laagst. Het kwik begint dan weder te rijzen tot 's avonds tegen half elf, waarna een nieuwe daling begint. Die regelmatigheid wordt minder, hoe meer men van den Evenaar verwijderd is. Op onze breedte zijn dan ook die dagelijksche wisselingen niet zoo geregeld. Doch dit gelijkmatige wordt niet zelden onderbroken door de vele plotselinge veranderingen in de lucht, door de wisseling der jaargetijden, enz.

In de veranderingen van den stand des barometers, over een geheel jaar, is ook eenige regelmaat te bespeuren. De hoogste aanduiding van het kwik komt gewoonlijk voor op omstreeks half Januari, in 't begin van Maart en in 't laatst van Juni en

September, terwijl de laagste zich voordoet op ongeveer half Februari en half April, in 't begin van Augustus en op half November. Het verschil is echter niet zeer aanmerkelijk tusschen het hoogste en laagste punt dezer wisselingen.

[Nummer 47]

GEVECHT MET EEN WILDE.

Herinneringen van een aalmoezenier. (Uit den oorlog 1870-71).

De verhouding tusschen den aalmoezenier en de soldaten wordt al zeer spoedig gelijk die van een vader tot zijn kinderen. Als Beier was het den priester bijna ondoenlijk, een beiersch militair met het deftige 'Sie' aan te spreken en richtte hij steeds het vertrouwelijke 'Du' tot zijne landslieden. Bij de overige duitsche soldaten meende hij echter dien spreekvorm niet in acht te kunnen nemen; doch weldra ondervond hij, dat hij zich daarin had vergist en dat ook zij bij voorkeur dien vertrouwelijken toon hoorden bezigen. Eens, dat hij zich van de legerstede van een beierschen soldaat naar die van een pruisischen begaf en naar diens toestand vernam, werd hij door dezen in den loop van zijn gesprek aldus onderbroken:

'Mag ik u iets vragen?'

'Waarom niet, spreek slechts.'

'Waarom spreekt gij mij met 'Sie' aan? Vanwaar dat onderscheid tusschen mij en den Beier hier? Hem noemt gij 'mijn zoon' en spreekt hem aan met 'Du.'

'Ik heb daar geen bedoeling bij, mijn vriend. Ik dacht slechts: er zijn onder de Pruisen zooveel ouderen van dagen, en dat deze er wellicht tegen zouden zijn met 'Du' aangesproken te worden; daarbij zijn er vele Protestanten onder, die het misschien kwalijk zouden nemen.'

'O, zeg dan maar gerust 'Du' ook tot ons; want ik zelf ben Protestant en een van de landweer. Hoe goed het iemand doet, zoo vertrouwelijk te worden behandeld, heb ik ondervonden, toen gij u daar met den Beier bezig hieldt en ik verheugde er mij reeds over, dat gij ook mij zoo zoudt komen aanspreken.'

Eene andere ontmoeting te Pont-à-Mousson bewees hem evenzeer, dat de soldaten er op gesteld waren, aldus te worden behandeld. In het seminarie aldaar bevond zich onder de verpleegden een Beier, dien hij aantrof op 't oogenblik, dat een der paters Jezuïeten, die hij verlangde te spreken, zich aan de legerstede van den zieke ophield. Hij vroeg dezen terstond:

'Hoe gaat het met u, mijn zoon?'

'O, met mij gaat het zeer wel. Zijt gij ook een Beier?'

'Ja.'

'Ziet gij, pater,' zoo vervolgde de zieke, 'zoo hoort men zich gaarne aanspreken.' - En de pater deelde toen zijn bezoeker mede, dat die soldaat hem kortaf verzocht had, niet langer met het deftige 'Sie' te worden aangesproken.

Tijdens zijn oponthoud te Toul, zoo vervolgt de aalmoezenier het verhaal van zijn verdere ontmoetingen in de hospitalen en lazaretten, werd hij eens omstreeks middernacht bij een der zieke militairen geroepen, wiens toestand zeer bedenkelijk was. De kranke had echter zijn bewustzijn nog volkomen en ontving de laatste H.H. Sacramenten met innige godsvrucht en hartelijke vreugde. De priester bad vervolgens met hem verscheidene toepasselijke gebeden, zoo ook het Memorare van den H. Bernardus. Om de overige verpleegden in hun rust niet te storen, bad hij niet luider, dan dat de stervende hem verstaan kon. Sinds eenigen tijd had hij reeds opgemerkt, dat een andere zieke zich overeind gericht had en opmerkzaam scheen te luisteren. De toestand van den stervende kwam hem zoodanig voor, dat hij de hoop koesterde hem den volgenden morgen bij zijn gewoon bezoek in het hospitaal nog levend aan

te treffen en na hem eenige troostwoorden te hebben toegesproken, wilde hij de zaal verlaten, toen de zieke, wiens luisterende houding hem in 't oog gevallen was, hem aan zijne legerstede wenkte.

Hij naderde en vroeg wat hij verlangde en waarom hij tranen stortte.

‘Eerwaarde,’ zoo luidde het antwoord, ‘ik ben een groot zondaar, een zoo groot zondaar, dat ik sinds jaren niet meer gebiecht heb.’

‘Doch, mijn zoon, het H. Sacrament der biecht is immers het eenige middel om van den zondenlast ontheven te worden.’

‘Ja; maar wanneer men echter zelf inziet, dat God zulk een groot zondaar niet meer vergeven kan.’

‘Dat is een nog erger dwaasheid; want daardoor zou aan God een zijner oneindige volmaaktheden, zijne barmhartigheid ontkend worden.’

‘En meent gij niet, dat Onze Lieve Vrouw zoo iemand verlaat?’

‘Verlaat? Integendeel juist dezulken, aan wie het kostbare bloed haars Zoons verloren dreigt te gaan, tracht zij als met geweld tot Hem te bewegen. Nooit heeft zij iemand verlaten, die zijn toevlucht tot haar heeft genomen, dus ook u niet, wanneer gij u tot haar wendt. Hebt dus moed en vertrouwen.’

‘Dat is mijn verlangen. Toen gij den zieke daar het Allerheiligste bracht, kwam de gedachte in mij op aan hetgeen mij verzocht werd door mijn arme moeder, die bij mijn vertrek, met tranen in de oogen smeekte, dat ik, alvorens uit te trekken, evenals de overige soldaten van onze parochie, de H.H. Sacramenten zou ontvangen, en ik zag nu, dat den zieke daar een geluk te beurt viel, 't welk ik tevergeefs zocht en waarnaar ik toch zoozeer verlangde, sinds ik niet meer in de gelegenheid was om te biechten. En ook nu zou valsche schaamte mij weder hebben teruggehouden om mij daartoe aan te melden, als gij niet het schoone gebed van den H. Bernardus hadt gebeden, dat wij als kinderen elken morgen bidden moesten. Het heeft mij inwendig aangegrepen. Als een zwaren last drukten de laatste afscheidswoorden van mijne moeder mij weêr op het hart: ‘Ik zal Onze Lieve Vrouw aanhoudend vragen, dat gij niet tot eenige rust moogt komen, vóór gij u bekeerd hebt, opdat gij niet in uwe zonden sterft.’

Geruimen tijd verwijlde de priester nog aan de legerstede van den kranke, sprak hem moed en vertrouwen op Gods barmhartigheid in en bereidde hem voor tot het ontvangen der H.H. Sacramenten. Den volgenden morgen smaakte de zieke dat geluk.

Toen hem den aalmoezenier bij het heengaan de hand drukte, verzocht hij dezen aan zijn moeder te schrijven, dat Onze Lieve Vrouw hem toch zoover gebracht had, dat hij weêr een goed Christen was. Welk een vreugde zal die tijding aan het hart der voor haren afwezenden zoon zoo vurig biddende moeder geschonken hebben!

Te Pont-à-Mousson werd de aalmoezenier op zekeren dag aan het sterfbed van een religieuze geroepen, die tijdens hare werkzaamheden in de hospitalen ziek geworden was. Hij begaf zich terstond naar het schamele vertrek, waar de zieke hem verbeidde. Een armelijke legerstede, een stoel en een kleine kachel, waarop de thee voor de zieke werd gereed gehouden, maakten de gansche meubileering van het kleine vertrek uit.

Wie was deze religieuze? Had zij, die hier in zoo groote armoede stierf, wellicht niet in het ouderlijk huis een aanzienlijk vermogen en alle veraangenamingen des levens verlaten?

Een leven van vroomheid en christelijke liefde, een leven van opoffering, hoe zacht en kalm eindigt het!

Zij verlangde en ontving de H.H. Sacramenten en de priester sprak vervolgens over het groote loon, dat haar in een ander leven wachtte, alsmede over een nog mogelijk herstel, zoo wenschelijk vooral voor de verpleegden, die thans hare zorgen mistten.

'Er zal wel eene andere religieuze mijne plaats vervangen,' merkte de zieke aan.

De aalmoezenier sprak van het groote getal zieken en gekwetsten.

'Of ik nog niet gemist kan worden,' hernam de kranke, 'zal de goede God wel het beste weten.'

Hij vroeg haar vervolgens, of hij ook aan hare ouders over haren toestand schrijven zoude.

'Mijne ouders,' was het antwoord, 'wanneer mijn taak hier beneden volbracht zal zijn, zullen zij het van onze overste wel vernemen.'

'Hebt gij soms nog een wensch, dien ik zou kunnen vervullen?'

'Één wensch heb ik; doch alleen de goede God kan dien vervullen.'

'Mag ik dien vernemen, opdat ik ze als intentie bij het H. Misoffer opdrage.'

'Zekerlijk. Die wensch is: of sterven, of, indien ik weder herstel, dan zoo spoedig dat ik terstond mijne werkzaamheden kan hervatten en de andere religieuzen voor een gedeelte van de zware zorgen kan ontheffen.'

O, zoo merkt de aalmoezenier in zijn verhaal op, indien de vijanden der religieuze orden, vooral de heftige bestrijders, aan dit sterfbed gestaan hadden, menigeen hunner had zich dan de vraag kunnen stellen, wie meer voor de grootheid en roem van het vaderland gedaan hebben: zulk eene godgewijde maagd of die 'verlichte' lieden, welke bij een glas wijn of bier in hun verbeelding de nog zoo onlangs hooggeroemde Franschen neêrsabelden. Hoe moest het antwoord daarop luiden, zelfs afgezien van hetgeen enkel zulk een opofferende moed gedurende het leven en zulk een geestessterkte en ootmoed bij het sterven, geven kan?

Eenige dagen na den slag bij Gravelotte, kwam een aantal der aldaar gekwetsten te Nancy aan; de aalmoezenier was bij het vervoer der gewonden naar de hospitalen tegenwoordig en een hunner deelde dezen later hetgeen hij op het slagveld ondervonden had, op de volgende wijze mede:

'Tegen vijf uur des avonds,' zoo verhaalde nagenoeg de militair, 'kwamen wij rechtstreeks in 't vuur. Een kleine heuvel, waarop een mitrailleuse was geplaatst, moest genomen worden. Bij de compagnie, waartoe ik behoorde, bevonden zich niet slechts eenige mijner kameraden, maar wij waren bijna allen uit dezelfde landstreek. Toen wij tot op honderd passen afstands voort gerukt waren, raasde het, alsof duizenden en duizenden steenen op een plat dak neerploften. Doch dit was maar een begin; de kogels der mitrailleuse maaiden ons als weg. Een daarvan trof mij aan het hoofd en het bloed droop langs mijne slapen neêr. Onze rangen waren bereids zeer gedund; zij, die naast mij gestreden hadden, waren gevallen, beiden behoorden tot dezelfde woonplaats als ik. Welk een smart ik daardoor gevoelde, kan ik niet zeggen, ik zou wel gaarne te gelijker tijd met hen getroffen geweest zijn. Doch het was nu eenmaal zoo; wij rukten verder. De Franschen weken terug en toen wij op den heuvel waren aangekomen, trof mij in de rechter heup een schot, dat mij terstond ten gronde wierp; weinige oogenblikken later had ik mijn bewustzijn verloren. Hoe lang ik daar in onmacht gelegen heb, weet ik niet. Plotseling geraakte ik weder tot bezinning; de koude deed mij rillen; mijne beenen sloegen tegen elkander. - Ik richte mij overeind. Groote God, welk een schouwspel! Aan alle zijden brandende dorpen en hoeven; de maan verspreidde haar helder licht over den omtrek, de sterren fonkelden met den levendigsten glans en allerwegen, rondom mij, een stilte, zoo schrikwekkend, zoo

akelig, dat mij nog, bij de enkele gedachte daaraan, eene ijzing overvalt. In de verte zag ik hier en daar een licht zich bewe-

gen; het waren de lantaarns van hen, die de gekwetsten vervoerden. Ik was door geweldige koude bevangen en daar ik geen mantel had, kroop ik voort naar een plek, waar verscheidene militairen gevallen waren en ik een mantel hoopte te vinden. Toen ik naderbij gekomen was, herkende ik ze allen; zij behoorden tot mijne compagnie; geen hunner gaf meer eenig teeken van leven. Met moeite en onder de hevigste pijnen bewoog ik mij onder hen voort. Ik vond iemand, die met een mantel voorzien was. Leefde hij; was hij reeds dood? Ik legde mij naast hem neder en trok den mantel zoover mogelijk over mij heen. Met de warmte keerden de levenskrachten terug; ik was weder in staat te denken aan hetgeen voorgevallen was, waar en in welken toestand ik mij bevond. Hadden wij overwonnen of de Franschen? Ik wist het niet. Zwaar gewond, ik kon mijn rechterbeen slechts met moeite voortslepen, en ten uiterste afgemat, lag ik daar neder. Een brandende dorst kwelde mij. Hoeveel zou ik wel niet voor een dronk water hebben willen geven! Van allen, die om mij heen lagen, gaf geen enkele meer eenig teeken van leven. Moest de gedachte niet bij mij opkomen, dat ik daar konde sterven, voordat mij hulp gebracht werd? Ik dacht aan mijne broeders en zusters, die ik had moeten achterlaten, ik dacht aan de ouders der gesneuvelden en aan mijne ouders, die reeds eenige jaren geleden gestorven zijn. Ik wenschte, daar met mijne kameraden te sterven, wijl ik hoopte, aldus met mijne ouders weder vereenigd te worden. Mijn hoofd leunde tegen dat van een mijner kameraden en ik weende bitterlijk, want toen ik hem nauwlettender aanzag, herkende ik den zoon van een arme weduwe uit onze woonplaats; zijn schedel was verbrijzeld. Vol ontzetting wilde ik mij verwijderen; doch ik vermocht zulks niet meer; mijne krachten waren uitgeput, mijn hoofd zonk weder op dezelfde plaats neder en ik sliep allengs in ten gevolge van overgroote afmatting. Toen ik weder ontwaakte, was de dag reeds aangebroken. Mij opheffen kon ik niet en toen ik om hulp wilde roepen, konde ik slechts een licht gesteun doen hooren. Ik sterf hier, zoo was mijne gedachte. Ik verwekte eene akte van berouw. Mijn geheele leven stond mij voor de oogen. Was het uur des doods genaderd? Mijne blikken verduisterden; mijn bewustzijn verdween.

'Onder deze is wellicht nog een levende,' zoo vernam ik later eene stem en gevoelde te gelijker tijd een hevige pijn, die mij geheel en al weder tot kennis bracht. Verscheidene verplegers, tot de vereeniging 'het Roode Kruis' behoorende, stonden om mij henen. Een hunner had getracht mij ter zijde te schuiven, om te onderzoeken, of er nog leven in den vermeenden doode was. Dien nacht, welken ik te midden der dooden op het slagveld doorbracht, zal ik nimmer vergeten. God geve, dat ik in de goede voornemens, toen opgevat, volharden.'

Zoo besloot de gekwetste zijn verhaal.

Onze gravuren.

Te zijn of niet te zijn, dat is de vraag, die de hartstochtelijke strijders onzer gravure op pag. 369 ook op hun manier pogen te beslissen.

De bijl is de teerling, op welks worp zij hun eigen leven hebben gezet. Voor wie van beiden de gunstige kans?

Veel liet zich de blanke voorstaan op zijn edeler gelaatsverf, op zijn listen, landerijen, waarborgen, schuldbrieven. Toch zal, zoo 't lot hem treft, des doodgravers

spa na weinig jaren ter nauwernood zijn gebeente meer van dat van den verachten slaaf onderscheiden.

't Is een tafereel, zooals de droeve werkelijkheid er maar al te veel in Californië heeft opgeleverd.

Alles, wat hij aan goud en goed bezat, bracht de arme inboorling aan den gouddorst van den vreemdeling ten offer. Doch steeds toomeloozer wordt de hartstocht van den wreedaard. In zijn oog woont geen traan van 't meêlij, ook de vrouw en kinderen van zijn slaaf wil hij aan 't monster der gouddorst, 't welk in zijn hart woedt, voorwerpen.

Dat schijnt den armen mensch echter wat al te kras, en met de bijl in de hand ziet hij er waarlijk niet zoo malsch uit, dat niet menigeen liever met hem zou willen eten dan vechten.

La Roche is een klein plaatsje van Luxemburg, gelegen in de schoone vallei der Ourthe, op den rechteroever dezer rivier en aan den voet eener steil glooiende rots.

Wat natuurschoon aangaat, kan men ter nauwernood in België een streek aanwijzen, die zulk een schilderachtigen en romantischen aanblik biedt als dit door de toeristen zoo gevierde plaatsje met zijn omgeving.

De woningen van La Roche zijn om een oud zwartachtig kasteel gegroepeerd, welks spitsen zich reeds in de verte vertoonen, vóór men zelfs nog de aanwezigheid van het plaatsje in 't minst heeft kunnen vermoeden.

De Ourthe, welke La Roche aan alle kanten omgeeft, kronkelt door de vallei, omzoomd door groene weilanden, houtrijke heuvels en liefelijke bosschages en biedt door de bekoorlijkste afwisseling van velerlei natuurschoon de meest verrassende gezichten.

De fabeldichter verhaalt ons, dat 't hert eens bij een klare bron was gekomen en daarin zijn eigen beeld aanschouwde. Het verhoovaardigde zich op zijn prachtig gewei, maar bij 't zien zijner spichtige pooten morde het tegen de natuur, die zijn fraaie leest door zulke ellendige beenen ontsierd had. Niettegenstaande 't ontevreden oordeel, dat het dier over zich zelf velde, is 't een schoon exemplaar uit de dierenwereld, dat om

> zijn net gevormde leden,
> Zijn eedle lijfgestalt en rijkgetakte kroon
> En 't luchtig voetgestel ter toegift by dat schoon,

door een ieder wordt bewonderd en vaak door de kunst is verheerlijkt.

Dat de jacht op herten, vooral die soort, welke zich op bergen en rotsen ophoudt, veel gevaarlijker is dan de jacht op 't klein wild, is niet de schuld der getakte hoornen, waarvan het hert zich slechts zelden tegen zijn vervolgers bedient. Toch laat het dier dat vreeselijk wapen niet ongebruikt. Somtijds wordt door de mannetjes daarmede hevig om de wijfjes gekampt. De gravure van pag. 373 stelt ons het oogenblik voor dat de strijd gaat aanvangen. De oorlog is verklaard, de uitdaging is begonnen en de leider der kleine kudde houdt zich gereed om den oorlogszuchtigen indringer zijn euvelmoed duur te doen betalen.

Hoe beter was die strijdlust besteed, als een oogenblik later de jachthoorn wordt geblazen en de brakken worden losgelaten. Maar bij 't geblaf der honden keert plotseling de vreesachtige natuur van 't jachtwild weder en in plaats van zijn leven duur te verkoopen ontvliedt hij sidderend van angst de vervolging van den jager;

Bedacht op schrandere treken,
Beproeft hy thans zijn spoor al springende af te breken,
Of schuift door 't rulle zand en wischt zijn voetstap uit.
Nu wendt hij schichtig om door 't dicht bewassen kruid,
En laat een angstig oog door heel de vlakte weiden,
Verwijdert zich, keert weer en overkruist de heiden;
En maakt voor die hem volgt een onherkenbaar spoor.
Somwijlen houdt hij stand; herhaalt zich; spitst het oor;
Als 't naadrend moordmuzyk van hond en Jaagrenstemmen,
Van 't dichte woud herhaald zijn hijgend hart beklemmen.
Nu zet hy 't weer op nieuw al siddrend op de vlucht
Put list en krachten uit; en alles, zonder vrucht.

De wonderdaden van een paard.
Door J. van den Bosch.

(*Slot.*)

Op zekeren dag dat Libyssa zich van de gewichtige taak kweet, om volgens de gewoonte dier tijden, recht over hare onderdanen uit te spreken, zag zij een blinden grijsaard met langzame schreden naderen, die geleid en ondersteund werd door een vrouw.

Hij scheen onder den last der jaren gekromd te gaan en op zijn bleek gelaat stond de uitdrukking der hevigste zielesmart te lezen. Zijn kaal hoofd, het lijdende in zijn gelaatstrekken, zijn sneeuwwitte baard, zijn starre, sombere en doffe blik, en de tranen die uit zijn oogen over zijn wangen biggelden, dat alles wekte bij allen die hem zagen, medelijden en eerbied op.

Toen de grijsaard begreep dat hij zich in de tegenwoordigheid van Libyssa bevond, sprak hij:

‘Vergeef het mij, vorstin, dat ik tranen stort. Ik heb zooveel geleden.’

Vervolgens ging hij voort op meer levendigen toon:

‘Mijn leven is daar heengesneld in een voortdurenden strijd tegen het ongeluk; thans ben ik door een der zwaarste slagen getroffen, en er blijft mij ter nauwernood de kracht over om uw gerechtigheid in te roepen tegenover den misdadiger, die mij tot de uiterste ellende en verlatenheid gebracht heeft.’

‘Wie is die booswicht?’ vroeg Libyssa haastig.

‘Graaf Uldaric.’

‘En wat misdaad heeft hij tegen u bedreven?’

‘Hoor mij vorstin.... 'k Was soldaat, 'k achte mij gelukkig het vaderland te dienen, het vaderland waarvoor ik alles had opgeofferd en

't was mijn eenig verlangen dat ook mijn zoon, mijn eenig kind, mij te midden der gevechten zou volgen.

'Men belegerde een wederspannige stad; haar langdurige tegenstand en de ontberingen, die wij moesten verduren, hadden voor een groot gedeelte onzen soldaten den moed ontnomen. Alleen de edelmoedige zelfopoffering van een heldhaftig hart, kon ons de zegepraal verschaffen. 't Was noodzakelijk dat een onzer zich voorop stelde bij een nieuwe bestorming, door zijn dapper voorbeeld den moed bij de overigen verlevendigend.

'Mijn zoon was die gelukkige.... O! boe werd mijn vaderhart verrukt van geestdrift en fierheid toen ik hem daar op den wal met roem overladen zag, maar tevens hoe smartelijk was het mij toen ik hem met wonden overdekt in mijn armen opving.

De stad werd ingenomen, de dapperheid van mijn zoon was er de oorzaak van; zijn moed had ook de overigen met nieuwe kracht bezield...

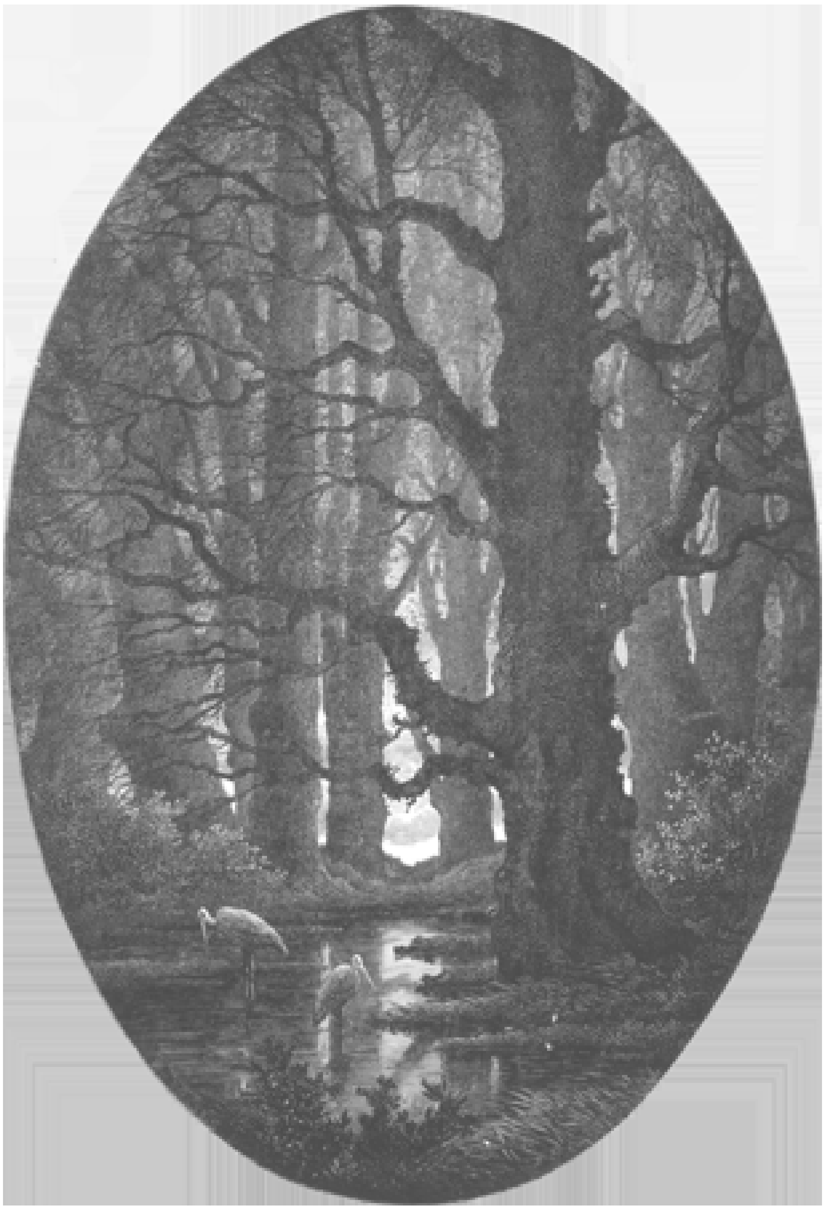

GEZICHT IN HET BOSCH VAN LA ROCHE.

‘Mijn kind was doodelijk getroffen. De dood scheen alleen te dralen opdat hij eerst nog de belooning voor zijn heldenmoed mocht erlangen.

‘Doch wat gebeurt?.... Terwijl mijn vrienden en ik hem verplegen, vernemen wij dat een voornaam heer, graaf Uldaric namelijk zich bij uw vader de eer had weten toe te schrijven der heldhaftige daad, die mijn zoon had verricht.... Mijn verontwaardiging kende geen perken; ik begaf mij, vorstin, tot uw vader en gesteund door de eenparige getuigenis mijner wapenbroeders, slaagde ik er in het bedrog te ontmaskeren.

DE UITDAGING.

‘De groothertog gaf aanstonds last om den jongeling, die het slachtoffer zijner vaderlandsliefde was, de verschuldigde militaire eer te bewijzen, en met het zoet zelfbewustzijn, dat zijn verdiensten door zijn vorst waren gehuldigd, gaf mijn zoon den geest.

‘De graaf verliet het hof, vervuld van schaamte en spijt, omdat hij zich de kroon zag ontrukken, welke hij op 't punt was geweest zich door zijn valschheid en list op 't hoofd te drukken. Zijn hart gloeide van zucht tot wraakneming en op vreeselijke wijze wist hij eindelijk zijn drift bot te vieren.

‘Van al degenen, die ik op de wereld bemind had, bleef mij niemand overig dan een kleinzoon... 't levend beeld zijns vaders, wiens gelaatstrekken mij als in een helderen spiegel 't wezen van mijn kind weêrgaven.

‘De kleine Koenraad telde ter nauwernood twaalf jaren, toen 't noodlot hem voorbestemde de leidsman mijner schreden en de troost mijner oude dagen te wezen.

‘Door de hand van 't kind geleid of naar zijn stem luisterend, meende ik de dierbaren teruggevonden te hebben, mij door den dood ontrukt. Ik leefde slechts voor en door hem. Door mijn Koenraad voelde ik mij met nieuwe kracht, nieuw leven en moed bezield. In hem meende ik het zonlicht weder te aanschouwen....

‘Op zekeren nacht waan ik mij in den droom door een vreeselijk donker omgeven, ik verneem het kermen van mijn Koenraad, zijn hulpgeschrei, de ruwe moordkreten van woestelingen.... daarop wordt alles weder stil.... Angstig val ik allengskens in slaap.

‘Bij mijn ontwaken wacht ik tevergeefs naar mijn kleinen beschermeling om hem als naar gewoonte mijn vaderlijken zegen te geven. Een droevig voorgevoel doorvlijmt mij de borst... Koenraad, mijn kleinzoon, mijn lieveling, mijn eenigste schat op de wereld, zou hij mij ontstolen zijn?...

‘Wat ik vreesde, was werkelijkheid... Op mijn noodgeschrei, snelden mijn vrienden ter hulpe. Hun troost en nasporingen mochten niets baten. Verdwenen voor immer was mijn lieveling.

‘Voor immer?... Dat kon ik mij niet verbeelden en waanzinnig van smart, in tranen dag en nacht badend bleef ik voortdurend de ijdele hoop voeden mijn Koenraad eens weder te zien.’

‘Terwijl ik op een avond in mijn eenzame hut mijmerend de rampen des levens betreur, stormt men eensklaps mijn woning binnen en als een ontzettende donderslag dreunen mij de woorden in de ooren: ‘Oude! ik heb mij gewroken!... Ge zoudt graag uw kind terug hebben?... Welnu, daar hebt ge 't!’

‘Te gelijk met deze woorden hoor ik met een zwaren bons een voorwerp op een bank leggen. Onmiddellijk daarop was de misdadiger verdwenen.

‘Bevend en zinneloos van ontroering, waggel ik naar de bank... IJzingwekkende verrassing!.. Mijn hand raakt 't ontzielde lichaam, de koude, stramme ledematen van mijn lieveling....

‘Wat er verder met mij voorviel, weet ik niet, de afgrijselijke gruweldaad had te zeer mijn zinnen verbijsterd.... Eerst den volgenden dag ontwaakte ik uit mijn bezwijming en aan 't hoofdeinde mijner legersteê was een vrouw gezeten, die mij met de teederste liefde verzorgde en met den balsem der troost de wonden van mijn hart poogde te heelen.

‘Op mijn vraag, van waar zij kwam? was haar antwoord: dat zij, om zich van een heiligen plicht te kwijten, uit de woning van graaf Uldaric was ontvlucht.

‘Die naam herinnerde mij het begin mijner rampen. Ik stelde de vrouw andere vragen voor en zoo vernam ik weldra de gansche waarheid.

‘De man, wiens naam ik u zoo even noemde, was werkelijk de misdadiger, door wien ik zoo diep ongelukkig werd. Hij beroofde mij van den kleinen Koenraad en de mishandelingen die hij hem deed ondergaan, deden het kind vóór den tijd bezwijken.

‘De knaap stierf in de armen eener vrouw, die tot de dienstboden van Uldaric behoorde, die hem innig lief had leeren krijgen en hem gered zou hebben, ware zulks in haar vermogen geweest.

‘In zijn laatste oogenblikken nog sprak het kind tot haar, terwijl het een tros zijner haren met stervende hand afsneed: ‘Welaan, goede vrouw, breng dit aan mijn grootvader, als een aandenken mijner kinderlijke liefde; ik had beloofd hem weêr te zien. Die wreedaards! zij zijn de oorzaak, dat ik mijn belofte niet kan volbrengen.’

‘Toen de knaap gestorven was, verwijderde Uldaric iedereen van 't lijk, en de vrouw, die mijn kind zoo lief had, was er heimelijk zelve getuige van hoe de wreedaard met een dolk de borst van den engel opensneed en hem het hart uit de ingewanden rukte.

‘De ongelukkige vrouw ontvluchtte het huis, waar zij zulke gruwelen zag plaats hebben. Na de vrome zending, die haar mijn stervend kind opdroeg, te hebben volbracht, is zij naar haar arme familie wedergekeerd.

‘En ik, vorstin, van allen verlaten, die mij dierbaar waren, heb ik geen andere levenstaak meer dan naar 't uur der gerechtigheid te wachten, dat de vergelding aan den moordenaar van mijn zoon en mijn kleinzoon moge brengen...’

Toen zweeg de ongelukkige stil en 't eerbiedwaardig hoofd buigend, wachtte hij in angstige spanning naar 't oordeel, dat Libyssa zou uitspreken.

Groot dan ook was de algemeene teleurstelling, toen de vorstin na eenige oogenblikken in gepeinzen verzonken te zijn geweest, verklaarde dat zij eerst den volgenden dag omtrent het gebeurde een nadere beslissing wenschte te nemen. Het bijgeloovig volk wist zich deze zonderlinge gedragslijn op geen andere wijze te verklaren dan door luide de meening uit te spreken, dat Libyssa nooit eenige zaak van belang ondernam zonder eerst haren klepper Nachbar ondervraagd te hebben, die op 't oogenblik niet te Budectz aanwezig was.

Den volgenden morgen was het getrouwe dier reeds voor dag en dauw op 't paleis en voor den gewonen tijd ook verscheen Libyssa ter rechtszitting.

Uldaric en de grijsaard werden ontboden en toen de graaf met schaamtelooze vermetelheid de misdaden bleef loochenen, die hem werden ten laste gelegd, ja zelfs den grijsaard met minachting poogde te overladen, ontvlamde het gelaat der vorstin van verontwaardiging en voegde zij hem eensklaps op gebiedenden toon toe:

‘Zwijg, ellendeling! ik zal u de bewijsstukken uwer gruweldaad leveren.’

Na zachtkens een harer dienaren eenige woorden toegefluisterd te hebben, haalde zij een bronzen kistje te voorschijn, bij welks aanblik een kreet van ontzetting en woede aan den moordenaar ontglipte.

Het slot van het kistje was verbroken; de hertogin opende het en toonde aan de blikken der verbaasde menigte 't hart van een kind op een marmeren plaat liggende. Boven de plaat stond den naam: ‘Koenraad’ gegrift en van onderen las men de woorden: ‘Afstammelingen mijner zonen leert door mijn voorbeeld welk een kastijding graaf Uldaric zijne vijanden weet te doen ondergaan.’

‘Gerechte hemel!’ riep de woestaard ontsteld uit, door welk toovermiddel wist dit wonderbaar wezen 't kistje te ontdekken, 't welk ik voor aller oogen verborgen waande, wie heeft mij kunnen verraden?’

Vol majesteit en ernst antwoordde Libyssa:

‘Hij, wiens wijsheid steeds mijn schreden heeft geleid, die hart en nieren doorgrondt, slaat de wegen zoowel der misdadigers als der rechtvaardigen gade. Beef, ongelukkige, mocht ge ook de wraak der menschen kunnen ontduiken, de vergeldende gerechtigheid des Hemels ontgaat gij niet.’

Zich vervolgens tot den ouden man wendend, sprak zij:

‘Diep rampzalige grijsaard, u uw kind weder te geven is niet in mijn vermogen. Moge u mijne rechtspraak ten minste eenigen troost schenken. Hij, die u van alles beroofd heeft, beroof ook ik thans van alles wat hij bezit, van zijn rijkdommen, eer, vaderland.... Hij heeft u een zoon ontrukt, welaan, neem gij zijn dochter. Dat zij de onafscheidelijke geleidster en gezellin zij uwer grijze dagen! Ik ken haar hart en weet dat zij met liefde deze taak zal volbrengen. De teederheid waarmeê zij u moge overladen, zal alleen in staat zijn het zwaard van 't hoofd af te weren des misdadigers, die niet waard was zulk een engel het leven te schenken.’

Op een gegeven teeken, trad een meisje van omstreeks veertienjarigen leeftijd voor de vorstin, wierp zich aan de voeten van den grijsaard en beloofde, zoo haar vader 't leven mocht behouden, zich in alles aan 't uitgesproken vonnis der hertogin te zullen onderwerpen. De grijsaard kuste eerbiedvol de hand van Libyssa en de Bohemers toonden door luide toejuichingen hun opgetogenheid en bewondering over de wijsheid en rechtvaardigheid hunner vorstin.

III.

Hoezeer ook Libyssa's regeering door wijsheid schitterde en over hare onderdanen zegen en welvaart verspreidde, vermocht zij echter niet allen tevreden te stellen, ja, er werden onruststokers gevonden, die 't zoover wisten te brengen dat het misleide volk bijwijlen de weldaden vergat, die 't aan de vorstin te danken had en door min of meer oproerige handelingen toonde, dat de zachte hand van Libyssa op den duur niet bestand zou zijn om de wufte volkshartstochten te beteugelen.

De overmoed der onruststokers nam zelfs van lieverlede zoodanig toe, dat de vorstin zich genoodzaakt zag er een bijzondere opmerkzaamheid aan te wijden. Op zekeren avond riep zij daarom de voornaamsten des adels ter vergadering bijeen, om met hen te beraadslagen hoe 't best aan 't gemor en de ontevredenheid een einde te maken.

‘De zonen van Bohemen zijn te fier en te krachtvol,’ dorst haar een hunner als antwoord toe te voegen, ‘om door een vrouwenhand te worden geregeerd.’

‘Welke bemerkingen heeft men dan tegen mijn wijze van regeeren?’ vroeg Libyssa zonder zich in 't minste door het gezegde beleedigd te toonen.

‘O, volstrekt geene,’ hernam een der meer verfijnde hovelingen, ‘doch allen betreuren 't, dat onze roemrijke vorstin er niet toe te bewegen is om haar te zware taak met een gelukkigen echtgenoot te deelen en aan 't land van Bohemen een spruit van haar bloed, een erfgenaam harer deugden en troonsopvolger te schenken.’

En werkelijk, reeds geruimen tijd had men Libyssa tot een echtverbinding trachten over te halen, doch steeds had zij alles, wat men haar hieromtrent voorstelde, met minachting van de hand gewezen, voorgevende dat zij vast besloten was met niemand het rijk te deelen.

De vleiende woorden van den hoveling schenen echter thans een bijzonderen indruk op 't gemoed der vorstin te maken. De teekenen van

goedkeuring, die zij bij de overige vergaderde leden des adels uitlokten alsmede de aanblik zooveler mannen, die door de ruwheid hunner zeden weinig acht sloegen op den eerbied aan hare vorstin verschuldigd, schenen haar op buitengewone wijze te ontstellen.

Na eenige oogenblikken in gedachten verzonken te zijn geweest, wierp zij een fieren blik op de aanwezige edelen en alsof op eenmaal een straal van hemelsch licht haar een verblijdende uitkomst toonde, sprak zij:

‘Welnu, daar 't de wil van mijn volk en van u allen is, dat ik mij in den echt begeef, zult ge binnen drie dagen den man mijner keuze leeren kennen, die mij den diadeem zal helpen dragen.’

Daarop verliet zij, zonder eenige nadere verklaring te geven, de vergadering, al de aanwezigen in verrassing en spanning over haar onverwacht antwoord achterlatend.

De souvereinen dier tijden hadden de gewoonte van zich slechts met de aanzienlijken uit hun eigen land te verbinden, en een huwelijksvereeniging met den vorst of de vorstin van een vreemd land beschouwde men in kleinere landen vooral als een zeker verraad, waardoor de onafhankelijkheid van 't vaderland werd bedreigd.

Vandaar dat er onder de adellijke jongelieden van Bohemen vele waren, die 't niet aan gissingen lieten ontbreken of liever zelve er alle aanspraak op meenden te maken om in 't bezit der kroon en der vorstin te worden gesteld.

In weerwil van 't korte tijdsbestek, 't welk Libyssa zich had voorbehouden tot 't openbaar maken harer keuze, was toch de ongeduldige nieuwsgierigheid des volks ten toppunt gestegen, toen de derde dageraad aanbrak, die de beslissende dag zou voorafgaan.

Ontdaan van allen vorstelijken tooi, met een eenvoudig antiek gewaad gekleed, op 't hoofd een krans van boomloof in stede der hertogelijke kroon dragend, verscheen Libyssa aan de poorten van 't paleis, om haar bruidegom op te wachten.

Vijftien der voornaamste adellijken des lands stonden gereed om hun toekomstigen vorst te gemoet te gaan en hem hun hulde aan te bieden.

Nog was een ieder in gespannen verwachting omtrent hetgeen gebeuren zou, als op eens in een lustigen draf Nachbar, het wonderbare paardje kwam aangerend.... Met meer nog dan gewone levendigheid en vuur drong het door de menigte, alsof 't een hoofdrol bij 't feest te vervullen had; 't albast zijner leden scheen nog helderder dan gewoonlijk te schitteren en op zijn rug droeg het een breede schabrak van satijn met diamanten bezet.

Na het dier vriendelijk gestreeld te hebben, zeide Libyssa: ‘Welaan, Nachbar, breng mij thans mijn bruidegom!’

En zich vervolgens tot de adellijke afgevaardigden wendend verzocht zij hen om het paard te volgen, 't welk hun den echtgenoot zou aanwijzen, dien zij zich had uitverkoren.

Hoe verbaasd en te leur gesteld zich ook de meesten bij deze woorden gevoelden, gehoorzaamden allen evenwel terstond aan den last der vorstin, te meer daar men reeds eenigszins aan hare geheimzinnige handelwijze gewoon was geworden.

't Was alsof 't dier het gewicht zijner zending begreep. Niet met die dartele levendigheid, welke het anders kenmerkte maar ernstig en fier, gelijk een koning omgeven door zijn dienaren, plaatste het zich aan 't hoofd van den tocht, door de vijftien afgevaardigden en een groote menigte volks begeleid.

Na eenige straten op deze wijze te zijn doorgegaan sloeg het den weg in naar een veld buiten de stad gelegen en terwijl velen reeds ongeduldig begonnen te worden in de meening dat de vorstin hen misleid had, naderde de stoet eindelijk den zoom van een aangrenzend bosch.

De ingang van 't woud, door een dichte rij boomen bezet, scheen zelfs geen spoor eener menschelijke woning te doen vermoeden. Op eenigen afstand echter vertoonde zich tusschen een paar afgeknotte oude boomstammen een arme, landelijke hut op welks drempel een jeugdige landbouwer was gezeten, die van zijn arbeid scheen uit te rusten.

Reeds was men op 't punt den eenvoudigen landman voorbij te trekken zonder hem zelfs een oogslag waardig te keuren, toen, o verrassing! Nachbar, hinnikend van vreugde den stoet verliet, den vreemdeling naderde, voor hem den sneeuwwitten knie boog ten teeken van eerbied en hulde.

Opgetogen van verwondering staarden allen naar den zonderlingen woudbewoner, wien zulk een buitengewone eerbewijzing van den geheimzinnigen vertrouweling der hertogin ten deel viel. En weldra waren er meerderen, die in den onbekenden jongeling een sprekende gelijkenis herkenden met den jeugdigen landman, die geruimen tijd geleden aan 't wonderbare dier der vorstin de genezing en 't leven had weten weêr te geven.

‘Hoe is uw naam?’ vroegen zij hem.

‘Premislas.’

‘Weet gij, wie ons hierheen gezonden heeft?’

‘Ja,’ hernam de landman met kracht en vastberadenheid, ‘en 't is aan mij, dat de Hemel de glorie wil toevertrouwd zien der Bohemers en 't geluk van Libyssa.’

Bij 't uitspreken dezer woorden, gaf hij aan Nachbar, die nog immer de knie gebogen hield, een teeken om op te rijzen en met een lichten sprong op den rug van 't paard plaats nemend, sloeg hij den weg in naar 't vorstelijk paleis, gevolgd door de adellijke afgevaardigden en de luid juichende menigte.

Zoodra de stoet naderde, ging Libyssa den jongeling te gemoet, reikte hem de hand en de vorstelijke diadeem op zijn hoofd plaatsende zwoer zij ten aanhooren der verbaasde menigte hem als haar bruidegom te hebben uitverkoren....

Premislas werd Libyssa's echtgenoot. Onder de vorsten van Bohemen zijn immer hun vereenigde namen en 't aandenken hunner regeering in zegening gebleven, en 't is aan hen dat de stad Praag haar stichting te danken heeft.

‘Maar’ meent wellicht iemand te moeten vragen ‘is de geschiedenis van het wonderpaardje van Libyssa wel iets meer dan de dito historie der vermaarde wonderkoe van zeshonderd pond, die omhoog smeet den hond, die wegjoeg de kat, die pakte de rat en at van het graan, dat lag in het huis van Adriaan.....?’

Bij den eersten oogslag schijnt onze sage wellicht al even wonderbaar als de gezegde vertelling; toch is zij zulks in werkelijkheid geenszins en berust op vrij betrouwbare historische gronden.

Premislas en Libyssa, zoo getuigt ons namelijk de geschiedenis, hadden elkander reeds in hun prilste jeugd als kinderen leeren kennen, daar zij op de school van Budectz, die zoowel voor het volk als voor den adel openstond, te zamen waren opgevoed.

Hun wederzijdsche genegenheid verminderde niet met de jaren. Doch de groote afstand tusschen beider rang en afkomst scheen hen voor eeuwig te scheiden.

Het vindingrijk vernuft des jongelings was op een list bedacht. Op behendige wijze dresseerde hij in 't geheim zijn paardje, wist het de toeren te leeren, die wij boven verhaalden en de lichtgeloovigheid der toenmaals heidensche bewoners van Boheme deed het overige om de hulde, die hij zijn vorstin toedacht, in waarde te doen stijgen.

Na den dood van Cracus vooral liet hij niet na om door zijn wijze raadgevingen Libyssa van nutte te wezen en steeds was Nachbar, onder wiens schabrak immer de geheime briefwisseling verborgen werd, de vertrouwde bode hunner intieme mededeelingen.

Door de wonderbare kunsten van zijn paardje tot echtgenoot van Libyssa en vorst van Bohemen benoemd, heeft hij nog menig jaar tot geluk zijner onderdanen geleefd en men zegt, dat het zijn spreuk was: ‘Die niet sterk is moet slim zijn.’

De duivelswiel te Engelen.

‘Op mannen, op! de zaak eischt spoed;
Naar boven, niet gemard:
Hij klimme naar den torentop,
En losse 't moei'lijk raadsel op,
Die moed heeft in het hart!....’

Zoo sprak de landheer tot zijn volk,
Dat toesnelde om en om;
- Sinds dagen speelde 't uurwerk niet,
Dat hij zoo kunstvol maken liet:
Zijn torenklok bleef stom. -

Daar springt met fieren mannenmoed
Een dappere uit de schaar: -
‘Ik,’ roept hij, ‘klim naar 't klokkenspel,
En tart mij hier ook dood en hel,
Ik vrees voor geen gevaar!’

Hij klimt. Men staart hem angstig na.
Dra stijgt hij naar beneên.
Men raadt het uit zijn droeven blik,
- De landheer staat verplet van schrik:
Zijn torenklok verdween!....

Maar 't landvolk loste 't raadsel op:
‘Niet ver,’ sprak één, ‘van 't slot,
Wierp haar de duivel in den wiel,
De klok, die in zijn machte viel,
Als *niet* gewijd aan God!’

De plas waar de *ongedoopte* klok
Verzonk, door God gedoemd, -
Een ieder vreesde voor dien kolk;
Nog heden wordt hij door het volk,
De Duivelswiel genoemd.

H. TEULINGS.

Allerlei.

Het was in het jaar 1817,

zoo verhaalt Sir John Richardson, een der bekende Noordpoolreizigers, dat, ten gevolge van een groote ijsverschuiving in het Noorden gedurende het vorige jaar, er op aangedrongen werd, om een nieuwen tocht te ondernemen ter opsporing van 'den noordwestelijken doorgang.' Men vormde tevens het plan om op zulk eene reis tal van waarnemingen omtrent magnetisme en sterrenloop te doen. Daar het engelsche gouvernement, gewoonlijk deze plannen begunstigende, ook nu weder zijne ondersteuning niet onthield, werden de noodige toebereidselen gemaakt tot een tocht, die als zoovele andere tevergeefs zoude zijn, wat het hoofddoel, het vinden van een passage ter zee door de poolstreken, betrof. Vier hecht gebouwde schepen werden uitgekozen en door diagonaal geplaatste steunsels der wanden, die dubbel gebouwd waren, tegen een vaart in de ijszeeën bestand gemaakt. Men dacht dat deze vaartuigen het aldus tegen den schok en de drukking der ijsschotsen wel zouden uithouden. Twee dezer schepen, de 'Dorothea,' waarop de kapitein Buchan bevel voerde en de 'Trent,' onder kommando van den luitenant John Franklin, den zoo vermaard geworden noordpoolvaarder, zeilden noordwaarts langs Spitsbergen, wijl berichten van walvischvangers, die op zeer hooge breedte nog open zee hadden gevonden, eenige hoop op welslagen in die richting hadden doen ontstaan. Men bereikte de zeeën tusschen Spitsbergen en Groenland; doch tijdens een geweldigen storm in een bocht verzeild, terwijl kolossale ijsmassa's op hen kwamen afdrijven, bleef hun bij zulk weder, als eenige kans op behoud, slechts over 'het ijs binnen te loopen,' met andere woorden, hunne vaartuigen in de een of andere opening tusschen de drijvende ijsgevaarten te sturen, gelijk op de nevensstaande gravure wordt voorgesteld. Bij deze zeer hachelijke vaart leed de 'Dorothea' zooveel averij, dat ze het zinken nabij was en er was derhalve weinig bedenken noodig om tot den terugtocht te besluiten; het andere schip, de 'Trent' moest noodzakelijk volgen ter begeleiding.

De beide overige vaartuigen: de 'Isabella' waarop de kapitein John Ross het kommando had en de 'Alexander', onder bevel van den niet minder vermaarden William Parry, destijds luitenant, zetten hun ontdekkingreis voort door de Davis-straat en hun tocht had in zooverre eenig aanmerkelijk gevolg, dat zij de nauw keurigheid van de bevindingen van den bekenden reiziger Baffin, naar wien de Baflins-baai genoemd is, constateerden en de verschillende ondiepten en eilanden vonden in die richting en op die punten, welke hij had aangewezen. Doch ook deze schepen keerden terug, zonder dat de groote vraag of er een bruikbare noordwestelijke doorgang was of niet, tot eenige nadere oplossing gebracht was.

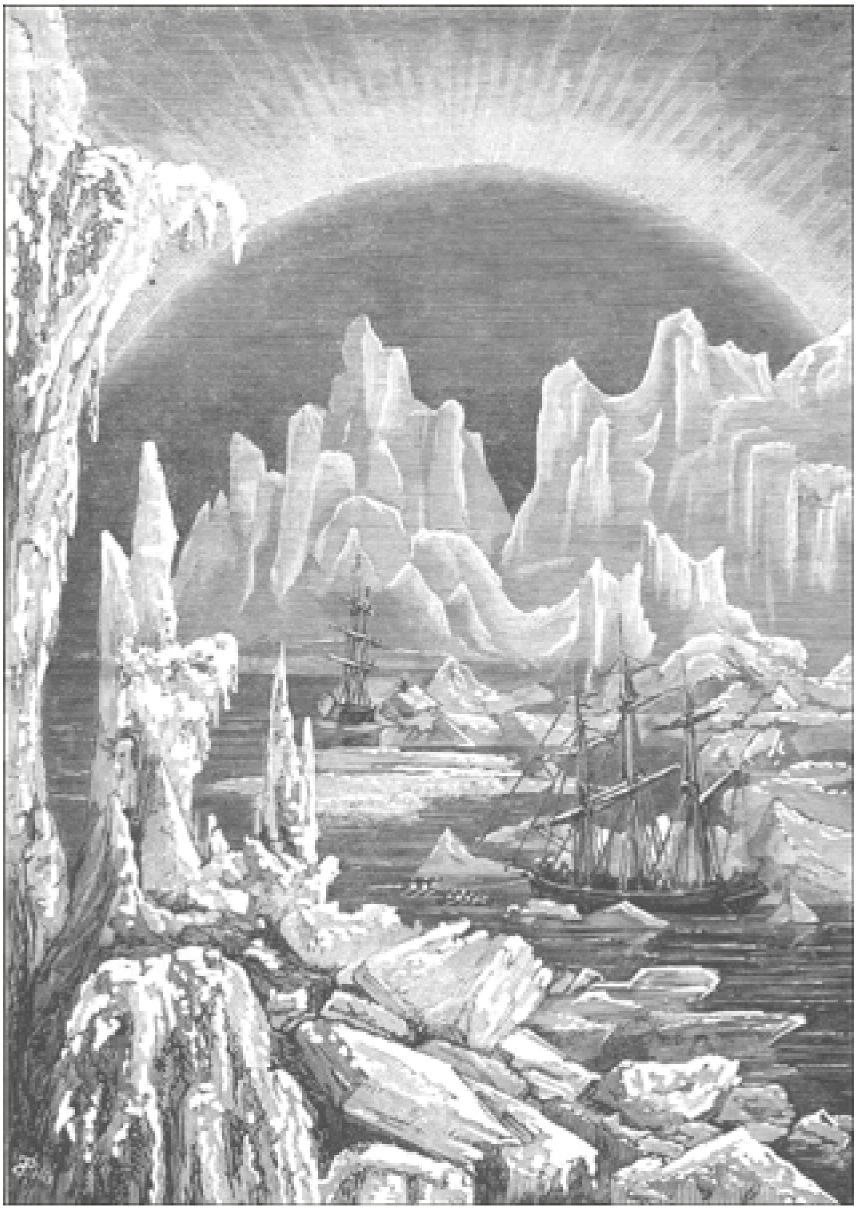

Onder de voornaamste vrienden

onzer vaderlandsche jeugd behoort Jan Klaassen. Bilderdijk leert ons omtrent deze gevierde persoonlijkheid, dat zijn naam eigenlijk een verbastering is uit Jan Klots (d. i. Jan Klomp) ‘dewijl zijn oorspronkelijke hoofdeigenschap in zeer groote, zware en wijde klompen (of zooals men zegt: holsblokken) bestond, waarmeê hij een geweldig gerucht maakte, 't welk men geklots of klotsen noemde.’ Volgens anderen heeft Jan Klaassen evenals Punch werkelijk geleefd en is 't de naam van een gewezen trompetter in dienst bij de prinsen van Oranje. Uit zijn betrekking ontslagen bij gelegenheid dat de garde van den prins in garde der Staten van Holland werd herschapen, zette hij zich te Amsterdam neder en verdiende er den kost met het vertoonen eener poppenkast waarbij hij zijn personnages kwinkslagen en aardigheden in den mond lei, ‘alles behalve vleiend voor het toenmalig bewind doch zeer naar den smaak der smalle gemeente.’

Als collega's van Jan Klaassen in andere landen moeten vooral de duitsche Hansworsten, de fransche Jean Potage en Jean Farine, Poncinello en signore

Maccarone der Italianen en eindelijk de engelsche Jack Pudding en Punch genoemd worden. Er zijn intusschen Engelschen, die de vrijheid nemen ook Punch als van nederlandschen oorsprong te noemen en te beweren, dat hij te gelijk met Willem III in Engeland is gekomen, alsof 'het regeeringstijdperk der familie van Punch en van 't glorierijk huis van Oranje' hetzelfde zijn zou. Deze bewering schijnt echter niet veel grond te hebben. Waarschijnlijk is Punch, wiens naam volgens sommigen van Pontius Pilatus en volgens anderen van een Napolitaan Puccio d' Anello afstamt, van italiaanschen oorsprong.

Wat er overigens van zij, kakelbont uitgemonsterd als hij is en versierd met een lange, kromme, hooggekleurde of olifantsneus, was zeker ook deze komische persoon eenigen tijd de lieveling van ons volk.

Een engelsch liefhebber

van geduldig onderzoek heeft berekend, dat Shakspeare tot al zijn drama's ongeveer 15,000 verschillende woorden gebruikt, dat er in de werken van Milton slechts 8000 van die losse steenen voorkomen, terwijl 't Oude Testament alles, wat het te zeggen heeft, in 5642 woorden uitdrukt.

Men houdt het er gemeenlijk voor,

dat de ouden onze schrijfpennen niet kenden maar met een riet schreven. Eerst in de 5[6] eeuw schijnt de koning der Ostrogothen Theodoric er gebruik van gemaakt te hebben om zijn naam te schrijven. Omstreeks de 8[e] eeuw kwam eerst de schrijfpen voor goed in zwang; het riet bleef echter te gelijker tijd in gebruik, in de kloosters werd het tot het schrijven of liever 't afteekenen der letters bijna immer gebezigd en nog in de 15[e] eeuw werden er gegeheele werken mede geschreven. In Italië waren echter toen nog de pennen zoo zeldzaam, dat de geleerden moeite hadden om ze te erlangen. Zelfs in de 17[e] eeuw komen nog rieten pennen voor onder 't andere schrijfmateriaal: 'paeuwen en craey-pennekens en fleskens, roet en oly om inckt te maecken.' De schoolmeesters gebruikten de rieten pennen ook nog langen tijd voor 't 'Ophalen' der letters overeenkomstig dit rijmpje:

> 'Ophalen sult dy de treckletterkens met fatsoen
> Door riete punten, waarin men inckt moet doen.
> 't Riet is ook zeer dienlijk voor 't lynentrecken,
> Anders gebruickt schachten......'

'Niemand

behoeft iets te doen tegen zijn eigen beter willen in,' redeneerde onlangs een predikant tegen een oud moedertje zijner gemeente.

‘Dat kunt gij de kat wijs maken’ kreeg hij tot antwoord, ‘want onze Hein, waar ik moei over ben, hebben ze verleden keer achter 't slot gezet en dat was toch zeker wel tegen zijn eigen beter willen.’

[Nummer 48]

De oude appelvrouw.
Eene Vertelling.

Het zal velen Rotterdammers wel niet moeielijk vallen zich Trui de appelvrouw te herinneren, die tot voor weinige jaren dagelijks voor een ieder te zien was, zooals zij daar stijf en stram bij hare koopwaar zat. Een eigenlijke kraam had de oude Trui niet, doch zij zat jaar in jaar uit tusschen een menigte groote en kleine manden met heerlijke appelen en peren en wat het seizoen verder opleverde. Bij goed weder was de blauwe hemel haar dak; regende het echter dan stak zij een groote katoenen paraplui op, waaronder zij en een gedeelte harer koopwaar bescherming vond.

Trui zag er stokoud uit en om den lezer eenig begrip van haar uiterlijk te geven zal ik slechts zeggen, dat naar mijn oordeel van moeder Eva's tijden af onder al de apelvrouwen der gansche aarde wel geen afschuwelijker gelaat te vinden geweest is.

Op een morgen - het was een koude najaarsdag, - zat moeder Trui, zooals zij gemeenlijk genoemd werd, volgens gewoonte onder hare parapluie. Zij zag er mistroostig uit, want het onaangenaam weder was oorzaak dat bijna niemand op de straat gevonden werd en hare koopwaar onaangeroerd bleef. Het was reeds middag en nog had zij slechts enkele centen ontvangen. De zon neigde ten ondergang en nog bleef het regenen en niemand scheen er aan te denken dat moeder Trui van den eenen dag in den anderen moest leven. Toen hier en daar het licht werd ontstoken ontsnapten haar diepe zuchten en zij liet eindelijk het hoofd weenend op de borst zinken.

SCHIPBREUK.

De aangrenzende straat scheen uitgestorven. Men zag er slechts één heer, die blijkbaar zijne schreden verhaastte om zoo spoedig mogelijk zijne woning te bereiken. Toen hij naderbij kwam zag hij de weenende oude vrouw en hij kon ook duidelijk de zuchten hooren.

‘Wat mag moeder Trui overkomen zijn?’ dacht hij en trad nader.

‘Wel Trui, wat scheelt er aan?’ vroeg hij; ‘gij zijt altijd zoo opgeruimd, laat ge nu de lip hangen? Waarom maakt gij niet dat ge uit dit afschuwelijke weêr naar huis komt.’

‘Ik heb een slechten, een heel slechten dag gehad,

Mijnheer,’ antwoordde Trui. ‘Een kip zou niet kunnen leven van 't geen ik vandaag heb verdiend; ik ben zoo verstijfd en verkleumd dat ik de vingers nauwelijks kan verroeren en nu moet ik mijn boeltje nog inpakken en de groote mand naar mijn huis dragen; is dat niet om mistroostig te worden?’

Men zegt dat de nacht niemands vriend is en de booze alsdan zijn spel drijft. En toch, hoeveel goede werken verbergt de zwarte nacht onder zijn vleugelen, eenig en alleen zichtbaar voor de oogen van God!

Het was nu wel geen nacht maar toch donker. De vreemde heer hielp de oude vrouw haar appelen en peren in de groote mand overstorten,

die hij zonder een woord te spreken op zijne schouders nam. ‘Kom maar,’ sprak hij, en moeder Trui nam de ledige mandjes onder den arm en ging hem voor door een aantal straten naar het andere einde der stad.

‘Nu zijn wij er!’ sprak zij eindelijk. ‘Ik dank u, Mijnheer; God moge u voor die weldaad loonen.... ik zal alleen de trap wel opkomen.’

Met deze woorden opende zij de deur; het huis zag er armoedig en verwaarloosd uit evenals de gansche buurt. Moeder Trui wilde hare dankbetuiging herhalen doch de vreemdeling scheen er geen acht op te geven en strompelde de oude op de steile trap achterna. Eindelijk ging een deur open en het flikkerende licht van een kleine keukenlamp wierp zijn vaal schijnsel in een klein, armoedig dakkamertje. De vreemde heer zette zijn last op den grond en viel vermoeid op een stoel neder. Thans zag hij eerst dat hij niet met de oude alleen in de kamer was; twee kinderen, een knaapje en een meisje waren bezig de tafel op te ruimen, waarschijnlijk voor het avondeten. In een hoek van het vertrek lag ook nog eene vermagerde vrouw op een schamel leger. Hij zag rondom niets dan naakte muren en het huisraad scheen te zamen geen drie gulden waard te zijn, ofschoon bij al die armoede zindelijkheid en orde heerschten. In weerwil van de blijkbare armoede zagen de kinderen er gezond en vroolijk uit, en moeder Trui scheen ook haar leed reeds vergeten te zijn, want zij gaf de kinderen glimlachend een kus. Met belangstelling had de vreemde dit alles gadegeslagen, hij was verlangend de geschiedenis van dit armoedige dakkamertje te weten en deed zooveel vragen dat moeder Trui, die wel begreep waar hij heen wilde, zich bereidwillig toonde om aan zijn wensch te voldoen.

‘Ach, Mijnheer,’ zoo begon de oude vrouw, ‘de geschiedenis van dit kamertje en zijn bewoonster is kort en voor de lieden der groote wereld vervelend, daar zij niets anders is dan een voortdurende strijd tegen gebrek en lijden. Mijn vader stierf toen ik nog zeer jong was. Mijne moeder heb ik niet gekend. Onder vreemden ben ik opgegroeid, en niets heb ik geërfd dan den naam van Trui Manders. Mijn echtgenoot en twee zoons ontvielen mij door den dood, de laatste toen zij volwassen genoeg waren om mijn ouden dag te ondersteunen; zoo bleef ik met mijn dochtertje alleen nog over. Toen brak ten tweeden male een tijdperk van ellende aan. Te zwak voor handenarbeid, schaamde ik mij den bedelstaf op te nemen en zocht mijn brood te winnen door langs de straat appelen te venten. Wanneer ik dag aan dag, van 's morgens vroeg tot 's avonds mij zelven afsloofde, won ik genoeg om met mijn kind niet van honger te sterven. De Hemel weet het’ ging zij voort en tranen vloeiden uit haar oogen, ‘dat waren jaren van gebrek en toch van rijken zegen; want de goede God had mij in zijn vaderlijke hoede en zegende mijne armoede. Toen mijne dochter tot den huwbaren leeftijd was gekomen, kwam zij in kennis met een ellendeling, die haar echtgenoot werd en haar geluk verwoestte. Alles wat zij bezat verkwistte hij om haar eindelijk met een klein kind geheel aan haar lot over te laten. Zeven jaren geleden bleef hij plotseling in een kroeg dood. Ik nam dan mijn dochter met haar kind tot mij en sinds eenigen tijd heb ik daarbij de moederzorgen op mij genomen over dit kleine meisje, dat geen ouders meer heeft.’

Met gespannen aandacht had de man geluisterd en meer dan eens bewogen zich zijn wimpers als wilden zij een opwellende traan terughouden.

‘Maar, vrouw Manders,’ zeide hij, ‘waart gij dan in staat in het onderhoud van allen te voorzien?’

'Ja en neen! Ik beproefde het en een tijd lang gelukte 't mij. Maar mijne dochter werd steeds zwakker zoodat ik voor haar schulden moest maken, die eindelijk tot vijftig gulden klommen. Daarbij weigerde mijne beenen weldra hun dienst. Meer dan veertien dagen werd ik door rheumatische pijnen te bed gehouden en als ik mijn legerstede eindelijk kon verlaten, wilden mijne voeten mij niet meer door de straten der stad voeren. Doch ook toen kwam de goede God mij weder te hulp. Hij beschikt het zoo, dat ik eens met mijn korf in eene volkrijke buurt ging staan. Reeds den eersten dag kwamen vele koopers mij bezoeken, zoodat ik des avonds met de zuivere winst van drie gulden huiswaarts keerde. De goede God had mij op de rechte plaats gevoerd en daar ben ik sedert dien tijd gebleven.'

'Is 't u gelukt daar het gebrek te boven te komen?'

'Boven alle verwachting, Mijnheer! Sedert ik daar met mijn koopwaren ben gezeten, gaan de zaken naar wensch. In korten tijd waren mijne schulden betaald; en ik kon er aan denken om van tijd tot tijd een spaarpenning weg te leggen. Als ik in mijn uitersten nood tot wanhoop gebracht was, wat zou er dan van mij zijn gekomen?'

'Maar in den strengen Winter kunt gij uwe koopwaar toch niet uitstallen en dan moet gij zeker gebrek lijden?'

'O neen, Mijnheer, dat duurt maar twee maanden. Als de Winter is gekomen heb ik omstreeks veertig gulden in voorraad. Dat geld en het weinige, dat ik nog met naaien en wasschen kan verdienen helpt er ons gemakkelijk door.'

De vreemde heer prevelde binnensmonds eenige woorden en sprak toen blijkbaar verbaasd: 'Hoe kan men met zoo groot vertrouwen de toekomst te gemoet zien! De ellende, die gij zoo diep gevoeld hebt, kan wederkomen, en op uwe oude en stramme ledematen kunt gij niet meer rekenen.'

'Mijn lichaam gelijkt een geraamte,' gaf de oude vrouw glimlachend ten antwoord, 'en daardoor laat gij u misleiden. In het voorjaar ben ik eerst twee en zestig jaar geworden; dat is lang zoo oud nog niet als gij wel dacht, niet waar! Maar ik gevoel mij nog even sterk als voor veertig jaren en.....'

'Wat? Nog even sterk als voor veertig jaren, en al twee en zestig jaar oud?'

'Wel waarom niet? Heb ik u dan niet te voren gezegd, dat een ander de kracht schenkt, en ons leven in de hand van God is. Zeker, daar denken de rijken en helaas! ook vele armen niet aan, zij spreken liever van noodlot en toeval. Geloof Mijnheer, wat ik, oude vrouw u zeg, waar zouden wij den moed en de kracht van daan halen, om te blijven leven, wanneer - ja, ja, kijk mij maar niet zoo verwonderd aan.' - en hier kreeg haar stem een plechtigen, profetischen toon, - 'wanneer de goede God de armen niet bijzonder beschermde?'

Vragend waren de blikken van den vreemdeling op de wezenstrekken der oude vrouw gevestigd. Wat zij zeide, had hij reeds verscheidene malen gehoord en gelezen, maar die toon, dat sterke vertrouwen, die diepe zin, welke haar geschiedenis aan de oude waarheid had gegeven, en waarvan hij nooit eenig denkbeeld gehad had, dat alles was als een moeielijk raadsel, waarvan zij plotseling de oplossing had gevonden; dat was hem vreemd en onverwacht.

Lang bleef hij in zwijgend nadenken verzonken. De appelvrouw was opgestaan en de kinderen genaderd, die aan haar tafeltje stonden. Ondertusschen was er weer licht doorgebroken in den benevelden geest van den vreemdeling. 'Dat is het geloof van den arme,' sprak hij bij zich zelf, 'zalig zij, die arm van geest zijn, want zij zullen het hemelrijk bezitten.'

Hij kwam nu insgelijks nader bij de tafel en zag in de vriendelijke oogen der oude vrouw. Daarop nam hij een banknoot uit zijn portefeuille, om ze haar te overhandigen, maar zij sprak hem met een glimlach, die 't onaangename van haar wezen een weinig temperde, bedaard toe:

'Gij zijt een braaf mensch, maar daar wij voor geen gebrek behoeven te vreezen, zou het mij voor God niet geoorloofd zijn het geld aan te nemen.'

De vreemdeling kon zich onmogelijk door die vriendelijke weigering beleedigd gevoelen. Hij stak de banknoot weêr bij zich en nadat hij de kleine kinderen gekust had wenschte hij vrouw Manders goeden avond en verwijderde zich.

Die op zich zelf zoo onbeduidende ontmoeting leverde den heer Verlaken, den rijken koopman, meer stof tot nadenken dan zijn schepen en magazijnen. Hij kon, of liever wilde niet begrijpen, hoe een arm schepsel als vrouw Manders zulk een goed gemeende weldaad van de hand kon wijzen, en dat op zulk een bepaalden en toch zoo vriendelijken toon, dat hij daarover niet geraakt werd. Tot nu toe had hij de armoede slechts als een ongeneesbare maatschappelijke kwaal beschouwd; doch thans had hij gezien hoe het Christendom daarover een adeldom en waardigheid uitstort, die voor den materialist onverklaarbaar is. Deze indruk doordrong van dag tot dag al meer zijn gemoed, en maakte van dat toeval, zooals hij het in 't begin noemde, een keerpunt zijns levens. Moeder Trui was van dat oogenblik een voorwerp zijner zorgvuldigste opmerkzaamheid geworden.

Van tijd tot tijd liet hij zich in het kleine zolderkamertje zien, en telken male maakte de zoete vrede, die in 't arme gezin heerschte, op hem een weldadigen indruk. Iederen morgen en avond ging hij ten minste eenmaal vrouw Manders bij het appelkraampje bezoeken en liet nooit na te vragen hoe het met de negotie ging en hoe 't haar dochter en de beide kinderen maakten.

'Dank u, mijnheer Verlaken, 't gaat met de kinderen goed en de zieke bevindt zich ook zeer wel,' was dagelijks het antwoord van Trui. En terwijl zij dat zeide, zocht zij voor een vijfstuiverstuk de schoonste appelen uit, die hij dan met een vriendelijken groet in zijn jaszak borg.

Eens op een zwoelen dag der maand Augustus, antwoordde de oude vrouw op de gewone vraag van mijnheer Verlaken:

'De dompige kamerlucht doet Marie volstrekt geen goed, in 't dakzoldertje komt geen verkwikkend luchtje binnen; 't is onder de dakpannen zoo stikkend heet. 't Gaat met ons als met de planten, Mijnheer; als de lieve zonneschijn en de frissche lucht ontbreken, laten wij de blaadjes hangen.'

Toen den volgenden morgen de koopman volgens gewoonte aan 't kraampje kwam, zag hij de zieke dochter van Trui in een handwagen nevens de tafel harer moeder op een kussen rustend liggen. De paraplui, waarmede wij reeds kennis gemaakt hebben, beschutte haar tegen de heete zonnestralen. Reeds in de verte had de zieke hem zien aankomen en toegewenkt.

'Hoe gaarne had ik u dezen morgen reeds vroeger mijn dank betuigd, Mijnheer,' zeide zij met zwakke stem, 'wat heb ik verlangend de straat op gezien! Nu zal ik gauw weêr beter zijn; want het is buiten zoo verkwikkend!'

'Maar hoe zijt gij toch beneden kunnen komen?'

'De man, die een verdieping lager woont, heeft mij op mijn verzoek gedragen en de kleine Frans heeft mij op den wagen hierheen gereden.'

Nu mengde de oude Trui, die ondertusschen bezig was geweest met

verkoopen, en slechts door een vriendelijk hoofdknikje had kunnen groeten, zich mede in het gesprek.

'Vraag Mijnheer Verlaken liever eens, wie ons den wagen gestuurd heeft!' zeide zij.

'Dat heeft de goede God gedaan; al het goede komt van boven. Wie is daarvan beter overtuigd dan gij? Ik moet echter bekennen dat de wagen zeer gemakkelijk is,' zeide zij om de lastige vraag van Trui te ontwijken.

De oude appelvrouw bewaarde eenige oogenblikken het stilzwijgen; dan sprak zij op tredenden toon: 'God zal het u vergelden; Hij heeft gezegd: 'Wat gij den geringsten der mijnen gedaan hebt, dat hebt gij aan Mij gedaan.'

De edele weldoener verwijderde zich van de vrouw, die hem het geheim van den godsdienst: het vertrouwen op God en de goede werken, had ontsluierd, en dat voor den geringen prijs, dat hij eens haar zwaren korf des avonds naar huis gedragen en voor de zieke dochter een handwagen gekocht had.

Als het weder goed was, zat de zieke voortaan iederen dag in den wagen naast de tafel harer moeder. voor den verzachter van haar ellende, zooals zij mijnheer verlaken noemde, had zij telkens een dankbaren glimlach, wanneer hij voorbijkwam. En welk een genot smaakte deze wanneer hij haar groet en die der oude appelvrouw beantwoordde.

Op een zekeren dag echter was noch de handwagen noch de appelkraam op zijn post. Regelrecht snelde de koopman naar de woning zijner beschermelingen. Zachtjes opende hij de deur en trad het bekende kamerke binnen. De laatste stralen der ondergaande zon vielen door het openstaande venster en vervulden het vertrek met een aangenaam, dommelend schemerlicht. - Op de tafel stond tusschen twee brandende waskaarsen een crucifix. Aan het einde der kamer zat Trui met de twee kinderen bij een bed geknield, terwijl een priester met het hoofd over de legerstede gebogen, de gebeden der stervenden uitsprak; de goede Marie lag in haar doodstrijd. De moeder hield haar stramme hand omklemd en staarde met stomme smart in het gelaat der dochter. De stervende had haar oogen wijd geopend, alsof zij voor de laatste maal al het zonlicht, dat de schemeravond schonk, wilde genieten, totdat de engel der doods haar zou aanraken. - Deze kwam spoedig.

Verlaken stond onbeweeglijk op den drempel; ook zijn ziel onderstond een doodstrijd; spoedig echter verwijderde hij zich ongemerkt, gelijk hij was gekomen.

Negen jaren zijn sedert dien tijd verloopen. Verlaken was een geloovig Katholiek geworden en zijn vriendschap met de leelijke appelvrouw bleef ongestoord voortduren. Deze was in den loop der jaren bijna in een mummie veranderd, maar nog altijd verkocht zij appelen op de openbare straat. De oude parapluie had natuurlijk in dien tijd menige scheur bekomen, die dan telkens was opgelapt. De nieuwe zwarte hoed was weder oud geworden en het zwarte kleed, dat de oude Trui bij de begrafenis harer dochter het eerst had gedragen, was reeds eenmaal gekeerd en moest haar thans alle Zondagen opschikken.

De opbrengst van haar verkoop werd grooter, zoodat zij voor een kouden winter niet behoefde te vreezen. Nooit had moeder Trui gebrek aan gereed geld en wanneer zij bij de kooplieden haar waar insloeg, telde zij altijd blanke rijksdaalders op de tafel.

(*Slot volgt.*)

Onze gravuren.

Het reddingswezen ter zee, vooral wat betreft de spoedige hulp, die van het strand aan de bemanning van gestrande vaartuigen wordt verleend, is sedert de uitvinding en de steeds doelmatiger inrichting der reddingsbooten, zeer vooruitgegaan; doch niet altijd is dit reddingsmiddel aan te wenden.

Soms is het geweld der orkanen zoo hevig, dat de reddingsbooten niet kunnen uitloopen, en men is derhalve op middelen bedacht geweest om ook bij den hevigsten storm aan de ongelukkige schipbreukelingen hulp te kunnen bieden. Het is een Engelschman, met name Manby, aan wien men de uitvinding der reddingsmortieren te danken heeft. Aan den kogel of de raket, welke door die mortieren naar het wrak worden geworpen, is een touw bevestigd, waarmede de schipbreukelingen zich kunnen redden. De verstdragende en met de meeste juistheid werkende van die raketten-toestellen, werden aanvankelijk vooral te Spandau vervaardigd. Zij schoten de touwen ongeveer vijf honderd passen ver, tegen den zwaarsten storm in.

Reeds vroegtijdig heeft men zooveel mogelijk de stranding van vaartuigen zoeken te voorkomen door signalen en bakens op de meest dreigende punten der kust. De vuurtorens dagteekenen van overouden tijd. De beroemdste dier bakens was die van Alexandrië, op last van Sostrates, een egyptisch vorst gebouwd en als een der wereldwonderen aangemerkt. Hij werd voltooid in het jaar 283 vóór onze tijdrekening; zijne hoogte was omstreeks 550 voet; tot in het begin van de veertiende eeuw is dit trotsch gebouw gespaard gebleven en de oorzaken der verwoesting van dit gevaarte zijn onbekend. Tot de vermaardste vuurtorens van den nieuweren tijd behoort die van Eddystone, een klip in het engelsche Kanaal, op veertien mijlen afstands van de oorlogshaven Plymouth. Reeds herhaalde malen waren de op dat punt gebouwde vuurtorens verwoest, totdat in 1755 het tegenwoordig gebouw, van veel hechter constructie, verrees. De onderneming werd opgedragen aan een zekeren Smeaton, die aan dezen toren, welke meestal tot model van de later opgerichte gediend heeft, alle sierlijkheid vermeed, een breeden, ruimen grondslag en ronden vorm gaf, en hem geleidelijk in proportiën afnemend liet toeloopen.

Een niet minder merkwaardig gebouw, ook om de moeilijkheden, welke zijne oprichting evenals die der reeds genoemde, in den weg stonden, is de vuurtoren van Cordouan, op een rots in de rivier de Garonne. Zes en twintig jaren lang werd er aan gewerkt; de hoogte is honderd vijftig voet en slechts gedurende de ebbe staat hij droog.

Waar geen torens opgericht kunnen worden, heeft men schepen gestationneerd, waarop bij dag eene vlag als signaal wappert en des nachts een of meerdere lichten onderhouden worden.

Om het licht der vuurtorens van eenig ander te onderscheiden, kwam men vooreerst op het denkbeeld van gekleurd licht. Doch hoewel de gekleurde glazen den schijn op geringen afstand goed overbrengen, zoo is zulks in de verte echter niet te bespeuren en men kwam vervolgens tot de aanwending van twee lichten, het eene aan den top van den toren, het andere gelijk met de kust. Ook vond men het draaiende licht uit, waarbij door een uurwerk het verlichtingstoestel kringsgewijze wordt bewogen terwijl tevens door gekleurde glazen andere afwisseling wordt aangebracht. Voorts heeft men het zoogenaamd bliksemend en het afgebroken licht; het eerste, waarbij gewoonlijk een plaat van blik door een uurwerk wordt gedreven, vertoont zich eensklaps om na eenige oogenblikken weder te verdwijnen; het tweede loopt langs

een riem langzaam in den toren omhoog en verdwijnt dan, terwijl het naar beneden gaat en na den omloop weder zichtbaar wordt.

In den laatsten tijd zijn de verlichtingen der vuurtorens aanmerkelijk verbeterd geworden, door de aanwending van op bijzondere wijze geslepen glazen en van 't electrisch licht.

‘Toon mij een vrouw, die niet nieuwsgierig is en ik zal er u een aanwijzen, die verstand heeft,’ zegt de grieksche wijsgeer Plutarchus.

't Oordeel van den heidenschen philozoof, over onze goede Eva's dochteren is zeker wel wat kras en blijve geheel voor zijn rekening. Maar toch, of Loth's echtgenoote nu juist de eenige onder de vrouwen is geweest, die door nieuwsgierigheid bekoord werd, zal niemand zoo gereedelijk toestemmen.

Hoe althans anders die heimelijke lectuur van 't jonge meisje te verklaren, 't welk ons de gravure op pag. 380 te zien geeft?

In allen gevalle, ik sta er niet voor in zoo morgen de water- en vuurvrouw en 'k weet niet wie al meer, den inhoud kennen van 't geheime briefje, dat de heer des huizes vandaag zoo zorgeloos op zijn kantoorlessenaar liet slingeren.

Want wat Aristoteles van de menschen in 't algemeen zegt, dat zij namelijk van natuur naar weten streven, geldt ook van 't dienstmeisje, en zij bezit er nog dit eigenaardigs bij, dat zij een bijzondere manier heeft om haar weten aan den man te brengen.

Al leveren ook de Rijn en de Donau, die beide hoofdstroomen van ons werelddeel, menig punt van vergelijking op, toch zal de eerste onder menig opzicht, vooral in 't oog van den toerist, den voorrang blijven verdienen.

De Donau kan niet wedijveren met den Rijn, wat de pracht der oevers betreft; ook heerscht er minder bedrijvigheid langs zijne boorden. Het aantal steden, die langs den Donau gebouwd zijn, is betrekkelijk gering en over 't algemeen zijn het kleine. Van Ulm tot Pesth vindt men slechts vijf steden met eene bevolking, die het cijfer van twintig duizend te boven gaat; op gelijke uitgestrektheid langs den Rijn zou men er minstens een twaalftal aantreden.

De Donau neemt echter in zijn verren en kronkelenden loop tal van andere rivieren op. De voorname zijstroomen, die zich in den Donau ontlasten zijn niet minder dan ongeveer honderd en twintig, waaronder de Inn, de Theis en andere, welke tot de groote rivieren gerekend worden. Ze zijn als zoovele machtige armen, die de hoofdstroom rechts en links uitstrekt om zijn ruim gebied te omspannen.

Onder deze zijrivieren is er vooral eene: de Muhl, die, om zoo te zeggen de eer van den Donau ophoudt, in betrekking tot het schilderachtige en bekoorlijke der oeverstreken, en wier omtrek hoewel minder door toeristen bezocht, zoowel een bezoek waard is als menig hooggeroemd Rijn-landschap. De Muhl, een rivier, die op de grenzen van Bohemen en Beieren ontspringt en zijn voornamen loop heeft door het aartshertogdom Oostenrijk, werpt zich bij Neuhaus in den Donau. Dat er van het schoon zijner oevers niet te veel gezegd is, daarvan moge een blik op de gravure, pag. 381 eenigszins overtuigen.

Chicago.

De groote stad der Vereenigde Staten, die door haar ongekende welvaart en bloei sinds lang de vreemdelingen uit alle natiën tot zich trok en de trots was der Yankee's, heeft thans een geduchte mededingster, die haar naar de kroon steekt. Cincinnati heeft haar titel van ‘Koningin van het Westen,’ geheel of gedeeltelijk moesten afstaan aan hare zusterstad Chicago, het wonder niet alleen van de amerikaansche, maar van alle steden der wereld.

Vóór 38 jaren was het nog slechts een militaire post tegen de Indianen in den Staat Illinois aan de grenzen der beschaafde wereld. Spoedig groeide het aan tot een dorp en thans is het een stapelplaats van den wereldhandel met niet minder dan 300,000 inwoners. Van zulk een snelle opkomst is in de geschiedenis geen tweede voorbeeld; en nogtans heeft Chicago haar niet aan een samenloop van gunstige omstandigheden te danken. Zelfs de bodem der stad kon dezen bloei niet in de hand werken, want de kust van het meer Michigan is nergens lager en moerassiger, dan juist daar, waar de kleine Chicagostroom, op welks beide oevers de stad gebouwd is, in het meer valt. De ‘Koningin van het Westen’ is alleen een schepping van den ondernemingsgeest en wilskracht harer burgers.

De vreeselijke brand, welke in het vorig jaar een groot gedeelte der stad verwoestte, heeft opnieuw de gelegenheid gegeven om die hoedanigheden der Amerikanen te bewonderen. In een oogwenk verrezen uit den puinhoop weêr nieuwe gebouwen, en had de stad haar vorig aanzien herkregen.

DE NIEUWSGIERIGE.

Vóór den brand werden van haar de volgende bijzonderheden medegedeeld:

De Wabash-Avenue, een straat van twee mijlen lengte, met hout geplaveid, prijkt met paleizen zooals men ze in de eerste steden der wereld ter nauwernood aantreft. De vreemdeling, die in deze prachtvolle straat wandelt, staat verbaasd over de sierlijkh eid en rijke verscheidenheid van den bouwtrant. Overal ontmoet het oog afwisseling en toch lost alles zich in de grootste harmonie op. De verschillende kleur der bouwstoffen, het contrast van het ioliet-marmer met den

donkeren zandsteen en de vriendelijk lichte kleuren van den Milwaukeesteen, maken een zeer bevallig effect. De oude uit hout opgetrokken gebouwen, ware modellen van smaak in hun soort, maken steeds meer en meer plaats voor steenen paleizen. In den Zomer, wanneer hier allerwegen de bloemen in bloei staan en de boomen langs de trottoirs geplant, met groen zijn beladen, heeft de straat het aanzien van een heerlijk prieel en meent men, bij 't zien der menigte wandelaars, die de koele avondlucht genieten, zich in Hyde-park te Londen of Bois de Boulogne bij Parijs te bevinden.

AAN DE OEVERS VAN DE MUHL.

Chicago is rijk aan kerken, die evenals de bijzondere gebouwen van veel meer kunstsmaak en kennis der architectuur getuigen, dan men elders in Amerika aantreft. Van de Presbyterianen tot de Katholieken, van de

Methodisten tot de Universalisten overal dezelfde eerzucht om elkander te overtreffen. Een voor vijftien jaren gebouwde kerk valt vooral in het oog door haar verweerd aanzien, waardoor zij aan de eeuwenoude tempels der oude wereld doet denken. Zij is uit zoogenaamde petroleumsteen gebouwd, de zonnewarmte heeft de oliedeelen uit dezen steen naar den buitenkant der muren opgetrokken en de kerk daardoor in een eigenaardig antiek monument veranderd.

De schoolgebouwen, waarin 20,000 kinderen kosteloos onderwijs ontvangen, behooren tot de schoonste sieraden der stad. Ofschoon zij er reeds twee en twintig telde werd in 1868 een half millioen voor het bouwen van nieuwe lokalen besteed en toch voldeed de ruimte al spoedig niet meer aan de behoefte der bevolking, die zoo verbazend snel in zielental toeneemt.

Acht en zeventig treinen ziet men dagelijks Chicago binnenkomen en weder vertrekken. Het station der Illinois-Central herinnert aan het beroemde station van Charing-Cross te Londen. Geheel uit graniet gebouwd, het trotsche dak als een ontzaglijk balkon vooruitstekend, met een net van spoorstaven aan zijn voeten, waarop lange rijen van wagens, het sein van het vertrek afwachten om in pijlsnelle vaart naar de golf van Mexico of het rotsgebergte, naar het Oosten of het Noorden te vliegen, bedwelmt het den blik van den vreemdeling en hij gevoelt, dat de bewoners van het Westen met recht trotsch gaan op hun volkskarakter, waardoor zij in staat zijn om aan de grenzen der wildernis een wonder van beschaving, vooruitgang en kunst te doen verrijzen.

Chicago is in zooveel zaken alle andere steden vooruit, dat het ondoenlijk zou wezen ze op te tellen.

Midden in den jeugdigen bloei der stad, ontdekte men een ernstige hinderpaal voor hare ontwikkeling. Zij was op een moerassigen bodem gebouwd. In kelders, die onder water liepen, was geen plaats voor magazijnen, zooals een groote handelstad die moet bezitten. De ongezonde ligging moest de landverhuizers van haar verwijderd houden. Tegenover zulke bezwaren had een europeesche gemeenteraad de handen in den schoot gelegd, maar de gemeenteraad van Chicago besluit de gansche stad tien voet in de hoogte te heffen; en wat ons onmogelijk toeschijnt geschiedde. Door middel van een hydraulische pers wordt een gansch blok huizen, twee- à driehonderd voet lang en half zoo breed in de hoogte geheven, en zoo rustig en veilig gaat het hierbij toe, dat de bewoners hunne huizen niet verlaten en daarin ondertusschen hun beroepsbezigheden uitoefenen. In zeven jaren tijds was het wonder geschied, de gansche stad met hare huizen en kerken was tien voet hooger gerezen en werd van een der onreinste een der zindelijkste steden der nieuwe wereld.

Chicago had slecht drinkwater. Zijne burgers besloten zich goed drinkwater in overvloed te verschaffen. Zij ondernamen ten dien einde een nieuw reuzenwerk ofschoon de uitvoerbaarheid daarvan zelfs door bekwame ingenieurs onmogelijk verklaard werd. Er moest namelijk in de bedding van het Michigan-meer twee mijlen ver een tunnel gelegd en aan het einde daarvan een buis opgericht worden om alzoo de stad van het zuivere en kristalheldere water van het meer te bedienen. De groote moeielijkheid bestond in het oprichten eener buis, die van zeer sterke constructie moest wezen en op een vaste basis in de bedding van het meer moest rusten om tegen den aandrang der golven bestand te zijn. De inwoners van Chicago bouwden een monsterachtig gevaarte 'Erib' geheeten, 't welk bestemd was om de buis te schragen. Het was veertig voet hoog en had vijf zijden, ieder acht en vijftig voet breed, zoodat

het een middellijn bezat van omtrent negentig voeten. Het had drie evenwijdig loopende wanden, bestaande uit balken van twaalf duim dikte vast als een scheepswand aaneengevoegd. Twee dezer wanden waren inwendig aangebracht. Het toestel was van vijftien waterdichte afdeelingen voorzien. In het midden bevond zich een cylindervormige koker, vijf en twintig voet in diameter. De hoeken waren met ijzeren platen van twee en een halven duim dikte gepantserd om ze voor het ijs te beschutten. In Juni 1865 liep dit zeldzame vaartuig van stapel en werd naar de plaats zijner bestemming gesleept. Hier werden de waterdichte vakken met steenen gevuld totdat het gevaarte vast op den bodem van het meer rustte, waarna het ten overvloede nog werd geankerd. Het water heeft op die plaats een diepte van zes en dertig voet zoodat het toestel vier voet boven de oppervlakte uitstak. Dan werd een ijzeren cylinder van twee en een halven duim dikte, vier en zestig voet lang en 203,000 pond zwaar, in den koker neêrgelaten. Als de cylinder op den bodem van het meer was aangekomen, drong hij door eigen zwaarte door de dunne zandlaag heen, waarmede de vaste klei der bedding bedekt is. Nadat eerst het water was uitgepompt, werd een luchtpomp van buitengewone kracht, die door middel van stoom in werking gebracht werd op den luchtdicht gemaakten cylinder geplaatst, en het gewicht waarmede de dampkring op de zware ijzeren massa drukte, was zoo sterk, dat het gelukte den cylinder diep in de taaie leemaarde te drijven. Ondertusschen was aan den oever reeds een buis aangelegd en werd zeventig voet onder den waterspiegel een tunnel in de richting der 'Erib' gegraven. Nu begon men ook van af de 'Erib' landwaarts te werken en de arbeid werd zonder ongeval voortgezet, totdat men van beide kanten elkander ontmoetten. Den 17en Maart 1864 was men met het werk begonnen en den 6en December 1866 werd het reeds plechtig ingewijd. In minder dan drie jaren was het voltooid.

De 'Erib,' zooals zij aanvankelijk was ingericht, diende slechts voor noodhulp. Later heeft men de losse steenen uit hunne waterdichte afdeelingen genomen en daarvoor stevig metselwerk van granietblokken in de plaats gesteld. Dit metselwerk verheft zich verscheiden voeten boven den waterspiegel en dient een vuurtoren tot grondslag. Door kunstig aangebrachte deuren laat men het water in den cylinder terwijl het aan den oever door stoompompen uit de waterwerken opgehaald wordt, om het vervolgens den inwoners toe te voeren. Geen stad ter wereld bezit beter drinkwater dan Chicago.

Een ander groot vraagstuk bood de reiniging aan van het Chicagoriviertje, waarin alle riolen der stad zich ontlastten, en die tengevolge daarvan door haar uitwasemingen de atmosfeer bedierf en de gezondheid der inwoners bedreigde. Dat vraagstuk ging men oplossen door de uitdieping en verbreeding van het Illinois- en Michigan-kanaal, waardoor de stad met de rivier de Illinois is verbonden. Daar waar de waterspiegel van dit kanaal het hoogste is, lag hij evenwel slechts acht voet boven dien van het Michigan-meer, zoodat men door een uitdieping van meer dan acht voet de strooming van het water een tegenovergestelde richting kon geven. Zoodoende werd het door de wateren van het Michigan-meer gevoed en voerde het de fecaliën der stad naar de Illinois en door deze naar de golf van Mexico. Door dit plan werden de besmettelijke stoffen niet alleen ver van de stad weggevoerd, maar werd het kanaal tevens bevaarbaar gemaakt en daardoor de belangen van den koophandel bevorderd.

Nog een zeer gewichtig en belangrijk werk is de tunnel der Washington-straat. Daar de bruggen voor de doorvaart der schepen moeten opgehaald worden, waren voetgangers en voerlieden telkens verplicht geruimen tijd te wachten.

Om dit euvel te verhelpen werd een zeer sterke tunnel gebouwd, zoo diep onder de bedding der rivier, dat de scheepvaart daardoor niet in het minst werd benadeeld. De lengte bedraagt meer dan duizend voet en de breedte ongeveer veertig, daar een weg van vijf en twintig voet voor de voertuigen en een van tien voet voor voetgangers nevens elkander zijn aangelegd; de helling is zoo gering, dat de rijweg op twintig voeten slechts een enkelen voet opklimt.

De buitengewone prijs der bouwterreinen in Chicago is een der krachtigste bewijzen voor het duurzaam karakter van den bloei der wereldstad. Personen, die akkers land kochten voor vijftig dollars, ontvangen thans nog hoogeren prijs voor den vierkanten voet. Er zijn vele winkels en niet weinig woonhuizen, die een huurprijs van 10,000 tot 15,000 dollars per jaar opbrengen. Een fatsoenlijke burgerwoning kan men voor niet minder dan 1200 dollars per jaar bekomen. De Illinois-Central-Spoorweg heeft de stad voor een betrekkelijk klein stukje grond om een station en werkplaatsen op te richten, de som van twee millioen dollars geboden. De bewoners van Michigan-Avenue verzetten zich echter tegen de aanneming van dat voorstel.

Alles geschiedt in Chicago op reusachtige wijze, zoowel van openbare als bijzondere zijde. Voor den aanleg van parken en boulevards schroomt het stedelijk bestuur niet honderdduizenden dollars ten koste te leggen; en wat te zeggen van die onmetelijke magazijnen, die vorstelijke woonhuizen, die schoone breede straten, zoo glad en effen als een spiegel; die prachtige kerkgebouwen, die hotels waarvan vele, zooals b.v. Sherman-House, duizend vreemdelingen kunnen huisvesten, die beurzen, waarop 2500 personen granen en allerlei soort van producten koopen en verkoopen, met eene levendigheid, die men slechts in de stormachtige middelpunten van den geldhandel te New-York wedervindt. Dat alles is het uitvloeisel van een energie en ondernemingsgeest, waarmede men in Europa en zelfs in vele streken van Amerika geheel en al onbekend is. Slechts een aansporing is in Chicago voldoende om aan een plan tot bevordering der wetenschap of van het fabriekswezen uitvoering te geven en de ondernemer ziet in de meeste gevallen zijn stoutste verwachtingen vervuld.

Het horloge van den emigrant.

‘Zeg, Anna! heb je 't al gehoord?’

‘Wat, Leentje! ik heb niets gehoord.’

Met deze woorden begroetten op den avond van den 15^en^ Februari 1794 elkander twee oude vrouwtjes in een munsterlandsch dorp, toen zij elkaâr op straat ontmoetten.

‘Nu, 't lijkt wel,’ ging de praatzieke Leentje voort, ‘alsof gij daar op den Brink geheel niet tot het dorp behoort; iedereen tot het kleinste kind weet het reeds. Denk eens aan, van middag is er een man in ‘De Kroon’ aangekomen, dien geen mensch verstaan kon. Men zegt, dat het een geestelijke is, die uit Frankrijk zou gevlucht zijn. Je weet wel, dat ze daar Onzen Lieven Heer afgezet hebben en alle priesters, die daarmeê niet tevreden zijn, willen dooden. Die gaan nu allen vluchten, en zoo is er een naar hier gekomen. Hoe mag die goede man den weg toch wel gevonden hebben! Ik heb hem gezien. O, hij ziet er zoo bleek en mager uit! En de waardin ‘uit de Kroon’ zeî tot me, dat de man wel hier zou willen blijven, maar zij konden hem niet houden; want zulke menschen, had haar man gezegd, hadden niets meer.

Men had echter den koperslager laten halen; die zou met hem praten; die heeft immers eens Fransch geleerd; als hij 't maar niet vergeten is!'

Toen Herman, de koperslager, in de gelagkamer van 'De Kroon' kwam, was deze reeds tamelijk met de gewone klanten gevuld. Zij waren alle druk met elkaar aan 't praten, maar hun spreken had iets van fluisteren, waarbij dikwijls door den een of ander ter sluiks een zijdelingschen blik geworpen werd naar den mageren man van vrij groote gestalte, die stil en peinzend bij een venster zat, dat op den tuin uitzag. Zijne kleeding, waaraan men terstond den geestelijke herkende, was wel wat kaal en versleten, maar toch zeer net en zindelijk. Die oude vrouw had gelijk gehad; 't was werkelijk een fransche abbé, een emigrant.

Toen de koperslager hem eerbiedig in zijn moedertaal aansprak en begroette, stak de priester hem zichtbaar geroerd de hand toe en gaf hem te kennen, dat hij bij hem moest gaan zitten. Aller oogen waren nu op deze twee gevestigd, en slechts nu en dan hoorde men nog van dezen of genen een enkel woord uiten. Wel een half uur hadden ze zoo met elkander gesproken, terwijl de aanwezigen in eene groote spanning nieuwsgierig wachtten, wat Herman hun zou mededeelen. Deze echter scheen in 't geheel geen acht op hen te slaan, maar luisterde slechts naar den abbé. Op eens haalde deze een horloge uit den zak, en gaf het aan den koperslager. Deze stond op en ging naar de gasten, die zich allen om hem heen drongen. De abbé keerde zich om en keek, zoo 't scheen, uit het venster.

'Herman, zeg! heeft hij u het horloge gegeven?' riep Joost, de waard van 'De Kroon,' uit.

'Neen,' antwoordde Herman, 'dit horloge is het laatste, wat hij behalve de kleeren, die hij aan 't lijf heeft, het zijne kan noemen. Het is, heeft hij mij gezegd, een geschenk van zijn hoogbejaarde ouders, die bij het afscheid nog tegen hem gezegd hebben: 'Scheid niet van dit horloge, zoolang gij nog een centime bezit; het blijve u steeds een aandenken aan ons!' Nu biedt hij het te koop aan.'

'Is 't een gouden?' vroeg Joost weêr.

'En wel een zwaar,' zei de schout; 'jammer, ik heb er geen noodig, en voor mijn Willem moet ik het nog te lang bewaren.' Zoo sprekende reikte hij het aan zijn buurman over. Deze nam het aan, zonder het te bezien, ging er meê naar Herman, trok hem wat op zij, drukte hem het uurwerk in de hand, fluisterde hem eenige woorden in 't oor en ging de deur uit, terwijl de koperslager zich weêr bij den abbé vervoegde.

Die buurman, Antoon Eszart genaamd, ijlde intusschen haastig door de straat naar zijne woning. Hij behoorde tot de meest gegoede inwoners van het dorp, leefde van zijne landerijen en dreef daarbij een linnenhandel.

'Vrouw!' riep hij, toen hij de deur pas binnen was, 'de emigrant bezit geen duit meer en moet zelfs zijn horloge, een dierbare herinnering aan zijn ouders, verkoopen; hij heeft het door Herman den koperslager laten aanbieden.'

'Wilt gij het koopen?' antwoordde de vrouw.

'Neen, neen, beste! ik heb een heel ander plan,' hernam Antoon. 'Ik weet echter niet, wat gij daarvan zult zeggen; daarom ben ik eerst hier gekomen. Zie eens, Dorothée, al krijgt de man nu ook eenige daalders voor het horloge, hoe ver zal hij daarmeê komen, en wat zal hij dan vervolgens aanvangen? En bedenk daarbij eens, hoe hard het moet wezen, gelijk deze ongelukkige, alles te moeten verlaten en dan in den vreemde ook nog het laatste, dat men heeft, af te staan. Nu dacht ik, Dorothée,

het is een priester, die om zijn geloof zijn vaderland heeft verlaten. Onze Lieve Heer heeft ons ruim gezegend. De kelderkamer wordt door ons niet gebruikt. Ik breng hem hier naar toe; is 't u goed?'

'Maar wij kunnen hem immers niet verstaan,' antwoordde zijne vrouw; 'hoe zal dat gaan?'

'Dat zal zich wel schikken; hij zal wel gauw zooveel van ons leeren en wij van hem, dat wij zelfs samen wat kunnen praten; misschien leeren wij op onzen ouden dag nog wel fransch spreken. Laat Cato spoedig de kamer wat opredderen en de kachel aanmaken, en zet gij maar gauw een kannetje goede, lekkere koffie, dan zullen wij die eerst met hem drinken.

'En nu maar aan den gang; vooruit maar!' Met deze woorden ging Antoon weêr terug naar de herberg, waar Herman nog met den abbé zat te praten. Antoon ging naar hen toe, vatte Herman bij den arm en zeide: 'Geef zijn eerwaarde het horloge terug en zeg hem dat hij met mij meêgaat; ik zal hem huisvesting geven.' De abbé nam zijn horloge, hoewel eerst aarzelend, aan, stak het, toen Herman Antoon's plan mededeelde, met een van innige voldoening stralend gelaat in den zak, stond op, ging naar zijn weldoener toe, reikte deze zijn hand, die Antoon eerbiedig kuste, en verliet toen met zijn nieuwen gastheer de gelagkamer, terwijl al de aanwezigen opstonden en beleefd groetten.

Door vele nieuwsgierige oogen gevolgd, vervolgden zij hun weg naar Antoon's huis, waar zij door diens echtgenoote werden ontvangen. Deze bracht hen dadelijk naar de kamer, die voor den geestelijke bestemd was Cato, de oudste dochter, een meisje van zestien jaar, had de koffie al klaar gezet.

Zwijgend werd ze gebruikt; maar op het eerbiedwaardige gelaat des priesters lazen de huisgenooten duidelijk, welke gevoelens in zijn binnenste omgingen.

Niet lang duurde het, of de abbé was er 'thuis;' hij was als 't ware een lid der familie geworden. Het was werkelijk een vroom priester; als hij voor het altaar stond, werd iedereen gesticht door den eerbied en godsvrucht, waarmede hij de heilige Geheimen vierde en die in zijne geheele houding uitblonk. Meermalen daags bezocht hij de kerk om over zijn ongelukkig vaderland, zijne dierbare ouders en zijne weldoeners Gods zegen at te smeeken. Een paar uren daags hield hij zich voor zijne uitspanning in den tuin bezig en een bijzonder genoegen was 't hem, Cato, wie vooral de zorg voor zijne bediening was opgedragen, in de fransche taal te onderrichten, waarvoor hij geene enkele gelegenheid liet voorbijgaan. Nog geen half jaar had het geduurd, of zij sprak reeds vrij vloeiend fransch en kon dus als tolk bij hare ouders en haar leermeester optreden; en nu werd er 's avonds gewoonlijk een uurtje gekeuveld. De abbé vertelde vooral gaarne van zijn dierbaar vaderland; daarover was hij nooit uitgepraat. Des daags wijdde hij zijn uren gedeeltelijk aan de studie, en aan het gebed. Allen in huis, ja in het gansche dorp, eerden en beminden hem.

Toen evenwel in Frankrijk de godsdienst weer vrij werd, begon de banneling steeds vuriger naar zijne ouders en zijn geboortegrond terug te verlangen. Meermalen sprak hij daarvan en zeî: 'O! Hoe zal mijn oude vader zich verheugen, als ik hem het horloge weer kan toonen als een bewijs, dat ik geen gebrek heb behoeven te lijden!'

'Ik geloof,' zei Cato eens tot hare moeder, 'dat de abbé ons nog stil zal verlaten; hij spreekt nu voortdurend tot mij van zijn heimwee; en toch, zegt hij, valt het hem zwaar, van ons te gaan, daar wij hem nu drie jaar lang zoo goed verzorgd hebben, alsof hij bij zijne ouders geweest was.'

'Nu,' antwoordde haar moeder, 'sedert hij onder ons dak woont, is het alsof Gods zegen nog meer op ons rust. Alles gaat ons voordeelig; zelfs geen ziekte hebben we

in dien tijd in onze woning gekend. 't Zou mij werkelijk spijten, als de brave man heenging; maar 't is voor hem toch ook hard, steeds bij vreemde menschen te moeten verblijven.'

Cato had juist geoordeeld, maar toch niet volkomen juist. Toen zij 's avonds naar gewoonte bij elkaar gezeten waren, zeide de abbé op een toon, waarin zijne gemoedsstemming duidelijk uitblonk:

'Lieve vrienden, gij weet dat er in mijn ongelukkig vaderland betere dagen voor onzen heiligen godsdienst zijn aangebroken, veel zal er voor ons, priesters, te doen vallen, om de verdwaalde en verstrooide schapen weêr tot de eene kudde terug te brengen. Gij begrijpt dus, dat ik mijn dagen hier niet langer in aangename rust mag doorbrengen, als mijn plicht mij elders roept. Dat ik ook een vurig verlangen heb, na zoovele bange dagen doorleefd te hebben, mijne geliefde ouders terug te zien, is niet meer dan natuurlijk. Toch valt het mij zwaar, na drie jaar lang uwe gastvrijheid te hebben genoten, mijn weldoeners en vrienden te verlaten met het meer dan waarschijnlijke vooruitzicht, ze in dit leven nimmer weder te ontmoeten. De gedachte was dan ook bij mij opgekomen, in stilte deze woning te verlaten, om u en mij zelf vooral een droevig en aandoenlijk afscheid te besparen. Deze ondankbare gedachte heb ik evenwel spoedig van mij geworpen. Morgen, mijne beste vrienden, morgen hoop ik kracht en sterkte te hebben, u voor al het goede, dat gij aan mij hebt bewezen, voor het laatst te bedanken, u allen voor de laatste maal bij het scheiden de hand te drukken. God, de barmhartige vader zal u vergoeden, al wat ik hier heb genoten....'

De goede priester was zoo aangedaan, dat hij niet kon spreken. Welke pogingen zijn gastheer ook aanwendde, om het vertrek nog eenige dagen uit te doen stellen, hij vermocht niets aan het vastgestelde plan te veranderen: 'Plicht vóór alles!' zei de abbé.

Veel werd er bij het afscheid en het vertrek niet gesproken, de aandoening overstelpte te zeer het gemoed. Een hartelijke handdruk zeî meer, dan de welsprekendste woorden zouden hebben kunnen doen. Wij zullen dan ook niet trachten, dit roerend tooneel te beschrijven.

Toen eenige jaren later de vijandelijke fransche legerscharen Duitschland overstroomden, vertoefde gedurende eenigen tijd in het dorp, waar de abbé drie jaren gewoond had eene afdeeling infanteristen, waarvan de kolonel en chef bij onzen linnenkoopman Antoon werd ingekwartierd.

De kolonel was een braaf en vriendelijk man. Het fransch, dat Cato en ook hare ouders geleerd hadden, kwam hun nu goed te pas.

Na 't een en ander gesproken en verteld te hebben, bleek het, dat de officier de iongste broeder van hun vroegeren gast was. Dit maakte de verhouding niet minder gunstig en uit dankbaarheid zorgde de kolonel, dat den dorpsbewoners zoo weinig mogelijk overlast werd aangedaan.

Een edelmoedige daad brengt immer vruchten van zegening voort. Wie weet aan welke vijandelijkheden de goede dorpsbewoners wellicht waren blootgesteld geweest, zoo de linnenkoopman minder edelmoedig had gehandeld.

Allerlei.

Het tafereeltje,

op pag. 384 voorgesteld, voert ons een dier zeldzame exemplaren voor den geest, die evenals de meeste dingen uit den ouden tijd voor nieuwerwetsche broertjes en zusjes de baan hebben moeten ruimen. De watermolen! - neen, men kent thans andere beweegkrachten dan den stroom eener beek om machinerieën in werking te brengen. Water en vuur hebben zich vereenigd, om den stoom in 't leven te roepen, die de kracht van waterstroomen, van winden, van menschenhanden en trekdieren vervangt, en nu draait alles en overal, dag en nacht door, dat het is om er duizelig van te worden. Wie zou er dan ook nog aan denken om de drijfkracht eener snelvlietende beek boven die eener stoommachine te stellen? Alleen hij, die de trage trekschuit boven de pijlsnelle vaart der locomotief zou verkiezen, mag die oude, vaak zoo schilderachtige watermolens nog betreuren; de zonen onzer eeuw halen er den neus voor op. En toch molentjes zijn zulk een geliefkoosd speelgoed voor menschen van elken staat en stand. Reeds de knaap is van zijn vroegste jeugd af een dolle liefhebber van molens, papieren molentjes, draaimolens op onze kermissen, en andere molens. De knaap groeit op tot man en tot aan zijn laatsten snik wordt hij rondgevoerd in molens, die hem de oogen verblinden, die hem van illusie tot illusie meêsleepen en hem telkens weer wegrukken van het voorwerp, waarop hij met dolle vaart aanrende; en 't is de fortuin, welke al die draaiende bewegingen in gang moet houden. Hoevelen zouden gelukkiger zijn, indien zij het rad hunner fortuin aan de golven van het bekoorlijk beekje toevertrouwd hadden, om alleen dan wanneer de stroom hun gunstig was bewogen te worden! Doch het rad mocht dag of nacht niet rusten, het moest door stoom worden rondgevoerd en in plaats van bedaard en langzaam tot het geluk te leiden heeft het met duizelingwekkende snelheid tot ondergang gebracht.

Ten tijde van koningin Elisabeth

droegen de heeren een soort van wambuis met zoo ontzettend wijd uitslaanden kraag, dat men, wanneer 't van onder tot boven was toegeknoopt, van de omstaanders zoo goed als niets meer kon zien.

'Vriend,' zeide een heer tot zijn kleermaker, die hem een soortgelijk wambuis had aangepast, 'tast in mijn zak en haal er zelf je geld maar uit, want we zullen elkaar op deze wereld zoo spoedig niet wederzien.'

Een jeugdig letterkundige

overhandigde vóór eenige jaren een zeer bekend en geacht schrijver een handschrift, met verzoek er onbewimpeld zijn oordeel over te zeggen. Het boek zou onder den titel van: 'Zoo zijn de menschen' in de wereld gezonden worden.

De jonkman ontving na eenigen tijd zijn voortbrengsel terug met een briefje waarin gezegd werd: ‘Mijn oordeel zult gij op het handschrift vinden.’

Tevergeefs doorbladerde hij echter herhaaldelijk zijn werk zonder een enkele kantteekening te ontmoeten, tot hij eindelijk tot zijn verbazing en teleurstelling gewaar werd dat aan den titel het woordje *niet* was toegevoegd.

Met een enkelen slag was het boek dus vernietigd en 't is dan ook nooit in het licht verschenen.

Iemand,

die zeer zuinig van leven was, werd in een koffiehuis door een doorbrenger niet weinig uitgelachen en bespot.

‘Ziet, Mijnheeren,’ riep de jonge lichtmis, ‘hij draagt zelfs den jas nog van zijn grootvader.’

‘Goed gezien,’ antwoordde de zuinige, ‘ik heb zelfs de landgoederen mijner grootouders ook nog.’

‘t Oude volk der Pheniciërs,

kwam eens in een land, welks bewoners op de eenvoudigst mogelijke wijze leefden. De aanvoerder der Pheniciërs deed aan den koning van dit land 't aanbod om hem en zijn volk de schrijftaal te leeren.

‘Waartoe zou 't dienen, dat ik schrijven kan,’ vroeg de koning.

‘Om datgene wat eens gedacht is te behouden en voor alle tijden te bewaren,’ antwoordde de Pheniciër.

‘Neen,’ hervatte de koning, ‘dat deugt niet voor mijn volk, want als het door schrift de oude gedachten kan bewaren, zal 't zich er meê tevreden stellen en om 't schrijven het denken vergeten.’

‘Er smaakt toch niets beter

dan een glas wijn, niet waar?’ zeide een gastheer tot een zijner vrienden.

‘Dat ben ik niet met u eens,’ antwoordde deze, ‘want een flesch wijn smaakt, dunkt mij, veel beter.’

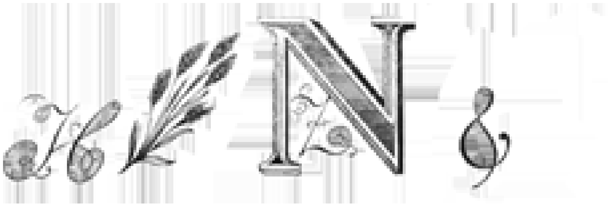

Aan dezen Rebus zijn als prijs verbonden:

Twee prachtige Staalgravuren, voorstellende de Weldadigheid en de Moederlijke Liefde.

—

Oplossing van Rebus No. 10: Het beste paard struikelt wel eens.

REBUS No. 12.

Aan dezen Rebus zijn als prijs verbonden:

Twee prachtige Staalgravuren, voorstellende de Weldadigheid en de Moederlijke Liefde.

Oplossing van Rebus N°. 10: Het beste paard struikelt wel eens.

[Nummer 49]

Een boschbrand.

Het was in Juli van het jaar 186... dat uit zekere amerikaansche stad een aantal reizigers naar een zelfde plaats van het verre Westen vertrokken; sommigen voor hun genoegen, anderen als landverhuizers. Verschillend waren de gewaarwordingen, die zich bij de passagiers lucht gaven: de smart van het afscheid, de hoop van het wederzien, doch geen hunner kon het in de gedachte komen, welke verschrikkelijke oogenblikken hen allen binnen korten tijd wachtten. Een der reizigers, waaronder niemand ooit dien tocht zal vergeten hebben, geeft daarvan eene beschrijving, met weglating echter van de namen der plaatsen, om een reden, welke in den loop van zijn verhaal blijkt.

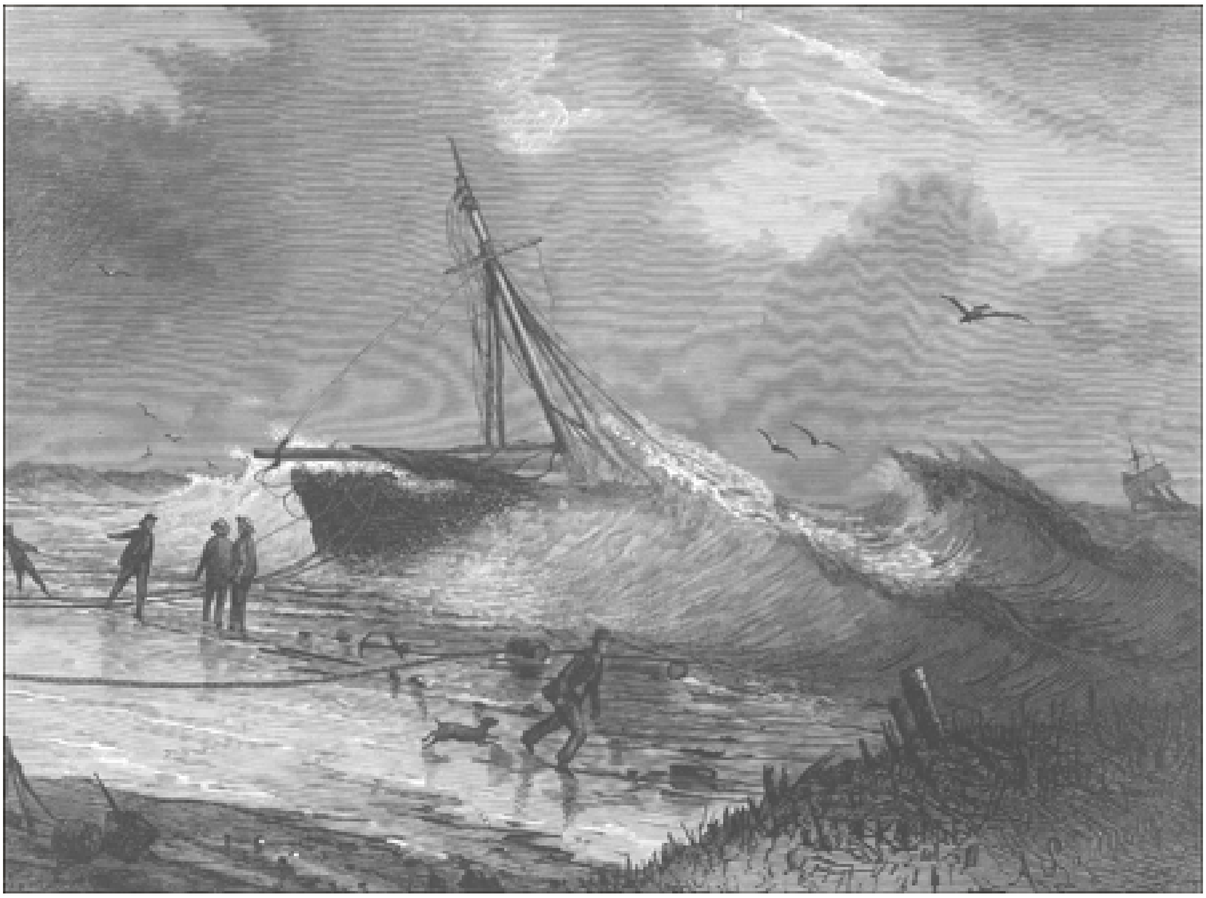

HET GESTRANDE SCHIP.

Nadat de trein een tijd lang door vruchtbare streken was gestoomd, werd het oord, waardoor de lijn gelegd was, allengs dor en woest en naderde men de prairieën, in welker onmetelijke ruimte de blik zich verloor en waar de passagiers niets dan lucht en eenvormig bewassen grond voor oogen hadden. Eindelijk was die ver-

velenden afstand afgelegd en had men de ongerepte wouden bereikt, waarin wellicht nooit, dan bij het aanleggen van de spoorbaan, een bijl was gezet. Welk een verrassende, ongewone verschijning voor de meeste der passagiers!

De overvloed, de verscheidenheid der machtige en wilde vegetatie vermoeide als 't ware hunne blikken. In duizenderlei vormen vertoonden zich hier de gewassen, door niets in hunnen groei bedwongen; het was eene heerlijke chaos, waar de menschelijke kunst slechts met moeite plaats genoeg had kunnen vinden voor het leggen eener spoorbaan De brandende zonnegloed had elders alles doen verdorren, doch hier dien overvloedigen wasdom bevorderd en hoe brandend ook de zonnestralen in tropische hitte nedervielen, was nogtans hier, onder de dekkende bladeren der palmen, alles bloeiende en onverwelkt.

Meerdere uren doorliep de trein deze bosschen; het was inmiddels nacht geworden. De palmboomen vereenigden van weerszijden der baan hunne bladeren als tot een baldakijn, zoodat den reizigers geen uitzicht op den in die streken met dubbelen glans stralenden sterrenhemel bleef; doch de heldere schijn der sterren vond hier en daar eenen weg langs de twijgen en takken der boomen, die alsdan spookachtige schaduwen wierpen.

Het terrein werd allengs heuvelachtig en kleine hoogten hadden bochten en wendingen der lijn noodig gemaakt. Juist was men een dier heuvels voorbij, toen in de verte eensklaps een sterk flikkerend licht bespeurd werd, dat men voor eene opening in het bladerengewelf, waardoor de morgenzon scheen, hield, wijl naar berekening van den tijd de trein weldra de bosschen moest gepasseerd zijn.

De baan kromde zich aanmerkelijk en men kwam, gelijk het b.v. op een bergspoorweg dikwijls het geval is, weder op slechts een steenworp afstand van eene plek, die men een kwartier geleden reeds was voorbij gestoomd. Het licht, dat men zoo onverwacht bespeurd had, werd steeds sterker en de wind, die hen tegenwoei, steeds geweldiger. Met razenden drift snorde intusschen de trein voort. Een groote beklemdheid en angst beving de reizigers; want zij waren tot de overtuiging gekomen, dat het hevige licht niets anders dan een boschbrand was. Met vreeselijke snelheid verbreidden zich de vlammen in de uitgedroogde, door de zonnehitte reeds verschroeide boomen; een felle wind deed daarbij den schrikkelijken brand nog meer toenemen. De reizigers waren nog in twijfel of de brand reeds de baan bereikt had of nog op eenigen afstand van den weg woedde; zoodat er wellicht nog kans bestond om ongehinderd door te stoomen. Weinige minuten waren voldoende om daarin zekerheid te erlangen; doch welk eene zekerheid! Eenige oogenblikken verliepen en de trein stond stil; de vlammen versperden den weg. De boomen en kleinere planten aan weerszijden waren reeds door het vuur aangegrepen en de brandende takken en bladeren vielen op de rails neder. De passagiers waren uit de waggons gesprongen en staarden het ontzettend tooneel aan. Nog eenige minuten rijdens slechts en zij waren buiten het bosch geweest en weder in de prairieën! Sommigen blikten als wezenloos in dien vuurgloed; anderen vielen bewusteloos neder; zelfs de spoorbeambten waren door de ontsteltenis in verwarring gebracht en weinigen hadden tegenwoordigheid van geest genoeg om te overleggen, wat in deze omstandigheden aan te vangen. Het verkieslijkste scheen: terug te keeren; doch, daar de trein langen tijd had doorgestoomd, was de voorraad water en kolen tot zulk een minimum geslonken, dat hoogstens nog eenige mijlen konden afgelegd worden. Het station, waar versch water en kolen moesten opgedaan worden, bevond zich in

tegenovergestelde richting, een kwartier verder op, buiten de wouden. Daarbij was het te duchten, dat, wijl de wind hen tegenwoei, de ras voortsnellende vlammen hen zouden bereiken, waar de trein, bij gemis aan voorraad, zou moeten ophouden, ja, hen misschien nog eer zouden achterhalen. En toch, wat bleef er anders dan die terugweg over!

De vlammen bedreigden hen reeds van alle kanten, een gruwzame dood grimde hen aan, hier, te midden der woestenij, honderden mijlen van hunne woonplaats verwijderd. En de gedachte, dat de achtergebleven en wachtende betrekkingen nooit het treurig lot, dat hen getroffen had, zelfs vernemen zouden, kwelde degenen, die door den angst hunne bezinning niet geheel hadden verloren, bovenmate. Daar werd, als een electrieke schok het reisgezelschap aandoende, het denkbeeld geuit, of het wellicht nog mogelijk ware om met den locomotief alleen, welke tegen het vuur meer bestand was, den brandenden chaos te ontvluchten. De locomotief bood echter geen plaats voor meerdere personen, enkel de machinist dus zou, daar allen toch een omkomen in de vlammen bedreigde, dien gevaarlijken tocht wagen om, indien het hem gelukte door te dringen, althans het droevig uiteinde van de reizigers aan de wereld te kunnen meêdeelen. Dit voorstel werd den machinist, die nog de meeste bedaardheid had behouden, gedaan. Bij het vernemen daarvan, verhelderden zijne blikken, hij schouwde geruimen tijd naar boven, zijne lippen bewogen zich, als richtte hij een gebed tot den Oneindige, en hij verklaarde toen dat hij met hen wilde omkomen of met hen gered worden. Alleen ontvluchten wilde hij niet; hun allen wachtte daar een gewisse dood; zij konden zich dus gerustelijk met zijn voorslag vereenigen om gezamenlijk den rit door het vuur te wagen; doch dan ook geen minuut verloren. Hij zou den stoom zoo hoog mogelijk opdrijven; binnen een half kwartier zou men den uitgang van de wouden bereikt hebben. ‘Zendt een vertrouwvol gebed ten Hemel,’ riep hij nog, ‘misschien ontkomen wij deze schrikkelijke wildernis.’

Hij sprong op de locomotief, terwijl de overige reizigers zich haastten in de waggons plaats te nemen. Voorwaarts ging het in pijlsnelle vaart! De trein ijlde door een ware vuurzee henen; gelukkiglijk dreef de wind, die vroeger hun ongelukkig lot scheen te zullen verhaast en, de vlammen in zulk eene richting, dat ze slechts vluchtig langs de waggons lekten. De brandende takken en bladeren, die de rails bedekten, waren reeds verkoold, zoodat de trein ongehinderd daarover voortstoomde.

Nooit zijn hem, zoo bemerkt de reiziger, die dezen tocht beschreef, acht dagen zoolang gevallen als de acht minuten sporens door den boschbrand. De ruiten sprongen vaneen, het hout begon reeds te smeulen, eindelijk - een scherp gefluit van de locomotief - nog eenige wendingen; de trein stond stil - men was gered!

De passagiers verlieten aanstonds de waggons en slechts één gedachte bezielde hen allen; dankbaarheid jegens God, die hen had gered en jegens dengene, die het werktuig van deze redding was geweest.

Allen zonken op de knieën en richtten hunne blikken omhoog; woorden kon geen van allen uitbrengen; een stil dankgebed steeg uit hun harten op.

Men wilde, toen de eerste oogenblikken der ontroering voorbij waren, den persoon, aan wien men naast God de redding te danken had, een bewijs van erkentelijkheid geven. Er bevonden zich verscheidene rijke Yankees onder de passagiers en de ingezamelde som, waarbij zelfs de armste zijn penning legde was zeer aanmerkelijk; op dien stond scheen geen belooning hun te ruim en zij stelden zich met vreugde voor, hoe groot de blijdschap moest wezen van den machinist, de vader eener talrijke familie, wanneer hem die som werd aangeboden. Doch toen men hem deze wilde ter hand stellen, verklaarde hij dat zijn schoonste loon bestond in het bewustzijn zijn

plicht te hebben gedaan en hij de ingezamelde gelden terugwees, die men, op zijn verzoek, tot het een of ander weldadig doel zou aanwenden. Hun dank waren zij enkel Dengene verschuldigd, zonder wiens toelating geen haar van ons hoofd gekrenkt kan worden. Hij had echter een verlangen, en dat kon men voldoen. Men moest hem beloven, zoolang hij leefde, niet van dezen schrikkelijken tocht te spreken; hij wilde gaarne onbekend blijven. Allen deden deze belofte.

De meeste waggons waren min of meer door het vuur beschadigd, uit eene nabijgelegen plaats werd het noodig aantal arbeiders ontboden, om de sporen van den brand zooveel mogelijk te doen verdwijnen. Ook dezen werd het zwijgen over dit voorval opgelegd. Het ingezamelde geld werd later, gelijk de machinist verzocht had, tot een liefdadig doel besteed.

Hoewel de machinist de hem toegedachte belooning had geweigerd, ontving hij later ruime giften, die hij niet kon terugwijzen, daar ze hem naamloos werden gezonden en die hem in zijne groote huishouding zeer te stade kwamen.

De boschbrand breidde zich niet verder uit, wijl de wind gekeerd was en de vlammen in de richting der prairieën dreef; aan deze omstandigheid, als hadden zij het einde van den brand rustig afgewacht om verder te reizen, werd het vertragen van den trein toegeschreven door hen, die ongerust waren over het lot der reizigers. De man, die onbekend wilde blijven, behoort niet meer tot de levenden; de weduwe en de weezen ontvingen van verschillende zijden talrijke giften en zijn daardoor tot een soort van welstand gebracht; zij weten niet, van waar die giften kwamen, evenmin weten zij, waarom ze hun werden toegezonden; want de machinist had ook tegenover zijne familie het stilzwijgen bewaard.

Onze gravuren.

Een niet te vertrouwen element is de zee. Hoe schijnbaar kalm en rustig ook voor 't oogenblik, straks vormt zij bergen en dalen die den schepeling met ondergang dreigen. Verbergt zij paarlen op haar bodem en schatten aan ver verwijderde kusten, op een grillig oogenblik, wordt zij het graf van hen, die zich door dien glans laten verleiden. Waar pas de visscher zich veilig op 't zand liet drijven om zich van zijn lading kostbaren zeevisch te ontdoen, daar vindt straks wellicht zijn broeder den dood in de golven. Te recht zong Horatius, dat de borst van hem wel met een driedubbel pantser omringd was, die 't eerst het brooze schip aan de meêdoogenlooze zee toevertrouwde.

De beschouwer, die met angst den worstelstrijd tusschen vaartuig en branding gadeslaat, gevoelt zich overtuigd, dat hij met dat drievoudig pantser niet is toegerust. Doch de strandbewoners, wien 't geloei der golven, het akelig krijschen der meeuwen en de noodkreet van 't scheepsvolk niet vreemd is, maakt bij den aanblik van 't gevaar geen bespiegelingen; hij vraagt slechts of er een handje geholpen moet worden. Wordt hij ook des nachts gewekt, moet hij zich van 't zeewater laten doorweeken, niets is hem te veel voor een liefdedienst, die geen der strandbewoners hem zelf zal weigeren, wanneer hij in

nood verkeert. Bange vrees voor de trouwelooze baren is iets waarmeê hij sinds lang onbekend is; schieten zijn krachten te kort om de schipbreukelingen te redden, 't doet hem leed, maar belet hem niet om bij. 't eerste gunstig getij in zee te steken. Ja, hij die aan de vernieling van zijn boot kon ontsnappen, bouwt zich spoedig een andere, om opnieuw de gevaren der zee te trotseeren, evenals de Alpenbewoner zijn hut weder opbouwt op de plaats waar zij onder een lawine werd bedolven. Vraag aan den moedigen visscher, waarom hij zijn armoedig en gevaarlijk bedrijf niet vaarwel zegt, waarbij de meeste zijner voorvaderen zijn omgekomen, hij zal u misschien spottend de wedervraag stellen, waarom gij u te bed durft begeven, waarin dagelijks duizenden hun dood vinden.

Te Keulen werd den 29[en] Juni 1577 de groote Rubens geboren, in hetzelfde huis, waar vijf en zeventig jaren later, de koningin Maria de Medicis, eens door zijn penseel vereeuwigd, in verlatenheid en kommer zou sterven. Zijn vader was een antwerpsch raadsheer, die ten gevolge der onlusten tusschen Spanje en de Nederlanden zijn vaderstad verliet en in den vreemde stierf. Toen de knaap den leeftijd van acht jaren bereikt had, keerde de moeder met haar gezin naar Antwerpen weder.

Het tijdperk van Rubens' jeugd was zeer gunstig voor de ontwikkeling van zijn genie. Met een vurige liefde voor de schilderkunst bezield, die hem de bediening van page bij de gravin de Lalaing voor het atelier van Otto van Veen deed ruilen, waren zijn eerstelingproeven getuigen van den hardnekkigen kamp tusschen Catholicisme en Hervorming. De burgertwisten met hun verheven en afschuwelijke daden, met hun hartstochtelijke woede, waren de wieg van Ruben' grootheid, gelijk zij 't eens waren voor de grootheid van Shakespeare, Milton en andere beroemdheden.

In het jaar 1600 ging de jeugdige schilder met de schitterendste vooruitzichten naar Italië, om zich in de kunst te volmaken.

Daar kwam weldra de faam zijner groote talenten den hertog van Mantua ter oore; hij riep den jeugdigen Rubens als schilder naar zijn hof en vatte voor zijn persoon allengskens zulk een achting op, dat hij hem met een geheime zending bij den koning van Spanje, Philippus III belastte. Gedurende de acht jaren, die hij in Italië verbleef, bezocht hij de voornaamste steden van 't schiereiland, om de groote kunstenaars te bestudeeren, en vervaardigde die meesterstukken, welke het kenmerk dragen van den invloed der italiaansche school.

Te Rome ontving hij bericht van de ziekte zijner moeder; onmiddellijk vertrok hij naar Vlaanderen, maar bij zijn aankomst was zij reeds overleden. Deze ramp, zoo zwaar voor het ouderminnend hart van Rubens, was nogtans een zegen voor zijn vaderland, dat daardoor den grooten man weêr in zijn midden mocht ontvangen. Want Rubens had liefde voor Italië opgevat; de kleine vorsten, de Paus, de kardinalen deden zijn verdiensten recht wedervaren en hunne gunst streelde zijn rechtmatig zelfbewustzijn. Later zou hij waarschijnlijk het schoone land, waar zijn roem gevestigd was, niet verlaten hebben, om in zijn vaderland weder de eerste trede te zetten op de ladder, waarop hij reeds zoo hoog was gestegen. Zoo kwam eens Poussin in Frankrijk weder, om het vaderland in zijn roem te doen deelen; maar door de onkunde van 't hof miskend, haastte hij zich de Alpen over te trekken om te Rome, waar men zijn talenten beter op prijs wist te stellen, zijn dagen te eindigen.

Nadat Rubens de vier maanden, die op den dood zijner moeder volgden, in volstrekte afgetrokkenheid had doorgebracht, gevoelde hij reeds een vurig verlangen om de schouwplaats van zijn ijverige studiën en ontluikende vermaardheid weêr te zien. Niets minder was er noodig dan de dringende beden van den aartshertog en zijn gemalin om hem dat plan vaarwel te doen zeggen.

Zoo België een hoogeren rang bekleed had in de volkerenfamilie, de wereld had Albert en Isabella een eervolle plaats onder de gekroonde beschermers van kunsten en wetenschappen ingeruimd. Al zijn de namen van 't vorstelijk echtpaar als zoodanig niet wijd en zijd beroemd in Europa, het kleine land, waarover zij zoo waardig regeerden, zal hunner steeds dankbaar gedenken, want aan hun bemoeiingen is Vlaanderen den roem verschuldigd, die de groote kunstenaar aan zijn land heeft geschonken. Eenigen tijd aarzelde Rubens aan hun aanzoeken gevolg te geven maar de schitterende ontvangst hem aan 't hof te beurt gevallen, deed hem eindelijk voor goed besluiten om te blijven.

Rubens was toen dertig jaren oud. Hij bouwde zich te Antwerpen een prachtig woonhuis en atelier, koos zich tot levensgezellin Isabella Brandt, de dochter van den antwerpschen secretaris en begon zijn eigenlijken loopbaan als vlaamsch schilder. De wereldberoemde ‘Afdoening van het Kruis’ dagteekent van het begin zijner vestiging te Antwerpen. Daarin smelten de dubbele invloed der italiaansche en vlaamsche school in een gelukkige harmonie samen, het penseel van den schilder is vrijer, de groote modellen, waarop hij in Italië altijd het oog had geslagen houden de vlucht van zijn genie niet meer tegen, maar temperen toch de onstuimigheid zijner inspiratie. Later als hij geheel vrij zal zijn van vreemde banden zal hij meer schitteren door oorspronkelijkheid, somtijds echter een weinig ten koste van den smaak en de juistheid.

In 1620 werd Rubens door Maria de Medicis geroepen, om in de groote galerij van 't ‘palais du Luxembourg,’ door haar gebouwd, de voornaamste gebeurtenissen van haar leven af te malen. Op zijn reizen naar de fransche hoofdstad, ontmoette hij daar toevallig den hertog van Buckingham, den gunsteling van den engelschen koning en van den prins van Wales. Deze liet zijn portret door Rubens schilderen en sprak hem van de wenschelijkheid, dat de twisten tusschen Spanje en Engeland door een spoedigen vrede bijgelegd werden. Rubens in België teruggekeerd, berichtte dit onderhoud aan de infante Isabella; op haar verzoek onderhield hij betrekkingen dienaangaande met den engelschen staatsman en 't gevolg daarvan was, dat hij in 1628 naar Spanje werd gezonden om onderhandelingen over den vrede met Engeland aan te knoopen. Rubens wist in Spanje de achting van den koning en van den hertog d'Olivarez te winnen, kwam in 1629 naar Brussel terug, en vertrok nog in hetzelfde jaar naar Londen, waar hij den vrede tusschen Philippus IV en Karel I tot stand bracht. In 1631 zag Antwerpen zijn schilder weder. De waardigheid van geheim raadsheer der infante, erfelijk op zijn oudsten zoon, de insigniën der ridderschap van 't gulden spoor, een degen, hem eigenhandig door Karel aangeboden, gouden en zilveren vaatwerk, eenige andalusische paarden, en ten slotte de jicht, dat waren voor Rubens de vruchten van zijn diplomatieke loopbaan, die wel toonde, dat zijn genie overal goed geplaatst was, maar jammer genoeg kostbare oogenblikken aan de kunst ontroofde. Omstreeks dezen tijd werd hij door de beroemde academie van schilderkunst te Antwerpen tot haar deken gekozen en trad hij, daar zijn eerste echtgenoote inmiddels in 't jaar 1626 was overleden, nog op drie en vijftigjarigen leeftijd met een meisje van zestien jaren, Helena Fourment geheeten, in het huwelijk. Sinds dien tijd biedt het leven van Rubens geen hoofdgebeurtenissen meer aan. Nog

eenmaal had hij evenwel een heerlijke gelegenheid om te toonen, dat zijn gevorderde jaren en ziektetoestand, zijn genie nog niet uitgedoofd hadden. Toen de infant Ferdinand, die na den dood van Isabella door Spanje met het bestuur des lands bekleed was, zijn intrede deed in Antwerpen, kwam hij door twaalf triomfbogen door de hand van Rubens geteekend. De graveerkunst heeft ons de herinnering aan die composities bewaard en men weet niet wat meer daarin te bewonderen, den rijkdom der gedachte of het grootsche der uitvoering. Van dien tijd af was zijn leven slechts een strijd tegen de meedoogenlooze kwaal, waaraan hij eindelijk den 30^en^ Mei 1640 bezweek. De twee en zestigjarige schilder stierf met het palet in de hand.

Voor de derde gravure van dit nommer bood een gedicht van Tennyson de stof. Ofschoon de personen verschillen, is 't onderwerp hetzelfde als dat 't welk door onderstaande versregelen wordt uitgedrukt:

Op den heuvel lag het hutje
Van een arm en klein gezin,
Vader, moeder en hun kleine,
Was er zoo gelukkig in.

De arme bergman was een koning,
't Groen der heuvlen was zijn troon,
En een spade was zijn schepter,
't Gouden zonlicht was zijn kroon.

Hem ter eer stemt elken morgen
't Vooglenkoor een huldelied.
Slechts zijn koningin en prinsje
Andre vorsten kent hij niet.

Andre vorsten?... 't Bloed des oorlogs
Kondigt hunne schreden aan,
En hun legers doen de vlammen
Uit des bergmans woning slaan.

De arme bergman toog naar 't slagveld,
Kind noch gade ziet hem meer,
‘Moeder,’ zegt de zoete kleine,
‘Komt dan vader nimmer weer?’

Vleiend strekt het kind zijn armpjes
Bij dees vraag naar 's moeders schoot,
En zijn lieve blauwe sterren
Worden van het schreien rood.

‘Voor zijn vaderland, mijn jongen,
Ging uw vader van ons heen,
Om u daarvoor groot te maken
Leeft uw moeder nu alleen.’

De oude appelvrouw.
Eene Vertelling.

(*Slot.*)

Eens op een avond bracht de heer Verlaken weder een bezoek aan de familie Manders. Hij vond slechts den kleinen Frans tehuis, die ijverig in een boek schreef. Beide waren in een levendig gesprek gewikkeld, toen ook de grootmoeder binnentrad.

'Gij hebt daar aan uw kleinzoon een flinken secretaris,' sprak Verlaken glimlachend.

'Ja zeker,' antwoordde moeder Trui, 'maar hij doet mij met zijn schrijven ook wel eens verdriet aan, want hij heeft den ganschen dag de pen in de handen'

'Hoe oud is hij?'

'Vijftien jaren; het wordt dus tijd dat hij de handen eens uit den mouw gaat steken. Ik zou hem nog wel wat bij mij kunnen houden, maar.....'

'Wat zou hij gaarne worden, moeder Trui?'

'Het liefst koopman, doch hij zal het hoofd wel wat te hoog dragen om dat onder de firma Manders en C^{o}. te worden. Ik geloof anders dat hij voor advocaat in de wieg is gelegd.'

'Advocaat?.... neen, moeder Trui, daar moet gij niet aan denken, want er zijn op de gansche wereld maar weinig eerlijke advocaten. Geef hem zijn zin en laat hem morgen ochtend eens aan mijn kantoor komen, ik wil zien of er iets van hem te maken is.'

Frans werd nu spoedig bediende in een groot handelshuis. Toen hij voor de eerste maal zijn maandgeld ontving snelde hij vroolijk huiswaarts en den arm om den hals der oude vrouw slaande, zeide hij:

'Nu behoeft gij niet meer in weêr en wind buiten te zitten, grootmoeder, wij kunnen de appelnegotie wel missen.'

RUBENS.

Doch moeder Trui was daartoe nog niet te bewegen. Zij bleef evenwel des Zomers tehuis wanneer het regende en in den Winter kwam zij geheel niet meer aan de markt.

Er waren weder drie jaren voorbijgegaan. De Katholieken der gansche wereld hadden de oogen met weemoed op Rome gericht, want het roofzuchtig Italië was er op uit den Stedehouder van Christus van zijne wereldlijke macht te berooven. Een aantal jongelingen uit Frankrijk en België snelden naar de eeuwige stad om haar te beschermen tegen de aanslagen der revolutie en ook in ons land ontstond eene groote geestdrift. Toen Frans eens op een avond zijn grootmoeder uitvoerig vertelde hoeveel jonge Nederlanders reeds onder de pauselijke vanen in

VOOR U MIJN LEVEN.

dienst waren getreden, vestigde de oude vrouw lang hare oogen met welgevallen en trots op hem en zeide eindelijk:

'Frans, zoudt gij ook uw leven niet willen wagen voor de goede zaak.'

'Gij meent of ik Zouaaf zou willen worden?' vroeg de jongeling met geestdrift.

De oude vrouw knikte met het hoofd; zij kon geen woord spreken en hare oogen stonden vol tranen.

Toen stond Frans op, sloeg den arm om den hals der oude vrouw, drukte een kus op haar dorre wangen en zeide: 'Grootmoeder, gij spreekt den wensch van mijn hart uit, maar wie zal dan voor u zorgen?'

Moeder Trui wees met den vinger naar boven. 'De goede God zal mij niet verlaten, Hij weet het dat ik mijn lieveling aan hem ten offer breng. Doch gij moet eerst de toestemming van uw patroon hebben.'

Die was spoedig verkregen, en den eerstvolgenden Zondag verliet Frans zijne geboorteplaats om met een aantal dappere jongelingen naar Rome te vertrekken. Onder het gejuich en de zegenwenschen van hunne katholieke stadgenooten namen zij de reis aan. Moeder Trui nam een hartelijk afscheid van haren kleinzoon, zij glimlachte als kostte het haar niets dat zij van hem moest scheiden.

Nu zat zij dagelijks weder in weêr en wind bij hare appelen en wanneer zij eens een zeer goeden dag had kon men haar hooren zeggen: 'Dat is de zegen des hemels voor het offer dat ik gebracht heb.' De heer Verlaken zond haar maandelijks het salaris van haar kleinzoon en wilde dat zij tehuis zou blijven, doch moeder Trui was daartoe niet te bewegen. 'Ik wil mijn offer brengen,' sprak zij.

Frans schreef brieven, die haar soms gansche stroomen vreugdetranen deden storten en toen zij eindelijk een portret ontving van haar kleinzoon, ten voeten uit, in zouaven-uniform en met de strepen op de mouwen, riep zij: ''t Is toch een heerlijke jongen! Waaraan heb ik dat geluk verdiend. Ach, dat thans zijne moeder, de arme Marie nog leefde!'

De telegraaf had de tijding gebracht dat Garibaldi met zijne rooverbende bij Mentana geheel geslagen en op de vlucht gejaagd was. Er kwamen berichten waarin gezegd werd dat de Hollandsche Zouaven als leeuwen gevochten hadden. Groote spanning heerschte onder de ouders, wier zonen vermoedelijk aan den strijd hadden deel genomen. Elken morgen ging moeder Trui naar de post om te vernemen of ook een brief van haren Frans aangekomen was, doch zij werd altijd te leur gesteld. Kort daarna las zij in de dagbladen de namen der gesneuvelden en gewonden.... Frans behoorde tot eerstgenoemden.

Den volgenden dag zag men moeder Trui niet met hare appelen aan de straat zitten.

Tegen den avond begaf de heer Verlaken zich naar hare woning, de gordijnen waren neêrgelaten; hij wist wel wat daarvan de oorzaak was doch had geen voorgevoel van hetgeen nog te wachten stond. Moeder Trui lag op het bed, waarop zij eens de arme Marie had zien sterven; het kleine Betje lag aan het hoofdeinde geknield en weende bitter. Verlaken nam de hand der oude, die reeds koud geworden was, in de zijne, doch er kwam geen woord over de lippen van haar, die blijkbaar spoedig het tijdelijke met het eeuwige zou verwisselen; aan de oogen kon hij echter zeer goed zien dat hij herkend werd.

'Is er nog geen priester bij haar geweest?' vroeg hij het kind.

'Ja wel, Mijnheer,' sprak Betje, 'grootmoeder heeft dezen middag reeds de H. Sacramenten ontvangen.'

‘Goede oude ziel,’ zeide Verlaken ontroerd, ‘gij gaat naar uw kleinzoon, de lieve God wil u niet langer gescheiden houden.’

't Was of de stervende die woorden gehoord had, want zij opende voor het laatst den mond en zeide: ‘Ik ben blij dat gij hier zijt.... ik wist wel dat gij nog zoudt komen. Hoeveel heb ik u te danken.... Ik ben bereid te sterven.... doch nog ééne bede.... vergeet dit kind niet.... God zal er u voor loonen.’

Dat waren hare laatste woorden, doch hare hand zocht naar het meisje, als wilde zij het nog beschermen. Toen sloten zich hare oogen en de engelen Gods droegen hare zuivere ziel uit het schamele vertrek, waar zij zooveel lief en leed had ondervonden naar de verblijfplaats der eeuwige vreugde.

De heer Verlaken nam het kleine Betje bij de hand en bracht haar in zijne woning, die zij niet meer heeft verlaten.

De struikroover en de bediening.

Het was in het jaar 1862, toen eens op een avond een sterk gebouwde Tyroler langs de steile helling van een berg afdaalde. 't Was een halsbrekende toer, waarbij hij nog met de grootste omzichtigheid moest waken, dat geen enkele steen zich losscheurde, die op den ter halver hoogte des bergs zich kronkelenden weg kon vallen. Behoedzaam als een smokkelaar en met wonderbare behendigheid klom hij de gevaarlijke hoogte af; en toen hem dit eindelijk gelukt was, toen hij niettegenstaande de duisternis heelhuids op het pad was gekomen, verschool hij zich terstond achter een grooten heester, kort aan den weg.

Blijkbaar had hij reeds vroeger deze plaats met een bepaald doel uitgezocht. Zoo was het ook. Voor verreweg het grootste gedeelte zijn de Tyrolers een braaf, hun God en hun keizer getrouw volk; maar 't zal niemand verwonderen, dat onder een millioen menschen ook enkelen van een zeer slecht gehalte worden gevonden. Van deze soort was ook Gallertoni, zoo heette de man, dien we juist eene schuilplaats of liever hinderlaag hebben zien opzoeken.

Als hartstochtelijk jager en strooper was hij meermalen verscheidene dagen van huis; geen rots was hem te hoog noch te steil, als hij een gems op 't spoor was. Maar nu had hij 't niet op een dier gemunt; de duivel der hebzucht, de geldduivel was in hem gevaren. En deze booze geest, dien hij niet weerstaan had, verleidde hem tot het gruwelijkste, waartoe de mensch komen kan; hij zon op de volvoering eener daad welke, als zij verricht is, niet kan hersteld worden; hij was voornemens een moord te plegen!

Dezen avond zou Andreas Bacherl, een kramer uit een naburig dorp dien weg passeeren. Hij kwam van Salzburg, waar hij eene kleine erfenis in ontvangst was gaan nemen, na eene afwezigheid van elf dagen terug en werd tegen den nacht tehuis verwacht. Dat had Gallertoni den vorigen dag in een herberg vernomen. Dien zelfden avond nog was hij op weg gegaan, had bijna ongenaakbare rotsen beklauterd om door niemand opgemerkt te worden en zich de plaats uitgezocht, die hij tot de uitvoering zijner bloedige daad geschikt achtte. Daarom zagen we hem ook van hooge, steile rotsen afdalen.

Uren lang wachtte hij nu, achter de struiken neêrgehurkt, op zijn slachtoffer. Reeds had de nacht zijn zwarten sluier over de bergtoppen uitgespreid, maar daaraan stoorde zich Gallertoni niet. Misschien was zijn offer nog hier of daar binnengegaan of had wellicht nog op eene andere plaats onderweg overnacht. Was dit het geval, dan kon

hij eerst des morgens daar langs komen; in elk geval, komen moest hij; geen anderen weg voerde naar Andreas' woonplaats.

Maar hoor! daar verneemt zijn scherp oor voetstappen; krampachtig omvat zijn gespierde hand het hecht van het groote, scherpe mes, dat het hart van zijn niets kwaads vermoedenden medemensch moest doorboren. Op eens echter werd hij door een plotselingen schrik overvallen, die hem als een popelblad deed beven. Machteloos viel de opgeheven arm langs zijn lichaam neêr; het moordtuig ontgleed zijn gevoellooze vingeren. Ademloos luisterde hij: zijn oor had nog andere geluiden opgevangen dan de voetstappen eens reizigers. De tonen eener bel hadden zijn oor getroffen, de handen en knieën van den bloeddorstige doen beven. Het klamme angstzweet stond op zijn voorhoofd, en eindelijk ontwrongen zich, alsof hem een zware steen op het hart lag, aan zijne borst en lippen de woorden: 'Jezus, Maria! Dat is de doodenbel.'

En 't was ook zoo. Weldra zag hij een priester aankomen, die een zieke de H. Teerspijze bracht; een flinke knaap, die in de eene hand een lantaren en in de andere eene bel droeg, welke hij van tijd tot tijd door het gebergte deed weerklinken, ging vooraan. Nog eens gaf Gallertoni, die in de klank der bel de vermanende stem van zijn ontwaakt geweten erkende, zijn geprangd harte lucht in de ontboezeming: 'God, mijn God, ontferm U mijner!'

Als de priester in zijne nabijheid was gekomen, wierp hij zich voor diens voeten en kon ter nauwernood hoorbaar uit zijn overkropt gemoed den smeekenden zucht: 'Vergeving!' slaken.

Verrast en onthutst was de geestelijke een paar schreden achteruit geweken, het Allerheiligste vast tegen zijne borst houdende, toen de Tyroler zoo onverwachts en onstuimig van achter de struiken was te voorschijn gekomen. Spoedig echter zag hij, dat die daar neêrgeknield lag iets op het hart had, dat slechts hij en God moesten weten. Hij gaf den koorknaap een wenk; deze verwijderde zich eenige schreden en nu beleed Gallertoni zijn vreeselijk voornemen. Ontsteld hoorde de priester zijne biecht, maar hij zag ook zijn berouw, de gesteldheid zijns harten en sprak tot hem woorden van troost en vergiffenis. En de rouwmoedige zondaar, die de rust zijns gemoeds had teruggevonden nam nu van innige dankbaarheid vervuld jegens den barmhartigen God, die hem zoo ter rechter tijd de vermanende stem van het klokje had doen hooren, de lantaren op, om ootmoedig den priester te begeleiden, naar de plaats zijner bestemming, die nog ruim een half uur verder was gelegen.

Een kwartier hadden ze nauwelijks afgelegd, toen Andreas hen ontmoette, eerbiedig knielend den verborgen God liet voorbijgaan en daarna, zonder te vermoeden aan welk dreigend gevaar hij was ontkomen, rustig zijn weg huiswaarts vervolgde.

Van nu af bewandelde Gallertoni betere wegen; ook aan het stroopen maakte hij zich niet meer schuldig. In 1866 nam hij het geweer nogmaals ter, hand om de wilde horden van Garibaldi, die benden Italianen, welke den keizer een gedeelte van Tyrol wilden ontrooven, van den vaderlandschen grond te verdrijven. Daar trof hem een kogel uit het roer van een italiaanschen vrijbuiter; kort en zonder smart of pijn was zijn dood op het bed van eer. Hij was gevallen voor God, voor keizer en vaderland en hij moet daarvan zeker een voorgevoel gehad hebben; want in zijne woning vond men in eene lade een verzegeld pakje met het opschrift: 'Ik verzoek en smeek om Gods wil dit pakket eerst na mijn dood te openen en alles goed te bezorgen.'

Het bevatte brieven en geschreven stukken voor Andreas Bacherl,

voor zijn broeder en zijn zielzorger, een eerbiedwaardig priester, wien hij openhartig had medegedeeld, welk plan hij eens had gekoesterd, maar dat hij sedert ook van harte verfoeid en door zijn groot berouw en boetvaardigheid had uitgewischt. Voor den geestelijke, die hem op dat ongelukkig oogenblik zijne zielsrust teruggeschonken en woorden van troost in zijn gewond harte gestort had, was ook een brief bestemd, waarin de rouwmoedige hem bad, zijner dikwijls in het gebed te gedenken. Alles geschiedde, zooals hij begeerd had; aan zijne wenschen werd trouw voldaan. De barmhartige God zij zijne ziel genadig.

Huiselijke vertellingen.
Naar het Duitsch.

I.
De vier bekwame broeders.

Er was eens een arm man, die vier zoons had. Toen deze groot waren zeide hij hun: ‘Mijn dierbare kinderen, gij moet het huis verlaten om de wereld in te gaan, want ik heb niets om u te geven. Vertrekt dan, leert een ambacht en doet uw best om vooruit te komen.’

De vier broeders namen hun reisstaf, zeiden hun vader vaarwel en verlieten de stad. Toen zij eenigen tijd gegaan hadden, kwamen zij aan een kruisweg. ‘Hier moeten wij scheiden,’ sprak de oudste der broeders, ‘maar laat ons beloven, voordat wij ieder onzen weg gaan om de fortuin te beproeven, dat wij na vier jaren op denzelfden dag en hetzelfde uur hier zullen bijeenkomen.’ Deze eed werd plechtig door ieder afzonderlijk afgelegd, en elk der vier broeders sloeg een der vier wegen in.

De oudste nu ontmoette spoedig een man, die hem vroeg waar hij heen ging. ‘Ik ga, ik weet niet waarheen, om ik weet niet welk vak te leeren,’ antwoordde hij. De man zeide toen: ‘Kom bij mij en word dief.’ ‘Neen,’ antwoordde de broeder, ‘dat vak is niet eerlijk, en 't is een liedje, dat met een strop om den hals eindigt.’ ‘Och’ zeide de man, ‘gij behoeft niet bang te zijn voor de galg; ik zal u de verborgenste zaken leeren vinden en gij zult uw weerga niet hebben.’ Die woorden haalden ongelukkigerwijze onzen reiziger over, en door de lessen van zijn meester, werd hij zoo'n behendige dief, dat niets meer veilig geborgen was, zoodra hij 't wilde wegnemen.

Intusschen had de tweede broeder op zijn weg ook een man ontmoet, die hem vroeg wat hij in de wereld ging leeren. ‘Ik weet het nog niet,’ antwoordde hij. ‘Volg mij en wordt sterrenkundige, er is geen vak dat daar boven gaat. Niets blijft er verborgen voor het oog dat in den hemel kan lezen!’ Die schoone beloften verleidden onzen jonkman, die spoedig zulk een bekwaam sterrenkundige werd, dat zijn meester toen zijn leertijd was geëindigd hem een verrekijker gaf en zeide: ‘Daarmede kunt gij alles zien wat er op de aarde en in den hemel omgaat.’

De derde kreeg onderricht van een volmaakt jager, die hem al de geheimen van zijn kunst leerde. Toen hij zijn meester verliet gaf deze hem een geweer en zeide: ‘Alles, waarop gij met dit wapen mikt, zult gij zeker treffen.’

Eindelijk de jongste ontmoette een onbekende, die hem voorstelde kleermaker te worden. ‘Ik zou er niets tegen hebben,’ gaf de jonkman tot bescheid, ‘als ik van den

morgen tot den avond maar niet met de beenen over elkander gekruist met de naald moest pikken en mijn vingers aan het persijzer branden.' 'Gij hebt mij niet begrepen,' zeide de onbekende, 'het vak dat ik u zal leeren heeft niets van die verdrietelijkheden; ik zal een kleermaker van u maken zooals er geen wordt gevonden.' Onze jongeling liet zich bepraten en volgde den onbekende, die hem inderdaad voortreffelijk leerde naaien. Toen zij scheidden, gaf zijn meester hem een naald, zeggende: 'Hiermede kunt gij alle stukken aaneenlasschen, die gij verkiest, al waren zij zoo bros als een ei of zoo hard als staal, en uw werk zal zoo netjes zijn, dat men den minsten naad niet kan ontdekken.'

Toen de vier jaren waren verloopen, kwamen de broêrs gelijk zij afgesproken hadden op denzelfden dag en hetzelfde uur aan de kruising der twee wegen bijeen en na elkander hartelijk omhelsd te hebben, gingen zij samen naar 't huis van hun vader. Zij verhaalden hem hun wedervaren en hoe zij ieder hun vak geleerd hadden.

Terwijl zij zoo met elkander spraken, zaten zij voor het huis, onder het lommer van een grooten boom. 'Komaan,' zei de vader, 'ik wil u eens op de proef stellen en oordeelen over hetgeen gij geleerd hebt.'

Te gelijk sloeg hij zijn oogen opwaarts en vroeg den tweeden zoon: 'Daar boven, in den top van dezen boom, tusschen twee takken, is een vinkennest verborgen; zeg mij eens hoeveel eieren zijn er in?' De sterrenkundige nam zijn kijker, zag naar den top van den boom en zeide: 'Vijf.'

De vader sprak toen den oudsten aan: 'Ga ons de eieren eens halen, zonder dat de moeder, die er op zit te broeden, het gewaar wordt.' De behendige dief klauterde in den boom, haalde de eieren onder de moeder weg zonder haar op te jagen, en bracht ze bij zijn vader.

Deze nam ze, plaatste er een op iederen hoek van de tafel en het vijfde in het midden; daarna zeide hij tot den jager: 'Schiet nu al de eieren met één schot in tweeën.' De jager legde zijn geweer tegen den schouder en met een enkel schot, juist als de vader verlangd, had verdeelde hij de eieren in tien gelijke deelen.

'Gij op uwe beurt,' vervolgde de grijsaard, naar zijn jongsten zoon gekeerd, 'moet die eieren weder zoo aaneennaaien, dat de half ontwikkelde jongen ongedeerd blijven.' De kleermaker nam zijn naald en deed wat hem gelast was.

Toen 't werk was geëindigd, moest de dief de eieren weêr onder de moeder gaan leggen. Deze bleef broeden zonder iets te bemerken, en eenige dagen later zag zij haar jongen uit den dop komen, die om den hals met een rood kringetje waren geteekend. Dat was de plaats waar de jager de eitjes doorschoten en de kleermaker ze weêr aaneengenaaid had.

'Kinderen,' sprak toen de grijsaard, 'ik moet bekennen dat gij uw tijd goed gebruikt hebt, en dat ieder uwer zijn vak in den grond verstaat; 't is mij onmogelijk te beslissen, wie van u liet bekwaamste is. Moogt ge weldra de gelegenheid vinden om u te doen kennen, en moge de oudste uwer zijne behendigheid toch goed gebruiken!'

Weinig tijds later ging het gerucht door het land, dat de dochter des konings door een draak ontvoerd was. De koning had er rust noch duur van en deed bekend maken, dat hij, die hem zijn dochter terugbracht, zijn schoonzoon zou worden. De vier broeders zeiden tot elkander: 'Dat is een schoone gelegenheid voor ons' en zij maakten het plan om aan de koningsdochter de vrijheid weder te geven.

'Ik zal spoedig weten waar zij is,' zeide de sterrenkundige. Daarna zag hij door zijn instrument en riep uit: 'Ik zie haar; ver van hier is zij gezeten op een rots in het midden der zee, met den draak, die haar geroofd heeft, aan haar zijde.'

Dadelijk gaat hij naar den koning, vraagt hem een schip voor zich en zijn broeders, en vaart naar 't oord der gevangenschap van 't jonge meisje.

Toen zij daar aankwamen, lag de draak te slapen, den kop rustend op de knieën der prinses. De jager zeide: ‘Ik durf niet schieten, want ik zou door hetzelfde schot de gevangene en het monster kunnen doorboren.’ ‘Laat ons eens probeeren wat wij kunnen,’ zeide de dief, en hij haalde de prinses met zooveel gemak en handigheid van den draak weg, dat het monster niets gewaar werd en bleef snorken.

Men kan raden, hoe blij zij waren, toen zij het schip bereikten en naar de volle zee konden roeien! Maar de draak, die bij zijn ontwaken de prinses niet meer zag, nam zijn vlucht om de roovers te vervolgen, en weldra hoorden deze boven hun hoofden het gedruis van zijn vuurspuwenden adem.

Gelukkig legde de jager aan, op 't oogenblik dat hij op het vaartuigging neêrstrijken en joeg hem een kogel in de borst, die hem dood op het verdek deed tuimelen.

Maar zoo ontzaglijk was de zwaarte van het monster, dat zijn val het vaartuig verbrijzelde en aan onze vijf passagiers niets overbleef dan eenige planken om niet in den afgrond weg te zinken. Het was toen dat de kleermaker zijn talenten besteedde. Hij neemt zijn wonderbare naald, naait de planken met groote steken aaneen, plaatst zich op dit soort van vlot, en naait vervolgens alle deelen van 't schip aan elkander vast. Toen het vaartuig op die wijze hersteld was, hadden de reizigers spoedig de haven bereikt.

Men verbeelde zich 's konings vreugde bij 't wederzien zijner geliefde dochter. Getrouw aan zijn woord sprak hij tot de vier broeders: ‘Een uwer moet de prinses huwen; gij zelven moet beslissen wie het meeste recht op haar heeft.’

Toen had een levendige woordenwisseling plaats tusschen de vier broeders; de sterrenkundige zeide: ‘Had ik niet gezien waar de prinses was, al uw bekwaamheid zou u weinig gebaat hebben; zij komt daarom mij toe.’ De dief sprak: ‘Wat zoudt gij met uw kijker uitgevoerd hebben als ik de prinses niet onder den kop van den draak weg had genomen. Ik moet dus met haar huwen.’ De jager sprak op zijne beurt: ‘Gij allen en de prinses met u zoudt door het monster verscheurd zijn, als mijn geweer u niet van den dood had gered; het komt mij dus toe haar echtgenoot te worden.’ Eindelijk zeî de kleermaker: ‘En zoo mijn toovernaald de duizend stukken van het schip niet aaneengenaaid had, zoudt gij dan niet allen jammerlijk zijn verdronken? Mij behoort dus de prinses.’

Na deze woordenwisseling nam de koning het woord weder op en sprak: ‘Gij allen hebt inderdaad dezelfde rechten, dat kan niet betwist worden, maar, daar mijn dochter geen vier echtgenooten kan hebben, zal zij met niemand van u vieren huwen. Ik zal daarom ieder uwer een deel van mijn koninkrijk tot belooning geven.’

Deze beslissing behaagde de vier broeders, die tot elkander zeiden: ‘Een zeker gewin heeft te veel waarde, dan dat wij om een onzeker zouden twisten.’ Zij ontvingen dus ieder een deel van 's konings staten en leefden langen tijd met hun vader in rijkdom en geluk..... Maar toen de dief het eens gewaagd had de anderen te berooven, werd hij zelf door hen beroofd en onderging dus 't verdiende lot.

Dit laatste zal, zoo ge wilt, de moraal zijn dezer geschiedenis.

Allerlei.

Tot de hoofdpersonnages

onder de kermisgasten behoorden van oudsher de buitelaars en koorddansers. Schier op elke kermismarkt waren zij aanwezig om de toeschouwers te amuseeren door 't verrichten van allerlei kunstige toeren op de tusschen twee bontgeverwde palen omhoog gespannen koorden. Hunne vertooningen dagteekenen reeds van af de tijden der Grieken en Romeinen, die zelfs dieren voor het koord wisten af te richten. Zoo verhaalt men o.a. van keizer Galba, dat hij er een bijzonder vermaak in schepte om op de spelen van Flora een olifant vooren achterwaarts op een touw te laten wandelen. Later plaatste zich een man op dit dier en reed er mede heen en weer over een koord, dat op het tooneel was gespannen. Bij de feesten ter eere van 't huwelijk van Robert, broeder van den koning van Frankrijk in 1287 gegeven, werden vooral de kunstige toeren geroemd van een kermisgast, die te paard over een koord wist te rijden. In de middeleeuwen werden koorddansers bij meest alle volkeren gevonden en bijzonder gezocht waren hun vertooningen aan de hoven der graven en in de burchten der edelen. Later begon hun gloriezon te tanen en werden zij gelijk gesteld met de grappenmakers, die bijv, over gloeiende kolen en gloeiend ijzer liepen, vuur kauwden, gesmolten zwavel op de tong lieten druppelen of gesmolten glas inslikten, met een degen of bekkens in de hand ronddraaiden, enz.

De directeur

van den schouwburg te Berlijn, had eens de eer een vreemden prins in zijn theater te begroeten. Bij 't binnentreden van het hooge personage had zich een hoop kwâjongens aan den ingang geposteerd. De directeur, die dat auditorium bij zijn toespraak liever miste, haastte zich de deur achter den prins toe te sluiten en wilde juist beginnen toen een onverbeterlijke deugniet de deur weêr opende en onder 't uitbundig gelach zijner kameraden ‘Schapekop’ riep. Bleek van ontsteltenis stotterde de directeur ‘Verschooning, Koninklijke Hoogheid, de jongen heeft mij bedoeld.’

Van twee jonge lieden,

die om de hand van een meisje dongen, was de een meer met deugd dan met lichamelijke schoonheid bedeeld, de ander daarentegen had een zeer bevallig uiterlijk maar liet aan deugd nog al vrij wat te wenschen overig.

Daar 't haar moeilijk viel om in de keuze te beslissen, vroeg zij den pastoor om raad, die haar natuurlijk voorhield, dat er om een goed echtgenoot te zijn, meer vereischt wordt, dan een bevallig uiterlijk en haar daarom aanried den min oogelijken maar deugdzamen pretendent boven den alles behalve deugdzamen de voorkeur te geven.

‘Ja maar Mijnheer pastoor,’ viel hem 't meisje in de rede, ‘'t oog wil ook wat hebben.’

Zoo gezegd, zoo gedaan: zij werd de bruid van den jongeling met het knappe gezicht.

Nauwelijks zijn echter de eerste wittebroodsdagen voorbij of de jong getrouwde komt kermend met een opgezwollen wang en een blauw oog op de pastorie haar nood klagen.

‘O! hadde ik dat geweten, Mijnheer pastoor,’ schreide zij, ‘zie eens, hoe mijn man mij mishandeld en op mijn oog geslagen heeft.’

‘Wel vrouwtje,’ hernam de pastoor bedaard, ‘hoe kunt ge daarover klagen, 't oog wil immers ook wat hebben.’

Engeland,

dat door 't fabrikaat zijner rijtuigen, zoo terecht vermaard is, was vóór het jaar 1564 met het gebruik daarvan geheel onbekend. De invoerder van 't eerste exemplaar was een Hollander, Willem Boonen, die de koetsier werd van koningin Elisabeth. Minder dan anderhalve eeuw later in 1693 zag men reeds huurrijtuigen.

‘Excellentie,’

zeide zeker advocaat op een audiëntie tot een minister, ‘ik hoop, dat ge mij deze betrekking moogt toestaan, we hebben immers nog beiden samen gestudeerd.’

‘Voor de betrekking, die gij verlangt, Mijnheer,’ was 't antwoord, ‘is vooral waarheidliefde een eerst vereischte. Hadt gij gezegd, dat wij beiden samen nooit gestudeerd hebben, dan hadt ge ten minste niet gelogen.’

De bierproef te munchen.
(Vrij naar Guido Görres.)

Toen - 't is al een tijdje geleden -
(Noem 't jaartal eens als ge niet kunt!)
In Duitschland oudburgermans zeden
Nog golden als gangbare munt,

Toen had ook de hoofdstad van Beieren
Het overgrootvaderlijk recht,
Om bier, pas gebrouwd, te doen keuren;
De *wijze waarop* was niet slecht:

De burgerij zond naar den brouwer
Een trits uit den Raad van de stad
Ter proeving, of 't kersversche brouwsel
De kracht van het oude wel had.

Dees goten het bier op een bank uit,
En zetten zich neêr in den plas,
En lieten de broekstempels drogen,
En dronken intusschen een glas.

Dan gaf men een teeken - en 't drietal
Liep wip op een draf naar de deur,
En zoo nu de bank aan de broek hing,
Kreeg 't brouwsel de steed'lijke keur.

Maar ach! in dit ondermaansch bierhuis
Blijft zelden een ding op zijn steê,
Ras kunnen de tijden verand'ren

En menschen veranderen meê.

Daar kwam me de tijd van verlichting,
De tijd van ‘licht, licht!’ en ‘gauw, gauw!’
En sedert dien nam men 't in Duitschland
Met de eerlijkheid niet meer zoo nauw.

Ook 't bier werd verlicht, dat is: schraaltjes
't Extract van de hop en het graan,
De proef met de bierbank mislukte
En 't keurrecht is sinds naar de maan..

Was 't oude gebruik door de burgers
Voorheen zoo geroemd en geëerd,
Nu hebben zij 't - als zoo veel anders -
Precies in contrarie gekeerd:

De bank kleeft niet meer aan de burgers
Naar ouderwetsch Müncher manier,
Maar nu plakken zij aan de bierbank,
Alsof zij bepekt is met bier.

B.v.M.

[Nummer 50]

TWEE HAZEN.

Huiselijke vertellingen.
Naar het Duitsch.

II.
De boden van den dood.

Lang, zeer lang geleden wilde een reus op zekeren keer een reis ondernemen, doch nauwelijks is hij op weg of een onbekende valt hem aan en roept: ‘Halt, man, tot hiertoe en niet verder.’

‘Wat, dwerg,’ riep de reus, ‘durft gij tegen mij te beginnen. Met mijn pink kan ik je maken en breken. Wie zijt gij, schrale sprinkhaan?’

‘Ik ben de Dood,’ antwoordde de onbekende, niemand kan mij weêrstaan en gij ook zult mij gehoorzamen.’

De reus luisterde echter weinig naar de woorden van den kleinen mageren man en weldra begonnen zij een hardnekkigen tweestrijd. Na 't lang tegen den reus volgehouden te hebben kreeg de Dood eindelijk van hem zulk een geweldigen slag, dat hij tegen den grond viel en niet in staat was van zelf weêr op te staan.

‘Wat staat er te gebeuren,’ sprak hij bij zich zelven, ‘als ik hier op den grond blijf liggen? Niemand zal er meer op aarde sterven en langzamerhand zal 't aantal inwoners zoo groot worden, dat de menschen volstrekt niet meer weten waar te blijven of hoe aan den kost te moeten komen.’

Na een poosje komt een jongeling aangewandeld wiens gelaat met den frisschen blos der gezondheid was bekleed en die zoo krachtig en levenslustig scheen alsof er aan zijn dagen nooit een einde kon komen. Hij zag den armen mageren man, die daar op den grond lag, en door medelijden gedreven hielp hij hem op, liet hem een verkwikkende teug doen uit zijn wijnkruik en bleef zoolang den onbekende hulp bieden, tot deze weder zoo goed als hersteld bleek te zijn.

‘Weet ge wel, wien gij zoo goedhartig geholpen hebt,’ voegde de magere man den jongeling toe, ‘weet ge wel wie 't is, dien gij weêr op de been hebt gebracht?’

‘Neen,’ antwoordde de aangesprokene, ‘ik ken u niet.’

‘Welnu, ik ben de Dood,’ hernam de onbekende, ‘ge weet dat ik niemand spaar en volstrekt geen onderscheid van personen ken; ook met betrekking tot u kan ik geen uitzondering maken, maar toch, om een blijk mijner erkentelijkheid te geven wil ik u een gunst toestaan: ik beloof u niet onverwachts uit het leven te halen, maar alvorens zelf te komen, zal ik u mijn boden zenden om u in tijds te waarschuwen.

‘Dank je wel’ zei de jongeling, ‘'t is altijd iets gewonnen, ik heb ten minste voor van niet op schop en sprong te moeten verhuizen en kan er zeker van zijn dat mij fatsoenlijk eerst de huur wordt opgezegd.’

‘Dat kunt ge’ zeî de Dood en met een was hij uit 't oog des jongelings verdwenen, die opgeruimd en welgemoed zijn weg vervolgde, ja zoo onbekommerd leefde als maar zijn kon.

Doch jeugd, kracht en gezondheid verdwenen van lieverlede en in hun plaats werd onze man door ziekte, ouderdom en andere miseries bezocht.

‘Kom aan,’ sprak hij bij zich zelven, ‘sterven, doe ik toch nog niet, want de Dood moet mij eerst zijn boden sturen, maar dat ziek zijn en oud zijn is op den duur toch ook niet zeer pleizierig.’

De man werd werkelijk weer beter. Zoodra was hij echter niet van zijn ziekte hersteld of hij leefde weer als vroolijk Fransje. Te midden zijner vreugde intusschen gebeurde 't op een keer, dat hem iemand op de schouders komt kloppen.

‘Ga met mij mede,’ zegt hem de magere persoon, die niemand anders dan zijn oude bekende de Dood is, ‘uw uur van sterven is genaderd.’

‘Wat komt ge mij nu vertellen,’ viel hem de aangesprokene onthutst in de rede, ‘hebt ge mij niet beloofd te waarschuwen en uw boden te zenden voordat ge zelf zoudt komen.’

‘Welnu,’ hernam de Dood, ‘'k heb u den een na den anderen bode gezonden. Herinnert gij niet dat een hevige koorts u bezocht en dagen achtereen aan 't ziekbed gekluisterd hield. Heeft de jicht u niet veel langer dan gij zulks wenschtet bij dag en bij nacht gezelschap gehouden? Heeft de bestendige verandering van alles wat u omgaf, de afwisseling van lief en leed, het komen en gaan van zoovele medereizigers op den reistocht uws levens, heeft dat alles u niet voortdurend herinnerd, dat ook eenmaal 't uw tijd zoude worden?’

Onze goede vriend wist tegen deze redeneering volstrekt geen verontschuldiging in te brengen, hij gaf zich over aan zijn lotsbestemming en volgde den Dood.

De smarten en wisselvalligheden des levens zijn de boden des doods. De wijze kent hen en verstaat hunne taal.

III.
De waarzegger.

Een arme boer, Kreeft geheeten, moest op zekeren keer bij een waarzegger eens een vracht hout brengen. Toen hij binnengekomen was en zag hoe de waarzegger er kostelijk van wist te eten en te drinken, zette de boer een paar groote oogen op en vroeg dezen of er voor hem ook geen kans zou zijn, om waarzegger te worden.

‘Zekerlijk,’ werd hem geantwoord, ‘gij hebt daarvoor maar drie dingen noodig; eerstens, schaf u een prentenboek aan, dat is de hoofdzaak; ten tweede, verkoop uw wagen en uw ossen om een mantel en alles wat tot een waarzeggers-tenue behoort te koopen; ten derde moet gij aan uw deur een uithangbord plaatsen met de woorden: ‘Ik ben waarzegger.’

De boer deed wat hem gezegd was. Doch nauwelijks was hij zijn nieuwen stand ingetreden of er wordt bij een der aanzienlijken van 't land een som gelds gestolen. Deze laat terstond zijn rijtuig voorkomen, gaat den nieuwen waarzegger opzoeken en vraagt hem of hij werkelijk diegene is, waarvoor hij zich uitgeeft.

‘Ja, edele heer’ is 't antwoord.

‘Kom, dan moet ge meê rijden en mij helpen mijn geld terug te vinden.’

‘Goed,’ zegt de boer, ‘maar Griet, mijne vrouw, moet er bij zijn.’

De heer stemde er in toe en liet beiden in 't rijtuig plaats nemen. Toen men op 't kasteel aankwam, stond de tafel gedekt; de waarzegger werd uitgenoodigd te gaan aanzitten.

‘Gaarne,’ zeide hij, ‘als ge maar tevens zoo goed zijt om Griet, mijn vrouw, ook meê te laten bikken.’

Beiden werd een plaats aan tafel aangewezen. Toen de eerste knecht binnenkwam met een schotel vleesch, stiet de boer zijn vrouw met den elleboog aan en zei: ‘Griet, dat is de eerste.’

Hij bedoelde den eersten schotel, maar de knecht meende den eersten dief en daar hij inderdaad tot de dieven behoorde, waarschuwde hij angstig zijn kameraden.

‘De waarzegger weet alles,’ zeide hij ‘'t is duidelijk, dat het mis met ons loopt, hij zeide, dat ik de eerste was.’

De tweede knecht was slechts met moeite over te halen om op zijn beurt binnen te gaan; nauwelijks was hij echter met zijn schotel op den drempel gekomen, of de boer stootte opnieuw zijn vrouw aan en zeî:

‘Griet, dat is de tweede.’

De derde moest denzelfden schrik doorstaan en de schelmen wisten niet meer wat aan te vangen. De vierde kwam desniettemin binnen; hij bracht een overdekten schotel met kreeften. De heer zeî tot den waarzegger:

‘Nu hebt gij gelegenheid om uw kunst te toonen. Raad, wat daarin is.’

De boer bekijkt den schotel en niet wetende, hoe hij het zal aanleggen, zucht hij:

‘Helaas, arme Kreeft!’

‘Ziet ge,’ riep de heer uit, ‘hij heeft het geraden. Nu twijfel ik er niet aan of hij zal 't ook wel raden, wie mijn geld heeft.’

Terstond geeft de ontstelde knecht den waarzegger een teeken om met hem uit de kamer te gaan. De vier schelmen zeggen hem, dat zij het geld gestolen hebben en bereid zijn hem aan te wijzen waar zij 't verborgen hebben. Zij beloven hem een goede som te geven zoo hij belooft hen niet te verraden, en brengen hem vervolgens naar de plek, waar het geld verborgen lag. De waarzegger gaat weêr naar binnen en zegt:

‘Edele heer, ik ga nu mijn boek raadplegen, om te weten te komen, waar uw geld is.’

Een vijfde knecht was inmiddels in den schoorsteen gekropen om te vernemen, tot hoever de kunst van den waarzegger ging. Deze doorbladert zijn boek en een zeker teeken niet kunnende vinden, roept hij ongeduldig:

‘Toch zijt ge er in, en gij moet er uit!’

De knecht laat zich uit den schoorsteen vallen daar hij meende ontdekt te zijn en roept ontsteld:

‘Die man weet alles.’

Vervolgens wees de waarzegger den heer het geld aan, zonder hem te zeggen wie het hem had ontstolen; hij ontving van weêrszijden eene groote belooning en was voortaan beroemd.

Een weinig succès en veel onbeschaamdheid, ziedaar het groote geheim van de kunst der waarzeggerij.

Een reisavontuur.

Ik ben van beroep goudsmid en heb in mijn leertijd in menig vreemde stad vertoefd; waar ik slechts meende, dat eene gunstige gelegenheid was om mij in mijn vak te bekwamen, daar trok ik heen. Een groot gedeelte van Frankrijk heb ik zoo leeren kennen en menig avontuurtje ondervonden, waaraan ik nog dikwijls terugdenk en dat ik ook meer-

malen dezen of genen mijner vrienden en kennissen verhaald heb. Een dier ontmoetingen staat mij nog altoos voor den geest, en ik wil haar eens eenvoudig, onopgesmukt vertellen, in de hoop dat het den lezer eenige genoeglijke oogenblikken zal verschaffen.

In mijn jongen tijd waren de spoorwegen nog onbekend. Gewoonlijk maakte ik, als ik ‘op mijn ambacht’ reisde, van mijn eigen tweespan gebruik, zooals dat onder ons handwerksgezellen vrij algemeen de mode was. Eens op een avond nu had ik, om een onderkomen te vinden, nog een dier groote, uitgestrekte vlakten door te trekken, die men in Bretagne, waar ik mij toen bevond ‘Landes’ noemt en waarop het in dien tijd niet al te veilig was. Een jonge borst met gezonde armen en weinig geld is meestal op reis niet zeer vreesachtig; dien avond echter was ik in een ongewone stemming, min of meer zenuwachtig; ik verbeeldde mij elk oogenblik, dat er mij iemand op de hielen zat, dat onheilspellende geluiden mij in de ooren klonken.

Eindelijk had ik het vrije veld achter den rug en moest nu door een groot woud. Dikke zweetdroppels stonden op mijn voorhoofd, hoewel ik over mijn geheel lichaam huiverde van de avondlucht of meer waarschijnlijk van bange vrees. Ieder oogenblik bleef ik staan om te luisteren; te gelijk schaamde ik mij echter over mijne vreesachtigheid. Eene dwaze, kinderachtige geschiedenis, die mij in het dorp, waar ik overnacht had, was verteld, ging mij niet uit de gedachten. In het bosch, dat ik nu moest doortrekken, zouden eenige landloopers voor een paar dagen een armen beeldjeskoopman overvallen, aan een boom gebonden en doodgeschoten hebben, na hem eerst te hebben bevolen, op zijn knieën zijn laatste gebed te verrichten. Nu zag ik achter iederen boom een spitsboef; hoe sneller ik voortstapte, des te hooger schenen mij de boomen te worden. Eensklaps hoorde ik links van mij een geruisch, alsof er iemand door het dichte struikgewas drong; het bloed stolde mij in de aderen; ik bleef staan en luisterde met een beangst hart, maar ik hoorde niets meer en kwam weêr een weinig tot bedaren.

Ik had bijna een uur geloopen maar zag nog het einde van het woud niet. Uitgeput bleef ik staan om eens uit te rusten; voor mijne oogen fonkelde het als millioenen flikkerende sterretjes, de boomen dansten als bezetenen om mij heen en daartusschen slopen spookachtige gestalten rond. Ik hoorde in de verte een gil, een langgerekten zucht, maar kon niet onderscheiden of 't van een menschelijk wezen of van een dier kwam. Nu eens scheen dat nare geluid ver af, dan weêr heel nabij te zijn.

Ten laatste geraakte ik toch eindelijk uit het woud. Bij eene kromming van den weg zag ik een armoedig huisje, door eene vrij hooge haag omgeven. Ik hoorde menschelijke stemmen. Nu wat meer op mijn gemak ging ik op de woning af en klopte aan; maar op hetzelfde oogenblik kwam weer de gedachte bij mij op, van te vluchten. Ik bleef echter staan, vermande mij, klopte nog eens aan en hoorde iemand aankomen om open te doen. Het was een kerel. die mij, zonder een woord te spreken, in een groote kamer bracht. Tegen den achterwand was een groote haard, waarin houtblokken brandden en waarom heen vijf of zes personen zaten, allen armoedig gekleed en, voor zoover ik bij het zwakke licht van het houtvuur zien kon, van een verdacht voorkomen. ‘Waar ben ik?’ vroeg ik op onversaagden toon. ‘De kerels gaven mij geen antwoord, zagen elkander aan en mompelden iets, dat ik eerst voor dieventaal hield, doch naar ik later vernam, het dialect dier streek was.

Eindelijk kwam een der mannen, de jongste, die er ook minder verdacht uitzag dan de overigen, naar mij toe en zeî in goed fransch: ‘Gij zijt in Bretagne; mijne kameraden verstaan u niet. Waar komt gij van daan?’

‘Van Vannes,’ antwoordde ik; ‘ik ben van ochtend vroeg van daar gegaan.’

‘Dat is een flinke marsch; gij moet wel vermoeid zijn, rust nu wat uit.’

In een hoek der kamer stond een tafel, waarop een paar borden en een groote kruik; men noodigde mij door gebaren uit, daar te gaan zitten. Ik was doodmoê en liet mij op de bank neêrvallen.

De jonge man, die mij had aangesproken, ging naar buiten; de anderen zetten hun gesprek voort, waarvan ik echter geen woord verstond. Zij hadden allen een ruw uiterlijk, verwaarloosde baarden, lange haren, die hun tot op de schouders hingen en zagen er als halve wilden uit. Het voorval met den beeldjeskoopman kwam mij weêr in de gedachte. Die schelmen, dacht ik, trekken het land rond en hebben voor dezen nacht hier hunne inkwartiering genomen; wat mogen zij vandaag wel uitgevoerd hebben! Terwijl ik mij aan deze weinig opbeurende bespiegeling overgaf, keek ik toevallig naar boven en mijn oog viel op drie groote geweren boven den schoorsteen.

De jonge man, die fransch verstond, kwam weêr binnen met een stuk zwart brood, een stuk gezouten vleesch en een kruik met water. Ik dacht bij mij zelven, waarom men mij nog wat te eten gaf, als ik toch doodgeschoten moest worden; ik begon niettemin mijn galgemaal.

‘De vrouwen zijn niet tehuis,’ sprak de kerel, die mij het eten had gebracht; ‘zij zijn ter bedevaart en komen eerst morgen terug.’ Ik dacht, dat hij zulks zeî om mij te misleiden.

Na eenigen tijd braken de anderen, die om den haard zaten, het gesprek af, en de jongste riep mij toe: ‘Zeg, kunt ge ook bidden?’

Daar hebben we 't al, dacht ik klappertandend van schrik, ‘het gaat mij als den beeldjeskoopman’ en ik beval mijne ziel aan God.

‘Wat!’ sprak de vent weêr, toen ik bleef zwijgen, ‘gij kunt niet bidden? Ja, ja, gij dwazen, gij bidt niet meer; ik weet het wel, dat er zulke on-Christenen zijn. Maar wacht slechts, gij zult het wel leeren.’

Met deze woorden ging hij naar de overigen. Ik sloot mijne oogen om niets meer te zien en wachtte den dood af. Een gestommel, dat ik bij den schoorsteen hoorde, deed mij onwillekeurig de oogen weder openen; en wat zag ik! Alle zes mannen lagen met gevouwen handen op de knieën. De oudste, naar mijne meening, maakte een groot kruis, bad het Onze Vader, het Wees gegroet, het Geloof en de Confiteor in goed latijn voor, en zijne makkers antwoordden. Toen zij hun gebed geëindigd hadden, stonden zij op en maakten weêr een groot kruis.

Ik wist nu, hoe het met mij geschapen stond en dat de mannen, die ik voor roovers en moordenaars gehouden had, brave, eenvoudige Christenen waren. Zij kwamen naar mij toe en gaven mij de hand. Ik kon ze nu van nabij aanzien en bemerkte, dat zij er veel beter uitzagen, dan ik eerst had gemeend. De jongste hunner zeî tot mij: ‘Wij zijn hier te lande van oudsher gewoon 's avonds te bidden. Gij in uwe steden handelt dikwijls anders, maar het gaat u er niet te beter om. Leg u daar nu bij het vuur neêr en slaap wel.’ Onze slaapplaatsen zijn ginds. Hij wees naar een soort van kast, waarschijnlijk een deur of een ingang naar een ander vertrek.

Daar hoorden we op eens geritsel aan de buitendeur. Er werd open gedaan en een groote hond, die een prachtigen haas in den bek had, sprong naar binnen. De mannen bekeken den haas van alle kanten en schenen zeer tevreden te zijn; zij streelden den hond, die lustig met zijn grooten, zwarten staart kwispelde. ‘Dat is onze jachthond,’

zeide de jongste tot mij; 'hij bezorgt ons het wild; wij hebben hem den heelen avond hooren blaffen.' Nu wist ik, dat die nare tonen, welke mij zoo'n schrik op het lijf hadden gejaagd, niets anders dan het blaffen en brommen van den hond waren geweest.

Na de doorgestane vermoeienissen van lichaam en geest sliep ik weldra in. Den volgenden ochtend deden we gezamenlijk ons morgengebed en gebruikten een stuk brood met vleesch tot ons ontbijt. De jonge man geleidde mij met zijne broeders een eind weg door het bosch tot zij hunne zusters ontmoetten, die van de bedevaart terugkwamen. Deze zagen er zoo goed en vriendelijk uit, dat ik, als ik ze den vorigen avond te huis ontmoet had, wel van mijne dwaze vrees bevrijd zou zijn gebleven.

Na een kort, maar hartelijk afscheid van hen allen te hebben genomen, keerden zij gezamenlijk naar hunne woning terug, terwijl ik ook mijn weg vervolgde. Onderweg dacht ik nog dikwijls aan de ontmoeting van den vorigen avond en aan den angst, dien ik had uitgestaan, maar dien ik aan niemand anders dan aan mij zelven, aan mijn overspannen verbeelding kon wijten. Schijn bedriegt. Dit had ik ook hier weêr ondervonden en ik nam mij vast voor, later meer bij het gezonde verstand te rade te gaan en mij minder aan de veeltijds overdreven indrukken van het gevoel en de verbeelding over te geven.

Onze gravuren.

De twee hazen, zoo heeft waarschijnlijk de schilder zelf zijne schets, op blz. 393 teruggegeven, betiteld, om des te meer de aandacht te bepalen op de gewone voorstelling van de 'vrees' door een haas.

Want de haas, wiens verschijning hier het verschrikte wicht bijna den lepel uit de hand doet vallen, verraadt niet minder vrees, daar hij wellicht den blinkenden lepel voor den loop van een jachtgeweer houdt.

De hazen zijn waarlijk stumpers; de fabeldichter laat ze gewoonlijk, als hij ze der aandacht waardig keurt, de dupe van zijn historie worden; zij worden nooit of zelden geroemd, maar altijd op den achtergrond geplaatst; zij mogen, als ware het een voorrecht, soms tot tropee aan een jager dienen. Doch op die eer zijn ze ook niet gesteld en de 'vrees' die ze bijtijds doet vluchten, en buiten bereik van gevleugeld lood en hondentanden brengt, komt de sukkels dan wel te pas.

Al wie het bekende toestel van den photograaf, waarvoor men wellicht reeds meermalen heeft moeten poseeren, van meer nabij heeft onderzocht, kent ook nagenoeg de inrichting van het menschelijk oog. Ook in ons oog valt het licht door eene lens, die ten gevolge van de straalbreking een verkleind beeld geeft en dat beeld wordt ook door een scherm, de gezichtszenuwen, opgevangen.

Wanneer het beeld achter het oogscherm valt of het niet bereikt, dan worden de voorwerpen niet of onduidelijk gezien. In het eerste geval, bij verzienden, moet het voorwerp verder van het oog verwijderd worden, ten einde het beeld binnen het oog meer vooruitkome. In het tweede geval, dat bijziendheid ten gevolge heeft, valt het beeld vóór het scherm en moeten de voorwerpen meer nabij het oog gebracht worden, opdat het beeld binnen het oog meer naar achteren trede en aldus die gezichtsorganen bereike, die den indruk naar de hersenen overbrengen.

Een der meest algemeene oorzaken van bijziendheid, is de gewoonte om alles dichter bij het oog te brengen, dan eigenlijk noodig was; wordt die gewoonte bijtijds afgelegd dan verdwijnt daarmeê ook het gebrek.

De beide lezers, op de gravuren van pag. 396 en 397 toonen door hunne houding genoegzaam aan, hoe het met hunne oogen gesteld is.

Leeuwen- en panterjacht.

Leeuwenjacht, - hoe heldhaftig klinkt dat woord, hoevelen heeft het niet verleid naar den verzengden hemel van Algiers om daar in 't bekampen van den koning der dieren zich met roem te overladen! Klein is echter het getal dergenen, die in het rijk der leeuwen en panters aangekomen, zich met die vreeselijke zonen der woestijn dorsten meten.

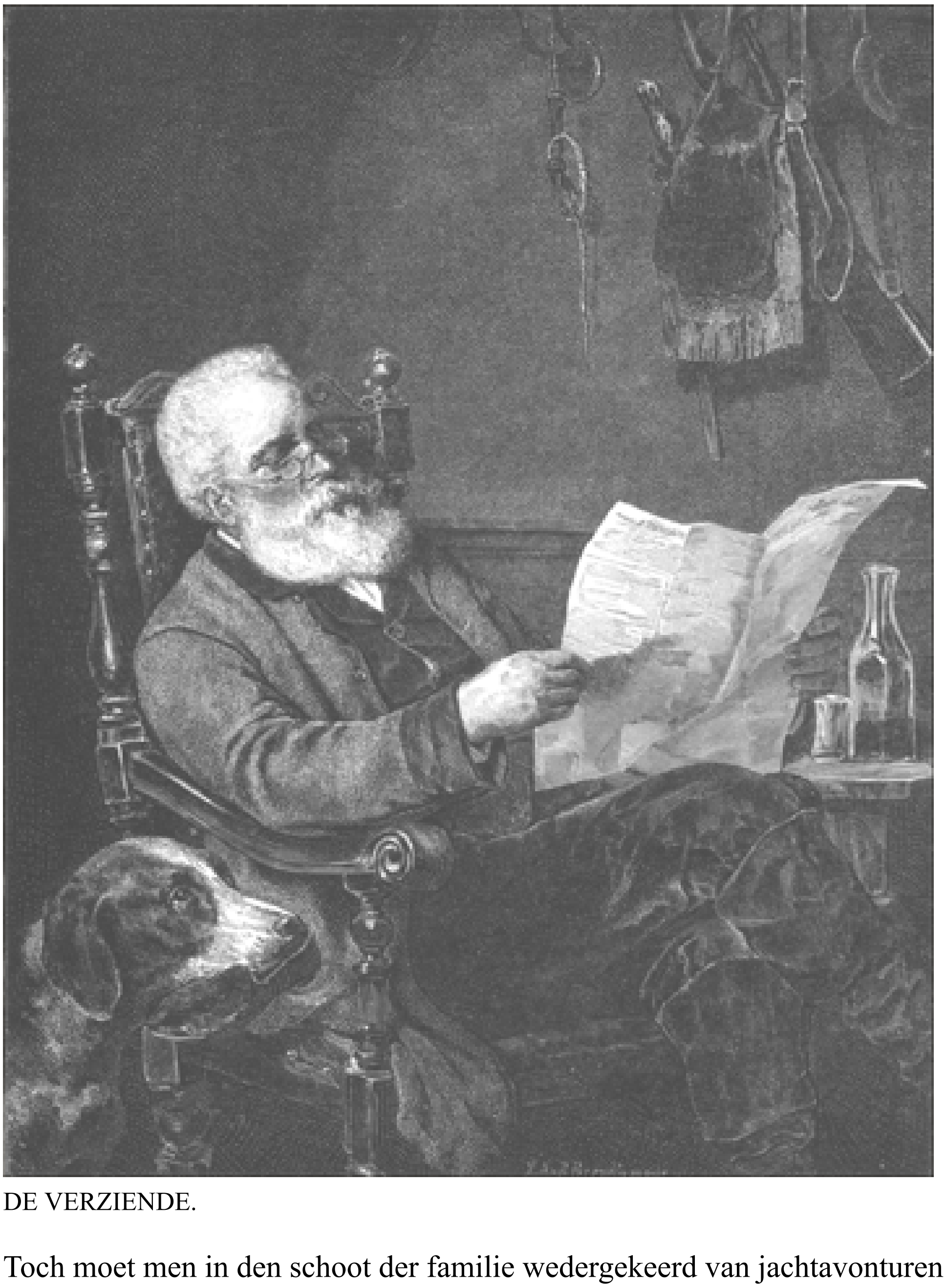

DE VERZIENDE.

Toch moet men in den schoot der familie wedergekeerd van jachtavonturen kunnen spreken, die de haren te berge doen rijzen, bij de voorstelling van het vreeselijk gevaar, dat de held getrotseerd heeft. Geen nood! Algiers biedt ook de gelegenheid voor paradejachten, die tot een leiddraad voor romantische verhalen kunnen dienen en daarvan maken de dapperen nog al eens gebruik.

Dat de leeuw bij dag slaapt en de nabijheid van een aantal ruiters hem verdrijft, baart den jachtminnaars de minste bekommering. Fier

te paard gezeten, in schilderachtig ruitercostuum gekleed, met buksen en revolvers gewapend, somtijds ook den blanken sabel in de vuist trekken zij bij 't aanbreken van den dag uit Algiers, Oran of een andere stad, die zij tot getuige van hun roem hebben verkoren. Een ganschen voormiddag draaft men voort langs gebaande en ongebaande wegen, totdat men eindelijk aan het bevoorrechte kreupelbosch komt,

DE BIJZIENDE.

dat het schouwtooneel van de dapperheid der jagers zal wezen. ‘De leeuw is in 't hout,’ klinkt op eenmaal de betaalde uitroep van een Arabier en doldriftig stort zich de moedige schaar naar binnen om hem met een dozijn kogels te gelijk te doorboren. Bittere teleurstelling! Juist voor hunne aankomst heeft de leeuw zijn leger ontruimd zonder hun zijn huid als zegeteeken achter te laten. Tot vergoeding daarvan

heeft hij echter iets laten liggen, dat door de jagers met zorg verdeeld en als een kostbaar kleinood in hun zijden foulard gewikkeld wordt. Deze tropee moet later de echtheid der jachtverhalen bezegelen en allen twijfel aan de waarheidsliefde van den held wegnemen, tenzij misschien een of andere twijfelaar niet voetstoots aanneemt, dat het zegel aan den koning der dieren zijn oorsprong ontleende.

De zaken krijgen echter een gansch ander aanzien, als 't er werkelijk op aankomt, den schrik der woestijnbewoners onschadelijk te maken. De grootste gevaren zijn aan de leeuwenjacht verbonden, wanneer zij gehouden wordt door een arabischen stam, die ook slechts dan wanneer de verwoestingen, welke de leeuw onder zijn kudden aanricht, hem tot vertwijfeling gebracht hebben, daartoe kan besluiten. Vaak vordert die jacht veel menschenlevens, maar hoe zou dit den Arabier weêrhouden, daar de leeuw als hij zijn leger in een bewoond oord heeft opgeslagen, maandelijks het tiende deel verslindt van den rijkdom der herders. Daar de Arabieren slecht zijn gewapend, zoeken zij hunne kracht in het aantal en daardoor is 't hun gemakkelijk den leeuw zelfs bij dag uit zijn schuilplaats op te jagen. Is hun dit gelukt, dan vuren zij in blind ongeduld hunne geweren af, vele weigeren hun dienst en die, welke ontbranden, richten gewoonlijk slechts nog meer onheil aan. De Arabieren toch zijn slechte schutters; een viervoetig dier in den loop of een vogel in de vlucht te treffen is voor velen hunner een wonder. Zelfs wanneer zij in dichte nabijheid van den leeuw zijn, missen zij meest altijd die lichaamsdeelen, waaraan alleen doodelijke wonden toegebracht kunnen worden. Bovendien kunnen hun kogels, die niet ontploffen, gelijk die der fransche leeuwenjagers, zelfs in de gunstigste omstandigheden den leeuw niet op de plaats dooden. Het gewone uitwerksel is, dat zij het dier woedend maken. Dan stort het zich schuimbekkend op den eersten den besten zijner aanvallers, doodt den een, verwondt den ander en richt zulke verwoestingen aan, dat hij somtijds met een twintigtal lijken den grond bedekt. Natuurlijk gelukt het ten laatste gewoonlijk het roofdier te dooden, daar de Arabieren terwijl de leeuw hun jachtgenooten verscheurt, hem van achter in massa met hun vuurwapenen, sabels en jatagans overvallen, totdat hij eindelijk ook zonder doodelijk gewond te zijn, aan bloedverlies moet bezwijken; maar tot zijn laatste oogenblik draagt hij menschenoffers op aan zijn bloedige wraakzucht.

Een andere wijze om den leeuw uit den weg te ruimen, is de jacht in de Silo, een koepelvormige hut, half boven, half onder den grond uit aarde gebouwd en met schietgaten voorzien. Daarin begeven zich des nachts eenige schutters met een jong geitje, terwijl zij de moeder buiten aan de Silo vastbinden. Op het klagend gejammer van 't arme diertje, dat de jagers door gedurige kwelling teweegbrengen, geeft de moeder antwoord, en door haar geroep wordt de leeuw, die in den nacht naar buit rondzoekt, meestal naar de Silo gelokt. Heeft hij het dier gevonden en met zijne klauwen aangegrepen, dan worden door de schietgaten der Silo eenige schoten afgevuurd, die in het gunstigst geval den leeuw slechts eenmaal doodelijk treffen, doch meestal hem slechts licht verwonden of zelfs geheel en al missen. De geringe resultaten welke gewoonlijk uit deze jacht voortspruiten noodzaken daarom menigmaal den gevaarlijksten weg te volgen.

Zoo treurig, zag 't er met de jacht uit toen omstreeks vier en twintig jaren geleden de bekende fransche leeuwenjager, Jules Gérard, op een geheel nieuwe wijze het monster leerde bekampen. Gérard verwierp de beschutting, die de Silo hem aanbood ten koste der onbelemmerde vrijheid om de bewegingen van den leeuw te volgen,

en vertrouwende op de deugdelijkheid van zijn wapen en de zekerheid van zijn schot, wachtte hij met een blatende geit in zijn nabijheid, in de open lucht de aankomst van den nachtelijken roover af. Hij gebruikte ontplofbare kogels, die naar den maker ‘balle - decisme’ werden geheeten, en op slag den dood konden veroorzaken. Stel u den leeuw voor, die op een aanmerkelijken afstand met bliksemsnelle sprongen op zijn buit aanvliegt, en daartegenover den jager, die door een enkel schot, den leeuw een oogenblikkelijken dood moet veroorzaken of zelf een wissen dood ten prooi wordt, en gij kunt u een denkbeeld vormen van de onverschrokkenheid en doodsverachting, die het oog niet benevelde, de hand niet deed sidderen als het beslissend oogenblik was gekomen. Telken male dacht dan ook de koene Nimrodszoon, gelijk hij zelf verklaart: ‘De leeuw of ik.’ En inderdaad telkens waagde hij zijn leven, want een mislukt schot overkomt zoo menigmaal zelfs den meest beproefden jager.

Op deze levensverachtende wijze jaagde Gérard en doodde omstreeks twintig leeuwen, een getal dat sommigen bij hunne ongerijmde voorstellingen der leeuwenjacht erbarmerlijk mag toeschijnen. Den Arabieren kwam het echter niet erbarmelijk voor; twintig leeuwen uit den weg geruimd was voor hun zulk een onschatbare weldaad, dat zij van de grootste dankbaarheid voor Gérard vervuld waren. Zij vereerden hem bijna als een bovennatuurlijk wezen, eensdeels om zijn moed, dien zij aan een hoogere inspiratie toeschreven, ten andere om zijn onfeilbaar wapen, welks verbazende eigenschappen zij als een uitvloeisel van 's mans geestkracht en onversaagdheid beschouwden.

Gérard heeft tot heden toe slechts twee navolgers gevonden, welke dien naam waardig zijn. Chassaing, die nog leeft en jaarlijks de arabische stammen van eenige onaangename gasten bevrijdt, en Bonbonnel een zoon der Alpen van Dauphiné, die in onversaagdheid en doodsverachting wellicht alle leeuwenjagers overtreft, doch slechts in zooverre een navolger van Gérard kan genoemd worden, dat hij dezelfde methode volgt, om een ander niet minder gevaarlijk roofdier te dooden.

Het is de panter. Dat dit roofdier bij Europeanen in ongenade staat is de schuld der ellendige exemplaren, die men alleen in onze menagerieën aantreft, bastaarden, waaraan het pantergeslacht zoo rijk is.

Een volwassen algiersche panter heeft men nog nimmer levend gevangen en toch is het juist de algiersche panter, die in een dierentuin geplaatst de aandacht der bezoekers zou trekken. Hij is de koning dezer diersoort, die veel rijker verscheidenheid bezit dan de leeuwenen tijgersoorten. Hij is grooter, krachtiger, schooner en naar men zegt ook listiger dan de aziatische en zuid-amerikaansche panter. Een algiersche panter weegt dikwijls tusschen twee- en driehonderd pond, somtijds nog zwaarder en niettemin beweegt hij zich met een lichtheid en elasticiteit, die bijna ongelooflijk zijn. Bonbonnel, die eenmaal het ongeluk had door een verwonden panter ter aarde geworpen te worden, vergeleek hem met een locomotief, die in het midden zijner vaart plotseling het spoor verlaat, om zich op den niets kwaads vermoedenden beschouwer te storten. Daarbij is het instinct van den panter veel wreeder dan van den leeuw, want deze verslindt slechts het dier, waarmede hij zijn honger wil stillen, de panter daarentegen vindt in het moorden een wellust en wanneer zijn vraatzucht ook door een enkel dier wordt verzadigd, zijn moordlust vindt nimmer bevrediging. Hij schijnt tot het beulsambt te zijn afgericht; één slag zijner klauwen veroorzaakt den dood, en de grootste sprongen weet hij zoo juist te richten, dat zijne klauwen onmiddellijk den nek van zijn slachtoffer treffen. Somtijds ontsnapt zijn prooi met een enkele doch steeds doodelijke wonde, die als een bloedroode halsband den nek

omgeeft. De panter is een vilder bij uitnemendheid, hij rukt de huid der dieren af met een gemakkelijkheid, die de behendigste slachter hem zou benijden. Eens vond men het lichaam eener geit, die een oogenblik te voren door een panter was overvallen. Men had hem in zijn werk komen verstoren alvorens hij tijd had zijn toebereid maal te nuttigen. De tijd van één minuut was hem genoeg geweest om het arme dier te villen, en wel zoo onberispelijk dat de huid niets had geleden en er geen vleesch aan kleefde.

Daar de panter talrijker is dan de leeuw, een sterkeren appetijt ontwikkelt en buitendien veel meer vermoordt dan hij voor zijn voedsel noodig heeft, is de schade, die hij onder de kudden der Arabieren aanricht, zeer aanzienlijk. Nogtans wagen deze zich slechts uiterst zelden aan een panterjacht. De panter overtreft den leeuw verre in list. Hij bemerkt de nabijheid van den mensch veel eerder en weet haar te ontwijken. Een groote jacht tegen hem aan te richten is volstrekt doelloos. De panter, dien men op dezelfde wijze als den leeuw uit zijn schuilhoek wilde drijven, zou alle list en berekening te schande maken. Één enkel jager en de nacht zijn noodzakelijke voorwaarden om hem te kunnen ontmoeten.

Slechts wanneer hij zeer door den honger gepijnigd wordt, waagt hij zich in de nabijheid der menschen, somtijds zelfs van europeesche kolonisten, wat evenwel geheel andere gevaren voor hem medebrengt dan een inval binnen de omheining der arabische tentbewoners. Met één sprong werpt de panter zich over de scheidsmuur, verworgt alle dieren, die hij op zijn weg ontmoet en maakt ontelbare slachtoffers alvorens hij zijn eetlust verzadigt. Wanneer hij eindelijk zijn maal neemt, durft geen Arabier hem te storen. Wel zijn zij van zijn aanwezigheid onderricht; niemand kan zich daarin bedriegen, want zoodra hij is verschenen, verstommen plotseling alle andere dieren. De waakzame hond, de trouwe wachter der arabische tenten, die anders den ganschen nacht zijn heesch geblaf doet hooren en bij het minste geruchtje de kracht daarvan verdubbelt, trekt den staart tusschen de pooten, krimpt in een hoek sidderend ineen en geeft niet het minste geluid meer. Geen stompen of slagen van zijn meester zouden hem het stilzwijgen doen breken zoolang de panter in de nabijheid vertoeft. Schapen, geiten, kameelen, hoornvee, alles verstomt; in 't begin overvalt hun een bange siddering, maar daarna staan zij als versteend, en bewegen geen lidmaat meer; ja de mensch zelfs waagt het niet zich te doen hooren. De sombere stilte, die geheel den omtrek omgeeft, wordt slechts verbroken door 't vreeselijk gebrul of door 't scherpe, katachtige miauwen van 't roofdier, dat den moed van iederen bedouin durft tarten.

Iets anders is 't echter, wanneer de panter zich in een kolonie van Europeanen durft vertoonen. Slechts de foltering van den vreeselijksten honger kan hem daartoe brengen. Daarom gebeurt het ook slechts uiterst zeldzaam, maar nogtans gebeurt het. Wel overnacht het vee van de Europeanen, ofschoon binnen een sterker omheining besloten, eveneens onder den vrijen hemel, maar hun woningen zijn uit steen gebouwd, en is 't den panter ook gemakkelijk binnen de omheining te komen, tegen de sterke muren schiet zijne kracht te kort en de goede buksen der bewoners kunnen van daar veilig op hem afgevuurd worden.

Het laat zich denken met welke blijdschap de Arabieren de verschijning van een onversaagden man begroetten, die van de panterjacht zijn levensdoel maakte en een verbazend succès erlangde.

Deze man was Bonbonnel, een beproefd jager, die reeds in de amerikaansche prairieën zich door moed en behendigheid had onderscheiden. Wat hij evenwel tot nu toe verricht had, was slechts kinderspel bij hetgeen hij thans ging bestaan.

‘Indien Gérard den leeuw geheel alleen durft afwachten, hem op veertig passen afstands laat naderen, en dan den strijd op leven en dood

met hem opneemt, waarom zou ik dan niet hetzelfde met den panter wagen?' dacht Bonbonnel en hij aarzelde niet dat denkbeeld ten uitvoer te brengen. Maar zou hem de gelegenheid geschonken worden, om zich met het dier te meten?. Want de panter is listig in de hoogste mate en zijn doordringend oog en scherpe reukorganen, komen die aangeboren hoedanigheid zeer te stade. Zijn reuk kan de jager evenwel misleiden door zich zoo te plaatsen, dat de wind hem van denzelfden kant te gemoet waait van waar hij den panter verwacht; maar zijn gezicht laat zich niet zoo gemakkelijk bedriegen; de duisternis van 't kreupelhout, die voor Gérard voldoende was, kon Bonbonnel niet aan het oog van den sluwen panter verbergen. De jager besloot daarom een kleine hut van rijshout, met bladeren bedekt, te improviseeren. Daarin hield hij zich met een geitje verscholen, welks moeder hij aan de buitenzijde vast had gebonden. Kwam de panter door het geroep van deze gelokt zijn buit zoeken dan gelukte 't Bonbonnel meermalen hem neder te vellen, doch niet zelden zag hij al zijn moeite en voorzorg te schande gemaakt. Nauwelijks was de geit verworgd of ook de tegenwoordigheid van den mensch werd ontdekt en met een enkelen sprong was dan de nachtelijke roover verdwenen. Bonbonnel heeft vele jaren op bovengenoemde wijze het leven der wilde woestijnbewoners belaagd en ontelbare malen heeft hij daarbij van standplaats moeten veranderen, want het listige dier had telkens de hinderlaag spoedig ontdekt en moest dus weder op een ander punt verschalkt worden. Oude panters, beweert hij, ontwijken de plaats waar zij een geit zien vastgebonden; zij kennen de strikken, die de jager hun spant, en 't gelukt dezen daarom slechts uiterst zelden, hen onder 't schot te krijgen.

Door Bonbonnel kwam de panterjacht in aanzien, ja men kan bijna zeggen, aan hem had zij haar ontstaan te danken. Den jachtminnenden toeristen ging nu op eenmaal een licht op. De leeuwenjacht was reeds te zeer afgezaagd. Den bewonderaars der gewaande leeuwendooders, begon het te walgen, de zoo schrander uitgedachte en met een keur van allerlei verrassende bijzonderheden zoo pathetisch gekleurde avonturen, die zij in vroeger dagen van buiten geleerd hadden, telkens als kersversche producten weder te zien opdisschen. Zij verlangden nieuw voedsel voor hun nieuwsgierigheid. Daarvoor kwam de panterjacht hun juist gelegen. De fantasie der jachtromanciers werd hiermede insgelijks uit een pijnlijke positie verlost; zij kon nu naar hartelust zich in boeiende tafereelen vermeiden van de levensgevaren, die de moedige zegsmannen zelven onversaagd onder 't oog getreden waren - namelijk in hunne verhalen.

Maar zeker drietal gevoelde toch de lofwaardige eerzucht, om der wereld eens heldendaden uit te bazuinen, die in de verste verte geen sprookjes waren. Altijd de verbeelding af te matten dat vonden zij toch onbillijk en een kloeke manneborst onwaardig, daarbij, om het voornaamste niet te verzwijgen, ook alles behalve gemakkelijk, want wat de vindingskracht kon meester worden was reeds zoo menigmaal gekaapt, dat de laatste roovers er zeer weinig eer bij konden inleggen. Zoo men echter zelf iets durft bestaan, dan laat zich de kern van waarheid gemakkelijk met een zeer smakelijke bolster van keurige fictie bekleeden, en het weinigje werkelijkheid verhoogt dan het zoete van de geheele vrucht.

Het kleine getal, dat deze scherpzinnige gedachten koesterde, stelde zich niets meer en niets minder tot taak dan met Bonbonnel in de panterjacht te wedijveren. Waarom moest Bonbonnel ook alleen den roem genieten, panterjager te wezen? Had hij dien soms gepacht? Dat vroegen de koene toeristen zich af en besloten den eersten

den besten panter, wiens tegenwoordigheid de Arabieren zouden aankondigen een kogel door de hersens te jagen. Werkelijk duurde het niet lang of hun werd bekend gemaakt, dat een panter zich op omstreeks vier uur afstands van Algiers in een bosch ophield.

De toeristen verloren geen oogenblik om een cabriolet te huren en daarmede in allen spoed op het bosch aan te rijden. Ieder hunner had zich van een lokaas in den vorm van een levend dier voorzien. De een had een speenvarken, de ander een lam en de derde een geitje. Zij lieten zich door een Arabier inlichtingen geven, kozen zich een standplaats, bonden hun paard stevig aan een boom, zoodat het niet weg kon loopen, improviseerden zich een hut van boomloof en wachtten met ongeduld den nacht en den panter af. Toen het donker was geworden, togen zij aan hun ridderlijk werk en traden met hun beestjes de hut binnen. Zij trokken en knepen het levende klaverblad zoo sterk in neus en ooren, dat weldra een driestemmig concert de nachtelijke stilte verbrak. Het varken knorde, het lam en 't geitje blaatten. De panter moest wel doof wezen, om door dat concert niet verlokt te worden, zoo dacht het moedige drietal.

Werkelijk liet hij zich dan ook niet lang wachten. De dappere Nimrods smaakten wel het geluk niet hem te zien, maar toch bemerkten zij zijn nabijheid aan het plotselinge sidderen en verstommen hunner beestjes. Zij mochten varken, lam en geitje ook nog zoo knijpen en trekken, zij gaven geen geluid meer. Niet het minste geknor of geblaat wilden zij doen hooren. De panter was daar. Ieder oogenblik moest hij verschijnen, dat verried de voortdurende doodsangst der dieren en nogtans liet hij zich maar niet zien.

Zoo verliep omstreeks een half uur. Een half uur van de hoogste spanning voor de jagers, van bange, folterende afwachting voor de dieren. Eindelijk schenen deze een weinig ruimer te ademen. Het sidderen hield op, het gevaar scheen alzoo geweken. Opnieuw gingen de jagers aan het rukken en knijpen, dat het zweet er hun van uitbrak. De dieren hadden hun schoone stemmen wel verloren, doch lieten nu en dan, wanneer zij eens ten bloede toe bij de ooren getrokken werden, een smartkreet ontsnappen. Maar alles kon niet helpen, de panter kwam niet. Waarschijnlijk had hij reeds genoeg gegeten en voor 't oogenblik geen smaak in varkens-, lams- of geitevleesch. Zoo ging de gansche nacht voorbij, zonder dat de jagers een schot konden lossen.

Als de morgen daagde, belegden zij een krijgsraad en besloten naar Algiers terug te keeren. Zij gingen naar de cabriolet om er het paard voor te spannen. Maar, o schrik, van het bruintje was niets dan de beenderen voorhanden. Dat was de krachtige spijs waaraan de slimmerd boven lekkere beetjes de voorkeur had gegeven. De moedige maar al te naïeve jagers waren immers zoo vriendelijk geweest om hem het paard als op een presenteerblaadje aan te bieden. Zij moesten toen op apostelpaarden den terugweg afleggen en brachten niets naar Algiers mede dan de schande van onverrichter zake weder te keeren, en het verlies van een paard, dat zij aan den verhuurder moesten vergoeden. Dat was een dure liefhebberij! De toeristen kregen een walg van het noordafrikaansche klimaat en het jachtleven en keerden naar den stillen huiselijken haard weder. Voor zoover ons bekend is hebben zij hun stout bedrijf nog niet als feuilleton naar de dagbladen opgezonden of de navolgingszucht van anderen opgewekt.

Het wapen van Lotharingen.

‘Heer Bisschop, Gode lof en eer!’-
Spreekt dappere Bouillon,

Tot Adhemar, den priester-held, -
‘De Muselman ligt neergeveld,
Het christen heir verwon!’

‘Daar vliedt het turksch gebroedsel heen
't Kruis blinkt in vollen glans,
En dooft het licht der Halve Maan,
Terwijl der Christ'nen oorlogsvaan,
Geplant staat op den trans!’

‘Bouillon!’ roept Adhemar verheugd,
‘Ja Jezus zij geloofd!
Kom met mij, 'k zend het blij bericht,
Dat Salem voor den Christen zwicht,
Aan Christus' Sleutelvoogd!’

Hij sprak, en beiden spoedden voort
Naar 's hertogs legertent.
Men zoekt, maar ach! in 't gansche heir
Vindt men noch inkt, noch ganzeveer,
Wel 't blanke perkament.

‘Hoe nu, Heer Godfried! wat gedaan....?’
De hertog streelt zijn baard,
Terwijl de fonkelende blik,
Den Muzelman zoo vaak ten schrik,
Langs Salem's muren waart.

Zie, in den hoogen etherstroom
Daar steeg op forsche schacht,
Een drietal aad'laars naar omhoog. -
Bouillon blikt op.... hij grijpt zijn boog
En spant de pees met kracht.

De pijl vliegt van het trillend koord,
Snort gonzend door de lucht:
Één vogel krijscht, één vogel draait,
Één vogel klappert, omgezwaaid
In ratelende vlucht.

Aaneengeregen storten zij,
Voor Godfried's heldenvoet;
Deez' plukt uit de uitgespreide vlerk
Drie pennen, breed gepluimd en sterk,
En doopt ze in 't gutsend bloed.

‘Zie hier! ik schaf u inkt en pen!’
Roept de eed'le christen held,
De bisschop glimlacht, zet zich neêr,
En zie, met 's aad'laars bloed en veer
Is dra de brief gesteld.

Sinds droeg het lotharingsche huis
Op 't gouden wapenbord,
Drie adelaars met zilv'ren borst
(Door keelen bandelier getorscht)
Voor Godfried's voet gestort.

F. TER HAAR.

Don Carlos.

Don Carlos, die thans wederom zijne rechten op den spaanschen troon krachtig doet gelden tegenover de revolutie, welke een vreemdeling tot koning verkoos, is een kleinzoon van den broeder van Ferdinand VII. Deze sloot door eene pragmatieke sanctie zijn broeder Carlos van de troonsopvolging uit, om de kroon te verzekeren aan zijne dochter Isabella, die anders, volgens de salische wet, daarop geen aanspraak had. Bij den dood van Ferdinand eischte Carlos echter, krachtens die wet, de kroon voor zich, doch tevergeefs; hij was gedwongen, na jaren strijdens het land te verlaten en overleed in 1855, te Triëst. Zijn oudste zoon stierf kinderloos en zijne rechten vervielen derhalve aan diens broeder don Juan, die daarvan in 1868 abdiqueerde ten gunste van zijn zoon, don Carlos, den tegenwoordigen kroonpretendent.

Deze stelde reeds 't volgende jaar krachtige pogingen in het werk, om bezit van den troon te nemen; doch de nationale beweging ten zijnen gunste werd door de gouvernementstroepen onderdrukt; een tweede dergelijke onderneming in 1870 mislukte insgelijks. Bij de verkiezing van den italiaanschen prins Amadeus tot koning, op het einde van datzelfde jaar, protesteerde hij tegen een keuze, waarbij zijne rechten miskend werden.

Nadat, in April dezes jaars, het gouvernement zich bij de algemeene verkiezingen voor de Cortes, door pressie eene overwinning had verschaft, protesteerde don Carlos nogmaals, terwijl hij den carlistischen afgevaardigden aanbeval geen zitting te nemen in de Cortes en tevens te kennen gaf, dat hij weldra zijn protest zou herhalen op het slagveld, waarheen zijn onderdrukt vaderland en de neigingen van zijn spaansch hart hem riepen.

‘Spanjaarden,’ zoo spreekt hij in zijn manifest aan de geheele natie, ‘de plicht eens konings is voor zijn land te sterven of het te redden. Ik dank God mij te hebben toegestaan den gezegenden geboortegrond weer te betreden Ik ken uwe grieven en heb uwe klachten vernomen. Van alle zijden hebt gij mij geroepen. Ik ben gekomen en roep op mijn beurt u allen op, zonder onderscheid van partijen. Ik richt mij tot alle Spanjaarden, daar alle mijne broederen zijn. De heilige godsdienst onzer vaderen wordt vervolgd, de goeden worden onderdrukt, zedeloosheid wordt geëerd, regeeringloosheid zegepraalt, de openbare gelden worden verkwist, het vertrouwen is verdwenen, de eigendom wordt bedreigd en de nijverheid kwijnt weg......

DON CARLOS.

Onze vaderen zouden zulken hoon niet behben verduurd, laten wij ons onze voorouders waardig toonen! Treedt dan op, Spanjaarden, voor uw God, uw Vaderland en uw Koning. Gij kent mijn persoon en mijne bedoelingen. Wat zou ik anders kunnen verlangen dan Spanje's grootheid? Ik ben besloten met uw hulp het land te redden, dat ten ondergang wordt gebracht en met uwe medewerking een rechtvaardige regeering te vestigen, den roemrijken voortijd waardig en in overeenstemming met den vooruitgang van onze eeuw......

Spanjaarden, uw vroegere koningen deden, alvorens plaats te nemen op den troon, den eed van de grondwetten des lands te eerbiedigen. Ik zweer voor God, en neem de wereld tot getuige van mijne gelofte, dat ik trouw zal vervullen, al hetgeen ik beloof, en ik zal met allen ijver en kracht er mij op toeleggen om u vrede, gerechtigheid en ware vrijheid te geven.....’

Don Carlos telt vier en twintig jaren; zijn echtgenoote is een dochter van den hertog van Parma. Wanneer het verraad niet reeds van den aanvang der beweging op hem geloerd had, zou Carlos VII thans waarschijnlijk reeds den troon zijner vaderen bestegen hebben.

[Nummer 51]

Het eeuwgetijde der Gorkumsche martelaren.

't Is op den 9e Juli van dit jaar drie eeuwen geleden dat in de stad Brielle negentien priesters en kloosterlingen den marteldood stierven als slachtoffers van godsdiensthaat en meineed.

IN DEN BLAUWEN TOREN TE GORKUM.

Dit feit staat met bloedige letters in de geschiedenis van ons vaderland, met gouden letters in het martelaarsboek der Kerk aangeteekend. Negentien mannen, wie men niets kon ten laste leggen dan dat zij God meer vreesden dan de menschen, werden op de onmenschelijkste wijze gepijnigd en daarna aan een smadelijken dood prijs gegeven. Sommigen hunner schitterden door geleerdheid, allen waren toonbeelden van deugd en plichtsbetrachting. Er was een meineed noodig om hen tot gevangenen te maken, een duivel in menschengedaante om zooveel rechtvaardigen aan beulshanden over te leveren. Het jaar, waarin deze onmenschelijke slachting plaats greep heeft meer martelaren aan ons land geschonken dan al de overige eeuwen te zamen en onder allen schitteren zij als fiere geloofshelden, die wij kennen als de martelaars van Gorkum en wier namen onder die der Heiligen van Gods Kerk zijn opgenomen.

Drie eeuwen zijn voorbijgegaan, sinds dat afgrijselijk moordtooneel plaats greep, doch de nagedachtenis dier geloofshelden is onuitwischbaar in de harten van alle Katholieken.

Vóór drie eeuwen raasde en tierde in dezen gedenkwaardigen nacht een woeste, eene bloedgierige menigte op de schouwplaats waar Gods engelen palmtakken strooiden, thans weêrgalmt die geheiligde plek van lofzangen, Christus' bloedgetuigen ter eer, die de zonde, maar niet den dood vreesden. Wij roepen daar met Vondel:

'Gij, worstelaars en kampioenen,
Die uit den rijken boog
Van Gods gewelf, uw kinders hier beneden
Met smarte worstlen ziet,
Versmâ hun bede niet!
Behaagt u, dat uw voorbede ons bevrijde,
Zoo kroon uw eeuwgetijde.'

Want niet in treurgewaad, maar met vreugdezangen begeven wij ons naar de martelplaats, naar het Colyseum van Nederland, waar de dienaren Gods werden overgtleverd aan hen, die in bloeddorst wilde dieren gelijk waren.

'Noch rouwloof noch bedruckte lijkcypressen
Maar gulde lauwerblaâr'

komen wij nederleggen op de plek waar zooveel kostbaar bloed werd vergoten, want zij, die daar den heldendood stierven, zijn onze roemrijkste landgenooten geworden, onze voorsprekers bij Christus, wiens naam zij verheerlijkt, wiens woord zij verkondigd hebben, wiens voorbeeld zij gevolgd zijn en voor wiens eer zij hun leven ten offer brachten.

Het was een verblijdend teeken dat in de laatste jaren de vereering der martelaren van Gorkum meer en meer toenam, een bewijs dat nog een levend geloof in de harten der Katholieken woont, een bewijs dat zij hulde willen brengen aan geloofshelden, dat zij behoefte gevoelen aan de voorspraak dier martelaren in den bangen strijd tegen het ongel of van dezen tijd. Thans is het derde eeuwgetijde van hun roemrijken dood aangebroken en wij hebben gemeend dat de *Belgische Illustratie* niet achterwege mocht blijven bij het huldebetoon der Katholieken aan zooveel zelfverloochening, zooveel zieleadel en onwrikbaar geloof. Mogen onze zwakke pogingen medewerken om de vereering der martelaren van Gorkum meer en meer algemeen te doen worden.

Onze gravuren.

I.
In den blauwen toren.

Dordrecht ging in de maand Juni in de macht der Geuzen over, de nabijgelegen stad Gorkum was thans aan de beurt.

De vervolging, die de priesters en kloosterlingen in andere steden van de nieuwe bevrijders ondergingen, deed ook allen, die 't geestelijk kleed te Gorkum droegen, 't ergste vreezen.

Den 25^en Juni vertoonden zich dertien schepen der Geuzen voor de stad en daar het te voorzien was, dat deze weldra voor hun macht zou bezwijken, begaven zich den volgenden dag de kloosterlingen van den H. Franciscus en de beide pastoors van Gorkum, Leonardus Vechel en Nicolaas van Poppel uit de stad naar de citadel, dewijl men vertrouwde deze zoolang te kunnen verdedigen, totdat de spaansche hulptroepen van den graat van Bossu, bevelvoerder van Utrecht, zouden opdagen.

De krachten der belegeraars en belegerden verschilden echter te veel; den vijand gelukte 't de buitenpoort aan de stadszijde der vesting in brand te steken, de bolwerken der eerste en tweede linie vielen reeds vóór middernacht in hun handen en de belegerden waren genoodzaakt de wijk te nemen naar 't binnenste gedeelte der citadel, den ‘Blauwen Toren’ namelijk, aldus genoemd naar de kleur der steenen, waaruit hij gebouwd was.

Hardnekkig was van beide kanten de strijd; de toren beefde als tot in zijn grondslagen geschokt; door 't aanhoudend vuur der belegeraars scheen alles in lichtlaaie vlam te staan. En hoe groot ook de moed was van den dapperen bevelhebber, Gaspar Turck, de wanorde, het dreigend gevaar en de noodkreten der vrouwen en kinderen binnen de citadel waren van dien aard, dat hij aan den drang der omstandigheden meende te moeten toegeven en verzocht te capituleeren.

Toen evenwel de Geuzen eischten, dat de belegerden zich op genade of ongenade zouden overgeven, besloot Gaspar Turck zich tot het uiterste te verdedigen. En inderdaad: de weerstand, die thans werd geboden, was zoodanig dat de hoofdman der Geuzen Let geraden achtte om de onderhandelingen te heropenen en de capitulatie te sluiten onder de uitdrukkelijke bepaling, dat niemand van hen, die zich in de citadel bevonden, eenig leed zou worden aangedaan.

Nauwelijks was echter Marinus met zijn bende binnengetreden, of hij verenigde al de gevangenen in een vertrek te midden van den Blauwen Toren gelegen, en als wilde dieren wierpen zich de Geuzen op hun weerlooze prooi, Een soldaat, die een pateen onder de in de vesting verborgen gewijde vaten gevonden had, wierp deze uit alle macht tegen 't aangezicht van pater Nicolaas Pieck. Men deed de gevangenen allerlei beleedigingen aan en voerde de priesters naar een onderaardschen duisteren en vuilen kerker. Uitgeput door de mishandelingen liet men hen een dag en nacht zonder voedsel; hunne bewakers daarentegen gaven zich aan de buitensporigste uitspattingen over en na hun slempmaal in de gevangenis tredend, dreigden zij hun slachtoffers met geeseling en allerlei pijnigingen.

‘Wij willen de zwarten hebben,’ riepen zij, terwijl eenige der belhamels zich in een hoek der gevangenis als rechters neêrzetten.

Bij deze oproeping treedt de H. Leonardus onmiddellijk recht op hen aan, ontbloot hals en borst, knielt neder en biedt hun zijn hoofd om de martelaarskroon te ontvangen. Doch 't was den woestelingen voor 't oogenblik meer om geld dan om de verzadiging van hun bloeddorst te doen. Zij lieten den pastoor 't leven, doch eischten dat hij hun terstond al 't geld zou geven dat hij bij zich had. Toen Leonardus aan hun eisch had voldaan, herhaalden zij hun woeste vorderingen eveneens bij de overige geestelijken. Den eersten, die zij aangrepen, was de eenvoudige Godefridus van Duijnen; 't onschuldige in zijn gelaat en gebaren ontwapende echter hun woestheid.

‘Niet aan een halven gek als gij,’ voegden zij hem toe, ‘zal men 't geheim toevertrouwd hebben, waar de kloosterschatten verborgen zijn,’

Men wendde zich daarop tot den overste van 't vrouwenklooster van den H. Augustinus, Joannes van Oisterwijck. Op de meest ruwe wijze doorzochten zij zijn

kleederen, zetten hem het pistool op de borst en overlaadden hem met schimp en mishandelingen.

De jonge pastoor van Gorkum, Nicolaas van Poppel, kwam nu aan de beurt, zij begonnen met van hem onder allerlei vreeselijke bedreigingen de schatten zijner kerk te vorderen. Het bleef echter niet bij dezen eisch om goud en zilver, de ellendelingen vorderden ook dat de heilige priester hun den schat des geloofs zou overgeven.

‘Zijt gij bereid, offeraar,’ riepen zij hem toe, ‘om thans wat gij met zooveel woordenpraal gepreêkt hebt, met uw bloed te bevestigen?’

‘Ja,’ antwoordde de heilige, ‘gaarne wil ik terstond sterven voor 't katholiek geloof en in 't bijzonder voor 't geloofspunt waarin de wezenlijke tegenwoordigheid van Christus in het H. Altaarsacrament geleerd wordt.’

Na deze woorden riep Nicolaas met zoo luide stem, dat het door bijna de geheele citadel kon gehoord worden: ‘Mijn God, in uw handen beveel ik mijnen geest.’ Voor den heilige was echter de scheidensstonde nog niet aaugebroken en in stede van hem te doen sterven werd hij aan nieuwe martelingen onderworpen. De soldaten ontnamen aan een der Franciscaner-broeders het koord, dat zij om de lendenen dragen, knoopten 't eene eind om den hals van Nicolaas terwijl zij 't ander eind aan de deur der gevangenis vastmaakten en zoodoende trokken en sleurden zij den heiligen priester een tijdlang, tot hij als 't ware voor dood op den grond bleef liggen.

Nu kwamen de Minderbroeders aan de beurt. Ook aan de arme zonen van den H. Franciscus werd onder de vreeselijkste schimpredenen en mishandelingen de eisch van geld te geven gesteld. Een jongere leekebroeder door smart overstelpt antwoordde weenend, dat zij geen geld hadden want dat de zorg der geldzaken aan een der oversten was toevertrouwd.

‘Wie is dan de overste van die verraders?’ schreeuwden de soldaten en meteen grepen zij den grijzen pater Hieronymus aan. Na dezen een poos mishandeld te hebben, wierpen zij zich op den gardiaan Nicolaas Pieck. De grijze priester moest de afschuwelijkste wreedheden verdragen; men deed een koord om den hals van den martelaar, sleepte hem in alle richtingen heen en weder, trokken zijn met wonden overdekt lichaam over de deur en mishandelden hem zoodanig, dat zij er zelfs niet meer aan twijfelden of hij den laatsten adem had opgegeven.

't Is aan de bovenbeschreven martelingen, welke de heilige bloedgetuigen dagen en nachten achtereen in den Blauwen Toren te verduren hadden, dat de eerste gravure van dit nommer herinnert. De Blauwe Toren is als 't ware de eerste statie van den lijdensweg, dien de roemrijke martelaars hadden te betreden.

II.
Aankomst te Dordrecht.

De ontknooping van het treurspel naderde. In den nacht van den 5^{en} Juli omstreeks een uur weiden de gevangenen uit het kasteel geleid, om naar Brielle vervoerd te worden.

Op weg naar de rivier ontmoette een der gevangenen zijn broeder, die hem het laatst vaarwel toesprak. ‘Lieve broeder,’ zeide hem de martelaar onder het storten van tranen, ‘kunt gij mij nu niet helpen, dan moet ik sterven.’ Zoozeer werd in dit akelig oogenblik de zwakheid der menschelijke natuur bestormd door het wisse vooruitzicht van den marteldood, dat thans de hoop op bevrijding deed verdwijnen.

Maar de martelaar bezweek niet voor de liefde tot 't leven, al liet God toe dat bij tot een toonbeeld strekte wat de mensch is zonder zijn genade, en in 't aangezicht van den dood bewaarde hij dien christelijken heldenmoed, welke over alle zwakheden der natuur zegepraalt.

De schipper, die de gevangenen zou overbrengen, was een man uit

Gorkum, Rochus genaamd en behoorde tot de parochianen van pastoor Vechel. Toen de H. Leonardus zijn voet in het vaartuig zette herkende hij hem, dien hij als een schaap zijner kudde verzorgd en zoo menigmaal met het voedsel van 't goddelijk woord gespijsd had, en sprak: ‘Hoe, Rochus, zult gij ons naar het schavot voeren?’ De schipper verontschuldigde zich met de woorden: ‘Ik kan niet anders.’ Leonardus liet het aan zijn geweten over, hem het nietige dezer verontschuldiging te verwijten, maar beklaagde zich luide, dat hij te middernacht van zijn kudde werd weggerukt, zonder haar tot standvastigheid te kunnen vermanen en het laatste vaarwel te mogen toeroepen. Daarna keerde hij zijn oogen naar de stad en riep uit! ‘O Gorkum, Gorkum, hoeveel rampen hangen u boven het hoofd!’

De voorzegging van den heiligen Leonardus is door de latere lotgevallen der stad geenszins gelogenstraft. Pest, hongersnood en oorlog hebben de stad Gorkum geteisterd en ten tijde dat Estius schreef (in 't begin der zeventiende eeuw) was het gedurende dertig jaren zeer moeielijk, de hulp van een katholiek priester of de toediening der H. Sacramenten te Gorkum te bekomen.

Toen de gevangenen tot eenigen afstand van de stad de Merwede waren afgevaren, was hun een nieuwe beproeving bereid. Zij werden in een mosselschuit overgeplaatst, waarin een ondraaglijke stank heerschte. Daar stonden zij in een kleine ruimte dicht opeengedrongen en tot overmaat van wreedheid sloot men boven hun hoofd de luiken en ontnam hun daardoor het daglicht en den toevoer van versche lucht. Waren de ongelukkigen niet spoedig uit hun deerniswaardigen toestand verlost, zij hadden in 't akelig hol moeten stikken.

In de gevangenis van Gorkum had Nicasius van Heeze eenige specerijen ontvangen van een geneesheer. Deze had hij in de mosselschuit onder zijn lotgenooten verdeeld, die daarmede 't ondraaglijke van den stank trachtten te verminderen.

Een vrachtschuit was het derde vaartuig, waarmede de martelaars naar de voorloopige plaats hunner bestemming gevoerd werden.

't Was Zondag ten negen ure des morgens toen het voor Dordrecht aan wal kwam. De soldaten begonnen onmiddellijk hun moedwil aan de H. Martelaars bot te vieren. Zij trokken den ouden Wilhadus en den kanunnik Pontus Heuterus hun mantel van het lichaam, rukten den leekebroeder Hernicus de kap van het hoofd en ontnamen den pastoor Nicolaas van Poppel met geweld zijn overkleed. Als deze zich een weinig tegen de onbeschaamdheid van den soldaat, die hem van zijn kleed beroofde, verzette, maande Leonardus hem aan tot lijdzaamheid, waarop hij zich geduldig in zijn lot schikte.

Dien zelfden dag kwam ook de afgevallen priester, Jan van Omaal, de wreede handlanger van Lumey, die door dezen met het overbrengen der gevangenen belast was, te Dordrecht. Terwijl hij daar goede sier maakte, liet hij den martelaars niet het minste voedsel toedienen en verbood hij hen het vaartuig te doen verlaten, zoodat zij, door den honger gekweld, bovendien aan de bespotting van 't dweepzieke grauw, dat inmiddels aan den oever was saamgestroomd, blootgesteld bleven.

Het gemeen hield niet op hen met allerlei smaadredenen te beschimpen, ja, hen zelfs op duivelachtige manier te tergen en te folteren. Zij noemden de heiligen verleiders en bedriegers, die met hun valsche leer de menschen ter helle voerden en waren wreed genoeg, zinspelend op het lot dat hun wachtte te roepen: ‘Wat zult gij goed aan de galg pareeren!’

De soldaten, die het helsch genoegen bemerkten, waarmede het volk de martelaars kwelde, dachten een middel uit om ten koste hunner slachtoffers eenig drinkgeld te verdienen. Zij hingen een zeildoek voor 't vaartuig en lieten voor een stukje geld een ieder daar binnen komen, die de martelaars In hun lijden wilde hoonen en bespotten.

Onder deze bevond zich een vermaard Calvinist, die met de gevangenen begon te disputeeren over het H. Sacrament des Altaars. De beide pastoors en pater Hieronymus namen tegen hem het woord op en redetwistten met zooveel vuur en geleerdheid dat hun tegenstander genoodzaakt was den strijd op te geven. Doch toen deze zich verslagen zag werd hij woedend, zijn aangezicht gloeide, hij knarssetandde en beefde van gramschap en hij had wel gewenscht, zegt Estius, zoo 't hem toegestaan was, alle gevangenen overboord te werpen. Zoo was de vrees van Nicolaas Pieck bewaarheid, die gedachtig aan 't woord der H. Schrift: ‘Werp de parelen niet voor de zwijnen,’ zich van alle deelname aan den redetwist had onthouden.

't Was in den namiddag en nog hadden de martelaars niets genuttigd. Daar middelerwijl het getij was opgekomen, moesten zij weder vertrekken. Uitgeput van honger en vermoeienis smeekten zij den schipper om een weinig voedsel en deze gevoelde zich door natuurlijk medelijden gedrongen hun al morrende een stuk brood te geven onder den spijtigen uitroep, dat hij niemand ter wereld kende, die er hem een bete van zoude betalen.

III.
Te Brielle.

In den avond van 6 Juli was het vaartuig, waarop de martelaren zich bevonden, op een mijl afstands Brielle genaderd. Het anker werd uitgeworpen en eerst den volgenden morgen deed men hen aan land gaan op een plek, die buiten de poorten van het stadje gelegen was. De geloofshelden betraden nu hun laatste strijdperk, waar onvergankelijke lauweren hun wachtten.

Brielle was destijds onder den druk van een schrikbewind, aan welks hoofd van der Marck, graaf van Lumey stond, een fanatiek revolutionair van een wreed en walgelijk karakter. Hij was een van die ellendelingen, die van de onlusten in de Nederlanden partij trokken en zich als aanvoerders van het meerendeels uitheemsch gespuis opwierpen, om hun driften te kunnen botvieren. Zulke nietswaardige personen, die zich aan de bedreigingen en bevelen van de staatkundige partijleiders niet in 't minst stoorden, hielden een gedeelte der Noordelijke Nederlanden onder een terrorisme, dat aan het opgehitste grauw en een groote menigte vreemde gelukzoekers gelegenheid gaf om straffeloos allerlei gruwelen te plegen.

Van der Marck had nauwelijks de tijding van de aankomst der gevangenen vernomen of hij haastte zich naar de plaats, waar zij zich bevonden. Te paard gesprongen en door zijn wacht begeleid was hij met zijn bandietenstoet weldra bij het vaartuig aangekomen. Hij vestigde gedurende eenigen tijd zijn starende blikken op de rij der gevangenen, die in hun kalme en waardige houding zulk een treffende tegenstelling vormden met hun omgeving. En toen, alsof zijn moordzucht tot waanzin oversloeg, brak hij in een geweldigen en stuiptrekkenden schaterlach uit, die hem achterover op den rug van zijn paard deed tuimelen. Nadat hij weer tot eenige bezinning was geraakt, trachtte hij door scheldwoorden en lage, beleedigende uitroepen, die hij den martelaren toewierp, zijn razernij te koelen. Hij beval hen uit de schuit te treden en gaf aan zijn soldaten order om de gevangenen twee aan twee,

de armen aan elkander gebonden, te plaatsen en bij wijze van processie te vervoeren. Men deed hen aldus eenige malen rondom een niet ver van den oever opgerichten galg rondtrekken. En om de bespotting te vermeerderen, waarin alleen zulk een slag van lieden als hier zich om de geloofsbelijders verdrongen, vermaak konden scheppen, had men een der religieuzen bereids een vaandel, uit den kerkenroof afkomstig, in de handen geduwd.

Op een teeken van Lumey werden de gevangenen in dezelfde volgorde naar de stad geleid; twee der religieuzen moesten schaften van hellebaarden, aan welks top eenig wier was gebonden, dragen. Binnen de stad gekomen beval men hun het *Te Deum* en andere kerkgezangen aan te heffen. Zij deden zulks en gaven hunnen vervolgers aldus een blijk te meer, hoe blijmoedig zij hun leven voor 't geloof ten offer brachten Twee soldaten reden op en neer langs de rij en mishandelden hen, op het voorbeeld van Lumey, aanhoudend, terwijl ook de menigte, die toegestroomd was hen verguisde en mishandelde. Pater Hieronymus, die in het Oosten verwijld had en meermalen een gevangene der Turken was geweest, gaf luide te kennen hoe gunstig de handelwijze der Turken ten zijnen opzichte bij de woestheid, waaraan hij en zijne lotgenooten nu ten doel stonden, afstak. Nadat men hen nogmaals om een galg, die op de markt was opgericht, had doen rondtrekken, werden zij naar de stadsgevangenis gevoerd. In die gevangenis bevonden zich reeds twee priesters, die eenigen tijd geleden, aan hun parochiën ontrukt waren, Andreas Wouters, pastoor van Heinoord en Adrianus, pastoor van Maasdam.

Een half uur na de opsluiting der gevangenen uit Gorkum, werden nog twee andere priesters binnengevoerd: Adrianus van Hilvarenbeek en Jacobus Lacops, beide religieuzen, die te Munster, hun parochie, waren gevangen genomen. Andreas Wouters, Adrianus van Hilvarenbeek en Jacobus Lacops verwierven insgelijks de martelkroon en vulden de leemte aan in de rij der negentien uit Gorkum gekomen gevangenen, door den afval van drie hunner ontstaan.

Het verblijf, waarin de martelaren alle waren gebracht, was een ellendig, vunzig kot, waar licht en versche lucht geheel ontbraken. 's Middags werden zij naar het raadhuis geleid, waar men hen tot verzaking van 't geloof trachtte over te halen; zij werden vervolgens op verzoek van eenige hunner vrienden, naar een ander deel der gevangenis overgebracht en wijl zij nog geen voedsel hadden gebruikt, bezorgde men hun eindelijk water en brood. Den volgenden dag, 8 Juli werd opnieuw in een openbare vergadering beproefd de voornaamste woordvoerders onder de geloofshelden tot den afval te bewegen, doch met onverwinnerlike standvastigheid bleven zij hun *Credo* belijden.

Intusschen naderde 't uur waarop zij de krachtigste belijdenis, door de opoffering van hun leven, zouden afleggen. Des nachts, ongeveer ten een ure werden de gevangenen, twee aan twee gebonden, buiten de stad gevoerd door de trawanten van Lumey. De bende soldaten maakte veel gerucht, waardoor ook andere personen kwamen toegeloopen. Dus niet alleen de soldaten of liever de beulen maar ook vele toeschouwers zouden getuigen zijn van de heldhaftige volharding der vervolgden. Bij de bouwvallen van een door de beeldstormers verwoest klooster aangekomen, waarvan nog eene schuur was staande gebleven, kozen de soldaten die plaats uit om er de slachtoffers der geloofsvervolging ter dood te brengen. Het treedt niet in het plan eener korte beschrijving al de bijzonderheden te vermelden van de langdurige marteling, welke de moedige belijders hadden te doorstaan. Hun werden beurtelings koorden om den hals geworpen, welke de beulen aan een dwarsbalk, die de muren verbond, hadden vastgemaakt. Nog werden pogingen aangewend om hen tot verzaking

van het geloof, waardoor zij hun leven zouden gered hebben, te bewegen; slechts twee gaven aan de bekoring

AANKOMST TE DORDRECHT.

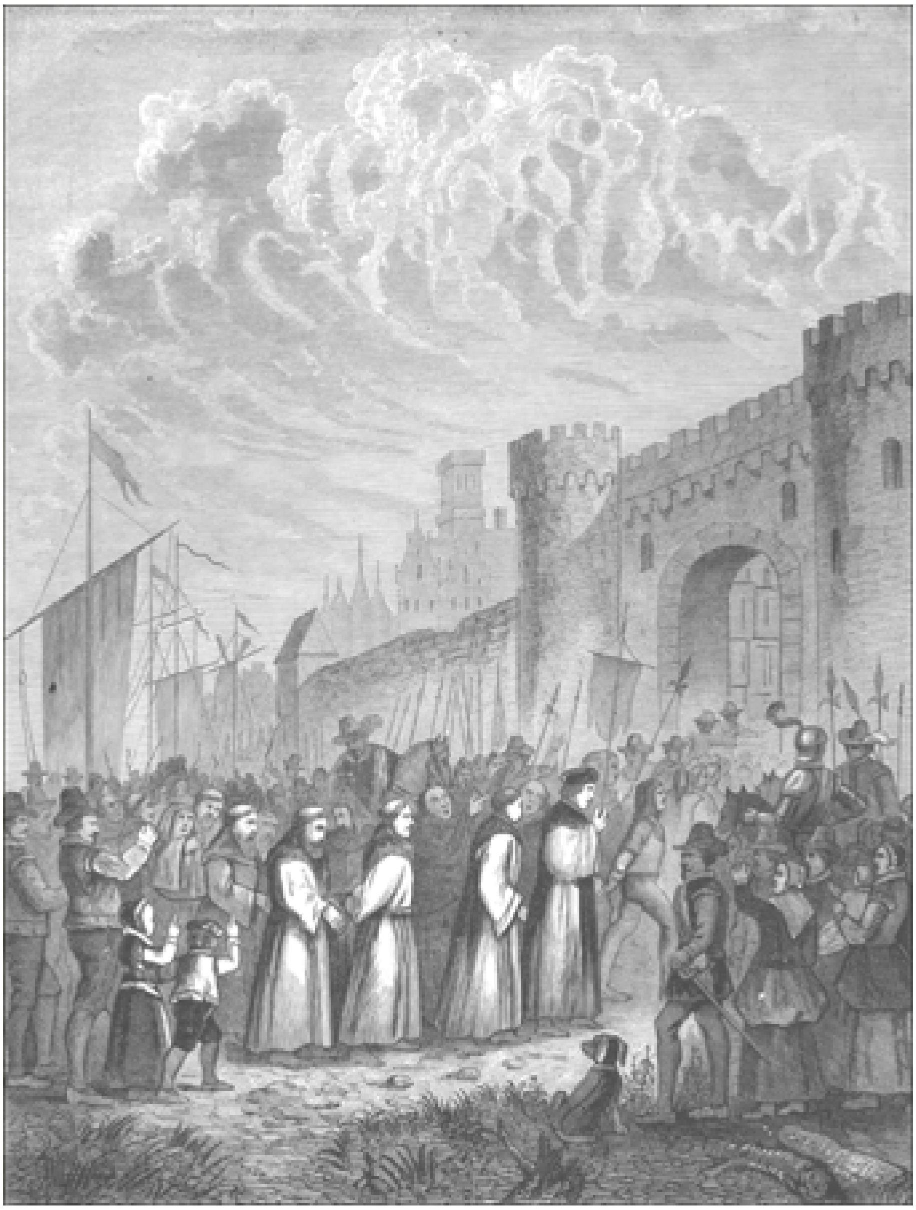

INTOCHT IN DEN BRIEL.

toe, een der gevangenen was reeds vroeger ontrouw geworden; het zijn deze drie, waarvan wij hierboven gewaagden en welke in de rij der bloedgetuigen door andere werden vervangen.

De soldaten waren wild en woest te werk gegaan, waarvan het gevolg was, dat de doodstrijd van vele der martelaren langdurig en smartelijk was. Reeds twee uren waren heengegaan sinds de aankomst op de plaats der marteling. Het was ongeveer vier uren in den morgen toen de laatste der martelaren den geest gaf.

't Offer des levens was door de gloriekroon van het martelaarschap verheerlijkt, de Kerk telde negentien Heiligen meer, die bij den Troon van den Allerhoogsten zouden bidden voor hen, die hen vervolgden.

De overwinning.

De dweepzieke woede der vervolgers zette zich voort in de schennis van de lijken der martelaren. De haat tegen den katholieken godsdienst en zijn belijders had een nieuw barbarisme doen ontstaan.

Den 9^en^ Juli, den dag der marteling kwam een der Katholieken van Gorkum ter plaatse en zag met verontwaardiging de lichamen der Heiligen gruwzaam verminkt en nog ten spot en schennis strekkende aan een troep kinderen, in wie bereids de adem der woeste driften gevaren was en tot een onbewuste uiting kwam.

De gorkumsche burger vervoegde zich zoodra mogelijk bij degenen, die in Brielle de macht in handen hadden, andere Katholieken sloten zich bij hem aan en verkregen, enkel door middel van een aanmerkelijke geldsom, dat de lijken der martelaren begraven werden. De hebzucht der revolutionairen, die zich bij de plundering van kerken en kloosters reeds in al zijn hevigheid had getoond, was het dus, die ook hier weder onbeschaamd optrad.

De begrafenis geschiedde in den nacht. De lichamen der Heiligen werden op de plaats zelve der marteling in twee kuilen nedergelegd en gedurende meer dan veertig jaren bleven die groeven de kostbare overblijfselen bevatten, tot dat in 1615 gedurende een tusschentijd van rust, welke deze gewesten genoten tijdens den wapenstilstand met Spanje, dat nog in de Zuidelijke Nederlanden zijn gezag handhaafde, de Katholieken in staat waren het gebeente der martelaren op te graven en 't een waardiger rustplaats te verschaffen.

In Juni van 't volgend jaar werd een gedeelte van den kostbaren schat en de bewijsstukken, welke de echtheid waarborgden, aan den toenmaligen aartsbisschop van Mechelen gezonden, die na vormelijk onderzoek der documenten de verklaring gaf, dat die gebeenten waarlijk overblijfselen der martelaren van Gorkum waren en een besluit afkondigde, dat die reliquieën aan de openbare vereering der geloovigen zouden voorgesteld worden.

God had zich verwaardigd de glorie der geloofshelden van Gorkum te openbaren door wonderdadige genezingen, reeds korten tijd na hun dood ten gevolge hunner voorspraak, geschied.

Eenigen tijd later werden de overige reliquieën aan verschillende kerkvoogden in de Zuidelijke Nederlanden gezonden, en alom waar de kostbare overblijfselen, door 't bevoegd gezag erkend, verspreid werden, in de Nederlanden, Duitschland, Spanje,

waren zij het voorwerp eener groote devotie, wijl God ze op verscheiden plaatsen door wonderen verheerlijkte.

In 't jaar 1620 werden de akten, betrekkelijk de marteling en de reliquieën, op last van den toenmaligen nuntius in Zuid-Nederland en apostolisch vicaris der Noordelijke Nederlanden vervaardigd, naar Rome opgezonden. In 't jaar 1675 werd door Paus Clemens X de zaligverklaring der martelaren van Gorkum uitgesproken.

Bijna twee eeuwen waren sinds de uitvaardiging van het decreet der zaligverklaring heengegaan en 't was den tegenwoordigen Paus, Pius IX voorbehouden de zaak der glorierijke martelaren weder op te nemen en te voleindigen. In 1864 onderwierp hij de zaak aan 't oordeel van de Congregatie der Ritussen en bekrachtigde 't volgend jaar dat oordeel, door te verklaren dat gerustelijk tot de heiligverklaring der zalige martelaren van Gorkum kon overgegaan worden.

Den 29^en Juni 1867, 't achttiende eeuwfeest van den marteldood der H.H. Petrus en Paulus, werd door Paus Pius IX de heiligverklaring der negentien geloofshelden van Gorkum uitgesproken.

Voor hun trouw aan het katholiek geloof, maar bijzonderlijk aan de beide geloofspunten: de waarachtige tegenwoordigheid van Christus in 't H. Altaarsacrament, alsmede het Oppergezag van den Paus, hadden zij hun leven gelaten. Het Calvinisme, in welks naam de beginsellooze dwingeland van Brielle hen liet ter dood brengen, drong vooral op de afzwering van die beide dogma's aan.

Wie bewondert niet de leiding der Voorzienigheid in de samentreffing dat Pius IX, onder wiens bestuur het gezag des Pausen zoozeer is be[...]hten en desniettegenstaande met meerderen luister bekroond, degene zijn zoude, die deze moedige belijders van het pauselijk gezag heilig verklaarde.

Veelvuldiger dan ooit zullen sinds dien heuglijken stond, in Nederland vooral beden zijn opgegaan om door hunne voorspraak te verkrijgen, dat het vaderland gespaard moge blijven voor de uitspattingen van 't moderne ongeloof.

De ware plaats der marteling.

Lang was men in 't onzekere of liever in doling omtrent de plaats, waar de H.H. Martelaren van Gorkum door een roemvollen dood hun strijd voor het geloof voleindigden. De verdienstelijke nasporingen van den Z. eerw. H. gel. Hr. J.W.L. Smit, Prof. aan 't Seminarie te Warmond, hebben deze onzekerheid geheel doen verdwijnen.

Uit de bewijsstukken, die de geleerde schrijver aangeeft, blijkt, dat de Martelaars omgebracht en begraven zijn buiten de stad Brielle in een turfschuur van een kort te voren door de Watergeuzen verwoest klooster (of priorij der Reguliere Kanunniken van den H. Augustinus, dat bekend was onder den naam van St. Elisabeth te Rugge.) Dit klooster lag dicht bij de Zuilpoort en was aan de west- en noordzijde door slooten begrensd. Ongeveer aan den zuid-westkant van 't klooster bevond zich achter de kapel de bloemhof, welke door een in 't vierkant uitspringende bemuring was ingesloten; meer oostwaarts daarbuiten lag een vischvijver en bij 't oosteinde van dien vijver stond de schuur, waarin de H.H. Martelaars van Gorkum den dood ondergingen.

Op den grond der in de nabijheid der heilige plek tegenwoordig gelegene bouwmanswoning stond in 1582 het St. Andries-convent of zijn overblijfsel; de overlevering heeft geruimen tijd de stal dier landhoeve als de kloosterschuur der marteling aangewezen, doch uit de door den eerw. heer Smit aangegeven bewijzen

blijkt dat den 9en Juli 1572 op het terrein van het tegenwoordige ‘Huis te Rugge’ het zuster-convent St. Andries òf nog in zijn geheel òf minstens in zijn bouwvallen was gelegen, terwijl het op ‘onwraakbare, nooit weersproken of verdachte getuigenissen’ steunt, dat de Martelaren van Gorkum omgebracht en begraven zijn in een schuur van het mannenklooster St. Elisabeth.

Dit klooster nu heeft gestaan op een gedeelte van zeker grasveld, de Putweide genaamd, behoorende tot de gemeente Oostvoorn en is sedert 20 Mei 1867 't eigendom van het bisdom van Haarlem. 't Is tusschen den vijver, ook wel ‘de Heilige Put’ genaamd, en den sloot, die van oudsher op de kaarten wordt genoemd en er zich thans nog bevindt, dat de schuur der marteling moet gestaan hebben.

Vier maanden na den dood der H.H. Martelaars in 't jaar 1572 vestigde zich in de onmiddellijke nabijheid der mar elplaats zekere vrouw Anna Centen geheeten; zij en haar zoon Leendert Dirksz. bleven er woonachtig tot op 't einde van 1619, zij zagen de bouwvallen van klooster en turfschuur en waren er getuigen van hoe eindelijk de grond tot weiland werd ingericht; 't is uit de verklaringen van beide getuigen dat wij 't onderstaande uittreksel mededeelen:

1. Den 18 Nov. 1619, Anna Centen (id est Vincentii) weduwe van Dierick Hierons, oudt 't seúentich jaeren, van ons behoorlycken vermaendt in alles ende van alles datse van ons zoude gheúraecht worden, onder solemnelen eede de waerheijt te seggen, haer het gewicht ende perijckel van den voorsz. eedt (waert datse int minste vande waerheijt wijckte) vuijt geleijdt hebbende, ende den behoorlijcken eedt ghedaen hebbende, heeft geantwoort alzoo hiernaer volght:

2. Eerst geúraecht zijnde oftet inder waerheijt oock soo was mette gelegentheyt vande plaetse der doot ende begraeffenisse der H. Martelaeren ende van 't clooster van Ruggen, zoo sij ons ghetoont hadde, heeft verclaert dattet inder waerheijt alzoo was; voor redene van wetenschappe geúende, datse 47 jaeren ter plaetsen (daer se nu woonde) gewoont hadde ende al wast alzoo dat het clooster van Ruggen lange verbrandt was, datse nochtans veel jaeren daernaer de muren ende stucken van de muren (die blyúen staen waeren) gesien ende bemerckt heeft, waer vuijt lichtelijk cost beúroet worden, waertoe ende tot wat gebruyck die plaetsen eertijts gedient hadden; datse daernaer met haer eyghen oogen allas hadde sien vuyt royen oúer ontrent 26 jaeren ende tot beempt oft weije maecken, jae de eygen fundamenten hadde sien vuijt roeijen, vuijt genomen het basement van een steenen columne oft pilaer daer het welfsel van de Coken op hadde gebauwt geweest (welcke zij ons, als wij ter plaetsen waeren, ghetoont hadde) vuijt genomen oock seker plaetse onder de aerde gemetst ende gewelft gelijck een sepulture (soo ons dochte) ende plaetse daer de kercke des voorsz. Cloosters gestaen hadde.

6. Geúraecht wat zij wist vande plaetse daer de voorsz. Martelaers gehangen ende begraúen zijn, heeft geantwoordt dattet buijten allen twijffel is, ende gansch kennelijck, datse gehangen zijn inde turfschure van 't Clooster van Ruggen; maer oft se al t'zaemen aen eenen balck gehangen zijn oft eenige aan de andere datse tzelúe zoo wel niet en hadde onthouden dat zijt zoude derven getuijghen oft affirmeren: voor redene van wetenschappe daer bij voegende dat se in 't eijnde des jaers 1572 (als wanneer die Martelaers aldaer inde maent Julius gedoot zijn geweest), op dijen balck gheloopen ende gespeelt heeft aan den welcken die Martelaers hadden gehangen geweest ende dat se daerom vande ouderlingen de Catholieken was berispt geweest ende bekeúen, ende dat om die eerbiedicheijt, die se tot dien balck ende plaetse

droegen, ende datse sulcx van andere kinderen niet en wilden toelaten. Daerenboúen verclaerden dat ontallycke menschen, van andere plaetsen aldaer comende, die plaetse waeren comen besoecken ende vereeren, alsoo dat 't selúe

eenen ijgelijck bekent geweest is, ende noch is, zoo dattet zoo blijckelijck is, datter niemans en behoort aan te twijfelen.

7. Geúraecht oft zij oijt ghehoord hadde datter selúer plaetse eenige andere lichaemen begraúen waren, ende oft 't selúe waerschijnelijck oft gelooffelijck scheen te wesen, heeft geantwoort, dat neen; geúende voor redene van wetenschappe, datse soo vóór als naer het afbreken van 't voorsz. Clooster ende Parochiekercke degene, die in die gebuerte sterúen, gewoon sijn, op 't ander kerckhof vande Parochiekercke begraúen te worden, zoo dat beijde haer mans daer begraúen zijn; ten anderen dat de plaetse vande voorsz. Parochiekercke met haer kerckhof vóór ende naer het voorsz. afbreken des Cloosters ghescheiden is geweest van voorsz. Clooster met een gracht vol waeters die 24 voeten breet was, welke gracht met haer waeter aldaer tot op huijden desen dach gebleún is, dit vuytgenomen, datse ten tijde vant afbrekinge des voorsz. Cloosters ende vuytroyinge der fundamenten (als wanneer zoo de plaetse der voorsz. Parochiekercke met haer kerckhof ende des voorz. Cloosters tot beempden gemaeckt), de selúe graft gebrocht is tot de breedde van alleen 12 oft 13 voeten, naer adúenant van allen dandere graften, die bijliggende beempden van één scheijdende, ende alsoo de plaetse (daer de voorsz. turfschure gestaen heeft) van den tijt af datse afgebroken is, altijts gedient heeft tot weije der koijen ende peerden, ende van particuliere persoonen is beseten geweest, datt er niemants aldaer en is begraeúen geweest, ende hadde sulckx gedaen geweest, dattet niet en hadde cunnen verborghen blijven voor haer, die daer soo bij woonde, ende tselúe van vuijt haere huysdore zoude hebben connen zien, oft mercken, dat de aerde geruert waere geweest, dwelck zij verclaerden ende affirmeerden noijnt gesien te hebben.

9. Ten selúen daege Lenaert Dierickseñ, sone van de voorsz. Anna Centen, oudt 41 jaeren, naar voorgaende gedaenen eedt, ende vermaninge [heeft verklaard] dat, vuyt de gemeyne en verbreyde faeme, een ijder bekent, [de Martelaars]... inde turfschure van eertijts het Clooster van Ruggen, recht tegenoúer zijns moeders huijs, opgehangen zijn,... en dat als hy 15 jaeren oudt was, hy gesien heeft de mueren (dyer van de voorsz. schuere oúergebleven waeren) afbreken ende de fundamenten vuijt roeijen ende de plaetse tot weye bereet maken. Ende aangesien de gebeente der voorsz. Martelaeren op één liggende, aldaer eenen grooten hoop maekten, dat hij gesien heeft dat de graeúers om de plaetse effen te maeken, cleyne putten daer ontrent gemaeckt hebben, als van 3 of 4 voeten diep, in de welcke zij die gebeenten geworpen hebben, de selúe met aerde bedeckende ende dat binnen het spatie daer die schure gestaen hadde, ende niet verre daerbuijten, ten waere van luttel voeten, te weten niet oúer de seúen of acht voeten.

11. Geúraecht... antwoordt: [dat er geen waarschijnlijkheid bestaat van vermenging der gebeenten der HH. Martelaars met beenderen van andere personen, op het parochie-kerkhof of in de kloosterkerk begraven, als blijkt uit de] gelegentheyt der plaetsen;.. [dat tusschen het kerkhof en de] plaetse van 't Clooster altijts een graft geweest is, vol waeters, wijt 24 voet, die beide die plaetsen van een scheydt, welcke graft als 't afgebroken is, ende de fundamenten des Cloosters vuyt geroyt synde, ghebrocht is op de breede van 12 of 13 voeten gelijck dandere graften, die de omliggende weijen van een syn scheydende; voorts ook, dat op dander zijde van de schure altijts geweest is ende noch is eenen grooten put, vol waeters, daer eertijts

den visch vant voorsz. Clooster plachte in bewaert te worden, door welcken put met waeter de plaetse van de voorsz. schuere gescheijden is vande plaetse des voorsz. Cloosters, daer eertijts de dooden begraeúen wierden.

Triomf der H.H. martelaren van Gorkum.

Wie zijn zij, voor den troon gebogen
   En in het aanschijn van het Lam
In 't sneeuwwit lichtgewaad getogen
   Uit alle volk en taal en stam?
Hun hand zwaait de overwinningspalmen,
   En daav'rend stijgt de blijde toon
Der ingestemde jubelpsalmen
   Voor Hem, die zetelt op den troon.
't Verheven koor der Cherubijnen,
   Gedurig om den troon geschaard,
In 't oogverblindend zonneschijnen,
   Valt naast hen voor het Lam ter aard,
In ééne aanbidding als verloren.
   En duizendstemmig klinkt het weêr
Bij 't harpgeruisch der hemelkoren:
   ‘Lof, zegening en dank en eer,
En roem en kracht en macht te gader,
   Aan onzen grooten God alleen,
Den Schepper, Bronwel, Levensader,
   Door aller eeuwen eeuwen heen!’
Dát zijn ze, Christus' koene strijders
   Die slagveld, wonden, doodsgevaar
Trotseerden! 't Zijn geloofsbelijders,
   Die sneuvelden als martelaar;
Wie 't opgezweept geweld der golven
   Van onspoed, lijden, schande en hoon
Om Christus' leer heeft overdolven -
   Doch heengevoerd tot voor zijn troon.
Die hun besmeurde kleederzoomen
   En 't zwak en aardschgezind gemoed
Rein wieschen in de purperstroomen
   Van Jezus' heiligenden vloed,
Dát zijn ze, die daar need'rig buigen
   Voor 's Allerhoogsten glorietroon;
Hoor hen den Vader en den Zoon,
   Den Geest der liefde dankbetuigen
Voor de onverwelkbre martelkroon!

Zingt het Lied van Joannes' vervoering de waarheid?
   Is de glorie, wier schild'ring de ziele doorstraalt
   En vervult met den glans eener hemelsche klaarheid,
   De aureool der verwinning in 't lijden behaald?

Dan ontsluit ons uw rijen gelauwerde schare..!
   Edel kroost van Franciscus, wiens kleed U omhult,
   En wiens vlammende liefde U in 't hart is gevaren;
   Treedt hervoort, wie Gods luister de slapen verguldt.

Aan het hoofd Nicolaüs, de onwrikbare wachter,
   Die in 't doodsgevaar niet van de legerspits wijkt;

De van liefde zich zelven ontvoerde verachter
Eener smart, waar het lijf, niet de ziel voor bezwijkt.

Wat hij jubelt de trouwe! gevolgd van tien helden,
Overwinnaars als bij en zijn voorbeelden waard,
Die, op hem steeds het oog, in den marteldood snelden,
Die het leven der eind'looze zaligheid baart.

Op dien weg drukt de herder van Gorkum hun schreden,
Lenardus van Vechel, wiens edele moed
Voor zijn kudde gewaakt heeft en Jezus beleden,
En zijn liefde en getrouwheid bezegeld met bloed.

O! dat voorbeeld stort kracht in der Broederen harten,
Wien vergaat hier de vreeze en de siddering niet?
's Heeren gunst ondersteunt ze om het lijden te tarten,
Tot Gods Engel de kransen der zegepraal biedt.

Dankbaar volgen er twee in het sneeuwwit getogen,
Dat Norbertus ten kleed voor zijn volgers ontving;
Met een grijs Augustijner, door jaren gebogen,
Doch verheugd en vol moeds, toen hem 't leven ontging

Eind'lijk één, die Gods moeder op aard leerde kronen,
Met een krans, die van rozen en leliën geurt;
In zijn bloed heeft hij 't kleed van Dominicus' zonen
Door het schitterend purper der mart'laars gekleurd.

Juich, Nederland! bezing de glorie
Die uw verheerlijkt kroost omstraalt;
Hef aan den feestzang der victorie,
Op wangeloof en hel behaald!
Uw grond heeft 't heilig bloed gedronken
Uw schoot hun overschot bewaard,
Uw hand het eerbiedvol vergaard
En der vereering weêrgeschonken!
Bedwing den kreet der vreugde niet,
Die thans de ontgloeide borst ontschiet!
Rijs, rijs verheerlijkt! 't Zijn uw zonen,
Wier luister door de wolken breekt;
Aanschouw ze, met hun martelkronen,
Die groote Pius zalig spreekt!
Hij noemt ze: uw heil'ge martelaren,
Verheft ze op uwe hoogaltaren,
U wijst hij op de majesteit
En pracht der heemlen, waar hun kransen,
Als onverdoof'bre zonnen glanzen,
In aller eeuwen eeuwigheid.

Leonardos Vechel

Leonardus Vechel, ten onrechte wel eens van Vechelen genoemd, werd in 't jaar 1527 uit een gegoede en om hare gehechtheid aan 't katholiek geloof geroemde familie te 's-Hertogenbosch geboren.

Na in 't college zijner geboortestad zijn lagere studiën te hebben volbracht, werd hij den 27 Februari 1545 aan de universiteit te Leuven ingeschreven, waar hij zich op 't paedagogium van den Valk aan de studie der wijsbegeerte en letteren wijdde. Dat de jeugdige student hierin op schitterende wijze slaagde, blijkt o.a. daaruit, dat hij in 1547 bij de algemeene promotie van de faculteit der letteren onder de 180 mededingers als de derde bekroond werd.

Toen Leonardus zijn letterkundigen en wijsgeerigen cursus had geëindigd, trad hij in 't college van Paus Adrianus VI, om zich aan de godgeleerde wetenschappen te wijden.

Na vijf studiejaren verkreeg hij den graad van baccalaureus en bleef vervolgens nog vier jaren zijn studie voortzetten. Te Leuven tot priester gewijd, werd hij door allen zoo wegens zijn innige en oprechte godsvrucht, als om de grondigheid zijner wetenschappelijke kennis en wegsleepende kanselwelsprekenheid geroemd.

Nu gebeurde het, gelijk Estius verhaalt, dat te Gorkum een pastoor verlangd werd en dat men bij voorkeur aan een priester der leuvensche universiteit deze waardigheid wilde opgedragen zien, daar deze hoogeschool beroemd was wegens de geleerde en aan 't Catholicisme gehechte mannen, die zij had voortgebracht.

Men wendde zich tot Leonardus. De vrees echter voor de zware verantwoordelijkheid, die op hem zou drukken, deed den jeugdigen priester in 't eerst 't aanzoek van de hand slaan. Toen evenwel zijn leermeester, de kanselier der universiteit Ruard Tapper er op aandrong, dat hij de herderlijke bediening te Gorkum zou aanvaarden, onderwierp zich Leonardus aan de stem van zijn overste en vertrok in 't jaar 1558 naar deze plaats met het vurig verlangen, om zich zoo volmaakt mogelijk van de hem toevertrouwde taak te kwijten.

Hoezeer hij metterdaad aan dit goed voornemen beantwoordde, blijkt o.a. uit de getuigenis van Estius, die den heilige van nabij in de bediening zijner kerkelijke ambtsplichten leerde kennen.

‘'t Is schier ongelooflijk,’ verhaalt ons deze schrijver, ‘hoezeer zijn gezag binnen korten tijd in zijn gemeente toenam. Het steunde vooral op deze drie zaken: oprechtheid des levens, geleerdheid en wetenschap der goddelijke dingen en een buitengewone welsprekendheid zoo wel in zijn preeken als in zijn dagelijksche gesprekken. Hij werd niet alleen zoo hoog geacht binnen Gorkum, doch de beroemdheid van zijn naam werd ook verbreid in al de omliggende steden. Wijders hoezeer hij door geleerde mannen geacht werd, blijkt bijv. daaruit, dat op zekeren keer te Leuven in een publieke disputatie over de zedelijke en herderlijke plichten, een moeielijk vraagstuk op geen betere wijze scheen opgelost te kunnen worden, dan door de woorden: ‘in zulk geval handelt de pastoor van Gorkum op die en die wijze.’

Voor de armen had Leonardus het hart van een vader en volgens de treffende uitdrukking van zijn geschiedschrijver ging zijn liefdadigheid zoo ver, ‘dat hij niet slechts zijn bezittingen maar ook zijn ingewanden in den schoot der armen scheen uit te storten.’

Daar de inkomsten van zijn herdersambt niet in evenredigheid stonden met de uitgestrektheid zijner weldadigheid en menschenliefde, besloot de raad der stad hem elk jaar uit de openbare schatkist een aanzienlijke som voor de armen zijner gemeente beschikbaar te stellen.

LEONARDUS VECHEL.

Kracht van ziel en zachtmoedigheid waren vooral twee hoofddeugden, die den H. Leonardus op bijzondere wijze onderscheidden. De ondeugd werd door hem met apostolische onverschrokkenheid bekampt, zonder eenig aanzien van personen. Zijn buitengewone welsprekendheid omgordde hem op den kansel met een kracht, die zelfs ontzag aan zijn tegenstanders inboezemde. Estius verhaalt ten bewijze hiervan, dat op zekeren Zondag, als Leonardus zich ter prediking voorbereidde, een groote menigte oproermakers de kerk binnentrad. Wel verre van zich door hun dreigende houding in 't minst eenige vrees te laten aanjagen betrad de pastoor van Gorkum den kansel en voerde met volle vrijmoedigheid het woord tegen de dwalingen der aan de Kerk vijandig gezinde menigte. Hij wist niet, bemerkt zijn geschiedschrijver, of hij wel levend van den stoel der waarheid zou aftreden. Doch God ketende den arm der boosdoeners, die met de heiligheid der plaats spotten, zij bleven beweeg- en

spraakloos, ja gevoelden zich door de geestkrachtige rede van den heiligen priester geheel onthutst en verlegen.

Aan zijn apostolischen ijver en vrijmoedigheid, paarde hij een bewonderenswaardig geduld en zachtmoedigheid. Zoolang de pastoor van Gorkum den zachten weg meende te mogen betreden om tot de harten der zondaren ingang te vinden, zou hij nooit naar eenig ander middel hebben uitgezien. De grofste beleedigingen en tergendste daden trachtte hij steeds met den sluier der liefde te bedekken. Meer dan eens verbrijzelden te Gorkum onruststokers de glazen der pastorie; doch oogenblikkelijk liet de pastoor steeds de gebroken ruiten herstellen om elk spoor der ondergane beleediging aan de blikken der voorbijgangers te onttrekken en niet zelden behaalde zijn geduld zoodanig een zege over zijn vijanden, dat zij berouwvol zich aan de voeten des herders wierpen en in den schoot der Moederkerk wederkeerden.

De martelaarskroon zou 't loon zijn voor zooveel heldhaftige deugd... De tijd naderde, dat de vrijheidsboom met het bloed van onschuldigen zou worden gedrenkt. Brielle gaf het sein tot den opstand, andere steden volgden, en toen Dordrecht in de macht der Geuzen was gevallen, kwam dra mede 't naburige Gorkum aan de beurt. Den 26 Juni opende de stad haar poorten voor Marinus Brandt, en voor den pastoor van Gorkum brak te gelijk met de andere gevangen priesters in de citadel de reeks der gruwbare vervolgingen aan. Den 30 Juni vergunde hem de hoofdman der Geuzen uit de gevangenis te treden om twee katholieke veroordeelden in hun laatste oogenblikken bij te staan. Na de terechtstelling wilden de soldaten Leonardus naar de citadel terugvoeren, doch de dreigende houding der katholieke bevolking deed Marinus besluiten den eerwaarden herder ae vrijheid te vergunnen. De zuster van Leonardus verkreeg bovendien het vrijgeleide door Brandt zelf onderteekend waarmede Leonardus zich naar 's-Hertogenbosch mocht begeven, om zijn zieke moeder te bezoeken. Nauwelijks was echter het gerucht van zijn aanstaand vertrek verspreid of eenige kwaadwilligen wisten Leonardus te Woudrichem te achterhalen; zij beschuldigden hem van verraad, verscheurden zijn brief van vrijgeleide en de eerwaardige belijder werd in den kerker geworpen. Van nu af deelde Leonardus in 't lijden en de vervolging zijner medebroeders; hij werd met hen den 5 Juli naar Brielle vervoerd en de moed, dien hij in den gedenkwaardigen nacht zijner marteling ontwikkelde, was zoodanig, dat langen tijd in den mond des volks zijn naam aan 't hoofd der glorievolle martelaars van Gorkum prijkte.

In de cathedraal zijner geboortestad is door de kunstenaarshand van den beeldhouwer Grave een standbeeld voor den heilige opgericht. Moge het den geest van geloof, die de roemrijke nederlandsche bloedgetuigen bezielde, verlevendigen!

[Nummer 52]

Onze premieplaat.
Door H.J. Allard.

Het prospectus van den vierden jaargang der *Belgische Illustratie* behelsde het volgende bericht: ‘Wij bieden dit jaar onzen inteekenaren eene premie aan, die ongetwijfeld in hooge mate de aandacht zal wekken. Zij bestaat in eene groote compositie van Gustave Doré, voorstellende *Lucifer*, naar aanleiding van Vondel's treurspel van dien naam. Zij is reeds door den graveur Pannemaker in bewerking genomen, en moet, naar de getuigenis van beroemde fransche kunstenaars, alles overtreffen wat Doré tot dusverre heeft geleverd.’

De *Illustratie*, die bij 't openen van haar vierden jaargang aldus sprak, heeft thans, bij 't sluiten daarvan, ridderlijk woord gehouden: zij heeft hare gulle belofte volbracht, en we gelooven niet dat zij verre beneden de verwachting harer inteekenaars gebleven is; misschien zelfs heeft zij die nog overtroffen. De vruchtbare kunstenaar, die den Bijbel en Dante zoo prachtig illustreerde, heeft ook zijne krachten willen beproeven aan eene bijbelstof, door den nederlandschen Dante bewerkt. De ervaren kunstkenner, die beider voortbrengsels aandachtig heeft gadegeslagen, zal, bij vergelijking, aanstonds opmerken, dat de jongere kunstbroeder, zich door zijn grooten voorganger en model niet heeft laten belemmeren in de vrijheid zijner gangen; de teekenaar der houtgravure heeft slechts de hoofdgedachte des dichters overgenomen en weêrgegeven, zonder zich door alle détails en nevengaande bijgedachten in zijn losse vlucht te laten binden. 'Het schubbig panser' van Michaël is door hem in een loshangend kleed herschapen. In volle vrijheid heeft hij de vleugelen uitgeslagen, zonder zijne oorspronkelijke inspiraties aan eene matte kopie ten offer te brengen.

Wat zou meer geschikt kunnen wezen om Doré's prachtige teekening beter te doen begrijpen, hooger te doen waardeeren en inniger te doen smaken, dan een kort overzicht van Vondel's treurspel, dat den grooten meester tot leiddraad heeft verstrekt, toen hij de teekenpen hanteerde?. Gereedelijk zal daarbij de gelegenheid zich aanbieden, om hier en daar beider kunstproducten met elkander te vergelijken en meer bepaald de aandacht te vestigen op het grootsche tafereel van den nederlandschendichtervorst, dat den genialen Franschman bij zijn vrije vertolking voor oogen zweefde.

Onder Vondel's tallooze kunstgewrochten wordt aan zijn treurspel *Lucifer* vrij algemeen de eerste plaats ingeruimd. 'Wanneer men eens overtuigd is,' zegt een groot Vondelkenner, 'dat de *Lucifer* zijn meesterstuk is, dan volet hieruit van zelf dat - voor zooverre Vondel onder de uitgelezenste dichters mag gerekend worden, welke de wereld heeft voortgebracht, - zijn voortreffelijkst gewrocht ook eene eereplaats behoort in te nemen onder de uitnemendste dichtwerken, welke de letterkunde van alle volken heeft opgeleverd.' - Dit is dan ook werkelijk geschied: die verdiende eereplaats is aan de *Lucifer* door de meest bevoegde kunstrechters toegekend.

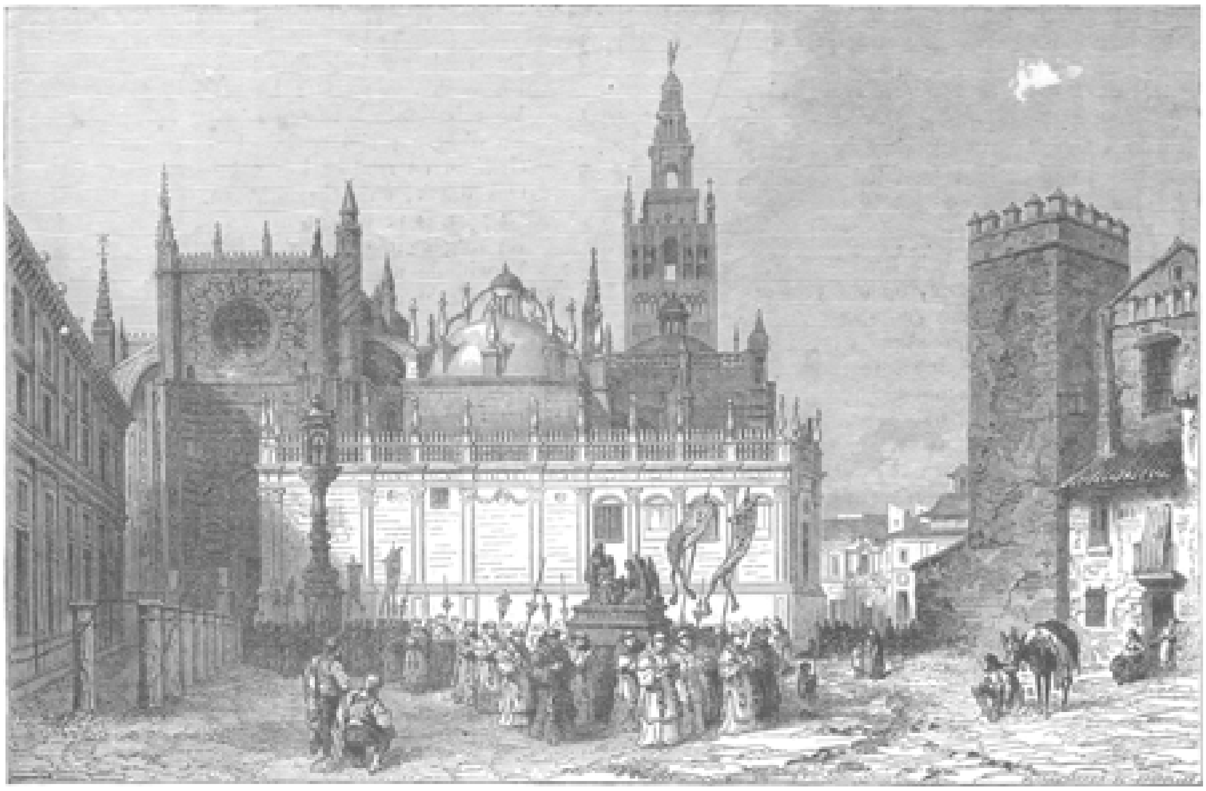

DE CATHEDRAAL VAN SEVILLA.

Lucifer wordt voor een der schoonste parels aan Vondel's eerekroon gehouden; voor een meesterstuk van vinding, van inkleeding,

van bewerking; voor eene uiterste, schier bovenmenschelijke poging van zijn veel omvattend genie en stoute verbeeldingskracht, in één woord, voor een gewrocht, alleen voldoende om 's dichters naam te vereeuwigen.

Het doel, dat de reeds 67-jarige Zanger zich voorstelde bij het schrijven van zijn treurspel, was: in handeling aanschouwelijk te maken den opstand en val van Lucifer en zijn aanhangelingen, bij hunne dubbele poging om Gods raadsbesluiten over den mensch te verijdelen, en diens toekomstige verheffing boven de Engelen te beletten.

De handelend optredende personen verdeelen zich in twee groepen: de getrouwe Engelen, onder welke Michaël, Gabriël en Raphaël, - Gods Almacht, Gods Wijsheid en Gods Barmhartigheid vertegenwoordigend - de voornaamste rollen vervullen; en de weerspannige geesten, door Vondel 'Luciferisten' genoemd, onder welke Luciter zelf of Gods Stedehouder, Belzebub, Apollion en Belial verpersoonlijkingen zijn der hevigste hartstochten, als hoogmoed, afgunst, nijd, wanhoop.

De handeling heeft plaats nà de schepping van 't eerste menschenpaar doch vóór den zondeval, in den tijd bijgevolg toen onze stamouders, nog in den oorspronkelijken staat van heiligheid en gerechtigheid, in 't genot van een onverstoord geluk, het aardsch Paradijs bewoonden, het zalig oogenblik verbeidend waarop zij naar het hemelsch Paradijs zouden overgeplaatst worden.

In het eerste bedrijf des treurspels wordt in levendige samenspraak de dubbele aanleiding ontwikkeld, die Lucifer en de zijnen er toe gebracht heeft, om zich tegen Gods raadsbesluiten te verzetten. Die dubbele aanleiding is, naar Vondel's aan sommige Kerkvaders ontleende voorstelling, de gelukstaat des menschen in den hof van Eden, waardoor hij nauwlijks voor de Engelen behoeft te wijken-en de openbaring van Gods toekomstige Menschwording door Gabriël, krachtens welke de mensch nog hooger stijgen en zelfs eenmaal door de Engelen aanbeden zal worden. - Apollion, een van Lucifer's onderhoorigen, was door dezen naar 't aardsch Paradijs afgezonden, om van Adam's heilstaat kennis te nemen. Met ongeduld wordt zijne terugkomst verbeid en Belzebub 'de Raad van 's hemels Stedehouder' heeft Belial gelast het wederkeeren van den bode te bespieden.

Mijn Belial ging heen op lucht en vleugels drijven,
Om uit te zien, waar onz' Apollion mag blijven.
Vorst Lucifer zond hem, tot dezen tocht bekwaam,
Naar 't aardrijk, opdat hij eens nader kennis naam'
Van Adams heil en staat, waarin d' Almogendheden
Hem stelden. Het wordt tijd, om weder van beneden
Te keeren hier te stede; ik gis, hij is niet veer.
Een wakker dienaar vliegt op 't wenken van zijn Heer,
En stut zijn meesters troon getrouw met hals en schouder.
BELIAL.
Heer Belzebub! gij Raad van 's Hemels Stedehouder,
Hij steigert steil, van kreits in kreits, op ons gezicht.
Hij streeft den wind voorbij, en laat een spoor van licht
En glansen achter zich, waar zijn gezwinde wieken
De wolken breken. Hij begint ons lucht te rieken,
In eenen andren dag en schooner zonneschijn,
Daar 't licht zich spiegelt in het blauwe kristalijn.
De hemelkloten zien met hun gezicht, van onder,
Terwijl hij rijst, hem na, een ieder in 't bijzonder,
Verwonderd om dien vaart en goddelijken zwier,

Die hun geen Engel schijnt, maar eer een vliegend vier.
Geen star verschiet zoo snel. Hier komt hij aangestegen,
Met eenen gouden tak, en heeft de steile wegen
Voorspoedig afgeleîd.
BELZEBUB.
Wat brengt Apollion?
APOLLION.
Heer Belzebub! ik heb, zoo vlijtig als ik kon,
Het laag gewest bespied, en offere u de vruchten
Zoo diep beneden ons, in and're zon en luchten,
Gesproten; oordeel, uit de vruchten, van het land
En van den hof, door God gezegend en geplant,
Tot wellust van den mensch.
BELZEBUB.
Ik zie de gouden bladen,
Met perlen van de lucht, den zilv'ren dauw, geladen.
Hoe lieflijk riekt dit loof, dat zijne verf behoudt!
Hoe gloeit dit vroolijk ooft van karmozijn en goud!

Kwalijk verholen wrevel en afgunst beginnen reeds in deze laatste woorden door te schemeren, een hartstochtelijkheid die nog duidelijker spreekt uit de volgende slotverzen:

Men zou ons Paradijs om Adams hof verwenschen;
't Geluk der Engelen moet wijken voor de menschen.

Apollion deelt volkomen in 't gevoelen van Belzebub, ja gaat nog verder:

't Vermaak van 's werelds hoven,
Een eenig Eden gaat ons Paradijs te boven.

Op Belzebub's verzoek geeft thans Apollion, na gemeld te hebben hoe hij door negen bogen heen naar beneden gestegen was, een heerlijke beschrijving van Eden's lusthof. Het is schier overbodig, hier te verwijzen op den poëtischen rijkdom van beschrijving en de meesterlijke wijze, waarop Vondel den langzaam steigerenden hartstocht weet te schilderen. Men luistere slechts naar Apollions verslag:

De hof valt rond, gelijk de kloot der wereld is.
In 't midden rijst de berg, waaruit de hoofdbron klatert,
Die zich in vieren deelt en al het land bewatert,
Geboomte en beemden laaft, en levert beken uit,
Zoo klaar gelijk kristal, daar geen gezicht op stuit.
De stroomen geven slib, en koesteren de gronden.
Hier worden Onixsteen en Bdellion gevonden.
Hoe klaar de hemel ook van starren blinkt en barnt,
Hier zaaide Vrouw Natuur in steenen een gestarnt,
Dat onze starren dooft. Hier blinkt het goud in d' adren.
Hier woû Natuur haar schat in éénen schoot vergadren.
BELZEBUB.
Wat zweeft er voor een lucht, waarbij dat schepsel leeft?
APOLLION,
Geen Engel, onder ons, zoo zoet een adem heeft,
Gelijk de frissche geest, die hier den mensch bejegent,
Het aangezicht verkwikt, en alles streelt en zegent:
Dan zwelt de boezem der landouw van kruid en kleur,
En knop en telg en bloem, en allerhande geur.
De dauw ververscht ze 's nachts. Het rijzen en het dalen
Der zonne weet zijn maat, en matigt zoo haar stralen

Naar eisch van elke plant, dat allerhande groen
En vrucht gevonden wordt in eenerlei seizoen.

En de koning zelf dier heerlijke schepping heerscht daar over alles, alles is er aan zijn koningstaf onderworpen. Hij heerscht er, als eene andere Godheid, over al het geschapene. Apollion is er getuige van geweest:

De bergleeuw kwispelde hem aan met zijnen staart,
En loech den meester toe. De tijger leî zijn aard
Voor 's Konings voeten af. De landstier boog zijn horen,
En d' olifant zijn snuit. De beer vergat zijn toren;
Griffoen en adelaar kwam luistren naar dien man,
Ook draak, en Behemoth, en zelf Leviatan.
Nog zwijg ik welk een lof den mensch wordt toegezongen
En toegekwinkeleerd van 't lustpriëel, vol tongen;
Terwijl de wind in 't loof, de beek langs d' oevers speelt,
En ruischt op een muziek, dat nimmer 't hart verveelt.
Had zich Apollion in zijnen last gekweten,
Hij had ons Hemelrijk in Adams Rijk vergeten.

Doch er is meer. In dat ‘Rijk van Adam’ is het grootste sieraad Adam zelf en zijn gade. En nu volgt er eene onovertreffelijke beschrijving van het beeld en de gelijkenis Gods, naar lichaam en ziel met de edelste eigenschappen en hoogste voorrechten door den vrijgevigen Schepper toegerust. ‘Hij heerscht,’ zegt Apollion,

Hij heerscht, gelijk een God, om wien hot al moet slaven.
D' onzichtbre ziel bestaat uit geest, en niet uit stof.
Z' is heel in ieder lid, het brein verstrekt haar Hof.
Zij leeft in eeuwigheid, en vreest noch roest noch schennis.
Z' is onbegrijpelijk. Voorzichtigheid, en kennis,
En deugd, en vrijen wil bezit ze in eigendom:
Voor hare majesteit staan alle Geesten stom.
De wijde wereld zal eerlang van menschen krielen;
Zij wacht, uit luttel zaads, een rijKen oogst van zielen.

Vruchteloos tracht zich de afgunstige Belzebub met de onedele gedachte te troosten, dat 's menschen voorrechten vergankelijk zijn.

Wat baat al 's menschen roem, indien zijn schoonheid smelt,
En eindelijk verwelkt, gelijk een bloem op 't veld?

IJdele verwachting! antwoordt Apollion. De mensch bezit, helaas! het onderpand der onsterfelijkheid. Ja,

Zoo lang die hof beneên niet ophoude ooft te geven,
Zal dit gezaligd paar bij zulk een appel leven,
Die daar in 't midden groeit, bevochtigd van den stroom,
Waarbij de wortel leeft. Dees wonderbare boom
Wordt 's Levens boom genoemd. Zijn aard is on bederflijk:
Hierdoor geniet de mensch het eeuwig en onsterflijk,
En wordt den Engelen, zijn broederen, gelijk,
Ja, overtreft ze in 't eind, en zal zijn macht en rijk
Verbreiden overal. Wie kan zijn vleugels korten?
Geen Engel heeft de macht zijn wezen uit te storten
In duizend duizenden, in een oneindig tal.
Nu overreken eens, wat hieruit worden zal?

De zaden van nijd en afgunst, ontkiemend bij de Engelen Gods, ontvangen eensklaps een nieuw en krachtig voedsel, ten gevolge eener onverwachte gebeurtenis. Hoor! daar schettert de bazuin; zie! daar verschijnt Gabriël, Gods geheimnis-tolk, die 's Hemels raadbesluiten aangaande 's menschen verheven bestemming openbaart, en daarbij de plichten der Engelen jegens hem omstandig beschrijft. Nauw heeft Belzebub het woord uitgesproken:

Ons lust te hooren, wat d' Aartsengel zal gebieden,

of Gabriël verkondigt de orakels Gods:

Hoort toe, gij Engelen! hoort toe, gij Hemellieden!
De hoogste Goedheid, uit wiens boezem alles vloeit,
Wat goed, wat heilig is; die nimmer wordt vermoeid
Door weldoen, noch verarmd van haar genadeschatten,
Tot nog met geen begrip der schepselen te vatten -
Dees Godheid schiep den mensch haar eigen beeld gelijk,
Ook d' Eng len, opdat zij te zamen 't eeuwig Rijk,
Het nooit begrepen goed, na 't vierig onderhouden
Der opgeleîde wet, met God bezitten zouden.
Zij bouwde 't wonderlijk en zienelijk Heelal
Der wereld, Gode, en ook den mensche te geval,
Opdat hij in dit hof zou heerschen en vermeeren,
Met al zijne afkomst Hem bekennen, dienen, eeren;
En stijgen, langs den trap der wereld, in den trans
Van 't ongeschapen licht, den zaligenden glans.
Al schijnt het Geestendom alle anderen 't overtreffen,
God sloot van eeuwigheid het menschdom te verheffen,
Ook boven 't Englendom, en op te voeren tot
Een klaarheid en een licht, dat niet verschilt van God.
Gij zult het eeuwig Woord, bekleed met been en âren,
Gezalfd tot Heer en hoofd en rechter, al de scharen
Der Geesten, Engelen, en menschen te gelijk,
Zien rechten, uit zijn troon en onbeschaduwd Rijk.
Daar staat de stoel alreê geheiligd in het midden:
Dat alle d' Engelen Hem passen aan te bidden,
Zoo ras Hij innerij, wien 't menschelijk gestalt,
Ook boven ons natuur verheerelijkt, gevalt.
Dan schijnt de heldre vlam der Serafijnen duister,
Bij 's menschen licht en glans en goddelijken luister.
Genade doolt natuur en al haar glansen uit.
Dit 's noodlot; dit 's een onherroepelijk besluit.

In verband met dat ‘onherroepelijk besluit’ staan de diensten, door de Engelen aan Adam's nakroost te bewijzen. De zalige geesten zullen verdeeld worden in drie hoofdrangen. Want, zoo vervolgt Gabriël,

Gij weet hoe 't Englendom moet onderscheiden worden
In driederhande rij, een negenvoudige orden:
De hoogste in Serafijn en Cherubijn en Troon,
Die zitten in Gods Raad, en sterken zijn geboôn.
De middenlij bestaat uit Heerschappijen, Krachten,
En Machten, die op 't woord van Gods Geheimraad wachten,
Tot 's menschen nut en heil en hulp in 't algemeen.
De derde en laagste rij, gewijd uit Vorstenheên,

En groote Aartsengelen en Engelen, moet duiken
Voor 't woord der middenrije, en laten zich gebruiken,
Beneden het gewelf van zuiver kristalijn,
In hun byzondren last, zoo wijd 't gestarrent schijn'.
Wanneer de wereld koom' zich verder uit te spreiden,
Wordt elk van deze rij in zijn gewest bescheiden,
Of weet zijn eigen stad en huis, en wat persoon
Zijn zorg bevolen blijft, ter eere van Gods kroon.
Getrouwen! gaat dan heen; onsterfelijke Goden!
Gehoorzaamt Lucifer, verknocht aan Gods geboden.
Bevordert 's Hemels eer, in 't menschelijk geslacht,
Een ieder in zijn wijk, een ieder op zijn wacht.

Aan de Schutsengelen is de bescherming des menschen toevertrouwd:

Men draag' hem op de hand, dat hij zijn voet niet stoote.
Wordt iemand, als gezant, gezonden van een Groote
Aan Adam, 's aardrijks Vorst, dat hij zijn last verricht!
Zoo luidt mijn last, waaraan de Godheid u verplicht.

De wereldberoemde lofzang, ter eere des Allerhoogsten door den Engelenrei aangeheven, sluit dit eerste bedrijf en behelst in zich de onvoorwaardelijke toezegging der meest onbepaalde gehoorzaamheid. De slot- of toezang omvat geheel de kern.

Heilig, heilig, nog eens heilig,
   Driemaal heilig! eer zij God!
Buiten God is 't nergens veilig.
   Heilig is het hoog gebod.
Zijn geheimenis zij bondig;
   Men aanbidde Zijn bevel.
Dat men overal verkondig',
   Wat de trouwe Gabriël
Ons met zijn bazuin kwam leeren:
Laat ons God in Adam eeren.
   Al wat God behaagt, is wel.

Te recht wordt deze Reizang hoog geprezen als het lied der liederen, als ware Engelen-melodij. Men merke daarbij tevens op, dat Let geen op zich zelf staand gedicht is, maar een bedrijvig aandeel in de handeling zelve neemt, gelijk al de koren van dit bewonderenswaardig treurspel.

Tijd en plaats, personen en belangen zijn thans duidelijk bekend: er ontbreekt slechts een vastberaden aanvoerder om het oproerwerk te leiden. - In 't nu volgend tweede bedrijf treedt Lucifer, die inmiddels Gabriël's boodschap vernomen heeft, ten tooneele op-Lucifer op zijn vlammenden wagen gezeten, en prijkend boven het hoofd met de morgensterre (*Luciffer*), naar welke hij zijn naam draagt. De rijk begunstigde stedehouder Gods ontboezemt de bitterste klachten over 't afgekondigde bevelschrift; zijne taal ademt enkel wrevel, nijd en spijt, en is alleszins geschikt om de overige Engelen tegen 's Hemels gunsteling, den mensch, op te ruien. Reeds bij 't eerste optreden luidt het, barsch en bits:

Gij snelle Geesten! houdt nu stand met onzen wagen;
Al hoog genoeg in top Gods Morgenstar gedragen,
Al hoog genoeg gevoerd! 't is tijd, dat Lucifer
Nu duike, voor de komst van deze dubble ster,
Die van beneden rijst, en zoekt den weg naar boven,
Om met een aardschen glans den Hemel te verdooven!
Borduurt geen kronen meer in Lucifers gewaad!

Belzebub, de veinzaard, de sluwe en fijngeslepen hoveling heeft het zwak zijns meesters begrepen: hij stijft hem in zijn argwaan, streelt zijn ijdelheid door hem boven mate te verheffen, en prikkelt zijn wrevel door den mensch beneden mate te verlagen. Ja, Stedehouder,

De poort des Hemels staat voor Adams afkomst open.
Een aardworm, uit een klomp van aarde en klei gekropen,
Braveert uw mogendheid.

Lucifer verklaart het dan ook openlijk: dát zal hij pogen te keeren, en bij dat pogen vallen of verwinnen:

Is 't noodlot dat ik vall', van staat en eer beroofd,
Laat vallen, als ik vall' met deze krone op 't hoofd,
Dien schepter in de vuist, dien eersleep van vertrouwden,
En zooveel duizenden als onze zijde houden.
Dat vallen strekt tot eer en onverwelkb'ren lof;
En liever d' eerste Vorst in eenig lager hof,
Dan in 't gezaligd licht de tweede, of nog een minder.

Zoo spreken, althans in hun gemoed, alle heerschzuchtige trotschaards. Nader ontwikkelt zich Lucifer's karakter in 't volgend onderhoud met Gabriël. De in zijn hart nu wederom wankelende Engel, neemt zijn toevlucht tot spitsvondige redenen, ten einde het ontwakend geweten in slaap te wiegen. Hij ijvert immers voor Gods eer; om God te verheerlijken weerstreeft of liever schijnt hij God te weerstreven. De andermaal optredende Belzebub weet zijn weifelenden meester tot het uiterste te drijven, en 't geen men ‘'t verhevene der hartstochten’ pleegt te noemen, spreekt wel luide uit de volgende verzen, de schoonste wellicht van geheel het treurspel:

Nu zweer ik, bij mijn kroon, het al op één te zetten,
Te heffen mijnen stoel in aller Heem'len trans,
Door alle kreitsen heen en starrelichten glans.
Der Heem'len Hemel zal mij een paleis verstrekken,
De regenboog een troon; 't gestarrente bedekken
Mijn zalen; d' aardkloot blijft mijn steun en voetschabel.
Ik wil, op een karos van wolken, hoog en snel
Gevoerd door lucht en licht, met bliksemstraal en donder,
Verbrijzelen tot stof, wat boven of van onder
Zich tegen ons verzet, al waar' 't de Veldheer zelf;
Ja, eer we zwichten, zal dit hemelsblauw gewelf,
Zoo trotsch, zoo vast gebouwd, met zijn doorluchte bogen
Te barsten springen, en verstuiven voor onze oogen,
't Geradbraakt aardrijk zien als een wanschapen romp,
Dit wonderlijk Heelal in zijnen mengelklomp
En wilde woestheid, weêr verwarren en verkeeren.
Laat zien, wie Lucifer durf trotsen en braveeren!

Met den thans aanwezigen Apollion wordt de uitvoering van 't opzet nader besproken. De laatste en Belial stellen het vertrouwen van Lucifer niet te leur; de gewone middelen om mindere standen op te ruien worden door hen te baat genomen. Liefelijk wisselen ten slotte de opstijgende klanken van wangunst zich af, in 't kalme beurtgezang der getrouwen, die den vrede pogen te herstellen.

In 't derde bedrijf worden de opgezette plannen in werking gebracht. Weldra splitsen zich de Engelen in twee partijen, waarvan de eene de tegenbedenkingen der andere bestrijdt. Apollion en Belial, als waren ze van alles onbewust, vragen huichelend naar de oorzaak van dien tongenstrijd en woordentwist, en bevorderen

listig, in schijn van 't goed recht der Engelen te verdedigen, de belangen huns meesters. De intus-

ZOUDEN ONZE VOOROUDERS ER ZOO UITGEZIEN HEBBEN?

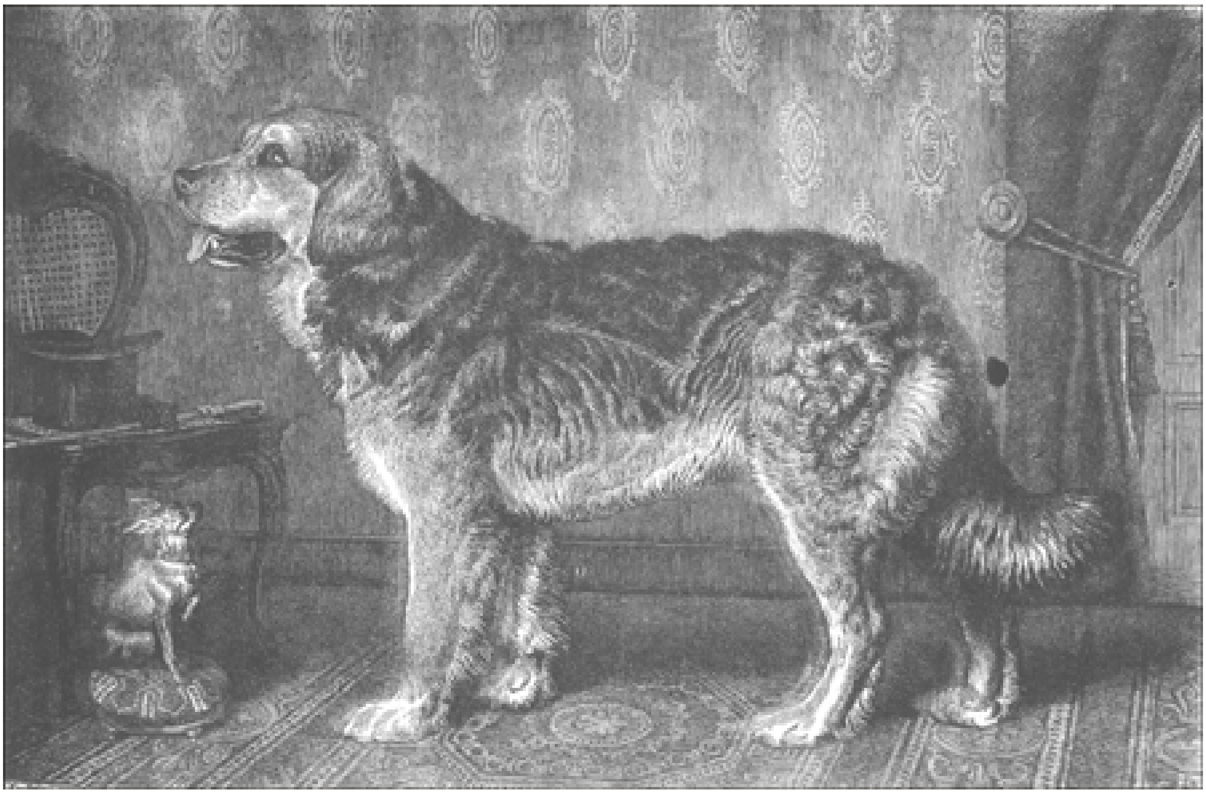

DE REUZENHOND.

schen weer optredende Belzebub, die evenzeer onkunde veinst, wordt, volgens afspraak, tot scheidsrechter in 't geschil gekozen en beslist natuurlijk ten gunste van Lucifer's plannen. Plotseling verschijnt Michaël die, na vruchteloos aangewende pogingen, een gebiedenden toon aanneemt en de halsstarrigen met Gods wrake dreigt:

Hardnekkige aard! gij zijt geen zonen meer van 't licht,
Maar eer een basterdslag, dat voor geen Godheid zwicht.
Gij tergt den bliksemstraal, en onverzoenb'ren toren;
Volhardt ge, wat een ramp en val is u beschoren!

Nauw is Michaël verdwenen of Lucifer verschijnt. Tot hem nemen de weerspannigen hun toevlucht: hij aarzelt of schijnt te aarzelen, doch zwicht eindelijk, schijnbaar door nood gedwongen. Hem wordt eene God-onteerende hulde gebracht, en op het woord van Belzebub:

Nu brengt den standerd voor, dat wij den standerd zweren:
Getrouwigheid aan God en onze Morgenster -

luidt het antwoord der Luciferisten:

Wij zweren te gelijk bij God en Lucifer!

Een onrustig, revolutionair krijgslied bekroont die afgodische plechtigheid:

Op! trekt op, o gij Luciferisten!
Volgt dees vaan.
Rukt te hoop al uw krachten en listen!
Trekt vrij aan.
Volgt dezen God, op zijn trommel en trant,
Beschermt uw Recht en Vaderland!
Helpt hem Michaëls heirkrachten stuiten;
Houdt nu moed!
Helpt den Hemel voor Adam nu sluiten
En zijn bloed!
Volgt den Held, op zijn bazuin en trom.
Beschut de kroon van 't Engelendom! -

Somber klinkt daartegen in, een klaagzang der goede Engelen, waaruit de volgende strofe als voor de godvergeten staatkundigen onzer dagen schijnt geschreven te zijn: ‘staatzucht kent noch God, noch bloed’.

Is dit krijgsvier niet te smoren
Door een macht van hooger hand,
Wat wil blijven in zijn stand?
Staatzucht zal alle orden storen;
Hemel, aarde, zee, en strand
Zullen staan in lichten brand.
Staatzucht, eens door triompheeren
Als gewettigd, zal verwoed
God en alle macht braveeren.
Staatzucht kent noch God, noch bloed.

In 't vierde bedrijf is de nood ten top gestegen. Lucifer's toeleg wordt door Gabriël aan Michaël kenbaar gemaakt, waarop deze tot Uriël, zijn schildknaap, de taal spreekt van den strijder Gods:

Uriël! schildknaap, fluks! men breng' den bliksem hier,
Mijn harnas, helm en schild! Breng herwaarts Gods banier!
Men blaze de bazuin! Te wapen! fluks te wapen,
Gij Machten, Tronen! wat getrouw is, en rechtschapen,
Dat wapen' zich met ons! Gij regimenten, voort,
Een ieder in 't gelid! de Hemel geeft het woord.

Van hun kant wapenen zich de Luciferisten, die andermaal trouw zweren aan hun aanvoerder, het vloekwoord herbalend:

Wij zweren te gelijk bij God en Lucifer!

De onverwachte aankomst van Raphaël, den vredebode, doet een oogenblik de hoop herleven. Zijne hartroerende taal brengt Lucifer in tweestrijd. ‘Och, Lucifer,’ zoo spreekt ten slotte Gods Barmhartigheid door Raphaël's mond, terwijl deze den olijftak aanbiedt:

Och, Lucifer! waak op. Ik zie den zwavelpoel,
Met opgespalkte keel, afgrijslijk naar u gapen.
Zult gij, het schoonst van al wat God ooit heeft geschapen,
Een aas verstrekken voor het vratige ingewand
Des afgronds, nimmer zat, en nimmer uitgebrand?
Dat hoede God! Och, och! bewillig onze bede:
Ontvang dien tak van peis: wij off'ren u Gods vrede.

Helaas! vruchteloos. Terwijl Lucifer aan 't weifelen geraakt, boodschapt eensklaps Apollion den snellen aantocht van Michaëls legerscharen. Nu is alle hoop verdwenen en wanhoop maakt zich van Lucifer meester. Hartverscheurend klinkt zijn laatste kreet:

Of ergens schepsel zoo rampzalig zwerft als ik!

Raphaël jammert en noodigt de hemelrijen tot een vurig gebed uit, w armede het vierde bedrijf gesloten wordt.

Intusschen heeft de botsing en worsteling der beide heirscharen plaats, en in 't vijfde bedrijf wordt ons door Uriël het grootsche tafereel geschetst van Lucifer's val en Michäel's zegepraal, 't Is het beslissend oogenblik van dit huiveringwekkend tooneel, dat de geniale kunstenaar op de premieplaat in teekening heeft gebracht. Michaël had zijn leger in een driehoek, zinnebeeldige voorstelling der H. Drieëenheid geschaard; het heir der Luciferisten vormde een halve maan, het zinnebeeld der hoofdvijanden Gods, destijds de Turken. Belzebub voerde den rechter vleugel aan, Belial den linker, Apollion droeg den standaard. En Lucifer? ‘Omringd,’ zoo verhaalt Uriël de ooggetuige,

Omringd van zijn staffiers en groene livereien,
Hij, wrev'lig aangevoerd van onverzoenbren wrok,
In 't gouden pantser, dat op zijnen wapenrok
Van gloeiend purper blonk en uitscheen, steeg te wagen
Met gouden wielen, van robijnen dicht beslagen.
De Leeuw en felle Draak, ter vlucht gereed en vlug,
Met starren overal bezaaid op hunnen rug,
In 't parelen gareel, gespannen voor de wielen,
Verlangden naar den strijd, en vlamden op vernielen.

De heirbijl in de vuist, de scheem'rende rondas,
Waarin de morgenstar met kunst gedreven was,
Hing aan den slinken arm, gereed de kans te wagen.

Niets schijnt aanvankelijk weerstand te kunnen bieden aan den wanhopigen overmoed van den weerspannigen Aartsengel. Waar hij verschijnt, schenkt, hij nieuwe kracht en moed aan zijne reeds wankelende bende. Wel poogt Michael's legerspits ‘de mane’ door te breken

De heerspits treft den navel
Der halve mane fel, met roode en blauwe zwavel,
En vlammen, slag op slag, en donderkloot op kloot.
Dat baart een luchtgeschrei. Het hart van 't heir in nood,
Begint van langer hand den wrevelen 't ontzakken.
De boog der halve mane, aan 't kraken en aan 't knakken,
Zoo stijf gespannen staat (want d' einden krommen vast),
Dat hij in 't midden moet bezwijken voor dien last
En springen, wordt hem fluks geen ademtocht gegeven.
De trotsche Lucifer, dan hier dan daar gedreven,
Schiet toe op dit geschrei, en geeft zich rustig bloot,
Om zijn groothartigheid, in 't nijpen van den nood,
Te toonen voor de vuist, op zijnen oorlogswagen.
Dat geeft den flauwen moed. Hij schut de wreedste slagen
En scheuten op 't gebit van zijn verwoed gespan.
De Leeuw en blauwe Draak, aan 't woeden, vliegen van
Zijn hand, op elken wenk, met vreeselijke driften.
D een brult en bijt en scheurt, en d' ander schiet vergiften
Met zijn gesplitste tong, ontsteekt een pest, en raast,
En vult de lucht met smook, dien hij ten neuze uitblaast.

De beide aanvoerders, Michaël en Lucifer, die elkander nog nimmer ontmoet hebben, naderen thans elkander. Doch Lucifer?...

Hij zwaait de heirbijl vast om Gods banier te vellen,

Hij stuit de toegeschoten menigte der kampioenen Gods

Of schut ze op zijn rondas
Totdat hem Michaël, in 't schitt'rend harrenas,
Verschijnt, gelijk een God, uit eenen kring van zonnen:
‘Zit af, o Lucifer! en geef het God gewonnen.
Geef over uw geweer en standerd; strijk voor God!
Voer af dit heilloos heir, deez' goddelooze rot,
Of anders wacht uw hoofd!’ Zoo roept hij uit den hoogen.
D' aartsvijand van Gods naam, hardnekkig, onbewogen,
En trotscher op dat woord, hervat in aller ijl
Den slag, tot driewerf toe, om met zijn oorlogsbijl
Den diamanten schild, met-een Gods naam, te kloven;
Maar wie den Hemel tergt, gevoelt de wraak van boven!
De heirbijl klinkt en springt op 't heilig diamant
Aan stukken. Michaël verheft zijn rechte hand,
En klinkt den bliksemstraal, gesterkt door 't Alvermogen,
Dien wrevelmoedigen, door helm en hoofd, in d' oogen
Al 't ongenadig, dat hij achterover stort,
En uit den wagen schiet, die omgeslingerd, kort
Met Leeuw en Draak en al, den meester volgt in 't zinken.
Den standerd van de star vergaat hierop het blinken:
Zoo ras Apollion mijn vlammend zwaard gevoelt,
Den standerd geeft ten roof, daar 't barrent en krioelt

Van duizend duizenden, om 't hoofd der helsche scharen
In 't vallen, voor den val en neêrsmak, te bewaren;
Hier ijvert Belzebub, daar trotst ons Belial.
Dus wordt de macht ontsnoerd, en met den zwaren val
Des Stedehouders breekt de boog der halve mane
In stukken.

En thans vestige men al zijne aandacht op de premieplaat om de oogen te verzadigen aan het ijzingwekkend tafereel der wrake Gods, die zijn eigen Engelen niet heeft gespaard. De diamanten spits der hemelsche keurbende heeft de boog- of halve-maanvormige legerscharen geknakt en verbroken: hoe ze thans vluchten voor het kronkelend zwaard, hoe

ze door elkander dwarrelen, hoe ze nederstorten en tuimelen in den eeuwigen afgrond! Wat een angst, wat een vertwijfeling, wat een wanhoop, wat een duivelsche wrok, wat een helsche razernij in de gelaatstrekken der gevallen geesten! En dat alles beheersoht door- en gegroepeerd om den uitvoerder der goddelijke wraakbesluiten, Michaël, die op Lucifer en zijn gespuis den bliksem des Hemels nederslingert!

Gezegend zij de Held, die 't goddeloos geweld
En zijn macht, en zijn kracht en zijn standerd
    Ter neder heeft geveld.
Die God stak naar de kroon, is uit den hoogen troon
Met zijn macht in den nacht neergezonken:
    Hoe blinkt Gods naam zoo schoon!
Al brandt het oproer fel, de dapp're Michaël
Weet den brand met zijn hand uit te blusschen,
    Te straffen dien rebel.
Hij handhaaft Gods banier, bekranst haar met laurier:
Dit paleis groeit in peis en in vrede,
    Geen tweedracht hoort men hier.
Nu zingt de Godheid lof in 't onverwelkbaar hof,
Prijs en eer zij den Heere aller Heeren,
    Zij geeft ons zingens stof.

Zoo moet het gaan, die God en zijnen stoel bestrijden,
Den mensch, naar 't hemelsch beeld geschapen, 't licht benijden.

‘Zoo moet het gaan, die God en zijnen stoel bestrijden,’ ziedaar de hoofdindruk, die ons diep in het hart staat geprent na 't lezen van Vondel's meesterstuk-een indruk, die slechts een oogenblik verflauwt, wanneer wij eensklaps den val van Adam vernemen, door Lucifer misleid, en den klaagtoon hooren van Gabriël:

Helaas, helaas, helaas! hoe is de kans gekeerd!

Want de menschgeworden God zal Lucifer's plannen andermaal verijdelen. Wel wordt ook de mensch gestraft, maar de verleider zelf zal eeuwig boeten voor zijn opstand tegen God. Michaël, de voltrekker van Gods strafgerichten, spreekt het vonnis uit:

Uriël! Schildknaap, die het heilig Recht bewaart
En roekeloosheid straft, grijp aan uw vlammend zwaard!
Vlieg henen naar om laag, en drijf ze beide uit Eden,
Die d' eerste wet zoo blind, zoo roekloos overtreden.
Bewaak den ingang van 't onheiligd Paradijs,
En keer de ballingen met kracht af van de spijs,
Den boom, die 't leven rekt. Gedoog niet, dat ze pluiken
D' onsterfelijke vrucht, en 't hemelsch ooft misbruiken:
Gij wordt op schildwacht voor den hof en boom gesteld.
Dat Adam buiten zwerve, en, vroeg en spade, veld
En kleigrond ommeploeg’, waaruit hem God boetseerde.
Ozias, - aan wiens vuist de Godheid zelf vereerde
Den zwaren hamer van geklonken diamant,
En ketens van robijn, en krammen, spits van tand, -
Ga henen, vang en span het heir der Helsche dieren,
Den Leeuw en fellen Draak, die tegens ons banieren
Dus woeden; vaag de lucht van dees vervloekte jacht,

En boei ze aan nek en klauw, en keten ze met kracht!
Dees sleutel van den put des Afgronds en zijn holen
Wordt, Azarias, u en uwe zorg bevolen:
Ga henen, sluit in 't hol al wat ons macht bestrijdt!
Maceda! neem dees toorts, die vlam is u gewijd;
Ontsteek den zwavelpoel, in 't middenpunt der aarde,
En pijnig Lucifer, die zoo veel gruw'len baarde,
In 't eeuwigbrandend vier, gemeugd met killen vorst;
Daar Droefheid, Gruwzaamheid, Versteendheid, Honger, Dorst,
De Wanhoop zonder troost, de prikkel van 't geweten,
En Onverzoenbaarheid, een straf van 't boos vermeten,
Versteken van den glans der Godheid, in dien rook,
Getuigen 's Hemels ban, geveld op 't heilloos spook;
Terwijl 't beloofde Zaad, verzoenende Gods toren,
Herstelle uit liefde al wat in Adam werd verloren.

Hoe kon de Dichter op waardiger wijze de kroon op zijn werk drukken, dan door den tweeden Adam, den toekomstigen Verlosser, den God-mensch door de triompheerende Engelen een loflied te laten toezingen, dat tevens een smeekgebed is en eene verzuchting naar zijne komst?

Verlosser! die de Slang het hoofd verpletten zult,
't Vervallen Menschdom eens van Adams errefschuld
Verlossen 't zijner tijd, en weêr, voor Eva's spruiten,
Een schooner Paradijs hierboven opensluiten;
Wij tellen d' eeuwen, en het jaar en dag en uur,
Dat uw gena verschijn'; de kwijnende Natuur
Herstell', verheerelijke in lichamen en zielen,
Stoffeerende den troon, daar d' Engelen uit vielen.

'Zoo moet het gaan, die God en zijnen stoel bestrijden,' ziedaar ook de hoofdindruk, welke Doré's prachtige teekening in ons teweegbrengt. Zoo machtig en zoo meesterlijk is door hem de triomf des Hemels over de hemelbestrijders geschilderd! Te recht wordt dan ook onze kunstenaar door Léon Gautier in zijne *Portraits littéraires* als een overmachtig schilder genoemd en geroemd. Niemand - zoo schrijft Gautier verder - bezit gelijk Gustave Doré het gevoel van het pittoreske, de kunst der compositie, de geheimzinnige wetenschap om krachtige indrukken krachtig weer te geven. Wat hem boven alles aantrekkelijk is, het is die onsterflijke, die altijd oude en altijd nieuwe strijd van 't licht en de duisternissen, van den dag en den nacht, van het wit en het zwart. Met deze twee kleuren (de, graveerstift beschikt slechts over deze twee) schept hij wonderbare schokken, onbeschrijflijke effecten, tooneelen, die verbazen, verblinden en de blikken als vastgekluisterd houden op zijne composities.

Wat Doré nog aantrekt en wat hij bij voorkeur schildert, het is beweging en leven. Hij is de schilder der beweging en niet der levenlooze onbeweeglijkheid. Alles leeft onder zijn stift: de door haar geschapen personen treden daar hervoort, zij ademen, zij ademen fier en krachtig, zij worstelen, zij vallen of zegepralen.

Doch inzonderheid zijn het Engelen, die het geluk hebben uitgemaakt van den kunstenaar, welke de groote tooneelen des Bijbels heeft geïllustreerd. Om de Engelen te schilderen heeft hij cene nieuwe methode uitgedacht: in stede van ze met zwarte trekken te teekenen, schetst hij ze in witte trekken, in trekken van licht. Hierdoor heeft hij de kunst gevonden om aan hunne lichamen iets ijls en doorschijnends te geven, dat geen vleesch zou doen vermoeden onder die gewaden van licht. - Dat bewondere men in 'Elias door een Engel gespijsd;' dat bewondere men in onze

premieplaat, die de zegepraal voorstelt der ‘zonen van het licht’ op de ‘zonen der duisternissen.’

‘De zonen der duisternissen!’ Want ook zij, hoe somber prachtig zijn ook zij, die lichtschuwe duivelen, geteekend! Is het niet, alsof den teekenaar het reeds aangehaalde woord van Michaël in de ooren heeft geklonken?

> Hardnekkige aard! gij zijt geen *Zonen meer van 't licht*.
> Maar eer een basterdslag....

Is het niet, alsof hem de beschrijving van Uriël voor den geest zweefde, waar deze de gedaanteverwisseling beschrijft van Lucifer en de zijnen, de gedaanteverwisseling van de zonen des *lichts* in de kinderen der *duisternissen?*

> Gelijk de klare dag in naren nacht verkeert,
> Wanneer de zon verzinkt, vergeet met goud te brallen-
> Zoo wordt zijn schoonheid ook, in 't zinken, onder 't vallen,
> In een wanschapenheid veranderd, al te vuil;
> Dat helder aangezicht in eenen wreeden muil;
> De tanden in gebit, gewet om staal te knauwen;
> De voeten en de hand in vierderhande klauwen;
> Dat glinstrend parlemoer in eene zwarte huid.
> De rug, vol borstlen, spreidt twee Drakevleugels uit.
> In 't kort, d' Aartsengel, wien nog fluks alle Englen vieren,
> Verwisselt zijn gedaante, en mengelt zeven dieren
> Afgrijslijk onder een, naar uiterlijken schijn:
> Een leeuw, vol hoovaardij, een vratig, gulzig zwijn,
> Een tragen ezel, een rhinoceros.......
>
> Nu is die schoonheid maar een ondier, te verwenschen,
> Te vloeken, zelf van God, van Geesten en van menschen.
> Dat ondier ijst, indien 't de blikken op zich slaat,
> En dekt met damp en mist zijn gruwelijk gelaat.

Heerlijke speling of liever nevenstelling van licht en duisternis, van hemelschen dag en helschen nacht, van wit en zwart! In waarheid, de tooverkracht der graveerschrift, zooals Dr. Schacpman die heeft bezongen, blinkt heerlijk uit in de schepping van Gustave Doré, die wij met alle recht een ‘nationaal monument’ mogen noemen:

> Gedolven werd het erts uit 's aardrijks diepe schachten;
>   De landbouw nam het op en schiep 't in ploegschaar om;
> Maar dwinglandij en haat, de âaloude tweelings-machten,
> Zij smeedden het ten zwaard, dat volkeren zou slachten,
>   Of beukten tot een boei de rechte staven krom.
>
> Ook de Engel van de kunst nam in zijn zachte vingren
>   De harde grondstof; bij 't aanraken werd zij week,
> Zoo dat de stalen knecht der ruwe warelddwingren,
> Die bliksems over de aard en dood in 't hart kwam shngren,
>   In fijner vorm gewrocht, der schoonheid dienaar bleek.
>
> O tooverkracht der kunst, die voor uw doekpaneelen
>   De harde vlakten neemt van 't schitterend metaal,
> Er duisternis en gloed en licht en bruin doet spelen,
> Niet tintend met een bos gewillige penseelen
>   Maar schildrend met het staal!

SEMINARIE KUILENBURG,

Feestdag der Apostelen Petrus en Paulus.

Onze gravuren.

De Cathedraal van Sevilla, gebouwd op de fundamenten der vroegere moskee, is een der grootste en schoonste kerken ter wereld en vindt hare weêrga in Spanje niet.

> Quien no ha visto à Sevilla
> No ha visto à maravilla.

‘Wie Sevilla niet heeft gezien, heeft een wonder niet gezien’ zegt een spreekwoord dat nog voortleeft onder het spaansche volk, en van het vele bezienswaardige, dat de oude moorsche stad aanbiedt, spant wel de hoofdkerk de kroon.

De bouw van deze kerk, aan de H. Maagd toegewijd, werd in 't laatst der vijftiende eeuw begonnen en niets was den ijver der geloovigen te veel voor de stichting van dit heerlijk monument, dat mede een herinnering zou zijn aan de overwinning van het Kruis op de Halve Maan.

De kerk telt vijf beuken, zonder de dubbele rij zijkapellen te rekenen; de koepel boven het transsept is twee en vijftig meters hoog. Van de drie en negentig vensters zijn de meeste met kunstvolle glasschilderingen voorzien. De geniaalste voortbrengselen van beeldhouw- en schilderkunst zijn binnen die muren vervat, waaronder de schoonste penseelgewrochten van den beroemden Murillo, wiens geboortestad Sevilla was. Het blad van 't hoofdaltaar is van cederhout en bestaat uit vier en veertig fijn gebeeldhouwde paneelen in bas-relief, tafereelen uit de geschiedenis van het Oude en Nieuwe Testament voorstellende.

Onder de herinneringen in de koninklijke kapel bewaard, is ook het zwaard van den H. Ferdinand, de overwinnaar der Mooren, die Sevilla op hen vermeesterde.

Bij den ingang der hoofdbeuk verheft zich de graftombe van den zoon van den grooten Columbus, een priester en uitstekend geleerde.

Een der torens van de Cathedraal, de Giralda, honderd achttien meters hoog, is in sierlijkheid van vorm, aan 't kolossale der uitvoering gepaard, met weinige te vergelijken. Hij is inwendig zoodanig gebouwd, dat men naar den top kan rijden. De spits draagt als kroon, in smaakvolle letteren het opschrift: Nomen Domini fortissima turris. De naam des Heeren is als een sterke toren. Op den top verrijst een bronzen beeld, de symbolische voorstelling van het Geloof.

‘Zouden onze voorouders er zoo uitgezien hebben!’ Dat kunnen de goede oudjes van pag. 412 maar niet gelooven; 't strijdt al te zeer met hun eenvoudig gezond verstand, het leelijke dier in stede van 't schoone eerste menschenpaar aan het hoofd van hun stamboom te plaatsen.

Onze lezers zullen met dat gezond verstand en die eenvoudigheid meer sympathiseeren dan met de hooggeleerde ironie tegen den eenvoud der geloovigen die, met de goddelijke openbaring tevreden, geen fossilen hehoeft te studeeren om de vorming der aardkorst en den oorsprong van den mensch te ontdekken.

Konden wij eens in 't gemoed van den landman en zijn eega lezen, wat zouden wij een eigenaardig soort van sarcasme ontdekken tegen de ‘gek gestudeerde’ menschen, die ons allerlei nieuwigheden op den mouw willen spelden.

Een reuzenhond in een salon, - dat is zelfs voor 't dierenverstand van den kleinen keffer niet te verklaren en nog minder voor hem te verdragen. Daar mag het

schoothondje, de lieveling van dames en kinderen, wel een eigen mandje en kussen hebben, maar den plompen bewaker van huis en erf komt een ketting aan den nek en een hok in de buitenlucht toe. Zoo denkt er ten minste de kleine keffer over, en kon hij 't met blaffen gedaan krijgen, dan waagde hij het zeker zijn grooteren broeder het huis uit te zetten, maar de trouwe waakhond acht zich boven de beleediging van den viervoetigen saletjonker verheven en beantwoordt zijn trots met een waardig stilzwijgen.

ZEGE VAN DEN H. THOMAS VAN AQUINEN.

Ook bij de menschen komen er wel eens van die verwaten en bedorven kindertjes voor. Zoo menig nieteling, die zonder zijn verdienste is verheven slaat een hoogen, onbeschaamden toon aan tegen waardigheid en wezenlijke verdienste. Als men zich eens verwaardigde naar de reden dier aanmatiging te vragen wat zouden velen met beschaamde kaken en mond vol tanden staan! Schoothondjes en groote bulhonden, zij moeten er beide zijn in de hondenmaatschappij. De hoofdzaak is maar dat elk met zijn kluifje te vreden zij en ieder datgene doe, waarvoor hij in de wieg of in zijn hondennestje gelegd is.

De kerk S. Maria sopra Minerva te Rome, aldus genoemd, wijl in den heidenschen tijd op die plaats een tempel van Minerva stond, bevat gelijk de meeste kerken der eeuwige stad tal van kunstschatten. In eene der zijkapellen bevinden zich heerlijke fresco's van den beroemden florentijnschen schilder Fra Angelico en diens stadgenoot, Filippo Lippi, allen betrekking hebbende op de persoon en de werken van den H. Thomas van Aquinen, aan wien deze kapel gewijd is. Het schoonste fresco van laatstgenoemden schilder is: ‘De zege van den H. Thomas,’ waarin het krachtige van

zijne penseeltrekken en het afgewerkte der uitvoering, waardoor zich zijne tafereelen kenmerken, bijzonder uitkomen.

De groote en heilige geleerde, wiens genie een der schitterendste getuigenissen leverde van den samengang van geloof en wetenschap, wordt daar voorgesteld, optredende tegenover de dwaalleeraars, wiens stellingen hij in zijne geschriften met de kracht der wetenschap vernietigt.